UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 00054653 1

I

Тоетъ дѣцу К. Кралеву,
в знакъ глубокаго ува
нія
Софія, Бл. Гюзелевъ
28/VI/910.

32

РѢЧНИКЪ
НА
БЛЪГАРСКЪЫЙ ЯЗЫКЪ.

398.

РѢЧНИКЪ

НА

БЛЪГАРСКЪЫЙ ЯЗЫКЪ

съ тлъкуване рѣчи-тъı на блъгарскъı и на русскъı.

Събралъ, нарядилъ и на свѣтъ изважда

НАЙДЕНЪ ГЕРОВЪ.

ЧЯСТЬ ПРЬВА.

А—Д

ПЛОВДИВЪ.

Дружествена Печатница „Съгласие.“

1895.

Право-то за прѣпечатване е запазено.

Всякоя книга отъ тоя рѣчникъ безъ долний подписъ на урядника му ще ся счита укрыта.

Н. Бѣловъ

PG
975
G4
ch. 1

ПРѢДИСЛОВИЕ.

На языкъ, който има книжнинѫ, може да ся стъкми рѣчникъ по книгы-тъ, които има на него. На языкъ, който нѣма книжнинѫ, за да ся изработи рѣчникъ, трѣбва да ся съберѫть рѣчи-тъ му изъ уста-та на народа, който го говори.

Прѣди пятдесять годины, когато съмъ наченалъ да работѫ за тоя рѣчникъ, на Блъгарскый языкъ имаше печатаны само нѣколко книгы. Тъя книгы бѣхѫ така малко, дѣто, да гы имаше човѣкъ и всичкы-тъ на́ ржцѣ, пакъ едвали щаше може да намѣри въ тѣхъ четвьртинѫ-тѫ отъ всичко-то число на рѣчи-тъ, които има въ языка ны.

Така, за да ся изработяше рѣчникъ на нынѣшний Блъгарскый языкъ, трѣбваше да ся съберѫть рѣчи-тъ му въ народа.

За такѫвѫ еднѫ работѫ азъ зехъ да ся готвѫ, когато още ся учѫхъ въ Ришелиевскый Лицей въ Одессѫ, въ 1842—1845 лѣто, за да ѫ извьршѫ, като ся завьрнѫ въ Блъгариѫ.

Така, въ едно десятгодишно прѣбъване въ Блъгариѫ, азъ записахъ изъ уста-та на народа и отъ употрѣбяваны-тъ отъ него различны изреченица, пословици и народны пѣсни едно доста голѣмо количьство рѣчи, отъ които имаше да излѣзе единъ рѣчникъ съ нѣчто до четыредесять хилады рѣчи.

Това ми ся видѣ тогава да е доста за прьвъ пѫть, та, като ми ся прилучи да отидѫ пакъ въ Россиѫ, азъ наченахъ да уряждамъ отъ него рядовенъ рѣчникъ и урядено-то да печатамъ като приложение при „Извѣстиа-та отъ Второ-то Отдѣление на Императорскѫ-тѫ Академиѫ на Наукы-тѣ въ Санктпетербургъ“ за 1855—1856 лѣто. Нъ тамъ печатане-то отиваше много бавно — за еднѫ цѣлѫ годинѫ едва можахѫ да ся напечатать само буквы А, Б и В до рѣчь **въкамь** — а пакъ да стоѫ съ годины въ Россиѫ само за тѫжѫ работѫ не можахъ и трѣбваше да ся завьрнѫ пакъ въ Блъгариѫ.

На завьщане-то си отъ Россиѫ имахъ случай да попѫтувамъ изъ Блъгариѫ и въ това пѫтуване забѣлѣжихъ доста рѣчи, които

употрѣбява народъ-тъ, а азъ не гы имахъ дотогава записаны въ сборника си. Така видѣхъ, че онова, что имахъ събрано дотогава, не бѣ още доста за да си види отъ него горѣ-долу богатство-то на народный ны языкъ. По тжж причинж азъ спрѣхъ тогава печатание-то замъ по врѣмя да извадж нѣчто по́-плъно и по́-добрѣ уработено.

Така издание-то на рѣчника си забави досега, нъ то не бы безъ ползж, както всякой може да види, като посрѣщне това, что си печата сега, съ напечатано-то напрѣдъ до рѣчь **въпкамь.** Сегашне-то, по число-то на рѣчи-ты, е едно и половина колкото напрѣжне-то, а съ приведены-ты за примѣры изречения, пословици и пр. то е два пжти колкото прьво-то.

Нъ колкото и да е по́ богатъ сегашний ми сборникъ, пакъ и въ него, трѣбва да го кажж, нѣма всичкы-ты рѣчи на языка ны. И сега още, кога разговарямь съ селяны или слушамь да разговарять тии помеждж си, все си случва да забѣлѣжж понѣйдѣ нѣкоя рѣчь, коятто нѣмамь записанж. За да си събержть всичкы-ты рѣчи изъ уста-та на народа, трѣбва да си работи още много врѣмя, па и не с това работа само за единъ човѣкъ. А пакъ азъ, като глядамь прѣминжлый си възрастъ, та не ми остана вяче врѣмя да продлъжавамь, рѣшихъ да нарядж окончателно това, что имамь събрано досега, и да го извадж на свѣтъ, за да не бъ да иде на́пусто толкосгодишный ми трудъ.

Сега вяче има излѣзлы на блъгарскы доста книгы за да се каже, че бы могло да си земе и отъ тѣхъ нѣчто за доплънение рѣчника ми; нъ всичкы-ты тыя книгы сж плъны съ чуждицж. Наши-ти писатели сега не правять яко разликж междж Блъгарскы-ты и Русскы-ты рѣчи и кога зимать рѣчи отъ Русскый рѣчникъ, не смѣтать, че намѣсто тѣхъ ные имамы свои и чисто не по единж, или по двѣ, а и по пять, по шесть и повяче съ сжще-то знаменование, или ако и да си употрѣбявать тыя рѣчи и отъ Блъгары-ты, то въ друго знаменование, съвсѣмь отлично отъ онова, каквото тыя имать въ Русскый языкъ. По тоя начинъ въ книгы-ты, конто имамы сега, и найпаче въ оныя, конто сж излѣзлы слѣдъ войнж-тж за освобождение-то ны, освѣнь множьство изречения, несвойствены на Блъгарскый языкъ, има и прѣмного рѣчи конто не сж Блъгарскы и до това врѣмя не сж употрѣбяваны отъ Блъгары-ты, нито сж были извѣстны тѣмъ. *) Има и рѣчи, конто си

*) За примѣръ отъ много-то такывы рѣчи, непознаты напрѣдъ на Блъгары-ты и безъ никаквж потрѣбж зеты сега отъ Русскый языкъ, може да послужять тыя:

Старáжся (стараться), блъгарскы: залѣгамь, застанамь, настаямь, глядамь, мжчыся, труджся, силыкси, радж.

Уважáвамь (уважáть), блъгарскы: почитамь, тачж.

Подстрекáвамь (подстрекáть), блъгарскы: подбуждамь, подбутвамь, подсторвамь, подуствамь, науствамь, подучнамь, подкуструвамь, насъсквамь.

употрѣбяватъ и отъ Блъгары-тъ, нъ нé въ таково знаменованиe, съ каквото гы зимать сега отъ Русскый языкъ. *) Има самъ-тамъ и рѣчи, земены отъ Русскый языкъ безъ да е разбрано добрѣ знаменованиe-то имъ въ него, та гы употрѣбяватъ въ съвсѣмъ друго знаменованиe. **) Има най-послѣ и рѣчи, зеты отъ Русскый языкъ, нъ въ такъвъ измѣненъ видъ, какъвто тыа нѣматъ въ него и който никакъ не иде на блъгарскы.***)

Имамы сега и рѣчника отъ А. Дювернуа, нъ и той е изваденъ отъ нѣколко такывы книгы, па и урядникъ-тъ му не е знаялъ Блъгарскый языкъ, та знаменованиe-то на рѣчи-тъ е лучилъ по изреченига-та, въ които гы находилъ въ тыа книгы, и така много рѣчи е тлъкувалъ неправо.

Прѣди да излѣзе рѣчникъ-тъ отъ Дювернуа (1885—1889) имахмы рѣчници-тъ отъ И. А. Богорова „Френско-Блъгарски“ (1869) и „Блъгарско-Френски“ (1871). Нъ въ тыа рѣчници рѣчи-тъ, които Бого-

---

Спосо́бный, блъгарскы: врядный.

Племя́нникъ и *племя́нница*, блъгарскы: братанець и братаница, за братовъ сынъ и братовж дъщерь, и сестринець и сестрината, за сестринъ сынъ и сестринж дъщерь.

*) Ато, за примѣръ и нѣколко такывы рѣчи:

Запрѣтя́вамь, блъгарскы: заповѣдамь, заржчамь, поржчамь—*запрѣтявамь ти* (заповѣдамь ти) *да слушашь господаря си; запрѣтихъ си обуща*, поржчахъ си обуща. А пакъ намѣсто Русското **запрещáть**, въ знаменованиe-то на което въ книгы-ты употрѣбяватъ *запрѣтявамь*, Блъгаре-ты казвать забранямь и възбранямь.

Изтъщéный, отъ *изтъщя́вамь*, *да изтъщ́*, ся срѣща въ сегашни-ты книгы въ знаменованиe на Русско-то **истощённый** отъ **истощáть, истощи́ть**, което ще рече: изнемощялый, ослабнжлый, отпаднжлый, изхабенъый, а Блъгары-ты казвать: *изтъщявамь, да изтъщ́ нѣчто* въ знаменованиe: 1) Изврьшямь го нó-изкусно, нó-изврьшно, нó-майсторскы. *Отъ годинж на годинж изтъщява занаята си*, съврьшенствува го. *Изтъщена работа*, изработена изкусно, и́зврьшно. 2) Изучямь добрѣ, съврьшено ,изничамся на нѣчто. *Изтъщилъ книгж-тж* и *изтъщился на книгж-тж*, изучился да чете и да пише добрѣ. *Изтъщенъ на четенe и писмо. Изтъщенъ въ всичко*, изваденъ, изкаранъ, изпеченъ на всичко.

Опа́сный, въ книгы-ты съ знаменованиe, което то има въ Русскый языкъ: страшный, врѣдный, а въ Блъгарскый языкъ то ся употрѣбява съ знаменованиe прѣдпазливый, внимателный. *Хващай опасно*, съ внимание.

Приказъ отъ **прика́зывать, приказа́ть**, което въ Русскый языкъ знаменува заповѣдамь, повеляваль, а въ Блъгарскый языкъ приказвамь, да прикажж нѣма това знаменованиe, та и въ него *приказъ* да може да ся употрѣбява въ такъвъ разумъ, въ какъвто го употрѣбяватъ сега вмѣсто заповѣдь, повеленe, повела.

) Такова е *недоймокъ* отъ Русско-то **недоймка въ родителный падежь множьствено число, което въ Русскый языкъ знаменува недозето, недоборъ, задница, бакша, а наши-ти го употрѣбяватъ намѣсто французско-то дефицить *(déficit)*, русскы **недочётъ**.

***) Таково е *подози́рамь*, прѣправено отъ Русско-то **подозрѣва́ть, подозрѣ́ть**, нъ то нé само не ся употрѣбява отъ Блъгаре-ты въ знаменованиe-то на Русско-то **подозрѣва́ть**, нъ въ тоа видъ е и противно на Блъгарскый языкъ, зачтото въ него прѣдлогъ *подъ* въ никакъвъ случай не става *подо*, както въ Русскый языкъ. На Блъгарскы *подозирамь* (отъ прѣдлогъ *по* и *дозирамь*) ще рече дозирамь, съглядвамь по малко или повѣкога.

ровъ дана за Блъгарскы, повичето отъ половинѫ-тѫ той е зелъ отъ Русскы-ты рѣчници или самъ той гы е сковалъ, та и едны-ты и другы-ты нито ся употрѣбяватъ отъ Блъгары-ты, нито сѫ извѣстны тѣмъ, а пакъ отъ чисто Блъгарскы-ты рѣчи, които ся употрѣбяватъ въ народа, нѣма нито половинѫ-тѫ въ тыя рѣчници.

При таково състоание на сегашнѫ-тѫ нашѫ книжнинѫ да доплънахъ рѣчника си отъ книгы-ты, които имамы сега, то щахъ внесѫ въ него много нѣчто, което никакъ не е Блъгарско, а мое-то намѣрение открай е было да прѣдставѩ въ рѣчника си Блъгарскый языкъ такъвъ, какъвто е той въ народа, и само съ оныя чюжды рѣчи, които народъ-тъ употрѣбява. Затова отъ книгы-ты, что имамы сега, азъ не сѣмъ земалъ нито еднѫ рѣчь, нито едно изречение за примѣръ на нѣчто, и всичко, что имамъ внесено въ рѣчника си, имамъ записано отъ уста-та на народа и отъ народны-ты творенига: пословици, нѣсни и проч., та безпогрѣшно да могѫ да кажѫ, че изваждамъ **Рѣчникъ на живый Блъгарскый народенъ языкъ**, и така оставямъ единъ памятникъ, отъ който да ся види какъвъ е былъ Блъгарскый языкъ въ народа прѣдъ зачяло-то на новѫ-тѫ Блъгарскѫ книжнинѫ.

Съ това не искамъ да кажѫ, че трѣбва да си останемъ само съ тыя рѣчи, които сега се употрѣбяватъ въ народа. Никакъ не! Съ разпространие просвѣщение-то, като добывамъ различны познания за разны нѣчта, които не смъ имали досега, щѫть нъ трѣбнать и новъ рѣчи за тѣхъ. Такывъ рѣчи, колкото ся може, щемъ нагласявамъ отъ языка си, а колкото не, ще трѣбва, да заимамъ отъ другъ языци, и най-право ще да е да гы заимамъ отъ Русскый языкъ, който отъ всичкъ-ты Словянскъ языци е най-близо до Блъгарскый. Нъ да заимамъ само такывъ рѣчи, на които равносилны нѣма въ языка нъ, па и тѣхъ да зимамъ въ такъвъ видъ, каквото да идѫть спорядъ Блъгарскый языкъ и да не бѫдѫть противны на неговъ-тъ свойства.

Рядъ-тъ, по който е натъкменъ рѣчникъ-тъ, е това:

Рѣчи-тъ, както идѫть по азбучный рядъ, ся тлъкувать, кои съ обясненига, кои съ другъ равнозначителны рѣчи, за показание знаменование-то имъ. За доплънение тлъкование-то ся притура при него и прѣводъ на рѣчь-тѫ на русскъ; подиръ това идѫть примѣри отъ различны изреченига, пословици и откѫслаци отъ народны пѣсни, въ които влиза рѣчь-та. Изреченига-та, които сѫ особеность на Блъгарскый языкъ, ся отдѣлять съ чрьтѫ и при всякоѩ рѣчь, дѣто гы има по нѣколко, ся наряждать, колкото е възможно, по азбученъ рядъ, и ся тлъ-

кувать и тыа и на блъгарскъı и на русскъı, а нѣкои и съ съотвѣтственъı Русскъı изрeчениа.

Начялнъı-тъı рѣчи, както иджть по ряда си, ся печатать съ по́ядръı буквъı, тлъкование-то съ объıкновенъı буквъı, Русскъıй прѣводъ съ по́-дребны, нъ по́-дебелы буквъı, а изрeчениа-та и пословици-тъı съ полѣгатъı буквъı (*курсивъ*), и най-послѣ откжслаци-ти отъ народнъı пѣсни съ дребнъı буквъı, *петитъ*.

При всякж рѣчь ся показва и коа чясть отъ слово-то е тиа.

При нѣкои отъ сжществителны-ты имена ся показвать и звателнъıй падежь и множьствено-то имъ число, които у тѣхъ сж нѣкакъ извънрядни.

Прилагателнъı-тъı имена ся турıать на ряда въ плъно окончиание, нъ при всякое отъ тѣхъ ся показва и усѣчено-то му окончиание мжжскъıй, женскъıй и срѣдень родъ.

При глаголъı-тъı отъ прьво и второ спряжение, както въ настояще, така и въ бждще врѣмя ся показва и окончиание-то на второ-то лице и на спрягателно-то имъ причястие, па, дѣто трѣбва, и на прѣиьдше врѣмя.

При глаголъı-тъı неокончиателенъ видъ ся показвать въ скобъı и другъı-тъı имъ видове, каквъıто имать, и пакъ тиа видове се турıать и на ряда си, съ показание отъ кой глаголъ какъвъ видъ сж, и дѣто трѣбва, и съ кратко тлъкование и съ нѣкой примѣръ.

Страдателнъı-тъı причястиа не сж турıать на особенъ рядъ като начялнъı рѣчи, а ся показвать всякое при глагола си.

Сжщо и нарѣчиа-та отъ прилагателнъı имена не ся турıать на особенъ рядъ като начялни рѣчи, а всякое отъ тѣхъ ся показва при прилагателно-то, отъ което произходи.

При имена-та на растениа-та, на животнъı-тъı и на болести-тъı ся показвать и Латинскъı-тъı тѣхнъı наименования, колкото е было това възможно; нъ много растениа и животнъı въ еднъı мѣста наричать съ едно имя, а въ другъı съ друго; и наопакъı, съ едно и сжще имя въ еднъı мѣста наричать едно растение, едно животно, а въ другъı друго, та и въ показанъı-тъı имъ въ рѣчника Латинскъı наименования може понѣйдѣ да има нѣчто сбрькано.

Отъ личнъı-тъı собственъı имена, съ които ся крьщавать Блъгаре-ти, само онъıа, които сж чисто Блъгарскы, ся показвать на ряда при другъı-тъı рѣчи, а земенъı-тъı отъ другъı язъıци, Грьцкъı, Латинскъı Еврейскъı, и прѣправенъı-тъı отъ тѣхъ щхть бждть прибавенъı въ особенъ разписъ на краа на рѣчника.

Чюждъı-тъı рѣчи, каквъıто има въведены въ Блъгарскъıй язъıкъ отъ другъı язъıци, ся забѣлѣжать съ звѣздичкж отпрѣди и при всякоѫ

отъ тѣхъ ся показва отъ кой языкъ е та. Нъ така ся отбѣлѣжатъ само онѣзи рѣчи, които сѫ зети направо отъ другъ языкъ, а произведенъ-тъи отъ тѣхъ по правила-та на словопроизводство-то въ Блъгарскъий языкъ никакъ не ся бѣлѣжатъ.

Отъ рѣчи-тъи, които ся отбѣлѣженъ за Турскъи, има доста, които не сѫ сѫщи Турскъи, а сѫ Арабскъи и Персийскъи, съ какъвъто е плънъ Турскъий языкъ; нъ като гъи имамъ зетъи отъ Турци-тъи, то въ рѣчника всичкъи-тъи безразлично ся показватъ за Турскъи. *)

Земенъи-тъи отъ другъи языци рѣчи ся тлъкуватъ само спорядъ онова знаменование, съ което сѫ приятъи въ Блъгарскъий языкъ, безъ да ся показва и друго знаменование, каквото може тъи да имать въ языка, отъ който сѫ зетъи.

Рѣчи-тъи, както идѫтъ по азбучнъий рядъ, сѫ писанъи съ ударение.

При глаголъи-тъи, дѣто трѣбва, сѫ писаны съ ударение и прѣшьдше врѣмя и спрягаемо-то причястие.

Рѣчъи-тъи, които изричатъ съ ударение то на единъий имъ, то на другъий имъ слогъ, като *вода́* и *во́да*, *сръ́дце* и *сърдце́*, *млѣко́* и *мле́ко* и д. т. сѫ писанъи или безъ ударение, или съ ударение и на два-та слога.

Въ тлъкованиа-та на рѣчи-тъи и въ приводимъи-тъи изречениа, пословици и другъи примѣръи, ударение е турено надъ нарѣчие *не* и надъ прѣдлозъи-тъи прѣдъ имена, дѣто тии ся изричатъ съ ударение, както въ изречениа: *Това е не́ добра работа. Ходж на́ водж. Въкамъ до́ Бога.*

Русскъий прѣводъ на рѣчи-тъи и всичко, что е Русско, е писано съ ударениа; а дѣто въ Русскъий языкъ *е* съ ударение ся изрича *йо* тамъ то е писано ё.

При нѣкои отъ приводимъи-тъи за примѣръи Блъгарскъи пословици има показанъи и Русскъи съотвѣтственъи пословици, нъ то е доста рѣдко. **)

---

*) Отъ чуждъи-тъи рѣчи, които употрѣбяватъ Блъгаре-ти въ разговорнъий си языкъ, и особено отъ Турскъи-тъи (размѣсенъи съ Арабскъи и Персийскъи), тврьдѣ много има, които сѫ въведенъи въ Блъгарскъий языкъ безъ никаквѫ потрѣбѫ, само отъ единъ праздънъ помъислъ, че ужь съ чуждъи-тъи рѣчи изказвамъи мъисли-тъи си по́-изтънчено. Другояче нѣма какъ да ся разбере зачто сѫ зетъи такъвъи рѣчи, на които равнознаменователнъи имамъи свои, чисто Блъгарскъи, и не́ по единъ и по двѣ, а чясто по нѣколко, каквото что е *баращи́свамъ* и *баращи́свамся*, на което равносилнъи имамъ единадесять Блъгарскъи: *сгова́рямъ* и *сгова́рямся*, *да ся сгова́рѭ*; *прѣгова́рямъ* и *прѣгова́рямся*, *да ся прѣгова́рѭ*; *прѣду́мвамъ* и *прѣду́мвамся*, *да ся прѣду́мамъ*; *одобря́вамъ* и *одобря́вамся*, *да ся одобря́*; *придобря́вамъ* и *придобря́вамся*, *да ся придобря́*; *сдобря́вамъ* и *сдобря́вамся*, *да ся сдобря́*; *одоброво́лямъ* и *одоброво́лямся*, *да ся одоброво́лѭ*; *мирѭ* и *мирѭ́ся*; *помиря́вамъ* и *помиря́вамся*, *да ся помиря́* и *примиря́вамъ* и *примиря́вамся*, *да ся примиря́*. Нъ такъвъи, безъ потрѣбѫ зетъи, Турскъи рѣчи употрѣбяватъ повече мѫжье-ти, а отъ женъи тъиа по́-рѣдко ся слушатъ, и съ врѣмя, разумѣвася, щѫтъ излѣзѫтъ съвсѣмъ изъ употрѣбление, та щѫтъ останѫтъ само онѣзи, на които равнознаменователнъи нѣмамъ Блъгарскъи, а такъвъи не сѫ много.

**) Добрѣ щѫше да е при всякѫ Блъгарскѫ пословицѫ да има показанѫ и съотвѣт-

Грамматическъ-тъı речения въ рѣчника сѫ употрѣбены старъ-тъı, както сѫ въ грамматикъ-тъı на Старо-Словянскъıй языкъ, като общеизвѣстнъı.

Въ тлъкованиа-та на рѣчи-тъı има самъ-тамъ употрѣбенъı и нѣкои рѣчи, и Словянскъı и другоязъıчнъı, като напримѣръ, *вещьство*, *металъ* и др. конто въ Блъгарскъıй разговоренъ языкъ не сѫ употрѣбявать, и поради това и не сѫ записанъı въ рѣчника на ряда съ другъ-тъı рѣчи, нъ конто трѣбва да приемемъ въ книжнъıй языкъ, зачтото не може безъ тѣхъ.

Еднознаменователнъı-тъı рѣчи сѫ тлъкувать всичкъı-тъı, кога дѣто иде на ряда сѫ въ рѣчника, и при всякоѫ отъ тѣхъ слѣдъ тлъкование-то сѫ изброявать по азбученъ рядъ и всичкъı-тъı другъı рѣчи колкото има съ еднакво знаменование съ неѫ. Това е за да не сѫ прѣпраща читатель тъ отъ еднѫ рѣчь на другѫ да трьси знаменованието имъ и така да губи врѣмя и да му омрьзва да рови рѣчника. Прѣпращане отъ еднѫ рѣчь на другѫ за да сѫ види знаменование-то имъ има само въ такъвъı случая, дѣто еднознаменователнъı-тъı рѣчи въ ряда на рѣчника стоятъ не далечь една отъ другѫ, та е лесно да сѫ намират.

ственѫ Русскѫ; нъ да сѫ посрѣщнятъ така пословици-тъı на единъıй языкъ съ пословици-тъı на другъıй — то е една особна работа, сама тя доста голѣма, та иска много трудъ и много врѣмя, което азъ не съмъ ималъ.

Правописание-то на Блъгарскъий языкъ.

Нынѣшний Блъгарскъий языкъ още не е прѣтърсенъ граммати-ческъи за да е опрѣдѣлено правописание-то му, та наши-ти писатели сега пишжтъ кой дѣ кога както заврьне и както му ся случи — чясто сжще-то нѣчто на едно мѣсто така, а прѣзъ нѣкой и другъ рядъ другоячс. Това е една нерядовность, кожто всичкъи познавать и всичкъи видять, че не быва да идемъ завсякога така, та казвать, че трѣбва да ся наряди правописание-то на языка нъи за да можемъ да пишемъ всичкъи еднакво.

Истинж, това е потрѣбно, нъ какъ да ся направи?

Едни казвать: да ся сговоримъ да земемъ едно, какво да е, правописание, та по него да пишемъ. Другъи пакъ прѣдлагать да земемъ за основж Старо-Словянскъий языкъ, та по него да ся оправиамъи и по негово-то правописание да нарядимъ и правописание-то на нынѣшний нашь языкъ.

Да ся сговоримъ да приемемъ едно, какво да е, правописание, казвать повячето отъ наши-тъи писатели. Нъ языкъ-тъ не е изкуствено произведение, та да го врьтимъ спорядъ както ся сговоримъ, по какво да е правописание.

Правописание-то на единъ языкъ е примѣнение на писмо негово-то словопроизведение и словосъчинение, а словопроизведение-то и словосъчинение-то, както въ всякой языкъ, така и въ Блъгарскъий, става нѐ *какъ да е*, а по рядовнъи правила, по извѣстнъи законъи, та и правописание-то му не може да бжде *какво да е*, а трѣбва да е то съобразно съ тъиа правила и законъи.

Таково правописание, съгласно съ духа и свойства-та на языка, си го има въ самъий языкъ, та въ него трѣбва да ся дъри то. А за да ся намѣри то, трѣбва да ся изучи языкъ-тъ отдъно за да ся познаижтъ наплъно основни-ти закони и рядъ-тъ, по който той ся е създалъ и ся развива. Вънъ отъ тоя рядъ и тъиа законъи всяко измѣнение въ языка быва насилствено и не ся

прихваща, та какъвто сговоръ и да правимъ да пишемъ еднакво, каквото правописание и да речемъ да приемемъ, ако то не бѫде извадено отъ самый языкъ, а е нагласено произволно, то не ще може ся удрьжи, та пакъ щемъ си пишемъ, като сега, кому както дойде на умъ.

Че това е така, ные вячe имамы явно доказателство. Таково едно правописание, зето по сговоръ, ны прѣдложи така наречено-то „*Книжовно Дружество*“ — правописание, което това дружество щало уякъ да дрьжи и то въ така наречено-то си „*Периодическо Списание!*“ Това правописание подкрѣпи и Блъгарско-то Министерство на Просвѣщение-то съ заповѣди до началства-та на училища-та въ Блъгариж по него да ся прѣподава Блъгарскый языкъ и по него да ся пише, на нито дружество-то, което го е прѣдложило, нито Министерство-то на Просвѣщение-то, което го подкрѣпи и заповѣда по него да пишемъ, не го дрьжять здраво и чисто отстѫпать отъ него.

Друго е дѣто казвать да земемъ за основѫ Старо-Словянскый языкъ, та по него да ся оправямы и по негово-то правописание да урядимъ и правописание-то на нынѣшний нашь языкъ.

Нынѣшний Блъгарскый языкъ очевѣстно води повлѣкло-то си отъ онова Словянско нарѣчие, отъ което е уряденъ и Старо-Словянскый писмянъый языкъ, както го намирамы въ стары-ты книгы, та, истинѫ, много нѣчто бы могло да ся оправи въ него по тоя языкъ, както, и обратно, много нѣчто въ Старо-Словянскый языкъ ще може да ся изясни по нынѣшний Блъгарскый языкъ. Нъ, за да може да ся направи това, трѣбва тия два языка да ся посрѣщнѫть, или, както казвать сега, да ся сравнять единъ съ другый, а за да можемъ да гы посрѣщнемъ, трѣбва нó напрѣдъ да гы изучимъ потынко отдѣлно единъ отъ другъ; инакъ, изводи-ти отъ посрѣщание-то може да излѣзѫть погрѣшени.

Старо-Словянскый языкъ е вячe доста познатъ и обяненъ, нъ все има и въ него доста нѣчто още неопрѣдѣлено. Правописание-то на тоя языкъ, така право наряденo отъ създатели-ты на Словянско-то писмо, изпослѣ е побрькано отъ невѣжды-ты прѣписвачи толкова, дѣто има още доста нѣчта, за които трѣбва нó-напрѣдъ да ся опрѣдѣли кое е право-то, на тогава да видимъ какъ иджть тыа спорядъ нынѣшний Блъгарскый языкъ.

А нынѣшний Блъгарскый языкъ никакъ още не е опрѣдѣленъ грамматическы, та трѣбва да изучимъ и опрѣдѣлимъ и него

понѣ толкова, колкото е изученъ и опрѣдѣленъ Старо-Словянскый, на тогава да правимъ сравнение между тыа два языка за взаимно тѣхно обаснение единый отъ другый.

Така и по тоа начинъ не щемъ можемъ тжй лесно, както ся вижда на нѣкои, да постигнемъ да урядимъ языка си, както трѣбва за единъ писмянъ языкъ, и да му нагласимъ правописание каквото му приличи, за да можемъ да пишемъ по него всичкы еднакво.

Нъ има другъ единъ способъ, по който може лесно, вѣрно и безпогрѣшно да ся постигне това. Тоа способъ е показанъ намъ отъ създатели-ты на Словянско-то писмо, които прѣди тысящж годины сж направили изведижжь и най-сполучено онова, което ные искамы да направимъ сега, — отъ едно живо, простонародно разговорно нарѣчие сж урядили единъ писмянъ языкъ съ едно правописание отъ най-рядовны-ты.

Нарѣчие-то, отъ което Словянскы-ты Просвѣтители, Святи Кирилъ и Методий сж урядили писмяный Старо-Словянскый языкъ, какъвто е той въ стары-ты книгы, е было и то едно народно нарѣчие, и, като разговорно, разумѣвася, ся е говорило и то, както и нынѣшний Блъгарскый и всякой другъ живъ языкъ, различно, дѣ по-право дѣ по-малко или повяче извратено. За да урядять писмянъ языкъ отъ таково едно простонародно нарѣчие, създатели-ти на Старо-Словянскж-тж писмяность сж изучили това нарѣчие потыко въ всичкы-ты различиа, каквыто е имало то тогава въ народа, който го е говорилъ. Така, видѣли сж каквы гласовы е имало то, та сж зели за тѣхъ съотвѣтствены буквы отъ азбукы-ты на познаты-ты тѣмъ языци, Грьцкый и другы, а пакъ за онъиа гласовы, които не е имало въ тыа языци, та да ся намирать и буквы за тѣхъ, тии сами сж начрьтали новы писмена; познали сж и етимологическый съставъ на това нарѣчие и по него сж го оправили. По тоа начинъ създатели-ти на Словянско-то писмо и на Старо-Словянскж-тж писмяность сж сполучили изведижжь: 1) да нагласять единж азбукж, така притъкменж на языка, за който е годена, чтото само да ся чюдимъ на достоинство-то и съвръшенство-то ѝ, и, 2) отъ едно простонародно разговорно нарѣчие да урядять единъ уработенъ писмянъ языкъ, какъвто го намирамы въ стары-ты ржкописны книгы, който въ само-то си начяло, още въ порождение-то си, ся е явилъ като класичьскый.

По сжщий начинъ щемъ можемъ и ные да си нагласимъ азбукж, каквато трѣбва, за языка ны, и да оправимъ языка си

и урядимъ отъ него правиленъ писмянъ языкъ съ правописание рядовно и съобразно съ неговый съставъ и спорядъ неговы-ты свойства.

За да си нагласимъ азбукж, каквато прилѣга на языка ны, и така притъкменж на него, както стара-та азбука е пригодена за Старо-Словянскый языкъ, ные трѣбва да направимъ така:

Да ся вслушамъ въ народный говоръ, та да видимъ каквы гласовъ има въ языка ны, спорядъ както ся говори той, нѐ на едно нѣкое мѣсто и по едно нѣкое нарѣчие, а вездѣ изъ Блъгарско. Зачютъ-ты така по всичкъ-ты мѣста гласовъ да сравнимъ както по изгласяване-то имъ, така и въ етимологическый съставъ на рѣчи-ты, въ конто тии ся слушатъ; да разглядамъ какъ стоятъ тии въ корена на рѣчи-ты и въ окончания-та имъ; какъ ся съчетавать помеждж си; какъ ся измѣнавать единъ на другъ въ движение-то на рѣчи-ты по склонения-та и спряжения-та и по производство-то имъ една отъ другж. Така да познаемъ начяло-то, състава, свойство-то и извития-та на всякой единъ гласъ, та да разберемъ колко и каквы гласовъ има въ языка ны, конто трѣбва да ся изобразяватъ съ особнж буквж всякой, и да земемъ за тѣхъ буквы отъ Старо-Словянскж-тж азбукж; па ако найдемъ и такывы гласовъ, за конто въ неиж азбукж нѣма съотвѣтственъ буквы, то за тѣхъ ные да си начрьтаемъ писмена. По тоя начинъ щемъ си нагласимъ азбукж, тъкмо такжвж, каквжто иж иска языкъ-ть ны.

Съ подробно-то разглядване гласовъ-ты въ всичкъ-ты случая, дѣто влизатъ тии, както въ корена на рѣчи-ты, така и въ измѣпаемж-тж имъ чясть, ные щемъ прѣтрьсимъ и всичкый етимологическый и грамматическый съставъ на языка, та щемъ видимъ какъ става словопроизводство-то и словосъставление-то въ него; какъ бывать склонения-та на сжществителны-ты, прилагателны и числителны имена; каквы сж мѣстоимения-та; какъ иджть спряжения-та на глаголы-ты и измѣнения-та имъ на видовы; каквы сж нарѣчия-та, тѣхно-то произхождение и окончания-та имъ; какъ стоятъ прѣдлози-ти, съюзи-ти, междомѣтия-та и каквыто другы чясти на слово-то има въ языка.

Така, съ основателно-то изучение гласовъ-ты на языка въ всичко-то имъ движение, по всичкъ-ты имъ извития, ные щемъ изучимъ основателно и неговый грамматическый съставъ, та щемъ познаемъ основны-ты законы и начяла, по конто той ся е създалъ. и ряда, по който е достигнжлъ да стане такывъ, какъвто е сега той въ народный говоръ, за да разбирамъ, кое е право-то въ него и что

има извратено и додѣ е достигнѫло то, та да може да ся оправи или да трѣбва да ся остави въ такъвъ видъ; щемъ познаемъ и достоинство-то на языка и щемъ разберемъ и недостатъци-тъи му, та да видимъ отдѣ и какъ щемъ можемъ да гъи възплънимъ.

По тоя начинъ, и само така, щемъ можемъ да оправимъ языка си и да урядимъ отъ него правиленъ писмянъ языкъ съ правописание, което да е съгласно съ неговъи-тъи свойства и съобразно съ основнъи-тъи му законъи, та да бѫде и то правилно за да може да ся дръжи.

Такава е была открай моя-та мъисль по въпроса за какъ да ся оправи и уряди языкъ-тъ нъи, и по такъвъ начинъ имамъ найдено въ него правописание-то, съ което е писанъ рѣчникъ-тъ.

За да види всякой, че това правописание е извадено направо отъ нънѣшний Блъгарскъий языкъ, да се види и начинъ-тъ, по който то е издърено въ языка, азъ щѫ прѣдставѩ тука единъ кратъкъ изводъ отъ онѫѩ чясть отъ изслѣдованиа-та ми за състава на нънѣшний Блъгарскъий языкъ, въ кожто ся разглъжда каквъи гласовъи има той, които трѣбва да ся изобразъвать съ особнѫ буквѫ всякой, и какъ стоятъ тии въ языка.

Да ся вслушамъ въ нънѣшний Блъгарскъий языкъ за да видимъ каквъи гласовъи има той, та да му нагласимъ писмо отъ буквъи-тъи на старѫ-тѫ Словянскѫ азбукѫ, изпрьво нъие забѣлѣѫамъ въ него само шесть самогласнъи и осьмнадесятъ съгласнъи *простъи* гласовъи и единъ полугласъ.

Тиа гласове, както нъие Блъгаре-ти изричамъ сега буквъи-тъи на старѫ-тѫ Словянскѫ азбукѫ, сѫ: самогласни-ти ѧ, є, и, о, оу (ѵ), ѫ, и съгласни-ти б, в, г, д, ж, ѕ, к, л, м, н, п, р, с, т, х, ц, ч, ш, по ново-то начрътание: самогласни-ти **а, е, и, о, у, ѫ,** и съгласни-ти **б, в, г, д, ж, з, к, л, м, н, п, р, с, т, х, ц, ч, ш.**

Полугласъ-тъ, спорядъ както ся чюе той въ изричание-то, като да е гласъ **и,** скратенъ наполовинѫ така, чтото отдѣлно само той не може да ся изрече, а изричася въ съчетание съ самогласнъи-тъи гласовъи. Въ старѫ-тѫ Словянскѫ азбукѫ нѣма буквѫ за изображение тоя полугласъ, та щемъ го изобразъвамъ, както е сега прията, съ буквѫ **и** и надъ нея бѣлѣгъ ˘, така: **й,** съ назъвание **и** кратко.

Самогласни-ти гласове **а, е, и, о, у, ѫ** ся изричатъ и сами и съ единъ наставкѫ отпрѣди, които като да е отъ полугласъ **й.**

Нъ отъ тѣхъ **и** и **е** ся изричать понѣйдѣ и така наставени не отъ всичкы Българы, а само отъ нѣкои отъ тѣхъ, та и нѣма зачто да ся изобразява това тѣхно изричание и въ писмо-то.

Така и гласъ **о** не всичкы-ти Българе изричать и така наставенъ, а въ всичкы-ты случая дѣто едни изричать **йо,** другы изричать **е** или **йе,** та едни казвать *байо, байовый, змѣйове* (множьствено число отъ *змѣй), синйо, горнйо* (срѣдень родъ отъ прилагателны *синь, горень),* съ **йо,** другы пакъ казвать *бае* и *байе, баевый* и *байевый, змѣеве* и *змѣйеве, сине* и *синйе, горне* и *горнйе,* съ **е** и **йе.** На и като прѣглядамы въ етимологическый съставъ на рѣчи-ты всичкы-ты случая, дѣто нѣкои изричать **йо,** намирамы, че то е было и си е **е,** косто само нѣкои сега изричать **йо.** По тжж причинж и ные въ всичкы-ты такывы случая пишемъ **е,** и понѣйдѣ, дѣто е неизбѣжно потрѣбно да ся покаже, че намѣсто него изричать и **йо,** турамы надъ него двѣ точкы така **ё.**

Само гласовы **а, у, ж** всичкы-ты Българе изричать и наставены съ полугласъ **й,** и изричать гы така слѣто съ тжж наставкж, като да правять тии съ неж единъ нераздѣленъ, ако и с'ставенъ отъ два гласа гласъ, та трѣбва да гы земемъ като особны гласовы и да гы изобразяваамы и въ писмо-то съ особны буквы.

Въ стары-ты книгы тиа наставени гласове сж изобразявани: **йа** съ буквж **ѧ,** **йу** съ буквж **ю** и **йѫ** съ буквж **ѫ.** та и ные зимамы за тѣхъ отъ старж-тж азбукж тыа три буквы, които по ново-то начрътание да пишемъ така: **ꙗ, ю, ѭ.**

Тыа наставены гласовы, за отличие отъ просты-ты **а, у, ж,** и тѣхны-ты буквы **ꙗ, ю, ѭ** да наричамы двогласны, като въ изричание-то имъ ся забѣлѣжать два гласа.

Отъ забѣлѣжены-ты изрьво шесть самогласны гласовы четыре-ти: **а, о, у, ж,** ся съчетавать съ всичкы-ты съгласны прѣдъ тѣхъ, а пакъ гласъ **е** ся съчетава само съ пятнадесять-ты отъ тѣхъ, а съ другы-ты три: **г, к, х,** той не ся съчетава. По тжж причинж нѣма чисто Българскж рѣчь, на кожто въ корена да стои **е** слѣдъ **г, к, х,** а пакъ въ окончанна-та, когато въ движение-то на рѣчи-ты дойде **е** слѣдъ **г, к, х,** то тии ся измѣнавать **г** на **ж, к** на **ч** и **х** на **ш,** както въ рѣчи: *Богъ — Боже, могж — можешь, человѣкъ — человѣче, рекж — речешь, сиромахъ — сиромаше, прахъ, — прашецъ.*

По това свойство да ся съчетавать или нѣ съ съгласны **г, к, х,** самогласны-ты гласовы дѣлять на *тврьды* и *мякы.* Тврьды самогласны наричать онѣна, които като **а, о, у, ж,** ся съчетавать съ **г, к, х,** а мякы — онѣна, които, като **е,** не ся съчетавать съ

тъиа съгласнъı, та когато, въ движение-то на рѣчи-тъı, дойджть слѣдъ тѣхъ, гъı правять да ся измѣнавать **г** на **з** и **ж**, **к** на **ц** и **ч** и **х** на **с** и **ш**. Тъиа назъванна, *твръди* и *мякъı*, щемъ употрѣбявамъı и нъıе въ разглядване-то самогласнъı-тъı гласовъı въ етимологическъıй съставъ на рѣчи-тъı.

Така, отъ самогласнъı-тъı гласовъı **а**, **о**, **у**, **ѫ** сж твръди, а гласъ **е** е мякъ, а пакъ гласъ **и** какъвъ е, щемъ видимъ, когато го разглядамъı въ етимологическъıй съставъ на рѣчи-тъı.

Е. Ѣ.

Отъ рѣчи-тъı, въ коренна на конто ся слуша гласъ **е**, еднъı, като: *медъ*, *ледъ*, *жена́*, *сестра́*, *перо́*, *ребро́*, *ве́лий*, *зеле́ный*, *ревѫ́*, *метѫ́* ся изричать вездѣ еднакво, съ **е**, а другъı, като: *хлѣбъ*, *вѣ́ра*, *мѣ́ра*, *лѣ́то*, *мѣ́сто*, *бѣ́лъıй*, *лѣ́въıй*, *дрѣ́мѫ*, *трѣ́бвамъ* изричать и съ **е** и съ **ꙗ**, та казвать: *светъ* и *свѣтъ*, *хлебъ* и *хлѣбъ*, *ве́ра* и *вѣ́ра*, *ме́ра* и *мѣ́ра*, *ле́то* и *лѣ́то*, *ме́сто* и *мѣ́сто*, *бе́лъıй* и *бѣ́лъıй*, *левъıй* и *лѣ́въıй*, *дре́мѫ* и *дрѣ́мѫ*, *тре́бвамъ* и *трѣ́бвамъ*.

Таково изричание едны рѣчи вездѣ еднакво, само съ **е**, другъı и съ **е** и съ **ꙗ**, показва, че това, что ся слуша въ рѣчи-тъı като гласъ **е**, нѣ е едно и сжще въ всичкъı-тъı рѣчи, а е два строа, та трѣбва и да ся изобразява съ двѣ различны буквъı за отличие едно-то отъ друго-то и въ писмо-то.

Въ старъıй Блъгарскъıй (Црьковно-Словянскъıй) языкъ рѣчи-тъı, конто сега изричамъı вездѣ еднакво, съ **е**, сж писаны съ буквж **є**, а рѣчи-тъı, конто изричамъı и съ **е** и съ **ꙗ**, сж писаны съ буквж **ѣ**, пареченж **ꙗтъ**, та и нъıе смъı зели тъıа двѣ буквъı, **є** и **ѣ** (по ново-то начрътание **е** и **Ѣ**), прьвж-тж, **е**, за изобразяване съ неіж оный гласъ, който изричамъı вездѣ еднакво, а вторж-тж **Ѣ**, за изобразяване съ неіж оный гласъ, който изричамъı двоако, и като **е** и като **ꙗ**.

Така, по изричание-то едны рѣчи вездѣ еднакво, само съ **е**, другъı двоако, и съ **е** и съ **ꙗ**, намирамъı, кои отъ рѣчи-тъı, въ коренна на конто ся слуша тоа гласъ, трѣбва да ся пишѫть съ **е** и кои съ **Ѣ**. А като разглядамъı и едны-тъı и другъı-тъı въ тѣхнъıй етимологическъıй съставъ, за да видимъ какъ стоятъ тиа гласове въ тѣхъ, намирамъı, че въ производство-то на рѣчи-тъı еднж отъ другж гласъ **е** ся измѣнава на **и** и на **о**, както въ рѣчи: *загри́бамъ* и *гробъ* отъ *гребѫ́*, *съби́рамъ* и *боръ* (съборъ) отъ *бе́рж*, *изти́чамъ* и *токъ* (изтокъ) отъ *текѫ́*.

Така ся измѣнава гласъ **е** на **и** въ всичкъı-тъı глаголъı отъ прьво спряжение, когато ся наставять тии съ прѣдлогъ и земѫть

окончание **амь** безъ никакиж вставкж между това окончание и корена на глагола, както въ *загри́бамь* отъ *гребѫ́*, *пости́ламь* отъ *сте́лѭ*, *съби́рамь* отъ *бе́рѫ*, *разди́рамь* отъ *де́рѫ*, *изти́чамь* отъ *текѫ́*, *упли́тамь* отъ *плетѫ́*, *нагни́тамь* отъ *гне́тѫ* и проч. А на **о** ся измѣнява тоя гласъ въ имена сжществителны, произведенъı пакъ отъ такивы глаголы, както: въ *гробъ* отъ *гребѫ́*, *боръ* (изборъ, отборъ, сборъ) отъ *бе́рѫ*, *доръ* (раздоръ) отъ *де́рѫ*, *токъ* (изтокъ, потокъ, стокъ) отъ *текѫ́*, *плотъ* отъ *плетѫ́* и проч.

По такъвъ рядъ ся измѣнявать въ производство-то на рѣчи-тъı и другъı отъ самогласенъı-тъı гласовъı, както, наприм. въ *бой* отъ *бі́ѭ*, *гной* отъ *гні́ѭ*, *пой* (водопой, и отъ него *поѭ́*) отъ *пі́ѭ*, **и** ся измѣнява на **о**; а въ *помо́гамь* отъ *мо́гѫ*, *насо́лямь* отъ *соль́*, *изго́рямь* отъ *го́рь́*, *отгова́рямь* отъ *гово́рѭ*, *пода́ямь* отъ *до́ѭ*, **о** ся измѣнява на **а**. Така и **ѣ** ся измѣнява на **и** и на **о**, както въ *отвли́чамь* отъ *влѣкѫ́*, *вли́замь* отъ *лѣзѫ* (влѣзѫ), *отси́чамь* отъ *отсѣкѫ́*, *прими́вамся* отъ *смѣ́ѭся*, *лой* отъ *лѣ́ѭ*, *рой* (порой) отъ *рѣ́ѭ*.

Нъ всичкъı тъı такъвъı измѣнявания на самогласенъı-тъı гласовъı единъ на другъ въ производство-то на рѣчи-тъı единж отъ другж ставать, както и измѣняване-то **е** на **и**, рядовно, по едно правило, въ извѣстнъı случая и въ рѣчи отъ единъ строй и подобнъı една на другж.

А като сравнимъ рѣчи-тъı съ **ѣ** въ корена съ онъıа, които сж отъ единъ корень съ тѣхъ, намирамъı, че, дѣто въ еднъı-тъı е **ѣ**, тамъ въ другъı-тъı стои другъ нѣкой гласъ, както въ *влѣкѫ́* и *вли́чѫ*, *сѣдѫ́* и *садѫ́*, *вѣсѫ* и *висѫ́*, *лѣпѫ́* и *ли́пнѫ*, *цвѣтъ* и *цвѣтѫ́*, *срѣда́* и *сре́дце*. Освѣнь това има и рѣчи съ **ѣ** въ корена, като *трѣва́*, *цѣ́лъıй*, *цвѣтъ* и др които едни изричать съ **ѣ**, спр. и съ **е** и съ **а**, а другъı съ другъ гласъ, та едни казвать: *трева́* и *тра́ва*, *це́лъıй* и *ца́лъıй*, *цветъ* и *цвятъ*, а другъı казвать: *трава́*, *ца́лъıй*, съ **а**, и *цвѣтъ*, съ **ь**.

Като разглядамъı какъ иджть такъвъıто еднокорянъı рѣчи една спорядъ другж, намирамъı, че онъıа, които сж съ **ѣ** като *влѣкѫ́*, *лѣзѫ* (влѣзѫ, излѣзѫ), *вѣсѫ*, *лѣпѫ́*, сж произведенъı отъ *вли́чѫ*, *ла́зѫ*, *висѫ́*, *ли́пнѫ*, та за въ тѣхъ не може да ся каже, че **ѣ** ся измѣнява на **а** и на **и**. Не може да ся каже и че самогласнъı-тъı **а** и **и** въ такъвъı-то рѣчи ся измѣнявать на **ѣ** въ тоя разумъ, както **е** ся измѣнява на **и** и на **о**.

Измѣняване-то **е** на **и** и на **о** както и измѣняване-то **и** на **о** и **о** на **а** и проч. става, както ся каза по́-горѣ, рядовно, въ извѣстнъı случая, по извѣстнъı правила и въ рѣчи отъ единъ строй и подобнъı една на другж. А въ показанъı-тъı рѣчи, и въ всичкъı-тъı другъı съ **ѣ** въ корена, така гласна ся явява намѣсто **а** и **и** безрядно, като случайно и въ различнъı единж отъ другж рѣчи така, чтото тъıа рѣчи може да ся изброятъ, нъ да ся подведжть подъ единъ рядъ не могжть.

Сѫще така и въ окончанија-та на рѣчи-тъı гласъ **ѣ** ся явява намѣсто другъı гласовъı, намѣсто **а** и **и**, иъ и тамъ нé рядовно, а като случайно. За да обаснимъ това и съ примѣръ, да земемъ окончанија-та на прѣшьдше врѣмя у глаголъı-тъı отъ прьво и второ спряжение и на, така наречено-то имъ, спрягаемо причастие. Рядовно-то окончание на прѣшьдше врѣмя и на спрягаемо-то причастие у глаголъı-тъı отъ прьво спряжение е **ахъ** и **алъ**, съ **а:** *снова́, снове́шь, снова́хъ, снова́лъ*, а у глаголъı-тъı отъ второ спряжение то е **ихъ** и **илъ**, съ **и**: *мо́лѭ, мо́лишь, моли́хъ, моли́лъ*. Нъ има нѣкои глаголъı, както отъ прьво-то, така и отъ второ-то спряжение, у които самогласна-та въ окончание-то на прѣшьдше врѣмя и на причастие-то е **ѣ**, както у глаголъı *мрѭ, мрѣхъ, мрѣлъ*, отъ прьво спряжение, и *трьпѭ, трьпѣхъ, трьпѣлъ* отъ второ спряжение, та ся изричать и съ **е**: *мрехъ, трьпе́хъ*, и съ **ја**: *мрјахъ, трьпја́хъ*. У такъвъı глаголъı самогласната **ѣ** въ окончание-то на прѣшьдше врѣмя и на причастие-то стои намѣсто обыкновенъı-тъı тамъ самогласнъı **а** и **и** като тѣхънъ замѣстникъ. Нъ у кои глаголъı ся явява така **ѣ** намѣсто **а** и **и** — това е неопрѣдѣлено.

Така излиза, че измѣнаване-то **е** на **и** и на **о**, както и **и** на **о** и **о** на **а** и проч. въ производство-то на рѣчи-тъı еднѫ отъ другѫ, отъ еднѫ странѫ, и отъ другѫ появаване-то **ѣ** намѣсто **а** и **и**, както въ корена на рѣчи-тъı, така и въ окончанија-та имъ, сѫ двѣ явленија, отличнъı едно отъ друго — едно-то рядовно, а друго-то като случайно.

Такъви гласове, които, подобно на **ѣ**, ся явявать въ рѣчитъı намѣсто другъı гласовъı въ рѣчи отъ единъ корень съ тѣхъ, има, както щемъ видимъ по́-нататакъ, и другъı въ языка, та трѣбва да имъ ся даде и особно назъвание за отличие отъ онъıа, които, подобно на **е**, сѫ основни и самостоятелни въ рѣчи-тъı. Такъвъıто гласовъı да наречемъ *прѣставенъı* и *замѣстници* на другъı гласовъı, а появаване-то имъ въ рѣчи-тъı намѣсто другъı гласовъı да наречемъ тѣхно *прѣсрѣщане* съ тъıа гласовъı въ рѣчи отъ единъ корень.

Като направимъ така и изберемъ рѣчи-тъı съ **ѣ** въ корена, та гъı сравнимъ съ каквъıто другъı има отъ единъ корень съ тѣхъ, намирамъı, че тоа гласъ ся явява:

1) Намѣсто **а**, както въ *влѣкѫ́* и *вла́чѫ, лѣзѫ* (влѣзѫ, излѣзѫ) и *ла́зѫ, сѣдѫ́* и *садѫ́, вѣдро́* и *ва́дѫ, пѣстѭ́* и *па́стрѭ* (пазѫ), *шрѣкъ* и *шра́камь, одѣвѣ* и *давно* и проч.

2) Намѣсто **и**, както въ *вѣсѫ* и *висѫ́, лѣпѭ́* и *ли́пнѫ, вѣне́ць* и *ви́ѫ, тѣшѫ* и *ти́хъıй, тѣснъıй* и *ти́скамь* (стискамь, натискамь).

При това намирамы още и рѣчи отъ единъ корень, като: *цвѣтъ* и *цьвтѫ́*, *свѣтъ — свѣтѫ* и *сѣнѫ* (вм. свынѫ), *срѣдá* и *сръдце*, *млѣко* и *мльжѫ* (дожѫ), въ които **ѣ** ся прѣерѣща съ **ь**, който е, както щемъ видимъ по́-нататакъ, такожде прѣставенъ гласъ.

А въ рѣчи-ты, които едни изричать съ **ѣ** (сир. и съ **е** и съ **ꙗ**), а другы съ другѫ самогласнѫ въ корена, **ѣ** ся прѣерѣща: а) съ **а**, както въ *трѣвá* и *травá*, *брѣздá* и *бразда́*, *плѣвѫ́* и *плáвѫ*, *рѣпо́нъ* и *рапо́нъ*, *цѣдѫ́* и *цадѫ́*, *цѣлу́вамь* и *цалу́вамь*, *цѣлы́й* и *цáлый*, *цѣнѫ́* и *цанѫ́*, *цѣпѫ* и *цáпѫ*, *прѣ* и *пра* и проч. и б) съ **ь** *блѣщѫ́ — блѣскамь* и *бльщѫ́ — бльскамь*, *блѣну́вамь* и *бльну́вамь*, *брѣсть* и *брьсть*, *цвѣтъ* и *цвьтъ* и пр.

Отъ всичко това за правописание-то на буквы **е** и **ѣ** въ корена на рѣчи-ты изваждамы тыя правила:

1) *Въ които рѣчи ся слуша общий на* **е** *и* **ѣ** *гласъ, ако тоя гласъ въ тѣхъ е основенъ и самостоятеленъ, та ся изричать тии само съ него, каквото что сѫ:* медъ, сестрá, вéселый, метѫ́ и т. н. *такывы рѣчи ся пишѫть съ* **е**.

2) *Въ които рѣчи ся слуша общий на* **е** *и* **ѣ** *гласъ, нъ:*

а) *Ако тыя рѣчи ся изричать и съ* **е** *и съ* **ꙗ**, *както* свѣтъ (светъ и святъ), вѣ́ра (ве́ра и вяра), бѣ́лый (бе́лый и бялый), дрѣмѫ (дре́мѫ и дрямѫ);

б) *Ако въ тыя рѣчи тоя гласъ е прѣставенъ и стои въ тѣхъ като замѣстникъ на другы гласовы, та ся прѣерѣща съ тѣхъ въ рѣчи отъ единъ корень, както въ* влѣкѫ и влачѫ, вѣсѫ и висѫ, цвѣтъ и цьвтѫ; *и*

в) *Ако тыя сѫщи ты рѣчи изричать и съ* **е** *и съ* **а** *или* **ь** *както* брѣзда и бразда, цѣлый и цалый, блѣщѫ и бльщѫ;

То всичкы ты такывы рѣчи ся пишѫть съ **ѣ**.

Видѣхмы, че **ѣ** ся изрича и като **е** и като **ꙗ**. Като **ꙗ** го изричать обыкновено, когато има надъ него ударение и стои въ рѣчь-тѫ прѣдъ слогъ съ тврьдѫ самогласнѫ или прѣдъ тврьдо окончание. Така глаголъ *влѣкѫ* въ настоящe врѣмя изричать *влекѫ, влечéшь, влечé, влечéмъ, влечéте, влекѫть*, съ **е**, въ прѣшьдше врѣмя прьво лице *влáкохъ*, съ **ꙗ**, второ и третіе лице *влéче*, съ **е** и множьствено число *влáкохмы, влáкохте, влáкохѫ*, съ **ꙗ**, и причястие *влаклъ* съ **ꙗ**; сѫществително *мѣсто* въ единствено число *мáсто* съ **ꙗ**, а въ множьствено число *места́* съ **е**. Има и мѣста, дѣто имя *рѣкá* изричать съ ударение на коренный слогъ и казвать *рáка*, а въ множьствено съ понижение ударение-то на окончание-то, казвать *реки́* съ **е**.

Има обаче и мѣста и случая, дѣто вмѣсто **ѣ** изричать **ꙗ** и прѣдъ слогъ съ мякѫ самогласнѫ и прѣдъ мяко окончание, та вмѣсто *попсдѣлникъ, намѣрихъ, видѣхте, трьпѣхте*, казвать: *попсдя́лникъ, намя́рихъ, видя́хте, трьпя́хте*, и вмѣсто *мѣдь, цѣвь, свѣщь* казвать: *мядь, цявь, свящь*. Нъ такывы мѣста и случаи сѫ малко.

Както въ нынѣшний, така и въ старый Блъгарскый языкъ е имало рѣчи да ся изричать: а) и съ **ѣ** и съ **а**, б) и съ **ѣ** и съ **ь**, та и въ най-стары-ты ржкописы отъ Блъгарско произхождение намирамъ: **грѣхъ** и **грахъ**, **мѣра** и **мара**, **плѣнъ-плѣнити** и **пленити**, **стѣна** и **стана**, **трѣка** и **трака**, **зьрѣти** и **зьрати**, **бесѣда** и **бесада**, **плѣзати** и **плъзѣти**, **излѣкати** и **изльгати** и проч.

И напротивъ рѣчи съ **а** въ корена сж изричали и съ **ѣ**, та сж писали: **градъ** и **грѣдъ**, **младъ-младѣти** и **млѣдъ-млѣдѣти**, **обрасти** (отъ **растж**) и **обрѣсти**, **распрашити** (распрьскамъ) и **распрѣшити** и проч. Да забѣлѣжимъ и **благодать** и **благодѣть**, **скирѣль** и **скираль**, **обитѣль** и **обиталь** и Грьцко-то (σκάνδαλον) **скандѣлъ** вм. **скандалъ**.

И, ЪІ.

Като разглядамъ въ стимологическый съставъ на рѣчи-ты и това, что ся слушa въ корена имъ като гласъ **и**, намирамъ, че и то, като **е**, въ еднъ рѣчи е основенъ и самостоятеленъ гласъ, а въ другъ рѣчи, и то, като **ѣ**, стои като замѣстникъ на другъ гласовъ, та ся прѣсърѣща съ тѣхъ въ рѣчи отъ единъ корень.

При това въ еднъ рѣчи тоя гласъ ся съчетава съ съгласнъ **г**, **к**, **х**, а въ другъ рѣчи, когато въ движение-то имъ дойде той слѣдъ тъя съгласнъ, тъя ся измѣнавать **г** на **з** и **ж**, **к** на **ц** и **ч** и **х** на **с** и **ш**.

Отъ другж странж има и мѣста въ Блъгарско, дѣто рѣчи-ты, въ които тоя гласъ стои като замѣстникъ на другъ гласовъ, изричать нѣ́ като съ чисто **и**, а съ едно особно изглашение, като отъ **ъ** и **и** съ повяче замѣтание на **и**, както Русси-ти изричать буквж **ъі**.

Отъ всичко това ся види, че онова, что ся слушa като единъ гласъ **и**, е два гласа, отъ които единъй е основенъ, а другъй прѣставенъ като замѣстникъ на другъ гласовъ, и единъй отъ тѣхъ е мякъ, а другъй е тврьдъ, та и въ писмо-то трѣбва да ся изобразявать тии съ двѣ различнъ буквъ за отличие единъй отъ другъй, и особено, като има мѣста, дѣто гъ и изричать различно.

Въ старый языкъ рѣчи-ты, въ които тоя гласъ е основенъ, сж писанъ съ **и**, а рѣчи тъ, въ които той стои като замѣстникъ на другъ гласовъ, сж писанъ съ **ъі**, та и нъе зимамъ тъя двѣ буквъ: **и** и **ъі** (по ново-то начрьтание: **и**, **ъі**) за изображение тъя еднакво изричанъ, а въ сжщность два различнъ гласовъ, буквж **и** за основнъй, а буквж **ъі** за прѣставенъй като замѣстникъ на другъ гласовъ.

Послѣ въ подробно-то разглядване тъпа гласовъ въ етимологическъй съставъ на рѣчи-ты намирамъ, че само онъй отъ тъпа два гласа, който стои въ рѣчи-ты като прѣставенъ и замѣстникъ на другъ гласовъ, ся срѣща и слѣдъ съгласны **г**, **к**, **х**, та той е тврьдъй, а основнъй не ся срѣща ни въ единъ рѣчь слѣдъ съгласны **г**, **к**, **х**, та той е мякъй. Затова, когато въ производство-то на рѣчи-ты единъ отъ другъ дойде **и** слѣдъ **г**, **к**, **х**, тъпа ся измѣнавать **г** на **з** и **ж**, **к** на **ц** и **ч** и **х** на **с** и **ш**, както въ рѣчи: *мно́го* и *мнозина́*, *дла́гъй* и *длъжина́*, *ма́лко* и *малина́*, *высо́къй* и *высочина́*, *го́рькъй* и *горчи́въй*, *сирома́хъ* и *сиромаси* и *сиромаши́на*, *врьхъ* и *вры́шина*, *трохи́* и *трошица* и проч.; и напротивъ, когато дойде **ъ** слѣдъ **ж**, **з**, **ц**, **ч**, **с**, **ш**, то тъпа съгласны ся измѣнавать на **г**, **к**, **х**, както въ *княгы́ня* отъ *князь*, *Руска́ня* отъ *Ру́сецъ*, *Нѣмка́ня* отъ *Нѣ́мецъ*, *Турка́ня* отъ *Тѫ́рчинъ* и проч.

Като прѣглядамъ рѣчи-ты, въ които тоя гласъ е прѣставенъ като замѣстникъ на другъ гласовъ, намирамъ, че въ рѣчи отъ единъ корень съ тѣхъ той ся прѣсрѣща: 1) съ **у**, както въ *стъ́нж* и *студ́ж*—*студъ*, *гъ́нж* и *гу́бъ*, *бръ́шж* и *убру́съ*, *дъ́хамъ*—*дъ́шж* и *ду́хамъ*, *тълъ* и *ту́лж*—*зату́лямъ*; 2) съ **о**, както въ *тръ́ж* и *трохи́*—*трош́ж*, *въ́дра* и *вода́*, *смъ́чямъ*—*измъ́чямъ* (отъ *мъ́кнж*, *мъ́кнжся*, **прѣсмъкатисѧ**) и *смокъ*, *въ́ж* и *во́ж*; 3) съ **а**, както въ *гъ́знж* и *га́зж*, *копъ́то* и *копа́ж*, *прѫ́щь* и *прящ́ж* (на кравж-тж напращалъ бозкъ-ты, надулися отъ млѣко); 4) съ **ъ**, както въ *ръ́жий* и *ръжда́*, *пъ́шкамъ* (бодж) и *нѣ́хамъ*, *въсо́къй* и *възъ*; 5) съ **ва**, както въ *къ́снж* и *ква́сж*—*квасъ*, *плъ́ткъй* и *пла́вамъ* (плувамъ); 6) съ **ов**, както въ *ръ́ж* и *ро́вж*, *крь́ж* и *кровъ* (покро́въ и по́крывъ); 7) съ **во** или само съ **в**, както въ *тъ* и *твой*, *четъ́ре* и *четво́рица* и *четврѣ́тъй*.

Така, за правописание-то на тъпа двѣ буквы, **и** и **ъ** въ корена на рѣчи-ты изваждамъ тъпа правила:

1) *Въ които рѣчи ся слушга общий на* **и** *и* **ъ** *гласъ, ако той е основенъ въ тѣхъ, както въ* вино, гли́на, ди́вый, жи́вый, листъ, ми́лъй, ни́ва, пила́, ри́за, си́ла, чи́стый и т. н. *такывы рѣчи ся пишѫтъ съ* **и**.

2) *Въ които рѣчи ся слушга общий на* **и** *и* **ъ** *гласъ, ако той е прѣставенъ и стои въ тѣхъ като замѣстникъ на другъ гласовъ, та въ рѣчи отъ единъ корень съ тѣхъ ся прѣсрѣща съ* **у**, **о**, **а**, **ъ**, **ва**, **ов**, **во**, *и само съ* **в**, *както въ рѣчи* сты́нж и студ́ж—студъ, трь́ж и троха́, гъ́знж и га́зж, ръ́жий и ръжда́, къ́снж и ква́сж, ръ́ж и ро́вж, четыре и четво́рица и четврѣ́тый, *такывы рѣчи ся пишѫтъ съ* **ъ** *тамъ, дѣто ся слушга общий на* **и** *и* **ъ** *гласъ*,

За вѣрно изображение тоя прѣставенъ гласъ, който, както видѣхмы, е тврьдъ и който въ нѣкои мѣста изричать въ едно изглашение отъ **ъ** и **и**, ные зимамы буквж **ы**, както сж іж писали

въ старый языкъ, **ы**, отъ **ъ** и **і** (особено начрьтание на **и**), зачтото, както іж пишѫть сега **ы** отъ **ь** и **і**, двѣ мякы буквы, тя не може да прѣдставя тврьдъ гласъ.

Ѫ, Ъ, Ь.

Като земемъ гласъ **ѫ**, както обыкновено го изричамы сега въ рѣчи *зѫбъ, мѧжь, рѧка́, дѫга́*, и разглядамы това изглашение въ стимологическый съставъ на рѣчи-ты, въ корена на които то ся слуша, намирамы, че то въ едны рѣчи е гласъ основенъ и самостоятеленъ, като **е** и **и**, а въ другы рѣчи то е гласъ прѣставенъ както **ѣ** и **ы**, и стои въ такывы рѣчи като замѣстникъ на другы гласовы, съ които и ся прѣсрѣща въ рѣчи отъ единъ корень.

Слѣдъ това, като разглядамы подробно рѣчи-ты, въ които тоя гласъ е прѣставенъ като замѣстникъ на другы гласовы, и гласовы-ты, съ които той ся прѣсрѣща въ рѣчи отъ единъ корень, намирамы, че тоя прѣставенъ гласъ е два строя, единъ тврьдъ и другъ мякъ.

Така излиза, че въ това изглашение, има три гласа, които ся изричать еднакво, а въ сѫщность сѫ отлични единъ отъ другъ, та трѣбва и въ писмо-то да ся изобразяватъ тии съ три различны буквы.

Рѣчи-ты, въ които тоя гласъ е основенъ и самостоятеленъ, въ старый языкъ сѫ писаны съ буквѫ **ѫ**, а рѣчи-ты съ тврьдый прѣставенъ гласъ сѫ писаны съ **ъ** и рѣчи-ты съ мякый прѣставенъ гласъ — съ **ь**, та и ные зимамы тыя три буквы: **ѫ**, **ъ**, **ь** (по ново-то начрьтание: **ѫ**, **ъ**, **ь**), прьвѫ-тѫ, **ѫ**, за основный гласъ, вторѫ-тѫ, **ъ**, за прѣставеный тврьдый, и третьѫ-тѫ, **ь**, за прѣставеный мякый.

Тврьдый прѣставенъ гласъ **ъ** ся прѣсрѣща въ рѣчи отъ единъ корень: 1) съ **о**, както въ *рѣсѫ* и *росá*, *тѣнѫ* и *топѧ́*, *рѣгамь — ръжéнь* и *рогъ*, *вѣдѫ* и *водѫся*, *тѣръ* и *потóра*; 2) съ **у**, както въ *сѣхнѫ* и *сушѧ́ — сýхый*, *глѣхнѫ* и *глушѧ́ — глýхый*, *мѣхъ* и *мýхълъ — мухлúсвамь*, *дѣхъ* и *дýшѫ*, *стрѣжѫ* и *стругъ*, *бѣхтѧ́* и *бýхамь*, *брѣшѫ* и *убрýсъ*; и 3) съ **ы**, както въ *ръждá* и *рѣжий*, *трѣкамь* и *трѣжѫ*, *мѣкнѫ* и *измѣчúамь*, *тъкѧ́ — тѣкамь* (втѣкамь) и *тѣкамь*, *снѣха* и *сынъ*.

Мякый прѣставенъ гласъ **ь** ся прѣсрѣща въ рѣчи отъ единъ корень: 1) съ **а**, както въ *врѣтѧ́* и *врáтѫ*, *мрѣзнѫ* и *мразѧ́ — мразъ*, *мрáзѫ* и *омрѣзвамь*, *пѣсъ* и *пасѧ́* (пазѫ), *трѣпѧ́* и *трáпѫ*, *крѣпа* и *крáпый*, *рѣстъ* и *растѧ́*; 2) съ **е**, както въ *трѣпнѫ* и *трепóрѫ*, *дрѣгнѫ* и *дéржѫ*, *пѣкълъ — пѣклó* и *пекѧ́*, *грѣща — грѣщь* и *гребѧ́*; 3) съ **и**, както въ *врѣхъ* и *вúрѫ — вирѣжѫ*, *брѣснѫ* и *брúчѫ*, *мѣглá* и *мижѧ́ — мúгамь*, *пѣстрый* и *пúшѫ*;

4) съ Ѣ, както въ *срѣдце* и *срѣда́*, *мльзя́* (доя) и *млѣко*, *мьскъ* — *мьска́* и *мѣсж*, *сѣвне* (вм. свьне) и *свѣтж*, *цьвтя́* и *цвѣтъ*; 5) съ Ю както въ *кльвя́* и *клювъ*, *бля́вамь* и *бля́вамь*; и 6) съ Я, както въ *звьня́* и *звя́камь*, *тряс́ж* и *тряс́я́*.

Така, за правописание-то, въ корена на рѣчи-ты, на тыя три буквы Ж, Ъ, Ь, съ които изобразяваме еднакъвъ по изричание-то, нъ троякъ по качества-та си гласъ, изваждамы отъ самый языкъ тыя три правила:

1) Правило за Ж. *Въ които рѣчи ся слуша общий на* Ж, Ъ *и* Ь *гласъ, ако е той основенъ въ тѣхъ, както въ* зжбъ, мжжь, ржка, гжба, гжстый, лжчж, сждж, *тыя ся пишжть съ* Ж.

2) Правило за Ъ. *Въ които рѣчи ся слуша общий на* Ж, Ъ, Ь *гласъ, ако е той въ тѣхъ прѣставенъ като замѣстникъ на другы гласовы и въ рѣчи отъ единъ корень съ тѣхъ ся прѣсрѣща съ* О, У *или* Ы, *както въ* рѣсж и роса́, тѣнж и тонж́, рѣгамь и рогъ, сѣхнж и су́хый, дъхъ и ду́шж, брѣшж и убру́съ, ръжда́ и рѣжий, снъха и сынъ, *тыя ся пишжть съ* Ъ.

3) Правило за Ь. *Въ които рѣчи ся слуша общий на* Ж, Ъ *и* Ь *гласъ, ако е той въ тѣхъ прѣставенъ като замѣстникъ на другы гласовы и въ рѣчи отъ единъ корень съ тѣхъ ся прѣсрѣща съ* А, Е, И, Ѣ, Ю, Я, *както въ* врьтя́ и вра́тж, мрѣзнж и мра́зж — мразъ, дрѣгнж и дѣ́рж, трѣшнж и треперж, врьхъ и вѣ́рж, мьгла́ и мижа́ — мѝгамь, срьдце и срѣда́, сѣвне и свѣтж — свѣтъ, кльвя́ и клювъ, звьня́ и звя́камь, *тыя ся пишжть съ* Ь.

Като намѣримъ по тыя правила, кои отъ рѣчи-ты, что ся изричатъ съ общий на Ж, Ъ и Ь гласъ въ корена, трѣбва да пишемъ съ буква Ж, кои съ буквж Ъ и кои съ буквж Ь, на потрьсимъ тыя рѣчи въ стары-ты книгы, писаны въ онова врѣмя, когато тыя буквы може бы да сж ся изричалъ отлично една отъ другж, и прѣди да ся побрька правописание-то на старый языкъ, колкото отъ тыя рѣчи намѣримъ, щемъ видимъ, че всякоя отъ тѣхъ е писана съ онжж отъ тыя буквы, съ коижто по тыя правила трѣбва да ся пише та въ нынѣшний Блъгарскый языкъ.

Има само едно изключение. Отъ рѣчи-ты, въ които прѣставеный гласъ е замѣстникъ на А, та спорядъ правило-то за правописание-то на Ь трѣбва да ся пишжть съ Ь, оныя, въ които прѣдъ прѣставеный гласъ стои Л съ другж съгласнж прѣдъ него, каквото что сж клъна, клъгъкын, еднокорянъ съ класъ, клага, сж писаны съ ъ. Такывы рѣчи въ нынѣшний Блъгарскый языкъ има десятинж, които засега и ные пишемъ съ Ъ.

Я.

Въ подробно-то разглѣдване гласовъ-тъ единъ по единъ въ етимологическъй съставъ на рѣчи-тъ намирамъ, че и това, что ся слуша като наставенъ гласъ **ıа**, не е всѫдѣ еднакво. Въ еднъ случая то е **а**, наставено съ полугласъ **й**; въ другъ случая то е, както видѣхмъ, **ѣ**, който ся изрича като **е**, и, когато е съ ударение, пѣкои го изричать като **ıа**.

Нъ има още случая, дѣто, както въ корена, така и въ окончание-то на рѣчи-тъ ся слуша като гласъ **ıа**, а не е нито **а**, наставено съ полугласъ **й**, нито **ѣ**. Въ такъвъ случая въ разнъ мѣста изричать различно: едни казвать *рıадъ, грıади́, мѣ́сıацъ, свıатъ-свıа́та, пıать, де́вıать, де́сıать, глıа́дамь, прıадѫ́, впрıа́гамь, и́мıа, врѣ́мıа*, съ **ıа**, другъ казвать *редъ, греди́, мѣ́сецъ, светъ́ій-свети́, де́вет, де́сет, гле́дамь, предѫ́, впре́гамь, и́ме, врѣ́ме*, съ **е**; едни казвать *ви́дıать, дѣлı́а́ть, но́сıать, гово́рıать*, множьствено число трете лице отъ глаголъ *ви́дѫ, дѣлı́а́ѫ, но́сѫ, гово́рѫ*, съ **ıа**, а другъ казвать *ви́дать, дѣла́ть, но́сать, гово́рать*, съ **а**; и освѣнь това има мѣста въ Блъгарско, дѣто въ сѫщи-тъ случая, вмѣсто **ıа**, **е**, **а**, изричать **ен**, та казвать *рендъ, гренди́, мѣ́сенць, свенте́ій-свенти́, пенть, де́вентъ, де́сентъ, гле́ндамь, прендѫ́, впре́нгамь, и́менъ, врѣ́менъ, ви́дентъ, дѣле́нтъ, но́сентъ, го́ворентъ.*

При това въ рѣчи-тъ, въ които намѣсто тоя гласъ изричать **ıа**, **е**, **а**, **ен**, той иде като да е прѣставенъ като замѣстникъ на другъ гласовъ, та въ рѣчи отъ единъ корень сѫ прѣсрѣща съ тѣхъ, както въ *мя́камь* и *ма́ца-ма́чка*, *жя́ло* и *жи́лѫ, кря́камь* и *кричѫ́*, *тряс*ѫ́ и *трѣсѫ;* има и случая, дѣто тоя гласъ ся разлага на **ьн** и на **ен**, както въ *звя́камь* и *звьнѫ́*, *и́мя* и *имена́*, *се́мя* и *семена́*, *дѣтя́* и *дѣте́нце*, *теля́* и *теле́нце;* и наопакъ, той ся явява намѣсто **ьн** и **ен**, както въ *мя́лица* отъ *мьнѫ*, *клятъ* (про́клятъ) отъ *кльнѫ*, *дрьвянъ* вмѣсто *дрѣ́вьнъ* и *дрѣ́венъ* (и отъ него *дрьвяни́ца*), *ка́лянъ* вмѣсто *ка́льнъ* и *ка́ленъ* (и отъ него *каляни́ца*), *ка́мянъ* вмѣсто *ка́мьнъ* и *ка́менъ* отъ *ка́мень.*

Има още и другъ нѣчта, които показвать разликѫ-тѫ между **ıа**, което е отъ **а** наставено съ полугласъ **й**, и онова, что изричать и като **ıа**, като **е**, като **а** и като **ен**, нъ и казано-то тукъ е доста за да ся види, че това сѫ два гласа, въ сѫщность отличнъ единъ отъ другъ, та и въ писмо-то трѣбва да ся изобразявать съ двѣ различнъ буквы.

Рѣчи-тъ, въ които влиза изричанъй като **ıа**, **е**, **а**, **ен** гласъ, както въ корена, така и въ окончания-та имъ, въ старъй языкъ сѫ писанъ съ буквѫ **ѧ**, та и нъе трѣбвало бъ да земемъ неѫ за изобразяване сѫщій гласъ въ нънѣшній Блъгарскъй языкъ, нъ така

буква е мжчна за писание, па не иде спорядъ ново-то начрьтание на другы-ты буквы, та намѣсто неж задрьжкамы за тоа гласъ сеганиж-тж буквж я, а пакъ за наставеный гласъ а зимамы старж-тж буквж ѧ, но ново-то начрьтание ꙗ.

Като прѣглядамы какъ стои тоа гласъ въ всичкы-ты случая, дѣто ся слуша той, както въ корена, така и въ окончанина-та рѣчи-ты, за правописание-то на буквж я намирамы това правило:

Дѣто ся слуша като гласъ ꙗ *и намѣсто него едни изричать* е, *или* а, *другы* ен, *както въ* гряда, святый, гля́дамь, пять, врѣмя, хо́дять, *та казвать:* гредá и грендà, светый и свентый, гле́дамь и гле́ндамь, петь и пенть, вре́ме и вре́менъ, ходеть — хо́дать и хо́деить; *дѣто тоа гласъ стои като замѣстникъ на другы гласовы, та ся прѣсрѣщи съ тѣхъ въ рѣчи отъ единъ корень, както въ* мялица, мякый и мачкамъ, мя́камь и и ма́ца—ма́чка, кря́камь и кричѫ́, трясѫ́ и тря́сж; *дѣто той ся разлага на* ьи *и на* ен, *както въ* звя́камь и звьиж, сѣ́мя и семена́, теля́ и теле́нце: *и дѣто той ся явява намѣсто* ьи *и* ен, *както въ* дрѣвянъ, ка́лянъ, камянъ *вмѣсто* дрьвьиьнъ и дрьвенень, кальиьнъ и каленень, каменьиъ и каменинъ: *въ всичкы-ты такывы случая ся пише* я.

Но това правило правописание-то на буквж я ся опрѣдѣлява така, дѣто да не ся брька тя ни съ буквж ꙗ, ни съ буква ѣ. зачтото ꙗ отъ а наставено съ полугласъ й ся срѣща само тамъ, дѣто рядовна-та самогласна е а, и въ извѣстны случая ся наставя съ полугласъ й, и ако и да изричать понѣйдѣ е намѣсто неж, нъ ен нидѣ не изричать, и нидѣ нѣма да ся разлага тя на ьи и ен; така и ѣ ако и да ся изрича и като ꙗ и като е, нъ като ен нѣма да го изричать *), па и ако да ся прѣсрѣща, и той като я, съ а, и, ь, въ рѣчи отъ единъ корень, нъ не ся разлага на ьи и на ен, нито пакъ ся явява намѣсто ьи и ен.

Ѥ.

Блъгарскый языкъ не трьпи два чисты самогласны гласа единъ по другъ и си има начины да отстранява всяко стечение на самогласны-ты гласовы въ движение-то на рѣчи-ты. Въ едны случая, той наставя вторый отъ доплы-ты единъ по другъ самогласны гласовы съ полугласъ й, както въ *заѝздвамь, заѝсвамь,* вмѣсто *заўздвамь, заўсвамь;* въ другы той вставя междж самогласны-ты съ-

*) Имамы обаче забѣлѣжены двѣ рѣчи: *сѣкѵ́ра* (земено за произведено отъ глаголъ *сѣкж́*) и *сѣ́ти* (казвано за желѣзо, кога ся нажеже въ огънь, та посвѣтлѣе), въ които, намѣсто ѣ, въ нѣкои мѣста изричать ен, та казвать: *сенкѵ́ра, свенти.*

гласнѫ **в**, както въ *завѹшкы, навѹще, навóстрѫ* вмѣсто *заѹшкы, наѹще, наóстрѫ;* въ трети измѣнява вторѫ-тѫ самогласнѫ на полугласъ **й**, както въ *да зáйдѫ, да нáйдѫ, да зáймѫ, да пóймѫ* вмѣсто *да зайдѫ, да найдѫ, да заемѫ, да поемѫ;* а въ нѣкои случаи и съвсѣмъ изврьга единѫ-тѫ отъ самогласны-ты, както въ *да дóдѫ — додóхъ* вмѣсто *да додѫ — додóхъ, чернóкый* вмѣсто *чернóокый, добрýтро* вмѣсто *доброýтро.*

Това ся прави и въ другоязычны рѣчи, та, вмѣсто *христиáнинъ, Арнаýтъ, даýлъ, караýлъ,* казвать: *христиáнинъ и христíанинъ, Арнавýтъ, давýлъ, каравýлъ.*

По това свойство на языка и въ окончания-та на рѣчи-ты, дѣто самогласна-та е **а, у, ѫ,** ако иде прѣдъ неѭ пакъ самогласна, та ся наставя съ полугласъ **й**, та става **ıа, ю, ıѫ.**

Нъ въ окончания-та отъ двѣ самогласны най-чясто ся срѣща **ие,** зачтото: 1) Отъ всичкы-ты почьти глаголы, что има въ языка, прьвообразны и производны, просты и сложны, както чисто Блъгарскы, така и земены отъ другы языци, и какъвто залогъ и да сѫ тии, ся произвождать имена сѫществителны, така наречены, отглаголны, съ обще окончание **ние,** а отъ нѣкои и съ окончание **тие,** както *копание, ходение, мирување, прѣправяние, измѣняване, караштисване* отъ *копаѭ, ходѭ, мирувамь, прѣправямь* и *прѣправямся, измѣнявамь* и *измѣнявамся, карашшисвамь,* и *питиé, кастиé, брѣснѭтие* отъ *пиѭ, камь, брѣснѭ.* 2) Има имена мѫжскый родъ, конто въ множьствено число ся окончиавать на **ие,** като *братъ — братие, снопъ — снопие, людие* (отъ неупотрѣбително въ единствено число *людъ*), *царь — царие, конь — коние.* 3) Има и имена срѣдень родъ съ окончание **ие,** като *копие, зелие,* и събирателны, като *нивие.*

Въ всичкы-ты такывы имена окончание-то **ие**, народъ-тъ е слѣялъ въ едно изглашение като **е** и като **йе**, та казвать *копане* и *копанйе, каспе* и *кастйе, брате* и *братйе, царе* и *царйе, копе* и *копйе, ниве* и *нивйе* и проч. Нъ плъно-то окончание **ие** не е съвсѣмъ изостаставено, та казвать и *въскрьсение, възнесение, успение, трьпѣние, желание, погребение, покаяние, прокляше, разпяше, главоболие, лицемѣрие, безумие, прѣмеждие* и пр. Освѣнь това въ отглаголны-ты имена само въ единствено число окончание-то **ие** сливать въ единъ гласъ, а въ окончание-то на множьствено число **ıа** изричать и двѣ-тѣ самогласны **и** и **ıа** наплъно, та казвать: *баяне* и *баянйе, дѣлене* и *дѣленйе, главяване* и *главяванйе, оплакване* и *оплаканйе* въ единствено число, и *баянıа, дѣленıа, главяванıа, оплаканıа* въ множ. число.

За да ся съобразимъ въ тоя случаи съ обще-то изричание, като безъ малко не всѫдѣ окончание-то **ие** изричать слѣто въ единъ гласъ, нъ пакъ да ся види и че това, что изричать въ показаны-ты случаи едни като **е**, а другы като **йе**, — то е **ие**, из-

ричано въ едно изглашение, нъе зимамъ отъ старж-тж азбукж буквж **ѥ**, която е **є**, наставена отпрѣди съ **і** — особено начрътание на буквж **и**, — а по ново то начрътание **ѥ**, та пишемъ неіж намѣсто **ие** тамъ, дѣто тиа два гласа въ окончания-та на рѣчи-ты ся изричать въ едно изглашение като **е** и като **йе**.

Трѣбва обаче да забѣлѣжимъ, че зимамъ това начрътание, **ѥ** но́ като буквж за изобразяване съ неіж нѣкакъвъ особенъ гласъ а като съкратително начрътание вмѣсто **ие** за-въ такывъ случая дѣто тиа два гласа ся изричать слѣто въ едно изглашение.

Това е кратъкъ изводъ отъ единъ прьвоначяленъ поглядъ мѣтяжтъ възъ нынѣшний Блъгарскый языкъ, за да видимъ какви гласовы има той, та да земемъ за тѣхъ буквы отъ Старо-Словянскж тж азбукж и така да нагласимъ за тоа языкъ писмо, което да бжд добрѣ притъкмено за него, спорядъ какъвто е той днесь.

Съ тоа прьвоначяленъ поглядъ намирамъ, че въ нынѣшний Блъгарскый языкъ самогласны гласовы има четыренадесять и един полугласъ, които трѣбва да ся изобразяватъ въ писмо-то всякой отъ тѣхъ съ своіж особнж буквж.

Отъ тыа четыренадесять самогласны гласовы шесть сж основни самостоятелни, три сж отъ основны-ты наставени съ полуглас **й** отпрѣди, и пять сж прѣставени като замѣстници на другы гласовы

За изображение тыа гласовы зимамъ отъ Старо-Словянскж тж азбукж, за основны-ты—буквы **а, е, и, о, у, ѫ,** за наставены-ты съ полугласъ **й**—буквы **ꙗ, ю, ѭ,** и за приставены-ты като за мѣстници на другы гласовы—буквы **ѣ, ы, ъ, ь, я.**

Отъ приставены-ты гласовы **ѣ** ся изрича като **е** и като **ꙗ; ы** ся изрича като **и; ъ** и **ь** ся изричатъ като **ѫ,** а **я** ся изрича като **ꙗ, е, а** и **ен.**

Нъ и при таково изричание приставены-ты гласовы еднакво съ основны-ты, като разглядамъ и едны-ты и другы-ты въ етимологическый съставъ на рѣчи-ты, намирамъ и правила за правописание то на различны-ты буквы, съ които гы изобразяваме.

Тыа правила, както сж показаны въ тоа изводъ, сж такаіасны, така кратъкы и просты, дѣто никакъ не е мжчно да ся разбержть и твръдѣ лесно е да ся запомнять. Тыа сж така опрѣдѣлены и така пригодны за всичкы-ты случая, дѣто въ никое отъ тѣхъ нѣма никакво изключение. И ако и да има три-четыре случая, които ся видять като да не сж съгласни съ тыа правила, нъ и тии сж

такъви, дѣто и въ тѣхъ нѣма нѣкакво истинско противорѣчие. Така, да ся водимъ по тъя правила, нѣма да сбркамъ нѣйдѣ да пишемъ еднж буквж вмѣсто другж отъ онъя, които ся изричать еднакво.

Нъ за да ся водимъ вѣрно по тъя правила, трѣбва да внимавамъ добрѣ, зачтото има случая, въ които можемъ да ся излъжемъ. Ето нѣкои примѣры отъ такъвъ случая: имамъ рѣчи *трькамь, тькамь, дъхамь* и *дъхъ, мькня,* въ които ся слуша общий на **ъ** и **ь** гласъ; имамъ и еднокорянъ съ тѣхъ *трыж, тыкамь, дыхамь* и *дышж, измычамь,* въ които ся слуша общий на **ъı** и **и** гласъ, нъ не знаемъ **ъı** ли е това или **и**, като и двѣ-тъ ся изричать еднакво, та да видимъ съ **ъ** или съ **ь** трѣбва да пишемъ еднокорянъ-тъ съ тѣхъ, въ които ся слуша общий на тъя буквъ гласъ. Въ такъвъ случай, за разрѣшение недоумѣние-то, трьсимъ още другъ рѣчи отъ сжщи-тъ корени и намирамъ *троха, точка, духамь, смокъ,* съ **о** и **у** тамъ, дѣто въ другъ-тъ ся слуша общий на **и** и **ъı** гласъ, и така познавамъ, че *трыж, тыкамь, дыхамь* ся пишжть съ **ъı**, та и *трькамь, тькамь, дъхамь* и *дъхъ* трѣбва да ся пишжть съ **ъ**.

Трѣбва, за вѣрно-то воденѣ по тъя правила, да пазимъ още и това—прѣсрѣщание-то на приставенъ-тъ гласовъ съ основнъ-тъ въ рѣчи отъ единъ корень да не смѣшамъ съ измѣнаване-то на самогласнъ-тъ гласовъ единъ на другъ. Като пазимъ това, не можемъ, напримѣръ, да земемъ, че рѣчи *пьнж, мьржа* (и производнъ-тъ *мьртвый, смьрть*) трѣбва да ся пишжть съ **ъ**, като има еднокорянъ съ тѣхъ *прѣпона* и *моръ,* зачтото това не е прѣсрѣщание, а **ь** ся измѣнава на **о**, както въ рѣчи *боръ* (сборъ, изборъ) отъ *беръж,* въ *гробъ* отъ *гребж,* въ *токъ* (истокъ, потокъ) отъ *текж* и т. п. **е** ся измѣнава на **о**.

Тъя правила сж за правописание-то на самогласнъ-тъ гласовъ въ корена на рѣчи-тъ. Такъвъ правила си има въ языка и за правописание-то на самогласнъ-тъ и въ окончания-та на рѣчи-тъ.

Като намѣримъ по тъя правила кои рѣчи трѣбва да пишемъ съ **и** и кои съ **ъı**, кои съ **ж** и кои съ **ъ** и **ь**, кои съ **ꙗ** и кои съ **ѣ** или съ **я**, па потрьсимъ тъя рѣчи въ старъ-тъ книгъ, писанъ прѣди да ся побрька правописание-то на старъй языкъ и въ онова врѣмя, когато тъя буквъ, както ся прѣдполага, сж ся изричали всякоя особно, които отъ тѣхъ рѣчи найдемъ,

щемъ видимъ, че всякоя е писана съ онѫзи буквѫ, съ кожто по тъя правила тя трѣбва да ся пише въ нынѣшний Блъгарскъй языкъ, като тъя правила да сѫ изваденъ отъ старъй языкъ, та може да ся приложѫть и на него безъ никакво противорѣчие.

Това показва, че етимологическъй съставъ на нынѣшний Блъгарскъй языкъ е сѫще такъвъ, какъвто е той и на старъй црьковнъй, или, така наречень, Старо-Словянскъй языкъ, и че така наречень-ты отъ насъ, приставени самогласни гласове **ѣ, ъ, ь ы, я** сѫ сѫще така неотемлема принадлежность и на нынѣшний Блъгарскъй языкъ, както и на Старо-Словянскъй, та, както и да гъ изричамъ, все трѣбва да гъ изобразявамъ и въ писмо-то съ особны буквъ, ако искамъ да упазимъ правилно-то етимологичьско състоание на рѣчи-тъ, и, още повяче, като има такъвъ вѣрнъ правила за правописание-то на особенъ-тъ буквъ, съ които гъ изобразявамъ, та, да ся водимъ по тѣхъ, да не гъ брькамъ съ буквъ-тъ на основнъ-тъ самогласнъ гласовъ, съ които тъя ся изричать еднакво.

Изобще за самогласны-ты гласовъ трѣбва да забѣлѣжимъ, че въ Блъгарскъй языкъ, както и въ другъ-ты Словянскъ языци, тврьдѣ малко прьвообразны рѣчи има, които начинать отъ самогласнѫ буквѫ, па и въ тъя малко рѣчи, дѣ по-малко, дѣ повяче, изричать начялны-тъ самогласнъ дѣ съ сднѫ, дѣ съ другѫ наставкѫ прѣдъ тѣхъ така:

Гласовъ **а, о, у,** въ начяло на рѣчь изричать обыкновено съ наставкѫ отъ полугласъ **й,** та казвать *азъ* и **йаз**ъ, *агня* и **йагня**, *аблъка* и **йаблъка**, *овца* и **йовца**, *око* и **йоко**, *отговарямь* и **йотговарямь**, *узда* и **йузда**, *умъ* и **йумъ**, *умирамь* и **йумирамь**. и проч.

Наставенъ съ полугласъ **й** въ начяло на рѣчь гласовъ **о** и **у** има да изричать и въ разговорный языкъ, нъ така наставенъ гъ изричать повяче въ пѣсни-тъ, кога пѣжть.

А пакъ гласъ **а** въ повячето рѣчи, които начинать отъ него, и въ разговорнъй языкъ изричать наставено, съ **я** и нѣкои вмѣсто това **я** въ такъвъ рѣчи изричать **е**, та, вмѣсто *а́гня, а́йцѣ* и *а́ря*, казвать **я***гня* и *е́гня*, **я***йцѣ* и **е***йцѣ*, *я́ря* и *е́ря*.

Вмѣсто наставенъй гласъ **я** има да изричать **е** и въ срѣдж-тѫ на рѣчи-тъ, та казвать: *боля́ринъ* и *боле́ринъ*, *пя́вица* и *пе́вица*, *христя́нинъ* (христианинъ) и *христе́нинъ*, *Боя́нъ*, *Стоя́нъ*, именит. пад., и *Бое́не*, *Стое́не*, зват. пад., *тоя́га*, единств. число, и *тое́гы*, множ. число.

Гласовъ **о** и **у** открай рѣчь нѣкои изричать и съ придыхание отъ **в**, та, вмѣсто *о́стрый, о́семь, уста́, ухо*, казвать **во́стрый, во́семь,**

вуста́, *вухо*, а пакъ гласъ **а** въ нѣкои другоязычны рѣчи изричать и съ придыхание отъ **х**, та, вмѣсто *амба́ръ*, *адѐтъ*, *арѐсвамь*, казвать **хамба́ръ**, **хадѐтъ**, **харѐсвамь**.

Гласъ **е** открай рѣчь повячето изричать безъ никаквъ наставкъ, нъ има да го изричать и наставенъ съ полугласъ **й** та казвать *еди́нъ* и **йеди́нъ**, *е́зеро* и **йе́зеро**, *еле́нь* и **йеле́нь**, *ела́* и **йела́**, *елха́* и **йелха́**, *е́сень* и **йе́сень**.

При това имамы забѣлѣженъ еднъ рѣчь, въ коіто гласъ **е** въ начяло изричать съ придыхание отъ **в**. Таіа рѣчь е *веще* отъ *еще* съ наставкъ **в**, коіто нѣкои употрѣбявать вмѣсто *още*.

Гласъ **и** открай рѣчь тврьдѣ рѣдко има да изричать като наставенъ съ полугласъ **й**, нъ има понѣйдѣ да го изричать съ придыхание като отъ **х**, та, вмѣсто *и́дъ*, *и́мамь*, *и́скамь*, *думамь и́*, *давамь имъ*, казвать **хи́дъ**, **хи́мамь**, **хи́скамь**, *думамь* **хи́**, *давамь* **химъ**.

Гласъ **ъ** открай рѣчь обыкновено изричать съ придыхание отъ **в**, та казвать **въ́гленъ** и **въ́гле**, **въдица**, **въ́же́**, **възелъ**, **въсъ** вмѣсто *гленъ* и *гле*, *же*, *зелъ*, *съ*; нъ има мѣста, ако и рѣдко, дѣто казвать и **ъ́гленъ**, **ъ́же**, **ъ́зълъ**, и проч.

Има мѣста, дѣто намѣсто **а** безъ ударение изричать нѣчто като общий на **ъ**, **ъ**, **ь** гласъ, та, вмѣсто *далечь*, *какъвъ*, *такъвъ*, *рабо́тъ*, *загра́ждамь*, *нахо́ждамь*, казвать: *дълѐчь*, *къкѐвъ*, *тъкѐвъ* *ръбо́тъ*, *загра́ждамь*, *нъхо́ждамь*.

И наопакъ, вмѣсто общий на **ъ**, **ъ**, **ь** гласъ има да изричать понѣйдѣ **а**, та, вмѣсто *къ́ща*, *зъ́бъ*, *пъ́ть*, *вънъ*, *къ́сно*, *съ́нъ*, *сла́дъкъ*, *кро́тъкъ*, *дрьво́*, *съмь*, *писъмцѐ*, казвать: *ка́ща*, *забъ*, *пать*, *ванъ*, *са́нъ*, *ка́сно*, *сла́дакъ*, *кро́такъ*, *драво́*, *самь*, *писамцѐ*.

Има мѣста, дѣто вмѣсто **е** и **ѣ** безъ ударение, както въ коренна на рѣчи-тъі, така и въ окончание-то имъ, изричать **и**, и, наопакъ, вмѣсто **и** и **ъі** безъ ударение изричать **е**, та, вмѣсто *гребъ́*, *плетъ́*, *ревъ́*, *жена́*, *сребро́*, *зелѐный*, и вмѣсто *бѣда́*, *влѣкъ́*, *дѣлъ́*, *рѣка́*, *цѣна́*, *звѣзда́*, и проч. казвать: *гриб*ъ́, *плитъ́*, *ривъ́*, *жина́*, *сриброо́*, *зилѐный*, *бида́*, *вликъ́*, *дилъ́*, *рика́*, *цина́*, *звизда́*; а пакъ вмѣсто **иглá**, **ýлица**, **милъ́ъ**, **широ́кый** и вмѣсто *грызъ́*, *высо́кый*, казвать: **еглá**, **ýлеца**, **мелъ́ъ**, **шеро́кый**, *грезъ́*, *весо́кый*.

Сжще така има мѣста, дѣто, вмѣсто **о** безъ ударение, изричать **у**, и, наопакъ, вмѣсто **у** безъ ударение изричать **о**, та, вмѣсто *овѐнъ*, *око́*, *чя́до*, *сто́ро*, *кога́*, *кого́*, *ловъ́*, *поъ́*, *доъ́*, *дѣто*, *продо́ивамь*, *поло́ивамь*, казвать: *увѐнъ*, *чя́ду*, *сту́ру*, *куга́*, *куго́*, *лувъ́*, *дуъ́*, *дѣту*, *пру́давамь*, *пулу́ивамь*; и наопакъ, вмѣсто **ухо́**, **увúвамь**, **умъ́ъ**, казвать: **охо́**, **овúвамь**, **омъ́ъ**.

Поради това неправилно изричание **и** вмѣсто **е** и **ѣ** безъ ударение и, наопакъ, **е** вмѣсто **и** безъ ударение, така и по изричание-то **у** вмѣсто **о** безъ ударение, и, наопакъ, **о** вмѣсто **у** безъ ударение, мнозина и въ писмо-то смѣшать прѣдлозъі **при** и

прѣ и **о** и **у**, та пишѫть **при** дѣто с **прѣ** и, наопакъ, **прѣ** дѣто трѣбва **при**; сѫще така пишѫть и **о** дѣто трѣбва **у** и, наопакъ, **у** дѣто трѣбва **о**. А глаголи-ти, наставени съ единъ или другъ отъ тыа прѣдлозъ, имать и различно знаменование, като, напримѣръ, *прѣстакамъ*, съ прѣдлогъ **прѣ**, знаменува: спирамъ да правѭ нѣчто а *пристакамъ* съ прѣдлогъ **при** знаменува: склонямъ на нѣчто; така и *одѫмвамъ* съ прѣдлогъ **о** знаменува: осѫждамъ, прѣдумвамъ, кудѫ; а пакъ *удѫмвамъ*, съ прѣдлогъ **у** знаменува: сговарямъ, нагласявамъ нѣчто по сговоръ.

Има и мѣста, дѣто намѣсто **о** безъ ударение изричать **а**, та, вмѣсто *тогáва, нéговъ, рáбота, повѣ́рвамъ, провóждамъ, отвóждамъ*, казвать: *тагáва, нéгавъ, рáбата, навѣ́рвамъ, правóждамъ, атвóждамъ*.

Има рѣчи, конто, като имъ ся отнеме окончание-то, остаѭть съ три или четыре съгласны и само съ единѫ самогласнѫ междѫ тѣхъ, а отъ съгласны-ты втора-та отъ три-ты или третиа-та отъ четыре-ты е **л** или **р**, пакъ самогласка-та е **ъ** или **ь**, каквото что сѫ: *влък-ъ, длъг-ъ, слъз-á, врьх-ъ, прьв-ый, прьп-ѫ, крьст-ъ, скръб-ь* и д. т. Такывы рѣчи едни отъ Блъгары-ты изричать съ самогласнѫ-тѫ **ъ** и **ь** слѣдъ съгласны-ты **л** и **р**, та казвать: *влъкъ, длъгъ, млъчѫ, слъза, врьхъ, трьнь, зрьно, прьвый, трьпѫ, дрьжѫ, крьстъ, прьсть, скрьбь*, а другы гы изричать съ самогласнѫ-тѫ **ъ** и **ь** прѣди съгласны-ты **л** и **р**, та казвать: *вълкъ, дългъ, мълчѫ, сълза, вырхъ, тырнь, зърно, пырвый, тырпѫ, държѫ, кърстъ, пърсть, скърбь* и проч.

Като прѣглядамъ и другы-ты рѣчи колкото има въ языка такѫвѫ сглобѫ, нъ съ другѫ самогласнѫ, каквото что сѫ: *глас-ъ, плещ-ѫ, близ-о, плод-ъ, глух-ый, хлѣб-ъ, блюд-о, страх-ъ, греб-ѫ, крив-ый, прост-ый, труд-ъ, брѣг-ъ, гряд-а* и т. н. намирамъ, че всичкы-ты ся изричать, както въ Блъгарскый, така и въ другы-ты Словянскы языци, съ самогласнѫ-тѫ слѣдъ съгласны-ты **л** и **р**, и само онъиа рѣчи такѫвѫ сглобѫ, у конто самогласна-та е **ъ** и **ь**, изричать и така и така.

Отъ това ся види, че е по́-съобразно съ свойство-то на языка, та е и по́-право дѣто, такѫвѫ сглобѫ рѣчи съ самогласнѫ **ъ** и **ь**, изричать съ самогласнѫ-тѫ слѣдъ съгласны-ты **л** и **р**. Таково изричание тыа рѣчи, съ самогласны ты **ъ** и **ь** слѣдъ съгласны-ты **л** и **р** иде и по́-лесно, зачтото съ него ся избѣгва стечение-то на **л** и **р** съ другы съгласны слѣдъ тѣхъ, съ конто тии не ся съчестават, та и мѫчно ся изричать. *Глъчѫ* и *глъчка, глъхнѫ, длъгъ* и *длъжный* и *длъжньк, плъсть, влъхва* и *влъхвувамъ, плъть* и *плътный, плъзгамъ, овлъгвамъ,*

кръвь и *кръвнина*, *скрѣбь* и *скрѣбный*, *грѣнци* и *грѣнчарь*, *крьстъ* и *крьстникъ*, *прьвъ* и *прьвнина*, *трьнь* и *трьниливый*, *мрьсный* и *мрьсникъ*, *прьскамь* и т. н, ся изричать много по́-лесно отъ каквото *гълчиж* и *гълчка*, *дългъ* и *дългный* и *дългнѣж*, *пълсть*, *вълхва* и *вълхвувамь*, *пълть* и *пълтный*, *пълзгамь*, *овългвамь*, *кървь* и *кървнина*, *скърбь* и *скърбный*, *гърнци* и *гърнчарь*, *кърстъ* и *кърстникъ*, *първъ* и *първнина*, *тьрнь* и *тьрниливый*, *мърсный* и *мърсникъ*, *пърскамь* и проч.

По тыа причины, такывъ рѣчи и въ рѣчника сж писаны съ самогласны-ты **ъ** и **ь** слѣдъ съгласны-ты **л** и **р**.

Ф.

Казахмъ, че като ся вслушамъ въ нынѣшний Блъгарскый языкъ за да видимъ каквъ гласовъ има той, та да му нагласимъ писмо отъ буквы-ты на старж-тж Словянскж азбукж, то съгласны гласовъ въ него забѣлѣжямъ осьмнадесять.

Освѣнь тыа осьмнадесять гласовъ въ Блъгарскый языкъ ся слуша още единъ, *ѳ*; нъ като прѣглядамъ случая-ты, въ които ся зачюва тоа гласъ, намирамъ, че то е **в**, което накрай рѣчь, дѣто нѣма самогласнж слѣдъ него, и въ срѣдж-тж на рѣчи-ты прѣдъ повячето съгласны изричамъ натрътено като *ѳ*, та, вмѣсто *ловъ*, *гнѣвъ*, *правъ*, *кривъ*, *вграждамь*, *вкарвамь*, *вносямь*, *впрягамь*, *всякой*, *вторый*, *вчера*, *завивка*, *цьвтж*, *овца*, *овчий*, *ковчегъ*, *вшивамь*, *тръговщина* и проч., казвамъ: *лофъ*, *гнѣфъ*, *прафъ*, *крифъ*, *фграждамь*, *фкарвамь*, *фносямь*, *фпрягамь*, *фсякой*, *фторый*, *фчера*, *завифка*, *цьфтж*, *офца*, *офчий*, *кофчегъ*, *фшивамь*, *тръгофщина*.

Ф изричать и вмѣсто **хв**, та. вмѣсто *хвалиж* — *хвала* — *похвалямь*, *хватамь*, *хвойна*, *влъхва*—*влъхвувамь*, казвать: *фалиж*—*фала*—*пофалямь*, *фатамь*, *фойна*, *влъфа*—*влъфувамь*.

Има мѣста, дѣто и вмѣсто само **х** изричать *ѳ*, та вмѣсто *ходж*, *хулж*, *охкамь*, *глъхнж*, *прахъ*, *грѣхъ*, *стояхъ*, *сѣдѣхъ*, *играхъ*, *просихъ* и проч. казвать: *фодж*, *фулж*, *офкамь*, *глъфнж*, *прафъ*, *грѣфъ*, *стояфъ*, *сѣдѣфъ*, *играфъ*, *просифъ*.

Нъ сжщий гласъ *ѳ* въ нынѣшний Блъгарскый языкъ нѣма, както не го е имало и въ старый языкъ, та и въ другоязычны-тъы рѣчи вмѣсто *ѳ* и прѣдъ самогласенъ гласъ нѣкои изричать **в** и казвать: *Совиа*, *васулъ*, *витилъ* вмѣсто *Софиа*, *фасулъ*, *фитилъ* и проч.

Така за чисто Блъгарскый языкъ буква *ѳ* не е потрѣбна, нъ имамъ земенъ отъ другъ языци доста рѣчи, въ които има тоа гласъ, па ще трѣбва да земемъ още и другъ за научны и изкуственъ речения, та не щемъ можемъ да ся помнемъ безъ тжж буквж и ще трѣбва да земемъ и неж въ азбукж-тж за нынѣшний Блъгарскый языкъ; нъ да забѣлѣжимъ, че ѫ зимамъ и ѣ, както

с бѣла и въ старж-тж азбукж, само за чюжды-ты рѣчи, что смы виче зели и може още да земемъ отъ другы языци съ такывъ гласъ.

Щ.

Въ Блъгарскый языкъ чисто ся слуша както въ корена така и въ окончание-то на рѣчи-ты, **шт**, нъ като прѣглядамы вичкы-ты случая, въ конто ся слуша **шт**, намирамы, че то само въ единъ случай е сжще **шт**, а въ другы-ты то има друго произхождение. Сжще **шт** е въ глаголы-ты като *плашт*ам*ь* отъ *платж*, *прашт*ам*ь* отъ *pратж*, *поклашт*ам*ь* отъ *клатж*, *поглъшт*ам*ь* отъ *глътамь* и т. п., въ конто при измѣнение вида на глагола, прѣдъ конечнж-тж съгласнж **т** ся приставя **ш**, та излиза **шт**, както въ глаголы на *дж* като *родж*, *ходж* прѣдъ д-то ся приставя **ж**, та става *раждамь*, *прѣхождамь*. Въ другы случая то става: 1) Отъ стечение **гт**, както въ *мошть* отъ *могж*; 2) отъ стечение **кт** както въ *пешть* отъ *пекж*; 3) отъ стечение **тт**, както въ *свѣшть* отъ *свѣтж*; 4) отъ **ст**, както въ *крыштавамь* отъ *крыстж*, *гоштавамь* отъ *гостж*, *прошт*а*вамь* отъ *простж*, *тшта* отъ *тьсть*, *пуштина* и *пуштинакъ* отъ *пустъй* и проч., съ измѣнение **с** на **ш**; и 5) отъ **ск**, както въ *плошть* и *плоштица* отъ *плоскый*, *лѣштикъ* и *лѣштникъ* отъ *лѣска*, *свойштина* отъ *свойскый*, *селштина* отъ *селскый*, *иштж* — *искахъ* — *искамь*, *драштж* — *драскамь*, *пиштж* — *пискахъ* — *пискамь* и проч., съ измѣнение **с** на **ш** и **к** на **т**. Нъ нѣма ни единъ случай, дѣто да дохожда направо **ш** прѣдъ **т**, та да става **шт**.

Сжще така е и въ старый Церковно-Словянскый языкъ, дѣто ся е изричало **шт**, и поради това създатели-ты на Словянско-то писмо сж сглобили отъ тыа двѣ буквы, **ш** и **т**, единж **щ** (**ш** отгорѣ вадъ **т**) за да ж пишжть въ такывы случая, дѣто ся слуша **шт**, та и въ писмо-то да ся види, че това не е сжще **шт**, а въ различны случая има различно произхождение.

А въ нынѣшний Блъгарскый языкъ има още и това, че има мѣста, дѣто въ сжщи-ты случая изричать не **шт**, а **шч**, та още и по тжж причинж трѣбваше да земемъ буквж **щ**, по ново-то начрътание **щ**, и да пишемъ, *мощь*, *пещь*, *свѣщь*, *пущина*, *свойщина*, *ищж*, *дращж*, *прощавамь* и проч., та да ся помни, че и по изричание-то това не е еднакво.

Трѣбва да забѣлѣжимъ, че въ другоязычны-ты рѣчи, дѣто има **шт**, както, напримѣръ въ *барашт*и*свамь*, не трѣбва да пишемъ **щ**, а **шт**, зачтото въ тѣхъ истинж е то **шт**, нъ това не нъи дойде на умъ отъ начяло, та занапрѣдъ щемъ пазимъ да не става такава погрѣшка.

Съгласни-ти гласове въ Блъгарскый языкъ имать това отличително свойство, че тии не всждѣ въ рѣчи-ты ся изричать еднакво.

Б.

Съгласна **б** ся изрича натръгено като **п**:

1) Накрай рѣчь, дѣто нѣма самогласнѫ слѣдъ неѭ, та, вмѣсто *грѣбъ*, *дробъ*, *дѫбъ*, *зѫбъ*, *робъ*, казвать: *грѣпъ*, *дропъ*, *дѫпъ*, *зѫпъ*, *ропъ*.

2) Прѣдъ съгласны: **г, д, к, с, т, х, ц, ч, ш, щ,** та:

вмѣсто	*обграждамь, обгорѫ*	казвать:	*опграждамь, опгорѫ*
„	*обдарѫ, обдумамь*	„	*опдарѫ, опдумамь*
„	*обкопаѫ, врабка*	„	*опкопаѫ, врапка*
„	*обсыпѫ, обсушѫ*	„	*опсыпѫ, опсушѫ*
„	*обточѫ, обтягамь*	„	*опточѫ, оптягамь*
„	*обхождамь*	„	*опхождамь*
„	*обцида*	„	*опцида*
„	*обчистѫ, гълѫбчя*	„	*опчистѫ, гълѫпчя*
„	*обшиѭ, обшкарѫ*	„	*опшиѭ, опшкарѫ*
„	*общий, общипѫ*	„	*опщий, опщипѫ.*

В.

Съгласна **в** ся изрича натръгено като **ф**:

1) Накрай рѣчь, дѣто нѣма самогласнѫ слѣдъ неѭ, та, вмѣсто *ловъ*, *ревъ*, *рѫкавъ*, казвать: *лофъ*, *рефъ*, *рѫкафъ*.

2) Прѣдъ съгласны: **к, т, ц, ч, щ,** та:

вмѣсто	*ловка, завивка, пивкый*	казвать:	*лофка, завифка, пифкый*
„	*вторый, цьвтѫ*	„	*фторый, цьфтѫ*
„	*овца, дрьвце, вдовци*	„	*офца, дрьфце, вдофци*
„	*овчий, вчера, ковчегъ, дьвчѫ*	„	*офчий, фчера, кофчегъ, дьфчѫ*
„	*тръговщина, саможивщина*	„	*тръгофщина, саможифщина.*

3) Въ прѣдлогъ **въ** и когато е той отдѣлно прѣдъ имя, и когато е като приставкѫ на нѣкоѭ рѣчь, съгласнѫ-тѫ **в** прѣдъ всичкы другы съгласны изричать, дѣ по́-малко, дѣ повяче, натръгено като **ф**.

Има мѣста, дѣто съгласнѫ **в** никакъ не изричать, та, намѣсто *вода, волъ, водѫ, невѣста, вдовица*, казвать: *ода, олъ, одѫ, неѣста, дошца* и проч.

Мѣстоимения-та *всичкый, всичка, всичко, всичкы, все, вси, всякой, всякоа, всякое, всякои* и нарѣчия-та *всякога, всякждѣ* и *всждѣ*,

повѣчето изричать безъ **в**, та казвать: *сичкый, сичка, сякой, сякога се, си, сякога, сякждѣ, сждѣ* и пр.

Има мѣста, дѣто вмѣсто **в** прѣдъ **н** изричать **м**, та вмѣсто *равный, дивный плѣвна, внукъ, главна, главно, плювнж, съвнж*, казвать: *рамный, дивный. плѣмна, мнукъ, гламна, гламно, плюмнж, съмнж.*

И наопакъ: вмѣсто **м** прѣдъ **н** има да изричать **в**, та, вмѣсто *помнжк, пламнж, тьмный, стрьмный, много*, казвать: *повнж, плавнж, тьвный, стрьвный, вного.*

Нѣкои казвать *бдовица* вмѣсто *вдовица* съ **б** вм. **в**.

Г.

Съгласнж **г** накрай рѣчь, дѣто нѣма самогласнж слѣдъ неіж, изричать натрътено като **к**, та, вмѣсто *врагъ, длъгъ, другъ, прагъ, снѣгъ*, казвать: *вракъ, длъкъ, друкъ, пракъ, снѣкъ*.

Въ глаголъ *могж, жегж, стрыгж* нѣкои вмѣсто **г** изричать **ж**, та казвать: *можж, жежж, стрыжж*.

Въ рѣчь *легкый, легка, легко, легкы* нѣкои вм. **г** изричать **х**, та казвать: *лехкый, лехка, лехко, лехкы*, а другъ не изричать ничто намѣсто него, та казвать: *лекый, лекъ, лека, леко, лекы*.

Въ рѣчь *тургамь* нѣкои притурать **г** прѣдъ окончание-то и измѣнавать **ы** на **а**, та казвать: *тургамь, тургахъ*.

Д.

Съгласнж **д** изричать натрътено като **т**:

1) Накрай рѣчь, дѣто нѣма самогласнж слѣдъ неіж, та, вмѣсто *градъ, ледъ, плодъ, родъ, луд, младъ, приводъ, присадъ* и проч. казвать: *гратъ, летъ, плотъ, ротъ, лутъ, млатъ, привотъ, присатъ*.

2) Прѣдъ съгласнъ **б** и **к**, та, вмѣсто *парядба, погодба, гадка, гладкый, сладкый, хладкый, разходка* и проч. казвать: *парятба, поготба, гатка, глаткый, слаткый, хлаткый, разхотка.*

3) Въ прѣдлозъ *задъ, надъ, подъ, прѣдъ, слѣдъ, срѣдъ*, и когато стоять тии отдѣлно и когато сж сложни съ другъ рѣчи, конто начинать отъ съгласнж, та:

вмѣсто *подъ було, подбуждамь* казвать: *потъ було, потбуждамь*
„ *подъ водж, подвивамь* „ *потъ водж, потвивамь*
„ *надъ главж, подграждамь* „ *натъ главж, потграждамь*
„ *прѣдъ двора, наддумвамь* „ *прѣтъ двора, натдумвамь*
„ *слѣдъ жытвж, поджюлвамся* „ *слѣтъ жытвж, потжюлвамся*

вмѣсто	*подъ земѫ, надзимамь*	казвать:	*потъ земѫ, натзимамь*
„	*прѣдъ кумъ, подканямь*	„	*прѣтъ кумъ, потканямь*
„	*прѣдъ людє, прѣдлагамь*	„	*прѣтъ людє, прѣтлагамь*
„	*задъ мєнє, подмѣтамь*	„	*затъ мєнє, потмѣтамь*
„	*прѣдъ насъ, подносямь*	„	*прѣтъ насъ, потносямь*
„	*надъ плетъ, надписвамь*	„	*натъ плетъ, натписвамь*
„	*подъ рѫкѫ, подрѣзвамь*	„	*потъ рѫкѫ, потрѣзвамь*
„	*срѣдъ село, подслоня*	„	*срѣтъ село, потслоня*
„	*задъ трьнь, надтуркамь*	„	*затъ трьнь наттуркамь*
„	*подъ храстъ, подхрипвамь*	„	*потъ храстъ, потхрипвамь*
„	*прѣдъ црьквѫ, подцѣпвамь*	„	*прѣтъ црьквѫ, потцѣпвамь*
„	*подъ чергѫ, подчистѧ*	„	*потъ чергѫ, потчистѧ*
„	*подъ шюмкѫ, надшивамь*	„	*потъ шюмкѫ, натшивамь.*

Съвсѣмь натрътено като **т** изричать съгласнѫ **д** въ такъвъ случая само прѣдъ съгласнъ **к, п, т, х, ц, ч, ш**, а прѣдъ другъ-ты съгласнъ **ж** изричать дѣ по́-малко, дѣ повяче натрътено като **т**, или съ нѣкакво изглашение, срѣдне между **д** и **т**.

Прѣдъ **д** и **т** въ такъвъ случая нѣкои никакъ не изричать съгласнѫ **д**, та, вмѣсто *подданикъ, поддрьжямь, срѣдъ двора, прѣдъ другы, прѣдтечя, поддтвръдявамь, слѣдъ тебе* и проч. казвать: *поданикъ, подрьжямь, срѣ двора, прѣ другы, прѣтечя, потвръдявамь, слѣ тебе.* Нъ въ рѣчи *наддавамь, наддумвамь, надтурямь, надтягамь* за отличие отъ *надавамь, надумвамь, натурямь, натягамь,* толкова употрѣбителны, колкото и прьвы-ты, съгласнѫ-тѫ **д** въ прѣдлогъ *надъ* изричать кои съ нейный и́ гласъ, кои по́-малко, кои повяче натрътено като **т**.

Има още да изричать съгласнѫ-тѫ **д** натрътено като **т** въ сѫщи-ты прѣдлозы и когато идѫть тии прѣдъ рѣчи, които начинать отъ самогласнѫ, та казвать: *подъ есень* и *потъ есень, задъ игльѫ* и *затъ игльѫ, надигравамь* и *натигравамь, подъ орѣхъ* и *потъ орѣхъ, подучвамь* и *потучвамь, подъадамь* и *потъадамь, прѣдъ гаслѫ* и *прѣтъ гаслѫ,*

Въ противоположность на това изричане съгласнѫ **д** натрътено като **т** въ показаны-ты прѣдлозы, съгласнѫ **т** въ прѣдлогъ *отъ*, както когато стои той отдѣлно прѣдъ имя, така и когато е с'ставенъ съ другѫ рѣчь, изричать и като **д**.

Съгласнѫ **д** никакъ не изричать:

1) Накрай рѣчь, когато прѣдъ неѫ има съгласнѫ **ж** и **з** та казвать: *дъждъ* и *дъжь* (дъшь) *брождъ* и *брожь* (брошь), *чюждъ* и *чюжь* (чюшь). *говяждъ* и *говяжь* (говяшь), *грождъ* и *грозъ* (гросъ), *дрождъ* и *дрозъ* (дросъ). Така и въ *вижь* (вишь) и *гажь* (ашь) повелително наклонение отъ *видѫ, гамь, гадешь,* вмѣсто *виждь, гаждь.*

2) Въ срѣдѫ-тѫ на рѣчи: *праздный* (и производны-ты отъ

неѭ: *праздньѭ*, *праздникъ*. *праздnувамь* и проч.), *срьдце* (и производны-ты отъ неѭ: *срьдцатый*, *срьдченый*, *срьдчице* и проч.), *гнѣздце*, *нуждный* (отъ нужда), *рождьство*, та казвать: *празный*, *празньѭ*, *празникъ*, *празнувамь*, *срьце*, *срьцатый*, *срьченый*, *срьчице*, *гнѣзце*, *нужный*, *рожьство* и проч.

Не изричать съгласньѭ д въ числителны-ты имена *единадесять*, *двандесять* до *девятнадесять*. и *двадесять*, *тридесять*, *четырсдесять*, *шестдесять*, та казвать: *единаесеть*, *двандесеть*, ... *деветнаесеть*, и *двасеть*, *триесеть*, *четыриесеть*, *шеесеть*.

Има мѣста, дѣто въ рѣчь *здравце* и въ производны-ты отъ отъ неѭ *здравый*, *здравѣѭ* съгласньѭ-тѫ д не изричать, та казвать: *здравце*, *здравый*, *здравѣѭ*. И наопакъ, въ рѣчи *зрѣѭ* и производны-ты отъ неѭ *зрѣлый*, *узрѣвамь* и проч., *жрѣбя* и производны-ты отъ неѭ *жрѣбѭся*, *жрѣбна* и проч., и *жрѣбий* междѫ съгласны д и р и ж и р притурять д, та казвать: *здрѣѭ*, *здрѣлый*, *уздрѣвамь*, *ждрѣбя*, *ждрѣбѭся*, *ждрѣбна*, *ждрѣбий*.

Има да не изричать съгласньѭ д прѣдъ окончание **ство**, та казвать *госпоство*, *наслѣство*, *неплоство*, *нароство*, *роство*, *ржковоство* вмѣсто *господство*, *наслѣдство*, *неплодство*, *народство*, *родство*, *ржководство*.

Въ рѣчи *днесь* и *днешний* нѣкои не изричать начялньѭ-тѫ съгласньѭ д, та казвать *несь*, *нешний*.

Най послѣ има тукъ тамъ мѣста, дѣто въ нѣкои случаи вмѣсто д изричать **гь** като срьбско-то **ђ**, та, вмѣсто *видна*, *водичь*, *гроздце*, *дѣдо*, *дюла*, *людце*, *сѣдѭ*, *чюдѭся*, *гаденце* казвать: *виГьна*, *воГьичь*, *грозГье*, *Гьадо*. *Гюла*, *люГье*, *сѣГьѭ*. *чюГьѭся*, *гаГьенце* и проч. Така казвать и *мегю* вм. *между*.

Ж.

Съгласньѭ **ж** изричать натрътено като **ш**:

1) Накрай рѣчь, дѣто слѣдъ неѭ нѣма самогласньѭ, та, вмѣсто *мѫжь*, *ножь*, *рѫжь*, *боденжь*, *кроежь* и проч. казвать: *мѫшь*, *ношь*, *рѫшь*, *боденшь*, *кроешь*.

2) Прѣдъ съгласньѭ **к** и **т**, та, вмѣсто *бѣлѣжка*, *дрьжка*, *книжка*, *рожковъ*, *жежкый*, *тяжкый*, *длъжкый*, *вижте*, *дрьжте*, *гажте* (повел. накл. ми. ч. 2 л. отъ *видѭ*, *дрьжѭ*, *гамь*) и проч. казвать: *бѣлѣшка*, *дрьшка*, *книшка*, *рошковъ*, *жешкый*, *тяшкый*, *длъшкый*, *виште*, *дрьште*, *гаште*.

Вмѣсто ж прѣдъ **ч** има да изричать и **ш** и **х**, та, вмѣсто

ножчя, *книжчица* (умал. отъ *ножъ*, *книжка*), изричатъ *ношчя* и *нохчя*, *книшчица* и *книхчица*.

Рѣчь *чюждый* нѣкои изричатъ *чюздый* съ **з** вмѣсто **ж**.

Има и рѣчи, дѣ по́-малко, дѣ по́-много, въ които вмѣсто **ж** изричатъ **дж** (като Влашко-то **џ**), та, вмѣсто *желѣзо*, *лъжица*, *жюка*, *жюна*, *гъмжъ*, *гаржя*, *рожя*, *чержя* (умал. отъ *гарга*, *рогъ*, *черга*) и проч. казватъ: *джелѣзо*, *лъджица*, *джюка*, *джюна*, *гъмджъ*, *гарджя*, *роджя*, *черджя*.

З.

Съгласнѫ **з** изричатъ натръгнено като **с**:

1) Накрай рѣчь, дѣто слѣдъ неѫ нѣма самогласнѫ, та, вмѣсто *азъ*, *бѫзъ*, *мазь*, *образъ*, *низъ*, *приказъ*, *влѣзь*, *излѣзь* (повел. накл. ед. число отъ *влѣзѫ*, *излѣзѫ*) и проч. казватъ: *асъ*, *бѫсъ*, *мась*, *обрасъ*, *нисъ*, *прикасъ*, *влѣсь*, *излѣсь*.

2) Прѣдъ съгласнѫ **к**, та, вмѣсто *бозка*, *врьзка*, *рѣзка*, *приказка*, *низкый*, *рѣзкый* и проч. казватъ: *боска*, *врьска*, *рѣска*, *прикаска*, *нискый*, *рѣскый*.

3) Въ прѣдлозы *безъ*, *възъ*, *изъ*, *низъ*, *прѣзъ*, *разъ* и *чрѣзъ*, когато стоятъ тии прѣдъ имена, които начинатъ отъ съгласны **к**, **п**, **т**, **х**, така и когато сѫ с'ставени съ другы рѣчи, които начинатъ отъ тыа съгласны, та:

вмѣсто	*безъ край, безкнижень,*	казватъ:	*бесъ край, бескнижень,*
„	*безъ пѫть, безплодный,*	„	*бесъ пѫть, бесплодный,*
„	*безъ тягло, безъ хранѫ,*	„	*бесъ тягло, бесъ хранѫ,*
„	*възъ корѫ, възкысвамь,*	„	*въсъ корѫ, въскысвамь,*
„	*възъ пещь, възпирамь,*	„	*въсъ пещь, въспирамь,*
„	*възъ тебе, въстокъ,*	„	*въсъ тебе, въстокъ,*
„	*изъ корень, изкарвамь,*	„	*исъ корень, искарвамь,*
„	*изъ пушкѫ, изпытвамь,*	„	*исъ пушкѫ, испытвамь,*
„	*истекѫ, изхабѫ,*	„	*истекѫ, исхабѫ,*
„	*прѣзъ кѫщѫ, прѣзкупъ,*	„	*прѣсъ кѫщѫ, прѣскупъ,*
„	*прѣзъ плетъ, прѣзъ токъ*	„	*прѣсъ плетъ, прѣсъ токъ,*
„	*прѣзъ хоро,*	„	*прѣсъ хоро,*
„	*разколъ, разпытвамь,*	„	*расколъ, распытвамь,*
„	*разтурѫмь, разхождамся,*	„	*растурѫмь, расхождамся.*
„	*низъ планинѫ,*	„	*нисъ планинѫ.*

Прѣдъ **ц** и **ч** въ такывы случаи вмѣсто съгласнѫ-тѫ **з** въ прѣдлозы-ты едни изричатъ **с**, а другы **х**, та казватъ: *бесъ цѣнѫ*, *бесцѣнный* и *бехъ цѣнѫ*, *бехцѣнный* вмѣсто *безъ цѣнѫ*, *безцѣнный*; *въсъ цвѣта*, *исцѣлѫ*, *расцѣпѫ* и *въхъ цвѣта*, *ихцѣлѫ*, *рахцѣпѫ* вмѣсто *възъ цвѣта*, *изцѣлѫ*, *разцѣпѫ*; *бесъ четъ*, *бесчестный* и *бехъ*

четъ, бехчестный вмѣсто *безъ четъ, безчестный; въсчиквамь, исъ чашьк, исчезвамь, расчетж* и *въхчиквамь, ихъ чашьк, ихчезвамь, рахчетж* вмѣсто *възчиквамь, изъ чашьк, изчезвамь, разчетж* и проч.

Прѣдъ рѣчи, които начинать отъ **с, ш, ж, з,** съгласнж-тж з въ тыя прѣдлозы, и когато стоять тии отдѣлно прѣдъ имя и когато сж с'ставени съ другж рѣчь, едни изричать като **с,** а другы не изричать ничто намѣсто неж, та:

вмѣсто	*безъ соль,*	казвать:	*бесъ соль*	и	*бе соль,*
„	*безсрамный,*	„	*бессрамный*	„	*бесрамный,*
„	*безсмрьтный,*	„	*бессмрьтный*	„	*бесмрьтный,*
„	*безъ шкаръ,*	„	*бесъ шкаръ*	„	*бе шкаръ,*
„	*безъ жито,*	„	*бесъ жито*	„	*бе жито,*
„	*безъ зжбы,*	„	*бесъ зжбы*	„	*бе зжбы,*
„	*възъ столъ,*	„	*въсъ столъ*	„	*въ столъ,*
„	*възсланямь,*	„	*въссланямь*	„	*въсланкамь,*
„	*възъ шипкж,*	„	*въсъ шипкж*	„	*въ шипкж,*
„	*възъ зелено,*	„	*въсъ зелено*	„	*въ зелено,*
„	*изъ село,*	„	*исъ село*	„	*и село,*
„	*изсъхвамь,*	„	*иссъхвамь*	„	*исъхвамь,*
„	*изшивамь,*	„	*исшивамь*	„	*ишивамь,*
„	*изжыж,*	„	*исжыж*	„	*ижыж,*
„	*иззимамь,*	„	*исзимамь*	„	*изимамь,*
„	*прѣзъ сушж,*	„	*прѣсъ сушж*	„	*прѣ сушж,*
„	*прѣзъ шюмж,*	„	*прѣсъ шюмж*	„	*прѣ шюмж,*
„	*прѣзъ жытвж,*	„	*прѣсъ жытвж*	„	*прѣ жытвж,*
„	*прѣзъ зимж,*	„	*прѣсъ зимж*	„	*прѣ зимж,*
„	*разсаждамь,*	„	*рассаждамь*	„	*расаждамь,*
„	*разширявамь*	„	*расширявамь*	„	*раширявамь,*
„	*разжежж,*	„	*расжежж*	„	*ражежж,*
„	*разселенявамся,*	„	*расселенявамся*	„	*расселенявамся.*

Рѣчь *брѣзо* има да изричать *брѣже и брѣго* съ **ж** и **г** вмѣсто **з.**

Въ рѣчи *снисявамь, да снисж* (отъ *низъ*) и въ *чесынъ, чесня* (отъ *чезиж, отчезвамь*) съгласна-та **з** е съвсѣмь измѣнена на **с.**

Рѣчи *влѣзвамь, залѣзвамь, да влѣзж, влѣзохъ, влѣзлъ, залѣзж, залѣзохъ, залѣзлъ, излѣзж, излѣзохъ, излѣзлъ,* има да изричать съ **г** вмѣсто **з,** та казвать: *влѣгвамь, да влѣгж, влѣгохъ, влѣглъ, залѣгвамь, да залѣгж, залѣгохъ, залѣглъ.*

Въ причястие-то отъ *влѣзж, излѣзж* нѣкои съвсѣмь изоставать съгласнж-тж **з,** та, вмѣсто *влѣзлъ, влѣзла, влѣзло, излѣзлъ, излѣзла, излѣзло,* казвать: *влѣлъ, влѣла, влѣло, излѣлъ, излѣла, излѣло.*

Има мѣста, дѣто въ нѣкои рѣчи вмѣсто **з** изричать **дз** слѣто въ едно изглашение, та, вмѣсто *звѣзда, зурла, звынж, звънець, звякамь, зѣпамь, зѣнж, зрыкылъ, слъза* и проч. казвать: *дзвѣзда, дзурла, дзвѣ-*

нещь, *дзвьнѣ*, *дзвякамь*, *дзѣпамь*, *дзѣж*, *дзрыкылъ*, *слъдза*. Така и вмѣсто *бѣлѣзи*, *капчюзи*, *ковчези*, *бубрези* (множ. число отъ *бѣлѣгъ*, *капчюгъ*, *ковчегъ*, *бубрегъ*) има да казвать: *бѣлѣдзи*, *капчюдзи*, *ковчедзи*, *бубредзи*.

Отъ *нискый* вмѣсто *низкый* казвать *нисичкый* вмѣсто *низичкый*.

К.

Въ рѣчи *лáкъть* и *нóкъть* вмѣсто съгласнѫ **к** въ множьственото имъ число изричать **х**, та казвать *лахтѣ*, *нохтѣ*.

Л.

За съгласнѫ **л** забѣлѣжамы, че:

1) Има мѣста, дѣто въ корена на нѣкои рѣчи никакъ не ѫ изричать, та казвать *Бъгаринъ*, *въкъ*, *въна*, *дъгый*, *дъжина*, *дъбокый*, *дъбочина*, *мъзѫ*, *мъчѫ*, *да мъкнѫ*, *мъчѫнѣ*, *песница*, *чънъ* и проч. вмѣсто *Блъгаринъ*, *влъкъ*, *влъна*, *длъгый*, *длъжина*, *длъбокый*, *длъбочина*, *млъзѫ*, *млъчѫ*, *да млъкнѫ*, *млъчѫнѣ*, *плесница*, *члънъ*

2) Въ спрягаемо-то причястие мѫжскый родъ, дѣто слѣдъ него иде въпросителна чястица **ли**, нѣкои не изричать окончѫние-то **лъ**, та, вмѣсто *галъ ли си*, *пилъ ли си*, *ходилъ ли е*, казвать: *га ли си*, *пи ли си*, *ходи ли е*.

Има мѣста, дѣто казвать *земля* вмѣсто *земя* така и *земня* вмѣсто *земля* съ измѣнение **л** на **н**.

Въ рѣчи *цѣлѫ* и *цѣрѫ*, *цѣрг* и въ производны-ты отъ тѣхъ **л** и **р** ся мѣнявать.

М.

Вмѣсто съгласнѫ **м**, дѣто тя иде прѣдъ **н**, както въ рѣчи: *тьмный* — *тьмница* — *притьмнѣва*, *стрьмный*, *питомный*, *змникъ* и *земникъ*, *помнѫ*, *плямнѫ* и *плямникъ* (пламыкъ), *много* и проч. нѣкои изричать **в**, та казвать: *тьвный* — *тьвница* — *притьвнѣва*, *стрьвный*, *питовный*, *звникъ* и *звникъ*, *повнѫ*, *плявнѫ* и *плявникъ*, *вного* и *фного*.

И наопакъ, има мѣста, дѣто вмѣсто **в** прѣдъ **н** изричать **м**, та, вмѣсто *плѣвня*, *равный*, *съвнѫ*, *плювнѫ*, *внукъ*, казвать: *плѣмня*, *рамный*, *съмнѫ*, *плюмнѫ*, *мнукъ*.

Въ рѣчи *смы* (множ. ч. прьво лице отъ глаголъ *съмь*), *прьвѣмь* (нарѣчие), *памти-вѣка* нѣкои вмѣсто **м** изричать **н**, та казвать: *сны* (ные *сне* сиромаси, ходили *сне*), *прьвѣнь*, *панти-вѣка*.

Въ рѣчь *много* нѣкои никакъ не изричать начялно-то **м**, та казвать: *ного*.

Н.

Въ рѣчи като *истинный* — *истинень* — *истинна* — *истинно*, *законный* — *законень* — *законна* — *законно*, *странный* — *странень* — *странна* — *странно*, *неизмѣнный* — *неизмѣнень* — *неизмѣнна* — *неизмѣнно* и др. т. съ удвосно **н**, както и въ производны-ты отъ такывъ, като *странникъ*, *законникъ*, *сѣнникъ*, обыкновено изричать съ едно **н**, та казвать: *истинный* — *истина* — *истино*, *законый* — *закона* — *законо*, *страный* — *страна* — *страно*, *неизмѣный* — *неизмѣна* — *неизмѣно*, *странникъ*, *законникъ*, *сѣникъ*.

Вмѣсто *черенъ* и *пълненъ* (усѣчено окончание отъ прилагателны *черный*, *пълный* вмѣсто *чрьный*, *плънный*) има да казвать *черъ* и *пълъ*, безъ **н**, и пакъ женскый и срѣдень родъ *черна* — *черно* и *пълна* — *пълно*, съ **н**.

Има и нѣкои глаголы, като *изстынвамь* отъ *стыня*, *сгънвамь* отъ *гыня* и др. въ които нѣкои не изричать съгласнж-тж **н**, та казвать: *изстывамь*, *сгъвамь*. Вмѣсто *потънвамь* отъ *тъня* има да казвать и *потъмамь*.

Въ рѣчь *гнила* вмѣсто *глина* съгласны **л** и **н** сж мѣнилы мѣсто-то си, нъ има да казвать и *глина*.

П.

Рѣчи *паберъ*, *паберкы* нѣкои изричать *баберъ*, *баберкы*, съ **б** вмѣсто **п**.

Рѣчь *птица* и производны-ты отъ нея *птичя*, *птиченце* нѣкои изричать *втица* и *фтица*, *втичя* и *фтичя*, *втиченце* и *фтиченце*, съ **в** и **ф** вмѣсто **п**.

Мѣждомѣтие *хопа* и *хоппа* изричать и съ едно **п** и съ двѣ, противъ своиство-то на Блъгарскый языкъ да не трьпи удвоены съгласны.

Р.

Въ рѣчи *гарванъ*, *коприва*, *коприна*, *ферваръ* вмѣсто *гавранъ*, *кропива*, *кропина*, *февруаръ*, съгласна **р** е измѣнила мѣсто-то си; нъ има да казвать и *гавранъ*.

Вмѣсто *трепѫ* (убивамь) има да казвать *тепѫ*, *утепахъ*, безъ **р**.

С.

Въ прѣдлогъ **съ**, и когато стои той отдѣлно прѣдъ имена и когато е с'ставенъ съ другы рѣчи, конто начинать отъ **б**, **г**, **д**, съгласна-та **с**, ся изричиа като **з**, та казвать: **з**ъ *бой*, **з**ъ *брадѫ*, **з**боръ, **з**бирамь, **з**бивамь вмѣсто **с**ъ *бой*, **с**ъ *брадѫ*, **с**боръ, **с**бирамь **с**бивамь; **з**ъ *глась*, **з**ъ *грѣмъ*, **з**годѣвамь, **з**годный, **з**граждамь, **з**града вмѣсто **с**ъ *глась*, **с**ъ *грѣмъ*, **с**годѣвамь, **с**годный, **с**граждамь, **с**града; **з**ъ *думѫ*, **з**ъ *дрво*, **з**дирамь, **з**дробѣвамь вмѣсто **с**ъ *думѫ*, **с**ъ *дрво*, **с**дирамь, **с**дробѣвамь и проч.

Прѣдъ **ц** съгласна **с** ся изричиа съ нейнъый-си гласъ, нъ има да изричать и **х** вмѣсто неѭ, та, вмѣсто **с**ъ *цѣнѫ*, **с**ъ *цвѣтъ*, **с**цѣпвамь, *пи***с**ци (множ. ч. отъ *писецъ*), *мя***с**це (умал. отъ *мясо*), казвать: **х**ъ *цѣнѫ*, **х**ъ *цвѣтъ*, **х**цѣпвамь, *пи*хци, *мя*хце.

Прѣдъ **ч** съгласна **с** ся изричиа такожде съ нейнъый-си гласъ, нъ има и да изричать вмѣсто неѭ едни **ш**, а другы **х**, та, вмѣсто **с**ъ *четъ*, **с**ъ *чѣшѭ*, **с**читамь, **с**чесвамь, **с**чюпвамь, *дъ***с**чица (умал. отъ *дъска*), *Ру***с**чюкъ (имя соб.), казвать: **ш**ъ *четъ* и **х**ъ *четъ*, **ш**ъ *чѣшѭ* и **х**ъ *чѣшѭ*, **ш**читамь и **х**читамь, **ш**чесвамь и **х**чесвамь, **ш**чюпвамь и **х**чюпвамь, *дъ***ш**чица и *дъ***х**чица, *Ру***ш**чюкъ и *Ру***х**чюкъ.

Въ рѣчь *п***с***е* (отъ *пьсъ*, *пся*) и въ производны-ты отъ неѭ *п***с***увамь*, *п***с***увня*, така и въ Грьцкы рѣчи *вап***с***илка*, *вап***с***вамь*, *лип***с***а*, *лип***с***вамь* и *п***с***офисвамь* вмѣсто **с** нѣкои изричать **ц**, та казвать: *п***ц***е* и *п***ц***увамь*, *п***ц***увня*, *вап***ц***илка*, *вап***ц***вамь*, *лип***ц***а*, *лип***ц***вамь*, *п***ц***офисвамь*. Така и намѣсто **с***векло* казвать **ц***векло*.

Въ рѣчи *доне***с***лъ*, *доне***с***ла*, *доне***с***ло*, *доне***с***ли* и *зане***с***лъ*, *зане***с***ла*, *зане***с***ло*, *зане***с***ли* (причястие отъ *донесѫ*, *занесѫ*) нѣкои съвсѣмь не изричать съгласнѫ-тѫ **с**, та казвать: *донелъ*, *донела*, *донело*, *донели*, *занелъ*, *занела*, *занело*, *занели*.

Прѣдъ рѣчи, конто начинать отъ **ж**, **з**, **с**, **ш**, **щ**, прѣдлогъ **съ**, и когато стои той отдѣлно и когато е с'ставенъ съ тѣхъ, ся изричиа съ **ъ** като самогласнѫ, та казвать: *съ женѫ*, *съ земѭ*, *съ силѫ*, *съ шило*, *съ щукѫ* като *съ женѫ*, *съ земѭ*, *съ силѫ*, *съ*

шило, *сѫ щукѫ*, и *съживѣавамь*, *съзирамь*, *съсичамь*, *сѣшивамь* като *сѫживѣавамь*, *сѫзирамь*, *сѫсичамь*, *сѫшивамь*.

Въ третіе лице множьствено число настояще и бѫдѫще врѣмя у глаголы-ты и отъ три-ты спряженіа съ възвратно мѣстоименіе **ся** вмѣсто **с** има да изричать **ц**, та казвать: *бодѫтца*, *молятца*, *родятца*, *каратца* и проч. вмѣсто *бодѫтся*, *молятся*, *родятся*, *каратся*.

Има нѣкои да казвать *мѣйци* и *мѣхци* вмѣсто *мѣсяци* съ **й** и **х** вмѣсто **ся**, *два мѣйца* и *два мѣхца*.

Т.

Въ съединение **ст** накрай рѣчь, дѣто слѣдъ него нѣма самогласнѫ, повячсто отъ Блъгары-ты не изричать самогласнѫ-тѫ **т**, та, вмѣсто *прьстъ*, *листъ*, *постъ*, *крьстъ*, *мостъ*, *честь*, *свѣстъ*, *радость*, *хубость*, *шесть*, казвать: *прьсъ*, *лисъ*, *посъ*, *крьсъ*, *мосъ*, *чесь*, *свѣсь*, *радось*, *хубось*, *шесь*, безъ **т**, и въ множьствено число *прьстіе*, *листіе*, *постіи*, *крьстове*, *мостовс*, *честіи*, *радостіи*, *хубостіи*, съ **т**.

Сѫще така не изричать съгласнѫ-тѫ **т** въ съединение **ст** и когато слѣдъ него иде съгласна **н**, та, вмѣсто *постный* — *постникъ* отъ *постъ*, *крьстный* — *крьстникъ* отъ *крьстъ*, *листникъ* — *листнатый* отъ *листъ*, *честный* — *честность* отъ *честь*, *свѣстный* — *несвѣстникъ* отъ *свѣстъ*, *устный* — *устны* (джюкы) — *наустница* отъ *уста*, *хубостникъ* отъ *хубость* и проч. съ **т**, има да казвать: *поснъый* — *посникъ*, *крьсный* — *крьсникъ*, *лисникъ* — *лиснатый*, *чесный* — *чесность*, *свѣсный* — *несвѣсникъ*, *усный* — *усны* — *наусница*, *хубосникъ*, безъ **т**.

Въ такывы прилагателны като приведены-ты нѣкои не изричать съгласнѫ-тѫ **т** и въ усѣчено-то имъ окончание, ако и да дохожда слѣдъ нея самогласна, та, вмѣсто *постенъ*, *честенъ*, *радостенъ*, *израстенъ*, *устенъ*, казвать: *посенъ*, *чесенъ*, *радосенъ*, *израсенъ*, *усенъ* и проч.

При стечение *стц* и *стч* както въ *листце*, *мѣстце*, *тѣстце* (умалит. отъ *листо*, *мѣсто*, *тѣсто*), *крьстци* (множ. число отъ *крьстець*) и *крьстчя*, *милостчица* (умалит. отъ *крьстъ*, *милость*) и пр. едни не изричать съгласнѫ-тѫ **т**, а другы вмѣсто **ст** изричать **х**, та казвать: *лисце*, *мѣсце*, *тѣсце*, *крьсци*, *крьсче*, *милосчица* и *лихце*, *мѣхце*, *тѣхце*, *крьхци*, *крьхче*, *милохчица*.

Вмѣсто *пустнѫ*, *пустнѫтый*, *пуствамь* отъ *пущамь* и *раствамь*, *пораствамь*, *порастнѫ* отъ *растѫ*, казвать: *пуснѫ*, *пуснѫтый*, *пусвамь*, *расвамь*, *порасвамь*, *пораснѫ*, безъ **т**.

Така и вмѣсто *постлахъ*, *постлалъ*, *постланъ* отъ *постелѫ* казвать: *послахъ*, *послалъ*, *посланъ*.

Нѣкои не изричать съгласнѫ **т** и прѣдъ окончание *ство*, та, вмѣсто *богатство*, *братство*, *дѣтство*, *кметство*, *сиротство*, казвать: *богаство*, *браство*, *дѣство*, *кмество*, *сироство*.

А другы пакъ не изричать съгласнѫ-тѫ **т** и въ окончанието *ство*, та, вмѣсто *убийство*, *робство*, *отечество*, *царство*, *лозарство* и проч. казвать: *убийсво*, *робсво*, *отечесво*, *царсво*, *лозарсво*.

Има мѣста, дѣто въ съчетание *стр*, было то въ начяло на рѣчь или въ срѣдѫ-тѫ, не изричать буквѫ **т**, та, вмѣсто *стрына*, *стража*, *стрѣла*, *страхъ*, *сестра*, *острый* и проч. казвать: *срына*, *сража*, *срѣла*, *срахъ*, *сесра*, *осрый*.

И наопакъ, въ сѫщи-тѣ мѣста въ рѣчи, конто начинать отъ *ср*, притурять **т** междѫ тѣма съгласны, та, вмѣсто *срамъ*, *сребро*, *срѣда*, казвать: *страмъ*, *стребро*, *стрѣда* и проч.

Сѫще така вмѣсто *стлъба*, *стлъпъ*, съ **т** междѫ **с** и **л**, има да казвать: *слъба*, *слъпъ*, безъ **т**, и наопакъ, вмѣсто *слабъ—слаба—слабо*, *слама*, *слана*, казвать: *стлабъ—стлаба—стлабо*, *стлама*, *стлана* и проч. съ **т** междѫ **с** и **л**.

Съгласна-та **т** не ся изрича и когато дойде прѣдъ **д**, та, вмѣсто *пятдесять*, *девятдесять*, казвать: *пядесять*, *девядесять*.

Въ числителны-тѣ имена *единадесять*, *дванадесять* до *девятнадесять* и отъ *двадесять*, *тридесять* до *девятдесять* нѣкои не изричать съгласнѫ-тѫ **т** на края, та казвать: *единаесе*, *дванаесе*, *тринаесе*, *дваесе*, *триесе*, *четыриесе* и проч.

Вмѣсто *шесть*, *шестнадесять* и *шестдесять* казвать: *шесь*, *шеснасесять*, *шееесять*.

Съвсѣмь е изоставена съгласна **т** въ окончание-то на трете лице единствено число настояще и бѫдще врѣмя у всичкы-тѣ глаголы, та сега казвамы: *знае*, *може*, *бере*, *пасе*, *бѫде*, *дои*, *ходи*, *моли*, *роди* вмѣсто *знаеть*, *можеть*, *береть*, *пасеть*, *бѫдеть*, *доить*, *ходить*, *молить*, *родить*.

Има обаче мѣста въ Македониѫ, дѣто у всичкъ-тѣ глаголы трете лице единствено число настояще и бѫдще врѣмя окончавать на *ть*, та си казвать: *знаеть*, *можеть*, *бѫдеть*, *доить*, *ходить*, *родить*. Въ такывъ мѣста, вмѣсто **е**, трете лице единствено число отъ глаголъ *съмь*, казвать *ють*.

При стеченне **тб** вмѣсто съгласнѫ **т** изричать повячето **д**, та, вмѣсто *сѣитба*, *коситба*, *женитба* (отъ *сѣѫ*, *косѫ*, *женѫ*), казвать: *сѣидба*, *косидба*, *женидба*. Вмѣсто *сватба* има да казвать *свадба* и *сварба*, съ **д** и **р** вмѣсто **т**.

При съгласнѫ д ся каза, че въ прѣдлозы *задъ*, *надъ*, *подъ*, *прѣдъ*, *слѣдъ*, *срѣдъ*, и когато стоять тии отдѣлно и когато сѫ с'ставени съ другѫ рѣчь, вмѣсто д изричать повячето т. А пакъ въ прѣдлогъ *отъ*, и когато той стои отдѣлно и когато е с'ставенъ съ другѫ рѣчь, вмѣсто съгласнѫ-тѫ т изричать понѣйдѣ нѣчто срѣднемеждѫ т и д, а понѣйдѣ сѫще д, та,

вмѣсто	*отъ агня, отъ слень,*	казвать:	*одъ агня, одъ слень,*
„	*отъ изворъ, отиграѫ,*	„	*одъ изворъ, одиграѫ,*
„	*отъ овцѫ, отодѣвѣ,*	„	*одъ овцѫ, ододѣвѣ,*
„	*отъ уста, отука,*	„	*одъ уста, одука,*
„	*отъ югъ, отъ языкъ,*	„	*одъ югъ, одъ языкъ,*
„	*отъ ѫдъ, отѫдамь,*	„	*одъ ѫдъ, одѫдамь,*
„	*отъ быволъ, отбирамь,*	„	*одъ быволъ, одбирамь,*
„	*отъ волъ, отвивамь,*	„	*одъ волъ, одвивамь,*
„	*отъ гладъ, отговарѭмь,*	„	*одъ гладъ, одговарѭмь,*
„	*отъ душѫ, отдѣлѭмь,*	„	*одъ душѫ, оддѣлѭмь,*
„	*отъ жьлость, отжядѫ,*	„	*одъ жьлость, оджядѫ,*
„	*отъ земѫ, отзимамь,*	„	*одъ земѫ, одзимамь,*
„	*отъ колъ, откупувамь,*	„	*одъ колъ, одкупувамь,*
„	*отъ любовь, отливамь,*	„	*одъ любовь, одливамь,*
„	*отъ масло, отмывамь,*	„	*одъ масло, одмывамь,*
„	*отъ нивѫ, относѭмь.*	„	*одъ нивѫ, односѭмь,*
„	*отъ родъ, отряждамь,*	„	*одъ родъ, одряждамь,*
„	*отъ сѫнъ, отсѣкѫ,*	„	*одъ сѫнъ, одсѣкѫ,*
„	*отъ тыквѫ, отурѭмь,*	„	*одъ тыквѫ, одурѭмь,*
„	*отъ хлѣбъ, отхапвамь,*	„	*одъ хлѣбъ, одхапвамь,*
„	*отъ цвѣтъ, отцѣждамь,*	„	*одъ цвѣтъ, одцѣждамь,*
„	*отъ чашѫ, отчитамь,*	„	*одъ чашѫ, одчитамь,*
„	*отъ шипкѫ, отшивамь,*	„	*одъ шипкѫ, одшивамь.*

Въ такывы случая съгласнѫ-тѫ т въ прѣдлогъ *отъ* прѣдъ д и т нѣкои съвсѣмь не изричать, та, вмѣсто *отъ думѫ, отъ дъскѫ, отдѣлѭ, отдвогавамь, отдѣ, отднесь*, казвать: *о думѫ, о дъскѫ, одѣлѭ, одвогавамь, одѣ, однесь*, и вмѣсто *отъ тыквѫ, отъ трудъ, оттыкамь, оттрошѫ, оттука, оттогава*, казвать: *о тыквѫ, о трудъ, отыкамь, отрошѫ, отука, отогава.*

Има да изричать и наплъно съгласнѫ-тѫ т въ прѣдлогъ *отъ* въ всичкы-ты такывы случая, нъ съ нѣкакъвъ откликъ слѣдъ неѫ.

Въ рѣчь *отидѫ, отидешь, отидохъ* нѣкои сѫ оставили съгласнѫ-тѫ т, та казвать: *ойдѫ, ойдешь, ойдохъ.*

Има мѣста, дѣто въ нѣкои рѣчи вмѣсто т изричать к смякчено като кй или кь (като срьбско-то ћ), та, вмѣсто *братъ — братье, пѫть, гостье, листье, цвѣтье, кость, Крьсте, третий, тѣхъ, крьтѫ, табехетъ, комать, кересте*, казвать: *бракь — бракье, пѫкь, госкье, лискье, цвѣкье, коскь, Крьскье, трекьи, икгахъ, крькѫ, табехекь, комакь, керескье.*

Така изричать понѣйдѣ **кь** вмѣсто **т** и **гь** вмѣсто **д** (като Срьбскы-ты **ћ** и **ђ**) не само покрай Срьбиѫ, нъ и въ нѣкои мѣста въ срѣдж-тѫ на Блъгариѫ и както на сѣверъ, така и на югъ отъ Старж-Планинѫ.

Вмѣсто **тлѣстый**, *тлѣжѫ*, **тлака**, *сертме* нѣкои казвать **клѣстый**, *клѣжѫ*, **клака**, *серкме*, съ **к** вмѣсто **т**.

Вмѣсто **ств**олъ, **стыкло** има да казватъ **цв**олъ, **цыкло** съ **ц** вмѣсто **ст**. Така и *Благовѣць* вмѣсто *благовѣсть*.

Вмѣсто *го**ст**ба* казвать *го**з**ба*.

X.

Съгласнѫ **х** Блъгаре-ти уобще не обычать, та въ много мѣста и въ разны случая никакъ не ѭ изричать. Така, вмѣсто **х**одж, **х**абѫ, **х**лѣбъ, **х**ладъ, **х**раняѫ, **х**рипамь, **х**убавый, **х**ытрый, *ти**х**о* и проч. има да казвать: *одж*, *абѫ*, *лѣбъ*, *ладъ*, *раняѫ*, *рипамь*, *убавый* и *юбавый*, *итрый*, *тио*.

Така и вмѣсто *из**х**абѣвамь*, *из**х**одж*, *раз**х**ождамся*, *Ар**х**ангелъ*, казвать: *изабѣвамь*, *изодж*, *разождамся*, *Аранге*лъ.

Въ рѣчь *вет**х**ый* нѣкои никакъ не изричать съгласнѫ-тѫ **х**, та казвать *ветый*, а другый имать промѣнено мѣсто-то ѝ, та казвать: *ве**х**тый* и усѣчено оконч. *вехтъ* и *ветъхъ*.

Вмѣсто **хв** изричать **ф**, та, вмѣсто **хв**алѫ — **хв**ала — по**хв**алѭмь, **хв**атамь, **хв**ойна, влъ**хв**а — влъ**хв**увамь, не**хв**еламь, казвать: **ф**алѫ — **ф**ала — по**ф**алѭмь, **ф**атамь, **ф**ойна, влъ**ф**а — влъ**ф**увамь, не**ф**еламь.

Има, мѣста, дѣто и вмѣсто само **х** изричать **ф**, та, вмѣсто **х**одж, **х**улѫ, о**х**камь, загль**х**нѫ, казвать: **ф**одж, **ф**улѫ, о**ф**камь, загль**ф**нѫ.

Още повяче има да изричать **ф** вмѣсто **х** въ окончание-то *хъ* на прѣходяще и прѣшьдше врѣмя у глаголы-ты и отъ три-ты спряжениа, та, вмѣсто *игра́ахъ*—*игра́хъ*, *дрѣмѭахъ*—*дрѣма́хъ*, *гребѣахъ* — *гре́бохъ*, *доѭахъ* — *доѝхъ*, *дѣлѭахъ* — *дѣли́хъ*, *ду́махъ* — *дума́хъ* и проч. казвать: *игра́афъ* — *игра́фъ*, *дрѣмѭафъ* — *дрѣма́фъ*, *гребѣафъ* — *гре́бофъ*, *доѭафъ*—*доѝфъ*, *дѣлѭафъ*—*дѣли́фъ*, *ду́мафъ*—*дума́фъ*.

Има понѣйдѣ да изричать и **в** вмѣсто **х** и **хв**, та, вмѣсто *от**х**ождамь*, *ду**х**амь*, *бу**х**амь* — *бу**х**алка*, *пазу**х**а*, **хв**ащамь, **хв**ойна, казвать: *от**в**ождамь*, *ду**в**амь*, *бу**в**амь*—*бу**в**алка*, *пазу**в**а*, **в**ащамь, **в**ойна.

Въ рѣчи *вяняѫ*—*увяняѫлъ*, *дѣкамь* нѣкои прибавять **х**, та казвать: *вя**х**нѫ*—*увя**х**нѫлъ*, *дѣ**х**камь*.

Има мѣста, дѣто употрѣбявать съгласнѫ **х** като придыхание прѣдъ самогласнѫ **и**, та, вмѣсто *идж*, *имамь*, *имя*, казвать: **х**идж,

х*имамь*, **х***имя*. Вмѣсто *и́* и *ней* (дателенъ над. женскый родъ един. число) и *имъ* (дател. над. множ. число и въ три-ты родовы отъ лично мѣстоимение третіе лице), казвать: **х***и*, *нехи*, **х***имъ*: кажи *хи* да дойде; дай *нехи* хлѣбъ; слугува *химъ*.

Турскы рѣчи *аба*, *амбаръ*, *алматъ*, *атъ* и Грьцка *аресвамь* и др. нѣкои изричать съ **х** като придыхание прѣдъ начялнж-тж гласнж, та казвать: **х***аба*, **х***амбаръ*, **х***алматъ*, **х***атъ*, **х***аресвамь*.

Ц. Ч.

Въ рѣчь **ц***рыква* и въ производны-ты отъ неіж съгласнж-тж **ц** ся мѣнява съ **ч**, та едни казвать: **ц***рыква*, **ц***рыкувамся*, **ц***рыковникъ* и **ц***ерква*, **ц***еркувамся*, **ц***ерковникъ* и проч., а другы казвать: **ч***рыква*, **ч***рыкувамся*, **ч***рыковникъ* и **ч***ерква*, **ч***еркова*, **ч***еркувамся*, **ч***ерковникъ*.

И наопакы, въ рѣчи **ч***рьвеный*, **ч***рьный*, **ч***рьвь*, **ч***рьнж*, **ч***врьстый* и въ производны-ты отъ тѣхъ **ч** ся мѣнява съ **ц**, та едни казвать: **ч***рьвеный*, **ч***рьвжся*, **ч***рьвило*, **ч***рьный*, **ч***рьнж*, **ч***рьнило*, **ч***рьвь*, **ч***рьвякъ*, **ч***рьвясвамь*, **ч***рьпж*, **ч***рьпало*, **ч***врьстый* и проч., а другый казвать: **ц***рьвеный*, **ц***рьвжся*, **ц***рьвило*, **ц***рьнж*, **ц***рьный*, **ц***рьнило*, **ц***рьвь*, **ц***рьвякъ*, **ц***рьвясвамь*, **ц***рьпж*, **ц***рьпало*, **ц***врьстый*.

Въ рѣчь *заяц*ь съгласна **ц** ся мѣнява съ **к**, та едни казвать: *заяц*ь, а другы *заяк*ъ. Така и въ рѣчь *вяче* съгласна **ч** ся мѣнява съ **к**, та едни казвать: *вяче*, *повяче*, съ **ч**, а другы *вяке*, *повяке*, *повяко*, съ **к**.

Въ нѣкои рѣчи има да изричать **дж** (като Влашко-то **ц**) вмѣсто **ч**, та казвать *гледжь* и *гледжосвамь*, **дж***явкамь*, *паждж**ина* вмѣсто *глечь*, *глечосвамь*, **ч***явкамь*, *паж**чина*.

Вмѣсто **ч***южды́й* има да казвать **т***ужды́й*, съ **т** вмѣсто **ч**.

Вмѣсто **ч***то*, *нѣч**то*, *ничто* (по́-право *чьто*, *нѣчьто*, *ничьто*) казвать **ш***то*, *нѣш**то*, *ниш**то*, съ **ш** вмѣсто **ч**.

Ш.

Въ рѣчи *ко**шчя*, *по**шчя* (умал. отъ *кошь*, *пошь*) нѣкои намѣсто съгласнж-тж **ш** изричать **х**, та казвать: *ко**хчя*, *по**хчя* вмѣсто *ко**шчя*. *по**шчя*.

Щ.

Буква **щ** обыкновено ся изрича като **шт**, нъ има мѣста (въ Македониж) дѣто въ всичкы-ты случаи, въ които ся слушa **шт**, та трѣбва да ся пише **щ**, вмѣсто **шт** изричать **шч**.

Вмѣсто **щ** (**шт**) изричать **ш**:

1) Накрай рѣчь, дѣто слѣдъ неіж нѣма самогласнж, та, вмѣсто *мощь, помощь, нощь, свѣщь, пещь, горящь, вонящь*, казвать: *мошь, помошь, ношь, свѣшь, пешь, горяшь, воняшь*, а въ множьствено число: *мощи, помощи, нощи, свѣщи, пещи, горящи, вонящи*, съ **щ**.

2) Прѣдъ съгласнж **к** и **н**, та, вмѣсто *прощка* отъ *прощавамь, ништка, овощка, плещка, прѣшцка, шюшцка* казвать: *прошка, ништка, овошка плешка, прашка, прѣшка, шюшка*, и вмѣсто *кѫщнѣй — кѫщенъ — кѫщникъ, нощнѣй — нощенъ, мощнѣй — помощникъ, пещникъ, свѣщникъ, горящникъ, лѣщникъ, срѣщнѣй — срѣщнж* и проч. казвать: *кѫшнѣй — кѫшенъ — кѫшникъ, ношнѣй — ношенъ, мошній — помошникъ, пешникъ, свѣшникъ, горяшникъ, лѣшникъ срѣшнѣй — срѣшнж*.

Така и вмѣсто *шюшлопъ* казвать *шюшлопъ*, съ **ш** вмѣсто **щ**.

При стечение **щч**, както въ *нищчица, прищчица, свѣщчица, помощчица* (умалителны отъ *нищка, прѣшцка, свѣщь, помощь*) вмѣсто **щ** едни изричать **ш**, а другы **х**, та казвать: *нишчица* и *нихчица, прѣшчица* и *прѣхчица, свѣшчица* и *свѣхчица, помошчица* и *помохчица*.

Има мѣста, дѣто вмѣсто **щ** изричать **шкь** или само **кь** та, вмѣсто *щж, щешь, щахъ, щалъ*, и *не щж, не щешь, не ще, не щемъ, не щѫть*, едни казвать: *шкьж, шкьешь, шкьахъ, шкьалъ*, а другы: *кьж, кьешь* и *некьж, некьешь, некьемъ, некьѫть*; така и *ношкьж* вмѣсто *нощьж* (нощиж) и проч.

Вмѣсто спомагателнѣй глаголъ *щж, щешь, ще* има да казвать: едни *шьж, ше*, другы — *жьж, же* и *жда, жде*, другы — *кьж, кье* и *че*, и още другы — *тж, те*, така: *шьж идж, ше дойдешь, жьж идж, же дойдешь* и *жда идж, жде дойдешь, кьж идж, кье дойдешь, че идж, че дойдешь* и *тж идж, те дойдешь*.

Отъ тоя кратъкъ прѣглядъ за изричание-то съгласны-ты буквы ся види, че, безъ малко не, всичкы-ты, спорядъ мѣсто-то, дѣто ся намирать въ рѣчи-ты, и при стечение-то имъ единъ съ другъ, въ нѣкои случая ся изричать не съ свой гласъ, а съ гласа на другъ буквъ.

Въ всичкы-ты такывы случая Блъгаринъ ако поиска да изрече коѭ да е отъ тыя буквы съ нейный гласъ, той ще ѭ изрече съ единъ откликъ, или, така да кажемъ, съ придыхание слѣдъ неѭ. Тоя откликъ быва по́-лакъ, та повече ся забѣлѣжка въ изричание двѣ съгласны, които не сѫ съчетавать, и поради това и не ся намирать въ начяло на рѣчь.

Като ся изричать съгласни-ти гласове въ разны случаа така различно, да речемъ да врьвимъ и въ писмо-то спорядъ изричание-то имъ, трѣбва рѣчи като *зѫбъ*, *дѫбъ*, *робъ*, *ревъ*, *рѫкавъ*, *врагъ*, *рогъ*, *снѣгъ*, *ледъ*, *плодъ*, *родъ*, *мѫжь*, *ножь*, *кроежь* да пишемъ въ единственно число: *зѫпъ*, *дѫпъ*, *ропъ*, съ **п** вмѣсто **б**, *рефъ*, *рѫкафъ*, съ **ф** вмѣсто **в**, *врaкъ*, *снѣкъ*, съ **к** вмѣсто **г**, *летъ*, *плотъ*, *ротъ*, съ **т** вмѣсто **д**, *мѫшь*, *ношь*, *кроешь*, съ **ш** вмѣсто **ж**, а пакъ въ множьствено число да гы пишемъ *зѫби*, *дѫбове*, *робіе*, съ **б**, *ревове*, *рѫкави*, съ **в**, *врaгове*, *рогове*, *снѣгове*, съ **г**, *мѫжіе*, *ножеве*, *кроежи*, съ **ж**, зачтото така гы изричать.

Сѫще така ако речемъ да ся водимъ и въ писмо-то по изричание-то, трѣбва да пишемъ *баба* съ **б** и *бапка* съ **п**, *ловѫ* съ **в** и *лофка* съ **ф**, *сладѫ* съ **д** и *слатъкый* съ **т**, *дрьжѫ* съ **ж** и *дрьшка*, съ **ш**, *бозаѫ* съ **з** и *боска* съ **с**. Така и хилады другы рѣчи въ едны случаа да пишемъ съ единъ буквъ, а въ другы съ другъ.

Нъ съ таково писание спорядъ изричание-то ся заличава образъ-тъ на языка и ся затрыва правилно-то етимологическо състояние на рѣчи-ты,—нѣчто, което не трѣбва да ся допуща, та въ писание-то въ рѣчника азъ съмъ ся водилъ не по изричание-то, а по етимологиѭ-тѫ.

Съ изричание-то както съгласны-ты гласовы, така и самогласны-ты, не вождѣ еднакво, и рѣчи-ты въ разны мѣста изричать различно. Напримѣръ: въ мѣста, дѣто не изричать съгласнѫ **в**, вмѣсто *водà*, казвать *одà*, а въ другы мѣста, дѣто вмѣсто **о** безъ ударение изричать **у**, казвать едни *вудà*, другы *удà*, и още въ другы мѣста, дѣто самогласны-ты въ начяло на рѣчь наставать съ полугласъ **й** отпрѣди, казвать *йодà* и *годà*.

Такывы рѣчи, които така въ разны мѣста изричать различно, има много, нъ азъ не счетохъ за потрѣбно да товарѭ рѣч-

ника си съ тѣхны-ты различны изричания, та гы имамь записаны въ азбучный рядъ само въ прьвобытный имъ видъ, както и ся изричать въ по́-правы-ты говоры. Нѣкои обаче отъ такывы рѣчи, за които ми ся видѣ потрѣбно, имамь записаны и въ различны-ты имъ изричания.

Въ рѣчи отъ единъ коренъ, каквото что сж *тѧжѫ* и *тѫга*, *служѫ* и *слуга*, *мѧчѫ* и *мѫка*, *учѫ* и *ука* (наука), *грѣшѫ* и *грѣхота*, въ еднж прѣдъ окончание-то стои **ж, ч, ш,** а въ другж **г, к, х.** Така и въ еднж и сжщж рѣчь, каквото въ *лъжѫ* и *лъгахъ*, *рѣжѫ* и *рѣзахъ*, *плачѫ* и *плакахъ*, *гвачѫ* и *гвацахъ*, *пишѫ* и *писахъ*, *врьшѫ* и *врьхохъ* съгласны-ты **ж, ч, ш** прѣдъ самогласны **а, о** ся измѣнявать **ж** на **г** и **з, ч** на **к** и **ц** и **ш** на **х** и **с.** Това става, зачтото съгласны **ж, ч, ш** не ся съчетавать съ тврьды самогласны и може да стоять само прѣдъ мякы самогласны, та и тврьды-ты самогласны **а, у, ѫ** при тѣхъ ся наставять съ полугласъ **й** и ставать мякы **ꙗ, ю, ѭ.** Така и въ разговора слѣдъ съгласны **ж, ч, ш** изричамы не чисто **а, у, ѫ,** а нѣчто дѣ повяче, дѣ по́-малко, като **ꙗ, ю, ѭ.** По това изричание **ꙗ** слѣдъ **ж, ч, ш,** рѣчи като *жꙗба*, *жꙗлѣѫ*, *чꙗшꙗ*, *чꙗкамь*, *шꙗренъый* нѣкои изричать *жеба*, *желѣѫ*, *чешꙗ*, *чекамь*, *шеренъый*, съ **е** вмѣсто **ꙗ,** което показва, че въ тыя рѣчи слѣдъ **ж, ч, ш** стои **ꙗ,** а не **а,** зачтото не **а**, а **ꙗ** има да изричать и като **е.** Затова и въ писмо-то слѣдъ **ж, ч, ш** вмѣсто **а, у, ѫ** трѣбва да ся пише **ꙗ, ю, ѭ.**

Така е и писано всждѣ въ рѣчника, та рѣчи, които начинать отъ **ж, ч, ш** съ **а** или **у** слѣдъ тѣхъ, трѣбва да ся трьсять при *жꙗ*, *жю*, *чꙗ*, *чю*, *шꙗ*, *шю*.

Ударение-то въ Блъгарскый языкъ е тврьдѣ разбрькано. Отъ еднж странж има рѣчи, които, спорядъ изричание-то имъ съ ударение на единъый или на другый имъ слогъ, имать и различно знаменование, както, напримѣръ, *срѣда́*, съ ударение на окончание-то, срѣдне-то мѣсто на нѣчто, и *срѣ́да*, съ ударение на корянъый слогъ, срѣдний день въ седмицж-тж междж вторникъ и четврътъкъ; *за́рань*, съ ударение на прьвъый слогъ, утро, сутрена, а *зара́нь*, съ ударение на вторъый слогъ, утрѣ, сутра, взорѣ; *похвала́*, съ ударение на окончание-то, когато хвалять нѣкого или нѣчто, а *по́хвала*, съ ударение на корянъый слогъ, когато ся хвали нѣкой. Така и въ глаголы-ты отъ третіе спряжение съ окончание *амь* и *ямь* прѣходяще

и прѣшьдше врѣмя въ прьво лице единствено число и въ три-ты лица множьствено число отличать едно отъ друго само по ударение-то: *дýмахъ, вы́кахъ, ýдрахъ, съби́рахъ, гсова́рѫхъ* отъ *дýмамь, вы́камь, ýдрѫмь, съби́рамь, гсова́рѫмь*, съ ударение на корянъй слогъ, прѣходяще врѣмя, а *думáхъ, выкáхъ, удрáхъ, събирáхъ, гсоварáхъ*, съ ударение на окончание-то, прѣшьдше врѣмя.

Има и рѣчи въ всичко друго еднаквы, само по ударение-то отличиты една отъ другѫ и по него тыа отличать и по знаменование-то си, както, напримѣръ: *мрáзѫ*, съ ударение на корянъй слогъ, знаменува ненавидѫ, не обычамь, а *мразѫ́*, съ ударение на окончание-то, знаменува правѫ студено; *брáнѫ* (пазѫ, чювамь, отнѫждамь, закрылямь, не допущамь), *бранѫ́* (влѣкѫ бранѫ по орань, завличамь орано), *да свáрѫ* (да заварѫ, да застигнѫ) и да *сварѫ́* (да уварѫ) и проч.

Отъ другѫ странѫ въ единъ и сѫщий околъ и въ едно и сѫще село или градъ еднѫ и сѫщѫ рѣчь изричать съ ударение то на единъй, то на другъй слогъ, кога какъ ся случи, та казвать: *закóнъ* и *зáконъ*, *óбразъ* и *обрáзъ*, *водá* и *вóда*, *винó* и *вúно*, *срѣдце* и *срьдцé*, *млѣко* и *млѣкó*, *радѫ́* и *рáдѫ*, *врѣдѫ́* и *врѣ́дѫ*. А пакъ въ разны мѣстности словоударение-то така играе, дѣто рѣчи отъ три слога изричать съ ударение едни на прьвъй, другы на вторъй и трети на третий слогъ, та въ едны мѣста казвать *рáбота*, *сúрота*, въ другы—*рабóта, сирóта*, и въ трети—*работá*, *сиротá*. Има и мѣста, дѣто глаголы-ты съ чястицѫ *да* прѣдъ тѣхъ изричать съ ударение на тѫ чястицѫ, та казвать: *дá ходѫ, дá сѣдишь, дá стои, дá ся смѣемъ* и проч.

Така, за да ся разправи потынко дѣ какъ е и какъ трѣбва да е словоударение-то, има много да ся приказва за него, нъ тука не му е мѣсто-то, та щѫ кажѫ само какъ го имамь азъ въ рѣчника. Въ тоа случай азъ щѫ си изповѣдамь, че сьмь дрьжалъ онова словоударение, на косто отъ дѣтство сьмь ся научилъ, дѣто сьмь ся родилъ, въ Копривщицѫ, и на косто отпослѣ още повячко сьмь навыкнѫлъ, зачтото то е най-обыкновено-то както въ сѣвернѫ така и въ южнѫ Блъгариѫ, та по него сьмь и турялъ ударенна-та въ заглавны-ты рѣчи.

Казано-то тука за правописание-то, съ косто е писанъ рѣчникъ-тъ, е кратъкъ изводъ отъ изслѣдованна-та ми за състава на нынѣшний Блъгарскый языкъ. А понеже това правописание е почти еднакво съ правописание-то на старъй Црьковно-Словянскый языкъ

въ начяло-то на Словянскѫ-тѫ писмянность, то, за да не ся каже, че сьмь го зелъ отъ тоя языкъ, азъ показвамь, какъ го сьмь извадилъ отъ самый нынѣшний Блъгарскый языкъ.

Това правописание сьмь дрьжалъ навсѫдѣ въ рѣчника си, и ако ся срѣщне нѣйдѣ нѣчто противно на него, то ся е вмъкнѫло по погрѣшкѫ.

Въ еднѫ само рѣчь сьмь отстѫпилъ отъ това правописание. Тая рѣчь е *зимамь, да земѫ, зехъ, зелъ, зетый*, които, спорядъ това правописание, трѣбваше да ся пише *зимамь, да земѫ, зяхъ, зялъ, зятый*, както има и да го изричать нѣйдѣ-си, и както е и въ старый языкъ: **възнмлѫ, възємлѫ** и **възьмѫ, възяхъ, възялъ, възятын** отъ **нмлѫ—ємлѫ, нмѫ, яхъ, ялъ** съ прѣдлогъ **възъ**. Нъ тоя глаголъ е измѣнилъ образа си като никоѫ другѫ рѣчь въ нынѣшний Блъгарскый языкъ; въ него отъ прѣдлога *възъ* е остало само **з**. Сега има да пишѫть и *взимамь, да вземѫ, взехъ, взелъ, взетъ*, нъ и то не е спорядъ нынѣшний Блъгарскый языкъ, зачтото въ него прѣдлогъ *възъ* въ никакъвъ другъ случай не ся изрича **вз** безъ **ъ** междѫ **в** и **з**, освѣнь пакъ въ тоя сѫщий глаголъ, когато е той наставенъ съ прѣдлогъ *прѣ* и *за: прѣвзимамь, да прѣвземѫ, прѣвзехъ, прѣвзелъ, прѣвзетъ* и *завзимамь, да завземѫ, завзехъ, завзелъ, завзетъ*. Така тоя глаголъ е станѫлъ въ нынѣшний Блъгарскый языкъ като прьвообразенъ и въ такъвъ видъ ся наставя съ повячето прѣдлозы, както: *иззимамь, назимамь, надзимамь, обзимамь, подзимамь* и проч., та и въ рѣчника е писанъ, както обыкновено го изричать: *зимамь, да земѫ, зехъ, зелъ, зетъ* вм. *зяхъ, зялъ, зятъ*.

Казахмы, че книгы-ты, които имамы сега, сѫ плъны съ рѣчи, които не сѫ Блъгарскы, и съ изреченыа несвойственъ на Блъгарскый языкъ. То е, зачтото не си знаемъ языка, та мыслимъ, че нѣма въ него рѣчи съ таково знаменование. Нъ който попрѣрови тоя рѣчникъ, ще види, че много, ако не и повячето отъ такывыто рѣчи има и въ Блъгарскый языкъ, та нѣма потрѣбѫ да ся зимать отъ другы языци. За да ся намирать обаче такывы рѣчи, когато потрѣбвать нѣкому, трѣбва да ся чете и прѣчита рѣчникъ-тъ, а това не е лесно.

За по́-лесно намираню такывы рѣчи ще послужи Русско-Блъгарскый рѣчникъ, който ные наряждамы отъ врѣмя, та, като наближи да ся свръши печатаню-то на Блъгарскый рѣчникъ, да подкачимъ да печатамы и него. По Русско-Блъгарскый рѣчникъ лесно ще бѫде да ся намирать какъ сѫ на блъгарскы рѣчи като *упрека́ть, намека́ть,*

снабжа́ть, *племянникъ*, *спосо́бный* и др. които наши-ти писатели, по незнание, че имамъ равнозначителны съ тѣхъ Българскъ, употрѣбявать тыя Русскы-ты. Така с и за изреченна-та, като, напримѣръ, *очна́я ста́вка*, което наши-ти сж зели сега отъ русскъ, като не знаѭть, че вмѣсто Русско-то *дать очну́ю ста́вку* и *свести́ на очну́ю ста́вку* блъгарскъ ся казва: *да извадимъ на сводъ*, което за да ся намѣри въ Блъгарскый рѣчникъ, трѣбва да ся прочете една голѣма чясть отъ него.

Колкото много врѣмя и трудъ трѣбваше за да ся съберѫть въ народа рѣчи-ты, изреченна-та, пословици-ты и проч. за тоя рѣчникъ, толкова трѣбваше да ся работи и за да ся наряди всичко това за печатание. И тѫж труднѫ и бавнѫ работѫ азъ едвали щахъ пристигнѫ да извършѫ самъ, ако да нѣмахъ помощникъ свой сестринець Теодоръ Панчевъ, който отъ дванадесять годины работи по неѫ заедно съ мене, за което азъ отъ срьдце му благодарѫ.

За изваждание-то на свѣтъ тоя рѣчникъ азъ имамъ да благодарѫ и на почитаемо-то Блъгарско Правителство, което благоизволи да ми даде помощь за напечатание-то му, та да могѫ да го пустнѫ на продань съ по́-долнѫ цѣнѫ, за да ся разнесе той повяче изъ народа.

Тоа рѣчникъ ще излѣзе на пять чясти като тѫѫ прьвѫ. При пятѫ-тѫ чясть ще ся притури доплънение отъ рѣчи, които, по еднѫ или по другѫ причинѫ, не сѫ записаны на ряда си.

Доклѣ да дойде врѣмя да ся печата това доплънение. азъ молѫ наши-тъ добры учители, които имать на́ срьдце изучване-то народно-то нъ слово, кой дѣто ся намира, ако забѣлѣжи нѣкоѫ рѣчь, която ся употрѣбява въ народа, а въ рѣчника ѫ нѣма, или нѣкое изречение, което е особеность на Блъгарскый языкъ, да гъ запише и да ми гъ изпрати съ обяснение знаменованѣ-то имъ и съ показание мѣсто-то, дѣто гъ е чюлъ, за да гъ вмѣстѫ въ доплънение-то. За тоа трудъ азъ щѫ бѫдѫ благодаренъ на всичкъ, които ся отзовѫть на тѫѫ поканѫ.

Январий 1895 лѣто. Н. Геровъ.

Изъяснение употрѣбенъı-тъı въ тоя рѣчникъ съкращения.

безл.	безличенъ.
в.	вижъ.
в.	видъ.
вз.	взаименъ.
вин.	винителенъ падежъ.
вм	вмѣсто.
възвр.	възвратенъ.
въпрос.	въпросително.
Гат.	Гатанка.
гл.	глаголъ.
Гр.	Грьцкѡ.
д.	дѣйствителенъ.
дат.	дателенъ падежъ.
др.	другъ.
дѣт.	дѣтска.
ед.	единствено число.
ед-кр.	еднократенъ видъ.
ж.	женский родъ.
зв.	звателенъ падежъ.
знам.	знаменование.
и др.	и друго, и другъı.
и др. н.	и другъı нѣкои.
и др. т.	и другъı такъıви.
им.	имя.
имен.	именителенъ падежъ.
и пр.	и прочее.
и проч.	« «
и. т. н.	и така нататъкъ.
и. т. п.	и тѣмъ подобни.
кл.	клятва.
Л.	Латинско.
л.	лице.
лич.	лично мѣстоимение.
личн.	« «
м.	мѫжкъıй родъ.
междом.	междомѣтие.
мн.	множьствено число.
мн-кр.	многократенъ видъ.
мѣст.	мѣстоимение.
накл.	наклонение.
напр.	напримѣръ.
нар.	нарѣчие.
нач.	начинателенъ видъ.
начин.	« «
неизм.	неизмѣняемо.
об.	общий.
оконч.	окончание.
п.	падежъ.
пад.	«
повел.	повелително наклонение.
пор.	порядно числително.
пр.	прилагателно имя.
прич.	причастие.
прѣв.	прѣвъзходнъıй стьпень.
прѣвъзх.	« «
прѣдл.	прѣдлогъ.
пѣс.	пѣсьнь.
раст.	растение.
с.	сѫществително имя.
Св.	Святъıй.
свр.	свръшенъ видъ.
спр.	спрѣчь.
смякч.	смякчително.
соб.	собствено имя.
ср.	срѣдень.
сравн.	сравнителнъıй стьпень.
ст.	стьпень.
стр.	страдателенъ, страдателно.
съб.	имя събирателно.
съжз.	съжзъ.
Т.	Турско.
ув.	увеличително имя.
ук.	укорително имя.
ум.	умалително.
уч.	учящателенъ видъ.
усѣч.	усѣчено окончание.
Фр.	Французско.
ч.	число.
числ.	числително имя.

А. а. *a.*

А. Прьво слово, прьва буква, въ Словянскѫ-тѫ азбукѫ, наричѣно *азъ;* по старо-то начрьтание л, а по ново-то **а,** и рѫкописно *а.*

А, *междом.* Казвася: 1) За обаждане, кога повъикать нѣкого; ха! о! оу! что! чюѫ; **а? ась? что? чего́? что на́до?** 2) Кога не дочюе нѣкой что му казвать, та иска да му ся повтори; ха? что? что рече? что каза? **что прика́жешь?**

А́, *междом.* Изричѣно съ извдигание гласа на него, казвася: 1) Когато ся говори нѣкому като съ молбѫ и за прѣдумване да склони на нѣчто, както и: а-бе, а-бре, бе, о; **о, пожа́луста.** *А, господарю, молѫ ти ся!* **пожа́луста, господи́нъ, прошу́ тебя́.** *А, брате, помогни ми;* **о братъ, помоги́ мнѣ.** 2) За насрьдчение, за подканѣание, за дразнение; а-бе, а-бре, а-дѣ, ха-бе, ха-бре, ха-дѣ, ха, дѣ, ја; **ну, ну́ка, ну́те, ну́тко, а ну-ну.** *А да тя видѫ;* **ну́ка посмотрю́.** *А ставай;* **ну, вставай́.** *А врьвѣте дѣ;* **ну́те, ступа́йте.** *А удари, ако ти дрьжи!* **а ну-ну! уда́рь коли́ смѣешь.** 3) Когато ся говори нѣкому надосано, за хоканье, на заканѫ; ха, а-бе, а-бре, что, а-ха; **а ну, что?** *А махнися оттука;* **а ну, убира́йся отсю́да.** *А, така ли е? каза щѫ ти азъ!* **что, такъ ли? а вотъ я тебѣ!** *Щешь ли слушаѫ? а!* **бу́дешь слу́шаться? а!** *А! щѫ ти кажѫ азъ тебѣ;* **ну, я въ тебя́, погоди́.**

А, *междом.* Изричѣно проточено, казвася: 1) Отъ радость, отъ нечаянность, за чюденье; ахъ; **а, ахъ.** *А! добрѣ дошълъ!* **а! добро́ пожа́ловать!** *А! та и ты ли си тука?* **а! и ты здѣсь?** *А! така ли е была работа-та!* **а! такъ вотъ въ чёмъ дѣло.** 2) За похвалѫ, а-ха, аферимъ; **ну! отли́чно.** *А! това е конь;* **ну! э́то ло́шадь, такъ ло́шадь.** *А! добрѣ си сторилъ;* **ну! отли́чно!** 3) Отъ страхъ, ахъ, оле-ле; **а, ахъ, ахти́, ай.** *А! сега!* **а! тепе́рь!** *А! что е станѫло!* **ахти́! что тако́е случи́лось!** 4) На усѣтъ, а-ха; **а! да, да, да.** *А! сега ми дойде на умъ!* **а! да, да, да, тепе́рь я вспо́мнилъ.** *А! това е друго нѣчто;* **а! э́то совсѣмъ друго́е.** 5) На смѣхъ, за укоръ; ха, а-ха, хѫ, ѫхѫ; **а! а! ну! аа!** *А! видѣ ли!* **а! что ви́дѣлъ! а! что взялъ!** *А! така! стои ти ся;* **а! такъ по дѣло́мъ тебѣ.** *А! а-ха! хванѫхъ тя сега!* **аа! попа́лся.**

А, *съѫзъ.* 1) Па, пакъ; **а, же, напроти́въ.** *Азъ съмь сиромахъ, а ты си богатъ;* **я бѣденъ, а ты бога́тъ.** *Ные да си идемъ, а вые стойте тука;* **мы пойдёмъ, вы же остава́йтесь здѣсь.** *Едни го хвалять, а другы го корять;* **одни́ хва́лятъ его́, другіе напроти́въ укоря́ютъ его́.** *Вси-ти отидохѫ на работѫ, а азъ останѫхъ да вардѫ кѫщѫ-тѫ;* **всѣ пошли́ на рабо́ту, а я оста́лся смотрѣть за до́момъ.** *Волъ ся врьзва за рога-та, а човѣкъ за язъика.* 2) Нъ, ала, ама, ами, обаче; **но, одна́ко, одна́ко же, да.** *Азъ съмъ старъ, ты си младъ, а да видимъ кой отъ насъ е по́-какъ;* **я старъ, ты мо́лодъ, но посмо́тримъ кто изъ насъ крѣпче.** *Той казва право, а никой не го вѣрва;* **онъ говорить правду, одна́ко никто́ не вѣритъ ему́.** *Искамъ да кажѫ, а не смѣѫ;* **хочу́ сказа́ть да не смѣю.** *Не само да ямъ, а и да пиѫ не могѫ;* **не то́лько ѣсть, но и пить не могу́.** *Завиждать ми, че съмъ богатъ, а да знаѫть какъ съмъ, щѫть мя пожалять. Господь дава, а въ кошарѫ не накарва. Бъволица-та е черна, а дава бѣло млѣко.* 3) И; **и.** *Купувамъ си чтото ми трѣбва, а го нѣмамъ;* **покупа́ю то, что мнѣ ну́жно и не имѣю**

его́. 4) Въ различнъ изречения за пытане, като: *А ты кой си?* **а ты кто?** *А това какво е?* **а э́то что тако́е?** *А тебе что тя е грижа?* **а тебѣ́ что за дѣ́ло?** *А защо не ми каза по́-напрѣдъ?* **почему́ же ты не сказа́лъ мнѣ ра́ньше?** *А что съмъ кривъ азъ?* **чѣмъ же я винова́тъ?** *А защо да не знаешь?* **а почему́ не зна́ешь?** *А отдѣ да знаж?* **да отку́да мнѣ знать?** 5) То (прѣдъ личнъ мѣстоимения въ изречения съ съкъзъ: ако, като, кога); **то, такъ.** *Ако нѣма конь, а азъ щж идж пѣшъ;* **е́сли нѣтъ ло́шади, то я пойду́ пѣшко́мъ.** *Кога не знае, а той да млъчи;* **когда́ не зна́етъ, такъ пуска́й молчи́тъ.** *Като не щешь, а ты иди кждѣто щешь;* **коли́ не хо́чешь, такъ дѣ́лай что уго́дно.** — **А не,** та не, нежели, камоли; **не́жели, чѣмъ, не то что, тѣмъ менѣе.** *Пб-добрѣ смрьть, а не такъвъ животъ;* **лу́чше смерть, чѣмъ така́я жизнь.** *Не могж да ся поклатж, а не да станж;* **не могу́ пошевели́ться, не то что встать.** *Очи-ты си не вѣрвамь, а не тебе;* **свои́мъ глаза́мъ не вѣрю, тѣмъ ме́нѣе тебѣ́.** — **А на и а пакъ.** Казвася вмѣсто само **а** въ всичкъ-ты му знаменованина. *Азъ съмь сиромахъ, а па ты си богатъ. Той казва право, а пакъ никой не го вѣрва. Купувамь си чтото ми трѣбва, а па го нѣмамь. А пакъ ты кой си? Ако не щешь, а па ты иди кждѣто щешь.* Все едно като: *Азъ съмь сиромахъ, а ты си богатъ. Той казва право, а никой не го вѣрва,* и пр. — **А то.** Казвася въ изречения, като: *Да е нѣчто, а то было ничто. Да имаше понѣ каквж-годѣ облагж, а то напразно съмь ся трудилъ. Азъ тя имахъ за сиромахъ, а то си былъ богатъ. Азъ мыслиахъ, че тя му е сжща майка, а то му была мащеха.* Въ такъвъ изречения вмѣсто **а то** казвася и: *а)* само **то.** *Азъ мыслиахъ, че си сиромахъ, то си былъ богатъ. б)* **А,** заедно съ лично мѣстоимение. *Азъ тя имахъ богатъ, а ты си былъ сиромахъ. Азъ мыслиахъ, че му е сжща майка, а тя му была мащеха.* Вмѣсто **а то** може да ся каже: **а излиза, че; а выхо́дитъ, а ока́зывается, что.** *Азъ мыслиахъ, че тя му е сжща майка, а излиза, че тя му е мащеха;* **я ду́малъ, что она́ ему́ родна́я мать, а выхо́дитъ, а ока́зывается, что она́ ему́ ма́чиха.** **А то** ся казва и като за хокане, както въ изречение: *Подплзнихся, та паднахъ.* — *А то да си глядалъ дѣ стжпкашь;* **я поскользну́лся и упа́лъ.** — **Ты бы смотрѣ́лъ на что наступа́ешь.** — **А че,** и, па, та, че, та че, послѣ; **да и, и затѣ́мъ.** *Това издума, а че падиж и издъхиж;* **вы́говорилъ э́то и затѣ́мъ пала и испусти́лъ духъ.** *Иде, ни, а че си отиде безъ да плати. Ако смы черни, а че не смы Цигане. А че кой знае каква е тая работа? А че дожда да трыпимъ това тягло?* — **А что бѣше.** Срѣщася въ пѣсны-ты вмѣсто съкъзъ *а, а па, а пакъ.*

А что бѣше дѣти Голомѣше,
Тръгиж дѣти, на пищанъ застанж;
Арапъ врьли тижка буздугана,
А что бѣше дѣтева-та конна,
Лѣгиж конна пичкомъ колѣничкы,
Тръкалася по трѣвж зелена,
Надъ дѣти ми буздугапъ помиж. *Пѣс.*

Ая́, *междом.* Казвася за укоръ, за насмѣхъ и на закапж, а-ха; **ая́!** **ага́.** *Ая! не тя с срамъ!* **ая́! какъ тебѣ́ не сты́дно!** *Ая! видѣ ли който не мирува!* **ая́! доста́лось тебѣ́ за ма́лость.** *Ая! щж ти кажи азъ;* **ая́! вотъ я тебя́.**

***Аяза́** и **аза́,** *с. м. Т.* Члѣнъ въ нѣкакво събрание по изборъ или по нарядж; **членъ собра́нія по вы́бору и́ли по назначе́нію.** *Аяза въ идаре меджлиси. Аяза въ тиджареста (търговско сждилище).*

***Аба́.** *с. ж. Т.* 1) Вълнянъ дебелъ тепанъ платъ, бало, осмакъпна, прътяница; **аба́, габа́.** 2) Дрѣха отъ абж; **пла́тье изъ абы́ сши́тое.** *Виждь му ума, та му крой абж.* 3) Горна дрѣха отъ абж; **ве́рхнее пла́тье изъ абы́.**

Абаджи́евъ, *пр.* отъ **абаджи́я.**

Абаджи́йка, *с. ж.* Жена на абаджинъ.

Абаджи́йскъ и **абаджи́скъ,** *пр.* отъ **абаджи́я.** — **скы,** *нар.* Като абаджинъ.

Абаджи́йство, *с. ср.* Абаджилъкъ: 1) Работене абы; **произво́дство абы́.** 2) Шиене дрѣхы отъ абж; **приготовле́ніе пла́тья изъ абы́.** 3) Търговия съ стокж отъ абы; **торго́вля това́ромъ изъ абы́.**

Абаджи́йченце, *ум. ср.* отъ **абаджи́йче.**

Абаджи́йче *ум. ср.* отъ **абаджи́я.** 1) Ученикъ абаджия. 2) Младъ абаджия.

Абаджи́скъ, в. **абаджи́йскъ.**

***Абаджи́я,** *с. м. Т.* 1) Който работи абы; **занима́ющійся произво́дствомъ абы́.** 2) Който тръгува съ абянж стокж; **торгу́ющій това́ромъ изъ абы́.**

***Абаджилъкъ,** *с. м. Т.* в. **абаджи́йство.**

Абалка и **а́бълка,** в. **аблъка.**

Абано́совъ, *пр.* отъ **абано́съ.** **эбе́новый.**

***Абано́съ,** *с. м. Гр.* Едно тврьдо, лако дрьво, расте въ топлы-ты места; **эбе́нъ, эбе́новое де́рево.** *Тврьдо като абаносъ.*

***Абдéсъ,** *с. м. Т.* У Мохамеданъ-ты мъсто прѣди молитвж; **умове́ніе у Магомета́нъ**

пере́дъ моли́твою. *Зимамь абдесъ. Развали си абдеса.*

А-бе́, *междом.* Казвася: 1) Кога да повикамъ нѣкого; а-бей, а-бре, ей; **э́й, э́й ты.** *А-бе момче!* **э́й, па́рень!** 2) Въ отговоръ на питане; е! *Какво правите тука?—А-бе, приказвамы си;* **такъ себѣ, разгова́риваемъ.** 3) Когато отговарямъ нѣкому като съ молбѫ и за прѣдумване да склони на нѣчто; а, бе, о. *Казвай дѣ! — А-бе какво да казвамь, като не знаѫ ничто?* **ну, говори́! — да что говори́ть, когда́ я ничего́ не зна́ю.** 4) Когато ся говори просто като на посвойщинѫ; бе! *А-бе, не бръзай, има врѣмя;* **не торопи́сь, братъ, есть вре́мя.** 5) На питане, като: *а-бе, истина ли е това?* **а пра́вда ли э́то?** 6) Когато ся говори нѣкому надосано и за хокане, за свѣстяване и подканяне; а, а-дѣ, ха-бе, ха-дѣ; **ну.** *А-бе, махнися оттука!* или: *махнися, а-бе, оттука;* **ну, убира́йся отсю́да!** *А-бе ахмаку, что искашь? А-бе, какъ не тя е срамъ?* **ну, какъ тебѣ не сты́дно?** *А-бе, карай;* **ну, погоня́й.** 7) На заканѫ; а, а-бре, а-ха, бе. *А-бе, азъ щѫ ти кажѫ;* **погоди́ же, я тебѣ дамъ.**

А́-бе, *междом.* Казвася: 1) За по́-голѣмѫ молбѫ и за подканяне; а, бе, а-дѣ, ха-дѣ. *А-бе господарю, молѫ ти ся;* **пожа́луста, су́дарь, прошу́ тебя́.** *А-бе, побръзайте да свършите;* **ну́те, поторопи́тесь ко́нчить.** 2) За насрьдчение; а-бре, а-дѣ, ха-бе, ха-бре, ха-дѣ. *А-бе! дрьжь, не бойся;* **ну́ка, держи́, смѣлѣе.** 3) Когато ся говори нѣкому надосано. *А-бе, оттука!* **ну, убира́йся отсю́да! пошёлъ!**

А-бе́й, *междом.* Казвася: 1) Кога да повыкать нѣкого; а-бе, а-бре; **э́й.** *А-бей, момци, откѫдѣ идете?* **э́й ребя́та, отку́ду идёте?** 2) За чюдене, ахъ; **ахъ.** *А-бей, какво умно дѣтя!* **ахъ, како́е у́мное дитя́!** *А-бей, какъ го трьпишь! А-бей, какъ не тя е срамъ!* **какъ тебѣ не сты́дно!**

Абе́нце, *ум. ср.* отъ **аби́.**

Аби́ца, *ум. ж.* отъ **аба́.**

Аби́чка, *ум. ж.* отъ **аби́ца.**

А́блъка и ѩа́блъка, *с. ж.* Абалка, аболка, абълка: 1) Дрьво *Pyrus malus,* аблъкница, ѩаболкница, аблъчница, ѩаболчница; **я́блонь.** 2) Плодъ-тъ на това дрьво, аблъко, ѩаблъко; **я́блоко.** Къселъи-тъи аблъкъи ся наричать *къселици,* а сладкъи-тъи *шекерки.* Аблъкъи, что узрѣвать рано по Петровъ-день, зовѫтся *петровки. Лема ще роди крушка аблъкъ. Червена-та аблъка — свиня-та ѫ изяда.* 3) Валка, тонка на нѣчто; **я́блоко, шаръ на чёмъ.**—*Дивъи или зимнъи аблъкъи,* раст. и плодъ *Helianthus tuberosus,* гулия, гулкъи, каракушкъи, кочани, рѣпкъи, чалгани, шалгани, ѫрдоквъи; **земляны́я гру́ши.** — *Влъчи аблъкъи,* раст. в. **аблъчи́на.**

Аблъка́рскъий, ѩаблъка́рскъий и ѩабълка́рскъий, ска, ско, *пр.* отъ **аблъка́рь.** *Одрьпался като аблъкарскъий конь.*

Аблъка́рь, ѩаблъка́рь и ѩабълка́рь, *с. м.* Чичварь, что продава аблъкъи, аблъчиарь, ѩаблъчиарь; **ходя́щій продаве́нъ я́блокъ.**

Аблъкни́ца, ѩаблъкни́ца и ѩабо́лкница, *с. ж.* Дрьво аблъка, аблъчница, ѩаблъчница; **я́блонь.**

А́блъко, ѩа́блъко и ѩа́болко, *с. ср.* Плодъ аблъка; **я́блоко.**

Той си направи сребрены кола.
Сребрены кола, златъи тръкала.
И си направи златно ѩаболко. *Пѣс.*

А́блъчевъий и ѩа́блъчевъий, въ, ва, во, *пр.* отъ **а́блъка; я́блонный, я́блочный.**

А́блъченце и ѩа́блъченце, *ум. ср.* отъ **а́блъчя; я́блонка, я́блочко.**

Аблъчи́на и ѩабълчи́на, *с. ж.* Раст. *Aristolochia clematitis,* аблъчковина, влъчи аблъкъи; **каркашу́нъ.**

А́блъчица и ѩа́блъчица, *ум. ж.* отъ **а́блъка; я́блонка, я́блочко.** — **чици,** *мн.* Бузъи, странъи; **щёки.**

Аблъчко́вина и ѩаблъчко́вина, в. **аблъчи́на.**

А́блъчница, ѩа́блъчница и ѩа́болчница, *с. ж.* Дрьво аблъка; **я́блонь.**

А́блъчнъий, ѩа́блъчнъий, — **чнъ** и — **чен, чна, чно,** *пр.* Направенъий отъ аблъкъи; **я́блочный.**

Аблъчна́рскъий, в. **аблъка́рскъий.**

Аблъчна́рь, в. **аблъка́рь.**

А́блъчя и ѩа́блъчя, *ум. ср.* отъ **а́блъка; я́блонка, я́блочко.**

А́болка и производнъи-тъи отъ неѫ в. **а́блъка.**

Абра́шнивъий, въ, ва, во, *пр.* Абрашь, брѣзъий; **бѣлоку́рый, бѣлобры́сый.** *Той е абрашнивъ: лице, коса, вѣждъи, вжсъи, бѣли като снѣгъ.*

***Абра́шь,** *пр. неизм. Т.* Кога ся каже за човѣкъ, разумѣвася тврьдѣ гривоокъ съ бѣлизникавъи вѣждъи, клепкъи, вжсъи и коса; абрашнивъий, брѣзъий; **бѣлоку́рый, бѣлобры́сый.** *Абрашь конь,* който има бѣло подъ опашкѫ-тѫ; **ло́шадь имѣющая бѣлыя пя́тна подъ хвосто́мъ.**

А-бре́, *междом.* А-брей, казвася: 1) Кога да повыкать нѣкого и когато ся говори нѣкому като съ молбѫ и за прѣдумване да склони на нѣчто; а, а-бе, бе, бре; **э́й, э́й ты, о.** *А-бре, Драгане, ела тука;* **э́й Драга́нъ, приди́ сюда́.** *А-бре, брате, послушай мя!* **о братъ, послу́шайся меня́.** 2) Когато ся го-

ворн нѣкому надосано, за хоканье и на заканж и за свѣстиване; а-бе, а-ха, бре, ха; ну, а ну, я́й. *А-бре, что трьсишь тука? я́й ты, за чѣмъ ты, вдѣсь! А-бре, махнися оттука! А-бре, щешь ми падисшь въ рждѣ, та щешь видишь! А-бре, полудѣлъ ли си!* что ты, съ ума́ сошёлъ! 3) За подканване, а, а-бе, а-дѣ, ха, ха-бе, ха-бре, ха-дѣ; ну, ну́те. *А-бре, четѣте;* ну́те, чита́йте. 4) За пытане на срѣдито. *А-бре, кой е строшилъ тжж чашж?* я́й ты, кто сломи́лъ э́тотъ стака́нъ?

А́-бре, *междом.* в. **а́-бе.**

А-бре́й, *междом.* в. **а-бре́.**

А́будъ, в. **а́бъдъ.**

А́булка и производны-ты отъ неж в. **а́блъка.**

А́бъдъ и **а́будъ,** *с. ж.* Раст. *Sambucus ebulus,* бжзе, бжздовина, дивъ бжзъ, свирчевина, свирчекъ, селешникъ; **бузи́нкъ, ди́кая бузина́, зелени́къ, селени́къ.**

А́бълка и производны-ты отъ неж в. **а́блъка.**

Аби́, *ум. ср.* отъ **аба́** 2 и 3 знам. Малка аба, абица, абичка.

Аби́нъй, нъ, на, но, *пр.* Направенъй отъ абж; **сдѣланный изъ аба́, аби́нный.** *Абяна дрѣха.*

А́вамь, *гл. мн-кр.* отъ **амь.** Авамь, надвамь, наждамь; **ѣда́ть.**

Авгота́рецъ, *ум. м.* отъ **авгота́ръ.** Малко авготаръ.

***Авгота́ръ,** *с. м. Гр.* Сушенъ хайвяръ на язычета; **сушёная икра́.**

А́вгустовъй, въ, ва, во, *пр.* отъ **А́вгустъ.** Что става прѣзъ Августа; **а́вгустскій.**

***А́вгустъ,** *с. м. Лат.* Единъ отъ дванадесять-ты мѣсяци, има 31 день; Егусъ, Iагостъ, Заревъ мѣсяцъ; **Августъ.**

Авджи́йка, *с. ж.* Жена авджия. *Авджийка кучка,* съ кокъто ся ходи на ловъ; **охо́тничья су́ка.** *Авджийка котка,* коато лови мышкы; **ловчи́вая ко́шка, мышело́вка.**

Авджи́йскъй и **авджи́скъй, ска, ско,** *пр.* отъ **авджи́я.** Ловчийскъй; **охо́тничій, охо́тничій.** — **скы,** *пар.* Като авджиж, ловчийскы; **поохо́тничьи.**

Авджи́йченце, *ум. ср.* отъ **авджи́йчя.**

Авджи́йчя, *ум. ср.* отъ **авджи́я.** Младъ авджия; **молодо́й охо́тникъ.**

Авджи́скъй, в. **авджи́йскъй.**

***Авджи́я,** *с. м. Т.* Ловецъ; **лове́цъ, ло́вчій, охо́тникъ.** *Котуракъ авджия,* что лови мышкы; **мышело́въ.**

***Авджжлжкъ,** *с. м. Т.* Ловъ, ходене на ловъ; **ло́въ, охо́та.** *Ходж по авджжлжкъ;* **охо́титься.**

Аве́нъй, *прич. стр.* в. **авиж.**

Авлига, *с. ж.* Една птичка. *Авлига-та с малка, а кога брани гнѣздо-то си, и на осойцж-тж надвива.*

Авли́йка, *ум. ж.* отъ **авли́я.** Дворецъ, дворчя; **дво́рякъ.**

***Авли́я,** *с. ж. Гр.* Дворъ; **дворъ.**

***Авли́я,** вм. **хавли́я.**

А́вно, *пар.* в. **а́вно.**

А́внъй, — **вньъ** и — **венъ, вна, вно,** *пр.* в. **а́внъй.**

А́ворецъ и **а́воренъ,** *ум. м.* отъ **а́воръ.**

А́воровъй и **а́воровъй, въ, ва, во,** *пр.* отъ **а́воръ; я́воровый.** *Аворова дъска.*

А́ворчя и **а́воръчя,** *ум. ср.* отъ **а́воръ.**

А́воръ и **а́воръ,** *с. м.* Дрьво *Platanus orientalis;* **я́воръ.**

***А́вра** и **ха́вра,** *с. ж. Т.* Сграда, въ кокто ся събирать Евреи-ти на молитвж; **синагóга.** *Чифутска авра,* глъчь, шюмъ, неразборна нѣйдѣ. *Глъчять като Чифути въ аврж.*

Авъ. Така изричать нѣкои прѣдлогъ **въ,** както другы накъ го изричать *овъ* и *увъ.*

***Авъ,** *с. м. Т.* Ловъ; **ловъ, охо́та.** *Да идемъ на авъ;* **пойдёмъ на охо́ту.**

***Авъ,** *с. м. Т.* в. хавъ на платъ; **во́рса.**

А́вѣ, *пар.* в. **а́вѣ.**

Авиж, йшь, — **вйлъ,** *гл. свр.* отъ **авя́вамъ** в. **авиж. Аве́нъй,** *прич. стр.*

Авя́вамъ (да **авиж**), *гл. д.* в. **авя́вамъ** — **ванъй,** *прич. стр.*

Авя́ване, *с. ср.* отъ **авя́вамъ,** в. **авя́ване.**

Ага́, *пар.* 1) Дано, ега, егай, ага, агай; **кабы, когда́бы, что́бы.** *Ага го чюма-ти порази́ла!* 2) Кога, когато; **когда́.** *Ага видиш. Стоила, кажи му да дойде.*

***Ага́,** *с. м. Т.* Господарь; **господи́нъ.** Казват го само на Турчинъ и, както въ Турскы языкъ, слѣдъ имя-то: *Хасанъ ага. Думай а́го, да ны е драго. Дѣто да речеш гаго, рачи: а́го. Заколи мя, а́го, да с посвятж.*

***Агалжкъ,** *с. м. Т.* Каквото е прилично господарь, господарство; **ба́рство, ца́нство.**

Ергепликъ, мамо, пашалжкъ,
Пашалжкъ, мамо, агалжкъ. *Пѣс.*

***Аганжмъ,** *Т.* Срѣщася въ народны-ты пѣсни съ знаменованне байновъ, ва, во.

Момчи банка аганжмъ.
Още си младо глупаво;
Не глядай долу, ни горѣ.
Въ глядай банка въ очи-ты. *Пѣс.*

Ага́чё, *ум. м.* отъ **ага́,** въ изреченне: *агачё каукъ-тъ ти изгорѣ.*

***Агда́,** *с. ж. Т.* Гроздие, дъни и другы овощна, варенъ въ петмезъ; ржчелъ, маджун; **родъ варе́нья.**

Аге́тко, *ум. м.* отъ **ага́,** въ изреченне: *вчера Петко, днесь агетко.*

***Агиа́зма,** *с. ж. Гр.* Аязма: 1) Вода отъ освятенъ източникъ. 2) Освятенъ източникъ въ монастирь или въ церквж. 3) Святена вода; **свята́я вода́, агиа́зма.**

Агиа́змица, *ум. ж.* отъ **агиа́зма.**

Агли́ка, *с. ж.* Пролѣтно горско цвѣтие, *Primula,* ангелика, ангелинка, еглика, егличя, иглична, иглича, гороцвѣтъ, мечна стжпка; пятопрьстница, пятопрьстъ, христосово цвѣте; **бѣ́лая бу́квица, бара́нчики, бара́шки, бо́жьи ру́чки, гарлу́на, га́сникъ, кури́тина, скоросиѣ́лка.**

Агли́кыца и
Агли́чица, *ум. ж.* отъ **агли́ка.**

Агли́чя, *ум. ср.* отъ **агли́ка.**

А́гнение и **ага́нение,** *с. ср.* отъ **а́гнѣжся; агне́ніе.**

А́гненце, *ум. ср.* отъ **а́гня.** Шилепце; **агнёночекъ.**

А́гнець, ага́нець и **ага́ѣнець,** *с. м.* Голѣмо агня; **бара́шекъ.**

А́гнешкый и **ага́нешкый, ка, ко,** *пр.* отъ **а́гня.** Шилешкый; **агня́чій, бара́ній.** *Агнешко мясо.* — **къ,** *нар.* Като агня, шилешкъ; **по агня́чему.**

Агни́ло и **агни́ло,** *с. ср.* 1) Мѣсто, дѣто ся агнять овця; **мѣсто куда́ пригоня́ютъ ове́цъ агни́ться.** *Да слѣземъ въ поле-то на агнило.* 2) Врѣмя, когато ся агнять овця; **врѣ́мя агне́нія ове́цъ.** *Настжпа агнило.*

А́гнѣжся и **ага́нѣжся, ншся,**—**ни́лся,** *гл. об.* За овцж: раждамь агня, багнѣжся; **а́гниться.** *Овця-ты ся агнять прѣзъ Марта.*

А́гня и **ага́ня,** *с. ср.* 1) Малко-то на овцж, шиля, бейчя; **агня́, агнёнокъ, бара́шекъ.** *Агня гергевско.* Блъгаре-ти до Гергевъ-день не продавать, не колять и не яджть агнета, а за тоя день всякой, който може, и непрѣмѣнно опии, които имать овця, закалать у дома си агня, опекжть го цѣло, па дойде попъ-тъ, та му отчете и земе кожжтж му и еднж плещкж, а отъ друго-то раздаватъ по съсѣдъы-тъы и роднинъы-тъы. По плещкж-тж на това агня лучятъ, что има да стане прѣзъ годинж-тж въ онжж кжщж, дѣто е заклано то. Тоя обрядъ ся пази и до днесь у Блъгаръы-тъы. В. **Гергёвъ-день.** *Кротъкъ като агня. Кротувамь като агня. И агня-то да е цѣло, и влъкъ-тъ да е сытъ. Коза агня не кози. Влъкъ-тъ варди агня-то отъ лисицж-тж да го изяде той.* 2) **Агня** и **а́гънце** казвать на дѣца на галено; **ла́ска дѣтямъ, голу́бчикъ.** *Ела, агня, да тя помилвамь.*

Аго́вый, въ, ва, во, *пр.* отъ **ага́.**

***Агори́да,** *с. ж. Гр.* Кѣсело, неузрѣло грозде; **ки́слый, неспѣлый виногра́дъ.**

***Агри́на,** *с. ж. Гр.* Раст. *Dactylis glomerata,* трѣва троска, тросковень, троскотъ; **ёжа, па́лочникъ, па́лочная, пе́сья трава́.**

***Агу́менъ,** *с. м. Гр.* Игумснъ; **игу́менъ.** *Йодобрѣ разуменъ, а не агуменъ.*

А́гънце и **а́гънце,** *ум. ср.* отъ **а́гня; агнёночекъ.**

Агънка и **агъца,** *с. ж.* Агова жена.

Агю́пець, в. **агю́птинъ.**

Агю́нка, *с. ж.* Жена агюптинъ, егюпка, циганка; **цыга́нка.**

Агю́пскый, ска, ско. *пр.* отъ **агю́пець.** Егюпскый, циганскый; **цыга́нскій.**—**скы,** *пар.* Като агюптинъ; егюпскъ, циганскъ; **цыга́нски.**

Агю́птинъ, *с. м.* Агюпець, егюптинъ, цигашинъ; **цыга́нъ.** *Ако съмь црънъ, не съмь агюптинъ.*

Агю́нчя, *ум. ср.* отъ **агю́пець.** Егюпчя, циганчя; **молодо́й цыга́нъ.**

Агю́нщина, *с. ж.* Качество и свойство на агюпець; егюпщина, циганщина; **цыга́нство.** *Агюпщина-та е безъ пары.*

***Агжлъ,** *с. м. Т.* Мѣсто, кошара, за да ся прибирать въ неж овця зимѣ; **кжшла; огра́да, въ кото́рую загоня́ютъ ове́цъ зимо́ю, ове́чій дворъ, ове́чій хлѣвъ, зако́нъ, овча́рня.**

***Агжрлжкъ,** *с. м. Т.* Пары и всичко друго, чтото момъкъ дава на момины родители, когато ся годява; бащина правина, бащинина, вѣнчанина, притъ, придь; **пла́та отъ жениха́ за невѣсту и пода́рки роди́телямъ ея́, вѣно.**

***Ада́,** *с. ж. Т.* Островъ; **о́стровъ.**

Адали́йка, *с. ж.* Жена отъ островъ, коята сѣди на островъ; **островѝтянка.**

***Адали́я,** *с. м. Т.* Мжж, человѣкъ отъ островъ, който сѣди на островъ; **островѝтянинъ.**

***Ада́лъ,** *с. м. Т.* Раст. *Sinapis,* хардалъ; **полева́я горчи́ца.**

Ада́мъ, им. соб. *Останжло отъ дѣда Адама. Ново ли е? — Ново, направено двѣ недѣли прѣди дѣда Адама.*

***Ада́шь,** *с. м. Т.* Именякъ; **тёзъ, тёзка.**

***Адѣ́тъ,** *с. м. Т.* 1) Обычай; **обы́чай, поко́нъ.** *Да си сторимъ адета,* да направимъ каквото е обычай. *Въ всяко село и адетъ, въ всякж кжщж и табехетъ;* **что го́родъ, то но́ровъ, что дере́вня, то обы́чай.** *Въ старо село новъ адетъ не быва. Старый адетъ не оставяй.* 2) Нъравъ, навыкъ, табехетъ; **но́ровъ, привы́чка.** *Отрѣжи на свиня зурлж-тж, та пакъ адета си не оставя.*

***Аджаи́нъ,** *Т.* 1) *пр. нсизм.* Чюденъ, лихъ; **стра́нный, причу́дливый.** *Аджаинъ си,* чюденъ си. *Аджаинъ работа,* чюдна работа! **стра́нное дѣло!** *Аджаинъ человѣкъ,*

чюденъ, лихъ; **мудрённый человѣкъ.** 2) *нар.* Чюдно; **стра́нно, мудрено́.**

***Áджеба,** *нар. Т.* Ще рече: чюдно нѣчто. Казва си въ пытание за нѣчто, което не си знае, като: *Аджеба, да ли е това така? Кой ще с подпалилъ, аджеба, плѣвника?*

Аджеди́самъ, в. **аджеди́шиж.**

***Аджеди́свамъ и аджеди́сувамъ** (да аджеди́самъ и да аджеди́шиж), *гл. д. Т.* Жалъ, жаль ми е, мило ми е за нѣкого или за нѣчто; **жалѣть, соболѣзновать.**

Аджеди́сване и аджеди́суване, *с. ср.* Жаленье; **жалѣніе.**

Аджеди́шиж, ешь, — ди́салъ, и аджеди́самъ, *гл. свр.* отъ **аджеди́свамъ.** Да пожалъ; **пожалѣть.** — **ди́санъ, ни, на, но,** *прич. стр.* Пожаленъ.

Аджеми́йка, *с. ж.* Което още не отбира, не знае; **непонима́ющая, несвѣдущая, неопытная.**

***Аджеми́йа,** *пр. неизм. Т.* Който още не отбира, не знае, неопытенъ, глупавъ; **непонима́ющій, несвѣдущій, неопытный, невыва́лый, наивный, глупый, малоопытный, младоумный.** *Ты си още аджемия на такыва работы. Аджемия конь,* неязденъ още; **невыѣзженная, необъѣзженная ло́шадь.**

***Аджемжлжкъ,** *с. м. Т.* Незнаяние, неотбиране, нѣмание опытъ; **незна́ніе, неопытность, малоопытность, младоу́міе.** *Направилъ го отъ аджемжлжкъ.*

Ади́нъ, адна́, адно́. Така казвать нѣкои вм. *единъ, една, едно.*

Ади́ца, *ум. ж.* отъ **ада́.** Островча; **островкъ.**

Ади́чка, *ум. ж. отъ* **ади́ца; островочекъ.**

Адовъ́ый, въ, ва, во, *пр.* отъ адъ; **а́довый.**

Áдскый, ска, ско, *пр.* отъ **адъ.** Пькълскый, джендемскый; **а́дскій.** *Това сж адскы работы.* — **скы,** *нар.* пькълскы, джендемскы; **а́дски.**

***Адъ,** *с. м. Гр.* Пькълъ, пькло, пекло, джендемъ; **адъ, пе́кло.** *Адъ несытъ,* човѣкъ грабитель, изедникъ; **грабитель.** *Грабително око, вълче грѣло — адъ несытъ.*

А́-дѣ! и **хи́-дѣ!** *междом.* Казвася, кога подканятъ нѣкого надосано да врьши нѣчто; **ну.** *А-дѣ, врьви по́-скоро!* **Ну стуна́й поскорѣй.**

Адж, ёшь, в. **нать.**

***Аджминъ,** *с. м. Т.* Хаджмъ, скопецъ човѣкъ; **скопе́цъ, евну́хъ.** *Азъ му казвамъ, че сьмъ аджминъ, той мя пыта, колко дѣца имамъ.*

***Аджмъ,** *с. м. Т.* Стжпка, крачка, разкрачь, чекоръ; **шагъ.**

***Аждархи́,** *с. ж. Т.* Ездерха, змѣй, хала; **драко́нъ.**

***Аза́,** в. **аза́.**

Азбу́ка и азбу́кы. Буквы-ты, слова-та на единъ изыкъ по реда, както сж приняты: **а́збука, алфави́тъ.**

***Азгжиъ,** *пр. неизм. Т.* Полудѣлъ отъ слободиж. *Азгжиъ конь,* който не работилъ доста врѣмя, та полудѣлъ.

Азди́самъ, в. **азди́шиж.**

***Азди́свамъ и азди́сувамъ** (да азди́самъ и да азди́шиж), *гл. ср. Т.* Полудѣвамъ отъ слободиж, послободнѣвамъ. *Конь-тъ е азди́салъ отъ сѣдѣне;* **ло́шадь застоя́лась.**

Азди́сване и азди́суване, *с. ср.* Полудѣване отъ слободиж, послободнѣване.

Азди́шиж, ешь, — ди́салъ, и да азди́самъ, *гл. свр.* отъ **азди́свамъ.** Да послободнѣжъ.

Áзе, áзека, áзекана, áзка, áзкана, в. **аз.**

***Азлжкъ,** *с. м. Т.* Подсыпъ на пушкж, на пищовъ; **по́лка у огнестрѣльнаго оружія.**

***Азмаклжкъ и хазмаклжкъ,** *с. м. Т.* Мѣсто, дѣто има азмаци; трьсище, блатище, мочарлакъ; **боло́тное мѣсто.**

***Азма́къ и хазма́къ,** *с. м. Т.* Глибъ, трьсѣй, мочаръ, блато; **то́пкое, вя́зкое мѣсто, бо́лото, моча́гъ, мочажи́на, мокреди́на.**

Азъ. Имя на прьво-то слово, на прьвж-тж буквж, въ Словянскж-тж азбукж; а; **азъ.**

Азъ, *мѣст. лич. 1-о л.* Азъ, ја, азе, азека, азекана, азка, азкана; **я.** Вин. над. *мене* и *мя,* дат. *менѣ* и *ми,* мн. имен. *мы, ныс* и *ны,* вин. *насъ* и *ны,* дат. *намъ* и *ны. И грошъ азъ, и лошъ азъ. Да ли сьмъ азъ, или азъ за другаго? Азъ ли с, прасъ ли е? Ты ли сьмъ азъ, или азъ сьмъ ты?*

Ай! *междом.* Казвася: 1) Когато ся усѣща болѣзнина; охъ! вай! олеле! **ай! охъ!** *Ай! боли;* **охъ! бо́льно.** 2) Кога ся надоса нѣкой, ихъ! **ахъ!** *Ай! да ся не види.* **Ахъ! что бы его́.**

***Айгжръ,** *с. м. Т.* Атъ, пастухъ, бедухъ; **жеребе́цъ.**

Áй-дѣ, в. **ха́й-дѣ.**

Áйкаджина, *с. м.* Въ ловъ на сгонъ който е да въика, да хока за плашение и изкарване дивячча; **крича́нинъ, кри́чень** (въ охо́тѣ на обла́ву).

Áйкамь, аешь, — ка́лъ, *гл. ср.* 1) Въикамь ай; охкамь, ахкамь, вайкамь; **о́хать, а́хать.** 2) Въ ловъ на сгонъ: въикамь, крякамь. трякамь, правъ шюмъ, за да плашъ и изкарвамъ дивячча; **крича́ть, шумѣть** въ **охо́тѣ на обла́ву.**

Áйкание, *с. ср.* отъ **а́йкамь; о́ханіе.**

Айлжкчи́йка, *с. ж.* Което ся главява на мѣсяцъ; **нанима́ющаяся помѣсячно.**

***Айлжкчи́йа,** *с. м. Т.* Който ся главява на мѣсяцъ; **нанима́ющійся помѣсячно.**

***Айлѫкъ,** *с. м. Т.* Плата за мѣсяць, мѣсячина; **мѣсячное жáлованье.**

***Айлякли́къ,** *с. м. Т.* Свободно, праздно отъ работѫ врѣмя; **досу́гъ.** *Дойди на айлякли́къ да ся поразговоримъ;* **приходи́ на досу́гѣ, что́бы побѣсѣдовать.**

Айлякчи́йка, *с. ж.* Жена или мома айлякчия.

***Айлякчи́я,** *с. м. Т.* 1) Който е празденъ, нѣма работѫ; **свобóдный отъ занятíй.** 2) Който обича да сѣди празденъ; **лю́бящій прáздность.**

***Айли́къ,** *пр. неизм. Т.* 1) Праздный отъ работѫ; **свобóдный отъ занятíй.** 2) Незахванѫтый съ нѣчто; **незанятóй.**

***Айнкъ,** *с. м. Т.* Веселба, веселение, дрочение; **увеселéніе.**

Да си ѭджть, да си пиѭть,
Добъръ аинкъ да си чинять. *Пѣс.*

***Айрíанъ,** *с. м. Т.* Брьканица, бутаница, мѫтеница; **айрянъ, арьянъ, пáхтанье.**

Áканъ, на, но, *пр.* Казвася на дѣца, когато искать да гы направять, да не хващать или да не искать нѣчто; нечисто, мрьсно. *У, акано!*

***Ака́тистъ,** *с. м. Гр.* Хвалебны пѣсни Иисусу Христу и на Святѫ Богородицѫ; **ака́ѳистъ.**

Акó, *съюз;* **éжели, éсли, бу́де, колú, коль, когдá.** *Ако мя повыкать, щѫ идѫ;* **éсли позовýтъ менá, пойдý.** *Утрѣ щѫ вы дойдѫ на гостю, ако бѫде добро врѣмято;* **зáвтра придý къ вамъ въ гóсти, éсли погóда бýдетъ хорóшая.** *Ако приставашъ ты, то нека бѫде така;* **бýде ты согласéнъ, то пускáй бýдетъ такъ.** *Ако не щешь, то прави каквото щешь;* **колú не хóчешь, то дѣлай что тебѣ угóдно.** *Ако искашъ да ся укалкашъ, врьли въ кала камыкъ. Ако има вѣкъ, то ще има (то ще намѣри) и лѣкъ. Ако и ако не ѭде млѣко.* Въ нѣкои изречения **ако** ся отмѣнява съ чястицѫ да. *Ако мя повыкать, щѫ идѫ;* да мя повыкать, щѫ идѫ. *Ако не бѣхъ видѣлъ съ очи-ты си, не щахъ да вѣрвамъ;* да не бѣхъ видѣлъ. **—Ако бъ и ако бъ че;** ако бъ да; **въ слýчаѣ éсли, неравнó.** *Ако бы да му потрѣбвать пары, дай му двѣстѣ грошa;* **въ слýчаѣ éсли понáдобятся емý дéньги, дай емý двѣсти піáстровъ.—Ако да;** éсли бы. *Ако да знаѫ, не щѫ да пытамъ;* **éсли бы я зналъ, то не спрáшивалъ бы. —Ако и да;** éсли бы и, хотя́ бы. *Ако и да искамъ, не могѫ;* **éсли бы я и хотѣлъ, то не могý. — Ако ли;** éсли же. *Ако щешь, добрѣ; ако ли не, кажи му да знае;* **éсли хóчешь, хорошó, éсли же нѣтъ, то скажи́ емý, что бы онъ зналъ. —Ако ще бъ;** éсли бы дáже. *Ако ще бы и златно да е, пакъ не струва толкова.*

Áко *нар.* И ída; **хорошó, ничегó, пускáй.** *Азъ ходихъ у васъ. — Ако си.* **Я былъ у васъ. — Хорошó.** *Дъждъ вали. — Ако.* **Дождь идётъ. — Ничегó.**

Áко, *с. ср.* Казва ся само кога ся говори на дѣца: 1) Лайно, говно, сметъ; **кáка.** 2) Акано, нечисто. *Не барай, това е ако;* **петрóнь, э́то кáка.**

Áкранъ, *с. м.* Насѣкомо *Scorpio;* **скорпіóнъ.**

***Акшáмъ,** *с. м. Т.* Вечеръ; **вéчеръ.**

***Акшáмъ-юстю́,** *нар. Т.* Надъ вечеръ, подъ вечеръ, квечерина; **къ вéчеру.**

Акѫ́лець, *ум. м.* отъ **акѫ́лъ.** Умець, разумець; **умóкъ.**

Акѫ́ллийка, *с. ж.* Акѫллия жена, умна, разумна, памятна; **у́мная жéнщина, у́мница.**

***Акѫллúя,** *пр. неизм. Т.* Уменъ, разуменъ, памятенъ; **у́мный.**

***Акѫ́лъ,** *с. м. Т.* Умъ, разумъ, память; **умъ.** *Акѫлъ море,* много уменъ, умъ съ кола; **умъ палáта.** *Умъ море, акѫлъ брьсначь;*

Алá и ялá, *съюз.* Али, аль, ама, пъ, а, обаче; **но, однáко, однáкожь а.**

НА земи мене, Стояне,
И да сьмь гола и босэ,
Ала сьмь баремъ хубава. *Пѣс.*

Ала пакъ; а всё такú. *Ала пакъ и тѫй да е, свръши го.*

Алá, *междом.* Али, ама; казвася: 1) Кога ся чюди нѣкой; **ахъ!** *Ала е хубаво нѣчто!* **Ахъ! какъ э́то хорошó!** 2) Кога нѣкой иска да покаже, че не може да бѫде онова, что му дума другъ. *Бое ще дойде сега у насъ. — Ала ще ти дойде въ тока дъждъ.* **Бóе прúйдётъ тепéрь къ намъ. — Ну, ужъ прúйдётъ въ такóй дождь.** 3) Кога ся прѣпирать нѣкои. *Ала е така! — Ала не е така!* **Такъ!—Нѣтъ, не такъ!**

***Аладжá,** *с. ж. Т.* Шарена тъкань; **цвѣтная, пёстрая матéрія.** *Купихъ си аладжѫ за антериѫ.*

Аладжúца, *ум. ж.* отъ **аладжá.**

Алáець, *ум. м.* отъ **алáй.**

***Алáй,** *с. м. Т.* 1) Кога съберѫть воиска на показъ, на прѣглядъ; **парáдъ.** 2) Кога ся посрѣща или изпраща нѣкой на голѣмо съ почести, и за всичко, что става съ славѫ, казвася: *става съ алай;* **торжéственность, торжествó.** *Паша-та влѣзе въ града съ голѣмъ алай.* 3) Опрѣдѣленъ четъ воиска, плъкъ; **полкъ.** 4) Колело, кржгъ; **кругъ.** *Да играемъ на алай.*

***Алáйка,** *с. ж. Т.* Халайкъ, мома слугыня при голѣмѫ господаркѫ; **прислýжница.**

Дѣвойко, мори дѣвойко,
Кога ходиаше на башѫ,
Робиикъ пѫтю метиахѫ,
Алайкъ полъ крѣпиахѫ. *Нѣс.*

***Алáйлемъ**, *нар. Т.* Щѫ да, видися; **должнó быть, кáжется, никáкъ.** *Алайлемъ* (щѫ да) *сьмь заключѣлъ;* **должнó быть я оноздáлъ.** *Алайлемъ е заборавилъ;* **никáкъ онъ забылъ.**

Аламáнка, *с. ж.* Въ изречение: *разбѣсилася като аламанкѫ.*

***Аласóнъ**, вм. **апасóнъ.**

***Алáтъ**, в. **алáтъ.**

***Алашѫ́къ**, *пр. неизм. Т.* Научѣнъ, навыкнѫлъ; **прiучѣнный, привы́кшiй, привы́чный.**

Алащúсамъ, в. **алащúшѫ.**

***Алащúсамъ и алащúсувамъ** (да алащúсамъ и да алащúшѫ), *гл. ср.* 1) Научвамся, навыквамъ, привыквамъ; **вы́кнуть, новыкáть, привыкáть, прiучáться, прiучúваться, набивáть рýку.** 2) *гл. д.* Умнувамъ; **приходúть въ себя́ нóслѣ какóго нибýдь волнéнiя.** *Много ся ядосахъ, та още не могѫ да го алащишѫ,* не може да ми умне. 3) Поемамъ, напр. пота. *Алащисахъ си пота.*

Алащúсване и алащúсуване, *с. ср.* 1) Научване, навикване; **прiучúване, привыкáнiе.** 2) Умнуване. 3) Поемане.

Алащúшѫ, **ешь**, — **щúсалъ**, и **алащúсамъ**, *гл. свр.* отъ **алащúсвамъ**; **привы́кнуть, прiучúться.**

Алé! *междом.* Казвася, кога ся чюди нѣкой на нѣчто; **ахъ!** *Але! каква хубава сграда!* **Ахъ! какóе хорóшее здáнiе!**

Аленинá, *с. ж.* Качество на аленъ; **áлый цвѣтъ, áлость.**

Áленичкый, — **чькъ, чка, чко** и

Áленкый, ка, ко, *ум.* отъ **áленъ; áленький.**

***Áленъ, нъ, на, но**, *пр. Т.* Червено, что бие нѣколко на жлъто; **áлый.** *Възъ-аленъ, при-аленъ;* **алова́тый.**

Аленѣ́ѭся, ешся, — **нѣлся**, *гл. об.* Показвамся аленъ; **алѣ́ться.**

Áлестый, тъ, та, то, *пр.* Что бие на алено. *Алестъ конь;* **ры́жая ло́шадь.**

Áлетина, *с. ж.* Цвѣтие *Teucrium tajus,* латина; **канýцúнъ, настýрцiй, индéйскiй кресъ.**

Áлетинка, *ум. ж.* отъ **áлетина.** Латинка.

Алú, *съюз.* в. **алá.**

Алú, *междом.* в. **алá.**

***Алилýя, аллилýя.** 1) Ще рече: хвалѣте Бога. 2) На шягѫ ся казва за дрьвено масло. *Има ли въ гостбѫ-тѫ алилуя?*

Áлиновый, въ, ва, во, *пр.* Убитый, нараненъ отъ градъ плодъ, та ся срасло мясо-то му съ костилкѫ-тѫ; **убúтый грáдомъ плодъ и носéму сróсшiйся съ кóсточкою.**

Áлище, *с. ср.* в. **хáлище.**

***Алкá**, *с. ж. Т.* Халка; **кольцó.** *Желѣзна алка;* **желѣ́зное кольцó.**

***Алкорáнъ**, *с. м. Т.* 1) Мохамедовый законъ; **корáнъ.** 2) Книга, въ комто е писанъ Мохамедовый законъ, Мохамедово-то учение; **корáнъ, алкорáнъ.**

***Алкъ**, *с. м. Т.* Халкъ, свѣтъ, людие; **свѣ́тъ, лю́ди.**

Алмáзецъ, *ум. м.* и

Алмáзчя, *ум. ср.* отъ **алмáзъ; алмáзецъ, алмáзикъ.**

***Алмáзъ**, *с. м. Т.* Елмазъ, единъ драгоцѣненъ камыкъ; **алмáзъ, брилли́антъ.**

Алмáзянъый, нъ, на, но, пр. Направенъый отъ алмазъ, елмазянъый; **алмáзный, брилли́антовый.** *Алмазянъ прьстенъ.*

Алтáрецъ, *ум. м.* и

Алтáрчя, *ум. ср.* Малъкъ алтарь.

***Алтáрь**, *с. м. Л.* Олтарь, мѣсто въ церквѫ отпрѣди, нó-высоко и прѣградено; въ алтаря е прѣстолътъ, на който ся служи литургиа: **алтáрь.**

Алтѫ́нецъ, *ум. м.* отъ **алтѫ́нъ.**

Áлтѫнка, *с. ж.* 1) Раст. *Tropaeolum tajus* и *Nasturcium Indicum,* цвѣтие латина, латинка, латинчя, латифъ, латина, анджеръ, жъста лоза, джифирджифа; **настýрцiй, индéйскiй кресъ.** 2) Раст. *Colutea,* смрадлика, смрьделика, смрьдлика, плюскачь, тетра; **пузы́рникъ древéсный, пузы́рное дéрево.**

***Алтѫнли́я**, *пр. неизм. Т.* Покрытый съ алтѫнъ, съ злато, что има по него или въ него алтѫнъ, злато; **золóченный, золочéнный, позолóченный, вызолоченный золотóй.**

Алтѫ́нчя, *ум. ср.* отъ **алтѫ́нъ.** Жлътичя; **мáленькiй червóнецъ.**

***Алтѫ́нъ**, *с. м. Т.* 1) Злато; **зóлото.** 2) Жлътица; **червóнецъ.**

Алтѫ́нянъый, нъ, на, но, *пр.* Златнъый, златъый; **золотóй.** *Алтѫнянъ прьстенъ;* **золотóй пéрстень.**

***Áлфита**, *с. ж.* Раст. *Chrysanthemum segetum,* бѣла лайкучка, попадийка, филджанчя; **златоцвѣтъ.**

Алцýкамь, ашь, — **кáлъ**, *гл. ср.* Хлъцамъ, хлъцукамъ; **икáть.**

Алцýканiе, *с. ср.* Хлъцане; **иканiе.**

Áлчё, *с. м.* Алестъ конь; **ры́жая ло́шадь.**

Áлчёвъый, въ, ва, во, *пр.* отъ **áлчё.**

***Алчúя**, *с. ж. Т.* Единъ варовитъ камыкъ. *Calcareus gypsum;* **алеба́стръ, гипсъ.**

Аль, вм. **алá.**

***Алѫшь-верúшь**, *Т.* Зиманье-даване, зиман-

къ-даванкъ, търговия; **торгóвля.** *Съ свой (съ другарь) яжь, пий, алжшь-виршь не прави.*

***Алá,** *с. ж. Т.* Харачийска книга прьвъ рядъ, в. **харáчь.**

***Алáтъ и алáтъ,** *с. м. Т.* Орждие, сѣчиво, справа за работение съ него нѣчто; **орýдіе, спарядъ, прибóръ, инструмéнтъ.** *Сбра си алатъ-тъ,* отиде си.

Амá, *съюз.* Ала, али, нъ, а; **но, однáко, однáко же, а.**

Áма, *междом.* Ала, али; **ахъ! кудá какъ.** *Ама щяхъ ся излъжж! ахъ! какъ бы я обманýлся. Ама ти е смѣшенъ! кудá какъ онъ забáвенъ.* В. **алá.**

Аманéтець, *ум. м.* отъ **аманéтъ.**

***Аманетчúна,** *с. м. Т.* Что е останжлъ намѣсто другаго, замѣстникъ; **заступáющій, занимáющій чье лúбо мѣсто.**

Аманéтчя, *ум. ср.* отъ **аманéтъ.**

***Аманéтъ,** *с. м. Т.* Еманетъ: 1) Нѣчто дадено нѣкому да го пази; **вещь óтданая на храненíе.** *Оставилъ съмь Стояну аманетъ сто грошка.* 2) Нѣчто пратено отъ едно мѣсто на друго нѣкому; **посúлка.** *Азъ съмь ти донеслъ аманетъ отъ брата ти.* 3) Залогъ; **залóгъ, залóжникъ.**

***Амáнъ,** като *междом. Т.* 1) Казвася, кога дотягне нѣчто нѣкому или като въкание за помощь; **увы́! пощáда! мúлость!** *Въкнжлъ съмь аманъ отъ тебе,* въкамь юрина! 2) Притурася като припѣвъ въ пѣсни.

Дай ми, Боже, да ся сставнж
Съсъ неж, аманъ. съсъ неж,
Да цѣлувамь прьнъ очи
Отъ неж, аманъ, отъ неж. *Пѣс.*

Амбарджúйка, *с. ж.* 1) Жена на амбарджнж. 2) Жена амбарджина.

Амбарджúйскъй и амбарджúскъй, ска, ско, *пр.* отъ **амбарджúна.**

Амбарджúйчя, *ум. ср.* отъ **амбарджúна.** Младъ амбарджина.

Амбарджúскъй, в. **амбарджúйскъй.**

***Амбарджúна,** *с. м. Т.* 1) Който има стокж въ амбаръ или който има амбаръ; **амбáрщикъ.** 2) Настойникъ на амбаръ; **имѣющій смотрѣние за амбáрами, амбáрщикъ.** 3) Който гради амбаръ; **строящій амбáры.**

Амбáрець, *ум. м.* и

Амбáрчя, *ум. ср.* отъ **амбáръ.** Малъкъ амбаръ; **амбáрець, амбáрчикъ.**

***Амбáръ,** *с. м. Т.* Хамбаръ, сграда за да се насыпва въ нежж житно, брашно или за дръжание въ нежж стокж; **амбáръ.** *Амбаръ за брашно,* брашникъ. *Бездънна (безъ дъно) крина — праздень амбаръ. Голѣмъ амбаръ съ малкж крижж не ся пълни. Чисты ясли — праздни амбари. Ако има въ амбара, ще има и у брашнара. Който каде на заемъ, каде отъ амбара си. Кокошка-та и въ амбара рови.*

***Амберúна и амберá,** *с. ж. Т.* Ракия подправена съ миризмы и подсладена; **ликёръ.**

Вечеръ вино да не пижж,
А пакъ зарань башь ракижж,
Башь ракижж—амберижж. *Пѣс.*

***Амбéръ,** *с. м. Т.* Корень-тъ на растение *Amomum zingiber;* **инбúрь, кýркума.**

***Амбéръ-бой.** Раст. цвѣте, в. **синчéць.**

***Амберá,** в. **амберúна.**

Амболáсамь, *гл. свр.* отъ **амболáсвамь.** Да болясамь, да присаджж, да ашладишж; **привúть. — санъй,** *прич. стр.* Присаденъй, болясанъй, ашладисанъй; **привúтый.**

***Амболáсвамь и амболáсувамь** (да амболáсамь), *гл. д. Гр.* 1) Болясвамь, присаждамь, ашладисвамь; **прививáть дéрево, колировáть.** 2) Присаждамь нѣкому съпаницж; **прививáть óспу. — мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Присаждамь си, надж си съпаницж; **прививáться.**

Амболáсваніе и амболáсуваніе, *с. ср.* 1) Болясваніе, присаждане, ашладисваніе; **прививáніе, колировáніе.** 2) Ваденіе съпаницж, болясваніе; **оспопрививáніе.**

Амвóнець, *ум. м.* отъ **амвóнъ.**

***Амвóнъ,** *с. м. Гр.* Высоко мѣсто въ церквж, дѣто стои онъй, който казва слово; **кáѳедра проповѣдника въ цéркви.** По церковно амвонъ ся парича пб-высоко-то мѣсто прѣдъ алтаря.

Ами́, *съюз.* А; **а, же, но и, вѣдь.** *Той ако не знае, ами ты защо да не го научишь! Не само мене, ами и цѣлж-тж ми кжщж зарови. Ами че мьничькъ е още, на осемь годинкы, тамамъ дѣтято да си поиграе.*

***Амúнъ,** *нар.* Истина, така; **амúнь.** Кога нѣкой благославя нѣчто, другы-ти, что слушать, отговарять: аминъ, или: аминъ, дай, Боже! *Господь и Свята Богородица да ся на помощь. — Аминъ! дай, Боже! До амина,* до край. *Аминъ санджкъ (ракля) не плъни. Аминъ бѣса не отпжжда. Всяка молба съ аминъ ся свършя.*

Жива и здрава нова година,
Тази година и до годинж,
И до годинж и до амина! *Пѣс.*

Áмо, *нар.* 1) Тукъ, тука; **сюдá.** 2) Сетнѣ, послѣ, нататъкъ. *Отъ сега амо,* отсега нататъкъ. *Оттога амо,* оттогава насетнѣ.

Амь, в. **амá.**

Амь и адж, **адéшь,** *гл. д.* в. **намь.**

***Анагнóстъ,** *с. м. Гр.* Комуто е челъ владыка разрѣшенж молитвж да ся обличя въ

стихарь и да слугува въ църквж на литургиж, на утрень и на вечерня; **дьячёкъ не по дóлжности, а пожелáнію.**

***Аналóгы и налóгы,** *с. ж. мн. Гр.* Подставка, за да ся турять на неж книгы-ты въ църквж, кога ся чете; **аналóгій, налóй.**

Анасóневый, въ, ва, во, *пр.* Что има въ себи анасонъ, правенъ съ анасонъ, анасонлия; **анúсовый.** *Анасонева ракия;* **анúсовка.**

Анасóнецъ, *ум. м.* отъ **анасóнъ.** Малко анасонъ.

***Анасонлúя,** *пр. неизм. Т.* Анасоневый; **анúсовый.**

***Анасóнъ,** *с. м. Л.* Раст. *Pimpinella anisum* и негово-то сѣмя, аласонъ, ликансово, разиань; **анúсъ.** 2) Раст. *Pimpinella Saxifraga;* **бедренéцъ, бедринéцъ.**

***Анáтема,** *с. ж. Гр.* 1) Церковно: отлжчение отъ црькважъ-тж, съ косто прѣдавать еретици-ты на сждъ Божий; **анáоема.** 2) Въ разговора ся казва на мѣсто: поврага; прочь, вонъ. *Анатема тя!* поврага тя.

Анатематúсамъ, в. **анатематúшиж.**

Анатематúсвамъ и анатематúсувамъ (да **анатематúсамъ и да анатематúшиж**), *гл. д.* Анатемисвамъ, пращамъ нѣкого анатема, клнж; **проклинáть. — мся,** *гл. стр.* **проклинáться.**

Анатематúсване и анатематúсуване, *с. ср.* Анатемисване, пращане анатема; клнене; **проклинáніе, проклятіе.**

Анатематúшиж, ешь, — **тúсалъ,** и **анатематúсамъ,** *гл. свр.* отъ **анатематúсвамъ.** Да прокльнж; **проклáсть.—тúсанъй,** *прич. стр.* Проклятый; **проклúтый.**

Анатемúсвамъ и анатемúсувамъ (да **анатемúсамъ и да анатемúшиж**), в. **анатематúсвамъ.**

Анахтáрецъ, *ум. м.* и

Анахтáрчя, *ум. ср.* отъ **анахтáръ.** Ключецъ, откличецъ; **ключúкъ.**

***Анахтáръ,** *с. м. Т.* Ключь, откличь; **ключъ.**

***Ангарúя,** *с. ж. Т.* 1) Работение нѣчто насилж безъ платж; **принудúтельная рабóта безъ плáты.** *Карать ны на ангариж.* 2) Натурена работа. *Това ми е ангария.*

Áнгелецъ, *ум. м.* отъ **áнгелъ.** Ангелчя; **áнгельчикъ.**

Ангелúйка, *с. ж.* Раст. в. **аглúйка.**

Áнгеловъй, въ, ва, во, *пр.* отъ **áнгелъ;** **áнгеловъ.**

Áнгелскый, ска, ско, *пр.* отъ **áнгелъ;** **áнгельскый. — скы,** *нар.* Като ангелъ; **подóбно áнгеламъ, áнгельски.**

Áнгелчя, *ум. ср.* отъ **áнгелъ.** 1) Ангелецъ; **áнгельчикъ.** 2) На галено каквать **ангелчя** на дѣца и на обычны лица; **ангелóчекъ.**

***Áнгелъ,** *с. м. Гр.* 1) Така ся наричать разумни-ти духове; **áнгелъ.** *Силенъ, якъ му былъ ангелъ-тъ,* избавилси отъ нѣкаквж бѣдж. *Слабъ му былъ ангелъ-тъ,* сир. случило му ся нѣчто зло. *Ангелъ кривъ, дяволъ правъ. Ангелъ съ правдж помага, дяволъ съ кривдж потыква.* 2) им. соб. мжжко. *Ангелъ му имя-то, дяволскы му дѣла-та.* 3) По нѣйдѣ така наричать волъ, что ся вирига и ся оре съ него.

Áнгелъ-храни́тель. Ангелъ отриденъ отъ Бога при всякой человѣкъ да го пази; **áнгелъ-храни́тель.**

Англúйка, *с. ж.* Раст. в. **аглúйка.**

***Англжтъ,** *с. м. Т.* Единъ видъ патка *Anas Tadorna,* келефаръ; **атáйка, каго́лка.**

***Андáнсопра и андáнсора,** *нар. Т.* Послѣ, слѣдъ това; **потóмъ.**

***Áнджакъ,** *съюз. Т.* Ала, ама, а, нъ, обаче; **но, адинáко.**

***Анджёръ,** *с. м.* Раст. в. **áлтжика.**

Андрéй и Едрéй, *с. соб.* Свитый Андрей, 30 Ноемврия; **Андрéй Первозвáнный.** Отъ тоа день, казвать, дни-ти зимать да наядрѣвать. Срѣщж Едрей въ всякж кжщж варять жито и царевицж, и кога ся мрькне, прѣди да вечерять, колкото има въ кжщж-тж мжжие, които могжть да оржть, врыгать изъ комина нагорѣ отъ варено-то жито и царевицж, и казвать: толкова да израстжть жита-та! Отъ варено-то жито ся раздава на съѣдъи-тъи и гостіе-то, та: както наядрѣва варено-то жито, така ужъ да наядрѣвать и посѣви-ти.

***Андржчь,** *с. м.* Раст. в. **арджчь.**

Анó, *съюз.* Зачтото; **потóмý что.** *Зачто не го щешь?—Ано не ми е прилика.* **Почемý ты не хóчешь вы́йти за него? — Потóмý что онъ мнѣ не четá.**

Антерúйка, *ум. ж.* и

Антерúйчя, *ум. ср.* отъ **антерúя.**

***Антерúя,** *с. ж. Т.* Дрѣха, кафтанъ; бъша дълга до-подъ колѣнѣ и кжса до пояса; **родъ кафтáна.** *Още ходи съ антериж,* сир. още е малькъ, още му хлапа дъска-та, още е дѣтя.

***Антúка,** *с. ж. Лат.* 1) Старо нѣчто като: пара, камъкъ за прьстенъ и пр. **дрéвняя вещь, дрéвность.** 2) Хубаво нѣчто; **хорóшая вещь.** *Това е антика.* 3) Болѣсть холера; **холéра.** 4) Хътьръ, врѣлъ и къпѣлъ человѣкъ. *Той е цѣла антика.*

***Антимúнсъ,** *с. м. Гр.* Платъ, на който е изобразено погребение Христово, освятенъ отъ владъыкж, да ся простира на прѣстола, кога ся служи литургиа; **антимúнсъ.**

***Антúхристъ,** *с. м. Гр.* Противникъ Христовъ; **антúхристъ.**

***Анжмúлы,** *с. ж. мн.* Раст. *Lonicera,* бого-

родичино цвѣтие, богородична ржка, богородичинъ прьстие, мустакъ, покътъ, пѣтлеви поктие; **кóзья жúмолость.**

Ánали и **íánали,** *нар.* Ето, на ти; **вотъ.** *Анали го;* **вотъ егó.**

***Апокáлипсисъ,** *с. м. Гр.* Книга, въ кожто пише Св. Иоанъ Богословъ онова, что му е открыто отъ Бога за Христианскж-тж црьква. **Апокáлипсисъ.** Апокалипсисъ ще рече откровение. Таа книга ся намира въ Апостола на краа.

Апóстоловъй, въ, ва, во, *пр.* отъ **апóстолъ; апóстоловъ.**

Апóстолскъй, ска, ско, *пр.* отъ **апóстолъ; апóстольскiй. — скы,** *нар.* Като апостолъ; **апóстольски.** *Ходж апостолскы,* ходж пѣшь; **ходúть пѣшкóмъ.**

***Апóстолъ,** *с. м. Гр.* 1) Така сж наречени ученици-ти на Иисуса Христа, конто Той е провождалъ да проповѣдувать Евангелие-то; **апóстолъ.** 2) Книга, въ кожто ся написанъ Дѣянiя-та и Посланiя-та апостолскы. *Учж апостола.* 3) им. соб. мжжско.

***Апрúлiй** и **Апрúлъ,** *с. м. Лат.* Единъ отъ дванадесять-ты мѣсяци, има 30 дни; Лъжко, **Лъжитрѣвъ; Апрѣль.** *Сѣчко сѣче, Марта дере, Априлъ кожи продава, никому на вѣрж не дава.*

***Арабá,** *с. ж. Т.* Кола; **повóзка, арбá.**

Арабаджúйка, *с. ж.* 1) Жена арабаджина. 2) Жена на арабаджиж.

Арабаджúйскъй и **арабаджúскъй, ска, ско,** *пр.* отъ **арабаджúна.** Коларскъй; **извóщичiй. — скы,** *нар.* Като арабаджиж; **поизвóщичьи.**

Арабаджúйчя, *ум. ср.* Младъ арабаджина; **молодóй извóщикъ.**

***Арабаджилúкъ,** *с. м. Т.* Работение съ кола; **извóщичаніе, извóзъ.**

Арабаджúскъй, в. **арабаджúйскъй.**

***Арабаджúна,** *с. м. Т.* Който кара кола, работи съ кола, коларь; **чумáкъ, извóщикъ.**

***Аралúна,** в. **iаралúна.**

***Аралúкъ,** *с. м. Т.* 1) Праздно мѣсто междж двѣ нѣчта, междина, междинна; **промежýтокъ.** 2) Зирка, прозирка, пролука, процѣпка, процѣпъ, разтрога, разцѣпка, рѣзка, тряскотина, цѣпетина, цѣпотина; **скважúна, щель.**

***Арáнгелъ** и **Арахáнгелъ,** *с. м. Гр.* в. **Архáнгелъ.**

Арáнинъ, в. **арáнъ.**

Арáпка. *с. ж.* 1) Арапкыня, черна жена; **арáпка.** 2) Раст. и плодъ *Zea mays,* влашка, грьчка, гугуци, гължбие, коломбокъ, кукурузъ, кукумарка, мамули, мисирка, мисиръ, моморозка, моморозъ, мумурузъ, папуръ, паткы, печенка, пченичка, пченка, рабка, цабланъ, царевица, царевка, царка, цомбуръ, ченичка, ченка; **майсъ, кукурýза, турéцкая пшенúчка, кикú.**

Арапкыня, *с. ж.* Жена арапка; **арáпка.**

Арáпска смóква. Раст. в. **лопáткы.**

Арáпско прóсо. Раст. в. **трѣперушка.**

Арáпскъй, ска, ско, *пр.* отъ **арáнъ; арáпскiй.** — **скы,** *нар.* Като аранъ.

Арáпскъй язúкъ. Раст. в. **лопáткы.**

Арáнчя, *ум. ср.* отъ **аранъ.** 1) Малъкъ аранъ; **арáнчикъ.** 2) Сынъ на аранъ; **арáнченокъ.** 2) Раст. цвѣте *Paeonia officinalis;* **пióнъ, мáрьинъ кóрень.**

Арáпъ и **арáнинъ,** *с. м.* Черенъ човѣкъ; **аранъ, негръ.** *Черенъ като арапъ. Пóлесно е да почернишь себе-си, а не да измыешь арапина. Арапка ся чекоржше, арапинъ ся охолiаше.* Гат. — Подница и врьшникъ.

***Аратлúкъ** и **аретлúкъ,** *с. м. Т.* 1) Казвася, кога да ся повыка нѣкой, комуто имято не знажть, както на Блъгарскы: *побратиме;* **обращéніе къ незнакóмому.** 2) Побратимъ, другарь; **другъ.**

***Арáчь,** в. **харáчь.**

Арашладúсамь, в. **арашладúнiж.**

***Арашладúсвамь** и **арашладúсувамь** (да **арашладúсамь** и да **арашладúнiж**), *гл. д. Т.* Подрѣзвамь, обрѣзвамь; **подрѣзывать, обрѣзывать. — мся,** *гл. стр.* и *възвр.* Подрѣзвамся, обрѣзвамся; **подрѣзываться, обрѣзываться.**

Арашладúсваніе и **арашладúсуваніе,** *с. ср.* Подрѣзваніе, обрѣзваніе; **подрѣзываніе, обрѣзываніе.**

Арашладúнiж, ешь, — дúсалъ, и **арашладúсамь,** *гл. свр.* отъ **арашладúсвамь.** Да подрѣжж, да обрѣжж; **подрѣзать, обрѣзать.—дúсанъй,** *прич. стр.* Подрѣзанъй, обрѣзанъй; **подрѣзанный, обрѣзанный.**

Арбанáсинъ, в. **Арбанáсъ.**

Арбанáсскъй, ска, ско, *пр.* отъ **арбанáсъ.** Арнаутскiй; **албáнскiй.** *Арбанасска земя,* Арнаутлукъ; **Албанiя. — скы,** *нар.* Арнаутскы; **албáнски.**

Арбанáсъ и **Арбанáсинъ,** *с. м.* 1) Арнаутинъ; **Албáнецъ.** 2) Село Арнауткиой.

***Аргавáнъ** и **аргованъ,** *с. м. Т.* Раст. цвѣтие *Syringa vulgaris,* лилакъ, лилака, люлакъ; **синéль, спрéпь.**

Аргáсамь, *гл. свр.* отъ **аргáсвамь. — санъй,** *прич. стр.*

***Аргáсвамь** и **аргáсувамь** (да **аргáсамь**), *гл. д. Гр.* 1) Турямь кожи за щавение въ варовитж водж да ся накыснжть, та да ся оскуба козина-та имъ. **Въ дублéніи: вымáчивать кóжи въ известкóвой водѣ для снáтія шéрсти съ нихъ.** 2) Платъ, особено бѣлъ, уръждивямь така, каквото да не може

да си изпере, а да си остане ръждикъ; затирáть. — мся, *гл. възвр.* и *стр.*

Аргáсване и аргáсуване, *с. ср.* отъ **аргáсвамь.**

Аргáтинъ, в. **аргáть.**

Аргáтка, *с. ж.* Жена аргатъ.

***Аргатлъ́къ,** *с. м. Гр.* Аргатуване.

Аргáтскый, ска, ско, *пр.* отъ **аргáтъ.**

Аргатýвамь, *гл. ср.* Ходж аргатъ.

Аргатýване, *с. ср.* Ходене аргатъ.

Аргáтчя, *ум. ср.* отъ **аргáтъ.** Младъ аргатъ.

***Аргáтъ и аргáтинъ,** *с. м. Гр.* Ергатъ: 1) Работникъ, главенъ да оре, да врьше и да ходи съ кола; **работникъ, наятóй для полевóй работы.** 2) Надничарь; **подёнщикъ.**

***Аргонáнъ,** в. **аргавáнъ.**

Аргóсамь, *гл. свр.* отъ **аргóсвамь. — санъ́ый,** *прич. стр.*

***Аргóсвамь и аргóсуванъ** (да **аргóсамь**), *гл. д. Гр.* Казвася за свещеникъ: запирамъ го на врѣмя да не служи; **отрѣшáть врéменно свящéника отъ слýжбы. — мся,** *гл. стр.* — **санъ́ый,** *прич. стр.*

Аргóсване и аргóсуване, *с. ср.* Запиране свещеникъ отъ служб. на врѣмя; **отрѣшéніе свящéнника отъ лýжбы на врéмя.**

***Аргóсъ,** *с. м. Гр.* Свещеникъ, запрянъ отъ службж; **отрѣшённый отъ слýжбы свящéнникъ.**

***Ардж́чь,** *с. м. Т.* Раст. *Juniperus,* андржчь, овина, смрика, смрьчь, хвойна, хойна, хуйна; **можжевéльникъ, вéресъ, арцá, артúшъ, áхра, можжýха.**

Арéсамь, *гл. свр.* отъ **арéсвамь. — санъ́ый,** *прич. стр.*

***Арéсвамь и арéсуванъ** (да **арéсамь**), *Гр.* Харесвамъ: 1) *гл. д.* Нъравя ми ся, ревне ми ся, бесндисвамъ; **находúть хорóшимъ, нрáвиться мнѣ, казáться.** *Всякой арсва себяси. Който мя не арсва, да не ми дава дъщерж си,* или, *да ми даде пóмалкж-тж си дъщерж. Когато мома не арсва ергенъ, на старець ся пада.* 2) *(нѣкому), гл. ср.* и — **мся,** *гл. стр.* Нъравыся, ревнжся, вдражавамся, бесндисвамся; **нрáвиться, казáться, покáзываться, придтú по нрáву.** *Влѣзлъ въ лозж, че му гроздж не арсва. Менѣ ми, мамо, арса едно момчя прѣзморчя. Прѣдъ очи-ты за доста си кравай опечи, ако му не арсва, самъ-си го изжжь;* **хорошó на дрýга калáчъ купúть, не полюбится, нитъ самъ съѣшь. — санъ́ый,** *прич. стр.*

Арéсване и арéсуване, *с. ср.* отъ **арéсвамь.** Бесндисване.

***Арстликъ,** в. **áратликъ.**

***Аркá,** *с. ж. Т.* Гръбъ, поддръжка; **покрóйтель, покровúтельство.** *Имамь голѣмж аржк,* имамъ силнъ людие, които настояватъ за менж. 2) Грънн съ дръжкж отгорѣ надъ устие-то; латвица.

***Аркадáшъ** *с. м. Т.* Побратимъ, другарь; **другъ, товáрищъ.**

Аркъ́ица, *ум. ж.* отъ **аркá.**

Армагáнецъ, *ум. м.* и

Армагáнчя, *ум. ср.* отъ **армагáнъ; гостúнчикъ.**

***Армагáнъ,** *с. м. Т.* Даръ, пратенъ отъ нѣкого, който ся намира на друго мѣсто, или донесенъ отъ нѣкого, който е дошълъ отъ друго мѣсто; **гостúнецъ.**

Армáсамь *гл. свр.* отъ **армáсвамь; обручúть по церкóвному обряду. — санъ́ый,** *прич. стр.* Годенъый по церковенъ рядъ; **обручённый по церкóвному обрядý.**

Дирецн клава младъı момчина,
Все армасанъı та не вѣнчанъı. *Нѣс.*

***Армáсвамь и армáсуванъ** (да **армáсамь**), *гл. д. Гр.* Годявамъ по церковенъ рядъ, както си прави прѣди вѣнчание-то; **обручáть по церкóвному обрядý. — вамся,** *гл. стр.* **обручáться.**

Армáсване и армáсуване, *с. ср.* Годяване по церковенъ рядъ; **обручéніе по церкóвному обрядý.**

Армáсникъ, *с. м.* Годеникъ; **сосвáтанный, обручённый по церкóвному обрядý, обручéнникъ.**

Армáсница, *с. ж.* Годеница; **обручéнница, обрýчница.**

***Армáсъ,** *с. м. Гр.* Годежь, тъкмежь, строй; **обручéніе.**

Армéйка и

Армéица, *ум. ж.* отъ **армéя.** Малко армея, прѣсолець.

***Армéя,** *с. ж. Гр.* Киселъ купусъ, кисело зеле, трушня купусъ, прѣсолъ, разсолъ, лахана; **кúслая капýста.** *Да ся сплуе въ армеж-тж! Щс оплус като котикж въ армеж. Прокопсалъ с като мышкж въ армеж.*

Армóсвамь, в. **армáсвамь.**

Арнаýтинъ, в. **Арнаýтъ**

Арнаýтчя, *с. ср. ум.* Раст. цвѣтие *Lychnis,* свúларка; **горицвѣтъ.**

***Арнаýтъ,** *с. м. Т.* 1) Арнаутинъ, Арнутинъ; **албáнецъ.** 2) Лошь, наспльникъ човѣкъ; **наспльникъ.** *Господь не с Арнаутинъ,* не е лошь. 3) Раст. цвѣтие *Bellis perennis,* очица, парици, рубийци; **маргарúтка.**

Арийсамь, в. **арийшж.**

***Арийсвамь и арийсуванъ** (да **арийсамь** и да **арийшж**), 1) *гл. д.* Напущамъ, оставямъ нѣчто; **покидáть, оставлáть.** 2) *гл.*

ср. Напущамъ отъ работѫ, прѣставамъ да работя́ ; **престава́ть рабо́тать.** 3) Прѣставамъ, свършамся; **прекраща́ться.** *Кражбы-ты не арнисвать;* все си ѓы има да ставать.

Арни́сване и **арни́суване,** *с. ср.* Напущане нѣчто, напущане отъ работѫ.

Арни́шѫ, ешь, — ни́салъ, и **арни́самъ,** *гл. свр.* отъ **арни́свамъ; поки́нуть, оста́вить, переста́ть рабо́тать, прекрати́ться.**

Арну́тинъ, в. **Арнау́тъ.**

А́ро, в. **ха́ро.**

Аро́вицый, в. **харо́вицый.**

***Арнаджи́къ,** *с. м. Т.* Сѣмя отъ лукъ; **лу́ковое сѣмя.**

Арсла́нець, *ум. м.* отъ **арсла́нъ.** Львець; **ле́викъ.**

Арсла́ново око́. Раст. цвѣтие *Lilium candidum,* замбакъ, зѫмбукъ, зѫмбулъ, кремъ, кринъ, хурка; **ли́лія, лиле́я, кринъ.**

Арсла́новъ́ый, въ, ва, во, *пр.* отъ **арсла́нъ.** Львовъ́ый; **львово́ый.**

Арсла́новъ устá. Раст. цвѣтие *Antirrhinum,* арсланча, гура, до́йкынча, зини-лапни, зѣ́йка, зѣ́плякъ, кученце, рушкы шибой, таушанча, уста, устича, чабанско цвѣтие; **львиноу́стъ.**

Арсла́нча, *ум. ср.* 1) Асланча, львча; **львёнокъ.** 2) Раст. в. **арсла́новъ уста́.**

***Арсла́нъ** и **асла́нъ,** *с. м. Т.* Животно львъ; **левъ.**

***Арсѫзинъ** и **арсѫзъ,** *с. м. Т.* Никакъвъ чловѣкъ, хайдутинъ; **негоди́й, воръ, разбо́йникъ.** *Да е знаила́ майка ти, че щешь си такъвъ арсѫзинъ, тя щяше ти отрѣже главѫ-тѫ.*

***А́ртика,** *с. ж. Гр.* Прѣдвратна-та на црьквѫ, что е като слонъ; **на́перть, предхра́міе, притво́ръ.**

Арти́салъ́ый, лъ, ла, ло, *прич.* Останѫлъ́ый артѫкъ, безъ потрѣбѫ; **изли́шній.**

Арти́самъ, в. **арти́шѫ.**

***Арти́свамъ** и **арти́суваѫ** (да **арти́самъ** и да **арти́шѫ**), *гл. ср. Т.* Остаяамъ артѫкъ, безъ потрѣбѫ; **остава́ться ли́шнимъ, остава́ться въ изли́шкѣ, прензоби́ловать.** *Това стига и артисва. Тамамъ сватба на угадъ: ни хлѣбъ стигнѫ, ни манджа артиса.*

Арти́сване и **арти́суване,** *с. ср.* Остаяане артѫкъ.

Арти́шѫ, ешь, — ти́салъ, и **арти́самъ,** *гл. свр.* отъ **арти́свамъ; оста́ться ли́шнимъ.**

***А́ртѫкъ,** *нар. Т.* Не, вяче; **нѣтъ, ужъ.** *Артѫкъ да не казвашь;* не, вяче да не казвашь; **нѣтъ, ужъ не говори́.**

***Артѫкъ,** *Т.* 1) *с. м.* Остало отъ като е земено колкото трѣбва; **оста́токъ, изли́шекъ, ли́шекъ, нали́шекъ.** 2) *пр. неизм.* Что е повяче отъ колкото трѣбва; **ли́шній, нали́шній.** *Това е артѫкъ;* **ѕто ли́шнее.** *Артѫкъ стока очи не вади;* **ли́шняя де́нежка карма́ну на тя́га (не продерётъ карма́на).**

Архáнгеловъ-день. Праздникъ на Св. Архангелы, 8-й Ноемврѝия; **пра́здникъ Св. Архáнгеловъ.** Срѣщѫ тоя день бабы-ты правять разны нѣчта, съ конто ужь замазвать уста-та и врьзвать крака-та на дивы-ты звѣровы за да не гонять и хапѫть.

Архáнгеловъ́ый, въ, ва, во, *пр.* отъ **архáнгелъ.** *Нарядилися като архангелови праздници.*

Архáнгелскый, ска, ско, *пр.* отъ **архáнгелъ; архáнгельскій.**

***Архáнгелъ,** *с. м. Гр.* (Изричать го повячето арангелъ и арахангелъ). Единъ отъ прьвы-ты ангелы; **архáнгелъ.** *Ангеле, архангеле, днесь ти е день-тъ, утрѣ ти е снѣгъ-тъ,*

Архидиáконовъ́ый, въ, ва, во и **Архидиáконскый, ска, ско,** *пр.* отъ **архидиáконъ; архидиáконскій.**

***Архидиáконъ,** *с. м. Гр.* Прьвы діаконъ у владыкѫ; **архидиáконъ.** Въ врѣмя на Грьцкы-ты владыкы въ Блъгариѫ архидіаконъ-тъ разпранѫше работы-ты, конто трѣбва да гляда владыка-та.

Архиепи́скопскый, ска, ско, *пр.* отъ **архиепи́скопъ; архіепи́скопскій.**

Архиепи́скопство, *с. ср.* Архіепископскый чинъ; **архіепи́скопство.**

***Архиепи́скопъ,** *с. м. Гр.* Духовенъ чинъ, прьвый епископъ; **архіепи́скопъ.**

***Архиере́й,** *с. м. Гр.* Духовенъ чинъ, прьво духовно лице въ единѫ епархиѫ, владыка; **архіере́й.**

Архиере́йскый, ска, ско, *пр.* отъ **архиере́й; архіере́йскій.**

Архиере́йство, *с. ср.* Архіерейскый чинъ; **архіере́йство.**

Архимандри́товъ́ый, въ, ва, во и **Архимандри́тскый, ска, ско,** *пр.* отъ **архимандри́тъ; архимандри́тскій, архимандри́чій.**

Архимандри́тство, *с. ср.* Достоинство архимандритско; **архимандри́тство.**

***Архимандри́тъ,** *с. м. Гр.* Духовно достоинство, началникъ въ монастирь; **архимандри́тъ.**

Арши́нець, *ум. м.* и **Арши́нчя,** *ум. ср.* отъ **арши́нъ; арши́нчикъ.**

***Арши́нъ** и **ръши́нъ,** *с. м. Т.* Мѣра, лакъть; **арши́нъ.**

Аржѣщецъ, *ум. м.* и

Аржи́чя, *ум. ср.* отъ **аржи́нь**.

***Аржи́нь** и **наржи́нь**, *с. м. Т.* Водило, потяглица, процѣпъ на кола; **дѣ́ло**.

Ариани́нъ, *с. м.* Съ това име Блъгаре-ти Христиане въ Родопскъ-тъи планинъ паричать Помаци-тъи, потурченъ-тъи Блъгаръ; **названіе, которое Болга́ре Христіа́не Родо́пскихъ горъ даю́тъ Помака́мъ, отурченнымъ Болга́римъ.**

***Асаки́я**, *с. ж. Т.* Войска дошли на помощь; **подкрѣпле́ніе, сою́зное во́йско.**

***Аседжи́я**, *с. м. Т.* Непрiятель, противникъ; **проти́вникъ.**

А́скамъ, *гл. ср.* Скътамся, лутамся, ходж отъ мѣсто на мѣсто, шлакамся; **шля́ться.**

А́скание, *с. ср.* Скътание, лутание, шлакание.

***Аскерли́къ**, *с. м. Т.* 1) Военна служба; **вое́нная слу́жба.** 2) Размирица; **вое́нное вре́мя.**

***Аске́ръ**, *с. м. Т.* Войска; **во́йско.** *Тяжькъ аскеръ*, много войска. *Не смы ныс, брате, ныс смы останжли отъ аскера.*

Аскити́йница и **ашкити́йница**, *с. ж.* Постница; **отше́льническая ке́лья.**

***Аскити́я** и **ашкити́я**, *с. м. Гр.* Постникъ, пустынникъ; **отше́льникъ, пусты́нникъ, пустыножи́тель.**

***Аслáнъ**, в. **арслáнъ**.

***Аслж́**, *нар. Т.* 1) Наистина; **въ са́момъ дѣ́лѣ.** 2) Та; **да, да́же.** *Аслж и така да с; е́сли да́же э́то такъ.* **Коне́чно э́то такъ.** *Аслж си е такъвъ.*

***Асма́**, *с. ж. Т.* Лоза, лозница, винага; **виногра́дная лоза, вьющаяся на висячемъ подмо́сткѣ.**

Асми́ца, *ум. ж.* отъ **асма́**.

Асми́чка, *ум. ж.* отъ **асми́ца**.

***Асми́я**, *с. м.* Врагъ, душманинъ; **закля́тый врагъ.**

***А́спра**, *с. ж. Гр.* Бодка, дукато; **тре́тья часть пары.** Една пара има три аспри. *Црьвена аспра загынува ли? Камила-та была за аспрж, нѣмало кой да ж купи; станжла за хилядо, па неж нѣмало.*

А́сприца, *ум. ж.* отъ **а́спра**.

А́спричка, *ум. ж.* отъ **а́сприца**.

Аста́рецъ, *ум. м.* Малко астаръ.

***Астарлж́къ**, *с. м. Т.* Платъ за астаръ; **матери́я для подкла́дки.**

***Аста́ръ**, *с. м. Т.* Подлата на дрѣха; **подкла́дка.**

Асъ, *мѣст.* вм. **азъ**,

***А́сжлъ**, *пр. неизм. Т.* Сѫщый, истый, истинный; **настоя́щій, и́стый.** *Асжлъ хайдутинъ;* **настоя́щій разбо́йникъ.** *Асжлъ сукно;* **настоя́щее суко́но.**

***Асж́ръ**, в. **хасж́ръ**.

А́тецъ, *ум. м.* отъ **атъ**; **жере́бчикъ.**

Атла́зецъ, *ум. м.* отъ **атла́зъ**; **атла́сецъ.**

***Атла́зъ**, *с. м.* Една копринена гладка, лъскана тъкань; **атла́съ.**

Атла́зянъ, **ъ, на, но**, *пр.* Направенъ отъ атлазъ; **атла́сный.**

Атли́йка, *с. ж.* Жена атлия; **вса́дница.**

Атли́йчя, *ум. м.* отъ **атли́я.**

***Атли́я**, *Т.* 1) *с. м.* Възсѣдникъ на конь, който е на конь; **вса́дникъ.** 2) *пр. неизм.* Что е за яздение; **верхово́й** 3) На конь; **верхо́мъ на ло́шади.**

***Атмейда́нъ**, *с. м. Т.* 1) Бо́рище въ градъ; **гипподро́мъ.** 2) Атпазаръ.

***Атпаза́ръ**, *с. м. Т.* Мѣсто въ градъ, дѣто ся продавать коне; **ко́нный.**

Ато́, в. **а то** при съкъз **а**.

А́тчя, *ум. ср.* отъ **атъ**. Малькъ, младъ атъ; **жере́бчикъ.**

***Атъ**, *с. м. Т.* Непрѣвитъ конь, бедухъ, пастухъ; **жеребе́цъ, конь.** *Атове-ти ся ръпать, магарета-та отдѣвать;* **на́ны деру́тся, а у хло́пцовъ гу́бы боля́тъ.** *Атове-ти игражть, магарета-та умирать. Какъвто ти е атъ-тъ, такъвъ ти е и сахатъ-тъ. Какви атове минжхж, и прахъ не вдигижхж! Попъталн мъскж-тж: кой ти е баща? — Атъ-тъ ми е уйка.*

***Ау́чь**, *с. м. Т.* Растение и корень *Daucus Carota*, морко, морковъ; **морко́вь.**

***Аферимъ**, *межд. Т.* Кога да похвалять нѣкого въ очи за нѣчто, казвать му; *аферимъ!* машалла! **бра́во!**

Афио́нецъ, *ум. м.* отъ **афио́нъ**.

***Афио́нъ**, *с. м. Т.* Сокъ отъ макъ, изсушенъ, който приспива, кога ся пуши или яде; *Opium;* **о́пій, о́піумъ.**

***Афорезмо́**, *с. ср. Гр.* Офаресмо, афоресна, проклятие отъ владыкж за нѣкого, косто ся чете въ црьквж, да чюе всичкый свѣтъ, че ся проклина нѣкой; **архіере́йское проклятіе надъ кѣмъ нибу́дь, чита́емое въ це́ркви.** Владыка дава афоресмо, когато му искать, въ различнъ случая, напр. кога нѣкои ся разправять за нѣчто, и крикый никакъ не пристана на право-то, то който познава себя-си за правъ, изважда отъ владыкж-тж афоресмо, да ся прокльне онъый, който е кривъ. Така и въ другы такъвъ случая. Афоресмо ся вади и отъ Патрiарха за по́-голѣмо.

Афоре́самъ, *гл. свр.* отъ **афоре́свамъ**. Офаресамъ; **прокля́сть кого́ съ отлуче́ніемъ отъ це́ркви.—санъый,** *прич. стр.* Проклятый отъ владыкж или патрiарха народно; **проклятый архіере́емъ или патрія́рхомъ всенаро́дно.** *Станжлъ е като аформсанъ,* спр. зелъ е да не приличи на человѣкъ.

***Афорéсвамь и афорéсувамь** (**да афорéсамь**), *гл. д. Гр.* Офаресвамь; казвася отъ владыкѫ, кога прокльне нѣкого, та го запре да не влиза въ црьквѫ, и попъ да му не стѫпа въ кѫщи, нито да му чете нѣчто; **проклинáть кого́ съ отлучéніемъ отъ цéркви.** Кога да ся афореса нѣкой, владыка-та дава афоресиѫ-тѫ написанѫ на книгѫ да ся чете въ црьквѫ. — **мся,** *гл. стр.*

Афорéсване и афорéсуване, *с. ср.* отъ **афорéсвамь.**

Афоресúя, *с. ж.* Офаресия, в. **афорезмó.**

А-хá, *нар.* Казвася за отговоръ на пытаніе, така, тѫй, есть; **да.** *Напоилъ ли си коня? — А-ха.* **Напойлъ ты лóшадь? — Да.**

А-хá! *междом.* Ѫхѫ, казвася: 1) За похвалѫ; а, аферимъ; **ну, отлúчно.** *А-ха! добрѣ си сторилъ.* 2) На караше, на заканѫ и за плашеніе; а, аа; **аá.** *А-ха! не барай;* **аá! не тронь.** *А-ха! видѣ щешь;* **аá! увúдишь.** *А-ха! щѫ ти кажѫ;* **аá! вотъ я тебя́.** *А-ха! азъ щѫ ти отврьнѫ;* **ну попóмню я тебѣ́ э́то.** 3) На присмѣхъ и за укоръ, а, ха; **а, аá, агá.** *А-ха, стои ти ся;* **аá (агá), по дѣлóмъ тебѣ́.** *А-ха, не тя с срамъ!* **аá, не сты́дно тебѣ́!** *А-ха, сега тя хванѫхъ;* **аá, попáлся.** 4) За чюденіе, а, ахъ, охо; **а, ахъ, ой-ой.** *А-ха, каква голѣ́ма кѫща!* **ахъ, какóй большóй домъ!** *А-ха, какъвъ е лютъ!* **ну-ну какóй сердúтый, ой-ой!** 5) За сѣщаніе, а, ха, хѫ; **а.** *А-ха, сега разбрахъ;* **а, тепéрь я пóнялъ!** 6) За посочваніе, за показваніе, ето, апали, напали; **вотъ.** *А-ха го;* **вотъ егó.** *А-ха го и прася-то въ кочиняѫ-тѫ.*

***Ахамбашúя,** *с. м.* Главныйъ Еврейскыйъ учитель; **стáршій равви́нъ.** *Знаете ли какво чюдо ся е сторило? — Ахамбашия-тъ станѫлъ чифутинъ.*

***Аха́мъ** *с. м. Евр.* Хахамъ, Еврейскыйъ учитель; **равви́нъ.**

Áхамь (**да áхнѫ**), *гл. ср.* Ахкамь, въкамь *ахъ! ахъ!* пъшкамь, охкамь; **áхать.**

Áханіе, *с. ср.* Ахканье, въканье *ахъ! ахъ!* охканье, пъшканье; **áханье.**

Áхкамь, в. **áхамь.**

Áхканіе, в. **áханіе.**

Áхнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. сд-кр.* отъ **áхамь; áхнуть.**

***Ахмаклѫ́къ,** *с. м. Т.* Глупавина, неотбиране, будалщина; **глу́ность.**

***Ахма́къ,** *пр. неизм. Т.* Който не отбира, глупавъ, слабоуменъ, глупакъ, будала; **глу́ный, дура́къ, полудýрье.** *Правѫ ся на ахмакъ,* втълъвамся; **напускáть на себя́ дурь.** *Цѣлъ ахмакъ;* **набúтый дура́къ.** *Ако съмь Помакъ, не съмь ахмакъ, та ми давашь зелены краставици.*

Ахма́чкый и **Ахма́шкый, ка, ко,** *пр.* Что приличи на ахмакъ, глупешкый, глупавый, безумнъый, будалскый; **глу́пый, безу́мный.** — **кы,** *нар.* Като ахмакъ, глупаво, безумно, глупешкы, будалскы; **глу́по, безу́мно, подура́цки.**

Ахтапóдець, *ум. м.* Малко ахтаподъ.

Ахтапóдчя, *ум. ср.* отъ **ахтапóдъ.**

***Ахтапóдъ,** *с. м. Гр.* Морска животина, съ осемь крака и безъ кости; **карака́тица.** *Ахтапода ѫдать въ посты.*

Ахта́ринъ, в. **ахта́ръ.**

Ахта́рскый, ска, ско, *пр.* отъ **ахта́ръ.** *Ахтарска чаршиа;* **москоти́льный рядъ.** *Ахтарска стока;* **мóскоть, москоти́льный това́ръ.**

***Ахта́ръ** и **ахта́ринъ,** *с. м. Т.* Който тръгува съ кахве, шекеръ, бон, стькла, чепни и проч.; **торгу́ющій колониа́льнымъ и москоти́льнымъ това́ромъ, торгу́ющій мóскотью.**

***Ахча́къ,** *с. м. Т.* Кысело млѣко, налѣно въ мѣхъ и стояло доста, та му ся изцѣдила вода-та, и то остало гѫсто и ся вкъснѫло повяче; катѫкъ; **родъ творогá.**

Ахча́чець, *ум. м.* отъ **ахча́къ.** Малко ахчакъ.

Ахчúйка, *с. ж.* Което готви ястие, готвачка, кухарица; **поварúха, кухáрка, стряпýха.**

Ахчúйница, *с. ж.* Кѫща или дюкянъ, дѣто готвять ястие за продань, да ѫдать тамъ чюженци; **харчéвня, ресторáція.**

Ахчúйскый, ска, ско, *пр.* отъ **ахчúя; поварскóй.** — **скы,** *нар.* Като ахчыкъ; **поварски́.**

Ахчúйчя, *ум. ср.* отъ **ахчúя.** Ученикъ ахчия; **поварёнокъ.**

***Ахчилѫ́къ,** *с. м. Т.* Кухарство; **повáренное искýство.**

***Ахчúя,** *с. м. Т.* Който готви ястие, готвачь, кухарь; **пóваръ.**

Ахъ! *междом.* Казвася: 1) Отъ радость и почюдваніе, а; **ахъ.** *Ахъ, какъ ми е драго!* **ахъ, какъ я радъ!** *Ахъ, да бѣше така!* **ахъ, кабы́ э́то бы́ло такъ!** *Ахъ, да съмь знаялъ!* **ахъ, éсли бы я зналъ!** 2) Отъ ѫдъ, досадѫ и страхъ; **ахъ, увы́.** *Ахъ, да не ся е видѣло!* **ахъ, что́бы его́!** *Ахъ, какво да правѫ!* **увы́, что дѣлать!** *Ахъ, какъ мя уплаши!* **ахъ, какъ ты меня́ испугáлъ!** 3) Отъ болкѫ, вай, ай, ой, охъ; **ахъ, охъ.** *Ахъ, боли!* **охъ бóльно!** *Ахъ, какъ съмь ся уморилъ!* **ну какъ я усталъ!** *Днесь хопъ тропъ, утрѣ ахъ, вахъ!* 4) За заканѫ, бе, а-бе, а-бре; **ахъ.** *Ахъ да ми паднешь въ рѫцѣ, азъ щѫ тя научѫ!* **ахъ, попадúсь ты мнѣ въ рýки, я тебѣ**

дамъ знать! *Ахъ, да знаехъ, азъ бихъ му казалъ!* ахъ, кабы я зналъ, я бы далъ ему. 5) Кога иска нѣкой да ся сѣти нѣчто; бишъ. *Ахъ, какъ го ѕикахѫ!* какъ бишъ его зовутъ!

Ахѫрецъ, *ум. м.* и

Ахѫрчя, *ум. ср.* отъ **ахѫръ**; **конюшенка.**

***Ахѫръ** и **ихѫръ**, *с. м. Т.* Оборъ, дамъ, конюшникъ, конюшница; **стойло, конюшня, хлѣвъ.**

Ачe и **ѝче**, *нар.* Колкото повяче; **чѣмъ болѣе.** *Аче ся кравай пече, по-добрѫ гостъ чѣака.* (Карлово).

***Ачикгиозлу́къ**, *с. м. Т.* Кога нѣкой е отворенъ, събуденъ, уменъ; **смѣтливость, догадливость, оборотливость.**

***Ачикгио́зъ**, *пр. неизм. Т.* За чловѣкъ: отворенъ, събуденъ, уменъ; **смѣтливый, догадливый, умный, оборотливый.**

***Ачикляѫкъ**, *с. м. Т.* Отворено мѣсто; **открытое мѣсто.**

***Ачи́къ**, *Т.* 1) *пр. неизм.* Отворенъ, ясенъ, явенъ, открытъ; **открытый, явный, свѣтлый** (о цвѣтахъ), **ясный** (о погодѣ). 2) *нар.* Отворено; **открыто.**

Ачти́самъ, в. **ачти́шѭ.**

***Ачти́свамъ** и **ачти́сувамъ** (да **ачти́самъ** и да **ачти́шѭ**), *гл. д. Т.* Отварямъ, захубавявамъ; **придавáть лучшій видъ, дѣлать эфéктнѣе** (на видъ). — **мся**, *гл. възвр.* Отварямся, ослободявамся; **дѣлаться развязнѣе.**

Ачти́сване и **ачти́суване**, *с. ср.* Отваряне, захубавяване.

Ачти́шѭ, ешь, — **ти́салъ**, и **ачти́самъ**, *гл. свр.* отъ **ачти́свамъ.** — **ти́санъ**, *прич. стр.*

***Ашáшъ**, в. **хашáшъ.**

***Áшевица** и **хáшевица**, *с. ж. Т.* Онаа стаа въ кѫщѫ, дѣто ся кладе огънь и ся готви ястие; мутвакъ; **кýхня.**

***Аши́къ**, *с. м. Т.* Една кость отъ овчий кракъ, съ коѭто играѭтъ; **бáбка.** *Игра на ашикъ*, игра на кокалчета; **родъ игри́ въ бáбки.**

Áшкамъ (да **áшѭ**), *гл. д.* Подвръгамъ нѣчто нагорѣ; **кидáть, бросáть вверхъ, взбрáсывать, вскúдывать.**—**мся**, *гл. стр.* Подвръгамся нагорѣ; **взбрáсываться, вскúдываться.**

Áшканіе, *с. ср.* отъ **áшкамъ**; **взбрáсываніе, вскúдываніе.**

Ашкити́йница, в. **аскити́йница.**

***Ашкити́ца**, в. **аскити́ца.**

Ашладúсамъ, в. **ашладúшѭ.**

***Ашладúсвамъ** и **ашладúсувамъ** (да **ашладúсамъ** и да **ашладúшѭ**), *гл. д. Т.* Хашладисвамъ, присаждамъ, амболясвамъ; **прививáть, окулúровать.** — **мся**, *гл. стр.* Присаждамся, амболясвамся; **прививáться.**

Ашладúсване и **ашладúсуване**, *с. ср.* Хашладисване, присаждане, амболясване; **прививáніе.**

Ашладúшѭ, ешь, — **дúсалъ**, и **ашладúсамъ**, *гл. свр.* отъ **ашладúсвамъ.** Да присадя, да амболясамъ; **привúть.** — **дúсанъ**, *прич. стр.* Присаденъ, амболясанъ; **привúтый.**

***Ашлама́**, *пр. неизм. Т.* Присаденъ, присадъ, амболясанъ; **привúтый.**

Áшѭ, ешь, — **ѫлъ**, *гл. ед-кр.* отъ **áшкамъ.** Да подвръля; **взбрóсить, вскúнуть.** — **ѫтый**, *прич. стр.* Подвръленъ; **взбрóшенный, вскúнутый.**

***Аѝáзма**, в. **агиáзма.**

***Аѝактеръ**, *с. м. Т.* (Потъ на крака). Заплата за ходене, ѫтнина; **плáта за ходьбу́, хóженое.** Сейменъ, пратенъ отъ конака нѣкѫдѣ, зима аѝактеръ отъ опогова, по чѭто работѫ е ходилъ.

***Аѝáнъ, ни**, и **аѝáнинъ, аѝане**, *с. м. Т.* Началникъ, заповѣдникъ на единъ казъ; **правúтель окрýга.**

***Аѝáтъ**, *с. м. Т.* Хаятъ, пръстъ, килеръ, клѣть, задникъ; **кладовáя.**

Б. б. *б.*

Б. Второ слово, втора буква, въ Словянскѫ-тѫ азбукѫ, наричано *букы*; по старо-то начрътание **ѣ**, а по ново-то **б**, и рѫкописно *б.*

Ба, *нар.* Казвася: 1) За отговоръ на пытатание; а-ха, ѫхѫ; **да.** *Гладенъ ли си?* — *Ба.* **Ты гóлоденъ?** — **Да.** И съ нарѣчие *не*: **ба, не,** лема **не**; **да, конéчно.** *Обѣдвалъ ли си? — Ба, не; че стои ли ся до сега гладно?* **Ты обѣдалъ?** — **конéчно.** Така и кога ся отговаря опорито; **небóсь.** *Ба, грыжа мя е! Ба, тебе щѫ глядамь!* **какъ бы не такъ.** *Ако ти дрьжи, опытай ся пакъ! — Ба, малко ще ми дойде!* **éсли смѣешь, попрóбуй ещё разъ!** — **А что, дýмаешь не бýду!** *Стига ли ти толкова? — Ба, като не давашь повяче.* **Довóленъ ли ты э́тимъ?** — **Нешто́, колúй бóльше не даёшь.** 2) Отъ нечаяность и за чюдене, а, какъ; **какъ, ахъ!** *Ба! и ты ли си тука?* **какъ! и ты**

здѣсь? *Ба! бъ́ва ли таково нѣчто!* **какъ! возмо́жно ли э́то!** *Ба, сестро, не думай!* **ахъ, сестра́, не говори́!**

***Баана́**, *с. ж.* Кожа отъ агня за подплащане дрѣхж; **бара́шковый мѣхъ, мерлу́ха.**

Ба́ба, *с. ж.* 1) Бащина и майчина майка; **ба́бушка.** *Нашя баба, нашь помянъ. Варимъ круши бабѝ по души. Не є пряла баба ли за него ѧ! Кога има масло и брашно, и-моя ба́ба можс да мѣси тутманикъ. Радвайся, бабо, дѣдо ще си дойде.* 2) Кога да спомяне нѣкой старж женж или да ѭ повъ́ка, казва бабо; **обращѐніе къ стару́хѣ.** *Бабо Велико, что чинишь?* Така казвать и на мѣсячиж-тж, на шаркж-тж и на мѣсяць Мартъ. *Бабо мѣсячинко, кажи ми, видѣ ли татка? Баба шарка ходи изъ село. Разсърдила се баба Марта, та духнѫла виелица.* 3) Стара жена; **стару́ха.** *Дъвче го като съ зжбы-тъ на бабж*, кога нѣчто є изхабено, та не рѣже добрѣ, а прѣхапва, прѣкъсва. *Това баба знае, това си и бае. За хубость бабж не боли*, или: *трьпи баба за хубость. Баба прави, дяволъ ся слави. Дѣто дяволъ не може, тамъ проважда бабж да можс. Дяволъ-тъ започева, баба довикарва. Доклѣ ся баба прѣвърли, дѣду ся брада опръли. Видишь ли, бабо, джба? — Не видж го, сънко. — Видишь ли дѣда? — Надзирамь го по малко. Ѣдс баба и пие, ала дѣда не заборавя. Дѣдо има, а за бабж ище. Баба дѣда заборавила! — Не є за вѣрж. Дѣдо Трено бсзъ чирено, баба Трена безъ врѣтена. Баба умъ не купува, ами продава. Не ще баба наукж. Господь знае и стара баба. Стара (є) баба за работж, млада за срамотж. Баба ако лъже, дъра не лъже. Баба знае и другж уличкж. Баба є като вулгиж: каквото и́ туришь, все зима. Скача баба назадъ, напрѣдъ, а работа-та си врьви на свой рядъ. Дѣто слѣпа баба удари, лѣка нѣма. Законъ бабж повалю. Не є какъ знае баба, а какъ намѣри. Плѣнъ ся плѣни, баба ся рѣши. Нѣмали баба работж (белицж), та си купила красенце. Нѣма баба врѣтено да пряде. Намѣри баба хапано, ами пакъ и щипано. Нашла баба краставицж, па рекла: крива є. Въикалъ бабж да му води криволака. Вино бабж всесли. Дръжся, бабо, за дрѣнкы. Ѣжь, бабо, дрѣнкы. Ѣжь, бабо, да растешь, да си ака да врьшешь. Баба умира, умира и пакъ надъ грѣня надзира. Баба Неда и гнилж крушж каде. Баба стака канъ и за гнилж крушж. Не види баба копж-тж, а види иглж-тж. Кашя врящс, баба дѣтя клънкаше: дано дѣтя умряше, да ся баба сама кашж наядяше. Извади сабѫ ръждивж, уплаши бабж страшливж. Кога има шарилкж, и баба знае да шари. Дала баба парж, хванѫлася на хоро-то; дава дѣ да ся откжсне, не ѫ пущать. Всякога баба милостынѭ давала, веднѭжь сама не дала: като че никогажь не давала. И тоя грозникъ ся хванѫлъ на хоро-то! — Бабо, ами че той е твой-тъ сънъ. — Охъ, какво му приличи грѣбица-та! Не чюка попъ-тъ девять пѫти за глухж бабж; **про глуха́го двухъ обѣденъ не пою́тъ.** *Иди, бабо, въ черковж. — Кракъ мя боли, не могж. — Хай-дѣ, бабо, на службж. — Чакай, сънко, да куцамь.* **Пойдёмъ въ це́рковь. — Вишь, гря́зно. — Ну, такъ въ кабакъ. — Ужъ какъ нибу́дь подъ забо́ромъ пройдти́.** 4) Тьща, майка на стопанищж; **тёща.** 5) Старецъ зове женж си баба; **обращѐніе му́жа старика́ къ женѣ́ стару́хѣ.** 6) Често и младъ мжжь, като му ся добъе момича, въка на женж си бабо, зачтото є тіа вяче на пѫть да стане баба, тьща. 7) Жена, коѭато прѣдстоѭава на родилкж, кога ражда; **повива́льная ба́бка, повиту́ха, акуше́рка.** *Много бабы къ́лаво дѣтя;* **у семи́ пя́некъ дити́ безъ гла́зу.** *Баба бабува и старца не заборавя. Зачто ли баба-та ти є отрѣзала пѫпа, та не главж-тж!* или: *да є знаѫла баба-та, че щешь си такъвъ, тя бы ти отрѣзала главж-тж, а не пѫпа.* 8) Въ игрж на пиличкж, на пиюжж дѣтя-то, что сѣди та плаче, че му грабнѫлъ орелъ-ть пиля. 9) Единъ отъ коляда-ръ-тъ прѣоблѣченъ като бабж за да прави смѣховъ; такожде и единъ отъ играчи-тъ на кукеровъ-день; кукерица. 10) Мѣхуръ-тъ, въ който ся ражда чловѣкъ или животно; бабино дѣтя, бабица, ложя; **блона́.** 11) Плоча, дъска или камъикъ, при които стоять, та подврьгать клепзж-тж.—*Да прѣнесемъ бабж;* да играемъ на питкы; така казвать дѣца, кога врьгать камъикъ прѣзъ рѣкж така, каквото да удря на водж-тж и да отскача, доклѣ да стигне отвѫдъ рѣкж-тж. —*На́ ти, бабо, дѣтя-то;* една игра, въ кожто си подврьгать нѣчто единъ другому и при подвръгане-то казвать горни-тъ думы. —*Слѣпа баба*, игра слѣпа котка: едному завръжжть очи-тъ съ крыпж, а другъ-ти ся крыжть, и той трѣбва да гы дъри и когото най-напрѣдъ намѣри, той ся ряди; **игра́ въ гулю́чки, има́лки.** Кога ся играе таіа игра, играчь-тъ съ завръзанъ-тъ очи

маха съ тоягѫ и казва: *слѣпа баба не види, който види, да бѣга.*

Ба́ба, *с. ж.* Бахуръ, дъненникъ отъ дебело свинско черво, напълнено на надѣницѫ; **родъ свинно́й колбасы́, сычу́гъ начинѣ́ный.**

Ба́ба, *с. ж.* Птица *Pelicanus*, несытъ, ненаситъ, батланъ; **пеликáнъ, ба́ба.**

***Баба́**, *с. м. Т.* Баща, отьць, тато, тейко, тейно; **ба́тюшка, на́енька, оте́цъ.**

Баба́йко, *с. м.* Татко, тейко, тейно, баща; **на́енька, ба́тюшка.**

Баба́йковъ́ый, въ, ва, во, *пр.* Таткопъ́ый, тейковъ́ый, тейновъ́ый, бащинъ́ый; **на́енькинъ, ба́тюшкинъ.**

***Баба́йтъ**, *с. м. Т.* Юнакъ; **удало́й, молоде́цъ.**

***Баба́нъ**, *с. м.* Болѣсть въ слабинъ-тъ, отъ кожто става слѣза; маремъ; **о́нухоль въ на́хахъ, буба́нъ.**

Ба́барка, *с. ж.* Мамулъ, куленъ, царевица съ рѣдкъ зрьна; **кукуру́за съ рѣ́дкими зёрнами.**

Бабе́нце, *ум. ср.* отъ **баби́**; **старушёнка.**

Ба́берекъ, *с. м.* вм. **на́берекъ.**

Ба́беръ, *с. м.* вм. **на́беръ.**

Ба́бешкъ́ый, ка, ко, *пр.* отъ **ба́ба.** Бабинскъ́ый, старечкъ́ый; **стару́шечи́й.** — **кы,** *нар.* Като бабѫ, като бабичкѫ; **по стару́шечему.**

Ба́бина вода. Святена вода, съ кожто кѫпѫть дѣтя, кога ся роди; пѣяна вода; **свята́я вода́, въ кото́рой купа́ютъ новорождённаго младе́нца.** Наричаеи бабина вода, зачтото баба-та ходи при попа да ѭ святи и тя кѫпе дѣтя-то съ неѭ.

Ба́бина души́ца. Раст. *Thymus*, мащерига, **тимья́нъ, тимья́нъ.**

Ба́бина ри́за. Дъга на небо-то, бабинъ поясъ, бабино платно, божий лѫкъ, богородиченъ поясъ, вино-ракия, зоница, зонка, зуница, зупка, узуница; **ра́дуга.**

Ба́бини дни. Послѣдни-ти дни на Марта; **послѣ́дніе дни мѣ́сяца Ма́рта.**

Ба́бино бъ́лие. Едно раст. като кочие бъ́лие.

Ба́бино вини́це. Раст. *Geranium*, здравець; **гера́ній.**

Ба́бино врѣте́нце. Раст. *Lithospermum*; **воробе́йникъ, воробьи́ное сѣ́мя.**

Ба́бино дѣ́тя. Баба, бабица, ложя; **блона́.**

Ба́бино платно́, в. **ба́бина ри́за.**

Ба́бинскъ́ый, ска, ско, *пр.* Бабешкый, старечкъ́ый. — **скы.** *нар.* Бабешкы, старечкы.

Ба́бинъ день. Осмъ́ый Януарина. Тоя день рано бабы-ты ходять по кѫщы-ты, дѣто сѫ бабували, носять медъ, размѣсенъ съ просо, та помазвать съ него уста-та, очи-ты и бузы-ты на дѣца, но́-малкы отъ седьмь годинъ, още въ лѣгла-та имъ. Прѣзъ деня жены-ты, които сѫ добивалъ прѣзъ годинѫ-тѫ, заедно съ дѣца-та си отивать на гостие у бабѫ-тѫ, что имъ е бабувала. Тамъ ся гощавать и ся веселять, а баба-та имъ играе смѣшны игры, крични, плѣзися и пр. На такѫвѫ гощавкѫ мѫжие не си пущать, и жены-ты сѫ съвсѣмъ слободны; затова казвать: *на бабинъ день въ кѫщи пѣе кокошка-ти.* Слѣдъ обѣдъ баба-та туря насма увлаженѫ влънѫ по главѫ-тѫ и лицето на дѣца-та, а това казвать: на мѫжкы-ты дѣца туря косѫ, вѫсы и брадѫ, а на женскы-ты — косѫ. На бабинъ день си кѫпѫть млады невѣсты, които сѫ си омѫжилы прѣзъ годинѫ-тѫ. Родина-та на мѫжа, кумъ, побащимъ, дѣвери и проч. си съберѫть и поведѫть невѣстѫ-тѫ, та ѭ заведѫть на рѣкѫ-тѫ да ѭ окѫпѫть. Тамъ невѣста-та нагази въ водѫ-тѫ, прѣкрьстися, та на лѣга въ водѫ-тѫ, то на единѫ, то на другѫ странѫ до три пѫти. Слѣдъ това всичкы-ты накъ ѭ заведѫть у дома и; тамъ гы тя служи и имъ цѣлува рѫкѫ, та всякой ѭ дари съ нѣчто.

Ба́бинъ квасъ. Раст. *Sempervivum tectorum* и *Sagina*, дебелець, кашличавчя, нежито, нежитъ, тлъстига, туценица, тучни́ца; **очи́токъ, жиру́ха.**

Ба́бинъ по́ясъ, в. **ба́бина ри́за.**

Ба́бинъ прѣ́шленъ. Раст. цвѣтие *Veronica*, велигденчя, любичица; **вероника трилистная.**

Ба́бинъ пу́ешь. Раст. *Lycoperdon*, гѫба бѫбрутка, памиуръ, напавица, папушпаръ, прахунница, прахутка, прьхуда, пувка; **дожжеви́къ, дождеви́къ, дождяни́къ.**

Ба́бинъ гни́дъ. Раст. *Draba verna, Capsella bursa pastoris*, бѣла трѣва, поповъ въшкъ, лютичя, овчарска торбичка, ранецъ, ринанна, руна, рѣпа, рьдоква, ѫрдоква; **насту́шьи су́мки, яру́шка насту́шья.**

Ба́бинъ девяти́нъ. Приказкы за прѣминуване врѣмя; **просто́й разгово́ръ, бесѣда о нева́жномъ для препровожде́нія вре́мени, каля́ки.** *Приказвамъ си бабины девятины;* **бала́кать, каля́кать.**

Ба́бинъ́ый, нъ, на, но, *пр.* отъ **ба́ба**; **ба́бкинъ, ба́бушкинъ.** *Бабины баилкъ, дѣдовъ маилкъ. Бабина младина на-възъ баиръ заличава. Вари круши за бабины души.*

Ба́бинѫ-тѫ, *нар.* Като бабѫ, бабешкы; **по ба́бьему.** *Баба си знае бабинѫ-тѫ,* а не друго-иаче.

Ба́бица, *ум. ж.* отъ **ба́ба.** Бабка; **ба́бушка.**

Ба́бица, *с. ж.* 1) Кѫдѣля отъ дребенъ ленъ; **куде́ля, горсть дурна́го льна.** 2) Баба, бабино дѣтя, ложя; **блона́.**

Ба́бици, *с. ж. мн.* 1) Мѣсто бабичасало: **смо́рщенное мѣсто на тѣлѣ человѣ́ческомъ, морщи́ны.** 2) Една болесть въ корема, отъ

която ся уръгва на кисело; **желу́дочныя кисло́ты, отрыжка и́ми.** *На чюждъ помянъ была, на бабици ся уръгва.* 3) Раст. *Tribulus terrestris.* 4) Бабникъ въ 2-то знам.

Ба́бичево бълие. Раст. *Centaurea,* ние ся за болесть бабици; **василёкъ, лоску́тница.**

Баби́чище, *с. ср.* Едно растение, съ което лѣкувать болесть бабици; расте край рѣкы-тъ.

Ба́бичка, *с. ж.* Стара жена, старица; **стару́ха.** *Кога въижть кучета-та, бабичкы-ты умирать.*

Бабичи́асамь, *гл. свр.* отъ **бабичи́ясамь.**

Бабичи́асвамь и **бабичи́асуваме** (да **бабичи́асамь**), *гл. ср.* 1) Говорися новячето за мяса-та на чловѣка, сбрьчвамся, спардушвамся, сгрьчамся, изтрьпвамь; **смо́рщиваться.** *Бабичиасахъ ми рѫцѣ-ты отъ пране.* 2) Добывамь болесть бабици.

Бабичи́асване и **бабичи́асуване,** *с. ср.* Сбрьчване, сбрьчаване, спардушване, сгрьчване, изтрьпване; **смо́рщиванье.**

Баби́ще, *увел. ср.* отъ **ба́ба; старушёнка, старушёнца,** *Това старо бабище. Баба бабище, лоше имище, дръжте да го изядемъ.*

***Ба́бка,** *с. ж. Т.* Стара пара; **стари́нная моне́та.** *Всята бабка.*

Ба́бка, *ум. ж.* отъ **ба́ба.** Бабица; **ба́бушка.** *Много бабка знаяла, и на́сънѣ глядала.*

Ба́бкыгергёвы. Раст. *Convallaria majalis,* цвѣтие бисеръ, двуликъ, гергевденчя, момишкы сльзы; **ла́ндышъ.**

Ба́бкынъый, ъ, на, но, *пр.* отъ **ба́бка; ба́бушкинъ.**

Ба́бникъ, *с. м.* 1) Кубаса отъ бѣлъый дробъ и другъ дребулиъ отъ свинъ. кръвавица; **родъ свино́й колбасы́.** 2) Въ изречение: *бабникъ тя тръпилъ!* съ което бабы отговарять надосано, когато гы повъика нѣкой бабо! бабици!

Ба́бой, *с. м.* Едно растение, има медъ. та е добро за пчелы-ты.

Бабой, *с. м. мн.* Рыба *Perca fluviatilis,* ширкна: **о́кунь.**

Ба́ботение, *с. ср.* Буботене, бубучене, бучене, шюмене: **гулъ.**

Ба́ботиж, ишь, —ти́лъ, *гл. ср.* Бобо́тиж, буботиж, бу́бучиж, бучиж, шюмиж: **издава́ть гулъ.**

Бабу́вамь, *гл. ср.* 1) Прѣдстоявамь на родилкж на рожбж-тж и; **ба́бить, неленя́ть, повива́ть.** 2) Ставамь баба на родилкъ; **ба́бничать, повива́ть.**

Бабу́ване, *с. ср.* 1) Прѣдстояване на родилкж на рожбж-тж и; **отправле́ніе повива́льнаго дѣла, пово́й, повива́ніе, неленя́ніе.** 2) Ставане баба на родилкъ; **ба́бничанье, повива́ніе.**

Ба́бурци, *с. м. мн.* Прѣоблѣчени людие съ разны смѣшны дрѣхъ, които ходятъ на Водици изъ села-та, та правять разны смѣхурии; старци, маскаръ; **ря́женные, окру́тники въ день Богоявле́нія.**

Ба́буръ, *с. м.* 1) Животина *Helix,* бохле, бухъръ, лигавець, лигавничя, мелче, мелчевъ, охлевъ, пасочя, пижекъ, плужькъ, пльжекъ, пльжець, пльжковъ, пльжякъ, пльзекъ, прьжлокъ, прьжлайка, пужимусъ, роглевець, роглець, рожко, рожковець, рожковъ, салякъ, слимакъ, слимукъ, слинякъ, сльменъ, слюмакъ, смилякъ, стригоръ, улешь, улешка, шелангосъ, шиялякъ; **улйтка.** *Юхоре, бабуре, извади си роговы, да ти видимъ бодовы на зеленж трѣвицж, на студенж водицж.* 2) Бабурци.

Бабускёрникъ и

Бабускёръ, *ув. ук. м.* отъ **ба́ба; старушёнка, старушёнца, корга́.** *Какъвъ бабускеръ; я́кая корга́. Дѣто диволъ-тъ не може, праща бабускера да може.*

Бабу́шка, *с. ж.* 1) Овца слаба, грьчава, съ голѣмъ коремъ. *Развлѣклы му ся червата като на бабушкж.* 2) Едно растение (Хвойна).

Ба́бчица, *ум. ж.* 1) отъ **ба́бка; ба́бушка.** 2) отъ **ба́бка,** стара пара.

Бабя́, *ум. ср.* отъ **ба́ба; стару́шка, бабёнка.**

Ба́бякъ, *с. м.* Раст. *Verbascum thapsus,* дивъ кобакъ, лопенъ. лѣшанъ, мечие ухо. пукъ, свищулка,, фенерчя, богородичина и богородична хурка, овчя опашка, паналечь. свѣщилка; **медвѣжье у́хо, коровья́къ, верби́шникъ, ца́рскій скипетръ, ца́рская свѣча́.** 2) Птица *Ardea,* гушланъ, гушавець. жабаръ, чапла; **ца́пля.**

Бава́чка, *с. ж.* Жена или мома, когато бави дѣца; ваа, дада; **ня́ня, ня́нька.**

Ба́вение, *с. ср.* 1) Маяние; **ме́дленіе, мѣшканіе.** 2) Залиеване, размайване на работж; **отвлече́ніе отъ заня́тій.** 3) Залиеване, веселение, еглендисване; **заба́ва, забавле́ніе.**

Бави́лка, *с. ж.* Нѣчто, съ което си играяхть. съ което ся залъгвать дѣца; залъгалка: **игру́шка.**

Ба́вивый, — вынъ и — венъ, вна, вно, *пр.* 1) Что става, что ся врьши полека, мжчно: **мѣшкотный, ме́дленный.** 2) Който врьши работы-тъ си полека; тяжкъй, небрзъй: **нескорый, ме́дленный. — но,** *нар.* Полека, небрзо, мжчно, тяжко; **ме́дленно, мѣшкотно, нескоро.** *Бавно работи, нъ хубаво.*

Ба́виж, ишь,—ви́лъ, *гл. д.* 1) Маж; **замедля́ть, удерживать.** 2) Залиевамь нѣкого на работж-тж му, маж го да не работи; раз-

майвамъ; **отвлека́ть отъ заня́тій.** 3) Залисвамъ нѣкого, правя го да си прѣмине добрѣ, весело врѣмя-то, еглендисвамъ; **забавля́ть.** *Бавя дѣтя*, глидамъ дѣти, ваюкамъ, залисвамъ го; **ня́ньчить.**

Добъ́ли рожбж момча Анкула,
И баба му го сама бавила,
Сама бавила, пѣсынь му пѣла. *Нвс.*

Что правиаше царица? —
Мжжеко дѣти бавиаше.
Царю рпжж пиаше. *Нвс*

Пусто остало отъ злато дѣти,
Отъ злато дѣти, отъ сребро люлка,
Кога не грачи, кога не плаче.
Азъ да го бавж и да го гадж. *Нвс.*

4) Брькамъ, прѣчж; **мѣша́ть, преня́тствовать.** *Това не бави;* **ѝто не мѣша́етъ.** — **ся,** *гл. възвр.* 1) Мажся, размайвамся; **ме́длить, мѣшкать.** *Дѣ ся бави до сега?* 2) Залисвамся, та не работж; **отвлека́ться отъ заня́тія.** 3) Еглендисвамся; **забавля́ться. Ба́венъый,** *прич. стр.* 1) Мананъый, размайванъый. 2) Залисванъый, еглендисванъый.

Багашна́тый, тъ, та, то, *пр.* Косматый, рунтавъый, рошавъый; **коса́тый, шерсти́стый, волоси́стый, волоса́тый.** (Ломско).

***Баглама́,** *с. ж. Т.* в. **байлама.**

Ба́гнение, *с. ср.* отъ **ба́гнѫся.** Агнение; **агнѐнье.**

Ба́гнѫся, ншся, — **нѫлся,** *гл. об.* (отъ **оба́гнѫся**). Агнѫся, обагнувамся; **агня́ться.**

Ба́гра, *с. ж.* Багрило, багрилка, боя, вансилка, масть; **кра́ска.**

Ба́гремъ, *с. м.* Раст. *Acacia,* дрьво бѣлъ лилакъ, бѣло цвѣте, бѣлъ трьнь, кралчя, солунскый трьнь, френскый трьнь; **ака́ція, глогъ, горо́ховое де́рево.**

Ба́грение, *с. ср.* Бойдисване, вансуване; **кра́шеніе.**

Багри́лка, *с. ж.* и

Багри́ло, *с. ср.* в. **ба́гра.**

Ба́грѭ, нѭ, — **ри́лъ,** *гл. д.* 1) Бойдисвамъ, вансувамъ, мастж; **кра́сить, окра́шивать.** 2) Гласж, врѣшж, снобж, правя нѣчто; **стро́ить что.** — **ся,** *гл. възвр.* и *стр.* Бойдисвамся, ванцвамся, мастжся; **кра́ситься, окра́шиваться.** — **гренъый,** *прич. стр.* Бойдисванъый, вансуванъый; **кра́шеный.**

***Ба́дана,** *с. ж. Т.* Лѣнежь, измазано на стѣнж съ варъ; **ѝзвестная окра́ска на стѣнѣ.**

Баданó́самъ, *гл. свр.* отъ **баданó́свамъ;** — **санъый,** *прич. стр.*

Баданó́свамъ и **баданó́сувамъ** (да **баданó́самъ**), *гл. д.* Мажж, лѣпж стѣнж съ варъ; **окра́шивать стѣну ѝзвестію.** — **мся,** *гл. стр.* — **ванъый,** *прич. стр.*

Баданó́сване и **баданó́суване,** *с. ср.* Мазане, лѣпене стѣнж съ варъ; **окра́шиваніе стѣны́ ѝзвестію.**

Бадéмецъ, *ум. м.* отъ **бадéмъ.**

Бадéмовъый, въ, ва, во, *пр.* отъ **бадéмъ.** Миндаловый; **минда́льный.** *Бадемова кадка;* **минда́лина.**

Бадéмче, *ум. ср.* отъ **бадéмъ.** Миндалецъ, миндалчи, бадемецъ.

***Бадéмъ,** *с. м. Т.* 1) Дрьво *Amygdalus communis,* миндалъ; **минда́льное де́рево, минда́льникъ, минда́ль.** 2) Плодъ-тъ на това дрьво; **минда́ль.** *Бадеми-ти цвѣтять по́рано отъ другъ дрьве.*

***Баджа́,** *с. ж. Т.* Коминъ; **ди́мная труба́.**

***Баджа́къ,** *с. м. Т.* 1) Бедро; **бедро́, ля́двея, ля́шка.** 2) Влъна отъ овцж отъ бедрата, дребулина, посремъ; **обиóжная оке́чья шерсть, обиóжки.**

Ба́дже, *ум. м.* отъ **баджена́къ.** Казвася повячето въ звателенъ падежъ, кога да по въика нѣкой баджанака си; **обраще́ніе къ своя́ку.**

***Баджена́къ,** *с. м. Т.* Мажь на женинж сестрж, балджзинъ мажь; **своякъ, свако; своя́къ.** *Радъ и Миле сж баджанци,* спр. водять двѣ сестръ.

Баджена́чя, *ум. ср.* отъ **баджена́къ.**

Баджена́чкый и

Баджена́шкый, ка, ко, *пр.* отъ **баджена́къ; свояковъ.**

Баджи́ца, *ум. ж.* отъ **баджа́.** Комине́ць.

Баджю́ръ, *с. м.* Гъба *Agaricus campestris,* гюбреница, мантарка, печюрка, пичюрка, червенка; **грибъ шампиньо́нъ, печери́ца.**

***Бадиава́** и **бадихава́,** *Т.* 1) *пр. неизм.* Что е безъ платж, безплатный; **безпла́тный, даровóй.** *Бадиава работа.* 2) *нар.* Даромъ, безъ платж; **да́ромъ, безъ пла́ты.** *Работж бадиава.*

***Бадиаваджи́я** и **бадихаваджи́я,** *с. м. Т.* Който гляда да добъива всичко бадиава безъ да плаща; **старáющійся пріобрѣта́ть всё да́ромъ, дармоѣдъ.**

Ба́дня́, *с. ж.* Дрьвянъ сждъ за водж, като вѣдро; **бадья́, лоха́нь.**

Ба́ё, баёве, *с. м.* 1) По́-младъ братъ всякога паричя по́-старъый бае; **ста́ршій братъ въ отношéніи къ мла́дшему.** *Да утрене мужж-тж, той утрепалъ бая си.* 2) Кога да сномяне нѣкой другаго, нѣколко по́-стари отъ него, или да го повъика, притуря отъ почетъ при имя-то му бае; **когда́ кто нибу́дь говори́тъ о друго́мъ, кото́рый нѣсколько ста́рше его́, йли обраща́ется къ нему́, то къ и́мени его́ прибавля́етъ сло́во** *бае* **въ томъ смы́слѣ, какъ Ру́сскіе называ́ютъ себя́ по о́тчеству.** 3) По́-старъ; ста́ршій. *Азъ сьмь ти бае,* спр. азъ сьмь

по́-старъ отъ тебе. 4) Кога да повыкать младъ човѣкъ, комуто имя-то не знаютъ, казвать му само: бае; **обращéніе къ мужчи́нѣ, моло́же сре́дняго во́зраста, когда имя его́ неизвѣстно.** 5) Бащинъ братъ; чичја, стрыка: **дя́дя по отцѣ.** 6) им. соб. мужско. *Дѣдо Бае краја пази.*

Ба́ёвый, **въ**, **ва**, **во**, *пр.* отъ **ба́ё**. *Честита ти, Райко, шапка. — Не е моя, баева е.*

Ба́енце, *ум. ср.* отъ **ба́ё**.

Баéръ, *с. м.* Нанизъ отъ стары пары, съ който млады булкы си кытять главы-ты; **головно́й убо́ръ изъ ста́рыхъ моне́тъ у молоды́хъ же́нщинъ.** (Воденъ).

Баждáрка, *с. ж.* Жена на баждарь.

Баждáрница, *с. ж.* Мѣсто, дѣто варди баждарь, за да зима бачь; мытарница; **застáва при въѣздахъ въ го́родъ для взыма́нія по́шлины за прово́зъ това́ра.** Баждарницы има на пѫтища-та, дѣто ся влиза въ градъ и дѣто ся излиза изъ него.

Баждáрничка, *ум. ж.* отъ **баждáрница.**

Баждáрскый, **ска**, **ско**, *пр.* отъ **баждáрь.** Мытарскый.

***Баждáрь**, *с. м. Т.* Бачдарь, който варди на баждарницѫ да зима бачь; мытарь, баччија.

Бажé и

Бажéмь, *съжз.* Боже, божемь, понѣ, баре, баремь; **хоть, по кра́йней мѣ́рѣ.** *Бажемь това остави.*

Бажли́вость, в. **бъзли́вость.**

Бажли́вый, в. **бъзли́вый.**

Бази́камь (**бази́квамь**, **да бази́кнѫ**), *гл. д.* Бъзикамь, бутамь, барамь, хващамь, чепльѫ; **тро́гать.** — **мся**, *гл. възвр.* и *стр.* Бутамся, барамся, хващамся, чепльѫся; **тро́гаться.** — **канъ**, *прич. стр.* Бутанъ, баранъ, хващанъ, чепленъ; **тро́ганный.**

Бази́кание, *с. ср.* Бъзикание, бутание, баране, хващание, чепление; **тро́ганіе.**

Бази́квамь, *гл. ми-кр.* отъ **бази́камь**; **тро́гивать.**

***Базикере́тъ**, *нар. Т.* Нѣкой пѫть, понѣкога; **иногда́.**

Бази́кнѫ, **ешь**, — **нѫлъ**, *гл. свр.* отъ **бази́камь.** Да бутнѫ, да бариѫ, да хванѫ; **тро́нуть.** — **нѫтый**, *прич. стр.* Бутнѫтый, бариѫтый, хванѫтый, почепленъ; **тро́нутый.**

Базиргиáнка, *с. ж.* Жена базиргианъ.

Базиргиáнскый, **ска**, **ско**, *пр.* отъ **базиргиáнъ.** Тръговскый: **купе́ческій.**

Базиргиáнча, *ум. ср.* Младъ базиргианъ, тръговча; **молодо́й куне́цъ, ку́пчикъ.**

***Базиргиáнъ**, *с. м. Т.* Тръговецъ, купецъ, купчина; **куне́цъ, торго́вецъ.**

Базу́нча, *ум. ср.* отъ **базу́накъ**; **жучёкъ.**

Базу́накъ, *с. м.* Бубулечка съ корѫ, каквото что е вопящица-та; **вся́кое насѣко́мое твердокры́лое, жукъ.**

***Базъ-баи́**, *Т.* в. **баи́.**

***Байгѫжилѫ́къ**, *с. м. Т.* Навѣсъ, укропъ; **о́бморокъ.**

Ба́йко, *ум. м.* отъ **ба́е.** Байно, байче, бате, баче.

Ба́йковый, **въ**, **ва**, **во**, *пр.* отъ **ба́йко.** Байновый, байчевый, батевый, бачевый.

***Байлама́ и багламá**, *с. ж. Т.* Тамбура малка съ три струны; **балала́йка, банду́ра, мандолúна.** *Свири байламѫ.*

Байлами́ца, *ум. ж.* отъ **байлама́**; **бала́лаечка.**

Байлами́чка, *ум. ж.* отъ **байлами́ца.**

Банлди́самь, в. **банлди́шѫ.**

***Банлди́свамь и банлди́сувамь** (**да банлди́самь и да банлди́шѫ**), *гл. ср. Т.* Банлдисвамь, дохожда ми навѣсъ, пада ми укропъ, припада ми, прѣмалѣва ми, прѣмирамь, малаксвамь; **упада́ть въ о́бморокъ, обмира́ть.** *Не банлдисвамь за тебе,* не ми пригорѣва за тебе.

Банлди́сваніе и банлди́суваніе, *с. ср.* Навѣсъ, укропъ, припаданіе, прѣмалѣваніе, прѣмираніе, малаксваніе; **о́бморокъ.**

Банлди́шѫ, **ешь**, — **ди́салъ**, и **банлди́самь**, *гл. свр.* отъ **банлди́свамь.** Да ми дойде навѣсъ, да ми падне укропъ, да ми припадне, да ми прѣмалѣе, да прѣмрѫ, да малаксамь; **упа́сть въ о́бморокъ, обмере́ть.**

***Банлма́**, *с. ж. Т.* Банлма, навѣсъ, укропъ, байгѫжилѫ́къ; **о́бморокъ.**

Ба́йлка, *с. ж.* 1) Баѭане, басенка; **ворожба́.** 3) Приказваніе приказкы; **каля́ки, болтовня́.** *Бабины баилкы, дѣдовы маилкы.*

Ба́йно, — **новци**, *ум. м.* отъ **ба́ё.** Байко, байче, бате, баче.

Ба́йнова ву́лчица. Животно *Mustela nivalis* батева булчица, байновка, власица, ласица, невѣстулка, попадийка, попова булчица, енева булчица, калманка, кадѫнка, ниши-попадийка, царева невѣста, царева невѣстулка, царева щерка; **ла́сица, ла́ска, ла́сочка, ла́стка, норо́къ.**

Ба́йновица, *с. ж.* Баева жена, буля, снъха отъ по́-старъ братъ; **невѣстка отъ ста́ршаго бра́та.**

Ба́йновка, *с. ж.* Жив. байнова булчица.

Ба́йновый, **въ**, **ва**, **во**, *пр.* отъ **ба́йно.** Байковъй, байчевъй, батевъй, бачевъй.

Байрецъ, *ум. м.* отъ **байръ.** Баирчя.

Байристый, **стъ**, **ста**, **сто**, *пр.* Что има много баиры; **гори́стый, холми́стый.**

Байрчецъ, *ум. м.* отъ **байръ.** Баирчя; **го́рка, хо́лмикъ.**

Байрчина, *ум. ж.* отъ **байръ**. Ръ́тлина чюка; **го́рка, хо́лмикъ**.

Байрчинка, *ум. ж.* отъ **байрчина**. Ръ́тлинка; **го́рка, хо́лмикъ**.

Байрчи, *ум. ср.* отъ **байръ**. Баирецъ, баирчецъ, баирчина, врьхчя, ръ́тлинка; **го́рка, хо́лмикъ**.

***Байръ**, *с. м. Т.* Брьдо, хлъмъ, могила, врьхъ, чюканъ; **гора́, холмъ, приго́рокъ**. *Възъ баиръ вода. Брза като гущеръ възъ баиръ. Азъ го карамь на чаира, а то бѣга по баира. Вълкы дыри по баирѣ. Слѣно, кога прогляда, прѣзъ девять баиры види.*

Байрякта́ринъ, в. **байрякта́рь**.

Байрякта́рка, *с. ж.* 1) Жена, мома байрякта́рь. 2) Жена на байрякта́рь.

Байрякта́рскый, ска, ско, *пр.* отъ **байрякта́рь**.

Байрякта́рча, *ум. ср.* Младъ баирякта́рь; **молодо́й знаменоно́сецъ**.

***Байрякта́рь** и **байрякта́ринъ**, *с. м. Т.* Който носи байракъ въ воиска или въ дружинѫ; **знаменоно́сецъ, зна́менщикъ**.

Коле ле, Коле байрактарь!
Развивай, Коле, байраци.
Събирай, Коле, юнаци. *Пѣс.*

***Байра́къ**, *с. м. Т.* Знамя, знаменъ, пранорецъ, прѣнорецъ, хорѫгва, стягъ; **зна́мя**. *Побивамь байракъ;* **водружа́ть зна́мя**.

***Байра́мъ**, *с. м. Т.* Праздникъ у мохаметанъы-тъы, единъ слѣдъ рамазана, а другъ седемдесять дни слѣдъ него и той ся наричя курбанъ-байрямъ; **пра́здникъ у мохамета́нъ байра́мъ**.

Байра́чецъ, *ум. м.* и

Байра́чя, *ум. ср.* отъ **байра́къ**; **значёкъ**.

Ба́йчё, — **чёве**, *ум. м.* отъ **ба́ё**. Баче, байко, бако, байно, бате.

Ба́йчёвъый, въ, ва, во, *пр.* отъ **ба́йчё**. Бачевъый, байковъый, баковъый, байновъый, батевъый.

***Ба́каджикъ**, *с. м. Т.* Мѣсто въ планинѫ, отдѣто ся види падалечь въ поле и по пѫтища-та; **высо́кое мѣсто въ гора́хъ, отку́да ви́дно далеко́ въ доли́ну и по доро́гамъ**.

Гора-та ся раззелени,
Хайдути-ти излѣзохѫ
На Иринъ-Пиринъ планинѫ,
При хайдутеко-то кладенчя.
На въсокыя бакаджикъ. *Пѣс.*

Бака́линъ, *с. м.* в. **бака́лъ**.

Бакали́я, *с. ж.* Бакалска стока, сухъ пѣчта и разнъ другъ за ядене; **бакале́йные това́ры, бакале́я**.

Бака́лка, *с. ж.* Жена бакалъ или жена на бакалъ; **лаба́зница**.

Бака́лница, *с. ж.* Дюкянъ, въ който ся продавать пѣчта за ядене; **бакале́йная ла́вка, лаба́зия, лаба́з**.

Бака́лничка, *ум. ж.* отъ **бака́лница**; **лаба́зикъ**.

Бака́лскый, ска, ско, *пр.* отъ **бака́лъ**; **бакале́йный**. *Бакалска стока,* бакалия. — **скъы**, *нар.* Като бакалъ.

Бака́лчя, *ум. ср.* отъ **бака́лъ**.

***Бака́лъ** и **бака́линъ**, *с. м. Т.* Търговецъ, който дрьжи бакалницѫ, който търгува съ бакалиѫ; **продаве́цъ бакале́йныхъ това́ровъ, лаба́зникъ**.

Бака́мовъый, въ, ва, во, *пр.* отъ **бака́мъ**. Бойдисанъый съ бакамъ; **сандалъный**. *Бакамова боя;* **сандалъная кра́ска**.

Бака́мецъ, *ум. м.* отъ **бака́мъ**. Малко бакамъ.

***Бака́мъ**, *с. м. Т.* Дрьво, съ което бойдисватъ чрьвено и чрьно; *Sandalum album;* **санда́лъ**. *Вапцвамь съ бакамъ;* **сандали́ть, насанда́ливать**.

Ба́камь (**ба́квамь, да ба́киѫ**), *гл. д.* Бацамъ, цалувамъ, цѣлувамъ, полюбвамъ; **цѣлова́ть, лобыза́ть**. *Бакай куикж.* — **мся**, *гл. възвр. вз.* и *стр.* Бацамся, цалувамся, цѣлувамся, полюбвамся; **цѣлова́ться, лобыза́ться, лобза́ться.** — **канъый**, *прич. стр.* Бацанъый, цалуванъый, цѣлуванъый, полюбваный.

Ба́кане, *с. ср.* Бацане, цалуване, цѣлуване, полюбване; **цѣлова́ніе**.

Бака́рене, *с. ср.* отъ **бака́рѭ**.

***Бака́рѭ**, **ешь**, — **рилъ**, *гл. д.* Отъ Турско-то *бакарѫмь*—глядамъ. *Не бакари за нищо.* не ще да знае.

Ба́квамь, *гл. мн-кр.* отъ **ба́камь**. Бацвамь, цѣлуввамь, полюбувамь.

Баки́ица, *ум. ж.* отъ **баки́я**; **недоймочка**.

***Баки́я**, *с. ж. Т.* Что е останѫло отъ данъкъ и отъ длъгъ да ся добира, недоборъ. задница, заднище: **недойма, недоборъ**.

***Баклава́**, *с. ж. Т.* Точено тѣсто и подсладено; млинъ; **родъ сла́дкаго слоёнаго пиро́жнаго**.

Баклави́ца, *ум. ж.* отъ **баклава́**. Млинецъ. млинчя.

Баклави́чка, *ум. ж.* отъ **баклави́ца**. Млинчецъ.

Ба́кнувамь, *гл. мн-кр.* отъ **ба́киѫ**.

Ба́киѫ, **ешь**, — **иѫлъ**, *гл. сд-кр.* отъ **ба́камь**. Да бацнѫ, да цалунѫ, да цѣлунѫ, да полюбѫ; **поцѣлова́ть**. — **инѫтый**, *прич. стр.* Бацнѫтый, цалунѫтый, цѣлунѫтый. полюбенъый; **поцѣло́ванный**.

Ба́ко, *ум. м.* отъ **ба́ё**. Байко, байно, байче, бате, баче.

Ба́ковъый, въ, ва, во, *пр.* отъ **ба́ко**. Байковъый, байновъый, байчевъый, батевъый, бачевъый.

Бакра́чка, *ум. ж.* в. **бакра́чя.**

***Бакра́чь**, *с. м. Т.* Мѣдникъ, котелъ, бакѫръ; **котёлъ.**

Димитро, съшко Димитро!
Чоти мами си не каза,
Мама ти да тя полѣе
Въ пусто огнище съ пустъ бакрачь. *Пѣс.*

Бакра́чя, *ум. ср.* отъ **бакра́чь.** Бакрачка, бакѫрчя, мѣдничя, мѣнчя; **котело́къ, ко́тликъ.**

***Бактисвамь**, в. **бѫкти́свамь.**

Бакши́нець, *ум. м.* отъ **бакши́шь.**

***Бакши́шь**, *с. м. Т.* 1) Даръ, поклонъ; **пода́рокъ, гостинецъ.** 2) Что дава нѣкой другому отъ волѫ за нѣкаквѫ малкѫ работѫ; **де́ньги на во́дку, на чай.**

Бакѫрда́никъ, *с. м.* Качамакъ. *Здрави да смы, та ска бакѫрданикъ да ядемъ.*

Бакѫрджи́йка, *с. ж.* Жена на бакѫрджинъ, или жена бакѫрджина; **мѣдничиха.**

Бакѫрджи́йскый и бакѫрджи́скый, **ска, ско**, *пр.* отъ **бакѫрджи́на; мѣдническій.**

Бакѫрджи́йчя, *ум. ср.* 1) Младъ бакѫрджина; **молодо́й мѣдникъ.** 2) Ученикъ у бакѫрджинъ; **ученикъ мѣдника.**

Бакѫрджи́на, *с. м. Т.* Който работи или продава бакѫръ, мѣдь; **ма́стеръ мѣдныхъ изде́лій, мѣдникъ, продаве́цъ мѣди.**

***Бакѫрджѫлѫ́къ**, *с. м. Т.* Занаятъ на бакѫрджинъ; **мѣдничество.**

Бакѫ́рець, *ум. м.* отъ **бакѫ́ръ.** Малко мѣдь.

Бакѫ́рчя, *ум. ср.* отъ **бакѫ́ръ.** Бакрачя, бакрачка, мѣдничя, мѣнчя; **котело́къ, ко́тликъ.**

***Бакѫ́ръ**, *с. м. Т.* 1) Мѣдь; **мѣдь.** 2) Мѣдникъ, котелъ, бакрачь; **котёлъ.** 3) Мѣдни сѫдове, что има въ кѫщи; **мѣдная дома́шная посу́да, мѣдь.** 4) Мѣдни, бакѫрянъ пари; **мѣдныя де́ньги, мѣдь.** *Има пять гроша бакѫрѫ;* **у него́ мѣди пять пиа́стровъ.**

Бакѫрянъ́ый, **нъ, на, но**, *пр.* отъ **бакѫръ.** Что е отъ бакѫръ, мѣдянъ; **мѣдный.**

***Ба́ла**, *с. ж. Фр.* Денкъ; **ки́па, свя́зка, тюкъ.**

***Балаба́нъ**, *с. м. Т.* Нѣчто голѣмо. *Балабанъ что дума, бодка да не знае.*

Бала́камь, *гл. д.* Играѫ си съ водѫ, брьникамь въ водѫ, чипкамся; **плеска́ться въ водѣ.**

Бала́каніе, *с. ср.* Играніе съ водѫ, брьпиканіе въ водѫ.

Ба́ламь, *гл. д.* Барамь, пипамь; **тро́гать, щу́пать. — мся**, *гл. възвр.* и *стр.* Барамся, пипамся; **тро́гаться, щу́паться. — ланъый**, *прич. стр.* Баранъый, пипанъый; **тро́ганный, щу́панный.**

Ба́ланіе, *с. ср.* Бараніе, пипаніе; **тро́ганіе, щу́паніе.**

***Балва́ница**, *с. ж. Т.* Казвася въ пѣсни-ты:

Умѣси си прѣбѣлѫ погачѫ,
Мѣси си ѭ все отъ балванцѫ.

Балва́нъ, *с. м.* Брьвно, гряда; **ба́лка, бревно́.**

Балгу́ръ, в. **блъгу́ръ.**

Ба́лдёвскый, ска, ско, *пр.* Что е отъ село Балдево. *Зачервился като Балдевскый просякъ.*

***Балджа́**, *с. ж. Т.* Женина сестра, свѣстка; **своя́чина, своя́чинца.** *Цвѣта е балджа́ Бою*, сир. сестра Боевица.

Балджа́зинъый, нъ, на, но, *пр.* отъ **балджа́.** Свѣсткынъ; **своя́чининъ, своя́чиницынъ.**

Балджа́зица и балджа́зка, *ум. ж.* отъ **балджа́.**

Балджа́рець, *ум. м.* и

Балджа́рчя, *ум. ср.* отъ **балджа́ръ.** Пищялецъ, пищялчя.

***Балджа́ръ**, *с. м. Т.* Кракъ-тъ отъ щацало-то до колѣно-то; пищялъ, прасци; **бе́рдо, го́лень, икра́.**

Ба́лё, им. соб, мѫжко. *Така Бале знае, така дѣца плаши.*

Ба́лё, *с. м.* Тейко, тато; **на́пенька.**

Ба́лёвъый, въ, ва, во, *пр.* отъ **ба́лё.** Тейковъый, татовъый; **на́пенькинъ.**

Балка́нець, *ум. м.* отъ **балка́нъ.** Малка планина, планинка.

Балканли́йскый и балканли́скый, ска, ско, *пр.* отъ **балканли́на.**

***Балканли́на**, *с. м. Т.* Който живѣе въ планинѫ, планинецъ; **го́рецъ.**

Балка́нска зва́нка. Птица *Loxia, Coccauthraustes,* черешарка; **дубоно́съ, щуръ.**

Балка́нскый, ска, ско, *пр.* отъ **балка́нъ.** Планинскый; **го́рный.**

Балка́нчя, *ум. ср.* отъ **балка́нъ.** Балканецъ, планинка.

***Балка́нъ**, *с. м. Т.* Планина; **гора́.**

Балну́вамь, в. **бльну́вамь.**

Ба́лнъый, — лынъ и — ленъ, лна, лно, *пр.* Мѫчнъый, тяжкъый, тѫжнъый; **морко́тный, гру́стный. — лно**, *нар.* Мѫчно, тяжко, тѫжно; **морко́тно, гру́стно.**

Что ти е, Мито, пай-жално,
Най-жално, Мито, пай-бално. *Пѣс.*

Ба́ло, *с. ср.* Дебелъ, литъ влънянъ платъ, утепанъ, за дрѣхъ; аба, осмакъпна, прътеница; **аба́, габа́.**

Бало́самь, *гл. свр.* отъ **бало́свамь. — санъый**, *прич. стр.*

Бало́свамь и бало́сувамь (да **бало́самь**), *гл. д.* Брькамь нѣкого отъ работѫ-тѫ му, замайвамь го съ нѣчто; **удѣ́рживать кого́ отъ занятій, мѣша́ть кому́ занима́ться. — мся**, *гл. стр.* Замайвамся съ нѣчто; **быть удѣ́ржанным отъ занятій чѣмъ нибу́дь. — сванъый**, *прич. стр.*

Балóсване и балóсуване, *с. ср.* Брькане отъ работѫ, замайване съ нѣчто; **удéрживане отъ занятія.**

Балосúйкъ, *с. м.* Който балоса; **мѣшáющій кому́ занимáться.**

Балосúйца, *с. ж.* Която балоса; **мѣшáющая кому́ занимáться.**

***Балтаджúя,** *с. м. Т.* Войникъ отъ стражѫ-тѫ на Султана, обръженъ съ копие като балтия; **алебáрдщикъ въ гвáрдіи Султáна.**

Балтáкъ, *с. м.* Балтия.

Балтúйка и

Балтúйца, *ум. ж.* отъ **балтúя.** Брадвица, топорецъ; **топóрикъ, топорóкъ.**

***Балтúя,** *с. ж. Т.* Брадва, балтакъ, сѣкъра, манара, ножакъ, топоръ; **топóръ.**

***Балѫ́къ-отý́,** *Т.* Раст. *Coloquintus,* горчива тъква; **куклевáнецъ.**

Бамбакéрный, — **рънъ** и — **ренъ, рна, рно,** *пр.* Памучнъ; **бумáжный.** *Бамбакерно сѣмя.*

***Бамбакéръ,** *с. м.* Памукъ; **хлопчáтая бумáга.**

Бáмница и **бáмничка,** *ум.* отъ **бáмня.**

***Бáмня,** *с. ж. Т.* Растение, готвися съ мясо и само съ постно масло; **бáмия.** Бамня-та ся яде и зелена и суха.

Бáнение, *с. ср.* отъ **бáняся.**

Бáнець, *ум. м.* отъ **банъ.**

Бáница, *с. ж.* Тѣсто, разточено на нетуръ и съ сърене или мясо между тѣхъ, подмазано съ масло и опечено; мазникъ, млинъ, плакеда, корница; **родъ слоéнаго пирогá.** *Хрътъ-тъ не ялъ баницѫ, па ся научилъ и горници да каде. Дрипава цигáнка прѣдъ царя излиза.* Гат.—Банница.

Бáничка, *ум. ж.* отъ **бáница.**

Бáнко, *ум. м.* отъ **баё.** Байко, байно, байче, бако, бате, баче.

> Момиче банка аганѫмъ,
> Малко си, банка, глупаво:
> Не глядай долу, ни горѣ,
> Нъ глядай банка въ очи-тъ. *Пѣс.*

Бáнковъ,ый, ъ, ва, во, *пр.* отъ **бáнко.** Байковъ, байновъ, байчевъ, баковъ, батевъ, бачевъ.

Бáно, им. соб. мѫжско. **Бáнко,** *ум.*

Банóсамь, *гл. свр.* отъ **банóсвамь.** Да окѫпѫ въ баня; **вы́мыть въ бáнѣ.—санъ,ый,** *прич. стр.* Окѫпанъ въ баня; **вы́мытый въ бáнѣ.**

Банóсвамь и **банóсувамь** (да **банóсамь**), *гл. д.* Банямь, кѫпѫ въ баня; **мыть въ бáнѣ. — мся,** *гл. възвр.* Банямся, кѫпѫся въ баня; **мúться въ бáнѣ. — сванъ,ый,** *прич. стр.* Банянъ, кѫпанъ въ баня; **мúтый въ бáнѣ.**

Банóсване и **банóсуване,** *с. ср.* Кѫпане въ баня, банянe.

Бáнскый, ска, ско, *пр.* отъ **банъ. — скы,** *нар.* Като банъ; **бáски.**

Бáнскый, ска, ско, *пр.* отъ **бáня; бáнный.**

Бáнчё, им. соб. мѫжско.

Банъ, *с. м.* Спомянувася въ нѣсни-ты; показва нѣкакво достоинство, нѣкакъвъ чинъ, като на примѣръ, бей; **господúнъ, бáринъ, вельмóжа.**

> Запилси е Петръ бане.
> Петръ бане Влашкый крале,
> Съсъ баповы съсъ кралевы,
> Съсъ сестрѫ си съсъ Марийкѫ. *Пѣс.*

Банъ, *с. м.* Мѣдна пара, мангѫръ; **мѣдная монéта.** *Втрѣвася като калпавъ банъ въ хилядо,* казвася за човѣка, който ся въвира дѣто не му е мѣсто.

Бáняся, нися, — нúлся, *гл. об.* Показвамся като банъ, продавамся за голѣмъ; **бáриться, боя́риться.**

> Отговаря Крали Марко:
> Ой ти тебе, Филипъ Соколъ,
> Не си хвали, не ся бани
> Крѣла Марка да убиешь. *Пѣс.*

Бáня, *с. ж.* 1) Ограда, направена да ся пали, за да ся кѫпѫть въ нея, хамамъ; **бáня.** *Който влѫзе въ баня, неизпотенъ не излиза. Женско-то естество — банна и хоро.* 2) Топла вода, что извира изъ земѫ-тѫ, та ся кѫпѫть въ нея за здравие; **лѫджа; натурáльныя тёплыя вóды.**

Бáнямь, *гл. д.* Баносвамь, кѫпѫ въ баня; **мыть въ бáнѣ, купáть. — мся,** *гл. възвр.* Баносвамся, кѫпѫся; **мúться, купáться. — нанъ,ый,** *прич. стр.* Баносванъ, кѫпанъ; **мытый, кýпанный.**

> Банана е Мара съсъ благо млѣко,
> Храпена е Мара съсъ рудо агнѣ. *Пѣс.*

Бáнение, *с. ср.* Баносване, кѫпане; **мытьё, купáнье.**

Бáра, *с. ж.* 1) Баруга, локва, вирь, гиольо: **лу́жа.** 2) Вада, долчина; **канáва, канáлъ.** *Бара тече прѣзъ двора ны.* 3) Валявица; **валя́льня.**

Барабарéние, *с. ср.* Равнение, тъкмение: **равня́ние.**

***Барабáръ** и **барабéръ,** *Т.* 1) *пр. неизм.* Равенъ; **рáвный, рóвный.** 2) *нар. а)* Равно, еднакво; **рóвно, одинáково.** *б)* Заедно, веднo, наедно; **вмѣстѣ.** *Барабарь Пятко съ мѫжкс-ты и отрѣбка му на пояса.*

Барабарúѫ, *йшь,* — **рúлъ,** *гл. д.* Равнѫ, тъкмѫ, избарабарiавамь; **равня́ть, верстáть. — рúѫся** (съ нѣкого), *гл. възвр.* Равнѫся, тъкмѫся, избарабарiакамся; **равня́ться, ровня́ться, верстáться.**

Барабéръ, в. **барабáръ.**

Бараб́евъ́ый, въ, па, во, *пр.* отъ **бараб́о́й.** Брьбоевъ́ый; **карто́фельный.**

Бараб́е́ць, *ум. м.* отъ **бараб́о́й.** Малко барабой, брьбоецъ.

Бараб́о́й, *с. м.* Раст. *Solanum tuberosum,* въ корепя прави гулии, добръ за ядепе, и тъпа отмѣпавать пѣколко хлѣба; брьбой, комиръ, ромпулъ, гомбелкъ, комбара, пататъ; **карто́фель.**

Бараб́о́йнъ́ый, — боепъ, — бойна, бойно, *пр.* Направенъ́ый отъ (съ) барабой, брьбойпъ́ый; **карто́фельный.**

Бараб́о́йчя, *ум. ср.* отъ **бараб́о́й.** Малъкъ барабой. брьбойчя; **карто́фелинка.**

Бараб́о́нкъ, *с. ж. мн.* Плодъ-тъ на дръво черницѫ; бобонкъ, брьбонкъ, галашкъ, дудули, кѫкъли, мурвъ, муренкъ, муръ, муцупъ, скандали, сѫкаменци, црьничкъ; **ту́товыя я́годы.**

Бара́къ, *с. м.* 1). Рошпаво пѣчто; **пѣчто косма́тое.** 2) Рошпаво кучя; **соба́ка съ дли́нною ше́рстью.**

Ба́рамь (да ба́рнж), *гл. д.* 1) Баламь, хващамь, пипамь, халамь; **тро́гать, брать, щу́пать, ша́рить, прикаса́ться къ чему́.** *Не барай чтото ти не е работа.* 2) Коврадж,повръждамь, чеплѫ. 3) Биркамь, брькамь, бродѫ, дърѫ. палямь, тѣрамь, тражѫ, трьсѫ; **иска́ть.** *Бара мѣсто,* трьси си мѣсто. *Барай добро-то и по земи и по небо. Бѣъ си бараше, два ся найдохѫ.* 4) Кѫтпѫ, закачямь. *Не мя барай, остави мя на мира. Не гази ли ти мечката ръжь-тѫ, не барай ѫ.* 5) Брькамь, газѫ водѫ, калъ, бродѫ. 6) Ходѫ. *Бара на голѣмо,* гордѣеся. — **мся,** *гр. възв.* Хващамся, пипамся; **ощу́пываться.** — **ранъ́ый,** *прич. стр.* 1) **тро́ганный, щу́панный.** 2) **йсканный.**

Ба́ране, *с. ср.* отъ **ба́рамь.** 1) Балапе, хващапе, пипапе, халапе; **тро́ганіе, щу́паніе.** 2) Биркапе, брькапе, бродепе, дърепе. палапе, тѣрапе, тражепе, трьсепе; **иска́ніе, по́искъ.**

Бара́чистъ́ый, стъ, ста, сто, *пр.* Рошпавъ́ый, съ дългѫ и кѫдрѫ козинѫ; **косма́тый и кудря́вый.**

***Баранѫ́къ,** *с. м. Т.* Сговоръ, миръ; **замире́ніе, миръ.** *Сторихмы барашѫкъ,* баращисахмыся, сговорихмыся; **мы помири́лись.**

Баращи́сать, в. **баращи́нѫ.**

***Баращи́свамь и баращи́сувамь** (да **баращи́сать** и да **баращи́нѫ**), *гл. д. Т.* Сговарямь, прѣдварямь, примиряваль; **мири́ть, примиря́ть, соглаша́ть.** *Стоянъ и Рас ся кираѫ, та гы баращисвахмы.* — **мся,** *гл. възв.* и *взаим.* Сговарямся, прѣдварямся, примиряваме; **мири́тьс́я, примиря́ться.**

— ванъ́ый, *прич. стр.* Сговарянъ́ый, прѣдварянъ́ый, примиряванъ́ый.

Баращи́сване и баращи́суване, *с. ср.* Сговарянe, прѣдварянe, примиряванe; **мире́ніе, примире́ніе.**

Баращи́нѫ, ешь, — салъ, и баращи́самь, *гл. свр.* отъ **баращи́свамь.** Да сговорѫ, да прѣдворѫ, да примирѫ; **помири́ть, примири́ть. — щи́санъ́ый,** *прич. стр.* Сговоренъ́ый, прѣдворенъ́ый, примиренъ́ый; **помире́нный, примире́нный.**

Ба́рвамь, *гл. мн-кр.* отъ **ба́рамь.**

Ба́рвамь (да ба́рнж), *гл. д.* Потопяваль пѣчто въ водѫ и го изваждамь, цомбурвамь; **оку́нывать. — мся,** *гл. об.* 1) Шопвамся, мрьдвамся пѣйдѣ или въ пѣчто; **попада́ть, впада́ть невзнача́й.** *Барнжася въ кала,* цапнжхъ въ кала; **я попа́лъ въ грязь.** 2) *гл. възв.* и *стр.* Цомбурвамся, щиввамся; **оку́ываться.**

Ба́рване, *с. ср.* Шопване, мрьдване пѣйдѣ или въ пѣчто; **оку́ываніе.**

***Барда́къ и барду́къ,** *с. м. Т.* 1) Чапа голѣмка съ дръжкѫ; **кружка, бока́лъ, пока́лъ.** *Катурился бардакъ-тъ, та ся излѣлъ въ тигана.* 2) Кръчакъ, стовна; **гли́няный сосу́дъ съ у́зкымъ го́рломъ для воды́, кувши́нъ.**

Барда́чецъ и барду́чецъ, *ум. м.* и **Барда́чя и барду́чя,** *ум. ср.* отъ **барда́къ и барду́къ; кру́жечка.**

Барде́нце, *ум. ср.* отъ **бардя́.** Стовпенце, капаченце; **кувши́нецъ, кувши́нчикъ.**

Барду́къ, в. **барда́къ.**

Барда́, *ум. ср.* отъ **барда́къ.** Стовня, капачи; **кувши́нецъ, кувши́нчикъ.**

***Баре́ и баре́мь,** *нар. Т.* Попѣ. баръ, баже, бажемь, божемь; **по кра́йней мѣ́рѣ, хоть бы, всѣ́ такі́.**

Ба́рзавъ́ый, въ, па, во, *пр.* 1) Что има бѣлъ и черпъ влакна размѣсенъ, бозавъ́ый, сивъ́ый, суръ́ый; **сѣ́рый.** *Барзави овци, барзава аба.* 2) Комуто коса-та е промѣсила, спр. побѣлѣла с пѣколко; **просѣ́дый.**

Бари́ло, *с. ср.* Бъчпа; **кадь, бо́чка.**

Ба́рица, *ум. ж.* отъ **ба́ра.** 1) Гиолчи, баружка; **лу́жица.** 2) Вадица; **капа́вка.**

Ба́ричка, *ум. ж.* отъ **ба́рица.**

Ба́ришпица, *с. ж. Барпшпици дѣкъ,* конто имать много баръ или конто ставать отъ баръ.

Ба́рла, *с. ж.* Калпакъ, капа, гугла, шапка; **ша́пка.**

Ба́рнж, ешь, — нжлъ, *гл. сд-кр.* отъ **ба́рамь.** Да хванѫ, да попипамь. да похаламь; **тро́путь. — нжтъ́ый,** *прич. стр.* Хванѫтъ́ый, попипанъ́ый, похаланъ́ый; **тро́путый.**

Ба́рнж, ешь,—нжлъ, *гл. свр.* отъ **ба́рвамь.**

Да потопя, да цомбурия; **окуну́ть.** — **ижтый,** *прич. стр.* Потопенъ, цомбурижтый; **оку́нутый.**

Барсу́къ, *с. м.* Животно *Ursus meles,* на голѣмина като кучи; язовецъ; **барсу́къ, яне́цъ, я́викъ.**

Барсу́чя, *ум. ср.* отъ **барсу́къ; барсучёкъ.**

Бару́га, *с. ж.* Бара, локва, гиолъ, виръ; **лу́жа.**

Бару́жка, *ум. ж.* отъ **бару́га.** Барица, гиолчи; **лу́жица.**

Бару́тецъ, *ум. м.* Малко барутъ.

***Барутхана́,** *с. ж. Т.* Изба или сграда, дѣто ся пази барутъ; **пороховой магази́нъ.**

***Барутчи́я,** *с. м. Т.* Който прави или продава барутъ; **фабрика́нтъ, продаве́цъ по́роха.**

***Бару́тъ,** *с. м. Т.* Съставъ отъ симпуръ, геверджеле и вжглень на прахъ, съ който ся пушка, пупалъ; **по́рохъ.** *Огнь и барутъ на едно мѣсто не стоять.*

Барь, *нар.* Баре, баремь. бажемь, божемь, понѣ; **по кра́йней мѣрѣ.** *Не въкахж барь едного.*

***Басама́къ,** *с. м. Т.* Стжпка, стжпало на стлъбж; **стуне́нь.**

Басама́чи, *ум. ср.* отъ **басама́къ.** Стжпалце; **стуне́нька.**

Ба́свамь, в. **ба́снувамь.**

Ба́сенка, *с. ж.* Баилка, баяние, басна; **ворожба́, наговоръ.**

Ба́скамь (ба́сквамь, да ба́снж, ба́снувамь), *гл. д.* Удрямь нѣчто съ ножь или съ какво да е сѣчиво, да го сѣкж; **руби́ть. — мся,** *гл. възв.* и *стр.* Дѣламся, сѣкжся; **руби́ться. — скапый,** *прич. стр.* Дѣланый, сѣченый; **ру́бленный.**

Ба́скание, *с. ср.* Удрянце по нѣчто съ ножь или съ друго сѣчиво, за да ся сѣче; **рубле́ние.**

Ба́сквамь, *гл. мн-кр.* отъ **ба́скамь.**

Баски́йка и баски́ица, *ум. ж.* отъ **баски́я; бревешко́.**

***Баски́я,** *с. ж.* Дрво издѣлано четвртито като грядж, само по-тънко; **то́нкое бревно́.**

***Баскжпля́къ,** *с. м. Т.* Нападѣйно налѣгание, нападание; **печа́лнное нападе́ние.** *Ощесь с станжлъ баскжпляжъ въ едня кжщж,* спр. налѣгнжли сж кжщж да ж оберѫть или да уловить нѣкого въ неж.

***Васма́,** *Т.* 1) *пр. неизм.* Печатанъ, щампосанъ, бастисанъ; **печа́танный.** 2) *с. ж.* Плать, напарень съ печатание, чить; **ви́бойка, набо́йка, си́тецъ, набивна́я мате́рія.** 3) Печать или друго направено съ бастискание; **о́ттискъ.** 4) Раст. *Erythraea centaurium,* кътчица, жлъчка; **золототысячникъ, красня́нка.**

Басмаджи́йка, *с. ж.* 1) Която прави басмъ; **набо́йщица.** 2) Жена на басмаджия; **жена́ ви́бойщика.**

Басмаджи́йскый и басмаджи́скый, ска, ско, *пр.* отъ **басмаджи́я; набо́йщичій.**

Басмаджи́йчи, *ум. ср.* Младъ басмаджия; **молодо́й ви́бойщикъ.**

***Басмаджи́я,** *с. м. Т.* 1) Който прави басмъ; **ви́бойщикъ, набо́йщикъ.** 2) Който продава басмъ; **продаве́цъ набо́йки.**

***Басмаджжлъ́къ,** *с. м. Т.* 1) Искуство да си править басмъ; **искуство дѣлать набо́йку.** 2) Търговия съ басмъ; **торго́вля набо́йкою.**

Басми́ца, *ум. ж.* отъ **басма́.** Читецъ; **си́тчикъ.**

Басми́чка, *ум. ж.* отъ **басми́ца.**

Басмя́ный, нъ, на, но, *пр.* Направенъ, ушитъ отъ басмж; читянъ; **ви́бойчатый, набо́йчатый, си́тцевый.**

Ба́сница, *ум. ж.* отъ **ба́сня; ба́сенка.**

Ба́снувамь и ба́свамь, *гл. ур.* отъ **ба́снж.**

Ба́снж, ешь, — нжлъ, *гл. сд-кр.* отъ **ба́скамь.** *Единжъ баснжхъ, та прѣскохъ двѣ дрьва.* — **нжтый,** *прич. стр.* Ударенъ съ ножь или съ друго сѣчиво, та станжло зарѣзъ, посѣчено.

Ба́сня, *с. ж.* 1) Басынь; **басень, ба́сня.** 2) Баяние, басенка, вражание, врачуване; **ворожба́, наговоръ.**

Басти́самь, в. **басти́шиж.**

***Басти́свамь и басти́сувамь (да басти́самь и да басти́шиж),** *гл. д. Т.* 1) Налѣгамь нѣкого, нападамь на нѣкого ненадѣйно; **напада́ть на кого́ нечая́нно.** *Бастисвахж ны хайдути.* 2) Печатамь, щампосвамь; **печа́тать, выбива́ть, натиспя́ть, отти́скивать, отти́снивать, отти́снять.** *Бастисвамь си мишюра,* ударямь си печата; **прилага́ть свою́ печа́ть.** *Бастисвамь басмж, крыы;* **выбива́ть ви́бойку.** 3) Налѣгамь, притискамь; **придавля́ть. — мся,** *гл. стр.* Печатамся, щампосвамся; **печа́таться. — канъый,** *прич. стр.* 1) Налѣганый, нападанъый; **тотъ, на кого́ напада́ли нечая́нно.** *Така кжща е бастисвана много пжти.* 2) Печатанъый, щампосанъый; **печа́танный.**

Басти́сание и басти́суание, *с. ср.* 1) Ненадѣйно налѣгание, нападание на нѣкого; **нечая́нное нападе́ние.** 2) Трьсение въ кжщи, правение баскжпляжъ; **дома́шній о́быскъ.** 3) Печатание, щампосване; **печа́таніе, выбива́ніе, ви́бивка, отти́скиваніе, отти́сниваніе.**

Басти́шиж, ешь, — тисалъ, и **басти́самь,** *гл. свр.* отъ **басти́свамь.** 1) Да налѣгнж, да нападнж на нѣкого; **напа́сть на кого́.** 2) Да напечатамь, да щампосамь; **напеча́тать,**

вы́бить, натисни́ть, отти́снуть. 3) Да прити́снѫ; **придави́ть.** — **ти́санъ, ъ́, ъ́о,** *прич. стр.* 1) Налѣгнѫтый, нападнѫтый; **на кого́ напа́ли нечая́нно.** 2) Напечатанъ. щамносанъ; **напеча́танный, ти́снутый, вы́битый, натиснённый, отти́снутый.** 3) Натиснѫтый, притиснѫтый; **прида́вленный.**

***Басъ,** *с. м. Т.* Бахсъ, облогъ, обзалогъ; **закла́дъ, пари́.** *Хващамся на басъ,* обзалагамся; **би́ться объ закла́дъ.** *Басъ главѫ губи.*

Ба́сынь, *с. ж.* 1) Басна, приказъ за нѣчто измъслено за поучение; **баснь, ба́сня.** 2) Лъжевнъ приказкъ; **ба́сня, ложь, вы́думка, празднослóвіе.**

Батакчи́йка, *с. ж.* Жена или мома батакчина.

Батакчи́йскъ и батакчи́скъ, ска, ско, *пр.* отъ **батакчи́я.** *Батакчи́йскъ занаятъ.* — **скъ,** *нар.* Като батакчинъ. *Врѣши си работы-ты батакчи́йскъ.*

Батакчи́йчя, *ум. ср.* Младъ батакчина.

***Батакчи́я,** *с. м. Т.* Който земе нѣчто, па не плаща длъга си; **не плати́щій свои́хъ долго́въ.**

***Батакчѫлѧ́къ,** *с. м. Т.* Кога нѣкой земе отъ другъ стокѫ или парь, тапа не плаща длъга си, или кога не врѣти тръговнѫ-тѫ си добрѣ, безъ да ся грѣжи, че ще изпадне, и ще изгуби людско имане; **неиспра́вность въ платежѣ́ по торго́вымъ дѣла́мъ и небре́жное веде́ніе ихъ.**

***Бата́къ,** *Т.* 1) *с. м.* Мѣсто кално, тинисто, дѣто не може да ся стѫпи, че ся потънва; блато, мочюръ, мочиарь, трьсѣ́й, трьспище; **грязь, бо́лото, калу́га, тонь, трясѝна, моча́гъ, мочажи́на.** 2) *Пр. неизм.* Казвася за парь, даденъ нѣкому или осталъ да ся земѫть отъ стокѫ, тапа не могѫть да ся извадять; затънѫлъ; **говоря́ о де́ньгахъ, кото́рыя нельзя́ вы́ручить у должника́.** *Имамь толкова парь батакъ.*

***Баталама́,** *с. ж. Т.* Записъ, който ся дава да ся знае за другъ записъ, по́-напрѣдъ правенъ, че нѣма вяче той да работи; **пи́сьменное свидѣ́тельство объ уничтоже́ніи дѣ́йствѝтельности како́й ли́бо бума́ги.**

***Баталѝя,** *пр. неизм. Т.* Запустѣлъй, праздънъй, напустнѫтый, баталъ; **пусто́й, поки́нутый, запу́щенный.**

Тамо има бунаръ баталиѫ,
Нѫтрѣ има змиѫ тройноглавѫ. *Пѣс.*

***Бата́лъ,** *Т.* 1) *пр. неизм.* Напустнѫтый, запустнѫтый, запустѣлъй; **поки́нутый, запу́щеный, опа́льный.** *Това лозе е баталъ,* сир. напустнѫто е да не ся работи; брантина, парѫсина, парлогъ. 2) *с. м.* Нѣчто баталѫсало, станѫло негодно; **сдѣ́лавшееся него́дным.** *Стока баталъ,* развалилася отъ стояние; **лежа́лый, нерележа́лый това́ръ.**

Баталѝсалъ, лъ, ла, ло, *прич.* Станѫлъй баталъ, напустнѫтый, запустѣлъй, запустнѫтый. *Баталѫсала кѫща;* **опа́льный домъ.**

Баталѝсамь, *гл. свр.* отъ **баталѝсвамь.**

Баталѝсвамь и баталѝсувамь (да баталѝсамь), 1) *гл. ср.* Ставамь баталъ, напущамся; **выходи́ть изъ употребле́нія, выводи́ться.** *Ветхы-ты облѣкла баталѫсахѫ, та излѣзохѫ новы.* 2) *гл. д.* Правѫ нѣчто баталъ, напущамь, парѫсвамь; **выводи́ть изъ употребле́нія, оставля́ть безъ употребле́нія, запуска́ть.**

Баталѝсване и баталѝсуване, *с. ср.* Ставание баталъ, напущане, парѫсване.

Бата́чець, *ум. м.* отъ **бата́къ.**

Ба́тё, — тёве. 1) *ум. м.* отъ **ба́ё.** Байко, байно, байче, бако, баче. 2) По́-старъ братъ; **ста́ршій братъ.**

Ба́тёва бу́лчица. Животно в. **ба́йнова бу́лчица.**

Ба́тёвъ, въ, ва, во, *пр.* отъ **ба́тё.** Байковъ, байновъ, байчевъ, баковъ, бачевъ.

Бати́нъ, им. соб. мѫжско. **Бати́нко,** *ум.*

Ба́ткамь, *гл. д.* 1) Искамь, лучѫ, лучкамь да кажѫ нѣчто, па не могѫ или не смѣѫ; **хочу́ сказа́ть что нибу́дь, но не могу́ или не смѣ́ю.** *Баткамь го, па не могѫ да го набаткамь.* 2) Казвамь сегъсь, тогъсь за нѣчто съ прѣдпазване и безъ да знаѫ право така ли е; **поговáривать. Ба́ткася,** *гл. безл.* Говорися безъ да си знае истина ли е; **поговáриваютъ.** — **ка́нъ, ъ́, ъ́о,** *прич. стр.*

Ба́ткание, *с. ср.* Лучкание.

***Батла́нъ,** *с. м. Т.* Птица *Pelecanus,* баба, несытъ, ненасытъ; **неликáнъ, ба́ба.** *Вика като батланъ,* реве като магаря.

Бато́й и Бато́ка, им. соб. мѫжско.

Бати́самь, в. **баттѝшнѫ.**

***Бати́свамь и бати́сувамь (да бати́самь и да баттѝшнѫ),** *гл. ср. Т.* 1) Затънвамь, потънвамь, удавамся; **завязáть, утопáть, тону́ть.** 2) Пропадамь, изгубямся, изтрѣбвамся; **пропадáть, выводи́ться.** *Баттисвать ми парь,* сир. не могѫ да гы земѫ отдѣто гы съмь далъ. *Стары-ты работы отъ день на день баттисвать.*

Баттѝсване и баттѝсуване, *с. ср.* 1) Потънване, давене; **утопáніе.** 2) Пропадане, изгубяне.

Баттѝшнѫ, ешь, — ти́салъ, и баттѝсамь, *гл. свр.* 1) Да затънѫ, да потънѫ, да ся удавѫ; **завя́знуть, утону́ть.** 2) Да пропадѫ, да ся загубѫ; **пропа́сть, вы́вестись.**

Баттжрдúсамъ, в. **баттжрдúшиж**.

***Баттжрдúсвамъ и баттжрдúсувамъ** (**да баттжрдúшиж и да баттжрдúсамъ**), *гл. д. Т.* Докарвамъ нѣкого да си разобори, да изпадне, разобарiамъ; **доводúтъ кого́ до разорéнiя, быть причúною разорéнiя, причúнiять разорéніе кого́.**

Баттжрдúсване и баттжрдúсуване, *с. ср.* Разобарiане другаго.

Баттжрдúшиж, ешь, — дúсалъ, и баттжрдúсамъ, *гл. свр.* отъ **баттжрдúсвамъ.** Да разоборiж. — **дúсанъй**, *прич. стр.* Разоборенъй; **разорéный другúмъ.**

Бáтулъ, им. соб. мжжко.

Батýшь в. **бътýшь.**

Батъ и бжтъ, *с. м.* Язикъ на кжпонъ; **стрéлá у нѣсóвъ.** (Радомиръ).

Бáу! *междом.* 1) За плашене. *Кажи бау, та го уплаши.* 2) За подражiане куче лаене: **подражáніе собáчьему лáю, гавъ!** *Не въикать ли ти хощь! не въикай бау!*

***Бахáръ**, *с. м. Т.* Бехаръ, едно миризливо сѣмн.

Бахрамá и бахрьмá, *с. ж.* Махрама, на крьиж, и на какъвъ да е плать, направено по краiа да висять нищкъ; рясъ, сачаци; **бахрамá, мохрúя.** *Крьна бахрама*, крьна съ рясъ.

Бахрамúца и бахрьмúца, *ум. ж.* отъ **бахрамá**; **бахрóмка, мохоркúй.**

Бахтлúйка, *с. ж.* Коiато има бахтъ, честита; **счастлúвая.**

***Бахтлúя**, *пр. нсизм. Т.* Който има бахтъ, честитъ; **счастлúвый.** *Той е бахтлúя;* **емý везётъ.**

***Бахтъ**, *с. м. Т.* Честъ, кжсметъ; **счáстіе, лафá.** *Работи ми бахт-ъ*, имамъ честъ; **мнѣ везётъ, спорúтъ, слýжитъ счáстье, мнѣ во всёмъ лафá.** *Iá бахтъ, на тахтъ;* **нанъ, или пронáлъ.**

Бахýрчи и пахýрчи, *ум. ср.* отъ **бахýръ и пахýръ.** Малъкъ калаiанъ сждъ за ракиж; **небольшóй оловúнный сосýдъ для вóдки.** *Калено бахурчи*, в. **каляни́чя.**

Бахýръ и пахýръ, *с. м.* Сждъ за ракиж, черекъ; **сосýдъ для вóдки.**

Бáхуръ, *с. м. Т.* 1) Гжзно-то черво, дебело-то черво; **тóлстая кишкá у живóтныхъ.** 2) Таково черво напълнено съ крѣхчиж на надѣпиж; **колбасá изъ тóлстой кишкú.**

Бахчавáнинъ, в. **бахчавáнъ.**

Бахчавáнка, *с. ж.* Градинарка; **садóвница, огородница.**

***Бахчаванлжкъ**, *с. м. Т.* Градинарство; **садовóдство, огородничество.**

Бахчавáнскый, ска, ско, *пр.* отъ **бахчавáнъ.** Градинарскый, градинскый; **садóвничiй, огорóдничiй, садóвый, огорóдный.**

— скы, *нар.* Като бахчаванъ, градинарскъ; **по садóвничему, по огорóдничему.**

***Бахчавáнъ** и **бахчавáнинъ**, *с. м. Т.* Градинарь; **садóвникъ, огорóдникъ.**

Бахчúйка и бахчúца, *ум. ж.* отъ **бахчúна** и **бахчá.** Градника; **сáдикъ, огородецъ.**

***Бахчúна и бахчá**, *с. м. Т.* Градина; **садъ, огорóдъ.**

Бахъ! *межд.* 1) За чюденiе. *Днесь бахъ, зарань тахъ!* 2) За плашене. *Кажи бахъ! да го уплашишъ.*

Бáцамъ (бáцвамъ, да бáциж, бáцнувамъ), *гл. д.* Бакамъ, цалувамъ, цѣлувамъ, полюбвамъ; **цѣловáть, лобызáть.** *Бацъ кушж*, цупъ кушж. — **мся**, *гл. възвр. вз.* и *стр.* Бакамся, цалувамся, цѣлувамся, полюбвамся; **цѣловáтся, лобызáться, лобзáться.** — **цанúый**, *прич. стр.* Бакапый, цалуванъй, цѣлуванъй, полюбванъй.

Бáцание, *с. ср.* Бакапе, цалуване, цѣлуване, полюбване; **цѣловáніе.**

Бáцвамъ и бáцнувамъ, *гл. мн-кр.* отъ **бáцамъ.** Бакамъ, бакнувамъ, цѣлувамъ, полюбвамъ.

Бáциж, ешь, — ижлъ, *гл. ед-кр.* отъ **бáцамъ.** Да бакиж, да цалуиж, да цѣлуиж, да полюбж; **поцѣловáть. — ижтый**, *прич. стр.* Бакижтъй, цалуижтъй, цѣлуижтъй, полюбенъй; **поцѣловáнный.**

Бáчё, *ум. м.* отъ **бáй.** Байко, байно, байче, бако, бате. *Доведи, Малче, Величкж.* — *Не иде, бачe, безъ тебе.*

Бáчёвъый, въ, ва, во, *пр.* отъ **бáчё.** Байковъй, байновъй, байчевъй, баковъй, батевъй.

Бáчиво, *с. ср.* Бачило, бачинще.

Бачúйка, в. **бачúница.**

Бачúйскъй, ска, ско, *пр.* отъ **бачúна.** Бачинарскъй.

Бачúница, *ум. ж.* отъ **бачúна.** Мандрица.

Бачúнще и

Бачúло, *с. ср.* 1) Мѣсто, дѣто е имало, дѣто е было нѣкога бачина; бачиво. 2) Бачина. *Съ единж овцж бачило не бива.*

> Тъи си сѣдишь на бѣло бачило,
> И не знаешь: твоя бѣла Петра
> Залюбила селскъ-тъи бирачи,
> Залюбила Турскъи изаджии. *Нкс.*

Бачúна, *с. ж.* Ограда въ поле или въ планиж, дѣто доять овцж, та бутать масло и правять сърене; мандра; **оичáрня въ нóлѣ или въ горáхъ, въ котóрой доятъ овéцъ и приготовлúютъ мáсло и сыръ.** *Това не е бачина. Това не е бацина-та ти бачина. Лема е това бачина? Свился като кучя на бачиж.*

Бачинáрскъй, ска, ско, *пр.* отъ **бачúна.** Бачийскъй. *Кучкъ бачинарскъ.*

***Баччи́я,** *с. м. Т.* Който зима, който събира бачь; баджарь, мытарь. *Бѣгахмы отъ баччи́ж, налѣтяхмы на гюмрукчи́ж.*

Бачь, *с. м.* Мандраджия, който сыри сыренé-то на бачи́ж.

***Бачь,** *с. м. Т.* Мыто, что зимать на всякой товаръ, что ся вкарва въ градъ или ся изкарва изъ града; **по́шлина за прово́зъ това́ровъ чере́зъ засто́ву, стари́нное мы́то.** Бачь ся зимаше едно врѣмя и на нѣкои стражи край пѫтя.

***Башибозу́къ,** *с. м. Т.* 1) Човѣкъ развалена глава, блъснѫтъ. 2) Нерядовнъ войникъ, самоволникъ; **волонтёръ.**

***Башка́,** *Т.* 1) *пр. неизм. а)* Отдѣленъ; **отдѣльный.** *Моя-та стока е башка отъ ваши́-тѫ,* сир. отдѣлена е, не е смѣсена съ неѭ. *б)* Другъ, другояче; **друго́й, ина́кій, осо́бенный.** *Таѧ работа е башка.* 2) *нар. а)* Отдѣлено, на странѫ; **отдѣльно, въ сто́рону.** *Тури това башка;* **положи́ ѩто отдѣльно.** *б)* Освѣнь; **кро́мѣ.** *Башка отъ тѫж стокѫ имамь другѫ, още два пѫти толкова. в)* Особенно; **особли́во, осо́бо, осо́бенно.** *г)* Отдѣлно, не заедно, побашка; **врозь, нарозь, нарозно, порозь.** *Врьжѫ башка;* **йдти врозь.** *Башка по башка;* **ка́ждый въ отдѣльности.**

***Башкалѫ́къ,** *с. м. Т.* Нѣчто отдѣлено; **нѣчто отдѣльное.** *Азъ имамь башкалѫ́къ,* сир. освѣнь онѫ́ж стокѫ, что имамь обще съ другы, съ ортаци или братне. имамь и нѣчто само мое.

Башлади́самь, в. **башлади́шѫ.**

***Башлади́свамь и башлади́суамь** (да башлади́самь и да башлади́шѫ), *гл. д. Т.* Дарѫ, дарѣвамь, харизвамь; **дари́ть.—мся,** *гл. вз.* и *стр.* Дарѫся, дарѣвамся; **дари́ться.**

Башлади́сване и башлади́суване, *с. ср.* Дарене, дарѣване, харизване; **дарéніе.**

Башлади́шѫ, ешь, — ди́салъ, и **башлади́самь,** *гл. свр.* отъ **башлади́свамь.** Да подарѫ, да поклонѫ, да харижѫ; **подари́ть. —ди́санъ́ый,** *прич. стр.* Подаренъ́ый, поклоненъ́ый, харизанъ́ый; **подаре́нный.**

***Башлѫ́къ,** *с. м. Т.* 1) Главникъ на уздж, на юларь; **та часть ко́нской сбру́и, кото́рая надѣва́ется на го́лову ло́шади; о́главль, недоу́здокъ, о́броть.** 2) *мн. башлѫци:* прѣбири на тъкань; **узо́ры на тка́ни.**

***Башъ,** *пр. неизм. Т.* 1) Прьвъ́й, най-голѣмъ́ый; **пе́рвый.** *Башъ болгаринъ.* 2) Что ся наддава, кога ся промѣнявать еднъ царь на другъ, по́-добръ или за полицѫ; **промѣнъ, а́жіо, лажъ, курта́жъ.**

Башта́йко, — ковци, *с. м.* Който ходи да продава овощие за влънж; чичварь. *Евтинъ башкайко,* казвать томува, който харчи на широко и унесвѣсть.

Бащ, *с. м.* Отьць, отець, родитель, тато, тейко, тейно, баба, бабайко; **оте́цъ, ба́тюшка, па́пенька.** *Баща му нѣма врата,* казвать кога нѣкой не затварѣ врата-та като влиза нѣйдѣ. *Въ пѫть и сынъ на бащ е другарь. Дѣца смы, нъ отъ старъ бащ смы. Отъ старъ бащ чядо сьмь, что мя глядашь? Смѣйтеся, дѣца, че ся смѣе баща вы. Чтото му мыслять баща и майка, да го не сполѣтява; чтото му мыслять люде-то, то да го снамѣри. Какъвто баща-та, такъвъ и сынъ-тъ (такывы и дѣца-та). И бащ си за парж продава. И бащ си не вѣрвамь. Не си ми баща, та мя сѫдишь. Трьси на дъно-то бащ си. Лесно е на готовы дѣца баща да бѫдешь.*

Ба́щина и

Бащиния́, *с. ж.* 1) Бащино владание; **отцо́вское наслѣдственное имѣніе, о́тчина, дѣдина, во́тчина, о́тчина, отцо́вщина.** 2) Имание останѫло отъ бащ; наслѣдство, меразъ; **имýщество оста́вшееся отъ отца́, наслѣ́діе, наслѣдство.** *Това ми е бащина, бащиника.* 3) Отечество, татковина; **оте́чество, отчи́зна, ро́дина, мѣсторожде́ніе.** 4) Царь и всичко друго, чтото момъкъ дава на момины родители, когато ся годява; бащина правина, вѣнчанина, притъ, придь, агжрлѫкъ; **пла́та отъ жениха́ за невѣсту и пода́рки роди́телямъ ея, вѣно.** —Земи-ты въ Турско, спорядъ закона, сѫ на султана, а стопани-ти имъ ся считать за кираджии; нъ имало е и земи, които сѫ бѣлъзи сѫщий имотъ на стопанъ-тъи и тъна сѫ наричанъи *бащиника.* Тапии-тъи за тѣхъ сѫ ся писалъи по особенъ начинъ въ видъ на родословно дрьво спорядъ както сѫ прѣминувалъи тъна отъ единъ стопанъ на другъ по наслѣдство и по продань. Такъва имоти и въ Турекъи-тъи тапии сѫ наречени съ имя *бащиника;* **во́тчина, родово́е имѣніе.**

Ба́щинъ́ый, нъ, на, но, *пр.* отъ **бащ.** Бащовъ́й, татовъ́й, тейковъ́й, тейновъ́й; **отцо́вскій, отцо́въ, оте́ческій.** *Бащина благословиа. Облѣгася като на бащиното си колѣно. Не сьмь ти бащинъ подпоръ. Съ чюждъ хлѣбъ бащинъ помянъ не става. Алъ на бащино-то си крьщенье. На бащино-то си крьщенье не сьмь калъ толкова. Хълися, чеѕато сѫ ся ождребилъи бащины-тъи му кобылы.*

Бащи́ца, *ум. м.* отъ **бащ.** Казвася по́-часто, кога нѣкой моли другаго за нѣчто; **ба́тюшка.** *Послушай, бащице, живъ да си!*

Ба́щовъ́й, в. **ба́щинъ́ый.**

Ба́яж, еш, бая́лъ, и ба́ямъ, *гл. д.* 1) Съ шьпижтие и съ пѣкакъвъ похватъ, ужкакъ налучямъ что е станжло и что има да стане, или заназвамъ пѣкого отъ зло и правж да му бжде добрѣ; **вражъ, врачюкамъ, врачямъ, чарувамъ, кушямъ, глядамъ; порожи́ть, волхвова́ть, гада́ть, колдова́ть, куде́сить, наколдо́вывать, наговаривать.** *Баяж си,* ходж при врачь или при врачкж да ми баяжтъ за пѣчто; **порожи́ться.** *Да ти баяж, баби, да не тя изкаде мечка-та. — Баяй ми, бабо, да не мя срѣщне. Колко знае баби, толкова и бае.* Кога е пѣкой боленъ, бае си за да оздраве; и кога постигне пѣкого неволя, той си бае да види отъ что е, та да се запази запанрѣдъ. Баяжтъ си и въ различнжи случаи, нъ баяние-то е праздна работа. 2) Говорж си, сказвамъ си пѣчто; **ба́ять.** *Това баба знае, това си бае. Бае си на блъзъ-ты.*

***Бая́** и **базъ-бая́,** като *пр. неизм.* и като *нар. Т.* Доста пѣчто, не малко, не съвсѣмъ просто; **поря́дочный, поря́дочно.** *Бая работа;* **поря́дочная рабо́та.** *Това е бая конь;* **э́то поря́дочная ло́шадь.** *Бая ся уморихмы:* **поря́дочно уста́ли.** *Базъ-бая человѣкъ. Бая е тжй,* тако-речи, май е така, тжй си е; **такъ и есть, такъ и должно́ быть.**

***Баяалдя́свамъ,** в. **баялдя́свамъ,**

***Баяалма́,** в. **баялма́.**

Ба́ямъ, *гл. д.* в. **ба́яж.**

Ба́яние, *с. ср.* отъ **ба́яж** и **ба́ямъ.** Вражание, кушание, чарувание, баячка, баялка, басенка; **порожде́ніе, порожба́, гада́ніе, волхова́ніе, колдова́ніе, колдовство́, ча́ры, наговоръ.**

***Бая́ть,** *пр. неизм. Т.* 1) Что е прѣсѣдѣлъ, прѣстоялъ, непрѣсенъ; **несвѣжій.** *Астието станж баять. Баять хлѣбъ,* който е прѣсѣдѣлъ отъ день и повече. 2) Что е отъ мѣрж-тж навънъ, что си нѣма мѣсто; **чрезмѣрный, неумѣстный.** *Думы-ты ти станжж баять,* сир. излѣзохж отъ мѣрж-тж на вънъ.

Бая́чка, *с. ж.* 1) Жена, която бае, врачка, вражячка, вражялица, бродница, кушячка; **гадалщица, колду́нья, колдо́вка, куде́сница, чародѣйка, волше́бница.** 2) Баяние.

Бая́чь, *с. м.* Който бае, вражялецъ, врачь, глядачь, бродникъ: **порожей, колду́нъ, куде́сникъ, чародѣй, волше́бникъ.**

Вдовѝца, вм. **вдовѝца.**

Вдѣ́ние, *с. ср.* 1) Много и размѣтно четение въ црькважъ спорядъ пѣкой праздникъ или на личенъ день; **всенощное вдѣніе.** 2) Кога пѣкой стои нощнжъ буденъ да варди пѣчто; **вдѣніе, бо́дрствованіе.** *Нощесь щж вардж, щж дрьжж вдѣние.*

Вдю́ла, вм. **дю́ла.**

Ве, *междом.* Казвася кога да ся повъика пѣкой и кога си говори пѣкому съ добро, като съ молбж и за прѣдумване за пѣчто, за похвалж, съ чюдение, за подканване, садосано и на заканж, както и междометия: а, а-бе, а-бей, а-бре, *Витанс бе!* или: *бе Витанс!* **э́й, Вита́нъ!** *Продаваш ли бе тоа кань?* **э́й! продаёшь ли э́ту ло́шадь?** *Боли бе!* **охъ бо́льно!** *Драгулс бе, ка ми прослови това писмо;* **Дра́гулъ, прочита́й мнѣ пожа́луста э́то письмо́.** *Какво да правж бе, като съмъ старъ, ти не могж!* **Да что дѣлать, когда́ я старъ, и посему́ не могу́!** *Бе чловѣче Божий, зачто си такъвъ неразбранъ!* **э́й, братъ, зачѣмъ ты тако́й безтолко́вый!** *Тъ си знаалъ бе да четешь!* **вотъ какъ, ты умѣешь чита́ть!** *Бе отдѣ ся зе толкова много свѣтъ!* **э́ва, отку́да взя́лось тако́е мно́жество наро́ду!** *Бе че добръ чловѣкъ!* **Ахъ, како́й до́брый человѣкъ!** *Врьви бе!* **ну, ступа́й!** *Бе поврага го!* **ну, къ чёрту его́!** *Бе щж му платиж азъ!* **ну, я ему́ дамъ.** Това междометие, когато ся казва за чюдение, изричася съ самогласнж *е* и както обыкновено и провлѣчено.

Бе! *междом.* Съ изричание самогласнж-тж *е* провлѣчено показва блѣяние отъ овцж; **подража́ніе блѣя́нію ове́цъ.**

Бебе́, *с. м.* Бае, байко, бате, баче.

Бе́беръ, *с. м.* Животно пѣкакво. *Изтягнжлся като бебер. Облѣгася като бебер.*

***Бе́гли,** *с. м. мн.* Въ пѣсьнь, когато си пѣе, кога иджтъ сватови-ти да земжтъ булкж-тж:

Бегли бижтъ у момины дворы.
Щжтъ разбижтъ момиж-тж майкж.
Щжтъ разплачжтъ моминыка татко.

Бегликчи́йка, *с. ж.* Жена на бегликчиж.

Бегликчи́йскый и бегликчи́йскый, ска, ско, *пр.* отъ **бегликчи́я. — скы,** *пар.* Като бегликчиж.

Бегликчи́йчи, *ум. ср.* Младъ бегликчия.

***Бегликчи́я,** *с. м. Т.* Който събира бегликъ, десятъкъ отъ овця и козы, за хазиж-тж: **сборщикъ десяти́ны съ ове́цъ и козъ.** *Бегликчии-ти излизать пролѣть да броять овця-ты.*

***Бегли́къ и бейли́къ,** *с. м. Т.* 1) Что ходятъ отъ села-та да работятъ пѣчто за бевъ-ты или за царщиж-тж безплатно; **ба́рщина и всяка́я рабо́та, совершаемая безпла́тно по тре́бованію нача́льства.** *Отъ наше село карать часто на бегликъ.* 2) Отъ всичко, что иде въ хазиж-тж и что е за хазиж-тж, само съ имя бегликъ ся нарича десятъкъ-тъ отъ овця и козы, что ся зима всякоіж годиніж данъкъ; **десяти́на съ ове́цъ**

и козъ, взима́емая въ ви́дѣ по́дати въ по́льзу казны́. 3) Даромъ, безъ платѫ; **да́ромъ, безпла́тно.** *Азъ ся храня отъ бегликъ.*

Беглѝци, *с. ж. мн.* Овця, земенъ за данъкъ бегликъ.

Беглѝчецъ, *ум. м.* отъ **бегли́къ.**

Беглѝчкый и Беглѝшкый, ка, ко, *пр.* 1) Что е отъ бегликъ; **относя́щійся къ ба́рщинѣ.** *Беглишка работа.* 2) Что е на царщинѫ-тѫ; царскый; **казённый.** *Беглишкы амбари,* въ които ся насыпва десятъкъ-тъ отъ житата. 3) Бегликчийскый; **принадлежа́щій десятѝнщику ове́цъ и козъ.** *Беглишкы овця.*

Бе́говица, в. **бе́евица.**

Бе́говый, въ, ва, во, *пр.* отъ **бегъ.** Беевый. *Чигово, бегово, кой го нашълъ, негово.*

***Бегъ,** *с. м. Т.* в. **бей.**

***Беде́нъ,** *с. м. Т.* Зѫберъ на тврьдѣлъ; зидъ, стѣна, дуваръ, стоборъ, прѣграда; **стѣно́й зубе́цъ, стѣна́.**

Беджѝца, *с. ж.* в. **бе́евица.**

Бе́дристый, тъ, та, то, *пр.* Който има дебелы бедрѣ, кльчистый; **имѣющій то́лстыя ля́двеи.**

Бедри́ца, *с. ж.* Битъ памукъ, увалянъ на тънко и дълго насмо за да ся пряде.

Бедро́, *дв.* **бе́дрѣ,** *мн.* **бедра́,** *с. ср.* Кракъ-тъ отъ бута до колѣно-то, клька; **ля́двея, ля́шка, ля́жка, бедра́, бедро́.** *Плещѣ като мокрѫ полѫ о бедро,* говори блъснѫто.

Бедýхъ, *с. м.* Непрѣвитъ конь, пастухъ, атъ: **жеребе́цъ.**

Бедьрце́, *ум. ср.* отъ **бедро́.** Кльчица; **ля́шечка.**

Бе́евица, *с. ж.* Жена на бей, беговица, беджица, бенца.

Бе́евый, въ, ва, во, *пр.* отъ **бей.** Беговый.

Беендѝсамь, в. **беендѝшѫ.**

***Беендѝсвамь и беендѝсувамь** (да **беендѝсамь и да беендѝшѫ**), *гл. д. Т.* Аресвамь, ревне ми ся; **нра́вится мнѣ. — мся,** *гл. възвр.* Аресвамся; **нра́виться себѣ.**

Беендѝсване, и **беендѝсуване,** *с. ср.* Аресване.

Беендѝшѫ, ешь, — дѝсаль, и **беендѝсамь,** *гл. свр.* отъ **беендѝсвамь.** Да аресамь, да ми ся поревне; **понра́виться мнѣ. — дѝсанъый,** *прич. стр.* Аресанъый.

Безбо́жество и безбо́жьство, *с. ср.* Непочитане Бога, безбожие, безбожничество; **безбо́жіе, безбо́жество.**

Безбо́жие, *с. ср.* Безбожество; **безбо́жіе.**

Безбо́жникъ, *с. м.* Който не почита Бога, нечестивъ; **безбо́жникъ.**

Безбо́жница, *с. ж.* Която не почита Бога, нечестива; **безбо́жница.**

Безбо́жническый и безбо́жничьскый, ска, ско, *пр.* Нечестивый; **безбо́жническій. — скы,** *нар.* Като безбожникъ, нечестиво; **безбо́жнически.**

Безбо́жничество и безбо́жничьство, *с. ср.* Безбожество, нечестие; **безбо́жничество.**

Безбо́жничя, *ум. ср.* отъ **безбо́жникъ.**

Безбожнъый, — жьнъ и — женъ, жна, жно, *пр.* Който не почита Бога, не ся бои Богу, нечестивый; **безбо́жный. — но,** *нар.* Нечистиво, противно на Божий законъ; **безбо́жно.**

Безбо́жьство, в. **безбо́жество.**

Безбра́дъый, дъ, да, до, *пр.* Что нѣма брадѫ; **безборо́дый.**

Безбро́дливъый, въ, ва, во, *пр.* Что нѣма бродъ да ся прѣминува; **неимѣющій бро́да, непроходи́мый.** *На зло мѣсто безбродливо.*

Безбро́йнъый, — бро́ннъ и — бро́енъ, бро́йна, бро́йно, *пр.* Что нѣма брой, безчетнъый, что е тврьдѣ много; **безсчётный, безчи́сленный, несмѣтный.** *Безбройно иманѥ.*

Безви́ннъый, — ньнъ и — ненъ, нна, нно, *пр.* Что нѣма винѫ, кабахатъ, невинныый; **безви́нный, неви́нный.** *Безвиненъ с въ таѫ работѫ.* — **нно,** *нар.* Безъ винѫ. безъ кабахатъ, невинно; **безви́нно, неви́нно.**

Безво́днъый, — дьнъ и — денъ, дна, дно, *пр.* Что нѣма водѫ или и да има, не е доста; **безво́дный.** *Наше село є на безводно мѣсто.*

Безвре́днъый, — дьнъ и — денъ, дна, дно, *пр.* Что не докарва врѣдѫ, что не врѣди; **безвре́дный, невре́дный.**

Безврѣ́мянъый, нъ, на, но, *пр.* Что става и что ся прави безъ врѣмя; не когато му е врѣмя-то; **безвре́менный. — но,** *нар.* Не на врѣмя; не когато трѣбва; **не во́ время, не въ но́ру, безвре́менно.**

Безвѣ́рець и безвѣ́рьць, — рци, *с. м.* 1) Който не дръжи никаквѫ вѣрѫ; **безвѣ́ръ, невѣ́ръ.** 2) Който не дръжи здраво вѣрѫ-тѫ си; **нетвёрдый въ своёй религіи, невѣ́ръ.** 3) Невѣрникъ, нехристианинъ; **невѣ́рный, не́христь.**

Безвѣ́рие, *с. ср.* 1) Нѣмание вѣрѫ, невѣрство; **безвѣ́ріе.** 2) Недръжание вѣрѫ-тѫ си здраво; **нетвёрдость въ религіо́зныхъ вѣрова́ніяхъ.**

Безвѣ́рка, *с. ж.* Която нѣма или не дръжи здраво вѣрѫ-тѫ си, безвѣрница; **невѣ́рка.**

Безвѣ́рникъ, — ници, *с. м.* Който е безвѣренъ, невѣрникъ. безвѣрець; **безвѣ́ръ, невѣ́рный.**

Безвѣ́рница, *с. ж.* Която е безвѣрна, невѣрница, безвѣрка; **невѣ́рная, невѣ́рка.**

Безвѣ́рнъый, — рьнъ и — ренъ, рна, рно, *пр.* 1) Что нѣма, не дръжи никаквѫ вѣрѫ;

безвѣ́рный. 2) Что не дръжи вѣрж-тѫ си здраво; **не твѣ́рдый въ своей религіи.** 3) Невѣрникъ, нехристианинъ; **безвѣ́рный, нéхристь.**

Безгащáна, *с. ж.* Сиромахкиня, остала и безъ гащи; **голѝшка.** *Добро утро ти, безгащано! — Добрѫ дошла, голѝно!*

Безгащáнъ, *с. м.* Който е останалъ и безъ гащи сиромахъ; **голѝшъ.**

Безгáщитый, — **щьнъ** и — **щенъ, щна, щно,** *пр.* Что нѣма гащи.

Безглáвый, въ, на, во, *пр.* 1) Что нѣма главѫ; **безголóвый.** 2) Что нѣма главѫ надъ себя, нѣма господарь, нѣма кой да му заповѣда; **незанáсящій ни отъ когó, неподчинёный никому.**

Безглáсный, — **сьнъ** и — **сенъ, сна, сно,** *пр.* 1) Что нѣма гласъ, нѣмъ; **безглáсный.** 2) Что мълчи, не продумва, что не знае или не смѣе да продума нѣчто прѣдъ людіе, като нѣмъ; **кто не въ състоянін говорúть передъ другúми.** *На само хорàтинъ, а дно трѣбва да кажешъ нѣчто, шамъ си безгласенъ.*

Безглóбакый, въ, ва, во, *пр.* Малоумный, безумный, глàмакый, ахмакъ, роденъ такъвъ; **малоýмный, тупóй, несмѝсленый отъ рождéнія, идіóтъ.**

Безгрѣ́жность, *с. ж.* 1) Нѣмане грѣжѫ; **беззабóтность.** 2) Негрѣжене; **безнéчность.**

Безгрѣ́жный, — **жьнъ** и — **женъ, жна, жно,** *пр.* 1) Что нѣма грѣжѫ; **беззабóтный.** *Дѣца-та сѫ безгрѣ́жны,* 2) Что не си дава грѣжѫ за нищо; **безнéчный.** 3) Что бѫна безъ грѣжи; **безнéчный.** *Безгрѣ́женъ живòтъ,* **безнéчная жизнь.** — **жно,** *пар.* Безъ грижѫ; **беззабóтно, безнéчно.**

Безгрѣ́шность, *с. ж.* Нѣмане грѣхъ; **безгрѣ́шность.**

Безгрѣ́шный, — **шьнъ,** и — **шенъ, шна, шно,** *пр.* Что нѣма грѣхъ; **безгрѣ́шный.** — **шно** *пар.* Безъ грѣхъ; **безгрѣ́шно.**

Бездѝсамся, в. **бездѝшкся.**

***Бездѝсвамся** и **бездѝсувамся** (да ся бездисамъ и да ся бездѝшкъ) *гл. об. Т.* Озрѣзка ми, додѣва ми ся, досажда ми ся. **надоéдáетъ мнѣ отъ чегó.**

Бездѝсване и **бездѝсуване,** *с. ср.* Кога ся бездисва нѣкой отъ нѣчто, озрѣзване; **озрѣ́зéніе.**

Бездѝшкся, **сшся,** — **дѝсался,** и **бездѝсамся,** *гл. свр.* отъ **бездѝсвамся.** Да ми озрѣзне, да ми ся додѣе, да ми ся досади.

Бéздна, *с. ж.* Пропасть твърдѣ дълбока, като безъ дъно; **бéздна.**

Бездóмный, — **мьнъ** и — **менъ, мна, мно,** *пр.* Что нѣма домъ, сир. кѫщѫ и покѫщнинѫ; **неимѣющій дóма съ нýжными къ нему́ принадлéжностями.** *Бездоменъ като овчарь,* сир. самичькъ, нѣма никого и нищо.

Бездýшникъ, *с. м.* Който не жали другаго, немилостивый, бездушный, безжалостенъ, немилостивенъ; **бездýшникъ, криводýшникъ.**

Бездýшница, *с. ж.* Която не жали другаго, немилостива, бездушна, безжалостна, немилостивна; **бездýшница, криводýшница.**

Бездýшный, — **шьнъ** и — **шенъ, шна, шно,** *пр.* 1) Что нѣма душѫ; **бездýшный, неодушевлённый.** 2) Останѫлый безъ душѫ. мрътвый; **бездýшный, мёртвый.** 3) Что криви или прави зло, безъ да мълели за душѫ-тѫ си, что ще и бѫде на онзи свѣтъ отъ това, лошавый; **безсóвѣстный, криводýшный.** — **шно,** *пар.* Лошаво, злѣ; **безсóвѣстно, криводýшно.**

Бездѣ́ждие, *с. ср.* Кога не вали дъждъ, суша; **бездóждіе.**

Бездѣ́ждный, — **дьнъ** и — **денъ, дна, дно,** *пр.* Что нѣма дъждъ, что прѣминува безъ да вали дъждъ; **бездóждный.** *Бездъждно лѣто.*

Бездѣ́нный, — **ньнъ** и — **ненъ, нна, нно,** *пр.* 1) Что нѣма дъно; **бездóнный.** *Бездънна крина* — **праздèнъ амбáръ.** 2) Твърдѣ дълбокый; **бездóнный, несьма глубóкій.**

Бездѣ́тець, в. **бездѣ́тникъ.**

Бездѣ́тка, в. **бездѣ́тница.**

Бездѣ́ткынъ, в. **бездѣ́тникъ.**

Бездѣ́ткынка, в. **бездѣ́тница.**

Бездѣ́тникъ, *с. м.* Бездѣтець, бездѣткынъ, който не е добывалъ и който нѣма дѣца, бездѣтенъ; **бездѣ́тный.**

Бездѣ́тница, *с. ж.* Бездѣтка, бездѣткынка. която не е раждала и която нѣма дѣца. бездѣтка; **бездѣ́тная.**

Бездѣ́тный, — **тьнъ** и — **тенъ, тна, тно,** *пр.* Что нѣма или не е добывалъ дѣца, безчадный; **бездѣ́тный.**

Бездѣ́тство, *с. ср.* Нѣмане дѣца; **бездѣ́тство.**

Безжáлостный, — **тьнъ** и — **тенъ, тна, тно,** *пр.* Что нѣма жалость за нѣчто. не жали нищо. безмилостивный; **безжáлостный, немилосéрдый, безпощáдный, нещáдный.** — **тно,** *пар.* Немилостиво, безъ жалене; **безжáлостно, безпощáдно, нещáдно, немилосéрдо.**

Беззазóрный, — **рьнъ,** и — **ренъ рна, рно,** *пр.* Что е безъ зазоръ, отъ что нѣма зазоръ; **беззазóрный.** — **рно,** *пар.* Безъ зазоръ. безъ свѣнуване; **беззазóрно.**

Беззакóние, *с. ср.* Беззаконство, нѣчто вънъ отъ закона, противно на закона, грѣхъ; **беззакóніе.** *Учи всякое беззаконіе:* така отговарять на смѣхъ, кога попъта нѣкой за ученикъ какво учи.

Беззакóнникъ, *с. м.* Който прави беззаконна работъ, противъ на закона; **беззакóнникъ.**

Беззако́нница, *с. ж.* Която прави беззаконны, противны на закона работы; **беззако́нница.**

Беззаконі́ка, *с. ж.* Беззаконие, беззаконство; **беззако́ніе.**

Беззако́нный, — нынъ и — ненъ, нна, нно, *пр.* Что е вънъ отъ закона, противно на закона, неправый; **беззако́нный.** *Не трыпи беззаконны-ты работы.* — **нно,** *нар.* Не по закона, противно на закона, неправо; **беззако́нно.**

Беззако́нство, *с. ср.* и

Беззако́нщина, *с. ж.* Беззаконие, беззаконна, работа вънъ отъ закона, противна на закона; **беззако́ніе.**

Беззѫ́бый, бъ, ба, бо, *пр.* 1) Что нѣма зѫбы; **беззу́бый.** 2) Комуто сѫ изпадали зѫби-тѣ; **лиши́вшійся зубо́въ, беззу́бый.** *Беззѫба баба.*

Безисте́нець, *ум. м.* Малъкъ безистенъ.

***Безисте́нъ,** *с. м. Т.* Голѣма камяна ограда и вѫтрѣ въ нея дюкяни; **большо́е ка́менное строе́ніе съ ла́вками внутри́; гости́ный дворъ.**

Безка́пый, пъ, па, по, *пр.* Что нѣма капѫ, что е безъ шапкѫ; **не имѣющій ша́пки.**

Безкахѫ́рный, — рнъ и — ренъ, рна, рно, *пр.* в. **безнечи́лный.**

Безкни́жникъ, *с. м.* Който не знае книгѫ, не знае да чете и да пише; **безгра́мотный.**

Безкни́жница, *с. ж.* Която не знае книгѫ: четение и писмо, не знае да чете и да пише; **безгра́мотная.**

Безкни́жность, *с. ж.* Незнаяние книгѫ: четение и писмо; **безгра́мотность.**

Безкни́жный, — жнъ и — женъ, жна, жно, *пр.* Что не знае книгѫ, спр. четение и писмо; **безгра́мотный.**

Безко́стый, стъ, ста, сто, *пр.* Что нѣма кости, что е безъ кости; **безко́стный.** *Безкосто-то кости трыши,* казвать за языка.

Безко́сый, съ, са, со, *пр.* Что нѣма косѫ, лысый; **безволо́сый, ли́сый, плѣши́вый.**

Безкра́йность, *с. ж.* Нѣмание край; **безконе́чность, безпредѣлность.**

Безкра́йный, — кра́енъ, — крайна, крайно, *пр.* 1) Что нѣма край; **безконе́чный, безпредѣлный.** 2) Что е тврьдѣ много. безчетный, безбройный; **многочи́сленный, несмѣтный.** *Стоянъ има безкрайно имане.* — **кра́йно,** *нар.* Безъ край, тврьдѣ много; **безконе́чно, безпредѣльно, безчи́сленно.**

Базкра́кый, къ, ка, ко, *пр.* Что нѣма крака, безногый; **безно́гій.**

Безкрѣ́вный, — внъ и — венъ, вна, вно, *пр.* Что нѣма кръвь; **безкро́вный.**

Безкрѣ́лый, лъ, ла, ло, *пр.* Что нѣма крыла, что е останѫлъ безъ крыла; **безкры́лый, безкры́льный.**

Безкѫ́щникъ, *с. м.* Който нѣма кѫщѫ, нѣма дѣ да сѣди; **бездо́мникъ, безпрію́тный.**

Безкѫ́щница, *с. ж.* Която нѣма кѫщѫ, нѣма дѣ да сѣди; **бездо́мница, безпрію́тная.**

Безкѫ́щный,—щнъ и — щенъ, щна, щно, *пр.* Что нѣма кѫщѫ; **бездо́мный, безпрію́тный, безкро́вный.**

Безли́стный,—стнъ и—стенъ, стна, стно, *пр.* Что нѣма листа или му окапалы листата; **безли́стный.**

Безли́чный,—чнъ и—ченъ, чна, чно, *пр.* Что нѣма лице, что не личи; **неви́дный, невзра́чный, непригожій.**

Безма́лко и безма́ло, *нар.* Кога не достига малко, или иска още малко до, не докрай, не наплъно; **невсту́пно, невполнѣ.** *Проживѣ безмалко годинѫ;* **невсту́пно про́жилъ годъ. В. безъ ма́ло и безъ ма́лко при безъ.**

Безми́лостивный, — внъ и — венъ, вна, вно, *пр.* Безмилостивый, безмилостный, что нѣма милость, не ся смилява за нѣчто, безжалостный; **безми́лостивный безми́лостный, немилосе́рдый. — вно,** *нар.* Безъ милость, безмилостиво, безмилостно, безжалостно; **безми́лостивно, безми́лостно, немилосе́рдо.**

Безми́лостивый, въ, ва, во, *пр.* и — **во,** *нар.* в. **безми́лостивный.**

Безми́лостный, — стнъ и — стенъ, стна, стно, *пр.* и — **стно,** *нар.* в. **безми́лостивный.**

Безмѣ́рный, — рнъ и — ренъ, рна, рно, *пр.* Вънъ отъ мѣрѫ-тѫ, тврьдѣ много, безкрайный; **безмѣ́рный, непомѣ́рный, безпредѣльный. — рно,** *нар.* Отъ мѣрѫ-тѫ навънъ, тврьдѣ много, безкрайно; **безмѣ́рно, чрезвыча́йно, непомѣ́рно, надмѣ́ру.**

Безмѫ́жный, — жнъ и — женъ, жна, жно, *пр.* Дѣто нѣма мѫжъ; **безъ мущи́нъ.** *Останы смы въ кѫщи безмѫжны,* спр. мѫжете сѫ отишли повънъ, та смы останы само женъ. *Безмѫжна жена,* която нѣма мѫжъ; **безму́жная.**

Безнадѣ́жный, — дънъ и — денъ, дна, дно, *пр.* Что е безъ надѣждѫ; **безнадёжный, отча́янный. — дно,** *нар.* Кога нѣма надѣждѫ; **безнадёжно, отча́янно.**

Безнача́льный, — льнъ и — ленъ, лна, лно, *пр.* Что нѣма начяло; **безнача́льный.**

Безно́гый, гъ, га, го, *пр.* Что нѣма нозѣ, что е останъ безъ нозѣ, безкракый; **безно́гій.**

Безно́сый, съ, са, со, *пр.* Что нѣма носъ, останѫлъ безъ носъ; **безно́сый.**

Безобра́зие, *с. ср.* 1) Грозота; **безобра́зіе.** 2) Безочливость; **бесты́дство, наха́льство, на́глость.**

Безобра́зникъ, *с. м.* Безобразенъ, безсрам-

никъ, безочлинъ, суратєжзъ; **безстыдникъ, нахалъ, наглецъ.** *Какъвъ е безобразникъ!*

Безобра́зница, *с. ж.* Безсрамница, безобразна, безочлива, суратєжзъ; **безстыдница.**

Безобра́зность, *с. ж.* в. **безобра́зие.**

Безобра́зный, — **зьнъ** и — **зенъ, зна, зно,** *пр.* 1) Грозният; **безобра́зный.** 2) Безочливый, суратєжзъ; **безстыдный, нахальный, наглый.** — **зно,** *нар.* 1) Грозно; **безобра́зно.** 2) Безочлино, безсрамно; **безстыдно, нахально, нагло.**

Безо́кый, къ, ка, ко, *пр.* Който нѣма очи, не види, слѣпый; **безо́кій, безгла́зый.**

Безопа́сность, *с. ж.* Непазене, несъглядване, немарене; **неосторо́жность, небре́жность, неосмотри́тельность.**

Безопа́сный, — **сьнъ** и — **сенъ, сна, сно,** *пр.* Что не пази, несъглядва хубаво, не мари, кога прави нѣчто; немарливый; **неосторо́жный, небре́жный, неосмотри́тельный.** — **сно,** *нар.* Немарливо, безъ пазене; **неосторо́жно, небре́жно, неосмотри́тельно.**

Безотла́чный, — **чьнъ** и — **ченъ, чна, чно,** *пр.* Что не си отлѫча напѣкждѣ, что е всякого при нѣчто; **безотлу́чный, неотлу́чный.** — **чно,** *нар.* **безотлу́чно, неотлу́чно.**

Безо́чливость, *с. ж.* Безочность, безсрамность, безобразность; **безстыдство, наглость, нахальство, озорничество.**

Безо́чливый, въ, ва, во, *пр.* Безочният, що нѣма очи, нѣма срамъ, безсрамният, безобразният, суратєжзъ; **безстыдный, безсо́вѣстный, наглый, нахальный, озорный.** — **во,** *нар.* Безочно, безсрамно, безобразно; **безстыдно, безсо́вѣстно, нагло, нахально.**

Безо́чность, в. **безо́чливость.**

Безо́чный, — **чьнъ** и — **ченъ, чна, чно,** *пр.* и — **чно** *нар.* в. **безо́чливый.**

Безпа́мятный, — **тьнъ** и — **тенъ, тна, тно,** *пр.* Что нѣма памет, що е останъ безъ памет, та заборавя лесно; **безпа́мятный.**

Безпари́чность, *с. ж.* Нѣмание пари, оставане безъ пари; **безде́нежность, безде́нежье.**

Безпари́чный, — **чьнъ** и — **ченъ, чна, чно,** *пр.* Що нѣма пари, останѫлый безъ пари; **безде́нежный.** *Безпарична болесть по-тяжка и отъ тяжкъ болесть. Безпарична трєска го гази,* налѣгнѫла го е сиромашия-та.

Безпеча́лный, — **льнъ** и — **ленъ, лна, лно,** *пр.* Що нѣма печаль, грыжи; безкахърный; **безпеча́льный.** — **лно,** *нар.* Безъ печаль, безъ грижи, безкахърно; **безпеча́льно.**

Безпла́тный, — **тьнъ** и — **тенъ, тна, тно,** *пр.* Що е безъ платѫ, бадиава; **безпла́тный.** — **тно,** *нар.* Безъ платѫ, бадиава; **безпла́тно.**

Безпло́дие, *с. ср.* и

Безпло́дность, *с. ж.* Безплодство, кога нѣчто не дава плодъ; нѣмание плодъ; **безпло́діе, безпло́дность.**

Безпло́дный, — **дьнъ** и — **денъ, дна, дно,** *пр.* Що не дава плодъ; **безпло́дный.** *Безплодно дрьво.*

Безпло́дство, *с. ср.* в. **безпло́дность.**

Безплѣ́тный, — **тьнъ** и — **тенъ, тна, тно,** *пр.* Що нѣма плъть, снагѫ, безтѣлесният; **безпло́тный.** *Ангели-ти сѫ безплътни.*

Безпогрѣ́шность, *с. ж.* 1) Кога е нѣчто безъ погрѣшкѫ; **безошибочность.** 2) Кога нѣкой не погрѣшава, непогрѣшаване; **непогрѣши́тельность.**

Безпогрѣ́шный, — **шьнъ** и — **шенъ, шна, шно,** *пр.* 1) Що е безъ погрѣшкѫ, вѣрният, правият; **безоши́бочный.** 2) Що не погрѣшава; **непогрѣши́тельный.** — **шно,** *нар.* Безъ погрѣшкѫ; **безоши́бочно, непогрѣши́тельно.**

Безполе́зный, — **зьнъ** и — **зенъ, зна, зно,** *пр.* Що е безъ ползѫ, безъ облагѫ; **безполе́зный.** — **зно,** *нар.* Напраздно, напусто, файдасєжзъ; **безполе́зно.**

Безпра́вда, *с. ж.* Нѣмание правдѫ, неправда, неправдина, неправина, неправица; **несправедли́вость, непра́вда.**

Безприли́чный, — **чьнъ** и — **ченъ, чна, чно,** *пр.* Що е безъ приликѫ, неприличният, безрядният, безнѫтният; **неприли́чный, непристо́йный.** — **чно,** *нар.* Безъ приликѫ, неприлично, безнѫтно, безрядно; **неприли́чно, непристо́йно.**

Безпрѣмлѣ́чный, — **чьнъ** и — **ченъ, чна, чно,** *пр.* Що не прѣмлъча, що не млъква; **неумо́лкный, неумо́лчный.** — **чно,** *нар.* Безъ прѣмлъкване, кога нѣкой не млъква: **неумо́лкно, неумо́лчно.**

Безпрѣмѣ́нный, — **ньнъ** и — **ненъ, нна, нно,** *пр.* — **нно,** *нар.* в. **непрѣмѣ́нный.**

Безпрѣста́йный, — **стаенъ,** — **стайна, стайно,** *пр.* Що не прѣстава, безпрѣстанният, непрѣстайният, едностайният; **безпресста́нный, непрерывный.** — **ста́йно,** *нар.* Безъ прѣставане, безпрѣстанно, непрѣстайно, едностайно; **безпресста́нно, непрерывно.**

Безпрѣста́нный, — **ньнъ** и — **ненъ, нна, нно,** *пр.* и — **нно,** *нар.* в. **безпрѣста́йный.**

Безнѫ́тность, *с. ж.* в. **безнѫ́тство.**

Безнѫ́тный, — **тьнъ** и — **тенъ, тна, тно,** *пр.* Що е отъ нѫтια навънъ, що не е завъ людіе, неприличният, безприличният, безрядният; **неприли́чный, непристо́йный, неумѣстный, безнуждный.** *Безнѫтна работа.* — **тно,** *нар.* Отъ нѫтια навънъ, неприлично,

не добрѣ, безприлично, безрядно; **неприли́чно, непристо́йно, неумѣстно, безпу́тно.**

Безнѫ́тство, *с. ср.* Безнѫтность, безнѫтна работа; **непристо́йность, безпу́тство.**

Безразсѫ́дный, — **дьнъ** и — **денъ, дна, дно,** *пр.* 1) Който не разсѫжда работы-ты добрѣ, безсмысленый; **безразсу́дный.** 2) Что не е добрѣ разсѫденъ, добрѣ прѣмысленъ; **не хорошо́ обду́манный, безразсу́дный.** *Безразсѫдна работа.* — **дно,** *нар.* Неразсѫдено, непрѣмыслено добрѣ, безсмыслено; **безразсу́дно.**

Безри́зничный, — **чьнъ** и — **ченъ, чна, чно,** *пр.* Что нѣма честь, кѫсметъ, кѫсметсѫзъ; **несча́стливый, несча́стный.** — **чно,** *нар.* Безъ честь, безъ кѫсметъ, кѫсметсѫзъ; **несча́стливо, несча́стно.**

Безри́зый, зъ, за, зо, *пр.* Что нѣма ризѫ, останѫлый безъ ризѫ; **неимѣющій руба́шки, оста́вшійся безъ руба́шки.**

Безро́гый, гъ, га, го, *пр.* Что нѣма роговы, шютый; **безро́гій, комо́лый.** *Безрогъ волъ.*

Безро́дный, — **дьнъ** и — **денъ, дна, дно,** *пр.* Что е останѫлъ безъ родъ, нѣма родниѫ; **безро́дный, безкро́вный.**

Безрѫка́вка, *с. ж.* Женска горна дрѣха безъ рѫкавы; **душегрѣя.**

Безрѫка́вчя, *ум. ср.* отъ **безрѫка́вка; душегрѣ́йка.**

Безрѫ́кый, къ, ка, ко, *пр.* Който нѣма рѫцѣ; **безру́кій.** *Хваща като безрѫкъ,* като безъ рѫцѣ.

Безря́дица,

Безря́дица и

Безря́дность, *с. ж.* Работа безъ рядъ, безъ приликѫ, неу́рядъ, безчиние; **безчи́ніе, безпоря́докъ, непристо́йность.** *Отъ безряди́цѫ не може си отвори очи-ты. Негова-та безрядность нѣма край.*

Безря́дный, — **дьнъ** и — **денъ, дна, дно,** *пр.* Что е безъ рядъ, безъ приликѫ, вънъ отъ ряда; безпѫтный, безприличный, неприличный; **неприли́чный, непристо́йный, неумѣстный.** *Безрядна работа,* дѣто не трѣбова, не приличя. — **дно,** *нар.* Безъ рядъ, безъ приликѫ, безпѫтно, безприлично, неприлично; **неприли́чно, непристо́йно, неумѣстно.** *Станѫ вяче безрядно, стига толкова.*

Безсвѣ́сный, — **сьнъ** и — **сенъ, сна, сно,** *пр.* вм. **безсвѣ́стный.**

Безсвѣстность, *с. ж.* Нѣмание свѣсть; **безсо́вѣстность.**

Безсвѣ́стный, — **стьнъ** и — **стенъ, стна, стно,** *пр.* 1) Что нѣма свѣсть; **безсо́вѣстный.** 2) Что не ся свѣстява; **безсозна́тельный, не приходя́щій въ себя́, въ сознаніе.** — **стно,** *нар.* Кога нѣма свѣсть; **безсо́вѣстно, безсозна́тельно.** *Безсвѣстно ся влада съ люде-ты.*

Безси́лие, *с. ср.* Нѣмание силѫ, слабость; **безси́ліе.** *Отъ безсилие не може вяче и да ходи.*

Безси́лный, — **льнъ** и — **ленъ, лна, лно,** *пр.* Что нѣма силѫ, не може, слабый; **безси́льный, сла́бый.** — **лно,** *нар.* Безъ силѫ, слабо; **безси́льно, сла́бо.**

Безсла́вный, — **вьнъ** и — **венъ, вна, вно,** *пр.* Что не е за похвалѫ, что е за укоръ, безчестный; **безсла́вный.** — **вно,** *нар.* Безчестно, укорно; **безсла́вно.**

Безсловесность, *с. ж.* Нѣмание дарбѫ за говорене; **безсловесность.**

Безсловесный, — **сьнъ** и — **сенъ, сна, сно,** *пр.* Что нѣма дарбѫ, не може да говори; **безсловесный.** *Животны-ты сѫ безсловесны.*

Безсмрѣ́тие, *с. ср.* и

Безсмрѣ́тность, *с. ж.* Кога нѣчто нѣма смрьть, неумиране никога; **безсме́ртіе.**

Безсмрѣ́тный, — **тьнъ** и — **тенъ, тна, тно,** *пр.* Что не умира никога; безумрьтный; **безсме́ртный.** *Душа-та е безсмрьтна.*

Безсмы́сленый, ъ, а, о, *пр.* Что не размыслюва, несмысленый, безразсѫдный; **безразсу́дный.** *Безсмыслено свѣтъ свѣтува.* — **но,** *нар.* Несмыслено, неразмыслено, безразсѫдно; **безразсу́дно.**

Безсо́лный, — **льнъ** и — **ленъ, лна, лно,** *пр.* Что нѣма соль, не е посолено, или му е малко соль-та; **несолёный, малосо́льный.** *Безсолны думы,* что ся казвать безъ приликѫ; **неумѣстныя слова́.**

Безспо́рность, *с. ж.* Неспорность, неспорене.

Безспо́рный, — **рьнъ** и — **ренъ, рна, рно,** *пр.* Что не спори, неспорнъ; **неспо́рный.** — **рно,** *нар.* Неспорно; **неспо́ро.**

Безсра́мникъ, *с. м.* Който нѣма срамъ; безобразникъ, срамотникъ; **безсты́дникъ, нагле́цъ, паха́лъ, озорни́къ, о́зорь, позо́рникъ, срамни́къ.**

Безсра́мница, *с. ж.* Когато нѣма срамъ, безобразница, срамотница; **безсты́дница, паха́лка, озорни́ца, о́зорь, позо́рница, срамни́ца.**

Безсра́мность, *с. ж.* в. **безсра́мство.**

Безсра́мный, — **мьнъ** и — **менъ, мна, мно,** *пр.* 1) Что нѣма срамъ, не ся срамя, безочливый, безобразный; **безсты́дный, на́глый, паха́льный, озо́рный, позо́рный.** 2) Срамный, срамотный; **сра́мный, постыдный, похабный.** — **мно,** *нар.* 1) Безъ срамъ, безъ срамяне, безочливо, безобразно; **безсты́дно, на́гло, паха́льно, озо́рно, позо́рно.** 2) Срамно, срамотно; **сра́мно, постыдно, похабно.**

Безсра́мство, *с. ср.* Безсрамность, нѣмание срамъ, безочливость; **безстыдство, на́глость, наха́льство.**

Безсре́брьникъ, *с. м.* Така ся наричать Святи Врачеве Козма и Дамианъ. *Святи безсребрьници.*

Безстра́шие, *с. ср.* Нѣмание страхъ, небояние, юначество; **безстра́шіе, смѣлость, отва́жность, небойзненность, неустраши́мость.**

Безстра́шный, — шьнь и — шенъ, шна, шно, *пр.* Что нѣма страхъ, не ся бои, срьдцатый, юнакъ; **безстра́шный, неустраши́мый, небойзненный, нероб́кій, смѣлый, отва́жный.** — **шно,** *нар.* Безъ страхъ, срьдцато, юнашкы; **безстра́шно, смѣло, отва́жно, неустраши́мо, небойзненно.**

Безсѣ́ние, *с. ср.* и

Безсѣ́ница, *с. ж.* Кога не може чловѣкъ да сни, не го хваща сънъ отъ мысль или отъ что да было; разсъница; **безсо́ница, безсо́нье.**

Бе́зтрага, вм. безъ трага, безъ дърьк. Кога ся надосать на нѣчто, казвать: *безтрага го!* сир. да иде да ся не види. *Иди безтрага!* махнися оттука, иди да ся невидишь, да не остане ничто отъ тебе; **пропади-ты!** *Отиде у безтрага,* съвсѣмь далече, много надалечь.

Безтѣлéсный, — сьнъ и — сенъ, сна, сно, *пр.* Что нѣма тѣло, нѣма снагѫ, безплътный; **безтѣлéсный.**

Безу́корный, — рьнъ и — ренъ, рна, рно, *пр.* Что е безъ укоръ, что не е за укоръ; **безукорѝзненный, неукорѝзненный.** — **рно,** *нар.* Безъ укоръ; **безукорѝзненно, неукорѝзненно.**

Безуме́ние, *с. ср.* Зиманье нѣкому ума, обезумяване, изумяване, подиваване; **обезу́мленіе.**

Безуме́нный, в. **безумѝ́ж.**

Безу́мие, *с. ср.* Безумство, безумщина, лудость; **безу́міе, безу́мство.** *Така работа е голѣмо безумие!*

Безу́мла, *с. ж. укор.* Безумница, ахмакъ, будала; **ду́ра.**

Безу́млё, *с. м. укор.* Безумникъ, ахмакъ, будала; **безу́мецъ, глупе́цъ, дура́къ.**

Безу́мливый, въ, ва, во, *пр.* и — **во,** *нар.* в. **безу́мный.**

Безу́мникъ, *с. м.* Чловѣкъ безуменъ, глупакъ, будала, ахмакъ; **безу́мецъ, глупе́цъ, дура́къ.**

Безу́мница, *с. ж.* Жена или мома безумна, глупава, будала, ахмакъ; **глу́пая, ду́ра.**

Безу́мный, — мьнъ и — менъ, мна, мно, *пр.* 1) Който нѣма умъ, слабоумный, глупавый; **безу́мный, глу́пый.** *По-добрѣ разуменъ душманинъ, нежели безуменъ приятель. Безуменъ гость домакына кани. Безумный всякога блядослови. Безъ умъ пойде, безуменъ си дойде. Безумный и другы-ты избезумява.* 2) Който си е изгубилъ ума, лудый; **сумасше́дшій.** — **мно,** *нар.* Глупаво, глупашкы, ахмашкы, будалскы, лудо; **безу́мно, глу́по.**

Безумрьтный, — тьнъ и — тенъ, тна, тно, *пр.* Безсмрътный; **безсме́ртный.**

Безу́мство, *с. ср.* и

Безу́мщина, *с. ж.* Безумие.

Безумѝ́ж, ѝшь, — мѝлъ (**безумя́вамь**), *гл. д.* Зимамь нѣкому ума, правѫ го да стане безуменъ, обезумявамь, изумявамь; **безу́мить, обезумля́ть.** *Безумный безуми и другы-ты, а умный гы вразумява.* — **ся,** *гл. възвр.* Ставамь безуменъ, обезумявамся, изумявамся, обезумѣвамь, изумѣвамь, поглупѣвамь; **обезумля́ться.** — **ме́ный,** *прич. стр.* Обезуменъый, изуменъый; **обезу́мленный.**

Безумя́вамь, *гл. мн-кр.* отъ **безумѝ́ж.**

Безутѣ́шный, — шьнъ и — шенъ, шна, шно, *пр.* Что нѣма утѣхѫ, что не може да ся утѣши, неутѣшный; **неутѣши́мый, неутѣшный, безутѣшный.** — **шно,** *нар.* Безъ утѣхѫ, неутѣшно; **неутѣши́мо, неутѣшно, безутѣшно.**

Безу́хый, хъ, ха, хо, *пр.* 1) Что нѣма уши; **безу́хій.** 2) Комуто е отрѣзано ухо, чюлъ; **корноу́хій.**

Безцѧ́нный, — ньнъ и — ненъ, нна, нно, *пр.* Безцѣнный.

Безцѣ́на, им. соб. женско.

Безцѣна́тый, тъ, та, то, *пр.* Безцѣнный. *Златъ вѣнець съ безцѣнаты камьнє.*

Безцѣ́нность, *с. ж.* Кога нѣчто спорядь достоинство-то си надминува всякѫ цѣнѫ; **безцѣ́нность.**

Безцѣ́нный, — ньнъ и — ненъ, нна, нно, *пр.* Безцѣнный, безцѣнатый, что е толкова хубаво, та цѣнѫ нѣма, тврьдѣ скѫпый; **безцѣ́нный, драгоцѣ́нный.** *Безцѣнны камьнє;* **драгоцѣ́нные ка́мни.**

> Даромь да ти е, юначе,
> Мое прочюто войводство
> И моя сабля френгиа
> Съ девять безцѣнны камыне. *Пѣс.*

Добра жена — безцѣненъ камыкъ.

Безчéлядный, — дьнъ и — денъ, дна, дно, *пр.* Что нѣма челядь, бездѣтный, безчядный; **бездѣ́тный.**

Безчéстие, *с. ср.* Правение безчестие; **безчéщеніе.**

Безчéстие, *с. ср.* Нѣчто за укоръ, за срамъ; **безчéстіе, позо́ръ.**

Безчéстный, — стьнъ и — стенъ, стна, стно, *пр.* Что е противно на честь-тѫ, что е за укоръ, срамотный; **безчéстный, по́длый.**

Не прави безчестны работы, ако не щешь да тя корять. По-добрѣ честно сиромашество, а не безчестно богатство. — **стно,** *нар.* Противно на честьтѫ, срамотно; **безчéстно, пóдло.** *По-добрѣ честно да умрешь, а не безчестно да живѣешь.*

Безчéстѫ, ишь, — **тúлъ,** *гл. д.* 1) Правѫ безчестие, докарвамъ укоръ нѣкому, засрамявамъ, срамотѫ; **безчéстить, позóрить, срамúть.** 2) Зимамъ честь-тѫ на нѣкоѭ; изразявамъ; **растлѣвáть.** — **тѫся,** *гл. възвр.* Правѫ си, докарвамъ си безчестие, укоръ; срамотѫся; **безчéститься, позóриться, срамúться.** — **стенъ,** *прич. стр.* Срамотенъ, засрамяванъ.

Безчéтенъ, — **тенъ** и — **тенъ, тна, тно,** *пр.* Что нѣма четъ, безбройнъ, тврьдѣ много; **безсчётный, безчúсленный, несмѣтный.** — **тно,** *нар.* Тврьдѣ много, безъ четъ, безбройно, безкрайно; **безсчётно, безчúсленно, несмѣтно.**

Безчéтъ, *нар.* вм. *безъ четъ.* Тврьдѣ. *Безчетъ много,* тврьдѣ много.

Безчилѣ́шство, вм. **безчловѣ́чьство.**

Безчúние, *с. ср.* Безчинство, нѣчто отъ ряда навънъ, безрядность; **безчúніе.**

Безчúникъ, *с. м.* Който прави безчиния, не врьви както трѣбва, както му е рядъ; **безчúникъ.**

Безчúница, *с. ж.* Която прави безчиния; **безчúница.**

Безчúнъ, — **нъ** и — **ненъ, нна, нно,** *пр.* Что е отъ ряда навънъ, безрядъ, безпѫтный; **безчúнный, непристóйный.** — **нно,** *нар.* Вънъ отъ ряда, безрядно, безпѫтно; **безчúнно, непристóйно.**

Безчúнство, *с. ср.* Безчиние.

Безчловѣ́чество, безчловѣ́чьство и **Безчловѣ́чие,** *с. ср.* Нѣманѣ чловѣчьство, чловѣщинѫ; лютость; **безчеловѣ́чіе, безчеловѣ́чность.**

Безчловѣ́чный, — **чьнъ** и — **ченъ, чна, чно,** *пр.* Който ся влада не като чловѣкъ, който нѣма чловѣчьство, немилостивъ, лютъ; **безчеловѣ́чный.** — **чно,** *нар.* Нечловѣчьскы, безчловѣчьскы, люто; **безчеловѣ́чно.** *Повали го та го наби безчловѣчно.*

Безчловѣ́чьскы, *нар.* Нечловѣчьскы, люто, безчловѣчно; **безчеловѣ́чно.**

Безчловѣ́чьство, в. **безчловѣ́чество.**

Безчловѣшкы, в. **безчловѣ́чьскы.**

Безчловѣшство, вм. **безчловѣ́чьство.**

Безчúнцина, *с. ж.* Нѣманѣ чловѣщинѫ, безчловѣчие; **безчеловѣ́чіе, безчеловѣ́чность.** *Безчловѣщина-та нѣма рога да ся види, а пакъ боде.*

Безчúдецъ, *с. м.* Който нѣма чядо; бездѣтецъ, бездѣтникъ; **бездѣ́тный, безчáдный.**

Безчúдие, *с. ср.* Нѣманѣ чядо, бездѣтство; **бездѣ́тство, безчáдіе, безчáдство.**

Безчúдка, *с. ж.* Която нѣма чядо, бездѣтка, бездѣткыня; **бездѣ́тная, безчáдная.**

Хубава, Добро, болярко,
Болярко, Добро, безчядко! *Пѣс.*

Безчúдный, — **дънъ** и — **денъ, дна, дно,** *пр.* Что нѣма чяда; бездѣтный, безчеладнъый; **безчáдный, бездѣ́тный.**

Безъ, *прѣдл.* Показва нѣманѣ; **безъ.** *Останли смы безъ хлѣбъ;* **мы остáлись безъ хлѣба.** *Прѣкарахъ нощь-тѫ безъ сънъ;* **я провёлъ ночь безъ сна.** *Безъ Бога и безъ слогѫ, кажи: не могѫ. Безъ гайдѫ веселия — гола неволя. Страшно безъ брашно. Безъ грошъ врядъ си лошь. Безъ здравѥ имотъ — омразенъ животъ. Жененъ е безъ попъ,* сир. не е вѣнчянъ: отговарнать, кога нытать за ергенъ жененъ ли е. — **Безъ да,** казвася прѣди глаголы, както **безъ** прѣди имена; **оборóтъ рѣчи, замѣнúющій дѣепричáстіе.** *Адохъ безъ да съмъ гладенъ;* **я ѣлъ не бýдучи голóднымъ.** *Той е отишълъ безъ да пыта, безъ да знаѫ азъ;* **онъ уѣхалъ не спросúвшись, безъ моегó вѣдома.** — **Бéзъ врѣмя,** като *нар.* Не у врѣмя, не на врѣмя, не когато трѣбва; **безврéменно, не вóвремя.** *Дойде безъ врѣмя;* **онъ пришёлъ не вó время.** *Умрѣ безъ врѣмя,* още младъ, при дни, при животъ; **онъýмеръ ещё молодымъ.** *Безъ врѣмя гость отъ Турчинъ по-лошь.* — **Безъ вѣ́рѫ,** като *пр. а)* Който не вѣрва, не ся довѣрява; **недовѣ́рчивый.** *Стояна е безъ вѣрѫ, мысли, че всички ѫ лъжѫть. б)* Който не е за вѣрѫ, когото не трѣбва да вѣрвамъ; **котóрому нельзя́ вѣ́рить.** *Не работи съ него, той е безъ вѣрѫ, ще тя измами.* — **Безъ дрýго,** като *нар.* Непрѣмѣнно; **непремѣ́нно.** *Безъ друго да го направишь, че много ны трѣбва.* — **Безъ мáло, безъ мáлко,** като *нар.* Насмалко; **едвá, безъ мáлаго, чуть.** *Безъ малко нé ока. Безъ малко щяше да падне;* **чуть не упáлъ.** В. **безмáлко.** Тоя прѣдлогъ, кога е сложенъ съ рѣчи, които ся начинать отъ буквы *к, п, т, х, ц, ч, ш, щ,* изричася *бес.*

Бей! *межд.* За чюденѣ. *Чюдна работа, бей, нито единъ да не дойде!* В. **бе.**

***Бей, бéеве,** *с. м. Т.* Бегъ, достоинство у Турци-тъи, което прѣминувъ изъ родъ въ родъ. *Като бей;* **панъ пáномъ.** *Живѣе като бей. Бей да съмъ, та нека гладенъ да ходя. Бей-тъ е бей и безъ пары, а*

магаря-то — магаря, ако ще има пары и съ товары.

Бе́йка, *с. ж.* Име, съ което дѣца-та наричать овцѫ-тѫ; **дѣтское назва́ніе овцы́.**

***Бейли́къ,** *с. м.* Ангария на бей, бегликъ; **ба́рщина, на́ищина.** *Работи като на бейликъ,* като ангарникъ, на силѫ, какъ да е.

Бе́йскый, ска, ско, *пр.* отъ **бей.** 1) Беговый. 2) Что приличи на бею. — **скы,** *нар.* Като бей, както приличи на бею. *Дрѣжися бейскы, врьви бейскы,* голѣмися, дрѣжися на тѫжко.

Бе́йчица, *ум. ж.* и

Бейчи́, *ум. ср.* отъ **бе́йка.** Шиля, агне; **ягнёнокъ, бара́шекъ.**

Бе́ка, *с. ж.* Раст. Трѣва съ класовъ, жи́тница, вѫсеничка, класатица, класатница, класица, подполошка. Така наричать двѣ растенія: 1) *Carex;* **осо́ка,** и 2) *Stachis;* **колосни́ца.**

***Бе́ки,** *вм.* **бе́лки.**

Беклеме́нце, *ум. ср.* отъ **беклемя́.**

***Беклемя́,** *с. ср. Т.* Стража на нѣкъ или на крайникъ; беклентица, варда; **стра́жа и караулъня, въ кото́рой она́ помѣща́ется, гдѣ нибу́дь у доро́ги или на грани́цѣ.**

Беклентийка, *ум. ж.* отъ **беклентица.** Беклеменце.

***Беклентица,** *с. ж. Т.* в. **беклемя́.**

***Бекри́ца,** *с. об. Т.* Прѣдаденъ на пиянство; пияница; **пьяница, пьянчу́га, капли́жникъ, капли́жка, капли́жница.**

Бекчи́йка, *с. ж.* Жена на бекчия; пѫдарка, куруджийка.

Бекчи́йскый и бекчи́скый, ска, ско, *пр.* отъ **бекчи́ца.** Пѫдарскый, куруджийскый.

Бекчи́йчя, *ум. ср.* Младъ бекчия, пѫдарчя, куруджийчя.

***Бекчи́ца,** *с. м. Т.* Вардачь, пазачь, пѫдарь, куруджия; **сто́рожъ.**

Бекя́ринъ, в. **бекя́ръ.**

***Бекярлѫ́къ,** *с. м. Т.* в. **бекя́рство.**

Бекя́рскый, ска, ско, *пр.* отъ **бекя́ръ; принадлежа́щій и сво́йственный холоты́мъ и неимѣющимъ женъ при себѣ. — скы,** *нар.* Като бекяръ; **по холосто́му.** *Живѣѭ бекярскы.*

Бекя́рство, *с. ср.* Бекярлѫкъ, бекярщина, кога нѣма нѣкой женѫ, или и да има, не е при него; **холостьба́, холоста́я жизнь.**

Бекя́рча, *ум. ср.* Младъ бекяръ.

Бекя́рщина, *с. ж.* Бекярство, бекярлѫкъ; **холостьба́, холоста́я жизнь.**

Вяке ми ся сдодѣяло
Отъ овчы́х бекярщинѫ:
Само лѣгни, само стани
Со ржцѣ-вѣ во пазухы,
Со нозѣ-вѣ во скутовы. *Пѣс.*

***Беки́ръ,** *с. м. Т.* Бекяринъ: 1) Който нѣма женѫ, нежененъ, ергенъ; **холости́къ, холосто́й.** *Ходѫ бекяръ.* 2) Кога нѣкой не е при женѫ си и при дѣца-та си; **не имѣющій своего́ семе́йства при себѣ.**

***Белги́ца,** *с. ж. Т.* Врьвь, конецъ, съ който дюлгери си удрять чрьты съ боѫ. *Удрѫмь белгицѫ;* **отбива́ть ни́ткою, отщёлкивать.**

***Белези́къ,** *с. м. Т.* и

***Белези́ца,** *с. ж. Т.* 1) Гривна; **брасле́тъ.** 2) Желѣзна клапа, белчюгъ за закличане ржцѣ; **на́ручни, ручни́ця цѣпи.** *Турицѫ му белезици на ржцѣ-ты.*

***Белекче́та,** *с. ср. мн. Т.* Белезици, белезни; **на́ручни.**

Бели́ца, *ум. ж.* отъ **бели́.** Бѣдица; **бѣди́ка.** *Нѣмала си баба белицѫ, та си купила прасенце.*

Бели́чка, *ум. ж.* отъ **бели́ца.**

***Бе́лки и бе́лкимь,** *нар. Т.* Беки: 1) Негли, може, невѣмь; **мо́жетъ быть, ка́жется.** *Почакай, белки дойде;* **подожди́, мо́жетъ быть придётъ.** 2) Лема, та лема; **ра́звѣ.** *Белки не знаешь?* **ра́звѣ ты не зна́ешъ.** *Чюнкимь, санкимь и белкимь — троица братѫ. Белкимь ще роди крушча-та аблъкы!*

***Белли́,** *нар. Т.* Явно, извѣстно, то ся знае; **извѣстно, коне́чно.** *Още не е белли, не ся знае, така ли е работа-та.*

Белчю́гъ, *с. м.* Колело като обрѫчь малко или голѣмо, отъ желѣзо и отъ что да е; халка; **кольцо́, белчу́гъ.**

***Белъ,** *с. м. Т.* 1) Рѣбица; **хребто́вая полоса́, спи́нка, филе́й.** 2) Рѣбица пастармосана; **солёная и провѣсная спи́нка.**

***Бела́,** *с. ж. Т.* Бѣда; **бѣда́.** *Навѣка ми, докара ми, белѫ на главѫ-тѫ. Намѣрила си белѫ-тѫ. Съ келавъ да ся боришь, съ рогатъ да ся бодешь, да си намѣришь белѫ-тѫ. Ровила, ровила свиня-та, докле си намѣрила белѫ-тѫ. Оженися да си земешь белѫ на главѫ-тѫ. Та това е бела-та въ торбѫ-тѫ! Пары-ты отъ белѫ белѫ раждать. Голѣма бела — голѣма хвала.*

***Белали́ца,** *пр. неизм. Т.* Что докарва белы, бѣдный; **причиня́ющій бѣды́.**

***Бенди́свамь,** в. **бесенди́свамь.**

Бенепре́къ, — ре́ци, *с. м.* Тѣсны Шопскы гащы, бревенеци; **штаны́ у Шо́новъ.** *Сини беневрецы, морави колчяци. Беневрецити сѫ добри, платъ-тъ да видимъ какъвъ е.*

***Бе́нка,** *с. ж. Т.* Черна брадавичка на лице-то или на тѣлото; ирьнка; **чёрная борода́вка на лицѣ или на тѣлѣ, роди́мое пятно́, ро́динка.**

Бе́нтець, *ум. м.* и
Бе́нтчя, *ум. ср.* отъ **бентъ**.
***Бентъ**, *с. м. Т.* Мѣсто на рѣкѫ, дѣто е запрѣщено, за да ся хване вада за водяницѫ или за что да е; плотъ, язъ; **плоти́на на рѣкѣ́, служа́щая для отведе́нія воды́ куда́ нибу́дь, перемы́чка, перепру́да, запру́да.**
Бе́нчица, *ум. ж.* отъ **бе́нка.**
***Бератли́я**, *пр. неизм. Т.* Който има берать. комуто е даденъ берать; **утвержде́нный дипло́момъ, гра́мотою въ чёмъ нибу́дь.** Едно врѣмя тръговци-ти ставахѫ бератлии, който щаше. За тръговскый берать имаше урѣчено, что да ся плаща. Съ такъвъ берать ся даваахѫ на тръговци-ты нѣкои правици, и една отъ най-главны-ты бѣше таа: за тръговскы работы никой не можаше да тягли бератлиѭ тръговець въ мехкемя да ся сѫди съ него, а трѣбваше да го тягли въ тиджарета, сир. въ тръговскый сѫдъ.
***Бера́тъ**, *с. м. Т.* Записъ като ферманъ, что ся дава нѣкому отъ высоко-то начялство, да ся знае, че е минѫлъ той на нѣкакъвъ рядъ; **ста́вленная гра́мота, дипло́мъ.**
Бера́чка, *с. ж.* Коато бере нѣчто; **собира́тельница, сбира́тельница.**
Бера́чь, *с. м.* Който бере нѣчто; **собира́тель, сбира́тель.** *Хванѫхъ берачи да беремъ лозя-та.*
Берба́, *с. ж.* 1) Браше, берене; **сборъ, убо́рка.** 2) Врѣмя-то, кога ся бере нѣкаква рожба, берптба; **вре́мя убо́рки (плодо́въ).**
***Берба́нтъ и берба́нтинъ**, *с. м. Т.* Никакъвъ чловѣкъ, урсузинъ; **негода́й, моше́нникъ, плутъ.**
***Берба́тъ**, *пр. неизм. Т.* Нечистъ, увалянъ; **нечи́стый, гря́зный.** *Упръска мя, та мя направи бербатъ. Бербатъ чловѣкъ*, бербаитъ.
Берберинъ, в. **берберъ.**
Берберка, *с. ж.* Жена на берберинъ; **жена́ цырю́льника.**
***Берберли́къ**, *с. м. Т.* Берберство.
Берберица, *с. ж.* Берберскый дюкянъ; **цырю́льня, бра́льня, бородобри́тня.**
Берберничка, *ум. ж.* отъ **берберица.**
Берберскый, ска, ско, *пр.* отъ **берберъ; цырю́льничій.**
Берберство, *с. м.* Берберликъ, берберскый занаятъ; **ремесло́ цырю́льника.**
Берберчя, *ум. ср.* Младъ берберъ.
***Берберъ и берберинъ**, *с. м. Ит.* Който има занаятъ да брѣсне; бричіачь; **цырю́льникъ, бородобрѣй.** *Берберинъ всякаквы главы бричи.*
Бе́рвамь, *гл. мн-кр.* отъ **бе́рж.**
Берекете́цъ, *ум. м.* Малко берекетъ.
***Берекетли́я**, *пр. неизм. Т.* и
Берекете́нъ,—**тънъ** и—**тенъ, тна, тно**, *пр.* Благодатный, плодовитый; **плодоро́дный, урожа́йный, изобильный, при́быльный.**
***Берекете́ть**, *с. м. Т.* Благодать, плодородие; **изоби́лie, оби́лie, урожа́й, благода́ть.** *Тяѫ годинѫ има голѣмъ берекетъ по рожбы-ты. Добръ берекетъ да дадс Господь!* благословиа. *Отъ тебе сефтя, отъ Бога берекетъ*, казвать продавци, кога имъ направи нѣкой сефта.
Бе́рение, *с. ср.* в. **бране́.**
Бе́ренъый, *прич. стр.* в. **бе́рж.**
Беридо́мка, *с. ж.* Пѣстовна, трудолюбива домакыня; **скопидо́мка, сберидо́мка.**
Беридо́мъ, *с. м.* Пѣстовенъ, трудолюбивъ домакынъ; **скопидо́мъ, сберидо́мъ.**
Бери́тба, *с. ж.* 1) Врѣмя-то, когато ся бере нѣкаква рожба; **врѣмя убо́рки плодо́въ.** 2) Берба, браше; **сборъ, убо́рка.**
Берни́къ и би́рникъ, *с. м.* Който събира данъци; **сбо́рщикъ по́дати.**
Бе́ро, им. соб. мѫжско. *Прати Марѫ на водѫ, иди, Беро, слѣдъ неѭ.*
Бе́рж, ешь, бралъ (**бе́рвамь** и **би́рамь**), *гл. д.* 1) Зимамь нѣчта отъ различны мѣста, та гы ставямь на едно; **собира́ть, сбира́ть, брать.** *Пчела-та бере медъ по цвѣта-та. Берѫ гжбы.* 2) Купувамь нѣчто дѣ колко найдѫ, за да наберѫ много; **покупа́я собира́ть.** *Берѫ овця за да гы карамь въ Цариградъ.* 3) Спѣстявамь, справямь помалко за да си стъкмѫ нѣчто да ми ся напира; **скапливать, скопля́ть.** *Берѫ домъ* и *берж кѫщѫ*, стъкмявамь си покѫщнинѫ; **скопля́ть хозя́йство,** *Бери пары за черны дни. Майсторъ Хватё девять занаяты знае: боринѫ цапи, катранъ вари, скрипци прави, тряскы бере.* 4) Обирамь, събирамь рожбѫ; **собира́ть, обира́ть плоды.** *Беремъ лозя-та. Беремъ орѣхы-ты. Който посѣялъ, ще жне; който посадилъ, ще бере.* 5) Зимамь, побирамь, събирамь; **вмѣща́ть.** *Таа бъчва бере сто вѣдра.* 6) Прѣтрьпѣвамь чясто досаждане отъ нѣчто, отъ нѣкого, безъ да отвръщамь; **сноси́ть ча́стыя доса́ды отъ кого́ безъ отвѣта.** *Бралъ, бралъ, та набралъ изврьхъ главѫ;* **терпѣлъ, терпѣлъ до-не́льзя.** *Азъ берж, берж, таче отеднѫжъ щѫ си изкарамь,* или: *щѫ си отвърнѫ. Бере, бере, ама кога изтури, никой нѣма да ся завръти.* 7) Зимамь. събирамь, свъкваме; **набира́ть.**

Царь войскѫ бере голѣмѫ,
Отъ всѣкый града по юнакъ,
Отъ Кошеницѫ момицѫ. *Пѣс.*

8) За болкѫ, за ранѫ: забирамь, затичамь, гноясвамь; **нарыва́ть, нагна́иваться.**

Прьсть ми бере; **на́лецъ у меня́ нарыва́етъ.** — *Бержѫ си гостѣ. а)* Правѫ гощавкѫ; **дава́ть угоще́ніе.** *Дѣто нѣма коткѫ, мышкы-ты си бержть гостѣ. б)* Имамь бѣдѫ, белѫ, разправѭ съ нѣчто; **имѣть позню́ съ кѣмъ или съ чѣмъ.** — *Бержѫ грыжѫ, гайля, касаветъ*, грыжѫся, касаветѫся, мыслѭ; **забо́титься, пе́чься, пещи́ся.** — *Бержѫ грыжѫ-тѫ нѣкому*, грыжѫся за него; **имѣть попече́ніе о комъ.** — *Бержѫ грѣхъ*, правѭ нѣчто грѣшно; **согрѣша́ть.** *Живѣѭ само да бержѫ грѣхъ.* — *Бержѫ грѣха нѣкому*, или, *на нѣчто*, правѭ му нѣчто, съ което грѣщѭ прѣдъ Бога; **дѣлать кому́ или чему́ что нибудь тако́е, чере́зъ кото́рое станови́ться винови́мъ пере́дъ правосу́діемъ Бо́жіимъ.** *Мжчишь го да му берешь грѣха.* — *Бержѫ душѫ*, казвася за кога нѣкой издъхва; **боро́ться со сме́ртію, быть при послѣднемъ издыха́ніи, умира́ть.** — *Бержѫ жалость-тѫ, бержѫ милость-тѫ нѣкому*, жалѭ го, милѭ, тѫжѫ за него; **жале́ть, тужи́ть о комъ.** — *Бержѫ кахжрѣ*, кахжрѭся; **печа́литься.** — *Бержѫ крыщеніе*, правѭ гощавкѫ на крыщение; **отправля́ть крести́ны съ угоще́ніемъ.** — *Бержѫ лой* (въ противенъ разумъ), топѫся отъ ядовы, копѫ, ядосвамся; **доса́довать.** — *Бержѫ мухы*, лапамь мухы, зѣпамь насамъ, натамъ; **зѣва́ть, глазѣть.** *Ты го учишь, ты го карашь, оно мухы бере.* — *Бержѫ петала*, врьвѭ, остаямь назадъ отъ дружинѫ-тѫ; **собира́ть подко́вы, т. е. ѣхать позади́ други́хъ, отставать въ доро́гѣ.** — *Бержѫ питѫ* и *бержѫ панудѫ*, правѭ гощавкѫ, че си добыхъ дѣтя; **даю́ угоще́ніе по слу́чаю разрѣше́нія отъ бре́мени.** *Лема сьмь питѫ брала за него!* — *Бержѫ помянѫ*, помянувамь нѣкого съ гощавкѫ; **отправля́ть помѝны по усо́пшемъ съ угоще́ніемъ.** — *Бержѫ срамѫ*, срамувамся; **стыди́ться.** *Врьви съ мене, азъ щѫ ти бержѫ срама.* — *Бержѫ студъ*, стынѫ, мрьзнѫ, зябнѫ; **зя́бнуть, мёрзнуть.** *Что стоишь вънъ да берешь студъ? Да си бержѫ хладъ за лѣтось.* — *Бержѫ тлакѫ*, свъкѭвамь, събирамь на тлакѫ; **собира́ть по́мочь, созыва́ть на по́мочь, на толо́ку.** *Нехърь-та най-чясто си бере тлакѫ.* — *Бержѫ ягоды*, червѭся отъ нѣчто, срамувамся; **краснѣть, стыди́ться.** — *Бержѫ ядовы*, ядосвамся отъ нѣчто; **доса́довать.** — **Бе́ржся,** *гл. възвр. и стр.* Събирамся, набирамся, натрупвамся, обирамся; **собира́ться, набира́ться.** *Орли-ти ся бержть на мрытвечинѫ. Гроздѥ-то ся бере когато узрѣе добрѣ.* — **Бе́ренъый, бра́нъый** и **бра́тъый,** *прич. стр. Брано лозѥ недобрано. Като да с влѣзлъ въ небрано лозѥ.*

Берна́за, в. **бря́за.**

Беряшко́мь, беряшкъ́мь и

Беряшкѫ́-тѫ, *нар.* Като бержѫ, отгорѣ на браше-то; **беру́чи, собира́ючи.**

Дѣвойка е смиль по поле брала,
Беряшкомь е въ горъ замрькнжла. *Пѣс.*

***Беслемя́,** *с. об. Т.* Храненикъ, храненица; **воспи́танникъ, пито́мецъ, прі́ёмышъ.**

***Бете́ръ,** *Т.* 1) *пр. неизм.* По-лошавъ; **ху́дшій.** 2) *нар.* По-злѣ, хуго, хуже; **ху́же.**

***Бетъ,** *Т.* Бедъ: 1) *пр. неизм.* Грозпъый, неприличпъый, нехубавъый; **нехоро́шій, дурно́й, неприли́чный.** *Бетъ думы.* 2) *нар.* Грозно, неприлично; **нехорошо́, некраси́во, ду́рно.** *Стои бетъ.*

Бе́чва, *с. ж.* 1) Калець, чорапъ, чюлка; **чуло́къ.** 2) Женскъый калець, доколѣпникъ.

Бе́чвица, *ум. ж.* отъ **бе́чва.**

Бе́чвица, *с. ср. мн.* Чекшири, потури, бечвы; **штаны́.**

Бе́чвы, *с. ж. мн.* 1) Бечвица, чекшири, потури; **брю́ки, штаны́.** *Жены-ты съ копринѧны фустаны, мжжѥ-ти съ бечвы изкынжты.* 2) Доколѣпници. 3) Широкы шалвари безъ крачюлы, до колѣпы-ты.

***Бешѝкъ,** *с. м. Т.* Дрьвяна люлка, колѣбка, лилайка, лѣлайка за дѣца; **колыбе́ль, лю́лька, зы́бка, кача́лка.**

Бешѝчець, *ум. м.* и

Бешѝчя, *ум. ср.* отъ **бешѝкъ.** Люлчица, лѣлайчица, лилайчица, колѣбчица; **колыбе́лка, кача́лочка, лю́лечка.**

***Бешлѝкъ,** *с. м. Т.* Сребърпа пара, что струва пять грошпа; **моне́та въ пять пя́стровъ.**

Грошеви-ти въ кошевы-ты,
Бешлици-ти въ шишици-ты. *Пѣс.*

Бешлѝчя, *ум. ср.* отъ **бешлѝкъ.**

Бе́ювамь, *гл. ср.* Бывамь като бей, живѣѭ бейскы, охалпо, добрувамь, болярувамь, баиѭся; **ба́риться, боя́рствовать.** *Умъ царува, умъ бѣюва, умъ паткы пасе.*

Бе́ювапе, *с. ср.* Живѣяше бейскы, добруваше, болярувапе.

Би́ба, *с. ж.* Жив. *Anas,* маница, пайка, патица, патка, шятка, шятица; **у́тка.**

Бибе́пце, *ум. м.* отъ **биба́.** Патенце.

Би́бка, *ум. ж.* отъ **би́ба.** Бибя; **у́точка.**

Би́блиѧка, *ум. ж.* отъ **би́блиа.**

***Би́блиа,** *с. ж. Гр.* Книга, въ коѭто е написано Священое Писапие, Вехтъый и Новъый Завѣтъ; **Би́блія.**

Биборли́въый, въ, па, во, *пр.* Бигорливый.

Бибо́ръ, *с. м.* Камъкъ бигоръ; **на́кипь.**

Биба́ *ум. ср.* отъ **би́ба.** Патя, бибка; **у́точка.**

Бѝвамъ, *гл. мн-кр.* отъ **бѝѭ**; **бива́ть.**

Биву́шка, *с. ж.* Раст. *Lonicera*; **жѝмолость, каприфо́лій.**

Бигорли́вый, въ, ва, во, *пр.* Биборливый: 1) Варовитый, киречливый; **известко́вый.** *Бигорлива вода.* 2) Горчивый, блудкавый; **го́рькій.**

Бигóръ, *с. м.* Камъкъ на шюплъ като гѫбѫ, что става въ нѣкои пещеры по тованя, по стѣны-ты и долу, дѣто капе вода и отъ неѫ остаа утайка, коато ся вкаменява; **капе́льникъ, на́кипь, натёкъ, сталакти́тъ.** 2) *Солено бигоръ*, нѣчто твърдѣ много прѣсолено, та едвамь ся яде или не може и да ся яде; **что нибу́дь сли́шкомъ солёное, горлопя́тина.**

Бѝемь, *нар.* Съ бой, съ биенье, бияшкѫтѫ, бияшкомь, бияшкъмь.

Турчинъ ми кара клятѫ робынѭ,
Люто ѭ кара по лютѫ слапѫ,
Биемь ѭ бие по бѣло лице. *Пѣс.*

Бѝенье, *с. ср.* Бъхтѣне, кога бие нѣкой, бой; **бѣ́ніе, битьё.** *Вино-то е за пиенье, а жены-ты сѫ за биенье.*

Бѝенъый, *прич. стр.* в. **бѝѭ.**

Бѝкамь, *гл. мн-кр.* отъ **бѝчѭ** (катурямь); **ва́ливать.**

Бѝканье, *с. ср.* отъ **бѝкамь.**

Бѝквамь, в. **бѝкнувамь.**

Бѝкване, *с. ср.* отъ **бѝквамь.** Бикнуване.

Бикме́нце, *ум. ср.* Малко бикмя.

***Бикмя́**, *с. ср. Т.* Врьвь усукана отъ влънѫ или копринѫ за обтаканье; **шнуръ и снуръ су́ченный.**

Бѝкнувамь и **бѝквамь**, *гл. уч.* отъ **бѝкнѫ.**

Бѝкнуване, *с. ср.* отъ **бѝкнувамь.**

Бѝкнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. ед-кр.* отъ **бѝчѭ.** Да катурѫ, да повалѫ; **повали́ть, пове́ргнуть на зе́млю.** *Бикнѫ єдно дрьво*, прѣсѣче го, катури го. **Да ся бѝкнѫ**, *гл. възвр.* Да ся катурѫ, да ся повалѫ, да паднѫ; **повали́ться, упа́сть.** *Бикнѫся, та умрѣ*, паднѫ, та умрѣ. — **нѫтый**, *прич. стр.* Катуренъый, поваленъый; **пове́ргнутый на зе́млю, повале́нный, свале́нный.**

Бикъ, *с. м.* Въ игрѫ на свинкѫ дупка-та на всякой играчь; пикъ.

Билбю́лецъ, *ум. м.* и

Билбю́лчя, *ум. ср.* отъ **билбю́лъ.** Славѣйчя; **соло́вушекъ, соло́вушко.**

***Билбю́лъ**, *с. м. Т.* Птица славѣй; **соловéй.** *Щешь ся научишь, кога засвирять билбюли-ти съ кавалъ.*

***Билги́на** и **билеги́на**, *с. ж. Т.* Гладичь, гладило, на което точять брьсначи и другъ ножевъ; **осёлокъ для точе́нія бритвъ.**

***Биле́** и **биле́мь**, *нар. Т.* Дори, дору; **да́же, пожа́луй.** *И това биле є много;* и **ѕто да́же (пожа́луй) мно́го.** *Нé само съмь видѣлъ, халъ съмь биле.*

***Би́ллаха**, *нар. Т. Валлаха, биллаха!* тако ми Бога! **ей Богу!**

Би́ло *с. ср.* 1) Дѣлъ на планинѫ, врьхъ-тъ, отдѣто отъ двѣ странъ иде падолнище; **сыртъ, водораздѣлъ горы́.** 2) Най-горний врьхъ, рѫбъ на покрывъ на оградѫ; **конёкъ.**

Да ли сѫ буйни вѣтрове,
Или сѫ тяжкъ снѣгове,
Что си тьмница прокапа
На само било въ срѣдѫ-тѫ,
Че ми перчема накапа. *Пѣс.*

3) Гряда, что ся туря на било на оградѫ; **князь, конь.** 4) Обще врьхъ на нѣчто; **ма́ковица, ма́ковка.** *Било на копѫ;* **ове́ршье.**

***Били́къ**, *с. м. Т.* 1) Стадо, чрьда; **ста́я, ста́до.** *По поле-то ходять билюци говяда.* 2) Чета, дружина; **отря́дъ.** *Минахѫ единъ билюкъ аскеръ.* — *Билюкъ влъци*, глотница; **ста́я волко́въ.** *Билюкъ птици*, орлякъ, ято; **ста́я птицъ.**

***Били́къ-баши́на**, *с. м. Т.* Глава на единъ билюкъ, на четѫ, войвода; **нача́льникъ отря́да.**

Билю́рецъ, *ум. м.* и

Билю́рчя, *ум. ср.* отъ **билю́ръ.**

***Билю́ръ**, *с. м. Т.* 1) Чисто бѣло стькло, кристотель; **хруста́ль.** 2) Сѫдъ отъ таково стькло; **хруста́льный сосу́дъ.**

***Бимбаши́на** и **бинбаши́на**, *с. м. Т.* Глава на хилядо душь (военень чинъ); **нача́льникъ отря́да изъ ты́сячи человѣ́къ, полко́вникъ.**

***Бина́**, *с. ж. Т.* Сграда, ограда, направа; **зда́ніе, строе́ніе.**

***Бинеджи́на**, *с. м. Т.* Който язди добрѣ на конь; **ѣздо́къ.**

***Бине́къ**, *Т.* 1) *с. м.* Конь за яздене; **верхова́я ло́шадь.** 2) *нар.* На конь; **верхо́мъ.** *Бинекъ ли дойде или пѣшь?*

***Бинѣ́къ-ташь** и **бинѣ́къ-ташѫ**, *Т.* Камъкъ, отъ който ся качвать на конь; **ка́мень, съ кото́раго взлѣза́ютъ на ло́шадь.** Такывъ камьне има насѫдѣ по голѣмы-ты кѫщя прѣдъ врата-та.

Бини́ца, *ум. ж.* отъ **бина́.** Сградица, оградица; **строе́ньице.**

Бини́чка, *ум. ж.* отъ **бини́ца.** Сградичка, оградичка.

***Бини́шь**, *с. м. Т.* Горня длъга широка дрѣха; **капо́тъ, ма́нтія.**

***Бини́на**, *с. ж. Т.* Яздене. *Конь-тъ има хубавѫ биниѫ*, сир. добрѣ ся язди на него.

Бѝрамь, *гл. мн-кр.* отъ **бе́рѫ.**

Бири́йка и **бири́ица**, *ум. ж.* отъ **бири́на.** Данъчець, вергийка.

Бири́на и **бѝрка**, *с. ж.* Биръ, давань, данъкъ,

порѣзъ, вергина; **по́дать съ дѣ́ма, налóгъ, окла́дъ.** *Въ малко село голѣ́ма бирѭа.*

Би́ркамь, *гл. д.* Дърѫ, брькамь, барамь, тѣ́рамь, тражѫ, трьсѫ, наламь; **иска́ть.** — **мся,** *гл. стр.* Дърѫся, барамся, брькамся, наламся, тѣ́рамся, тражѫся, трьсѫся; **иска́ться.** — **канъ́й,** *прич. стр.* Баранъ́й, брьканъ́й, дъренъ́й, наланъ́й, тѣранъ́й, траженъ́й, трьсенъ́й; **и́сканный.**

Би́ркание, *с. ср.* Дърене, брькане, баране, тѣ́ране, тражене, трьсене, налане; **иска́ніе.**

Би́рникъ, *с. м.* Берни́къ.

Би́рническъ́й, ска, ско, *пр.* отъ **би́рникъ.**

Бирóпина, *с. м.* Протогеръ, протоджіаръ, селскъ́й кехая, махалджіа; **глашата́й.**

Бирувань, *гл. ср.* Зимамь биръ, данъкъ; **брать но́дать.**

Откакъ Господь свѣтъ създаде
Блъгарину го прѣ́даде,
Блъгаринъ-тъ да царува.
Да царува, да бирува. *Пѣс.*

Бируване, *с. ср.* Зимане биръ, данъкъ.

Биръ, *с. м.* в. **бири́а.**

***Би́ръ-да,** *съкъз. Т.* И да; **хотя́.** *Биръ да* (и да) *съмъ старъ, още работѫ.*

***Бисáгъı,** *с. ж. мн.* в. **дисáгъı.**

Бисе́ра, им. соб. женско.

Бисе́рецъ *ум. м.* Малко бисеръ.

Бисе́рнъ́й, — **рьнъ** и — **ренъ, рна, рно,** *пр.* Бисерянъ́й; **жемчу́жный.**

Бисе́рчя, *ум. ср.* Малко зрънo бисеръ; **жемчу́жника.**

Бисе́ръ, *с. м. събр.* 1) Бѣлъı или нѣколко жлътникавъı тончста, что ся вадять отъ нѣкаквъı скойкъı и ся продупчвать на мониста за низане, а сѫ тврьдѣ скѫпъı; маргаритъ; **жемчу́гъ.** *Едно зрънo бисеръ*; **жемчу́жина, не́рло.** *Подправенъ бисеръ; бу́сы. Свиня отъ бисеръ не отбира.* 2) Раст. *Convallaria majalis*, гергёнденчя, гергёвъı бабкъı, момиска сълза, двулистъ; **ла́ндышъ.**

Бисе́рянъ́й, нъ, на, но, *пр.* Бисернъ́й, что е отъ бисеръ или има бисеръ; **жемчу́жный.** *Бисеряна огрълица.*

Би́тва, *с. ж.* Бой, джевкъ; **би́тва, сраже́ніе.**

Би́твица, *ум. ж.* отъ **би́тва.**

***Бити́мъ,** *с. м. Т.* Свръшькъ, край; **коне́цъ, оконча́ніе.**

Би́то-сѣ́рене. Сърене направено отъ млѣко, отъ което напрѣдъ сѫ избутали масло; **сыръ приготóвленный изъ молокá по снятіи мáсла.**

Биттúсамь, в. **биттúшѫ.**

***Биттúсвань и биттúсувань** (да биттúсамь и да биттúшѫ), *гл. д. Т.* 1) Доврьшамь, свръшамь; **окáнчивать, довершáть.** 2) *гл. ср.* Свръшвамся; **канчáться.** — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Доврьшамся, свръшамся; **окáнчиваться, довершáться.**

Биттúсване, *с. ср.* Свръшане, доврьшане; **окончáніе, окáнчиваніе.**

Биттúшѫ, ешь, — **тúсалъ,** и **биттúсамь,** *гл. свр.* отъ **биттúсвань.** 1) Да доврьшѫ, да свръшѫ; **окóнчить, окончáть, довершúть.** 2) Да ся свръшѫ; **кóнчиться.** — **санъ́й,** *прич. стр.* Доврьшенъ́й, свръшенъ́й; **окóнченный, довершённый.**

***Битъ-пазáръ,** *Т.* Мѣсто, дѣто ся продавать вехты нѣчта; **толкýчій ры́нокъ.**

Би́тый, *прич. стр.* в. **би́ѭ.**

***Битювúя.** *пр. неизм. Т.* Едностаенъ, самобитънъ, становитъ; **цѣ́льный, массúвный.**

***Биханúя,** *с. м. Т.* Животно, звѣрь; **живóтное, звѣрь.**

***Бичакчúя и бучакчúя,** *с. м. Т.* Ножаръ; **ножéвникъ, ножевщúкъ.**

Би́чение, *с. ср.* Катурѭане, новалѭане; **дѣ́йствіе вáлющаго.**

Би́чение, *с. ср.* Тръене дъскъ, талиъ; **пилéніе дóсокъ.**

Би́ченъ́й, *прич. стр.* в. **би́чѭ.**

Би́чецъ, *ум. м.* отъ **бичь.** Камчичецъ; **би́чикъ, кнýтикъ.**

***Бичúмъ,** *с. м. Т.* Кроежъ; **покрóй.**

Бичкúйка и

Бичкúница, *ум. ж.* отъ **бичкúя.**

***Бичкúя,** *с. ж. Т.* 1) Направа на водѫ, въ която тръѭть, правять дъскъ, талиъ; жлагарица, струѫна; **лѣсопúлыня, пúльная мéльница.** 2) Ножъ, съ който нануджии-ти рѣжѫть, кога работять; **ножъ, котóрымъ сапóжники и башмáчники рѣ́жутъ кóжи.**

Бичь, *с. м.* Уплетена отъ ремъци врьвь и привързана на дрьвце, за да ся бие съ неѭ нѣчто; камчикъ; **бичь, плеть, хлыстъ, кнутъ.**

Би́чѭ, ишь, — **чúлъ** (**би́камь, да би́кнѭ, би́кнувамь** и **би́квамь**), *гл. д.* Катурѭамь, новалѭамь; **валúть, повергáть на зéмлю.** *Бичѭ кладѭ, сѣкѫ ѫ въ коренa да падне.* **Би́чѭся** (**би́камся**) *гл. възвр.* Падамь, катурѭамся, новалѭамся; **нáдать, валúться.** *Бикнѭся, та умрѣ.* **Би́ченъ́й,** *прич. стр.* Катурѭанъ́й, новалѭанъ́й.

Би́чѭ, ишь, — **чúлъ,** *гл. д.* Тръѭ, разтръвамь, правѭ дъскъ, талиъ; **пилúть дóски.** **Би́чѭся,** *гл. стр.* **пилúться.** **Би́ченъ́й,** *прич. стр.* **пилённый.**

Би́шка, *с. ж.* 1) Раст. *Datura stramonium*, в. **бъ́ливóла.** 2) мн. **би́шкъı,** *Dipsacus*, лугачка, синя лугачка; **ворсúнка, чесáлка.**

Би́ѭ, ешь, билъ (**би́вамь**), *гл. д.* 1) Бъхтѫ, удрѭамь ударъ слѣдъ ударъ; **бить.** Вмѣсто *биѭ нѣкого* казвать и дрьвѫ, дъѭ, жюлѭ,

мла́тѫ, мѣ́шинѫ, налага́мь, пухамь и др., както и на русскы: вали́ть, дуть, ката́ть, колоти́ть, таска́ть и проч. *Бижѫ го до смрьть. Мирувай, че щѫ тя биѭ. Да го биешь, ще ти плаче; да го галишь, ще ти ся смѣе. Да го биешь, ще плаче; да му ся оставишь, ще ти ся смѣе. Вчера мя е било, днесь ми е мило. Като тя е било, зачто ти е мило? Кого бижть и не бѣга, кому давать и не зима? Когото не бижть, той не плаче. Сторі добро да тя бижть. Въ чюждѫ кѫщѫ не си простирай крака-та да не тя бижть. Длъгопрѫтъ веднѫжь бие. Бій циганчя-то прѣди да строши тыквѫ-тѫ (стовнѫ-тѫ). Бій добро, по́-добро; бій зло, по́-зло; бій лоше, по́-лоше. Бій кожюха, по́-топлъ; бій женѫ си, по́-мила. Бій женѫ-тѫ си — бій главѫ-тѫ си. Билъ ли си козѫ-тѫ, не щешь надешь млѣко. Попъ ако бие, простый трѣбва да прибие. Бій го, доклѣ ся качи свинка на дрьво. Бие самара, като не и́ ся пада да бие магаря-то. Бій самара да ся сѣща магаря-то.* 2) Трепѫ, убивамь, морѭ, умарявамь; **бить, убива́ть.** *Биѭ мечкы. Има чюмѫ въ село, и бие по нѣколко души на день. Вѣра вѣрѫ не бие.* 3) За пушкѫ: удрямь, карамь, гоѭ. *Така пушка бие надалечь;* **э́то ружьё бьётъ хорошо́.** *Пушка-та ми бие на двѣстѣ разкрачи;* **моё ружьё хвата́етъ, берётъ на двѣсти шагóвъ.** *Когото Господь пази, пушка не го бие. Съ тоѣ да го биешь, нѣма да изкарашь двѣ парыі отъ него.* 4) Чюкамь, ковѫ, забивамь. *Бій желѣзо-то, доклѣ е горящо;* **куй желѣзо, пока́ горячо́.** *Той не бие студено желѣзо. Единъ бие въ клинеца, другъ въ плочя-тѫ.* 5) Удрямь на нѣчто за да звьни, да дрьнка, да тупа, да бльска. *Чясъ-тъ (чясовникъ-тъ) бие шесть;* **часы́ бьютъ шесть.** 6) За срьдце-то и жилы-ты: тупамь. *Срьдце-то ми бие;* **се́рдце бьётся.** *Жила-та ми бие скоро;* **пульсъ у меня́ бьётся ско́ро.** 7) Сочѫ, глядамь, клоня. *Работа-та бие не́ на добро;* **дѣло на то смáхиваетъ, что не быть добру́, не предвѣща́етъ успѣха.** 8) За шаровы-ты: удрямь, докарвамь. *Бие на жлъто, на зелено;* **имѣетъ желтова́тый, зеленева́тый цвѣтъ.** — *Бие градъ, вали, чюка градъ;* **градъ идётъ.** *Дѣто Господь бие съ градъ, и ты удри съ камьне. Градъ бие и въ нѫцвы-ты.* — *Биѭ си главѫ-тѫ,* а) Мыслѭ, чюджся за нѣчто какъ е, какво да го правѭ; **лома́ть себѣ го́лову.** *Работа — да си биешь главѫ-тѫ съ неѭ;* **головоло́мное, мозголо́мное дѣло.** б) Каѭся, разкайвамся; **ка́яться, раска́иваться.** *Земи два камыка, та си бій главѫ-тѫ да ти дойде умъ-тъ.* — *Биѭ масло,* брькамь, бутамь, бучкамь масло; **бить, па́хтать, сбива́ть ма́сло.** *Бие водѫ-тѫ да пустне масло. Били смы водѫ-тѫ, не ще пустне масло.* — *Биѭ памукъ, харинѫ, козинѫ,* дрьнкамь гы, брьскамь гы да ся разчешѫть за да ся прядѫть; **бить, трепа́ть хлопча́тую бума́гу, шерсть и т. п.** — *Биѭ пѫть,* врьвѫ въ пѫть. *Билъ сьмь пѫть цѣлъ день, та сьмь се уморилъ;* **я шёлъ цѣ́лый день, и посему́ уста́лъ.** — *Бие слъньце,* удря, хваща, грѣе слъньце; **грѣть (о солнцѣ).** *Въ таѭ стаѭ бие слъньце.* — *Бие топлина,* иде топлина; **идётъ тепло́.** — *Бие свѣтлина,* иде, удря свѣтлина. *Свѣтлината ми бие въ очи-ты, та не могѫ да глядамь.* — *Бие мя съвѣсть-та,* грызе мя, мѫчи мя; **со́вѣсть му́читъ, грызётъ.** — *Биѭ тъпанъ,* а) Тъпамь тъпанъ; **бить въ бараба́нъ.** б) Разнасямь, разказвамь нѣчто да се разчюе; **разглаша́ть, бараба́нить.** *Праздна Мара тъпанъ била.* — *Биѭ си шягѫ съ нѣкого,* подигравамся, глумѫся съ него; **шути́ть, глуми́ться надъ кѣмъ.** — *Биѭ въ главѫ,* зашемедявамь, докарвамь главоболие; **отуря́ть, производи́ть головну́ю боль.** *Вино-то бие въ главѫ.* — *Биѭ въ очи,* правѭ да ми ся вглядвать, вдзамь въ очи; **кида́ться въ глаза́.** — **Би́ѭся,** 1) *гл. възвр.* Бъхтѫся, удрямся; **би́ться.** *Бій го по крака-та, да не ся бие по главѫ-тѫ. Биеся като слѣпъ прьчь на наслѫ.* 2) Залѣгамь, радѫ, чалѫщисвамь; **би́ться, стара́ться.** *Всякой ся бие за да добые.* 3) *гл. вз.* Бъхтѫся съ нѣкого; **би́ться, дра́ться.** *Пѣе и Бое ся бижть. Биётеся, не карайтеся. Двама ся бижтъ, единъ плаче. Билася Мара съ юнака, че му строшила кривака. Билися двѣ ятрѣвы, па и двѣты свѣкрѣвѫ-тѫ.* 4) Воювамь, имамь, правѭ бой; **воева́ть, вести́ войну́.** *Руссити сѫ ся били съ Турци-ты много пѫти.*

> Ѧ излѣзь, излѣзь, Ѧно моме,
> Та си поглядай горѣ и долу,
> Та да си видишь какъ си ся биѭть,
> Какъ си ся биѭть Турци съ Московци. *Пѣс.*

5) *гл. стр.* Бївамь битъ; **быть би́тымъ.** *Който не слушка, ще ся бие. Мирувай да не ся биешь.* — *Бижся съ умъ,* чюдѫся, маѭся, какво да правѭ; искамь да ся сѣтѫ за нѣчто, да разберѫ; **размышля́ть, лома́ть го́лову.** — *Рыба-та ся бие,* мрѣстися, врьга си икрѫ-тѫ, хайвяра; **бить икру́, мета́ть икру́, мета́ть, пуска́ть моло́ки, ро́ститься.**

порѣзъ, вергина; **по́дать съ ди́ма, налóгъ, окла́дъ.** *Въ малко село голѣма бирма.*

Би́ркамь, *гл. д.* Дърк, брькамь, барамь, тѣрамь, тражк, трьск, наламь; **иска́ть. — мся,** *гл. стр.* Дърксм, барамсм, брькамсм, наламсм, тѣрамсм, тражксм, трьскмсм; **иска́ться.—канъ́й,** *прич. стр.* Баранъ́й, брькань́й, дърень́й, наланъ́й, тѣранъ́й, траень́й, трьсень́й; **и́сканный.**

Би́рканіе, *с. ср.* Дърение, брькание, баране, тѣране, тражение, трьсение, налание; **иска́ніе.**

Би́рникъ, *с. м.* Берни́къ.

Би́рническій, ска, ско, *пр.* отъ **би́рникъ.**

Бирóвина, *с. м.* Протогеръ, протоджіаръ, селскъ́й кехаа, махалджіа; **главя́тай.**

Биру́вамь, *гл. ср.* Зимамь бирък; данъкъ; **брать по́дать.**

Откакъ Господь свѣтъ създаде
Блъгарину го прѣдаде,
Блъгаринъ-тъ да царува,
Да царува, да бирува. *Пѣс.*

Биру́ваніе, *с. ср.* Зимание бирък, данъкъ.

Бирък, *с. м.* в. **бирни́а.**

***Би́ръ-да,** *съкз. Т.* И да; хотя́. *Бирък да* (и да) *съмь старъ, още работѫ.*

***Бисáгы,** *с. ж. мн.* в. **дисáгы.**

Бисéра, им. соб. женско.

Бисéрець *ум. м.* Малко бисеръ.

Бисéрный, — рьнъ и **— ренъ, рна, рно,** *пр.* Бисерянъ́й; **жемчýжный.**

Бисéрчя, *ум. ср.* Малко зрьно бисеръ; **жемчýжника.**

Бисéръ, *с. м. съб.* 1) Бѣлъ или нѣколко жълтникавъ тончета, что ся вадять отъ нѣкаквъ скойкъ и ся продупчвать на мониста за низание, а сѫ тврьдѣ скѫпъ; маргаритъ; **жемчýгъ.** *Едно зрьно бисеръ;* **жемчýжина,** **нéрло.** *Подправенъ бисеръ;* **бýсы.** *Свиня отъ бисеръ не отбира.* 2) Раст. *Convallaria majalis*, гергёвденчя, гергёвъ бабкъ, момиска сълза, двуликъ; **ла́ндышъ.**

Бисéрянъ́й, нъ, на, но, *пр.* Бисерны́й, что е отъ бисеръ или има бисеръ; **жемчýжный.** *Бисеряна огрълица.*

Би́тва, *с. ж.* Бой, дженкъ; **би́тва, сраже́ніе.**

Би́твица, *ум. ж.* отъ **би́тва.**

***Бити́мъ,** *с. м. Т.* Свръшькъ, край; **коне́цъ, оконча́ніе.**

Би́то-сы́реніе. Сърение направено отъ млѣко, отъ което напрѣдъ сѫ избутали масло; **сыръ приготóвленный изъ молокá по снятіи мáсла.**

Биттúсамь, в. **биттúшѫ.**

***Биттúсвамь и биттúсувамь** (да биттúсамь и да биттúшѫ), *гл. д. Т.* 1) Доврьшамь, свръшамь; **оканчивать, довершáть.** 2) *гл. ср.* Свръшвамся; **кончáться. — мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Доврьшамся, свръшамся; **оканчиваться, довершáться.**

Биттúспаніе, *с. ср.* Свръшание, доврьшание; **окончáніе, оканчиваніе.**

Биттúшѫ, ешь, — тúсалъ, и **биттúсамь,** *гл. свр.* отъ **биттúсвамь.** 1) Да доврьшѫ, да свръшѫ; **окóнчить, окончáть, довершúть.** 2) Да сѫ свръшѫ; **кóнчиться. — санъ́й,** *прич. стр.* Доврьшенъ́й, свръшенъ́й; **окóнченный, довершённый.**

***Битъ-назáръ,** *Т.* Мѣсто, дѣто сѫ продавать вехтъ нѣчта; **толкýчій ры́нокъ.**

Би́тый, *прич. стр.* в. **би́ѫ.**

***Битювúя,** *пр. неизм. Т.* Едностаенъ, самобытънъ, становитъ; **цѣльный, масси́вный.**

***Биханúя,** *с. м. Т.* Животно, звѣрь; **живóтное, звѣрь.**

***Бичакчúя и бучакчúя,** *с. м. Т.* Ножіарь; **ножéвникъ, ножевщúкъ.**

Би́ченіе, *с. ср.* Катурiание, новалiание; **дѣ́йствіе вáлющаго.**

Би́ченіе, *с. ср.* Тръиение дъскъ, талиъ; **пилéніе дóсокъ.**

Би́ченый, *прич. стр.* в. **би́чѫ.**

Би́чецъ, *ум. м.* отъ **бичь.** Камчичецъ; **би́чикъ, кнýтикъ.**

***Бичúмъ,** *с. м. Т.* Кроежъ; **покрóй.**

Бичкúйка и
Бичкúница, *ум. ж.* отъ **бичкúя.**

***Бичкúя,** *с. ж. Т.* 1) Направа на водж, въ комто тръжкть, правять дъскъ, талиъ; жіагарица, стружна; **лѣсопúльня, пúльная мéльница.** 2) Ножъ, съ който пануджіи-ти рѣжкть, кога работять; **ножъ, котóрымъ сапóжники и башмáчники рѣжутъ кóжи.**

Бичь, *с. м.* Уплетена отъ ремъци врьвь и привързана на дрьвце, за да ся бие съ неѫ нѣчто; камчикъ; **бичь, плеть, хлыстъ, кнутъ.**

Би́чѫ, ишь, — чúлъ (би́камь, да би́кѫ, би́кнупамь и би́квамь), *гл. д.* Катурiамь, новалiамь; **валúть, повергáть на зéмлю.** *Бичѫ кладѫ,* сѣкѫ ѫ въ коренa да падне. **Би́чѫся** (би́камся) *гл. възвр.* Падамь, катурiамся, новалiамся; **нáдать, валúться.** *Бикнѫся, та умрѣ.* **Би́ченый,** *прич. стр.* Катурiанъ́й, новалiанъ́й.

Би́чѫ, ишь, — чúлъ, *гл. д.* Трыкъ, разтрывамь, правкъ дъскъ, талиъ; **пилúть дóски. Би́чѫся,** *гл. стр.* **пилúться. Би́ченый,** *прич. стр.* **пилённый.**

Би́шка, *с. ж.* 1) Раст. *Datura stramonium,* в. **бъзвóла.** 2) мн. **би́шкы,** *Dipsacus,* лугачка, синя лугачка; **ворсúнка, чесáлка.**

Би́ѫ, ешь, билъ (би́вамь), *гл. д.* 1) Бъхтѫ, удрiамь ударъ слѣдъ ударъ; **бить.** Вмѣсто *биѫ нѣкого* казвать и дрьвкъ, дъкъ, жюлкъ,

млатѫ, мѣшинѣ, налагамь, пухамь и др., както и на русскы: **валя́ть, дуть, ката́ть, колоти́ть, таска́ть** и проч. *Биѭ го до смрьть. Мирувай, че щѫ тя биѭ. Да го биешь, ще ти плаче; да го галишь, ще ти ся смѣе. Да го биешь, ще плаче; да му ся оставишь, ще ти ся смѣе. Вчера мя е било, днесь ми е мило. Като тя е било, зачто ти е мило? Кого биѭть и не бѣга, кому давать и не зима? Когото не биѭть, той не плаче. Сторы добро да тя биѭть. Въ чюждѫ кѫщѫ не си простирай крака-та да не тя биѭть. Дльгопрѧть веднѣжь бис. Бий циганчя-то прѣди да строши тыквѫ-тѫ (стовнѫ-тѫ). Бий добро, по́-добро; бий зло, по́-зло; бий лоше, по́-лоше. Бий кожюха, по́-топль; бий женѫ си, по́-мила. Бий женѫ-тѫ си — бий главѫ-тѫ си. Билъ ли си козѫ-тѫ, не щешь ядешь млѣко. Попъ ако бие, простый трѣбва да прибие. Бий го, доклѣ ся качи свинка на дрьво. Бие самара, като не и́ ся пада да бие магаря-то. Бий самара да ся сѣща магаря-то.* 2) Трепѫ, убивамь, морѭ, умарювамь; **бить, убива́ть.** *Биѭ мечкы. Има чюмѫ въ село, и бие по нѣколко души на день. Вѣра вѣрѫ не бие.* 3) За пушкѫ: удрямь, карамь, гонѭ. *Таа пушка бие надалечь;* **э́то ружьё бьётъ хорошо́.** *Пушка-та ми бие на двѣстѣ разкрачи;* **моё ружьё хвата́етъ, берётъ на двѣсти шаго́въ.** *Когото Господь пази, пушка не го бие. Съ топъ да го биешь, нѣма да изкарашь двѣ пары отъ него.* 4) Чюкамь, ковѫ, забивамь. *Бий желѣзо-то, доклѣ е горящо; куй желѣзо, пока́ горячо́. Той не бие студено желѣзо. Единъ бие въ клинеца, другъ въ плочя-тѫ.* 5) Удрямь на нѣчто за да звьни, да дрьнка, да тупа, да блъска. *Чясъ-тъ (чясовникъ-тъ) бие шесть;* **часы́ бьютъ шесть.** 6) За срьдце-то и жилы-ты: тупамь. *Срьдце-то ми бие;* **се́рдце бьётся.** *Жила-та ми бие скоро;* **пульсъ у меня́ бьётся ско́ро.** 7) Сочѫ, глядамь, клонѭ. *Работа-та бие не́ на добро;* **дѣло на то смахиваетъ, что не быть добру́, не предвѣща́етъ успѣха.** 8) За шаровы-ты: удрямь, докарвамь. *Бие на жлъто, на зелено;* **имѣетъ желтова́тый, зеленова́тый цвѣтъ.** — *Бие градъ,* вали, чюка градъ; **градъ идётъ.** *Дѣто Господь бие съ градъ, и ты удри съ камьне. Градъ бие и въ нѫцвы-ты.* — *Биѭ си главѫ-тѫ,* а) Мыслѭ, чюджся за нѣчто какъ е, какво да го правѭ; **лома́ть себѣ го́лову.** *Работа — да си биешь главѫ-тѫ съ неѫ;* **головоло́мное, мозголо́мное дѣло.** б) Каѭся, разкайвамся; **ка́яться, раска́иваться.** *Земи два камыка, та си бий главѫ-тѫ да ти дойде умъ-тъ.* — *Биѭ масло,* брькамь, бутамь, бучкамь масло; **бить, па́хтать, сбива́ть ма́сло.** *Бие водѫ-тѫ да пустне масло. Били смы водѫ-тѫ, не ще пустне масло.* — *Биѭ памукъ, харинѫ, козинѫ,* дрьнкамь гы, брьскамь гы да ся разчешѫть за да ся прядѫть; **бить, трепа́ть хлопча́тую бума́гу, шерсть и т. п.** — *Биѭ пѫть,* врьвѭ въ пѫть. *Билъ съмь пѫть цѣлъ день, та съмь се уморилъ;* **я шёлъ цѣлый день, и посему́ уста́лъ.** — *Бие слъньце,* удря, хваща, грѣе слъньце; **грѣть (о солнцѣ).** *Въ таѫ стаѫ бие слъньце.* — *Бие топлина,* иде топлина; **идётъ тепло́.** — *Бие свѣтлина,* иде, удря свѣтлина. *Свѣтлината ми бие въ очи-ты, та не могѫ да глядамь.* — *Бие мя съвѣсть-та,* гръзе мя, мѫчи мя; **со́вѣсть му́читъ, грызётъ.** — *Биѭ тъпанъ,* а) Тъпамь тъпанъ; **бить въ бараба́нъ.** б) Разнасямь, разказвамь нѣчто да се разчюе; **разглаша́ть, бараба́нить.** *Праздна Мара тъпанъ била.* — *Биѭ си шягѫ съ нѣкого,* подигравамся, глумѭся съ него; **шути́ть, глуми́ться надъ кѣмъ.** — *Биѭ въ главѫ,* зашемедiавамь, докарвамь главоболие; **отуря́вать, производи́ть головну́ю боль.** *Вино-то бие въ главѫ.* — *Биѭ въ очи,* правѭ да ми ся вглядвать, вдзамь въ очи; **кида́ться въ глаза́.** — **Би́ѭся,** 1) *гл. възвр.* Бъхтѫся, удрямся; **би́ться.** *Бий го по крака-та, да не ся бие по главѫ-тѫ. Биеся като слѣпъ прьчь на ясликѫ.* 2) Залѣгамь, радѫ, чалѫщисвамь; **би́ться, стара́ться.** *Всякой ся бие за да добые.* 3) *гл. вз.* Бъхтѫся съ нѣкого; **би́ться, дра́ться.** *Пѣе и Бое ся биѭть. Биётеся, не карайтеся. Двама ся биѭть, единъ плаче. Билася Мара съ юнака, че му строшила кривака. Билися двѣ ятрѣвы, па и двѣты свѣкрѣвѫ-тѫ.* 4) Воювамь, имамь, правѭ бой; **воева́ть, вести́ войну́.** *Руссити сѫ ся били съ Турци-ты много пѫти.*

> Ѧ излѣзь, излѣзь, Ѧно моме,
> Та си поглядай горѣ и долу,
> Та да си видишь какъ си ся биѭть,
> Какъ си ся биѭть Турци съ Московци. *Пѣс.*

5) *гл. стр.* Бывамь битъ; **быть би́тымъ.** *Който не слушка, ще ся бие. Мирувай да не ся биешь.* — *Биѭся съ умъ,* чюдѭся, маѭся, какво да правѭ; искамь да ся сѣтѫ за нѣчто, да разберѫ; **размышля́ть, лома́ть го́лову.** — *Рыба-та ся бие,* мрѣстися, врьга си икрѫ-тѫ, хайвяра; **бить икру́, мета́ть икру́, мета́ть, пуска́ть моло́ки, ро́ститься.**

Благословéние, *с. ср.* Благословъ: 1) Кога нѣкой благослови нѣкого или нѣчто, благословия, благословиа, благословка; **благословéніе.** 2) Изволение; **позволéніе, согласіе на что.** *Баща ми ми даде благословение да ся оженѫ.* 3) Благодать отъ Бога, берекетъ; **изобíліе благъ.** *Дѣто съгласие, тамъ и Божие благословение.*

Благословéнъ, *пр. стр.* в. **благословѩ́.**

Благословúа, *с. ж.* 1) Кога благослови нѣкой нѣкого; благословение, благословка, благословиа, благословъ; **благословéніе.** *Имай благословиѫ, па и хлѣбецъ въ торбѫ-тѫ.* 2) Думы-ты, изреченна-та, что ся казвать за благославяне. Ето единъ примѣръ благословиа, кожто казвать суръквари, кога гы дари нѣкой сланинѫ и сърене: *Славѣте и благославяйте, дружина! Богу помолимся! Дарили, благодарили, кжсъ сланинѫ, бучкѫ сърене, капкѫ по капкѫ сбирано, прѣзъ цѣдилкѫ цѣдено. Колкото капкы канилы, толко агънца блѣйнѫлы, толкось ягренца тропнѫлы; овчици поле покрылы, козици горѫ счистилы; прасци прѣдъ вратнѫ: квикъ! квикъ! квикъ! свине изъ блато: грухъ! грухъ! грухъ!*

Благослóвка, *с. ж.* Благословиа.

Благослóвнъ, — **вьнъ** и — **венъ, вна, вно,** *пр.* Что е прилично да бѫде; мунасѫнъ; **пристóйный, благовúдный.** — **вно,** *нар.* Прилично, мунасѫнъ; **пристóйно, благовúдно.**

Благословúа, *с. ж.* Благословиа.

Благослóвъ, *с. м.* в. **благословéние.**

Благословúѫ, **úшь,** — **вúлъ,** *гл. свр.* отъ **благослáвямь; благословúть.** Кога ся сетави нѣкой съ священикъ, съ калугеръ и съ владыкѫ, казва имъ: *благослови,* или *благословите,* а тии отговарять: *да си благословенъ,* или *Господь да тя благослови.* Кога да ние нѣкой прѣдъ духовно лице, намѣсто да благослови, казва на духовно-то лице; *благослови, отче.* — **венúй,** *прич. стр.* 1) Когото е благословилъ Богъ; **благословéнный.** 2) Что е освятенъ съ благословение; **благословéнный.** *Благословенъ хлѣбъ. Тая работа с благословена,* сир. отъ неѫ има печалѫ, има благодать. *Благословено вино, проклято пиянство.*

Благословúавамь, *гл. мн-кр.* отъ **благословúѫ.**

Благословúаване, *с. ср.* отъ **благословúавамь.**

Блáгость, *с. ж.* 1) Доброта; **блáгость.** 2) Сладость; **слáдость.**

Благотá, *с. ж.* 1) Благость. 2) Благо, добрина; **блáго.** *Има много благоты.*

Благотбá, *с. ж.* Честь; **счáстіе.**

Благотúнкъ, *с. м.* Мѣшли за носене въ него на пѫть сърене и друго блажно нѣчто за ядене; **небольшóй мѣхъ для ношéнія въ дорóгу скорóмнаго съѣстнáго.**

Благочестúвый, въ, ва, во, *пр.* Който почита истинаго Бога православно и живѣе праведно; **благочестúвый.** — **во,** *нар.* Съ благочестие; **благочестúво.**

Благочéстие, *с. ср.* Почитание истинаго Бога спорядъ православнѫ вѣрѫ и праведно живѣяние; **благочéстіе.**

Благýвамь, *гл. ср.* 1) Добруямь, живѣѫ честито, съ всичко добро, богуямь; **добровáть, блажéнствовать.** 2) Ямь блажно, блажѫ, мрьсѫ; **ѣсть скорóмнос, скорóмничать.**

Благýване, *с. ср.* 1) Добруване, богуване, живѣяне честитъ животъ. 2) Блажене, мрьсене.

Благýна, им. соб. женско.

Благýнъ, *с. м.* Круша, присадъ.

Благъ бжзъ. Раст. *Aegopodium podagraria;* **дѣдúльница, дúглица, снить.**

Блáгый, гъ, га, го, *пр.* 1) Добрый; **дóбрый, хорóшій.** *Блага рѣчь желѣзны врата отвара.* 2) Тихъ, кроткъ; **тúхій, крóткій.** *Блага душа человѣкъ.* 3) Сладкый; **слáдкій.** *Благы ябълкы.* 4) Блажный; **скорóмный.** *Благъ день: а)* Въ който ся яде блажно; благо. *б)* Честитъ день. *Не съмь видѣлъ благъ день.* — *Благъ като мехлемъ на ранѫ,* казваси за зълъ, лихъ человѣкъ. — *Благы вжглє,* чамови вжглие, горени не въ ямѫ, а на отворено; прьжюкъ.

Благъúнá, *с. ж.* 1) Благо, сладко. 2) Нѣчто блажно; **скóрозь, скоромúтина.** *Крькай, душё, благъниѫ: слѣзенъ и врьткавецъ.*

Блáгычкый, — **чкъ, чка, чко,** *пр. смякч.* отъ **блáгый.** — **чко,** *нар. смякч.* отъ **блáго.**

Блáдамь, *гл. ср.* Блѣнувамь, блънувамь; **брéдить.** *Нощѫ блада.*

Блáдане, *с. ср.* Блѣнуване, блънуване; **бредъ.**

Блажéне, *с. ср.* Ядене блажно, мрьсене, благуване; **кýшаніе скорóмнаго.**

Блажéнъый, нъ, на, но, *пр.* Честитъый, благатъый; **блажéнный.** — **но,** *нар.* Честито, благатко; **блажéнно.**

Блáжнъый, — **жнъ** и — **женъ, жна, жно,** *пр.* 1) Что ся не яде въ постнъ дни, благъый, мрьснъый; **скорóмный.** *Блажен прѣсолъ,* готвенъ съ мясо или съ масло. 2) Казвася за дни, въ които ся яде блажно, благо; **мѣсоѣдъ, скорóмный день.** *Блажни дни,* благы дни; **скорóмные дни.** 3) Нечистъ, увалянъ отъ нѣчто блажно; **сáльный.** *Облизвася, като кучя блаженъ сахань.*

Блажѣ́, и́шь, — жи́лъ (**блажи́вамь**), *гл. ср.* 1) Ямь блажно, благувамь, мрьсѣ; **ѣсть скоро́мное, скоро́мничать.** 2) Сладѣ; **имѣть сла́дкій вкусъ.** *Ни слади, ни блажи,* никакво е. 3) Благославямь на пиене.

Блажи́вамь, *гл. мн-кр.* отъ **блажѣ́.**

Бла́знение, *с. ср.* Блазня, лъганье, вадене отъ главѣ, прѣлъгване, льстене; **соблазне́ніе, собла́знь, блазнь.**

Бла́знѣ, ишь, — ни́лъ, *гл. д.* Лъжѣ, вадѣ отъ главѣ, прѣлъгвамь, льстѣ; **соблазня́ть, обольща́ть, искуша́ть.** *Нѣчто тя блазни. Блазни го дяволъ на сънъ. Блазни го панго,* накарва го дяволъ-тъ да прави зло. *Дѣто тебя блазни, азъ съмь ходилъ и ся врьщамь. Блазни го дупя за прѣсно млѣко.* **Бла́знѣ ся,** *гл. възв.* и *стр.* Лъжѣся, прѣлъгвамся, льстѣся; **соблазня́ть ся, обольща́ться.** *Отъ малко нѣчто ся блазни.* — **зненъ,** *прич. стр.* Лъганъ, прѣлъганъ, льстенъ.

Блазна́, *с. ж.* в. **бла́знение.**

Блазѣ́, *нар. Блазѣ ми, блазѣ ти, блазѣ му,* честитъ съмъ, честитъ си, честитъ е; **сча́стливъ я, ты, онъ; бла́го мнѣ, тебѣ́, ему́.** *Блазѣ си му. Блазѣ си му на ума. Блазѣ си му на трьпѣливѣ-тѣ душѣ. Блазѣ глухому, че два пѫти чює.*

Блана́, *с. ж.* Отъ торъ пита за горене или паленье съ неѣ пещи; правять го селяне-ти, дѣто нѣма дрьва; **навóзъ, вы́дѣланый бруско́мъ для то́плива, кирпи́чъ кизяку́.**

Бла́навый, в. **блѣна́вый.**

Бла́новый, въ, ва, во, *пр.* Кроткый, мирнъый; **кро́ткій.** *Тя є люта, азъ бланова, щемъ поминемъ.*—**во,** *нар.* Кротко, мирно; **кро́тко.**

Блати́стый, стъ, ста, сто, *пр.* Что има много блата, покрытый съ блата; **боло́тистый.**

Бла́тище, *с. ср.* Блатно мѣсто, азмаклѣкъ; **боло́тное мѣсто, боло́тина.**

Блати́ще, *ув. ср.* отъ **бла́то.** Голѣмо блато.

Блатни́чя, *с. ср. Caltha palustris;* блатнакъ; **боло́тные поготки́.**

Бла́тнъый, — тьнъ и — тенъ, тна, тно, *пр.* Блатскый, что е отъ блато, или что ся въди, расте въ блато; **боло́тный.**

Блатна́къ, *с. м.* Раст. блатничя.

Бла́то, *с. ср.* Кално мѣсто, залѣно съ водѣ и обрасло съ водньі трѣвы, азмакъ, мо́чарь, трьсѣ́й; **боло́то.** *Не врьлай въ блато камъикъ да тя не упрьска. Капка медъ — блато жлъчка.*

Бла́тскъый, ска, ско, *пр.* отъ **бла́то.** Блатный; **боло́тный.** *Блатска свинѣ.*

Бла́тце, *ум. ср.* отъ **бла́то; боло́тце, боло́течко.**

Бле́нка, *с. ж.* Гладъкъ валчестъ камъикъ, станѣлъ такъвъ отъ трькалане изъ водѣ; **валу́иъ, га́лька, булы́жникъ.**

Бли́жение, *с. ср.* Близане, лижене, лизане; **лиза́ніе.**

Ближи́-саха́нка, *с. ж.* Слугыня, что е ходила много по чюждъі кѣщъі и е близала саханъі-тъі.

Бли́жний, — жънь и — жень, жня, жне, *пр.* 1) Близний, что е близо, недалечнъый; **бли́зкій, бли́жній.** 2) Въ *усѣч. ок.* Родинна, приятель, другарь; **бли́жній, коро́ткій, кра́йній.** *Братъ — най-ближень приятель.*

Бли́жѣ, ешь, близа́лъ (**бли́звамь, да бли́знѣ, бли́знувамь**), (отъ **обли́жѣ**), *гл. д.* Лижѣ; **лиза́ть.** *Ближе влъкъ-тъ хомота за хатѣра на вола. Който брька въ меда, той си ближе прьстѣ-то. Пламъикъ-тъ ближе по стрѣхѣ-тѣ,* достига до стрѣхѣ-тѣ и ся разстила по неѣ; **пла́мя взли́зывается подъ кро́влю. Бли́жѣ ся,** *гл. възв.* Лижѣся; **лиза́ться.** *Ближеся като теля.* **Бли́занъый,** *прич. стр.* Лизанъый; **ли́занный.**

Бли́зане, *с. ср.* Лизане, ближене; **лиза́ніе.**

Бли́звамь и бли́зувамь, *гл. мн-кр.* отъ **бли́жѣ.** Лизвамь; **ли́зывать.**

Бли́зване и бли́зуване, *с. ср.* отъ **бли́звамь.** Лизване.

Бли́зичко, *нар. смякч.* отъ **бли́зко; близёхонько.**

Бли́зкъый, ка, ко, *пр. ум.* Что е доста близо; **близёнекъ.**

Бли́зко, *нар. смякч.* отъ **бли́зо; близёнько.**

Близна́, *с. ж.* 1) На платъ мѣсто, дѣто има изпустнѣтѣ нищкѣ въ основѣ-тѣ; **близна́.** *Платно съ близны.* 2) Близница, стомана, чъликъ; **сталь.** 3) На недопеченъ и клисавъ хлѣбъ, като ся разрѣже, синикавъ пластъ до долнѣ-тѣ корѣ; стомана.

Близна́ковъый, въ, ва, во, *пр.* отъ **близна́къ.**

Близна́къ, *с. м.* 1) Който е роденъ въ единѣ рожбѣ заедно съ другаго; **близне́цъ, двойни́чникъ.** *Два брата близнаци,* сир. родени изеднѣжѣ. *Чегато сѫ близнаци близначета родили.* Казвася за дѣца, които ся обычять помежду си, или си приличать едно на друго. 2) Кравай отъ кумицѣ на Ивановъ-день, крьстоска.

Близнакъ́ина, *с. ж.* Мома или жена близнакъ.

Заженилъ ми е краль Стефанъ
Два сына, до два близнака,
Та е затрьпилъ краль Стефанъ
Двѣ снъхъі, двѣ близнакъини. *Пѣс.*

Близна́чя, *ум. ср.* отъ **близна́къ.** Близня.

Близне́ние, *с. ср.* отъ **близнѣ́.** Раждане близнаци.

Бли́зний, — **зьнь** и — **зень, зна, зне,** *пр.* в. **бли́жний.**

Близни́ца, *с. ж.* Близна, стомана, чиликъ; **сталь.**

Бли́зничкый, — **чькъ, чка, чко,** *пр. ум.* отъ **бли́зний.**

Бли́знувамь, *гл. уч.* отъ **бли́знѫ.** Лизнувамь.

Бли́знуване, *с. ср.* отъ **бли́знувамь.** Лизнуване.

Бли́знѫ, ешь, — **нѫ́лъ,** *гл. сд-кр.* отъ **бли́жѫ.** Да лизнѫ; **лизну́ть.** *Близнѫ ли отъ меда, то ми не горчи кадъ-тъ.* — **нѫтый,** *прич. стр.* Лизнѫтый; **ли́знутый.**

Близни́ѫ, и́шь, — **ни́лъ** (**близни́вамь**) *гл. свр.* 1) Да родѫ близнаци; **роди́ть близнецо́вь.**

Дѣ ся е чюло, видѣло,
Три пѫти жена да близни,
Три пѫти по три момчета. *Пѣс.*

2) Удвоявамся; **удвои́ться.** 3) Турямь близницѫ на сѣчиво, **клены**; **наста́ливать.** *Брадва-та ся е изхабила, трѣбва да ѫ близнимъ.* 4) Тъкѫ не добрѣ, та тъканьта излиза съ близны.

Близни́, *ум. ср.* отъ **близна́къ.** Близначя.

Азъ имамь либя вѣичано
И двѣ дѣчица близнета. *Пѣс.*

Близни́вамь, *гл. мн-кр.* отъ **близни́ѫ.**

Близни́ване, *с. ср.* Раждане близнаци.

Бли́зо и бли́зу, *нар.* 1) Не далечь; **бли́зко, невдалекѣ, недалёко, неподалёку.** *Пристѫпи близо. Близо при града. Изъ кривый пѫть е по́-близо. Близо при царя — пълнѣ ти джёбъ, близо до царя — пълнѣ ти гробъ.* 2) Почти, почьти, като-речи, токо-речи, безъ малко; **почти́, безъ ма́лаго.** *Тоѝ има близо три грошa. Близо (безъ малко) двѣстѣ годинѝ сѫ ся изминѫлы*; **прошло́ безъ ма́лаго двѣсти лѣтъ.** *Чась-тъ е близо два*; **второ́й часъ въ исхо́дѣ.** — *По́-близо*; **бли́же.**

Близогля́дка, *с. ж.* Жена близогляда, кѫсоглядка; **близору́кая.**

Близогля́дый, дъ, да, до, *пр.* Който не види отдалечь, та глида отблизо; кѫсоглядый; **близору́кий.**

Близосѣ́дка, *с. ж.* Която сѣди, която има живѣлище-то си близо при другы, комшийка; **сосѣдка.**

Близосѣ́дъ, *с. м.* Който сѣди, който има живѣлище-то си близо при другы, комшия; **сосѣдъ.**

Близота́, *с. ж.* Малъкъ раздалечь; **бли́зость, бли́зкость, блнзь.**

Бли́зу, в. **бли́зо.**

Бли́камь (**бли́квамь, да бли́кнѫ, бли́кнувамь**), *гл. ср.* Блюкамь: 1) Казвася за водно нѣчто, кога ся издува то, та ся излива само изъ сѫда, въ който е влѣно; **говори́тся о жи́дкомъ тѣлѣ, когда́ оно́, вслѣдствіе кипѣнія или броже́нія, выхо́дитъ изъ сосу́да.** *Виното блика изъ вранѫ-тѫ на бъчвѫ-тѫ.* 2) Извирамь. хлущ; **бить ключёмъ** (о водѣ). *Вода-та блика.* 3) За дъждъ: Завалявамь много и изедняжь като изъ ржкавъ; хлъпвамь; **хлы́нуть, политься** (о дождѣ)

Бли́кане, *с. ср.* отъ **бли́камь.** Блюкане.

Бли́квамь, *гл. мн-кр.* отъ **бли́камь.** Блюквамь.

Бли́кване, *с. ср.* отъ **бли́квамь.** Блюкване.

Бли́кнувамь, *гл. уч.* отъ **бли́кнѫ.** Блюкнувамь.

Бли́кнуване, *с. ср.* отъ **бли́кнувамь.** Блюкване.

Бли́кнѫ, ешь, — **нѫ́лъ,** *гл. сд-кр.* отъ **бли́камь; хлы́нуть, поли́ться.** *Бликнѫ му кръвь изъ носа.*

Дѣто падняхть Стани чрьны очи,
Тамъ да бликнѫхть два бъстри кладенци. *Пѣс.*

Блудкавина́, *с. ж.* Блюдкавина, кога е нѣчто блудкаво; **прѝторность.**

Блу́дкавичкый, — **чькъ, чка, чко** и

Блу́дкавкый, вка, вко, *пр. смякч.* отъ **блу́дкавый.** Блудкъчкый, малко, донѣйдѣ блудкавый. — **чко,** *нар.* Блудкъчко; **прѝторнова́то.**

Блу́дкавый, въ, ва, во и

Блу́дкый, дка, дко, *пр.* Блюдкавый; казвася за нѣчто, което или слади, или е мазно много, или е подправено нѣкакъ, та на ядене-то е противно; **бла́навый, блѣна́вый; прѝторный.** *Блудкаво ястие. Блудкавы думы,* безсолны думы, думы да ти ся покръти отъ тѣхъ; **прѝторныя рѣчи.** — **во** и — **дко,** *нар.* **Бла́наво, блѣнаво; прѝторно.** *Блудкаво ми е въ уста-та.*

Блу́дкычкый, — **чькъ, чка, чко,** *пр.* и — **чко,** *нар.* в. **блу́дкавичкый.**

Блудни́къ, *с. м.* Който прави блудъ, прѣкурварь; **блудни́къ, любодѣ́й.**

Блудни́ца, *с. ж.* Която прави блудъ, курва; **блудни́ца, любодѣ́йка.**

Блу́дость, *с. ж.* Блудство, блудуване, блудъ; **любодѣ́йство.**

Блу́дство, *с. ср.* Блудуване: **любодѣ́йство.**

Блуду́вамь, *гл. ср.* Правѫ блудъ; **любодѣ́йствовать.**

Блуду́ване, *с. ср.* Правене блудъ; **любодѣ́яніе.**

Блудъ, *с. м.* 1) Непростенъ, безнѫтенъ сговоръ между мѫжь и женѫ невѣнчаны; **блудъ, любодѣ́йство.** 2) Брькотина, брькония, брьканица, смутня, размирица, раз-

блудна, карашжклжкъ; **мятéжное врéмя, политúческіе безпорядки, смýты.** *Стават голѣми блудовс въ града.*

Блъбо́ление, *с. ср.* Завалено и бръзо говорене; брьборене; **бормота́нье.**

Блъбо́лиж, ишь, — ли́лъ, *гл. д.* 1) Говорыж нѣчто завалено и бръзо, та не ся разбира; брьборыж. джомо́лиж; **бормота́ть, лепета́ть.** 2) Говорыж, джомолиж по малко. *Научихъ да блъболиж на грьцкъı;* **вы́учился лепета́ть по гре́чески.**

Блъгара́нъ, *укор. м.* отъ **Блѣга́ринъ.** *Какъвъ дебелъ Блъгара́нъ.*

Блѣга́ринъ, *с. м.* Народно-то нъı имя; **Болга́ринъ, Болга́ръ.** *У Блъгаринъ инатъ, у Грькъ салтанатъ, а у Фржгъ мурафетъ. Блъгаринъ, като забогатѣе, кжщж прави, а Турчинъ жены зема.*

Блъгари́на, *с. ж.* Земя-та на Блъгарьı-тъı, Блъгарска-та земя, Блъгарско; **Болга́рія.**

Блѣга́рка, *с. ж.* Жена или мома отъ Блъгаръı; **Болга́рка.**

Блѣга́рско, като *с. соб.* Блъгарина. *Въ Блъгарско едно врѣмя рѣдко нѣйдѣ изъ селата е имало училище, а въ градовьı-тъı грьцкъı сж учили да четжтъ.*

Блѣга́рскъıй, ска, ско, *пр.* отъ **Блѣга́ринъ; Болга́рскій. — скъı,** *нар.* **болга́рски.**

Блѣга́рчя, *ум. ср.* отъ **Блѣга́ринъ.**

Блъгарщина́, *с. ж.* Что е свойствено на Блъгаръı-тъı, что е блъгарско.

Блъгарѣ́жся, ешся, — рѣлся, *гл. общ.* Показвамся за Блъгаринъ.

Блъгарѣ́ване, *с. ср.* отъ **блъгарѣ́жся.**

***Блъгу́ръ,** *с. м. Т.* в. **булгу́ръ.**

Блъха́, *с. ж.* Живоtина *Pulex irritans,* бъхла; **блоха́.** *Прави отъ блъхж-тж быволъ,* спр. малко-то нѣчто прави голѣмо. *Напльнямъ съ блъхъı;* **наблошня́ть.** *Лѣто безъ блъхъı не быва. Прѣминжлъ лѣто безъ блъхъı. Потанася като блъхж въ гащи. Борятся за блъхъı-тъı въ плѣвж-тж. Влѣзе му блъха въ ухо-то. Блъха-та отъ слѣпый ся бои. Черно мьничко царча отъ постелж вдига.* Гат. — Блъха. *Что с това, косто човѣкъ трьси, а не иска да намѣри?* Гат. — Блъха, къшка и д. т. В. **конри́ва.**

Блъхли́вый, въ, ва, во, *пр.* Что има блъхъı; **блошѝстый, блошли́вый.**

Блъхо́рка, *с. ж.* Риза за спане въ нея; **ночна́я руба́шка.**

Блъхъ́ица, в. **блъши́ца.**

Блъхъ́ище, в. **блъши́ще.**

Блъшѐвене, *с. ср.* отъ **блъшѐвиж.** Блъшене.

Блъшѐвиж, ишь, — ви́лъ, *гл. д.* Блъшıж. **— ся,** *гл. възв.* и *стр.* Блъшıжся. *Блъшвися съ него,* пипа го безъ срьдце. **— вепый,** *прич. стр.* Блъшенъıй.

Блѣ́шене, *с. ср.* Поскане блъхъı, блъшевене.

Блъши́ца и **блъхъ́ица,** *ум. ж.* отъ **блъха́.** Блъшя; **бло́шка.**

Блъши́ще и **блъхъ́ище,** *ув. ср.* отъ **блъха́.** Голѣма блъха.

Блѣ́шıж, ишь, — ши́лъ, *гл. д.* Пощж блъхъı, дърıж блъхъı, блъшевıж; **иска́ть, лови́ть блохъ. — шıжся,** *гл. възв.* и *стр.* Пощжся, блъшевıжся. **— шенъıй,** *прич. стр.* Посканый, блъшевенъıй.

Блъшıй, *ум. ср.* отъ **блъха́.** Блъхъица, блъшица; **бло́шка.**

Блъва́вица, *с. ж.* Раст. *Lolium temulentum,* блъвица, блювавица, пийвьць, пияница, пиявець, плѣвенъ, упоително жито; **плéвелъ однолѣтній.**

Блѣ́вамъ (блѣ́ввамъ и блѣ́вувамъ, да блѣ́виж, блѣ́внувамъ), *гл. д.* Блювамъ, повръщамъ, вадж изъ уста-та чтото имамъ въ желждъка, ръıгамъ; **блева́ть, рвать.** *Комуто е позлѣло, той да блъва.* **Блъвася,** *гл. безл.* Гадися, повдигася; **тошни́ть.** *Нѣчто ми ся блъва.—Блъвамъ гущеръı,* или *зеленъı гущеръı,* надосвамся тврьдѣ много. Казвася, кога ся надосва нѣкой и нѣма рядъ да си оттуши съ глъчь или съ что да бъıло, а трѣбва да мълчи. **— ванъıй,** *прич. стр.* Блюванъıй, повръщанъıй.

Блѣ́ване, *с. ср.* отъ **блѣ́вамъ.** Блюване, повръщане, ръıгане; **блева́ніе, рво́та.**

Блѣ́ввамъ и **блъвувамъ,** *гл. мн-кр.* отъ **блѣ́вамъ.** Блюввамъ.

Блъви́ца, *с. ж.* Раст. блъвавица.

Блѣ́внувамъ, *гл. уч.* отъ **блѣ́виж.** Блювнувамъ.

Блѣ́внуване, *с. ср.* отъ **блѣ́внувамъ.** Блювнувамъ.

Блѣ́виж, ешь, — пжлъ, *гл. сд-кр.* отъ **блѣ́вамъ.** Да блювнж.

Блъвота́, *с. ж.* Блювота́, чясто блъване; **блево́та.** *Хванжла мя е блъвота́.*

Блъво́тина, *с. ж.* Блювотина, в. **блъво́чь.**

Блъвоти́на, *с. ж.* Блювотина, блъвочь, блювочь, блъвотина, блювотина.

Блъво́чь, *с. м.* Блювочь, блъвотина, блювотина, блъвотина, блювотина: 1) Что е изблъвано; **блево́тина.** 2) Непотрѣбнъı, неприличнъı, никаквъı думъı; **неприли́чныя, непристо́йныя, по́шлыя слова́.**

Блѣ́вувамъ, в. **блѣ́ввамъ.**

Блъну́вамъ, *гл. ср.* Блѣну́вамъ: 1) Говорыж нѣчто въ съна си или кога съмъ прѣнесенъ; бладамъ; **бре́дить.** 2) Спомянувамъ тврьдѣ чясто нѣчто; **упомина́ть, говори́ть слúшкомъ ча́сто о чёмъ нибу́дь.** *Прьванъ блънува все за конь.*

Блиу́ваніе, *с. ср.* Блѣнуваніе, бладаніе, говореніе на сънъ или кога е нѣкой прѣнесенъ; **блнувка; бредъ.**

Блиу́ика, *с. ж.* Блнуваніе, блѣнуваніе, бладаніе; **бредъ.**

Бліѣвамь, в. **бліѣнувамь.**

Бліѣваніе, *с. ср.* отъ **бліѣвамь.** Блѣнуваніе.

Блъскавина́, *с. ж.* Кога ся нѣчто блъска, блъщи, лъскася; **блѣскавина, лъскавица; блескъ.**

Блъска́вица, *с. ж.* 1) Блѣскавица, свѣткавица въ облаци-ты, мълнна, нѣда, мъна; **мо́лнія.** 2) Тряскавица, грьмотевица; **громъ.**

Блъскавый, въ, ва, во, *пр.* Блѣскавый, что блъска, что блѣщи, лъщп, лъскавый; **блестя́щій.**

Блѣскамь и бліѣскамся, *гл. мн-кр.* отъ **блъщѫ́, блъщѫ́ся.** Блѣскамь, блѣскамся. *Врьти, Вратоломсе, блъскай, Германе, само варди Кутличевѫ-тѫ нивѫ.*

Блѣскамь (бліѣсквамь, да бліѣснѫ, бліѣснувамь и бліѣсвамь), *гл. д.* 1) Удрнамь нѣчто да ся чюе блъсъкъ, тропамь, тряскамь; **бо́тать, стуча́ть.** *Блъскамь врата-та.* 2) Тласкамь, тъкамь, джаскамь; **толка́ть.** *Блъснѫ мя, та паднѫхъ.* 3) Удрнамь якѫ-тѫ; **ударя́ть, бить, взва́ривать.** *Дѣ ѫ блъснѫ, дѣ ся пукнѫ.—Вжглица-та блъскать въ главѫ,* сир. отъ тѣхъ боли глава. *Блъснѫ мя глава,* заболѣ мя, удари мя глава.—*Блъскамь си главѫ-тѫ,* биѫ си ума, мъслѫ нѣчто; **лома́ть го́лову надъ чѣмъ.** *Още много трѣбва да си блъскашь главѫ-тѫ нагорѣ, надолѣ, доклѣ станешь чловѣкъ.* — **мся,** *гл. възвр.* 1) Удрнамся, тряскамся о нѣчто; **ударя́ться, би́ться о чѣмъ.** *Блъскася о стѣнѫ-тѫ.* 2) Ходѫ, скытамся нагорѣ, надолѣ да изкарамь, да спечнлѫ нѣчто; **би́ться, домога́ться, стара́ться.** *Толкова годины ся блъска по чождинѫ и ничто не изкара.* — **сканъый,** *прич. стр.* 1) Удрнанъый, трясканъый. 2) Битый. 3) Тъканъый, тласканъый, джаскапъый.

Блѣсканіе, *с. ср.* отъ **блѣскамь** (блъщѫ). Блѣскаше: 1) Лъскаше; **блескъ.** 2) Свѣткаше, блъскавица, мълнна; **мо́лнія.**

Блѣсканіе, *с. ср.* 1) Тропаше, трискаше; **стуча́ніе.** 2) Тласкаше, тъкаше; **толка́ніе.** 3) Удрнаше, ударъ, блъсканица; **уда́ръ.**

Блѣскася (да ся блѣсне), *гл. безл.* Блѣскася, свѣткаси изъ облаци-ты, лъскася; **мо́лнія сверка́етъ.** *И да грьми и да ся блъска, ты си пилци-ты не пръскай.*

Блѣскася (да ся блѣсне), *гл. безл.* 1) Тропася, удрпася, тряскаси; **стуча́ться.** 2) Грьми; **громъ гремѣтъ.**

Блѣсне (да ся), *гл. сд-кр.* отъ **блѣскася.** Да ся блѣсне, да ся свѣтне; **сверкну́ть (о мо́лніи).**

Блѣсне (да ся), *гл. сд-кр.* отъ **блѣскася.** 1) Да ся тропне, да ся тряспе. 2) Да грьмне.

Блъсни́-га́бъръ и

Блъсни́-дрѣнъ. Захласнѫтъ, глупавъ, будала, пипкавъ, пшантавъ чловѣкъ, бутни-габъръ, бутни-храстъ, бутни-кацѫ, бутни-трънь, клати-кацѫ, лапни-шпаранъ, размѫти-гюлъ, дангалакъ, хланчё, ахмакъ, бутнишь; **глу́пый, дура́къ, ко́па.**

Блѣснувамь и бліѣсвамь, *гл. уч.* отъ **блѣснѫ.** Блѣснувамъ, лъснувамь, свѣтнувамь.

Блѣснувамь и бліѣсвамь, *гл. уч.* отъ **блѣснѫ.** 1) Тропнувамь, тряснувамь. 2) Тласнувамь, тъкнувамь. 3) Ударвамь, тупнувамь.

Блѣснуваніе, *с. ср.* отъ **блѣснувамь.** Блъсваніе.

Блѣснѫ, ешь, — нѫлъ, и **да си блѣснѫ,** *гл. сд-кр.* отъ **блъщѫ́, блъщѫ́ся.** Да блѣснѫ, да ся блѣснѫ, да лъснѫ, да ся лъснѫ, да свѣтнѫ, да ся свѣтнѫ; **блесну́ть.** *Блъснѫ слънце,* удари слъпце.

Блѣснѫ, ешь,—нѫлъ, *гл. сд-кр.* отъ **блѣскамь.** 1) Да ударѫ, да тропнѫ, да тряснѫ; **бо́тнуть, сту́кнуть.** 2) Да тласнѫ, да тъкнѫ, да джаснѫ; **толкну́тъ.** 3) Да ударѫ; **уда́рить.** 4) Да грьмнѫ; **гря́нуть.**

Блѣснѫтый, тъ, та, то, 1) *прич. стр.* отъ **блѣснѫ.** Тряснѫтый, тласнѫтый, тъкнѫтый, джаснѫтый, ударепый. 2) *пр.* Пернѫтый, потърепый, неразбранъый, полудничавый, халосанъый, джаснѫтый, смахнѫтый, лудый; **взба́лмошный, безразсу́дный, безтолко́вый, своенра́вный, сумасбро́дный, неугомо́нный.** *Блъснѫтъ чловѣкъ.*

Блѣсъкъ, *с. м.* Тропотъ, трясъкъ, удрпане; **стукъ, стукотня.**

Блъщѐніе, *с. ср.* Блѣщеніе, лъщеніе, свѣтеше; **блиста́ніе.**

Блъщу́кавый, въ, ва, во, *пр.* Блѣщу́кавый, что ся блъщука, что блъщука.

Блъщу́камь, *гл. ср.* и **блъщу́камся,** *гл. об.* Блѣщукамь, блѣщукамся, блѣщѫ, блъщѫ слабо; **мерца́ть.** *Блъщукася искрица.*

Блъщу́каніе, *с. ср.* Слабо блъщеше, блѣщукаше, лъщеше; **мерца́ніе.**

Блъщу́нка, *с. ж.* Блѣсту́нка, животинка *Lampiris,* свѣтулка; **свѣтлячкъ.** *Прьви-ты блъщункы ся давать на кравы за да имать тѣ млѣко.*

Блъщѣ́жся, ешся,—щѣлся, *гл. об.* Блъщѫся

Блъщѫ́, йшь, — щіалъ (бліѣскамь, да бліѣснѫ, бліѣснувамь и бліѣсвамь), *гл. ср.* и **блъщѫ́ся,** *гл. общ.* Блъщѣжся, блѣщѣжся, блѣщѫ, блѣщѫся, лъщѫ, лъщѫся, свѣтѫ, свѣтѫся; **блиста́ть, блестѣ́ть.** *Блъснѫ слънце.*

Блѣдавый, въ, ва, во, *пр.* Блѣдный, блѣдый; **блѣдный.**

Зачто е Ѣнка кахърна,
На лице жлъта, блѣдава? *Пѣс.*

Блѣ́дичкъ̀й, — чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **блѣ́дъ̀й.** Малко блѣдъ̀й; **блѣдне́нькій.** — **чко,** *нар.* **блѣдне́нько.**

Блѣдни́кавъ̀й, въ, ва, во, *пр.* Что бие на блѣдно, вѣзъ-блѣднѝъ̀й, при́-блѣднѝъ̀й, у́-блѣднѝъ̀й; **блѣдновáтый.** — **во,** *нар.* **блѣдновáто.**

Блѣднотá, *с. ж.* Жлътина, что бие на бѣло; **блѣднотá.**

Блѣ́днѝъ̀й, — дьнъ и — денъ, дна, дно, *пр.* Блѣдъ̀й, блѣдавъ̀й. жлътъ̀й что бие на бѣло; **блѣдный, нáлевый.** — **дно,** *нар.* Жлъто-бѣло, блѣдаво, блѣдо; **блѣдно.**

Блѣднѣ́ѭ, ешь, — нѣлъ, *гл. ср.* Ставамъ блѣдешъ; **блѣднѣ́ть.**

Блѣ́дъ̀й, дъ, да, до, *пр.* и — до, *нар.* в. **блѣ́днѝъ̀й.**

Блѣзно, *нар.* Криво, погрѣшно.

Блѣ́йвамь, *гл. мн-кр.* отъ **блѣ́ѭ.**

Блѣ́йване, *с. ср.* отъ **блѣ́йвамь.**

Блѣ́йнувамь, *гл. уч.* отъ **блѣ́йнѫ.**

Блѣ́йнѫ, ешь, — **нѫлъ.** 1) *гл. ед-кр.* отъ **блѣ́ѭ.**

Тодорка гнѣвно мълчала,
Че въ пологаря отишла,
Двѣстѣ агънца заклала,
Двѣстѣ сѫ овця блѣйнѫлъ. *Пѣс.*

2) *гл. начин.* Блѣквамь.

Блѣ́квамь (да блѣ́кнѫ), *гл. начин.* Казвася за овця, кога заблѣ́жть изеднѫжь. *Овця́ты подуши́ѫ кръмѫ и блѣ́кнѫжѫ.*

Блѣ́кване, *с. ср.* отъ **блѣ́квамь.**

Блѣ́кнѫ, *гл. свр.* отъ **блѣ́квамь.**

Блѣ́къ, *с. м.* Раст. в. **блѣни́ка.**

Блѣ́къ, *с. ж. мн.* Шипиаркъ отъ борикѫ, декъ; **сосно́выя ши́шки.**

Блѣпáвъ̀й, — въ, ва, во, *пр.* Бла́навъ̀й, не́ ни къселъ̀й, не́ ни сладъ̀й, нѣколко блудкавъ̀й; **при́торный.** *Гостба-та е блѣ́нава.* — **во,** *нар.* Бла́наво, нѣколко блудкаво; **при́торно.**

Блѣни́ка, *с. ж.* Раст. *Hyoscyamus niger,* блѣкъ, блѣнъ, буни́ка, грънеица, гръня, пишбобъ, пиши-попъ, полудѣвка, шарка, блѣно бълие; **бѣлена́ чёрная, блекотá.**

Блѣно бѣ́лие. Раст. блѣника.

Магиа сѫ мои-тъи црьиъ очи,
Блѣно бълие мое бѣло грьло. *Пѣс.*

Блѣнъ, *с. м.* 1) Кога нѣкой бльнува за нѣчто, което не може да стане, сънища за нѣчто си; **мечты́.** 2) Раст. блѣни́ка.

Блѣсвамь, в. **блѣснувамь.**

Блѣсване, *с. ср.* отъ **блѣ́свамь.** Блъснуване, бльсване, блѣснуване.

Блѣскáвица, *с. ж.* Бльскавица, свѣткавица; **мóлнія.**

Блѣскавъ̀й, въ, ва, во, *пр.* Бльскавъ̀й, льскавъ̀й; **блестя́щій.**

Блѣскамь и блѣскамся, *гл. мн-кр.* отъ **блѣщѫ́ и блѣщѫ́ся.** Бльскамь, бльскамся, льскамь, льскамся,

Блѣскане, *с. ср.* отъ **блѣскамь.** Бльскане, льскане.

Блѣскася (да ся блѣсне), *гл. безл.* Бльскася, льскася, свѣткася; **мóлнія сверкáетъ.**

Блѣсне (да ся), *гл. свр.* отъ **блѣскася.**

Блѣснувамь и блѣсвамь, *гл. уч.* отъ **блѣснѫ.**

Блѣснуване, *с. ср.* отъ **блѣснувамь.**

Блѣснѫ, ешь, — **нѫлъ,** *гл. ед-кр.* отъ **блѣщѫ́ и блѣщѫ́ся.**

Блѣстýнка, *с. ж.* в. **блъщýнка.**

Блѣстѫ́, и́шь, — **тѣлъ,** *гл. ср.* в. **блѣщѫ́.**

Блѣщéне, *с. ср.* Бльщене, льщене, свѣтене; **блистáніе.**

Блѣщýкавъ̀й, в. **бльщýкавъ̀й.**

Блѣщýкамь, *гл. ср.* и **блѣщýкамся,** *гл. об.* в. **бльщýкамь.**

Блѣщѣ́ѭся, ешся, — **щѣлся,** *гл. об.* Блѣщѫ, блѣщѫся.

Блѣщѫ́, и́шь, — **щѣлъ (блѣскамь, да блѣснѫ, блѣснувамь и блѣсвамь),** *гл. ср.* и **блѣщѫ́ся,** *гл. об.* Бльщѫ; **блистáть, блестѣ́ть.**

Блѣ́ѭ, ешь, блѣя́лъ (блѣ́йвамь, да блѣ́йнѫ, блѣ́йнувамь), *гл. ср. Овця-ты и козы-ты блѣ́ѭть,* въкать както е тѣмъ свойствено; **блея́ть.**

Блѣ́ване, *с. ср.* отъ **блѣ́ѭ.** Овчий и козий въкъ; **блея́ніе.**

Блювáвица, *с. ж.* в. **бльвáвица.**

Блю́вамь (блю́ввамь, да блю́внѫ), в. **бль́вамь.**

Блю́ване, *с. ср.* отъ **блю́вамь.** Бль́ване.

Блю́ввамь и блю́вувамь, *гл. мн-кр.* отъ **блю́вамь.**

Блю́внувамь, *гл. уч.* отъ **блю́внѫ.**

Блю́внѫ, ешь, — **нѫлъ,** *гл. ед-кр.* отъ **блю́вамь.**

Блювотá, *с. ж.* в. **бльвотá.**

Блювóтина, *с. ж.* в. **бльвóтина.**

Блювотúна, *с. ж.* в. **бльвотúна.**

Блювóчь, *с. м.* в. **бльвóчь.**

Блюдкавина́, *с. ж.* в. **блудкавина́.**

Блю́дкавъ̀й, въ, ва, во, *пр.* в. **блу́дкавъ̀й.**

Блю́до, *с. ср.* Сждъ разлать, въ който ся съпва ястие, за да ся сложи на трапезѫтѫ; саханъ, калаица, паница, пято; **блю́до.** Нѣкои паричать блюдо само калянъ сждъ като саханъ. *Габровско блюдо. Ако дѫволъ е изкалъ коливо-то, блюдо-то е тука.*

Блю́дце, *ум. ср.* Малко блюдо; **блю́дечко, блю́дце.**

Блю́кань (да **блю́кнѫ**), *гл. ср.* Бликать.

Блю́каше, *с. ср.* Бликане.

Блю́кнж, ешь, — нжлъ, *гл. ед-кр.* отъ **блю́кать**. Да бликнж.

Блждáнж, ешь, — дáлъ, *гл. ср.* Блждж, скитамся, лутамся, бродж, ходж нагорѣ надолѣ, аскамъ; **шляйтьсѧ, скитáтьсѧ, блудúть, слоняйтьсѧ.**

Блждáніе, *с. ср.* Блждене, скитане, лутане, ходене нагорѣ надолѣ, аскане; **скитáніе.**

Блждéніе, *с. ср.* отъ **блъждж.** Блждáване.

Блждж, йшь, — дúлъ, *гл. ср.* Блждáвж.

Блядослóвіе, *с. ср.* Говорене праздны работы, брьщелевене; **пустослóвіе, блядослóвіе.**

Блядослóвнж, вишь, — вúлъ, *гл. д.* Приказвамъ за праздны нѣчта; брьщелевж; **пустослóвить, блядослóвить.** *Безумный всякоѧ блядослови.*

Бо. Частица, кожто въ нѣкои мѣста турiать прѣдъ *единъ, една, едно*, та правять неопрѣдѣлено мѣстоимение **бо-единъ, бо-една, бо-едно,** нѣкой, нѣкоя, нѣкое.

***Боá** *с. м.* в. **бугá.**

***Боáзъ**, *с. м. Т.* 1) Тѣсно мѣсто междж планины, устие; **ущéліе.** 2) Тѣсно мѣсто на море, протокъ; **пролúвъ.** *Стамболскій боазъ.*

Бобáкъ, *с. м.* 1) Раст. что дава плодъ бобъ; **бобóвина.** 2) Раст. в. **бýбакъ.** 3) Въ игрж на камъчета голѣмо-то камъчя, което подврьгать на горѣ и ловять.

Бóбе, им. соб. мжжско. *Лишинджи Бобе*, казвать томува, който лиши въ игрж.

Бобéнце, *ум. ср.* отъ **бобя́**; **бобóчекъ.**

Бóбецъ, *ум. ср.* отъ **бóбъ.** Малко бобъ, **бóбикъ.** *Вчера бобъ, днесь бобецъ.*

Бобúна, *с. ж.* Бобова слама; **бобóвые стéбли.** *Бобина да е въ каслж-тж, че праздна да не е.*

Бобúнкы, *с. ж. мн.* Раст. *Rubus idaeus* и неговый плодъ, малины; **малúна.**

Бóбице, *ум. ср.* отъ **бóбо.** Малко бобо.

Бóбо, *с. ср.* Дѣтинска дума, съ кожто паричнать всако сладко нѣчто, что е за ядене, като овощие, захаръ и проч,; нѣщо. *Купи ми бобо. Тато донесе бобо. Шюма бобо родила.*

Бобовáнъ, *с. м.* Животина като крьленъ; хане воловъ-тъ междж задни-тъ крака.

Бобовлúкъ, *с. м.* Раст. *Veronica Beccabunga;* **верóника, ручéйная ибýнка.**

Бобóнка, *с. ж.* Ягода отъ дрьво черницж, барабонка, брьбонка, галашкъ, дудулъ, кжкъли, скандали, съкаменци, мурва, мургва, муренка, мура, муцуна, прьничка; **ягода тýтоваго дéрева.**

Бóбовый, въ, ва, во, *пр.* отъ **бобъ**; **бóвый.** *По-добрѣ и бобова слама нежели праздны ласы.*

Бобóтеніе, *с. ср.* отъ **бобóтж.**

Бóботъ, *с. м.* Боботене, бучене, бухтене, шюмъ, шюмолевица, шамата; **шумъ, гулъ.**

Бобóтж, ишь, — тúлъ, *гл. ср.* Баботж, бубóтж, бучж, бубýчж, бухтж, шаматж, шюмж; **шумѣть, издавáть гулъ.**

Бóбчё, им. соб. мжжско.

Бобъ, *с. м.* Раст. варпво, *Faba* и неговый плодъ; **бобъ.** *Бѣлъ бобъ*, фасулъ; **турéцкіе бобы́.** *Червенъ бобъ*, бакла; **рýсскіе бобы́.** *Бобъ халъ и бобъ изповѣда. Бобъ и бобъ, ей ти пълнъ джобъ. Муха-та ся врьти надъ меда, а попъ-тъ надъ боба. Заповѣдай, куме, и отъ боба! — Добрѣ ми е и отъ хайвара.*

Научился попъ на варенъ (джюркань) бобъ;
Довършился бобъ, отучился попъ. *Изреч.*

На бобъ му баижть, спр. глядать му на бобъ, что ще му ся случи.

Бобя́, *ум. ср.* отъ **бобъ.** 1) Малко зрьно бобъ; **бóбикъ, бобóчекъ.** 2) Зрьно бобъ; **зерно́ бобóвое, бобóкъ.** *Смѣта съ бобета*, спр. не разбира отъ смѣтане много нѣчто.

***Богá**, *с. м.* в. **бугá.**

***Богáзъ**, *с. м. Т.* в. **боáзъ.**

Богалúнка, *с. ж.* Така сж наречени воловетн въ гатанкж: *четыре чепаранкы, пятый, шестый богалинкы, седмый ходи, та гы води и свѣщь дрьжи въ ржкж.* — Кола, волове и коларь съ остена.

***Богасúна**, *с. ж. Т.* Единъ платъ.

Богатáшъ, *с. м.* Богатникъ, имотникъ; **богáчъ, богатéй, богáтина.**

Богáтина, *с. ж.* Богатство. *Богатина до пладнинж, личбина до вѣчнинж.*

Богáтичкый, — чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **богáтый**; **богатёнек.** *Не го глядай, че е такъвъ, той е богатичькъ.* — **чко**, *нар.* **богатёнько.**

Богáткый, — тькъ, тка, тко, в. **богáтичкый.**

Богáтникъ, *с. м.* Богатъ, имовитъ человѣкъ, имотникъ, богаташъ, чорбаджия; **богáчъ, богатéй, богáтина.**

Богáтница, *с. ж.* Богата, имовита жена, имотница, чорбаджийка; **богачúха, богáчка.**

Ай оттува, грѣшна майко....
Да ли знаешь, памятуваш,
Кога бѣхмъ у бѣлъ свѣта,
Тъ си бѣше богатница,
Богатница имовита.
Тъ за Бога не даваше. *Пѣс.*

Богáто, *нар.* На богатъ начинъ, болярскы. салтанатлия, чорбаджискы; **богáто, пышно, великолѣпно.**

Богáтскый, ска, ско, *пр.* Болярскый, чорбаджийскый; **богачёвый.**

Мерудо, Мерудо, ай златна Мерудо,
Богатско-то чядо отъ богатѫ кѫщѫ,
Отъ голѣма рода, отъ мнозинѫ брата. *Пѣс.*

—**скы,** *нар.* Болярскы, чорбаджийскы.

Богáтство, *с. ср.* 1) Богатина, имотъ, имание, болярство, зенгинлѫкъ; **богáтство.** *Безъ здравѥ нѣма богатство. Здравѥ-то е най-голѣмо богатство на свѣта. Скѫперниково богатство нехайковци ѫдѫть.* 2) Скѫпъ накитъ на нѣчто, салтанатъ; **великолѣпіе, пы́шность.**

Богáтый, тъ, та, то, *пр.* 1) Что има много имание, много стокѫ, имотный, иматый, имовитый, болярь, зенгинъ; **богáтый.** *Ако си богатъ, всякому си сватъ. Богатъ е който е здравъ. Направи мя пророкъ, да тя направѧ богатъ. Богатъ като мышкѫ въ долапъ, или като водянчиарскѫ мышкѫ. Ако не можешь да бѫдешь хубавецъ и богатъ, то можешь да бѫдешь добръ и честенъ. Господь богатыты свалѧ, сиромасы-ты въздига. Доклѣ ся богатый накани, на сиромаха душа-та изкокне. Съ якъ ся не бори, съ богаты ся не мѣри. По́-добрѣ голѣмѫ думѫ да продумашь, а не съ богатъ да ся карашь. На сиромаха дѣца ся раждать, а на богатый телци. Дѣто щешь дадешь нѣчто на богатъ, по́-добрѣ го врьли въ море-то. Зима-та прави богаты-ты хамалы, а сиромасыты чапкѫны. Есень богата — зима рогата.* 2) Что е направенъ съ много богатство, скѫпый, салтанатлия, хубавый; **великолѣпный, вели́чественный, пы́шный, дорого́й.** *Богаты дрѣхы; богаты работы.* — **то,** *нар.* в. **бога́то** на ряда му.

Богатѣ́ніе, *с. ср.* Ставание богатъ; **богатѣ́ніе.**

Богатѣ́ѭ, ѣешь, — **тѣ́лъ,** *гл. ср.* Ставамъ богатъ, добывамъ имотъ, богатѫ́ся; **богатѣ́ть, разжива́ться.** *Стоканъ отъ день на день богатѣе.*

Богатѫ́, ѥ́шь, — **ти́лъ,** *гл. д.* Правѫ нѣкого да стане богатъ; обогатявамъ; **богати́ть.** — **тѫ́ся,** *гл. възвр.* Ставамъ богатъ, богатѣѭ, обогатявамся; **богати́ться.** *Майка ся сиромаши, дѣтя ся богати.* Гат. — Хурка и врѣтено.

Богда́на, им. соб. женско. — **нка,** *ум.*

Богда́нско, *с. соб.* Земя Молдова; **Молда́вія.**

Бо́гданъ, им. соб. мѫжско. — **нче,** *ум.*

Богобо́рецъ и — **рьцъ,** — **рци,** *с. м.* Който е противенъ на истинный божий законъ и иде срѣщѫ Бога, нечестивецъ; **богобо́рецъ.**

Богобоязли́вость, *с. ж.* Имание страхъ отъ Бога; **богобоя́зливость, богобоя́зненность.**

Богобоязли́вый, въ, ва, во, *пр.* Что има страхъ божий, благочестивый, богоугоднъый; **богобоя́зливый, богобоя́зненный.** — **во,** *нар.* **богобоя́зливо, богобоя́зненно.**

Бо́гова брада́. Когато дожьнвать нивѫ, оставять въ краіа и́ неожьнѫто около единъ лакъть мѣсто, и това наричать *богова брада.* Боговѫ-тѫ брадѫ не жьнѫть, а ѫ оставять да ѫ изяде добытъкъ. Въ нѣкои мѣста оставять боговѫ брадѫ и на четыреты крайща на нивѫ-тѫ, а другы пакъ само единѫ на срѣдѫ-тѫ, сплитать ѫ на косатникъ съ червенъ конецъ и съ бабкѫ на него и най-старый въ кѫщи съ едно замахване ѫ ожьнва, заноса ѫ у дома, и тамъ ѫ тура прѣдъ иконы-ты, та стои до новѫ жьтвѫ. На новѫ-тѫ врьшитбѫ врьгать боговѫ-тѫ брадѫ да ся овръше въ прьвый врахъ.

Бо́гове *с. м. мн.* отъ **богъ.** *Това ми е за вси боговы,* сир. само това имамъ и повяче ничто. *Който гляда боговы-ты, той си гляда дробовы-ты.*

Бо́говецъ. Въ пѣсынь: *Нанни ми, нанни, сыне боговецъ,* за дѣтя дадено отъ Бога.

Боговѝца, *с. ж.* Кравай, колачь; **корова́й, кала́чъ.** Така наричать хлѣбовы, что ся мѣсять въ нѣкои само случиая, като на Рождество, на задушницѫ и пр. *Чюкай, кога дойде задушница, да кадешь боговицѫ,* казвать томува, който иска да му дадѫть да яде нѣчто по́-добро.

Бо́говый, въ, ва, во, *пр.* Божий, господовый; **бо́жій.** *Отъ твои-ты уста, та въ боговы уши,* чюлъ тя Господь; **тво́е-то бы сло́во, да Бо́гу въ у́ши.**

Богóй и **Богóя,** им. соб. мѫжско.

Боголю́бецъ и — **бьцъ,** — **бци,** *с. м.* Който люби Бога; **боголю́бецъ.**

Боголюби́вый, въ, ва, во, *пр.* Что люби, что обычя Бога; **боголюби́вый.**—**во,** *нар.* Съ обычь за Бога; **боголюби́во.**

Боголю́біе, *с. ср.* Любеніе Бога, любовь за Бога; **боголю́біе.**

Богомо́лецъ и — **льцъ,** — **лци,** *с. м.* Който ся моли Богу за нѣкого; **богомо́лецъ.** Духовно лице казва за мирскы: *азъ сѫмь вашь богомолецъ.*

Богомо́лка, *с. ж.* Коіато ся моли Богу за нѣкого; **богомо́лица.**

Бо́гомчё, им. соб. мѫжско.

Дано ми Господь подари
Отъ срьдце рожбѫ да имамъ,
Богомче щемъ го крьстимъ. *Пѣс.*

Бо́гомь. Творителенъ падежь отъ *Богъ;* казвася съ прѣдлогъ *съ.* Кога ся изпращать нѣкои, който отхожда казва на другый: *остай съ Богомь,* а той отговаря: *иди съ Богомь.* Кога нѣкой пристаіа да ся направи

онова, чтото му казва другъ, дума: *да е съ Богомь.* Въ Русчюкскы-тъ села (въ Красенъ) намѣсто *добръ день*, казвать *съ Богомь.*

Богоро́дица, *с. ж.* Мати Божиа, Божиа Майка; **Богоро́дица.** *Свята Мати Богородица да е на помощь!* Благословиа. *Голѣма Богородица,* Успѣние Прѣсв. Богородици, 15 Августа. *Мала Богородица,* Рождество Прѣсв. Богородици, 8 Септемвриа.

Богоро́диченъ по́ясъ, в. **бо́жий лъкъ.**

Богоро́диченъ хлѣ́бъ. Кога роди жена, като окѫпѫть и повикѫть дѣти-то, баба-та тръгне изъ кѫщѫ въ кѫщѫ по комшии и родниы, та въика жены-тъ да идѫть на *богородиченъ хлѣбъ,* сир. да идѫть у родилкѫ-тѫ на пандѫ.

Богоро́дичина ржка́, в. **богоро́дичино цвѣ́тие.**

Богоро́дичина ху́рка. Раст. в. **ба́бякъ.**

Богоро́дичини пръ́стие и

Богоро́дичино цвѣ́тие. Раст. *Lonicera caprifolium,* богородична ржка, анѫмилы, мустакы, нокъть, нѣтлеви нокти; **ко́зья жи́молость.**

Богоро́дичинъый, нъ, на, но, *пр.* в. **богоро́дичнъый.**

Богоро́дичка, *ум. ж.* отъ **Богоро́дица.** *Свята Мати Богородичко! помогни ми.*

Богоро́дичкы, *с. ж. мн.* Животинъы малкъ чрьнъ, плувать надъ тихѫ водѫ, сновѫть и играѫть; мамарци́, совалкы, калайджийчета.

Богоро́дична ржка́. Раст. богоро́дично цвѣтие.

Богоро́дична ху́рка. Раст. *Verbascum,* в. **ба́бякъ** въ 1-то знам.

Богоро́дичнъый,—чьнъ и—ченъ, чна, чно, *пр.* Богородичнъый, что е на Богородицѫ; **богоро́дичный.** *Богородичнъый постъ,* отъ 1-й до 15-й Августа; **успе́нскій постъ.** *Богородично заговѣване,* заговѣване за богородичнъ постъ. *Богородична икона.*

Богоро́дичя, *с. ср.* Едно растение, съ което пушять при родилкѫ, нъ по малко, зачтото упоява; срѣщичя, срѣщище.

Богосло́вие, *с. ср.* Наука за Бога и за всичко, что е Богъ откръылъ човѣку; **богосло́вие.**

Богосло́вскъый, ска, ско, *пр.* Что е за богословие; **богосло́вский. — скъы,** *нар.* Спорядъ Богословие-то; **богосло́вски.**

Богосло́въ, *с. м.* Който знае Богословие; **богосло́въ.** *Св. Иванъ Богословъ.*

Богослуже́ние, *с. ср.* Служба Богу, църковно служение; **богослуже́ние.**

Богоуго́дие, *с. ср.* Угождаване Богу; живѣване по Божий законъ; **богоуго́дие.**

Богоуго́дникъ, *с. м.* Който угажда Богу, врьви по Божиѫ волѫ; **богоуго́дникъ.**

Богоуго́дница, *с. ж.* Която угажда Богу; **богоуго́дница.**

Богоуго́дньый, — дьнъ и — денъ, дна, дно, *пр.* Что угажда Богу, что е угоденъ Богу, что е по волѫ Божиѫ; **богоуго́дный.** *Богоугоденъ животъ.* — **дно,** *нар.* Както е угодно Богу; **богоуго́дно.**

Богоху́лньый, — льнъ и — ленъ, лна, лно, *нар.* Что хули Бога, нечестивый; **богохульный.** *Богохулны думы.* — **лно,** *нар.* Съ богохулство; **богоху́льно.**

Богоху́лство, *с. ср.* Хуление Бога; **богоху́льство, богохуле́ние.**

Бого́ма, им. соб. мѫжско, Богой.

Богоявле́ние, *с. ср.* Господскый праздникъ, 6 Иануариа, за крьщение Христово; Крьщение, Водокрьще, Води́ци, Йорданъ; **Богоявле́ние, креще́ние.** Въ тоа день сутренѫ въ зоры свитять водѫ край рѣкѫ, която тече прѣзъ село-то, и послѣ ѫ изливать въ рѣкѫ-тѫ, та ся крьщава всичка-та вода. Тогава всякой си налива отъ рѣкѫ-тѫ крьстенѫ водѫ въ сѫдинѫ и ѫ запоси дома си, та налива отъ неѫ по малко въ всякѫ бъчвѫ съ вино, въ всякѫ кацѫ прѣсолъ, трушиѫ и проч. Отъ тѫѫ водѫ дрьжять прѣзъ всичкѫ-тѫ годинѫ, та кога ся разболѣе нѣкой, давать му да пие отъ неѫ или го мыѫть съ неѫ за здравие. Болници вардять край рѣкѫ-тѫ, та като чтомь излѣѫть святенѫ-тѫ водѫ въ неѫ, тии влѣзѫть да ся окѫпѫть за здравие. Нѣкои ся кѫпѫть и всрѣдъ нощь спорядъ Богоявление, и най-паче дѣто нѣма црьквѫ; и не само болни, а и здрави идѫть на рѣкѫ-тѫ да си поомыѫть. Дѣца, роденъ отъ Игната (20 Декемвриа) до Крьстовъ (5 Иануариа), крьщавается на Богоявление въ рѣкѫ-тѫ, дѣто ся святи вода. Тоа день всичкъ-тъ иконъ отъ кѫщи ся запасять на рѣкѫ-тѫ и ся мыѫть. Налѣѫ-тѫ на Крьстовъ за-въ кѫщи водѫ на Богоявление сутренѫ изливать, та си наливать новѫ. Отъ Божикъ до Богоявление женъ-тъ не работять, не перѫть и не кѫпѫть дѣцата си, а нощиѫ никой не излиза отъ кѫщи навънъ, зачтото е междѫ дни (мрьсници), та ходи каракондже. Въ нѣкои мѣста съпове-ти и дъщери-тъ прѣскачать сѣкърѫ въ кѫщи, и който надскокне другъ-тъ, баща му него черни най-напрѣдъ съ крьстенѫ-тѫ водѫ. Казвать, че спорядъ Богоявление всрѣдъ нощь ся спирать водъ-тъ и си отвара небо-то. Който види небото отворено, да попроси отъ Бога что да е, прѣди то да ся затвори, дава му ся. Нѣкой-си видѣлъ така небо-то отворено и прибързалъ, прѣди то да ся затвори, да попроси имание отъ Бога: нъ отъ бързотиѫ ся сбркалъ, та, намѣсто да рече: дай ми, Боже, шиникъ жлътици,

рекълъ: дай ми, Боже, шипикъ главѫ, и глава-та му станѫла като шипикъ голѣма.

Богу́вамъ, 1) *гл. ср.* Добрувамъ, имамъ всичко добро и сгодно до волѫ; **жить счастли́во, имѣя всего́ вдо́воль, блаже́ствовать.** *Умъ царува, умъ богува, умъ говяда пасе.* 2) *гл. д.* Славѫ, честѫ Бога; **сла́вить, велича́ть Бо́га.** *Кѫдѣ стана станувахмы, кѫдѣ Бога богувахмы.*

Богу́ване, *с. ср.* 1) Добруване, и́мане всичко добро и сгодно; **счастли́вая жизнь, блаже́нствованіе.** 2) Славене, честене Бога; **хвале́ніе, велича́ніе Бо́га.**

Богути́нъ, им. соб. мѫжско.

Богъ, *с. м.* 1) Онова прѣдвѣчно и всесилно сѫщество, което е създало свѣта, и То го дръжи и ряди; Господь; **Богъ.** *Богъ е единъ.* 2) Невѣрни-ти паричать така онъя твари и тѣхны-ты образы отъ металъ, камъкъ или дрво, на които ся клапать като Богу; **богъ.** *Идолопоклонници-ти имать много боговы.* 3) Нѣчто, което нѣкой има най-много на срѣдце и душѫ дава за него; **куми́ръ.** *Пары-ты му сѫ богъ;* **де́ньги его куми́ръ.** — *Слава Богу, хвала Богу, благодаримъ Бога, сполай Богу;* **сла́ва Бо́гу, благодаря́ Бо́га.** Казвася въ отговоръ на пытание: какъ сте? добрѣ ли сте? какво правите? что чините? и кога да покажемъ, че смы благодарни отъ нѣчто. *Какъ сте? — Слава Богу, не хаемъ, добрѣ смы. Тѫжгодинѫ, благодаримъ Бога, рожбы-ты ны сѫ добры.—Помага Богъ, помози Богъ;* **помага́й Богъ, Богъ въ по́мочь, Богъ по́мочь, Богъ на́ помочь.** Така поздравять когото заварять на работѫ. — *Далъ Богъ добро.* Отговоръ на поздравъ: добро утро, добъръ денъ, добъръ вечеръ и помози Богъ. — *Дай Боже!* **Дай Богъ.** Отговоръ на благословиѫ и изказване желание за нѣчто. *Да сте живи и здрави! Дай Боже. Дай Боже да изкарамы зимѫ-тѫ съ здравѥ, та да идемъ на работѫ. — Не дай Боже! пази Боже! чювай Боже! Богъ да пази!* **Не дай Богъ! сохрани́ Богъ, не приведи́ Богъ, поми́луй Богъ, изба́ви Богъ.** Казвамъ го, кога не щемъ нѣчто да стане и за зачюване отъ нѣчто непріятно. *Не дай Боже да ся случи таково нѣчто. Пази Боже, чювай Боже отъ огънь! Богъ да пази отъ злѫ срѣщѫ. — Богъ знае* (Бозна); **Богъ зна́етъ, Богъ вѣсть.** Казвася въ неизвѣстность и въ съмнѣние за нѣчто. *Богъ знае така ли е. — Богъ да прѣсти. а)* Кога дадѫть нѣкому нѣчто за да помяне умрѣлъ, той казва: Богъ да прости. *б)* Кога ся говори за умрѣлъ, при спомянуване имя-то му казвать: Богъ да го прости. *Срѣтенъ, Богъ да го прости, бѣше добъръ чловѣкъ.* **Срѣтенъ, ца́рство ему́ небе́сное, былъ хоро́шій человѣкъ.** *в)* Помянъ. *Раздавамы хлѣбъ за Богъ да прости.* Духовно лице, кога му кажыть: прощавай, отче, отговаря: Богъ да прости. — *Богъ далъ, Богъ зелъ.* **Богъ далъ, Богъ и взялъ.** Казвать го за утѣшение ономува, комуто е умрѣло дѣтя и който е изгубилъ нѣчто. — *Богъ да убие* и *Богъ го убилъ.* Клятва. — *Бога ми* и *тако ми Бога;* **ей Бо́гу, ви́дитъ Богъ.** Кльнение. — *Бога ти* и *тако ти Бога;* **ра́ди Бо́га.** Казвася за молбѫ и въ прѣдумване за нѣчто. *Бога ти, тако ти Бога, не прави така. — Богъ е милостивъ;* **Богъ ми́лостивъ.** Казва ся за утѣшение и за даване надѣжда. — *Ако ще Богъ,* ако ще, ако е рекълъ Господь; **е́сли Бо́гу уго́дно.** Кога казвать за нѣкакво намѣрение. *Ако ще Богъ, утрѣ сьмъ пѫтникъ. — Ако ще Богъ, ако е рекълъ Богъ?* **куда́ тебя́ несётъ Богъ?** Пытание намѣсто кѫдѣ отивате, на кѫдѣ? — *Единъ Богъ знае,* или: *Ты, Боже, знай;* така казва който не намира думы да си изкаже нѣчто. *Единъ Богъ знае какво си тяглѫ азъ. — За Бога;* **Христа́ ра́ди.** Така казвать просяци, кога просять милостыныѫ. *Подарѣте за Бога по еднѫ парицѫ. — Отъ Бога с,* така щалъ Господь; **Богъ посѣти́лъ.** Казвать го, кога е постигнѫло нѣкого нѣкакво злочестие. — *Отъ Бога всичко добро.* Отговоръ на пытание: какъ сте? или: что има по васъ? — *Отъ Бога си е такъвъ;* **онъ есте́ственно тако́й.** — *Възъ Бога.* Нагорѣ; **вверхъ, ввысь.** *Врьга възъ Бога;* в. **вѣ́збого.** — *До Бога.* Тврьдѣ много, якѫ-тѫ. *Болка до Бога.* Тяжка, голѣма, усилна болка. *Въика до Бога, пищи до Бога, въика до бѣла́ бога;* въика, пищи канскы. *Чюся до Бога.* Расчюся, разнесеся навсѫдѣ. *Ѣдс бой до Бога;* бихѫ го тврьдѣ много. — *За права Бога* и *на права Бога,* безъ да има винѫ, безъ да ся стои; **неви́нно, напра́сно.** *Погубихѫ го за права Бога. Зе ми парыты за (на) права Бога. — Отъ Бога да найдешъ;* **Богъ тебѣ́ судья́, Богъ тебя́ суди́.** Надумване ономува, който ны е направилъ нѣкаквѫ пакость, па не щемъ или не можемъ да му отвърнемъ. — *Подъ Бога;* **подъ откры́тымъ не́бомъ.** На отворено мѣсто, на двора, на поле. *Всичко си имамы още подъ Бога,* не прибрано още подъ покрывъ. — *Да видѫ бѣла бога,* да видѫ бѣлъ день. — *Не знаѫ на кой богъ да ся молѫ.* Нѣмамъ при кого да идѫ да ми помогне. — *Нѣмамъ си бѣла бога отъ нѣкого;*

нѣмамь мира отъ него, не мя остана на мира; **не имѣть покóя отъ кого.** — *Тичкай, Боже, да видишь.* Така казвать за нѣчто, което е отъ рида навънь, което е за чюдо. — *Что Богъ далъ* или *что далъ Господь;* **чѣмъ Богъ послáлъ.** Казвать го за канение на падение. *Да похапнемъ что Богъ далъ;* **закýснмъ чѣмъ Богъ послáлъ.** — *Чака отъ Бога да му падне;* не си погръжва за нищо, а чака на готово.—*Боже милый!* и *милый Боже!* съ изричание послѣдныѫ-тѫ самогласнѫ провлѣчено, казваси на чюдение. *Милый Боже! какво хубаво нѣчто! — Божс милый, Господи!* и *милый Боже, Господи!* Казваси отъ нуждѫ, отъ бѣдѫ, отъ жалость. *Божс милый, Господи, докога това тягло! — Боже, свята Богородичко;* казваси въ молбѫ. *Боже, свята Богородичко! избави мя отъ тжѫ бѣдѫ.—Мале Боже!* Съ изричание послѣдныѫ-тѫ самогласнѫ провлѣчено, казвася на чюдение. *Мале Боже! каква си ся накытила! — Имамь го за Богъ,* сир. тврьдѣ много го обычамь и почитамь; **обожáть.**—*Хванѫлъ Бога за нога,* казвать, кога нѣкой ся хвали, че всичко постигнѫлъ. —*Боже, помози! мечка страхъ, мень не.* Така казвать кога ся прѣстрашять да направять нѣчто страшно. — *Алла Боже, помози, да одеремъ сто козы!* казвать на смѣхъ, кога захващать нѣкаквѫ работѫ. *Богъ да убие винце-то, развесели ми срьдце-то!* казватъ на смѣхъ за вино-то. *Пази, Боже, отъ тунѫ бѣдѫ, отъ пиянѫ женѫ и отъ бѣснѫ свинѫ. Пази, Боже, отъ тунѫ бѣдѫ и отъ злѫ срѣщѫ. Пази, Боже, отъ Циганинъ потурченъ и отъ Влахъ погрьченъ. Пази, Боже, да слугуваш на бѣлъ конь и на калугеръ. Боже, пази мя отъ приятели, отъ непрiятели самъ щѫ ся пазѫ. Богъ да пази отъ Влашкы влъци и отъ Бѣломорскы Грьци. Почнѫ за здравѥ, свършi за Богъ да прости. Започнѫлъ за здравѥ, довзкарва за Богъ да прости. Богъ да прости мрътвы души, да ся плънять живы гуши. Богъ да го прости! откакъ умрѣ нó не хае. Боже, прости, рано свѣсти, кога нѣтелъ на гнощце и ныс на огнище. Който рано става, нему и Богъ помага. Чловѣкъ може, кога Богъ поможе. Юнакъ и да може, кога Богъ не поможе, ничто не може. Богъ дава, ала въ кошѫрѫ не вкарва. Богъ дава, ала изъ комина не пуща. Богъ не дава, и то не става. Знае Богъ кому что дава. Кога Богъ дава, не тя пыта чий си сынъ. Богъ далъ, а святый Илия го земалъ. Кога Богъ дава брашно-то, даволъ-тъ зима човала. На́ тебѣ, Боже, что ся менѣ не може. Богъ не плаща всякѫ сѫботѫ. Не остана Богъ никому длъженъ. Богъ забава, ала не заборава. Богъ не спи. Не гляда Богъ на нечистыѫ опинци, а на чисто срьдце. Кога Богъ иска, не пыта. Сега може, чась, Боже! Гръжка Бога за тыквъ да гы не попари елана. Кокошка-та пие и Бога гляда. Пять прьстие и Богу надделявать. Прѣкаленъ свящецъ и Богу не е драгъ. Имай Бога, па си хвани и свящецъ. Бога прѣдлага, пакъ съ даволa си помага. Ако палишь Богу единъ свѣщь, на даволa пали двѣ. Гарга-та ся моли Богу да мрѫкнѫ конце-ти. Дѣто е любовь, тамъ е и Богъ. Дѣка е слогъ, тамъ е и Господь Богъ. Богъ е Богъ и пакъ има слогъ. Богу ся молú и самъ нечиалú. Бойся отъ Бога, прави добро, па не хай отъ никого. Безъ Бога кажи: не могѫ. Безъ Бога разрога. Боже, наспори, вси-ты Грьци разпори, токо едного остави и него пждарь направи. Боже, наспори, вси-ты Грьци разтури, салнъ едного остави и него козарь направи. Богъ да прости винце-то, разблажи ми срьдце-то. Богъ да убие винце-то, раздражи ми срьдце-то. Богъ прощава, а царь милость дава. Богъ на небе, царь на земи. Богъ высоко, царь далеко. Ни Богу колачь, ни царю харачь. Ни Богу, ни святому.* В. **богоне** на ряда му.

Богы́ня, *с. ж.* Жена, кожто изъчинци-ти почитать като Богъ; **богúня.**

Бóдвамь, *гл. мн-кр.* отъ **бодѫ́.**

Бодéжь, *с. м.* 1) Бодение; **бодéніе.** 2) Кога боли нѣкого нѣйдѣ, като да го боде нѣчто; **колóтье, рѣзь, рѣзъ, кóлика, ломóта.** *Имамь бодежь въ колѣно-то;* **ломúтъ колѣно.** *Имамь бодежь въ корема,* врьти мя, гръзе мя въ корема; **рѣжетъ въ животѣ.** 3) Раст. *Viburnum,* дава кысель плодъ, калина, калинка, Тур. амберъ-барисъ; **калúна.**

Бодéлъ, бодли, *с. м.* Трънь на нѣчто, на шипкѫ и проч.; бодилка; **игля́, колю́чка, óстіе.**

Бодéніе, *с. ср.* отъ **бодѫ́.** Бодежь; **дѣйствіе колю́щаго.** *Бодение съ роговы,* мушение; **бодáніе, бодéніе.**

Бодéный, *прич.* в. **бодѫ́.**

Бóдець, 1) *ум. м.* отъ **бодъ.** 2) *с. м.* Бодило.

Бодúкамь, *гл. д.* Бодж, шипкѫ нá двѣ нá три; **кропáть, ковыря́ть.** *Трѣбва да ся бодика да ся извкарва гвацало-то.*

Бодѝкание, *с. ср.* Бодене, шиене на́ двѣ на́ три; **кропа́ние, ковыря́ние.**

Бодѝлка, *с. ж.* Остро нѣчто, что боде, бодка, боделъ, бодилъ, трънь; **колю́чка, о́стие.** *По шипкы-ты има много бодилкы. Остенъ съ бодилкѫ.* Бодилкы на трънь, на таралешь и пр.; **игла́.** *Съ много бодилкы;* **игли́стый.**

Бодѝло, *с. ср.* Остро нѣчто, съ което бодѫть, като шило; бодець. *Шило, бодило низъ горѫ ходило, трагъ не оставило.* Гат. — Пчела.

Бодѝлчица, *ум. ж.* отъ **бодѝлка.**

Бодѝлъ, *с. м.* 1) Трънь, що ся плоди покрай нѫтища-та и ражда трънкъ, като дрѣнкы дългнисты, съ бодилкы, които ся закачѫть по влънѫ-тѫ на о́вця, по козинѫ-тѫ на козъ, воловъ и коне и по дрѣхъ-тъ на люде, та ся разноси насѫдѣ; бодли-ти му сѫ по три на единѫ дрьжкѫ; бутракъ, казачкый и казашкый бодилъ, магарешкый трънь, холера. **Бодѝкъ.** За тоя трънь казвать, че го сѫ донесли въ Блъгариѫ Руссити когато сѫ дохождали да воюватъ съ Турци-тъ. 2) Съ това название и съ слѣдѫщы-тъ имена: глависто трънье, главо́чь, магарешкый бодилъ, магарешкый трънь, осътъ, паламѝда, сжселъ ся паричѫть и тыя растения: *а) Cirsium;* **вахла́чка, волче́цъ, осо́тъ, полева́я серпу́ха.** *б) Cardiuus;* **колю́чка, чертополо́хъ,** и *в) Carlina;* **колю́чникъ.** 3) Боделъ, бодилка, трънь на нѣчто; **колю́чка, о́стие.** *Междѫ бодилы и камънье.*

Бо́дка, *с. ж.* Бодилка.

Бо́дка, *с. ж.* Третя-та чясть отъ цѣнѫ-тѫ на парѫ; аспра, дукато; **тре́тья часть пары́ (ме́лкой Туре́цкой моне́ты).** *Не струва ни бодкѫ,* ни дукато; **и мѣднаго (и ло́маннаго) грошá не сто́итъ.** *Не е далъ ни бодкѫ,* спр. ничто. *Балабанъ что дума, бодка да не знае.*

Бо́дкамь, *гл. смякч.* отъ **бодѫ́.** Боцкамь.

Бо́дканіе, *с. ср.* отъ **бо́дкамь.** Боцкание.

Бо́дла, *с. ж.* Что обычя да боде; **боду́нья.**

Бо́длё, *с. м.* Что обычя да боде; **боду́нъ.**

Бодли́вичкый, — **чькъ, чка, чко,** *пр. смякч.* отъ **бодли́вый.** *Бодливичка крава.*

Бодли́во зе́лие. Раст. *Blitum,* змийско гроздие, кысела трѣва, чиавкыпы уста; **боровѝкъ, боро́вникъ, бро́совая трава́, жми́нда, жмо́нда.**

Бодли́вость, *с. ж.* Наклонность за боденье; **бодли́вость.**

Бодли́вый, въ, ва, во, *пр.* 1) Что обычя да боде, бодлё, бодла; **бодли́вый, боду́нъ, боду́нья.** *Бодливъ волъ. На бодливѫ кравѫ Господь рога не дава;* **бодли́вой коро́вѣ Богъ не даётъ рого́въ.** 2) Что има бодлъы, та боде; бодликавый, трънливый; **колю́чій, бодли́вый.** *Бодлива слива, бодлива трѣва. За бодливѫ крушѫ какъ пръть.*

Бодли́кавый, въ, ва, во, *пр.* Что има бодилкы, бодлъы, что боде; бодли́вый, трънливый; **колю́чій, бодли́вый.**

Бо́днувамь, *гл. уч.* отъ **бо́дня.**

Бо́дня, ешь, — нѫлъ, *гл. сд-кр.* отъ **бодѫ́; кольну́ть.** *Да боднѫ съ роговы;* **бодну́ть.** *Боднѫ го,* станѫ крайца потрѣбѫ; **приспи́чило ему́ (его́). — нѫтый,** *прич. стр.* **уколо́тый.**

Разболѣся боленъ Гергий,
Боленъ лѣжи злѣ нараненъ:
Девять рапы крушюмянъ,
Десята-та съ ножь боднѫта. *Пѣс.*

Бо́днѫжь, *нар.* вм. **бо́-едня́жь.**

Бо́дричкый, — чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* Събуденкый, ококоренкый; **бо́дренькій. — чко,** *нар.* Събуденко, ококоренко; **бодре́нько.**

Бо́дрость, *с. ж.* Кога е нѣкой бодьръ; **бо́дрость.**

Бо́дрый, бо́дьръ, дра, дро, *пр.* Събуденый, ококореный; **бо́дрый.** *Бодьръ момъкъ.* — **дро,** *нар.* Събудено, ококорено; **бо́дро.** *Гляда си работѫ-тѫ бодро.*

Бо́дчица, *ум. ж.* отъ **бо́дка.** Асприца, дукатце.

Бодъ, *с. м.* 1) Боденье на шипъ; **ковыро́къ.** *Едва боднѫхъ два боди.* 2) Остро-то, боделъ-тъ на нѣчто; **о́стріе, ле́звіе.**

Подай ми, мамо, ножевъ
Съсъ двападесять бодовъ. *Пѣс.*

3) Докачяване нѣкого съ думѫ, надумка; **задѣва́ніе слова́ми.** *Глядай какъвъ шила и бодовъ ми пуща.*

Боджѫ́, е́шь, бо́дохъ, болъ (бо́двамь, да бо́днѫ), *гл. д.* 1) Бутамь, мушкъ съ остро нѣчто; пъшкамь; **коло́ть.** *Не бодять вола, что влачи млъкомь хомота. Боджѫ съ роговы,* мушкъ; **бода́ть, бости́, бода́ться.** *Волъ-тъ боде;* **волъ бода́ется.** *Хемъ шюто, хемъ боде.* 2) За трънливо нѣчто казвать, че боде; **коло́ться.** *Всяка коприва не боде.* 3) Докачямь нѣкого съ думы, пущамь бодовъ, надумкы; **задѣва́ть кого́ слова́ми; коло́ть, язви́ть.** 4) Подказвамь, патяквамь, въвирамь въ очи; **коло́ть.** *Той все мя боде съ добро-то, что ми е сторилъ;* **онъ постоя́нно ко́летъ мнѣ глаза́ свое́ю услу́гою.** 5) Казвася нѣкой нѫть намѣсто шиьк. 6) *гл. безл.* Казвася за болкѫ бодежь; **коло́ть, рѣзать, ломи́ть (о болѣзняхъ).** *Боде мя* (имамь бодежь) *въ корема;* **ко́летъ, рѣжетъ въ жи-**

нотѣ. *Боде мя въ крьста;* **ломи́тъ ноя́ницу.** — *Боде мя нѣчто,* бута ми, подига мя, кара ми на нѣчто, издува ми. *Боджть го парч-тъ, та ся чюди какво да прави.* — *Боде мя нѣчто ни срѣдцето,* прьти ми извѫтрѣ, грызе мя, жеже мя, жарави мя, копае мя, чепли мя, чепрька мя; имамъ нѣчто, което не ми дава да съмъ миренъ; **имѣть внутренее безноко́йствіе отъ чего́ лйбо.** — **ся,** *гл. възвр. вз.* и *стр.* Мушкам, пъшкамся; **коло́ться, бода́ться.** *Кравы-тъ ся боджть;* **коро́вы бода́ются, Боде́нъ́ый,** *прич. стр.* Мушенъ́ый, пъшканъ́ый; **ко́лотый.**

Бо́е, им. соб. мѫжско.

Бо́-единъ, бо́-една, бо́-едно, *мѣст.* Нѣкой, единъ; **нѣкоторый.** *Бо-единъ пѫть,* боединѫжь.

Бо́-единѫжь, *нар.* Единъ пѫть, единѫжь, нѣкога; **разъ, одина́ждьі.**

Бо́емъ, като *нар.* На бой, съ бой.

Тамъ щемъ ся босмъ ударимъ
Да видимъ, кой ще надвие. *Нѣс*

Бое́цъ, бойцй, *с. м.* Борецъ, нехлеванинъ; **боецъ.**

Бо́жё, им. соб. мѫжско.

Божé, в. **божéмъ.**

Божегро́бецъ и **божегро́бьцъ,** — **бци,** *с. м.* Божегробскый калугеръ.

Божегро́бскый и **Божигро́бскый, ска, ско,** *пр.* Что е отъ Божий гробъ; **Іерусали́мскій.** *Божегробска бройница.*

Божё дрьво́. Раст. *Artemisia Abrotanum,* катранка; **бо́жье де́рево.**

Бо́же и́мя. Праздникъ въ четвьртъкъ прѣдъ Пятковъ-день; въ тоя день излизать на нѣкой врьхъ съ иденье, което отстоява попъ, и тогава иджть.

Бо́жекъ, в. **бо́жкакъ.**

Божéмъ и **божé,** *нар.* Баже, бажемъ, баре, баремъ, попѣ; **хоть, по кра́йней мѣрѣ.** *Това божемъ може ѫ!*

Бо́женце, *ум. звват. п.* отъ **Богъ.** Божичко.

Плава Дафинка и въка:
Оделе Боже, Боженце!
Нѣмамъ си видѣ никого. *Нѣс.*

Бо́жескый и **бо́жьскый, ска, ско,** *пр.* Что е прилично Богу; **бо́жескій. — скы,** *нар.* Прилично Богу; **бо́жески.**

Божéственый, нъ, на, но, *пр.* Что е за Бога; **божéственный.** *Божествены нѣсни,* нѣсни за славение Бога; **религіо́зныя нѣсни. — но,** *нар.* Като за Бога; **божéственно.**

Божество́ и **Божьство́,** *с. ср.* Божие естество, Богъ; **Божество́.**

Бо́жие дрьво́ и **бо́жие дрьво́,** в. **божё дрьво́.**

Бо́жий, бо́жиа и **божіа, бо́жие** и **божіе,** *пр.* отъ **Богъ; бо́жій.** *Съ божиѫ волѫ щѫ свршѫ днѫ работѫ. Божіа работа. Дѣто съгласие, тамъ и божие благословение. Божіе око всичко види. Божіа работи съ лъжѫ не ся врьши. Божието си е всякога божие. Изъ твои-тъі уста въ божіи-тъі уши.*

Бо́жий гробъ. Иерусалимъ, дѣто е гробъ-тъ, въ който е былъ погребенъ Иисусъ Христосъ. **Іерусали́мъ.** *Да иде на Божій гробъ да стане хаджия.*

Бо́жий лѫкъ. Бабина риза, бабинъ поясъ, бабино платно, богородиченъ поясъ, виножито, вино-ракия, дѫга на небо-то, зоница, зонка, зунница, зунка, облакъ, поясъ, узу́ница; **ра́дуга.**

Бо́жий о́гънь. Огънь, който двама близнаци сѫ запалили съ трькание двѣ сухъі дрьва едно о друго. Прѣзъ такъвъ огънъ прѣкарвать добитъкъ да го не хваща болесть или да ся изцѣри, ако е хванѫтъ.

Божи́лъ, им. соб. мѫжско. *Богъ не дава и Божилъ не шава.*

Бо́жикъ, в. **божи́чь.**

Божи́нъ, им. соб, мѫжско.

Бо́жница, *с. ж.* Госпожица.

Божи́чка, *с. ж.* Раст. в. **бо́жюръ** въ 2-то знаменование.

Бо́жичко. Казвася отъ умиление и на молбѫ, намѣсто **Бо́же.** Боженце.

Божи́чь и **Бо́жикъ,** *с. м.* Коляда; **пра́здникъ Рождества́ Христо́ва.** *Отдвоился божичь отъ бѣдный вечеръ. Ще трае отъ бѣдный вечеръ до божичь.*

Божичіа́рка, *с. ж.* Колядарка.

Божичіа́рскый, ска, ско, *пр. отъ* **божичіа́рь.** Колядарскый. — **скы,** *нар.* Като божичіарь, колядарскы.

Божичіа́рчя, *ум. ср.* Малъкъ божичіарь, колядарча.

Божичіа́рь, *с. м.* Който ходи да колядува на божичь; колядарь; **коли́дчикъ, колядую́щій.**

Бо́жина буба́лка. Животина божіа кравица.

Бо́жко, им. соб. мѫжско.

Бо́жне! *ум.* отъ Богъ; казвася само въ звателенъ падежъ, отъ умиление и на молбѫ, като Божичко. *Сега ми, Божне, помогни! Божне-ле, благодарѫ ти. Божне-ле, вышний Господи!*

Божьство́, в. **Божество́.**

Бо́жюкъ, *с. м.* Така наричать само нѣкои отъ Блъгаръ-тъі и всичкъ-ти Турци праздникъ Рождество Христово; божи́чь.

Божю́рецъ, *ум. м.* отъ **божю́ръ.**

Божюри́га, *с. ж.* Раст. божюръ въ 2-то знаменование.

Божю́ристый, ста, сто, *пр.* За человѣкъ, червенъ́ый, червендакъ; **кра́сный, румя́ный.**

Божю́рокъ, *с. м.* Раст. бо́жюръ въ 2-то знаменование.

Бо́жюръ и божю́рякъ, *с. м.* Раст. 1) *Paeonia officinalis,* цвѣтие, цъвти червено и нѣма никакъвъ дъхъ; цвѣтъ-тъ му бъива пулякъ, бъива и тврьдѣ къчистъ и голѣмъ; патя, кали́нка; **мáрьинъ кóрень, пióнъ, шéгия.**

Заспала е малка мома
Въвъ градинѫ подъ трiандафилъ,
Мѣтнѫ ржкѫ въвъ босилякъ,
Простнѫ крака въвъ божюрякъ. *Пѣс.*

2) *Papaver rhoeas* и *Argemone,* полско цвѣтие по нивъ-тъ, червено цъвти, дивъ хашашъ, божиа, божичка, божюрига, божюрокъ, булкъ, була, божянка, каджика, каникоса́, кокоружиа, лаля, мачець, папарóнка, папорунка, пеперуга, пламянница, плюсковъ, плюсковьць, пукълъ, пуплякъ, пъплякъ, трамбула, тутепка; **ди́кій макъ, бѣлóкъ.** 3) *Tulipa,* цвѣтие лула, лале, чърчи́чёкъ, чю́шка; **тюльпáнъ.** — *Божюръ планинскъй,* цвѣтие *Trollius,* гёргине, гюрджинъ; **желтоглáвъ.**

Бóжиа, *с. ж.* 1) им. соб. женско. 2) Господарка, госпожиа. 3) Раст. в. **бóжюръ** въ 2-то знаменование.

Бóжиа крáвица. Животина *Chrysomela,* божиа бубáлка, калинка-малинка, великденчя, господёва момичка, гурóлъ, даскалчя, кáлиа-бубалиа, калиа-малиа, кукумара, литмара, мара, невѣстица, путмара; **бóжья козя́вка, бóжья корóвка.**

Бóжиакъ, *с. м.* Който проси за Бога, та ся храни; просякъ, пътачь; **ни́щій.**

Божиакъ́ина, *с. ж.* Което проси за Бога, та ся храни; просякъина, пътачка; **ни́щая, ни́щенка.**

Божи́ана, им. соб. женско. — **ика,** *ум. Божилъ не е божи́й сы́нъ, нити Божиана божа дъщеря.*

Божи́анка, *с. ж.* Раст. бóжюръ въ 2-то знаменование.

Божи́анъ, им. соб. мжжско.

Бóжиа ржчи́ца. Раст. *Malva* и *Althaea officinalis,* волово око, камбула, камбулешь, камилникъ, камилякъ, камиличя, молохо, проскурнякъ, просвурникъ, слѣзенъ, слѣзъ, укрълчя, шлѣзъ, шапка; **мáльва, зинзивéй, просви́рки, просвирня́къ, проскурня́къ.**

Бóжиачкъ́ый, чка, чко, *пр.* отъ **бóжиакъ.** Просячкъ́ый, прослячкъ́ый; **ни́щенскій.** — **чкы,** *нар.* Като божиакъ, просячкы, прослячкы; **ни́щенски.**

Бóжиачя, *ум. ср.* Малкъ, младъ божиакъ; просячя.

Бозáвамь, *гл. мн-кр.* отъ **бозáиж.** Суквамь.

Бóзавъ́ый, въ, ва, во, *пр.* Бáрзавъ́ый, барзи́вый, сивъ́ый, суръ́ый; **сѣ́рый.** *Бозава овца. Бозавъ чловѣкъ,* който е промѣсилъ, сир. побѣлѣла му нѣколко коса-та; **просѣ́дый.**

Бóзай, *с. м.* в. **бжзъ.**

Бозáйникъ, *с. м.* Мжжско дѣтя или животно на бозкж, косто още бозае; кръмилникъ, кръмачь, бозалакъ, подойникъ; **грудно́й младе́нецъ, та́кже ма́ленькое живо́тное, пита́емое ма́теринмъ молоко́мъ.**

Бозáйница, *с. ж.* Женско дѣтя на бозкж, кръмилница.

Бозáйничя, *ум. ср.* отъ **бозáйникъ.** Кръмилничя, кръмачя, подойничя, сисалчя, су́калчя, цицéйчя; **грудно́й младе́нецъ; живо́тное пита́емое ма́теринмъ молоко́мъ.** *Дѣтя бозайничя. Агня бозайничя,* млѣкарчя; **моло́чникъ, сосуно́къ.** *Прася бозайничя;* **осо́сокъ.**

Бозалáкъ, *с. об.* Бозайникъ. *Теля бозалакъ.*

Бозáние, *с. ср.* отъ **бозáиж.** Сисание, сучене, цицание; **сосáніе.**

Бозáиж, ешь, бозáлъ (бозáвамь, да бóзиж, бóзвамь и бóзнувамь), *гл. д.* Казвася за дѣтя и малко животно, които ся хранять съ майчино млѣко отъ бозкж; сисамь, сучѫ, цицамь; **говоря́ о младе́нцѣ и дѣтенышѣ живо́тнаго, пита́ющихся ма́теринмъ молоко́мъ, сосáть.** *Дѣтя-то плаче: иска да бозае. Помни, кога с бозалъ отъ майкж си.* — **зáинъ,** *прич. стр.* Сисанъ, суканъ, цицанъ; **сóсанный.**

Бозáіаніе, *с. ср.* Бозание.

Бóзвамь, в. **бóзнувамь.**

***Бозгулу́къ,** *с. м. Т.* Размирица, размиръ; **мятéжъ, мятéжное врéмя.**

***Бозгу́нъ,** *пр. неизм. Т.* Размирнъ́ый; **мятéжный, смýтный.** *Бозгунъ година,* размирна.

Боздúсамь, в. **боздúшиж.**

***Боздúсвамь и боздúсувамь (да боздúсамь и да боздúшиж),** *гл. д. Т.* Развалямь, кварѫ, поквáрямь; **пóртить.** — **мся,** *гл. възвр.* Развалямся, кварѫся, поквáрямся; **пóртиться.** — **ванъ́ый,** *прич. стр.* Развалянъ́ый, кваренъ́ый, поквáрянъ́ый; **пóрченный.**

Боздúсваніе и боздúсуваніе, *с. ср.* Развалане, кварене, поквáряне; **пóрченіе, пóрча.**

Боздúшиж, ешь, — **дúсалъ,** и **да боздúсамь,** *гл. свр.* отъ **боздúсвамь.** Да развалѫ, да поквáрѫ; **испóртить.** — **дúсанъ́ый,** *прич. стр.* Разваленъ́ый, поквáренъ́ый; **испóрченный.**

***Боздугáнъ,** в. **буздугáнъ.**

Бóзилъ, *с. м.* в. **бжзъ.**

Бóзка, *с. ж.* Женскъ грждъ, киска, цица, цицка, пинка; **грудь, тúтька, сúса, сúся, сúська.** *Дѣтя на бозкж,* бозайничя, кръмачя, кръмилничя; **грудно́й ребёнокъ.** *Давамь бозкж на дѣтя,* давамь му да бозае.

Докле не заплаче дѣтя-то, не му дава майка му бозкж.

Бо́зликъ, *с. м.* в. **бжзъ.**

Бо́зна, *нар.* им. Богъ знае; **Богъ зна́етъ.** *Бозна что мислишь. Ты сякашъ, че си бозна какъвъ кжъ.*

Бо́знувамъ и **бо́звамъ,** *гл. уч.* отъ **бо́зиж.**

Бо́зиж, ешь, — **ижлъ,** *гл. смяч.* отъ **бола́ж.** Да побозаж малко.

Бо́зовица, *с. ж.* Казаса въ пѣсьнь за присмѣхъ на пушкж отъ бжзъ.

Изтръгиж си сабж шаварцж,
Да посѣче жабж кречаногж,
Изтръгиж си пушкж бозовицж.
Да утрепе жабж кречаногж. *Нѣс.*

Бозокла́сый, съ, са, со, *пр.* Казаса за единъ видъ жито, така наричано по класа му; в. **жито.**

***Бозу́къ,** *пр. неизм. Т.* Развалень, поквареиъ; **испо́рченный.** — *Работа-та му е бозукъ,* спр. работа-та му е спукана, не отива добрѣ.

Бозущи́самъ, в. **бозущи́ижж.**

***Бозущи́свамъ** и **бозущи́сувамъ (да бозущи́самъ и да бозущи́ижж),** *гл. д. Т.* Развалямъ, скарвамъ, смразявамъ; **сео́рить.** — **мся.** *гл. взаим.* Развалямся, скарвамся, смразявамся; **сео́риться.**

Бозущи́сване и **бозущи́суване,** *с. ср.* Смразяване, скарване, развалане; **сео́рение.**

Бозущи́ижж, ешь — **щи́салъ,** и **бозущи́самъ,** *гл. свр.* отъ **бозущи́свамъ.** Да разкалжж, да скарамъ, да смразижж; **иосео́рить.** — **щи́санъ,** *прч. стр.* Развалепъ, скаранъ, смразепъ; **иосео́ренный.**

Бо́зчица, *ум. ж.* отъ **бо́зка.** Сисичица, цицица, пипчица; **ти́точка, гру́дочка.**

Бозъ, в. **бжзъ.**

Бо́зѣй, *с. м.* Раст. *Conium maculatum* и *Cicuta virosa,* букомишь, бучимишь, букумушь, бучинишь, мангуна, цволика, цолика; **болиголо́въ, вопи́чка, ви́ха, головоло́мъ, дехтя́рка, мутни́къ, оме́гъ, ко́шечьи петру́шка.**

Бой, бо́ене, *с. м.* 1) Биене, бъхтене, тупаница, лобуть, даякъ; **тѣле́сное наказа́ние, побо́и.** *Щешь кадешь бой,* щешь ся биешь. *Биижъ бой. Трыти му единъ бой,* паби го. *Бой ся забрава, дума не може. Наамѣ бой като млинъ прѣдъ хора. Прави си уста-та като Габровецъ за бой. Бой-тъ да ти е прюсто, че торбж-тж ми дай. Знамь ли азъ? — Парь малко, бой голѣмъ.* 2) Голѣмина; **величина́.** *Колко ти е бой, толко ти е твой. Далъ му Господь бой, не далъ му умъ.*

Бойджи́йка и **бояджи́йка,** *с. ж.* Вапсарка: 1) Жена на бойджижъ; **жена́ краси́льщика.** 3) Когато бойдисва едно друго; **краси́льщица, краси́льница.**

Бойджи́йница и **бояджи́йница,** *с. ж.* Мѣсто, дѣто бойдисвать едно друго, бойджийскъй дюкянъ; **краси́льня.**

Бойджи́йскый и **бояджи́йскый, ска, ско,** *пр.* отъ **бойджи́йа.** Вапсарскъй; **красильничій.**

Бойджи́йство и **бояджи́йство,** *с. ср.* Бойджилжкъ, бойджийскъй занаатъ; **ремесло́ краси́льщика.**

Бойджи́йчя и **бояджи́йчя,** *ум. ср.* Младъ бойджиа, вапсарчя; **молодо́й краси́льщикъ.**

***Бойджилжкъ** и **бояджилжкъ,** *с. м. Т.* в. **бойджи́йство.**

Бойджи́скый и **бояджи́скый.** в. **бойджи́йскый.**

***Бойджи́йа** и **бояджи́йа,** *с. м. Т.* Който бойдисва едно друго, вапсарь; **краси́льщикъ, краси́льникъ, та́кже маля́ръ.**

Бойди́самъ, в. **бойди́ижж.**

Бойди́свамъ и **бойди́сувамъ (да бойди́самъ и да бойди́ижж),** *гл. д.* Боядисвамъ, давамъ на нѣчто нѣкакъвъ шаръ, багржк, мастж, вапсувамъ; **кра́сить, выкра́шивать, окра́шивать, крыть кра́скою, покра́шивать, подцвѣча́ть.** — **вамся,** *гл. възвр.* и *стр.* Багржся, вапсувамся; **кра́ситься.** — **ванъый,** *прич. стр.* Вапсуванъый, багренъый; **кра́шенный.**

Бойди́сване и **бойди́суване,** *с. ср.* Боядисване, багрене, вапсуване; **кра́шение, окра́ска.**

Бойди́ижж, ешь, — **ди́салъ,** и **бойди́самъ,** *гл. свр.* отъ **бойди́свамъ.** Боядижж, боядисамъ, да побагржк, да вапсамъ; **окра́сить, вы́красить, покра́сить, подцвѣти́ть.** — **ди́санъый,** *прич. стр.* Боядисанъый, побагренъый, вапсанъый; **окра́шенный, вы́крашенный, кра́шенный, покра́шенный, подцвѣчённый.**

Бо́йзенъ, *с. м.* в. **бжзъ.**

Бо́йка, им. соб. женско.

Бо́йко, им. соб. мжжско.

Бойли́йка, *с. ж.* Дълга, въсока; **дли́нная, высо́кая.** *Пушка бойлийка.*

***Бойли́йа,** *пр. неизм. Т.* Дългъ, въсокъ; **дли́нный, высо́кый.**

Нарами пушкж бойлижж.
Прѣпаса саблж френгижж. *Нѣс.*

Бо́йна, им. соб. женско.

Бо́йникъ, *с. м.* Една птица отъ рода *Scolopacidae.*

Бойни́ца, *с. ж.* Кога ся бијѫть, кога ся мрьстять рыбы-ты, спр. кога излѣзѫть на плътко мѣсто въ водѫ-тѫ, та женскы-ты врьгать хайвѣара си, а мѫжскы-ты играѫть по него, та го оплодѣавать; **метáніе икры́ рыбами.** *На бойницѫ ся лови лесно рыба.*

Бойно, им. соб. мѫжско отъ **Бое.**

Бо́йный, бо́енъ, бо́йна, бо́йно, *пр.* Что е за-въ бой; **боево́й.** *Бойно копие.*

Наслазили отъ добры-ты коне,
На побили тыя бойны коня,
Навязали пихны добры коне. *Пѣс.*

Бо́йче, им. соб. мѫжско отъ **Бое.**

Бойчи́нъ, им. соб. мѫжско.

Боклади́самь, в. **боклади́шѫ.**

***Боклади́свамь (да боклади́самь и да боклади́шѫ),** *гл. д. Т.* Развалѣамь, сговнѣавамь; **изга́живать.**

Боклади́шѫ, ешь, — салъ, и боклади́самь, *гл. свр.* отъ **боклади́свамь; изга́дить.** *Бокладиса работѫ-тѫ;* **изга́дилъ дѣло. — ди́санъый; изга́женный.**

***Боклу́къ,** *с. м. Т.* 1) Сметъ, калъ, нечисто; **соръ, дрязгъ, нечистота́.** 2) Нечиста работа; **гря́зное дѣло.**

Боклу́чець, *ум. м.* отъ **боклу́къ.** *Парица боклучець, безъ неѫ ни въ лучець.*

***Боклукчи́ица,** *с. м. Т.* Който ходи да сбира изъ кѫщи-ты боклука и го изврьга; **собира́ющій по дома́мъ соръ и нечисто́ты, что́бы вы́кинуть ихъ.**

Боклу́чіавъый, въ, ва, во, *пр.* Дѣто има боклукъ; **гря́зный.** *Боклучіава работа;* **гря́зное дѣло.**

Бо́лвамь, вм. **бо́лнувамь.**

Боле́жка, *с. ж.* и **боле́жь** *с. м.* Болѣне, болѣзнина, болка; **боль, болѣзнь.**

Болести́ица, *ум. ж.* отъ **бо́лесть.** Болестица.

Бо́лестиъый, стьнъ и — **стенъ, стна, стно,** *пр.* отъ **бо́лесть.** *Болестно врѣмя;* врѣмя, по което има нѣкаквѫ болесть.

Болестчи́ица, *ум. ж.* отъ **бо́лесть.** Болестица.

Бо́лесть, *с. ж.* 1) Кога болѣе нѣкой, нехвель; **болѣзнь, бо́лесть, нездоро́вье.** *Болесть-та лесно дохожда, мѫчно си отхожда. Болесть-та дохожда съ конь, а отхожда си съ кола. Болесть-та дохожда съ кола, а отнемася съ иглѫ;* **болѣзнь вхо́дитъ пуда́ми, а выхо́дитъ золотника́ми.** *Като съ ржкѫ махнѫ болесть-тѫ;* **руко́ю отвѣлъ боль.** *Безъ парь здравіе — готова болесть. Голо здравіе — суха болесть. Дльга болесть — готова смрьть. Праздна плоска — готова болесть. Негова-та болесть — мос-то здравіе. Болесть по горѫ не ходи. Болесть суши, не крьви. Всяка болесть има лѣка си, ала го хора-та не знаѫть. Тряска болесть ли е, овчарь либе ли е, тутманикъ гостба ли е? Хванѫла го червена-та болесть,* прѣправіася на боленъ; **бо́ленъ: на зуба́хъ мозо́ли и волоса́ расну́хли.** 2) Кога боли нѣчто, болка, боль, болѣзнишы; **боль.** 3) Лихъ чловѣкъ; **брюзга́.** *Каква си болесть!* 4) Слабость, страсть за нѣчто; грѫжіа; **конёкъ.** *И той си има болесть;* **у него́ свой конёкъ.** *Голѣма глава — голѣма болесть. Глава безъ болесть не быва. — Тяжка болесть,* огняница, бу́ница; **горя́чка.** *Хванѫла го тяжка-та болесть на сиромошиѫ-тѫ.*

Бо́ливачь, *с. м.* Раст. *Matricaria chamomilla,* бѣлебчь, бѣлъ по́покъ, врьтипо́пъ, лай-кучка, подрумичя, попадийка, попадичя, попадиіа, рамонъ, рѫмонъ, жмѫмила; **рома́шка.**

Боли́-глава. Раст. *Picris;* **горча́вка.**

Бо́лка, *с. ж.* 1) Рана отъ само-себе излѣзла, или отъ нѣчто цанравена; **ра́на, боля́чка.** 2) Болесть, болежка, болѣзнина; **боль.** *Болка-та по горѫ не ходи, а по чловѣци-ты.* 3) Нѣкакво тягло; **страсть, страда́ніе.** *Имамь голѣмѫ болкѫ, и никой не мя знае. Не е болка за умирачкѫ.*

***Болла́къ,** *с. м. Т.* Изобилие, благодать, берекетъ; **изоби́лie.**

Болна́вичкый,—чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **болна́вый.**

Болна́вый, въ, ва, во, *пр.* Който има нѣкаква болесть и, и да не лѣжи, не е здравъ; болничіавый, болникавый, болѣничіавый, неджгавый, занфъ; **болѣзненный, хво́рый.**

Болни́кавый, въ, ва, во, *пр.* Болнавый.

Болни́къ, *с. м.* Боленъ чловѣкъ, болъ; **больно́й.** *Имамы въ кѫщи болникъ. Что прави болникъ-тъ, по́-добрѣ ли е сега? Пыта болника, иска ли дюшкъ.*

Болни́ица, *с. ж.* Болна жена; **больна́я.**

Бо́лничкый, — **чькъ, чка, чко,** *ум.* отъ **бо́лный; больне́нокъ.** *Детя-то ми е болничко.* — **чко,** *нар.* **больне́нко.**

Болни́чіавый, въ, ва, во, *пр.* в. **болна́вый.**

Бо́лнувамь, *гл. уч.* отъ **бо́лнѫ.**

Бо́лный, — **льнъ** и — **ленъ, лна, лно.** *пр.* Что не е здравъ, что болѣе отъ нѣчто, има нѣкаквѫ болесть, нехвелный; **больно́й, нездоро́вый.** *Болна ли си лѣжала, или си боленъ глядала?* **что исхудалъ? самъ лежа́лъ, аль надъ бо́лью сидѣлъ?** *Здравъ болному върѫ не хваща. Боленъ мѫжъ —сурѣвъ тыквяникъ, болна жена—печена кокошка. Боленъ Божко за кокошкѫ. Боленъ ся пыта, иска ли печенѫ кокошкѫ. Не съмъ боленъ, та мя пыташь, искамь ли вино. Утѣшавай болныи, докле му*

изкóчи душа-та. Болный дыри лѣкарка. Болный на постелж изповѣдать. Болный на лѣло-то оскубать. Боленъ ли е, боленъ ли е, клянче му ся. Боленъ ли си, боленъ ли си, та толкова глядашъ? Боленъ ли си, щешъ трънишъ и да мирнишъ уста-та на жекимина. Боленъ ся врачки, здравъ не дава. **Бо́лно,** *нар.* **бо́льно.** *Болно ми е,* боленъ съмъ; **мнѣ не здоро́вится, я бо́ленъ.** *Вѣзъ-болно, при́-болно;* **больнова́то.**

Бо́лиж, ешь, — **иѫлъ (бо́лиувамъ),** *гл. нач.* отъ **болѝж.** Изедиѫжъ заболѣвамъ. *Болиж мя глава.*

Бо́лта, *с. ж.* 1) Дюкянъ, изграденъ отъ камъкъ, мааза; **ка́менная ла́йка, магази́нъ.** 2) Дюкянъ на тиѫкъ тръговецъ; **магази́нъ бо́лшаго купца́.**

***Бо́лтаджина,** *с. м.* 1) Който тръгува въ болтж. маазаджина; **содержа́тель магази́на.** 2) Тиѫкъ тръговецъ; **зна́тный купе́цъ.**

Болува́нъ, *с. м.* Тврьдѣ голѣмъ камъкъ, или что да е тръкалено на земж-тж; **огро́мный ка́мень, или что́ бы то ни́ было, на пове́рхности земли́.**

Болу́тинъ, *с. м.* Птица бухълъ.

Бо́лчица, *ум. ж.* отъ **бо́лка.**

Болъ и боль, *с. м.* 1) Боленъ човѣкъ, болникъ, болница; **больно́й, больна́я.** *Отхождамъ да навѣдж болъ и да му занесж поканж.* 2) Болка, болежка, болѣзнина; **боль.** *Той стенялъ отъ болевы.*

***Болъ,** *с. м.* 1) Присадъ, маа, ваципа; **о́спа прививна́я.** 2) Пѫпка или клончя отъ плодовито дрьво за присаждание на по́-диво; присадъ; **привйвокъ, черепо́къ.**

***Болъ,** *нар. Т.* Много. изобилно; **изоби́лно.** *Жито-то с болъ тжж годиниж. Болъ смы съ нѣчто,* имамъ го болъ, много.

Бо́лѣ, по́-бо́лѣ, най-бо́лѣ, *нар.* По́-добрѣ, най-добрѣ; **лу́чше.** *„Добрѣ дошълъ. — Болѣ пашълъ. Болѣ да съмъ умрѣлъ, та да не съмъ дочакалъ това тягло. Болѣ голѣмъ залъкъ да изядешъ, нежели голѣмж думж да продумашъ. Болѣ рыба дѣлена, негли брадъ скубаны. Болѣ юнакъ отъ менъ,* по́-юнакъ.

Болѣвамъ, *гл. ми-кр.* отъ **болѝж; ба́ливать.**

Болѣду́вамъ, *гл. ср.* Болѣж; **хвора́ть, немо́чь, нездоро́вѣть.** *Болѣдувамъ цѣлж годиниж;* **хвора́ю цѣлый годъ.** *Ако с да ся болѣдува, да болѣдувамъ азъ; ако с да ся мре, да мре жена-та.*

Болѣду́ване, *с. ср.* отъ **болѣду́вамъ.** Болѣние, кога е нѣкой боленъ; **хвора́ніе.**

Болѣзнина́, *с. ж.* Что усѣщамъ, кога нъ боли нѣчто; болка, болѣние, болка, боль; **боль, болѣзнь.**

Болѣ́ние, *с. ср.* отъ **болѝж.** Болѣзнина́; **боле́ніе, боль.**

Болѣ́ние, *с. ср.* отъ **болѣ́ж.** 1) Болѣдуваніе, кога е нѣкой боленъ; **хвора́ніе.** 2) Кога нѣкой жѣали за нѣкого; **болѣзнованіе, сболѣзнованіе.**

Болѣ́ивѣвый, въ, ва, во, *пр.* Болнавъ.

Болѣ́цинна, *с. ж.* Болесть, болѣзнина, болежка.

Болѣ́ж, ешь. — **лѣлъ (болѣвамъ),** *гл. ср.* 1) Боленъ съмъ, лѣжж боленъ, болѣдувамъ, болж; **быть больны́мъ, хвора́ть, немо́чь, нездоро́вѣть.** *Както срьдце болѣло, така очи плакали,* или *каквото срьдце болѣло, такъвъз сльзы пролѣло.* 2) Болѣж за нѣкого, жѣалж го, грыжѫся за него; **болѣ́ть, болѣзновать, принима́ть уча́стіе.** *Никой не болѣе за мене.*

Болѣ́ване, *с. ср.* отъ **болѣ́ж.** Болѣдуване.

Болѝж, йшь, — **лѣлъ,** *гл. ср.* 1) Казвася за тѣло-то, кога тягли отъ нѣчто; **болѣ́ть.** *Боли мя глава;* **голова́ боли́тъ.** *Боли мя ржка;* **рука́ боли́тъ.** *Боли мя шапка-та,* вм. боли мя глава-та. *Зжбъ го боли, съ кракъ хрюми, или: зжбъ го боли, та куца;* **на головѣ чи́рей, а ногѝ хрома́етъ.** *Боли мя глава-та.* — *Нѣма ничто, тя е на крака. Както боли единый прьсть, така болятъ и другы-ти. Болятъ Недж прьстже, да не мьне грьстже.* — *Болятъ мя очи-ты,* свѣнѫся. *Болѣжж мя очи-ты* (посвѣнихся, свѣнь ми бѣ) *да му кажж не быва;* **со́вѣстно мнѣ бы́ло отказа́ть ему́.** 2) Лѣжж боленъ, болѣж, болѣдувамъ; **хвора́ть, нездоровѣть.**

Дойчине боленъ стопане?
Тъи си ми лѣжишъ, та болишъ.
Араши хаберъ провождать:
Дѣ ми е Дойчинъ, не дойде! *Нѣс.*

— *Болиж за нѣкого, за нѣчто,* болѣж за него, жѣалж го, грыжж ся за него; **болѣ́ть, болѣзновать, забо́титься се́рдцемъ о комъ.** 3) *гл. безл.* Боли мя, усѣщамъ болежъ; **чу́вствовать боль.** *Не питай го: дѣ тя боли, а дѣ тя не боли? Комуто е стрѣла въ ребро-то, него и боли. За хубость бабж не боли* (трыни баба за хубость). *И боли и сръби! — Знаж, дѣ го боли,* знаж му слабо-то мѣсто; **я зна́ю его́ сла́бую сто́рону.** — *Боли мя,* милѣж, свиди ми ся, жѣалж; **болѣзновать, имѣть жа́лость къ кому́, къ чему́.** *Кого не боли за дѣца-та му! — Боли мя на сърдце-то за нѣчто, за нѣкого,* усѣщамъ жѣалость, скръбь; **бо́льно мнѣ.** *Боли мя на срьдце-то да слушамъ да приказвать така за него;* **бо́лно мнѣ слы́шать такіе́ о́тзывы о нёмъ.**

Болѣ́ж, и́шь, — ли́лъ, *гл. д.* Правѣ главоболие нѣкому, досаждамъ му, врътѫ го; **безпоко́ить, докуча́ть.** *Стига ми си болилъ главж-тѫ, то съ едно, то съ друго;* **переста́нь безпоко́ить меня́, то одни́мъ, то други́мъ.** — *Болѫ си главж-тѫ съ нѣчто,* бѣѫ си главѫ-тѫ съ нѣчто, мъслѫ му, мѫчѫся да го свръшѫ, да го направѫ; **лома́ть го́лову надъ чѣмъ ли́бо.**

Бо́лка, *с. ж.* Болѣзнина, болѣние; **боль.**

Ай ты, Митре, мои господине!
Не си болно болка отъ Господа,
Токъ си болно отъ свои грѣховы *Пѣс.*

Болярѐць, рци́, и
Боля́ринъ, ре, *с. м.* в. **боля́ръ.**
Боля́рка и
Болярки́ня, *с. ж.* 1) Голѣмка; **ба́рыня.** 2) Богата, имотна жена, богатница, имотница; **бога́тая же́нщина.**

Боля́рскый, ска, ско, *пр.* 1) Голѣмскый; **боя́рскій, вельмо́жескій.** 2) Богатый, зенгинскый; **бога́тый.** — **скы,** *нар.* Като боляръ, богато; **ба́рски, боя́рски, бога́то.**

Боля́рство, *с. ср.* 3) Голѣмство, господарство; **ба́рство, боя́рство.** 2) Богатство, голѣмъ имотъ; **бога́тство.**

Болару́вамь, *гл. ср.* Намирамся боляръ, боляръ съмь; **быть ба́риномъ, боя́риномъ, бога́тымъ.**

Болару́ване, *с. ср.* отъ **болару́вамь.**

Боля́рчя, *ум. ср.* отъ **боля́ръ.** Младъ боляръ, боларскый сынъ; **ба́ричъ.**

Боля́ръ, *с. м.* Болярынъ, болярѐць: 1) Голѣмець, голѣмъ чловѣкъ, господарь; **боя́ринъ, ба́ринъ, вельмо́жа.** 2) Богатъ, имотенъ чловѣкъ; **бога́тый человѣкъ, бога́чъ.** *Болярынъ кога ще, сиромахъ кога може, кога намѣри.*

Боля́самь, *гл. свр.* отъ **боля́свамь.** Да присадѫ, да амболясамь, да ашладишѫ; **привѝть.** — **санъ́ый,** *прич. стр.* Присаденый, амболясанъый, ашладисанъый; **привѝтый.**

***Боля́свамь и боля́сувамь (да боля́самь),** *гл. д.* 1) Амболясвамь, ашладисвамь, присаждамь растение; **прививáть дéрево, колирова́ть, очкова́ть, окулирова́ть.** 2) Присаждамь нѣкому съпаница, амболясвамь; **прививáть óспу.** — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Присаждамся, амболясвамся, вадѫ си съпаницѫ; **прививáться.**

Боля́сване и боля́суване, *с. ср.* 1) Амболясване, присаждане, ашладисване; **прививáніе, колирова́ніе, очкова́ніе, окулирова́ніе.** 2) Ваденe съпаницѫ, амболясване, присаждане; **оспопрививáніе.**

Боне́ла и буне́ла, *с. ж.* в. **ви́лица.**

Боне́лка *ум. ж.* отъ **боне́ла.** Виличка.

***Бо́ра,** *с. ж. Т.* Бура; **бу́ря.**

Бо́ра, *с. ж.* Борбежь, бореше, борба, пехлеванлѫкъ; **поедѝнокъ, единобо́рство, борьба́.**

Уйко, уйко Кралий Марко,
Нѣмамь врѣмя да си махкамь,
Имамь врѣмя да ся борамь,
Борѫ щемъı да ся боримъ. *Пѣс.*

Бора́ване, *с. ср.* 1) Правене, врьшене, работене нѣчто; **заня́тіе чѣмъ нибу́дь.** 2) Разправяне; **распоряже́ніе.**

Борави́нка, в. **боровѝнка.**

Бора́вѫ, ишь, — ви́лъ (бора́вямь), *гл. д.* 1) Правѫ, врьшѫ, работѫ нѣчто; **занима́ться чѣмъ, дѣйствовать.** *Что боравишь тука? Но тоя нѫть не боравять кола,* не работять. 2) Разправямь; **распоряжа́ться.** *Азъ боравѫ у васъ като дома си.* 3) Барамь, хващамь, кѫтѫ; **тро́гать.** *Кой е боравилъ ѫстие-то?* кой го е баралъ, накушналъ?

Бора́вямь *гл. мн-кр.* отъ **бора́вѫ.**

Бора́къ, *с. м.* Найце борець.

Бора́чь, *с. м.* Боре́ць, пехлеванъ.

Борба́, *с. ж.* Кога ся борять нѣкои, бореше, борбежь, бора; **борьба́.** *Борбѫ да ся боримъ.*

Борбе́жь, *с. м.* Бора, борба, бореше; **борьба́.**

Дѣ да е Радилъ да дойде,
Да дойде Радилъ на борбежь.
Съ мечкѫ-тѫ да ся побори. *Пѣс.*

Борбе́ць, *с. м.* Боре́ць, борачь, пехлеванинъ.

Борбѝца, *с. ж.* 1) Която ся бори, пехлеванка.

Да дойде Радилъ на борбежь
Съ мечкѫ-тѫ да ся побори,
Съ мечкѫ-тѫ съсъ борбицѫ-тѫ. *Пѣс.*

2) *ум.* отъ **борба́.**

Бо́рвамь, *гл. мн-кр.* отъ **бо́рѫ.**

***Борде́й,** в. **бурде́й.**

Бо́реше, *с. ср.* отъ **бо́рѫ** и **бо́рѫся.** Борба; **боре́ніе.**

Бо́решый, *прич. стр.* в. **бо́рѫ.**

Боре́ць, рци́, *с. м.* Бора́чь, борбе́ць: 1) Който ся бори, пехлеванъ; **боре́цъ.** *Борець ли си, отдолу ся бори.* 2) Якъ, силенъ; **крѣпкій, си́льный, сила́чъ.**

Бо́рець, — рци, *с. м.* 1) Яко найце, в. **борчя́.** *Борець ли ти е кѫйце-то, не го подлагай отдолу.* 2) Раст. *Taraxacum officinale,* глушило, горець, конско цвѣтие, магаренка млѣчка, млѣчка, радика, ушёлка; **одува́нчикъ, попо́во гуме́нце, хасѝмъ, цико́рій ди́кій, льви́ный зубъ.**

Бори́ка, *с. ж.* 1) Дрьво *Pinus,* боръ, чамъ; **сосна́.** — *Бѣла бори́ка,* бѣлоборка, бѣлокъ, бѣлъ боръ; *Pinus sylvestris.* — *Черна бори́ка,* черенъ боръ, черпокъ, црьнякъ; *Pinus Laricio.* 2) Раст. *Hyppuris,* нивянца, срьнъ; **водяна́я сосо́нка, конехво́стъ.**

Бори́ковъ̀ий, въ, ва, во, *пр.* отъ **бори́ка.** Боровъ̀ий, чамовъ̀ий; **сосно́вый.** *Борикова гора;* **сосни́къ.**

Бори́мка, *с. ж.* Борикова, борова дъска; **сосно́вая доска́.**

Либи ми далечь отиде
Въ зелена горѫ боровѫ
Да двла дъскъ боримкъ.
Да прави новъ хапръ:
На Турци пъстръ джамии,
На Христианъ-тъ черковъ. *Нѣс.*

Бо́рина, *с. ж.* Пънь отъ борово дрво, който има много смолѫ, та го цѣпятъ на клѣчкъ, и тъи клѣчкъ горятъ по села-та, та си свѣтятъ съ тѣхъ като съ свѣщи; **сосно́ва щена́, служа́щая для освѣще́нія и для расто́пки дровъ; лучи́на.** *Гори като боринѫ. Умре ли, ако сакашь, боринѫ му запали. Ловѫ рыбѫ на боринѫ,* спр. нощнѫ съ запаленѫ боринѫ; **лови́ть ры́бу съ лучёмъ, лучи́ть.**

Бо́рина ко́ńска. Раст. *Equisetum,* горчица, кукувичина плюнка, паста́вчя, прьшли́ка; **хвощъ.**

Борина́рка, *с. ж.* Жена борипарь.

Борина́рчя, *ум. ср.* Младъ борипарь.

Борина́рь, *с. м.* Който продава боринѫ. Боринаре бъвать Помаци отъ Доспатъ.

Бо́ринка, *ум. ж.* отъ **бо́рина.**

Бори́чкамь, *гл. д.* Борѫ, играѫ си съ боренье; **боро́ть. — мся,** *гл. взаим.* Боряся играчкъ, на шягѫ.

Бори́чкание, *с. ср.* отъ **бори́чкамь.**

Бо́ро, им. соб. мѫжеско.

Боровѝнка и боравѝнка, *с. ж.* Растение и неговъ̀ий плодъ, расте по въсокъ-тъ мѣста. Боровинкъ-тъ бъвать два вида: а) *червены боровинкъ, Vaccinium Vitis idaea,* кокази; **брусни́ка, брусни́ца.** б) *Черны боровинкъ, Vaccinium Myrtillus,* брусни́ци; **черни́ка, черни́ца.** И единъ-тъ и другъ-тъ сѫ кадръ като кадръ грахъ, и сѫ прокъселнъ.

Бо́ровъ̀ий, въ, ва, во, *пр.* отъ **боръ.** Борико̀въ̀ий, чамовъ̀ий; **сосно́вый.** *Борова гора;* **сосни́къ.** *Борова дъска,* боримка.

Борча́ковица, *с. ж.* Борчакова слама.

Борча́ковъ̀ий, въ, ва, во, *пр.* отъ **борча́къ.**

***Борча́къ,** *с. м. Т.* Раст. *Vicia Cracca,* оровъ, ровъ; **ни́ка, воробьи́ный горо́хъ, кормово́й горо́шекъ, журавли́ный горо́хъ.**

Бо́рчецъ, *ум. м.* отъ **борчь; должёкъ.**

Борчли́йка, *с. ж.* Когато има борчь, длъжница; **должи́ца.**

***Борчли́ń,** *пр. неизм. Т.* Който има борчь, длъжникъ; **до́лжный, должни́къ.**

Борчли́самь, *гл. свр.* отъ **борчли́свамь; задолжа́ть.**

Борчли́свамь (да борчли́самь), *гл. ср.* в. **борчи́спамь.**

Борчли́сване, *с. ср.* отъ **борчли́свамь.**

***Бо́рчь,** *с. м. Т.* Длъгъ; **долгъ.** *Потънжлъ въ борчь до шиѫ,* тврьдѣ много задлъжнѣлъ.

Борчя́, *ум. ср.* отъ **бо́рецъ.** *Борчя яйце,* яко яйце. На Великдень всичкѫ-тѫ свѣтлѫ недѣлѫ ся чюкать съ яйца червенъ, и което яйце е яко, та трошя много другъ, то ся наричя борчя; **перебо́йникъ.**

Борчя́самь, *гл. свр.* отъ **борчя́свамь.** Борчлясамь, да задлъжнѣѫ; **задолжа́ть.**

Борчя́свамь (да борчя́самь), *гл. ср.* Борчлясвамь, направямь борчь, задлъжнѣвамь; **ходи́ть въ долгъ, должа́ть.**

Борчя́сване, *с. ср.* Борчлясване, задлъжнѣване.

Боръ, *с. м.* Раст. *Pinus,* дрво всякога зелено, расте по въсокъ-тъ мѣста, дава смолѫ; борика, чамъ; **сосна́.** *Черенъ боръ, бѣлъ боръ,* в. **бори́ка.** Бѣлъ̀ий боръ, отъ когото правятъ широкъ дъскъ, ся наричя *смрьчь.* Жлътъ боръ, който ся работи много хубаво, ся наричя *мура;* **ѝйхта.** Боръ, что не расте на въсоко, а ся стеле по земѫ-тѫ, и отъ него става добъръ кимюръ, зъвеся *клекъ, слабъ.*

Бо́рѫ, ишь, — рѣлъ (бо́рвамь), *гл. д.* Да поборѫ, искамь, мѫчѫся да новалѫ нѣкого; **боро́ть.** *Пусти нѣтлъ на купище да ти бори кокошкъ-тъ.* **Бо́рѫся,** *гл. взаим.* 1) Въ борбѫ глядамь да новалѫ другаго; **боро́ться.** *Да ся боримъ, да видимъ, кой ще надвие. Борися съ нѣтлъ-тъ. Заяцъ съ мечкѫ бори ли ся? Който има стъкляниѫ главѫ да ся не бори съ камъние-то. Ако е насрѣщѫ ти бубулечка, борися като съ мечкѫ. Отдолу ся бори́, да надвиешь. Борятся за блъхъ-тъ въ плѣвѫ-тѫ. Двѣ кучета ся борятъ за единъ кокалъ, трете го изяда. Шютъ не може ся бори съ рогатъ. Съ богатъ да ся не карашь, съ рогатъ да ся не бодешь, съ келавъ да ся не боришь.* 2) Глядамь, мѫчѫся да направѫ нѣчто; залѣгамь, чалѫщисвамь; **стара́ться, боро́ться.** *Правдѫ ли говоришь, напусто ся боришь. Напусто ся борихъ толкова годинъ да спечалѫ нѣчто.* 3) Не ся оставямь на болесть да мя новали; дръжѫся, крѣпѫся, силѫся; **неремога́ться. — ре́нъ̀ий,** *прич. стр.*

Бора́на, им. соб. женско. **— нка,** *ум.*

Боси́лекъ, в. **боси́лакъ.**

Боси́лко, им. соб. мѫжеско.

Боси́лковъ̀ий, въ, ва, во, *пр.* отъ **боси́лакъ.** Направенъ̀ий отъ босилакъ. *Босилкова къпка.*

Босѝлчець, *ум. м.* отъ **босѝлакъ**.

Босѝлакъ, *с. м.* Раст. *Ocutut Basilicum*, има тврьдѣ хубавъ дъхъ, цьвти бѣлъ, весма ситнъ цвѣтица; **базилѝкъ**. Босилака сушять на стръковъ и го дрьжять въ всякѫ кѫщѫ прѣдъ иконъ-тъ. Отъ него викъть кътъкъ за ръсеню съ святенѫ водѫ; затова въ еднѫ пѣсьнь босилакъ-тъ ся хвали:

Нѣма цвѣтие по̀-хубаво отъ мене,
Че не може свята вода безъ мене.

Въ пѣсни-тъ чясто ся спомянува *ситенъ ранъ босилакъ*. Казвать, че да изпие човѣкъ сѣмкѫ отъ босилакъ, ужь му израства гушя. Затова, когато пиѫть святенѫ водѫ, глядать да нѣма въ неѩ сѣмкъ отъ босилака, съ който е ръсено.

Босѝца, *с. ж.* Бозка, вымя. *Выкнѫ Вида отъ высока рѣда, чю ѫ Трьна съ четыре зрьна.* Гат. — Крава съ босици.

Бо́сичкъ-й, — чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **бо́сый**.

Бо́сичкѫ-тѫ и

Босишко́мь, *нар.* Съ босъ крака, босѫ-тѫ, босяшкомъ, босо; **босико́мъ**.

Бо́ска, *с. ж.* Който ходи боса; **босмы́га**.

Босненѝчькъ, чка, чко, *пр. Босъ босненичькъ*, съвсѣмь босъ.

Босота́, *с. ж.* Нѣманіе на крака-та обуща; **босота́**.

***Бостанджи-башѝа,** *с. м. Т.* Глава на бостанджии-тъ; едно врѣмя настойникъ на градинѫ-тѫ и на сарая султанскъй; въ разходкъ-тъ на султана по море-то, той е ходилъ въ канкъ прѣди него, и той му е подавалъ ржкѫ на излизаше-то му отъ канка.

Бостанджѝйка, *с. ж.* Жена на бостанджинъ, градинарка; **жена́ огоро́дника, огоро́дница**.

Бостанджѝйскъй, ска, ско, *пр.* отъ **бостанджѝа**. Градинарскъй; **огоро́дничій**.

Бостанджѝйчя, *ум. ср.* Младъ бостанджина, градинарча; **молодо́й огоро́дникъ**.

Бостанджилѫ́къ, *с. м. Т.* Градинарство; **огоро́дничество**.

Бостанджѝйскъй, в. **бостанджѝйскъй**.

***Бостанджѝа,** *с. м. Т.* 1) Който сади бостанъ, градинарь; **огоро́дникъ**. *Бостанджию краставици ся не продавать.* 2) Едни служители у султана въ напрѣжне врѣмя.

Боста́нецъ, *ум. м.* отъ **боста́нъ**, в. **боста́нчя**.

Боста́нище, *с. ср.* Мѣсто, дѣто е бълъ бостанъ; **мѣсто, бы́вшее подъ огоро́домъ**.

Боста́нчя, *ум. ср.* Малъкъ бостанъ, бостанецъ, градинка, бахчийка; **огоро́децъ**.

***Боста́нъ,** *с. м. Т.* 1) Градина за зеленчюгъ, бахчия; **огоро́дъ, садъ**. 2) Мѣсто посѣяно съ дъни, пипони, краставици, тъквъ и пр.

по́ле подъ арбу́зами, ды́нями, огурца́ми, ты́квами и пр. бакша́, бахча́. *Умыслена глава бостанъ чюва.*

Босу́лъ, им. соб. мѫжско.

Босчё, *с. м.* Който ходи босъ; **босомы́га**.

Бо́сый, съ, са, со, *пр.* 1) Който нѣма на крака-та си обуща, что е съ голъ крака; **босоно́гый, босо́й**. *Ходѫ босъ;* **ходи́ть босико́мъ**. *Ходѫ голъ и босъ,* спромахъ съмь, нѣмамъ ничто. *Босъ изъ лука ходи. Боса ходва, че хоро-то водва. Хвани босый, та му събуй опинци-ты. Погони босый, та му земи царвулы-ты. Да тя рыта човѣкъ, та не босъ Цыганинъ. Горѣ осо, долу босо;* **сверху гу́сто, спи́зу пу́сто**. 2) За животно, что ся кове, па е останѫло безъ подковы; нековано̀й; **неподко́ванный**. *Босъ конь;* **неподко́ванная ло́шадь**.

Бо́сѫ-тѫ,

Босяшко́мь, босяшкы́мъ и **босяшкѫ́-тѫ,** *нар.* Съ босъ крака, безъ обуща; **босико́мъ**.

Бо́тка, в. **бо́дка**.

Бо́торча, *с. ср.* Раст. *Cyclamen europaeum;* **дра́ква, свино́й хлѣбъ**.

Боту́шь, в. **бъту́шь**.

Бо́хлё, *с. м.* Животина *Helix,* в. **бу́хъръ**. *Охлё, бохлё, извади си рога-та!*

Бо́хлёвчя, *ум. ср.* отъ **бо́хлёвъ**; **улѝточка**. *Охлёвчя, бохлёвчя, извади си рога-та!*

Бо́хлёвъ, *с. м.* в. **бу́хъръ**.

***Бохча́,** *с. ж. Т.* Четврьтито платнище за да ся увива въ него нѣчто; **плато́къ большо́й для обвёртыванія въ нѣмъ пла́тья и т. п.**

***Бохчалѫ́къ,** *с. м. Т.* Даръ риза, долни гащи и крьпа за носа, что ся дава въ различны случая; **пода́рокъ, состоя́щій изъ руба́хи, подшта́нниковъ и носова́го платка́**.

Бохчѝца, *ум. ж.* отъ **бохча́**.

Бо́ца, *с. ж.* Единъ стъклянъ сѫдъ четврьтитъ; **штофъ**.

Бо́цкамь (да бо́цѫ), *гл. смякч.* отъ **бодѫ́**. Бодкамь.

Бо́каніе, *с. ср.* отъ **бо́цкамь**. Бодканіе.

Бо́цѫ, ешь, — ѫ́лъ, *гл. сд-кр.* отъ **бо́цкамь. — ѫ́тый,** *прич. стр.*

Боцу́ръ, *с. м.* Една болесть по коньтъ.

Бо́чка, в. **бъ́чва**.

Бочнѝкъ, *с. м.* и

Бочнѝца, *с. ж.* Клинъ на дрѣхѫ между прѣдника и задника, за да е тя по̀-широка; **клинъ въ пла́тьѣ по бока́мъ**.

Бо́шко, вм. **Божко**. *Боленъ Бошко за кокошкѫ.*

***Бошь,** *пр. неизм.* *Т.* Празденъ; **пусто́й**. *Това е бошь,* праздна работа. *Работа-та излѣзе бошь.*

Боѩ́ся, и́шся, боя́лся (боя́вамся), *гл. об.*

Бо́ıкся нѣкому и отъ нѣкого, страшѫ́ся, страхувамся, страхъ мя е; **боя́ться (кого́, чего́), опаса́ться.** *Божся Богу, божся отъ Бога. Бойся отъ Бога, прави добро, па не хай отъ никого. Боися отъ сѣнкѫ-тѫ му, отъ дъха му,* много го е страхъ отъ него, бѣга да му не види сѣнкѫ-тѫ отъ страхъ, трепере отъ него. *Боися Цигапину, че и на бътушка му ли? Боися на мечкѫ-тѫ, че и на лайно-то ѝ. Всяка работа отъ майстора си ся бои. Блъха-та отъ слѣпый ся бои. Ясно небо отъ грьмежъ не ся бои. Голъ отъ обиръ не ся бои. Който нѣма ничто, не ся бои. Да ся боляше влъкъ-тъ отъ дъжда, щяше да си носи и качюлкѫ. Мокрый ся не бои отъ дъждъ;* **мо́крый дождя́, а пагу́й разбо́ю не боя́тся.** *Който ся бои отъ врабкъ-ты, не сѣе. Жябъты ся боять отъ щрькылъ, а женъ-ты отъ старость. Попарено кучя и отъ дъжда ся бои;* **пу́гана воро́на и куста́ боя́тся.**

Бо́ıа, им. соб. женско.

***Боя́,** *с. ж. Т.* 1) Нѣчто, съ което бойдисвать, багра, багрило, багрилка, масть, вапсилка; **кра́ска.** *Стара дъска боѫ не хваща.* 2) Шаръ, ренкъ; **цвѣтъ, масть.** *Жълта боя, синя боя. — Черна боя,* копервасъ; **зелёный купоро́сь.** 3) Раст. *Rhamnus tinctoria;* **придоро́жная игла́.**

Боя́вамся, *гл. мн-кр.* отъ **боя́ся; ба́яваться.**

***Боядги́къ,** *с. м. Т.* На кола кѫсо-то дрьво, надъ което стои прѣдний оплѣнъ.

***Боядги́ıа** и производны-тъ отъ неѫ в. **бойдги́ıа.**

Боядйсвамь и производны-тъ отъ неѫ в. **бойдйсвамь.**

Боязли́вичкый, — чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **боязли́вый.**

Боязли́вость, *с. ж.* Бъзливость, страшливость, плашливость; **боязли́вость, ро́бость.**

Боязли́вый, въ, ва, во, *пр.* Что ся бои, бъзливый, страшливый, плашливый, плахый; **боязли́вый, ро́бкій. — во,** *нар.* Съ страхъ, страшливо, плахо; **боязли́во.**

Боя́зынь, *с. ж.* Бояне, страхъ; **боя́знь.**

***Боялы́ıа** и **боялма́,** *пр. неизм. Т.* Багренъ, бойдисанъ, вапсанъ; **кра́шенный.**

Боя́на, им. соб. женско. — **нка,** ум.

Боя́нка, *с. ж.* Раст. *Erysimum repandum;* **полева́я горчи́ца.**

Боя́ие, *с. ср.* Имане страхъ, боязынь; **боя́знь.**

Боя́нъ, им. соб. мжско. — **нчё,** *ум.*

Бояшко́мь,

Бояшкъ́мь и

Бояшкѫ́-тѫ, *нар.* Съ страхъ, плахо; **боя́шенно, боязли́во.**

Бра́ва, *с. ж.* в. **брань.**

Бра́ва, *с. ж.* Глава добытъкъ. *Имамь сто бравы (сто бравъ) добытъкъ,* имамь сто главъ (сто главъ) говяда; **я и́мѣю сто штукъ рога́таго скота́.** *Пять бравы;* **пять штукъ скота́.**

Бра́вица, *ум. ж.* и

Бра́вчя, *ум. ср.* отъ **бра́ва,** глава добытъкъ. *Имамь овця двѣ бравчета.*

Брань, *с. ж.* Брава, заключалка, вкована въ врата да ся заключать; **замо́къ.** *Брань на врата. Байчё какѫ гждичкаше, кака му ся охорчкаше.* Гат. — Брань.

Брада́, *с. ж.* 1) Срѣда-та на долныѫ-тѫ челюсть; **борода́.** 2) Косми-ти, что растѫть по долныѫ-тѫ челюсть и по бузы-ты; **борода́.** *Брада-та порастла и ума опасла,* или: *брада-та му израстла, а умъ-тъ му не дошълъ;* **борода́ вы́росла, а ума́ не вы́несла,** или: **велика́ вы́росла, ума́ не вы́несла.** *Брада голѣма, ала умъ нѣма;* **борода́ съ возъ, а ума́ съ наконы́льникъ нѣту,** или: **борода́ съ воро́та, а ума́ съ прикалйтокъ,** или: **на аршйнъ борода́, а ума́ ни на пядь.** *Брада сива — глава дива. Брада посивѣла, глава подивѣла. Брада-та побѣлѣла, умъ-тъ не дошълъ. Брада царска, глава водянчарска. Зачто му е брада-та, кога го нѣма въ главѫ-тѫ! Храна брадѫ глади. Брада Грозна не плаши. Брада за главѫ да иде. Който има брадѫ, той каде рыбѫ. Който има брадѫ, има си и гребень. Поп безъ брадѫ не быва. Загрижилася попадиа-та, че израстла на попа брада. Отъ много брады по косьмь става цѣла брада. Вечеряй, свекре, да ти попощѫ брадѫ-тѫ. Ако мя хванешь за брадѫ-тѫ, азъ щѫ тя хванѫ за мустака. Да плюешь надолу, плюешь на брадѫ-тѫ си, да плюешь нагорѣ, плюешь на лице-то си. На брадѫ-тѫ му щешь намѣришь и отъ бѣдный вечеръ медъ и отъ велидень яйце. Трьси у киосе-то брадѫ и по длань-тѫ космы Дойди, дѣдо, да си видишь брадѫ-тѫ. Вѣра въ брадѫ-тѫ, поручникъ вода-та;* **вѣрь бородѣ, а пору́ка въ водѣ.** *Пядя чловѣкъ — лакъть брада;* **старичёкъ съ кувши́нъ, борода́ съ аршйнъ,** или: **самъ съ но́готь, а борода́ съ ло́коть.** *Дѣдо Никола джангаза-та, катранъ му капе отъ брадѫ-тѫ!* така задосвать дѣца срѣдливы-ты старци. *Качихся въ гжтѫ горицѫ, спадижъ на равно поле, подъ поле-то двѣ пиавичкы, подъ пиавичкы-*

ты два кладенца, подъ кладенци-ты двѣ жмрькалца, подъ жмрькалца-та ламя, подъ ламѫ-тѫ чскань, подъ чскана цинцигарово сѣдѣло. Гат. — Коса, чело, вѣжды, очи, хрънкы, уста, брада, гушя. — *Оставямь си, пущамь си брадѫ,* оставямь ѫ да расте, не ѫ брьснѫ; **запустѝть бо́роду.** Обычай у Блъгаръ-ты е само стари хора да носять брадѫ. Старець, оставилъ си брадѫ, като ся срѣщне съ момъкъ роднинѫ или познайникъ, прѣгръща го и си тръка брадѫ-тѫ по лице-то му за да е живъ да остарѣе, та да си пусти и той брадѫ. 3) Дългы-ти косми на долнѫ-тѫ челюсть на животно, или кожя-та, что виси подъ клюва на птици-ты; **борода́ у живо́тныхъ, у пти́цъ.** *Брадѫ има и у прьча,* или: *брадѫ има и коза-та. Всяка коза има и брадѫ. На прьч брада за присмѣхъ. И пѣтли-ти имать брады.* 4) Тънкы-ты влакна на корень, съ които растение-то смуче сокъ изъ земѫ-тѫ; брадика, брадици, мустакы; **мо́чки.** 5) Самый корень на растение, когато отива той въ земѫ-тѫ на влакна, като косѫ. *Брада на лукъ.—Брада на царевицѫ,* влакна-та, что израствать като косѫ отъ мамулы-ты. *—Втора брада,* увиснѫлы мяса подъ брадѫ-тѫ; **вися́щій подборо́докъ.**—*Козя брада: а)* Раст. *Tragopogon pratensis;* **козло́ва борода́.** *б)* Раст. *Rumex acetosa,* гластурець, козлячка, къселець, къселица, къшлякъ, щавелъ; **ки́слица, ща́вель.** — В. **бо́гова брада́.**

Брада́вица, *с. ж.* Брьбонка, что израства на тѣло-то чловѣку и не боли; **борода́вка.** Брадавици по ржцѣ-ты ся наричать другояче *кокошій трьнь.* Казвать, че тия излизать, когато чловѣкъ брька въ водѫ, отъ кокѫто сѫ пълы кокошкы.

Брада́вичка, *ум. ж.* и **Брада́вичя,** *ум. ср.* отъ **брада́вица; борода́вочка.**

Брада́вичавый, въ, ва, во, *пр.* Что има брадавици; **борода́вистый, борода́вчатый.**

Брада́тый, тъ, та, то, *пр.* Что има брадѫ; **нося́щій бо́роду, борода́чъ.** *Брадатъ чловѣкъ. Брадата лъжа,* голѣма, дрьта, гола лъжа. *Лъже като брадатъ Цыганинъ.*

Бра́два, *с. ж.* Сѣчиво, съ което сѣкѫть дрьва; сѣкъра, манара, ножякъ, наджякъ, балтия, топоръ; **топо́ръ.** *Брадва безъ топорищѫ горѫ не плаши. Отъ еднѫ брадва* (отъ едно удрѫне съ брадвѫ) *дрьво-то не пада. На дрьва отишълъ, брадвѫ-тѫ заборавилъ. Намѣрила булка-та брадвѫ-тѫ задъ врата-та. Всякой иска да наточи брадвѫ-тѫ си. Кога ся дави, пуща брадвѫ-тѫ, кога ся избави, вайкася за топорищѫ-тѫ. Какво щешь свръшишь съ ножа, кога брадва-та не свръшила? Единъ гляда сватбѫ, другъ гляда брадвѫ, зять-тъ булкѫ-тѫ си да гляда. Брадва главѫ, сѣкъра ногѣ, тесла ржцѣ, трьонъ срьдце. Пѣйка пѣе въ осоѫ.* Гат. — Брадва.—*Крива брадва,* дюлгерско сѣчиво съ криво топорище. — *Видишь ли, дѣ му удря брадва-та?* сир. накѫдѣ му сочять думы-ты, какво мысли? — *Остръ като брадвѫ,* сир. много устатъ. — *Брадва главѫ-тѫ да му отсѣче!* клятва. *Братъ ми е, брадва му главѫ отсѣкла!* — Кога вали градъ, изпасять брадвѫ на двора и ѫ турять съ острило-то нагорѣ, за да прѣстане градъ-тъ.

Брадвя́рь, *с. м.* Който прави и точи брадвы; **кузнѐцъ, дѣлающій топо́ры.**

Бра́двица, *ум. ж.* отъ брадва; **топо́рикъ, топоро́къ.**

Бра́двичка, *ум. ж.* отъ **бра́двица.**

Брадви́ще, *ув. ср.* отъ **бра́два; топори́ще.**

Брадвя́, *ум. ср.* отъ **бра́два.** Брадвица: **топо́рикъ, топоро́къ.**

Брадести́лъ, *с. м.* Човѣкъ съ голѣмѫ брадѫ; **борода́чъ, борода́тый, борода́стый.**

Бради́ка, *с. ж.* Тънкы-ты като нищкы жилы, пораслы по коренья на растение; брада, брадици, мустакы; **мо́чки (на ко́рнѣ расте́нія).**

Бради́ца, 1) *ум. ж.* отъ **брада́; боро́дка.** *Ако нѣма мозъкъ въ младицѫ, не го трьси въ бѣлѫ брадицѫ. Не было въ младицѫ, ами въ бѣлѫ брадицѫ.* 2) *Брады́ци, мн.* Брадика, брада, мустакы; **мо́чки.**

Бради́чка, *ум. ж.* отъ **бради́ца.** Брадиенце; **боро́дочка, боро́душка.**

Бради́ще, *ув. ср.* отъ **брада́.** Брадѣлъ; **бороди́ща.**

Брадле́нце, *ум. ср.* отъ **брадля́.** Брадичка; **бо́родочка, боро́душка.**

Брадля́, *ум. ср.* отъ **брада́.** Брадица; **боро́дка.**

Брадоро́гый, гъ, га, го, *пр.* Что има и брадѫ и роговы; **имѣющій бо́роду и рога́.**

Брадоро́жкый, — жькъ, жка, жко, *пр. смякч.* отъ **брадоро́гый.** *Козици брадорожкы.*

Брадо́й, им. соб. мѫжско.

Брадѣ́лъ, *ув. м.* отъ **брада́.** Брадище; **бороди́ща.**

Бражде́ние, *с. ср.* отъ **бражджа́.** Брьжденіе.

Бражди́вый, в. **брьжди́вый.**

Бражджа́, в. **брьжджа́.**

Бразда́ и **бразна́,** *с. ж.* Брѣзда: 1) Пѫть, дѣто е минѫло рало, та е разорало земьтѫ, брѣзна; **борозда́.** *Изкарахъ пять бразды,*

па капустиѫ. 3) Дѣрка, трагъ, пѫть отъ нѣчто; **слѣдъ.**

Браздéніе, *с. ср.* Правеніе браздъ; **борозжéніе.**

Браздúца, *ум. ж.* отъ **браздá**; **борóздка.**

Браздúчка, *ум. ж.* отъ **браздúца**; **борóздочка.**

Браздѫ́, ѝшь, — **дúлъ (браздúвамъ),** *гл. д.* Правѫ браздъ, искарвамъ браздъ; **борóздѝть.** *Браздѫ нивѫ.* — **ся,** *гл. стр.* **борóздѝться.** — **дéнъ,** *прич. стр.*

Браздúвамъ, *гл. мн-кр.* отъ **браздѫ́.**

Браздúване, *с. ср.* отъ **браздúвамъ.**

Бразнá, в. **браздá.**

Брáйко, *ум. м.* отъ **братъ.** Казвася само въ звателенъ падежъ; братко, брайно; **брáтецъ.**

Брáйко, им. соб. мѫжско.

Брáйно, *ум. м.* отъ **братъ.** Казвася само въ звателенъ падежъ като брайко, братко; **брáтецъ.**

Бракъ, *с. м.* Сватба; **бракъ.**

Мые на бракъ ти канихмы,
Да ми ѣдешь да ми пиешь,
Голѣмъ аипкъ да ми чинишь. *Пѣс.*

Брáло, *с. ср.* На вадѫ прѣграда като плотъ, прѣзъ кошто да протича вода-та, а что-то носи тя, то да ся спира тамъ; **забóйка, зикóлъ на водѣ для удéрживанія несóмыхъ теченіемъ твёрдыхъ тѣлъ.**

Брана́, *с. ж.* 1) Сионъ врьшина или гребло что влѣкѫть по орань, послѣ откакъ врьлять сѣмя-то, та да ся зарови то и да ся изравни орань-та; влакъ; **борона́.** *Влачи го като браньѫ по нивѫ.* 2) Бранища, бранище овця.

Брáнвамъ, *гл. мн-кр.* отъ **брáньѫ.**

Бранѝ́, *с. ср.* отъ **бéржѫ.** Берене, берба, беритба; **сбóръ.**

Брáнене, *с. ср.* 1) Варденіе, пазеніе, застѫпване нѣкого; **оборóна.** 2) Недопущане; **запрещéніе.**

Бранéне, *с. ср.* Влѣченіе браньѫ по орань, забраняване угарь; **боронéніе, бороновáніе, бороньбá.**

Брáненъ, *прич. стр.* в. **брáньѫ.**

Бранéнъ, *прич. стр.* в. **браньѫ́.**

Брани́ца, *с. ж.* Стадо овця или чрьда говяда, накупенъ за да ся хранять за клане, или да ся прѣпродадѫть другому да гъ коли; купеница, брана́, брани́ще, джеленска стока; **стáдо, сóбранное для откормлéнія на продáжу, для убóя.** *Азъ имамь овця браницѫ.*

Браничáрскый, ска, ско, *пр.* отъ **браничáрь.** Джеленскый.

Браничáрчя *ум. ср.* отъ **браничáрь.** Младъ браничарь, джеленча.

Браничáръ, *с. ж.* Който бере овця, или говяда за да гъ угои, та да гъ коли или да гъ прѣпродаде другому за клане; **джеленъ; закупáющій рогáтый скотъ для откормлéнія на убóй.**

Брани́ще *с. ср.* в. **брани́ца.**

Брáнище, *с. ср.* Гора, лѣсъ, дрездакъ, забраненъ да не ся сѣче; корина; **закáзный, заповѣднóй лѣсъ.**

Брáнко, им. соб. мѫжско.

***Брантúна,** *с. ж. Т.* Нѣчто изоставено, запустено, станѫло негодно, баталъ. *Лозе брантúна,* лозе изоставено да ся не работи и рядъ, парасина, парлогъ; **запýщенный виногрáдникъ.** Казвать го и за момѫ, осталѫ неожененѫ и застарѣлѫ, попѣкога и за бабичкѫ. *Дрьта брантúна.*

Бранъ, *с. м.* Така е нареченъ ангелъ хранитель въ едно баиане за урокъ, въ което дяволъ-тъ е нареченъ *вранъ*:

Вранъ врьчи по небо-то,
Бранъ сѣди на комина,
Брани душѫ и тѣло.

Назвáніе áнгела хранúтели въ ворожбѣ прóтивъ сглáзу.

Бранъ, *с. м.* Влъна, плавой, далга, талазъ; **волнá.** *Старци съ бѣлы брады гонятся, не могжть ся стигнжть.* Гат. — Бранове на море.

Брáнъный, *прич. стр.* в. **бéржѫ.**

Брáньѫ, ѝшь, — **нúлъ (брáнвамъ),** *гл. д.* 1) (съ вин.) Пазѫ, чювамь, варджѫ; **оборонѝть, оберегáть, охранѝть.** *Кой щеныбрани отъ изгаднци?* 2) Отгонвамь, отнѫждамь; **отгонѝть;** *Брани, момс, кучета-та да не лажть. Брани кокошкы-ты да не кльвжть жито-то. Браньѫ мухы-ты* и *браньѫ отъ мухы-ты;* **омáхивать, отмáхивать, онáхивать, отнáхивать отъ мухъ.** 3) Застѫпамь, закрылямь; **защищáть, заступáться, обстáивать, подéржвать.** *Браньѫ сиромасы-ты.* 4) (съ дат.) Забранямь, не давамь, не допущамь; **возбранѝть, запрещáть, не позволѝть.** *Кой ти брани да не ядешь чтото ти ся иска?* **Брáнѫся,** *гл. възвр.* 1) Пазѫся, чювамся, варджся; **оборонѝться, охранятся, омáхиваться, онáхиваться, защищáться.** 2) Отричамся, не рачѫ, не щѫ; **отказывáться, не хотѣть.** *Азъ не ся браньѫ, да го водѫ съ мене и да го наглядвамь, а ще ли мя слушa?* **Брáненъ,** *прич. стр.*

Брáньѫ, ѝшь, — **нúлъ (брáнявамъ),** *гл. д.* Влѣкѫ браньѫ по орань за да ся засѣне врьлено-то на неѫ сѣмя; забрáнямь, завличамь орано; **бороновáть, боронѝть. Брáньѫся,** *гл. стр.* За орано: завличамся, забранямся; **бороновáться, боронѝться.**

Брáня́, *с. ж.* Много людіе ведно, навалица, куп, дружина, сбуна; **толпá.** *Тръгнѫлы*

една бранна момы да ходятъ по село изъ кѫщѫ въ кѫщѫ на Лазарь.

Браня́вамь, *гл. мн-кр.* отъ **браня́ѫ; боря́нивать.**

Браня́вище, *с. ср.* Прикрито мѣсто, отдѣто човѣкъ може да пушка възъ другого, безъ да ся види той, та да не може да ся пушка и възъ него; пусиа, митризъ; заса́да (Бургазско).

Бра́танець и **— ньць, — нци,** *с. м.* Братовъ сынъ; **племя́никъ отъ бра́та.**

Бра́таница, *с. ж.* Братова дъщеря; **племя́нница отъ бра́та.**

Братя́нъ, им. соб. мѫжско.

Братѐнце, *ум.* отъ **братъ.** Казвася само въ звателенъ падежь, по́-чясто като на молбѫ; братко, брайко, брайно; **бра́тецъ.**

Бра́тець и **— тьць, — тци,** *ум. м.* отъ **братъ; бра́тецъ.**

Братиме́ние, *с. ср.* Братеие: 1) Кога нѣколко класове израстѫть отъ едно зрьно сѣмя. 2) Зиманье за братъ, побратимяване. 3) Ставание братъ.

Бра́тимство, *с. ср.* Братовство, братство, побратимство; **бра́то́вщина.**

Отдалечь гы мома братимила,
Вси приняли братимство-то,
Милошь хайдукъ не го приялъ. *Пѣс.*

Бра́тимъ, *с. м.* Побратимъ; **паречённый братъ.**

Братимѭ́, и́шь,—ми́лъ (братимя́вамь). Братѫ́, братяславь: 1) *гл. ср.* Говорися за житото, кога отъ едно зрьно сѣмя израстѫть нѣколко класове; **кусти́ться.** *Ржь-та братими;* **рожь ста́ла кусти́ться.** 2) *гл. д.* Зимамь нѣкого за братъ, казвамь му: брате, побратимяванъ; **нарица́ть кого́ бра́томъ, принима́ть за бра́та.**

Отдалекъ гы мома братимила,
Отблизо имъ ржѫ цалувала. *Пѣс*

Братимѭ́ся, *гл. взаим.* Имамь ся като братъ съ нѣкого; казвамы си единъ другому: брате; **бра́таться.** *Стоанъ и Цвѣтко ся братимять.*

Братимя́вамь, *гл. мн-кр.* отъ **братимѭ́.**

Бра́тинъый, нъ, на, но, *пр.* отъ **братъ.** Братовъый; **бра́тинъ.**

Брати́ще, *ув. ср.* отъ **братъ; брати́ще, брати́ща.**

Бра́тко, *ум. м.* отъ **братъ.** Казвася само въ звателенъ падажь; брайко, брайно, братенце, братець; **бра́тецъ.**

Братлѐнце, *ум. ср.* отъ **братля́.**

Братля́, *ум. ср.* отъ **братъ.**

Бра́товица, *с. ж.* Братова жена, снъха отъ братъ, була; **невѣстка отъ бра́та.** Братовица отъ по́-старъ братъ ся зове още *байновица.*

Братовство́, *с. ср.* в. **бра́тство.**

Братовчя́, *ум. ср.* отъ **братовчя́дъ.**

Братовчя́дка, в. **браточя́дка.**

Братовчя́дъ. в. **браточя́дъ.**

Бра́товъый, въ, ва, во, *пр.* отъ **братъ.** Братинъый; **бра́тинъ, бра́тнiй.**

Брато́й, им. соб. мѫжско. Братоиа.

Браточя́дка, *с. ж.* Братовчядка, братучядка, чичева, уйчева, теткына или лѣлина дъщеря; **двоюродная сестра́.** *Прьва броточядка и втора браточядка,* в. **браточя́дъ.**

Браточя́дкъинъый, нъ, на, но, *пр,* отъ **браточя́дка,**

Браточя́довый, въ, ва, во, *пр.* отъ **браточя́дъ.**

Браточя́дъ, *с. м.* Братовчядъ, братучядъ, чичевъ, уйчевъ, теткынъ или лѣлинъ сынъ; **двоюродный братъ.** Дѣца отъ два брата, отъ двѣ сестръı или отъ братъ и сестрѫ, ся паричять *прьви браточяди* и *прьвы браточядкы;* **двоюродные бра́тья, двоюродныя сёстры.** Дѣца отъ два брата ся зовѫть още *стрыковы.* Дѣца отъ браточядъ и браточядкъ ся зовѫть *втори браточяди* и *вторы браточядкы;* **троюродные бра́тья, троюродные сёстры.**

Брато́ица, в. **Брото́й.**

Бра́тскъый, ска, ско *пр.* отъ **братъ; бра́тскiй, бра́тственный.** *Братска любовь. Братска злоба милость (мѣрѫ) нѣма;* **братъ на бра́та — пу́ще супоста́та.— скы,** *нар.* Като братие; **бра́тски.** *Живѣемъ помеждѫ си братскы. Братскы дѣлихмы, та ся избихмы.*

Бра́тство, *с. ср.* 1) Родство, сговоръ междѫ братие; **бра́тство.** 2) Сговоръ междѫ людие да живѣѭть помеждѫ си като братие; братимство, братовство, побратимство; **бра́то́вщина.** *Братство за братство, сыреиъ за парь;* **бра́тъ — бра́тъ, сва́тъ — сва́тъ, а де́пежки не родня́.**

Братучя́дка, в. **браточя́дка.**

Братучя́дъ, в. **браточя́дъ.**

Бра́тчѐнце, *ум. ср.* отъ **бра́тчя́.**

Бра́тчя́, *ум. ср.* отъ **братъ.** 1) Малъкъ братъ; **братъ не большо́й.** *Имамь двѣ братчета.* 2) Така зове жена дѣверъı-тъı си, драгънко, хубавенко; **обращѐнiе жѐнщины къ бра́тьямъ своего́ мужа и къ ро́дственникамъ мужескаго по́ла, кото́рые мо́ложе его́.**

Братъ, бра́тiе (братие-то), *с. м.* 1) Който е роденъ отъ единъı родители съ другаго, или иа отъ единъ бащѫ, иа отъ единѫ майкѫ; **братъ.** *Братъ брата не храни, тяжко му кой го нѣма. Братъ за брата плаче. Братъ за брата печали. Братъ за брата съ главѫ заплата;* **братъ бра́ту**

голово́й въ упла́ту. *Братъ по брата, та и два-та. Братъ, помогнѫтъ отъ братъ, по́-силенъ отъ какъ градъ;* **братъ съ бра́томъ на медвѣдя хо́дятъ, или: бра́тская любо́вь пу́ще ка́менныхъ стѣнъ.** *Братъ за братъ, сыренъ за пары;* **братъ—братъ, сватъ — сватъ, а де́нежки не родя́.** *Братче смы, братче, ала кесии-ты ны не сѫ сестры. Братъ свидно, нъ и чядо мило. Приятель не е като братъ. Братъ най-ближень приятель;* **нѣтъ дру́га супроти́въ родна́го бра́та.** *Братче ся карать и пакъ си сѫ братче. Боже, упази отъ гръмъ и градъ и отъ невѣренъ братъ. Кой ти изводе око-то? — Братъ ми. — Затова така дълбоко. Братъ ми е, брадва му главѫ отсѣкла! Харизанъ умрѣлъ, а братъ му не дава;* **подари́-то по́меръ, а оста́лся въ живы́хъ братъ его́ покупи́, или: подари́шь уѣхалъ въ Парижъ, а оста́лся оди́нъ купи́шь.** *Скуби-свекръва, раздѣли-братче,* казвася за злѫ женѫ. *И двама-та братче сѫ отъ едно платно отрѣзани,* сир. еднакви сѫ, съ единъ нъравъ. *Зачто да го жалѫ, лема ми е братъ,* не ми казвайте да ся смилѫ за него. *Девять братче съ едно ризѫ,* голѣма сиромашиа, много сѫ сиромаси. *Казвамъ ти като на братъ, та да го знае всичкый свѣтъ,* или: *да ти го кажѫ като на братъ, та да го чюе всичкый градъ;* **бу́демъ знать ты да я, да братъ Илья́.** 2) Братъ ся казва на всякой чловѣкъ и най-наче ономува, съ когото си живувамъ. *И той е отъ нашиты братче,* сир. и той е като насъ. *Какъвто си чашѫ на брата си налѣлъ, таквась ще ся падне и на твой дѣлъ. Който ми дава хлѣбъ, той ми е братъ;* **кто бога́тъ, тотъ мнѣ и братъ.** 3) Кога ся говори за нѣкой чловѣкъ, който слушиа, что ся казва за него, намѣсто да кажѫтъ: *тоя чловѣкъ,* казвать: *тоя братъ.* 4) Калугери-ти ся наричать единъ другый братче. *Какъвто игуменъ-тъ, таквись и братче-то.* 5) За растениа, когато отъ единъ корень сѫ израстли нѣколко еднаквы.—*Рожденъ братъ и родень братъ,* братъ отъ едны родители; **роднóй братъ.**—*Породени братче,* братче породени единъ по другъ.—*Приведенъ братъ,* когото е довела мащеха; **сведённый, сво́дный братъ.**—*Природенъ братъ,* братъ отъ мащехѫ; **братъ отъ ма́чихи.**—*Най-малкъ братъ;* **меньша́къ.**

Бра́тъкъ, *ум. м.* отъ **братъ.**

Бра́тый, *прич. стр.* отъ **бе́рж.** Бранъый.

Братѫ́, йшь, — ти́лъ (братя́вамъ), *гл. ср.* и *д.* в. **братимѫ́.**

Братя́, *ум. ср.* отъ **братъ,**

Братя́вамъ, *гл. мн-кр.* отъ **братѫ́.**

Братя́самъ, *гл. свр.* отъ **братя́свамъ.**

Братя́свамъ (да братя́самъ), *гл. ср.* и *д.* в. **братимѫ́.**

Братя́сване, *с. ср.* Братимене.

Бра́чя, вм. **бра́тчя.** *Качемачя брачя, кой тя има, скача, кой тя нѣма, плаче;* **бѣдность пла́четъ, бога́тство ска́четъ.**

Брашна́рка, *с. ж.* 1) Която продава брашно; **продаю́щая муку́.** 2) Жена на брашнарь.

Брашна́рскый, ска, ско, *пр.* отъ **брашна́рь.** *Брашнарскый дюкянъ,* уджийница; **лаба́зъ, лаба́зия.**

Брашна́рство, *с. ср.* Поминъкъ съ продаване брашно, уджулукъ; **про́мыслъ лаба́зника.**

Брашна́рчя, *ум. ср.* Младъ брашнарь; **молодо́й лаба́зникъ.**

Брашна́рь, *с. м.* Който продава брашно; **мучни́къ, продаве́цъ муки́.** Брашнарь, що има дюкянъ; уджиица; **лаба́зникъ.** *Ако има въ хамбара, ще има и у брашнаря.*

Брашне́вение, *с. ср,* отъ **брашне́вѫ.** Брашнение, увалване, напрашване съ брашно.

Брашне́вѫ, ишь, — ви́лъ, *гл. д.* Брашнѫ, увалвамъ, напрашвамъ съ брашно; **мучни́ть, запу́ливать муко́ю. — вѫ́ся,** *гл. възвр.* Хващамъ брашно, та ся увалвамъ отъ него; ставамъ само брашно; **запу́ливаться муко́ю, мучни́ться.**

Брашне́ние, *с. ср.* отъ **брашнѫ́.** Брашневение.

Брашнѫ́къ, *с. м.* Амбаръ за брашно; **амба́ръ для муки́, мучно́й ларь.**

Бра́шно, *с. ср.* Жито, царевица и другы смланы на прахъ, за да ся мѣси хлѣбъ; **мука́.** *Засѣ брашно врьца: заемнжто, невръжто. Два люти (остри) камыка брашно не мелѫтъ. Два камыка брашно смилать. Кована водяница мяко брашно мелс. Безъ камыкъ водяница брашно не мелс. Жито ся мелс, брашно не пада. Кога има масло и брашно, и моя баба може да мѣси тутманикъ. Кога Богъ дава брашно-то, дяволъ-тъ зима човала. Врьти ли ся кѫща съ едно окѫ брашно? Сиромашна-та купува по едно окѫ брашно, и отъ насъ е по́-весела. Варварица, Николица, кола дрьва, кола брашно, кѫдѣ да си, дома да си. Хванѫлася соль-та за брашно-то. На брашно-то свтина на трьци-ты скѫпа. По́-напрѣдъ изашь два човала брашно, па тогава.—Отсѣкалъ си брашно-то,* свршилъ си работѫ-тѫ. *Отвѣкалъ си брашно-то,* направилъ противно-то. *Отвѣкала брашно-то и попарила кюрка.*

— *Брашно има въ главѫ-тѫ му,* сир. глупавъ е.

Брашнѣ́, йшь, — нѣ́лъ, *гл. д.* в. **брашне́вѣ.**

Брашня́нъ, нъ, на, но, *пр.* Что е отъ брашно; **мучно́й, мучни́стый.**

Брашня́вый, въ, ва, во, *пр.* 1) Увалянъ, напрашенъ съ брашно; **запылённый, оси́панный мукою.** 2) Что има въ себе брашно; **содержа́щій въ себѣ муку́, мучни́стый.** 3) Что е направенъ да ся дръжи въ него брашно; **сдѣ́ланный, чтобы держа́ть въ нёмъ муки́.**

Брашьнце́, *ум. ср.* отъ **бра́шно.** Малко брашно; **мучи́ца, му́чка.** *Дай ми брашьнце;* **дай мнѣ немно́го муки́.**

Брашцеле́вѣ и **брашцоле́вѣ,** в. **брѣщеле́вѣ.**

Бре, *междом.* Казвася: 1) Като за въкане, кога ся говори нѣкому нѣчто; а-бре, бе.

Мале-ле, мила мале-ле!
Азъ съмь си мале, бре, дошълъ
Отъ срьдце да ся помолѫ,
Да си мя простишь, мале-ле. *Пѣс.*

2) Кога ся говори нѣкому, за да ся прѣдума на нѣчто; бе. *Бре добрѣ щешь сторишь да идешь.* 3) Кога ся говори нѣкому като на караие; а-бре, бе. *Бре Драгане! что трьсишь тамъ?* 4) Отъ чудене, бе. *Бре какъ го изкара на главѫ!* 5) Отъ жадъ съ жалость, бе. *Бре нѣма ли да ны пусти нѣкой отъ тыя ми пусты занданы.* 6) На мѣсто още, дору.

Посгодился Влъко
За царскѫ дъщерь,
Царскѫ бре и кралскѫ. *Пѣс.*

7) Притурася въ пѣсни-тъ, за да ся доплъни стихъ.

И стапѫлъ е Влъко за булкѫ да иде.
Отдѣ е бре зачюлъ Марко малко дѣтя. *Пѣс.*

Разболѣся боленъ Георгий,
Боленъ лѣжи, злѣ умира,
Отъ девять ранъ крушюмянъ,
Десятѫ-тѫ съ ножь боднятѫ,
Бре злѣ боли, въ огънь гори. *Пѣс.*

Нѣйдѣ вмѣсто *бре! казвать бро!*

Бревене́ци, вм. **беневре́ци.**

Брежджѫ, в. **брьжджѫ.**

Бре́камь (бре́квамь, да бре́кнѫ, бре́кнувамь), *гл. ср.* Въкамь нѣкому бре!

Бре́каие, *с. ср.* Въкаие бре!

Бре́квамь, *гл. мн-кр.* отъ **бре́камь.**

Бре́кнувамь, *гл. уч.* отъ **бре́кнѫ.**

Бре́кнѫ, ешь, — нѫ́лъ, *гл. сд-кр.* отъ **бре́камь.** Да рекѫ бре! *Брекнѫлъ, та пукнѫлъ!* Клятва.

Брендýшкы, *с. ж. мн.* Едно пролѣтно цвѣтие.

Бре́ха (да бре́хне), *гл. безл.* Дохожда на умъ, скымва, теква. *Какво му брехня на ума.*

Бре́хне, — нѫ́ло, *гл. свр.* отъ **бре́ха.** Да текне, да скымне.

Брешля́нъ, в. **брьшля́нъ.**

Бри́га *с. ж.* Грыжа, касаветъ; **забо́та.** *Не го е брига за ничто,* не го е грыжа.

Бри́ение, *с. ср.* отъ **бри́нѫ.** Бричене, брьснятие; **бри́тіе, бритьё.**

Бри́тва, *с. ж.* Ножчя съ чиренъ, въ който ся затварна, захлупачя, клепачя, пахлупачя, поклепачь, похлупачя, скуравчя.

Бри́тый, *прич. стр.* в. **бри́нѫ.**

Бри́ца, *с. ж.* Единъ видъ бѣло жито, много чисто като пшеницѫ.

Бри́чвамь и **бри́чювамь,** *гл. мн-кр.* отъ **бри́чѫ.**

Бри́чение и **бри́чіание,** *с. ср.* отъ **бри́чѫ.** Брисне, брьсненье, брьснатие; **бри́тіе.** *Бричене-то скѫпо, а ракиа-та евтина.*

Бри́чець, *ум. м.* отъ **бричь.** Брьсначець.

Бричь, *с. м.* брьсначь, брьсни́чь; **бри́тва.** *На такѫвѫ главѫ, такъвъ бричь. Кусо прасе по рыдъ пасе,* или: *сивъ гълѫбъ около тумбѫ ся врьти,* или: *сиво бычя по тумбицѫ пасе?* Гат. — Бричь.

Бри́чѫ, ишь,—чи́лъ и **—чіа́лъ (бри́чвамь),** *гл. д.* Брисѫ, брьснѫ; **брить.** *Берберинъ бричи всякаквы главы.—Бричѫ възъ косѫ;* **брить про́тивъ ше́рсти. Бри́чѫся,** *гл. възвр.* и *стр.* Брисѫся, брьснѫся; **бри́ться. Бри́ченый,** *прич. стр.* Бритый, брьснѫтый; **бри́тый.** *Личенъ, бриченъ, градскый чловѣкъ.*

Бри́чиание, в. **бри́чение.**

Бричча́чь, *с. м.* Който бричи, брие; **берберинъ; бородобрѣ́й, бри́льщикъ.**

Бри́нѫ, ешь, брилъ, *гл. д.* Бричѫ, брьснѫ; **брить. Бри́нѫся,** *гл. възвр.* и *стр.* Бричѫся, брьснѫся; **бри́ться. Бри́тый,** *прич. стр.* Бриченый, брьснѫтый; **бри́тый.**

Бро, вм. **бре.**

Бробы́нець и **бробы́накъ,** в. **брьбы́нець.**

Бро́двамь и **бро́дувамь,** *гл. мн-кр.* отъ **бро́дѫ.**

Бро́дение, *с. ср.* 1) Газене рѣкѫ, водѫ; **перехо́дъ въ бродъ.** 2) Ходене нагорѣ надолу, скытане, лутане, блѫданне, аскане; **броже́ніе, бродня́.**

Бродни́къ, *с. м.* Който ся показва ужкакъ съ баяне прави работъ чюднъ, сир. омайва свѣта и другъ такъвъ; вѣщикъ, магиесникъ; **колду́нъ, чародѣ́й, волше́бникъ.**

Бродни́ца, *с. ж.* Която бае, прави магии за да омайва свѣта; магиесница, вѣщица, вѣщерица; **колду́нья, колдо́вка.** Вѣрвать, че ужь бродници-тъ съ магии могѫть да направять да оберѫть плода на еднъ ни-

въ и да го прѣнесѫтъ на другъ; така и да отнемѫтъ млѣко-то на едно добъ́чета и да го прѣдадѫтъ на другъ. Това бродници-тъ изврѣшвать рано прѣзъ нощь-тѫ спроти Сн. Иванъ Бълѣберъ, Еневъ-день; затова това день пазять бабичкъ-тъ, за които имать омъслъ, че сѫ бродници, да не излизать навънъ изъ село-то, а нѫдаре-ти, кокъто бабичкѫ и да срѣщнѫть, бѫкть ѫ и ѫ завождать въ село-то, дѣто ѫ дрьжять запрѣнѫ цѣлъ́й день.

Бро́дъ, *с. м.* Мѣсто на рѣкѫ, дѣто ся минува прѣзъ неѣ съ газене; **бродъ, переправа.**

Сине ми небо край нѣма,
Морскъ́й ми пѣсъкъ четъ нѣма
Дълбока вода бродъ нѣма:
Хубава мома родъ нѣма. *Пѣс.*

Бро́дѫ, иш, — дѝлъ (бро́двамь), 1) *гл. д.* Газѫ рѣкѫ, водѫ, брькамь; **преходи́ть въ бродъ (рѣку, воду).** *Водѫ бродѫ, жаденъ ходѫ.* 2) Барамь, биркамь, брькамь, дърьѫ, наламь, тѣрамь, тражѫ, трьсѫ; **иска́ть.**

Ой Ладо, Ладо, ладино момче!
Като ходите, кого водите? —
Момъкъ водимъ, момѫ бродимъ. *Пѣс.*

3) *гл. ср.* Ходѫ нагорѣ надолѣ, скътамся, лутамся, блѫдаѫ, блѫдѫ, аскамь; **броди́ть, блуди́ть.** *Броди изъ село-то.* 4) За вино и др. врѫ; **броди́ть (о жи́дкостяхъ).** *Вино-то броди.*

Брое́жь *с. м.* Броене, четене; **счётъ.**

Бро́емь, *нар.* Съ брой, съ четъ. *Я бъ тебѣ донелъ и двѣ и три зрьна, ала сѫ менѣ съ броемь прѣдадены.*

Брое́ние, *с. ср.* отъ **броѭ.** Четене, броежь; **счита́ние, счётъ.**

Броени́ца, в. **бройни́ца.**

Брое́нъ́й, *прич. стр.* в. **броѭ.**

Бро́ждавъ́й, въ, ва, во, *пр.* Грапавъ́й, съпапичавъ́й, марулевъ́й; **рябо́й.**

Брождену́ша, *с. ж.* Въ баяние така е наречена болесть-та урбалець. *Червенуше, брожденуше! Червенушка кѫщѫ заградила; както е добро утро, тѫй да не добруваш; както е добръ вечеръ, тѫй да не замрьнешь. Червенуше, огнь тя изгори, пепель-тѫ развѣ вѣтъръ, разнесе въ пусто горѣ Тилилейско, дѣто пѣтелъ не пѣе, дѣто птица не цврьчи, дѣто огнь не гори, дѣто чловѣкъ не врьви.*

Брождъ, *с. м.* Раст. *Rubia tinctorum;* съ корепа му бойдисвать червено и алено; **брусъ, кранъ, марéна.**

Брой, *с. м.* Четъ; **счётъ.** *Много нѣчто: брой нѣма! — Безъ брой,* тврьдѣ много. — *Въ брой*; **въ налúчности, за налúчныя дéньги.**

Бро́йвамь, в. **броя́вамь.**

Бройни́ца, *с. ж.* Броеница, брояница; монища, нанизанъ на нищкѫ, за да си броять по тѣхъ поклони и молитвъ, кога си моли нѣкой Богу; **чётки, лéствока.** *Плетена бройница;* **вéрвица.** *Брожѫ бройницѫ,* прѣмѣтамь монища-та и; **перебира́ть чётки.** Бройницѫ носять при себе всякога калугери-ти; а свѣтскъ людіе броять бройницѫ, кога не сѫ на работѫ, за да не стоять съ праздно рѫцѣ. *Сина риза и бройница, плъна съ просо и пченицѫ и двѣ дюлы мирисливы?* Гат. — Небо, звѣздъ, слънце и мѣсяць.

Бройни́чка, *ум. ж.* и

Бройни́чя, *ум. ср.* отъ **бройни́ца; чёточки.**

Брокъ, *с. м.* Раст. *Lysimachia;* **вербéйникъ.**

Бролъ, *с. м.* Раст. *Aira;* **молото́чникъ.**

Бро́пленъ, *с. м.* в. **брьпли́нъ.**

Броѭ́, иш, бройлъ (броя́вамь и бро́йвамь), *гл. д.* 1) (Съ единъ вин.). Четѫ едно, двѣ и проч.; **счита́ть, числя́ть.** 2) (Съ два вин. или съ единъ вин. простъ и другъ съ прѣдлогъ *за*) Имамь, четѫ за . . . . **счита́ть чѣмъ.** *Азъ тя броѭ богатъ,* или *броѭ тя за богатъ,* имамь тя за богатъ; **я счита́ю тебѝ бога́тымъ.** 3) Давамъ пари, плащамь; **отсчи́тывать, плати́ть,** *Броихъ му двѣстѣ грошка. Бройму сега сднѫ-тѫ половинѫ, а другѫ-тѫ, когато имашь пакъ пари. — Броѭ бройницѫ;* **перебира́ть чётки.** — *Броѭ на прьстѫ,* не могѫ още да броѭ и да четѫ добрѣ; **счита́ть по на́льцамъ.** — *Броѭ стѫпкъ-тъ нѣкому,* съглядвамь го, кѫдѣ ходи и что чини; **слѣди́ть за кѣмъ.** — *Броѭ му залци-тъ,* стои, та го гляда като яде. — *Броѭ звѣзды-тъ,* дрьжѫ си главѫ-тѫ нагорѣ, навдигамся; **носи́ть высоко́ го́лову.** *Кога ходи, звѣзды-тъ броѭ. Не бройзвѣзды-тъ да не паднешъ въ кладенець.* — *Щешь брошь звѣзды-тъ,* щешь останешь навънъ да мрьзнешь. **Броѭ́ся,** 1) *гл. стр.* Бъвамь броенъ. 2) *гл. възвр.* Имамся, четѫся; **счита́ть себѝ, принима́ть себѝ за . . . . .** *Броѭ ся уменъ.* **Броéнъ́й,** *прич. стр.* Четенъ́й; **счи́танный.** *Влькъ и броено яде;* **крáдетъ волкъ и счи́танную о́вцу.**

Назимайтеся имане,
Броено и неброено. *Пѣс.*

Броя́вамь и бро́йвамь, *гл. мн-кр.* отъ **броѭ́.**

Броянúца, в. **бройни́ца.**

Броя́чка, *с. ж.* Когато брои.

Броя́чь, *с. м.* Който брои; **счётчикъ.**

Бру́жденіе, *с. ср.* отъ **бру́жджся.** Зачервяване.

Бру́ждjся, ишся,—ждѝлся, *гл. об.* Червъ-кя, ставамъ червенъ; **краснѣть (о человѣкѣ).**

Бру́ка, в. **брю́ка.**

Бру́кыца, *ум. ж.* отъ **бру́ка.** Брюкыца.

Бру́лвамь, *гл. мн-кр.* отъ **бру́лиж.**

Бру́леніе, *с. ср.* Шмуленіе, брусеніе; **сбива́ніе плодо́въ съ де́рева, обива́ніе.**

Бру́лкамь, 1) *гл. смякч.* отъ **бру́лиж.** 2) *гл. д.* Съ клатеніе удрюмь о нѣчто. *Цѣлж нощь вѣтьрь-тъ брулка дрѣхы-ты.* — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Удрюмся о нѣчто.

Бру́лнувамь, *гл. уч.* отъ **бру́лиж.** Бруснувамь, шмулнувамь.

Бру́лиж, ешь,—нѫлъ, *гл. ед-кр.* отъ **бру́лиж.** Да шмулнж, да брусиж.

Бру́лиж, ишь,—лѝлъ (бру́лвамь, да бру́лиж, бру́лнувамь), *гл. д.* 1) Удрюмь по овощкж съ нѣчто, за да пада плодъ отъ неж; шмулиж, брусиж; **сбива́ть, обива́ть плоды́ съ де́рева.** *Брулиж круши, орѣхы.—Пратилъ го да брули круши,* направилъ го нячто и никакво, изпждилъ го. *Тури му самаръ, па го пустни да брули круши,* сир. ако е лошь, натири го. 2) Казвася за вѣтьра, кога духа, бие въ нѣчто; **говори́ о вѣтрѣ: дуть во что.** *Брули́ мя вѣтьрь-тъ, та ся забруждихъ.* **Бру́лиж-ся,** *гл. стр.* Бывамь бруленъ, шмулиж-ся; брусжся; **обива́ться.** — **ленъ,** *прич. стр.* Шмуленъ, брусенъ.

Бру́мка и **брю́мка,** *с. м.* Брука, брюка, брюкъ, пръщка, чирка; **прыщъ.**

Бру́свамь, *гл. мн-кр.* отъ **бру́сиж.** Брулвамь, шму́лвамь.

Бру́сеніе, *с. ср.* отъ **бру́сиж.** Бруленіе, шмуленіе.

Бру́сенъ, *прич. стр.* в. **бру́сиж.**

Бру́сецъ, *ум. м.* отъ **брусъ.** Брусча; **бруско́къ, брусо́чекъ.**

Бру́систъ, *стъ, ста, сто, пр.* Дебелъ, тлъстъ. *Агня-то станжло брусисто.*

Бру́сникъ, *с. м.* в. **бру́сякъ.**

Брусни́ца, *с. ж.* Шварула, шварка, съпаница *Morbilli;* **корь.** 2) *мн.* **брусни́ци.** Раст. *Vaccinium Myrtillus* и *Vaccinium Vitis idaea* и тѣхнъ плодъ, боравинкы, боровинкы; **черни́ка, черни́ца и брусни́ка.**

Бру́снувамь, *гл. уч.* отъ **бру́сиж.** Брулнувамь, шмулнувамь.

Бру́сиж, ешь,—нѫлъ, *гл. ед-кр.* отъ **бру́сиж.** Да брулиж, да шмулиж.

Бру́счя, *ум. ср.* отъ **брусъ.** Брусецъ; **бруско́къ, брусо́чекъ.**

Брусъ, *с. м.* 1) Камыкъ, повячето четвръ-титъ, на който точять ножевы, брадвы и проч. на ржцѣ; брысъ, гладило; **брусъ (*мн.* бру́сья), осёлокъ.** 2) Нѣчто изрѣзано четвръ-тито и дългасто; **брусъ.** *Отрѣжи му единъ брусъ сланинж.*

Бру́сж, ишь,—сѝлъ (бру́свамь, да брусиж, бру́снувамь), *гл. д.* Брулж, шмулж; **сбива́ть, обива́ть плоды́ съ де́рева.** *Брусять орѣхы-ты.* **Бру́сжся,** *гл. стр.* Брулжся, шмулжся; **обива́ться.** — **сенъ,** *прич. стр.* Бруленъ, шмуленъ.

Бру́сякъ и бру́сникъ, *с. м.* *Ще стане като брусякъ,* ще надебелѣе, ще натлъстѣе.

Брутъ, *с. м.* Гвоздѣй, пиронъ, паламаръ; **желѣзный гвоздь.** *Цѣлъ закопанъ, само глава му ся гляда?* Гат. — Брутъ, клинецъ.

Бру́шленъ, в. **брьшля́нъ.**

Брѣго, в. **брѣзо.**

Брѣгосбо́рникъ, *с. м.* Който приказва, сборва бръзо и ясно; сладкодумникъ.

Брѣгосбо́рница, *с. ж.* Която приказва, сборва бръзо и ясно; сладкодумница.

Звѣздо деннице, брѣгосборнице.
Брѣгосборнице, остроножице! *Пѣс.*

Брѣже, *нар.* Бръзо.

Брѣза, 1) Като *с. ж.* отъ *пр.* **брѣзъ** въ изречение: *остави мрьжж-тж, хвати брѣзж-тж.* 2) им. соб. женско. 3) в. **брѣзи́ца.** 4) Ситнъ пръщчици, что излизать по кожы-тѫ и бръзо, бръзо ся разнасять по цѣло-то тѣло.

Брѣза́къ, *с. м.* 1) Който бръза на работѫ, на ходеніе и на что да е; **ско́рый, прово́рный, поспѣшный, расторо́пный, бро́ский, быстря́къ, летуно́къ, полета́й.** 2) Брѣзѣй на рѣкж, брѣзолъ, брѣзѣлъ; **сте́ренъ, быстрина́ въ рѣкѣ.** 3) Чекмакъ на пушкж, на пищовъ; **куро́къ ружья́.**

Брѣзамь (брѣзавамь), *гл. ср.* 1) Залѣгамь да сврьшж нѣчто по́-скоро, спѣшж; **спѣши́ть, торопи́ться.** *Брѣзамь да идж, че мя чакать.* 2) Врьшж нѣчто срьдчено, скоро, навалямь; **дѣлать что съ поспѣшностью, торопи́ться.** *Не брѣзай, да не сбркашь. Брѣза като на попарж. Брѣзай дѣ!* **Ну, поворачивайся!** 3) Врьвж скоро, варкамь; **идти́ поспѣшно.** *Не брѣзай да врьвимъ заедно. Не брѣзай да ся не спрѣпнешь. Който брѣза, лесно ся пые. Който много брѣза, назадъ изостана. Брѣза като попъ за порѣзаници. Брѣза като гущеръ въз баиръ.* 4) Нѣмамь врѣмя за маіане; **не имѣть досу́га.** *Не май мя, че брѣзамь.* 5) Нѣмамь трьпѣние за нѣчто; **не имѣть терпѣнія.** *Много брѣзашь.* 6) *гл. д.* Навалямь да сврьшж. *Брѣзамь дрѣжж.* **Брѣзамся,** *гл. стр.* **Брѣзанъный,** *пр. стр.*

Брѣзаніе, *с. ср.* Кога бръза нѣкой, навалаіе, варканіе; **поспѣше́ніе, торопли́вость.** *Съ брѣзаніе ничто не става.*

Бре́заница, *с. ж.* Бръзане.

Бръзга́лка, *с. ж.* Справа като излакъ за прьскане водж и друго нѣчто; прьскалка, прьскало; **брызга́лка, брызга́ло, шприцъ.**

Бре́згамь (да бръзнж), *гл. д.* Прьскамь, прьскамь, ръсж съ водж или съ друго нѣчто; **бре́згать. Бре́згамся,** *гл. стр.* и *възвр.* Прьскамся, прьскамся, ръсжся; **бре́згаться.**

Бре́зганіе, *с. ср.* Прьскане, прьскане, ръсене; **бре́зганіе.**

Бре́зглѣй, *с. м.* Едно животно. *Вдятся като бръзглѣи. Бръзглѣй самъ-си си дункж прочёква.*

Бръзина́, *с. ж.* в. **бръзота́.**

Бръзи́ца, *с. ж.* Бръза: 1) Нѣчто, что узрѣва скоро и рано; **скороспѣлка.** *Зеле бръзица.* 2) Коятo работи и коятo ходи бръзо; **скора́я, прона́горная, поспѣшная, лету́нья.** *Та е бръза бръзица.*

Бре́зичкый,—чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **бре́зый; бы́стренькій. — чко,** *нар.* Скоричко, бръзичкж-тж; **быстре́нько.** *Врьви бръзичко, та да не закъспѣешь.*

Бре́зичкж-тж, *нар. смякч.* отъ **бре́зж-тж.** Бръзичко, скоричко; **быстре́нько.** *Бръзичкж-тж барай, та да свръшишь по́-скоро.*

Бре́знувамся, *гл. уч.* отъ **бре́знжся.**

Бре́знж, ешь,—нжлъ, *гл. ед-кр.* отъ **бре́згамь.** Да прьскнж, да прьснж, да порьсж, да ръснж; **бре́знуть.**

Бре́знж (да ся), **ешь, — нжлся,** *гл. об. свр.* Да ся спустж бръзо за нѣкждѣ; *Бръзнжся мома, та дори дома.*

Бре́зо, *нар.* в. **бре́зый.**

Бръзоко́нець, *с. м.* Сватбарь на конь.

Бръзо́лъ, *с. м.* Бръзѣй на рѣкж, бръзакъ, бръзѣлъ; **сте́ржень, быстрина́ въ рѣкѣ.**

Бръзоре́кый, къ, ка, ко, *пр.* Който бръза да отговори, да рече, безъ да прѣмъсли онова, чтото ще каже; **кто спѣшйтъ сказа́ть что нибу́дь, не обду́мавши пре́жде.** *Бръзорекъ человѣкъ.*

Бръзоржкый, къ, ка, ко, *пр.* Что е бръзъ въ ржцѣ-ты, бръзо хваща, бръзакъ.

Бре́зость,

Бръзота́ и

Бръзоти́на, *с. ж.* Бръзина, скорость; **поспѣшность, торопли́вость, быстрота́, ско́рость, прово́рность, бо́рзость.** *Съ бръзотж всичко не быва.*

Бре́зый, зъ, за, зо, *пр.* 1) Что врьви скоро, чевръстый; **бы́стрый, прытки́й.** *Бръзъ като заякъ. Бръзъ конь ся стига, бръза рѣчь не може. Ако сж бръзи воловс, земка-та е подълена.* 2) Който ходи и работи бръзо, скоро; срьдчепый, чевръстый, бръзакъ; **прово́рный, поворо́тливый, расторо́пный, торопли́вый, бо́рзый, ско́рый, ме́ткій, кидкій, лёгкій на́ ногу.** *Бръзъ въ ржцѣ-ты,* бръзо хваща, бръзакъ, бръзоржкъ. *Бръзъ на лъжицж, тромъ на тселицж. Бръзъй крадець домакына смайва. Бръзъ на водж не ходи, а жяденъ. Бръза-та кучка слѣпы гы ражда.* 3) Който бръза да каже что му дойде наумъ, безъ да прѣмъсли, има ли приликж; **кто спѣшйтъ сказа́ть, что вздумалось ему́, хоть и неумѣстно оно́.** *Цвѣта с бръза въ уста-та. Бръзъ на хоратж.* 4) Что трѣбва да ся свръши скоро, что ся бръза; **тре́бующій ско́раго исполне́нія, что къ спѣху.** *Имамь бръзж работж.* 5) Что е правенъ съ бръзане; **сдѣланный съ поспѣшностью.** *Бръза-та пряжда лесно ся кжса.* 6) Циганинъ; **Цига́нъ.—Бре́зо,** *нар.* Брьго, бръже, скоро, срьдчено, чевръсто, изведнжжь, тичяшкомь; **поспѣшно, бы́стро, ско́ро, на́скоро, неме́дленно, прово́рно, торопли́во, бѣгло, бо́рзо, летко́мъ, лѣтомъ, кру́то, ме́лькомъ.** *Работж бръзо. — На́-бръзо,* съ бръзане; **съ поспѣшностію.** *— Тврьдѣ бръзо;* **ско́ро на́скоро.**

Бре́зѣй и

Бре́зѣлъ, *с. м.* Мѣсто на рѣкж, дѣто тече вода-та по́-бръзо, бръзакъ, бръзолъ; **быстрина́, сте́ржень въ рѣкѣ, бы́строе тече́ніе, поро́гъ.** *Напинася като ракъ на бръзѣй. Прѣпирася като ракъ на бръзѣй. Заложился като бабы на бръзѣй. Иди напрѣдъ, длъбоко; врьнися назадъ, бръзѣлъ.*

Бре́зж-тж,

Бръзяшко́мь,

Бръзяшкы́мь и

Бръзяшкж́-тж, *нар.* Съ бръзане, бръзо, скоро, чевръсто; **бы́стро, ско́ро, съ поспѣшностью.**

Бре́камь, в. **бре́камь.**

Бре́ла и

Бре́па, *с. ж.* устна, гжба, джюка; **гу́ба, брыла́.**

Бре́пица, *ум. ж.* отъ **бре́па.** Джюкъица, устница; **гу́бка, гу́бочка.**

Бръса́лка, *с. ж.* Кжсъ платъ вехть за изтрьване нѣчто; отрьвалка, отрѣбка, трѣбка, начаврa; **подтйрка.**

Бръса́лчица, *ум. ж.* отъ **бръса́лка.** Отрьвалчица, отрѣбчица, начаврица.

Бре́свамь, в. **бре́снувамь.**

Бре́сване, *с. ср.* отъ **бре́свамь.** Бръскване, бръснуване, пернуване.

Бръска́лка, *с. ж.* Врьшина, свръзана на метлж, за да ся мете съ нея по дворъ, на гумно и проч.; **вѣникъ.**

Бръска́лчица, *ум. ж.* отъ **бръска́лка; вѣничекъ.**

Брѣскамь (брѣсквамь, да брѣснѫ, брѣснувамь), *гл. д.* 1) Перкамь, удрямь нѣчто отъ странѫ, каквото да отврѣкне отъ мѣстото си. 2) Шлевѫ, шибамь, удрямь по нѣчто. *Брѣска мя по лице-то. Брѣска мя прѣзъ рѫцѣ-ты.* 3) Метѫ съ брѣскалкѫ или съ метлѫ, нъ какъ да е. 4) Биѫ памукъ или влънѫ, дрънкамь; **бить, трепа́ть, взбива́ть лучко́мъ хлопча́тую бума́гу и проч.** 5) Брьборѫ, брѫщелевѫ, брѣтвѫ; **моло́ть, пусто-ме́лить.** *Брѣска ни зрѣлы, ни врѣлы,* говори несмѣслено. — **мся,** 1) *гл. възвр.* Удрямся о нѣчто, шлевѫся, шибамся, брулкамся. *Цѣлѫ нощь клонъ-тъ ся брѣска о прозореца* 2) *гл. стр.* Перкамся.—**канѣ́ый,** *прич. стр.* 1) Перканъый. 2) Метеный. 3) За влънѫ и проч. дрънканъый, битый.

Брѣскание, *с. ср.* отъ **брѣскамь.** 1) Перкание. 2) Шлевение, шибание, удрянье. 3) Биение, дрънкание памукъ, влънѫ и проч.; **взбива́ніе лучко́мъ хлопча́той бума́ги, ше́рсти и пр.**

Брѣска́чь, *с. м.* Който бие, дрънка памукъ, влънѫ и проч.; дрындарь, хала́чь; **шерстобо́й, шерстоби́тъ.**

Брѣсквамь, *гл. мн-кр.* отъ **брѣскамь.**

Брѣснувамь и брѣсвамь, *гл. уч.* отъ **брѣснѫ.** Пернувамь.

Брѣснѫ, ешь, — нѫ́лъ, *гл. ед-кр.* отъ **брѣскамь.** 1) Да перна. 2) Да шлевнѫ, да шибнѫ. 3) Да метнѫ. — **тый,** *прич. стр.* 1) Пернѫтый. 2) Шлевнѫтый, шибнѫтый.

Брѣшвамь, *гл. мн-кр.* отъ **брѣшѫ.** Бръшвамь.

Брѣшение, *с. ср.* отъ **брѣшѫ.** Трѣене, брѣсане; **утира́ніе.**

Брѣшѫ, ишь, — ши́лъ (брѣшвамь), *гл. д.* Брѣшѫ, трѣ; **тере́ть, утира́ть.** *Брѣшѫ си рѫцѣ-ты.* — **ся,** *гл. възвр.* и *стр.* Брѣшѫся, трѣся; **тере́ться, утира́ться.** — **шенъый,** *прич. стр.* Брѣшенъый, трѣенъый.

Брѣ́ждение, *с. ср.* отъ **брѣ́ждѫ.** Извиране, изтичане.

Брѣ́ждѫ, ишь, — ди́лъ, *гл. ср.* Тихо и полека извирамь, изтичамь; **сочи́ться, струи́ться.** *Тамо има изворъ, дѣто брѣжди една вода.*

Брѣ́звамь (да брѣ́знѫ, брѣ́знувамь), *гл. ср.* Спущамся, разнасямся, разлѣтявамся; **броса́ться, брѣ́згать.** *Турци-ти брѣзнѫхѫ по улици-ты изъ христанскѫ-тѫ махалѫ.*

Брѣ́зване, *с. ср.* отъ **брѣ́звамь; брѣ́зганіе.**

Брѣ́знувамь, *гл. уч.* отъ **брѣ́знѫ.**

Брѣ́знѫ, ешь,—нѫ́лъ, *гл. свр.* отъ **брѣ́звамь.** Да ся спустнѫ, да ся разнесѫ, да ся разлѣтѫ; **бро́ситься, брѣ́знуть.**

Брѣ́сане, *с. ср.* отъ **брѣ́шѫ.** Брѣшение.

Брѣсъ, *с. м.* Камъкъ брусъ, **гладило; брусъ, осѣлокъ.**

Брѣ́швамь и брѣ́шювамь, *гл. мн-кр.* отъ **брѣ́шѫ.** Брѣшвамь.

Брѣ́шѫ, ешь, брѣсáлъ (брѣ́швамь), *гл. д.* Брѣшѫ. — **ся,** *гл. възвр.* и *стр.* Брѣшѫся. **Брѣ́санъый** и **Брѣ́шенъый,** *прич. стр.* Брѣшенъый.

Брьбúнец и

Брьбúнпакъ, *с. м.* Бробинец, бробинпакъ, животина *Formica,* врьворец, мравѣй, мравка, мравпакъ, мравунпакъ; **муравéй.**

Брьбла́вица, *с. ж.* Брьбрица, бъбрица, бъблявица, брьбливщина: 1) Коята говори много и нé за работѫ; **болту́ньи, мутóвка.** 2) Коята брьбре срьдито за всичко; **брюзга́, воркýнья, кропоту́нья.** *Брьблавица жена е като праздня водяницѫ.*

Брьбла́въый, въ, ва, во, *пр.* Блъблявъый, брьбривъый, бъбривъый: 1) Който говори много и нé за работѫ; **болтли́вый.** 2) Който ся срьди и брьбре, пъка за всичко; **брюзгли́вый, ворчали́вый, кропотли́вый.**

Брьбли́вщина, *с. ж.* в. **брьбла́вица.**

Брьбли́въый, въ, ва, во, *пр.* Брьблавъый. *Пази, Боже, отъ брьбливѫ женѫ, отъ козъ крастѫ и отъ костеливы орѣхы.*

Брьбóевъый, въ, ва, во, *пр.* отъ **брьбóй.** Барабоевъый; **карто́фельный.**

Брьбóецъ, *ум. м.* отъ **брьбóй.** Барабоецъ, малко брьбой.

Брьбóй, *с. м.* Раст. и неговъый плодъ, в. **барабóй.**

Брьбóйка, *с. ж.* 1) Брьбонка. 2) Плодъ отъ смерикѫ; **можжевéловая я́года, можжевéлина.**

Брьбóйнъый, — **бóенъ,** — **бóйна, бóйно,** *пр.* Направенъый отъ (съ) брьбой, барабойнъый; **карто́фельный.**

Брьбóйчя, *ум. ср.* отъ **брьбóй.** Малка глава брьбой, барабойчя; **карто́фелинка, карто́фелька.**

Брьбóленіе, *с. ср.* отъ **брьбóлѭ,** в. **брьбóреніе.**

Брьбóлѭ, ишь,—ли́лъ, *гл. д.* в. **брьбóрѭ.**

Брьбóнка, *с. ж.* 1) Малко зрьно плодъ отъ какво да е дрьво или храстъ, нѣколко кораво да не ся смачква; **всѧкая мéлкая я́года, нѣсколько твѣрдая.** 2) Така ся наричѧтъ зрьнца, валчистъ или длъгнистъ, что растѫтъ по листье-то на дрьвье; **наро́сты на ли́стьяхъ дерéвьевъ въ ви́дѣ зёрнъ, кру́глыхъ или́ продолгова́тыхъ.** 3) Ягода отъ черницѫ; барабонка, бобонка, галашкы, дудулъы, кѫкъыли, скандали, съкаменци, мура, мурва, мургва, муцуна, црьничка, черница; я́года ту́товаго дéрева. 4) Подпухнѫло отъ ударено, врьга, краставица, чворуга;

волдúрь, выль, желвáкъ, шúшка отъ удáра.—*Брьбонкы,* лайна на зрѣла като отъ овцѫ, отъ козѫ, отъ заякъ; дрьдонкы.

Брьбóичица *ум. ж.* отъ **брьбóика.**

Брьбóрвамь и **брьбóрувамь,** *гл. мн-кр.* отъ **брьбóрѭ.**

Брьбóреше, *с. ср.* 1) Говорене безъ да ся разбира, блъболене, брьброне, джомолене; **бормотáнье, лепетáніе.** 2) Приказване нищо и никакво, празднѣ нѣчта; **болтáніе.** 3) Мрътвешко четене; **вúканье.**

Брьбóрѭ, ишь,—рúлъ (брьбóрвамь), *гл. д.* 1) Говорѭ нѣчто бързо и неясно, та не ся разбира, блъболѭ, брьболѭ, джомолѭ; **бормотáть, лепетáть.** *Нѣчто брьбори, нъ не му ся отбира.* 2) Приказвамь нищо и никакво, празднѣ нѣчта, брьболѭ, брътвѭ, брѣщелевѭ; **болтáть, молóть, пустослóвить.** *Брьбори си бабины дсвятины.* 3) Четѫ мрътвешкы, брьболѭ, мънкамь; **вúкать, читáть вúло.**

Брѣбреше, *с. ср.* Бъброне: 1) Брьбореше, блъболене, джомолене; **бормотáнье, лепетáніе.** 2) Каране, хокане, тякане; **упрекáніе, пенѧніе, тазáніе.** 3) Пъкане, кѫкрене; **ворчáнье, брюзжáнье.**

Брьбрúвый, въ, ва, во, *пр.* Бъбривый, что брьбре много, брьблавый, брьбливый; **брюзглúвый, ворчалúвый, ворклúвый, крóпотькій, кропотлúвый.**

Брьбрúца, *с. об.* Бъбрица, брьбривщина, брьблавица, бъбливица, бъбливщина: 1) Что говори много и какво да е; **болтýнъ, болтýнья.** *Ала си брьбрица!* 2) Что ся срѣди и брьбре за всичко; **брюзгá, воркýнъ, воркýнья, кропотýнъ, кропотýнья.**

Брѣбрувамь, *гл. мн-кр.* отъ **брѣбрѭ.**

Брьбрътúна, *с. ж.* в. **брѣбырь.**

Брѣбрѭ, ешь,—рáлъ (брѣбрувамь). Бъбрѫ; 1) *гл. д.* Брьборѫ, блъболѭ, джомолѭ; **бормотáть, лепетáть.** *Какво брьбре, не му ся разбира.* 2) Приказвамь празднѣ нѣчта, брьболѭ, брьборѫ, брътвѭ, лафувамь; **болтáть, калякать.** *Брьбремъ си да ся минува врѣмя-то.* 2) *гл. ср.* Карамся нѣкому, хокамь го, тякамь му; **бранúть, упрекáть, пенѧть, журúть, тазáть, щунѧть.** *Доста си ми брьбралъ.* 4) Брьборѫ сърдито, грѣмѫ, дрьдорѫ, кѫкрѫ, пъкамь, шюмѫ; **брюзжáть, ворчáть, кропотáть, кроптáть.** *Кждѣто ходи все брьбре.* **Брѣбреся,** *гл. безл.* Приказвася, шюшнеся, мълвися; **несётся молвá.** *Много ся брьбре изъ село-то за Цвѣтка.*

Брьбунúще, *ув. ср.* отъ **брьбýнъ.** Брѣмбалище.

Брьбýнчакъ, *ум. м.* отъ **брьбýнъ.** Брѣмбалець, брѣмбалчя.

Брьбýнъ, *с. м.* Животина, в. **брѣмбалъ.**

Брѣбырь, *с. м.* и

Брѣбырь, *с. ж.* Бъбыръ, бъбырь: 1) Брьбореше, блъболене, брьболене, джомолене; **бормотáнье, лепетáніе.** 2) Празднѣ приказкы, бърътня; **калúки, болтовнú, болтовствó, пустослóвіе.** 3) Каране, хокане, тякане; **упрекáніе, пенѧніе, тазáніе.** *Омрьзнѫ ми брьбырь-та му.* 4) Грѣмене, пъкане, кѫкрене, шюмене; **брюзгá, воркотнú.**

Брьвнó, *с. ср.* Дрво, отсѣчено отъ коренъ и одѣлано да влѣзе въ работѫ за градежь, гряда; **бревнó, бáлка.**

Брьвь, *с. ж.* 1) Мостъ само отъ едно дрво, отъ едно кладѫ; **лáва.** *Сбрькался като кучя на брьвь. Лесна работа: колко отъ брьвь до мостъ.* 2) Бродъ на рѣкѫ за прѣкарване добытъкъ.

Брьдáкъ, *с. м.* Овенъ съ изправены искусно виты рога; **барáнъ съ вúтыми рогáми.**

Брьдáрка и **брьдилáрка,** *с. ж.* Която прави или продава брьда; **бёрдочница.**

Брьдáрь и **брьдилáрь,** *с. м.* Който прави или продава брьда; **бёрдочникъ.**

Брьдúло, *с. ср.* На станъ за тъкане онаа справа, въ която ся туря брьдо-то; набрьдила, набрьдникъ, ватала; **набúлки въ ткáцкомъ станкѣ.**

Брѣдо, *с. ср.* 1) Планина, хлъмъ, баиръ; **горá, холмъ.** *Изкачихмыся на брьдо-то.* 2) На станъ за тъкане онъзи гребенъ, прѣзъ който минува основа-та и съ който ся набива вътъкъ-тъ; гребень, зѫбци; **бёрдо у ткачéй.**

Брьдóкивы *с. ж. мн.* Раст. *Lactuca sativa,* салата, марулиа; **латýкъ.**

Брѣдце, *ум. ср.* отъ **брѣдо; бёрдцо.**

Брьдчúна (брьчúна), *с. ж.* барчина, врьхъ, могыла, баиръ; **горá, хóлмъ.**

Брьдчúнка, *ум. ж.* отъ **брьдчúна.** Врьшець, могылка, баирець; **гóрка, гóрочка, хóлмикъ.**

Брьждéніе, *с. ср.* Гранене, лютене, горчене.

Брьждúвый, въ, ва, во, *пр.* Браждивый, гранивый, лютый, горчивый; **гóрькый.** *Брьждиво масло.*

Брьждѫ, йшь, — дѣлъ, *гл. ср.* Браждѫ, граня, лютѫ, горчѫ; **быть гóрькымъ.** *Масло-то, зехтинъ-тъ брьжди. Чюшкыты брьждять,* лютять.

Брьзнá, *с. ж.* Бразда, брѣзда.

Брькáлка, *с. ж.* Лъжица брькачка, поварейка.

Брѣкамь (брькамь) отъ **бáрамь** и **брѣкамь (брѣкамь)** отъ **борáвіѫ.** Тиа два глагола, съ производны-тъи отъ тѣхъ рѣчи, въ нѣкои отъ знаменованиа-та си сѫ така близо едно до друго, дѣто чясто ся смѣшать, та затова и тука сѫ прѣдставени въ едно. 1) *гл. д.*

Разбрькваmь, ровѫ нѣчто да ся размѣси; **мѣша́ть, перемѣ́шивать.** *Както си брькалъ кашѫ-тѫ, така ѫ и кажь.* 2) Сбрькваmь, мѣсѫ, смѣшѭамь едно нѣчто съ друго, намѣ́шѭамь; **мѣша́ть, соединя́ть, примѣ́шивать.** *Брькамь вино съ водѫ;* **мѣша́ть вино́ съ водо́ю.** *Въ хубавѫ-тѫ стокѫ брька и по малко долнѫ;* **къ хоро́шимъ това́рамъ примѣ́шиваетъ по немно́гу и дурны́с.** *Не брькай мя въ тѭѫ работѫ.* 3) Сбрькваmь, забрькваmь, джюркамь, съ брькане правѫ нѣчто; **приготовля́ть что посре́дствомъ мѣша́нія.** *Брькамь калъ за лѣпежь.* 4) Забрькваmь, побрькваmь, смиmамь; **запу́тывать.** *Не брькай ми конци-тѣ.* 5) Барамь, хващамь, ровѫ; **мѣша́ть, тро́гать, копоши́ть.** *Не брькай дѣто не ти е работа. Что брькашь тука? Не ми брькай книгы-тѣ;* **не копоши́ моѝхъ бума́гъ.** 6) Сбрькваmь, додѣвамь нѣкому, пьнѫ нѣкого на работѫ-тѫ му, бавѫ го; **мѣша́ть, препя́тствовать.** *Не брькай мя да си врѣшѫ работѫ. Брькашь мя на работѫ-тѫ ми. Това не брька,* не бави; **э́то не мѣша́етъ.** 7) Развалюамь; **по́ртить.** *Брькашь работѫ-тѫ ми.* 8) Правѫ, врѣшѫ, хващамь нѣкаквѫ работѫ; **дѣ́лать, начина́ть что.** *Азъ не брькамь таково нѣчто.* 9) Барамь, бродѫ, биркамь, дърѫ, паламь, тѣ́рамь, тражѫ, трьсѫ; **иска́ть.** *Въ село-то го не сакать, онъ брька поповѫ-тѫ кѫщѫ. Юнакъ брька да ся бори.* 10) Припкамь слѣдъ нѣчто, гонѫ; **гоня́ться, преслѣ́дователь.** *Врабци-ти буха брькать, ала сами въ уста-та му влизать.* 11) Газѫ рѣкѫ, водѫ, бродѫ; **переходи́ть въ бродъ.** *Прѣбрька рѣкѫ-тѫ.* 12) Ровѫ, мѧтѫ, буиѫ; **мути́ть дѣ́лать смутни.** *Брька изъ село-то.* 13) Орѫ вторы́й пѫть, нѣчто прѣоравамь; **перебора́зживать по́ле.** *Брькамь нивѫ.* 14) Биѫ, бутамь, бучкамь масло; **бить, на́хтать ма́сло.** 15) Сбрькваmь, грѣшѫ, погрѣшѭавамь; **дѣ́лать оши́бку.** *Прѣпиши това, нъ пази да не брькашь.* 16) Мъслѫ, говорѫ, правѫ нѣчто погрѣшно, не́ както е, както трѣ́бва, лъжѫся; **ошиба́ться.** *Тъ брькашь въ тѭѫ работѫ. Той брька съ брѣзане-то си.* — **мся,** *гл. възвр.* 1) Мѣсѫся, смѣшѭамся; **мѣша́ться, смѣ́шиваться.** 2) Намѣшѭамся въ нѣчто; **мѣша́ться, принима́ть уча́стіе въ чѣмъ.** *Брькамся въ чюжды работы.* 3) Играѫ, влъпувамся; **волнова́ться.** *Море-то ся брька.* 4) Правѫ, погрѣшкѫ, грѣшѫ, погрѣшѭавамь; **ошиба́ться.** *Брькася въ смѣтане-то;* **ошиба́ется въ счётѣ.** 5) *гл. стр.* Бъвамъ брьканъ. — **Брѣ́канъ,** *прич. стр.*

Брѣ́камь (брѣ́квамь, да брѣ́кнѫ, брѣ́кнувамь), *гл. ср.* и *д.* Втъкамь, въвирамь, турѭамь, пъхамь рѫкѫ, или что да е, въ друго нѣчто, та пакъ да ѭ извадѫ; **запуска́ть, засо́вывать ру́ку или что нибу́дь друго́е куда́ нибу́дь.** *Брькамь въ пазухѫ, въ джебъ. Въ очи-тъ ли ти брька? Който брька у меда, той си и ближе прьсте-то. Брькнѫлъ у меда, та си не облизалъ прьсте-то. Не си брькай лѫжицѫ-тѫ, кога ти не вари грѣня-то. Кой ще да брькне въ дупкѫ-тѫ да извади змиѫ-тѫ?*

Брѣ́каніе, *с. ср.* 1) Ровеніе, размѣшваніе, джюркаmе, брькаmица; **мѣша́ніе.** 2) Смѣшваніе; **смѣ́шиваніе.** 3) Бараmе, хващаmе. 4) Спиmаmе, недопущаmе, додѣваmе; **помѣ́ха, препя́тствіе, помѣша́тельство.** 5) Намѣшваніе въ нѣчто; **вмѣ́шиваніе въ како́е нибу́дь дѣ́ло.** 6) Бараmе, дърeніе, палаmе, тѣ́раmе, траeніе, трьсеніе; **иска́ніе.** 7) Газеніе, броденіе водѫ. 8) Нѣчто забрькано, сгрѣшено за хранѫ на добытъкъ, кокошкы и проч.; крѣма, крѣмъ; **мѣ́сиво.** 9) Грѣшеніе, погрѣшваніе; **оши́бка.**

Брѣ́каніе, *с. ср.* Втъкаmе, въвираmе, пъхаmе; **запуска́ніе, засо́вываніе.** *Брькаmе въ джебъ.*

Брѣ́каннйце, *ум. ср.* отъ **брѣ́каніе** въ 8 знам. Крѣмець, крѣмица.

Брѣ́каница, *с. ж.* 1) Брькаmе, мѣ́сеніе, джюркаmе, джюркаmица, ровеніе; **мѣша́ніе.** 2) Брькаmе, сбрькваmе, сгрѣшваmе, погрѣшваmе; **оши́бка.** 3) Мѧтеница, бутаница, айрѭанъ; **айря́нъ, арьянъ, па́хтанье.** 4) Повторна орань; **перебора́зживаніе.** 5) Смѧтня; **сумато́ха, ло́мка.** 6) В. **брькоти́ѝа.**

Брькачка, *с. ж.* 1) Онова, съ което ся брька нѣчто; **мѣша́лка, весёлка, весло́.** 2) Лъжица, съ кожто брькать гостбѫ-тѫ, кога ся готви; брькалка, поварейка; **ло́жка, кото́рою по́варъ мѣша́етъ ку́шанье, когда́ оно́ приготовля́ется.**

Брѣ́квамь, *гл. мн-кр.* отъ **брѣ́камь;** **мѣ́шивать.**

Брѣ́кваніе, *с. ср.* отъ **брѣ́квамь.**

Брѣ́кнувамь, *гл. уч.* отъ **брѣ́кнѫ.**

Брѣ́кнуваніе, *с. ср.* отъ **брѣ́кнувамь.**

Брѣ́кнѫ, ешь,—нѫлъ, *гл. сд-кр.* отъ **брѣ́камь.** Да въврѫ рѫкѫ, или что да е, въ нѣчто; **запусти́ть, засу́нуть ру́ку ли́ друго́е что куда́ нибу́дь.** *Брькни съ токѫ подъ одра, та изкарай оттамъ коткѫ-тѫ. Брькни въ водѫ-тѫ да видишь жежка ли е.*

Брькони́ѝа и

Брькоти́ѝа, *с. ж.* 1) Неурядъ, кога мнозина врѣшять нѣчто безъ рядъ, нито оправъ; без-

поря́докъ. 2) Кога е чловѣкъ въ тѣсно врѣмя и трѣбва да свръши и едно и друго, па ся забрька какво да прави; **замѣша́тельство.** 3) Размирица, разблудна, блудъ, смутня, смѫтня, карашжклжкъ; **мятёжное вре́мя, мятёжъ, полити́ческіе безпоря́дки.**

Брьло́къ, *с. м.* Нечисто нѣчто като сметъ, мѫтнѫ водж отъ омыто, помыѫ и пр.

Брьлѣ́ніе, в. **брьлѣ́ваніе.**

Брьлѣ́ѫ, е́шь, — **лѣ́лъ,** 1) *гл. д.* Говорѫ нищо и никакво, брътвѫ, брьщелевѫ, дрьдорѫ; **моло́ть, пустосло́вить, мозо́лить язы́къ.** 2) *гл. ср.* Бѣснѣѫ, врълувамь, салмувамь, правѫ накости, лудувамь; **шали́ть, повѣ́сничать, куроле́сить, куроле́сничать, проказничать.**

Брьлѣ́ваніе, *с. ср.* Брьлѣ́ніе: 1) Брътвене, брьщелевене, дрьдорене; **болта́ніе,** 2) Бѣснѣне, лудуване, салмуване, врълуване, накостене; **повѣ́сничанье.**

Брѣ́мбалецъ и **брѣ́мбарецъ,** *у.м. м.* и **Брѣ́мбалча** и **брѣ́мбарча,** *у.м. ср.* отъ **брѣ́мбалъ** и **брѣ́мбарь.**

Брѣ́мбалъ и **Брѣ́мбаръ** и **брѣ́мбьръ,** *с. м.* 1) Голѣма като пчела муха, когато брънчи като връчи, брьбунъ, бубаръ; **шмель, бу́чень.** Брьмбари-ти бъ́вать всякакви, по́-голѣми, по́-малкъ, жлъти, червеникави, черни, шарени. *Да бы всяка муха мдъ брала, брьмбарь-тъ бы набралъ най-много.—Има брьмбары въ главж-тж,* мухъ брънчять въ главж-тж му, праздна му е глава-та. *Отдолу иде дендеверинъ, дендеверскж пѣсынь пѣе.* Гат. — Брьмбаръ. 2) Съ тврьдъ кръла бубулечка, что връчи; **жукъ.**

Брѣ́мвамь, в. **брѣ́мнувамь.**

Брѣ́мкамь, *гл. мн-кр.* отъ **брьмчѣ́ѫ.** Брънкамь.

Брѣ́мканіе, *с. ср.* отъ **брѣ́мкамь.** Брънкане.

Брѣ́мнувамь и **брѣ́мвамь,** *гл. уч.* отъ **брѣ́мнѫ.** Брънувамь, брънвамь.

Брѣ́мнѫ, е́шь, — **нѫ́лъ,** *гл. сд-кр.* и *нач.* отъ **брьмчѣ́ѫ.** Да брънѫ.

Брьмчѣ́ѫ, и́шь, — **чѣ́лъ** (**брѣ́мкамь, да брѣ́мнѫ, брѣ́мнувамь** и **брѣ́мвамь**), *гл. ср.* в. **брьнчѣ́ѫ.**

Брьмчѣ́ваніе, *с. ср.* отъ **брьмчѣ́ѫ.** Брънчане.

Брънё им. соб. мѫжко.

Брьни́камь, *гл. д.* Брькамь, ровѫ, мѣсѫ, безъ потрѣбѫ, или за да ся намирамь на работѫ; **мѣша́ть.** *Что брьникашь тука!* — **канъ́й,** *прич. стр.* **мѣша́ный.**

Брьни́каніе, *с. ср.* отъ **брьни́камь; мѣша́ніе.**

Брѣ́нка, *с. ж.* Малъкъ белчюгъ прикаченъ на нѣчто; **небольшо́е кольцо къ чему́ нибу́дь.** *Брънка на ножя захлупачя.*

Брьнка́лка, *с. ж.* Брънка́ло. *Купи му брънкалкж, па го пусти да брънка.*

Брьнка́ло, *с. ср.* 1) Желѣзна справа за свирнѫ; кога да свирять съ неѫ, съ едноѫ ржкж ѫ дрьжять прилатенѫ до уста-та, а съ кой да е ирьстъ на другж-тж ржкж дрънкать тела, что има на неѫ; **варга́нъ, кобы́съ.** 2) Всяка игралка, что брънка и ся дава на дѣца да си играѫть; **брякýшка, гремýшка, побрякýшка, погремýшка.**

Брьнка́лце, *у.м. ср.* отъ **брьнка́ло.**

Брѣ́нкамь, *гл. мн-кр.* отъ **брьнчѣ́ѫ.** Брънкамь.

Брѣ́нканіе, *с. ср.* отъ **брѣ́нкамь.** Брънкане.

Брѣ́ннувамь и **брѣ́нвамь,** *гл. уч.* отъ **брѣ́нѫ.** Брънвамь, бръннувамь.

Брѣ́нѫ, е́шь, — **нѫ́лъ,** *гл. сд-кр.* и *нач.* отъ **брьнчѣ́ѫ.** Да брънѫ.

Брѣ́нчица, *у.м. ж.* отъ **брѣ́нка.**

Брьнчѣ́ѫ, и́шь, — **чѣ́лъ** (**брѣ́нкамь, да брѣ́нѫ, брѣ́ннувамь** и **брѣ́нвамь**). Брънчѫ: 1) *гл. ср.* Издавамь гласъ като брънбаръ, мухж или комаръ, кога врънчять, или телъ, кога е изонѫлъ, тана ся удари; **бренча́ть, брянча́ть, бряца́ть, бучá ть, бунча́ть, жужжа́ть.** *Пчелы-тъ брънчять.—Мухъ брънчять въ главж-тж му,* има брънбаръ въ главж-тж му, праздна му е глава-та. 2) *гл. д.* Дрънкамь теловъ-тъ на нѣкаквж свирнѫ, ужкакъ свирѫ нѣчто; **бренча́ть, варга́нить, игра́ть ху́до.**

Брьнчѣ́ваніе, *с. ср.* отъ **брьнчѣ́ѫ.** Брънчане: 1) Кога брънчи нѣчто; **бренча́ніе, брянча́ніе, бряца́ніе, бунча́ніе, бучá ніе, жужжа́ніе.** 2) Дрънкане теловъ-тъ на нѣкаквж свирнѫ, ужь да ся свири; **бренча́ніе.**

Брьнъ! *междом.* За показване гласъ отъ брънчане; **жу.**

Брѣ́снатіе, *с. ср.* отъ **брѣ́снѫ.** Брѣснене, брене, бричене; **бри́тіе, бритьё.** *Брѣснатѣ-то скжпо, вино-то свтино.*

Брьсна́чь, *с. м.* 1) Брѣсничь, ножь, съ който ся брѣсне, бричь; **бри́тва.** *Рѣже като брьсначь,* казвася за простъ ножь, что е тврьдѣ остьръ и рѣже хубаво. *На такжвж главж такъвъ брьсначь. Който си има брадж, да си има и брьсначь. Умъ морс, акжлъ брьсначь. Сивъ соколъ по чюкарж ся вие.* Гат. — Брьсначь. 2) Бричачь, берберъ; **бородобрѣ́й, цырю́льникъ.**

Брѣ́сненіе, *с. ср.* в. **брѣ́снатіе.**

Брьсни́чь, *с. м.* Брьсначь, бричь; **бри́тва.**

Брѣ́снувамь и **брѣ́свамь,** *гл. мн-кр.* отъ **брѣ́снѫ** (брѣчѫ, брѣѫ); **брива́ть.**

Брѣ́снѫ, е́шь, — **на́лъ** (**брѣ́снувамь** и **брѣ́свамь**), *гл. д.* Стригѫ косѫ, козинѫ на нѣчто до самж-тж кожѫ; брѣѫ, бричѫ; **брить.** *Брьснѫ си главж-тж. Брьснахъ си брадж-*

тѫ. Комуто си брадѫ-тѫ брьсналъ, него си и порѣзалъ.—Брьсне го на-възъ космы, мѫчи го, прави му зло; **гла́дить про́тивъ ше́рсти.**—*Брьснѫ нѣкого,* зимамь му парь съ нѣкакъвъ начинъ. — *Не брьснѫ нѣкого или нѣчто,* не щѫ да знаѫ, не хаѫ, не пытамь; **знать не хотѣть.** *Кой тя брьсне?* кой тя хае, кой тя рѣже? *Азъ не тя брьснѫ,* не щѫ да тя знаѫ за ничто. — **ся,** *гл. възвр. и стр.* Бриѫся, бричѫся; **бри́ться.** *Кой пыта, брьсне ли ся владыка.* — **натый,** *прич. стр.* Бритый, брученый; **бри́тый.** *Брьсната глава. Кой тя пыта, брьснатъ ли е кадиа-тъ. Брьсната глава, гола кратуна. Брьснато, стрижено, все гологлаво;* **хоть бри́то, хоть стри́жено, а всѣ голо́.**

Брьсте́ние, *с. ср.* отъ **брьстѫ́.** Хранение съ брьсть.

Брьсть (брьсь), *с. ж.* Суръва врьшина отъ дрьвие, что сѣкѫть зимне врѣмя, кога падне снѣгъ, та нѣма трѣвѫ, и хранять съ неѫ добытькъ; листникъ.

Брьстѫ́, и́шь, — **ти́лъ (брьсті́авамь),** *гл. д.* Храняѫ съ брьсть, насичамь брьсть за добытькъ да ѣде. *Брьстѫ козы-ты.* — **ся,** *гл. стр.*

Брьсті́авамь, *гл. мн-кр.* отъ **брьстѫ́.**

Брьтве́ние, *с. ср.* Брьболение, брьборение, брьлѣѭне, брьщелевение, дрьдорение; **болта́ние, моло́тье.**

Брьтвѫ́, и́шь, — **ви́лъ,** *гл. д.* Брьборѫ, брьболѫ, брьлѣѫ, брьщелевѫ, бъборѫ, дрьдорѫ; **болта́ть, моло́ть, пустосло́вить, мозо́лить язы́къ, говори́ть вздоръ, каля́ки.** *Брьтви ничто и никаквы приказкы. Брьтви не врѣлы, не къпѣлы,* говори непрѣмъслено. *Брьтви си като обранъ Грькъ на купѫ. Азъ брьборѫ, мѫжь ми брьтви.*

Брьци, *с. ж. мн.* Раст. в. **буковѫ́ица.**

Брьчение, *с. ср.* отъ **брьчѫ́.** Свиване, събиране, грьчение; **мо́рщеніе.**

Брьченъ́ый, *прич. стр.* в. **брьчѫ́.**

Брьчи́на, в. **брьдчи́на.**

Брьчка, *с. ж.* в. **брьчкулъ.**

Брьчкамь, *гл. мн-кр.* отъ **брьчѫ́.**

Брьчкание, *с. ср.* отъ **брьчкамь.**

Брьчкулчя, *ум. ср.* отъ **брьчкулъ; морщи́нка, сги́бикъ, сги́бчикъ.**

Брьчкулъ, *с. м.* Сбрьчено на лице-то човѣку и на снагѫ-тѫ, дѣ да е, или на нѣкакъвъ платъ; брьчка, впряга, дипла; **морщи́на, сгибъ.** *Има брьчкулы по лице-то.* —*На брьчкулы;* **морщи́нный, морщи́новатый, морщева́тый, со сги́бами.**

Брьчленъ, в. **брьшли́анъ.**

Брьчникъ *с. м.* Сукманъ широкъ, та много набрьченъ; носять го въ Панагюрско.

Брьчѫ́, и́шь, — **чи́лъ (брьчкамь),** *гл. д.* Сбирамь, свивамь нѣчто така, каквото да стои на впрягы; **мо́рщить, дѣлать скла́дки на чёмъ, плойть** — **ся,** *гл. възвр.* Свивамся, събирамся на впрягы; **мо́рщиться.** — **ченый,** *прич. стр.* Сбиранъый, свиванъый на впрягы, впряганъый.

Брьшелъ и

Брьшли́анъ, *с. м.* Раст. всякога е зелено, расте покрай дрьво или стѣнѫ и ся лѣпи по тѣхъ, та гы обраства, *Hedera helix,* брешлянъ, брешнялъ, брошленъ, брушленъ, брьчлянъ, крушелъ; **плющъ.**

Брьщеле́вение, *с. ср.* Говорение ничто никакво, брьлѣѭне, брьтвение.

Брьщеле́вѫ, и́шь, — **ви́лъ,** *гл. д.* 1) Говорѫ что завръняѫ, что ми дойде на умъ, ничто и никакво, брълѣѫ, брьтвѫ; **говори́ть вздоръ, нелѣпости, пустоме́лить.** *Нѣма да кажешь и ты еднѫ свѣстнѫ думѫ, а само брьщелевишь. Брьщелеви като лудъ.* 2) Говорѫ, приказвамь много и ничто и никакво. *Много брьщелевишь, ала щешь надеш парампухо, дрьвянъ господь.*

Брѣгови́тый, тъ, та, то, *пр.* Дѣто има брѣговы; **утёсистый, обри́вистый, стремни́стый.** *Брѣговито мѣсто.*

Брѣгчя, *ум. ср.* отъ **брѣгъ.** Малькъ брѣгъ, брѣжець; **бережо́къ.**

Брѣгъ, — **гове,** *с. м.* 1) Мѣсто, дѣто е изкопана земя-та, дѣто ся е изсъпала, та стои нависено или е тврьдѣ нанадолнище; съсыпище, суда, урва, яръ; **обри́въ, скатъ, стремни́на, утёсъ.** 2) Земя-та край рѣкѫ или море, дѣто е нѣколко надвисена надъ водѫ-тѫ; **бе́регъ рѣки́ или мо́ря надъ водо́ю.** *Бѣхтися (бухася) като водѫ о брѣгъ. Бѣхтися като рыбѫ въ брѣговы.*

Брѣжець, *ум. м.* отъ **брѣгъ.** Брѣгчя.

Брѣжны́й, — **жьнъ** и — **женъ, жна, жно,** *пр.* Нанадолний, брѣговитый, урвистый, брѣгъ; **обры́вистый, ска́тистый, стремни́стый, утёсистый.** *Брѣжно мѣсто.*

Брѣза и **берёза,** *с. м.* Дрьво *Betula alba,* брѣзи́ца, метли́ка; **берёза.** Отъ корѫ-тѫ на това дрьво правять чернѫ-тѫ дьвкѫ.

Брѣзда́, *с. ж.* в. **браздá.**

Брѣзи́ца, в. **брѣза.**

Брѣзна́, *с. ж.* 1) Бразда, брѣзда. 2) Пѫтека въ лозье или между двѣ лозя; **доро́жка въ виногра́дникѣ или между́ двумя́ виногра́дниками.** *Не ми останѫ ни брѣзна,* всичко ми зехѫ, всичко изгубихъ.

Брѣзовъ́ый, въ, ва, во, *пр.* отъ **брѣза; берёзовый.** *Брѣзова гора.*

Брѣзо кокóшчя. Птица *Rallus,* водно кокошчя; **дергáчъ, коростель.**

Брѣзый, зъ, за, зо, *пр.* Казвася за животно, съ бѣлъ бѣлѣзъ по него; **говори́тся о живо́тномъ, имѣющемъ бѣлыя ни́тна.** *Брѣзи биволи. Брѣза опашки,* доне́йдѣ черна, а оттамъ бѣла.

Брѣ́й, *с. м.* Раст. *Tatus;* **водого́нъ, дѣвій ко́рень.** *Кысело като брѣй.*

Брѣ́кыня, *с. ж.* 1) Дрьво *Sorbus aucuparia,* дава червенъ, прокыселенъ плодъ на кычуры, ядьръ като грахъ; скорушна; **рябѝна.** 2) Плодъ отъ това дрьво.

Брѣ́менце, *ум. ср.* отъ **брѣ́мя; захáнокъ, но́шица.**

Брѣ́мя, — мена́, *с. ср.* 1) Товаръ, колкото може да земе чловѣкъ въ ржцѣ-ты си да понесе, хватъ; **бре́мя, захáнъ, но́ша.** *Едно брѣмя дрьва,* единъ наржчь; **но́ша дровъ.** *Дай ми едно брѣмя сѣно;* **дай мнѣ захáнъ сѣна.** 2) Товаръ, юкъ; **грузъ.** *Имахмы го страницж, направихмы го брѣмя.* 3) Тягота, мжка, товаръ, гръжка; **бре́мя, тѣгость, но́ша.** *Дошло е брѣмя, ще ся носи. Врѣмя брѣмя прудава, а скжотика го купува.*

Брѣ́стецъ, *ум. м.* отъ **брѣ́стъ.** Малъкъ брѣстъ.

Брѣ́стовый, въ, ва, во, *пр.* отъ **брѣ́стъ.** *Брѣстово дрьво.*

Брѣ́стчя, *ум. ср.* отъ **брѣ́стъ.** Брѣстецъ.

Брѣ́стъ, *с. м.* Дрьво *Ulmus,* карагачь; **бе́рестъ, карага́чъ, йлемъ, ильмъ.**

Брю́ка, *с. ж.* и

Брю́къ, *с. м.* Брука: 1) Брумка, брюмка, прыщка, чирка; **прыщъ.** 2) Струпка, болка; **струпъ.** 3) Шишарка; **ши́шка.**

Брю́кыца, *ум. ж.* отъ **брю́ка.** Брукыца: 1) Прыщица, чирчица; **пры́щикъ.** 2) Струпчица; **стру́никъ.** 3) Шишарчица; **ши́шечка.**

Брю́мка, *с. ж.* в. **бру́мка.**

Брѝцалъ, *с. м.* Така е нареченъ мрьсолъ-тъ въ гатанкж: *Бухни бряцалъ о земж.*

Бу́ба, *с. ж.* 1) Плашило измъслено, а не че го има; **бу́ка.** Съ бубж-тж плашять дѣца-та. Кога не мирува дѣтя, казвать му: *е че иде буба-та,* или: *мирувай, че щж тя дамь на бубж-тж.* Кога плаче дѣтя, казвать му: *млъчи, че ще ююс буба-та, та ще тя грабне да тя изнадс.* Нѣкой пжть потроижть на прозореца или на стѣнж-тж, безъ да види дѣтя-то, та да сяка то, че буба-та трона, таче отговарнать: *иди си, иди, бубо, наши-ты дѣца не плачижть.* Кога не щжть да даджть на дѣтя онова, что иска, казвать му: *изнадс го буба-та.* Нѣкой така много плашять дѣца-та си съ бубж-тж, чтото тъпа, и кога порастжть нѣколко, все ся боятъ да излѣзжть изъ кжщи самы вечеръ, кога е притъмнѣло, и сутренж прѣди да сьвне. 2) Дѣца-та наричать буба всичко, что ся боять да хванжть. 3) Буболечка.

Нѣчто крукиж въ зелника;
Всякой въка: жаба е,
Попъ-тъ въка: буба е. *Пѣс.*

4) Гжсеница, что дава копринж, втище, птичка; **шелкови́чный червь.** *Тжж годинж бубы-ты врьвять добрѣ.*

Буба́йкъ, *с. м.* в. **бу́бакъ.**

Бубакéрпый, — рьнъ и — ренъ, рна, рно, *пр.* Бубачный, памучный; **бумáжный.**

Бубакéръ, *с. м.* и

Бу́бакъ и бубáйкъ, *с. м.* 1) Раст. *Gossypium herbaceum,* бжбекъ, памукъ, памбукъ, памутликъ; **хлопчáтникъ.** 2) Единъ видъ влъна, което расте на това растение, *Gossypium;* **хлопчáтая бумáга.** *Мякъ като бубакъ. Бѣлъ като бубакъ.*

Бубакíарка, *с. ж.* Раст. *Senecio vulgaris;* **крестóвникъ.**

Бубáлка, *с. ж.* Буболечка.

Бубáлка бóжия. Насѣкомо *Chrysomela,* божя кравица, великденчи, господёва момичка, гуролъ, даскалчя, калинка-малинка, кала-бубала, кала-мала, кукумара, литмара, мара, невѣстица, путмара; **бóжья козúвка, бóжья коро́вка.**

Бу́балчя, *ум. ср.* отъ **бубáлка.** Буболечя, буболечица; **букáшечка.** *Кротко като бубалчя.*

Бубáла кáла, в. **бубáлка бóжия.**

Бубарáшка *с. ж.* Буболечка, бубалка; **букáшка.**

Бубáчный, — чьнъ и — ченъ, чна, чно, *пр.* Бубакерный, памучный; **бумáжный.**

Бу́бица, *ум. ж.* 1) отъ **бу́ба.** Бубалчя, буболечя; **букáшечка.** 2) Гжсеница буба, втище, птичка; **шелкови́чный червь.**

Бу́бичка, *ум. ж.* отъ **бу́бица.**

Бу́бинчя, *с. ср.* Раст. *Achillea millefolium,* равенець, равнець, спорежь, сѣчено бъле; **тысячелúстникъ.**

Буболáзвамь, буболáзувамь и бубулáзвамь, *гл. мн-кр.* отъ **буболáзж.**

Буболáзене и бубулáзене, *с. ср.* отъ **буболáзж.** Лазене; **нóлзаніе.**

Буболáзж и бубулáзж, ншь, — зúлъ (буболáзвамь), *гл. ср.* 1) За буболечкы-ты ся казва буболазять намѣсто ходять; лазж; **нóлзать (о насѣкóмыхъ).** *Буба буболази, лази, дѣ найдс дупкж, тамъ влази.* 2) Лазж по ржцѣ-ты и крака-та си като животно четвероного; **ходúть на четверéнькахъ.**

Буболе́чица, *ум. ж.* отъ **буболе́чка.** Буболечя, бубица, бубалчя; **букáшечка, мóха, мóшка.**

Буболе́чка и бубуле́чка, *с. ж.* Животина,

гадина малка, что лази; буба, бубалка, бубарашка; **бука́шка, козя́вка и вся́кое ползаю́щее насѣко́мое.** *Яде като мечкж, работи като буболечкж;* **сморчко́мъ гляди́ть, а богатырёмъ ка́шу (щи) уплета́етъ.** *Дойджть като буболечкы, ставать като мечкы. Ако е насрѣщж ти буболечка, борися като съ мечкж. Пары-ты не цька мечка, а буболечка.*

Буболе́чя, *ум. ср.* отъ **буболе́чка.** Буболечица.

Бубо́тене, *с. ср.* Бубучене, баботене, бобботене, бучене, шюмене; **гулъ.**

Бубо́тж, ишь, — ти́лъ, *гл. ср.* Бубучж, баботж, бобботж, бучьж, шюмьж; **издава́ть гулъ.**

***Бу́брегъ, — рези,** и **бубрекъ, — реци,** *с. м. Т.* У животны-ты длъгнисты и нѣколко валчисты утробы подъ дроба и слѣзень-тж; **по́чка у живо́тныхъ.** *Като бубрегъ въ мазь. Плува като бубрегъ въ мазь. Бубрекъ-тъ му е завитъ въ лой.*

Бу́бречя, *ум. ср.* отъ **бу́брегъ** и **бу́брекъ; по́чечка.**

Бубу́чене, *с. ср.* отъ **бубу́чж.** Буботене.

Бубу́чж, ишь, — чи́лъ, *гл. ср.* в. **бубо́тж.**

***Бу́га,** *с. ж. Т.* Бъкъ; **бык, самѣцъ бу́йвола.**

Страшиле, страшна войводо,
Страшиле, свиня дебела,
Страшиле, буга бъволска! *Пѣс.*

Буга́да, *с. ж.* Съ пепелъ врѣла вода за чистене пѣчто и за пране дрѣхы; вогава, зола, лещиа, лисива, лисида, луга, люта вода, пепелница, пепеляна вода, проте, цвикъ, цекъ; **щёлокъ, букъ.**

Буга́нець и **буга́нинъ,** *с. м.* Измъслено сѫщество като таласъмъ, като вампиръ, каракондже и д. т.; **баснослове́бное существо́ въ ро́дѣ домова́го, водяна́го, лѣшаго и т. п.** *Мащеха-та пратила завареницж-тж си на водяницж да ж земжть буганцити.* (Приказка).

Буга́нскъ́ый, ска, ско, *пр.* отъ **буга́нець.** — *Буганскы дни,* дни, по които ходять буганци-ти; мрьсни, нечисти дни. — **скы,** *нар.* Като буганец.

Бугаси́енъ́ый, — си́енъ, си́ена, си́ено, *пр.* Направенъ́ый отъ бугасиж; **кума́чный.** *Бугасиена антерия.*

***Бугаси́на,** *с. ж. Т.* Единъ червенъ памученъ платъ; **кума́чъ.**

Бу́гла, *с. ж.* 1) Радость, веселие на годежь, на сватбж. *Честита вы бугла!* честита радость, честитяване на годежь и на сватбж. 2) Брига, грыжа, главоболие, касаветъ; **забо́та.**

Бугови́ца, в. **богови́ца.**

***Буда́къ,** *с. м. Т.* Глуждъ, глужь, глѣзенъ, глюджь, сжкъ, сжкылъ, чекоръ, чепоръ, чепъ, члѣпъ, чворъ; **сукъ въ бревнѣ или въ доскѣ.**

***Будала́,** *пр. неизм. Т.* Глупавъ, безуменъ, слабоуменъ, глупакъ, ахмакъ; **глу́пый, безу́мный, глупе́цъ, дура́къ, о́лухъ.** *Будалы-ты само ся смѣжть.*

Будалащина́, *с. ж.* Неотбиране, безумство, глупавина, ахмаклжкъ; **глу́пость, безу́міе.**

Будали́ца, *ум.* отъ **будала́; дурачёкъ, ду́рочка.**

Будалскы́й, ска́, ско́, *пр.* Что приличя на будалж, глупешкый, глупавый, безумпый, ахмачкый, ахмашкый; **глу́пый, безу́мный.** *Приказкы-ты му сж будалскы.* —**скы́,** *нар.* Като будалж, глупешкы, глупаво, безумно, ахмачкы, ахмашкы; **глу́по, безу́мно, подура́цки.**

Бу́двамь, *гл. мн-кр.* отъ **бу́дж.**

Бу́деніе, *с. ср.* отъ **бу́дж; бужёніе, бужде́ніе.**

Бу́денъ́ый, *прич. стр.* в. **бу́дж.**

Бу́ди, като *съжз.* Ако и да, нека; **е́сли бы и, хотя́ бы.**

Това не е Ана работила:
Буди да е Ана работила,
Буди да смы Анж оженили,
Буди да смы вино-то изпили. *Пѣс.*

Буди́лникъ, *с. м.* Чясовникъ, направенъ да може да ся докарва да дрынка въ което врѣмя ще човѣкъ, за да го събуди отъ съпъ; **буди́льникъ.**

Бу́дный, — дьнъ и **— денъ, дна, дно** *пр.* 1) Незаспалъ, събуденъ; **неспя́щій.** *Всичкж-тж нощь бѣхъ буденъ; не можахъ да спиж.*

Спощи станжхъ съпенъ, буденъ, махмурепъ,
Та попытахъ моѫ майкж мащехж. *Пѣс.*

2) Что будѣе, что внимава, чьврьстый; **бо́дрый, внима́тельный.**

Будня́, *с. ср.* Тврьдѣ малко бурилчя, за да ся носи въ него на пжть ракиж; **ма́ленькій бочёночекъ для ношёнія во́дки въ доро́гу.**

Будѣ́иж, ешь, будѣлъ и **будѣ́ялъ,** *гл. ср.* Стоиж буденъ, пазиж, чювамь пѣчто, слухтиж; **бдѣть надъ чѣмъ, бо́дрствовать.**

Будѣ́ваніе, *с. ср.* Бдѣние, пазене, чюване, слухтѣне; **бдѣніе, бо́дрствованіе.**

Бу́дж, ишь — ди́лъ (бу́двамь), *гл. д.* Прѣкжсвамь съна пѣкому, не му давамь да спи, пробуждамь, разбуждамь, събуждамь, скорвамь; **буди́ть.** *Не мя буди́ да си поспиж.*

Бу́джся, *гл. възвр.* Пробуждамся, разбуждамся, събуждамся, скорвамся; **пробужда́ться, просыпа́ться.**

Бу́денъ́ый, *прич. стр.* Пробужданъ́ый, разбужданъ́ый, събужданъ́ый, скорванъ́ый.

Бу́ёсть, *с. ж.* Буйность, буйство, непокорство, впроглавщина; **непоко́рство, непо-**

ко́рность, бу́йность, бу́йство. *Отъ буесть ся повдигнѫли въ̀съ господаря си.*

Бу́за, *с. ж.* 1) Страна на лице-то, набълчица; **щека́.** *Вѣлы бузы. Плѣска го по бузы-ты;* **бить по щека́мъ.** 2) *Бузы отъ заклано животно,* челюсти-ты заедно съ мясо-то на страны-ты; **на́щеки.** *Купихъ дв̀ волскы бузы.*

***Бузá,** *с. ж. Т.* 1) Питие отъ просяно брашно; **бузá, бра́га.** *Буза безъ въшкѫ не быва.* 2) Размито брашно съ водѫ за хранение добытъкъ; **жи́дкое мѣсиво изъ муки́ съ водо́ю для ко́рму дома́шняго скота́.** Казваси и за водѫ и за всяко водно нѣчто мѫтно и нечисто. *Това не е вода, а буза. Быстра вода като бузѫ,* мѫтна и нечиста.

Бузаджи́йка, *с. ж.* Жена на бузаджи́ѫ; **жена́ бузика́.**

Бузаджи́йница, *с. ж.* Дюкянъ, въ който правять и продавать бузѫ; **бузи́я.**

Бузаджи́йски, ска, ско, *пр.* отъ **бузаджи́я.**

Бузаджи́йчи, *ум. ср.* Младъ бузаджи́я; **молодо́й бузи́къ.**

***Бузаджи́я,** *с. м. Т.* Който прави и продава бузѫ; **бузи́къ.** *Халваджия за бузаджиѫ.*

Буздова́нъ, буздога́нъ, в. **буздуга́нъ.**

Буздуга́нец, ь, *ум. м.* и

Буздуга́нчя, *ум. ср.* отъ **буздуга́нъ.**

***Буздуга́нъ** и **буздуга́нинъ,** *с. м. Т.* Буздованъ, буздоганъ, боздуганъ, староврѣменско оржжие за бой, топузъ на тоягѫ; **булава́, на́лица, дубина.** Съ това имя наричать нѣкога и голѣмъ ножь.

Третий каравулъ достигнѫ,
Въ уста си ножа посаще,
Ножа ми буздугапина. *Пѣс.*

Бузе́нце, *ум. ср.* отъ **бузи́.** Бузичка, бузленце, бузчица, страничка; **щёчка.**

Бу́зестый, сть, ста, сто, *пр.* Който има голѣмы издуты бузы; **щека́стый, оду́тловый, оду́тлый, оду́тловатый.**

Бу́зица, *ум. ж.* отъ **бу́за.** Бузка, бузля, бузя, страница; **щёчка.**

Бузи́ца, *ум. ж.* отъ **бузá; бра́жка.**

Бу́зичка, *ум. ж.* отъ **бу́зица.** Бузенце, бузленце, бузчица, страничка; **щёчка.**

Бу́зка, *ум. ж.* отъ **бу́за.** Бузица; **щёчка.**

Бузле́нце, *ум. ср.* отъ **бузля́.** Бузичка.

Бузля́, *ум. ср.* отъ **бу́за.** Бузица; **щёчка.**

Бу́зчица, *ум. ж.* отъ **бу́зка.** Бузичка.

***Бузъ,** *с. м. Т.* Ледъ; **лёдъ.**

Бузи́, *ум. ср.* отъ **бу́за.** Бузица; **щёчка.**

Бу́йкы, *с. ж. мн.* Така наричать дѣца обуща-та; **дѣтское назва́ніе о́бувь.** *Обуйте Пѣйчю буйкы-ты да не ходи босъ.*

Бу́йность, *с. ж.* Буйство: 1) Качество на буйнъ; **бу́йность.** 2) Буесть.

Бу́йнъ, бу́йна, бу́йно, *пр.* Буатый 1) Врѣлый, силнъ, чевръстый, что става скоро и съ голѣмѫ силѫ; **си́льный, бы́стрый.** *Буенъ вѣтъръ;* **си́льный, порывистый, бу́рный, на́глый вѣтеръ.** *Буйна вода;* **бы́страя вода́, бу́рная вода́.**

Буйна ли вода притече,
Че ны думы-ты завлѣче?
Буенъ ли вѣтъръ повѣѫ
Че ны думы-ты завѣѫ? *Пѣс.*

Буенъ огънь; **пыла́ющій ого́нь.** *Буенъ дъждъ, буенъ снѣгъ.* 2) Дѣто има много свѣтъ, много шаврене, тичане и разправы **оживлённый большимъ движе́ніемъ на́ро́да, шу́мный.**

Единъ въикалъ изъ буйнѫ-тѫ чаршинѫ
Другый въикалъ изъ тѣсны-ты улицы. *Пѣс*

3) Казваси за трѣвѫ, кога е чиста и высока, за гѫстѫ горѫ и др. так. *Буйна трѣва буйна гора;* **густа́я, высо́кая трава́, густо́й лѣсъ.** 4) Силнъ, храбръ, якъ **хра́брый, смѣлый, отва́жный.**

Поведи силнѫ, буйнѫ воискѫ. *Пѣс.*

5) Който не ще да знае другы-ты, не слуша непокорнъ, вироглавъ; **блажно́й, бу́йный, буйнъ.** — **но,** *пар.* Съ голѣмѫ силѫ чевръсто; **съ большо́ю си́лою.** *Огънь-та гори буйно, трѣва-та расте буйно.*

Буйно си врата потропахѫ,
Страшно кучета залаяхѫ. *Пѣс.*

Бу́йство, *с. ср.* Буйность.

Бу́ица и буйца, *с. ж.* Болесть *Febris acuta* тяжка болесть, огнянница; **горя́чка, огневи́ца.**

Бу́йчици, *ум. ж. мн.* отъ **бу́йкы.**

Бу́ка, *с. ж.* 1) Дрво букъ. 2) Издлъбана клада на жлебъ за да тече прѣзъ нея вода улѣй, варадъ, гурна; **жёлобъ.**

Бука́вица, *с. ж.* Слогове-ти въ букварь, които ся учить слѣдъ азбукы; **склады въ букварѣхъ за азбукою слѣдующіе.** *Учѫ буквавици-ты.*

Букавичи́арка, *с. ж.* Момичя, което учи букавици-ты.

Букавичи́арь, *с. м.* Така наричать въ училища-та дѣтя, което учи букавици-ты.

***Букаи́,** *с. ж. мн. Т.* 1) Желѣзна спънка, что ся заключа на прѣдни-ты крака на коня, кога ся пустне да пасе, за да не бѣга и да не го разпьне нѣкой да го отведе. **Желѣзныя пу́ты съ замкомъ, надѣваемыя на́ переднія но́ги лошаде́й, когда́ пуска́ютъ ихъ на па́стьбу.** 2) Такава желѣзна спънка, что ся турја чловѣку на крака-та, кога е запрѣнъ за нѣчто, за да не бѣга; желѣзна оковы; **кандалы́, око́вы.** *Турихѫ му букаи;* **посади́ли его́ въ кандалы́.**

Букайци, *ум. ж. мн.* отъ **букай**.

Букáкъ *с. м.* 1) Буковъ храстъ. 2) Букашъ.

Букáшъ, *с. м.* Гора отъ букъ, букакъ; **бу́ковый лѣсъ, бу́ковникъ.**

Бу́ква, *с. ж.* Бѣлѣгъ, съ който изобразяватъ нѣкой гласъ въ языка; слово; **бу́ква.**

Буквáрецъ и **букувáрецъ**, *ум. м.* и **Буквáрчя** и **букувáрчя**, *ум. ср.* отъ **буквáрь.**

Буквáрь и **букувáрь**, *с. м.* 1) Книга, по която се учятъ дѣца да четѫтъ отъ азбукы; **буквáрь.** *Нашь Дѣйко учи голѣмый буквáрь.* 2) Всякоя малка книга, ако ще бы и нищо да нѣма въ неѭ написано, наричася буквáрь; **брошю́ра, мáленькая книѭжка изъ бѣлой бумáги, тетрáдь.**

Бу́квамь (да бу́кнѫ, бу́кнувамь), *гл. ср.* Бухвамь, избуквамь, излизамь, показвамся, захващамся; **вспы́хивать.** *Буквѫ пламыкъ въ сламѧ-тѫ. Разпра-та не бѣ още буквѫла.*

Бу́кваніе, *с. ср.* отъ **бу́квамь.** Бухване, избухване; **вспы́хиваніе.**

Бу́квица, 1) *ум. ж.* отъ **бу́ква.** Словце. 2) *с. ж.* Растение буковица.

Бу́кла, *с. ж.* Бъклица, чотура.

Бу́кнувамь, *гл. уч.* отъ **бу́кнѫ.** Бухнувамь, избухнувамь.

Бу́кнѫ, ешь,—нѫлъ, *гл. свр.* отъ **бу́квамь.** Да бухнѫ, да избухнѫ; **вспы́хнуть.**

Буковáкъ, *с. м.* Дебелъ, неодѣланъ, простакъ човѣкъ, букъ, букова глава; **дубъ, бу́ка (о человѣкѣ).**

Буковúца. *с. ж.* Раст. *Plantago,* брьци, буквица, живовлѣкъ, жилавецъ, жиловлѣкъ, жиловникъ, жиловлакъ, жилоглавъ, петрожилка, нятожилы, сучи-тъчи, тъчи-тъчка, тягавецъ, тяговецъ; **подорóжникъ, попу́тникъ.**

Бу́ковъый, въ, ва, во, *пр.* отъ **букъ.** Кашовъый; **бу́ковый.** *Буково дрво, букова дъска. — Букова глава,* дебелъ човѣкъ, който не разбира, комуто не зима глава-та, буковакъ, букъ; **деревя́нная голова́, дубъ, дéрево дéревомъ.** *Той е букова глава;* **онъ дéрево дéревомъ.**

Букувáрчя, *ум. ср.* отъ **букувáрь.** Букварчя.

Букувáрь, в. **буквáрь.**

Букумýшь и **букупýшь**, *с. м.* Раст. *Conium maculatum* и *Cicuta virosa,* бозѣй, букъмишь, букънишь, бученишь, бучимишь, мангуна, цволика, цолика; **болиголóвъ, воню́чка, вáяха, головолóмъ, дехтя́рка, мутни́къ, омéгъ, ко́шечья петру́шка.**

Букъ, *с. м.* 1) Дрво *Fagus,* расте по планинъ-тъ, капнъ; **букъ.** Букъ ся казва само въ единственно число, а кога ся говори за буковѫ кладѫ, тогава ся казва *бука* и множ. *букы. По нашѫ-тѫ планинѫ расте само букъ. Отъ три букы двѣ врѣтена, едно-то криво, друго-то недоправено,* или: *майсторъ Гуе: отъ три букы двѣ врѣтена и едно-то нададено.* Така казвать, кога нѣкой хаби много нѣчто, а нищо не прави. *Отъ дебелъ букъ оборжчь не става. Букъ-тъ расте въ горѫ-тѫ.* 2) Плодъ отъ букъ, буковъ жиръ. *Отъ свиньѫ, храненѫ съ букъ, сланина-та быва мяка и лесно ся вгранява.* 3) Неодѣланъ човѣкъ, който не знае да продума нѣчто людскы, буковакъ, букова глава, бъкълъ, дрво; **дубъ, обу́хъ (о человѣкѣ).** *Стоянъ е букъ;* **Стоя́нъ дубъ.** *Стоишь като букъ.*

Бу́кы. Второ-то слово, втора-та буква отъ Словянскѫ-тѫ азбукѫ.

Бу́кымишь и **бу́кынишь**, *с. м.* Раст. букумушь.

Бу́кыца, *ум. ж.* отъ **бу́ка.**

Бу́кычка, *ум. ж.* отъ **бу́кыца.**

Бу́ла, *с. ж.* Туркыня; **Турча́нка.** Туркыни-ты ся наричатъ булы, зачтото ходятъ забуленыы. *Хытра була въ праздньѫ кулѫ,* сир. уменъ е, ала сиромахъ. *Умна була у праздньѫ кулѫ что ще чини?*

Бу́ла, *с. ж.* 1) Цвѣтие, цвѣти жлъто и граниво, има доста силенъ дъхъ; изпѫди-овчярь. Това цвѣтие изсъхва безъ да извяне, та го втыкатъ по тавана и по гряды-ты въ кѫщи-ты за хубость. 2) Раст. цвѣтие *Papaver,* божиа, божичка, божюрига, божюрокъ, божюръ, божанка, кадѫнка, дивъ хашашъ, капи-коса, кокуружа, мачецъ, папаронка, пеперуга, пламяница, плюсковъ, плюсковьць, пуплакъ, пъплакъ, трамбула, тутенка; **ди́кій макъ.** 3) Птица *Hirundo urbica,* дива ластовица, буличка; **ла́стица, ла́сточка, ла́стовица.** 4) мн. *бу́лы.* Печена, пукана, царевица, катѫркы, паткы, пукалкы, булкы.

***Була́ки** и **була́кимь**, *нар. Т.* Дано; **авóсь, авóсь-либо.** *Булаки да е така. Булакимь да дойде.*

***Буламáчь**, *с. м. Т.* Знаменува *кашя,* а казвать го за ястие, за питие и за всяко нѣчто разбъркано, та станѫло ничто и никакво; **бурда́.** *Наде ли ся, пие ли ся такъвъ буламачь?*

Булашти́самь, в. **булашти́шѭ.**

***Булашти́свамь (да булашти́самь и да булашти́шѭ)**, *гл. д. Т.* 1) Начинамъ нѣчто, подкачямъ нѣкаквѫ работѫ; **предприниматъ что.** *Булащисахмы единѫ работѫ, па да видимъ дъ щемъ ѭ искарамы.* 2) Намѣшамъ, вкарвамъ, въвирамъ нѣкого въ нѣчто, въ нѣкаквѫ работѫ; **вмѣшивать, вну́тывать въ что. — мся**, *гл. възвр.* и *стр.*

Булашти́сване, *с. ср.* отъ **булашти́свамь.**

Булашти́шиж, ешь, — ти́салъ, и булашти́сямь, *гл. свр.* отъ **булашти́свамь. — ти́санъ́ый,** *прич. стр.*

Булива́нчя, *ум. ср.* отъ **булива́нъ.** Грамудица, бучица, бучка; **комо́къ.**

Булива́нъ, *с. м.* Грамуда, буца, тонка, топачь; **комъ, глы́ба.** *Единъ булванъ прьсть;* **глы́ба земли́.**

Булгари́на, *с. ж.* Свирня като тамбурж, нъ по́-голѣма и съ повяче теловъ; **музыка́льное оруді́е въ ро́дѣ балала́йки, но гора́здо бо́льше и съ бо́льшимъ число́мъ струнъ.**

***Булгу́ръ,** *с. м. Т.* Блъгуръ, балгуръ, жито чюкано да му ся обѣли кожиа-та, и послѣ стръто надро, та да си вари на частие; коркутъ, ярма; **крупа́ пшени́чная.** *Тяжко му на булгура!* горко му! **го́ре ему́!**

Були́це, *ум. ср.* отъ **були́.**

Були́йчя, *с. ср.* Птица *Oedicnemus crepitans* и *Charadrius hiaticulus,* свинарчя, турилкъ; **зуёкъ черноза́бый, ржа́нка.**

Бу́линый, нъ, на, но, *пр.* отъ **бу́лка; невѣстки́нъ.** *Никола милъ булинъ.*

Були́ца, *с. ж.* Съ това имя отъ *була* (Туркыня) величаютъ Еврейкъи-тъи (Чифуткъини-тъи); **учти́вое назва́ніе Жидо́вокъ.**

Бу́лица, *ум. ж.* отъ **бу́ла.**

Бу́личка, *ум. ж.* отъ **бу́лица.**

Бу́лка, *с. ж.* 1) Невѣста; **повобра́чная, молода́я, молоди́ца, моло́дка, княги́ня.** Така ся нарича невѣста-та, зачтото бъива забулена на сватбж-тж и. *Да станж пакъ булка да видишь какъ щж ся ждръж. Прозѣвася булка ка отъ гладъ, ка за съмъ. Булка-та добра, сокай-тъ и накриво. Булка-та и на коня не ся знае коя е. Отрѣбила булка-та единый кжтъ, а въ другый ся намѣстила. Намѣрила булка-та брадвж-тж (чирясло-то) задъ врата-та. Загубила си булка-та чирясло-то задъ врата-та. Качюмакъ булкж доведе, а никакъвъ ж прожди. На тънана Мара грошъ дала, за булкж-тж крьстъ нѣмала. Зачто ми с сватка, кога булкж нѣма! Да ли го е булка мазала или го с котка драскала! Единъ гляда сватбж, а другъ гляда брадвж, зять-тъ булкж-тж си да гляда. Хатжръ булкж завалю. Мома ѣздосила, булка поразила.* 2) Снъха. Свекъръ, свекръва, дѣвери и злъвъ въикать на снъхж си булка и невѣста; така и въикать и тѣхни-ти родинъи; **невѣстка, та́кже обраще́ніе къ ней свёкра, свекро́ви, деверёй и золо́вокъ и всѣхъ вообще́ ро́дственниковъ ихъ.** 3) Булка и невѣста ся казва на всякоѣ младж женж; **обраще́ніе къ молодо́й же́нщинѣ.** *Булка Младеници! Булка Станевице!* 4) мн. *булкы.* Раст. отъ рода на мака, *Papaver rhoeas,* каджикъ, пукалъ; **макъ.** 5) мн. *булкы.* Печена, пукана царевица, булъи, катжркъи, наткъи, пукълкъи.

Бу́лкыный, в. **бу́лчиный.**

Бу́лне и бу́лне-ле, *ум.* отъ **бу́ла.** Казвася въ звателенъ надежь и повячето въ пѣсни-тъи.

Пакъчи къткъи смѣсенъи,
Смѣсенъи, булне, размѣсомь. *Пѣс.*

Богъ да убие, драго булне-ле,
Драго булне-ле, моиж-тж майкж,
Че не ми даде дѣто съмъ щиала.
Ами мя дала на лудо младо. *Пѣс.*

Бу́ло, *с. ср.* 1) Покрывъ на главж-тж и лице-то; **покрыва́ло, фата́.** Блъгаре-ти покрывать съ нѣкакъвъ платъ главж-тж и лице-то на невѣстж, кога да ѣ поведжть на вѣнчило. Такъвъ покрывъ ся наричя було и бъива отъ тънъкъ платъ, за да ся прозира прѣзъ него. Невѣста носи було-то си, доклѣ да ся свърши сватба-та. Було бъива червено, алено или жлъто. Нѣкои правять була напиарепъи съ лъскъи.

Дѣто кука, доръ не може вяче,
Тиа е моя, моя млада булка,
Останжла подъ червено було. *Пѣс.*

2) Лой-та на животно, съ кожто е обвито шкембя-то му; крьна; **са́льникъ, сдоръ.**

Буловáнъ и булувáнъ, в. **болувáнъ.**

Бу́лчиный, нъ, на, но, *пр.* отъ **бу́лка.** Невѣстиный; **невѣстинъ.** *Булчина с крава-та, по́-малко млѣко-то.*

Бу́лчица, *ум. ж.* отъ **бу́лка.** Булчя. *И мень ще мама ожени, и азъ щж си добъи булчицж. — Батева, байнова булчица, попова, енева булчица.* Животно *Mustela nivalis,* байновка, власица, ласица, калманка, каджика, невѣстулка, пиши-попадийка, попадийка, царева невѣста, царева невѣстулка, царева щерка; **ла́сица, ла́ска, ла́сочка, ла́стка, поро́къ.**

Булчя́, *ум. ср.* отъ **бу́лка.** Булчица. *Всякой си хвали булчя-то.*

Войничя, младо пжтничя!
Азе си имахъ единого,
Единого съина Стокана,
Та ми си войникъ отиде,
Остави булчи подъ було. *Пѣс.*

Буля́, *ум. ср.* отъ **бу́ла.** Туркыпчя; **ма́ленькая Турча́нка, Турча́ночка.**

Бу́ла, *с. ж.* 1) Братова жена, братовица; **невѣстка, жена́ бра́та.**

Стоканъ си съ ржкж помахиж;
Сестра му го е видѣла
И на булж си продума:
— Буле-ле, братовице-ле! *Пѣс.*

Булка не е сжща булка. Булка ли си, булка ли си? 2) Булка въ 2-то и 3-то знаменование. *Нѣма булка врътено.*

Бу́лакъ, *с. м.* Птица *Strix bubo*, колкото орелъ, съ главж като на коткж и съ голѣмы очи; деньмь стои въ гнѣздо-то си, а нощиж излиза да ся храни; болутинъ, бухъ, бухълъ; **фи́липъ.**

Бумбаке́рнъ, — **рнь** и — **ренъ, рна, рно**, *пр.* Бубакерный, бубачный, намучный; **бума́жный.**

Бумбаке́ръ, *с. м.* Раст. бубакеръ, бубакъ, памукъ; **хлопча́тникъ, хлопча́тая бума́га.**

Бу́мбало, *с. ср.* Дълго дрво съ тонкж на врьха за изкарване рыбж изъ подмолъ; **ботъ.**

Бу́мбаркы, *с. ж. мн.* Голѣмы и дебелы чушкы, малункы, топачкы, топузкы, шапкы.

Бумбаръ, *с. м.* 1) Насѣкомо брьмбаръ. *Който ходи по бумбаръ, на лайно ще го отнесе.* 2) Насѣкомо мермерударь; **рога́чъ.**

Бумте́ние, *с. ср.* отъ **бумтѫ́.** Бучене.

Бумтѫ́, и́шь, — **тѣлъ**, *гл. ср.* Бучѫ́.

Бумче́ние, *с. ср.* отъ **бумчѭ́.** Бученье, бумтене.

Бумчѭ́, и́шь, — **чя́лъ**, *гл. ср.* Бучж, бумтж.

Бумъ! *междом.* Показва: 1) бумчене, бученье. 2) Падане; **бухъ.** *Направи бумъ*, падиж.

Бу́на, *с. ж.* Кога ся повдига народъ възъ начялство-то, възъ главатаре-ты си, повдигъ; **возмуще́ніе, мяте́жъ, возста́ніе.** — *Вдигамь бунж;* **поднима́ть бунтъ.**

Буна́рецъ, *ум. м.* отъ **буна́ръ.** Бунарчя, кладенча.

Буна́рскый, ска, ско, *пр.* отъ **буна́ръ.** Кладенчевый; **коло́дезный.** *Бунарска вода.*

Буна́рчя, *ум. ср.* отъ **буна́ръ.** Бунарець, кладенча.

***Буна́ръ**, *с. м. Т.* Кладенець; **коло́децъ, коло́дезь.** *Съ иглж бунаръ копас.*

Бу́нвамь, *гл. мн-кр.* отъ **бу́ниж.**

Бу́нда, *с. ж.* Горна памуклиа аптериа доста дълга.

И още че тп докупамь
Широкж бундж Янинкж. *Пѣс.*

Буне́ла, в. **ви́лица.**

Бу́пение, *с. ср.* отъ **бу́ниж** и **бу́нижся.** Повдигане, възъ начялство-то; **бунтова́ніе.**

Буни́ка *с. ж.* Раст. *Hyosciamus niger*, блѣника, блѣнъ, полудѣвка; **блекота́, бѣлена́ чёрная.**

Бу́нище, *с. ср.* Купище, дѣто врьгать сметь (боклукъ); сметище; **мѣсто куда́ свозятъ соръ, навозная ку́ча.** *Всякой пѣтелъ на бунище-то си пѣе. Роди мя, мамо, съ кжсметъ, на мя хврьли на бунище. Отъ сѣно бунище, отъ бунище сѣно. По-добрѣ е да сѣдишь на сыново бунище отточто на зятево огнище.*

Бунъ, *с. м.* Корень-ть на растение, огнището му съ всичкы-ты неговы братиа; чючка; **дёрнъ расте́нія.**

Бу́ниж, ишь, — ни́лъ (бу́нвамь), *гл. д.* Повдигамь нѣкого възъ начялство-то, възъ главатары-ты му, възъ господари-ты му; **бунтова́ть, возмуща́ть. Бу́нижся**, *гл. възвр.* Вдигамся възъ начялство-то, възъ главатары-ты си, възъ господари-ты си, брькамь; **бунтова́ться, мяте́жничать.** — **нены́й**, *прич. стр.*

Бу́ра, *с. ж.* Буря, бора, тврьдѣ буенъ вѣтьръ, хала, бураньо; **бу́ря, пого́да, на́дера.** *Бура съ грьмотевицж, свѣткавицж и дъждъ;* **гроза́.** *Отъ вѣтьръ иде, бура го завличи. Бура-та, като всякж бурж, ще прѣмине.*

Бура́вение, *с. ср.* отъ **бура́виж.** Боравене.

Бура́виж, в. **бора́виж.**

Бура́нъ, *с. м.* Буенъ вѣтьръ, бура, врьтуна; **бура́нъ.**

***Бургі́на**, *с. ж. Т.* 1) Свръделъ; **бура́въ.** *Да е хаирлиа бургиа и прѣсна чивиа!* Така благославять на пиене, кога нѣма за друго нѣчто да ся благослови. 2) Раст. цвѣтие *Narcissus poeticus*, бѣло лале, гергевденча, диве-бой, качюнка, латинча, мензифарь, миргишиле, ризя, рьземка, шишарка, щрькоцвѣтие; **нарци́ссъ бѣлый.**

Бургі́йка, *ум. ж.* отъ **бургі́на.** Свръделча; **бурави́къ.**

Бурдей́, *с. м.* Бурделъ, бурделница: 1) Кжща въ земьк-тж; **земля́нка.** 2) Изба, ниница; **но́гребъ.**

Бурдей́лница, *с. ж.* и **бурдей́лъ**, *с. м.* в. **бурдей́.**

Бу́рение, *с. ср.* отъ **бу́ряся.**

Бу́ренце, *ум, ср.* отъ **бу́ря.** Бурилченце, бъчвенце; **бочёночекъ.**

Бу́ренъ, в. **бу́ранъ.**

Бури́йка, *ум. ж.* отъ **бури́на.** Трѫбица; **тру́бка, тру́бочка.**

Бури́лка, *с. ж.* Бурина, бъчва; **бо́чка.** *Бурилка е по-малко отъ бъчвж.*

Бури́ло, *с. ср.* Бурилка; **бо́чка.**

Цѣвка бурило полно со вино,
И азъ си пиямь, и въ село давамь,
Пакъ си надѣямъ сватбж да чинамь. *Пѣс.*

Валиа булиа бурило, а булчя бурилчя. — Скороговорка.

Бури́лце, *ум. ср.* отъ **бури́ло.** Бурилча.

Бури́лчя, *ум. ср.* отъ **бури́лка.** Бурилце, буря; **бочёнокъ.**

Бури́чкамь, *гл. д.* Брькамь, ровжь, балакамь нѣчто. *Който буричка меда, ще си лизне прьсте-то.*

Бури́чкание, *с. ср.* отъ **бури́чкамь.**

Бури́на, *с. ж.* Бурилка, бъчва; **бо́чка.**

***Бурйна,** *с. ж. Т.* Тржба; **труба́.**
***Бурмá,** *с. ж. Т.* Витло; **винтъ.**
***Бурмали́на,** *пр. неизм. Т.* Что е на витло, **витлени́къ**; **на ви́нтъ сдѣ́ланный.**
Бурми́ца, *ум. ж.* отъ **бурмá**; **ви́нтикъ.**
Бурми́чка. *ум. ж.* отъ **бурми́ца**; **ви́нтичекъ.**
Бурмýтъ и
***Бурнóтъ,** *с. м. Т.* Прахъ отъ духанъ, что смьркать; емфи; **нюхательный табáкъ.**
Бýрный, — **рьнъ** и — **ренъ, рна, рно,** *пр.* 1) Что бъва съ бурж; **бýрный.** *Бурно врѣмя;* **бýрная погóда.** 2) Что ся е набурилъ; **взволнóванный.**
Бýрокы, *с. м. мн.* Въ баяние за урокъ: *Урюкъ, бурюкъ, идѣте въ пусто горе тилилейско.*
Бýрта, *с. ж.* Коремъ, трьбухъ; **живóтъ.**
Бурунджýчянъный, нъ, на, но, *пр.* отъ **бурунджýкъ.** *Бурунджучяна риза.*
***Бурунджýкъ,** *с. м. Т.* Тънко копринено платно; **шёлковый кренъ.** *Тънко платно бѣлъ бурунджукъ.*
***Бурýнъ,** *с. м. Т.* Издадено отъ брѣгъ навжтрѣ въ море; посъ; **мысъ, носъ.**
Бýрнжся, нишся, — **рúлся,** *гл. об.* 1) За врѣмя-то: правъкся на бурж. *Днесь ся бури, та е страшно да не вали дъждъ.* 2) Повдигамся на нѣчто, надува ми, дохожда ми да направъ нѣчто. *Дѣтя-то ся бури да заплаче.*
Бýря, *с. ср.* Малка бурилка, бъчвя; **бочёнокъ.**
Бýря, *с. ж.* в. **бýра.**
Бурянáкъ, *с. м.* 1) Бурянъ. *Въ градинжтж порасло бурянакъ.* 2) Мѣсто обрасло съ гжстъ бурянъ.
Бурянáрка, *с. ж.* Която продава бурянъ, зарзаватчийка; **продавúца зéлени.**
Бурянáрчя, *ум. ср.* Младъ бурянаръ.
Бурянáръ, *с. м.* Който продава бурянъ; зарзаватчия; **продавéцъ зéлени.** *Бурянаръ ли си, буряна си глядай.*
Бýрянецъ, *ум. м.* отъ **бýрянъ.** Малко бурянъ.
Бурянúнъный и
Бурянли́вый, въ, на, во, *пр.* Что има бурянъ; **поро́сшій со́рными тра́вами.** *Бурянива градина.*
Бýрянчя, *ум. ср.* отъ **бýрянъ.** Малъкъ бурянъ.
Бýрянъ и **бýренъ,** *с. м.* 1) Непотрѣбна трѣва; **со́рная трава́, бурья́нъ.** 2) Зеленчюкъ за ядение, зарзаватъ; **огоро́дная зе́лень.** *Да дойде пролѣтъ, та да ханнемъ нѣчто бурянъ. — Червенъ бурянъ,* дивъ спанакъ.
Бурянúсалъый, лъ, ла, ло, *прич.* Обраслъый въ бурянъ.
Бурянúсамъ, *гл. свр.* отъ **бурянúсвамъ.**
Бурянúсвамъ и **бурянúсувамъ (да бурянúсамъ),** *гл. ср.* Обраствамъ съ бурянъ; **порастáть бурья́номъ, со́рною трано́ю.**

Двори-ти ти сж бурянисали,
Врати-ты ти гжбъл гжбисалъл. *Нѣс.*

Бурянúсване и **бурянúсуване,** *с. ср.* отъ **бурянúсвамъ.**
Бутáлка, *с. ж.* 1) Направа за да си бута масло; бутимъ, бучка, мжтка; **мáсленикъ.** 2) Тоага съ дъскж на дункъ на краа за бутане масло; бутало; **колото́пка, ни́хтальная муто́пка, болту́шка.**
Бутáло, *с. ср.* Буталка въ 2-то знаменование.
Бутáлце, *ум. ср.* отъ **бутáло.**
Бутáлчица, *ум. ж.* отъ **бутáлка.**
Бýтамъ (бýтвамъ, да бýтнж, бýтнувамъ), *гл. д.* Бъцамъ: 1) Досягамъ; **дотро́гиваться.** 2) Барамъ, хващамъ, базикамъ; **тро́гать.** *Не го бутай,* не го барай, не го закачай; **ему́ не кладй на́льца въ ротъ.** 3) Тъкамъ, тласкамъ, хласкамъ; **толка́ть.** *Не бутай мя да не падиж. Стани дяволу другарь, докле минешъ моста, че тя бутнува.* 4) Съ потъкване подкарвамъ нѣчто да врьви.

Не е близу, ни далечь,
Бутни конa да идемъ. *Нѣс.*

Бутай да врьви, сир. карай го както можешь. 5) Продумвамъ нѣчто, за да докачж нѣкого, за да го расчеврькамъ, да го раздразнж, набутвамъ; **задѣва́ть, задира́ть кого́ слова́ми.** *Стига си мя буталъ, че не съмъ былъ вряденъ за нищо. — Бутамъ масло,* бнж, брькамъ, бучкамъ масло; **бить, на́хтать ма́сло. — мся,** 1) *гл. възвр.* Досягамся, барамся; **дотро́гиваться.** 2) Ходж, губъкся нагорѣ, надолу, лутамся, бльскамся, буткамся. *Цѣлъ день ся бутахъ изъ улици-тъ да тя трьсж.* 3) *гл. взаим.* Тъкамся, тласкамся, хласкамся, къвирамся; **толка́ться.** *Что ся буташъ въ мене? Искашъ го, не искашъ го, въ ума ти ся бута.* **Бýтанъый,** *прич. стр.* 1) Баранъый, хващанъый, базиканъый; **тро́ганный.** 2) Тъканъый, тласканъый. 3) За млѣко; битъый, бучканъый, брьканъый; **на́хтанный.**
Бýтание, *с. ср.* 1) Досягане; **дотро́гиваніе.** 2) Баране, хващане, базикане; **тро́ганіе.** 3) Тъкане, тласкане, хласкане, къвиране; **толка́ніе.**
Бýтаница, *с. ж.* 1) Бутане, тъкане, тласкане; **толкотня́.** 2) Брьканица, мжтеница, айрянъ; **айря́нъ, арья́нъ, на́хтанье.**
Бýтвамъ, *гл. мн-кр.* отъ **бýтамъ.**
Бýтецъ, *ум. м.* отъ **бутъ.**
Бýтнмъ, *с. м.* Буталка, мжтка; **мáсленикъ.**
Бýтистый, стъ, ста, сто, *пр.* Что има голѣмъ бутовъ; **имѣющій то́лстыя ля́двеи.**

Бу́ткамь, *гл. д.* Бутамь, буцамь.—**мся,** *гл. възвр. и взаим.* Бутамся, буцамся. *Буткася по кюшета-та като коткѫ съ врѣзаны очи.* — **канѣ́,** *прич. стр.* Бутанѣ́, буцанѣ́.

Бу́ткане, *с. ср.* Бутане, буцане.

Бу́тмишь, *с. м.* Бутни-габъръ. *Бутмишь, па бутмишь.*

Бутни́-га́бъръ,

Бутни́-ка́цѫ,

Бутни́-трънь и

Бутни́-храстъ, *с. м.* Глупавъ, безуменъ, клати-кацѫ, лапни́-шаранъ, размѫти-гюлъ, бльсни-габъръ, бльсни-дрѣнъ, дангалакъ, хланче, ахмакъ, будала; бутмишь; **вихля́й, простофи́ля, о́лухъ, разйня, дура́къ.** *Лапни-шаранъ, бутни-храстъ и размѫти-гюлъ — трюпца братя.*

Бу́тнувамь, *гл. уч.* отъ **бу́тнѫ.**

Бу́тнуване, *с. ср.* отъ **бу́тнувамь.**

Бу́тнѫ, ешь, — нѫ́лъ, *гл. ед-кр.* отъ **бу́тамь.** 1) Да досягнѫ, да барнѫ, да хванѫ, да базикнѫ; **дотро́путься, тро́путь.** 2) Да тъкнѫ, да тласнѫ, да хласнѫ; **толкну́ть.** — *Бутнѫ го въ око-то,* спр. погоди го на болно мѣсто, намѣри му слабо-то мѣсто. — **нѫтъ́й,** *прич. стр.* 1) Досягнѫтъ́й, барнѫтъ́й, хванѫтъ́й; **тро́нутый.** 2) Тъкнѫтъ́й, тласнѫтъ́й, хласнѫтъ́й. *Да не е бутнѫто, не бъ паднѫло.*

Бутня́, *с. ж.* 1) Нѣчто, продумано за да бутне, да докачи нѣкого; за́мѣркъ; **задѝрка.** 2) Несговоръ, прѣпирня, каране, караница; **сво́ра.** *Има бутнѫ помеждѫ нѩ,* сбутали сѫ ся.

***Бутра́къ,** *с. м. Т.* 1) Раст. *Lappa,* лопушь, рѣпей, чичка, чичёкъ; **лапу́хъ, лапу́шникъ, репе́йникъ, репейни́шникъ.** 2) Раст. *Bidens tripartita;* **конопля́нка, чередá.** 3) Раст. *Xanthium spinosum,* бодилъ, казашкъ бодилъ, магарешкъ трънь, холера. 4) Сѫкъ, сѫкълъ, сѫкълъ, чворъ, чекоръ, чепъ на дрво; **колѣ́но, сукъ, наро́стъ.**

Бутра́чистый, стъ, ста, сто, *пр.* Что има много бутраци.

Бу́тристый, стъ, ста, сто, *пр.* За дѣтя, за животно: кръвенъ, огоенъ.

***Бутурли́я,** *пр. неизм. Т.* Что има болесть бутуръ.

***Бутуръ,** *с. м.* Една болесть у коне.

Бутури́самь, *гл. свр.* отъ **бутури́свамь.** Да бутнѫ, да тъкнѫ, да тласнѫ, да хласнѫ; **толкну́ть.** — **санѣ́й,** *прич. стр.* Бутнѫтъ́й, тъкнѫтъ́й, тласнѫтъ́й, хласнѫтъ́й.

Бутури́свамь и бутури́сувамь (да бутури́самь), 1) *гл. д.* Бутамь, тъкамь, тласкамь, хласкамь; **толка́ть.** 2) *гл. ср.* Събарямся, падамь възъ нѣчто.

Бутури́сване и бутури́суване, *с. ср.* Бутане, тъкане, тласкане, хласкане; **толка́ніе.**

Буту́нь, в. **бъту́нь.**

Бу́тчя, *ум. ср.* отъ **бутъ.** Бутецъ.

Бутъ, *с. м.* Чюкъ на теповицѫ, който бие и заедно вала тепиво-то; тотмакъ; **нестъ на вали́лнѣ.** *Теповица съ четыре бута.*

***Бутъ,** *с. м. Т.* Дебелъ-тъ мяса отзадъ на човѣка или на животно четвероного; дебелина; **огу́зокъ.**

Бу́хавъ́ый, въ, ва, во, *пр.* 1) Отъ прѣзрѣване или прѣсѣдѣване изпръхнѫлъ́ый и изгубилъ́ый сочность-тѫ си, избухтѣлъ́ый, прослъ́ый, спардушенъ́ый; **дри́блый, передри́блый.** 2) За човѣкъ или животно: кръвенъ, нъ не здравъ, каба. *Кръвенъ е, ала е бухавъ.*

Бухала́тый, тъ, та, то, *пр.* 1) Кытатый, кычистый; **мохро́вый.** 2) Что е рошнавъ въ главѫ-тѫ; **хохла́тый.** *Бухалата кокошка,* качюлата; **хохла́тка.**

Бухáлка, *с. ж.* Лопатка, съ коѭто бухать нѣчто, кога го перѫть, за да ся изпере, пралня; **валёкъ, ко́нмъ коло́тять бѣлье́, когда́ мо́ютъ его.**

> Дафинка рано рапила
> На Дунавъ платна да бѣли;
> Лененъ платна бѣлила,
> Съ златнѫ бухалкѫ бухала. *Пѣс.*

Бухáлчица, *ум. ж.* отъ **бухáлка.**

Бу́халъ, в. **бу́хълъ.**

Бу́хамь (бу́хвамь, да бу́хнѫ, бу́хнувамь), 1) *гл. д.* Удрямъ едно нѣчто съ друго или о друго; **бу́хать, бо́тать.** *Бухамь дрѣвѫ да ѫ изтрьсѫ отъ праха. Кога перѫть дрѣхы, бухать гы, за да ся изперѫть по́-добрѣ. Остави единъ, бухни другый.* 2) *гл. ср.* За бухълъ, кога издава свойственнъ́ый нему гласъ, бухтѫ; **кричáть (о фи́линѣ).** *Бухълъ-тъ буха. Да му бухне бухълъ на кѫщѫ-тѫ!* Клятва: да му запустѣе кѫща-та. *Бухать бухъли вѫтрѣ,* казвать за праздни голѣмѫ кѫщѫ. 3) Кашлѫ, бухтѫ. *Хванѫла го е кашлица, та цѣлѫ нощь е бухалъ.* — **мся,** *гл. възвр.* 1) Удрямся; **бу́хаться, бо́таться.** *Бухася като водѫ о брѣгъ.* 2) Натъквамся, натыквамся, обушварвамся; **ната́лкиваться, наса́бываться.** — **ханѣ́й,** *прич. стр.*

Бу́хане, *с. ср.* отъ **бу́хамь.**

Бухари́йка, *ум. ж.* отъ **бухари́я; пери́льца.**

Бухари́я, *с. ж.* Ограда на отводъ, на стлъбѫ и на что да е, низка, колко да пази да не ся пада; пердя; **нору́чни** *(мн. ч.),* **пери́ла** *(мн. ч.),* **балюстра́да.**

Бухаря́, *с. ср.* Врьшникъ на коминъ за да прибира дъма, нашмакъ.

Бу́хвамь, *гл. мн-кр.* отъ **бу́хамь.**

Бу́хнувамь, *гл. уч.* отъ **бу́хнѫ.**

Бу́хнѫ, ешь, — **нѫ́лъ,** *гл. сд-кр.* отъ **бухамь.** 1) **Бухнуть, бо́тнуть.** 2) Да букнѫ, да избухнѫ; **вспы́хнуть.** *Да ся бухнѫ;* **бу́хнуться, бо́тнуться, насу́нуться.** *Бухнѫся о стѣнѫ-тѫ,* ударися. *Бухнѫ ся въ каль-тѫ,* падѫ. — **нѫ́тый,** *прич. стр.* Ударенъ́й.

Бу́ховецъ и **бу́ховьцъ,** *с. м.* Ново вино смѣсено съ вехто; **смѣсь молода́го вина́ съ ста́рымъ.**

Бу́хтата! *междом.* Показва падание; бумъ, бухъ, пухъ; **бухъ.**

Бухтѣ́вамь, *гл. мн-кр.* отъ **бухтѫ́.**

Бухтѣ́ние, *с. ср.* отъ **бухтѫ́.** Бучене; **шумъ.**

Бухтѫ́, йшь, — **тѣ́лъ (бухтѣ́вамь),** *гл. ср.* 1) Бучѫ, издавамъ силенъ, нъ глухъ гласъ, напр. като рѣкѫ въ планинѫ, кога тече на надолнище помеждѫ камъне; **шумѣ́ть, издава́ть шумъ.** *Рѣка-та е придошла, та бухти. Бухти вѣтъръ.* — *Огънь-тъ бухти,* сир. гори тиръдѣ буйно, та дору издава гласъ. 2) Бухамъ, кашлѫ. *Бухти като водянчаръ, кога го хване магарешка-та кашлица.* 3) За бухълъ: бухамъ. *Бухти като бухълъ.*

Бухъ! *междом.* Показва: 1) Гласъ отъ бухане. 2) Гласъ отъ падане, бумъ, бухтата, пухъ; **бухъ.**

Бухъ, *с. м.* Птица бухълъ. *Отъ бухъ соколъ, отъ соколъ бухъ. Врабци-ти буха брькать, ама сами въ уста-та му вле́зват.*

Бу́хълскый, ска, ско, *пр.* отъ **бу́хълъ.** *Другы сѫ заяшкы, другы сѫ бухълскы очи.*—**скы,** *нар.* Като бухълъ; **по фи́линому.**

Бу́хълчя, *ум. ср.* Малъкъ бухълъ; **молодо́й фи́линъ.**

Бу́хълъ, *с. м.* Бухъ: 1) Нощна птица *Strix bubo,* като орелъ, съ главѫ като на котѫ и съ голѣмъ очи; болутинъ, булакъ; **фи́линъ, пугачъ.** *Да ти забуха бухълъ-тъ на комина!* Клятва: да ти опустѣе кѫща-та! *Отъ бухълъ соколъ, отъ соколъ бухълъ.* 2) Буба въ 1-то знаменование; **бу́ка.** *Мълчи, че иде бухълъ-тъ, та ще тя земе.* 3) За човѣкъ съ разрошавенѫ главѫ и повяче за женѫ казвать: *като бухълъ с.* **Мущи́на или же́нщина съ растрёпанными волоса́ми; растрёпа.**

Бу́хърчя, *ум. ср.* отъ **бу́хъръ.**

Бу́хъръ, *с. м.* Животина *Helix,* бабуръ, бахалъ, бохлѣ, бохлёвъ, гугу-петъръ, гулшёкъ, лигавецъ, лигавничя, мелчё, мелчёвъ, охлёвъ, пасмолецъ, пасочя, пахалъ, пижёкъ, пишироръ, плужковъ, плужькъ, плужякъ, пльжекъ, пльжецъ, пльжковъ, пльжякъ, пльзекъ, прьжлокъ, прьжлякъ, пужимусъ, роглё, роглёвецъ, роглецъ, рожко, рожковецъ, рожковъ, салякъ, слимакъ, слимукъ, слинякъ, сльменъ, слюмакъ, слюпакъ, смилякъ, стригоръ, тодоръ, улешка, улсинъ, уфлешка, шелангосъ, шиалякъ; **улйтка.**

Бухъре, вѣдере!
Извади си роговъ
На Джюрово ливадие,
На зеленѫ трѣвицѫ,
На студенѫ водицѫ.

Така нѣкъ на бухъръ, за да си извади роговъ-тъ.—*Буба лази, буба не е, самаръ носи, конь не е, има рога, волъ не е.* Гат. — Бухъръ.

Бу́ца, *с. ж.* 1) Топачь отъ нѣчто като восъкъ, снѣгъ и д. т., отъ косто да ся земе нѣколко и да ся смачка и увие, става на тонкѫ; **комъ, гли́ба, ка́тышъ.** *Буца восъкъ, буца сърене.—Изврьла, врьла майци ти буца въ грьла!* Клятва, съ която женъ-тъ кльнѫть дѣца, кога гъ биѫть съ камъне. 2) Топъ отъ снѣгъ; **комъ снѣга.** *Да ся биемъ съ буци;* **игра́ть въ снѣжкй.**

Бу́цамь (бу́цвамь, да бу́цнѫ, бу́цнувамь), *гл. д.* Бутамь. *Шюто буца, криво клоца.* — **мся,** *гл. възвр.* Бутамся. — **цанъ́й,** *прич. стр.* Бутанъ́й.

Бу́цание, *с. ср.* отъ **бу́цамь.** Бутание.

Бу́цвамь, *гл. мн-кр.* отъ **бу́цамь.** Бутвамь.

Бу́цнувамь, *гл. уч.* отъ **бу́цамь.** Бутнувамь.

Бу́цнѫ, ешь, — **нѫ́лъ,** *гл. сд-кр.* отъ **бу́цамь.** Да бутнѫ. — **нѫтый,** *прич. стр.* Бутнѫтый.

***Бучакчи́я,** *с. м. Т.* Бичакчия, пожаръ; **пожёвникъ, пожевщи́къ.**

Бу́чвамь, *гл. мн-кр.* отъ **бу́чѫ** (побождамь).

Бу́чвамь, *гл. мн-кр.* отъ **бу́чѫ** (тонѫ въ водѫ).

Бу́че. Въ наричание: *срьдито момчя въз буче бѣга.* — *Равно буче,* название на едно мѣсто въ Старѫ Планинѫ надъ Карлово, турскы: Дюзъ-каяпъ.

Бу́чение, *с. ср.* отъ **бу́чѫ.** Побождание, втыкание; **втыка́ние, вонзе́ние.**

Бу́чение, *с. ср.* отъ **бу́чѫ.** Топене въ водѫ; **бу́ченье.**

Бучёние, *с. ср.* отъ **бучѫ́.** Бухтѣние; **шумъ.**

Бученя́шь, бучиня́шь и

Бучиня́шь, *с. м.* Раст. *Conium maculatum* и *Cicuta virosa,* бозѣй, букумушь, букунушь, букымишь, букынишь, мангуна, цволика, цолика; **болиголо́въ, воньо́чка, вя́ха, головоло́мъ, дехтя́рка, мутня́къ, оме́гъ, ко́шечья петру́шка.** Бучиняшь-тъ расте високо, цволъ-тъ му е извѫтрѣ празденъ, само на колѣнца-та е запушенъ, та правять отъ него цръкалкы и цѣви.

Бу́чица и
Бу́чка, *ум. ж.* отъ **бу́ца**; **комо́къ, гли́бка, ка́тышъ**. *Бучкы сѣрене;* **кабу́шкы**. *Видѣлъ бучкѫ сѣрене, сѣкалъ, че е бачия.*
Бу́чка, *с. ж.* Буталка, бутимъ, мѧтка; **ма́сленикъ**.
Бу́чкамь, *гл. д.* Биѫ, брькамь, бутамь масло; **бить, па́хтать ма́сло**. — **мся**, *гл. стр.* — **канъый**, *прич. стр.* Битый, брьканый, бутаный; **па́хтанный**.
Бу́чкамь, *гл. мн-кр.* отъ **бу́чѭ** (побивамь).
Бу́чканіе, *с. ср.* Биене, брькане, бутане масло; **па́хтаніе**.
Бучна́къ, *с. м.* Ядьръ дъждъ съ бучѣ вѣтьръ; **проливно́й дождь, ли́вень**.
Бу́чѭ, ишь, — **чи́лъ** (**бу́чвамь**), *гл. д.* Забучвамь, втыкамь, втъкамь, побождамь въ нѣчто толагѫ или что да е; **втыка́ть, вонза́ть**. — **ся**, *гл. стр.* **втыка́ться, вонза́ться**. — **ченъый**, *прич. стр.* Забучванъый, побожданъый, втыканъый.
Бу́чѭ, ишь, — **чи́лъ** (**бу́чвамь**), *гл. д.* Тонѫ нѣчто въ нѣкаквѫ водѫ да кысне, за да ся избѣли да ся изпере или за другѫ нѣкоѫ потрѣбѫ; **бу́чить**. *Кога бѣлять платно, бучять го въ водѫ, въ коѭто има размыты говяждꙑ лайна*. — **ся**, *гл. стр.* **бу́читься**.—**ченъый**, *прич. стр.* **бу́ченный**.
Бучѭ́, и́шь, — **чи́лъ** (**бучи́вамь**), *гл. ср.* Бухтѫ, баботѫ, буботѫ, боботѫ, бубучѫ, бумтѫ, бумчѫ, шюмѫ; **шумѣть, издава́ть шумъ, гулъ**. *Дунавъ бучи. Вѣтьръ-тъ бучи;* **вѣтеръ бушу́етъ**.
Бучя́, *ум. ср.* отъ **бу́ца**. Бучица, бучка.
Бучя́вамь, *гл. мн-кр.* отъ **бучѭ́** (бухтѫ).
Бу́чявъый, въ, ва, во, *пр.* Рошявый, бухалатый, барачпстый, влъпистый, кочявый, рохавый, рунтавый; **власа́тый, шершя́вый, растрёпа**.
Бучя́тъый, тъ, та, то, *пр.* Въ гатанкѫ за таралешь: *отдолу иде старъ старець, на́гръбѣ носи бучѧто колче.*
Бу́шеніе, *с. ср.* Биене, удрѧне, мушене съ бушницѫ.
Бушни́ца, *с. ж.* Кога си свие нѣкой прьстѣто въ дланьтѫ, та му стане рѫка-та на топъ; юмрукъ; **кула́къ**. *Биѫтся съ бушници;* **би́ться на кула́чкахъ**.
Бушю́вамь, *гл. ср.* Лудувамь, глъчѫ, въикамь безъ зазоръ и не щѫ да знаѫ ничто; **буя́нить**.
Бушю́ваніе, *с. ср.* отъ **бушю́вамь**.
Бу́шѭ, ишь, — **шилъ**, *гл. д.* Биѫ, удрѧмъ, мушѫ съ бушницѫ; **бить кулака́ми**.—**ся**, *гл. възвр.* и *вз.* Биѫся, удрѧмся, мушѫся съ бушници; **би́ться на кула́чкахъ**; — **шенъый**, *прич. стр.*
Бующю́исамь, в. **бующю́ишѫ**.
***Бующю́исвамь** и **бующю́исувамь** (да **бующю́исамь** и да **бующю́ишѫ**), *гл. д. Т.* 1) Заповѣдамь, повелѧвамь; **прика́зывать, повелѣва́ть**. 2) Владамь; **владѣ́ть**.
Бующю́исваніе и **бующю́исуваніе**, *с. ср.* 1) Заповѣданіе, повелѧваніе; **прика́зываніе, повелѣ́ніе**. 2) Владаніе; **владѣ́ніе**.
Бующю́ишѫ, ешь, — **ю́исалъ**, и **бующю́исамь**, *гл. свр.* отъ **бующю́исвамь**. Да заповѣдамь, да повелѧ; **приказа́ть, повелѣ́ть**.
***Бующулти́ца**, *с. ж. Т.* 1) Повелѣніе на писмо отъ началство; **предписа́ніе нача́льства**. 2) Писмо отъ началство за заназѫ на нѣкого, или за свободно ходеніе и гляданіе работы-тъи си; **опа́сная гра́мота**.
***Бу́юръ**, *Т.* Изволи, заповѣдай; **изво́ль, пожа́луста**.
Буя́нъ, *с. м.* Бръзо, тропляшко хоро, което ся играе прѣзъ великъ постъ; **извѣ́стный та́нецъ**.
Буя́тъый, тъ, та, то, *пр.* Буйнъый.
Буя́ѭ, ешь, *гл. ср.* За растеніе и животно: врьвѫ, растѫ буйно, вирѣѫ. *Буйно букѧть бѣлкы лѣковиты. Гженици-тъ въ пека букѧть*, въ горяще и сухо врѣмя вирѣѫть, има гъ много.
Буя́ваніе, *с. ср.* отъ **буя́ѭ**.
Бѣ́бла, *с. м.* Коѭто бъбле, жена пелтекъ; **зайка**.
Бъбла́вица, *с. об.* в. **брьбри́ца**.
Бѣ́блё, *с. м.* Коѭто бъбле, пелтекъ; **зайка**.
Бѣ́бленіе, *с. ср.* отъ **бѣ́блѭ**. Пелтеніе, хвелтеніе; **зайка́ніе, косноязы́чность**.
Бъбли́вица и
Бъбли́вщина, *с. об.* в. **брьбри́ца**.
Бъбли́въый, въ, ва, во, *пр.* Коѭто бъбле, пелти; **зайка́ющійся, косноязы́чный**.
Бѣ́блѭ, ешь, — **ла́лъ**, *гл. ср.* Пелтѫ хвелтѫ; **зайка́ться**.
Бѣ́бнатіе и
Бѣ́бненіе, *с. ср.* Издуваніе, разнухваніе, надрѧваніе; **увеличе́ніе въ объёмѣ**.
Бѣ́бнѭ, ешь, — **налъ**, *гл. ср.* Издувамся, разнухвамь, та ставамь по́-голѣмо; **бу́хнуть, увели́чиваться въ объёмѣ**. Казвася повячето за такꙑвꙑ нѣчта, конто отъ кыснатіе въ водѫ наядрѧвать, като бобъ-тъ.
Бѣ́бреніе, *с. ср.* в. **брѣ́бреніе**.
Бъбри́ца, в. **брьбри́ца**.
Бъбрьти́на, в. **брьбрьти́на**.
Бѣ́брѭ, в. **брѣ́брѭ**.
Бъбъне́цъ, *с. м.* Подпухнѫло, издуто на снагѫ-тѫ нѣйдѣ; **о́пухоль**.
Бѣ́бъръ, *с. м.* и **бъ́бърь**, *с. ж.* в. **брѣ́бъръ**.
Бъдника́вица, *с. ж.* Закладъ бъдникъ.
Бѣ́дникъ, *с. м.* 1) Бъднъый вечеръ. 2) Пита замѣсена съ старѫ парѫ или съ грошчя въ неѫ; надеся на бъднъый вечеръ спорядъ су-

рѣвѫ годиниѫ; бъднякъ; 3) Дебелъ закладъ, който турятъ на огъня на прѣвъй бъдный вечеръ да гори и го пазятъ да тлѣе по малко въ огнище-то до третий бъдный вечеръ срѣщѫ Богоявление; бъдниковица, бъдняк. На Малкѫ Коледѫ нарочито ходятъ къ горѫ-тѫ да сѣкѫтъ бъдници и при сѣчение-то пѣятъ извѣстиъ пѣсни.

Бѣ́дный вéчеръ. Така ся нарича вечеръ спорядъ Коледѫ (Рождество Христово), спорядъ Суръвѫ Годиниѫ (Василъ) и спорядъ Богоявление на Водици, Кръстовъ; каденъй вечеръ, наладка; **канýнъ Рождествá Христóва, Нóваго Гóда и Крещéнія, сочéвникъ, сочéльникъ.** На бъдный вечеръ спорядъ Коледѫ слагатъ на вечерѣ особено за това приготвенѫ богувицѫ и до девять нѣчта за падение; едно-то отъ тѣхъ непрѣменно трѣбва да е медъ; подъ трапезѫ-тѫ прьскатъ сламѫ и тръпи и въ единѫ панициѫ турятъ орѣхъ. На богувицѫ-тѫ запалятъ вощяницѫ и съ темянъ прѣкадятъ три пѫти трапезѫ-тѫ, послѣ и цѣлѫ-тѫ кѫщѫ; вощяницѫ-тѫ и кандилкѫ-тѫ оставятъ прѣдъ иконъ-тъ. Тогава домакынъ-тъ и домакынна-та издигатъ богувицѫ-тѫ, благославятъ да е здрава и благодатна година-та, и разчюватъ бъдника, таче тогава сѣдатъ да падѫтъ. Най-напрѣдъ топятъ отъ меда, въ не изтопавать всичкъй, а оставятъ отъ него и за другъ-тъ бъдънъ вечеръ, и най-послѣ, чтото остане отъ третий бъдный вечеръ, скръвятъ го да ся намира прѣзъ годиниѫ-тѫ за лѣкъ. Съ него мажѫтъ поднухнѫло, уханано отъ комаръ, ужилено отъ нчелѫ и другъ нѣкои болкъ. Единѫ отъ главни-тъ, съ които сѫ варили пастета-та, изгасятъ въ брашно-то и ѫ скръвятъ за лѣкъ за урочасало. Кога урочаса нѣкой, запалятъ тѫѫ главиѫ, изгасятъ ѫ въ зеленѫ паницѫ съ водѫ, омъвать образа на урочасалъй съ тѫѫ водѫ и му давать да пие отъ неѫ, та да оздраве. Въ тоя вечеръ, както и въ другъ-тъ бъдънъ вечеръ, скръвать пепелъ отъ огъня да го имать прѣзъ годиниѫ-тѫ, и прѣзъ лѣто, ако налѣгнѫтъ въшкъ овощкъ или градиниѫ-тѫ, ръсятъ по тѣхъ отъ него, за да ся махнѫтъ въшкъ-тъ. Ако имать въ кѫщи бездѣткынѫ женѫ, палъво добъчя или овощкѫ, что не ражда, една жена зима брадвѫ, отива при неѫ, като да ѫ съсѣче, и ѫ пъта: щешъ родишъ ли или да ти прѣсѣкѫ? а друга отговаря: не мой, тя ще роди. Това ся повтаря до три пѫти. На бъдный вечеръ спорядъ Суръвѫ Годиниѫ готвятъ пачѫ отъ главѫ-тѫ на свиньѫ, что е заклана за Коледѫ, мѣсятъ тутманикъ и турятъ въ него паръ. Мѣсятъ и боговицѫ, на кожто има изобразено отгорѣ сѣчиво, съ което домакынъ-тъ работи занаята си, напр. ножици, орало, овчарь съ овци и друг. Кога да сѣдѫтъ да вечерѣятъ, запалятъ восченѫ свѣщь на трапезѫ-тѫ и прѣкадятъ съ темиянъ. Тутманика раздѣлятъ на много дѣловъ, давать всякому по единъ, и, ако нѣма нѣкого дома, отдѣлятъ и нему дѣлъ, а другъ-тъ дѣловъ наричатъ единъ на кѫщѫ-тѫ, другъ на слугъ-тъ, третий на нивъ-тъ, четвръ̀тый на добѫтька и проч. Който намѣри парѫ въ тутманика, ще бѫде честитъ прѣзъ годиниѫ-тѫ; тѫѫ парѫ той врьзва на кесиѫ-тѫ си за честь. Който кыхне тоя вечеръ на вечерѫ-тѫ най-напрѣдъ, дарятъ го съ нѣчто. Слѣдъ вечерѫ-тѫ париждатся около огнище-то и врьгатъ въ огъня дрѣновъ пѫкъ, та лучятъ по тѣхъ, кой ще бѫде здравъ прѣзъ годиниѫ-тѫ. Нѣкои турятъ на керемидъ-тъ на стрѣхѫ дванадесять кромидовъ луспъ съ соль въ тѣхъ, наричатъ по единѫ за всякой мѣсяцъ на годиниѫ-тѫ, и гъ оставятъ да прѣнощуватъ. На утрѣнь-тѫ по соль-тѫ лучятъ какъвъ ще бѫде мѣсяцъ-тъ. Въ тоя вечеръ и на утрешний день си нѣѫтъ прьстенъ и съ различнъ другъ начинъ си лучятъ, кому каква ще е честь-та прѣзъ годиниѫ-тѫ, кой ще ся ожени, за каквѫ ще ся ожени и др. так. Това сѫ нó-общи обычаи на бъдный вечеръ, а има и другъ различнъ.

В. **бѣ́дникъ.** *Ще трае отъ бѫдный вечеръ до колядж (до божичь). Да тя поживи Господь отъ бѫдный вечеръ до колядж. Отдвоился божичь отъ бѫдный вечеръ. Изпилъ си и отъ бѫдный вечеръ грошя-то,* спр. не ще има добръ сетнинъ отъ него. *Останѫло му само отъ бѫдный вечеръ грошя-то,* всичко изпилъ. *Не си кыхнѫлъ на бѫдный вечеръ да ти го харижѫ. На брадж-тѫ му щешъ намѣришъ и отъ бѫдный вечеръ медъ и отъ Велидень пайце. Глядай си, Гано, бѫдный вечеръ. Утрѣ вечеръ бѫдный вечеръ.*

Бъдня́къ, *с. м.* 1) Боговица бъдникъ. 2) Клада бъдникъ, бъдниковица.

Бъжли́вый, в. **бъзли́вый.**

Бъзде́ние, *с. ср.* 1) Смърдение, вонѣяние, миришение; **вонь, смердѣние.** 2) Отпущане, прьдение, бъздина, прьдина.

Бъ́зднувамъ, *гл. уч.* отъ **бъ́здиѫ.**

Бъ́здиѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. свр.* отъ **бъздя́.** 1) Да завонѣѫ, да засмрьдѫ, да замиришѫ; **завоня́ть, засмердѣть.** 2) Да отпусниѫ, да прьдиѫ; **бзднуть.** 3) Да подбутниѫ, да жегниѫ. *Какво тя е бъзднѫло, та ми ся срьдишь?*

Бъздѧло го: а) Подзела го е слободиа-та за нѣчто. б) Уплашился.

Бъздиа́, *с. ж.* 1) Смрадъ, воиа; **воиь, зловоно́іе, смрадъ.** 2) Прьдиа.

Бъздѫ́, **ѣшь,** — **дѣлъ** (да **бъздиѫ**, **бъздиувамь**), *гл. ср.* 1) Смрьдѫ, воиѣ́ѫ, миришѫ; **воняѣть, смердѣ́ть.** 2) Отпущамь, прьдѫ; **бздѣ́ть, пердѣ́ть.**

Бъзи́камь, в. **бази́камь.**

Бѣ́зла, *с. ж.* Страхла, страшла, плашла; **трусе́я, трусѝха.**

Бѣ́злѣ, *с. м.* Страхлѣ, страшлѣ, плашлѣ; **трусъ, трусѝшко.**

Бъзли́вець, *с. м.* Който ся плаши, страхливъй, страшливъй; **трусъ.**

Бъзли́вичькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **бъзли́въй.**

Бъзли́вость, *с. ж.* 1) Бажливость, боиазливость, страшливость; **боязли́вость, тру́сость, трусли́вость.** 2) Плашливость; **пугли́вость.**

Бъзли́въй, въ, ва, во, *пр.* Бажливъй, бъжливъй: 1) Боиазливъй, страхливъй, страшливъй; **боязли́вый, трусли́вый.** 2) Плахъй; **пугли́вый.** — **во,** *нар.* Бажливо, бъжливо: 1) Боиазливо, страхливо, страшливо; **боязли́во, трусли́во.** 2) Плахо; **пугли́во.**

Бѣ́камь (бѣ́квамь, да бѣ́кнѫ, бѣ́кнувамь), *гл. д.* 1) Втыкамь, втъкамь, въвирамь, пъхамь, мушѫ едно нѣчто въ друго, или помеждѫ друго; **сова́ть.** *Бѣкнѫхъ крьпкѫ въ пазухѫ. Бѣкай кое дѣ заврьнешь.* 2) Давамь нѣкому нѣчто съ измамѫ, намамвамь, тыкамь. *Бѣкнѫхъ му кожи-ты съ грошь по́-скжно.* — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Втыкамся, втъкамся, въвирамся, пъхамся; **сова́ться.** — **канъй,** *прич. стр.* Втыканъй, втъканъй, въвиранъй, пъханъй.

Бѣ́каие, *с. ср.* Втыкаие, втъкаие, въвираие, пъхаие, мушеие; **сова́ніе.**

Бѣ́квамь, *гл. мн-кр.* отъ **бѣ́камь.** Втыквамь, пъхвамь.—**ванъй,** *прич. стр.* Втыкванъй, пъхванъй.

Бѣ́кваие, *с. ср.* отъ **бѣ́квамь.** Втыкваие, пъхваие.

Бъкле́нце, *ум. ср.* отъ. **бъкля́.**

Бѣ́клица, *с. ж.* Дрьвянъ плоскъ сѫдъ за носеие вино; букла, бу́клиа, чѣтура, плоска, карта, пинта; **сосу́дъ для вина́ чечевице-обра́зной фо́рмы, сдѣланный на стру́гѣ изъ одного́ куска́ де́рева.** Бъклица ся прави отъ едно дрьво, извьртено на стругъ и издлъбано извѫтрѣ. *Калесалъ сьмь го съ червенѫ бъклицѫ. Не сьмь го калесалъ съ чрвенѫ бъклицѫ. Всяко село си има и бъклицѫ за годежъ.*

Бѣ́кличка, *ум. ж.* отъ **бѣ́клица.**

Бъкличи́арка, *с. ж.* Сваха, что ходи да иска момѫ за нѣкого; годежница, годежіарка, прѣдумница, женихла, снобница; **сва́ха.**

Бъкли́иа, *с. ж.* в. **бѣ́клица.**

Бъкля́, *ум. ср.* отъ **бѣ́къль.** Малъкъ бъкълъ, бъкълча; **бакла́жка.**

Бѣ́кпувамь, *гл. уч.* отъ **бѣ́кнѫ.** Втыкнувамь, пъхнувамь.

Бѣ́кнѫ, ешь, — **нѫлъ,** *гл. свр.* отъ **бѣ́камь.** Да втыкнѫ, да втъкнѫ, да пъхнѫ; **су́нуть.** — **нѫтый,** *прич. стр.* Втыкнѫтый, втъкнѫтый, пъхнѫтый; **су́нутый.**

Бѣ́кълча, *ум. ср.* отъ **бѣ́кълъ.** Бъкля; **бакла́жка.**

Бъкълъ, бъкли, *с. м.* 1) Дрьвянъ сѫдъ за дрьжаие и носеие въ него водѫ; **товариа; бакла́га.** Бъкълъ ся прави съ двѣ чепета, едно по́-широко, за да ся налива прѣзъ него вода, а друго по́-малко, за да ся пие отъ него. 2) Човѣкъ, който ничто не отбира, ничто не знае да продума; букъ, буковакъ, дрьво; **дуби́на, дубъ, обу́хъ (о человѣкѣ).** *Стои като бъкълъ. Гляда като бъкълъ.*

Бѣ́кълъ, *с. м.* Въ изречение; *не знае ни бъкълъ, не може да каже бъкълъ,* не знае да каже ничто, не знае ни букы; **аза́ въ глаза́ не зна́етъ.**

Бърнѝ, *с. ср.* Птица *Anas querquedula,* пелюмча; **чиро́къ.**

Бъту́шець, *ум. м.* и

Бъту́шчя, *ум. ср.* отъ **бъту́шь.** Чизмица; **сапожёкъ.**

Бъту́шь, *с. м.* Обуще высоко до-подъ колѣнѣ-ты, скорни, чизма; **сапо́гъ.** *Заякъ съ бътуши ся не стига.* — *Стиска го бътушь-тѣ,* намирася въ утѣснение.

Бъту́шіарка, *с. ж.* Жена на бъту́шіарь; **жена́ сапо́жника, сапо́жничиха.**

Бъту́шіарскъй, ска, ско, *пр.* отъ **бъту́шіарь.** Чизмарскъй; **сапо́жническій, сапо́жничій.**

Бъту́шіарча, *ум. м.* Младъ бъту́шіарь, чизмарча; **молодо́й сапо́жникъ.**

Бъту́шіарь, *с. м.* Който шие бъту́ши, чизмарь; **сапо́жникъ.**

Бъхла́, бъхлы, вм. **блъха́.**

Бѣ́хтаница, *с. ж.* Бъхтѣие, биеница, биеие, бой; **біе́ніе, битьё, би́тіе.**

Бъхтѣ́вамь, *гл. мн-кр.* отъ **бъхтѫ́.**

Бъхтѣ́ие, *с. ср.* 1) Биеие, удрѫие, бъхтаница; **біе́ніе, битьё, би́тіе.** 2) Мѫчеие надъ нѣчто за да ся направи; **уси́ліе.**

Бъхтѫ́, ишь, — **тѣлъ (бъхтѣ́вамь),** *гл. д.* Бимъ, удрѫмь, дрьвѫ, тупамь; **бить.** *Мирувай, че щѫ тя бъхтѫ.* **Бъхтѫ́ся,** *гл. възвр.* 1) Бимся, удрѫмся; **би́ться.** *Бъхтися като водѫ (като рыбѫ) о брѣгъ.* 2) Мѫчѫся, бимся надъ нѣчто, залѣгамь да го направимъ; **работа́ть съ усѝліемъ надъ чѣмъ.** *Бъхтися цѣлы дни да изкара*

нѣкоѣ и другѣ парѣ за прѣхранѣ. — **тѣ́кѣый**, *прич. стр.* Битый, удрянъый; **бѝтый.**

Бъхъ, *с. м.* Кавказ.: *хващамь бъхъ, чиныѣ бъхъ, лоавѣ бъхъ:* 1) Скрѣвамь нѣчто, не казвамь както е, чиныѣ никѣаръ; **скрива́ть, не говори́ть то, что есть, отрица́ть.**

Мале-ле, мила мале-ле!
Нѣчто щѣ да ти попѣтамь,
Право да ми си казала,
Бъхъ да ми не си хванѣла. *Нѣс.*

2) Отричамси отъ нѣчто; **отка́зываться, отпира́ться.** *Имамь мѣжь малко лъжь: бъхъ не хващи, а не плащи.*

Бѣ́чва и бѣ́чьва, *с. ж.* Голѣмъ дрьвянъ съдъ, дългинстъ, отъ дъскы, уврьзанъ съ обрѣчи, за да си дрьжи въ него вино, ракиа и другы водны нѣчта; бурилка, бурша, вучиа; **бо́чка.** *Дебелъ като бъчвѣ, много кръвенъ. Мирише на бъчва. Душа-та му вонѣе на бъчвѣ,* голѣмъ пианица е. *Плѣснива бъчва вино-то разваля (хаби). Мокръ въ бъчвѣ влази, а сухъ излази. Заржчалъ да го закопаѣтъ подъ бъчвѣ-тѣ.*

Бъчва́рка, *с. ж.* Жена на бъчварь, кацарка; **жена́ бочара́.**

Бъчва́рница, *с. ж.* Мѣсто дѣто правятъ бъчвы, кацарница; **бочка́рня, бонда́рня.**

Бъчва́рскый, ска, ско, *пр.* отъ **бъчва́рь.** Кацарскый; **бочка́рный, бонда́рскій.**

Бъчва́рчя, *ум. ср.* отъ **бъчва́рь.** Кацарча; **молодо́й бочка́ръ.**

Бъчва́рь, *с. м.* Който прави бъчвы; кацарь; **бочка́ръ, бонда́ръ, ку́поръ, ку́порщикъ.**

Бъчвѐнце, *ум. ср.* отъ **бъчвѝ.** Бъчвичка; **бочёночекъ.**

Бѣ́чвица, *ум. ж.* отъ **бѣ́чва.** Бъчвя; **бочёнокъ.**

Бѣ́чвичка, *ум. ж.* отъ **бѣ́чвица.** Бъчвенце; **бочёнокъ.**

Бъчвѝ, *ум. ср.* отъ **бѣ́чва.** Бъчвица; **бочёнокъ.**

Бѣ́чьва, *с. ж.* в. **бѣ́чва.**

Бѣ́шение, *с. ср.* Бѣщание, хващание бъхъ.

Бѣ́шѣж, ишь, — **шѣлъ**, *гл. ср.* Бѣщѫ, хващамь бъхъ, чиныѣ бъхъ.

Бѣщѫ́, ѣшь, — **щѣлъ**, *гл. ср.* в. **бѣ́шѣж.**

Бѣщѫ́, ѣшь, — **щѣлъ**, *гл. ср.* За водж: бухтѫ, бучѫ; **бушева́ть.** *Дѣ бѣщи водата, дѣ пращи водяница-та.*

Бѣщѣ́ние, *с. ср.* отъ **бѣщѫ́.** Бѣшение.

Бѣщѣ́ние, *с. ср.* отъ **бѣщѫ́.** Бухтѣние, бучение; **бушева́ніе.**

Бъ, *частица*, в. *гл.* **съмь.**

Бъ́ива, — **ва́ло** *(свр. видъ* **да бѫ́де**), *гл. безл.* 1) Става, може; **мо́жно.** *Бъива ли да тя попытамь нѣчто?—Бъива. Не бъива;* **нельзя́.** 2) Струва, иде; **годи́тся.** *Бъива го за тѫжѫ работѫ.* — *Бъива си го,* добрѣ е. *Не мя бъива,* не чинѫ, слабъ съмъ, ще си мре. *Не ще го бѫде,* нѣма да хароса. *Не ѫ бъива,* не чини. *Не го бъива ни за сливѫ.*

Бъ́ивамь *(свр. видъ* **да бѫ́дѫ**), *гл. ср.* Ставамь; **быва́ть.** *Въ наши-тѣ мѣста бъива доста топло;* **въ на́шихъ мѣста́хъ быва́етъ порѧ́дочно тепло́.** *Каквото било, било. Въ шягѫ правда не бъива. Безъ соль, безъ хлѣбъ сладкы приказки не бывать. Лѣто безъ блъхы не бъива. Въ слѣпо царство единокый за царь бъива. Отъ нѣманѣ ничто не бъива. Отъ единѫ овцѫ двѣ кожи не бывать. На злѫ пазѫ тѫй бъива. Одавна е било: вчера срѣда, днесь пятъкъ. Всякой день коляда не бъива. Бы-ще и въ наше село сборъ.*

Бъ́ивола, *с. ж.* Раст. *Datura Stramonium,* бишка, бъиволъ, дивъ орѣхъ, крава, магарешкый костенъ, плюскачь, татула, татулъ; **дурма́нъ, бѣшеное зе́лье.**

Бъ́иволя́рка, *с. ж.* Жена на бъиволярь.

Бъ́иволя́рскый, ска, ско, *пр.* отъ **бъ́иволя́рь.** *Биволарска дъщерѫ.* — **скы,** *нар.* Като бъиволярь.

Бъ́иволя́рчя, *ум. ср.* Младъ бъиволярь.

Бъ́иволя́рь, *с. м.* Който пасе бъиволы или има много бъиволы; **пасту́хъ ста́да бу́йволовъ.**

Бъ́иволя́чкый, ка, ко *пр.* Бъиволскый; **бу́йволовый.**

Голѣмъ бакшишъ ке му давамь:
До три кожи бъиволячкы
Полны, рамны жълты флоринъ. *Нѣс.*

Бъ́иволе́тина, *с. ж. ув.* отъ **бъ́иволъ.**

Бъ́иволецъ, *ум. м.* Малъкъ бъиволъ.

Бъ́иволица, *с. ж.* 1) Животно, женскый бъиволъ; **бу́йволица.** *Бъиволица-та с черна, а дава бѣло млѣко.* — *Черна кѫдѣля — бѣла пицка.* Гат. — Бъиволица и млѣкото ѝ. 2) Тяжка, нехрива жена или мома; **нерасторо́пная, неопря́тная, розя́ня, ро́хля.**

Бъ́иволичка, *ум. ж.* отъ **бъ́иволица.**

Бъ́иволскый, ска, ско, *пр.* отъ **бъ́иволъ.** Бъиволачкый; **бу́йволовый.** *Бъиволска кожа.* — **скы,** *нар.* Като бъиволъ; **подо́бно бу́йволу.**

Бъ́иволчя, *ум. ср.* отъ **Бъ́иволъ.** Малакъ, малачя, турмакъ; **молодо́й бу́йволъ.**

Бъиволщина́, *с. ж.* Ходене като бъиволъ нечисто, немарливо, нехърь; **неопря́тность, лѣнь.**

Бъ́иволъ, *с. ж.* 1) Животно *Bos bubalus,* работенъ добытъкъ, вирягася въ кола като волъ; рыкачь; **бу́йволъ.**

Орѣте, черни бъиволи,
Да оремъ черны угари.
Да сѣемъ бѣлѫ пшеницѫ. *Нѣс.*

Влачи биволъ, сир. трьпи, носи. *Отъ блъжк-тж, отъ мужк-тж прави биволъ*, малко-то нѣчто прави голѣмо. *Адс като биволъ*, тврьдѣ много. *Бѣга като пощрьклѣлъ биволъ*, припка като лудъ. *Пощe го като сврака бивола*, сир. за да ся наяде. *Сврака-та пощe бивола, за да си напълни корема. На бивола око-то въ прусо-то. Вдигнжлъ главж като биволъ на прусо. Биволъ отъ мухж не зима. Биволъ искалъ да лапне, а мухж поглънжлъ. Голѣма дума — биволъ, дълбока дума — кладенецъ. Видѣла жабата, че ковжть бивола, и та си подала (вдигнжла) крака.* 2) Тяжькъ човѣкъ, нехривъ, нечистъ; **нерасторо́пный, неопря́тный, воро́на, ро́хля, разйня.** 3) Растение бивола.

Быковѝтый, тъ, та, то и

Быкогла́вый, въ, ва, во, *пр.* Който не зима отъ думж, не пристана на онова, что му думать, на чтото го накарвать; опоритый, пнатъ; **упря́мый, упо́рный, несгово́рчивый.**

Бы́кчя, *ум. ср.* отъ **быкъ.** Бъчя; **бычёнокъ.**

Быкъ, *с. м.* Нескопенъ, непрѣвитъ волъ или биволъ; **быкъ некла́деный.** *Волскый быкъ, биволскый быкъ. И быкъ-тъ му теля роди́лъ*, сир. разбогатѣлъ.

Бъ́ылие, *с. ср.* 1) Былка, былие, былачка, трѣва лѣковита; **цѣле́бное расте́ние, бы́лие.** 2) Отрова; **ядъ, зе́лье.** — *Рыбѣ былие*, отрова, съ коѣто тровять рѣбж, за да ѭ ловять. — *Мышѣ былие*, отрова за мъшкы.

Бъылёбе́ръ, *с. м.* Така наричать нѣкои праздникъ Рождество Св. Ивана Крьстителя, 24 Юния, Еневъ-день. Наричася така, зачтото тоя день бержть бълкы лѣковитъ и гы сушять, та лѣкувать съ тѣхъ болести-тъ прѣзъ годинж-тж. Браие-то бълкы става съ особенъ обрядъ и пѣяние пѣсни; в. **Енёвъ-день.** Въ с. Орманъ (Ахиелско) момъ-тъ обкътвать едно малко момъчя цѣло въ цвѣтя, забулвать го съ червенж мрѣжж, и една отъ тѣхъ го носи на рамо, та ся разхождать изъ село-то, пѣять пѣсни, а дѣтя-то дрьжи двѣ кътки и си играе съ тѣхъ. Прѣдъ всякой изворъ и чючюръ ся спирать, слагать дѣтя-то на земж-тж, играѣть около му хоро и пѣять разны пѣсни. Това правять за да бѫде година-та благодатна.

Бълёсамь, *гл. свр.* отъ **бълёсвамь.** Да омаѫ, да омагиосамь нѣкого съ былие.—**са́ный,** *прич. стр.* Омаяанъй, омагиосанъй съ былие.

Бълёсвамь и **бълёсувамь (да бълёсамь),** *гл. д.* Давамь нѣкому былие, омайвамь го съ былие, омагиосвамь го съ нѣкаквж бълкж, былинъѫ.

Ей юначе, црьноокъ Невѣне!
Та не съмъ ти магиѫ сторила,
Ни пакъ съмъ ти коня бълесала. *Пѣс.*

— мся, *гл. възвр.* и *стр.* Омайвамся, омагиосвамся съ бълкы; былиняѫся.

Бълёсваие и **бълёсуваие,** *с. ср.* Омайване, омагиосване съ бълкы; былинение.

Бъ́ылие, *с. ср.* Былие, бълка, бълачка.

Былине́ние, *с. ср.* Бълёсване.

Былинѣ́ж, йшь, — ѝлъ, *гл. д.* Бълёсвамъ. *Былини свѣта*, лъже го съ бълкы. **— нѣ́жся,** *гл. възвр.* и *стр.* Бълёсвамся.

Бъ́ылка, *с. ж.* Былие, былие, бълачка. *Врачебны былкы*, лѣковитъ. *Знае всякаквы былкы и разгонкы. Былкы дыри по баиры.*

Бъ́ылчица, *ум. ж.* отъ **бъ́ылка.**

Бълъ, ла́, ло́, *прич.* в. *гл.* **съмъ.**

Бълпа́ра, *с. ж.* Коѣто бере бълкы и гы суши за лѣкъ.

Бълпа́рка, *с. ж.* 1) Жена, коѣто знае да лѣкува съ былие, съ трѣвы; **зелёйница.** 2) Лѣкарка, хекимка; **лѣка́рка.**

Бълпа́рскый, ска, ско, *пр.* отъ **бълпа́рь;** **зелёйничій.**

Бълпа́рство, *с. ср.* Былярскый занаятъ; **зелёйничество.**

Бълпа́рь и **бълпа́ринъ,** *с. м.* 1) Човѣкъ, който знае да лѣкува съ былие, съ трѣвы; **зелёйникъ.** *Вика като былкарь.* 2) Лѣкарь, хекимъ; **лѣкарь.** 3) Лѣкарь невѣждь; **дурно́й лѣкарь.**

Бълпа́чка, *с. ж.* Былие, былие, бълка.

Бъ́ыстреие, *с. ср.* отъ **бъ́ыстрѫ.** Избъыстряване.

Быстрина́, *с. ж.* Быстрота.

Быстрина́, *смякч. ж.* отъ **бъ́ыстрина́.**

Бъ́ыстричькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **бъ́ыстрый.**

Быстрорóжкый, — жькъ, жка, жко, *пр.* Казвася въ пѣсни за воловы, съ голѣмы и бъыстры роговы. *Воловци быстророжкы.*

Быстрота́, *с. ж.* Бъыстрина, чистота на водж, или на какво да е водно нѣчто; **чистота́, прозра́чность, я́сность (о жи́дкостяхъ).**

Бъ́ыстрый, — тьръ, тра, тро, *пр.* 1) Казвася за водж и за всяко водно нѣчто, немѫтный, чистый; **чи́стый, прозра́чный (о жи́дкостяхъ).** *Вода бъыстра като сльзж. Рѣка-та тече бъыстра*, сир. вода-та въ неѭ не е мѫтна. *Бъыстра като бузж.* сир. мѫтна. *Бъыстра водица — мирта главица.*

Очи-тъы ти два кладенца,
Два кладенца бъыстра вода. *Пѣс.*

2) Казвася за нѣчто, прѣзъ което ся прѣглядва, като прѣзъ стькло, кога е то чисто; **говоря́ о прозра́чныхъ тѣла́хъ, соверше́нно прозра́чный, не имѣющій му́сности.**

3) Казвася за очи-ты, кога сѫ чисты и ясны; **о глаза́хъ: свѣ́тлый, блѣстя́щій.** 4) Казвася за ума, кога не е размѫтенъ, не е разсѣянъ; **неразсѣя́нный, незанятóй.**

Бъ́стрѭ, ишь, — рѣ́лъ, *гл. д.* Нѣчто размѫтено правѭ да стане бързо; избързрювамъ; **очища́ть что отъ му́тности, дѣлать прозра́чнымъ, свѣтлымъ. — ся,** *гл. възвр.* и *стр.* Ставамъ бъстьръ, избързрювамъ се. *Вода-та ся бъстри съ стинцѫ.* — **ренъ́,** *прич. стр.*

Бъ́ть. Казвася само въ изрѣченіе: *и ся сторилъ невиденъ бъ́сть,* станѫлъ невидимъ, изгубился.

Бъ́ухъ, бы, прѣшьдше врѣмя отъ *гл.* **съмь.**

Бъ́чѐнце, *ум. ср.* отъ **бъ́чя́.**

Бъ́чецъ, *ум. м.* Малъкъ бъкъ.

Бъ́чя́, *ум. ср.* отъ **бъ́къ; бъ́чёкъ.**

Бѣ́лвамъ, в. **бля́вамъ.**

Бъ́лцу́вамъ, в. **бльцу́вамъ.**

Бѣга́вица, *с. ж.* Ходене чясто повънъ, болесть дриспа, цъцьръ, сюрмекъ; **поно́съ, мытъ.**

Бѣ́гамъ (бѣ́гвамъ), *гл. ср.* 1) Припкамъ, тичамъ; **бѣ́гать, бѣжа́ть, идти́ ско́ро.** *Коньтъ ми бѣга твръдѣ много. Бѣга като пощрькълѣлъ биволъ. Заякъ-тъ скоро бѣга, нъ кучя-то го стига.* 2) Оставямъ мѣстото си, та отхождамъ нѣкѫдѣ, за да ся укрыѫ отъ нѣчто, да ся избавѭ отъ него; удрямъ, тръгамъ на бѣгъ; **спаса́ться бѣ́гствомъ, обраща́ться въ бѣ́гство.** *Бѣгамы отъ кжрджалии.* 3) Отхождамъ скрытомъ, безъ изволение, безъ да мя знаѫтъ, укрывамся, за да не мя найдѫтъ, да не мя уловятъ; **убѣга́ть отъ до́лжности, уходи́ть, укрыва́ться, быть въ бѣга́хъ.** 4) Пропѫждамся, забѣгвамъ нѣкѫдѣ; **бѣжа́ть изъ своéй роди́ны, выселя́ться.** 5) Отхождамъ си отнѣкѫдѣ; **уходи́ть отку́да.** *Да си бѣгамы: стига толкова сѣдене.* — *Бѣгамь напрѣдъ,* излизамъ, врывѭ напрѣдъ; **идти́, выходи́ть впередъ.** — *Бѣгамь при нѣкого,* дохождамъ при него да мя запази, да мя закрыли, да ми помогне; **прибѣга́ть къ кому́, иска́ть чьей защи́ты, чьего́ покрови́телства, по́мощи.** — *Бѣгамь отъ нѣчто или отъ нѣкого,* глядамъ да не ми ся случи да ся срѣщнѫ; **избѣга́ть, чего́, кого́, удали́ться, уклони́ться.** *Кой бѣга отъ такъвъ гость, отъ таково добро? Бѣга като отъ вжже. Бѣга като дяволъ отъ темянъ, отъ кръстъ. И лудъ бѣга отъ пиканъ. Паренъ нѣтелъ и отъ дъждъ бѣга,* или: *потарено куня и отъ дъжда бѣга. Бѣгай отъ добро, да не скочишь въ грѣхъ. Бѣгай отъ себанъ, да не влѣзешь въ грѣхъ. Бѣжь, не струвай добро, да не влѣзешь въ грѣхъ. Бѣга́ като куня отъ щрькло. Пчела-та отъ меда не бѣга, а отъ чяда. Видѣло добро, та бѣгало. Тъй го карашь на чапра, а то бѣга въз банра. Кого бижть и не бѣга, кому давать и не зима? Канять ли тя, нажь, гонять ли тя, бѣжь. Какъвто бѣга, такъвъ го и гони. Бѣжь, влъку, прьдла тя гони. Кога гарванъ грачи, славѣй бѣга и плачє. Бѣга като опрълено. Гузно не гонено бѣга. Ловецьтъ дава мѣсто на заяка да бѣга, а отъ страиѫ пуща куня-то да го гони.* 6) *гл. д.* Махвамъ, махкамъ, отмѣщамъ; **отстороня́ть, отдвига́ть, отстапля́ть.** *Бѣгай го оттамъ, че щжть минжть колата.* — **мся,** *гл. възвр.* Махвамся, махкамся, отмѣщамся; **отстороня́ться, отдвига́ться.** *Бѣгайся оттамъ!*

Бѣ́гание, *с. ср.* отъ **бѣ́гамъ; бѣганіе, бѣжа́ніе.**

Бѣ́ганица, *с. ж.* Бѣгание. *Играемъ на бѣганицѫ,* на гонеиицѫ; **игра́ть въ за́пуски.**

Бѣ́гвамъ, *гл. мн-кр.* отъ **бѣ́гамъ; бѣгивать.**

Бѣ́гла, *с. ж.* Така наричать на присмѣхъ и за укоръ момѫ или женѫ, когато бѣга оттамъ, дѣто трѣбва да стои; **бѣгля́нка.**

Бѣглѐ, *с. м.* Така наричать на присмѣхъ и за укоръ оногова, който бѣга оттамъ, дѣто трѣбва да стои; **бѣгле́цъ.**

Бѣгле́цъ, *с. м.* Който е бѣгалъ отнѣйдѣ скрытомъ; **бѣгле́цъ, бѣглый.** *На бѣгльца окото с въ горѫ-тѫ.*

Бегля́нка, *с. ж.* Когато е бѣгала отнѣйдѣ скрытомъ; **бѣгля́нка, бѣглая.**

Бѣ́гомъ, *нар.* отъ **бѣ́гъ.** Текомъ, тичяшкомъ, тичяшкымъ, тичяшкѫ-тѫ, съ припкание, съ тичание; **бѣго́мъ, бѣгу́чи.** *Замина бѣгомъ. Отиде бѣгомъ. Бѣгомъ бѣга.*

Бѣгъ, *с. м.* 1) Припкание, тичание; **бѣгъ.** *Конь-тъ ми има голѣмъ бѣгъ,* сир. много припка. 2) Кога нѣкои бѣгать отъ неволѭ, за да ся укрыѫтъ отъ нѣкакво зло, бѣжанпа; **бѣгство.** *Въ бѣговы-ты отъ кжрджалии-ты ся пропѫди много свѣтъ. Бѣга бѣгъ. Бѣгъ-тъ не е хубаво, а здраво.* — *Удари го на бѣгъ, тръти на бѣгъ,* побѣгнѫ.

Бѣда́, *с. ж.* 1) Кога ся случи нѣкакво злочестие, нѣкакво зло; напасть, налѣтище, пакость, белпа; **бѣда́, несго́да, несго́дье.** *Надшлъ въ бѣдѫ; попа́лъ въ бѣду́. Камено сръдце имай бѣды да тръпишь. Още една бѣда не минѫла, друга дошла. Да пипашь не с пяга, да пыташь не с бѣда.* — *Туна бѣда.* отъ ничто бѣда; **напра́слина.** *Пази, Боже, отъ туиѫ бѣдѫ и отъ злѫ срѣщѫ. Пази, Боже, отъ туиѫ*

бѣдѫ, отъ пиканѫ женѫ и отъ бѣснѫ свинѫ. 2) Бѣдение, вадение, клевета, ковлада, набѣдяване; **всклéнъ, взносъ, клевета́, оговóръ.**

Телана ми сѫ бѣдѫ бѣдили.
Бѣдѫ бѣдили и окривили. *Ив.*

Бѣдéніе, *с. ср.* Прѣдумване нѣкого да пристане на нѣчто; **убѣждéніе, уговáряніе.**

Бѣдéніе, *с. ср.* Клеветение, вадение, ковладение; **клеветáніе.**

Бѣди́ца, *ум. ж.* отъ **бѣда́; бѣди́шка.** *Бѣдице-ле несторена! доклѣ не тя сторихъ, не мя бѣдяхѫ.*

Бѣди́чка, *ум. ж.* отъ **бѣди́ца.**

Бѣдничкъ́ый,—чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **бѣ́дный; бѣдненькій.** *Бѣдничькъ е, ала си съ всичко угажда.* — **чко,** *нар.*

Бѣ́дность, *с. ж.* Злочестие, неволя; **несчáстіе, бѣ́дствіе.**

Бѣ́дный, — **дьнъ** и — **денъ, дна, дно,** *пр.* 1) Когото сѫ постигнѫлъ бѣдъ, злочестный; **бѣ́дный, несчáстный.** 2) Что е на неволѫ, въ нуждѫ, неволный, нужднъй; **терпя́щій ну́жду, бѣ́дный.** *Наши-ти съсѣди сѫ много бѣдни людє.* 3) Что докарва бѣдѫ, белалия; **бѣ́дственний, бѣдоно́сный, опáсный.** — **но,** *нар.* 1) Злочестно съ неволѫ; **злополу́чно, несчáстно, бѣ́дственно.** 2) Въ неволѫ, въ нуждѫ.

Бѣдѫ́, **и́шь,** — **ди́лъ,** *гл. д.* Прѣдумвамь нѣкого, накарвамь го да пристане на нѣчто, да направи нѣчто; **убѣжда́ть, уговáривать.** —**ся,** *гл. стр.* Прѣдумвамся; **убѣжда́ться, уговáриваться.**

Бѣдѫ́, **и́шь,** — **ди́лъ (бѣдя́вамь),** *гл. д.* Набѣдявамь, казвамь за нѣкого че е направилъ нѣчто, което той не е направилъ; вадѫ, клеветѫ, ковладѫ; **клеветáть, обноси́ть кого́, взводи́ть, клепáть, всклéпывать, взноси́ть кого́, оговáривать.** *Бѣди мя, че съмь му зелъ нѣчто. Бѣдять мя мамо, хора-та.*—*Бѣдишся, сынко самъси. Който пали въ черковѫ голѣмѫ свѣщь, не го бѣди съ малькъ грѣхъ.*—**ся,** *гл. възвр.* и *стр.* Вадѫся, клеветѫся, ковладѫся. — **де́ный,** *прич. стр.* Вадѣный, клеветенъый, ковладеный.

Бѣдя́вамь, *гл. мн-кр.* отъ **бѣдѫ́.** Клеветявамь, вадвамь, ковладвамь.

Бѣженáрка, *с. ж.* Бѣженка.

Бѣженáрь и

Бѣженéць, *с. м.* Който е забѣгнѫлъ въ чюждо мѣсто отъ нѣкаквѫ нуждѫ, като въ размирицѫ отъ гоненіе и пр.; **ви́ходецъ.**

Бѣженка́ и **бѣженáрка,** *с. ж.* Която е забѣгнѫла нѣкѫдѣ отъ нуждѫ.

Бѣжяшко́мь,

Бѣжяшкъ́мь и

Бѣжяшкѫ́-тѫ, *нар.* Бѣгомь, тичяшкомь, тичяшкъмь, тичяшкѫ-тѫ; **бѣго́мъ, бѣгу́чи.**

Бѣжáніна, *с. ж.* Бѣгъ поради нѣкаквѫ размирицѫ.

Бѣжáновъый, въ, ва, во, *пр.* отъ **бѣжáнъ.** *Бѣжанова майка не плаче, Стоканова плаче. Бѣжанова майка бѣло носи, а Стоканова черно.*

Бѣжáнъ, *с. м.* 1) Който бѣга, кога си види на тѣсно; **и́щущій въ бѣгствѣ спасéнія отъ опáсности.** *Бѣжанъ скачи, Стоканъ плаче.* 2) Им. соб. мѫжско.

Бѣла, 1) *с. ж.* Така наричать бѣлѫ овцѫ или кравѫ; бѣлка, бѣлуда; **клúчка бѣлошéрстнаго живóтнаго, бѣлúнка.** 2) Им. соб. женско.

Бѣла борúка. Раст. бѣлоборка.

Бѣла врьбá. 1) Раст. *Salix alba;* **и́ва.** 2) Миризлива врьба; *Elaeagnus;* **ма́слина ди́кая, лохъ.**

Бѣла гвáчка, бѣла дѣ́вка. Едно растение.

Бѣла лай-кучка. Раст. *Chrysanthemum segetum,* алфита, попадийка, филджанчя; **златоцвѣтъ.**

Бѣла мáрта. Раст. цвѣтие *Bellis perennis,* арнаутъ, ергенска сльза, маргаритарь, моминска сльза, моминъ сльзы, очица, парици, рубúйкъ, рубúйци; **маргари́тка.**

Бѣла метлá. Раст. *Adonis,* керпно око; **адони́съ, желтоцвѣтъ, стародýбка.**

Бѣла Рáда. 1) Така наричать на шягѫ ракиѫ-тѫ. 2) Раст. *Convolvulis,* полско цвѣтие, полулужпакъ, всевлѣкъ, съвлакъ; **вьюно́къ.**

Бѣла рýжіа. Раст. *Althaea officinalis;* **зинзивéй, просвирня́къ, проскурня́къ.**

Бѣла рѣ́ба, в. **бѣлевица.**

Бѣла сѫ́бота. Сѫбота-та прѣзъ сърницѫ; **суббóта мáсляницы.** *Бѣла-та сѫбота, черна-та работа.*

Бѣла трѣвá. Раст. *Draba verna, Capsella bursa pastoris,* бабинъ гинДъ, поповъ въшкъ, лютичя, овчарска торбичка, рапонъ, рипапна, руна, рѣпа, рьдоква, ѫрдоква; **пасту́шьи су́мки, ору́шка пасту́шья.**

Бѣла́чка, *с. ж.* Мома или жена, что бѣли платна; **дѣвушка или жéнщина бѣлящая полотнó; бѣли́льщица.** В. **бѣлáнка.**

Бѣла́чь, *с. м.* Който бѣли, обѣлва нѣчто. *Вьикахмь бѣлачи да ны обѣлять царевицѫ-тѫ.*

Бѣлвамся, в. **бѣлнувамся.**

Бѣлвамь, *гл. мн-кр.* отъ **бѣлѫ́.**

Бѣлвица, *с. ж.* Така наричать въ Охридъ рыбѫ нестрьвѫ на единъ възрастъ.

Бѣлё, им. соб. мѫжско.

Бѣлевица, *с. ж.* Рыба *Perca Lucioperca,* бѣла рыба, смѫдокъ; **судáкъ.**

Бѣ́ление, *с. ср.* 1) Кога се прави нѣчто да стане бѣло; **бѣлéніе.** *Бѣленіе платно.* 2) Мазане, бойдисване съ бѣло; **окрáшиваніе** и**ъ бѣлый цвѣтъ.** 3) Бѣлисване; **употребленіе бѣлúлъ.** 4) Лущене, отбѣлване, чистене кожъ-тѫ, корж-тѫ или черупкж-тѫ на нѣчто; **снúтіе кóжи, корú или скорлупú чегó нибýдь.**

Бѣ́ленъый, *прич.* в. **бѣлúж.**

Бѣлеóчь, *с. м.* Раст. *Matricaria chamomilla,* боливачь, бѣлъ попокъ, врьти-попъ, лайкучка, подрумичя, попадийка, попадичя, попадиа, рамонъ, рѫмонъ, жмжмила; **ромáшка.**

Бѣлешúакъ, *с. м.* Една късока бѣла трѣва съ цволъ.

Бѣлéць, — **лцú,** *с. м.* Мирскъый човѣкъ, что нѣма духовенъ чинъ; **мірянúнъ.**

Бѣлизнúйкавъый,

Бѣлизнúкъый и

Бѣлúкавъый, въ, ва, во, *пр.* Бѣлистый, бѣлошатый, что бие на бѣло, вѣзъ-бѣлъый, прú-бѣлъый, ý-бѣлъый, ќ-бѣлъый; **бѣловáтый, бѣлéсовáтый.** — **во,** *нар.* Бѣлисто, вѣзъ-бѣло, прú-бѣло, ý-бѣло, ќ-бѣло; **бѣловáто, бѣлéсовáто.**

Бѣлúлка, *с. ж.* 1) Бѣлило. 2) Бѣла прьсть, бѣла гнила, бѣлопрьстица.

Бѣлúло, *с. ср.* 1) Бѣло нѣчто, съ което женъı мажьть лице-то си, за да ся видять бѣлъı; **бѣлúла.**

> Елено, мила мамина!
> Отъ Бога ли си хубава,
> Или отъ бѣло бѣлило,
> Или отъ Турско червило. *Пѣс.*

Мжжь бѣлило, мжжь червило, мжжь чернило, сир. мжжь-тъ прави да е жена-та такава или онакава. 2) Мѣсто на рѣкж, дѣто бѣлить платна; бѣлианка.

> Изкара си съръ елена
> Тука горѣ на бѣлило,
> Дѣка бѣлить малкъı момъı,
> Малкъı момъı, младъı булкъı *Пѣс.*

Бѣлúлце, *ум. ср.* отъ **бѣлúло** въ 1-то знаменование.

Бѣлúна, *с. ж.* 1) Бѣлота; **бѣлизна́, бѣлость.** 2) Бѣлка, бѣлтъкъ, бѣло-то отъ яйце; **бѣлóкъ яйчный.** 3) Бѣло-то въ око; **бѣлóкъ.**

Бѣлúнка, *ум. ж.* отъ **бѣлúна.**

Бѣлúсамъ, в. **бѣлúшиж.**

Бѣлúсвамъ и **бѣлúсувамъ** (да **бѣлúсамъ** и да **бѣлúшиж**), *гл. д.* Бѣлосвамъ, мажж, натръквамъ нѣчто съ бѣлило, за да ся види бѣло; **натирáть бѣлúлами, набѣлúвать, бѣлúть.** — **мси,** *гл. възвр.* Бѣлосвамся, бѣлькся, мажж лицето си съ бѣлило, за да ся видж бѣлъ; **бѣлúться, набѣлúваться.** *Булъı-тъı ся много бѣлúсвать.* — **ванъый,** *прич. стр.* Бѣлосванъый.

Бѣлúсване и **бѣлúсуване,** *с. ср.* Бѣление, мазане лице-то си съ бѣлило; **бѣлéніе, притирáніе бѣлúлами.**

Бѣлúстый, тъ, та, то, *пр.* и — **сто,** *нар.* в. **бѣлизнúйкавъый.**

Бѣлúца, *с. ж.* 1) Бѣла овца, бѣла, бѣлка, бѣлуда; **бѣлúнка.** *Овци бѣлица, бѣла рудица.* 2) Рыба *Alburnus lucidus,* бжскунъ, стрѣлка.

Бѣлúчкъый, — **чькъ, чка, чко,** *пр. смякч.* отъ **бѣлъый; бѣленькúй.** — **чко,** *нар.* **бѣленько.**

Бѣлúчя, *с. ср.* Бѣло кучя.

Бѣлúшиж, ешь,—**лúсалъ,** и **бѣлúсамъ,** *гл. свр.* отъ **бѣлúсвамъ.** Да бѣлосамъ; **набѣлúть. Бѣлúсанъый,** *прич. стр.* Бѣлосанъый; **набѣлѣ́нный.**

Бѣлúя, *с. ж.* Единъ видъ жито бѣло.

Бѣлка, *с. ж.* 1) Животно *Sciurus vulgaris,* катерица, веверица; **бѣлка, вéкша.** 2) Бѣлина отъ яйце, бѣлтъкъ; **бѣлóкъ яйчный.** 3) Бѣла овца, бѣла, бѣлица, бѣлуда.

> Проблѣяла бѣла бѣлка,
> Проблѣяла, продумала:
> Леле варе лудо младо!
> Изколи иъı, не прати иъı
> Съсъ чюжденци на планиж. *Пѣс.*

Бѣлка, им. соб. женско.

Бѣлко, им. соб. мжжско.

Бѣлнувамся и **бѣлвамся,** *гл. уч.* отъ **бѣлнжся.**

Бѣлнж, ешь, — **нжлъ,** *гл. д. свр.* Да направьк нѣчто да стане бѣло; **сдѣлать бѣлымъ.** *Бѣлнѓ го, та свѣти като злато.* **Бѣлнжся,** *гл. възвр.* 1) Да станж бѣлъ изведнжжь; **сдѣлаться бѣлымъ вдругъ.** *Бѣлнжлся е като пиганж на мѣсячниж.* 3) Когаси покаже нѣчто бѣло изведнжжь и отдалечь; **показáться чемý нибýдь бѣлому вдругъ.** *Нѣчто ся бѣлнж,* показася нѣчто бѣло. *Бѣлнжжся купове хора,* показаххся отдалечь. — **нжтый,** *прич. стр.*

Бѣло, *нар.* Противно на черно; **бѣло.** — *Изваждамъ нѣчто на бѣло,* докарвамъ да стане явно, познато; **дѣлать явнымъ.** — *Изваждамъ, изкарвамъ нѣкого на бѣло,* докарвамъ го да остане ни самъ, ни тамъ, безъ ничто, съ голъı ржцѣ.

Бѣлобóзка, *пр. ж.* Казвася за кравж съ бѣлъı бозкъı.

Бѣлобóкъый, къ, ка, ко, *пр.* Что е съ бѣлъı слабинъı. *Кравици бѣлобокъı.*

Бѣлобóрка, *с. ж.* Дръво *Pinus sylvestris,* бѣла борика, бѣлокъ, бѣлъ боръ; **родъ сосни.**

Бѣлобóчкъый, — **чькъ, чка, чко,** *пр. смякч.* отъ **бѣлобóкъый.** *Козици бѣлобочкъı, а прьчевци прьчерожкъı.*

Бѣлобрáдый, дъ, да, до, *пр.* Что има бѣлж брадж; **бѣлобородый.**

Бѣло́вина, *с. ж.* 1) Прьвый бѣлъıй пластъ на дрьво, что покръıва срьдце-то му. *Бѣловинѫ-тѫ каде червякъ.* 2) Бѣло гроздіе.

Бѣло гроздіе бѣловина
И червена дрѣновина. *Пѣс.*

Бѣлого́рка, *с. ж.* Една отъ вилъı-тъı и самодивъı-тъı. *Дочюла го вила бѣлогорка.*

Бѣлогра́дчя, *с. ср.* Раст. *Scabiosa,* звѣзда, звѣздица, папарска попадиа; **скабио́за, коро́ставикъ.**

Бѣлогѫ́зка, *с. ж.* Малка птичка, колко врабкѫ, врьчи по голъı врьховъı и вие гнѣздо-то си въ дупкъı междѫ камьние-тъı; подъ опашкѫ-тѫ е бѣла, затова е и наречена така; бѣлотрътка, гробничиаръ; *Saxicola oenanthe;* **ка́менка.**

Бѣло дрьво́. Раст. *Populus tremula,* дивъ кавакъ, осика, иаси́ка, треперига, трепетлика, иашка; **оси́на.**

Бѣлодрѣ́шко, *с. м.* Что носи бѣлъı дрѣхъı.

Бѣлока́пъıй, пъ, па, по, *пр.* Что носи бѣлѫ капѫ.

Бѣлокла́съıй, съ, са, со, *пр.* Что има бѣлъı класовъı. *Бѣлокласо жито.*

Бѣлоко́съıй, съ, са, со, *пр.* Что има бѣлѫ косѫ; **бѣловоло́сый, сѣдо́й.**

Бѣло́къ, *с. м.* Дрьво бѣлоборка.

Бѣло лаля́. Раст. цвѣтіе *Narcissus poeticus,* бургиа, гергевденчя, гергёвчя, диве-бой, качюнка, латинчя, мензифаръ, миргъишиле, ризя, рьземка, шишiарка, щрькоцвѣтіе; **нарци́ссъ бѣлый.**

Бѣлоли́къıй, къ, ка, ко, *пр.* Който има бѣло лице; **имѣющій бѣлое лицо́, бѣлоли́цый.** *Бѣлолика, черноока дѣвойка.*

Бѣло мо́ре. Така наричиать Архипелагъ и Мраморно море. *Не ще го омъıе ни Бѣло море.*

Бѣломо́рець, *с. м.* 1) Житель на земи-тъı, что сѫ по Бѣло море. 2) Вѣтъръ, что иде откамъ Бѣло море; бѣлъ вѣтъръ, долниакъ, югъ, лодосъ; **южный вѣтеръ.**

Бѣломо́рка, *с. ж.* Жена или мома откамъ Бѣло море.

Бѣломо́рскъıй, ска, ско, *пр.* отъ **Бѣло мо́ре.** *Пази, Боже, отъ Влашкъı вльци и отъ Бѣломорскъı Грьци.*

Бѣломо́рчя, *ум. ср.* Малъкъ, младъ бѣломорець.

Бѣлопа́хкъıй, ка, ко, *пр.* За животно, что има бѣлъı слабинъı. *Кравици бѣлопахкъı.*

Бѣлопе́рка, *с. ж.* Что има бѣлъı періе. *Птица бѣлоперка.*

Стрѣлии, юнакъ, стрѣлѫ бѣлоперкѫ
Та прѣстрѣли гъздавѫ дѣвойкѫ. *Пѣс.*

Бѣлопо́ла и бѣлопо́лка жена или мома, коіато носи чисто полъı-тъı на ризѫ-тѫ си.

Что бѣ подбивъ подбивала
Все кметици бѣлополъı. *Пѣс.*

Бѣлопрѣ́стица, *с. ж.* Бѣла глина, бѣлилка; **бѣлая гли́на.**

Бѣлоса́пчя, *с. ср.* Ножчя съ бѣлъ чиреиъ; **но́жикъ съ бѣлымъ черенко́мъ.** *Извади ножчя бѣлосапчя, че ся въ срьдце-то удари.*

Бѣло́самъ, *гл. свр.* отъ **бѣло́свамъ.** Да бѣлисамъ, да бѣлишѫ; **набѣли́ть. — са́ный,** *прич. стр.* Бѣлисанъıй; **набѣле́нный.** *Бѣлосана съ варъ стѣна. Бѣлосана мома.*

Бѣло́свамъ и бѣло́сувамъ (да бѣло́самъ), *гл. д.* Бѣлисвамъ; **бѣли́ть, набѣливать.** *Бѣлосва си лице-то. За Велидень щемъ си бѣлосамъı кжщѫ-тѫ.* — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Бѣлисвамся; **бѣли́ться, набѣливаться.** *Не ся бѣлосвай, че ще ти ся развали лице-то.* — **ванъıй,** *прич. стр.* Бѣлисванъıй.

Бѣло́сваніе и бѣло́суваніе, *с. ср.* Бѣлисваніе, патръкваніе, мазаніе нѣчто съ бѣло; **набѣливаніе.**

Бѣлота́, *с. ж.* Кога е нѣчто бѣло, бѣлина; **бѣлизна́.**

Бѣлотра́къ, *с. м.* Бѣлъ камъıкъ, отъ който горять варъ; **известня́къ.**

Бѣлотрѣ́тка, *с. ж.* Птичка *Saxicola oenanthe,* бѣлогѫзка, гробничиаръ; **ка́менка.**

Бѣло цвѣ́тіе. 1) Раст. *Acacia,* дрьво бѣлъ лиіакъ, багремъ, бѣлъ трънъ, кралчя, солунскъıй трънъ, френскъıй трънъ; **ака́ція, глогъ, горо́ховое де́рево.** 2) Цвѣтіе бѣлучкъı.

Бѣлошша́тый, тъ, та, то, *пр.* Бѣлизникавъıй.

Бѣлтѣ́къ, *с. м.* 1) Бѣлъ кремнистъ камъıкъ, който свѣка; жилавець; **бѣлый ква́рцовый ка́мень.** 2) Бѣлина отъ иайце, бѣлка; **бѣло́къ яи́чный.** 3) Иайце безъ жълтинѫ, а само съ бѣлтъкъ.

Бѣлу́да и бѣлу́на, *с. ж.* Бѣла крава или овца; бѣлка, бѣла, бѣлица.

Бѣлу́чкъı, *с. ж. мн.* Раст. *Chionanthus.* Бѣло цвѣтіе, гаджюнкъı, кокъıчета, костичета; **снѣжня́нка, подснѣжникъ, подснѣжный колоко́льчикъ.**

Бѣлу́шка, *с. ж.* 1) Шiаръ, что шиѫть по ржкавъı, гржді и огръле на ризѫ; пшеница; **узо́ръ вышитый на рукава́хъ, груди́ и воротникѣ руба́шки.** Бѣлушкъı по полътъı наричиать *попо́лкъı.* 2) Сждъ отъ бѣлѫ прьсть за дрьжіание въ него вино.

Бѣлчё, им. соб. мѫжско.

Бѣлчи́нъ, *с. м.* 1) Бѣлъ овенъ, 2) Срѣщася въ гатанкѫ за сякиѫтіе:

Спустиѫхѫся пятина,
Да извадять бѣлчина
Изъ длъбокѫ долчинѫ.

Бѣлъ боръ. Дрьво бѣлоборка.

Бѣлъ вѣтъръ. 1) Вѣтъръ, что вѣе откамъ пладня; бѣломорецъ, долнякъ, югъ, лодосъ; **южный вѣтеръ.** *Завѣялъ бѣлый вѣтъръ, что бѣли биволы-ты.* 2) Нефтъ, *Bitumen naphta;* **нефть.**

Бѣлъ лйлякъ, Дрво бѣло цвѣтие въ 1-то знаменование.

Бѣлъ лукъ. Раст. *Allium sativum,* и неговый корень, чесновъ лукъ, чесънъ; **чеснóкъ.**

Бѣлъ мжжъ. Каша отъ прѣсно сърение съ брашно; **родъ кáши наъ творогá съ мукóю.** *Ходилъ ли си на бачия? — Ходилъ съмъ и бѣлъ мжжъ съмъ ялъ.*

Бѣлъ пелúнъ. Раст. *Artemisia vulgaris,* дивъ пелънъ, морачь, малатра; **чернобúлъ, чернобúлникъ.**

Бѣлъ пóпокъ. Растение бѣлеочь.

Бѣлъ равнéцъ. Раст. *Achillea millefolium,* посѣкличя, посѣчка трава, равенецъ, равнежь, риснава трѣва, сѣчена трѣва, сѣчено бълие, хайдучка трѣва; **тысячелúстникъ, растирáльникъ.**

Бѣлъ смилъ. Раст. *Gnaphalium dioicum;* **горлянка, кóшечьи лáпки, сушенúца.**

Бѣлъ трънъ. Дрво бѣло цвѣтие въ 1-то знаменование.

Бѣлъ-червенъ. Казва ся за чловѣка съ бѣло и румяно лице.

Богъ да убие, Ано, майкж ти,
Че ти родила, Ано, хубавж:
Бѣлж-червенж, като ябълкж. *Пѣс.*

Бѣлъ́й, лъ, ла, ло, *пр.* 1) Противнъй на чернъй; **бѣлый.** *Бѣлъ като снѣгъ. Бѣло като лйце. На бѣло-то црью вика. Бѣло като памукъ, сладко като медъ. Бѣло, ала чюждо. Черна-та кокошка бѣлы лйца носи. Бяволица-та е черна, а бѣло млѣко дава.* 2) Что бие на бѣло; **бѣлый, подходя́щій къ бѣлому.** *Бѣлъ хлѣбъ;* **бѣлый хлѣбъ.** *Бѣло вино;* **бѣлое вино́.** *Бѣло лице;* **бѣлое лицо́.** *Бѣлъ като Циганинъ,* или: *бѣлъ като на тенжерж дно-то,* сир. много черенъ. *Бѣлъ на лице, черенъ на сръдце,* или: *бѣло лице, црьно сръдце. Бѣлъ мжжъ, черенъ лъжъ. Бѣлы-ты ржцѣ обычать чюжды трудовы. Бѣлы ржцѣ, чюждъ трудъ. Бѣлы ржичкы съ чюждъ паричкъ. Бѣлы крака, жлъти чехли. Измылъ бѣлото, та останжло черно-то. Всякому негово-то и немыто бѣло. Бѣжанова майка бѣло носи, а Стоканова черно. Вѣтъръ го носи на бѣлж кобылж. Голѣма дума — бѣлъ биволъ. Бѣлъ конь и лудъ чловѣкъ отдалечь личять. Влѣзъ въ Циганчета-та, та си избери по́-бѣло. Само бѣлы-ты и черны-ты не сж мои, а другы-ты всичкы-ты сж чюждъ.* 3) Казва ся за чловѣкъ, комуто е побѣлѣла косата, брада-та; **сѣдóй.** *Бѣлъ като снѣгъ,* съвсѣмъ побѣлѣлъ чловѣкъ; **бѣлъ какъ лунь.** 4) Хубавъй, лѣпъй; **хорóшій, красúвый, пригóжій.** *Бѣло грьло.*

Станкъина була думаше:
Станко-де, бѣли Вратчанко!
Не ти е була пытала.
Что си тжй мждра, кахжрна. *Пѣс.*

Имамъ си лице юнашко.
За тебе войникъ да идж
Бѣлъй ми байракъ да носж. *Пѣс.*

5) Казвася за камъкъ.

Хайдѣте, момци юнаци,
Бѣлъ камъкъ да си мѣтамы *Пѣс.*

Вода тече по бѣло камъне. *Пѣс.*

6) Казвася за Дунава.

Видѣхъ момж хубавж
На край бѣла Дунава,
На бѣлъ камъкъ стокаше,
Въ ржкж сапунъ дрьжаше,
Бѣло лице мъняше. *Пѣс.*

7) Казвася за сребрънъ паръ.

Султанъ Стокану думаше: . . . .
Искашъ ли бѣлы грошевы?
— Копа ли да си подковж?
А дай ми жлъты жлътици. *Пѣс.*

Бѣлы дуката. Бѣлы пары за черны дни; **береги́ дéнежку на чёрный день.** *— Вика до бѣла бога, пищи, та ся чюва до бѣла бога,* сир. тврьдѣ много. *— Да видж бѣлъ день, да видж и азъ бѣла бога,* да видж разслабж. *— Нѣмамъ си бѣла бога отъ тоа чловѣкъ,* не могж да мирясамъ отъ него, нѣмамъ мира, рахатъ отъ него. *— Да излѣзж на бѣлъ свѣтъ,* на видѣло. *— Не каза, не продума ни черж, ни бѣлж,* не си отвори уста-та да каже нѣчто. *— Бѣло благо,* благо безъ мясо.

Бѣлѣга, *с. ж.* Бѣлѣгъ, лучь, пишанъ; **цѣль, мѣтá.**

Бѣлѣгъ, — лѣзи, *с. м.* 1) Всичко, что показва нѣчто, или по което едно нѣчто ся разпознава отъ друго; бѣлянка, дамга, пишанъ; **знакъ, отмѣта, отмѣтина, отмѣтка.** 2) На тѣло-то чловѣку или на козинж-тж на животно нѣчто другъ шаръ, црьпка; **пятнó, нѣжина на тѣлѣ человѣческомъ или на шéрсти живóтнаго, нелéсина.** *Бѣлѣгъ на лице-то на тяжкж женж;* **мáтежъ.** 3) Дъира отъ нѣчто като отъ ударъ, отъ порѣзване, отъ ранж и проч.; **слѣды чегó, какъ-то: удáра, порéза, рáны и пр. рубéцъ.** *Имамъ на чело-то бѣлѣгъ отъ убито.* 4) Нѣкакво показание, личба, количба, знамение; **прúзнакъ, примѣта, предзнаменовáніе, предвѣстіе, знакъ.** *Добъръ лошавъ бѣлѣгъ;* **хорóшій, худóй прúзнакъ.** *Това е бѣлѣгъ, че щемъ тяглимъ;* **э́то**

предвѣстіе нашему несчастію. 5) Нѣчто за лученіе въ него съ пушкѫ, съ стрѣлѫ и проч., бѣлѣга, лучь, лучіа, нишанъ; **цѣль, мѣта.** *Пущамь на бѣлѣгъ,* врьгамь на нишанъ, лучѭ нишанъ, нишѭ; **стрѣлять въ цѣль, мѣтить.** 6) Изображеніе нѣкакво, което царства, дрьжавы, градове или пакъ голѣми родове имать изобразено на знамена-та си, на щитъ или само така направено; **гербъ.** *Бѣлѣгъ-тъ на Блъгариѫ е львъ, изправенъ на задни-ты си крака. Бѣлѣгъ-тъ на Россиѫ е орелъ съ двѣ главы. Царскы бѣлѣзи. — Тури си бѣлѣгъ на ухо-то,* сир. помни и ся пази, че щѫ тя гонѭ, щѫ ти отврьнѭ; **заруби себѣ на носъ или у себя на носу. Бѣло,** *нар.* в. на ряда му.

Бѣлѣжвамь и бѣлѣкювамь, *гл. мн-кр.* отъ **бѣлѣкямь.**

Бѣлѣжваніе и бѣлѣкюваніе, *с. ср.* отъ **бѣлѣжвамь.**

Бѣлѣжи́тый, тъ, та, то, *пр.* 1) Что има нѣйдѣ нѣкакъвъ бѣлѣгъ; **имѣющій на себѣ како́й нибу́дь знакъ, отмѣченый роди́мымъ пятно́мъ.** *Добы ми ся дѣтя бѣлѣжито съ мѣсячинѫ на чело-то.* 2) Что отличіа по нѣчто, което другы нѣмать; **отлича́ющійся чѣмъ нибу́дь, замѣча́тельный.**

Двори ми сѫ бѣлѣжити:
Срѣдѣ дворъı бѣла чешма,
До чешмѫ-тѫ бѣла лоза,
До лозѫ-тѫ криво дрьво. *Пѣс.*

Бѣлѣжка, с. *ж.* Бѣлѣгъ, направенъ на нѣчто, за да ся познава то или да ся находи лесно; **мѣтка, замѣта, намѣтка, примѣта.** *Бѣлѣжка на книгѫ;* **варво́рка, закла́дка, прокла́дка.**

Бѣлѣжчица, *ум. ж.* отъ **бѣлѣжка; мѣточка, замѣтка, замѣточка, намѣточка.**

Бѣлѣжчя, *ум. ср.* отъ **бѣлѣгъ; небольшо́й зна́къ, значо́къ.**

Бѣлѣжѭ, ишь, — жи́лъ, *гл. свр.* отъ **бѣлѣкямь.** 1) Да турѭ бѣлѣгъ; **намѣтить, замѣтить, назна́чить, озна́чить, отмѣтить, поста́вить знакъ.** 2) Да запомнѭ, да запазѫ, да забѣлѣжѭ; **удержа́ть въ на́мяти. — женъый,** *прич. стр.* **замѣченый, намѣченный, отмѣченый, примѣченный, озна́ченный, назна́ченный.** *Бѣлѣженъ като бѣлъ быволъ въ чрьдѫ-тѫ. Бѣлѣжена овца е.*

Бѣлѣжя, *ум. ср.* отъ **бѣлѣгъ.** Бѣлѣжча; **небольшо́й знакъ, значо́къ.**

Бѣлѣжямь (бѣлѣжвамь, да бѣлѣжѭ), *гл. д.* 1) Турямь, правѭ бѣлѣгъ на нѣчто; **мѣтить, намѣча́ть, замѣча́ть, отмѣча́ть, примѣча́ть, назнача́ть, означа́ть, ста́вить знакъ.** *Бѣлѣжямь нѣкое мѣсто въ книгѫ;* **закла́дывать.** 2) Запомнювамь что видѫ и что чюѭ; запазвамь, забѣлѣжвамь; **удѐрживать въ на́мяти ви́дѣнное и слы́шанное.** *Бѣлѣжай чтото чюешь.* **— мся,** *гл. стр.* **— жаный,** *прич. стр.* **мѣченый.**

Бѣлѣжаніе, *с. ср.* отъ **бѣлѣжямь.** 1) Турѣне бѣлѣгъ; **мѣченіе, намѣча́ніе, замѣча́ніе, назначе́ніе.** 2) Запомнюване, запазване, забѣлѣжване; **удѐрживаніе въ на́мяти.**

Бѣлѣ́ніе, *с. ср.* 1) Ставане бѣлъ, побѣлѣване; **когда́ кто или что дѣлается, стано́вится бѣлымъ.** 2) Кога нѣкому побѣлѣва коса-та; **когда́ кто сѣдѣетъ.**

Бѣлѣ́ѭ, ешь, — лѣлъ, *гл. ср.* 1) Ставамь бѣлъ, побѣлѣвамь; **бѣлѣть.** *Бѣлѣе ми коса-та;* **сѣдѣть.** 2) Казвася за нѣчто бойдисано, кога губи боѭ-тѫ си; **избѣлѣвамь; лина́ть (о кра́скахъ).**

Бѣлѣ́ѭся, ешся, — лѣлся, *гл. об.* 1) Казвася, кога ся види нѣчто бѣло; **быть ви́дну чему́ нибу́дь бѣлому.** *Снѣгъ-тъ на планинѫ-тѫ ся бѣлѣе отдалечь.* 2) Виджся, показвамся бѣлъ; **каза́ться бѣлымъ.** *Бѣлѣеся като тиганѫ на мѣсячинѫ. Бѣлѣеся като снѣгъ на планинѫ. Конь ся бѣлѣе, онъ ся црьнѣе.*

Бѣлѭ, ишь, — лѝлъ, *гл. д.* 1) Правѭ бѣло съ пране, съ мъене; **бѣли́ть, дѣлать бѣлымъ, отбѣливать.** *Бѣлѭ платно.*

Станка, Стана хубава,
На бѣлъ камъкъ станѫла,
На край бѣла Дунава,
Бѣло лице бѣлила,
Чрньı очи стрѣлала. *Пѣс.*

2) Мажѭ, мастѫ, бойдисвамь съ бѣло-**бѣли́ть, наводи́ть бѣлый цвѣтъ, отбѣливать.** *Бѣлѭ стѣнѫ-тѫ,* варосвамь ѫ. 3) Лущѫ, лупѭ, очиствамь кожѭ-тѫ, корѫ; тѫ или черупкѫ-тѫ отъ нѣчто; **снима́ть ко́жу, кору́, облу́пливать ко́жицу, сдира́ть, лупи́ть, лущи́ть.** *Бѣлѭ аблъкѫ, дынѭ, орѣхъ. Бѣлѭ дрьво. Запали му свѣщь, че му дай кайце да бѣли.* 4) Зимамь отъ нѣкого колкото ся може повяче, горѭ, подгоряавамь, оголвамь; **лупи́ть.** *Бѣли сиромаси-ты,* граби гы, *Обѣлилъ го,* зелъ му колкото можалъ. **— Бѣлѭся** 1) *гл. възвр.* Бѣлисвамся; **бѣли́ться (бѣли́ламн).** 2) *гл. стр.* **бѣли́ться, отбѣливаться, лупи́ться, лущи́ться.** *Платно ся бѣли лѣтне врѣмя. Дрьво ся бѣли лесно проле́ть, кога има мьзгѫ.* **— лепъый,** *прич. стр.* 1) **Бѣлёный, отбѣлёный.** *Бѣлено платно быва по́-мяко.* 2) **Окра́шенный въ бѣлый цвѣтъ, отбѣлённый.** 3) **Обчи́щенный отъ ве́рхней оболо́чки.** *Крушка ся каде и небѣлена.*

Бѣля́на, им. соб. женско.

Бѣлúанка, *с. ж.* 1) Кога ся съберѫть дѣвойкы и невѣстьі да си бѣлять платна-та; **собрáніе дѣвушекъ и молодúхъ жéнщинъ для бѣлéнія полотнá.** 2) Мѣсто на рѣкѫ, дѣто си събирать дѣвойкы и невѣстьі да си бѣлять платна-та; бѣлило; **мѣсто у рѣки, гдѣ бывáютъ собрáнія дѣвушекъ и молодúхъ жéнщинъ для бѣлéнія полотнá.** Бѣлиankы-тьі ставать, кога настѫпи лѣто, и тьіи сѫ като праздникъ за дѣвойкы-тьі. Тамъ ся събирать тьіи да си приказвать и да работятъ, доклѣ съхне платно-то имъ; пѣкъть пѣсни и понѣкога ся и поразтропать на хоро. Ако замине оттамъ нѣкой момъкъ, тьіи го принѣкъть. На бѣлиankы дѣвойкы-тьі вадять новы пѣсни за всякаквы работы, достойны за забѣлѣжиание. 3) Забѣлѣжено нѣчто, бѣлѣгъ, дамга, нишанъ; **знакъ, отмѣта, отмѣтина.**

Бѣлѣжювай дрьво, камень. . . .
И пакъ назадъ да си врьнешь,
По бѣлиankы пѫть ще найдешь. *Пѣс.*

— *Извадили работы-ты му на бѣлиankѫ,* на бѣло, наравѣ, направили да ся видять каквы сѫ; **сдѣлать явнымъ.**

Бѣлúанчица, *ум. ж.* отъ **бѣлúанка.**

Бѣсвамь и бѣсувамь, *гл. мн-кр.* отъ **бѣсѫ.**

Бѣсение, *с. ср.* 1) Умориваие нѣкого съ бѣсило; **вѣшаніе на вúсѣлицѣ.** *Нѣма кабахать за лобутъ, а за бѣсение.* 2) Окачиание нѣкого да виси; **вѣшаніе кого́, что́бы онъ висѣлъ на вóздухѣ.** 3) Увиснуване; **состоáніе вúснущаго.**

Бѣсенъ бу́рianъ. Раст. *Digitalis;* **напёрсточная трава́, напёрстянка.**

Бѣсúлка, *с. ж.* 1) Бѣсение: **вѣшаніе.** 2) Бѣсило; **вúсѣлица.**

Бѣсúло, *с. ж.* 1) Стлъпъ съ прѣчкѫ отгорѣ за бѣсѣние людие; бѣсилка, вѣсило, вѣшало; **вúсѣлица.** *Тѣрать го на бѣсило.* 2) Бѣсение; **вѣшаніе.**

Бѣспúло, *с. ср.* Болесть бѣсъ; **водобоáзнь.**

Бѣсничкьій, — **чькъ, чка, чко,** *пр. смякч.* отъ **бѣснъій.** Немирничкьій, лудичкьій.

Бѣснотá, *с. ж.* 1) Немирность, бѣснѣние; **шалúвость, шаловлúвость, блудлúвость.** 2) Болѣние отъ бѣсъ; **водобоáзнь.**

Бѣснотúна, *с. ж.* Кога нѣкой бѣснѣе, лудость; **шáлость, блýдни, возня́.**

Бѣснýрка, *с. ж.* Птица *Alauda,* трисонатка, чеверлига, чеюрлига, чеврьлига, чюрьлига, чючюлига, чючюхвалъ; **жáворонокъ.**

Бѣсньій, — **сьнъ** и — **сенъ, сна, сно,** *пр.* 1) Който не стои миренъ, който брьлѣе, който салмува; немирньій, немирникъ, лудьій, салма; **шалúвый, шаловлúвый, блудлúвый, блажлúвый.** *Да ли е кѫща тѣсна, или е человѣкъ бѣсенъ?* 2) Побѣснѣлъій, болнъій отъ бѣсъ; **бѣшеный, неистовый.** *Бѣсно кучя. Прокопсалъ е като бѣсно кучя. Да тя ме копой, та не бѣсно кучя. Мьісли като бѣсно кучя. Бѣсно кучя и стопанини си не позпава. Кусто кучя искать да обѣсять, казвать: бѣсно е. Кога рекѫть: бѣсно е, и да не е бѣсно, ще побѣснѣе. Да пази Господь отъ пиканъ женъ и отъ бѣсенъ свинъ.—Скача като бѣсенъ,* като лудъ. 3) Станѫлъій като лудъ, като побѣснѣлъ отъ надъ или отъ друго нѣчто; **бѣшеный, взбѣшённый.**

Богданъ си млъкомь трьпиаше,
Тодорка бѣсна дъхаше,
Каквѫ ли злинѫ да стори,
Богданъ Марийкѫ да затрьій. *Пѣс.*

Бѣснѣвамь, *гл. мн-кр.* отъ **бѣснѣѫ.** Немирувамь, лудувамь; **шáливать.**

Бѣснѣние, *с. ср.* Бѣснѣиание: 1) Немируване, лудуване, брьлѣне, салмуване; **шаль, шаловствó, шáлость, баловствó.** 2) Кога болѣе нѣчто отъ бѣсъ; **состоáніе болѣющаго водобоáзнію.**

Бѣснѣѫ, ешь, — **нѣлъ (бѣснѣвамь),** *гл. ср.* 1) Брьлѣѫ, бѣсувамь, не мирувамь, салмувамь, правѫ пакости; **шалúть, блажúть, возúться, куролéсить, куролéсничать, прокáзничать, повѣсничать.** *Който бѣснѣе, нѣма да заде. Жени го да не бѣснѣе. Бѣснѣе като магаря отъ конскы мухы.* 2) Хванѫлъ мя е бѣсъ, болѣѫ отъ бѣсъ; **бѣсúться.** *Кучета-та бѣснѣѫть, кога не намирать водж да пиѫть. Отъ бѣлъій вѣтьръ кучета-та бѣснѣѫть.*

Бѣснѣиание, *с. ср.* Бѣснѣние.

Бѣсóвскьій, ска, ско, и

Бѣсовъій, въ, ва, во, *пр.* отъ **бѣсъ.** Вражий, дiаволскъій; **бѣсóвскій, дiáвольскый, дéмонскій.** *Бѣсовы сбиркы — вѣтровы пьіленкы.* — **вскы,** *нар.* Като бѣсъ, дiаволскы; **бѣсóвски, дiáвольски.**

Бѣсýвамся, *гл. об.* Казвася за кучкѫ, за влъчицѫ, кога ся развие, разпаше, та ся води съ мѫжскы-тьі; **бѣгаться (о сýкахъ и о вóлкахъ).**

Бѣсýвамь, *гл. ср.* Бѣснѣѫ, не мирувамь, лудувамь; **шалúть, куролéсить.** *Кметъ кметува — бѣсъ бѣсува. Бѣсувать като влъци възъ него.*

Бѣсýване, *с. ср.* отъ **бѣсýвамся,**

Бѣсъ, *с. м.* 1) Врагъ, вражлѣ, дiаволъ, еднокракъій, кѫсъій, сотона, нечестивъій, нечистъ духъ; **бѣсъ, чёртъ, дéмонъ.** *Бѣсъ си бараше, два ся найдохѫ. Амнинъ бѣса не отпѫжда. Хванѫли го бѣсове-ти,* подлудѣлъ, послободнѣлъ. 2) Болесть, когато хваща кучета-та, а като ухапѫть тьіи человѣка или друго животно, кога имать тѫкъ

болесть, то тя ся прѣдава и на ухапанъ̀ый; бѣснило; **водобоя́знь.** *Бѣсъ го тръгнилъ. Да тя хване бѣсъ!* клятва.

Разболѣлася Драгана
Отъ врьхѫ болесть, отъ бѣса. *Пѣс.*

3) Куче и какво да е друго животно, което е хванѫлъ бѣсъ; **бѣ́шеное живо́тное.** *Ухапалъ го бѣсъ.*

Бѣсѫ, ишь, — си́лъ (бѣсвамь), *гл. д.* 1) Казвася, кога мѣтнѫть нѣкому клунъ на шиѫтѫ и го окачять да виси, та да ся удуши; **вѣшать кого́ на ви́сѣлицѣ.** *Ирьвѣ мя сѫди, тамо послѣ мя бѣси. — Той коли, той бѣси,* всичко може да прави, отъ него ся всичко пыта. 2) Окачамь нѣкого да виси; **вѣшать кого́, что бы онъ висѣлъ на во́здухѣ.** *Бѣси го съ главѫ-тѫ надолу.* **Бѣсѫся,** *гл. възвр.* Окачамся, увисвамся на нѣчто; **ви́снуть. — сенѫ́ый,** *прич. стр.* **вѣшанный.**

Бѣхъ, бѣше и бѣ, прѣходяще врѣмя отъ гл. **сьмь.**

***Бюре́къ,** *с. м. T.* Тѣсто точено, съ нѣчто помеждѫ петуры-тъı, като съ сърене, склъцано мясо, зеленчюкъ и проч.; **млинъ,** зелникъ; **родъ пирога́.**

Бюре́чя, *ум. ср.* отъ **бюре́къ; пирожо́къ.**

Бѫ́бекъ, *с. м.* Раст. *Gossypium herbaceum,* бобакъ, бубакъ, бубайкъ, памукъ, памбукъ, памутликъ; **хлопча́тникъ.**

Бѫбѫру́тка, *с. ж.* Раст. *Lycoperdon,* гѫба бабинъ пуешь, мѣшя, памиуръ, папавица, папушнаръ, прахуница, прахутка, прьхуда, пувка, пухъ; **бзду́шка, дожжеви́къ, дождеви́къ, дождя́никъ.**

Бѫ́дѫ, ешь, *гл. свр.* отъ **сьмь.** Да станѫ; **быть.** *Бѫди миренъ, ако щешь да тя обычамь. Бѫди человѣкъ. — Не ще го бѫде,* не ще да стане, нѣма да хароса, нѣма да оздраве; **ему́ на кресу́ не быва́ть.**

Бѫ́за, *с. ж.* Раст. бѫзъ.

Бѫза́къ, *с. м.* Раст. бѫзъ.

Бѫздо́вина, *с. ж.* и

Бѫ́зие, *с. ср.* Раст. *Sambucus Ebulus,* дивъ бѫзъ, абудъ, абъдъ, свирчёвина, свирчёкъ, селешникъ; **бузи́къ, ди́кая бузина́, зелени́къ, селени́къ.**

Бѫ́зекъ, *с. м.* Дрьво бѫзъ.

Бѫзе́цъ, *ум. м.* отъ **бѫзъ.**

Бѫ́зие, *с. ср.* и

Бѫзо́вина, *с. ж.* Дрьво бѫзъ.

Бѫзу́някъ, *с. м.* 1) Дрьво бѫзъ. 2) Раст. бучинишь.

Бѫзъ, *с. м.* Раст. дрьво *sambucus nigra,* бѫзовина, дрьнъ-бѫзъ, бѫзякъ, бѫзекъ, бѫзунякъ, бозгелъ, бозилъ, бозай, бозе, бозликъ, бозъ, бойзенъ, бозѣй, свирчёкъ, свирчёвина, свирчёвичина, свирчёчина, свирчякъ; **бузина́.** — *Дивъ бѫзъ,* раст. *Aegopodium podagraria;* **да́глица, сиить, дѣди́льникъ.**

Бѫкти́самь, в. **бѫкти́шѩ.**

***Бѫкти́свамь и бѫкти́сувамь** (да **бѫкти́самь** и да **бѫкти́шѩ**), *гл. ср.* и **бѫкти́сва,** *гл. безл.* Насъщамся, досажда ми ся, омрьзва ми, дотягва ми да врьшѫ нѣчто; **надоѣда́ть, почу́вствовать омерзе́ніе, отвраще́ніе.**

Бѫктисахъ, Боже, бѫктисахъ
Кръвавъı ризъı да перѫ,
Чловѣшкъı главъı да кръшѫ. *Пѣс.*

Не ли ти, майко, бѫктиса
Тръговскъı главъı да кръешь,
Кръвавъı ризъı да перешь. *Пѣс.*

Бѫкти́сваніе и бѫкти́суваніе, *с. ср.* Прѣсъщаніе, омрьзваніе, досажданіе, дотягваніе; **недоѣда́ніе, чу́вствованіе омерзе́нія, отвраще́нія.**

Бѫкти́шѩ, ешь, — ти́салъ, и **бѫкти́самь,** *гл. свр.* отъ **бѫкти́свамь.** Да ся прѣсъшѫ, да ми омрьзне, да ми ся досади, да ми дотягне; **надоѣсть.**

Бѫтъ, *с. м.* в. **батъ.**

В. в. *в.*

В. Третіе слово, третіа буква, въ Словянскѫтѫ азбукѫ, наричано *вѣди;* по старо-то начрьтание **в,** а по ново-то **в,** и рѫкописно *в.*

Ва, вм. *вы* вин. пад. множ. число отъ лично мѣстоимение второ лице; в. **тъı.** *Азъ ва (вы) познахъ.*

Ва, *ж.* родъ *ед. число* и *ср.* родъ *мн. число* отъ показателно мѣстоимение *въ, ва, во,* което въ нѣкои мѣста притурять при именa-та като члѣнъ вм. *тъ, та, то. Жена-ва село-во.*

Ва́бение, *с. ср.* отъ **ва́бѩ.** Примамваніе, стрьвение; **прима́ниваніе, прима́нка, ва́бленіе.**

Ва́бѩ, ишь, — **би́лъ,** *гл. д.* Примамвамь животно да дойде при мене, мамѫ, стрьвѫ; **прима́нивать, ва́бить.** *Той токо си ваби мъскѫ-тѫ: муци, муци, на, на, муци!*

—ся, *гл. стр.* Примамвамся, мамѧ̀ся, стрѣвѧ̀ся; **прима́нивáться.** — **бенѣ́ный** *прич. стр.* Примамванѣ́ный, мамѧ̀ный, стрѣвенѣ́ный.

Ваган̀ъ, *с. м.* Блюдо, паница; **блю́до.**

Вага́ристый, в. **вѧга́ристый.**

Вагашь, *с. м.* Падина, транъ, транчина, яма; **я́мина, ва́дина, ложбѝна, ложжи́на.**

Вагрѝ. *с. ср.* Срѣщася въ пѣсьнь:

Пукиѫ, трисиѫ черпо вагри,
Па на момци отговарꙗ:
Не е това харенъ юнакъ,
Това ми е малка мома.

Ва́да, *с. ж.* 1) Вода, хванѫта отъ рѣкѫ и проведена нѣкѫдѣ, за да кара нѣчто, или да вади, да пои градинѫ, ливадꙑ и пр.; бара, порꙗ, аркъ; **подопрово́дный кана́лъ.** *Вади на водяницѫ, на тѣповицѫ.* 2) Матка, по коѧто тече вада; **водопрово́дъ, кана́ва.** *Да изкопаемъ вадж да ся стича водата по неѭ.* 3) Долчина, долъ; **ручѐй.**

Ва́двамь и **ва́дувамь,** *гл. мн-кр.* отъ **ва́дж.** Важдамь.

***Вадѐ,** *с. ср. Т.* Срокъ, почиакъ; **срокъ.**

Вадежь, *с. м.* Добꙑвка, добꙑвъ, добꙑтъ, печала; **прѝбыль, вы́игрышъ, барꙑ́шъ.** *Ако има вадежь, ще има и ѫдежь.*

Ва́деніе, *с. ср.* отъ **ва́дж** (изваждамь).

Ва́деніе, *с. ср.* 1) Клеветение, клопание, ковладение; **доно́съ, извѣ́тъ.** 2) Бѣдение; **клевета́ніе.**

Ва́деніе, *с. ср.* Поливание, поение градинѫ и пр.; **орошѐніе.**

Ва́дица, *ум. ж.* отъ **ва́да; кана́лецъ, кана́вка, ручеёкъ.**

Ва́дичка, *ум. ж.* отъ **ва́дица; кана́вочка, ручеёчекъ.**

Вадули́къ, *с. м.* Вадица: 1) Малка вада; **небольшо́й водопрово́дъ.** 2) Долчина; **ручеёкъ.**

Вадули́ца, *с. ж.* Кога ся разлѣе нѣйдѣ вода, та потече като малкѫ вадѫ; **ручѐй (отъ разли́вшейся жи́дкости).**

Вадули́чка, *ум ж.* отъ **вадули́ца.**

Ва́дж, ишь, — ди́лъ (ва́двамь, ва́ждамь), *гл. д.* Изваждамь: 1) Зимамь изъ нѣчто; **вынима́ть, доставáть.** *Вадж крꙑѫ изъ пазухѫ;* **вынима́ть плато́къ изъ-за па́зухи.** *Вадихъ дрѣхи изъ раклѫ-тѫ;* **я доставáлъ пла́тье изъ шка́па.** — *Вади го като изъ джебъ,* всякога е готовъ да отговори; **онъ не лѣзетъ въ карма́нъ за слова́ми.** 2) Чрꙑкъ; **черпа́ть.** *Вадж водж отъ кладенецъ;* **черпа́ть водꙑ́ изъ коло́дца.** 3) Извождамь, изкарвамь; **выводи́ть.** *Вадж коня изъ конюшницѫ-тѫ;* **выводи́ть ло́шадь изъ конюшни.** 4) Точꙑ, наточвамь; **точи́ть.** *Вадж вино отъ бъчвж.* 5) Изтеглювамь, изкарвамь; **выдёргивать, выкола́чивать, вырꙑва́ть.** *Вадж си зжбъ;* **вырꙑва́ть себѣ́ зубъ.** *Вадж гвоздьй;* **выдёргиваю гво́зди.** *Вадж му трънь. Кама камж вади,* или: *чивиа чивиж вади;* **клинъ кли́номъ вы́бива́ютъ.** 6) Оттурамь, запирамь; **вычита́ть.** *Вадж даржж.* 7) Отдѣлямь, изврѣгамъ; **отдѣля́ть.** *Вадж измѣтъ отъ стожѫ-тѫ.* 8) Изкарвамь, печалѫ, добꙑвамь; **выручáть, вы́игрывать, зарабáтывать, сни́скивать, достава́ть.** *Съ потъ си вадж хлѣба;* **въ по́тѣ лица́ сни́скиваю себѣ́ пропита́ніе.** 9) Искарвамь, правꙑ да излѣзе. *Отъ единъ топъ абж вадж пять дрѣхъ.* 10) Измꙑслювамь; **выду́мывать, изобрѣта́ть.** *Отъ годинѫ на годинѫ вадꙗтъ новꙑ работꙑ.* 11) Правꙑ нѣчто да се махне; **выводи́ть, истребля́ть.** *Вадж лекя;* **выводи́ть пятно́.** 12) **Вади мя,** *гл. безл.* Гони мя, изкарва мя повънъ, имамь бѣгавицѫ, цьцръ; **сла́бить, имѣ́ть поно́съ.** — *Вадж зжбы,* никнѫтъ ми, растѫтъ ми зѫби. — *Вадж си съпаницѫ,* присаждамь си съпаницѫ, амболясвамся, болясвамся; **прививáть себѣ́ о́спу.** — *Вадж ножь,* изтръгвамь го изъ ножницѫ-тѫ му; **обнажáть ножъ.** — *Вадж книгѫ,* написвамъ ѫ и ѭ напечатвамь, та ѫ пущамь въ свѣтъ; **сочиня́ть и издава́ть кни́гу.** — *Вадж вересин,* събирамь вересии; **собира́ть де́ньги за това́ры, о́тданные на креди́тъ.** — *Вадж фирманъ, тезкере,* залѣгамь да земѫ фирманъ, тезкере за нѣчто; **хлопота́ть о получе́нiи ука́за, биле́та.** — *Вадж чиракъ нѣкого на нѣчто,* научвамь го на нѣчто. — *Вадж нѣкого изъ тъмницѫ,* правѫ да го пустятъ изъ тъмницѫ; **выручáть изъ тюрьмы́.** — *Вадж имя, прѣкоръ нѣкому,* прокрꙑщамь му прѣкоръ; **дава́ть про́звище кому́.** — *Вадж думы нѣкому,* казвамь за него нѣчто, косто не е направилъ; **сплѐтничать на кого́.** — *Вадж пѣсьнь нѣкому,* правѫ му пѣсьнь; **сочиня́ть пѣсню на кого́.** — *Вадж нѣчто отъ главѫ,* измꙑслювамь; **выду́мывать.** — *Вадж нѣкого отъ главѫ,* блазнѫ го, под'учвамь го на нѣчто; **подстрека́ть, побужда́ть, соблазня́ть.**—*Вадж нѣкому нѣчто изъ носа,* отврѫщамь му за нѣчто, правѫ го да се кае за нѣчто; **заставля́ть ка́яться.** — *Вадж си очи-ты съ нѣчто,* работѫ нѣчто пѐ отъ срьдце, а отъ нѣмай-кѫдѣ; **рабо́тать что какъ бы наси́льно.** — *Вадж очи-ты нѣкому,* докарвамь му ѫадъ, ѫадосвамь го, като мя гляда; **причиня́ть доса́ду.** — *Вадимъ си очи-ты съ нѣкого,* не смꙑ добрѣ, карамꙑся; **ссо́риться.** — *Гарванъ гарвану око не вади,* или: *врана врани око не вади;* **во́ронъ во́рону глазъ не вы́клюнетъ.** *Прав-*

да-та очи вади. Ты му вѣжды пишешь, той тя мысли, че му очи вадишь. — Вадѫ си ѫда, юбкѫ-то на нѣкого, оттушвамъ си на него; **срыва́ть гнѣвъ, опроки́дываться на кого́.** — *Вадѫ рода си отъ едѣ-кого,* той ми е дѣдо или прадѣдъ; **выводи́ть свой родъ отъ того́-то,** — **Ва́дѫся,** *гл. стр.* Бъ́ивамъ ваденъ, излизамъ; **выходи́ть.** — **Ва́денъый,** *прич. стр.* Изваждѫный. — *Ваденъ чловѣкъ,* хъ́итьръ, който разбира; **хи́трый, понима́ющій.**

Ва́дѫ, ишь, — **ди́лъ (ва́двамъ, ва́ждамъ),** *гл. д.* 1) Клопамъ, ковладѫ, клеветѫ, кудѫ; **доноси́ть на кого́, клепа́ть.** 2) Бѣдѫ; **клевета́ть, наговаря́ть.** — **ся,** *гл. вз.* и *стр.* Клопамся, ковладѫся, клеветѫся, бѣдѫся. — **денъый,** *прич. стр.* Клопанъый, ковладенъый, клеветенъый, бѣденъый.

Ва́дѫ, ишь, — **ди́лъ (ва́двамъ, ва́ждамъ),** *гл. д.* Наваждамъ, поѫ, поливамъ градинѫ, ливадѫ и пр.; **ороша́ть.** *Вадѫ градинѫ.* — **ся,** *гл. стр.* Наваждамся, поливамся, поѫся; **ороша́ться.** *Съ потъ Бльгарскый ся вадѫтъ Грьцкы училища, болници и пр.* — **денъый,** *прич. стр.* Наваждѫный, поливанъый, поенъый.

Ва́ждамъ, *гл. мн-кр.* отъ **ва́дѫ.**

Вазгечти́самъ, в. **вазгечти́шѫ.**

***Вазгечти́свамъ и вазгечти́сувамъ (да вазгечти́самъ и да вазгечти́шѫ),** *гл. ср. Т.* Прѣставамъ, оставямся, махвамся отъ нѣчто; **переставáть, отставáть отъ чего́, броса́ть что.** *Вазгечтиши отъ тѫжъ работѫ.*

Вазгечти́сваніе и вазгечти́суваніе, *с. ср.* отъ **вазгечти́свамъ.**

Вазгечти́шѫ, ешь, — **чти́салъ,** и **вазгечти́самъ,** *гл. свр.* отъ **вазгечти́свамъ.** Да прѣстанѫ, да ся оставѫ, да ся махнѫ отъ нѣчто; **переста́ть, отста́ть отъ чего́, бро́сить что, махну́ть руко́ю.**

Ва́зе и ва́зека вм. **васъ,** вин. пад. мн. число отъ лично мѣстоимение второ лице; в. **ты.** *Ходихъ у вазе да вы трьсѫ. Вазека ли щѫ пытамъ!*

Вай, *междом.* Вахъ, казвася: 1) Отъ болесть или отъ жялость, ай, охъ, леле, олеле; **а́й, охъ.** *Вай боли!* **охъ бо́льно!** *Вай тяжко ми!* 2) Кога нѣкой види или ся научи нѣчто ненадѣйно, ай; **ахъ.** *Вай! что е това!*

Ва́йкамъ, *гл. ср.* Въ́икамъ вай за нѣчто, ахамъ, охамъ, охкамъ; **а́хать, о́хать,** *Вайкай, не вайкай, то вяче станѫло.*—**мся** *гл. възвр.* Каѫся за нѣчто, че не го съмъ направилъ; окайвамся за нѣчто непріятно, тюхкамся; **раска́иваться.** *Что ся вайкашь сега; да си мыслилъ напрѣдъ. Кога ся дави, пуца брадвѫ-тѫ; кога ся избави, вайкася за топорищкѫ-тѫ. Имашь ли добрю вино и хубавелкѫ женѫ, за достовъ ся не вайкай.*

Ва́йканіе, *с. ср.* 1) Въ́икаше вай, ахаше, охаше, охкаше; **а́ханье, о́ханье.** 2) Каѫше, окайваше, тюхкаше; **раска́яніе.**

Ва́ка, *нар.* Така, овака; **такъ, такі́мъ о́бразомъ.** *Вака да чинишь не е добрю. — Нави́ка,* натамъ; **туда́.** *Нанака, навака,* насамъ, натамъ.

Ва́квъый, — къвъ, ква, кво, *пр.* Такъвъ, овакъвъ; **тако́й.**

Откога ся Троѫнъ заградило,
Ваква хала не бѣше нъ дошла. *Пѣс.*

Ва́кличкъый, — **чькъ, чка, чко,** *пр. смякч.* отъ **ва́клъый.**

Ваклошна́ткъый,—тькъ, тка, тко, *пр. смякч.* отъ **ваклошна́тъый.**

Овця ти ся изягнилъ
Всѐ овчици ваклошнаткъ
И овновци виторожци. *Пѣс.*

Ваклошна́тъый, тъ, та, то, *пр.* Ваклъый. *Ваклошната, рогошата овца.*

Вакли́ша, *с. ж.* 1) Вакла овца. 2) Птица *Lanius collurio;* **сорокопу́тъ.**

Ва́клъый, — клъ, кла, кло, и

Ва́клястый, стъ, ста, сто, *пр.* Ваклошнатъый, черноокъый; **черноо́кій, черногла́зый.** *Вакла овца,* ваклушна, която има около очи-тъ чернѫ влъсѫ. *Вакло агня,* шарено. *Вакла мома,* черноока, черновѣжда.

Спечалили сѫ имавше:
Пятстотинъ ваклъ рудици,
Шестотинъ маторъ овновъ. *Пѣс.*

Вакуфскъый и вакѫфскъый, ска, ско, *пр.* отъ **вакуфъ; вакуфный, вакуфскый.** *Вакуфска земя.*

***Вакуфъ и вакѫфъ,** *с. м. Т.* Вакфъ. Недвижимъ имотъ, посвятенъ на джамиѫ или на какво да е богоугодно, благотворително и общеполезно учрѣжденіе; **вакуфъ.** Отъ тъя имоты едни сѫ изцѣло владаніе на такъвъ учрѣжденіа, а другъ си имать стопанъ чястнъ лица, които си имъ владать, нъ плащать за тѣхъ по нѣчто за учрѣждение-то, на което тиа имоти сѫ посвятени.

Ва́ла, *с. ж.* 1) Накътъ на главѫ у женъ по нѣкои мѣста, тарпошъ; **родъ головна́го убо́ра у же́нщинъ.** 2) Платъ за врьзкѫ, за покрывкѫ; **покрыва́ло.**

Бѣлѫ Радѫ поробихѫ,
Врьзахѫ ѝ бѣло лице,
Бѣло лице съ бѣлѫ валѫ,
Черны очи съ черны валѫ,
Тънкъ вѣждъ съ тънкѫ валѫ. *Пѣс.*

***Ва́лага,** *с. ж. Т.* Фалага: 1) Направа за да ся дрьжять вдигнѫтъ крака-та на чловѣкъ, кога да

то бить по тѣхъ; **деревя́нное ору́діе изъ́тки для нанесе́нія на́лочныхъ уда́ровъ по подо́швамъ.** 2) Бой по крака-та; **наказа́ніе по пята́мъ.** *Іѧде валиж.*

Валеви́стый, стъ, ста, сто, *пр.* Валчестый, облый; **кру́глый, цилиндри́ческій.**

Вале́жь, *с. м.* 1) Валяне, валкане; **валя́ніе.** 2) Кога ся набира нѣйдѣ браша, калабалыкъ; трупане, валене; **столпле́ніе.**

Валёкъ, *с. м.* Валякъ, валивуга; **шаръ.** *Валёци за чорбж,* кюфтенца.

Вале́ніе, *с. ср.* отъ **валиѫ** и **валиѫ́ся.** Трупане, валежь; **столпле́ніе.**

Вале́нка, *с. ж.* Кога ся сбержть мнозина да валать абы, плъсть и проч.

Валивуга, *с. ж.* Валёкъ, валякъ; **шаръ.**

Ва́лка, *с. ж.* 1) Увито нѣчто като топчя, валёкъ, валивуга, валякъ; **шаръ.** 2) Тонка, топъ за игрж; **мя́чикъ.**

Ва́лкамь (да ва́лиж), *гл. д.* Валямь, тръкалямь; **валя́ть, ката́ть. — мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Валямся, тръкалямся; **валя́ться, ката́ться.** *Валкася като свиниж въ тиноѫ.* **— каньій,** *прич. стр.* Валяньій, тръкаляньій.

Ва́лканіе, *с. ср.* Валяне, валежь, тръкаляне; **валя́ніе, ката́ніе.**

***Ва́ллаха,** *нар. Т. Валлаха, биллѧха!* тако ми Бога! **ей Бо́гу.**

Валмо́, *с. ср.* 1) Какво да е нѣчто увалано, свито на валякъ, на топъ; **комъ.** *Свихъ го на валмо. Валмо облакъ. Не гляда валмо-то, ами влакно-то.* 2) Врѣтено, ось на теповица; **валъ. — *Да ми ся привали отъ нѣйдѣ валмо,*** ще рече: да ми дойде отъ нѣйдѣ голѣмо имане.

Ва́лнувамь, *гл. уч.* отъ **ва́лиж.**

Ва́лиж, ешь, — иѫ́лъ, *гл. ед-кр.* отъ **ва́лкамь** и **ва́ляемь.** Да тръколиж.

Ва́лиж, ешь, — иѫлъ, *гл. нач.* отъ **валиѫ́.** За дъждъ, снѣгъ и градъ: да завалыѫ изедиѫж; **пойти (о дождѣ, о снѣгѣ, о гра́дѣ).** *Да приберемъ сѣно-то, че ще валне дъждъ да го измокри.*

Ва́логъ, *с. м.* На отлогъ на планиѫ мѣсто извито като вдлъбнѧтиѫ и на дъно-то малко равнище; долъ; **логъ, изло́гъ, изло́жина.** *Оставихъ коне-ты въ валога да пасѫть.*

Валу́хъ, *с. м.* Конь прѣвиванъ, въ не прѣвитъ добрѣ, та има нѣколко чювство за събиране; ватракъ.

Ва́лчистый, стъ, ста, сто, *пр.* Валевистый: 1) Что е напрѣкъ колелатъ, колчистый; **кру́глый, цилиндри́ческій.** *Валчиста грѧда.* 2) Облый, что е като топъ, топчистый, **кру́глый, шарообра́зный, ока́тистый.** *Валчиста глава.*

Ва́лчица, *ум. ж.* отъ **ва́лка.**

Валъ, *с. м.* Нѣчто дългнисто и напрѣкъ колелато; **валъ, цили́ндръ, като́къ.**

Валѣ́ніе, *с. ср.* отъ **валиѫ́.** Кога вали дъждъ, снѣгъ, градъ; летѣніе.

Ва́лювамь, *гл. мн-кр.* отъ **ва́ляемь;** **ва́лнувать.**

Валиѫ́, йшь, — ли́лъ, 1) *гл. д.* Навалямь, трупамь нѣйдѣ нѣчто, човалыѫ; **вали́ть, набра́сывать на одно́ мѣсто.** 2) Повалямь, катурямь, събарямь, бичыѫ; **вали́ть, опроки́дывать.** 3) Кладѫ, подклаждамь огънь; **разводи́ть ого́нь.** 4) *гл. ср.* Глядамь, радѫ, залѣгамь, налѣгамь да стане нѣчто; **стара́ться.** *Азъ валиѫ за това нѣчто.* 5) Налитамь, спущамся; **броса́ться, устремля́ться, порыва́ться.** *Валятъ като стадо на кръмиѫ, като орлы на мрьшиѫ. Валять като на бѣсно куня камыне.* **Валиѫ́ся,** *гл. възвр.* Навалямся, бержся, трупамся; **толпи́ться.** *Валися свѣтъ да гляда. Валятся мухы по него.*

Валиѫ́, йшь, — лѣлъ (да ва́лиж, ва́лнувамь), 1) *гл. ср.* Казвася: *вали дъждъ, вали снѣгъ, вали градъ,* лети дъждъ; **идѣтъ дождь, снѣгъ, градъ.** 2) Казвася и като *гл. безл.* вали, върне, варне. *Вали като изъ ржавъ,* голѣмъ дъждъ вали. *Кога много грьми, малко дъждъ вали. Зимно-то врѣмя е като малко дѣтя: сега плаче, сега ся смѣе, сега вали, сега слънце грѣе. Вали ли дъждъ, овчарь-тъ ся оплаква, че му е мокро; не вали ли, оплаквася, че нѣма трѣвж. Дѣто валѣло, тамъ и побѣлѣло.*

Вали, вали, дъждъ,
Да ся роди ръжь,
Да си купиж мѫжь.

Валя́вистый, стъ, ста, сто, *пр.* в. **валевистый.**

Валя́вица, *с. ж.* 1) Направа на водж да ся валать абы, димии, черги и проч.; бара, дрьща; **валя́лыня.** 2) Теповица.

Валя́вичка, *ум. ж.* отъ **валя́вица.**

Валявичя́рка, *с. ж.* 1) Която вала нѣчто на валявицж; **валя́льщица.** 2) Теповичярка.

Валявичя́рскый, ска, ско, *пр.* отъ **валявичя́рь.**

Валявичя́рчя, *ум. ср.* Младъ валявичярь.

Валявичя́рь, *с. м.* 1) Който вала нѣчто на валявицж; **валя́льщикъ.** 2) Теповичярь.

Валя́вукъ, *с. м.* Раст. *Cirsium;* **вахля́чка.**

Валя́къ, *с. м.* Нѣчто обло, отеждѣ колелато; валмо, валёкъ, валивуга, валка, топъ, топка; **шаръ.**

Ва́ляемь, *гл. д.* 1) Врьтѫ, тръкаляемь нѣчто по земьк-тѫ, валкамь; **валя́ть, ката́ть, воро́чать.** *Валяемь нѣчто по земьк-тѫ, въ*

праха. 2) Съ тръкалане правѣ влънѣ, козинѣ да ся сплъсти; **валя́ть шерсть, ката́ть.** *Валямь плъсть;* **ката́ть во́йлокъ.** 3) Врътѣ, тръкалямь нѣчто, та да стане на валякъ; **ката́ть, дава́ть видъ ша́рика.** *Валямь кюфтета. Валямь топкы.* 4) Уработвамь нѣчто на валявицѣ, тенѣ; **валя́ть шерстяну́ю ткань на валя́льнѣ.** *Валямь абѣ.* 5) Завалямь, мѣсѣ хлѣбъ; **валя́ть хлѣбы.** *Мечка тѣсто валяше, повяче го лапаше.* 6) Увалвамь, правѣ нечисто, гадѣ, пачкамь, кирливѣ; **мара́ть, га́дить, па́чкать, черни́ть.** *Не валяй си ржцѣ-ты, дрѣхы-ты.* 7) Правѣ вехто, увехтавамь; **изна́шивать.** *Скоро валяшь дрѣхы-ты си.* — *Валямь думы-ты си,* или: *валямь сливы,* говорѣ развлѣчено и неясно, като да дьвчѣ думы-тъ; **мя́млить.**

Кога дума, сливъ вала,
Кога ходи, бостанъ мѣри. *Пѣс.*

— *Не искамь да си валямь ржцѣ-ты съ нѣчто,* искамь да бѣдѣ честенъ и правъ въ тѣѣ работѣ; **не хочу́ рукъ мара́ть.**

Ва́лямся, *гл. възвр.* 1) Валкамся, тръкалямся; **валя́ться, ката́ться.** *Валямся въ трѣвѣ-тѣ. Да даде Господь да ся валяте у медъ и у масло!* благословия. 2) Завръленъ сьмь нѣйдѣ, та ся тръкалямь като безъ потрѣбѣ; **валя́ться, быть бро́шену.** *Прибери си дрѣхы-ты да не ся валять наседѣ по кѫщѣ-тѣ.* 3) Сѣдѣ нѣйдѣ много и безъ работѣ, тръкалямся, къснѣ, плувѣ; **ки́снуть гдѣ ли́бо.** *По цѣлы нощи ся валя изъ кръчмы-ты.* 4) Отивамь по себе-си, по нуждѣ; изсждвамся. 5) *гл. стр.* Тепѣся; **валя́ться (о шерсти).** 6) Гадѣся, пачкамся, кирливѣся; **мара́ться.** *Бѣло-то лесно ся валя;* **бѣ́лый цвѣтъ ма́рокъ.** 7) Увехтѣвамь; **изна́шиваться.—лапъ́ый,** *прич. стр.* 1) **Ва́ляный, ка́танный.** 2) **Ма́ранный.**

Ва́лание, *с. ср.* 1) Тръкалане, тепане, мѣсене (хлѣбъ); **валя́ние.** *Валане плъсть;* **по́лщение.** 2) Гадене, мачкане, пачкане, кирливене; **мара́нье, ма́рка, га́женіе.**

Вампъра́рка, *с. ж.* Която гони вампъры-ты, святичарка, сѫботница, вампъриджийка.

Вампъра́рскый, ска, ско, *пр.* отъ **вампъра́рь.**

Вампъра́рь, *с. м.* Който гони вампъры-ты; сѫботникъ, святичарь, вампъриджия.

Вампъриджи́йка, *с. ж.* Вампърарка.

Вампъриджи́я, *с. м.* Вампърарь.

Вампъ́ринъ, в. **вампъ́ръ.**

Вампъ́рскый, ска, ско, *пр.* отъ **вампъ́ръ.** Вепърскый, вѫпърскый, влъколачкый, плътническый. — **скы,** *нар.* Като вампъръ, вепърскы, вѫпърскы, влъколачкы, плътническы.

Вампъ́рство, *с. ср.* Вепърство, вѫпърство, плътничество.

Вампъ́рчя, *с. ср.* Малъкъ вампъръ.

Вампъ́ръ и вампъ́ринъ, *с. м.* 1) Вепъръ, вѫпъръ, зълъ духъ, който ужъ ставалъ отъ мрътвецъ, когото е прѣскокнѫло нѣкое животно, прѣди да го погребѫтъ; буганецъ, буганинъ, гробникъ, ленъръ, влъколакъ, врълокалакъ. плътникъ, плътникъ, устрѣлъ; **вампи́ръ, упы́рь, вовкула́ка, вѣдьма́къ, о́боротень, кровосо́съ.** *Черенъ като вампъръ. Зачервился като вампъринъ.* Вампъръ-тъ, спорядъ еднѣ, приличалъ на чловѣка, отъ когото е станѫлъ, само че нѣмалъ кости и мясо, а бѣлъ само кожа и кръвь; спорядъ другѣ пакъ, той можелъ да ся прѣправя на различнѣ животнѣ и чловѣци. Вампъри-ти пиѫтъ кръвь-тѫ на животнѣ-тѣ, а на чловѣци-тѣ правятъ различнѣ пакости. Тии ходятъ само нощѫ, а сѫботенъ день и нощѫ не излизатъ наникѫдѣ. Вампъри-ти не могѫтъ да ся видятъ; тѣхъ виждатъ само вампърари-ти, конто гѣ гонятъ и убивать. Вампъръ може да ся прободе и убие найлесно съ шипъ отъ чернъ глогъ. Отъ тѣлото на прободенъ вампъръ изтича воняща кръвь на пихтиѫ. За да не стане мрътвецъ на вампъръ, прѣпасвать го съ кѫпинѫ и, когато го погребвать, пробивать корема му съ голѣмъ пиронъ. 2) Раст. цвѣтие *Convolvulus sepium,* джефа, дива слачка, зурна, качюлъ, люля, модръ шаторъ, повивка, повлѣкъ, рожкъно цвѣтие, чадѫрча, чашюлкы; **вьюно́къ забо́рный.**

Вампъра́сам (да ся), *гл. свр.* отъ **вампъра́свамся.** Да ся вепърясам, да станѫ вампъръ.

Вампъра́свамся и вампъра́сувамся (да ся вампъра́сам), *гл. об.* Вѫпърясвамся, ставамъ вампъръ, плътникъ, врълокалакъ; **дѣлаться упы́ремъ.** — *Работа-та му ся вампърясала,* сир. увонѣла му ся.

Вампъра́сване и вампъра́суване, *с. ср.* Вѫпърясване, ставане вампъръ.

Ванге́лие, *с. ср.* вм. **ева́нгелие.**

Вангелі́я, *с. ж.* отъ **ева́нгелие.** Казвася: книгы вангелии, напр. *учѣ книгы вангелии.*

Ва́нка и ванъ, в. **вѣ́нка и вѣнъ.**

Ва́псамь, *гл. свр.* отъ **ва́псувамь.** 1) Да бойдисѫ, да обагрѫ; **окра́сить, вы́красить, покра́сить, подкра́сить, подцвѣти́ть.** 2) Да направѫ, да нагласѫ; **сдѣлать, устро́ить что.** *Сега го вапсахмы. Не могѫ го ванса,* не могѫ го изкара на главѫ. — **са́пый,** *прич. стр.* Бойдисанъ, обагренъ;

вы́крашенный, окра́шенный, покра́шенный, подкра́шенный, подцвѣ́чённый.

Ва́нсвамь, в. **ва́нсувамь.**

Ванси́лка, *с. ж.* Багра, багрилка, багрило, масть, боя; **кра́ска.**

Ванси́лчица, *ум. ж.* Малко вансилка, бонца.

***Ва́нсувамь и ва́нсвамь (да ва́нсамь),** *гл. д. Гр.* 1) Давамь на нѣчто нѣкакъвъ шаръ, багръ, мастѫ, бойдисвамь, боядисвамь; **кра́сить, выкра́шивать, окра́шивать, крыть кра́ской, покра́шивать, подкра́шивать, подцвѣ́чать.** *На великый четвртъкъ вансвать кайца-та за Велюдень.* 2) Направямь, свръшвамь, нагласявамь, утъкмявамь нѣчто; **дѣ́лать, устра́ивать что.** — **мся,** *гл. стр.* Багрѫся, мастѫся, бойдисвамся, боядисувамся; **кра́ситься, выкра́шиваться, окра́шиваться, покра́шиваться, подкра́шиваться, подцвѣ́чаться.** — **ванъ́ый,** *прич. стр.* Багренъ́ый, мастенъ́ый, бойдисванъ́ый, боядисванъ́ый; **кра́шенный.**

Ва́нсуваніе и ва́нсваніе, *с. ср.* Багрене, мастене, бойдисване, боядисване; **кра́шеніе, окра́ска.**

Ва́ра, *с. ж.* Въ изречение: *както го вара свари́ла,* сир. така, както е зава́ренъ, както е застигнѫтъ.

Вара́дъ, *с. м.* Бука, гурна, улѣ́й на водяницѫ, на вадѫ.

Ва́рай, *междом.* в. **ва́ре.**

Варакладѝсамь, в. **варакладѝшѫ.**

***Варакладѝсвамь и варакладѝсувамь (да варакладѝсамь и да варакладѝшѫ),** *гл. д. Т.* в. **варако́свамь** въ 1-то знаменование.

Варакладѝсваніе и варакладѝсуваніе, *с. ср.* Варакосване.

Варакладѝшѫ, ешь, — дѝсалъ, и да варакладѝсамь, *гл. свр.* отъ **варакладѝсвамь.** Да варакосамь. — **дѝсанъ́ый,** *прич. стр.* Варакосанъ́ый.

***Варакли́ца,** *пр. исизм. Т.* Что има варакъ, покрытъ́ый съ варакъ, варакосанъ́ый, варакладисанъ́ый; **кры́тый листови́мъ, зо́лотомъ или серебро́мъ, та́кже суса́лью.**

Варако́самь, *гл. свр.* отъ **варако́свамь.** Да варакладисамь, да варакладишѫ, да покрыѫ, да напарѫ нѣчто съ варакъ. — **санъ́ый,** *прич. стр.* Варакладисанъ́ый, покрытъ́ый, напаренъ́ый съ варакъ.

***Варако́свамь и варако́сувамь (да варако́самь),** *гл. д.* 1) *Т.* Варакладисвамь, покрывамь, напарвамь, нѣчто съ варакъ, турямь на нѣчто варакъ; **золоти́ть листови́мъ зо́лотомъ, или серебро́мъ, та́кже суса́лью.** 2) *Гр.* Харакосвамь, правѫ съ варакъ чрьтъ на книгѫ, шпартосвамь; **линова́ть бума́гу для письма́.** *Варакосвамь си книгѫ да пишѫ.* — **мся,** *гл. стр.* — **ванъ́ый,** *прич. стр.*

Варако́сваніе и варако́суваніе, *с. ср.* 1) Варакладисване, покрѫване, шарене нѣчто съ варакъ. 2) Харакосване, правене вараци на книгѫ, шпартосване; **линева́ніе.**

***Вара́къ,** *с. м.* 1) *Т.* Твърдѣ тънкъ петуръ отъ злато, отъ сребро, за да ся покрѫва съ тѣхъ что да е, та да сѣди като позлатено, или като посребрено; **листово́е зо́лото, листово́е серебро́.** 2) Така ся наричать и тънкъ петуръ отъ мѣдь и отъ калай, съ които покрѫвать простъ работъ, ужкакъ гъ позлатѫвать и посребрѫвать; **суса́ль, суса́льное зо́лото, мишура́.** 3) *Гр.* Харакъ: *а)* Права и гладка дъсчица, съ комъто удрѫать чрьтъ на книгѫ; **лине́йка.** *б)* Дъска съ обтягнѫтъ и съ линичь залѣпенъ на неѫ конци за удрѫане чрьтъ на книгѫ за писане.

Ва́рамся, *гл. об.* карамся, прѣпирамся, свадѫся, сварѫся, хукамся, джокамся; **ссо́рить-ся, бранѝться.**

Варали сѫ ся юнаци,
Кому ще либи да бѫде,
Кой да си земе дѣвойкѫ. *Пѣс.*

Ва́раніе, *с. ср.* каране, прѣпиране, хукане, джокане, свада, свара; **ссо́ра.**

Вара́чець, *ум. м.* Малко варакъ.

Варва́ра. Свята Варвара, на 5 Декемврия *Варвара вари, Сава носи, Никола яде.*

Ва́рваринъ, в. **ва́рваръ.**

Варва́ри́ца. Свята Варвара. *Варварица, Николица, кола дрьва, кола брашно, кѫдѣ да си, дома да си.*

Колядица, Варварица,
Сива, сива гълѫбица,
Долетѣла отъ планинѫ
И донесла хубавинѫ. *Пѣс.*

Ва́рварка, *с. ж.* Дебела, груба, напрана жена, хорватка; **гру́бая же́нщина, грубія́нка, ва́рварка.**

Ва́рварскъый, ска, ско, *пр.* отъ **ва́рваръ.** Хорватскъый; **ва́рварскій, грубый, грубія́нскій.** — **скъы,** *нар.* Като варваръ, хорватскъы; **ва́рварски, гру́бо.**

Ва́рварство, *с. ср.* Варварско владане, грубость; **ва́рварство, гру́бость.**

Ва́рварчя, *ум. ср.* Младъ, малъкъ варваръ.

***Ва́рваръ,** *с. м. Гр.* Дебелъ, грубъ, напранъ човѣкъ, хорватъ; **ва́рваръ, глубія́нъ.**

Ва́рда, *с. ж.* 1) Мѣсто, дѣто варди, дѣто чюва стража, и кѫща-та, въ комъто сѣди стража-та; беклемя, беклентина; **сторо́жка, караўлъня.** 2) Стража; **стра́жа.**

Варда́нъ, им. соб. мѫжко.

Варда́чка, *с. ж.* Коната варди, коната чюва нѣчто; **сторожи́ха.**

Варда́чкъый, чка, чко, *пр.* отъ **варда́чь.** *Вардачка колыба.*

Варда́чь, *с. м.* Който варди, който чюва нѣчто; **сто́рожъ.**

Вáрдвамь и вáрдувамь, *гл. мн-кр.* отъ **вáрдж.**

Вáрдение, *с. ср.* 1) Паза, пазене, чуване; **бережéние, стережéние.** 2) Дръжене нѣчто; **соблюдéние, хранéние.** *Варденe постъ.* 3) Пазене нѣчто да се не разтури; **сбережéние, сохранéние.** 4) Бранене, застѫпване; **охранéние, защищéние.** 5) Врѣщене нѣчто съ опасность, владане съ опасность; **осторóжность.** 6) Залѣгане, глядане хубавѣ; **старáние, внимáтельность.** 7) Чакане нѣкого да дойде или да мине; **поджидáние, подстерегáние, караýление.** 8) Слѣдене, съглядване нѣкого; **подсмáтриване за кѣмъ, караýление.** 9) *Варденe за причастие*, кога говѣе нѣкой, кога ся готви да ся причасти; **говѣние.**

Вардунáрь, *с. м.* Въ Рылскый монастиръ паричать така оный, който прѣкарва отвънъ въ монастира съ коне храна, вино и проч. прѣзъ всичкѫ-тѫ годинѫ; фортоларь.

Вáрдж, **ишь**, — **дúлъ (вáрдвамь)**, *гл. д.* 1) Пазя, чувамь, глядамь; **берéчь, хранúть, стерéчь.** *Варди го като очи-тыси. Варди като враня горний снопъ. Варди като влъкъ за овчe оно дано да капнять. Което куче варди двѣ вратни, гладно остана.* 2) Дръжѫ нѣчто; **сохранúть, соблюдáть.** *Вардж закона. Варди бащинѫ-тѫ си заповѣдь.* 3) Пазя нѣчто да ся не разтури; **сберегáть, сохранúть въ цѣлости.** *Варди парь-ты, че мячно ся печалять;* **сберегáй дéньги, потомý что трýдно пріобрѣтáются.** *Който не варди чождо-то, не ще да види и свое.* 4) Бранѫ, застѫпамь; **оберегáть, охранúть, защищáть.** *Варди мя да мя не бикать. Когото Господь варди, него пушка не бие. Старо куче овця варди. Което куче не ще да варди стадо-то, то ходи насамъ, натамъ весь день. Выкалъ влъка да му варди овця-ты. Влъкъ-тъ варди агня-то отъ лисицѫ-тѫ да го изяде той. Оставили мечкы-ты да вардять дрѣнкы-ты. Кога ти ся види лисицата най-кротка, най-добрѣ си варди кокошкы-ты.* 5) Хващамь, врѣщѫ нѣчто опасно; **дѣлать что съ осторóжностью.** *Варди да ся не спрепнешь.* 6) Залѣгамь, глядамь; **старáться, быть внимáтелнымъ.** *Като пишешь, варди да не брькашь.* 7) Чакамъ нѣкого да дойде, или да замине; **поджидáть, подстерегáть, караýлить.** *Хайдути мя вардили на пѫтя да мя уловять;* **разбóйники подстерегáли меня на дорóгѣ, чтóбы поймáть.** *Варди го както котка-та мышкѫ.*

Дѣ ся е чюло видѣло
Плапинѫ мома да варди,
Като Боянкѫ войводѫ,
Сама планинѫ да варди
Съсъ триста млады юнаци. *Пѣс.*

8) Слѣдя нѣкого, съглядвамь го, что прави; **подсмáтривать, подгляды́вать, караýлить.** *Варди мя да види да ли щѫ камь сладко. — Вардж день или праздникъ*, празднувамь или не работѫ всякоѫ работѫ. *Вардж горящници-ты.—Вардж рядъ*, чакамь да ми дойде рядъ. — **Варджся**, *гл. възвр.* 1) Пазя ся, чувамся; **берéчься.** *Варди́ся отъ чловѣка, когото е Господь бѣлѣжилъ. Кога думашь: топло ми е, вардися да не изстынешь. Вардися като рыбѫ въ плыткѫ водѫ отъ щрькъ. Вардися отъ мухы-ты. Вардися всякога за веднѫжь. Хей людe, вардѣтеся: мѫжка си бихъ и пѣтела си заклахъ! Вардися, додѣ не ти сѫ изградили сѣнкѫ-тѫ; откакъ ти ѫ изградять, дотамъ тя кучка и отнесла.* 2) Браня ся; **защищáться.** *Боже, варди́ мя отъ приятели, отъ неприятели самъ щѫ ся вардж.* 3) Бывамь опасенъ, прѣдпазвамся; **быть осторóжнымъ.** *Вардися да ся не улови съ думѫ. Вардися да не настѫпи мравкѫ. Вардися да не мине нѣкому пѫть.* 4) *Варджся за комкѫ, за причастие*, говѣя, готвя ся да ся причастя; **говѣть для пріобщéния.** 5) *гл. стр.* Бывамь варденъ. *Съ гладны кучета овця ся не вардять.* — **денъый**, *прич. стр.* Пазеный, чуванъый, гляданъый, браненъый; **стережённый, хранённый.**

Вáре и вáрай, *междом.* 1) Казвася: *леле варе, олеле варе, олеле бре варе, леле варай*, когато ся въика нѣкой, за да му ся каже нѣчто чюдно, необычайно, ненадѣйно, жалостно, страшно.

Леле варе, слънце братче!
Похвалился добръ юнакъ, - . .
Че си има добра коня,
Та надбръжа ясно слънце. *Пѣс.*

Тѣ й велять и говорять:
Варай юдо самовило! *Пѣс.*

2) Казвася като на плачь, кога дотегне нѣкому. *Выкнѫлъ е варе бре варе отъ него. Тумба лумба за два дни, леле варе дóвѣка!*

Не съмъ кѫткы давала,
Не съмъ прьстенъ земала,
Нъй съмъ варе выкнѫла
Отъ вдовишко копеля:
Въ пѫть да минѫ не могѫ. *Пѣс.*

Варéние, *с. ср.* 1) Дръжене нѣчто на огънь да ври; **варéние, вáрка.** 2) Готвене нѣчто за ядене; **приготовлéние пúвци посрéдствомъ варéния.**

Ой попе, попе! колко ти сѫ спопе?
— Двѣ кола грьстие, двѣ момъ тлъсты:
Една за варене, друга за печене.

3) Гостба варена, вариво; пи́ща, пригото́пленная посре́дствомъ варе́нія. — *Варене ракы́*; винокуре́ніе.

Варе́нъый, *прич. стр.* в. **варѣ́ж.**

Ва́рецъ, *ум. м.* Малко варъ, варчица, киречецъ.

Варзи́лка, *с. ж.* и

Варзи́ло, *с. ср.* Боя отъ червено дрво, съ коѣто ся червятъ яйца за Велиденъ; кра́сное де́рево, кото́рымъ кра́сять ййца къ Свѣ́тлому Пра́зднику; санда́лъ.

Варзи́лце, *ум. ср.* и

Варзи́лчица, *ум. ж.* Малко варзилка, малко варзило.

Варзо́самь, *гл. свр.* отъ **варзо́свамь.** Да вапсамь яйца за Велиденъ. — **санъый**, *прич. стр.* За яйца, вапсанъый.

Варзо́свамь и варзо́сувамь (да варзо́самь), *гл. д.* Казвася за яйца, черъ гъ, вапсувамь гъ червенъ за Велиденъ; кра́сить ййца къ Свѣ́тлому Пра́зднику. — **мся**, *гл. стр. Ййца-та ва Велиденъ ся варзосвать въ великъый четвръткъ.*

Варзо́сваніе и варзо́суваніе, *с. ср.* Черъене, вапсуване червенъ яйца за Велиденъ.

Ва́риво́, *с. ср.* 1) Съ това имя ся наричатъ обще бобъ, лящa, грахъ и другъ такъвъ рожбъ, что ся готвитъ за ядене; стручкова́тые плодъ, употребля́емые въ пи́щу, ка́къ-то бобъ, горо́хъ и т. п. 2) Нѣколко отъ тъя рожбъ или какво да е друго, колкото е потрѣбно за едно гостбо; ва́риво. *Дай ми едно вариво бобъ;* дай мнѣ на ва́риво бобо́въ. 3) Гостба варена; вся́кая сварѣ́нная пи́ща, ва́риво, прива́ръ, прива́рокъ. *Днесь имамъ вариво.*

Варивце́ и **варилце́**, *ум. ср.* отъ **ва́риво́.** Малко вариво. *Малко гръненце сладко варивце (варилце).* Гат. — Лѣщникъ.

Варй-клѣчко,—ковци, *с. об.* Скжпъ чловѣкъ, скжперникъ, скжпець, скрьжанъый, тврьдица, цицина, стинца, тамахкяръ; скря́га, скуня́га, скупе́цъ, скупердя́й, скупердя́йка.

Варилце́, в. **варивце́.**

Ва́рка, *с. ж.* Враница, ладина, члънъ, чюнъ, шайка; ло́дка.

Ва́ркамь (да ва́рнж, ва́рнувамь), *гл. ср.* 1) Бръзамь, кога отхождамъ нѣкждѣ, прънкамь, тичамъ; идти́ поспѣшно, спѣши́ть, торопи́ться. 2) Навалямъ на работж, бръзамь; рабо́тать съ поспѣшностью.

Ва́ркане, *с. ср.* 1) Бръзане, тичане, прънкане; поспѣшность. 2) Навалане на работж, бръзане; рабо́таніе съ поспѣшностью.

Варка́рь, *с. м.* Който има варкж, който кара варкж; чюнарь; ло́дочникъ.

Ва́ркъица, *ум. ж.* отъ **ва́рка.** Варчица, ладийка; ло́дочка.

***Варлжкли́ца**, *пр. неизм. Т.* Имотенъ, богатъ; имопи́тый, иму́щій, зажи́точный, бога́тый.

Варли́стый, в. **врьли́стый.**

Варна́ва, в. **Вартоломе́й.**

Варни́, *гл. безл.* Врьне, върне, дъжди, вали дъждь; дождь идётъ.

Варни́къ, *с. м.* На огнище, дѣто ся работи желѣзо, дунка, изъ коѣто изтичя варъ-тъ, сгуръ-тъ.

Ва́рница, *с. ж.* Жижница, въ коѣто ся пече, въ коѣто ся гори варъ; печь для жже́нія и́звести.

Ва́рничка, *ум. ж.* Малка варница.

Ва́рнувамь, *гл. уч.* отъ **ва́рнж.**

Ва́рнж, ешь, — нжлъ, 1) *гл. свр.* отъ **ва́ркамь.** Да прибрьзамь; поспѣши́ть, тороопи́ться. 2) *гл. д. свр.* Да спрѣварж, да прѣварж; перегна́ть. *Да прънесмъ да гы варнемъ.*

Ва́рнжтый, тъ, та, то, *пр.* Казвася за хлѣбъ, кога фурна-та го прѣземе изведнжжь, та горнж-тж му корж пригори и прѣпече, а срѣдж-тж му остави сурвж и клисавж. *На прьвж фурнж хлѣбъ чясто излиза варнжтъ.*

Варопи́тый, тъ, та, то, *пр.* Что има въ себе варъ, киречевъый, киречливый; известкова́тый. *Варовита вода*, бигорлива. *Варовитъ камыкъ*, бѣлотракъ; известня́къ.

Помамилъ е чобанъ Гергий
Пять хилядъ сиво стадо
Подъ орѣше столовато,
Подъ камъне варовито. *Пѣс.*

Варо́самь, *гл. свр.* отъ **варо́свамь.** Да измажж, да излѣпж съ варъ, да баданосамь; вы́бѣлить и́звестью. — **санъый**, *прич. стр.* Измазанъый, излѣпенъый съ варъ; вы́мазанный, оштукату́ренный и́звестью. *Зидъ зидосано, варъ варосано, ни зиржж, ни прозиржж.* Гат. — Айце.

Варо́свамь и варо́сувамь (да варо́самь), *гл. д.* Мажж, лѣпж съ варъ, съ киречь; баданосвамь, бѣлж; ма́зать, штукату́рить и́звестью. — **мся**, *гл. стр.*

Варо́сваніе и варо́суваніе, *с. ср.* Мазане, лѣпене съ варъ; ма́заніе, штукату́реніе и́звестью.

Ва́ропи́скъый, ска, ско, *пр.* отъ **ва́роша.** — **скъ**, *нар.* Градскъ; по городско́му.

***Ва́роша**, *с. ж.* Въ нѣкои места така наричатъ срѣдж-тж на градъ, главно-то мѣсто, безъ крайни-тъ махалъ; гла́вная часть го́рода; со́бственно го́родъ, взя́тый безъ предмѣстій.

Варошáнинъ, *с. м.* Който сѣди въ варошъ, който е отъ варошъ, гражданинъ; **горожáнинъ.**

Варошáнка, *с. ж.* Която е отъ варошъ; **горожáнка.**

Варошáнчя, *ум. ср.* Момчя, момичя отъ варошъ.

Вартоломéй и **Варнáва** (Вртоломей и Вратоломей). Святци, на които праздникъ-тъ е на 11 Юния. Селяне-ти вардять тоя день, за да не ся врътять и врьнувать облаци-ти и да не докарвать градъ. *Врьти Вартоломее, бльскай Германе, само варди Кутличевж-тж нивж.*

Вáрчица, *ум. ж.* отъ **вáрка.** Варкъица, ладийка; **лóдочка.**

Варчúца, *ум. ж.* отъ **варь.** Малко варь, варецъ, киречецъ.

Вáръ, *с. м.* и **варь**, *с. ж.* Камьние печени, та станжли бѣли, и като ся полѣжть съ водж, сгорящавятся и ся разсъпвать въ прахъ, а съ повяче водж ся размъвать, та ставать на кашъ за лѣценю и бѣленю стѣнъ. Таа кашя, смѣсена съ пѣсъкъ, става за градение зидовъ; киречь; *Calx;* **ѝзвесть, извéстка.** *Варъ не става отъ всякой камыкъ. Варь-та рекла на керпичя: подрьжь мя осемь годины, азъ да тя дрьжж осемстотинъ. — Горж, пескж варъ;* **жечь ѝзвесть.** — *Гасж варъ,* поливамь го съ водж да стане на кашъ; **гасúть ѝзвесть.** — *Гасенъ варъ,* поливанъ съ водж, та ся разсъпалъ на прахъ или ся размъилъ; **гашённая ѝзвесть.** — *Негасенъ варъ,* неполиванъ съ водж да ся разсъпе на прахъ и да ся размъе; **негашённая ѝзвесть, кипѣлка.**

Варъ, *с. м.* Сгуръ отъ желѣзо, разтопено съ пѣсъкъ, что става въ огнище, дѣто ся работи то; шлакня; **желѣзная гарь, шлакъ, окáлина.**

***Варжúдже**, *нар. Т.* Дору, на; **дáже.** *Зе му варжндже и шапкж-тж отъ главж-тж.*

Варúж, **ѝшь**, — **рúлъ** (**варúвамь**), *гл. д.* 1) Дрьжъ нѣчто на огънь да ври; **варúть. кипятúть.** 2) Готвъ нѣчто за ядение; **приготовлúть пúщу посрéдствомъ варéнія, стрúпать.** *Варж лящж. Азъ вашя, ты нашя, кой ще вари кашъ? Вари круши за бабины подуши. Кога варилъ трьсницж-тж, тогазь отива да купи льджицж. Не си брькай льджицж-тж, кога не си варилъ кашъ-тж. Вари го, печи го, съ оризъ тъпчи го, пакъ е ракъ. — Змии вари,* много ся надосва, зеленъ гущеръ блъва. 3) Съ варене изваждамь едно нѣчто отъ друго; **гнать, сидѣть, кýрúть, перегонúть, дистилúровать.** *Варж ракицж;* **гнать вóдку.** *Варж гюлъ,* съ варене цвѣтие отъ гюлъ (трiандафилъ) вадж гюлово масло; **посрéдствомъ гóнки добывáю рóзовое мáсло изъ рóзовыхъ цвѣтóвъ.** — **рúжся**, *гл. стр.* — **рéнтый**, *прич. стр.* **варёный, кипячёный.** *Варено, печено, намъ нарчено. Вѣтьръ варенъ, снѣгъ печенъ. Варенъ, варенъ, тапа печенъ. Зачервился като варенъ ракъ. — Ни варенъ, ни печенъ,* спр. никакъвъ.

Варй, *с. ср.* Голѣмъ и тяжькъ чюкъ за набиване клинъ; **клúниый мóлотъ.**

Вáрянъый, **въ**, **на**, **но**, *пр.* Что е направенъ отъ варъ или съ варъ, киречянъый; **ѝзвестный.**

Варúвамь, *гл. мн-кр.* отъ **варúж**; **вáривать.**

Варúкамь (**да варúкнж**), *гл. ср.* Плачъ и врящъ тврьдѣшкъ; **плáкать съ крúкомъ, вопúть.** *Варжка, та носи свѣта.*

Варúкание, *с. ср.* отъ **варúкамь**; **вопúяніе, воплéніе.**

Варúкнж, **ешь**, — **нжлъ**, *гл. нач.* отъ **варúкамь.**

Вáрямь, *гл. д.* Спрѣварямь, надварямь, надминувамь; **выбѣгáть, опереживать.** — **мся**, *гл. вз.* Надварямся, спрѣварямся; **перегоня́ться.**

Вáрянне, *с. ср.* Спрѣварянье, надварянье, надминуване; **опереживаніе.**

Васúлица, *с. ж.* и

Васúловъ день и

Васúлъ. Нова година, 1-й Януария, в. **сýръва годúна.**

***Васúя**, *с. м. Т.* Настойникъ на малкы дѣца; **опекýнъ малолѣтныхъ.**

Вáска, вм. **васъ.**

Вастагáрка, *с. ж.* Голѣма и яка палица съ разсохж на единъый край за товарене и разтоварянье товаръ на конь; въстягарка, индивакъ, индивачка, ластоварка, ластагарка, лостагарка, мястягарка, остягарка, помагалка, товарникъ, товарница.

Васýлъ, *с.* м. в. **фасýлъ.**

Васъ, вин. пад. мн. ч. отъ личн. мѣст. ты, въе.

Вáтала, *с. ср. мн.* Брьдила на тъкачкъый станъ, набрьдила, набрьдникъ; **набúлки (въ ткáцкомъ станкѣ)**

Ватáфинъ и **ватáфъ**, *с. м.* Глава, войвода на калушяры.

Вáторъ, в. **вѣторъ.**

Ватрáкъ, *с. м.* Конь валухъ.

Ватрáлъ, *с. м.* Желѣзна посъпалка съ свитъ врьхъ, за да може да ся гребе и разгриба съ неж жярь въ пещь, въ фурнж; ръженъ, лопата, загръдачь, куикувалка, ожегъ; **кочергá, óжегъ.**

Вахъ, *междом.* в. **най.**

Ва́шенецъ, — нци, *с. м.* Човѣкъ отъ ваше село, отъ вашъ градъ, отъ ваши-ты мѣста, отъ вашенско; **вашеа́мецъ, вашь земля́къ.**

Ва́шенка, *с. ж.* Жена или мома отъ ваше село, отъ вашъ градъ, отъ ваши-ты мѣста, отъ вашенско; **ва́ша земля́чка.**

Ва́шенско, *с. ср.* Ваше село, вашъ градъ, обще ваши-ты мѣста.

Ва́шенскый, ска, ско, *пр.* Что е отъ ваше село, отъ вашъ градъ, отъ ваши-ты мѣста, отъ вашенско. — **скы**, *нар.* Като по васъ, като по ваши-ты мѣста, вашенскѫ-тѫ.

Ва́шенскѫ-тѫ, *нар.* Вашенскы.

Ва́шенчя, *ум. ср.* отъ **ва́шенецъ.** Момчя или момичя вашенско; **ма́льчикъ или дѣ́вушка на́ши земля́кй.**

Ва́шний, вашь, шіа, ше, *мѣст. прит.* отъ 2-о лице множ. число; **вашъ.** *Азъ ваша, ты наша, кой ще вари кашѫ? Това е вашка работа. — Ваши-ти*, като *с. об.* Всичкы, что сѫ ваши или ваша родина. *Ходихъ у ваши-ты. Ваши-ти си дойдохѫ.*

Ва́шіѫ-тѫ, *нар.* Както си въе знаете, както ся вамъ иска; **по ва́шему.**

Ва́шіа *с. ж.* Фашіа, шіица отъ колекѫ кожы за царвулы, за опинци; **полоса́ вы́рѣзанная изъ воло́вины.**

Ваю́вамь, *гл. ср.* Слугувамь за ваѫ, бавѫ, залисвамь, тѣшѫ, глядамь дѣтя; **ня́ньчить, нѣстовать.**

Ваю́ваніе, *с. ср.* Бавеніе, залисваніе, тѣшеніе, глиданіе дѣца; **ня́ньченіе, нѣстованіе.**

Ваю́а, *с. ж.* Жена или мома, коіато бави, залисва дѣца; бавачка, дада; **ня́ня.**

Ва́ша, *ж. р.* отъ *показ. мѣстоим.* **кый.**

Вби́вамь (да **вби́ѫ**), *гл. д.* Съ биеніе накарвамь едно нѣчто да влѣзе въ друго, забивамь, зачюквамь; **вбива́ть, вкола́чивать. — мся**, *гл. стр.* и *възвр.* Забивамся, зачюквамся; **вбива́ться, вкола́чиваться.** *Съ едно удрянѫ гвоздѣй ся не вбива.* — **ванный**, *прич. стр.* Забиванъй, зачюкванъй.

Вби́ваніе, *с. ср.* Накарваніе едно нѣчто въ друго съ биеніе, забиваніе, зачюкваніе; **вбива́ніе, вкола́чиваніе.**

Вби́ѫ, ешь, вбилъ, *гл. свр.* отъ **вби́вамь.** Да забыѫ, да зачюкамь; **вбить, вколоти́ть. Вби́тый**, *прич. стр.* Забитъй, зачюканъй; **вби́тый, вкола́ченый.**

Вбо́ждамь, в. **вбо́ждать.**

Вводжѫ́, ёшь, вбо́дохъ, вболъ, *гл. свр.* отъ **вбо́ждамь.** Да заводжѫ въ нѣчто, да вбучѫ, да забучѫ; **вонзи́ть, воткну́ть. — дённый**, *прич. стр.* Заводенъй, вбученъй, забученъй; **вонзённый, вбо́ткнутый.**

Вбо́ждамь и **вбо́двамь** (да **вводжѫ́**), *гл. д.* Забождамь въ нѣчто, вбучвамь, забучвамь; **вонза́ть, втыка́ть. — мся**, *гл. стр.* и *възвр.* Забождамся, вбучвамся, забучвамся; **вонза́ться, втыка́ться. — данъй**, *прич. стр.* Забожданъй, вбучванъй, забучванъй.

Вбо́ждане и **вбо́дване**, *с. ср.* Забождане въ нѣчто, вбучване, забучване; **вонзе́ніе, втыка́ніе.**

Вбрі́ждвамся и **вбрі́ждувамся** (да ся **вбрьждѫ́**), *гл. об.* Зимамь да брьждѫ, ставамь брьждивъ, гранясвамь, вгранявамся; **горькнуть, дѣ́латься го́рькимъ, го́рькымъ.**

Вбрі́ждване, и вбрі́ждуване, *с. ср.* Гранясване, вгранявање.

Вбрьжде́нъй, нъ, на, но, *прич. стр.* като *пр.* Что ся е вбрьждилъ, вгранянъй, гранясалъй; **го́рькый, прого́рькый, перего́рькый.**

Вбрьждѫ́ (да ся), **и́шь, — ди́лся**, *гл. свр.* отъ **вбрі́ждвамся.** Да станѫ брьждивъ, да ся вгранѫ, да гранясамь; **перего́рькнуть, прого́рькнуть.**

Вбрі́камь, *гл. свр.* отъ **вбрі́квамь.** Да забрькамь, да вмѣсѫ; **вмѣша́ть. — канъй**, *прич. стр.* Забрьканъй, вмѣсенъй; **вмѣшенный.**

Вбрі́квамь и **вбрі́кувамь** (да **вбрі́камь**), *гл. д.* Забрьквамь, вмѣшамь едно нѣчто въ друго новяче; **вмѣ́шивать. — мся**, *гл. стр.* Забрьквамся, вмѣшамся; **вмѣ́шиваться.**

Вбрі́кване и **вбрі́куване**, *с. ср.* Забрькване, вмѣшане едно нѣчто въ друго; **вмѣ́шиваніе.**

Вбу́тамь, *гл. свр.* отъ **вбу́твамь.** Да забутамь, да набутамь; **втолка́ть. — танъй**, *прич. стр.* Забутанъй, набутанъй; **вто́лканный.**

Вбу́твамь и **вбу́тувамь** (да **вбу́тамь** и да **вбу́тиж**), *гл. д.* Съ бутане, съ тъкане накарвамь нѣчто да влѣзе нѣйдѣ, забутвамь набутвамь; **вта́лкивать. — мся**, *гл. стр.* Забутвамся, набутвамся; **вта́лкиваться.**

Вбу́тване и **вбу́туване**, *с. ср.* Вкарване съ бутане, забутване, набутване; **вта́лкиваніе.**

Вбу́тиж, ешь, — ижлъ, *гл. сд-кр.* отъ **вбу́твамь.** Да бутиж нѣчто да влѣзе нѣйдѣ; **втолкну́ть. — ижтый**, *прич. стр.* **вто́лкнутый.**

Вбу́чвамь и **вбу́чювамь** (да **вбу́чіж**), *гл. д.* Забучвамь, вбождамь, забождамь; **вонза́ть, втыка́ть. — мся**, *гл. стр.* и *възвр.* Забучвамся, вбождамся, забождамся; **вонза́ться, втыка́ться. — ванъй**, *прич. стр.* Забучванъй, вбожданъй, забожданъй.

Вбу́чване и **вбу́чюване**, *с. ср.* Забучване, вбождане, забождане; **вонзе́ніе, втыка́ніе.**

Вбу́чіж, ишь, — чи́лъ, *гл. свр.* отъ **вбу́чвамь.** Да забучіж, да вводжѫ, да забоджѫ;

вонзи́ть, воткну́ть. — **ченый,** *прич. стр.* Забученый, вбоденый, забоденый; **вонзённый, во́ткнутый.**

Вбы́чѣ (да ся), **и́шь,** — **чи́лся,** *гл. свр.* отъ **вбы́чіáвамся.** Да станѫ быковитъ; **сдѣ́латься упря́мымъ.**

Вбы́чіáвамся (да ся вбычѣ), *гл. об.* Ставамь быковитъ; **становѝться упря́мымъ.**

Вбы́чіáваніе, *с. ср.* Ставáне быковитъ.

Введѫ́, **е́шь, ввелъ,** *гл. свр.* отъ **ввóждамь.** Да въведѫ; **ввести́.** — **де́ный,** *прич. стр.* Въведеный; **введённый.**

Ввéждамь и

Ввóждамь (да введѫ́), *гл. д.* Въвождамь, увождамь; **вводи́ть.** — **мся,** *гл. стр.* Въвождамся, увождамся; **вводи́ться.**

Ввóжданіе и **ввéжданіе,** *с. ср.* Въвождáне, увождáне; **вождéніе.**

Ввѣрѧ́ (да ся), **и́шь,** — **ри́лся,** *гл. свр.* отъ **ввѣрі́áвамся.** Да ся довѣрѫ, да повѣрвамь; **ввѣ́риться.**

Ввѣрі́áвамся (да ся ввѣрѧ́), *гл. об.* Довѣрювамся, имамь вѣрѫ на нѣкого; **ввѣря́ться, довѣря́ть.** *Ввѣрихъ му ся, та му дадохъ пары-ты си да ми гы пази.*

Ввѣрі́áваніе, *с. ср.* Имáне вѣрѫ на нѣкого, довѣрювáне; **ввѣре́ніе, довѣ́ріе.**

Вгáзвамь и **вгáзувамь (да вгáзѫ),** *гл. ср.* Нагазвамь, влизамь въ нѣчто, като въ водѫ и проч.

Вгáзваніе, и **вгáзуваніе,** *с. ср.* Нагазвáне въ нѣчто.

Вгáзѫ́, ишь, — **зи́лъ,** *гл. свр.* отъ **вгáзвамь.** Да нагазѫ въ нѣчто.

Вглáвѫ́, и́шь, — **ви́лъ,** *гл. свр,* отъ **вглáвіáвамь.** Да главѫ, да оглавѫ, да углавѫ, да годѫ; **обручи́ть.** — **вѣ́нъый,** *прич. стр.* Главенъый, оглавенъый, годенъый; **обручённый.**

Вглáвіáвамь (да вглáвѫ), *гл. д.* Главювамь, оглавювамь, углавювамь, годювамь; **обручáть.** — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Главювамся, углавювамся, годявамся; **обручáться.**

Вглáвіáваніе, *с. ср.* Главюване, оглавюване, углавюване, годюване; **обручéніе.**

Вглу́хвамся (да ся вглу́хнѫ), *гл. об.* Удрѫмь го на глухо, правѫ си углушци, сторвамь си углушкы, прѣправямся ужкакъ не чюѫ; **оставáться глухи́мъ чему́, не хотѣ́ть слу́шать.**

Вглу́хваніе, *с. ср.* отъ **вглу́хвамся.** Неслушáне, правéне углушкъ.

Вглу́хнувамся, *гл. уч.* отъ **вглу́хнѫся.**

Вглу́хнѫ (да ся), **ешь,** — **нѫ́лся,** *гл. свр.* отъ **вглу́хвамся.**

Вглѣ́бвамь и производны-тѣ отъ неѫ́ в. **вдлѣ́бвамь.**

Вгля́дамь (да ся), *гл. свр.* отъ **вгля́двамся,** Да ся взрѫ: 1) Да съглядамь, да дамь око, да зьрнѫ; **обрати́ть внима́ніе.** 2) Да разглядамь, да ся заглядамь, да ся зазрѫ, да ся в'очѫ; **всмотрѣ́ться, вглядѣ́ться.**

Вгля́двамся, вгля́дувамся и **вгля́ждамся** (да ся вгля́дамь), *гл. об.* Взирáмся: 1) *(на нѣчто)* Съглядвамь, давамь око на нѣчто, зрьтамь; **обращáть внима́ніе на что.** *Вглядвамся на всичко.* 2) *(въ нѣчто)* Залѣгамь да разглядамь нѣчто, зазирáмся, **всма́триваться, вгля́дываться.** *Вглядахся въ лице-то му.* 3) В'очювамся.

Вгля́дваніе, вгля́дуваніе и **вгля́жданіе,** *с. ср.* Взиране: 1) Съглядване, даване око, зрьтане; **обращéніе внима́нія.** 2) Разглядване, зазиране; **всма́триваніе.** 3) В'очюване.

Вгнусѫ́ (да ся), **и́шь,** — **си́лся,** *гл. свр.* отъ **вгнуси́вамся.** Да ся погнусѫ, да ми ся покрьти, да ми ся догнуси.

Вгнуси́вамся (да ся вгнусѫ́), *гл. об.* Погнусювамся, догнусюва ми ся, покрьтва ми ся, покрьща ми ся.

Вгнуси́ваніе, *с. ср.* Погнусюване, догнусюване, покрьщане.

Вгнѣ́здѫ́ (да ся), **и́шь,** — **ди́лся,** *гл. свр.* отъ **вгнѣ́здіáвамся.** Да ся настанѫ, да си направѫ гнѣ́здо; **вгнѣ́здиться.**

Вгнѣ́здіáвамся (да ся вгнѣ́здѫ́), *гл. об.* Настанювамся нѣйдѣ, намѣщамся, направямь си гнѣ́здо; **гнѣ́здиться.**

Вгнѣ́здіáваніе, *с. ср.* отъ **вгнѣ́здіáвамся.**

Вгóнвамь и **вгóнувамь (да вгóнѫ),** *гл. д.* Съ гоненье накарвамь нѣчто да влѣзе нѣйдѣ, нагонвамь въ нѣчто; **вгони́ть.** — **мся,** *гл. стр.* Нагонвамся, вкарвамся въ нѣчто; **вгони́ться, вга́ниваться.**

Вгóнваніе и **вгóнуваніе,** *с. ср.* Нагонване, вкарване въ нѣчто; **вгонъ, вгóнка.**

Вгóнѫ́, ишь, — **ни́лъ,** *гл. свр.* отъ **вгóнвамь.** Да нагонѫ, да вкарамь въ нѣчто; **вогна́ть.** — **нетый,** *прич. ст.* Нагонетый, вкаранъый въ нѣчто; **вóгнанный.**

Вгордѫ́ (да ся), **и́шь,** — **ди́лся,** *гл. свр.* отъ **вгордіáвамся.** Да станѫ горделивъ; **сдѣ́латься го́рдымъ.**

Вгордіáвамся (да ся вгордѫ́), *гл. об.* Ставамь горделивъ, подголѣмювамся, навдигамся, възгордювамся; **становѝться, дѣ́латься го́рдымъ.**

Вгордіáваніе, *с. ср.* Ставáне горделивъ, подголѣмюване, навдигане, възгордюване.

Вгорчѫ́, и́шь, — **чи́лъ,** *гл. свр.* отъ **вгорчіáвамь.** — **че́нъый,** *прич. стр.* Станѫлъый горчивъ; **прогóрьклый, перегóрьклый.**

Вгорчіáвамь (да вгорчѫ́), *гл. д.* Направямь нѣчто да стане горчиво; **горчи́ть.**

Кашата вгорчи маслото ны. — **мся**, *гл. възвр.* Ставамь горчивъ; **го́рькнуть, горча́ть, становѝться го́рькимъ.**

Вгорчи́ване, *с. ср.* Кога нѣчто стане горчиво.

Вградѧ́, йшь,— **дѝлъ** *гл. свр.* отъ **вгра́ждамь.** — **денъ**, *прич. стр.*

Вградѝвамь, *гл. ин-кр.* отъ **вградѧ́.**

Вгра́ждамь (вградѝвамь, да вградѧ́), *гл. д.* 1) Загражданъ едно нѣчто въ друго; **вдѣлывать, загора́живать, замуро́вывать во что на́глухо.** 2) Казвать, ужь че, кога си гради нѣкаква голѣма ограда, трѣбва да вградятъ въ неѭ нѣчто животно или человѣкъ, за да бѫде яка; зачтото, ако не вградятъ ничто, ограда-та си събаря. Вграждането бъива по два начина: или вграждатъ въ основание-то на оградѧ-тѫ живо нѣчто, или прѣмѣрватъ на нѣчто сѣнкѫ-тѫ, и колкото дръжи тя, оставятъ въ основание-то толкова праздно мѣсто, отсѫдѣ заградено. На чтото е вградена така сѣнка-та, то слѣдъ четыредесять дни умира. Чтото е вградено въ нѣкоѭ оградѧ, было человѣкъ, было животно, явяваса всякоѭ годинѫ въ онъй день, въ който сѫ го вградили. Има изваденъ приказкъ и нѣсни за много оградъ, въ конто си казва, ужь че си явяватъ въ уреченъ день онъна нѣчта, что сѫ вградениъ въ тѣхъ. В. **таласѧ́мъ.** — **мся**, *гл. стр.*

Хой ми ти тебе Манолъ масторъ!
Утрѣ да рапишь рано прѣдъ слънце,
Додѣ не ми е рано изгрѣло,
Който помине него да вградишь,
Да не си рони Нирче Кюприна. *Нѣс.*

Вгра́ждане, *с. ср.* отъ **вгра́ждамь.**

Вгранѐнъй, нъ, на, но, *пр.* Станѫлъй гранивъ, брьждивъ; **го́рьклый, прого́рьклый, перего́рьклый.** *Вгранена рыба.*

Вграни́ѫ (да си), **и́шь,** — **ни́лся**, *гл. свр.* отъ **вграня́вамся.** Да станѫ гранивъ, да ся вгранасамь, да ся вбрьждѫ, да гранасамь; **ого́рькнуть, перего́рькнуть, прого́рькнуть.**

Вграня́вамся (да ся вграни́ѫ), *гл. об.* Вгранясвамся, ставамь гранивъ, гранясвамь. вбрьждявамся; **го́рькнуть (о ма́слѣ и проч. жи́рныхъ тѣла́хъ).** *Масло-то ся с вгранило.*

Вграня́ване, *с. ср.* Вгранясване, гранясване, вбрьждяване.

Вграня́самь (да ся), *гл. свр.* отъ **вграня́сваамся.** Да ся вграниѫ.

Вграня́сваамся и вграня́суваамся (да ся вграня́самь), *гл. об.* Вгранявамся.

Вграня́сване и вграня́суване, *с. ср.* Вгранявание.

Вгрозиѫ́, и́шь, — **зи́лъ**, *гл. свр.* отъ **вгрози́вамь.** Да загрозиѫ, да загрубиѫ; **обезобра́зить.** — **зе́нъй**, *прич. стр.* Загрозенъй, загрубенъй; **обезобра́женный.**

Вгрози́вамь (да вгрозиѫ́), *гл. д.* Докарвамь грозотѫ, нравиѫ грозенъ, загрозявамь, загрубявамь; **безобра́зить, обезобра́живать.** — **мся**, *гл. възвр.* Ставамь грозенъ, загрозявамся, загрубявамся; **обезобра́живаться.** 2) Ставамь тягостенъ, дотягвамь, досаждамь, омрьзвамь; **дѣлаться проти́внымъ, опроти́вѣть, пости́лѣть, мерзѣть.**

Лѣжала е девить годинъ,
Изгноила девить постелкъ
И девить ми пьстръ въглавкъ;
Пакъ не си мами си вгрозила,
Мами си още тейку си. *Нѣс.*

Вгрози́ване, *с. ср.* отъ **вгрози́вамь** и **вгрози́вамся.** 1) Загрозяване, загрубяване; **обезобра́живание.** 2) Дотягване, досаждане, омрьзване.

Вгѣ́вамь, вгѣ́нвамь и **вгѣ́нувамь (да вгѣ́ниѫ)**, *гл. д.* 1) Сгънвамь, свивамь нѣчто навѫтрѣ; **вгиба́ть.** 2) Впригамь, сдинювамь; **сгиба́ть, скла́дывать.** — **мся**, *гл. стр.* и *възвр.* 1) **вгиба́ться.** 2) **сгиба́ться, скла́дываться.**

Вгѣ́ване и вгѣ́нване, *с. ср.* отъ **вгѣ́вамь.** 1) **вгиба́ние.** 2) **сгиба́ние, скла́дываніе.**

Вгѣ́вка и вгѣ́нка, *с. ж.* 1) Нѣчто вънѫто. 2) Мѣсто-то, дѣто е нѣчто вънѫто, вприга, гънка, динла, брьчкулъ; **сгибъ, скла́дка, боры.**

Вгѣ́вчица и вгѣ́нчица, *ум. ж.* отъ **вгѣ́вка и вгѣ́нка.**

Вгѣ́ниѫ, ешь,— **ниѫлъ**, *гл. свр.* отъ **вгѣ́вамь и вгѣ́нвамь.** 1) Да сгънѫ, да свиѫ нѣчто навѫтрѣ; **вогну́ть.** 2) Да впригниѫ, да сдинлѫ; **сложи́ть, согну́ть.** — **нѫтый**, *прич. стр.* 1) Сгънѫтый, свитый навѫтрѣ; **вогну́тый.** 2) Впригнѫтый, сдинленый; **сло́женый, со́гнутый.**

Вгънгълиѫ́ (да ся), **и́шь,** — **ли́лся**, *гл. свр.* отъ **вгънгълиня́вамся.**

Вгънгълиня́вамся (да ся вгънгълиѫ́), *гл. об.* Погънгълнявамся, вшютнявамся, вдѣтинявамся, правиѫся като дѣти; **ребя́читься, дура́читься.**

Вгънгълиня́ване, *с. ср.* Погънгълняване, вшютняване, вдѣтинняване.

Вгѫ́ствамь, в. **вгѫстя́вамь.**

Вгѫ́стнувамь, *гл. уч.* отъ **вгѫ́стниѫ.**

Вгѫ́стнуване, *с. ср.* отъ **вгѫ́стнувамь.**

Вгѫ́стниѫ, ешь, — **нѫлъ**, и

Вгѫстѧ́, и́шь, — **тѝлъ**, *гл. свр.* отъ **вгѫстя́вамь и вгѫ́ствамь.** Да сгѫстѧ, да вчистѫ, да счистѫ; **сгусти́ть. Вгѫ́стниѫтый и вгѫсте́нъй**, *прич. стр.* Сгъсте-

нъ́й, сгѫстнѫ́тъй, вчястенъ́й, счястенъ́й; **сгущённый.**

Вгѫстáвамь и вгѫ́ствамь (да вгѫстѫ́ и да вгѫ́стнѫ, вгѫ́стнувамь), *гл. д.* Направямь гѫстъ, сгѫстявамь, вчястявамь, счястявамь; **сгущáть.** — **мся,** *гл. възв.* Ставамь гѫстъ, сгѫстявамся, вчястявамся, счястявамся; **сгущáться.**

Вгѫстáване и вгѫ́ствание, *с. ср.* Вгѫстнуване, вчястяване, счястяване; **сгущéніе.**

Вдáвамся (да ся вдамь), *гл. възв.* 1) Прѣдавамся, оставямся да ми направять нѣчто; **дава́ться, прѣдава́ться, поддава́ться, уступа́ть.** *Вдадохъ му ся да мя улови, да ми надвие. Конь-тъ не ся вдава да ся осѣдлае.* 2) Отпущамся на нѣчто; **вдава́ться, предава́ться, пристращáться.**

Ой въ вазе, триста души!
Съ вино не си опивайте,
На ракиѫ не вдавайте. *Пѣс.*

3) Свивамся отъ нѣчто тяжко или отъ налѣгане, климамь на еднѫ страниѫ; **подава́ться, вдава́ться.** *Гряды-ты на кѫщѫ-тѫ сѫ ся вдалы.* 4) (въ з-е лице) Подава ми ся, сполучвамь да свръшѫ; **удава́ться.** *Така работа не ми ся вдава.*

Вдáване, *с. ср.* отъ **вдáвамся.**

Вдадéнъй, нъ, на, но, *пр.* като *прич. стр.* отъ **да ся вдамь.** Что ся е свилъ отъ нѣчто тяжко, климнѫлъй на еднѫ страниѫ, что ся е вдалъ навѫтрѣ; **подáвшийся, вну́клый.**

Вдамь (да ся), **вдадéшь, вдáлся,** *гл. свр.* отъ **вдáвамся.**

Вдúгамь (вдúгвамь, да вдúгнѫ, вдúгнувамь), *гл. д.* Дигамь: 1) Качвамь нѣчто горѣ нѣкѫдѣ; **поднимáть что куда́.** *Вдигни го на полицѫ-тѫ. Въ тихѫ водѫ высоко полы вдигай.*

Цано-ле, мила тейнова!
На вдигни було на главѫ,
Земи мотыкѫ на рамо. *Пѣс.*

2) Извдигамь, вирѫ нагорѣ; **поднимáть что квéрху.** *Вдигнѫ тоягѫ да го удари. Не щя, не щя, а кога вдигнѫ, засинѣся. Не си вдигай крака-та, че нѣмамь петала да тя ковѫ. Жаба-та видѣла, че ковѫть конча, и тя вдигнѫла кракъ да ѫ ковѫть. Вдига ли си магаря уши-ты, ще хвърли товара.* 3) Повдигамь, изправямь нѣчто паднѫло или катурено; **поднимáть, ставúть на́ ноги.** *Дѣтя-то паднѫ; вдигни го.* 4) Повдигамь, извдигамь, изграждамь нѣчто; **поднимáть, взводúть, возвышáть.** *Вдигнѫхъ кѫщѫ, стѣнѫ.*

Мама Димитру думаше:
Съне Димитре, Димитре,
Не вдигай кулы въсо́кы. *Пѣс.*

5) Възправямь; **поднимáть что и ставúть въ стоячее положéніе.** *Вдигни тоя пръстъ въз стѣнѫ-тѫ.* 6) Зимамь нѣчто отъ земѫ-тѫ; **поднимáть съ земли́.** *Пара паднѫ, вдигни ѫ.* 7) Накарвамь да ся изправи, да стане; **заставля́ть встать.** *Гладъ и царка отъ постелѫ вдига.* 8) Въкамь нѣкого да стане отъ лѣгло-то си, разбуждамь, скорвамь; **поднимáть съ постéли, будúть.** *Вдигнѫхѫ мя врѣдь нощь. Вдигни мя утрѣ рано.* 9) Прибирамь, относямь, махвамь нѣчто отъ нѣйдѣ; **убира́ть, уноси́ть.** *Вдигни това оттука да го не глядамь.* 10) Повдигамь, удрѫжямь, поносямь. *Колкото можешь, толкось вдигай. Вдига по сто окы наведнѫжь.*

Дѣ сте, юнаци, дойдѣте;
Наземѣтеся съ имане,
Кой колко може да вдигне. *Пѣс.*

11) Качвамь цѣнѫ-тѫ на нѣчто, правѫ по́скѫпо; **повышáть цѣну.** *Вдигнѫхѫ стокѫ-тѫ.* 12) Парясвамь, напущамь, махвамь; **въ́изводить изъ употребле́нія, отмѣня́ть, уничтожáть.** *Единъ обычай вдигнѫхѫ, другъ настанѫ.* 13) Зимамь, отнимамь; **отнимáть.** *Господь си вдигнѫ берекета.* 14) Подкарвамь, подбирамь, забирамь. *Вдигнѫ селяны-ты да му работять гарнѫ. Вдигамь нѣкого да го запрѫ.* 15) Буня, подбуждамь; **возбужда́ть про́тивъ, бунтова́ть.** *Вдигамь селяны-ты въз властителы-ты.* 16) Повождамь, изкарвамь; **снаряжáть, отряжáть.** *Вдигнѫ потѣрѫ да гони хайдуты-ты.* 17) Начинамь, подкачямь; **предприниматъ.** *Царь-тъ вдигнѫ бой въз нѣкого. Вдигнѫхъ да си градѫ кѫщѫ.* — *Вдигамь мьглѫ, прахъ,* правѫ да ся вдига въ въздуха мьгла, прахъ; **поднимáть тума́нъ, пыль.** *Каквито атове минѫхѫ, че прахъ не вдигнѫхѫ.*

Момича, ситнороснича!
Не ходи ситно прѣдъ мене,
Не вдигай мьглы, праховы,
Не задавай ми ядовы. *Пѣс.*

— *Вдигамь буня,* или: *вдигамь главѫ въз нѣкого,* буня́ся; **возстава́ть про́тивъ вла́сти, бунтова́ться.** — *Вдигамь уши,* навдигамся, голѣмѫся; **поднима́ть, вздёрнуть носъ, горди́ться.** — *Вдигамь носъ,* вирѫ носъ, срьджся, дзупѫся; **надува́ть гу́бы, серди́ться.** — *Вдигамь ржкѫ въз нѣкого,* искамь да го бия, замахвамь да го ударя; **поднима́ть ру́ку на кого́.** — *Вдигамь шюматѫ, глъчь, ссоръ, врѣвѫ, въикъ,* правѫ шюматѫ, глъчѫ, карамся, въикамь; **поднима́ть крикъ, шумъ, ссо́ру.** — *Вдигамь кѫщѫ-тѫ на главѫ-тѫ си,*

бѣснѣѫ, лудувамь; рѣзвúться. — *Вдигамь давиѫ*, подкачвамь сѫдбѫ; заводúть процéсъ. — *Вдигамь трапезѫ*, прибирамь слѣдъ ядение-то; убирáть со столá. — *Вдигамь врьхъ*, врьвѫ напрѣдъ, работа-та ми отива добрѣ; повышáться въ своéмъ состоянíи. — *Вдигнѫ му мѫжеца*, излъга го, измами го; обмануть кого́. *Вдигамь нѣкому опашкѫ-тѫ*, хвалѫ го, льстѫ го; льстить кому́. — *Вдигнѫлъ си главѫ-тѫ като свинѫ*, разсърдился, надосался. — *Не ще ми вдигне хлѣба на высоко*, или *на высокѫ полицѫ*, сир. нѣма да ся боѫ, че ще мя разобори. — *Да не вдигнешь сѣпкѫ нó-горѣ!* Клитва, да не цьвнешь, да не вирѣешь, да не прокопсашь! — **Вдигамся**, *гл. възвр*, 1) Извдигамся, изкачвамся нагорѣ; подниматься квéрху. *Вдигнѫся на высоко*, 2) Повдигамси, изправямся, ставамь; подниматься, вставáть. 3) Махвамся отнѣйдѣ; сдвигáться съ мѣста. *Войска-та ся вдигнѫ оттука*. 4) Ставамь възъ нѣчто, възъ нѣкого; подниматься, вооружáться. *Вдигнѫся село възъ него*. 5) Прѣмахвамся; выводúться. *Стари-ти обычаи ся вдигнѫѫ*. 6) Начинамся, излизамь, повдигамся; подниматься. *Вдигнѫся вѣтьрь, мьгла, глъчь*. 7) Оскѫпивамь; вздорожáть. *Жито-то ся вдигнѫ*. 8) *гл. стр.* Бувамь вдигнѫтъ; подниматься.—**гнатый**, *прич. стр.*

Вдúганіе, *с. ср.* отъ **вдúгамь**.

Вдúгвамь, *гл. мн-кр.* отъ **вдúгамь**.

Вдигноглáвъый, въ, ва, во, *пр.* Който си дръжи главѫ-тѫ на высоко, който ся навдига; гóрдый, надмéнный. *Хемъ сиромахъ, хемъ вдигноглавъ*.

Вдúгнувамь, *гл. уч.* отъ **вдúгнѫ**.

Вдúгнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. свр.* отъ **вдúгамь**; поднять. — **нѫтый**, *прич. стр.* **поднятый**.

Вдигъ, *с. м.* Горнище на калець и на какво да е обуще отъ ходило-то нагорѣ; горникъ, гушна, кончёвъ, конджюлъ; нáголенокъ, голенúще.

Вдижкú, *ум. ср.* отъ **вдигъ**.

Вдлѣбамь, *гл. свр.* отъ **вдлѣбнамь**. — **баный**, *прич. стр.*

Вдлѣбвамь и вдлѣбувамь (да вдлѣбамь и да вдлѣбнѫ), *гл. д.* Вглъбвамь, вдлъбочвамь, вдлъбямь, правѫ нѣчто да стане на него като ямѫ; дѣлать углублéніе на чёмъ, вгибáть. — **мся**, *гл. възвр.* Вглъбвамся, вдлъбочвамся, вдлъбямся: 1) Вдавамся така, каквото на вдадено-то мѣсто да стане като издлъбано, поддавамся; вдавáться, вгибáться, осѣдáть. 2) Влизамь, надамь длъбоко въ нѣчто, хлътамь; вваливаться, впадáть. *Очи-ты му сѫ ся вдлъбнѫлы; глава́ у него́ ввали́лись*.

Вдлѣбяне и вдлѣбуване, *с. ср.* отъ **вдлѣбвамь и вдлѣбвамся**. Вглъбване, вдлъбочване, вдлъбяване; вгибáніе, вваливаніе, впадéніе.

Вдлѣбнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. свр.* отъ **вдлѣбвамь**. Да вглъбнѫ; вогнýть. — **нѫтый**, *прич. стр.* Вглъбнѫтый; вóгнутый, углублённый, вдáвшійся, вналый, осѣлый. *Вдлъбнѫта земя*; осѣлая земля́. *Вдлъбнѫты очи*, потънѫлы навѫтрѣ; вналые глаза́.

Вдлѣбнѫтина, *с. ж.* Вглъбнѫтина, мѣсто на нѣчто нѣколко вдлъбнѫто, като ямѫ; падина; вна́дина, ложбúна, я́мина, изгúбина, впáлость. *Той има вдлъбнѫтинѫ на бузы-ты*; у него́ вна́дина на щекáхъ.

Вдлѣбнѫтинка, *ум. ж.* отъ **вдлѣбнѫтина**. Вглъбнѫтинка; вна́динка, ложбúнка, я́минка.

Вдлѣбнѫтичкый, — чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **вдлѣбнѫтый**. Вглъбнѫтичкый.

Вдлѣбнѫто, като *с. ср.* Вглъбнѫто, вглъбнѫтина, вдлъбнѫтина.

Вдлъбóчвамь и вдлъбóчювамь (да вдлъбóчѫ), *гл. д.* в. **вдлѣбвамь**.

Вдлъбóчване и вдлъбóчюване. *с. ср.* Вдлъбване, вдлъбяне.

Вдлъбóчѫ, ишь, — чúлъ, *гл. свр.* отъ **вдлъбóчвамь**. Да вдлъбамь, да вдлъбнѫ, да вглъбочѫ, да вдлъбѫ. — **ченый**, *прич. стр.* Вдлъбаный, вдлъбнѫтый, вглъбоченый, вдлъбеный.

Вдлъбúѫ, úшь, — бúлъ, *гл. свр.* отъ **вдлѣбнамь**. Да вглъбѫ, да вдлъбамь, да вдлъбнѫ, да вдлъбочѫ. — **бéный**, *прич. стр.* Вглъбеный, вдлъбнѫтый, вдлъбоченый.

Вдлѣбямь (да вдлъбúѫ), *гл. д.* Вглъбямь, в. **вдлѣбвамь**.

Вдлѣбяне, *с. ср.* Вглъбяне, вдлъбване, вдлъбочване.

Вдовéцъ, — вцú, *с. м.* Мѫжь, комуто жената е умрѣла и той не ся е оженилъ още за другѫ; вдовéцъ, вдóвый.

Вдовéшкый, шка, шко, *пр.* отъ **вдовéцъ**. — **шкы**, *нар.* Като вдовець.

Вдовúца, *с. ж.* Жена, на комто мѫжь-тъ е умрѣлъ и тя не ся е оженила още за другъ; вдова́, вдóвая. *Канися като вдовицѫ на плачь. Надѣвася като вдовицѫ за сргенъ. Не може да ся поплаче вдовица отъ мѫжатницѫ*.

Есенна слана вдовица,
Ситна росица момица. *Пѣс.*

Вдовúчка, *ум. ж.* отъ **вдовúца**; вдóвушка.

Вдовѝшкъ̀ый, шка, шко, *пр.* отъ **вдовѝца; вдо́вѝй.** *Нѣмамь потрѣбѫ за вдовишкъ̀ый сапунъ.* — **шкъ̀ы,** *нар.* Като вдовицѫ.

Вдо́вскъ̀ый, ска, ско, *пр.* Что е приличенъ на вдовецъ или на вдовицѫ; **вдо́вскѝй.** — **скъ̀ы,** *нар.* Както е прилично на вдовецъ или вдовицѫ; **вдо́вски.**

Вдовство, *с. ср.* Кога мѫжъ остане безъ женѫ, или женѫ безъ мѫжъ, като умре единъ отъ тѣхъ; **вдовство́.**

Вдову́вамь, *гл. ср.* Ходѫ вдовецъ или вдовица, вдовѣѫ; **вдо́вствовать, вдовѣ́ть.**

Вдову́ване, *с. ср.* Ходене вдовецъ или вдовица, вдовѣне; **вдо́вствованѣ.**

Вдовѣ́не, *с. ср.* Вдовуване.

Вдовѣ́ѫ, ешь, — **вѣ́лъ,** *гл. ср.* Вдовувамь.

Вдодъ, *с. м.* Птица *Upupa epops,* пачунякъ, пупавецъ, пупунецъ, пѣтля, циганско пѣтля, черкезъ; **вдодъ, удо́дъ, дивъ, потату́йка, пусто́шка.**

Вдражѝ̀ (да ся), и́шь, — **жѝ́лся,** *гл. свр.* отъ **вдражѝ́вамся.** Да ся поревнѫ, да ся аресамь, да подражѫ̀; **попра́вить се.**

Вдражѝ́вамся (да ся вдражѝ̀), *гл. об.* Ставамь драгъ, ревнѫ̀ся, аресвамся, подражѫвамь; **пра́вить се, станови́ть се мѝ́лымъ.** *Това нѣчто ми ся вдражи,* поревнѫ ми ся; **э́та вещь мнѣ попра́вилась.**

Вдражѝ́ване, *с. ср.* Ревнене, аресване, подражѫване.

Вдробѝ̀, и́шь, — **бѝ́лъ,** *гл. свр.* отъ **вдробѝ́вамь.** Да надробѫ̀ въ нѣчто. — **бѣ́нъ̀ый,** *прич. стр.* Надробенъ̀ый въ нѣчто.

Вдробѝ́вамь (да вдробѝ̀), *гл. д.* Надробявамь едно нѣчто въ друго. — **мся,** *гл. стр.*

Вдробѝ́ване, *с. ср.* отъ **вдробѝ́вамь.**

Вдру́гъ̀ый-день, вм. **въ дру́гъ̀ый день.** Слѣдъ утрѣшний день, заутрѣшникъ; **по́слѣ за́втра.** — *По́-вдругъ̀ый-день,* на третий день отъ днесь, по́-заутрѣшникъ.

Вдрьвѣ́но, като *с. ср.* Кога нѣчто ся е вдрьвило; **мёртвость.**

Вдрьвѣ́нъ̀ый, нъ, на, но, *прич.* като *пр.* Что ся е вдрьвилъ, станѫлъ като дрьво, сдрьвенъ̀ый, вцѣпенъ̀ый; **одеревенѣ́лый, остолбенѣ́лый.**

Вдрьвѝ̀, и́шь, — **вѝ́лъ,** *гл. свр.* отъ **вдрьвѝ́вамь.** Да сдрьвѝ̀, да вкоченѫ̀, да вкокалѫ̀; **окостени́ть. Да ся вдрьвѝ̀,** *гл. възвр. и стр.* **одеревянѣ́ть, окостенѣ́ть, окоченѣ́ть, оледенѣ́ть, оцѣпенѣ́ть, околѣ́ть, остолбенѣ́ть, обомлѣ́ть. Вдрьвѣ́нъ̀ый,** *прич. стр.*

Вдрьвѝ́вамь (да вдрьвѝ̀), *гл. д.* Сдрьвявамь, направямь да стане като дрьво, вкокалявамь, вкоченявамь, вцѣпвамь, вцѣлѝ́явамь; **костени́ть.** — **мся,** *гл. възвр.* Сдрьвявамся, ставамь като дрьво, та не могѫ да ся покла-тѫ̀, вкокалявамся, вкоченявамся, вцѣпвамся, вцѣлявамся, прѣмирамь: *а)* Отъ студъ и др.; **деревянѣ́ть, костенѣ́ть, коченѣ́ть, цѣпенѣ́ть, леденѣ́ть, крѣпнуть, оцѣпенѣва́ть, окостенѣва́ть, околѣва́ть.** *Вдрьвихѫ ми ся ржцѣ-ты. б)* Отъ страхъ; **мле́ть, столбенѣ́ть, стать въ пень.** *Като го видѣхъ, вдрьвихся на мѣсто-то си.*

Вдрьвѝ́ване, *с. ср.* отъ **вдрьвѝ́вамь** и **вдрьвѝ́вамся.** Сдрьвяване, вкоченяване; вцѣпване, вцѣлѝ́яване; **деревянѣ́ние, цѣпенѣ́ние, окостенѣ́ние, окоченѣ́ние, остолбенѣ́ние.**

Вду́хамь, *гл. свр.* отъ **вду́хвамь; вдуть.** — **ханъ̀ый,** *прич. стр.* **вду́тый.**

Вду́хвамь (да вду́хамь и да вду́хнѫ), *гл. д.* Съ духане вкарвамь нѣчто нѣкѫдѣ; **вдува́ть.** — **мся,** *гл. стр.* **вдува́ться.**

Вду́хване, *с. ср.* Вкарване нѣчто нѣкѫдѣ съ духане; **вдува́ние.**

Вду́хнѫ, ешь, — **нѫ́лъ,** *гл. ед-кр.* отъ **вду́хвамь; вду́нуть.** — **нѫтъ̀ый,** *прич. стр.* **вду́нутый.**

Вдѣ́хамь (вдѣ́хвамь, да вдѣ́хнѫ), *гл. д.* 1) Дъхамь въ нѣчто, вдъхамь, вдъшямь; **вдыха́ть.** 2) Вкарвамь, набивамь въ ума, въ главѫтѫ нѣкому нѣчто; **внуша́ть.** *Кой му е вдѣхнѫлъ тѫ̀ѫ ненависть?* — **мся,** *гл. стр.* Вдъхамся, вдъшямся; **вдыха́ться.**

Вдѣ́ване, *с. ср.* Вдъхане, вдъшяне, дъхане въ нѣчто; **вдыха́ние.**

Вдѣ́хвамь, *гл. мн-кр.* отъ **вдѣ́хамь.** Вдъхвамь.

Вдѣ́хнѫ, ешь, — **нѫ́лъ,** *гл. ед-кр.* отъ **вдѣ́хамь.** Вдъхнѫ; **вдохну́ть.** — **нѫтъ̀ый,** *прич. стр.* Вдъхнѫтъ̀ый; **вдохну́тый.**

Вдъ́ихамь и вдъ́ишямь (вдъ́ихвамь, да вдъ́ихнѫ) *гл. д.* Вдъхамь.

Вдъ́иване и вдъ́ишяне, *с. ср.* Вдъхане.

Вдъ́ихвамь, *гл. мн-кр.* отъ **вдъ́ихамь и вдъ́ишямь.** Вдъхвамь.

Вдъ́ихнѫ, ешь, — **нѫ́лъ,** *гл. ед-кр.* отъ **вдъ́ихамь и вдъ́ишямь.**

Вдъ́ишямь, в. **вдъ́ихамь.**

Вдѣ́вамь (да вдѣнѫ, вдѣ́нвамь), *гл. д.* Прокарвамь, провирамь нѣчто прѣзъ друго тѣсно; **вдѣва́ть, продѣва́ть, вдёргивать.** *Вдѣвамь конецъ въ иглѫ-тѫ.* — **мся,** *гл. възв. и стр.* **вдѣва́ться, продѣва́ться, вдёргиваться.** — **ванъ̀ый,** *прич. стр.*

Вдѣ́ване, *с. ср.* Прокарване, провиране едно нѣчто прѣзъ друго; **вдѣва́ние, продѣва́ние, вдёргиване.**

Вдѣ́ламь, *гл. свр.* отъ **вдѣ́лвамь.** — **ланъ̀ый,** *прич. стр.*

Вдѣ́лвамь и вдѣ́лувамь (да вдѣламь), *гл. д.* Издѣлвамь, изрѣзвамь на нѣчто мѣсто, за

да ся тури тамъ друго нѣчто; кертосвамъ; **вырѣзывать на чёмъ мѣсто, чтобы вста́вить туда́ друго́е что нибу́дь.** — **мся,** *гл. стр.* Бъвамъ вдѣланъ.

Вдѣлване и вдѣлуване, *с. ср.* отъ **вдѣлвамъ.**

Вдѣнвамъ и вдѣнувамъ, *гл. мн-кр.* отъ **вдѣнж.**

Вдѣнване и вдѣнуване, *с. ср.* отъ **вдѣнвамъ и вдѣнувамъ.**

Вдѣнж, е́шь, — нжлъ, *гл. свр.* отъ **вдѣвамъ.** Да прокарамъ, да проврж прѣзъ друго тѣсно; **вдѣть, продѣть, вдёрнуть. Вдѣнжтый,** *прич. стр.* Прокаранъ, проврѣнъ прѣзъ нѣчто; **вдѣтый, продѣтый, вдёрнутый.**

Вдѣтинжж (да ся), **и́шь, — ни́лся,** *гл. свр.* отъ **вдѣтинава́мся.** Да ся подѣтинжж.

Вдѣтинава́мся (да ся **вдѣтинжж**), *гл. об.* Подѣтинавамся: 1) Ставамъ на умъ като дѣтя; **становѝться ребёнкомъ по уму́.** *Отъ много старость чловѣкъ ся вдѣтинава.* 2) Владамся като дѣтя, правж дѣтинскъ работъ, вгъгълавамся; **ребя́читься.** *Не ся вдѣтинавай.*

Вдѣтинава́ване, *с. ср.* отъ **вдѣтинава́мся.**

Вѣверица, *с. ж.* Животно *Sciurus vulgaris,* катерица, жжджанъ; **бѣлка, вѣкша.**

Вѣверичка, *ум. ж.* отъ **вѣверица.** Катеричка.

Веде́ние, *с. ср.* отъ **ведж́,** в. **во́дение.**

Ведно, *нар.* Заедно, наедно, уедно; **вмѣстѣ.** *Чакай мя да идемъ ведно.*

Веднж́га, *нар.* 1) Изведнжжь, изеднжжь, завчясъ, навчясъ, тврьдѣ скоро; **вдругъ.** *Веднжга станж студено;* **вдругъ ста́ло хо́лодно.** *Веднжга ся събудихъ;* **вдругъ проснýлся.** *Веднжга ходи и дойде.* 2) Тоя-си чясъ, тутакси, завчясъкъ, въ исто-то врѣмя, незабавно; **въ то́же вре́мя, тотчасъ.** *Лѣгнж и веднжга заспа;* **легъ и то́тчасъ заснýлъ.** *Приехъ писмо-то му и веднжга му отговорихъ;* **я получи́лъ его́ письмо́ и неме́дленно отвѣча́лъ ему́.**

Веднжжь, *нар.* 1) Еднжжь, единъ пжть; **разъ, одна́жды, оди́ножды, однокра́тно.** *Веднжжь ще ся мре. Вънжгъ за веднжжь. Веднжжь стовна на водж, дважъ стовна на водж, додѣто ся строшила;* **новади́лся кувшинъ но́ воду ходи́ть, тамъ ему́ и го́лову положи́ть.** 2) Едно врѣмя, нѣкогаси; **разъ, одна́жды, нѣкогда, когда́-то.** *Веднжжь имало единъ царь и единж царицж;* **жилѝ бы́ли нѣкогда царь да царица.** 3) Веднжга, изведнжжь, заведнжжь, наведнжжь, отведнжжь, изъ единъ пжть, тутакси, тоя-си часъ; **вдругъ, то́тчасъ.** *Това си рече и веднжжь си умрѣ. — Ни веднжжь,* ни единъ пжть, нито единъ пжть, никога; **ни ра́зу, никогда́.** *Ни веднжжь не ми ся е случвало такова нѣчто. — Веднжжь-дважъ,* еднжжь-дважъ, единъ-два пжти. *Веднжжь-дважъ съмъ ся срѣщалъ съ тоя чловѣкъ.*

Ведж́, *е́шь,* **ведо́хъ, велъ,** *гл. д.* в. **во́дж.**

Вѣлвамъ (да **вѣжж**) и производны-ты отъ нежж в. **вѝзвамъ.**

Везе́мамъ, *гл. д.* Вземамъ, земамъ.

Везе́мание, *с. ср.* Вземание, земание.

Вези́ровъ, въ, на, но, и

Вези́рскъ, ска, ско, *пр.* отъ **вези́ръ.** Везировъ. *Везирскъ конакъ.* — **скы,** *нар.* Като везиръ.

Вези́рство, *с. ср.* Чинъ и достоинство на везиръ.

Вези́рче, *ум. ср.* Младъ везиръ или везирско чядо.

***Вези́ръ и вези́ринъ,** *с. м. Т.* Визиръ, прьвъ чиновникъ въ Турско; **визи́рь.** *Днесь везиръ, утрѣ резилъ. Вино-то прави чловѣка не везиръ, а резилъ.*

***Вези́й,** *с. ср. Т.* Малкъ кжпанъ, съ който тиглять жлътици и другъ дребнъ нѣчта; **моне́тные вѣсы́.** *Зло съ кола, добро и съ вѣзня нѣма.*

Везж́, *е́шь,* *гл. д.* в. **во́зж.**

Вѣзж, в. **вѝзжж.**

Веке́, *нар.* в. **вячé.**

Векѝлскъ, ска, ско, *пр.* отъ **векѝлъ.**

***Векѝлъ и векѝлинъ,** *с. м. Т.* Човѣкъ, когото нѣкой е отрядилъ да ся намира на негово мѣсто и да му врьши нѣкаквъ работы; приставъ; **занима́ющій мѣсто друго́го, повѣренный, аге́нтъ.** — *Селскы векилъ,* който е отряденъ отъ село да врьши селскъ-ты работы и да ся разправя за тѣхъ съ началство-то, да събира порѣза и да го прѣдава дѣто трѣбва; **се́льскій ста́роста.**

***Векѝлъ-харчь,** *Т.* Който е поставенъ нѣйдѣ да купува чтото трѣбва и да дръжи смѣткж за разноса; **расхо́дчикъ.**

Вѣла, им. соб. женско.

Вѣлё, им. соб. мжжско.

***Велеатли́я и велеатли́а,** *пр. неизм. Т.* Който е отъ единъ веленатъ съ нѣкого; **земля́къ.**

Велеа́тскы и велеа́тскы, ска, ско, *пр.* отъ **велеа́тъ; принадлежа́щій цѣлому кра́ю, зе́мскій.**

***Велеа́тъ и велеа́тъ,** *с. м. Т.* Вилаетъ: 1) Мѣсто съ градовъ и села; **страна́, край, область.** *Ходж по чюждъ велеатъ,* по чюждъ мѣста; **стра́нствовать по чюжи́мъ краямъ.** 2) Мѣсто, дѣто ся е родилъ нѣкой, отечество; **родно́й край, ро́дина.** *Отхождамъ си на велеатъ;* **я ѣду на ро́дину.**

Велегла́сно, *нар.* Високо, съ висок̀ гласъ, гакѫ-тѫ; **гро́мко.**

Велéние, *с. ср.* 1) Думане, казване, говорене, ромонене; **говорéніе.** 2) Заповѣдание, повеляване, повеля; **повелѣніе, приказа́ніе.**

Вели́деновъ́ый, въ, ва, во, и

Вели́денскъ́ый, ска, ско, *пр.* отъ **Вели́день.** *Велидснови пости сѫ много дълъ̀. Велиденско яйце.*

Вели́денчя, *с. ср.* 1) Раст. цвѣтие *Veronica,* бабинъ прѣшленъ, любичица; **веро́ника трили́стная.** 2) Раст. *Lithospermum;* **воробе́йникъ, воробьи́ное сѣмя.** 3) Насѣкомо *Chrysomela,* божия бубалка, божа кравица, господёва момичка, гуролъ, даскалчя, калинка-малинка, кала-бубала, кала-мала, кукумара, литмара, мара, невѣстица, путмара; **бо́жья козя́вка, бо́жья коро́вка.**

Вели́день, *с. м.* вмѣсто *велий день.* Великдень, Възкрьсение, праздникъ за спомянъ, какъ е възкрьснѫлъ Христосъ; **Свѣтлый Пра́здникъ, Па́сха.** Велидень ся празднува три дни, а по нѣйдѣ и цѣлѫ недѣлѫ. Прѣзъ тоя праздникъ всякой трѣбва да иде у бащѫ си, у майкѫ си, у но́-старъ-тъ си родниѫ, у господаря си, у майстора си и у оногова, който му е направилъ нѣкое добро, да имъ честити праздника и да имъ даде червено яйце. Кои да сѫ, кога си честитявать Велидень, давать си единъ другому червено яйце и единъ казва: *Христосъ възкрьснѫ,* а другъ отговаря: *въистиниѫ възкрьснѫ.* Да иде нѣкой по Велидень въ коѭ да е кѫщѫ и за каквѫ да е работѫ, давать му червено яйце. По Велидень ся чюкать съ червенъ̀ яйца, спр. удрять гъ врьхъ съ врьхъ, и чието яйце надвие, той зима отъ другъ̀ строшено-то. Нъ прѣди да ся чюкать, глядать яйца-та да не сѫ теклосанъ̀ (в. **текло́самъ**). Отъ Велидень до Възнесение, намѣсто поздравъ, кога ся срѣщнѫть нѣкои, и намѣсто да казвать: *наздравѣ,* кога да пиѫть, казвать: *Христосъ възкрьснѫ,* а отговарять: *въистиниѫ възкрьснѫ.*

Дошло е святъ день Велидень,
Велидень още Гергевъ день. *Нѣс.*

Всякой день гъзда гъздава, на Велидень гнидава. День за день, дошълъ и Велидень. Чюждо-то и на Велидень ся зима. Да шиѫ ли, да перѫ ли, утрѣ Велидень! Кой пъта Панка, кога е Велидень? На брадѫ-тѫ му щешь намѣришь и отъ бъдний вечеръ медъ и отъ Велидень яйце. Циганину Велидень е кога има хлѣбъ. Трьпи, душё, до́-ще Велидень.

Вели́день, *с. м.* Едно растение.

Вели́дникъ, — ници, *с. м.* и

Вели́дница, *с. ж.* Дрѣха или накитъ нѣкакъвъ, направени за Велидень, или что ся настрятъ за Велидень; **обно́ва къ Свѣтлому Пра́зднику, та́кже пла́тье и убо́ры, сберега́емые для употребле́нія въ э́тотъ день.**

Вели́дный, — дныъ и **— денъ, дна, дно,** *пр.* отъ **Вели́день.** Велиденовъ̀ый, велиденскъ̀ый; **Пасха́льный.**

Ве́лий, лиа, лё, *пр.* Голѣмъ̀ый, великъ̀ый; **вели́кій.**

Ве́лий вто́рникъ, в. **вели́кый вто́рникъ.**

Ве́лий понеде́лникъ, в. **вели́кый понеде́лникъ.**

Ве́лий постъ, в. **вели́кый постъ.**

Ве́лий пя́тъкъ, в. **вели́кый пя́тъкъ.**

Ве́лий четвр̀тъкъ, в. **вели́кый четвр̀тъкъ.**

Вели́ка, им. соб. женско.

Вели́ка недѣ́лиа. Послѣдиа-та недѣлиа отъ великъ̀ый постъ, отъ Врьбница до Велидень; страстна недѣлиа; **страстна́я недѣля.**

Вели́ка сре́да. Сряда прѣзъ великѫ-тѫ недѣлѫ; **среда́ страстно́й недѣли.**

Вели́ка сѫ́бота. Сѫбота прѣзъ великѫ-тѫ недѣлѫ; **суббо́та страстно́й недѣли.**

Вели́кдень, *с. м.* вмѣсто *великъ день,* в. **Вели́день.**

Вели́ко, им. соб. мѫжско.

Великомѫ́ченикъ, *с. м.* Святъ̀ мѫченикъ, който е мѫченъ съ твьрдѣ тяжкъ̀ мѫкъ̀; **великому́ченикъ.**

Великомѫ́ченица, *с. ж.* 1) Свята мѫченица, която е мѫчена съ твьрдѣ тяжкъ̀ мѫкъ̀; **великому́ченица.** 2) Така наричять на шягѫ прѣварѣванѫ лютѫ ракиѫ, спиртъ.

Вели́кый, къ, ка, ко, *пр.* Голѣмъ̀ый, велий; **больша́й, вели́кый.**

Вели́кый вто́рникъ. Вторникъ прѣзъ великѫ-тѫ недѣлѫ; **вто́рникъ страстно́й недѣли.**

Вели́кый понеде́лникъ. Понедѣлникъ прѣзъ великѫ-тѫ недѣлѫ; **понеде́лникъ страстно́й недѣли.**

Вели́кый постъ и вели́кы по́сти. Постъ за Велидень, дрьжи седемь недѣли; велиденскъ̀ пости; **вели́кій постъ.** *Губи ли ся Марта отъ великъ̀ посты? Дойде ли сърница, идѫть и великъ̀ пости. Мысли като кучя (като мисиръ) прѣзъ великъ̀ посты.*

Вели́кый пя́тъкъ, 1) Пятъкъ прѣзъ великѫ-тѫ недѣлѫ, разпятъ̀ пятъкъ; **пя́тница страстно́й недѣли.** 2) Така наричать и всичкъ̀-тъ пятъци прѣзъ великъ̀ постъ, и въ тъя дни селяне-ти вардять да не врьшять голѣмъ̀ работъ̀ и не орѫть.

Вели́кый четвр̀тъкъ. 1) Четвр̀тъкъ прѣзъ

великѫ-тѫ недѣлѫ; **четвéргъ страстнóй недѣли**. Въ тоя день червять яйца за Велидень. 2) Така наричать и всичкы-тъи четвръткци отъ Велидень до Възнесение, и въ тъи дни селяне-ти вардять да не орѫтъ, да не стригѫть овця-тъи си, и не врънять голѣмъи работъи, а само малкъи отъ странѫ; и това е за да не бие градъ нивъи-тъи.

Велúнъ, им. соб. мѫжеко.

Величéние, *с. ср.* отъ **величúѫся**. Навдигание, гордѣние.

Велúчка, им. соб. женеко.

Велúчко, им. соб. мѫжеко.

Величúѫся, **úшся**, — **чúлся**, *гл. об.* Дрѫжъкся на голѣмо, на въсоко; навдигамся, гордѫся; **гордúтьси**, **возноситьси**. *Величѫся съ хубавы дрѣхы.*

Величáѭ, **ешь**, — **чúлъ**, *гл. д.* Славѫ, навдигамъ нѣчто, съ нѣкакво имя; **величáть**.

Величáние, *с. ср.* отъ **величáѭ**.

Вéлка, им. соб. женеко.

***Вéлка**, *с. ж.* Рѣзинъ, филиа отъ нѣчто; **лóмтикъ**.

Вéлко и **Вéлчё**, им. соб. мѫжко.

Вéлно и **вéлнѣ**, *нар.* Много, тврьдѣ, моцнѣ, яцѣ; **óчень**, **весьмá**, **слúшкомъ**.

Имамъ, имамъ, бъхъ не ловѫ,
Имамъ сына Костадина,
Ама ми е велно младо,
Велно младо, та глупаво. *Пѣс.*

Вéло, им. соб. мѫжеко.

Вéлѭ, **нишь**, — **лúлъ**, *гл. д.* 1) Думамъ, казвамъ, говорѫ, ромонѫ; **говорúть**.

Чюешь ли ми, любя,
Что тамбура вели,
Тихо отговаря. *Пѣс.*

2) Заповѣдамъ, новеливамъ; **велѣть**, **приказывать**. *Дѣца правятъ что вели баща имъ.*

Вéлна, им. соб. женеко.

***Велúкимь**, *съѫз. Т.* Ала, ама, обаче, нъ, а; **одúнако**, **но**.

Вéлна недѣлна, в. **велúка недѣлна**.

Вéлна срѣда, в. **велúка срѣда**.

Вéлна сѫбота, в. **велúка сѫбота**.

Вепъ́рскъ́ый, **ска**, **ско**, *пр.* отъ **вепъ́ръ**. Вампирскъ́ый. — **скы** *нар.* Вампирскы.

Вепъ́рство, *с. ср.* Вампирство.

Вепъ́ръ, *с. м.* в. **вампúръ**.

Вепърúсамь (да ся), *гл. свр.* отъ **вепърúсвамся**. Да ся вампирясамь.

Вепърúсвамся и **вепърúсуамся** (да ся **вепърúсамь**), *гл. об.* Вампирясвамся.

Вепърúсване и **вепърúсуване**, *с. ср.* Вампирясване.

Вéпьръ, *с. м.* Вепръ, мѫжеска свиня, шинаръ, нерѣзъ, глъгъ, глъганъ, глъгаръ, кръпакъ; **самéцъ свинно́й**, **кабáнъ**. *Дивъ като вепьръ.*

Веранóсамь, *гл. свр.* отъ **веранóсвамь**. Да покварѫ, да развалѫ, да ослабѫ. — **сѫ**, *прич. стр.* Покварены́й, развалены́й, ослабены́й.

Веранóсвамь и **веранóсуамь** (да **веранóсамь**), *гл. д.* Правѫ нѣчто да стане веранъ, покварямъ, развалямъ, ослабямъ. — **мся**, *гл. възвр.* и *стр.* Покварямся, развалямся, ослабвамъ, ставамъ веранъ.

Веранóсване и **веранóсуване**, *с. ср.* Покварване, развалане, ослабване.

***Верáнъ**, *пр. исизм. Т.* Покваренъ, развален, ослабѫлъ.

***Вергиджúя**, *с. м. Т.* Който събира вергиѭ; **сбóрщикъ нóдати съ дóма**. *Въ село е дошълъ селскы́й хаберджúя, момúнъ вергиджúя.*

Вергúйка, *ум. ж.* отъ **вергúя**.

***Вергúя**, *с. ж. Т.* 1) Данъ отъ кѫщѫ, порѣзъ, бирúя, биръ; **нóдать съ дóма**. *Въ малко село чясто вергúя.* 2) Дарба, подадение; **даръ**, **даровáние**, **талáнтъ**.

Верéнъ, *с. м.* Поребъръ; казвася за платъ, за дъскѫ и проч.: *рѣжѫ на веревъ*, кога ся рѣже не по пищкѫ право надлъжь или напрѣкъ, а накриво, полѣгато; **наискóсокъ**, **нáнскось**, **нáоткось**, **вкось**, **нáкось**. — *Работа-та врьви на веревъ*, не-както трѣбва, наопакъ, нерядовно.

***Вéреджа**, *с. ж. Т.* в. **фéреджа**.

***Веремлúя**, *пр. исизм. Т.* Боленъ отъ веремъ, отъ съскѫ; който има тѫкъ болесть; **чахóточный**.

***Верéмъ**, *с. м. Т.* Болесть съска, суска; **чахóтка**.

Вересúйка, *ум. ж.* отъ **вересúя**.

***Вересúя**, *с. м. Т.* 1) Кога ся купува или продава нѣчто на вѣрѫ, безъ да ся броять тутакси парꙋ, на нощакъ; **на кредúтъ**, **въ долгъ**. *Купувамь стокѫ на вересиѭ;* **покупáть товáръ на кредúтъ**, **въ долгъ**. *Който ние на вересиѭ, два пѫти ся опива. Който дава на вересиѭ, ще си останѳ безъ сермиѭ. Ракиѭ на вересиѭ, вино на вѣрѫ. Вересия — потрѣсия. Вересия — гола шия. Вересия — праздна ксия. — Хваща на вересия*, сир. не както трѣбва, а какъ да е. 2) Кога нѣкой има да зема парꙋ отъ стокѫ, продаденѫ на вѣрѫ; **вúручки**. *Отишълъ е по вересиѭ*, сир. да събира вересии.—*Юнашка вересия*, на вѣрѫ, на добръ е Господь.

***Верúкъ**, *с. м.* Смола, разтопена въ спиртъ, та да ся натрые съ неѫ нѣчто за да бѫде лъскаво и да ся пази отъ влажность, лустро; **лакъ**.

Верýга, *с. ж.* 1) Веръга; цѣнь 2) Една трѣва на ставовъ.

Верýжка, *ум. ж.* отъ **верýга**. Веръжка.

цѣно́чка. *Вито, плетено, на судны мѫкъ кладено.* Гат. — Веружка.

Верѣ́га, *с. ж.* Веруга: 1) Вѫже отъ желѣзо, спиджиръ, спиджиръ; **цѣнь.** *Турихѫ му верѣгы, заковахѫ го въ верѣгы.* 2) Верѣга съ кукъ и на два-та краиа, та за единъ край ся окачиа за верѣгало-то, а другъ край виси надъ огнище-то, за да закачать на него котлы надъ огъня да врять; **цѣнь съ крю́чьами для вѣшанія котла́ надъ огнёмъ.** *Чючиа чючи, виса виси; рипиѫ чючиа, хваиѫ висѫ.* Гат. — Верѣга и мѣдникъ. — *Дрѣвена верѣга,* катрачь.

Верѣга́ло, *с. ср.* Верѣжно дрѣво, прѣчка, вградена въ коминъ, за да ся окачать на неѫ верѣгы, а на верѣгы-тѣ котли, за да врять на огъня; **перекла́дина въ трубѣ, на кото́рую вѣшаютъ цѣпи, а на сихъ послѣ́днихъ вѣшаютъ котлы́ надъ огнёмъ, что́бы вари́ть въ нихъ что.**

Верѣ́гица и

Верѣ́жка, *ум. ж.* отъ **верѣ́га.** Веружка; **цѣно́чка.**

Верѣ́жникъ, *с. м.* Водило, юларь отъ верѣгѫ; **но́водъ изъ цѣпи.**

Верѣ́жници, *с. м. мн.* Южници верѣжници, праздници на 16 Іануарина и 20 Юлина за гръмотевицѫ. Тыя дни не ся работило ничто, и който носи дрѣхѫ или друго, уработенъ прѣзъ верѣжници-тѣ, щиало да го трясне трискавица.

Верѣ́жно дрѣво́, в. **верѣга́ло.**

Верѣ́жный, — жнъ и **— женъ, жна, жно,** *пр.* отъ **верѣ́га; цѣно́й.**

Весгра́дъ, *с. м.* Пазаръ, что става нѣйдѣ въ уречено врѣмя и трае нѣколко дни, и на него дохождать тръговци отъ много мѣста за продаване и купуване; купци, съборъ, панаиръ; я́рмарка, я́рмонка.

Весдéнь, *нар.* вм. *весь день,* цѣлъ день; **цѣ́лый день, день деньско́й.** *Весдень работѫ. Докато жена не ще да мѣси, весдень сѣс.*

Веселба́, *с. ж.* 1) Веселиа, веселение, кога ся нѣкои веселять съ ядене и пиене, съ игры, като на сватбѫ; джумбушь, знафетъ; **увеселе́ніе, весе́лье, пиръ.** 2) Кога е нѣкой веселъ, веселиа; **весёлость.**

Веселбо́йца, *ум. ж.* отъ **веселба́.**

Васеле́ние, *с. ср.* 1) Кога нѣкой весели другыго; **забáва.** 2) Кога ся веселять нѣкои, веселба, сефуване, джумбушь; **увеселе́ніе.**

Весе́лие, *с. ср.* Веселба, веселиа; **весе́ліе.**

Весели́-кѫщѫ. Така казвать на вино-то. В. **весели́нъ.**

Веселина́, *с. ж.* Кога е нѣкой веселъ; веселба; **весёлость.**

Станинине господине!
Тебѣ нѣемъ, Бога славимъ,
Отъ Бога ти много здравіе,
Отъ дружинѫ веселина. *Пѣс.*

Весели́на, им. соб. женско.

Веселинка́, *ум. ж.* отъ **веселина́.**

Весели́нъ, 1) *с. м.* Така казвать на вино-то, весели-кѫщѫ. Вино-то срѣщнѫло просото и му рекло: *добръ день, трохлѣ!* Просо-то отговорило: *далъ ти Богъ добро, пробий-главѫ!* Вино-то видѣло, че сбрькало, и кога ся срѣщнѫло второ́й пѫть съ просото, рекло му: *добръ день, изпълни-трапезѫ!* Просо-то тогава отговорило: *далъ ти Богъ добро, веселине!* 2) Им. соб. мѫжко.

Ве́селичкый,—чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **ве́селый.** Веселкый; **весёленькій.** *Минѫ му болка-та, та е по́-веселичькъ.* — **чко,** *нар.* Веселко; **весело́нько.** *Веселичко прѣкарахмы дена.*

Веселиа, *с. ж.* в. **веселба́.**

Ве́селкый, ка, ко, *пр. смякч.* отъ **ве́селый.** Веселичкый; **весёленькій.** *Живка, здравка, веселка!* Поздравиане кога къха нѣкой. — **лко,** *нар.* Веселичко; **весело́нько.** *Веселко му е на срьдце-то, че си има паричкы.*

Ве́селнъый, — льнъ и **— ленъ, лна, лно,** и **Ве́селый, лъ, ла, ло,** *пр.* 1) Радостнъый, който се радва за нѣчто, който не е угрыженъ, който има кефъ; **весёлый.** *Весело лице,* **весёлое лицо́.**

Азъ й поискахъ единѫ ябълькѫ;
Тиа не ми даде ни веселъ поглядъ. *Пѣс.*

Весело срьдце кѫдѣлѫ пряде. Пълна плоска — весело срьдце, праздна плоска — уклювнѫлы уши. Веселъ гостъ — навѫсенъ домакынъ. Сиромашиа-та купува по единѫ окѫ брашно, и отъ насъ е по́-весела. — Весела ти кѫща; така честитиавать за нѣчто радостно; **поздравле́ніе по слу́чаю приключе́нія чего́ нибу́дь прія́тнаго.** — *Весела година,* подмѣтание за присмѣхъ на нищанъ. 2.) Казвася за цвѣтиа и за всиако растение, неизвѫнѫлъый, зеленъый; **свѣжій, живо́й (о цвѣта́хъ и въобще́ о расте́ніяхъ).** *Отъ росѫ-тѫ цвѣтие-то става весело. Весела кытка.* — **ло,** *нар.* Радостно, съ веселие; **ве́село.** *Съ добръ другарь и въ зло врѣмя весело.*

Веселѝѫ, и́шь, — **ли́лъ,** *гл. д.* Правъ нѣкого да е веселъ, докарвамъ му веселинѫ; **весели́ть, тѣшить, забавля́ть.** *Вино бабѫ весели.* — **селѝѫся,** *гл. възвр.* 1) Бъпамъ веселъ, радвамся за нѣчто; **чу́вствовать удово́льствіе.** 2) Прѣминувамъ врѣмя-то съ веселбѫ; **весели́ться.**

Три дни пали, три дни ми сѫ пили,
И играли и ся веселили. *Пѣс.*

3) *гл. стр.* Бѣхамъ веселенъ. — **ле́нъ**, *прич. стр.*

Весели́вамъ, *гл. мн-кр.* отъ **весели́ж**.

***Весели́жъ**. *Т.* Нѣкои така пишѣтъ въ писмата си накраа намѣсто обыкновено-то: *добро виджнье*, или, *прочее—здравѣ*.

Ве́сла, *с. ж.* Лопата-та, съ коѣто опраатъ враницѫ; кръма, кръмило, димень; **руль, кормѝло**.

Весло́, *с. ср.* Лопата, съ коѣто си кара враница, каикъ, по водѫ; **весло́**.

Весмя́, *нар.* Много, твръдѣ, яако, мощнѣ; **весьма́, о́чень**.

Весь и вьсь, вса, все, *пр.* 1) Всичкый; **весь**. *Ограбили весь имотъ и добытъкъ на селяны-ты. Весь ѭтъ прѣминѫхмы весело.* 2) Цѣлъ; **цѣлый**. *Весь день работѫ.*

Ветя́ръ, *с. м.* вм. **вехтя́ръ**.

Ветѐние, *с. ср.* отъ **ветѫ́**.

Ветиня́, *с. ж.* вм. **вехтиня́**.

Ве́тичкый, — **чькъ, чка, чко**, *пр. смякч.* отъ **ве́тхый**. Вѣзъ-ветхый, при-ветхый. *Ветичка дрѣха.*

Ве́ткый,—**тькъ, тка, тко**, *пр.* вм. **ве́тхый**.

Ве́тость, вм. **ве́тхость**.

Ветуши́на, *с. ж.* Вехто нѣчто, вехтяръ; **ве́тошь, ветошье, обно́сокъ**.

Ветуши́нка, *ум. ж.* отъ **ветуши́на**. *Да си приберѫ ветушинкѫ-тѫ, па да тръгнемъ.*

Ве́тхость, *с. ж.* Ветость: 1) Кога е нѣчто отъ много врѣмя, отодавна; **дре́вность**. 2) Кога е нѣчто ветхо, уваляно, покварево; **ве́тхость**.

Ве́тхый, — **тъхъ, тха, тхо**, *пр.* Вехтый, веткый, ветый: 1) Одавнашний, что е отъ много врѣмя; **ста́рый, ве́тхый**. *Ветъхъ пријатель;* **ста́рый другъ**. *На ветхо село новъ законъ не прави. Вехто село, вехтъ кметъ. Вехто село, новъ адетъ. Ветъхъ грѣхъ, ново покаание.* 2) Прѣминѫлый; **прошѐдшій**. *Ветъхы работы.* 3) Староврѣменскый, что е отъ старо врѣмя, едноврѣмяшный; **старѝнный, дре́вній**. *Ветхо врѣмя*, старо врѣмя; **дре́внее врѣмя**.

Стоане, ветхый войводо,
Отъ ветхо врѣми останѫлъ,
Стоане, прости ли щешь нъı. *Пѣс.*

4) **Увалянъый**, износенъый, разваленъый, покваренъый; **ста́рый**. *Ветхы дрѣхы*; **ста́рое пла́тье**. *Ветха кѫща*, **ста́рый домъ**. *Ветхо кръпи—конци хаби; старо люби — дъне губи. Водяничарскый камыкъ колкото по́-ветъхъ, толкова по́-тънъкъ. Ветха крина ново дъно. Ветха глава ветха гугла. Който пази ветхы-ты, спечалва новы-ты. Менѣ ветхо, тебѣ ново.* 5) Казвася за чловѣкъ: **старый**; **ста́рый (о человѣкѣ)**. 6) Не новый, старый; **ста́рый**. *Ветхо вино;* **ста́ро вино́**.—**Ветхо**, съ прѣдлогъ *на—на ве́тхо*, като *нар. Тѫж дрѣжѫ съмъ купилъ на ветхо. На ветхо ся продава по три грошна ока-та. — Дадохъ го на ветхо*, продадохъ го съ долнѫ цѣнѫ.

Ве́тый, тъ, та, то, *пр.* вм. **ве́тхый**.

Ветѣ́ние, вм. **вехтѣ́ние**.

Ветѣ́жъ, вм. **вехтѣ́жъ**.

Ветѫ́, вм. **вехтѫ́**.

Вехта́рецъ, *ум. м.* и

Вехта́рчя, *ум ср.* отъ **вехта́ръ**. Ветушинка.

Вехта́ръ, *с. м.* 1) Ветха, износена дрѣха и какво да е ветхо нѣчто, ветушина, дрипелъ; **ве́тошъ, ветошье, обно́сокъ, лохмо́тье**. 2) Който купува и прѣпродава ветхъı нѣчта; ескиджина; **ветошникъ**.

Вехте́ние, *с. ср.* отъ **вехтѫ́**. Ветение, правение нѣчто вехто, валание.

Вехтиня́, *с. ж.* 1) Ветхость. 2) Нѣчто отъ ветхо врѣмя; **старѝнная вещь, дре́вность**. 2) Вехтяръ, ветушина; **ве́тошь, ве́тошье, обно́сокъ**.

Ве́хтичкый, — **чькъ, чка, чко**, *пр. смякч.* отъ **ве́хтый**. Ветичкый; **ста́ренькій**.

Вехтури́на, *с. ж.* Всякаквъı вехтъı нѣчта; **ве́тошь**.

Ве́хтый, **тъ, та, то**, *пр.* в. **ве́тхый**.

Вехтѣ́ние, *с. ср.* отъ **вехтѣ́жъ**. Ставане вехтъ; **ветша́ніе**.

Вехтѣ́жъ, ешь, — **тѣлъ**, *гл. ср.* Ставамъ вехтъ; **старе́ть, ветша́ть**.

Вехтѫ́, ѝшь, — **тѝлъ**, *гл. д.* Правъ нѣчто вехто, валямъ го; **дѣлать ве́тхимъ**.

Ве́че и **вечь**, в. **вѝче**.

Вече́ра, *нар.* Вчера; **вчера́, вчера́сь**.

Вече́рина, *с. ж.* Вечерне врѣмя, вечеръ; **ве́черъ, вече́рнее врѣмя**. *Квечеринѫ*, като *нар.* Подъ-вечеръ, надъ-вечеръ; **къ ве́черу, подъ ве́черъ**.

Вече́рица, *ум. ж.* отъ **вече́рка**. Вечерка.

Вече́ричка, *ум. ж.* отъ **вече́рица**. *Мала вечеричка — дълга живѣячка.*

Вече́рка, 1) *ум. ж.* отъ **вече́рка**. Вечерица. 2) *с. ж.* Кога ся съберѫтъ вечерь нѣкои нѣйдѣ да работятъ, да сѣдѣнкватъ; сѣдѣнка.

Има майка милѫ щеркѫ,
Та ѭ пусти на вечеркъı
Да ми визе шареңъ гергевъ. *Пѣс.*

Вечѐрни, *с. ж. мн.* Четърне вечери: срѣщѫ Никулъ-день, колядѫ, сурвѫ годинѫ и крѫщение (Богоявление) и обряди-ти, конто ся извръшнатъ въ тѣхъ.

Вечѐрний, — **рнь** и — **рень, рнія, рне**, *пр.* Что става вечеръ, вечерашний; **вечѐрній**. *Вечерне врѣмя.*

Вечéрникъ, *с. м.* Вѣтъръ, что духа вечеръ. *Вечерникъ има при устие въ планинж и при море.*

Вечéрница, *с. ж.* 1) Звѣзда, что изгрѣва вечеръ на западъ, като чтомъ зайде слънцето, и свѣти повяче отъ другы-ты звѣзды; **вечéрняя звѣзда, вечéрница.**

Сѣдиѫлъ Марко съ майкѫ да вечеря,
Надъ него е звѣзда вечерница. *Пѣс.*

2) Малка пеперудка, что врьчи вечеръ около пламъка на свѣщь; вѣщерица; **вечéрній мотылёкъ.**

Вечéрно ни́ля. Животно *Vespertilio murinus,* каралѣпъ, лилякана, лиляк, нетопыръ, нощно ниля, прилѣпъ, сумракъ; **летýчая мышь, нетопы́рь, кожáнъ.**

Вечéрня, *с. ж.* Молитвы, что ся четѫть въ црькви нáдъ-вечеръ; **вечéрня, повечéріе.**

Вéчеръ, *с. м.* и **вéчерь,** *с. ж.* Врѣмя, кога наближи да зайде слънце-то и слѣдъ заходъ; **вéчеръ.** *Добръ вечеръ*; така ся здравкать вечеръ. *Добръ вечеръ. — Да тя годимъ (оженимъ) утрѣ вечеръ. Добръ вечеръ, баби, и вамъ вжтрѣ булкы. На пары-ты добро утро, на парѣ-ты добръ вечеръ. — Нáдъ-вечеръ, пóдъ-вечеръ, прúвечеръ,* на врѣмя слѣдъ пладне кога приближава да стане вечеръ, квечерина; **къ вéчеру, пóдъ вéчеръ, перéдъ вéчеромъ.** *Дойди нáдъ-вечеръ да ся видимъ. Пóдъ-вечеръ излѣзе вѣтъръ. Прú-вечеръ става хладно. — Отъ-вечеръ,* когато мрьква; **съ вéчера.** *Трѣнкахмы óтъ-вечеръ, та врьвѣхмы цѣлѫ нощь.*

Вéчеръ и вéчерь (вечерь-тѫ), като *нар.* Въ вечерне врѣмя; **вéчеромъ, вечеркóмъ.**

Иди речи, Димитро-ле, мами си,
Да тя пуща зарань, вечеръ на водж. *Пѣс.*

Зарань ляща, вечеръ мерджемекъ. Зарань господарь, вечеръ говядарь. Който ся зарань смѣе, вечеръ плаче. Кой на два дни, кой на три дни, нашка Бръза въ срѣдж вечеръ. Вечеръ на чересло, сутрень на повѣсмо. Вечеръ като топоришкж, сутрень като мышкж. — Снощи вечеръ, вчера вечерь-тѫ, вчера по вечерьж; **вчерá вéчеромъ.** — *Утрѣ вечеръ,* утрѣ вечерь-тѫ; **зáвтра вéчеромъ.** *Утрѣ вечеръ щж вы дойдж на гостю.*

Вечéрня, *с. ж.* 1) Вечерне врѣмя, кога ся сдрачава; **врéмя ýжина.** *Ходж по вечерьж. Снощи по вечерьж ны дойдохж гостю. Мрьзеливи-ти по вечерьж ся разработвать. — Голѣма вечерка;* вечеръ кога ся стъмни хубавѣ и нѣколко пó-късно.—*Таúна вечерка,* нощныж много късно, глуха доба, потайно врѣмя, срѣдъ нощь, кога ся вяче ничто не чюе.

Снощи по тайныж вечерьж
Триста ся пушкы пукныѫлы,
Петстотинъ момци падныѫли,
Шестотинъ майкы въскныѫлы. *Пѣс.*

Червена зора, мокра вечерка, когато зарань на истокъ има чрьвены облаци, прúвечеръ вали дъждъ. 2) Яденье вечеръ; **ýжинъ.** *Канемъ сьмы на вечерж; я приглашёнъ на ýжинъ. Кратка вечерка, длъгъ животъ. Спрати вѣрж и вечерка. Домашна вечерка най-лесно ся прѣтурка. Ни мжжева грыжка, ни добра вечерка.*

Вечéрямъ, *гл. д.* Ямъ вечерьж; **ýжинать.** *Вечеряй, свекрe, да ти попощж брадятж. Който лъже и обѣдва, дума право и не вечерка. Чегато снощи не е вечеркалъ,* спр. много яде. *Вечерка, кога намѣри.*

Сѣдиѫлъ Марко да вечерa
Съсъ неговж старж майкж. *Пѣс.*

Вечéряне, *с. ср.* Яденье вечерьж.

Вечéряшній, — **шнь** и — **шень, шня, шне,** *пр.* отъ **вечéря.** Вечерний; **вечéрній.** *Вечеряшняж-тж работж за утрѣ не оставяй.*

Вечь, в. **вúче.**

Вéщúца, *ум. ж.* отъ **вещь**; **вещúца.**

Вещь, *с. ж.* Всяко нѣчто, что го има отъ естество или отъ чловѣка направено; стварь, нѣчто, работа; **вещь.**

Вжéщвамь (да вжéщж), *гл. д.* Правьж нѣчто да стане жежко, нагрѣвамь, стоплювамь, нагорящавамь, нажежявамь; **нагрѣвáть, накáливать.** *Вжещилъ желѣзо-то, та не може ся побарне.* — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Нагорящавамся, нажежявамся, стоплювамся; **нагрѣвáться, накáливаться.**

Вжéщваніе, *с. ср.* Нагорящаване, нажежяване, стоплюване; **нагрѣвáніе, накáливаніе.**

Вжéщж, ишь,—щúлъ, *гл. свр.* отъ **вжéщвамь.** Да стоплыж, да нагорящж, да нажежьж; **нагрѣть, накалúть.** — **щенъ,** *прич. стр.* Стопленъ, нагорященъ, нажеженъ; **нагрѣтый, накалённый.**

Вжилавúж (да ся), **úшь,** — **вúлся,** *гл. свр.* отъ **вжилавúвамся.**

Вжилавúвамся (да ся вжилавúж), *гл. об.* 1) Ставамь жилавъ; **становúться гúбкимъ, тягýчимъ, упрýгимъ.** 2) Ставамь якъ; **становúться крѣпкимъ, сúлнымъ.**

Вжилавúваніе, *с. ср.* отъ **вжилавúвамся.**

Вжю́рвамь (да вжю́рж), *гл. д.* Затъкъвамь, натъкъвамь, забучвамь, набучвамь; **втыкáть.** — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Затъкъвамся, натъкъвамся, забучвамся, набучвамся.

Вжю́рваніе, *с. ср.* Затъкване, натъкъване, забучване, набучване.

Вжю́рж, ишь, — **рúлъ,** *гл. свр.* отъ **вжю́рвамь.** Да затъкнж, да натъкнж, да забучьж,

да набучѫ; **воткну́ть.** — **ренъ**й, *прич. стр.* Затъкнѫтый, натъкнѫтый, забученъ**ый**, набученъ**ый**, **во́ткнутый.**

Взаи́мно, *нар.* Въ изречение като: *взаимно и азъ вы поздравлявамь,* въ отговоръ на поздравление.

Взаконя́ѫ, я́шь, — **ня́лъ,** *гл. свр.* отъ **взаконя́вамь.** Да узаконѫ; **узако́нить.** — **не́нъ**ый, *прич. стр.* Узаконенъ**ый**; **узако́ненный.**

Взаконя́вамь (да взаконя́ѫ), *гл. д.* Узаконявамь, правѫ нѣчто законъ; **узаконя́ть.** — **мся,** *гл. възвр.* Ставамь законъ; **узаконя́ться.**

Взаконя́ване, *с. ср.* Узаконяване, ставане законъ; **узаконе́ніе.**

Взвѣря́ѫ (да ся), **я́шь,** — **ря́лся,** *гл. свр.* отъ **взвѣря́вамся.** 1) Да станѫ като звѣрь. 2) Да ся разлютѫ, да ся разярѫ като звѣрь; **остервени́ться.**

Взвѣря́вамся (да ся взвѣря́ѫ), *гл. об.* 1) Ставамь като звѣрь. 2) Разлютявамся, разяряавамся; **разъяря́ться подо́бно звѣрю, остервеня́ться.**

Взвѣря́ване, *с. ср.* отъ **взвѣря́вамся.**

Взе́мамь (да взе́мѫ), *гл. д.* в. **зи́мамь.** — **манъ**ый, *прич. стр.* Зиманъый.

Взе́мане, *с. ср.* в. **зи́мане.**

Взе́мѫ, е́шь, взелъ, *гл. свр.* отъ **взе́мамь** и **зи́мамь.** Да земѫ. — **менъ**ый и **взя́тый,** *прич. стр.* Земенъый, зятый.

Зи́мамь (да зе́мѫ), *гл. д.* в. **зи́мамь.** — **манъ**ый, *прич. стр.* Зиманъый.

Зи́мане, *с. ср.* в. **зи́мане.**

Взи́рамся (да ся взрѫ), *гл. об.* 1) Съглядвамь, давамь око на нѣчто, вглядвамся, зазирамся на нѣчто; **обраща́ть внима́ніе на что.** *Той ся взира въ всичко, что види.* 2) Залѣгамь да разглядамь нѣчто, зазирамся, заглядвамся, вглядвамся, зрѣтамь, призрѣтамь; **всма́триваться, вгля́дываться, взира́ться.** *Взирася да види какъ е работено.* 3) Вглядвамся, съглядвамь, призирамся, в'очавамся на всичко и намирамь маханѫ; **придира́ться, привя́зываться, приставя́ть.**

Взи́ране, *с. ср.* отъ **взи́рамся.** Вглядване, призиране, зазиране, в'очаване.

Взлѣ́ѫ (да ся), **я́шь, взля́лся,** *гл. свр.* отъ **взля́вамся.** Да станѫ зълъ.

Взля́вамся (да ся взлѣ́ѫ), *гл. об.* Ставамь зълъ; **становя́ться злымъ.**

Взо́рѣ (въ зорѫ), *нар.* 1) Въ утрене врѣмя, сутренѫ, сутрень, за́рань; **у́тромъ.** 2) Сутренѫ рано, за́рань рано; **у́тромъ ра́но.** 3) Сутренѫ, кога земе да ся раздрачиава, по зорѫ, призори; **у́тромъ когда́ начина́етъ разсвѣта́ть.** 4) Утрѣ, зара́нь; **за́втра.** *Взорѣ по пладня,* утрѣ по пладне.

Взрѣ́ѫ (да ся), **и́шь, взрѣ́лся,** *гл. свр.* отъ **взи́рамся.** Да ся вглядамь, да ся в'очѫ, да ся зазрѫ.

Ви́вамся и ви́вувамся (да ся ви́вѫ), *гл. об.* Бухвамь, буквамь, избухвамь, пламнувамь; **вспы́хивать.**

Ви́вѫ (да ся), **е́шь,** — **нѫ́лся,** *гл. свр.* отъ **ви́вамся.** Да бухнѫ, да букнѫ, да избухнѫ, да пламнѫ; **вспы́хнуть.**

***Ви́гла,** *с. ж.* Пусула за глядание надалечь, турбинъ; **зри́тельная труба́, телеско́пъ.**

Та ся узе златнѫ виглѫ,
Та разгляда горѣ, долу,
По пѫтища, по друмища. *Пѣс.*

Ви́да, им. соб. женско. Срѣщася и въ гатанкѫ за кравѫ и теля: *въпрѫ Вида отъ высока рѫда, что ѫ Трьна съ четыре зрьна.*

Ви́двамь и ви́дувамь, в. **ви́ждамь.**

Ви́дё, им. соб. мѫжско.

Ви́динъ, им. соб. мѫжско.

Ви́дица, *с. ж.* Пещь, въ когато най-напрѣдъ топять желѣзнѫ-тѫ рудѫ, кога да вадять отъ неѫ желѣзо; пехца (пещца); до́мна, до́менная печь.

Ви́до, им. соб. мѫжско.

Ви́довнъый, — **вньъ и** — **венъ, вна, вно,** *пр.* Что ся види. *Видовна работа.* — *Да ти е видовно!* Благословия за кога дадѫть нѣкому нѣчто или му направять нѣчто добро.

Ви́довъ день. Празникъ на 15 Юния; празднувать го селяне-ти за да не види Господь грѣховы-тъи имъ. — *До́-ще видовъ день,* сир. до́-ще врѣмя да ся види, да ся познае, да стане явно, какъ е работа-та, за кожто ся говори. *Всяка коза за свой кракъ, пъ кога дойде видовъ день, щемъ видѣ.*

Ви́домь, твор. над. отъ **видъ.** Въ изречение; *дойдохъ ни́-видомь,* дойдохъ да ся видимъ.

Видри́йци, *с. ж. мн.* Раст. *Fritillaria imperialis,* кѫкълъ, туй; **кудря́вка, ря́бчикъ, ца́рскій вѣне́цъ.**

Ви́дулъ, им. соб. мѫжско.

Видъ, *с. м.* 1) Онова, что ся види на нѣчто, лице, сима; **видъ.** *Хубавъ видъ.* 2) Глядъ; **нару́жность, нару́жный видъ.** *Нѣчто добро на видъ.* — *Да бѫде нѣчто на видъ,* ще рече: да е на мѣсто, дѣто да ся види; **быть на виду́.** — *И видъ да му ся не види,* сир. да ся изгуби, да го нѣма никакъвъ; **что́бы и слѣдъ его́ простыл.**

Видѣлина́, *с. ж.* Видѣло, свѣтлина за да ся види; **свѣтъ.**

Видѣлинка́, *ум. ж.* отъ **видѣлина́.** Видѣлце, видѣлко.

Ви́дѣличкый, — **чькъ, чка, чко,** *пр. смякч.* отъ **ви́дѣлый; свѣтленькій.**

Ви́дѣлко, 1) *ум. ср.* отъ **ви́дѣло.** Видѣлце, видѣлинка, свѣтлинка. 2) *Нар. смякч.* отъ **ви́дѣло; свѣтленько.**

Ви́дѣло, *с. ср.* 1) Видѣлина, свѣтлина; **свѣтъ.** 2) Что е за да свѣти, свѣщь, масло и проч. за свѣтене. — *На видѣло,* дѣто ся види; **при свѣтѣ.** — *По видѣло,* доклѣ още ся види; **при свѣтѣ, за́-свѣтло.** *Пристигнѫхмы по видѣло.*

Ви́дѣлце, *ум. ср.* отъ **ви́дѣло.** Видѣлко, видѣлинка, свѣтлинка.

Ви́дѣлый, лъ, ла, ло, *пр.* Въ чтото ся види, въ чтото не е тъмно; **свѣтлый.** *Видѣла кѫща. Видѣла нощь,* когато грѣе мѣсячина. — **Ви́дѣло,** *нар.* 1) Не тъмно, кога ся види; **свѣтло́, ви́дно.** *Станѫ видѣло,* съвнѫ; **разсвѣло́.** 2) Явно, ясно. познато; **я́вно, я́сно.**—*Да излѣзе работата на видѣло,* да ся познае истина-та.

Видѣлый, лъ, ла, ло, *пр.* Който е видѣлъ много, комуто е минѫло прѣзъ главѫ, пълный; **вида́лый, быва́лый.** *Не пытай старо, а пытаи видѣло;* **не спра́шивай у ста́раго, а спра́шивай у быва́лаго.**

Ви́дѣне, *с. ср.* Кога види нѣкой или ся види нѣчто.

Видѣне, *с. ср.* отъ **да ся ви́дѫ.** На изпращане и кога нѣкои ся раздѣлять за много врѣмя казвать си: *добро видѣне;* **до свида́нія.** Исто-то пишѫть и въ писма на краа.

Ви́дѣнъ, им. соб. мѫжско.

Ви́дѣтъ. Отглаголно реченне отъ **ви́дѫ,** непзмѣнаемо, казвася съ глаголъ **сьмь:** *Видѣтъ сьмь, видѣтъ си, видѣтъ с, видѣтъ смы, видѣтъ сте, видѣтъ сѫ,* все едно като: видѫся, видишся, видися видимся и проч. *Село-то е видѣтъ оттука,* видися оттука; **селе́ніе ви́дно отсю́да.** *Не е видѣтъ,* не видися; **не ви́дно.** *Видѣтъ му с,* види му ся, сочи му, личи му, познатъ му е, познава му ся.

Ви́дѫ, ишь, — **дѣлъ (ви́ждамь, ви́двамь),** *гл. д.* 1) Глядамь, усѣщамь съ очи-тъи, работятъ ми очи-тъи; **ви́дѣть.** *Азъ видѫ надалечь;* **я ви́жу далеко́.** *Кой накѫдѣто види да бѣга.* 2) Познавамь, разбирамь, същамся, усѣщамь; **ви́дѣть, понима́ть, дога́дываться, чу́вствовать.** *Азъ видѫ, че сьмь сгрѣшилъ;* **я ви́жу, что оши́бся, что я винова́тъ.** *Азъ видѫ какво искашь да кажешь;* **я понима́ю, что ты хо́чешь сказа́ть.** *Видѣхъ, какво мысли тоѝ;* **я дога́дался о его́ намѣре́нія.** *Азъ видѫ, че сьмь боленъ;* **я чу́вствую, что я нездоро́въ.** *Не видите ли, че вы лъже?* **ра́звѣ вы не замѣча́ете, что онъ васъ обма́нываетъ? Да ви́дѫ,** — **дѣхъ,** — **дѣлъ,** като *гл. д. свр.* 1) Да ся научѫ; **узна́ть; *Иди та вижь какво ся прави тамъ;* поди́ узна́ть, что тамъ дѣлается.** *Пытахъ и видѣхъ, че нѣма ничто;* **я спра́шивалъ и узна́лъ, что ничего́ нѣтъ.** 2) Да опытамь; **попро́бовать.** *Вижь добро ли е това вино;* **попро́буй хорошо́ ли э́то вино́.** *Да видѫ какъ пише това перо;* **попро́бую какъ ни́шется э́тимъ перо́мъ.** 3) Да ся погрѫжѫ, да настоѫ; **позабо́титься, заня́ться.** *Вижте да нагласите, да свръшите тѫжъ работѫ;* **позабо́титесь, постара́йтесь устро́ить, ко́нчить э́то дѣло.** *Да видѫ да приготвѫ вечерѫ;* **займу́сь пригото́вить у́жинъ. Ви́дѫся,** 1) *гл. възвр.* Видѫ себе; **ви́дѣть себя́.** *Видѫся въ огледало;* **я ви́жусь въ зе́ркалѣ.** *Вижся какъвъ си ся зачервилъ;* **посмотри́ какъ ты покраснѣлъ.** 2) Показвамся, чинѫся; **каза́ться.** *Витанъ ся види добръ человѣкъ;* **Вита́нъ ка́жется хоро́шимъ челове́комъ.** 3) *гл. стр.* Глядамся; **быть ви́диму, быть ви́диу.** *Вашка-та кѫща ся види оттука;* **вашъ домъ ви́денъ отсю́да.** *Стара планина ся види отдалечь;* **Балка́ны ви́дны и́здали.** 4) *гл. безл.* а) Чинися, показвася, трѣбва; **каза́ться, ви́дно, должно́ быть.** *Видися, че ще вали дъждь;* **ка́жется, что бу́детъ до́ждикъ.** *Види ся да е така,* трѣбва да е така, **должно́ быть такъ.** б) Бъва, става; **быть ви́дану.**

Дѣ ся е чуло видѣло
Живо съсъ мрътво да ходи! *Пѣс.*

Ви́дѣнъ, *прич. стр.* **ви́дѣнный.** — *Господь види,* така казвать: *а)* Опомува, който иска да сбъши нѣчто. *б)* Кога нѣкой иска да увѣри, че е право онова, что казва. — *Да си видѫ работѫ,* да си свръшѫ нѣчто. *Съ тыя пары си видѣхъ много работѫ. Остави мя да си видѫ работѫ-тѫ.* — *Да си видѫ нуждѫ-тѫ,* да си посрѣщнѫ нуждѫ-тѣ. *Зехъ пары назаемъ, та си видѣхъ нуждѫ-тѫ.* — *Видѣхъ му работѫ-тѫ,* прѣмахнѫхъ го, довършихъ го. *Видѣхмы работѫ-тѫ на вино-то,* изпихмъ го. *Доклѣ ми видять очи-ты,* доклѣ сьмь, доклѣ бѫдѫ живъ; **пока́ живъ бу́ду.** — *Нѣма да го видимъ,* не щемъ смъ живи до тогава; **не доживѣмъ до э́того,** — *Нито сьмь видѣлъ, нито сьмь чюлъ,* не знаѫ ничто; **ви́дѣть не видя́лъ, слы́шать не слыха́лъ.** — *Видѣлъ сьмь и добро и зло,* бълъ сьмь и добрѣ и злѣ. *Не сьмь видѣлъ добро на тоа свѣтъ,* никога не сьмь бълъ честитъ. — *Видѣлъ сьмь добро отъ нѣкого,* направилъ ми е добро. — *Видѫ за потрѣбно,* намирамь, че трѣбва; **счита́ю**

ну́жнымъ. — *Да тя не види зло!* така казватъ, като за извинение, на човѣкъ, който билъ нѣйдѣ, нъ тутакси не го съглядали, та послѣ го видѣли. — *Да тя не видж!* и *да тя не видять очи-ты ми!* махнися оттука и да не дохождашъ при мене; **долóй съ глазъ мойхъ! и слѣдá ко мнѣ не кладй!** — *Да ти видж гръба* и *да ти видж длгж-тж*, покажи си гръба, хайде махнися, врьви си оттука; **убирáйся отсю́да, новорáчивай оглóбли.** — *Да видж* и *да видимъ*, *видѣ-щж* и *видѣ-щемъ*, неопрѣдѣленъ отговоръ на пытание за нѣчто кога ще бѫде и ще ли стане; **увúдимъ, посмóтримъ.** *Кога щете правите сватбж-тж?* — *Да видимъ.* — *Видѣ-щешь, видѣще*, казвася на заканж и заплашване. *Ты не слушашь, ама видѣ-щешь.* — *Ще ны види!* щемъ направимъ да разбере кои смъ и что можемъ; **мы себя́ покáжемъ.**—*Видѣ ли!* казва ся на смѣхъ и за укоръ; **что! ви́дѣлъ!** *Видѣ ли! който не мирува!* — *Видѣхъ сънъ* и *видѣхъ нáсънѣ*, съпуваxъ; **ви́дѣть сонъ, ви́дѣть во снѣ.** *Видѣхъ лошь сънъ. Видѣлъ насънѣ, че го гонять.* — *Видѣ не видѣ*, скоро, скоро. *Като го погонихж, видѣ не видѣ какъ прѣскокнж плета.* — *Видѣло ли ся е таково нѣчто!* и *дѣ ся е видѣло такова, нѣчто!* не е бъвало, не е ставало; **ви́данное ли э́то дѣло!** *Нито ся е видѣло, нито ся е чюло.* — *Не ся видѣхж, ни чюхж*, отидохж, не ся знае кѫдѣ; **пропáли безъ вѣсти, безъ слѣдá.** — *Видѣхся въ нуждж*, станж ми нужда. — *Видѣхся въ бѣдж, въ неволж*, намѣрихся на тѣсно. — *Видѣхся въ чюдо*, дойде така, случи ми ся така, чтото да не знаж, да ся чюдж какво да правж. — *Да ся не види! макаръ ся не видѣло! да ся не е видѣло! не видѣлося!* казвася, кога ся надоса нѣкой на нѣчто, като клятва. *Ахъ да ся не види!* ахъ да ся осмѫди, ахъ да ся ощури! *Да ся не видишь! да не си ся видѣлъ! не видѣлся, кога си такъвъ.* — *Да ся не видишь!* прьждосайси, прьждома ти глава-та. — *Да ся не види и не чюе*, да ся загуби, да ся махне отъ свѣта, клятва. *Да ся чюешь, та да ся не видишь! Чюлъ, та ся не видѣлъ!* — *Види ми ся*, чини ми ся, струва ми ся; **мнѣ ка́жется.** — *Отъ това ся види*, показвася; **изъ сего́ ви́дно.** — *Отъ всичко ся види*, познавася; **по всѣмý ви́дно.** — *Видися, че работа-та му не врьви добрѣ*, приличи да не е добрѣ; **ви́дно что дѣлá его́ плóхи.** — *Както ся види*, както сочи, на глядъ; **повúдимому.** — *Ще ся види*, ще ся познае, ще ся разбере, *Ще ся види кой е правъ, кой е кривъ.* — *Доклѣ ся види*, доклѣ е видѣло, доклѣ не ся е стъмнило; **ви́-свѣтло.** — *Видѣ ми ся като на сънъ*, мѣржж ми ся, показа ми ся; **показа́лось мнѣ какъ во снѣ.** — *Божие-то око (Господь) всичко види. Доклѣ не видж, не вѣрвамъ. Съ очи-ты си да видж, пакъ не вѣрвамъ. И да видишь, да не вѣрвашь. Да бъ мирно сѣдѣло, не бъ чюдо видѣло. Въ Цариградъ живѣлъ, царя не видѣлъ. Който не тачи малко-то, нѣма да види и много-то. Щж врьвж, доклѣ очи видять и крака носять. Безъ книгж човѣкъ слѣпъ: не види. Не видѣла баба копж-тж, а видѣла въ неж иглж-тж. Видѣла баба иглж-тж, а не видѣла копж-тж. Господь види, кой е кривъ, кой е правъ. Видѣла камила уши, поискала и роговы. Жаба-та видѣла, че ковжть бъвола, и та си подала крака. Вижь му ума, та му крой абж (кюлафъ). Вижь му ума, та му крой за дома. Вижь му ума, че му купи гайдж, Вижь му дома, та му разбирай за ума. Дѣтя что види, това и казва. Господь види, чие масло у кандило-то гори. Дойди, дѣдо, да си видишь брадж-тж. Видѣло теля пещь, че ж съкало монастиръ. Видѣлъ букж сирене, съкалъ, че е мандра. Не видѣла вѣра, видѣла, та полудѣла. Видите ли мя, селяни? — Видимъ тя, видимъ!* — *До годинж хичь да мя не видите! Вижте мя сега, че имамъ рога. Видѣли у слѣпчча едно око, и него искать да извадять. Врьжи прьстъ и тръгни прѣзъ село, та да видишь лѣкари! Была на хоро-то, а гайдж-тж не видѣла. Видѣло добрю, та бѣгало. Не е катанецъ на врата, че да го видишь. Не си врьла токагж-тж, ако не види четыредесять орѣхы. Всяка мома знае да пѣе у дома си, а да ж видимъ на хоро-то. Нити дявола да видишь, нити да се кръстишь. Не види брьвно-то въ око-то си, а види сламкж-тж у другы-ты. Очи като лъжицж, пакъ не видять ни трошицж. Кога си види уши-ты. Още конка не видѣлъ, крака замахалъ. Несмыслено свѣтъ свѣтува, кой го смысля, не го види. Дѣдо попс, видѣ ли мя, комкахъ ли ся? Знаж дѣда ти, да видж тебе! Едно-то око слѣпо, друго-то не види. Който низко гляда, широко види. Ще ся види, кой е кумъ, кой старѣй сватъ. Въ оглядало-то ся види лице-то, а въ приказкы-ты сърдце-то. Ако си пока-*

жешь колѣно-то, ще ти ся види и гжзъ-тъ. Всякой го има, ала комуто ся види, нему ся смѣять. Комшийска-та кокошка намъ ся види патка. За ви-дѣно село водачь не трѣбва. Видно-то е по́-харно отъ чюсно-то.

Ви́елица, *с. ж.* Кога вали снѣгъ и вѣтъръ вѣе, та го вие; врътуна; **вьюга, вьи́лица, вѣялица, зано́съ, мете́ль, мете́лица, мя-те́ль, кутерма́.** *Вънъ е страшна виелица;* **на дворѣ вѣтеръ кути́тъ.**

Ви́еличка, *ум. ж.* отъ **ви́елица.** Врътуница.

Ви́ене, *с. ср.* отъ **ви́ѭ** и **ви́ѭся.**

Ви́енъый, *прич.* в. **ви́ѭ.**

Ви́ждa, *с. ж.* Виждане, вижданица. *Виждж нѣма,* не може да ся види.

Ви́ждамся (да ся ви́дж), *гл. взаим.* Срѣщамся съ нѣкого и разговарямь; **ви́дѣться, вида́ться съ кѣмъ.** *Добрѣ смы ся видѣли,* така благославіать на пиене, кога ся срѣщнѫть нѣкои, които не сѫ ся видѣли одавна. *Да ся видимъ съ здравѣ,* благославіане при изпращане, при раздѣлѫ.

Ви́ждамь, *гл. мн-кр.* отъ **ви́дѫ; вида́ть.** *Таково чюдо не смы виждали.*

Ви́ждание, *с. ср.* отъ **ви́ждамь** и **ви́ж-дамся.**

***Визи́ръ,** *с. м. Т.* в. **вези́ръ.**

***Вики́на,** *с. ж. Гр.* Чаша; **стака́нъ.**

Подъ чадѫръ е бекриа,
Въ рѫцѣ дрьжи викиѫ,
Полнѫ, равиѫ съ ракиѫ. *Пѣс.*

Ви́ла, *с. ж.* Дрьво съ разсохѫ, направено да ся събира, да ся гребе и да ся намѣта съ него сѣно; **ви́лы.** Вилъ ся правять и желѣзнъ съ дрьвяно топорище, за да ся това-ри съ тѣхъ торъ. *Съ вилѫ врьга орѣхъ. Съ вилы орѣхы и съ рьшето водѫ щѫ носѫ на сватбѫ-тѫ му. За Мирчя, за Марка вилѫ нѣма. Едны на вилы, другы на могылы. Вилы очи ти изболы!* Клятва. *Съ вилы да тя разправять!* Клятва. Срѣщася и въ единѫ приказкѫ: *мотовила, вила; кой сѣче мотовилѫ, жена-та му умира, седемь дѣца оставя.*

Ви́ла, *с. ж.* Спорядъ народа, духове, които докарвать вихры-ты; гороломъ, хала, в. **самови́ла.**

***Вилае́тъ,** *с. м. Т.* в. **велеа́тъ.**

Ви́лба, *с. ж.* Вилнѣне, вилнѣяне. *Слѣзте да видите, что е цвилба, что е вилба!*

Ви́листый, стъ, ста, сто, *пр.* Что е като вилѫ, что има разсохы; **имѣющій раз-двоѣнъый коне́цъ папоро́біе вилъ.**

Ви́лица, 1) *с. ж.* Набодка съ три или че-тыре бодилкы, като вилѫ, за да се зима съ неѫ ястие, кога ся ѣде, та да не ся хваща съ рѫцѣ; вилушка, бонела, фарко-лица, пантарула; **ви́лка.** 2) Долна челюсть; **ни́жняя че́люсть** 3) *ум. ж.* Малка вила.

Ви́личка, ум. ж. отъ **ви́лица.** Бонелка; **ви́лочка.**

Ви́лнъый, — **лънъ** и — **ленъ, лна, лно,** *пр.* Что ся е развилнѣлъ, что вилнѣе. *Влъко трьчи вилень, бѣсенъ.*

Свихѫся, Стойно, завихѫ
Двѣ силны, вилны вѣтрушкы. *Пѣс.*

—но, *нар.* Велно, велнѣ, много, тврьдѣ, яцѣ.

Вилнѣне и вилнѣяне, *с. ср.* Кога ся е нѣкой или нѣчто разиграло, разбѣснѣло.

Вилнѣѭ, ешь, — нѣлъ, *гл. ср.* 1) Играѫ, бѣснѣѭ, брылѣѭ, лудувамь; **шалѝть, бла-жѝть, повѣсничать.** 2) За море: играѫ, бучѫ; **волнова́ться.** *Вѣтьръ-тъ духа и море-то вилнѣе и ся плакне.*

Вилнѣяне, *с. ср.* Вилнѣне.

Ви́лушка, *с. ж.* Ивица отъ желѣзо, отъ сто-манѫ или отъ жилаво дрьво, което, да ся свие, тапа да ся отпустне, сама ся изправя; най; **пружи́на.**

Вилу́шка, *с. ж.* в. **ви́лица** въ 1-то знаме-нование.

Вина́, *с, ж,* 1) Причина, по когѫто става нѣчто; себебъ; **вина́, причи́на, нача́ло.** *Той е вина, той станѫ вина на това нѣчто.* 2) Погрѣшка, кабахать; **вина́, про-сту́покъ.** *Това не е моя вина.*

Вина́рка, *с. ж.* Жена на винарь. *Вино-то не чини, винарка-та по́ чини. Вино-то не быва, ала винаркѫ-тѫ быва.*

Вина́рскъый, ска, ско, *пр.* отъ **вина́рь.**

Вина́рство, *с. ср.* Винарскъый занаятъ, пра-вене вино; **виноде́ліе, виноде́ланіе.**

Вина́рчя, *ум. ср.* Младъ, малъкъ винарь.

Вина́рь, *с. м.* 1) Който прави вино; **за-нима́ющійся виноде́ліемъ, виноде́латель.** 2) Който продава вино; **винопрода́вецъ, виноторго́вецъ.**

Ви́невъый, въ, ва, во, *пр.* 1) Винянъый; **ви́нный.** 2) Что има винянъ дъхъ, зачтото е дрьжалъ вино или е полѣнъ съ вино; **отзыва́ющійся ви́нным ъ за́пахомъ.** *Винева чяшя.* 2) Что е на цвѣтъ, на шаръ като вино. *Винева боя, виневъ платъ.*

Вини́ще, *ув. ср.* отъ **ви́но.** *Ровилъ пѣтелъ на купище, та изровилъ дукатище, отишълъ въ механище, та си купилъ винище.*

Вино, *с. ср.* 1) Сокъ отъ гроздие за пиене; **вино́.** Казвать за вино *червенъ Пятко,* както за ракиѫ *бѣла Рада. — Бѣло вино;* **бѣлое вино́.** *Червено вино;* **кра́сное вино́.** *Вино-то пуща искры, звѣзды,* сир. като ся налива, шипи, играе; **вино́ пуска́етъ иго́лки.** *Ройно вино,* что пуща искры.

Сѣдна́лъ Марко, та си пие,
Та си пие ройно вино,
Ройно вино тригодишно. *Пѣс.*

Мома вино не пие, коза сѣно не каде; кова-та на копж-тж, мома-та съ окжтж. Грѣцкы-ты момы вино не пижть, а съ шишета-та по киошета-та. Вино-то е за пиенѣ, жены-ты сж за либенѣ. Вино-то е за пиенѣ, жены-ты сж за биенѣ. Побий пржчка, пий вино. Зареклася баба Неда вино да не пие, и заселилася въ земника. Благословено вино, проклято пианство. Вино бабж весели. Вино-то и мждрыя подлудява. Вино-то и умныя изумява. Вино-то и бабж подмладява. Вино-то и дѣда разиграва. Въ механж-тж былъ, вино не помирисалъ. Ако имате вино за проливанѣ, ныс нѣмамы главы за разбиванѣ. Вино голо, ты продаде на тата воло. Вино, вино голо, продаде ми воло, па на брата доръ и двата, а на тати и кола-та. Старъ приятель с по́-добръ отъ старо вино. На дѣда око-то въ вино-то. Вино отъ лозж, млѣко отъ козж. Вино сладко, грѣло гладко, азъ го не рачж, то ся навлачи. Прощавай за вино, че нѣмамы ракиж. Заповѣдайте, кумс, безъ хлѣбъ, че нѣмамы манджж, та прощавайте за вино. Комуто вино-то влѣзе въ главж-тж, той ся врьти на тавж-тж. Не той играе, а виното. Вино-то не сѣди въ главж-тж както въ бъчвж-тж. Не сьмь боленъ, та мя пыташь, искамь ли вино. Ракиа съ пѣнж, вино безъ пѣнж, хлѣбъ съ дупкы, сыренѣ безъ дупкы. Вино-то рекло: копажть мя, живо мя закопавать, ровять мя, отравять мя, обрѣзвать мя, ломять мя, врьзвать мя, мира ми не давать, като узрѣжъ, съ крака мя тжчижть, наливать мя, разливать мя, затваржать мя въ тьмницж, съ желѣзны обржчи скованж, и азъ все трьпж; ала и азъ кога влѣзж нѣкому въ главж-тж, и той ще види, что има да си пати отъ мене. 2) Питие отъ разны-ты жита, най-много отъ пшеницж; нѣчто като пиво; оловина, ловина; **хлѣбно́е вино́.**

Винобе́рма, *с. ж.* и

Винобе́ръ, *с. м.* Когато бержть лоза-та, гроздоберъ; **вре́мя убо́рки, собира́нія виногра́да.**

Винова́тый, тъ, та, то, *пр.* Виновиый, който е сторилъ нѣкаквж винж, погрѣшкж; кабахатлия; **винова́тый.** *Вино виновато.*

Вино́виый, — вьнъ и — венъ, вна, вно, *пр.* 1) Който е вина, причина на нѣчто, станжлый себебъ за нѣчто; **вино́вникъ, вино́вница.** 2) Виноватый.

Ви́но-жи́то. Вино-ракиа, божий лжкъ, бабина риза, бабинъ поясъ, бабино платно, богородиченъ поясъ, зоница, зонка, зуница, зунка, облакъ, поясъ, узуница, джга на небо-то; **ра́дуга.**

Винопи́ецъ, — ийци, *с. м.* и

Винопи́йца, *с. об.* Човѣкъ, что обычиа да пие много вино; **пристра́стный къ вину́.**

Винопое́ние, *с. ср.* Поение, черпене, служене съ вино. *Не съмь дошълъ за винопоение.*

Винопо́ецъ, — по́йци, *с. м.* Който чрьпи, служи съ вино; **виноче́рпецъ.**

Винопо́йка, *с. ж.* Когато чрьпи, служи съ вино.

Ви́но-раки́я, в. **ви́но-жи́то.**

Ви́нскый, ска, ско, *пр.* Виневый, винянъй; **ви́нный.** *Виньска чашка.* — **скы,** *нар.* Като вино. *На виньскы ми мирише;* **ви́нный за́пахъ идётъ.**

Винце, *ум. ср.* отъ **вино.** Малко вино; **винцо́.** *Винце, винце, хубаво му имце. Вино винце, хубаво имце, спощи мя си било, сега ми си мило. Вино винце, хубаво имце, кога ся лозѣ копа, азъ изъ ровстинъ ся хопамь, кога ся лозѣ рѣжс, азъ отъ него далеко бѣжж, кога рече возилница скрьць, и азъ у кесиж прьць! Богъ да убие винце-то, развесели ми срьдце-то. Безъ хлѣбець, безъ винце сладкы приказкы не бывать. Кысело винце, весело срьдце. Който винце, попива, на леденца поспива. Който винце попива, безъ главицж поспива. Който винце попива, безъ женицж поспива, който ракийкж попива, безъ невѣстж поспива.* — *Ба́бино винце,* раст. *Geranium;* **жура́влинникъ, журавли́ный носъ, гера́ній.** — *Дѣдово винце,* раст. *Lamium,* дива коприва; **глуха́я крапи́ва.**

Ви́нянъый, иъ, на, но, *пр.* отъ **вино.** Виневый, винскый; **ви́нный.** *Виняна чашка,* съ който ся пие вино. *Виняна бъчва,* въ който ся дрьжи вино; **ви́нная бо́чка.**

Вини́ага, *с. ж.* Лоза, лозница, асма; **виногра́дная лоза́, вьющаяся на висячемъ подмо́сткѣ.**

Вио́лка, *с. ж.* и

Вио́лъ, *с. м.* Рыбка *Cobitis,* дърла, змионка, змиорка, зьмина, пѣсьчница, симонъ, смионка, смиончя; **голе́цъ, го́льчикъ.**

Ви́рение, *с. ср.* отъ **ви́рьж.**

Ви́рище, *с. ср. ув.* отъ **виръ.** *Пахалс, извади си роговы, да тя пуснемъ на голѣмо вирище.*

Ви́рнувамь, *гл. уч.* отъ **ви́рнѫ**.

Ви́рнѫ, ешь, — **нѫ́лъ**, *гл. сд-кр.* отъ **ви́рѣѫ**. Да навирѫ. *Вирнѫ чашѫ-тѫ, та ѫ изпи.* — *Вирнѫлъ носъ*, навирилъ носъ, разсърдилъ се; **разсе́рдился, наду́лся.** — **нѫ́тый**, *прич. стр.* Навиренъый. *Вирнѫтъ носъ*, разсърденъ.

Вироглáвщина, *с. ж.* Кога нѣкой не ще да знае другы-тъи, кога не слушиа, не ся покорява, буёсть, буйность, буйство, непокорство; **непоко́рство, непоко́рность, бу́йность, бу́йство.**

Вироглáвый, въ, ва, во, *пр.* Който не ще да знае другы-тъи, не слушиа, не се покорява; буйнъый, непокорнъый; **непоко́рный. бу́йный, буя́нъ, блажно́й, неугомо́нный.**

Виро́лище, *с. ср.* Мѣсто за играие хоро, хорище, хоролище.

На юдинско хоролище,
Хоролище, виролище,
Дѣка юдъı хоро играть. *Пѣс.*

Виру́лка, *с. ж.* Вихрушка.

Ви́рчя, *ум. ср.* отъ **виръ**. Малъкъ виръ, вирець. *Малко вирчя — дрѣбна рѣба.*

Виръ, *с. м.* 1) Мѣсто на рѣкѫ, дѣто е вдлъбнѫто, та бъıва вода-та по́-длъбока и тамъ тече полека или ся врътн; врътопъ; **виръ, вырь, о́мутъ, водоворо́тъ, коловоро́тъ, ко́ловерть.** 2) Длъбоко мѣсто на рѣкѫ, дѣто ръıбъı-тъı прѣкарвать зимѫ-тѫ; скровище, топликъ, ято; **ятóвь, ятóвье.** 3) Бара, баруга, локва, гиолъ; **лу́жа.** *Капка по капкѫ виръ ся навирѫа. Отъ капкѫ-тѫ виръ ся пълни. Останѫ като жабѫ на сухъ виръ.* 4) Изградено мѣсто за да ся събира въ него вода, хавузъ; **водоёмъ, бассе́йнъ.** 5) Извиръ, изворъ, врѣло, кладенча; **родни́къ, ключъ.**

Виръ, *с. м.* Кога нѣчто вирѣе, буиае; вирѣиание, растеие, буиаиание. *Не вдигнѫ виръ*, не вирѣе, не отива напрѣдъ.

Виръ-вода. Казвася за нѣчто тврьдѣ мокро, та дори тече отъ него вода; **мокрёхонекъ, мокрёхонько.** *Навалѣ мя дъждь-тъ, та станѫхъ виръ-вода.*

Вирѣ́ѫ, ешь, — **рѣ́лъ**, *гл. ср.* За растеиие: растѫ, буиаѫ, отивамъ напрѣдъ; **расти́.** *Дрьво-то вирѣе. Букъ въ поле не вирѣе. Вирѣе като врьбѫ у водѫ.*

Вирѣ́иание, *с. ср.* отъ **вирѣ́ѫ**. Виръ.

Ви́рѣѫ, ешь, — **ри́лъ**, *гл. д.* Вдигамъ нѣчто нагорѣ; навирвамъ; **поднима́ть что вверху́.** *Вирѣѫ си рѣкѫ-тѫ.* — *Вирѣѫ бъклицѫ*, сир. пиѫ вино изъ неѫ. — *Вири чашѫ-тѫ*, пие много.—*Вирѣѫ носъ*, срьдѫся; **дуть гу́бы, ду́ться, серди́ться.**—*Вирѣѫ главѫ*, горджся, навдигамся, голѣмѫся, възноснамся, величаѫся; **горди́ться.** *Вири главѫ като айгѫръ.* **Ви́рѣѫся,** *гл. възвр.* и *стр.* Навирвамся. *Нѣкому ся срьдце пука, нѣкому ся глава вири.* — **рѣ́ный**, *прич. стр.*

Ви́рѣѫся, ешся, — **ри́лся**, *гл. об.* За водѫ и друго таково: набирамся канка по канкѫ, слъѫ на капкъı. *Въ очи-тъı му ся виркѫ слъзъı.*

Ви́са, *с. ж.* Срѣщася въ гатанкѫ за верънгѫ и мѣдникъ: *чючѫ чючи, виса виси, рипѫ чючка, хванѫ висѫ.*

Ви́сё. Срѣщася въ гатанкѫ за саждъı и искра: *висё виси, клячё клячи, рипѫ клячё, хвати висё.*

Ви́скамь (да ви́снѫ), *гл. ср.* Вищѫ, цвилѫ; **ржать.**

Конь ми виснѫ и провиснѫ:
Стани, стани, Вранко юнакъ,
Че пладнина заминува. *Пѣс.*

Ви́скание, *с.с р.* Вищиане, цвиление; **ржа́ніе.**

Вискъ, *с. м.* Вискаие, вищиане, цвиление; **ржа́ніе.**

Ви́снатие, *с. ср.* в. **ви́сение.**

Ви́снѫ, ешь, — **нѫ́лъ**, *гл. сд-кр.* отъ **ви́скамь**. Да изцвилиѫ, да извищѫ; **проржа́ть.**

Ви́снѫ, ешь, — **на́лъ**, *гл. ср.* в. **ви́сѫ.** *Виснѫлъ като просякъ на порта.*

Високо́шна година, която има 366 дни, сир. единъ день повяче отъ другъı годинъı; ви́шёвна година; **високо́сный годъ.** Висококшна година бъıва въ четъıре годинъı еднѫжъ. Блъгаре-тн забѣлѣжіать висококшнѫ годинѫ въ различнъı случиая, кога да врьшять нѣчто.

В'йстинскъый, ска, ско, *пр.* Истинскъый, истиннъый, истинитъый; **йстинный.—скъı**, *нар.* Истинскъı, истинно; **йстинно.**

В'йстинскѫ-тѫ, *нар.* В'истинскъı, истинскъı.

В'йстинѫ, *нар.* Въистинѫ, наистинѫ, аслѫ; **въ са́момъ дѣлѣ, справедли́во, то́чно.**

Виса́лка, *с. ж.* Нѣчто окачено или пришито да виси; повисулка, висѣлъ; **подвѣска, но́двѣсь.**

Висѣ́лица, *с. ж.* Бѣсило, бѣсилка, вѣсило, вѣшало; **ви́сѣлица.**

Висѣ́лъ, *с. м.* Нѣчто окачено да виси; висулка; **висю́лька.** *Като висѣлъı на вжже*, казвать за нетрьпѣливъı-тъı.

Ви́сѣние, *с. ср.* Кога виси нѣчто; виспатие; **висѣ́ніе.**

Висѫ, ишь, — **сѣлъ (виса́вамь)**, *гл. ср.* Висиѫ: 1) Окаченъ съмъ на нѣчто и съмъ проточенъ надолу безъ да ся досягамь до земѫ-тѫ или до одъра; **висѣть.** *Всяка крушка за опашкѫ-тѫ си виси. Всяка овца (коза) за крака си виси. Да бъı ся ѫало, не бъı и висѣло. Виси като катанець на врата. Висй, сребро, че*

ти е чюдо дошло, или: *виси́, злато, зло ти дошло.* 2) Надвисенъ съмъ надъ нѣчто; **висѣ́ть надъ чѣмъ.** *Дрво виси надъ рѣкжтж;* **дѐрево висѝть надъ рѣко́ю.** 3) Окачамся, бѣсѫся, увискамся на нѣчто; **вѝспудь.** 4) Сѣдж нѣйдѣ много врѣми безъ работж; къснж; **стоя́ть, остава́ться гдѣ нибу́дь до́лгое вре́мя безъ дѣла.** *Идс на водж, и виси по чкасовы на кладенеца. Виси цѣль день по дюканы-ты, та не идс да работи. Цѣлы дни виси по крѣчмы-ты;* **онъ по цѣ́лымъ днямъ кабáчничаетъ.** 5) Много врѣмя сѣдж надъ нѣчто, та го работж; **контѣ́ть, корнѣ́ть.** *Денѣ и нощѣ виси на работж-тж си. — Висѫ нѣкому надъ главж-тж;* стоѫ надъ него, около него, та глядамъ что прави, или го подканямъ да врьши нѣчто.—*Виси на косынъ, на конецъ;* **висѣ́ть на волоскѣ́, на ни́ткѣ, на ни́точкѣ;** казвася за нѣчто, което е приближило да стане, да ся случи. — *Виси като капкж на листъ*, сир. нѣма ничто, голъ е.

Висѝвамь, *гл. мн-кр.* отъ **висѫ.**

Вита́нъ, им. соб. мжжко.

Ви́тка, *с. ж.* Раст. *Clematis,* наветъ, навитъ, навой, новитъ, новой, скребръ; **ломоно́съ, борода́вникъ, ни́щая трава́, жигуне́цъ.**

Ви́телъ и ви́тьлъ, ви́тли, *с. м.* Дрьвчя съ кукж, съ което овчяри и другы, като ходятъ, си усуквать врьви за царвулы-ты и проч.

Ви́тецъ, *с. м.* в. **ви́тязъ.**

Ви́тица, *с. ж.* Перо или коса отъ само себе си завита; **кѫдрица; ку́дерь, ку́дри.**

Свѣтнж мома като ясно слънце.
Рядици ѝ отъ злато плетены,
Витици ѝ отъ сребро виены. *Пѣс.*

Ви́ткамь, *гл. д.* Врьтж, вижь, извивамь; **вертѣ́ть.** *Главникъ-тъ брзо витка танеца на лѣво и на дѣсно.* — **мси,** *гл. възвр.* и *стр.* Виѫся, врьтѫся, извивамся, обвивамся; **обвива́ться.**

Акъ съмъ нашълъ сѫрмянъ коланъ,
Да си виткамь како него
На твоиж-тж половинж. *Пѣс.*

Ви́ткание, *с. ср.* отъ **ви́ткамь** и **ви́ткамся.** Виене, извиване, обвиване.

Ви́тко, им. соб. мжжко.

Ви́тки, *с. ж. мн.* Валеци отъ оризъ и отъ мясо, увити въ листіе отъ зеле или отъ лозж и сварени за ядене; гагалкы, гушкы, цѣлоглъткы, сармы; **голубцы.**

Витлени́къ, *с. м.* Нѣчто направено на витло; **нѣчто, сдѣланное на ма́шинѣ, на ви́нтѣ.**

Витлени́чя, *ум. ср.* отъ **витлени́къ.**

Витло́, *с. ср.* 1) Направа пѣкаква да ся врьти и да работи, чаркъ; **вращáющаяся ма́шина.** *Водяница съ двѣ витла*, въ коѭто има направж да врьти два жернова. 2) Клечка дрьвина или желѣзна, нарѣзана на завой, та да си завива въ дупкж, исто така изврьтѣнж, за да прикрѣпява и стига нѣчто; бурма; **винтъ.**

Ви́тнё, им. соб. мжжко.

Виторо́гый, гъ, га, го, *пр.* Что има виты роговы; каврошатый; **имѣющій виты́е рога́.** *Овенъ витороѓъ, овца витороѓа.*

Виторо́зккый, ка, ко, *пр. смякч.* отъ **виторо́гый.**

Витóсамь (да ся), *гл. свр.* отъ **витóсвамся.** Да ся махнж, да си изгубнж, да ся джендемосамь.

Витóсвамся (да ся витóсамь), *гл. възвр.* Махвамся, махкамся, изгубямся, джендемосвамся.

Витóсване, *с. ср.* отъ **витóсвамся.**

Ви́тый, тъ, та, то, *прич. стр.* отъ **ви́нж.** 1) Что е извитъ на джгж; **витóй, изо́гнутый, изви́листый, сво́домъ постро́енный.** *Виты вѣжды. Вито гнѣздо. Виты порты. Вита чаршиа. Витъ прѣвитъ кравай, крьстъ, дукато. Приличать ли виты гривны на шюгавы ржцѣ?*

Тамо иматъ до три виты хора. *Пѣс.*

Заградила самовила,
Заградила вито кале
Ни на небо, ни на земж,
Заради го въ тьменъ облакъ. *Пѣс.*

2) Гъздавый, хубавый, кытенъый; **стро́йный.** *Вита невѣста. Вита сла.*

Витьлцé, *ум. ср.* отъ **витло́.**

Ви́тьлъ, в. **ви́телъ.**

Ви́тязъ, *с. м.* Храбръ човѣкъ, юнакъ, витецъ; **богати́рь, могу́чій, могу́щій, ви́тязь, геро́й.**

Ви́тякъ, *с. м.* Мжжь, както казвать, роденъ отъ женж, когато ся е любила и спала съ змѣй. Витяци-ти сж много юнаци, тии надвивать и на лами-ты.

Вихробóецъ, *с. м.* Конь много якъ, та надвива и на вихры-ты.

Вихробóйчя, *ум. ср.* отъ **вихробóецъ,** *Кончя-лс, вихробойчя-лс!*

Вихрогóнчя, *ум. ср.* отъ **вихрогóнъ.**

Вихрогóнъ, *с. м.* Толкова бързъ, чтото стига и надминува вихры-ты; спомянуваси въ пѣсни-ты за коне.

Азъ ся чюдж и си маж,
Коя кона да сѣдлаж:
Да ли кона вихрогона,
Или кона звѣздоброя. *Пѣс.*

Вихрохóдчя, *ум. ср.* отъ **вихрохóдъ.**

Че разглядва Марко Кралевичинъ,
Кой ще кона нó да му ареса;

Съ умѣ ся бие и ся чюдомь чюди;
Да възсѣдне конча вихроходча:
Бръзо врьви, скоро ще отиде
И по-скоро, по-скоро ще дойде. *Пѣс.*

Вихрохо́дъ, *с. м.* Който ходи скоро, като вихръ-тъ.

Ви́хру́шка, *с. ж.* Вирулка: 1) Вихъръ; **вихрь.** *Вѣтьръ-тъ духа́ше на вихрушкѫ.* 2) Кога отъ вѣтъръ ся повдигне отъ земѭтѫ прахъ и другъ лекъ нѣчта, като стлъбъ, та ся врътять и врьвять на единѫ страиѫ; **вихрь, за́верть, кру́тень.** Когато стане такава вихрушка, казвать: *играѭть самодивы-ты.*

Самодива си провъикиѫ:
Стихни сестры вихрушкы!
Днесь ще ми Стоянъ надвие. *Пѣс.*

Ви́хъръ, — **хри,** *с. м.* Тврьдѣ силенъ вѣтьръ, что вѣе на врьтящкѫ; **вихрь, за́верть.** *Вихри го носять,* казвася: *а*) За който все бръза и ничто не врьши. *б*) За блъсиѫтъ човѣкъ, който брьщелеви, что заврьне. *в*) Кога нѣкой не знае, дѣ ся намира и какъ е.

Ви́ца, *с. ж.* 1) Прѫчка, тояга; **ро́зга, па́лка.** 2) Птица *Astur*, вѣтрушка, керкепезъ, керкенекъ, керкенецъ, герекина; **я́стребъ.**

Вишёвина годи́на, в. **високо́шна годи́на.**

Ви́шецъ, *ум. м.* отъ **вишь; ви́шенка.**

Ви́шиевъ, ва, во, *пр.* отъ **ви́шня; ви́шенный, ви́шиевый.**

Ви́шница, *ум. ж.* отъ **ви́шня; ви́шенка.**

Ви́шничка, *ум. ж.* отъ **ви́шница.**

Ви́шня, *с. ж.* 1) Плодовито дрьво *Prunus Cerasus;* **ви́шня, ви́шенное де́рево, море́ль.** 2) Плодъ отъ това дрьво; **ви́шня (я́года).**

На едно клончя сѣдяхмъ,
Вишни череши беряхмъ,
Въ единѫ кошничкѫ туряхмъ. *Пѣс.*

Вишня́къ, *с. м.* Мѣсто, дѣто има много вишни; **ви́шенникъ, вишня́къ.**

Вишня́рка, *с. ж.* Която продава вишни; **продаю́щая ви́шни.**

Вишня́рскъ, ска, ско, *пр.* отъ **вишня́рь.** *Вишнярскъ конь.*

Вишня́рчя, *ум. м.* Младъ, малъкъ вишнярь.

Вишня́рь, *с. м.* Който продава вишни; **продаю́щій ви́шни.**

Вишь, *с. м.* Единъ видъ дрьво вишня, раждa и то вишни, въ расте по́-въисоко.

Вищи́ѫ, и́шь, — **щя́лъ,** *гл. ср.* Цвилѫ, вискамь; **ржать.**

Вищя́ние, *с. ср.* Цвилеше, вискание; **ржа́ніе.**

Ви́нж, ешь, вилъ, *гл. д.* 1) Завивамь, увивамь, сучѫ; **вить, крути́ть.** *Виж врьвь. Вие си вжсы-ты.* 2) Навивамь, мотаѫ; **вить, мота́ть.** *Виж го на клѫбо.* 3) Свивамь, извивамь, правѫ нѣчто да стане криво; **гнуть, сгиба́ть.** *Виж обржчь. Вие му ржцѣ-ты назадъ.* 4) Врьтѫ; **крути́ть, вертѣть клубо́мъ.** *Вѣтьръ вие снѣга.* 5) Увивамь, валямь; **ката́ть.** *Виж буци снѣгъ.* 6) Мжчѫ, борѭ, усилвамь. *Мжжь-тъ вилъ, сукалъ и най-послѣ склонилъ.*

Съпъ мя вие, съпъ мя бие,
Съпъ ми не дохожда. *Пѣс.*

— *Виж кыткѫ,* **кычѫ кытку.** — *Виж вѣнець,* правѫ вѣнець отъ цвѣтια; **вить вѣно́къ.**

Вишни череши беряхмъ,
Та гы на вѣнци виахмъ,
На кумовъ гы давахмъ. *Пѣс.*

— *Виж си гнѣздо,* казвася за птици; правѫ си гнѣздо; **вить гнѣзда́ (о пти́цахъ).** — *Вие мя коремъ, срьдце,* боли мя, яде мя, врьти мя; **ко́летъ въ животѣ.**—**Виѫ́ся,** *гл. възвр.* и *стр.* 1) Завивамся, увивамся, сучѫся; **ви́ться, крути́ться.** 2) Навивамся, мотаѫся; **мота́ться.** 3) Свивамся, извивамся, изкривявамся; **гну́ться, сгиба́ться.** *Дрьво-то ся вие, доклѣ е младо. Отъ дебелѫ букѫ обржчь не ся вие.* 4) Обвивамся, заплитамся около нѣчто; **ви́ться, обвива́ться, заплета́ться.** *Брьшлянъ-тъ ся вие по дрьве-то.* 5) Врьтѫся, мѣтамся; **мета́ться.**

Единъ-тъ бъволъ зарева,
Ни яде бъволъ, ни пие,
Не ся въ хомота упряга:
Виеся бъволъ и реве,
И все камъ мене поглядва. *Пѣс.*

6) Извивамся, правѫ кривулъ, врьтѫся. *Змиа-та ся вие, нъ пакъ въ дупкѫ-тѫ си права влазя. Виеся като црьвъ у дрьво. Пжть-тъ ся вие задъ врьха,* завива.

Три ся хора виѫть подъ Будина града,
Три ся орли виѫть надъ Будина града. *Пѣс.*

7) Отъ въисоко лѣтѫ и ся врьтѫ на въздуха; **ви́ться, кружи́ть, кружи́ться (о пти́цахъ).** *Орли-ти ся виѫть надъ трупъ. Виеся мьгла по планинѫ-тѫ.* 8) Развѣвамся; **развѣва́ться.**

Пять хоругвъ, като пять облаци,
Развѣенъ, но вѣтьръ ся вилъ. *Пѣс.*

9) Свивамся, усиленъ съмъ, за нѣчто.

Огънь подъ гръня горяше,
Зъмиа ся въ гръня виеше,
Виеше, още пищеше,
А мама ти си паричя:
Както ся вие тась зъмиа,
Тъй да ся виѫть за Радѫ,
За Радѫ Турци, Блъгаре. *Пѣс.*

Виеся като змиѫ въ кошницѫ. Виеся като зъмѫ у процѣпъ. 10) За женско добъчя: водѫся, разпасвамся, ларѫся; **ярова́ть, случа́ться.** — *Вие ми ся свѣтъ, вие ми ся глава-та, вие ми ся шемедъ,* показва ми ся като всичко да ся врьти наоколо; замаяна ми е глава-та; **кру́жится**

голова́. — *Вне ми ся нѣчто на главж-тж, има да ми сполѣти нѣчто лоше, има да видж, да тиглж.* — **Ви́тъ́ий** и **ви́енъ́ий**, *прич. стр.* **ви́тъ́ий** на ряда му.

Вина́вица, *с. ж.* Кага вали снѣгъ и вѣтъръ нѣе, та го навѣва на низкъ-ты мѣста и по дупкъ-ты; вилица, врътуна; **вью́га, мите́ль, бура́нъ, ни́йлица.**

Вина́чка, *с. ж.* Елавина, калайна плоска за ракиж, бахуръ, пахуръ, черекъ, шюли, юзи.

Вкамениж, и́шь, — **ни́лъ**, *гл. свр.* отъ **вкамениа́вамь.** Да направиж нѣчто да стане като камъкъ; **окамени́ть. Да ся вкамениж**, *гл. възвр.* и *стр.* Да станж на камъкъ или като камъкъ; **окаменѣть, окамени́ться.** — **не́нъ́ий**, *прич. стр.* Станжлъй на камъкъ, като камъкъ; **окаменѣлый, окаменённый.**

Вкамениа́вамь (да вкамениж), *гл. д.* Правиж нѣчто да стане като камъкъ; **окаменя́ть.** — **мся**, *гл. възвр.* и *стр.* Ставамь на камъкъ; **каменѣть, окаменя́ться.**

Вкамениа́ване, *с. ср.* Ставане на камъкъ или като камъкъ; **каменѣ́ие, окаменѣ́ие.**

Вка́рамь, *гл. свр.* отъ **вка́рвамь.** 1) Да накарамь нѣчто да влѣзе нѣйдѣ; **вогна́ть, загна́ть.** 2) Да въведж; **ввесть.** — **ранъ́ий**, *прич. стр.* 1) Накаранъ́ий въ нѣчто; **во́гнанный, за́гнанный во что.** 2) Въведенъ́ий; **введённый.**

Вка́рвамь и вка́рувамь (да вка́рамь), *гл. д.* 1) Накарвамь нѣчто да влѣзе нѣйдѣ; **вга́нивать, загоня́ть.** *Вкарвамь овця-ты въ кошарж-тж. Господь дава, ала въ кошарж не вкарва.* 2) Въвождамь; **вводи́ть.** *Вкарвамь коня въ обора.* 3) Врѣгамь нѣчто така, каквото да влѣзе нѣйдѣ. *Да врѣгамы да видимъ кой ще вкара въ дупкж-тж.* — **мся**, *гл. стр.* быть **вгоня́ему, вводи́му.** — **ванъ́ий**, *прич. стр.* — *Вкарвамь нѣкого въ бѣлж, въ зло,* врѣщж така, каквото да му дойде нѣчто зло до главж-тж, нѣкаква бѣла; **вводи́ть въ бѣ́ду, въ напа́сть.** — *Вкарвамь въ борчь, въ дльгъ,* правиж да задлъжнѣе, да заборчлѣе; **вводи́ть въ долгъ.** — *Вкарвамь въ грѣхъ,* въвождамь въ грѣхъ; **наводи́ть на грѣхъ.** *Махнися, не мя вкарвай въ грѣхъ.* — *Вкарвамь нѣкого въ пжтя,* съ ученье, съ наставяне, съ вразумяване, или съ каране докарвамь го да прави, да ся влада както трѣбва; **направля́ть, наставля́ть на путь.** *Вкара го въ правый пжть.*

Вка́рване и вка́руване, *с. ср.* отъ **вка́рвамь**; **вга́нване, загóнка, загóнъ.**

Вка́чвамся (да ся вка́чиж), *гл. възвр.* Качвамся, изкачвамся, покачвамся; **всходи́ть, подыма́ться.**

НА вкачися въ одаиж-тж,
Та ми подай тамбурж-тж. *Пѣс*

Вка́чване, *с. ср.* Качване, изкачване, покачване.

Вка́чиж (да ся), **ишь,** — **чи́лся**, *гл. свр.* отъ **вка́чвамся.** Да ся качиж, да ся изкачиж, да ся покачиж; **взойти́, подня́ться.**

Вкекавиж, ишь, — **ви́лъ**, *гл. свр.* отъ **вкекавиа́вамь.** Да вклякавиж. — **ве́нъ́ий**, *прич. стр.* Вклякавенъ́ий.

Вкекавиа́вамь (да вкекавиж), *гл. д.* Вклякавиавамь. — **мся**, *гл. възвр.* Ставамь кекавъ.

Вкекавиа́ване, *с. ср.* Вклякавиаване.

Вклисавиж (да ся), **и́шь,** — **ви́лся**, *гл. свр.* отъ **вклисавиа́вамся.** Да станж клисавъ.

Вклисавиа́вамся (да ся вклисавиж), *гл. об.* Ставамь клисавъ.

Вклисавиа́ване, *с. ср.* Ставане клисавъ.

Вклѣщвамь (да вклѣщж), *гл. д.* Заклѣщвамь въ нѣчто. — **мся**, *гл. взвр.* и *стр.* Заклѣщвамся, приклѣщвамся.

Вклѣщване, *с. ср.* Заклѣщване, приклѣщване.

Вклѣщж, ишь, — **щи́лъ**, *гл. свр.* отъ **вклѣщвамь.** Да заклѣщж, да приклѣщж. — **ще́нъ́ий**, *прич. стр.* Заклѣщенъ́ий, приклѣщенъ́ий. *Вклѣщены кучета.*

Вклѣ́ж (да ся), **и́шь,** — **и́лся**, *гл. свр.* отъ **вклѣ́ивамся.**

Вклѣ́ивамся (да ся вклѣ́иж), *гл. об.* Казвася за нѣкаквж справж, когато отъ мазане-то ся набрало по неѣ много нечистотиа, та не може да ся врьти и да работи. *Работникъ-тъ ся е вклѣ́илъ, та сдвамь ся врьти.*

Вклѣ́ивание, *с. ср.* отъ **вклѣ́ивамся.**

Вклякавиж, и́шь, — **ви́лъ**, *гл. свр.* отъ **вклякавиа́вамь.** Да вкекавиж, да направиж да стане клякавъ. — **ве́нъ́ий**, *прич. стр.* Вкекавенъ́ий, направенъ́ий, станжлъй клякавъ.

Вклякавиа́вамь (да вклякавиж), *гл. д.* Вкекавиавамь, направямь да стане клякавъ, кекавъ. — **мся**, *гл. възвр.* и *стр.* Вкекавиавамся, ставамь клякавъ, кекавъ.

Вклякавиа́ване, *с. ср.* Ставане клякавъ, кекавъ, вкекавиаване.

Вкова́вамь (да вконж), *гл. д.* 1) Заковавамь едно нѣчто въ друго; **вко́вывать.** 2) Казвася за мраза, направямь нѣчто да замрьзне, да ся вдрьви; **вцѣпвамь**; **говори́ о моро́зѣ, приводи́ть въ оцѣпенѣ́ие.** — **мся**, 1) *гл. възвр.* Стискамся тврьдѣ лако за нѣчто, впивамся; **вцѣпля́ться.** 2) *гл. стр.* Вдрьвавамся отъ студъ, отъ страхъ, вцѣпвамся; **цѣпенѣ́ть, столбенѣ́ть.** *Вкова ми ся ржка-та. Вковахся на мѣсто-то си.*

Вкова́ваніе, *с. ср.* отъ **вкова́вамь**; **вко́рываніе**, **вко́вка**.

Вковѫ́, **е́шь**, — **ва́лъ**, *гл. свр.* отъ **вкова́вамь**. Да заковѫ едно нѣчто въ друго; **вкова́ть**. **Да ся вковѫ́**, *гл. възвр.* и *стр.* 1) Да ся вшиѫ; **вцѣпи́ться**. 2) Да ся вцѣпѫ: **оцѣпенѣ́ть**, **остолбенѣ́ть**. — **ва́нъ**, *прич. стр.* 1) Закованъ въ нѣчто; **вко́ванный**. 2) Вдрьвенъ, вцѣпенъ; **оцѣпенѣ́лый**, **остолбенѣ́лый**. *Рамо-то ми е вковано, не могѫ да го шавнѫ.*

Вкокали́ѫ, **и́шь**, — **ли́лъ**, *гл. свр.* отъ **вкокалѝвамь**. Да вкокалисамь, да вдрьвиѫ, да направиѫ като кокалъ тврьдо; **окостени́ть**. **Да ся вкокали́ѫ**, *гл. възвр.* и *стр.* Да ся вкокалисамь, да ся вдрьвиѫ; **окостенѣ́ть**. — **ле́нъ**, *прич. стр.* Вкокалисанъ, вдрьвенъ; **окостенѣ́лый**.

Вкокали́вамь (да **вкокали́ѫ**), *гл. д.* Вкокалисвамь, правиѫ нѣчто да стане тврьдо като кокалъ, вдрьвиавамь; **костени́ть**. — **мся**, *гл. възвр.* и *стр.* Вкокалисвамся, ставамь като кокалъ коравъ, вдрьвиавамся; **костенѣ́ть**, **окостенѣва́ть**.

Вкокали́ваніе, *с. ср.* Вкокалисваніе, вдрьвиаваніе; **костенѣ́ніе**.

Вкокали́самь, *гл. свр.* отъ **вкокали́свамь**. Да вкокалиѫ.

Вкокали́свамь (да **вкокали́самь**), *гл. д.* Вкокалиавамь.

Вкокали́сваніе, *с. ср.* Вкокаливаніе.

Вкопа́вамь (да **вкопаѫ́**), *гл. д.* 1) Заръвамь, закопавамь въ земиѫ-тѫ, та да стои право; **вка́пывать въ зе́млю для утвержде́нія**. — **мся**, *гл. възвр.* и *стр.* Заръвамся, заоравамся; **вка́пываться**. **Вкопа́ваніе**, *с. ср.* Заравиваніе, закопаваніе въ земиѫ-тѫ; **вка́пываніе**.

Вкопа́ѫ, **ешь**, — **па́лъ**, *гл. свр.* отъ **вкопа́вамь**. Да заровиѫ, да закопаѫ въ земиѫ-тѫ; **вкопа́ть**. — **па́нъ**, *прич. стр.* Зарътъи, закопанъи; **вко́панный**. *Стои като вкопанъ*, сир. никакъ не шавре; **стои́ть какъ вко́панный**.

Вко́нчвамь и **вко́нчювамь** (да **вко́нчѫ**), *гл. д.* 1) Вченквамь, докопвамь, докончвамь, допипвамь, ловиѫ, хващамь; **подцѣпля́ть**, **подцѣпливать**, **лови́ть**, **схва́тывать**. *Вкопчиѫ хайдуты-ты.* 2) Скръшемь зимамь чюждо нѣчто, докачвамь, докопвамь, крадѫ; **подцѣпля́ть**, **подцѣпливать**, **красть**.—**мся**, *гл. възвр.* 1) Улавиамся за нѣчто и ся дръжиѫ накѫ-тѫ за него, докопвамся, вченквамся, хващамся; **вцѣпля́ться**. *Вкопчился за полѫ-тѫ му, па ѭ не пуща.* 2) *гл. вз.* Хващамъися единъ другъ да ся биемъ или боримъ, допипвамся; **вцѣпля́ться**. *Скаражѫся, па ся вкопчиѫ, та щѫть си извадять очи-ты.* 3) *гл. стр.*

Вко́нчваніе и **вко́нчюваніе**, *с. ср.* Вченкваніе, докопваніе, докопчваніе, допипваніе, улавиваніе, хващаніе; **подцѣпливаніе**, **подцѣпка**, **подцѣпле́ніе**, **схва́тываніе**, **вцѣпле́ніе**.

Вко́нчѫ, **ишь**,—**чи́лъ**, *гл. свр.* отъ **вко́нчвамь**. Да вченкамь, да докопамь, да допипамь, да уловиѫ, да хващѫ; **подцѣни́ть**, **схвати́ть**. — **Да ся вко́нчѫ**, *гл. възвр. и стр.* — **ченъ**, *прич. стр.* Вченканъ, докопанъ, докопченъ, допипанъ, уловенъ, хващѫтъи, пипиѫтъи; **подцѣплённый**, **схва́ченный**.

Вкоравѝѫ, **и́шь**,—**ви́лъ**, *гл. свр.* отъ **вкорави́вамь**. Да направиѫ нѣчто да стане кораво; **зажести́ть**, **сдѣлать жёсткимъ**. *Да ся вкоравиѫ*, да отвръдѣиѫ; **затвердѣ́ть**, **отвердѣ́ть**. — **ве́нъ**, *прич. ст.* Окоравѣлъи, затврьдѣлъи, отвръдѣлъи; **затвердѣ́лый**, **отвердѣ́лый**.

Вкорави́вамь (да **вкоравиѫ́**), *гл. д.* Правиѫ нѣчто да стане кораво, да окоравѣе; **дѣлать жёсткимъ**, **твёрдымъ**; **жести́ть**. — **мся**, *гл. възвр.* и *стр.* Ставамь коравъ, окоравѣвамь, отвръдѣвамь, затврьдѣвамь; **твердѣ́ть**, **затвердѣва́ть**, **отвердѣва́ть**, **дѣлаться жёсткимъ**, **жёсткнуть**. *Хлѣбъ-тъ ся вкоравява*; **хлѣбъ черствѣ́етъ**.

Вкорави́ваніе, *с. ср.* Ставаніе коравъ, окоравѣваніе, отвръдѣваніе, затврьдѣваніе; **затвердѣ́ніе**, **отвердѣ́ніе**.

Вкорени́ѫ (да ся), **и́шь**, — **ни́лся**, *гл. свр.* отъ **вкорени́вамся**. Да пустиѫ, да хванѫ корень, да ся прихванѫ; **пусти́ть ко́рень**, **укорени́ться**, **окорени́ться**. — **не́нъ**, *прич. стр.* Пустиѫлъи корень, заиаченъи; **окоренѣ́лый**, **окрѣплый**.

Вкорени́вамся (да ся **вкорени́ѫ**), *гл. възвр.* 1) Пущамь корень, прихващамся; **окорени́ться**, **укорени́ться**. 2) Казвася и за нѣчта, които не пущать корени, и ще рече, заиачиавамся; **окорени́ться**, **укорени́ться**, **утвержда́ться**. *Болесть-та ся вкорени въ него.*

Вкорени́ваніе, *с. ср.* Пущаніе корень, прихващаніе, заиачиаваніе; **окорене́ніе**, **укорене́ніе**.

Вкотла́самь, *гл. свр.* отъ **вкотла́свамь**. — **санъ**, *прич. стр.*

Вкотла́свамь (да **вкотла́самь**), *гл. д.* Казвася за мѣдиы сждовы, некалаисаиы хубавѣ, та развалять что ся дръжи въ тѣхъ; **говоря́ о мѣдной посу́дѣ**, **окисля́ть то**, **что содержится въ ней**. — **мся**, *гл. стр.* *Вкотлясалася гостба-та.*

Вкотла́сваніе, *с. ср.* отъ **вкотла́свамь** и **вкотла́свамся**.

Вкочанѩ́ж (да ся), **йшь**, — **йлся**, *гл. свр.* отъ **вкочанѩ́вамся**. Да ся вдрѣвѣ, да окочанѣ; **окоченѣ́ть, оледенѣ́ть**. — **нѣ́лый**, *прич. стр.* Вдрѣвенѣ, окочанѣлый; **окоченѣ́лый, оледенѣ́лый**.

Вкочанѩ́вамся (да ся **вкочанѩ́ж**), *гл. възвр.* Ставамъ тврдъ, коравъ като кочанъ, вдрѣвявамся, окочанѣвамъ; **коченѣ́ть, леденѣ́ть**. *Вкочанихъ ми ся ржцѣ-ты отъ студъ, та не могъ да си шавнѣ прсте-то.*

Вкочанѩ́ване, *с. ср.* Вдрѣвяване, окочанѣване; **окоченѣ́ние**.

Вкра́тцѣ, *нар.* Накѫсо, съ малко думы; **вкра́тцѣ, коротко́**. *Разкажи ми го вкратцѣ, та не протакай толкова.*

Вкрѣвни́чѩ́ж (да ся), **нѣшь**, — **чился**, *гл. свр.* отъ **вкрѣвни́чѩмся**. Да станѫ кръвникъ, кесиджия.

Вкрѣвни́чѩмся (да ся **вкрѣвни́чѩ́ж**), *гл. об.* Ставамъ кръвникъ, кръвопиецъ, взвѣрявамся. *Вкрѣвничился като звѣръ.*

Вкрѣвни́чване, *с. ср.* Ставание кръвникъ, взвѣряване.

Вку́помь и

Вкупъ, *нар.* Всичкы ведно, накупъ, скупомь; **вмѣстѣ, за́раз, вдругъ**. *Дошлы вкупомь жены, дѣца. Всичко вкупъ прави толкова грюша.*

Вку́свамь и **вку́сувамь** (да **вку́сѫ**), *гл. д.* Вкушамъ, хапвамъ или пийвамъ отъ нѣчто, накушамъ; **вкуша́ть, отвѣдывать**.

Вку́сване и **вку́суване**, в. **вку́шание**.

Вкусъ, *с. м.* 1) Онаа сила на языка, съ коѭто распознавамъ сладко, кысело, горчиво, люто и пр.; **вкусъ**. 2) Онова свойство на нѣчто, по което ся то показва сладко, кысело или какво да е; **лезетъ**; **вкусъ**. *На вкусъ е добро.*

Вку́сѫ, нѣшь, — **сѝлъ**, *гл свр.* отъ **вку́свамь** и **вку́шамь**. Да накусѫ; **вкуси́ть, отвѣдать**. — **сенъ**, *прич. стр.* Накусенъ; **вкушѣ́нный, отвѣданный**.

Вку́шамь (да **вку́сѫ**), *гл. д.* Вкусвамь.

Вку́шание, *с. ср.* Вкусване, хапване или пийване отъ нѣчто, накушане; **вкушѣ́ние, отвѣдываніе**.

Вкы́свамь и **вкы́сувамь** (да **вкы́снѫ**), *гл. д.* Правѫ нѣчто да стане кысело, да прокысне, вкыселявамъ; **ква́сить, дѣлать ки́слымъ, дава́ть проки́снуть, прокваши́вать**. *Нечиста бъчва вкысва вино-то.* — **мся**, *гл. възвр.* 1) Вкыселявамся, ставамъ кыселъ; **кислѣ́ть, ки́снуть, скиса́ть, скиса́ться**. 2) Прокысвамъ, развалямся отъ кыслотѫ; **прокиса́ть, окиса́ть**. 3) Отъ дрѣжане нѣчто кысело зимамъ кыселъ дъхъ; **накиса́ть, наки́снуть**. *Бъчва, като ся изпразни отъ вино-то, ако не ся измые тутакси отъ кала, ся вкысва.* 4) Надоскамся, ставамъ кыселъ, лихъ; **сердѝться, раздражаться**. *Вкыснѫлся е та не може му ся продума. Кривъ ли съмъ ти, та си ся вкыснѫлъ като кыселицѫ?*

Вкы́сване и **вкы́суване**, *с. ср.* 1) Вкыселяване, ставание кыселъ; **киса́ніе**. 2) Прокысване; **прокиса́ніе, киса́ніе, накиса́ніе**.

Вкыселѝ́ж, йшь, — **лѝлъ**, *гл. свр.* отъ **вкыселя́вамъ**. Да вкыснѫ, да направѫ да стане кыселъ; **сдѣ́лать ки́слымъ, проква́сить, дать проки́снуть**. **Да ся вкыселѝ́ж**, *гл. възвр.* Да си вкыснѫ, да прокыснѫ, да станѫ кыселъ; **ски́снуть, ски́снуться, сдѣ́латься ки́слымъ**. — **лѐнъ**, *прич. стр.* Вкыснѫтый, прокыснѫлый; **проки́слый, оки́слый, наки́слый**.

Вкыселя́вамъ (да **вкыселѝ́ж**), *гл. д.* Вкысвамъ. — **мся**, *гл. възвр.* Вкысвамся, ставамъ кыселъ; **становѝться, дѣ́латься ки́слымъ, кислѣ́ть, ки́снуть, скиса́ть, скиса́ться**.

Вкыселя́ване, *с. ср.* Ставание кыселъ, вкысване; **киса́ніе**.

Вкы́снувамъ, *гл. уч.* отъ **вкы́снѫ**.

Вкы́снуване, *с. ср.* отъ **вкы́снувамъ**.

Вкы́снѫ, нѣшь, — **нѫлъ**, *гл. свр.* отъ **вкы́свамъ**. Да направѫ нѣчто да стане кысело, да вкыселѫ; **сдѣ́лать ки́слымъ, проква́сить, дать проки́снуть**. **Да ся вкыснѫ**, *гл. възвр.* Да си вкыселѫ: 1) Да станѫ кыселъ; **ски́снуть, ски́снуться, сдѣ́латься, ки́слымъ**. 2) Да прокыснѫ; **проки́снуть оки́снуть, наки́снуть**. *Вкыснѫлся вино-то,* станѫ кысело на отцетъ. — **нѫтый**, *прич. стр.* 1) Что ся е вкыселилъ; **ски́стійся**. 2) Прокыснѫлый; **проки́слый, наки́слый, оки́слый**.

Вла́га, *с. ж.* 1) Мокрота; **сы́рость, мокрота́**, *Дрѣжи влагѫ.* 2) Водно нѣчто; **жи́дкость**. 3) Дъждъ; **дождь**. *Нѣма да падне влага,* нѣма да вали дъждъ. — *Дрѣжи му влагѫ,* стига му да го има, да го помни. *Тоя бой ще му дрѣжи влагѫ за много врѣмя.*

Вла́гамь (да **вло́жѫ**), *гл. д.* 1) Турямъ вѫтрѣ въ нѣчто; **вкла́дывать, влага́ть**. 2) Казвася за наръ, захващамъ гы, обличамъ гы въ стокѫ, купувамъ нѣчто за тѣхъ; **говорѝ о дѐньгахъ, употребля́ть ихъ на поку́пку това́ровъ, класть, полага́ть**. *Вложилъ съмъ въ овця толкова пары.* — **мся**, *гл. възвр.* и *стр.* Турямся вѫтрѣ въ нѣчто; **вкла́дываться, влага́ться**. — **ганъ**, *прич. стр.*

Вла́гание, *с. ср.* 1) Туряне въ нѣчто; **вкла́дываніе, влага́ніе**. 2) Захващане, обличане (наръ въ стокѫ).

Влáгъица, *ум. ж.* отъ **влáга**. Малко влага.
Владалéць, — **лци**, *с. м.* Който влада нѣйдѣ или на нѣчто; **начáльникъ, владѣтель.**
Влáдамь, *гл. ср.* (Съ дат. над. или съ вин. съ прѣдл. на). Владѣж, стопанисвамь нѣчто, заповѣдамь му, господарь му съмь, буюрдисвамь му; **владѣть, обладáть, господствовать.** *Кой влада тѫж земѫ? На тѫж кѫщѫ азъ владамь, не ѝ владашь ты;* **я хозяинъ ѳтого дóма, а не ты.** — **мся**, *гл. възвр.* Обхождамся, обносямся, дръжкся; **вести, держáть себя, обходúться, обращáться съ кѣмъ.** *Стоянъ ся влада добрѣ;* **Стоянъ ведётъ себя хорошó.**
Влáдание, *с. ср.* 1) Стопанисване нѣчто, заповѣдане на нѣчто; **владѣніе.** 2) Обхода, обхождане, обносяне, дръжене, докарване; **поведéніе, обращéніе, обхождéніе.**
Владанúе, *с. ср.* Владовище, мѣсто или нѣчто, на което влада нѣкой; **имѣніе, имýщество.**
Влáдё и **Влáдо**, им. соб. мѫжско.
Владúна, им. соб. женско.
Владóвище, *с. ср.* Имáне мѣсто или ограда нѣкаква, владание, мюлкъ; **недвúжимое имýщество.**
Владýлъ, им. соб. мѫжско.
Владъ, им. соб. мѫжско.
Владъ́ика, — **дыкы** и — **дыци**, *с. м.* Прьво духовно лице въ еднѫ епархиѫ; архиерей, прьвосвященикъ; **владúка, архіерéй.** *Единъ ся ражда за владыкѫ, а другъ за мотыкѫ. Родился за мотыкѫ, направили го владыкѫ. Ако имаше кѫсметъ Иглика, ще ѫ земяше владыка. Владыко святый, и овый ся мые. Кой пыта брысне ли ся владыка.*
Владъ́иковый, въ, ва, во, *пр.* отъ **владъ́ика.** Владыкънъ; **владúкинъ, архіерéйскій.**
Владъ́икýвамь, *гл. ср.* Бъвамь владыка, намирамся за владыкѫ; **архіерéйствовать.**
Владъ́икýваніе, *с. ср.* отъ **владъ́икýвамь.**
Владъ́ѝкъинъ, ынъ, на, но, *пр.* отъ **владъ́ика.** Владыковый; **владúкинъ, архіерéевъ.**
Владъ́ѝчение, *с. ср.* отъ **владъ́ѝчѫ**; **посвящéніе въ архіерéи.**
Владъ́ѝческый, владъ́ѝчьскый и **владъ́ѝчкый, ка, ко**, *пр.* отъ **владъ́ика.** Архиерейскый; **владúчній, архіерéйскій, владúческій.** — **скы**, *нар.* Като владыкѫ, архиерейскы; **владúчески, архіерéйски.**
Владъ́ѝчество и **владъ́ѝчьство**, *с. ср.* Владъическый чинъ, владъическо достоинство, архиерейство; **архіерéйство.**
Владъ́ѝчкый, в. **владъ́ѝческый.**
Владъ́ѝчинна, *с. ж.* Что е уречено да ся дава на владыкѫ всякоѫ годинѫ отъ вѣнчило; дъмница; **сборъ въ пóльзу архіерéя съ кáждаго семéйства въ епáрхіи.**
Владъ́ѝчѫ, **ишь**, — **чúлъ**, *гл. д.* Ржкополагамь нѣкого за владыкѫ; **посвящáть въ архіерéи.**
Владъ́ѝшкый, ка, ко, *пр.* в. **владъ́ѝческый.**
Владъ́ѝшнина, в. **владъ́ѝчнина.**
Владѣ́ние, *с. ср.* Владание, владѣние.
Владѣ́ѫ, **ешь**, — **дѣлъ**, *гл. ср.* Владамь. *Дѣто сила владѣе, законъ-тъ ся стѫписва.*
Владѣ́ние, *с. ср.* Владание, владѣние.
Влáё, им. соб. мѫжско.
Влажение, *с. ср.* отъ **влажѫ**; **влáженіе.**
Влáжничкый, — **чькъ, чка, чко**, *пр. смякч.* отъ **влáжный.**
Влáжность и
Влажнотá, *с. ж.* Малка мокрота; **сúрость, мокротá, влáжность.**
Влáжный, — **жьнъ** и — **женъ, жна, жно**, *пр.* Мокрый, нъ не много; **сырóй, мóкрый, мóклый, влáжный.** *Влажно мѣсто,* дѣто е нѣколко мокро. — **жно**, *нар.* Нѣколко мокро; **сѫ̀ро, мóкро, влáжно.**
Влажнúакъ, *с. м.* Обложенъ дъждъ, който вали повяче врѣмя и тихо, та напоява добрѣ земѫ-тѫ.
Влажѫ, **ишь**, — **жúлъ**, *гл. д.* Правѫ нѣчто влажно, докарвамь влажность, увлажявамь; **влáжить, воложúть. Влажѫся**, *гл. възвр.* и *стр.* Ставамь влаженъ, увлажявамся.
Влáзвамь, *гл. мн-кр.* отъ **влáзіамь.**
Влáзіамь (да **влѣзѫ**), в. **влúзамь.**
Влáзіание, *с. ср.* Влизане,
Влáйка, им, соб. женско.
Влáйко, им. соб. мѫжско.
Влака́, *с. ж.* Родъ, колѣно, корень, лѣка, пасмина, плѣзмина; **родъ, порóда, плéмя.** *Наша-та влака е голѣма,* наший родъ, наший корень е голѣмъ.
Влакáрскый, ска, ско, *пр.* отъ **влакáрь.**
Влакáрь, *с. м.* Рыбарь, който лови рыбѫ съ мрѣжѫ влакъ.

Щѫ ся сторѫ морска рыба,
Щѫть мя хванѫть влакари-ти,
Влакари-ти рыбари-ти. *Пѣс.*

Влакнó, *с. ср.* Косьмъ, власъ; **вóлосъ, волокнó.** *Не гляда валмо-то, ами влакното. Отскубиѫли смы отъ глиганъ влакно, та что има? — Едно влакно нѣчто,* сир. тврьдѣ малко. — *Ни влакно,* ничто, никакъ; **ни на вóлосъ.** — *На влакно,* на косьмъ, едва, едва; **чуть, чýть; на одúнъ вóлосъ.** — *Нѣчто на влакна;* **волокнúстый.** — *Влакно въ мясо, въ рас-*

тение; во́лоть, мо́чка. — *Той влакно-то цѣпи*, сир. много е майсторъ.

Влакомѝж (да ся), **ѝшь, — мѝлся**, *гл. свр.* отъ **влакоми́вамся**. Да станѫ лакомъ.

Влакоми́вамся (да ся **влакомѝж**), *гл. об.* Ставамь лакомъ; дѣ́латься ла́комымъ, становѝться жа́днымъ, а́лчнымъ.

Влакоми́ване, *с. ср.* отъ **влакоми́вамся**.

Влакъ, *с. м.* 1) Врѣшина или друго, что влѣкѫтъ по орань да ся зарови сѣмя-то и да ся изравни орань-та; брана; **борона́**. 2) Голѣма мрѣжа за ловене рѣбѫ; гриба, неводъ; **не́водъ**. 3) Казвася: *кола на влакъ*, кола само съ прѣдни колела, а отъ тѣхъ проточены назадъ дрѣвие, които ся влѣкѫтъ съ задний край по земѭ-тѫ; съ такѣвъ кола свалять возъ на надолнище.

Влакъцѝ́, *ум. ср.* отъ **влакно́**; **волосо́къ**.

Вла́ни, *нар.* Лани, миналѫ-тѫ годинѫ; **про́шлый годъ, въ про́шломъ году́**.

Вларлу́шѫ (да ся), **ѝшь, — шился**, *гл. свр.* отъ **вларлу́шнамся**.

Вларлу́шнамся (да ся **вларлу́шѫ**), *гл. възвр.* Прѣправямся на заспалъ, правѭ ужь че сньѫ; **притворя́ться спя́щимъ**.

Вларлу́шване, *с. ср.* отъ **вларлу́шнамся**.

Власа́ткый, — тъкъ, тка, тко, *пр. смякч.* отъ **власа́тый**.

Власа́тый, тъ, та то, *пр.* Казвася за влъни, на които власъ-тъ е дългъ, правъ и тврьдъ, които не е руда; **говоря́ объ ове́чьей ше́рсти, кото́рой во́лосъ то́лстый и жёсткій**. *Власата влъна. Власато руно.*

Власе́ние, *с. ср.* Пущане власъ.

Власе́цъ, *ум. м.* отъ **власъ**.

Вла́синъ день, в. **Вла́совъ день**.

Вла́сица, *с. ж.* Животно *Mustela nivalis*, байнова булчица, батева булчица, байновка, енева булчица, ласица, невѣстулка, попадийка, попова булчица, калманка, каджика, пиши-попадийка, царева невѣста, царева невѣстулка, царева щерка; **ла́сица, ла́ска, ла́сочка, ла́стка, норо́къ**.

Вла́совъ день. Власинъ день, Св. Власий, 11 Февруария, муковъ день, воловъ запоръ. Св. Власъ ся има за покровитель на добытъка, та за селянъ-тъ неговый день е голѣмъ праздникъ. Тоя день, който има добытъкъ говяда, овця, козы, не хваща никаквѫ работѫ за здравие-то на добитъка, не мѣсять квасникъ хлѣбъ, зачтото вѣрвать, че прѣзъ цѣлѫ-тѫ годинѫ хлѣбъ-тъ имъ щялъ да ся всалява, и ако ся нарани нѣкой прѣзъ годинѫ-тѫ, рана-та му щяла да власнсва. Утрѣвь-тѫ много рано замѣсвать само двѣ прѣсны питы, единѫ-тѫ раздавать на родинны и съсѣдъ, а съ другѫ-тѫ закрѣмявать добытъка и сѣкѫтъ на воловъ-ты болесть власъ. Въ тоя день не впрягать добытъкъ, зачтото щялъ ужь безъ друго да умре отъ болесть власъ; на впрягатны-ты воловы туратъ по девить пѫти сѣно, а стопани-ти постять, ако власовъ день не ся падне въ постенъ день. На власинъ день отъ добытъка зимать по малко влъни, коѭто назить за лѣкъ. Съ неѭ лѣкувать паранено на добычя, сгарить ѭ и съ сгурь-тѫ посыпвать раниѫ-тѫ, или накъ сгурь-тѫ смѣшать съ кръмѫ на добытъка. Какъ сѣкѫть власъ на добытъка в. при **муковъ день**.

***Власта́рь**, *с. м. Гр.* Младочка израстла отъ страниѫ изъ корена или отъ клонъ на дрьво; пичь; **нако́рникъ, о́тпрыскъ, побѣгъ**.

Властву́вамь и власту́вамь, *гл. ср.* Владамь, заповѣдамь нѣйдѣ, господарувамь; **вла́ствовать, госпо́дствовать**.

Властву́ване и власту́ване, *с. ср.* Владане, заповѣдане, господаруване: **вла́ствованіе, госпо́дствованіе**.

Властѝтелка, *с. ж.* Която влада, заповѣда нѣйдѣ, господарка, глава; **нача́льница, завѣдывающая чѣмъ**.

Властѝтель, *с. м.* Който влада, заповѣда нѣйдѣ, владалецъ, господарь, глава; **нача́льникъ, завѣдывающій чѣмъ**.

Власту́на, *с. ж.* Листъ отъ сѣмкѫ-тѫ на растение, когато никне; **сѣмення́я до́ли у расте́ній; росто́къ**.

Власть, *с. ж.* Кога влада нѣкой на нѣчто и има волѭ да прави что ще той; **власть**.

Власцѝ́, *с. м. мн*, Седемь звѣздны, что ся видять накунь; друго-чаче ся нарнчать *кокошка*, като да сѫ кокошка съ пилци; **плеѝды (звѣзды), утѝное гнѣзло́**. По тыя, звѣздны познавать по села-та нощиѫ, кое врѣмя е.

Власъ, *с. м.* 1) Влакно, косьмъ; **во́лосъ**. Казвася по́-чясто като събирателно, напр. *власъ-тъ на влънѫ-тѫ; вдигнѫло власъ като кадифя*. 2) Опрана, увлачена и изтеглена на джракъ влъна, та приготвена за кѫдели; прамикъ. 3) Коса, брада, рясы на растение. 4) Болесть по добытъка и овцяты, отъ коѭто въ черпый имъ дробъ излиза нѣчто като влакна.

Власѝ́, ѝшь, — сѝлъ, *гл. ср.* За растение: пущамь власъ, рясы.

Власяня́ца, *с. ж.* Дрѣха отъ дебелѫ власатѫ абѫ; козинева дрѣха; **власяня́ца, волосяня́ца, волосѝнка**.

Власѝ́ный, ъ, а, о, *пр.* отъ **власъ**; **волосяно́й**.

Власѝ́самь, *гл. свр.* отъ **власѝ́свамь**.

Власѝ́свамь (да **власѝ́самь**), *гл. ср.* За раниѫ: подпикавамся, та не зараствамь лесно,

а ся влачѫ много врѣмя. *Рана-та му власасала.*

Власа́сване, *с. ср.* отъ **власа́свам**.

Влатъ, *с. м.* Класъ на нивѫ; **ко́лосъ**.

Влатѫ́, **и́шь**, — **ти́лъ**, *гл. свр.* отъ **влати́вам**. Да пустиѫ, да врьжѫ класъ, да класѫ; **вы́колоситься**.

Влати́вам (да влатѫ́), *гл. ср.* Казвася за нивѫ: пущамъ, врьзвамъ класъ, класѣвамъ; **колоси́ться, выколо́шиваться**. *Нива-та е влатила. Ако залати, ще му влати.*

Влати́ване, *с. ср.* Пущане, врьзване класъ, класѣване.

Вла́чвам и **вла́чювам**, *гл. мн-кр.* отъ **вла́чѫ**.

Вла́чене, *с. ср.* Чесане влънѫ на гребенци, на даракъ; **чеса́ние, чёска ше́рсти**.

Вла́чене, *с. ср.* в. **влѣче́ние**.

Влаче́нкы, *с. ж. мн.* Кога ся съберѫтъ на едно мѣсто много женъı и момъı да влачятъ влънѫ.

Влачена́къ, *с. м.* Нѣколко навилаци сѣно набрано да ся влачи, та да ся прави на конѫ.

Влачи́-кла́шно, *с. об.* Мрьзеливъ, нехривъ, дембелъ; **лѣнтя́й, лѣнтя́йка**. *Онъ е влачи-клашно.*

Влачкъ́ица, *с. ж.* Коѭто влачи влънѫ; **чеса́лщица**.

Влачю́га, *с. ж.* Обычай да ся кѫпѫтъ на Ивановъ день, а по нѣйдѣ и на бабинъ день.

Влачю́гамъ, *гл. д.* Кѫпѫ нѣкого на Ивановъ и на бабинъ день за здравѣ.

Вла́чѫ, **ишь**, — **чи́лъ**, *гл. д.* и **вла́чѫся**, *гл. възвр.* в. **влѣкѫ́** и **влѣкѫ́ся**.

Вла́чѫ, **ишь**, — **чи́лъ (вла́чвамъ)**, *гл. д.* Казвася за влънѫ: чешѫ ѭ на гребенци, на даракъ, да ся развлачи за да ся пряде; **чеса́ть гре́бенемъ шерсть, мы́кать**. *Влънѫ влачи, мѫжъ не рачи.* — **чѫся**, *гл. стр.* — **ченъ́й**, *прич. стр.* Чесанъ́й на гребенци; **че́санный (о ше́рсти)**. *Влачена влъна.*

Влачяшко́мъ,

Влачяшкъ́мъ и

Влачяшкѫ́-тѫ, *нар.* Съ влѣчене, влѣчяшкомъ, влѣчяшкъмъ, влѣчяшкѫ-тѫ; **волочмя́, во́локомъ, волоча́, тащ**а́. *Влачяшкомъ го заведе въ училище-то. Влачяшкъмъ си дойдохъ дома.*

Вла́шка, *с. ж.* Раст. и плодъ *Zea mays*, арапка, грьчка, гугуци, гълѫбье, коломбокъ, кукумарка, кукурузъ, мамули, мисирка, мисиръ, моморозка, моморозъ, мумурузка, мумурузъ, папуръ, паткы, печенка, пченичка, пченка, рабка, царевица, царевка, царка, цомбуръ, ченичка, ченка; **майсъ, кукуру́за, туре́цкая пшени́чка, кики́, пово́нка**.

Влашковѝна, *с. ж.* Ороненъ царевиченъ мамулъ, жюна, какаланка, класура, класчюнка, кочанкы, кубакъ, кукумарка, кукуратка, лущка, махалка, мисирликъ, ранковина, тувка, чёканъ, чекутка, ченкушка, чюшелка, шютарка, шютка, шюшюрага.

Вледени́ѫ (да ся), **и́шь**, — **ни́лся**, *гл. свр.* отъ **вледени́вамся**. Да ся вледѫ, да станѫ като ледъ; **оледене́ть**.

Вледени́вамся (да ся вледени́ѫ), *гл. възвр.* Ставамъ като ледъ, вледѣвамся; вдрьвявамся; **леденѣ́ть**.

Вледени́ване, *с. ср.* отъ **вледени́вамся**; **леденѣ́ние**.

Вледи́ѫ, **и́шь**, — **ди́лъ**, *гл, свр.* отъ **вледи́вамъ**. Да направѫ на ледъ; **оледени́ть**. — **де́нъ́й**, *прич. стр.* Станѫлъ́й на ледъ, като ледъ; **оледене́лый**.

Вледи́вамъ (да вледѫ́), *гл. д.* Направямъ да стане на ледъ или като ледъ; **оледеня́ть**. — **мся**, *гл. възвр.* Ставамъ като ледъ, вледенѣвамся, вдрьвявамся, замрьзвамъ; **леденѣ́ть**. *Вледихся отъ страхъ. Ржцѣ-ты ми ся вледихѫ отъ студъ.*

Вледи́ване, *с. ср.* отъ **вледи́вамъ** и **вледи́вамся**; **леденѣ́ние, оледенѣ́ние**.

Вли́бвамся (да ся вли́бѫ), *гл. об.* Влюбвамся, залюбвамся, обыквамъ нѣкого или нѣчто; **влю́бливаться, влюби́ться**.

Вли́бване, *с. ср.* Влюбване, залюбване, обыкване; **влюбле́ние**.

Вли́бѫ (да ся), **ишь**, — **би́лся**, *гл. свр.* отъ **вли́бвамся**. Да ся влюбѫ, да залюбѫ, да обыкнѫ; **влюби́ться**. — **бенъ́й**, *прич. стр.* Влюбенъ́й, залюбенъ́й, обыкнѫлъ́й нѣкого или нѣчто; **влю́бленный, влюблённый**.

Вли́вамъ (да влѣ́ѫ), *гл. д.* Наливамъ нѣкаквѫ водѫ въ нѣчто; **влива́ть**. — **мся**, *гл. възвр.* и *стр.* Наливамся въ нѣчто, втичамся; **вли́ваться**.—**ванъ́й**, *прич. стр.*

Вли́ване, *с. ср.* отъ **вли́вамъ**; **вливáние, вли́вка**.

Вли́замъ, вла́зямъ, влѣ́зямъ (да влѣ́зѫ и да влѣзнѫ), *гл. ср.* Влѣгамъ: 1) Идѫ вътрѣ; **входи́ть, вступа́ть, въѣзжа́ть**. *Влизамы въ църквѫ;* **мы вхо́димъ въ це́рковь**. *Влѣзохмы въ село-то;* **мы насту́пили, въѣхали въ дере́вню**. 2) Отивамъ навѫтрѣ, врьвѫ навѫтрѣ; **лѣзть**. *Тѣсны ми сѫ обуща-та, та ми не влиза крак-тъ;* **сапоги́ у́зки, не лѣзутъ на́ ноги**. *Влѣзе ми трынъ въ пръста. Влѣзе ми шющакъ въ око-то.* 3) Събирамся, вмѣщамся; **входи́ть, вмѣща́ться**. *Въ това бъчвя влизать двѣ вѣдра;* **въ э́тотъ бочёнокъ вхо́дятъ два ведра́**. *Въ грюша влизать четыредесять пары.* 4) Вгазвамъ, нагаз-

вамь. *Влѣзохъ въ водж-тж.* 5) Пробывамь, прѣминувамь, продѣвамся; **входи́ть, идти́, проница́ть, проходи́ть.** *Пиронъ-тъ влиза въ дрво-то;* **гвоздь идётъ въ де́рево.** *Конецъ-тъ е дебелъ, не влиза въ иглж-тж;* **ни́тка толста́ нейдётъ въ иглу́.** 6) Поникамся; **вбира́ться, втя́гиваться, всаса́ться.** *Вода-та отъ дъжда влиза въ земж-тж;* **вода́ отъ дожда́ вбира́ется въ зе́млю.** 7) Примѣшамся; **входи́ть, примѣши́ваться.** *Въ тоа лѣкъ влизать много нѣчта;* **въ соста́въ э́того лѣка́рства вхо́дятъ мно́гія вещества́.** *Въ това нѣчто не влиза лъжа;* **въ э́то не вхо́дитъ ложь.** 8) Сѣтамся, броѣся. *Въ тжж сѣткж не влизать разноскы-ты.* 9) Употрѣбявамся, служѣ, бъвамя; **идти́, употребля́ться.** *Желѣзо-то влиза въ много работы;* **желѣзо идётъ на ра́зныя изде́лія.** 10) Настанявамся, намѣщамся, натъкмявамся; **идти́, поступа́ть.** *Влизамь ратай у нѣкого.* 11) Подкачямь, захващамь; **начина́ть.** *Влѣзохмы въ училище-то. Влизамы на работж.* 12) Подкачямся, захващамся, начинамся. *Новый мѣсяць още не е влѣзлъ.* — **Вли́зася,** *гл. безл. Въ нашж-тж кжщж ся влиза прѣзъ (изъ) тыя врата. Тука не ся влиза,* не бъва да влиза нѣкой. **Вли́зано е,** като *прич. стр.* **влизалъ е** нѣкой. — *Влизамь помеждж нѣкои;* кога нѣкои ся разправять за нѣчто, сговарямь гы; **входи́ть въ посре́дничество по како́му-нибудь де́лу.** *Стоанъ и Войно ся карахж, азъ влѣзохъ помеждж имъ, та гы сговорихъ.* — *Влизамь въ люде* и *влизамь въ свѣта,* ставамь човѣкъ за-въ свѣта, събирамся съ хора-та. — *Влизамь въ очи: а)* Ревнжся, аресвамь; **нра́виться.** *б)* Правыж да ми ся вглядвать; **кида́ться, мета́ться въ глаза́.** *Не прави такывы работы да влизашь въ очи.* — *Влизамь въ срдце,* ревнжся, аресвамь; **нра́виться.** *Влѣзе ми въ очи, влѣзе ми въ срдце,* норевнж ми ся. — *Влизамь въ работж,* пригодявамся за нѣчто; **годи́ться къ чему́.** — *Не ми влиза въ работж: а)* Не ми е потрѣбно, не ми трѣбва; **мнѣ не годи́тся.** *б)* Не щж да знаѣ, не е моа работа; **дѣла мнѣ нѣтъ до э́того.** — *Влизамь въ разговоръ,* заговарямся, захоратявамся за нѣчто; **входи́ть въ разгово́ръ.** — *Влизамь въ длгъ, въ борчь,* задлъжнѣвамь; **входи́ть въ долги́.** — *Влизамь въ грѣхъ,* говорыж или правыж нѣчто грѣшно; **наживя́ть грѣхъ.** *Бѣжь, не струвай добро, да не влѣзешь въ грѣхъ. Бѣгай отъ себапъ, да не влѣзешь въ грѣхъ.* — *Влизамь въ бѣдж, въ белж, въ зло,* сполетява мя нѣкаква бела, нѣкакво зло; **попада́ть въ бѣду́.** — *Влизамь подъ кожж-тж нѣкому,* подлъстявамся; **икра́дываться къ кому́.** *Влѣзалъ му е подъ кожж-тж, та си играе съ него както ще.* — *Влизамь въ ржцѣ,* хващять мя, уловяпать мя; **попада́ться въ ру́ки.** — *Влизамь въ пжта, въ дырж-тж, въ пеша на нѣкого,* хващамь го дѣ ходи и какво прави. — *Влѣзе му блъха въ ухото. Влѣзе му като трънь въ очи-ты. Влѣзь въ Цигачиста-та, та избери по́бѣло-то. Влѣзълъ като въ небрано лозе. Влѣзълъ въ лозе-то, че му гроздје не аресва. Влѣзълъ въ лозе-то и мръждися на гроздје-то. Който влѣзе въ баиж, неизпотенъ не излиза. Ако влѣзе правъ, не излиза здравъ; ако влѣзе кривъ, не излиза живъ. Който подлѣзе, нему ще влѣзе. Въ каквото хорю влѣзешь, така щешь играешь. Влиза съ двѣ очи, излиза съ едно. Влиза патка, излиза гжска. Отъ едно ухо влиза, отъ друго излиза. Не е грѣхъ что влиза, а чтото излиза. Остра дума въ срдце влиза. Не му влизай у носа. Не щалъ мрътвый да влѣзе въ рай! Влѣзва ли ти нѣчто? Влѣзла като мухж въ млѣко. Влизалъ е и въ сито и въ рьсто. Влѣзли му брьмбалчета въ главж-тж. Влѣзълъ въ чюжды поливкы.*

Вли́зане, *с. ср.* отъ **вли́завамь.** Влазяне; **входъ, вступле́ніе, въѣздъ.** *На влизане въ града ся срѣщнжхъ съ него;* **при въѣздѣ въ го́родъ я встрѣтился съ нимъ.**

Вли́звамь, *гл. мн-кр.* отъ **вли́завамь.** Влазвамь; **вха́живать.**

Вли́тамь (да влѣтж), *гл. ср.* Влѣтѣвамь.

Вли́тане, *с. ср.* Влѣтѣване.

Вли́чямь, *гл. мн-кр.* отъ **влѣкж.**

Влишнжк (да ся), **и́шь,** — **ишлся,** *гл. свр.* отъ **влишня́вамся.**

Влишня́вамся (да ся влишнжк), *гл. об.* 1) Ставамь лихъ, излишнявамся, полишнявамся; **дѣлаться своепра́внымъ, причу́дливымъ, капри́зным.** 2) Подкачямь да лишнъ на игрж, ставамь лишниджия; **стано́вится плу́томъ, шу́леромъ въ игрѣ.** *Не ся играе съ него: той ся е вече влишилъ.*

Влишня́ване, *с. ср.* 1) Ставание лихъ, полишнявание, излишнявание. 2) Кога стане нѣкой лишниджия.

Вловжк, и́шь, — **ви́лъ,** *гл. свр.* отъ **вловя́вамь; пойма́ть, захвати́ть, изловѝть, схвати́ть.** — **вѐнъый,** *прич. стр.* Уловенъый, хванжтъый; **по́йманный, захва́ченный, изло́вленный, схва́ченный.**

Вловя́вамь (да вловжк), *гл. д.* Уловявамь,

хващамъ; захва́тывать, изла́вливать, схва́тывать. — мся, *гл. възвр.* и *стр.* Уловявамся, хващамся; захва́тываться, изла́вливаться, схва́тываться.

Плѣнѣли и ся вловили,
Та сѫ ся три дни борили. *Пѣс.*

Вловя́ване, *с. ср.* Уловяване, хващане; захва́тываніе, изла́вливаніе, поима́ніе, схва́тываніе.

Влогъ, *с. м.* Паръ, вложенъ въ нѣкаква работѫ; де́нежный вносъ, какита́лъ. *Печалѫ-тѫ щемъ дѣлимъ спорядъ влога*, всякой ще земе отъ неѫ спорядъ колкото е вложилъ паръ.

Вло́жѫ, жишь, — жи́лъ, *гл. свр.* отъ **вла́гамь**. 1) Да турѫ въ нѣчто; **вложи́ть**. 2) Да захванѫ, да облѣкѫ паръ въ стокѫ. — женый, *прич. стр.* 1) Туренъ въ нѣчто; **вло́женный**. 2) За паръ: захванѫтый, облѣченъ въ стокѫ. *Имамь вложены толкова пары.*

Вломя́ (да ся), я́шь, — ля́лся, *гл. свр.* отъ **вломя́вамся**; **вломи́ться, вто́ргнуться, ворва́ться.**

Вломя́вамся (да ся вломя́), *гл. об.* Влизамь нѣйдѣ насилѫ, съ силѫ, силомь; **вла́мываться, вторга́ться, врыва́ться.**

Вломя́ване, *с. ср.* отъ **вломя́вамся**; **вломъ, вло́мка, вторга́ніе, вторже́ніе.**

Влопатя́ (да ся), я́шь. — тя́лся, *гл. свр.* отъ **влопатя́вамся**. Да уклепѫ; **повися́ть**.

Влопатя́вамся (да ся влопатя́). *гл. об.* Казвася за уши; уклепвамь; **повися́ть (объ уша́хъ)**.

Копчя крака заболѣхѫ,
Очи му ся вчетворихѫ,
Уши му ся влопатихѫ. *Пѣс.*

Влопатя́ване, *с. ср.* отъ **влопатя́вамся**. Уклепване.

Влошя́ (да ся), я́шь, — ши́лся, *гл. свр.* отъ **влошя́вамся**. Да станѫ лошь.

Влошя́вамся (да ся влошя́), *гл. об.* Ставамь лошь; влошявявамся.

Влошя́ване, *с. ср.* Ставание лошь.

Влошявя́ (да ся), я́шь, — ви́лся, *гл. свр.* отъ **влошявя́вамся**.

Влошявя́вамся (да ся влошявя́), *гл. об.* Ставамь лошявъ, влошявамся; дѣлаться, становя́ться нехоро́шимъ.

Влошявя́ване, *с. ср.* отъ **влошявя́вамся**.

Влоя́ (да ся), я́шь, **влоя́лся**, *гл. свр.* отъ **влоя́вамся**; **пожирѣть, утучнѣть.**

Влоя́вамся (да ся влоя́), *гл. об.* 1) Покрывамся съ лой, ставамь лоявъ, тлъстѣя, дебелѣя; жирѣть, **тучнѣть.** 2) За масло и др., ставамь като лой, дъхамь на лой.

Влоя́ване, *с. ср.* отъ **влоя́вамся**.

Влѣгване, *с. ср.* Ставание влаженъ, овлъгване; **сырѣніе.**

Влѣгнѫ, ешь, — на́лъ, *гл. ср.* Ставамь влаженъ, овлъгвамь, извлъгвамь, **сырѣть, во́лгнуть.** *Влъна-та влѣгне въ мокро врѣмя*; **шерсть сырѣетъ, по́лгнетъ отъ сыро́й пого́ды.**

Влѣка и

Влъка́на, им. соб. женско.

Влъка́нъ,

Влъка́нинъ и

Влѣко, им. соб. мѫжско.

Влъкола́къ, *с. м.* Врьколакъ. Вѣрвать, че ужь кръвь-та на чловѣкъ, убитъ съ пушкѫ или ножь нѣйдѣ по горъ-тъи, слѣдъ четыредесять дни ставала влъколакъ, врьколакъ. Влъколаци-ти приличать на вампъры-тъи и плътници-тъи, тии могѫть да ся прѣправять на каквото щѫть. Врътятся около мѣста-та, дѣто сѫ были убити човѣци-ти, отъ кръвь-тѫ на които сѫ станѫли тии, и живѣѫть въ пещеры изъ планины-тъи. Нощиѫ въкать по имя людіе-то, что минувать покрай тѣхъ, нападать на тѣхъ, обирать гы, убивать гы и мяса-та имъ окачать по стѣны-тъи на пещерѫ-тѫ, въ коѫто живѣѫть. В. **вампи́ръ.** *Аде като влѫколакъ*, сир. по много и нечисто.

Влъкола́чкый и

Влъкола́шкый, ка, ко, *пр.* отъ **влъкола́къ**. Вампырскый. — **кы.** *нар.* Като влъколакъ, вампырскы.

Влъколя́сямь (да ся), *гл. свр.* отъ **влъколя́свамся**. Да станѫ влъколакъ, да ся врьколясямь, да ся вампырясямь.

Влъколя́свамся (да ся влъколя́сямь), *гл. об.* Ставамь влъколакъ, врьколяскамся, вампырясвамся.

Влъколя́сване, *с. ср.* Ставание влъколакъ, врьколясване, вампырясване.

Влъкоя́дина, *с. ж.* Нѣчто ядено, ухапано отъ влъкъ.

Влъкъ, влѣци, *с. м.* 1) Животно звѣрь *Canis lupus*, яде овця, козы, говяда, коне; **волкъ, бирю́къ.**

Юнаци като злы влъци.
Момчета като влъчета. *Пѣс.*

2) Казвася и за чловѣкъ, комуто око-то утича на чюждо нѣчто. 3) Попѣйдѣ дявола наричать влъкъ. — *Влъкъ-тъ е все влъкъ. Влъкъ-тъ мыглы-тъи обычя. Влъкъ на мыгливо врѣмя ся радва. Влъкъ-тъ козиѫ-тѫ си мѣнява, а съ трьсѫ-тѫ си умира. Выкалъ влъка да му пази овця-тъи. Влъкъ овця пасе. Влъкъ-тъ варди агня-то отъ лисицѫ-тѫ да го изяде той. Влъкъ и броено яде. За влъкъ*

четено нѣма. За влъка приказвать, и влъкъ-тъ насрѣщѫ (въ кошарѫ-тѫ). Бѣжь влъку, прилга тя гони. Да ся бокаше влъкъ отъ дъжда, щаше си носи и качюлкѫ. И агня-то да е цѣло, и влъкъ-тъ да е сытъ. Стадо-то цѣло и влъкъ-тъ сытъ. Ни́ ти, влъчѐ, агня! Дерк овця, храни влъци. Ближе влъкъ-тъ хомота за хапѫра на вола. Влъкъ яде и сурѣво. Влъкъ-тъ все сурѣво яде и пакъ му е дебелъ врать-тъ. Грькъ като влъкъ. Богъ да пази отъ Влашкы влъци и отъ Бѣломорскы Гръци. Доклѣ влъкъ ся научи да краде кокошкы, кожа-та му на назаръ. Остарѣлъ влъкъ на кучета-та маскара. Застарѣе ли влъкъ-тъ на куча-та клощь става. Влъкъ ся напоржкы не храни. Влъку зима за обычай. Врьжи магаря-то дѣто иска стопанъ-тъ му, на нѣмай грыжѫ, че влъкъ ще го яде. Стригали влъка, той за овця-ты пыталъ. Влъкъ съ хаберъ агня не хапва. Да живѣешь между влъци, да ся овлъчишь. Кога влъка видимъ, тогась ржжѫ трьсимъ. Колкото и да хранишь влъка, око-то му все въ горѫ-тѫ. Влъкъ домазлякъ не чюва. Влъкъ настѫржмѫ не прави. Безъ ползѫ овца и влъкъ ѫ не яде, или: влъкъ да ѫ изъяде. Кокато овца ся дѣли отъ стадо-то, влъкъ ѫ изъяда. Единъ влъкъ стига на едно стадо. Кость кучя не знае да лае, докарва влъка на овця-ты. Драга му като овцѫ на влъкъ. Жени влъка за овцѫ-тѫ. Что ще овца срѣщѫ влъка. Гора безъ влъци не быва. Въ горѫ-тѫ мечкы, въ села-та влъци. Влъкъ отъ мѣшлинѫ ся не бои. Врящешь ли? — влъкъ-тъ с готовъ. Който ся е родилъ влъкъ, лисица не става. Влъкъ кучя не става. Ще стане, кога стане влъкъ-тъ кучя. Девять овчари съ единѫ лъжицѫ яли, и пакъ нѣмало кой да подъюка на влъка, кога влѣзълъ въ кошарѫ-тѫ. Лисица и влъкъ станѫли кумове, доклѣ откраднѫть кокошкѫ, а кога ѫ откраднѫли, разкумилися. Който видѣлъ влъка, и въка и не, а който не го видѣлъ, грълото си дере. Влъкъ отъ гожане не зима. Доклѣ с живъ влъкъ-тъ, опашка-та му не ся мѣри. Влъкъ-тъ носи имя-то, лисица-та си врьши работѫ. Влъкъ-тъ около лѣгло-то си накость не прави. Нито колять, нито яджть влъци-ты, и пакъ на билюци гы нѣма. Влъкъ-тъ ражда влъчета, а не агнета. Давилъ, не давилъ влъкъ-тъ, чтомь го нѣкой види, все ще го погони. Влъка гляда, а държ-тѫ му трьси. Попытали влъка: зачто ти с дебелъ врать-тъ? — Зачтото си врьшѫ самъ работѫ.—Да го яджть влъци, или: влъци го яли! клитва за конь.—Трьпился с нѣйдѣ влъкъ, сир. нѣкой скржжавъ, свидливъ е далъ нѣйдѣ нѣчто. — Срѣщѫлъ го влъкъ, или: влъкъ му прѣпрѣчилъ ижта, ще сполучи, ще му врьви напрѣдъ. — Гладенъ сымъ като влъкъ, изгладнѣлъ сымъ тврьдѣ много. — Влъкъ и овця, една игра, кожто овчари и овчарчета игражть.

Влѣна, *с. ж.* Косми-ти, что растѫть по кожѫ-тѫ на животны-ты; **шерсть.** По́-чисто наричать *влъна* косми отъ овцѫ. *Влънѫ влачи, мжжь не рачи, Ока влъна — ока череши. — Трьснѫлъ му влънѫ-тѫ,* набилъ го добрѣ. — *Трьснѫлъ си влънѫ-тѫ,* умрѣлъ.

Влъна́, *с. ж.* Вода на море, езеро или рѣкѫ, издигнѫта отъ вѣтьра по́-высоко отъ равнинѫ-тѫ си; бранъ, плавой, плавѣй, склань, кломбурець, далга, талазъ; **волна́.**

Влѣнешый, въ, ва, во, *пр.* Что има по себе влънѫ, увлажнѫый съ влънѫ.

Влѣнистый, стъ, ста, сто, *пр.* Что е обрасълъ съ влънѫ, косматый, рошавый, рунтавый, барачистый, кочiавый; **волоси́стый, косма́тый.**

Влѣница, *ум. ж.* отъ **влѣна.** Малко влъна; **ше́рстка.**

Влѣничка, *ум. ж.* отъ **влѣница; ше́рсточка.**

Влъну́вамь, *гл. д.* Повдигамь, разбрьквамь, правѫ да ся скарать нѣкои, да ся спрѣпрѫть; **мути́ть.** *Влънувамь народа;* **мути́ть наро́дъ. — мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Повдигамся, разбрьквамся, бунѫкся; **мути́ться. — ванъый,** *прич. стр.*

Влъну́ване, *с. ср.* Повдигане, разбрькване, смѫтня; **смутня́.**

Влъняни́къ, *с. м.* Влъняна задна прѣстилка, кожто селянкы попѣйдѣ посять намѣсто сукманъ; завѣска.

Влъняни́ца, *с. ж.* Дълга горня дрѣха безъ ржкавы; **родъ кафта́на безъ рукаво́въ.**

Влъняни́чка, *ум. ж.* отъ **влъняни́ца.**

Влѣнянъый, *пр.* Что е направенъ отъ влънѫ; **шерстяно́й.** *Влънѫна дрѣха;* **шерстяно́е пла́тье.**

Влѣхва, *с. м.* Влъхвъ: 1) Който варди по пѫтница-та, та лови пѫтници или гы трепе, за да ги обере; хайдутъ, харамия; **разбо́йникъ.** 2) Който ходи да краде, да обира; оберникъ, обирачь; **воръ.** *Исуловенъ влъхва — отъ царя по́-голѣмъ.* 3) Вражалець, врачь, магесникъ; **волхвъ, волше́бникъ, чародѣ́й, колду́нъ, зна́харь, вѣщу́нъ.**

Влѣ́хвешкый, ка, ко, *пр.* отъ **влѣ́хва.** 1) Хайдутскый, харамийскый; **разбо́йническій, воровско́й.** 2) Магесническый.—**шкы** *нар.* 1) Хайдутскы, харамийскы; **разбо́йнически, воровски.** 2) Като вражялець, магесническы.

Влѣ́хвица, *ум. м.* отъ **влѣ́хва.**

Влъхву́вамь и влъху́вамь, *гл. ср.* 1) Ходѫ́ влъхва, хайдутувамь; **разбо́йничать.** 2) Крадѫ́, обирамь; **воропа́ть.** 3) Баѫ́, вражѫ́, вражювамь, врачювамь, чарувамь; **волхвова́ть.**

Влъхву́ване и влъху́ване, *с. ср.* 1) Ходене влъхва, хайдутуване; **разбо́йничанье.** 2) Крадене, кражба, оберъ, обиръ; **воровство́.** 3) Баяне, вражене, вражюване, врачюване, чаруване; **волхвова́ніе.**

Влѣ́хъвъ, *с. м.* в. **влѣ́хва.**

Влѣ́чѣ, *ум.* отъ **влъкъ.** *Гладъ и влъчка изъ шюмѫ́-тѫ изгонва.*

Влѣ́че, им. соб. мѫ́жско.

Влъчѣ́нце, *ум. ср.* отъ **влъчи́.**

Влъчѣ́нць, *с. м.* 1) Една трѣва по лѫговища-та, цъвти жълто и цвѣтие-то и́ ся нарича бътуши. 2) Раст. трынь *Cirsium,* паламида, осътъ; **вахла́чка, волчѣ́нць, осо́тъ, полева́я серпу́ха.**

Влѣ́чешкый, шка, шко, *пр.* отъ **влъкъ; во́лчій,** *Влъчешка глотница.* — **шкы,** *нар.* Като влъкъ; **по во́льчему, во́лкомъ.** *Гляда влъчешкы.*

Влѣ́чешкѫ́-тѫ, *нар.* Като влъкъ, влъчешкы; **по во́лчьему, во́лкомъ.**

Влѣ́чий, чіа, чіе, *пр. прит.* отъ **влъкъ; во́лчій.** *Влъчіа кожа;* **во́лчья шку́ра.**

Влъчи́нъ, им. соб. мѫ́жско.

Влѣчи пра́здници. Спорядъ единъ, нѣкои дни отъ 1-й до 8-й, или отъ 1-й до 20-й Ноемврина, по колядно заговѣване; спорядъ другъ, врьви-ти три дни на Февруарина, а спорядъ трети, нѣкои дни отъ Яиуарина, конто ся праздновать, за да не надѫ́ть влъци добытъка. Прѣзъ тыя дни вардять да не работять влъцѫ́ и другы нѣкои работы. Конто имать добытъкъ, по́-здраво вардять тыя праздници. Който носи дрѣхѫ́, работенѫ́ прѣзъ влъчи-ты праздници, щяли ужь да го разкѫсать влъци. Тыя дни мѣсять особенъ хлѣбовъ, пареченъ *кошарь*, та гы раздавать по овчары-ты и закрѣмявать съ тѣхъ добытъка. Прѣзъ влъчи-ты праздници зашивать уста-та на влъци-ты, за да не надѫ́ть тии добытъка имъ, сир. врьзвать ножици да не могѫ́ть да ся отварять, уврьзвать нѣкакъ пряждѫ́, зашивать нѣчто и въ исто-то врѣмя баѫ́ть, и вѣрвать, че съ това щѫ́ть упазять добытъка си отъ влъци. Единъ отъ послѣдни-ты дни на влъчи-ты праздници ся зъве *куцаланъ.*

Влъчи́ца, с. *ж.* Женскый влъкъ; **волчи́ца,**

Влъчи́ще, *ув. ср.* отъ **влъкъ; волчи́ще,**

Влъчя́, *ум. ср.* отъ **влъкъ.** Малъкъ, младъ влъкъ или малко-то на влъчицѫ́; **волчёнокъ.**

Влѣ́чна жи́ла. Храстъ *Cytisus,* гергёвденчя, зановецъ, зановитъ; **раки́тникъ.**

Влѣ́чна яблъка. Раст. *Aristolochia clematitis,* аблъчина, аблъчковина, яблъчина, яблъчковина; **каркашу́нъ, кирказо́нъ, пхино́вникъ.**

Влѣ́гамь, *гл. ср.* в. **вли́замь.**

Влѣ́ганіе, *с. ср.* в. **вли́зане.**

Влѣ́звамь, *гл. мн-кр.* отъ **вли́замь.** Влазвамь, влизвамь; **вха́живать.**

Влѣ́знѫ, ешь,—нѫ́лъ, и

Влѣ́зѫ, ешь,—зохъ, влѣзълъ, *гл. свр.* отъ **вли́замь и вла́зямь.** 1) Да идѫ́ вътрѣ; **войдти́, вступи́ть, въѣхать.** 2) Да ся съберѫ́, да ся вмѣстѫ́; **войдти́, вмѣсти́ться.** 3) Да пробыѫ́; **войдти́, проникнуть.** 4) Да ся попыѫ́; **быть во́брану, всо́сану.** 5) Да ся примѣсѫ́; **войдти́, быть примѣшану.**

Влѣ́квамь, *гл. мн-кр.* отъ **влѣкѫ́.** Влячамь.

Влѣкѫ́, влечѐшь, влѣкохъ, влѣклъ (вли́чямь и влѣквамь), *гл. д.* Влѣчѫ́, влачѫ́: 1) Тяглѫ́, тътрѫ́ нѣчто по земы-тѫ́ слѣдъ себе; **влечь, влачи́ть, волочи́ть, воло́чь.** *Ные нѣмамы хлѣбъ, а котка-та питѫ́ влѣче.* 2) Тяглѫ́ нѣкого насилѫ́ да врьви съ мене; **тащи́ть съ собо́ю.** *Азъ и да не щѫ́, вые мя влѣчѣте. Азъ да си плачѫ́, вые мя влѣчѣте. Ходи дѣдо и дойде, мечкѫ́-тѫ́ влѣче за ухо.* 3) Водѫ́ слѣдъ себе; **волочи́ть за собо́ю.** *Кждѣто да иде, все влѣче нѣкого. Влѣче ѫ́ подыръ си като писанѫ́ торбѫ́. Влѣче го подыръ си като съдранъ царвулъ.* 4) Довождамь; **приводи́ть.** *Съ кого ся срѣщне, влѣче го у дома да го служи.* 5) Носѫ́; **носи́ть, возйть.** *Тръгнѫлъ на пѫть и влѣче толкова работы съ себе. Рѣка-та влѣче ледъ;* **по рѣкѣ несётъ лёдъ.** 6) Карамь, тягля́ѫ́; **преслѣдовать суде́бными проце́ссами.** *Влѣче мя по конаци-ты и по сждилища-та.* 7) Провличямь, протакамь, продлъжявамь; **волочи́ть, дѣлать проволо́чку.** *Влѣче работѫ́-тѫ́ съ годины.* 8) Носѫ́, трыѫ́, кайратѫ́; **терпѣть, носи́ть.** *Влѣче като быволъ. Ако мя тачишь, ты щешь мя влачишь. Не боджть вола, что влѣче млъкомь хомота. И волъ-тъ въ хомота колкото може влачи.* **Влѣкѫ́ся,** *гл. възвр.* и *стр.* Влѣчыся, влачыся: 1) Тътрѫ́ся по земы-тѫ́; **волочи́ться.** *Дрѣха-та му*

дълга, влѣчеся по земи-тѫ. Влѣче му ся врѣвь отъ царвула. 2) Ходѫ подъръ нѣкого; **таскя́ться, бѣжя́ть за кѣмъ.** *Кждѣто да идѫ, и той ся влѣче слѣдъ мене.* 3) Едва, едва ходѫ отъ слабость, тътрѫся, клатѫся; **тащи́ться, плести́сь.** 4) Пльзѫ, лазѫ; **по́лзать, ползти́.** *Змии-ты ся влѣкѫть по корема си.* 5) Ходѫ чисто нѣкждѣ; **таскя́ться, ходи́ть чи́сто.** *Влѣчеся по крѣчмы-ты.* 6) Ходѫ по много мѣста, прѣтръпвамъ чюждъ-ты прагонъ, удрѣмъ си главѫ-тѫ. *По кои пѣ врата ся влѣкохъ да го измолѫ, а пакъ не можяхъ да го избавѫ.* 7) Точѫся като врѣвь, като нищкѫ; **тяну́ться.** *Плюнка-та му ся влѣче.* 8) Протакамся, продължявамся, траѫ; **тяну́ться, продолжа́ться.** *Таѫ работа ся влѣче отъ много врѣмя.* 9) За болесть по тѣло-то, простирамся; **распространя́ться, мета́ться (о болѣзняхъ).** *Прышей-тѣ ся влѣче по всичко-то тѣло.* **Влѣче́ный,** *прич. стр.* — *Влѣче си опашкѫ-тѫ подъръ си,* води женѫ си и дѣца-та си слѣдъ себе. — *Влѣче си вжже-то,* за бѣсене е. — *Влѣкѫ си дни-ты, живота,* тяглѫ, мѫчѫся въ неволѫ, въ тягло. — *Влѣче си, простира си поаса за кавгѫ,* трьси кавгѫ, иска да ся кара. — *Мыгла го влѣче по зелено осое,* вѣтъръ го вѣе, праздна му е работа-та. — *Влѣчеся като прѣбитѫ змиѫ, като прѣбито куче,* казвася, кога нѣкои ходи, клатися полека, а има работѫ и ся бръза. — *Влачися като мыгля безъ вѣтъръ,* едва прѣстѫпва. — *Влѣчеся опашка-та му,* говорися зло за него.

Влѣ́нъ, *прич.* в. **влѣ́ѫ.**

Влѣпе́нъ, *прич.* в. **влѣпѫ́.**

Влѣпе́рвамъ и **влѣпе́рувамъ** (да **влѣпе́рѫ**), *гл. д.* 1) Втыкамъ нѣчто въ ржцѣ нѣкому, влѣпявамъ, втрапявамъ; **всо́бывать** въ ру́ку что. *Влѣпери му нѣколко пары.* 2) Удрѣмъ; **вва́ливать, влѣпя́ть** (уда́ры). *Влѣпери му двадесять тоягы по крака-та.* 3) Вторачвамся въ нѣчто, не си махамъ очи-ты отъ него; **вперя́ть глаза́.** *Влѣперилъ очи въ него.*

Влѣпе́рване и **влѣпе́рување,** *с. ср.* отъ **влѣпе́рвамъ.**

Влѣпе́рѫ, ишь, — **рилъ,** *гл. свр.* отъ **влѣпе́рвамъ.** 1) Да втраня, да влѣпя; **всу́нуть** въ ру́ки. 2) Да ударя; **впали́ть, влѣпи́ть.** 3) Да ся вторача; **вперя́ть глаза́.** — **пе́ренъ,** *прич. стр.*

Влѣпи́ѫ, и́шь, — **пи́лъ,** *гл. свр.* отъ **влѣпя́вамъ.** 1) **Влѣпи́ть.** 2) Да влѣперя, да втраня; **всу́нуть кому́ что** въ ру́ки. — **пе́нъ,** *прич. стр.* **влѣпленный.**

Влѣпя́вамъ (да влѣпѫ́), *гл. д.* 1) Залѣпявамъ едно нѣчто вътрѣ въ друго; **влѣпливать, влѣпля́ть.** 2) Удрѣмъ, залѣпявамъ, давамъ, извртявамъ. *Влѣпи му едня плѣсницѫ;* **влѣпи́лъ** ему́ **пощёчину.** 3) Втыкамъ нѣкому нѣчто въ ржцѣ, влѣпервамъ, втрапявамъ; **всо́бывать кому́ что** въ ру́ки. — **мся,** *гл. стр.* **влѣпливаться, влѣпля́ться.**

Влѣпя́ване, *с. ср.* отъ **влѣпя́вамъ; влѣпливане.**

Влѣ́тъ, *прич.* в. **влѣ́ѫ; влѣ́тый.**

Влѣтѣ́вамъ (да влѣтѫ́), *гл. ср.* Влитамъ: 1) Хврьчяшкымъ, съ лѣтѣне влизамъ въ нѣчто; **влета́ть.**

Пеперуга лѣтѣла, Дюдюле,
Та въ водѫ влѣтѣла, Дюдюле. *Пѣс.*

2) Тичяшкомъ, съ пръпкане влизамъ въ нѣчто; **бы́стро входи́ть.**

Тя (скумрия) е въ кѫщи влѣтѣла,
Па си змѣю думаше:
Либя змѣю огнянъ! *Пѣс.*

Влѣтѣ́ване, *с. ср.* отъ **влѣтѣ́вамъ.** Влитане; **влета́ние.**

Влѣтѫ́, и́шь, — **тѣлъ,** *гл. свр.* отъ **влѣтѣ́вамъ** и **вли́тамъ.** Съ лѣтѣне, тичяшкомъ да влѣзѫ въ нѣчто; **влетѣ́ть.**

Влѣче́ние, *с. ср.* отъ **влѣкѫ́.** Влачение, тътране, тътразене; **волоче́ние, влече́ние.**

Влѣчи́ты, *с. ж. мн.* Животны, които съ влѣчене по корема си ходятъ; **пресмыка́ющіяся живо́тныя.**

Влѣчѫ́, е́шь, влѣкохъ, влѣклъ, *гл. д.* в. **влѣкѫ́.**

Влѣчяшко́мъ,

Влѣчяшкы́мъ и

Влѣчяшкѫ́-тѫ, *нар.* Съ влѣчене, влачяшкомъ, влачяшкъмъ, влачяшкѫ-тѫ; **волочмя́, во́локомъ.** *Влѣчяшкомъ го изкарахъ.*

Влѣ́ѫ, е́шь, влѣлъ, *гл. свр.* отъ **вли́вамъ.** Да налѣя въ нѣчто; **влить.** **Влѣ́нъ** и **влѣ́тый,** *прич. стр.* Налѣнъ въ нѣчто; **влитый.**

Влю́бвамся (да ся влю́бѫ), *гл. об.* Влюбвамся, залюбвамъ, залибвамъ, обыквамъ нѣкого или нѣчто; **влю́бливаться, влюбля́ться.**

Влю́бване, *с. ср.* отъ **влю́бвамся.** Влюбване, залибване, залюбване; **влюбле́ние.**

Влю́бѫ (да ся), и́шь, — **би́лся,** *гл. свр.* отъ **влю́бвамся.** Да ся влибя, да ся залибя, да ся залюбя; **влюби́ться, полюби́ть.** — **бенъ,** *прич. стр.* Влибенъ, залибенъ; **влю́бленный, влюблённый.**

Влюдя́ (да ся), и́шь, — **ди́лся,** *гл. свр.* отъ **влюдя́вамся.** — **де́нъ,** *прич. стр.* Станѫлъ человѣкъ за свѣта, за-въ людіе-ты.

Влюдя́вамся (да ся влюдя́), *гл. об.* Ставамъ человѣкъ за свѣта, за-въ людіе-ты, като хора-та, както приличя; **становя́ться, дѣлаться поря́дочнымъ челове́комъ.**

Влюдя́ване, *с. ср.* отъ **влюдя́вамся**.

Влютѫ́ (да ся), **и́шь**, — **тѝлся**, *гл. свр.* отъ **влютя́вамся**. Да станѫ люто, парливъ. — **тѣ́нъ**, *прич. стр.* Станѫлъ люто, парливъ; сдѣлавшійся жгу́чимъ на вкусъ.

Влютя́вамся (да ся **влютѫ́**), *гл. възвр.* Ставамъ люто, парливъ на вкусъ; **станови́тся жгу́чимъ на вкусъ**.

Влютя́ване, *с. ср.* отъ **влютя́вамся**.

Вма́мвамъ и **вма́мувамъ** (да **вма́мѭ**), *гл. д.* Съ мамене въвождамъ нѣкѫдѣ, въ нѣчто; **вма́нивамъ**. — **мся**, *гл. стр.*

Вма́мване и **вма́муване**, *с. ср.* отъ **вма́мвамъ**; **вма́ниване**.

Вма́мѭ, **и́шь**, — **ми́лъ**, *гл. свр.* отъ **вма́мвамъ**; **вмани́мъ**. — **менъ**, *прич. стр.* Въведенъ съ маменѣ; **вманѣнный**.

Вмета́, **е́шь**, — **тохъ**, **вмелъ**, *гл. свр.* отъ **вми́тамъ**; **вместь**, **вмести́**. — **тѣ́нъ**, *прич. стр.* Заметенъ въ нѣчто; **вметѣнный**.

Вмири́свамся (да ся **вмири́шѭ**), *гл. об.* 1) Добивамъ дъхъ, замирисвамъ; **получа́ть за́пахъ**. *Който си готви съ тряскъ, гостба-та му ся на дымъ вмирисва.* 2) Въвонѣвамся, завонѣвамъ, втѫхвамся; **ту́хнуть**. *Рыба-та ся вмирисва;* **ры́ба начина́ст ту́хнуть**.

Вмири́сване, *с. ср.* отъ **вмири́свамся**.

Вмири́шѭ (да ся), **ешь**, — **ри́сался**, *гл. свр.* отъ **вмири́свамся**. — **ри́санъ**, *прич. стр.*

Вми́тамъ (да **вметѫ́**), *гл. д.* Съ метене накарвамъ нѣчто нѣкѫдѣ, замитамъ; **вмета́ть**. — **мся**, *гл. стр.* Замитамся въ нѣчто; — **танъ**.

Вми́тане, *с. ср.* отъ **вми́тамъ**.

Вмота́вамъ (да **вмота́ѭ**), *гл. д.* Като мотаѫ едно нѣчто, намѣшамъ въ него и друго; **вма́тывамъ**. — **мся**, *гл. стр.* **вма́тываться**.

Вмота́ване, *с. ср.* отъ **вмота́вамъ**; **вма́тываніе**.

Вмота́ѭ, **ешь**, — **та́лъ**, *гл. свр.* отъ **вмота́вамъ**; **вмота́ть**. — **та́нъ**, *прич. стр.* Замотанъ въ нѣчто; **вмо́танный**.

Вмрьлу́швамся и **вмрьлу́шювамся** (да ся **вмрьлу́шѭ**), *гл. об.* Умрьлушвамся, отпадамъ, уклеввамъ, умыслювамся, погляждамъ надолу.

Вмрьлу́шване и **вмрьлу́шюване**, *с. ср.* отъ **вмрьлу́швамся**. Умрьлушване.

Вмрьлу́шѭ (да ся), **ишь**, **шился**, *гл. свр.* отъ **вмрьлу́швамся**. Да отпаднѫ, да уклевнѫ, да ся умрьлушѫ. — **шенъ**, *прич. стр.* Отпаднѫлъ, уклевнѫлъ, умрьлушенъ.

Вмѣ́квамъ, *гл. мн-кр.* отъ **вмѣ́чамъ**.

Вмѣ́кнувамъ, *гл. уч.* отъ **вмѣ́кнѫ**.

Вмѣ́кнѫ, **ешь**, — **нѫлъ**, *гл. свр.* отъ **вмѣ́чамъ**; **втащи́ть**. Да ся **вмѣ́кнѫ**, *гл. възвр.* 1) Да ся въврѫ; **втере́ться**, **втѣ́снуться**. 2) Да влѣзѫ скрытно; **вкра́сться**, **забра́ться**. — **нѫтъ**, *прич. стр.* **вта́щенный**.

Вмѣ́чамъ (**вмъкнувамъ**, да **вмѣ́кнѫ**, **вмѣ́кнувамъ**), *гл. д.* Мъкнѫ, въвличамъ нѣчто вѫтрѣ нѣкѫдѣ; **вта́скивамъ**. **Вмѣ́чамся**, *гл. възвр.* 1) Въвирамся нѣкѫдѣ изъ-междѫ навалицѫ-тѫ; **втира́ться**, **вти́скиваться**, **втѣсня́ться**. *Едвамъ ся вмъкнѫхъ въ двора.* 2) Влизамъ нѣкѫдѣ скрытно, безъ да мя усѣтять; **вкра́дываться**, **забира́ться**. *Вмъкнѫхся въ село-то.*

Вмѣ́чане, *с. ср.* отъ **вмѣ́чамъ** и **вмѣ́чамся**; **вта́скиване**, **втира́ніе**, **вти́скиваніе**.

Вмѣ́свамъ и **вмѣ́сувамъ** (да **вмѣ́сѫ**), *гл. д.* Като мѣсѫ нѣчто, замѣсвамъ въ него и друго нѣчто; **вмѣ́шивамъ**. *Вмѣсихъ въ тѣсто-то и малко ръжяно брашно.* — **мся**, *гл. стр.* Замѣсвамся съ нѣчто; **вмѣ́шиваться**.

Вмѣ́сване и **вмѣ́суване**, *с. ср.* отъ **вмѣ́свамъ**; **вмѣ́шиваніе**.

Вмѣ́ствамъ, *гл. мн-кр.* отъ **вмѣ́щамъ**.

Вмѣ́стване, *с. ср.* отъ **вмѣ́ствамъ**.

Вмѣ́сто, *нар.* Намѣсто; **вмѣ́сто**, **намѣ́сто**, **взамѣ́сть**, **взамѣ́нъ**.

Вмѣ́стѫ, **ишь**, — **ти́лъ**, *гл. свр.* отъ **вмѣ́щамъ** и **вмѣ́ствамъ**. Да намѣстѫ едно нѣчто въ друго; **вмѣсти́ть**. — **тенъ**, *прич. стр.* Намѣстенъ въ нѣчто, побранъ; **вмѣщѣнный**.

Вмѣстя́вамъ, *гл. мн-кр.* отъ **вмѣ́щамъ**.

Вмѣсѫ́, **ишь**, — **си́лъ**, *гл. свр.* отъ **вмѣ́шамъ**. Да намѣсѫ; **вмѣша́ть**. — **сенъ**, *прич. стр.* Намѣсенъ въ нѣчто, смѣсенъ; **вмѣша́нный**.

Вмѣсѫ́, **ишь**, — **си́лъ**. *гл. свр.* отъ **вмѣ́свамъ**. Да замѣсѫ въ нѣчто; **вмѣси́ть**. — **сенъ**, *прич. стр.* Замѣсенъ въ нѣчто.

Вмѣ́тамъ (да **вмѣ́тнѫ**, **вмѣ́тнувамъ**), *гл. д.* Мѣтамъ въ нѣчто; **вмета́ть**. — **мся**, *гл. възвр.* и *стр.* Мѣтамся въ нѣчто; **вмета́ться**, — **танъ**, *прич. стр.*

Вмѣ́тане, *с. ср.* отъ **вмѣ́тамъ**; **вмета́ніе**.

Вмѣ́тнувамъ, *гл. уч.* отъ **вмѣ́тнѫ**.

Вмѣ́тнѫ, **ешь**, — **нѫлъ**, *гл. сд-кр.* отъ **вмѣ́тамъ**. Да мѣтнѫ въ нѣчто; **вметну́ть**.

Вмѣшамъ (да **вмѣсѫ**), *гл. д.* Намѣшамъ едно нѣчто въ друго, вбрьквамъ, забрьквамъ; **вмѣ́шивать**. — **мся**, *гл. възвр.* Намѣшамся, забрьквамся въ нѣчто, въ нѣкоѫ работѫ, въ нѣкой разправъ; **вмѣ́шиваться**. *Не*

ся вмѣшай въ тѫж работѫ. — **шанъ**, *прич. стр.* Вбрькванъ, забрькванъ, намѣшанъ.

Вмѣшание, *с. ср.* Намѣшание едно нѣчто въ друго, вбрькване, забрькване; **вмѣшиваніе**.

Вмѣщамь (*да* **вмѣстѫ, вмѣстíавамь**), *гл. д.* Намѣщамь нѣйдѣ нѣчто, турямь го въ друго нѣчто така, каквото да си сбере въ него; **вмѣщáть, встáвливать**. — **мся**, *гл. възвр.* Намѣщамся, събирамся, побирамся въ нѣчто; **вмѣщáться**. — **щанъ**, *прич. стр.*

Вмѣщание, *с. ср.* отъ **вмѣщамь**; **вмѣщéніе**.

Вна́сямь, *гл. мн-кр.* отъ **вно́сямь**. Вносямь; **вна́шивать**. *Мѫжь съ кола да вноси, а жена-та съ иглѫ да износи, пакъ не може да ся надвие*, или: *съ двѣтѣ ржцѣ мѫжь да вноси, а жена съ малкый прьсть да износи, пакъ ще с кѫща-та праздна.*

Вна́сяние, *с. ср.* отъ **вна́сямь**. Вносване; **вна́шиваніе**.

Внеблю́дъ и

Внеза́пно, *нар.* Изненадѣйно, изведнѫжь, изневѣряшкъ, ненадѣйно, нечакано; **внеза́нно, неза́нно**.

Внесѫ́, е́шь, вне́сохъ, внеслъ, *гл. свр.* отъ **вно́сямь**. Да занесѫ въ нѣчто; **внести́**. — **се́нъ**, *прич. стр.* Занесенъ въ нѣчто; **внесённый**.

Вне́трѣ, *нар.* в. **вѫ́трѣ**.

Вне́трѣшний, — **шнь** и — **шень, шня, шне**, *пр.* в. **вѫ́трѣшний**.

Внима́вамь, п. **внима́ѭ**.

Внима́ване, *с. ср.* Внимание.

Внима́ние, *с. ср.* отъ **внима́ѭ**. Внимаване, назеие; **внима́ніе**.

Внима́телнъ, — **лнъ** и — **ленъ, лна, лно**, *пр.* Който внимава, кога ся врьши нѣчто, или кога той врьши нѣчто, опасънъ, прѣдпазливъ; **осмотри́тельный**. — **лно**, *нар.* Опасно, прѣдпазливо; **осмотри́тельно**.

Внима́ѭ, ешь, — **ма́лъ**, и **внима́вамь**, *гл. д.* Слушамь и глядамь нѣчто хубавѣ, пазѫ; **внима́ть**.

Вни́сямь, *гл. д.* в. **вно́сямь**.

Вни́сание, *с. ср.* Вносание.

Вно́свамь и **вно́сувамь**, *гл. мн-кр.* отъ **вно́сямь**. Вносямь; **вна́шивать**.

Вно́сване, *с. ср.* Вписане; **вна́шиваніе**.

Вно́сямь и **вни́сямь** (**вна́сямь, вно́свамь, да внесѫ́**), *гл. д.* Носѫ нѣчто вѫтрѣ нѣкѫдѣ; **вноси́ть**. — **мся**, *гл. стр.* **вноси́ться**. — **санъ**, *прич. стр.*

Вно́сяне, *с. ср.* Вписане, запасяне нѣчто вѫтрѣ; **вношéніе, вно́ска**.

Вну́ка и **ну́ка**, 1) *с. ж.* Дъщеря на сынъ или на дъщеря, внукъшна; **вну́ка**. 2) *с. об.* Казвася и за мѫжскъ и за женскъ дѣца на сынъ или на дъщеря. 3) Братанець, братаница, сестринец, сестриница; **племя́нникъ, племя́нница**.

Вну́ковъ, ва, во, *пр.* отъ **внукъ**. Унуковъ; **ну́ковъ**.

Внукъ, вну́ци, и **ну́къ** *с. м.* 1) Сынъ на сынъ или на дъщеря; **внукъ**. 2) Братанецъ и сестринец; **племя́нникъ**.

Вну́кънъ, в. **вну́чинъ**.

Внукъ́шна, *с. ж.* дъщеря на сынъ или на дъщеря; внука, унука; **вну́ка**.

Вну́чинъ, нъ, на, но, *пр.* отъ **вну́ка**. Внукънъ, унукънъ, унучинъ; **вну́чій, вну́кинъ**.

Вну́чка, *ум. ж.* отъ **вну́ка**. Унучка; **вну́чка**.

Внучи́, *ум. ср.* отъ **внукъ**. Унуча; **вну́чекъ**.

Вѫ́трѣ, *нар.* в. **вѫ́трѣ**.

Вѫ́трѣшний, *пр.* в. **вѫ́трѣшний**.

Во, 1) *ср. р.* отъ показ. мѣстоим. **въй**. Вое, то, това; **э́то**. 2) *Ср. р. члѣнъ* вм. **то**. *Дѣтя-во, село-во.*

Во, *прѣдл.* вм. **въ**.

Вови́рамь (*да* **во́вриѫ**), *гл. д.* в. **въви́рамь**.

Вови́ране, *с. ср.* в. **въви́ране**.

Во́вриѫ, ешь, воврѣлъ, *гл. свр.* отъ **вови́рамь**, в. **вѣ́вриѫ**. — **рѣ́нъ**, *прич. стр.* в. **вѣ́врѣ́нъ**.

Вога́ва, *с. ж.* Съ пепелъ врѣла вода за чистене нѣчто и за пране дрѣхъ; бугада, зола, лешиа, лисива, лисида, луга, люта вода, пепелница, пепеляна вода, протё, цвикъ, цекъ; **щёлокъ, букъ**.

Вогла́виѫ, ишь, — **ви́лъ**, *гл. свр.* отъ **вогла́вямь**. Да турѫ оглавъ, да наглавиѫ. — **венъ**, *прич. стр.* Наглавенъ.

Вогла́вямь (*да* **вогла́виѫ**), *гл. д.* Турямь оглавъ, юларъ на добытъкъ; наглавямь. — **мся**, *гл. стр.* Наглавямся.

Вогла́вяне, *с. ср.* Турене оглавъ, наглавяне.

Вода, *с. ж.* 1) Онова нѣчто, отъ което стават рѣкъ, езера, моря, извори; **вода́**. *Рѣчна вода*; **рѣчна́я вода́**. *Да пиемъ водѫ*; **пить во́ду**. *Быстра вода*; **чи́стая, прозра́чная вода́**. 2) Всичко нѣчто, което е рѣдко като водѫ и ся разлива; влага; **жи́дкость**. *Ниѫ нѣкаквѫ водѫ за лѣкъ.* 3) Казвася намѣсто рѣка, езеро, море. *Воды-ты притскохѫ. Голѣма рыба въ малкѫ водѫ не сѣди.*

Наши-тъи думъи, люби-ле,
Дѣто ся двама клѣпахмъи,
Надъ водѫ ли гъи думахмъи,
Та буйна вода притече,
Че наши думъи завлѣче? *Пѣс.*

4) Една болесть, отъ кошто коремъ-тъ на човѣка ся издува; **водяна́я болѣзнь, водя́нка**. 5) Една болесть въ крака-та на коне. 6) На копринянъ и другъ платовъ

дѫгъ като влѣнъ; **струя́ на тка́нях**. 7) Шаръ-тъ и свѣтлина-та на безцѣнны-тъ камыне; **вода́ въ драгоцѣнныхъ ка́мнях**. — *Сладка вода* и *прѣсна вода*, вода добра за пиене, безъ вкусъ и безъ дъхъ; **прѣсная вода́**. — *Святена вода, свята вода* и *крьстена вода*, на кожто е челъ свя щеникъ уреченъ молитвы, та ѫ е освятилъ; **свята́я вода́**. *Имамы си и попъ и свя тенѫ водѫ. Чистъ — свята вода не напита! Крьстена вода въ ѫзъ не стои.* — *Мрьтвица вода*, что не тече, а стои като въ гиолъ; **стоя́чая вода́**. — *Неначетена, неначенѫта, ненапита вода*, отъ кожто още не е пито.

Да си варишь бълие-то
Въ пятькъ спроти сѫботѫ
Въвъ кѫщѫ запустеницѫ,
Въвъ грьня необжежено
И съ водѫ неначетенѫ,
И гола и гологлава. *Пѣс.*

— *Гола вода*, казвася за нѣчто водіаво, кога има много водѫ въ него. *Млѣко-то е гола вода.* — *Отивамь на́ водѫ*, отивамь за водѫ, да налѣѭ водѫ, да донесѫ водѫ; **идти́ по во́ду**. — *Горѫ за водѫ*, жяденъ съмь, ние ми ся много вода; **томи́ться жа́ждею**. — *Ловѭ рыбѫ въ мѫтнѫ водѫ*, сир. въ разбрьканъ работы глядамь да ся облажѫ нѣчто; **лови́ть ры́бу въ му́тной водѣ**. — *Пущамь водѫ*, пикаѫ, мочѫ; **сцать, мочи́ться**. — *Врьвѫ нѣкому по водѫ-тѫ*, врьвѭ му по волѫ-тѫ, не му идѫ насрѣщѫ; **не противорѣчить**. — *Попари го като съ врѣлѫ водѫ*, каза му, направи му нѣчто, което много го жегнѫ. — *Подливамь водѫ нѣкому*, развалямь му работѫ-тѫ. — *Подлива водѫ подъ сѣно-то*, разпалва работѫ-тѫ, подлива масло на огъня, раздухва огъня. — *Като водѫ подъ плѣвѫ*, казвася за лошь человѣкъ, който тайно врьши злинъ, лошотин. — *Минѫлъ е прѣзъ огънь и водѫ*, всичко е прѣкаралъ, та ся е калилъ. — *Камыкъ да стисне, водѫ ще пустне;* много е ѫкъ. — *Зарекълся да́ не пие водѫ*, само вино да пие, да бѫде всякога пиянъ. — *Вода го отнесла*, отиде да ся не врьне, изгубился. — *Да го отнесе мѫтна-та вода!* Клятва. — *Водѫ броди (гази), жяденъ ходи. Прѣзъ водѫ го прѣвелъ и водѫ му не далъ. Прѣзъ море тя прѣкарва, водѫ да не пиешь. Прати Харо на водѫ, и ты иди слѣдъ него. Еднѫжь грьня на водѫ, дважь, третий пѫть ся разбива. Което стовна чясти на водѫ, скоро ся разбива. Жяденъ водѫ не пробира. Жяденъ конь и мѫтнѫ водѫ пие. Жяденъ конь мѫтнѫ водѫ не гляда. Повянѫлъ като врьбѫ въ водѫ. Възъ баиръ вода. Бие водѫ-тѫ да пустне масло. Били смы водѫ-тѫ, не ще пустне масло. Гора и вода да стои, Стоянъ не стои. И огънь лоше, нъ отъ водѫ пази Божс! Въ тихѫ водѫ высоко полы вдигай. Ще носи съ рѣсто водѫ. Носи въ рѣсто водѫ за жядны-ты. Както си мѫтилъ водѫ-тѫ, така ѫ и избыструвай. Вода, доклѣ ся не разбрька, не ся избыструва. Разбира ли ти свинка отъ кладенчевѫ водѫ? Крьвь-та не е вода. Вѣра въ брадѫ-тѫ — поручникъ вода-та. И кокошка-та пие водѫ и нагорѣ ся пули. Кокошката пие вода и Бога гляда. Водѫ гляда, а за огънь приказва. Дѣ бѫщи вода-та, дѣ пращи водяница-та! Бѫхтися като водѫ о брѣгъ. Безъ мѫжскѫ работѫ — кладенецъ безъ водѫ. Вода донесла, вода занесла. Додѣ е здравъ человѣкъ, и вода-та му е сладка. Дѣто има сговоръ, тамъ и крушюмъ по водѫ плава; а дѣто нѣма сговоръ, тамъ и кратуна потъва. Да можаше, удавяше го съ единъ лъжицѫ водѫ. Вода-та всичко измыва, само черно лице и лошь языкъ не може. Вода безъ сайбинѫ не быва. Вода и огънь хатѫръ не глядать. Огънь и вода сѫ добри слугы, ала страшни господари. Жена и вода на кждѣто гы поведешь. Вода-та ся води като женѫ. Дадена е вода-та за биволы-ты. Вода-та си намира пѫтя. Злоба-та и вода-та нѣма да ся свършять на тозь свѣтъ. Вода-та ще ся крати, злоба-та нѣма да ся прѣкрати. Вода спи, а непріятель не спи. Въ море-то водѫ съ лъжицѫ притура. Чюждый конь и срѣдъ водѫ ся зима.*

Вода́чка, *с. ж.* Което води нѣкои, показва имъ пѫтя; **проводни́ца**.

Вода́чь, *с. м.* Който води нѣкои, показва имъ пѫтя; **вожа́той, вожа́къ, водо́къ, води́тель, проводни́къ, води́лщикъ, водни́чій**.

Во́дѫвамь и **во́дувамь**, *гл. мн-кр.* отъ **во́дѫ**; **ва́жнвать**.

Во́двѣ, *нар.* вм. **о́двѣ**.

Во́денъый, *прич.* в. **во́дѫ**.

Во́дение *с. ср.* отъ **во́дѫ**; **вожде́ніе**.

Води́ло, *с. ср.* 1) Поводникъ на оглавъ, на юларъ; **по́водъ**. 2) На уздѫ врьви-тъи, съ които ся оправя конь, кога ся язди; дизгинъ; **вожжа́**. 3) Потяглица на кола, прочѣпъ, аржнь; **ды́шло**.

Води́тель, *с. м.* Главатарь на другы въ нѣкоѫ работѫ; **предводи́тель**.

Води́ца, *ум. ж.* отъ **вода**; **води́ца**. *Водица мирна главица. Быстра водица—мирна главица. И кумица пуща водицѫ.*

Водѝци, *с. ж. мн.* Господскый праздникъ, 6 Іануарија, за крѣщение Христово; Богоявление, Крѣщение, Водокрѣще, Йорданъ; **Богоявлѐніе, Крещѐніе.** Попѣйдѣ тоя праздникъ наричатъ и *мжжскы водици,* а день-ть на-по него, Ивановъ день — *женскы водици.* Въ нѣкои мѣста тоя день момъ-ты излизатъ утрѣнь-тж прѣдъ черковж, наряждатси и пѣкатъ на мжжје-ты разны пѣсни; а слѣдъ отпустъ на црьквж тръгватъ по махалы-ты изъ кжщж въ кжщж, пѣкатъ разны пѣсни на кжщы-ты, тии накъ гы дарятъ. Какви още обычаи си врѣщятъ на водици в. при **Богоявлѐние.**

Водѝчка, *ум. ж.* отъ **водѝца.**

Водѝчь, *с. м.* 1) Водачь. 2) Въ стадо, въ чрьдж или въ что да е, онова добычи, косто врьви най-напрѣдъ; **передова́я скоти́на въ ста́дѣ, водырь, вожа́тай, вожа́тка.** *Конь водичь.* Въ нѣкои мѣста казватъ *вогичь* и *югичь* вм. *водичь.*

Водичіарка, *с. ж.* Мома, коіато съ другаркы ходи на водици, та пѣе и прѣнѣва, каквото колядари-ти на колядж. Ето нѣкои отъ пѣсни-ты, коіто водичіаркы пѣкатъ.

Стамѣнине домакыне!
Тука ли си, или не си?
Ако спиешь, разбудиси,
Ако пиешь, веселиси,
Оти идѫтъ малы момы,
Малы момы водичіаркы.

Сѣднялъ ми е старый Іано
На постелж копришнж,
Съпнове му диванъ стоитъ,
А спѣхы му ручекъ готвитъ,
А внуци му службж служятъ,
А внукы му хоро играть.

Во́дна сла́. Растение дрво *Alnus,* елха, елша, лѫговица; **о́льха.**

Во́дна ля́ща. Раст. *Lemna minor,* лѫчевица; **водяна́я чечеви́ца.**

Водни́къ, *с. м.* Въ кжщи дѣто турятъ и окачитъ мѣдници съ водж и дъска-та подъ тѣхъ. *Какъ мела, какъ не мела, подъ водника ся и не навела,* казваси за мрьзеливж и не урядливж женж.

Во́дникъ, *с. м.* Мѣсто въ кжщи, дѣто ся мыкатъ и дѣто плакнятъ и мыкатъ сждовы и друго; омывалникъ, помывякъ; **рукомо́йная, судомо́йная.**

Водни́ца, *с. ж.* 1) Змиа, что живѣе въ водж, водна змиа; **водяна́я змі́я.** 2) Много воденъ, много соченъ плодъ; **водяни́стый, во́дяный плодъ.** *Дюлы, круши водници.*

Водни́чя, *ум. ср.* отъ **водни́къ.**

Во́дно кокѝнчя. Птица *Rallus,* брѣзо кокинчя; **дерга́чъ, коро́стель.**

Во́дный, — **дьнъ** и — **денъ, дна, дно,** *пр.* 1) Что е като водж рѣдъкъ и ся разлива; **жи́дкій.** 2) Что има водж; **водяно́й, водни́стый.** *Водны мѣсти;* **водяна́я мѣста́.** 3) Что е плънъ съ водж, съ сокъ, сочный; **водяни́стый, во́дяный.** *Водна круша,* водница; **водяни́стая гру́ша.** 4) Что расте или что живѣе въ водж; **водяно́й.** *Водна трѣва;* **водяна́я трава́.** *Водна змиа,* водница. — *Воденъ дяволъ,* казваси за хытръ и дяволитъ човѣкъ. *Очи-ты му играятъ като на воденъ дяволъ.*

Водопа́дъ, *с. м.* Мѣсто на рѣкж, дѣто нада вода-та отъ въсоко право надолу; водоскокъ, падало, плескало; **водопа́дъ, водоска́къ, паду́нъ, каска́дъ.**

Водопо́й, *с. м.* 1) Поене добытъкъ водж; **поéніе скота́.** *Врѣмя за водопой.* 2) Мѣсто, кждѣто карать добытъкъ да го поитъ; **водопо́й, водопо́йло, водопо́йня.**

Водокрѣщіе, *с. ср.* Праздникъ Богоявление, Водици; **Богоявлѐніе.**

Водосвя́тъ, *с. м.* Святене водж, церковна служба, въ коіто священикъ чете уреченъ молитвы на водж и потопява въ неіж крьстъ, та съ това ѣ благославіа и освятіава; **водосвя́тіе.**

Водоско́къ, *с. м.* в. **водопа́дъ.**

Водъ, *с. м.* Приведъ, приводъ. *Зимамь зятя на водъ,* на приводъ, зимамь го да живѣе при насъ; **призичя́ть.** В. **зять.** *Отиде на водъ,* на приводъ.

Во́дж, нить, — **дѝлъ (во́двамъ),** *гл. д.* 1) Ведж, правж нѣкого да врьви, да иде нѣкждѣ; **води́ть, вести́.** *Водж Драгана у васъ;* **я веду́ Драга́на къ вамъ.** *Води дѣ да си е свѣтъ. Дѣто ходи, орлы води,* казвася за нечистъ човѣкъ. 2) Врьвж, та показвамъ пѫтіа нѣкому, оправямъ го; **води́ть, управля́ть, показывать доро́гу.** *Слѣпецъ слѣпца води, и двама-та въ ямж-тж,* казвася, кога нѣкой оправя другаго, а самъ не отбира добрѣ работж-тж. 3) Дрьжж нѣкого за нѣчто и го тяглж да врьви; **вести́.** *Водж го за ржкж. Водж конь. На́ ти, Манго, царство! — Ами хлѣбъ? — Хлѣбъ съ кола. — Ами азъ да водж кола-та.* 4) Развождамъ, шътамъ; **води́ть по ра́зным мѣста́мъ.** *Води мя изъ всичкый градъ;* **веди́ мени́ по всему́ го́роду.** *Водж коня да алащише.* 5) Ходж за главж на дружинж, воискж и проч.; **предводи́тельствовать.**

Дѣ да е Стоіанъ, да дойде
Младый войвода да бѫде,
Млады юнаци да води. *Пѣс.*

6) Придружавамъ; **сопровожда́ть.** *Водимъ младоженци да ся вѣнчаятъ. Водимъ кумж-тж, нѣма момж-тж.* 7) Имамъ за

стопанищ или за стопанъ; **имѣть въ супру́ги.** *Водж сестрж му,* имамь ѫ за женщ; **держа́ть его́ сестру́.** — *Водж хоро,* играѫ на чело-то на хоро; **руковожу́ хорово́домъ, первый въ нѣмъ выступа́ю.**

Маринчица Грькъинчица
По дворъ ходи, хоро води. *Пѣс.*

Боса ходва, че хоро водва. Въкалъ бабж да му води кривулака. Танець карець води. — *Водж за носъ;* **води́ть за носъ:** *а)* Мамѫ, лъжѫ нѣкого. *б)* Правѫ си каквото щѫ съ нѣкого. — **Во́дѫся,** 1) *гл. стр.* Врьвѫ кѫдѣто мя водять. *Конь-тѫ не ся води;* **ло́шадь не поводли́ва.** *Ни ся води, ни ся кара; ако го водишь, хапе, ако го карашь, рита.* 2) Подавамся, пристаямь; **соглаша́ться, быть поводли́вымъ.** *Водися на-по нѣкого. Да му думамь, дано ся поведе.* 3) *гл. взаим.* Врьвѫ заедно и ся дрьжѫ съ нѣкого; **идти́ вмѣстѣ съ кѣмъ, приде́рживая другъ дру́га.** *Водимся за ржкж.* 4) Живѣѫ като стопанъ; **жить въ супру́жествѣ.**

Намѣрилъ момж хубавж
И ся за неѫ оженилъ:
Девять ся годинъ водили,
Нѣмали рожбж никаквж. *Пѣс.*

5) Живувамь си съ нѣкого, другарувамь, имамь дружбѫ съ него; **води́ться, дру́житься.** *Радъ и Бое ся водять.* 6) Уча едно съ нѣкого. *Откакъ смъ хванжли да учимъ псалтира, все ся водимъ.* 7) Казва ся за женскъий добитъкъ, кога ся яри; **яровáть, случáться, обгоня́ться.** *Крава-та ся води́;* **коро́ва обгоня́лась, обошла́сь, обходи́лась, оброма́лась.** — *Воджся на кола-та нѣкому,* вѣрвамь, что ми казва и му пристаямь. — **Во́денъий,** *прич. стр.* **ведённый.**

Водяни́ца, *с. ж.* 1) Направа на водж да ся меле брашно; жерка, терга; **ме́льница водяна́я, мукомо́льня.** *Водяница съ двѣ витла;* **ме́льница о двухъ жёрновахъ.** 2) Всякоѫ направѫ, каква да е, за мленe нѣчто, какво да было, наричать водяница, ако и да не ся кара съ водж; **вся́каго ро́да ме́льница.** *Водяница за мленe кафя;* **ме́льница для моло́тья ко́фе.** *Вѣтърничава водяница,* или *водяница на вѣтъръ;* жерка, что ся кара отъ вѣтъра; **ме́льница вѣтряная.** 3) Желѫдъкъ, желѫдъ на птицж; **желу́докъ у пти́цы.** 4) Кравайчя, направено да приличя на водяницж; мѣсися на бъдний вечеръ. — *Водяница* или *динка за барутъ;* **пороховáя ме́льница.** — *Добра водяница всякакво меле,* който е за-въ работѫ, той всичко сврьшя. — *Дрьнчи като праздня водяницж,* или: *дрьнка като крьчетало-то на водяницж,* или: *като че е роденъ на водяницж;* казвася за човѣка, който говори много и что да е, безъ да хващать думъ-тъи му мѣсто. *Кльца си зжбы-тъи като праздня водяницж. Брьблявица жена е като праздня водяницж. Хлопа като водяницж. Водяница меле, ничто не смила. Водяница — живеница. Който си нѣма кавгж, да си купи водяницж. На водяницж гждулка не струва. Водяница меле съ рядъ. Който сѣди на водяницж-тж, смила си жито-то. Отишълъ еднѫж на пазаръ, а дважь на водяницж. Който иде на водяницж, ще ся убрашнави. Много приказкъ на водяницж. Безъ камъкъ водяница брашно не меле. Кована водяница мяко брашно меле. Чюдися въ кожь водяницж да сыпе. Сбрькася (смаяся) като кучя въ водяницж. Въ пустж водяницж дяволи-ти метѫть. Хълися като дяволъ на водяницж.* Има обычай да лъжѫть дѣца-та, че въ водяници-тъи ся въдять дяволи.

Водяни́чище, *с. ср.* Мѣсто, дѣто е была нѣкога водяница, гнѣздо за водяницж.

Водяни́чка, *ум. ж.* отъ **водяни́ца.** Водяничя; **ме́ленка.** *Водяничка — сребрна жичка.*

Водяни́чкъий, чка, чко, и

Водяни́чнъий, — чнъ и **— ченъ, чна, чно,** *пр.* отъ **водяни́ца; ме́льничный.** *Водяниченъ камъкъ,* жерновенъ камъкъ, хромелъ; **жёрновъ.** *Водяничнъий камъкъ, колкото меле, по́-тънькъ става.*

Водяни́чя, *ум. ср.* отъ **водяни́ца.** Водяничка; **ма́ленькая ме́льница, ме́ленка.**

Водяничя́рка, *с. ж.* 1) Жена на водяничярь, водянчярка; **ме́льничиха.** 2) Рыба *Gobio,* кротушка, дерменджийка, цигапчица; **иска́рь, песка́рь, пескозо́бъ.**

Водяничя́рскъий, ска, ско, *пр.* отъ **водяничя́рь.** Водянчярскъий; **ме́льническій.** Казвася и намѣсто **водяни́чнъий.** *Брада царска глава водяничярска. Богатъ като водяничярскж мъшкж.* — *Водяничярска кашлица,* коза кашлица, гръмогласна кашлица.

Водяничя́рчя, *ум. ср.* Водянчярчя, младъ водяничярь; **молодо́й ме́льникъ.**

Водяничя́рь, *с. м.* Който ряди водяницж да меле, водянчярь; **ме́льникъ, мукомо́лъ.** *Ще изпжди водяничяра,* казвать за онзи, който яде много. *Кашле като водяничярь. Житарь умира, водяничярь не умира.*

Водяни́шкъ́ий, вм. **водяни́чкъ́ий.**
Водяничіа́рка, в. **водяничіа́рка.**
Водяничіа́рскъ́ий, в. **водяничіа́рскъ́ий.**
Водяничіа́рчя, в. **водяничіа́рчя.**
Водяничіа́рь, в. **водяничіа́рь.**
Водіа́вый, въ, ва, во, *пр.* Что има водѫ въ него; рѣдкъ́ий; **жи́дкій.** *Ястис-то е много водѫво.*
Во́е, *с. ср.* отъ показателно мѣстоимение **вы́й.** Во, това, то; **э́то.**
Во́ение, *с. ср.* отъ **во́ѩ.** Вѣение, вой; **вой.**
Возе́лница, *с. ж.* в. **возѩ́лница.**
Во́зение, *с. ср.* отъ **во́зѫ.** Возилка, возитба; **везе́ніе, во́зка.**
Во́зець, *ум. м.* отъ **возъ.** Малъкъ возъ; **во́зикъ.**
Возѩ́лка, *с. ж.* Возитба, возение; **во́зка.**
Возѩ́лница, *с. ж.* Возелница, бъчва голѣма, която сама стига да натовари цѣлъ возъ; **большáя бо́чка, кото́рой доста́точно одно́й для нагруже́нія цѣлаго во́за.**
Возѩ́тба, *с. ж.* Возилка, возение; **во́зка.**
Во́зрастникъ, *с. м.* в. **вѣ́зрастникъ.**
Во́зрастъ, *с. м.* в. **вѣ́зрастъ.**
Возъ, *с. м.* Товаръ, колкото ся качва на еднъ кола; **возъ.** *Возъ сѣно, возъ дрьва,* кола сѣно, кола дрьва; **возъ, сѣна, возъ дровъ.**
Возъ. Така изричать нѣкои понѣдѣ прѣдлогъ **възъ,** та всичкъ́ы-тъ́ы сложнъ́ы съ него рѣчи сѫ показанъ́ы на ряда при **въз. . .**
Во́зѫ, ишь, — зи́лъ, *гл. д.* Везѫ, носѫ на кола, карамь; **вози́ть, везти́, ката́ть. Во́зѫся,** *гл. стр.* Сѣдѫ на кола да мя возять; **вози́ться, везти́сь, ката́ться.** — *Возѫся нѣкому на кола-та,* водѫся на-по него, пристаямь на онова, что мя учи, слушамь го.— **зе́нъ́ый,** *прич. стр.* **везённый.**
Вой, *с. м.* Гласъ отъ влъкъ, отъ пся и другъ́ы нѣкои животнъ́ы, кога сѫ тъ́ыя гладнъ́ы; воение, вѣение; **вой, вытьё.**
Вой, *междом.* Ей, ой, хой, казвася като за въканье оногова, комуто щемъ подкачимъ да казвамъ́ы нѣчто за-въ работѫ; **гой.**

Вой тя тебе, ясно слънце!
Вой тя тебе, Марко Кралевитъ́ый!

Войво́да, *с. об.* Вѣйвода; 1) Глава на войскѫ; **воево́да, военача́льникъ, предводи́тель во́йска, вождь.** 2) Глава на хайдутскѫ дружинѫ; **атама́нъ разбо́йничьей ша́йки.**

Стоянe, старъ́ый войводо,
Отъ старо врѣмя останѫлъ! *Пѣс.*

3) Съ това имя наричать Блъгарскъ́ы управителя на казѫ, аianина, мидюрина; а Турско-то правителство наричя войводъ́ы управители-тъ́ы само на нѣкой казъ́ы, като на Трьновскѫ-тѫ, начялника на Галатѫ въ Цариградъ и проч. *Трьновскъ́ий войвода. Галата войводасѫ.* 4) Глава на сейменъ́ы, билюкъ-башина; **нача́льникъ полице́йскихъ служи́телей и зе́мской стра́жи.**
Войво́динецъ, *с. м.* Войвода. *Всякой голѣмецъ и войводинецъ не бъва.*
Войво́динъ́ый, *ъ, а, о,* *пр.* отъ **войво́да.** Войводовъ́ый; **воево́динъ.**
Войво́дица, *с. ж.* 1) Жена на войводѫ. 2) Войводка.
Войво́дка, *с. ж.* Жена или мома войвода.

Боянo, млада войводко!
Бъла Боянa войводка,
Бъла е девять годинъ́ы. *Пѣс.*

Войво́дница, *с. ж.* Конакъ на войводѫ; домъ правле́нія. *Войводница-та въ Трьново.*
Войво́довъ́ый, въ, ва, во, *пр.* отъ **во́йвода.** Войводинъ́ый; **воево́динъ.**
Войво́дскъ́ый, ска, ско, *пр.* отъ **войво́да; воево́дскій.**
Войво́дство, *с. ср.* Вѣйводство, войводскъ́ый чинъ, войводско достоинство; **воево́дство.**
Войводу́вамь, *гл. ср.* Вѣйводувамь, намирамся войвода, ходѫ войвода; **воево́дствовать, военача́льствовать.**
Войводу́ваніе, *с. ср.* отъ **войводу́вамь; воево́дствованіе.**
Во́йко, им. соб. мѫжско.
Война́, *с. ж.* 1) Воюване, кога ся бъ́ыкътъ народи единъ съ другъ́ый; бой, дженкъ; **война́, кампа́нія.** *На войнѫ ся сабля на заемъ не дава.* 2) Войска; **во́йско.**
Во́йна, им. соб. женско.
Войни́къ, *с. м.* 1) Човѣкъ изученъ на воинскѫ работѫ, записанъ и слугува въ войскѫ, воинъ, воякъ, воискарь; **во́инъ, ра́тникъ, солда́тъ.** 2) Така ся наричать селяне-ти на нѣкои Блъгарскъ́ы села, отъ които нѣкогаси Турци-ти въ врѣмя на войнѫ сѫ зимали войници да имъ помагать. Изпослѣ тия войници, намѣсто да ходятъ на войнѫ като воискари, ходили сѫ само въ Цариградъ всякѫ пролѣть да изкарвать на пашѫ царскъ́ы-тъ́ы коне. На отиване-то си на тѫѫ службѫ тии сѫ ся водили отъ единъ главатарь, избиранъ отъ тѣхъ-си и наричанъ юзбашия, и сѫ носили и знамя. Прѣзъ градовъ́ы-тъ́ы сѫ минували съ свирни, съ пѣсни и игръ́ы, и единъ отъ тѣхъ, наре́ченъ чаушинъ, облѣченъ смѣшно, съ въ́ысокѫ рошавѫ шапкѫ съ три лисичевъ́ы опашкъ́ы отъ еднѫ-тѫ и́ странѫ и съ оглядало отъ другѫ-тѫ, съ дрьвянѫ саблѫ, играе и прави различны смѣхурии и лудости за да събира бакшишъ. По нѣкога тия войници сѫ ся показвали така буйни и сѫ правили такъ́ывъ лудости, дѣто на заминуване-то имъ прѣзъ градища-та Турци-ти сѫ затварѣли дюкянъ́ы-тъ́ы си и сѫ ся крѣли подома си. Такъ́ывъ бѣхѫ тии, когато гъ сьмь запом-

нилъ азъ прѣди близо шестдесять годинъ.

Войни́ца, *у.м. ж.* отъ **война́.**

Войни́чество, *с. ср.* Войническа работа, войническа служба, воинство, воинство; **солда́тство.**

Войни́чкъый, чка, чко, *пр.* отъ **войни́къ.** Войнишкъый, воискарскъый, воинскъый; **войнскій, воéнный.** *Войничкъи четы, войничка саблꙗ.* — *Войничка книга,* заповѣдь на писмо да ся бержть войници.

Пуста-та книга войничка
Отдѣ да дойде, да втаса:
Да иде Стоꙗнъ съ войници. *Пѣс.*

— **чкъı,** *нар.* Войнишкъı, като войникъ; **войнски, по воéнному.** *Облѣкълся е войничкъı.*

Войни́чя, *у.м. ср.* Младъ войникъ; **молодóй вóинъ.**

Стоꙗне, младо войничя!
Что кончя водишь и плачешь,
Да ли ти жꙗлно дожꙗлѣ
За тейка, още за майкꙫ. *Пѣс.*

Войни́шкъый, шка, шко, *пр.* и — **шкъı,** *нар.* в. **войни́чкъый.**

Вóйно, *с. м.* 1) Стопанинъ, мꙫжъ, юнакъ; **мужъ, супру́гъ, су́женый.** 2) Им. соб. мꙫжко.

Вóйновъый, — **въ, ва, во,** *пр.* отъ **вóйно.** Мꙫжевъый.

Вóинскъый, ска, ско, *пр.* Что е за войнꙫ и за войници; аскерскъый; **воéнный, войнскій.** *Воинско облѣкло.* — **скъı,** *нар.* Като воинъ, войничкъı; **войнски, по воéнному.**

Вóинство, 1) *с. ср.* Войничество. 2) *с. съб.* войска, воинска сила; **вóинство, вóйско.**

Войну́вамь, *гл. ср.* Ходꙗ воинъ, намирамся войникъ; **служи́ть въ вóйскѣ.**

Ой Лазаре войничя!
Дѣка ми си войнувалъ?
Войнувалъ съмь, войнувалъ.
До царевъı дворовъı. *Пѣс.*

Войну́ваніе, *с. ср.* отъ **войну́вамь.**

Вóинъ, 1) *с. м.* Войникъ, воискарь, воꙗкъ; **вóинъ, ра́тникъ, солда́тъ.** 2) Им. соб. мꙫжко.

Вóйнъый, **вóенъ, вóйна, вóйно,** *пр.* Что е за войнꙫ; **воéнный.** *Войно копие.*

Войска, *с. съб.* 1) Много войници събрани, обрꙫжени и научени да воюватъ; аскеръ; **вóйско, а́рмія.** Казвать: *тꙗжка войска* и *тꙗжкъı войска,* като дума-та *войска* да е множественно число отъ *войско*; **многочи́сленное вóйско.** 2) Нѣкой пꙫть ся казва и намѣсто *война;* **война́.** *Отиде на войскꙫ;* **онъ отпра́вился на войну́.** *Кара кълавъı-тъı на войскꙫ.*

Станко-ле, дщерко, Станко-ле!
Като мя пꙫташь, да кажꙫ,
Въıкать мя, синко, на войскꙫ. *Пѣс.*

— *Крива войска,* една игра, въ коꙗто играчи-ти скачатъ на куцъ кракъ, гонятся, тъıкатся и глядатъ единъ другъıму да надвиꙫкатъ; клендзаніе.

Войска́рка, *с. ж.* Жена, мома воискарь.

Тукъ има, царю, войскарка.
Что пѣе нощѣ на Лазарь. *Пѣс.*

Войска́рскъый, ска, ско, *пр.* отъ **войска́рь; воéнный, солда́тскій.**

Войска́рчя, *у.м. ср.* Младъ, малъкъ воискарь.

Войска́рь и войска́ринъ, *с. м.* Който слу́гува въ войскꙫ; войнъ, войникъ, воꙗкъ; **воéнный, солда́тъ, ра́тникъ.**

Не бъıли грозни авджии,
Нъй бъıли млади войскари. *Пѣс*

Вóйско, *с. съб. ср.* в. **войска́.**

Войще, *с. ср.* Дълго-то дрьво на орало, потяглица на орало; опще, гряделъ

Вóленіе, *с. ср.* Изволꙗваніе, исканіе; **хотѣніе.**

Волени́ка и

Вóленица, *с. ж.* Раст. *Mentha silvestris,* дива мятва, дивъ гюзумъ, диво наня, дива мерудиа, дивъ димлюсъ, жꙗбешкъый гюзумъ, жꙗблꙗкъ, кайнска нана; **полева́я мя́та.**

Воле́нце, *у.м. ср.* отъ **воля́; бычёкъ.**

Волети́на, *с. съб.* отъ **волъ.** Много волове; **мно́жество воло́въ.**

Вóлецъ, вóлóвци, *у.м. м.* отъ **волъ.** Дребенъ, малъкъ волъ.

Воли́ще, *ув. ср.* отъ **волъ; бычи́ще.**

Воли́на, *с. ж.* в. **вулги́на.**

Волни́къ. *с. м.* Който е на волꙫ-тꙫ си, нѣма кой да му заповѣда, и може да врьши чтото ще; **вóльный, свобóдный.** *Войникъ не е волникъ.*

Вóлнъый, — **льнъ** и — **ленъ, лна, лно,** *пр.* Свободнъый, комуто ся може, който си има всичко, който не е стѣсненъ отъ ничто, **нестѣснённый ничёмъ.** *Воленъ ли си, боленъ ли си, та толкози глядашь? Боленъ ли е, воленъ ли е, хлꙗнче му ся. Воленъ не е боленъ да му глядашь хатꙫра. Волно отъ болно по́-лоше. Волно доволно.*

Станала трудна не волна,
Тꙗжкꙫ е рожбꙫ добъıла. *Пѣс.*

Вóлно, *нар.* Когато човѣкъ е слободенъ, когато му ся може, когато си има всичко; **въ удóбное врéмя.** *Правихъ си кꙫщꙫ, ала не бѣ на волно, та ми излѣзе скꙫпа,* сир. нѣмахъ паръı да приготвꙫ кое когато е по́-евтиничко.

Воловáрка, *с. ж.* 1) Жена на воловарь; **жена́ волопáса.** 2) Жена или мома, что ходи съ воловъı, что пасе воловъı.

Воловáрскъый, ска, ско, *пр.* отъ **воловáрь.**

Воловарскъ́й сы́нъ. — **скъ́л**, *нар.* Като воловарь, дебело, грубо, хорватскы.

Воловáрчия, *ум. ср.* отъ **воловáрь**.

Воловáрь, *с. м.* 1) Който ходи съ волове, който пасе волове; **воловáсъ, погóнщикъ волóвъ.** 2) Така наричать момчя, кога го хокать, зачтото не врьши добрѣ работѫ-тѫ си, или не ся влада добрѣ.

Воловóденъ, *с. м.* Раст. *Onobranche;* **зарáзиха, сóлнечный кóрень.**

Воловóдица, *с. ж.* Когато ся води крава; **порá схóдки у коровъ.**

Воловó окó. Раст. *Malva* и *Althaea officinalis,* божия ржчица, камбула, камбулешь камилникъ, камилякъ, камиличя, молохо, проскурнякъ, просвурникъ, слѣзенъ, слѣзъ, укрълчя, шлѣзъ, шланка; **мáльва, зинзивéй, просвúрки, просвирнúкъ, проскурнúкъ.**

Воловскы́й, *пр.* в. **вóлскый.**

Вóловъ запóръ. Праздникъ Власовъ день.

Вóловый, въ, ва, во, *пр.* отъ **волъ**; **волóвій.**

Вóлскый, ска, ско, *пр.* отъ **волъ.** Воловскый; **волóвій, бычáчій.** *Волска кожа;* **волóвина.** — **скы**, *нар.* Като волъ.

Вóлскый язы́къ. Раст. *Scolopendrium;* **олéній язы́къ.**

Волчя, *ум. ср.* отъ **волъ.** Воля; **бычёкъ.**

Волъ, *с. м.* 1) Домашне животно *Bos taurus,* впрягася въ кола да работи, съ него ся оре; ангелъ; **волъ, быкъ.** 2) Казвася за человѣкъ, глупавъ; **разúня, зѣвáка.** *Гляда като волъ,* гляда като кравѫ, като теля, гляда глупаво. 3) Кравайчя направено да приличя на волъ; мѣсять го на бъдный вечеръ за добро-то на добытъка. — Св. Власий, 11 Февруария, ся почита за покровитель на воловы-ты, в. **Влáсовъ день.** — *Работи като волъ,* тврьдѣ много. — *Волъ волъ купува. Волъ рови (рые), задъ рога му пада. На вола му очи-ты, а кравѫ-тѫ дрьжи. Ни въ воловы-ты, ни въ телци-ты. Трьси подъ вола теля. Какъвто волъ-тъ, такъвъ и остенъ-тъ. Да заколимъ вола, да направимъ сбора. Досега щяхъ изпросѫ конь и волъ. Досега ся е накалъ и който си е загубилъ воловы-ты. Ако сѫ бръзи волове-ти, земя-та е подѣлена. Ако воловы-ты тичять, кола-та не повлачать. Добрый кабзамалъ продава единый волъ, а лошій и два-та. Волъ ся врьзва за рога-та, а человѣкъ за языка (за уста-та). Намѣсто волове-ти да ревѫть, кола-та скрьцать. Да тя пази Господь отъ конь отзадъ, отъ волъ отпрѣдъ, а отъ Грькъ отврѣдъ. Волове-ти орѫть, а коне-ты зобять (ядѫть).*

Вóлѭ, ишь, — **и́лъ**, *гл. ср.* Щѫ, изволявамь, искамь; **хотѣ́ть.**

Волѝ, *ум. ср.* отъ **волъ.** Волчя; **бычёкъ.**

Вóля, *с. ж.* 1) Възможность у человѣка да ще и да не ще, да рачи и да не рачи; **вóля.** 2) Щяние, рачение, искание, сакание; **вóля, хотѣ́ніе, произвóлъ.** *Врьши работы по волѭ-тѫ си. Това не ми е по волѭ-тѫ,* не е както искамь, не ми е угодно. *Дѣтя ми е — волá ми е.* 3) Изволение, допущание; **позволéніе, допущéніе.** *Ты ми дай само волѭ, азъ знаѭ что да правѭ.*

Ой тя тебе, боленъ Гергий!
Дай ми волѭ да ся женѭ,
Да залибѭ друго либя. *Нѣс.*

4) Разпустъ, слобода; **свобóда.** *Давашь на дѣца-та много волѭ. Волка-та развалиа добрѫ-тѫ женѫ.* — *Съ Божиѫ волѭ* и *ако е волиа Божиа,* ако ще Господь; **éсли Бóгу угóдно.** — *Врьвѭ, ходѭ по волѭ-тѫ нѣкому,* правѫ каквото той иска, назѫ да не го разсрьдѭ. *Жена мѫжиа не бие, а накарва го по волѭ-тѫ ú да ходи.* — *Волиа ти, воля му,* ако щешь, ако ще; **какъ тебѣ, емý угóдно.** *Волиа ти, иди, волиа ти, не ходи.* — *До волѭ,* като *нар.* колкото щѫ, доста; **вдóволь.** *Наядохся до волѭ. Сиромашиа до шиѭ, неволиа до волѭ.*

Воне́ніе, *с. ср.* отъ **воніѭ.** Воняне.

Воніѝца, *ум. ж.* отъ **воніа́.**

Вóнѭщій, — **ѭщъ** и — **ѣщъ, ѭща, ѭщо,** *пр.* Воняющий; **воню́чій.**

Вóнта, *с. ж.* Воняща: 1) Казвася за укоръ на момѫ и на женѫ вонящи; **воню́чая.** 2) Неотрьсена, нечиста и нехрива мома или жена; **неряха, лѣнтя́йка.** *Каква с вонта.*

Вóнтё, — **тёвци**, *с. м.* Вонящикъ: 1) Казвася за укоръ на вонящь человѣкъ; **воню́чій.** 2) Неотрьсенъ, нечистъ и нехривъ человѣкъ; **неря́ха, лѣнтя́й.** *Махни ся отъ тука, вонтё!*

Вонтѣ́ніе, *с. ср.* отъ **вонтѣ́ѭ.**

Вонтѣ́ѭ, ешь, — **тѣ́лъ**, *гл. ср.* Сѣдѫ на едно мѣсто, не врьшѫ ничто, а само ямъ и ся трькалямь. *Дай имъ само да ядѫть и да вонтѣѭть.*

Вонѣ́ніе, *с. ср.* отъ **вонѣ́ѭ.** Воненіе.

Вонѣ́ѭ, ешь, — **нѣ́лъ**, и

Воніѭ, ишь, — **и́лъ**, *гл. ср.* Давамь ле шиавъ дъхъ, смрьдѫ, бъздѫ, миришѫ, дъхамь; **воня́ть, смердѣ́ть, нáхнуть.** *То воньс на ракиѭ;* отъ **негó несёть вóдкой.** *Душа-та му воньс на бъчвѫ,* гълѣмъ пияница е. — *Работа-та воньс,* спасочи не на добро. — *Още му воньѭть зжби-ти на млѣко,* още е младъ, не ра

бира, не знае; **у негó щё молокó на губáхъ не обсóхло.** — *Смрьди, а не вонѣе. Вонѣешь, кракъ, не вонѣешь, мой си. Ни лукъ ялъ, ни на лукъ вонѣлъ. Не рови го (не мачкай го) да ти не вонѣе. Който брька въ гюбря-то, нему вонѣкть ржцѣ-ты.*

Вонящéць, *с. м.* Така е паречень посъ-тъ въ гатанкж: *корийка, подъ корийкж поляика, подъ поляикж наплатци, подъ наплатци кладенци, подъ кладенци вонящець.*

Воня́щий, щь, ща, що, *пр.* 1) Що вонѣе, що има лошъвъ дъхъ; **воню́чій, вóнькій, воня́лый, злово́нный.** *Воняща пастжрма. Котка-та, кога не стига мясо-то, казва: вонящо е. Воняща рыба мащеркж обычиа (иска).* 2) Казвася за чловѣкъ: неотрьсенъ, нечистъ и нехривъ, вонтё; **неопря́тный, неря́ха, лѣнтя́й.**

Воня́щикъ, *с. м.* 1) Бубулечка вопящица, 2) Вонтё.

Воня́щица, *с. ж.* 1) Насѣкомо *Blaps mortisaga,* черна бубулечка, излиза нѣкой пжть по кжщи-ты и, като ся смачка, вонѣе, вонящикъ. *Души вонящици-ты да прави темиань,* сир. ничто не врьши. 2) Вопта.

Воня́, *с. ж.* Лошь дъхъ, смрадъ, миризма, мириз; **вонь, за́пахъ, пахъ, пахота́.** *Иде вонa,* вонѣе нѣчто; **идётъ вонь.** — *Воня го носи,* сир. не е добрѣ на нѣчто, не врьви напрѣдъ.

В'ортачи́ж (да ся), **и́шь,** — **чи́лся,** *гл. свр.* отъ **в'ортачи́вамся.**

В'ортачи́вамся (да ся в'ортачи́ж), *гл. взаим.* Ставамь ортакъ съ нѣкого на нѣчто; **дѣ́латься това́рищемъ съ кѣмъ по торго́вому предпрія́тію.** *В'ортачихся съ Видина.*

В'ортачи́ваніе, *с. ср.* отъ **в'ортачи́вамся.**

Вортъ, *с. м.* в. **врътъ.**

Во́семь и производны-ты отъ неіж в. при **о́семь.**

Во́стрый и производны-ты отъ неіж н. при **о́стрый.**

Восчéць и **восъчéць,** *ум. м.* Малко восъкъ; **вощечёкъ.**

Восчяни́ца, *с. ж.* Восчяна свѣщь, вощяница, восъчина; **воскова́я свѣча́.** *Пожлътѣ като восчяницж.*

Восчяни́чка, *ум. ж.* отъ **восчяни́ца.** Вощяничка.

Во́счянъый, нъ, на, но, *пр.* отъ **во́съкъ.** Вощяпъый, восъчнъый, восъчянъый; **восковóй, вощáный, вощяно́й.** *Восчяна свѣщь.*

Во́съкъ, *с. м.* Опова нѣчто, което ся прѣтопява отъ питъ-ты, въ конто пчелъ-ты си дрьжять меда, и отъ което лѣкътъ свѣщи, что палять въ церквж; **воскъ.** *Лѣпися като восъкъ. Жлътъ като восъкъ. Грждьі като камыкъ, ржцѣ като восъкъ.* — *Червенъ восъкъ,* съ който ся запечатвать писма; **сургу́чъ.**

Во́съчéць, *ум. м.* отъ **во́съкъ.** Восчецъ.

Во́съчина, *с. ж.* Восчяница, вощяница. *Жлъта восъчина,* казватъ за слабъ пожлътѣлъ чловѣкъ.

Во́съчнъый, чьнъ и — **чень, чна, чно,** и **Во́съчяпъый,** нъ, на, но, *пр.* в. **во́счянъый.**

Во́три, *нар.* вм. **о́три.** На́три, три пжти; **втро́е, втройнѣ.**

В'очи́ж (да ся), **и́шь,** — **чи́лся,** *гл. свр.* отъ **в'очи́вамся.**

В'очи́вамся (да ся в'очи́ж), *гл. об.* 1) Вглеждамся на нѣчто, съглеждамъ у другаго нѣчто, което не ми ся ревне и не могж да го траж; взирамся, призирамся; **придира́ться, привя́зываться, приставáть, мета́ться.** *В'очиавася на никаквы работы. Нему не ся в'очижж.* 2) Вторачвамся въ нѣчто, не си махамъ очи-ты отъ него, влѣпервамъ, впивамъ очи, вглеждамся, зазирамся; **вперя́ть глаза́.**

В'очи́ваніе, *с. ср.* отъ **в'очи́вамся.**

Вощи́на, *с. ж.* Пита отъ пчелъ съ меда; ущипа, съть; **соты́.**

Во́щка, *с. ж.* вм. **ово́щка.**

Вощяни́ца, *с. ж.* в. **восчяни́ца.**

Вощяни́чка, *ум. ж.* отъ **вощяни́ца.** Восчяничка.

Во́щянъый, нъ, на, но, *пр.* в. **во́счянъый.**

Воюва́мъ, *гл. д.* Правж войнж, бижся съ нѣкого съ воискж, правж дженкъ; **воева́ть, вести́ войну́, сража́ться.**

Воюва́ніе, *с. ср.* отъ **воюва́мъ;** **воева́ніе.**

Во́ижъ, ешь, вылъ, *гл. ср.* Въижъ; **выть.**

Воя́къ, *с. м.* Войникъ, воинъ, воискарь; **во́инъ, ра́тникъ, солда́тъ.**

Воя́нство, *с. ср.* Воиство, воинничество.

Воя́чкъый, чка, чко, *пр.* отъ **воя́къ.** Войничкъый, войнишкъый, воискарскъый, воинскъый; **войнскій, воéнный.** — **чкъ,** *нар.* Като воякъ, воиничкъ, воинишкъ, аскерскъ; **войнски, по воéнному.**

Впа́дамъ (да впа́дижж), *гл. ср.* Падамъ въ нѣчто; **впада́ть.** — *Впадижлъ очи,* вдълбижлъся, хлътижлъ; **ввалúвшіеся глаза́, впа́лые глаза́.**

Впа́даніе, *с. ср.* Падаше въ нѣчто; **впаде́ніе.**

Впа́дижж, ешь, — **ижлъ,** *гл. свр.* отъ **впа́дамъ;** **впасть.**

Впи́вамъ (да впи́ж), *гл. д.* 1) Поемамъ нѣчто водно въ себя, попивамъ; **впива́ть, вбира́ть, всáсывать.** *Впи го като сюнгеръ.* 2) Давамъ пари на булкж, на годеницж за даровъ-ты, съ конто мя е дарила, давамъ пивъ. — *Впивамъ очи,* вторачвамся въ

нѣчто, вѣпервамь очи, вглядвамся, зазирамся, вочавамся; уставля́ть, устремля́ть, вперя́ть глаза́. **Вни́вамся**, *гл. възвр.* Задънвамь въ нѣчто нокте-то, жило-то или зурлж-тж си; **вниква́ться, вцѣпля́ться.** *Влькъ-тъ ся вни въ конка. Крьлешь ся вни въ снагж-тж му. Внивася като пся.*

Вни́ване, *с. ср.* отъ **вни́вамь** и **вни́вамся**; **вниква́ніе.**

Внивъ, *с. м.* 1) Оброкъ на сватбж, сговоръ какви дарове щжть ся дадѫть отъ момж-тж и момъка. 2) Занивъ, прѣнивъ, съпивъ на сватбж.

Вни́свамь и вни́сувамь (да вни́шж), *гл. д.* Написвамь въ нѣчто; **вни́сывать. — мся**, *гл. стр.* Написвамся въ нѣчто; **вни́сываться. — сканъ**, *прич. стр.*

Вни́сване и вни́суване, *с. ср.* отъ **вни́свамь**; **вни́сываніе.**

Вни́шж, ешь, вписа́лъ, *гл. свр.* отъ **вни́свамь**; **писа́ть. Вни́санъ**, *прич. стр.* Написанъ въ нѣчто; **вни́санный.**

Вни́ж, ешь, винлъ, *гл. свр.* отъ **вни́вамь.** Да попиж; **винть, вобра́ть, всоса́ть. Да ся вни́ж**, *гл. възвр.* и *стр.*; **вни́ться, вобра́ться, всоса́ться, вцѣни́ться. Вни́тый**, *прич. стр.* **вни́тый, во́бранный, всо́санный.**

Вилетѫ́, е́шь, — тохъ, вилелъ, *гл. свр.* отъ **вили́тамь**; **вилести́, вилесть, переплести́, перепле́сть, ввяза́ть.—те́нъ**, *прич. стр.* Заплетенъ въ нѣчто; **вплетённый, ввя́занный, вплу́танный.**

Вили́тамь (да вилетѫ́), *гл. д.* 1) Заплитамь едно нѣчто въ друго; **вплета́ть, переплета́ть.** *Вплетохъ и червено въ калсца.* 2) Забрьквамь, заплитамь, уплитамь нѣкого въ нѣчто, въ нѣкаквж работж; **вплета́ть, ввя́зывать, вплу́тывать. Вили́тамся**, *гл. възвр.* и *стр.* Заплитамся, уплитамся въ нѣчто; **вплета́ться, переплета́ться, ввя́зываться, вплу́тываться.** *Вплетохся въ сднж работж.*

Вили́тане, *с. ср.* отъ **вили́тамь.** Заплитане, уплитане; **вплета́ніе, переплета́ніе, ввя́зываніе, вплу́тываніе.**

Вильзѣвамь (да вильзѫ́), *гл. ср.* Съ ильзѣне влизамь нѣкждѣ; **вила́зывать, вполза́ть.** *Да вильзѫ въ кжщи.*

Вильзѣване, *с. ср.* отъ **вильзѣвамь**; **вила́зываніе, вползаніе.**

Вильзѫ́, и́шь, — зѣлъ, *гл. свр.* отъ **вильзѣвамь**; **вползти́.**

Вири́дамь (да вирядѫ́), *гл. д.* Едно нѣчто запридамь въ друго; **вирѧдывать, вирядать.** **Вири́дамся**, *гл. възвр.* и *стр.* Запридамся въ нѣчто; **вирѧдываться, вирядаться.**

Вири́дане, *с. ср.* отъ **вири́дамь**; **вирѧдываніе, виряданіе, вирядéніе.**

Вирѣ́свамь, *гл. уч.* отъ **вирѣ́скамь.**

Вирѣ́скамь (вирѣ́свамь, да вирьснѫ, вирьсвамь и вирѣ́снувамь), *гл. д.* Прьскамь въ нѣчто; **вирѣ́скивать. — мся**, *гл. стр.* Прьскамся въ нѣчто; **вирѣ́скиваться.**

Вирѣ́скане, *с. ср.* отъ **вирѣ́скамь**; **вирѣ́скиваніе, вирѣ́скъ.**

Вирѣ́сквамь, *гл. мн.-кр.* отъ **вирѣ́скамь.**

Вирѣ́снувамь, *гл. уч.* отъ **вирѣ́снѫ.**

Вирѣ́снѫ, ешь, — нѫ́лъ, *гл. свр.* отъ **вирѣ́скамь**; **вирѣ́скать, вирѣ́снуть.—нѫтый**, *прич. стр.* **вирѣ́сканный, вирѣ́снутый.**

Вирѧ́га, *с. ж.* Вирягнѫтина, мѣсто, дѣто е было или дѣто е нѣчто вирягнѫто; гънка, дипла, брьчкулъ; **сгибъ, скла́дка, боры́.**

Вирѧ́гамь (вирѧ́гвамь, да вирѧгнѫ, вирѧ́гнувамь), *гл. д.* 1) Запрягвамь волъ или конь въ кола; **вирѧга́ть, запрага́ть, скла́дывать.** *Впрягни воловъ-ты, впрягни кола-та.* 2) Казвася и за човѣка: паряждамь нѣкого на работж, и да му ся не ще; **запрага́ть (о человѣкѣ).** *Впрягни го да работи.* 3) Сгъвамь дрѣхж или нѣчто платъ, както трѣбва, за да не ся смачка; **дипнѫ́ж; скла́дывать, сгиба́ть, плоить.** *Впрягни дрѣхж-тж, та ж скрый.* — *Впрягамь о́ двѣ, о́ три*, повтарямь, потретвамь, удвоявамь, утроявамь; **дѣлать что во второ́й, въ тре́тій разъ; удва́ивать, удво́ивать, удвои́ть, утро́ивать, утрои́ть. — мся**, *гл. възвр.* и *стр.* — **ганъ**, *прич. стр.*

Вирѧ́ганне, *с. ср.* 1) Запрягане; **вирѧга́ніе, вирѧ́жка, запрага́ніе, запрѧ́жка, скла́дка.** 2) Сгъване, дипване, сдиплюване; **скла́дываніе, сгиба́ніе, плое́ніе, плой, пло́йка.** 3) Повтарянне, удвояване; **повторе́ніе, удва́иваніе.**

Вирѧга́тый, тъ, та, то, *пр.* Что е за вирягане, что ся виряга, спрягатый; **упряжно́й.** *Впрягати волове.*

Вирѧ́гвамь, *гл. мн.-кр.* отъ **вирѧ́гамь.**

Вирѧ́гнувамь, *гл. уч.* отъ **вирѧ́гнѫ.**

Вирѧ́гнуване, *с. ср.* отъ **вирѧ́гнувамь.**

Вирѧ́гнѫ, ешь, — нѫ́лъ, *гл. свр.* отъ **вирѧ́гамь.** 1) Да запрягнѫ, да спрягнѫ; **вирѧчь, запрѧчь, заложи́ть.** 2) Да сгънѫ, да спрягнѫ, да сдинлѫ; **сложи́ть, согну́ть, сплоить.** 3) Да повторѫ, да удвоѫ: **повтори́ть, удво́ить. — нѫтый**, *прич. стр.* 1) Запрягнѫтый, спрягнѫтый; **вирѧжённый, запрѧжённый, зало́женный.** 2) Сгънѫтый, сдинленъ; **сло́женный, со́гнутый, сплоённый.**

Вирѧ́гнѫтина, *с. ж.* в. **вирѧ́га.**

Вирѧ́гнѫтинка, *ум. ж.* отъ **вирѧ́гнѫтина.** Вирягъца.

Вирѧ́гъца, *ум. ж.* отъ **вирѧ́га.** Вирягнѫтинка; **сги́бикъ, скла́дочка, боро́къ.**

Впрядѫ́, е́шь, — **впрялъ,** *гл. свр.* отъ **впря́дамь.** Да запрядѫ въ нѣчто; **впрясть.** — **де́нъ, прич. стр.** Запряденъ въ нѣчто; **впрядённый.**

Впу́скамь, *гл. мн.-кр.* отъ **впу́щамь.**

Впу́сканіе, *с. ср.* отъ **впу́скамь.**

Впу́снѫ и

Впу́стнѫ, ешь, — **нѫ́лъ,** *гл. свр.* отъ **впу́щамь.** Да впустѫ; **впусти́ть.** — **нѫтый,** *прич. стр.* Впустенъ; **впу́щенный.**

Впу́стѫ, ишь, — **ти́лъ,** *гл. свр.* отъ **впу́щамь; впусти́ть.** — **тенъ, прич. стр.** Впуснѫтый, впустнѫтый; **впу́щенный.**

Впу́щамь (впу́скамь, да впу́стѫ и да впу́стнѫ), *гл. д.* Пущамь нѣкого или нѣчто да влѣзе нѣйдѣ; **впуска́ть.** *Впусти го да влѣзе.* **Впу́щамся,** 1) *гл. възвр.* Съ припкане отивамь нѣйдѣ или възъ нѣкого, спущамся, затирвамся, затпчнамся, слитвамся; **сбѣгать, броса́ться, напада́ть.** *Впустнѫ́ся, та го стигнѫ на пѫтя. Впустнѫ́ся възъ Богдана, та го удари.* 2) *гл. стр.* Бывамь впущанъ; **впуска́ться.**

Впу́щаніе, *с. ср.* отъ **впу́щамь; впуска́ніе, впускъ.**

Впѣ́хвамь (да впѣхнѫ), *гл. д.* Втыкамь, въвирамь, впъшквамь, бъкамь; **всо́вывать, вныря́ть. Впѣ́хвамся,** *гл. стр.* Втыкамся, въвирамся, впъшквамся, бъкамся; **всо́вываться, вныря́ться.**

Впѣ́хваніе, *с. ср.* Втыканіе, въвираніе, впъшкваніе, бъканіе; **всо́вываніе, всо́вка, вныря́ніе.**

Впѣ́хнѫ, ешь, — **нѫ́лъ,** *гл. свр.* отъ **впѣ́хвамь.** Да втыкнѫ, да въврѫ, да впъшкамь, да бъкнѫ; **всова́ть, всу́нуть.** — **нѫтый,** *прич. стр.* Втыкнѫтый, въвренъ, впъшканый, бъкнѫтый; **всу́нутый.**

Впъ́шкамь, *гл. свр.* отъ **впъ́шквамь.** Да впъхнѫ; **всова́ть, всу́нуть.** — **канъ,** *прич. стр.* Впъхнѫтый; **всу́нутый.**

Впъ́шквамь (да впъ́шкамь), *гл. д.* Съ пъшканіе вкарвамь въ нѣчто; втыкамь, впъхвамь; **всо́вывать.** — **мся,** *гл. стр.* Втыкамся, впъхвамся; **всо́вываться.**

Впъ́шкваніе, *с. ср.* Втыканіе, впъхваніе; **всо́вываніе, всо́вка.**

Врабале́цъ, — **лци,** *с. м.* Врабѣй, врабецъ; **воробе́й.**

Вра́бецъ, — **бци,** *с. м.* Врабѣй; **воробе́й.** Казва ся повячето въ множественно число. *Който ся бои отъ врабци, той не сѣе просо. Скаралися врабци-ти за чюждо-то просо. Вси-ты птици отхождать, а врабци-ти оставать. Врабци-ти буха брькать, ала сами въ уста-та му влѣзвать.*

Вра́бешкый, шка, шко, *пр.* отъ **вра́бѣй.** Врабчевый, врабчановый; **воробьи́ный.** — **шкы,** *нар.* Като врабѣй; **по воробьи́ному.**

Вра́би́ца, *с. ж.* Женскый врабѣй, врабка; **воро́бка.**

Вра́бка, *с. ж.* 1) Врабица; **воро́бка.** 2) Казвася и намѣсто врабѣй; **воробе́й.**

Врабу́нка, 1) *ум. ж.* отъ **вра́бѣй.** Врабчя; **воро́бышекъ, воробьёнокъ.** 2) Казвася и намѣсто врабѣй; **воробе́й.**

Врабу́някъ, *с. м.* Врабѣй.

Вра́бчевый, въ, ва, во, *пр.* отъ **вра́бецъ.** Врабешкый, врабчановый; **воробьи́ный.**

Врабче́нце, *ум. ср.* отъ **врабчя́; воробьёнокъ.**

Вра́бчица, *ум. ж.* отъ **вра́бка.**

Врабчя́, 1) *ум. ср.* отъ **вра́бѣй.** Врабунка; **воро́бышекъ.** *Чака да му пустне Господь печены врабчета. Не падать отъ небо-то печены врабчета. Дума-та не е врабчя, а, като изврькне, не ся улавѫ. Какъ сѫ, врано, врабчета-та ти? — Вчера черни, днесь пакъ дважь. На мрьшѫ има и врабчета. Маха опашкѫ за врабчя.* 2) Казвася и намѣсто врабѣй; **воробе́й.**

Врабчія́новый, въ, ва, во, *пр.* отъ **врабчія́нъ.** Врабешкый, врабчевый; **воробьи́ный.**

Врабчія́новы црѣвца́. Раст. *Stellaria media;* **мокри́ца.**

Врабчія́нъ, *с. м.* Врабѣй; **воробе́й.**

Вра́бѣй, *с. м.* Птичка *Fringilla domestica,* врабалець, врабець, врабка, врабунка, врабунякъ, врабчя, врабчянъ, дживгаръ, чрьковско птичя; **воробе́й.**

Вра́га, в. **врьга.**

Врагови́тый, тъ, та, то, *пр.* Хътрый, лукавый, дяволитый; **хи́трый, лука́вый, прони́рливый, кова́рный.**

Вра́гово пи́ля. Птица *Turdus merula,* дроздъ, дзворець, косакъ, косарець, косаръ, косъ, черна кокошка, чернокосъ; **дроздъ чёрный.**

Враговщина́, *с. ж.* Дяволщина, лукавство, лукавщина, хътрость, хътруване, измама; **хи́трость, лука́вство, прони́рливость, кова́рство, козньо.**

Вра́говый, въ, ва, во, *пр.* отъ **врагъ.** Вражий.

Врагу́вамь, *гл. ср.* 1) Казвася за дѣца, бѣснѣѫ, не мирувамь, лудувамь, салмувамь; **дѣлать ша́лости, шали́ть.** *Дѣца-та врагувать.* 2) Праѫ нѣчто съ хътрость, съ лукавство, хътрувамь, дяволувамь, вражѫ; **хитри́ть, лука́вить, кова́рствовать.** *Врьши работѫ право, не врагувай.*

Врагу́ваніе, *с. ср.* 1) Бѣснѣне, немируване,

лудуване, салмуване; шале́ние. 2) Хътруване, диволуване, вражене.

Врагъ, *с. м.* 1) Бѣсъ, вражлѣ, діаволъ, еднокракъ, кжсый, нечестивый, сотона; бѣсъ, дьяволъ, дѣмонъ. 2) Хътьръ, лукавъ, діаволитъ човѣкъ; говоря́ о человѣкѣ, хи́трый, лука́вый, проны́рливый, кова́рный, бѣсъ. 3) Казваси за дѣца: немиренъ, лудъ, бѣсенъ, салма; говоря́ о дѣтя́хъ, шаловли́вый, рѣзвый, бѣсъ. 4) Човѣкъ, който ненавиди другаго и иска му зло-то; душманъ; врагъ, непрія́тель. *Той ми е най-голѣмъ врагъ. — По́-врага, на́-врага, до́-врага*, като *нар.* къ чёрту. — *Да иде по́-врага, на́-врага! Идѣте до́-врага! По́-врага тата, ами царвули-ти му! Оставилъ всичко на́-врага. — Хванклъ врага за ногж. Ни нашъ, ни вашъ, носи (тягли), враже, кждѣ знашъ. Госта гощавай, врага прощавай. Приятель безъ ползж врагъ се наричка. Драгъ ли ти е — защо дойде? Врагъ ли ти е — добрѣ дошълъ. Врагъ на врага не помага. Отъ прага до врага.*

Врагъ, *с. м.* Долъ съ стрьмны брѣговы, оврагъ, деря; овра́гъ.

Вражба́, *с. ж.* Вражяне; ворожба́.

Вражда́, *с. ж.* Ненависть възъ нѣкого, когато ны подканя да му искамъ зло-то; душманлжкъ; вражда́.

Вражди́ца, *ум. ж.* отъ вражда́.

Вражду́вамъ, *гл. ср.* Дрьжж нѣкому, имамъ възъ нѣкого враждж; душманыж; враждова́ть.

Вражду́ване, *с. ср.* отъ вражду́вамъ. Душманеие; враждова́ніе.

Вражене́, *с. ср.* отъ вражи́ж. Врагуване, хътруване, диволуване.

Вра́жескый и **вра́жьскый**, ска, ско, и **Вра́жий**, жиа и жа, жие и жие, *пр.* отъ врагъ. Враговый, вражескый: 1) Бѣсовскый, диволскый; бѣсо́вскій. 2) Каквото прави врагъ, душманскый; вра́жескій, вра́жій.

Вра́жка и **вра́жла**, *с. ж.* Хътра, лукава, диволита жена или мома; хи́тра, лука́вая, проны́рливая.

Она бѣ мома хубава,
Ала бѣ вражка хътрава. *Пѣс.*

Вра́жлё, — лёвци, *с. м.* 1) Хътьръ, лукавъ, диволитъ човѣкъ; хи́трый, лука́вый, проны́рливый. 2) Врагъ въ 1-то знаменование.

Вра́жскый, ска, ско, *пр.* в. вра́жий.

Хайдѣ оттува, Юрушка,
Юрушка вражска койнарка!
За тебе вѣрж не губіж. *Пѣс.*

Вражю́вамъ, *гл. д.* в. вра́жіж, баіж.

Вражю́ване, *с. ср.* отъ вражю́вамъ, в. вра́жяне.

Вра́жіж, ишъ, — жи́лъ, *гл. д.* Вражювамъ, баіж, врачювамъ, чіарувамъ, влъхвувамъ, магіосвамъ; ворожи́ть, волхвова́ть, волше́бничать, гада́ть, колдова́ть, наколдо́вывать, куде́сить, чародѣ́йствовать.

Вражіж, ишъ, — жи́лъ, *гл. д.* Врагувамъ, діаволувамъ, хътрувамъ; хитри́ть, лука́вить, кова́рствовать.

Вражиле́цъ, — лци́, *с. м.* Който вражи, който познава дѣ какво има и отмахва заречено и заклято; вражіаторинъ, вражіачъ, врачъ, бродникъ, магіесникъ; ворожея́, ворожа́йка, колду́нъ. *Пытай паталца, а не вражялца.*

Вражилі́ца, *с. ж.* Която вражи, вражіачка, врачка, баіачка, бродница, магіесница, кушіачка; ворожея́, колду́ныя.

Вра́жяне, *с. ср.* Вражба, вражюване, вражіачка, врачюване, баіане, кушіане, кушіачкъ, чіаруване; ворожéніе, ворожба́, гада́ніе, волхвова́ніе, куде́сы, чародѣ́йствованіе.

Вражіато́ринъ и **вражіато́ръ**, *с. м.* Вражялець.

Вражіа́чка, *с. ж.* 1) Вражіалица. 2) Вражяне.

Вражіа́чъ, *с. м.* Вражіалець.

Вразуми́телный, — льнъ и — ленъ, лна, лно, *пр.* Что ся лесно разумѣва; вня́тный, поня́тный, вразуми́тельный. — лно, *нар.* Като да ся разумѣва; вня́тно, вразуми́тельно.

Вразумя́ж, ишъ, — ми́лъ, *гл. свр.* отъ вразумя́вамъ. 1) Да дамъ, да направыж да разбере; вразуми́ть. 2) Да дамъ умъ, да научыж, да наставыж; надоу́мить, наразу́мить, надоразу́мить. 3) Да образумыж, да умждрыж; образу́мить, остепени́ть.

Вразумя́вамъ (да вразумя́ж), *гл. д.* 1) Давамъ, правыж да разумѣе, да разбере; вразумля́ть. *Не разбирахъ какво е това, та той мя вразуми.* 2) Докарвамъ нѣкому на умъ, давамъ умъ, научвамъ, наставіамъ; надоу́мливать, наразу́мливать. *Кой вы вразуми да направитс така?* 3) Докарвамъ нѣкого на умъ, образумяавамъ, умждрявамъ го, докарвамъ го на правый пжть; образу́мливать, остепеня́ть. *Безумный обезумява и другы-ты, а разумный гы вразумява.* — мся, *гл. възвр.* и *стр.* Дохождамъ на умъ, добывамъ умъ, ставамъ разуменъ, умждрямся; образу́мливаться, остепеня́ться. — мѣ́нъ, *прич. стр.* вразумлѣ́нный, образу́мленный.

Вразумя́ване, *с. ср.* отъ вразумя́вамъ и вразумя́вамся. Докарване на умъ, наставяне, образумяване, умждряне; вразумле́ніе, надоу́мливаніе, наразу́мливаніе, образу́мленіе.

***Вракозу́нъ,** *с. м. Гр.* Врьвь, съ кожто ся вязвать гащи; гащникъ, потяглица, учкуръ; **верёвка, кото́рою подвя́зываютъ штаны́; га́чникъ.**

Вра́на, *с. ж.* Птица *Corvus cornix,* галуница; **воро́на.** *Врана на вранж очи не вади. Чюва (варди) като вранж горний снопъ. Жядна врана хытрува. Зѣпа като гладнж вранж. Дѣ да отиде врана, все е посрана. Дала врана, пакъ зела. Врана-та гължбъ не стана.*

Вра́на, *с. ж.* 1) Дупка на бъчвж на дъгыты, отъ кожто тя ся налива; **отвёрзтіе на бо́чкѣ, чере́зъ кото́рое вли́ваютъ въ неё жи́дкость.** 2) Дрьвяна затъкалка, запушалка, затка; **вту́лка.**

Вра́ненъ, *пр.* в. **вра́нъ.**

Вра́нецъ, *с. м.* Вранъ конь, вранче; **ворона́я ло́шадь, воронко́.** *Да си пожж вранца конжа хранена.* Пѣс.

Вранѝлка, *с. ж.* и

Вранѝло, *с. ср.* Боя, съ кожто ся враносва коса; **сурьмѝло.**

Вра́нистъ, *пр.* Нѣколко вранъ.

Вра́ница, *с. ж.* Оранича, оравица, малка ладия, шайка, каикъ; **ло́дка, я́ликъ.** *Прѣминжжмы Дунава съ враницж.*

Вра́ница, *ум. ж.* отъ **вра́на.**

Вра́ничка, *ум. ж.* отъ **вра́ница.**

Вранѝще, *ув. ср.* отъ **вра́на.**

Вранóсамь, *гл. свр.* отъ **вранóсвамь; вы́сурьмить, насурьмѝть, подсурьмѝть, подчернѝть. — санъ,** *прич. стр.* Който има косж-тж, вѣжды-тъ или мустакъ-тъ си начерненъ; **вы́сурьмленный, насу́рьмленный, подсурьмлённый, подчернённый.**

Вранóсвамь и вранóсувамь (да вранóсамь), *гл. д.* Черня, почернювамь косж, вѣждъ, вжсъ; **сурьмѝть, насу́рьмливать, подсу́рьмливать, подче́рнивать. — мся,** *гл. възвр.* Черня си косж-тж, вѣждъ-тъ и вжсъ-тъ; **сурьмѝться, насу́рьмливаться, подче́риваться. — ванъ,** *прич. стр.* **сурьмлённый.**

Вранóсване и вранóсуване, *с. ср.* отъ **вранóсвамь; сурьмле́ніе.**

Вранýшка, *ум. ж.* отъ **вра́на.** Срѣщася въ наряжданіе на еднж дѣтинскж игра: *пивъ, пивъ, горюшко, дѣ си была, вранушко?* и проч.

Вра́нчё, *с. м.* Вранъ конь, вранець; **ворона́я ло́шадь, воронко́.**

Вранъ, *с. м.* 1) Птица, мжжска врана, гарванъ, галунъ, гробарь, мрьшнарь; **во́ронъ.** *Жяденъ като вранъ за кръвь.* 2) Така е нареченъ дяволъ-тъ въ едно баяние, за урокы, въ което ангелъ-тъ е нареченъ *бранъ:*

Вранъ врьчи по небо-то,
Бранъ сѣди на комина,
Брани душж и тѣло.

Вра́нъ, *пр.* Казвася за конь, черенъ, съ черж козинж, враненъ; **воро́нъ.** *Въсѣднжлъ врана конна.*

Вра́свамь, в. **вра́сквамь.**

Вра́скамь (вра́свамь и вра́сквамь, да вра́снж), *гл. д.* Фраскамь, удрямь нѣкого нѣйдѣ на издадено мѣсто, въ кость, трескамь; **ударя́ть, наноси́ть уда́ръ кому́ въ вы́давшуюся и костяну́ю часть тѣла.** *Врасня го по главж-тж, по колѣно-то, въ лакъта.* **— мся,** *гл. възвр.* Удрямся о нѣчто, шибвамся. *Врасняся о стѣня-тж.* **— канъ,** *прич. стр.*

Вра́скане, *с. ср.* отъ **вра́скамь.** Фраскане.

Вра́сквамь и вра́снамь, *гл. мн.-кр.* отъ **вра́скамь.**

Вра́снж, ешь, — нжлъ, *гл. свр.* отъ **враскамь.** Да фраснж, да трясня; **тре́снуть. — нжтъ, ый,** *прич. стр.* Фраснжтъ.

Вра́ствамь и вра́стувамь (да врастж и да вра́стнж), *гл. ср.* Зараствамь вжтрѣ въ нѣчто, обраствамь; **врости́.** *Врасте въ земж-тж.* **— мся,** *гл. възвр.* 1) Враствамь; **врости́.** 2) Прѣставамь да растж; **переста́ть расти́.** *Конь-тъ ся врасте.*

Вра́стване и вра́стуване, *с. ср.* отъ **вра́ствамь и вра́ствамся.**

Вра́стнж, ешь, — нжлъ, и

Врастж́, е́шь, — тохъ, враслъ, *гл. свр.* отъ **вра́ствамь; врости́.** Да ся врастж *гл. възвр.*

Вра́та, *с. ср. мн.* 1) Мѣсто на уградж, направено да ся отварня и затварня за влизане и излизане прѣзъ него; капия, порта; **дверь.** *Отвори врата-та. Стой прѣдъ врата-та.* 2) Вратня, вратникъ; **воро́та.** 3) Казвася намѣсто *кжща;* **дворъ.** *Слугувамь на едъ-чии врата. Имамь на врата-та си толкова слуги.* **— Малкы врата,** вратничка, вратца; **кали́тка. — Баща му нѣма врата,** казвать, кога нѣкой влиза нѣйдѣ и оставя отворены врата-та. *— Блага рѣчь желѣзны врата отварка. Златенъ ключь желѣзны врата отварка. На момины врата всякакви магарета ревжть,* или: *на момински врата много магарета ревжть. Изправился като длъжникъ на врата. Днесь, зарань, доклѣ ти чюкне махалджика на врата. Да ти кажж плѣвника, ты му трыси врата-та. Показахъ ти кжщж-тж, трыси и врата-та. Дяволъ-тъ затварня едны врата, Господь десять отварка. Два пытачка на едны врата. Което кучя пази двѣ врата, отъ гладъ умира.*

Дѣка скрѣцать врата, не турай прьсть. Всякой да си мете прѣдъ свои-ты врата. Нашла булка-та брадвѫ-тѫ задъ врата-та. Загубила си булка-та чиряслото задъ врата-та. Не е катанецъ на врата, че да го видишь. Хытра Митра задъ врата сѣди. На невыканъ гость мѣсто-то е задъ врата-та.

Врата́рка, *с. ж.* Което варди на врата да отвара и затвара и да гляда кой влиза и кой излиза; **приворо́тница, привра́тница.**

Вратарува́мъ, *гл. ср.* Излизамъ и влизамъ често. — **ру́вамъ се**, като *гл. безл.* Излизася и влизаси, отварямъ и затварямъ. *Всичкѫ-тѫ нощь ся вратарува.*

Вратару́ване, *с. ср.* отъ **вратару́вамъ.**

Врата́рь, *с. м.* Който варди на врата-та на нѣкоѭ кѫщѫ, да отвара и да затвара и да гляда кой влиза и кой излиза; вратникъ, кануджия; **приворо́тникъ, привра́тникъ.**

Вра́тене, *с. ср.* отъ **вра́тѫся**; **кобе́неньe.**

Вра́тецъ, *ум. м.* отъ **вратъ.** Вратня.

Вра́тило, *с. ср.* Справа на тъкачкый станъ, на коѭто сѫ навитъ нищкъ-тъ или на коѭто ся навива тъкань-та; кросно; **вра́тило, навоѝ (на тка́цкомъ станкѣ).**

Вра́тица, *ум. ср. мн.* отъ **вра́та.**

Вра́тичка, *ум.* отъ **вра́тица.**

Вра́тища, *ув.* отъ **вра́та.**

Вра́тище, *ув. ср.* отъ **вратъ.**

Вра́тка, *ум.* отъ **вра́та.**

Вра́тлика, *с. ж.* в. **врьтъ́ига.**

Вра́тний, — **тьнь** и — **тень, тна, тне**, *пр.* отъ **вра́та**; **воро́тный, дверно́й.**

Вра́тникъ, *с. м.* 1) Вратарь. 2) Вратня.

Вра́тница, *с. ж.* 1) Жена на вратникъ, кануджийка. 3) Вратня.

Събраля сѫ ся селяне,
Селяне, селскъı кметовс
Прѣдъ чичевѫ-тѫ вратницѫ
Да пишѫть тяжкѫ бирѫ. *Пѣс.*

Вра́тничка, *ум. ж.* отъ **вра́тница.** Малка вратня; **кали́тка.**

Та си направи, майно-ле,
Прѣдъ нашѫ малѫ вратничкѫ
Сребрьнѫ, мамо, чешмичкѫ. *Пѣс.*

Вра́тничя, *ум. ср.* отъ **вра́тникъ**; **кали́тка.**

Вра́тнъıй, — **тьнъ** и — **тенъ, тна, тно**, *пр.* отъ **вратъ**; **во́ротный.** *Вратна жила.*

Вра́тня, *с. ж.* Голѣмъı врата, прѣзъ които ся влиза въ дворъ; пѫтнъı врата, вратникъ, вратница, портъı, капия; **воро́та.**

Вратня́къ, *с. м.* Мясо отъ овцѫ, говядо или отъ что да е, отъ врата; шиеникъ; **зашéйна.**

Вратня́чецъ, *ум. м.* отъ **вратня́къ.** Малко вратнякъ.

Вратоломе́й, в. **Вартоломе́й.**

Вратца, *с. ср. мн. ум.* отъ **вра́та.** Малкъı врата на вратнѫ или отстранѫ до неѫ; **кали́тка.**

Вра́тчя, *ум. ср.* отъ **вратъ.** Вратець.

Вратъ, *с. м.* 1) Шия-та на човѣка и на животно отъ главѫ-тѫ до трупа; **во́ротъ, шéя.** *Дебелъ вратъ, тънъкъ вратъ.*

Тии Дамянчиа прибрали,
Отъ вратъ му герданъ скѫсали,
Купили дрѣхъı и кончя. *Пѣс.*

2) Вратъ ся наричя и само задня-та чясть на шиѫ-тѫ; тълъ; **зашéекъ, подзатúлокъ.** *Дай му единѫ плѣсницѫ по врата*; **уда́рить кого́ по зашéйку.** — *Виси ми нѣчто на врата*, сир. мене чяка да го свршиѫ. — *Въсѣднѫлъ го дяволъ-тъ на врата*, казвать за човѣкъ, что ся е прѣдалъ на неправъı и лошавъı работъı. — *Стѫпилъ му на врата*, подвлѣкълъ го, та си прави чтото ще съ него. — *Айде му ся пече на врата*, сир. има нѣчто да бръза, има нѣкакъвъ зоръ. — *Понатрѣка му врата*, понахока го; **намъ́лить кому́ ли́бо го́лову.** — *Хванѫлъ го е за врата*, присилва го за нѣчто. — *Хванѫла го чюма-та за врата*, расрьдился, навирилъ носъ; **наду́ть гу́бы, разсердúться.** — *Прѣкоренъ комать дебелъ вратъ. Влъкъ яде сурво, а вратъ-тъ му е дебелъ. Ни по врать, ни по шиѫ. Не по врать, а по шиѫ. Вратъ-тъ му ся прѣтрилъ. Врать-тъ му е прѣтрътъ отъ харема. Не турти-то крѣви врата, а ръжяный комать. Кога станѫ вѫгленарь, и кога му поцрьне врать-тъ! Наложилъ вратъ като Бытолскъй просякъ.*

Вратъ́ига и вратъ́ика, *с. ж.* Раст. в. **врьтъ́ига.**

Вра́тѫ, шшь, — ти́лъ, *гл. свр.* отъ **вра́щамъ.** Да врьнѫ; **воротúть, возвратúть.** — **те́ный**, *прич. стр.* Врьнѫтъй; **воро́ченый, возвращённый.**

Вра́тѫся, шшся, — ти́лся, *гл. възвр.* Като сѣдѫ или лѣжѫ, кривѫся, врьтѫся и ся кльчѫ; **кобе́ниться.** *Что ся вратишь така?*

***Враха́лъ**, *с. м. Гр.* Грива; **брасле́тъ.**

Снощи сѫ Радѫ годили,
Добрѫ й мѣнѫ дадохѫ:
Половинъ окѫ врахадъı,
Триста ми драма чепразъı. *Пѣс.*

Врахъ, *с. м.* Врьхъ: 1) Насадено гумно за врьшене; харманъ; **ри́га.** *На день по два враха врьшемъ.* 2) Оврьшено нѣчто, нъ още не отвѣто, а натрупано накупъ; **ри́га.** — *Садѫ врахъ*, разврьгамъ снопе по гумно за врьшене; **раскла́дывать по гумну́ снопы́ для молотьбы́.**

Врачба́, *с. ж.* Врачуване, лѣкуване.
Врачёвникъ, *с. м.* Врачь.
Врачёвница, *с. ж.* Врачка.
Врачёвническый, ска, ско, *пр.* Что е на врачёвникъ или за врачёвници.
Врачёвный, — вьнъ и — венъ, вна, вно, *пр.* 1) Что е за врачуване; служа́щій для ворожёнія, гада́нія, волхвова́нія, колдовста́, чародѣ́йста. 2) Что става за цѣръ, лѣковитый, илачлив; цѣле́бный. *Врачёвны бы́лкъ.*
Врачевъ день. Праздникъ на Святы Врачевы, прьвый Ноември и прьвый Юлия.
Врачёли́на, *с. ж.* Врачуване; **колдовство́.**
Вра́чка, *с. ж.* Която врачува, бае, чарува; вражялица, вражячка, врачёвница, баячка, бродница, кушячка, магиесница; **ворожёя, гада́льщица, гада́тельница, зна́харка, колдунья, чародѣ́йка, куде́сница.**
Врачка́, *ум. ж.* отъ **вра́та.** Вратца; **кали́тка.**
Врачь, *с. м.* Цѣлитель; **врачь.** *Свяги Врачеве*, Св. Безсребрьници Козма и Дамианъ.
Врачь, *с. м.* Който врачува, бае, чарува; вражялець, вражячь, врачёвникъ, вражяторинъ, баячь, бродникъ, магиесникъ; **ворожёя, гада́льщикъ, гада́тель, зна́харь, колду́нъ, чародѣ́й, куде́сникъ.**
Врачю́вамь, *гл. д.* Врачамь, баѭ, вражѭ, чарувамь, вълъхвувамь, магиосвамь; **ворожи́ть, волхвова́ть, волше́бничать, гада́ть, колдова́ть, наколдо́вывать, куде́сить, чародѣ́йствовать.**
Врачю́ваніе, *с. ср.* Врачаніе, врачба, баяніе, вражяніе, вражба, вражячка, баячкы, кушяніе, кушячкы, чаруваніе; **ворожёніе, ворожба́, гада́ніе, волхвова́ніе, колдова́ніе, куде́сы, чародѣ́йствованіе.**
Вра́чямь, *гл. д.* Врачювамь.
Вра́чяніе, *с. ср.* Врачюваніе.
Врачя́рница, *с. ж.* Цѣлителница, що изцѣлява; **врачу́ющая.**

Дочюли си црькважь врачярницѫ,
Който иде, все здравье нахожда. *Пѣс.*

Вра́щамь (да вра́тѫ), *гл. д.* Врьщамь, — **мся**, *гл. възвр.* и *стр.* Врьщамся. — **щанъый**, *прич. стр.* Врьщанъый.
Вра́щаніе, *с. ср.* Врьщаніе.
Вре́квамь, *гл. уч.* отъ **врекѫ́.**
Врекѫ́ и вречѫ́, вречёшь, вре́кохъ, вреклъ, *гл. свр.* отъ **ври́чямь.** Да обрекѫ, да втаксамь; **обѣща́ть. Да ся врекѫ**, *гл. възвр.* **Вречёнъый**, *прич. стр.* Обреченъый; **обѣщанный.**
Ври́нвамь и ври́нувамь (да ври́нѫ), *гл. д.* Съ ринатіе врьгамь въ нѣчто; **вбра́сывать, ввергáть. — мся**, *гл. възвр.* и *стр.*
Ври́ваніе и ври́нуваніе, *с. ср.* отъ **ври́нвамь.**
Ври́нѫ, ешь, — на́лъ, *гл. свр.* отъ **ври́нвамь; ври́нуть. — нѫ́ся** *гл. възвр.* и *стр.*—*Вринался въ огнь*, засрамился много, да не знае что да чини.
Ври́намь (да ври́нѫ), *гл. ср.* в. **вхри́намь.**
Ври́наніе, *с. ср.* отъ **ври́намь.** Вхриняне.
Ври́нѫ, ешь, — нѫ́лъ, *гл. свр.* отъ **ври́намь.** Да вхринѫ.
***Врисъ**, *с. м. Гр.* Изворъ, чючюръ, чешма.
Ври́чямь (да врекѫ́, вре́квамь), *гл. д.* Обричямь, давамь думѫ за нѣчто, втаксувамь; **обѣща́ть. — мся**, *гл. възвр.* Обричямся, давамь думѫ, втаксувамся; **обѣща́ться.** *Болень ся врича, здравъ не дава. Вречешь ли ся, стой на думѫ-тѫ си; не си ли ся врекълъ, дръжся. Който много ся врича, ничто не дава.*
Ври́чяніе, *с. ср.* Обричяне, втаксуване; **обѣща́ніе.**
Ври́нѫ, ешь, вринълъ, *гл. ср.* в. **вріѫ.**
Врозъ, *прѣдл.* в. **врѫзъ.**
Вру́квамся (да ся вру́кнѫ), *гл. об.* Рукамь, спущамся на нѣкѫдѣ, възъ нѣчто; **броса́ться на что.**
Вру́кнѫ (да ся), **ешь, — нѫлся**, *гл. свр.* отъ **вру́квамся.**
Вру́кваніе, *с. ср.* отъ **вру́квамся.**
Вру́шѫ, ишь — ши́лъ, *гл. свр.* отъ **вру́шямь.** Да развалѫ, да строшѫ; **разру́шить. — шенъый**, *прич. стр.* Развалёнъый, строшенъый; **разру́шенный.**
Вру́шямь (да вру́шѫ), *гл. д.* Развалямь, строшавамь, събарямь; **разруша́ть. — мся**, *гл. възвр.* и *стр.* Развалямся, строшавамся, събарямся; **разруша́ться.**
Вру́шяніе, *с. ср.* Разваляне, строшаване, събаряне; **разруше́ніе.**
Връсѣ́дамь (да връсѣ́дѫ), *гл. д.* Въсѣдамь, възсѣдамь, яхамь.
Връсѣ́даніе, *с. ср.* Въсѣдане, възсѣдане, яхане.
Връсѣ́дѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. свр.* отъ **връсѣ́дамь.** Да въсѣдѫ, да възсѣдѫ, да яхнѫ. — **нѫтый**, *прич. стр.* Въсѣднѫтый, възсѣднѫтый, яхнѫтый.
Връзъ, *прѣдл.* Врозъ. Тоя прѣдлогъ има сѫщи-тъ знаменованиа каквото и прѣдлогъ **възъ**, употрѣбенъ отдѣлно, та го вижь при **възъ.**
Врѣ́ямь (да вры́нѫ), *гл. д.* Заръямь, заравямь въ нѣчто, закопавамь; **врыва́ть. — мся**, *гл. възвр.* Заръямся въ нѣчто; **врыва́ться.**
Врѣ́ваніе, *с. ср.* отъ **врѣ́ямь; врыва́ніе.**
Врѣ́нѫ, ешь, врылъ, *гл. свр.* отъ **врѣ́ямь.** Да заровѫ, да закопаѫ; **врыть. Врѣ́тый**, *прич. стр.* Заровенъый; **вры́тый.**

Врьба́, *с. ж. мн.* **врьбы** и *съб.* **врьбие**. Дрво *Salix*, расте по мокръ-тъı мѣста, край рѣкъı-тъı, и бъıва нѣколко строеве; врьбѣлъ; **вéрба, ветлá, йва.** — *Повянжлъ като врьбж въ водж*, казвать на смѣхъ за здравъ човѣкъ. — *Кога врьба цвене рожбж да завръжс, тогава да . . . .* клитва.

Тъı щешь, Радо, да си видишь
Твоя, Радо, клята рода,
Кога врьба роди гроздие,
А ракъıта жлъıзи дюлъı. *Пѣс.*

— *Врьба-та родила маслинъı. Врьба сливъı не ражда. Роди-ще и нашя-та врьба гроздье. Качися коза на врьбж. Врьба дрво ли е, сърене гостба ли е, калугеръ човѣкъ ли е?* В. **бѣ́ла врьба́.**

Врьба, им. соб. женско,

Врьба́къ, *с. м. съб.* Лѣсъ, гѫстакъ отъ врьбие, врьбова гора; врьбалакъ, врьбунакъ; **вéрбовый лѣсъ, ивня́къ.**

Врьбала́къ, *с. м. съб.* Врьбакъ.

Врьба́нъ, им. соб. мжжско.

Врьбе́нце, *ум. ср.* отъ **врьби́.** Врьбичка.

Врьби́на, *с. ж.* 1) Врьбова врьшина. 2) Едно градинско цвѣтие.

Врьби́нъıй, нъ, на, но, *пр.* в. **врьбо́вый.**

Врьби́ца, *ум. ж.* отъ **врьба́.** Врьбя; **йвка, йвушка.**

Врьби́чка, *ум. ж.* отъ **врьби́ца.** Врьбенце.

Врьбина недѣ́ля и

Врьби́ница, *с. ж.* Недѣля прѣди Велиденъ, въ великъıй постъ, въ коиъто раздава свящепикъ въ церквж на утренъж вѣйкъı отъ врьбж; Цвѣтница, куклинъ день; **вéрбное воскресéнье.** Който ходи рѣдко въ церквж, на подиграване му казвать, че кога иде въ церквж, все му давать врьбж. — *Честита ти врьбница!* така казвать, кога ся случи нѣчто на несгодж.

Врьбо́вый, въ, ва, во, *пр.* отъ **врьба́.** Врьбинъıй; **вéрбовый, йновый, йвяный.** *Скрьца като врьбовъ клинъ. Врьши работж колкото врьбовъ клинъ. Зятева огрѣвка врьбовъ дрьва. Акъ като врьбовъ корень.*

Врьбуна́къ, *с. м. съб.* Врьбакъ.

Врьбѣ́лъ, *с. м.* Дрьво врьба. *Качился козелъ на врьбѣлъ.*

Врьби́, *ум. ср.* отъ **врьба́.** Малко дрьвце врьба, врьбица; **йвка, йвушка.**

Врьвѝ́, *с. ж.* Врьвь.

Врьвѐжь, *с. м.* Врьвѣние, ходъ; **ходъ, похóдка, нóступь.** *Не дъıри магаря на врьвежь, а на прядежь.*

Врьвѐние, *с. ср.* отъ **врьвѝ́ж** (наврьвяавамь).

Врьвѝ́ца, *ум. ж.* отъ **врьвь.** Врьвчица; **верёвочка.**

Врьвѝ́чка, *ум. ж.* отъ **врьвѝ́ца.**

Врьвѝ́це, *с. ср.* Пжть, пжтека; **дорóга.**

Врьволи́ца и **врьвули́ца**, *с. ж.* Кога нѣчто е нарядено или проточено едно слѣдъ друго, та иде като врьвь; **верени́ца, нить.** — *На врьволицж*, като *нар.* Единъ по другъ; **верени́цею, кишкóю.** *Наточилися цѣла врьволица*, сир. врьвять единъ по другъ много; **идýтъ верени́цею, кишкóю.**

Врьвóрець, — рци, *с. м.* Животина *Formica*, бробинякъ, бробинець, брьбинякъ, брьбинець, мравѣй, мравка, мравякъ, мравунякъ, мравунка; **муравéй.**

Врьвóтъ, *с. м.* Голѣмъ врьвежь, кога врьви много свѣтъ нагорѣ надолу; **большóе движéние въ народѣ.**

Врьвули́ца, в. **врьволи́ца.**

Врьвцá, *с. ж.* Врьвь.

Врьвчéнце, *ум. ср.* отъ **врьвчи́.**

Врьвчи́ца, *ум. ж.* отъ **врьвь.** Врьвица, врьвчя; **верёвочка.**

Врьвчи́, *ум. ср.* отъ **врьвь.** Врьвчица.

Врьвь, *с. ж.* Врьва, врьвца: 1) Тънко вжже, отъ какво да е, за врьзване нѣчто, повора; **верёвка.** *Сучж врьви;* **вить верёвки.** *Врьжи го съ врьвь. Безъ вжелъ врьвь работж не врьши. — Врьвь на царвулъı за обвиване навуща*, сукарь; **обóра.** 2) Ривце, напизъ; **нúтка.** *Една врьвь жлъıтици. Врьвь маргаритаръ, бисеръ;* **нúтка жемчýгу.** 3) Врьволица; **верени́ца, нить.**

Иджть си купци за жито,
Четъıре врьви камилъı.
Още четъıре катжри. *Пѣс.*

Врьвѣ́вамь, *гл. мн-кр.* отъ **врьвѝ́ж** (ходж)

Врьвѣ́ние, *с. ср.* Врьвежь, ходъ, ходение, прѣстжпание; **ходъ.** *Пжть съ врьвѣние, дълъгъ съ платкж.*

Врьвѝ́ж, йшь, — вѣлъ (врьвѣ́вамь), *гл. ср.* 1) Прѣстжпамь за да идж нѣкждѣ, ходж; **идтú.** *Врьвж скоро, полека, кротко;* **идтú скóро, тúхо, потихóньку.** 2) Казвася и за нѣчто, косто самó не ходи, а ся кара нѣкакъ. *Кола-та врьвять.* 3) Отхождамь, тръгамь; **идтú, ступáть.** *Нека врьви;* **пускáй идётъ.** *Врьви у дома;* **ступáй домóй.** 4) Плувамь, носжся; **ходúть, идтú, плáвать.** *По Дунава врьвять ладии, враници;* **по Дунáю хóдятъ судá, лóдки.** *Облаци-ти врьвять на западъ;* **облакá идýтъ къ зáпаду.** *Врьви ледъ по рѣкж-тж;* **ледъ идётъ по рѣкѣ.** 5) Текж; **идтú, течь.** *Рѣка-та врьви скорю;* **рѣкá течётъ бúстро.** 6) Минувамь; **идтú мúмо.** *Врьви покрай насъ;* **идётъ мúмо насъ.** 7) Работж (за нѣкаквж направж); **идтú, ходúть (о механúческомъ устрóйствѣ).** *Водяни-*

ца-та не врьви; мѐльница **не идётъ.** *Часовникъ-тъ ми врьви напрѣдъ;* **мой часы́ хо́дятъ вперёдъ.** *Сахатъ-тъ врьви напрѣдъ;* **часы́ иду́тъ вперёдъ.** *Сахатъ-тъ врьви назадъ;* **часы́ отстаю́тъ.** 8) Прѐминувамъ (за врѐмя-то); **идти́, протека́ть (о врѐмени).** *Врѣмя-то врьви, не чака;* **врѐмя идётъ, не дожида́ясь.** *Врѣмя-то врьви полека;* **врѐмя идётъ мѐдленно.** 9) Казвася за пѫть: отхождамъ, водѫ; **вести́ (о доро́гѣ).** *Тоа пѫть врьви за Цариградъ;* **э́та дорога ведётъ къ Константино́полю.** 10) Врьшѫся (за работѫ); **идти́, производи́тьси (о дѣлѣ).** *Работа-та врьви добрѣ;* **дѣло идётъ хорошо́, съ жела́емымъ успѣхомъ, дѣло клейтся.** *Работа-та врьви полека;* **рабо́та идётъ мѐдленно.** 11) Растѫ, вирѣѫ, буяѫ; **идти́, расти́.** *Нивы-тъ врьвять добрѣ;* **хлѣба́ въ поля́хъ иду́тъ хорошо́.** *Дрво-то врьви скоро,* расте, отива напрѣдъ; **дѐрево идётъ ско́ро.** 12) Казвася намѣсто влизамъ, забивамся, за нѣчто, което ся набива или нахлузва, което ся турѣа въ нѣчто; **идти́, входи́ть, лѣзть.** *Колъ-тъ не врьви по́длъбоко;* **свая́ не идётъ глубже.** *Пиронъ-тъ не врьви,* не ся забива; **гвоздъ не идётъ.** 13) За пары: минувамъ, отивамъ, зимамся и давамся; **ходи́ть (о монѐтѣ).** *Таа жлътица врьви сто грошѫ;* **э́тотъ золото́й хо́дитъ въ сто піа́стровъ.** 14) Продавамся (за стокѫ), минувамъ; **идти́, имѣть сбытъ (о това́рахъ).** *Таа стока врьви добрѣ;* **э́тотъ това́ръ идётъ хорошо́.** 15) Брошся, четѫся, плащамся (за заплатѫ нѣкому); **идти́ (о жа́лованьѣ).** *Работи, не работи, заплата-та му врьви;* **рабо́тастъ ли, или пѣтъ, всѐ равно́, жа́лованье идётъ ему́.** — **Врьви́ся,** *гл. безл.* Идвася, дохождася, ходися. *Цѣлѫ нощь ся е врьвѣло изъ пѫтя.* — *Врьвѫ добрѣ на нѣчто,* врьшѫ го, владамся хубаво, както трѣбва. *Стое врьви добрѣ на учение-то.* — *Врьви добрѣ нѣчто,* става, врьшися както трѣбва; **идти́ на ладъ, обстои́ть благополу́чно.** *Трьговиа-та врьви добрѣ;* **торго́вля идётъ на ладъ, хорошо́.** — *Врьви напрѣдъ нѣчто,* врьшися, расте; **подвига́ется вперёдъ.** *Работа-та врьви напрѣдъ;* **дѣло подвига́ется вперёдъ.**—*Врьви напрѣдъ нѣкоій въ нѣчто, съ нѣчто, на нѣчто,* отива напрѣдъ, спѣе; **успѣва́ть, прѣуспѣва́ть.** *Отъ день на день врьви напрѣдъ съ трьговиѫ-тѫ си.* — *Врьвѫ си изъ пѫтя,* врьшѫ онова, что ми е работа; **занима́ться свои́мъ дѣломъ, идти́ свое́ю доро́гою.** — *Врьвѫ изъ правыій пѫть,* врьшѫ работѫ безъ хътруване; **идти́ прямо́ю доро́гою.** — *Врьвѫ по правдѫ,* дрьжѫ правдѫ; **идти́ по пра́вдѣ.** — *Врьвѫ по закона,* врьшѫ, владамся спорядъ закона; **поступа́ть, вести́ себя́ по зако́ну.** — *Врьвѫ нѣкому по водѫ-тѫ, по волѫ-тѫ,* както той иска, не му пдѫ насрѣщѫ; **не противоре́чить.** — *Врьвѫ надолу,* изпадамъ; **идти́ внизъ.** — *Врьвѫ нагорѣ,* вдигамся, качвамся, оскѫпвамъ; **подниматься, дорожа́ть.** — *Врьви му напрѣдъ, като по водѫ, като изъ улыій, като изъ ржкавъ,* работи му честь-та; **везётъ, счастли́вится.** — *Врьви нѣкому назадъ, врьви му напрѣдъ като ракъ,* не му ся врьши добрѣ работа. — *Не врьви,* не спори, нѣма облагѫ; **неспори́ть, неспори́тьси.** — *Като не врьви магарято нагорѣ, удри го надолу. Слѣдъ дявола врьви и Богу ся моли. Врьви слѣдъ него като кравѫ за сламѫ. Врьви като мечкѫ. Врьви като киоравѫ патькѫ. Керванъ-тъ да си врьви, кучста-та нека си лаѫть. Да ся подмажѫть кола-та да врьвять. Ако си писла да носишь медъ, идвай и за напрѣдъ; ако ли си трѣтыій да го кадсишь, врьви кждѣто щешь. Врьви изъ колелника, ако искашь по́-скоро да идешь. Врьви изъ кривыій пѫть и не трьси правыій, че ся забрьквашь. Баба скачѫ назадъ, напрѣдъ, а работа-та си врьви на свой рядъ. Безъ пары нидѣ не врьви. Който има пары, работа-та му врьви, както той иска. Работа-та му врьви като ракъ. Врьви бързо напрѣдъ като камыкъ на равнище. Съ чюждъ конь по́-скоро ся врьви.*

Врьвѣ́ѫ, и́шь, — **ви́лъ,** *гл. д.* Прокарвамъ врьвь прѣзъ нѣчто за да ся врьзва; наврьвѣвамъ; **продѣва́ть верёвку, спуро́къ для подвѣ́зыванія.** *Врьвѫ гащи.*

Врѣ́га, *с. ж.* Врага: 1) Нараслякъ на животно или на растение; главулякъ; **наро́сть, ши́шка, болона́.** *Израсла му врьга на чело-то. Тоага, омашекъ съ врьгѫ,* съ топъ на краа; **булава́, дубина́ съ балдо́ю.** 2) Подпухнѫло отъ ударено, брьбонка, джумка, краставица, чворуга; **болды́рь, булды́рь, выль, желва́къ, ура́зъ, ура́зина, ори́сина, ши́шка отъ уда́ра.** *Ако му сьмь драга, да му стане врага.*

Врьга́лямся, *гл. об.* Трькалямся, валямся; **валя́тьси.**

Врьга́лянье, *с. ср.* Трькалянье, валянье.

Врѣ́гамь (да врѣ́лѫ, врѣ́гвамь), *гл. д.* Фрьгамь, врьлямь, мѣтамь нѣчто съ рѫкѫ, или какъ да е, хакамь; **броса́ть, кида́ть, мета́ть, швыря́ть, низверга́ть, поверга́ть.**

Врѣ́гамся, *гл. възвр.* 1) Мѣтамся отъ едно мѣсто на друго; **броса́ться, кида́ться, мета́ться.** *Врѣгнахся отгорѣ; я кинулся сверху. Врѣгнался изъ прозорца;* **изкинулся изъ окна́.** 2) Лѣжъ немирно, кога сньт или съмъ боленъ; мѣтамся; **кида́ться, мета́ться во вре́мя сна или болѣзни.** *Врѣга ся въ постелж-тж.* 3) Спущамся, налитамъ въз нѣкого, въз нѣчто; **кида́ться, наки́дываться, броса́ться на что.** *Врѣгнался въз него, та го захапа.* 4) *гл. стр.* Въвамъ врѣганъ; **мета́ться, быть мета́ему.** — **Врѣга́нъ,** *прич. стр.* Фрѣганъ. *Врѣгамъ камыкъ;* **броса́ть, швыря́ть ка́мень.** — *Врѣгамъ пушкж, пищовъ,* пушкамъ; **стрѣля́ть изъ ружья́, изъ пистоле́та.** — *Врѣгамъ на бѣлѣгъ, лучкж,* ницкж бѣлѣгъ; **стрѣля́ть въ цѣль.** — *Конь-тъ врѣга,* мѣта, не дава да ся язди. — *Рыба-та си врѣга хайвара,* сносіа го, мѣта си хайвара, мрѣстися, бнеся; **ръ́ыба икри́тся, мета́етъ икру́; мета́ть, пуска́ть моло́ки, ро́ститься.** — *Врѣгамъ дѣтя* (за женкж), мѣтамъ, раждамъ прѣди врѣмя и мрътво; **выки́дывать недопо́ска.** — *Врѣгамъ козинж-тж, влънж-тж, пера-та си,* казвася за животнъı, мѣнявамъ си козинж-тж и проч.; **мѣня́ть шерсть, перелиня́ть** (о живо́тныхъ). *Животны-ты врѣгать козинж-тж си пролѣть.* — *Врѣгамъ очи на нѣчто, врѣгамъ око въз нѣчто,* ревне ми ся, та искамъ да го имамъ азъ; **при ви́дѣ чего́ возъимѣ́ть жела́ніе прі́обрѣсть о́ное.** — *Врѣгамъ поглядъ,* поглядвамъ, зървамъ, мѣтамъ поглядъ; **обраща́ть взоръ, кида́ть взо́ры.** — *Врѣгамъ севдж на нѣчто,* объкважъ го, залюбвамся въ него; **полюби́ть, влюбля́ться.** — *Врѣгамъ жребій,* отряждамъ нѣчто съ жребій; **кида́ть, мета́ть жре́бій.** — *Врѣгамъ винж-тж (кабахата) за нѣчто въз нѣкого,* стоварямъ, свалямъ винж-тж въз нѣкого; **взва́ливать, опроки́дывать вину́ на кого́.** — *Врѣгамъ пары,* прьскамъ, харчж унесвѣсть; **кида́ть де́ньги.**—*Врѣгамъ желѣзо: а)* Спущамъ желѣзо-то, котвж-тж на ладнъı за да застане тіа; **отдава́ть я́корь.** *б)* Спирамся нѣйдѣ, застоявамся, спадамъ на надало, на станъ. — *Врѣгамъ бой,* растж на въсоко; **идти́ въ ростъ.** — *Врѣгамъ класъ,* за нѣчто посѣяно, класявамъ; **колоси́ться.** — *Врѣгамъ кжчь,* за конь, ритамъ съ задницж-тж; **би́ться за́домъ** (о ло́шади). — *Врѣли петала-та,* за конь, умрѣ. — *Врѣли топа,* за човѣкъ, умрѣ. — *Който врѣга камыкъ вѣзбого, на главж-тж му пада. Не врѣгай на другіго, да не врѣгать и на тебе. Кога има, кжчь врѣга, кога нѣма, спи. Единъ лудъ врѣга камыкъ въ кладенеца, сто мждри не могжть да го извадятъ. Врѣли задъ себе, да намѣришь прѣдъ себе. Врѣлилъ камыкъ, та го заболѣла ржка-та.*

Врѣ́ганіе, *с. ср.* отъ **врѣ́гамъ.** Фрѣганіе, врѣлапіе; **броса́ніе, кида́ніе, мета́ніе.**

Врѣ́гвамъ и врѣ́гувамъ, *гл. мн.-кр.* отъ **врѣ́гамъ.** Фрѣгвамъ; **бра́сывать, ки́дывать.**

Врѣ́го (Фрѣго), им. соб. мжжско.

Врѣго́лецъ, лци, *с. м.* Врѣгъı но гръба на добъчя, които ставать отъ яйца, дѣто гъı е снесла муха оводъ; **вжгарецъ, мжгарецъ; у́горь.**

Врѣда́лямся, *гл. об.* Валямся, тръкалямся; **валя́ться.** *Врѣдалямся по земж-тж.*

Врѣда́лянье, *с. ср.* Валянье, тръкалянье.

Врѣ́жда́къ, *с. м.* Тънкъı сухъı клѣчкъı за подклажданіе огънь; **сжчкъı, кращакъ; щепки, древе́сная ме́лочь, служа́щія для разведе́нія огня́.**

Врѣ́жица, *ум. ж.* отъ **врѣ́га.**

Врѣ́жкж, ешь, врѣзя́лъ, *гл. свр.* отъ **врѣ́звамъ.** Да нѣжкж; **связа́ть, завяза́ть. Врѣ́занъıй,** *прич. стр.* Вязанъıй; **свя́занный, завя́занный.** *Имамъ го въ крънж врѣзано.* готово, вѣрно. *Врѣзанъ попъ, мирно село. Съ врѣзанъ хрътъ зайци не ся ловятъ.*

Врѣ́заница, *с. ж.* Вязаница, нѣколко нѣчта, связанъı на едно; врѣзка, вязка; **свя́зка, вя́занка, пя́зань, у́зелъ, пу́къ, на́чка, ки́на.** *Врѣзаница лукъ,* низя, плитка, сплитъ, вѣнецъ, вжженица.

Врѣ́заничка, *ум. ж.* отъ **врѣ́заница.** Вязаничка.

Врѣзя́ло, *с. ср.* и

Врѣзя́тка, *с. ж.* Врѣвь, наврѣвена или пришита на нѣчто, за да ся врѣзва то; пращка; **на́ворозъ, завя́зка, затя́жка.** *Ни въ човала, ни въ врѣзаткж-тж.*

Врѣзя́чка, *с. ж.* Врѣзвачка, вязачка, вязвачка, когато врѣзва нѣчто; **вязя́льщица.**

Врѣзя́чъ, *с. м.* Врѣзвачъ, вязачъ, вязвачъ, който врѣзва нѣчто; **вязя́льщикъ.**

Врѣ́звамъ и врѣ́зувамъ (да врѣ́жкж), *гл. д.* Вязвамъ: 1) Свръзвамъ, завръзвамъ, связвамъ, завързвамъ краища-та на нѣчто, заплитамъ или увивамъ нѣчто съ вжже, съ врѣвь или съ какво да е, за да ся дръжи нѣкакъ; **вяза́ть, свя́зывать, завя́зывать.** *Врѣзвамъ снопе. Врѣжи вжзелъ. Врѣзвамъ денковы;* **наковáть.** 2) Привръзвамъ, привязвамъ, съ вязване прикачамъ нѣчто нѣйдѣ; **привя́зывать.** *Врѣжи коня на яслж-тж.*

Край чешмж-тж байрякъ да побиешь.
За байряка коня да ми врѣжешь. *Пѣс.*

3) Прѣврѣзвамъ, прѣвязвамъ, обврѣзвамъ, обвязвамъ, увивамъ; **перевя́зывать, обвя́-**

зывать, повя́зывать. *Врьжи си главѫ-тѫ съ крьпѫ. Врьзвамь му раны-ты.* 4) Опетлѣвамь, налагамь цѣпи; **вяза́ть, заключа́ть въ око́вы.** *Хванѫхѫ хайдуты и гы врьзахѫ.* 5) Хващамь, правѫ плодъ, заврьзвамь, (за растения-та); **имѣ́ть за́вязь (о фрукто́выхъ дере́вьяхъ).** *Круши-ты цвѣтѣхѫ тѫхъ годинѫ, а не врьзахѫ.* 6) Заврьзвамь, завязвамь, докарвамь нѣкого да не може да прави чтото ще; **вяза́ть, лиша́ть средствъ дѣйствовать свобо́дно.** *Врьза мя да не могѫ да си врьшѫ работѫ.* 6) Заврьзвамь, завязвамь, уврьзвамь, увязвамь, удумвамь си, сговарямся съ нѣкого за нѣчто; **рѣша́ть, усло́вливаться, обдѣлывать.** 8) Уврьзвамь, увязвамь, наряждамь, уричамь нѣчто; **постановля́ть.** *Да врьжемъ законъ.* 9) Заврьзвамь, завязвамь, забранямь нѣкому нѣчто, не прощавамь; **вяза́ть, налага́ть духо́вное запреще́ніе.** *Духовникъ-тъ мя е врьзалъ.* — **Врѣ́звамся,** 1) *гл. възвр.* Врьзвамь себе. 2) *гл. стр.* Бувамь врьзанъ. — **Врѣ́званъ, -ѫ, -о,** *прич. стр.* Вязванъ; **вя́занный.** — *Врьзвамь съ клупъ, на клупъ;* заклупвамь. — *Врьзвамь кокалъ,* нанаквамь. — *Врьзвамь годены, младоженци,* съ баняне имъ правѫ да не могѫть да ся ставѫть; **наводи́ть, напуска́ть по́рчю на соединя́ющихся бра́комъ.** — *Врьзахмы го съ памученъ конецъ,* спр. сговорихмъся, нъ не смъ оздравили хубавѣ работѫ-тѫ. — *Врьзвамь уградѫ,* четтисвамь ѭ. — *Не врьзвай кусуръ,* и да има нѣчто не добрѣ, прощавай. — *Не може да гы врьже двѣ на едно,* не е вряденъ за никаквѫ работѫ. — *Врьзалъ си рѫцѣ-ты,* хванѫлся съ нѣчто, та не може да врьши друго. — *Врьжи си червенко,* окачи си обицѫ, имай си на ума, че щѫ ти отврьнѫ; **заруби́ себѣ на́ носъ, заруби́ у себя́ на носу́.** — *Тамъ го врьжи,* така да е, стига. — *Нѣма да гы врьже двѣ наедно,* не дрьжи никакъ паръ. — *Врьжи му главѫ-тѫ,* ожени го, задоми го. Кога искать да помнять нѣчто, врьзвать си на прьсть конецъ или на крьпѫ-тѫ вѫзелъ. — *Еднѫ парѫ дважъ врьжи. Врьжи си червенко на прьста да тя не хванѫть урокы. Като е рекълъ дѣдо, нека врьжемъ пся-то. Дѣто стига, тамъ го врьжи. Врьжи прьсть, тражи лѣкъ. Врьжи прьсть триста лѣкове,* или: *врьжи прьсть и тръгни прѣзъ село, че да видишь лѣкари! Врьжи попа, да е мирно село-то. Цвѣти, не врьзва. Хорскы-ты уста не сѫ торба, та да гы врьжешь. Волъ ся врьзва за рога-та, а чловѣкъ за езыка.*

Врѣ́званіе и врѣ́зуваніе, *с. ср.* отъ **врѣ́звамь.** Вязване; **вяза́ніе, вя́зка, вязь, свя́зываніе.**

Врьзва́чка, *с. ж.* Врьзачка.

Врьзва́чь, *с. м.* Врьзачь.

Врѣ́зелъ, *с. м.* Вѫзелъ; **у́зелъ.**

Врѣ́зка, *с. ж.* Вязка: 1) Врьзаница. 2) Крьпа, тесма, или врьвь, съ които ся врьзва нѣчто; **подвя́зка, повя́зка, свя́зка, бинтъ, шнуръ, шнуро́вка.** *Врьзка на главѫ-тѫ.* 3) Кога нѣкой ся уврьже да сврьши нѣчто; заврьзъ; **обяза́тельство, усло́віе.** *Имамь врьзкѫ съ тръговци-ты.*

Врьзма́, *с. ж.* Мрѣжа, въ която свивать сѣно, сламѫ, кога да гы товарять на конь.

Врьзо́пець, *у.м. м.* и

Врьзо́пчя, *у.м. ср.* отъ **врьзо́пъ.**

Врьзо́пъ, *с. м.* Нѣчта, врьзанъ въ крьпѫ или въ что да е; вѫзелъ, групъ; **у́зелъ, па́чка, свя́зка.** *Врьзопъ дрѣхы. Врьзопъ пары.*

Врьзу́ли, въ пословицѫ: *Ако не кили, то врьзули.*

Врьзъ, *с. м.* Рожба, родъ, плодъ, заврьзъ; **за́вязь.** *Цвѣтъ да цвьти, врьзъ да не врьже.* Клятва.

Врѣ́камь, *гл. ср.* в. **врьчѭ.**

Врѣ́каніе, *с. ср.* отъ **врѣ́камь.**

Врькатый, тъ, та, то, *пр.* Врьковатый; 1) Что има крыла и врьчи, летень; **лету́чій.** *Птици-ты сѫ врькаты.* 2) Казвася и за животны, които нѣмать крылѣ, на мѣсто чеврьстый, срьдченый, бръзый; **бо́рзый, пры́ткій.** *Конь-тъ ми е врькатъ.*

Врѣ́квамь, в. **врѣ́кнувамь,**

Врѣ́кваніе, *с. ср.* отъ **врѣ́квамь.**

Врѣ́кнувамь и **врѣ́квамь,** *гл. уч.* отъ **врѣ́кнѫ.**

Врѣ́кнѫ, ешь, — нѫ́лъ, *гл. свр.* отъ **врьчѭ,** 1) Да полетѫ; **полете́ть.** 2) Да отврькнѫ, да отскокнѫ; **отлете́ть.** *Врькнѫ искра, изгори го.* Пѣс. 3) Да ся разлютѫ, да ся надосамь, да кыпнѫ; **вспы́хнуть, вспыли́ть.** 4) Да отидѫ, да ся загубѫ. *Не трьси го, то врькнѫ.* — *Врькнѫ въ огънь,* зачервися, отъ срамъ, отъ болесть.

Врьковáтый, тъ, та, то, *пр.* в. **врькáтый.**

Врькола́къ, *с. м.* Спорядъ народа, нѣчто като влъколакъ, само по́-голѣмо и съ едно око на чело-то, голѣмо колкото гѫше найце; живѣе по развалены и запустѣлы уградѫ и излиза нощинѫ по глухѫ добѫ да пие кръвь-тѫ на пѫтници-ты. В. **влъкола́къ.**

Врькола́стый, тъ, та, то, *пр.* Тръкалястый.

Врькъ, *междом.* Показва врьчяне.

Врѣ́ла, *с. ж.* Казвася въ клятвѫ, съ която женъ кльнѫть дѣца, кога гы замѣрвать съ камьне: *изврьла врьла, майци ти буца въ грьла!*

Врьла́чи, *с. ср.* Казвася за дѣтя, что не мирува, не кротува; **злой (о ребёнкѣ).**

Мѫжко й дѣти врьлачи,
Врьлачи, врьло душманчи,
Ка ревнѫ, вичє не мълкнѫ. *Пѣс.*

Врьли́на, *с. ж.* 1) Тоягa, омашекъ; **ма́лка, дубина, жердь.** 2) Пръть, просторъ, пръжина, сарѫкъ; **прутъ, шестъ.** *Что с на грѣбинѫ, това с и на врьлинѫ.*

Врьлина́, *с. ж.* Кога е нѣчто врьло; лютина.

Врьли́пка, *ум. ж.* отъ **врьли́на.** *Чтото с на врьлинкѫ, то с и на грѣбинкѫ.*

Врьлу́вамь, *гл. ср.* Врьлѣѭ: 1) Бѣснѣѭ, брьлѣѭ, лудувамь, не мирувамь, салмувамь; **шали́ть, блажи́ть, куролёсничать, куролёсить, возиться, прока́зничать, повёсничать.** 2) Правѭ зло, чинѭ пакости, пакостя; **буя́нить, свирѣпствовать.** *Хайдути врьлувать по наши-тѣ мѣста. Двама въ поле врьлувать, единъ ся страхува. Болесть врьлува;* **я́зва свирѣпствуетъ.**

Врьлу́ване, *с. ср.* 1) Бѣснѣне, брьлѣне, немируване, лудуване, салмуване; **шаль, шаловство́, ша́лость, баловство́.** 2) Правене пакости.

Врь́лъ́ий, лъ, ла, ло, *пр.* 1) Лютый, безжалостный, бездушный, лошавый; **лю́тый, жесто́кій, свирѣпый, злой, гро́зный.** *Врьли хайдути, врьли душмани. Врьли клети кеседжии.*

Твой ми с братець отишьлъ
Съсъ осемстотинъ юнаци
Врьли Маджаръ да бие. *Пѣс.*

2) Мѫчный, что докарва мѫкѫ, тяжкый, что не ся трьпи; **лю́тый, жесто́кій, мучи́тельный, тя́гостный.** *Врьла тряска го трясе.* 2) Силный, буйный, голѣмый; **жесто́кій, си́льный.** *Врьлый вѣтьръ, врьла клятва. Врьлый кжскнджия.* 4) Лютый на вкусъ, къселый, кескинъ; **жгу́чій на вкусъ, крѣпкій.** *Врьла ракия, врьлъ отцетъ.* 5) Утровный; **ядови́тый.**

Посрѣщнѫхѫ го двѣ змии.
Двѣ змии врьлы и люты. *Пѣс.*

6) Бръзый; **сно́шный.** *Врьла работа.* 7) За мѣсто: стрьвный, лошій, сарнъ; **крутой́.** *Врьла планина.* — **Врь́ло,** *нар.* Люто, злѣ; **лю́то, жесто́ко, кру́то.**

Люта мя тряска затрясе,
Врьло мя глава заболѣ. *Пѣс.*

Врьлѣ́ние, *с. ср.* отъ **врьлѣ́ѭ.**

Врьлѣ́ѭ, **ешь,** — **лѣлъ,** *гл. ср.* Врьлувамь.

Врь́лѭ, **нешь,** — **лѭлъ,** *гл. свр.* отъ **врь́гамь** и **врь́лямь.** Да фрьлѭ; **бро́сить, ки́нуть, мети́ть.** — **леный,** *прич. стр.* Фрьленый; **бро́шеный, ки́нутый.**

Врь́лякъ, *с. м.* 1) Раздалечь колкото може да прѣврьли човѣкъ съ камъкъ; **разстоя́ніе, че́резъ кото́рое мо́жно человѣку перебро́сить ка́мнемъ.** 2) Раздалечь колкото гони пушка или пищовъ; коршумъмензили; **перестрѣлъ.** *Единъ врьлякъ мѣсто.*

Врьля́лка, *с. ж.* Справа за врьгане съ нещ камъкъ или друго нѣчто; **оруді́е, служа́щее для броса́нія.**

Врь́лямь (да **врь́лѭ**), *гл. д.* Фрьлямь, в. **врь́гамь.**

Врь́лане, *с. ср.* Врьгане.

Врьля́стый, тъ, та, то, *пр.* Варлястый, колелатый; **кру́глый.**

Врь́не, *гл. безл.* Варни, вали, дъжди, лети дъждъ; **идётъ дождь.**

Врь́нене, *с. ср.* отъ **врь́не.** Кога вали дъждъ.

Врь́нѫ, **нешь,** — **нѫлъ,** *гл. свр.* отъ **врь́щамь.** Да вратѫ; **возврати́ть, вороти́ть.** — **нѫтый,** *прич. стр.* Вратенъый; **возвращённый, воро́ченный.** *Засмѫ брашно врьща, засмѫжто невръжто.*

Врьстни́къ, *с. м.* Равенъ на годинъы-тъы съ нѣкого, екранъ; **сверстникъ, ро́вня, ровёсникъ.** *Божилъ с врьстникъ съ Милка.*

Врьстни́ца, *с. ж.* Равна на годинъы-тъы съ нѣкого; **сверстница, ровёсница, ро́вня.**

Врьстни́чя, *ум. ср.* отъ **врьстни́къ.** *Тъя дѣца сѫ врьстничета.*

Врь́стнъый, — **тънъ** и — **тенъ, тна, тно,** *пр.* Что е стигнѫлъ на врьсть, пораслъый; **взро́слый.**

Врьсть, *с. ж.* 1) Годинъы-тъы човѣку, пора, възрастъ; **во́зрастъ.** *Стигнѫлъ на врьсть, дошълъ на врьсть,* порасълъ. *Стигнѫлъ сьмь на тѫж врьсть и още ничто нѣмамь.* — *Той му с врьсть,* врьстници сѫ. 2) Высочина на човѣка или на животно, възрастъ, ѝзрастъ, растъ, рьстъ, бой; **ростъ.**

Врьтёжь, *с. м.* Врьтѣне, врьтеница; **вертёніе, коловращёніе.**

Врьтена́рка, *с. ж.* Врѣтенарка: 1) Която прави и продава врьтена. 2) Льжица съ опашкѫ, источена на стругъ. Такъвъы лѫжици правять и продавать врьтенари-тѣ, затова гъы и наричать врьтенаркъы.

Врьтена́рскъый, ска, ско, *пр.* отъ **врьтена́рь.** Врѣтенарскъый.

Врьтена́рчя, *ум. ср.* Врѣтенарчя, младъ, малъкъ врьтенарь.

Врьтена́рь, *с. м.* Врѣтенарь, който прави и продава врьтена; **верете́нщикъ.** Това имя дава наумъ за Цигашинъ чергарь (катунинъ), зачтото такъва Цигане правять и продавать врьтена. *Болѣ да си врьтенарь, а не майци тъпанарь. Майсторъ човѣкъ врьтенарь, дѣца-та му свръдлари.*

Врьтéница, *с. ж.* Врътежь, врътѣне. *Да играемъ на врьтеницѫ.*

Врьтéно, *с. ср.* Врѣтено: 1) Шишь, на който ся навива прежда, кога ся пряде; **веретенó, веретúно.** На хуркѫ ся пряде съ дрьвяно врьтено, а на чекрѫкъ съ желѣзно. *Всяка Циганка врьтена-та си хвали.*

Надѣнѫ бѣлѫ кѫдѣлѫ,
Запряде ново врьтено. *Пѣс.*

2) Прежда-та, колкото може да ся навие на едно врьтено. *Отъ еднѫ кѫдѣлѫ ми излѣзохѫ пять врьтена. Работна Стана: въ три годины двѣ врьтена, а въ годинѫ двѣ дѣца.* 3) Обло брьвно, което ся врьти на ось, та кара нѣчто; **валъ, вóротъ, ось.** *Врьтено на теповицѫ. Врьтено на чекрѫкъ,* на което стои колело-то и рѫчка-та. 4) Сламка, цволъ на растение. — *Нѣма баба (булка) врьтено. Загубила си булка врьтено-то. Дѣдо Трено безъ чирено, баба Трена безъ врьтена. Отъ три букы двѣ врьтена: едно-то криво, друго-то недоправено. Майка ся сиромаши, дѣтя ся богати.* Гат. — Хурка и врьтено.

Врьтéнце, *ум. ср.* отъ **врьтéно.** Врѣтенце; **веретéнце.** *Думба, думба дѣтенце, мами праздно врьтенце, тату голо колѣнце.* Дѣтска пѣс.

Есеници класъ врьпълъ,
Пролѣтнинъ у врьтенце. *Пѣс.*

— *Бабино врьтенце,* раст. *Lithospermum;* **воробéйникъ, воробúйное сѣмя.**

Врьтенѝ, *и́шь,* — *ни́лъ, гл. свр.* отъ **врьтенá́вамь.** Да врѣтенѫ.

Врьтенá́вамь (да врьтенѝ), *гл. ср.* Врѣтенавамь, казвася за нивѫ: пущамь, врьзвамь сламкѫ, цволъ; **о хлѣбныхъ растéніяхъ: пускáть соломúну.** *Нива та врьтенила, скоро ще и да класи.*

Зимници-тъи изкласилъи,
Лѣтници-тъи врьтенилъи. *Пѣс.*

Врьтенá́ване, *с. ср.* отъ **врьтенá́вамь.** Врѣтенаване.

Врьтѝ-калецъ. Казвася въ еднѫ пѣсень за присмѣхъ на хайдутинъ.

Врьтѝ-попъ. Раст. *Matricaria chamomilla.* боливачь, бѣлеочь, бѣлъ попокъ, лай-кучка, подрумичя, попадийка, попадичя, попадиа, рамонъ, рѫмонъ, ѫмѫмила; **ромáшка.**

Врьткáвецъ, *с. м.* Растение нѣкакво. *Крькай, душе, благинѫ: слѣзенъ и врьткавецъ.*

Врьтлúвый, въ, ва, во, *пр.* 1) Что ся врьти, что ся врьцка; **вертлúвый, вертлúный.** 2) Който може да убѣгне съ нѣкаквѫ хътрость да не направи что му не е угодно или что не ще, който може да ся изклинчи нѣкакъ-си отъ нѣчто; **увёртливый, изворóтливый.**

Врьтнѫ́, *ешь, — нѫ́лъ, гл. ед-кр.* отъ **врьтѫ́.** Да завртѫ. *Врьтни го.* **Да ся врьтнѫ́,** *гл. възвр.* Да ся завртѫ изднѫжь; **повернýться.—нѫ́тый,** *прич. стр.* **повéрнутый.**

Врьтнúа, *с. ж.* Врьтѣне нагорѣ, надолу, кога ся врьши нѣкаква работа; маежь; **мѣшкотá отъ суматóхи.** *Станѫ голѣма врьтня.*

Врьтовѣ́рець, — **рци,** *с. м.* Който не си стои на вѣрѫ-тѫ, на думѫ-тѫ; **вѣролóмець.**

Врьтоглáвъ четвръ́тькъ. Прьвый отъ великы-тъи четвръ́тьци; селяне-ти празднувать тоя день за да не хваща тѣхъ и добытъка имъ болесть-та шемедъ.

Врьтоглáвый, въ, ва, во, *пр.* Щуроглавый: 1) Что има болесть, отъ кожто ся врьти глава; шемедный; **подвéрженный головокружéнію.** *Врьтоглава овца.* 2) Замаянъый отъ нѣчто, станѫлъый като шемеденъ; **тотъ у когó гóлова вскружúлась отъ чегó.** *Станѫлъ съмь врьтоглавъ.* 3) Несмъисленъый, неразмъисленъый, лудъый, немирнъый; **безразсýдный.**

Врьтокáлчиница, *с. ж.* Казвася за присмѣхъ на разтрьсенѫ, развлѣканѫ женѫ; **насмѣшлúное назвáніе неряшлúвой жéнщины.**

Врьтокóпанець, *с. м.* Главистица, главулякъ, главунякъ, главочь, егюпскъ ръибы, калугерици, копани, лъджичета, мраморци, мрьмарци, мрьморци, мрьмурци, пайвутка, палагуньць, плъхуци, попадийкъ, поповъ лъджичета, скрьдокопани, циганскъ ръибы; **головáстикъ лягýшечный.**

Врьтокѫ́ща, *с. об.* Врьтокѫщникъ, врьтокѫщница.

Врьтокѫ́щникъ, *с. м.* Който врьти добрѣ кѫщѫ-тѫ си, кѫщовникъ, домовникъ; **хорóшій хозя́инъ, скопидóмъ.**

Врьтокѫ́щница, *с, ж.* Която врьти добрѣ кѫщѫ-тѫ си, кѫщовница, домовница; **хорóшая хозя́йка, скопидóмка.**

Врьтолúна, *с. ж.* Врьтопъ, завой.

Врьтоломéй, в. **Вартоломéй.**

Врьтóпъ, *с. м.* Врьтолина, врьтопѣлъ: 1) Тѣсно мѣсто между планинъы и между врьховы, или устие, което има завоя; **ущéліе съ извилúнами, съ изворóтами; кривáя бáлка.** 2) Мѣсто дѣто ся врьти вода-та въ рѣкѫ; виръ; **водоворóтъ, коловорóтъ коловéрть, виръ.** 3) Завой на рѣкѫ, на пѫть, на планинѫ и проч.; **поворóтъ на рѣкѣ, на дорóгѣ, въ горáхъ и пр.** 4) Валогъ, копаня въ планинѫ. 5) Вихъръ; **вихрь.**

Врьтóпѣлъ, *с. м.* Врьтопъ.

Врьтулéніе, *с. ср.* отъ **врьтулѝ.**

Врьтулѝ, *и́шь,* — *ли́лъ, гл. д.* Врьтѫ, при-

врьтѣавамь прп, около себе. *Врьтули дѣца-та, родпны-ты си около себе-си.*

Врьтýна, *с. ж.* Фратуна, кога вали снѣгъ и вѣтьръ вѣе, та го навѣва по дупкы-ты; виелица; **вьюга, мятéль, бурáнъ.**

Врьтýница и **врьтýнка,** *ум. ж.* отъ **врьтýна.**

Врьтъ, *с. м.* Вортъ, градина; **садъ.**

Врьтъ, *междом.* Показва врьтѣние. *Врьтъ, врьтъ главицѫ, дала мама цици.* Дѣтска пѣс.

Врьтýга и

Врьтýка, *с. ж.* Раст. *Tanacetum vulgare,* вратыка, вратыга, вратлика; **пижма, дúкая рябúнка.**

Скоро си назадъ поврьпи.
Та на майкѫ си да кажешь.
Доклѣ пѣтли-ти не пѣжть,
Лѣковъı да ти съберс,
Селскѫ-тѫ горскѫ врьтыгѫ *Пѣс.*

Посѣй ми си лудо врьтыкѫ,
Ако пе ти пикне врьтыка,
Много щешь ся врьтишь по мене. *Пѣс.*

Врьтѣвамь, *гл. мн.-кр.* отъ **врьтѫ́.**

Врьтѣлка, *с. ж.* Врьтяшка.

Врьтѣлъ, *с. м.* Ръжень, дългъ шишь, на който съ врьтѣние надъ огъня пекѫть натъкнѫто на него мясо; **вéртелъ.**

Врьтѣние, *с. ср.* отъ **врьтѫ́.**

Врьтѫ́, úшь,—тѣлъ (врьтѣвамь, да врьтнѫ), *гл. д.* 1) Правѫ нѣчто да объикалѫ, да врьви около, да ся вие; **вертѣть, крутúть, ворóчать, кружúть.** *Врьтѫ врьтяшкѫ. Врьти на дѣсно, на лѣво. Вѣтьръ врьти снѣга.* 2) Пробивамь, провалямь дупкѫ; **провёртывать, провéрчивать.** *Проврьтѣ дъскѫ-тѫ.* 3) Въздрьжямь, маѫ; **продéрживать.** *Врьти овця-ты въ валога да пасжть. Врьтѣ мя цѣлъ день.* 4) Махамь; **мáхать.** *Врьтѫ саблѫ;* **мáшу сáблею.** 5) Махамь, клатѫ; **вилúть.** *Куя-то врьти опашкѫ;* **собáка вилúетъ** хвостóмъ. 6) Врьшѫ, разправямь нѣчто; **вести, вѣдать, управлúть.** *Той врьти всичкы-ты ми работы. Врьти голѣмѫ търговиѫ;* **ведётъ большýю торгóвлю.** 7) Обрьщамь нѣчто, нѣкоѫ работѫ то така, то инакъ. *Врьти работѫ-тѫ както ще. Врьти, сучи, свръши го.* сир. чини чтото щешь, а трѣбва да го направишь. *Суче, врьти, па пристане. Сукахѫ, врьтѣхѫ, палихѫ, гасихѫ, правихѫ, най-сетнѣ пристанѫхѫ.* 8) Разигравамь нѣкого въ нѣкоѫ работѫ; **вертѣть кого́.** *Врьти мя както си ще;* **онъ вéртитъ меня какъ емý вздýмается.** 9) Искамь отъ нѣкого нѣчто съ силѫ, пекѫ го, дълбамь го, рупаѫ го. *Врьти мя като делибашь.* 10) Работѫ съ нѣчто, напинамь. *Врьтѫ мотыкѫ,* копаѫ. *Врьтѫ иглѫ,* шиѫ. 11) Приврътамь, дръжѫ нѣкого около, при себе, намирамь му, давамь му работѫ. *Врьти родпны-ты си около себе.* 12) *гл. ср.* За нѫть: извивамь, объикалямь, заобъикалямь; **о дорóгѣ: извиваться, быть извúлистою, крутúться.** *Тока нѫть врьти много.*

Врьтѫ́ся, *гл. възвр.* 1) Обрьщамся отъ едиѫ странѫ на другѫ; **вертéться, кружúться, ворóчаться, новёртываться, новорáчиваться.** *Колело-то ся врьти;* **колесó вéртится.** *Дѣца-та ся врьтять;* **дéти кружáться.** *Врьтѣхся всичкѫ-тѫ нощь въ постелѫ-тѫ;* **я ворóчался всю ночь въ постéли.** 2) Врьвѫ, ходѫ около, объикалямь; **обращáться, вращáться.** *Конете ся врьтять около стежера. Колелото ся врьти на ось-тѫ.* 3) Объикалямь, маѫся нѣйдѣ; **прогýливаться гдѣ въ ожидáнiи чегó.** *Врьтися тука доклѣ да заминѫ.* 4) Бродѫ, скитамся, объикалямь; **бродúть.** *Хайдути ся врьтять изъ горѫтѫ. Влъци ся врьтять около село-то.* 5) Наврьтамся нѣйдѣ, при нѣкого; **находúться гдѣ, при комъ по слýжбѣ.** *Врьтѫся при (около) уйчка си;* **я нахожýсь при своёмъ дядѣ.** 6) Милкамся, коткамся; **вúться, вертéться, ласкáться óколо кого́.** 7) *гл. стр.* Бъивамь врьтѣнъ. — **Врьтúся,** *гл. безл.* Като да ще да дойде, да стане нѣчто. *Врьтися на дъждь,* правися на дъждъ, като че ще вали дъждъ. *Врьти му ся да блюва,* иде му да блюва. *Врьти му ся,* ще му дойде нѣчто до главѫ-тѫ, ще тягли. **Врьтѣнúый,** *прич. стр.* — *Врьтѫ кѫщѫ,* рядѫ ѫ, разправямь ѫ, приносямь едно друго въ неѫ; **хозя́йничать въ дóмѣ, управля́ть имъ, доставля́ть нýжное.** — *Врьтѫ питѫ, комать,* ѭмь, уплитамь; **уплетáть.** — *Врьтѫ главѫ нѣкому,* климамь му, карамь му ся млъчяшкомь; **мотáть, качáть головóю въ угрóзу кому́.** — *Врьтѫ опашкѫ,* мажѫ, гладѫ, искамь да угодѫ нѣкому; **юлúть.** — *Врьти мя коремъ,* грызе мя, боли мя; **рѣжетъ въ животѣ.** — *Врьти мя извѫтрѣ,* яде мя нѣчто, чепли мя, издува мя, не ми дава да съмь миренъ; **имѣть внýтренее безпокóйствiе.** — *Врьти ми ся глава-та въ несвѣсъ,* вие ми ся глава-та, мае ми ся глава-та, имамь шемедъ; **кружúтся головá.** — *На языка ми ся врьти, врьти ми ся въ ума, въ уста-та,* нѣчто знаѫ, ала не ми дохожда на умъ изеднѫжъ, мѫчѫ ся да си го припомнѫ да го кажѫ; **вертéться на языкѣ.** — *Клисавъ мѫжъ кѫщѫ не врьти. Хубавина*

пазаръ събира, груботиа кѫщѫ врьти. Кѫща безъ женѫ не ся врьти. Праздни долапъ, врьти комать. Врьтися като калайджиѫ. Врьтися като зьмиѫ въ кошницѫ. Врьтися като уловѫ кокошкѫ. Врьтися като водѫ у рьшето. Кола-та му сѫ съ двѣ колела, та ся врьтять и насамъ и натамъ. Муха-та ся врьти надъ меда, а попъ-тъ надъ боба. Врьтися попъ, земиа ся трясе.

Врьтяшкóмь, врьтяшкъмь и **врьтяшкѫ́-тѫ**, *нар.* Съ врьтѣне; **вертя́сь.** *Врьви врьтяшкомь*, врьтися и врьви.

Врьтя́шка, *с. ж.* Врьтѣлка: 1) Направа да ся разтяга шестакъ пряжда и да ся врьти, кога да ся мотае на клѫбо или да ся суче на цѣвъ, или да ся навива на неѫ нѣчто; **воро́бы, моту́шка.** *Смокъ свири, крьстата гора играе.* Гат. — Врьтяшка и чекрѫкъ. *Четыре братиа ся гонять, та ся нидѣ не стигать.* Гат. — Врьтяшка. 2) Крьляшка: **каче́лы.** 3) Дѣтскъ игръ различнѫ направѫ за врьтѣне; пепелашка, прѣпелашка; **дѣтскія игру́шки, ка́кто верту́шка, волчёкъ, куба́рь и т. н.** — *Вѣтьръ-тъ вѣе праха на врьтяшкѫ*, издига го на нагорѣ, та го врьти като врьтопъ, вѣе вихъръ.

Врьтя́шчица, *ум. ж.* отъ **врьтя́шка.**

Врьха́ние, *с. ср.* отъ **врьхѫ́.** Врьшеие; **молотба́.** *Врьханю снопе, харманъ.*

Врьха́рь, *с. м.* 1) Кога ся избира нѣчто, чтото остане отъ него най-послѣ; наберъ; **обо́рышъ.** 2) Врьшина, храсталакъ. *Правять си колыбы отъ врьхари.*

Врьха́тый, тъ, та, то, *пр.* 1) Что е съ врьхъ; **ока́нчивающійся верши́ною.** 2) Врьховатый.

Врьхли́тамь (да врьхлѣтѫ́). 1) *гл. ср.* Налитамь, натъквамся на нѣчто изведнѫжь безъ да щѫ; **напада́ть, ната́лкываться, натыка́ться.** *Като врьвяхмы изъ горѫтѫ, врьхлѣтѣхмы на хайдуты.* 2) *гл. д.* Сполитамь, постигамь; **постига́ть.** *Врьхлѣтѣ мя зло.*

Врьхли́тание, *с. ср.* отъ **врьхли́тамь.**

Врьхло́, *с. ср.* Развръено, разбрькано като насадено гумно, като врахъ; **во́рохъ.**

Врьхлѣ́ние, *с. ср.* отъ **врьхлѣ́ѫ.**

Врьхлѣ́тѫ́, и́шь, — тѣ́лъ, *гл. свр.* отъ **врьхли́тамь.** 1) Да налѣтѫ, да ся натъкнѫ; **напа́сть, натолкну́ться, наткну́ться.** 2) Да сполѣтѫ, да постигнѫ; **пости́гнуть, пости́чь.**

Врьхлѣ́ѫ, ешь, — лѣ́лъ, *гл. д.* Врьтѫ, влѣкѫ, тътрѫ нѣчто, нѣкого като да врьшѫ съ него.

Врьхни́й, ня, не, *пр.* Что е на врьхъ, отгорѣ; горний; **ве́рхній.**

Врьхни́на, *с. ж.* Нѣчто повяче, нѣчто отгорѣ, врьхъ; **ли́шекъ.** *Сто съ врьхнинѫ*, **сто съ ли́шкомъ.** *Въз хилядо-то има и нѣчто врьхнинѫ;* **ты́сяча съ чѣмъ-то.**

Врьхова́тение, *с. ср.* отъ **врьхова́тѫ.**

Врьхова́тый, тъ, та, то, *пр.* Врьхатый, напълненый съ врьхъ, прѣпълненый, наврьховатенъый; **напо́лненный ве́рхомъ.**

Врьхова́тѫ, ишь, — ти́лъ, *гл. д.* Турямь въ сждъ нѣчто съ врьхъ, пълнѣ врьхомь. — **тѫся**, *гл. стр.* — **тенъый**, *прич. стр.*

Врьхомь, *нар.* Съ врьхъ, съ надтуръ, повяче отъ мѣрѫ-тѫ. *Пълно врьхомь*, наврьховатено.

Врьху́, *прѣдл.* Врьхъ: 1) Надъ, отгорѣ на; **на, надъ.** *Стоиѫ врьху него;* **я стою́ надъ ни́мъ.** *Излѣзе врьху водѫ-тѫ;* **всплылъ надъ водо́ю.** 2) Отгорѣ възъ, възъ; **сверхъ.** *Искашь ли още нѣчто врьху това?* **хо́чешь ли ещё что нибу́дь сверхъ э́того?** 3) Срѣщѫ, насрѣщѫ, възъ; **про́тивъ.** *Повдигнѫлся е врьху ми;* **онъ возста́лъ про́тивъ меня́.** *Ты говоришь врьху ми;* **ты говори́шь про́тивъ меня́.** *Идѐ врьху ми.* 4) На-възъ; **за (съ твор. пад.).** *Азъ наддадохъ, та останѫ стока-та врьху ми, врьху мене;* **я наддалъ цѣ́ну, и това́ръ оста́лся за мно́ю.** 5) за; **о, объ.** *Врьху това още не смы говорили;* **объ э́томъ мы ещё не говори́ли.** 6) Възъ, по. *Смѣтнѫхмы го врьху тридесять грошиа окѫ-тѫ.* 7) Като *нар.* Отгорѣ. *Тури го врьху;* **положи́ его́ све́рху.**

Врьхчець, *ум. м.* Врьшчець, самый врьхъ на нѣчто; **верху́шка, вершо́къ.** *Стои на врьхчеца.*

Врьхъ, — хове и врьси, *с. м.* 1) Горний край на нѣчто, най-възсоко-то му мѣсто; **верхъ, верши́на, верху́шка.** *Врьхъ на планинѫ;* **верши́на горы́.** *Врьхъ на дрьво;* **верши́на де́рева, ма́ковка, ма́ковица, кро́на.** 2) Тънкый, изостренъый край на нѣчто: **о́стрый коне́цъ чего́, ко́нчикъ, острсе́, остроконе́чіе.** *Врьхъ на иглѫ, на ножь. Врьхъ на обуща,* дѣто стоять прьстие-то; **переде́къ, посо́къ.** *Врьхъ на кайце,* острый му край. *Да ся чюкамы отъ врьха.* 3) Могыла, хлъмъ, хрьтъ, рьтъ, хритъ, чюка, чюканъ, бапръ; **бугóръ, холмъ, пригóрокъ, гора́, пикъ.**

Врано си конче въсѣдни,
Та ся на врьха възкачи,
Горѣ на Стѣрѫ планинѫ. *Пѣс.*

4) Каймакъ, смѣтана на млѣко; **сли́вки.** *Зелъ врьха на млѣко-то, послѣ го продава.* 5) *Прѣдл.* в. **врьху́.** 6) *нар.* Нѣколко повяче съ врьхнинѫ. *Имамь врьхъ сто грошиа;* **я имѣю сто съ ли́шкомъ**

ніáстровъ. — *На врьхъ, изъ врьхъ,* в. **навръ́хъ, извръ́хъ.** — *Съ врьхъ,* повиче отъ мѣ́рж-тж, съ надтуръ; **вѣ́рхомъ, съ придáчею.** *Насыпи кринж-тж съ врьхъ;* **насы́нй четверѝкъ съ вѣ́рхомъ.** *Щж ти го врынж съ врьхъ.* — *Хващамь за врьхъ,* кога сьмь кринъ за нѣчто, за да потулѝх кривинж-тж си отъ нѣкого, подхващамь го, като азъ да сьмь правый. — *Вдигамь врьхъ,* врьвѝх напрѣдъ въ работы-ты си; **поднимáться, повышáться въ своёмъ состоя́нїи.** — *Врьхъ да не вдигне!* Клятва. — *Той е отъ врьха отжжнжтъ,* той е изваденъ, бъ́ива го, не е стока за мирисание, — *Колкото на иглж врьхъ-тъ,* или: *колкото на врьхъ иглж,* тврьдѣ малко, шюцка. — *На врьха малко кривичко. Извкачился на врьха на минаря-то.*

Врьхъ, *с. м.* Врахъ, врьшило, гумно, токъ. харманъ; **токъ, гумно́.**

Врѝхъница, *с. съб.* отъ **врьхъ.** 1) Врьшища, баирища. 2) Врьшина, врьхари, клонища.

Врьхъ́ище, *ув. ср.* отъ **врьхъ.** Баирище.

Врьхжѝ, врьшѐшь, в. **врьнїж.**

Врѝцамь и врѝцкамь (да врѝцнж), *гл. д.* Врьтж, обрьщамь чясто, то насамъ, то натамъ. *Врьцка, прьцка, нъ напусто.* **Врѝцамся и врѝцкамся,** *гл. възвр.* 1) Врьтжся, обрьщамся чясто то на еднж, то на другж странж; **обращáться, оборáчиваться чáсто то въ одну́ то въ другу́ю сто́рону.** 2) Като врьвѝх, завръщамся изеднжжь; **идя́, повернýть вдругъ по другóму направлéнїю.**

Врѝцание и врѝцкание, *с. ср.* отъ **врѝцамь и врьцамся, врѝцкамь и врѝцкамся.**

Врѝцнж, ешь, — **нжлъ,** *гл. свр.* отъ **врѝцамь и врѝцкамь.**

Врьць, *междом.* Показва врьтѣние; врьтъ; **междом., означáющее вертѣнїе.** *Врьць насамъ, врьць натамъ.*

Врѝчва, *с. ж.* 1) Голѣмъ сждъ отъ прьсть за дрьжание водж и др., кюпъ. 2) Делва съ двѣ уши; **большóй глúняный кувшúнъ съ двумя́ ушкáми.**

Врѝчвица, *ум. ж.* отъ **врѝчва.**

Врьчи́ло, *с. м.* Фрьчило, листъ книга, изопнжта на тънкъ пржчкъ, и на нежъ окачена длъга опашка отъ нѣчто леко, что пущать дѣца-та на вѣтьръ да ся издига на высоко; вѣтрило, змѣй, керкепезъ, учуртма; **бумáжный змѣй.** *Да пустимъ врьчило;* **спускáть змѣя.**

Врьчи́лце, *ум. ср.* отъ **врьчи́ло.**

Врьчи́ж, и́шь, — **чи́ялъ (врѣкамь, врьчи́явамь, да врѣкнж, врькнувамь и врѣквамь),** *гл. ср.* Фрьчж: 1) Носѫся по въздуха съ крыла, лѣтж; **летáть, летѣть, парúть.** *Птици-ты врьчять;* **птúцы летáютъ.** *Врьчи навысоко, гляда напироко. Всичко, что врьчи, не ся ядс. Чини му ся, че, чтото врьчи, все ся ядс.* 2) Казвася и за лекъ нѣчта, които ся носить по въздуха; **носúться по вóздуху.** *Паужины врьчять изъ стаж-тж.* 3) Врьвѝх бързо, чеврьсто; **летѣть, идтú поспѣшно.** *Конь-тъ му врьчи.* 4) Отскачамь, отврьчамь; **отлетáть, отскáкивать.** *Искры врьчять изъ комина.* 5) Прѣминувамь, изминувамь скоро; **летѣть, бúстро проходúть.** *Врѣмято врьчи, не ся стига.* — *Врьчж на высоко,* навдигамся, дрьжжся на голѣмо, мыслѣйся, че сьмь голѣмо нѣчто; **кичúться, надмевáться, надымáться, имѣть высóкое мнѣнїе о себѣ.** *Давай му крылѣ да врьчи. Който высоко врьчи, той низко пада. Добрѣ врьчи, злѣ кжца.* — *Врьчж отъ радость,* радвамся тврьдѣ много; **всприя́гивать отъ рáдости.** — *Врьчи отъ ядъ,* ядосался е, разлютился е страшно; **пúшетъ гнѣвомъ.**

Врьчишкóмь,

Врьчишкúмь и

Врьчишкжѝ-тж, *нар.* Съ врьчание, като да врьчи; **лѣтомъ, летькóмъ.** *Врьчишкомь отиде и дойде.*

Врьчи́явамь, *гл. мн.-кр.* отъ **врьчѝж.**

Врьчи́алка, *с. ж.* и

Врьчи́ало, *с. ср.* Всяка справа като врьчило за игрж.

Врьчи́алце, *ум. ср.* отъ **врьчи́ало.**

Врьчи́алчица, *ум. ж.* отъ **врьчи́алка.**

Врьчи́ание, *с. ср.* отъ **врьчѝж.** Лѣтѣние; **летáние.**

Врѝшивамь и врѝшювамь, *гл. мн.-кр.* отъ **врѝшнж.**

Врѝшие, *съб. ср.* Клоние на дрьво; **вѣтви дéрева.**

Расти, Боринче, порасти,
Че ти е майка рождена,
Всякж сутренж дохожда,
Та ти корена полива
И ти врьшие-то разправя. *Пѣс.*

Врѝшение, *с. ср.* отъ **врѝшнж.**

Врьшéние, *с. ср.* отъ **врьшѝж.** Врьшитба, врьхание; **молочéнїе.**

Врьшенъ, *с. м.* 1) Врьхъ на дрьво или на друго нѣчто; **мáковка, мáковица, верши́на чегó нибýдь.**

Изникнжло едно дрьво,
Едно дрьво дафиново,
Колко лично, толко въшше,
Врьшенъ-тъ му въ сине небо.
На врьшена паунъ пѣе. *Пѣс.*

2) Врьшникъ.

Врѝшецъ, *ум. м.* отъ **врьхъ.**

Врьши́ло, *с. ср.* Врьхъ, гумно, токъ, харманъ, дѣто врьшѫть жито и др.; **гумно́, токъ.**

Врѣ́шина, 1) *съб. ж.* Шюма, клоне отъ дрьве, насѣченъ за нѣчто; драка; **срублённыя вѣтви деревъ.** *Да затлачимъ бента съ врьшинѫ.* 2) Прѫтъ, врьхарь; **прутъ.** *Дльга врьшина.*

Врьши́никъ, *с. ж. мн.* Врьхове, врьше отъ клоне; **ове́рше вѣтвёй.**

Врьши́тба, *с. ж.* 1) Врьше́не; **молотьба́, молоче́ніе.** 2) Врѣмя, когато ся врьше жито; **молотьба́.** *Настѫпа врьшитба;* **наступа́етъ молотьба́.** *По врьшитбѫ,* по врѣмя-то, когато ся врьше.

Врьши́ща, *съб.* Врьхъща.

Врьши́ще, *ув. ср.* отъ **врьхъ.** Врьхъще.

Врьшка́, *с. ж.* Врьхъ, врьшенъ на нѣчто; **верши́на.**

Врѣ́шникъ, *с. м.* Врьшенъ: 1) Покрывъ, изпѫкнѫлъ въ срѣдѫ-тѫ, та стои като захлупенъ възъ нѣчто; коруба; **вы́пуклая или сводообра́зная кры́ша чего́ нибу́дь.** *Врьшникъ на кѫщѫ,* стрѣха-та, покрывътъ ѝ. *Врьшникъ на небо-то;* **сводъ не́ба.** *Врьшникъ на фурнѫ,* щитъ. 2) Колелатъ изпѫкнѫлъ захлупакъ, съ който захлупять подницѫ, кога ся пече въ неѭ нѣчто. *Арапка ся чекорѫше, Арапинъ ся охолѫше,* или: *дѣдо бабѫ натиска, междѫ нихъ живо писка.* Гат. — Подница и врьшникъ. 3) Навѣсъ, слонъ на коминъ надъ огнище-то за да прибира дъма; бухаря, ѭшмакъ; **навѣсъ у очага́, кожу́хъ, колпа́къ.**

Врѣ́шничя, *ум. ср.* отъ **врѣ́шникъ.**

Врѣ́шчецъ, *ум. м.* и

Врьшчя, *ум. ср.* отъ **врьхъ.** Врьхчецъ.

Врѣ́шѭ, ишь, — ши́лъ (врѣ́швамъ), *гл. д.* 1) Правѭ нѣкого или нѣчто да дойде назадъ, дѣто е былъ; **возвраща́ть, воро́чать.** *Врьнѫ мя отъ пѫтя;* **онъ вороти́лъ меня́ съ доро́ги.** 2) Давамъ нѣчто назадъ, отдѣто го съмъ зелъ; **возвраща́ть, отдава́ть обра́тно.** *Зима пары на заемъ, па не гы врьща;* **бере́тъ де́ньги взаймы́ и не возвраща́етъ ихъ.** 3) Добывамъ, стигамъ нѣчто пакъ; **возвраща́ть, достава́ть, получа́ть наза́дъ.** *Отиде, не можешь го врьнѫ вяче, да глядамы друго.* — **мся,** 1) *гл. възвр.* Идѫ назадъ; **возвраща́ться, воро́чаться.** *Врьщамся дома си;* **я возвраща́юсь домо́й.** 2) *гл. стр.* Бывамъ врьщанъ; **возвраща́ться,** *Что е станѫло, то ся не врьща.* — **щанъ́ый,** *прич. стр.* Вращанъ́ый. — *Врьщамъ думѫ, рѣчь нѣкому,* отговарямъ му противно, поврьщамъ, отказвамъ; **возража́ть, противоре́чить, прекосло́вить.** — *Не врьщамъ думѫ-тѫ нѣкому,* что ми каже, все го правѭ.

Откакъ ся Анка родила,
Мами си рѣчь не врьнѫла. *Пѣс.*

— *Врьщамъ книгѫ,* отговарямъ на писмо; **отвѣча́ть на письмо́.** — *Врьнѫли му обуща-та,* врьнѫли му годежника или годежницѫ-тѫ конто были пратени да искать момѫ; **отказа́ли ему въ сватовствѣ.** — *Врь-*лается у васъ, въ ва́шей странѣ? *Божика работа съ лъжѫ не ся врьши. Чтото ся врьши съ приятели, съ пары не може ся врьши.* 2) *гл. възвр.* Годявамся, главявамся, углавямся, мѣнявамся; **обруча́ться.**

Мари моме Трѭндафило,
Что ся врьшишь, не ся мѫжишь:
Три годинъ шесть прьстени? *Пѣс.*

Врьшѫ́, ёшь, врѣ́хохъ, врьхлъ (врьша́вамъ), *гл. д.* Врьхѫ, правѭ да ся изтрьси жито-то отъ пожьнѫты класовъ; **молоти́ть.** *Врьшѫ рѫжь, овесъ;* **молоти́ть рожь, овёсъ.** *Врьшѫ съ коне, съ кола;* **колосу́ю.** — *Врьшѫ трьне на главѫ-тѫ нѣкому.* мѫчѫ го, досаждамъ му съ каране, съ тяканье, съ брьбрене. — *Тѣрать го трьне да врьше. Не жьне, не врьше, а повяче жито има. Кожто кобылѫ хванѫть, тя ще врьше. Нѫжь бабо, да растешь, да си яка да врьшешь.* — **Врьшѫ́ся,** *гл. стр.* Бывамъ врьшенъ; **молоти́ться.** *Жито-то ся врьше съ много начины.* — **ше́нъый,** *прич. стр.;* **моло́ченный.**

Врѣ́шпа, *с. ж.* 1) Кошь, направенъ да ся залага въ водѫ, та да ся лови рыба сама въ него; **ве́рша, нерето́.** *Ловѭ рыбѫ съ врьшѫ.* 2) Кошь съ остьръ врьхъ за похлупване съ него квачкѫ съ пилци.

Врьшя́вамъ, *гл. мн.-кр.* отъ **врьшѫ́.**

Врѣ́щамъ (да врѣнѫ), *гл. д.* Вращамъ: 1) Правѭ нѣкого или нѣчто да дойде назадъ, дѣто е былъ; **возвраща́ть, воро́чать.** *Врьнѫ мя отъ пѫтя;* **онъ вороти́лъ меня́ съ доро́ги.** 2) Давамъ нѣчто назадъ, отдѣто го съмъ зелъ; **возвраща́ть, отдава́ть обра́тно.** *Зима пары на заемъ, па не гы врьща;* **бере́тъ де́ньги взаймы́ и не возвраща́етъ ихъ.** 3) Добывамъ, стигамъ нѣчто пакъ; **возвраща́ть, доставя́ть, получа́ть наза́дъ.** *Отиде, не можешь го врьнѫ вяче, да глядамы друго.* — **мся,** 1) *гл. възвр.* Идѫ назадъ; **возвраща́ться, воро́чаться.** *Врьщамся дома си;* **я возвраща́юсь домо́й.** 2) *гл. стр.* Бывамъ врьщанъ; **возвраща́ться,** *Что е станѫло, то ся не врьща.* — **щанъ́ый,** *прич. стр.* Вращанъ́ый. — *Врьщамъ думѫ, рѣчь нѣкому,* отговарямъ му противно, поврьщамъ, отказвамъ; **возража́ть, противоре́чить, прекосло́вить.** — *Не врьщамъ думѫ-тѫ нѣкому,* что ми каже, все го правѭ.

Откакъ ся Анка родила,
Мами си рѣчь не врьнѫла. *Пѣс.*

— *Врьщамъ книгѫ,* отговарямъ на писмо; **отвѣча́ть на письмо́.** — *Врьнѫли му обуща-та,* врьнѫли му годежника или годежницѫ-тѫ конто были пратени да искать момѫ; **отказа́ли ему въ сватовствѣ.** — *Врь-*

щамь годежь, отъ страна на годеникъ или на годеница: разтуряамь, развалямь годежа, повръщамся. — *Да ти ся врьне*, отговоръ на честитяване за нѣчто. *Честита ти радость! Да ти ся врьне*, да дойде и тебѣ. — *Врьнялся отъ онзи свѣтъ*, оздравѣлъ, прѣкаралъ много тяжка болесть, былъ пѣтникъ, та оздравѣлъ. *Врьнялся отъ онзи свѣтъ, та му казалъ, какво има.* — *Врьнялся и безъ царвулы*, нищо не спечалилъ, нищо не донесълъ, а и каквотоималъ, изялъ го. — *Зло за зло не врьщай. Изгубено-то врѣмя никога ся не врьща. Ще ся врьне, кога направять коткж-тѣ калугерка. Когато ти отхождаше, азъ ся врьщахъ. Дѣто тебе блазни, азъ сьмь ходилъ и ся врьщамь. Коато пчела отхожда надалечь да бере медъ, мжчно ся врьща.*

Врѣщание, *с. ср.* отъ **врѣщамь** и **врѣщамся**; **возвращéние**.

Врѣва, *с. ж.* 1) Дума, говоръ, сборъ; **слóво**, **разговóръ**. *Врѣвж си врѣвять*, думж си думать, разговарятся. 2) Въкъ, глъчь, шамата; **викъ**, **шумъ**. *Каква с тая врѣва! — Вдигамь врѣвж*, правѣ въкъ, глъчь, шаматж; **подниманъ викъ**, **шумъ**.

Врѣвамь, *гл. мн.-кр.* отъ **врѣжь**.

Врѣвение, *с. ср.* отъ **врѣвѣжь**.

Врѣвѣжь, **ишь**, — **вѣлъ**, *гл. д.* Говорѣ, казвамь, приказвамь, велѣ, ромонѣ, сборвамь, глъчѣ, хоратж; **говорѝть**.

Пѣснѣ пѣе, дори врѣви:
Ой ты Боже, милый Боже! *Пѣс.*

— **Врѣвися**, *гл. безл.* Говорися, приказвася, велися, сборися, хоратися; **говорѝться**. — **венъ**, *прич. стр.* Говоренъ, приказванъ, сборванъ, хоратенъ; **говорѣнный**.

Врѣдá, *с. ж.* Врѣдъ, развала, поквара, тщета, загуба, пагуба; **вредъ**, **пóрча**, **убѝтокъ**. *Воды-ты притекожж и направижж голѣмы врѣды въ село-то ны.*

Врѣдéние, *с. ср.* отъ **врѣдж**.

Врѣдúца, *ум. ж.* отъ **врѣдá**.

Врѣдлúвый, **въ**, **ва**, **во**, и

Врѣдúлый, — **дынъ** и — **денъ**, **дна**, **дно**, *пр.* Что врѣди, что докарва врѣдж; **врéдный**. Да ся не смѣшна таа рѣчь *врѣдный* съ *врядный*. — **дно**, *нар.* Съ врѣдж; **врéдно**, **опáсно**.

Врѣдъ, *с. м.* Врѣда.

Врѣдж, **ишь**, — **дѝлъ** (**врѣдúвамь**), *гл. д.* 1) Кварѣ, развалямь, докарвамь врѣдъ, тщетж, пагубж; **вредѝть**, **пóртить**, **причинѝть убѝтокъ**. 2) Брькамь нѣкого на нѣчто; **мѣшáть кому̀ въ чѣмъ**. *Това не врѣди*, не тачи; **что не мѣшáетъ**. *Толкова нѣчто не врѣди.* — **Врѣджся**, *гл. стр.* Кварѣся, развалямся; **вредѝться**, **пóртиться**. — **денъ**, *прич. стр.* Кваренъ, развалянъ; **пóрченный**.

Врѣдж, **ѝшь** — **дѝлъ** *гл. свр.* отъ **врѣдúвамь**. Да разрѣдж; **разрѣдѝть**, **изрѣдѝть**, **разжидѝть**. — **дѐнъ**, *прич. стр.* Разрѣденъ; **разрѣжённый**, **разжижённый**.

Врѣдúвамь, *гл. мн.-кр.* отъ **врѣдж** (кварѣ).

Врѣдúвамь (да **врѣдж**), *гл. д.* Нѣчто гѫсто направямь пó-рѣдко; **разрѣдявамь**; **разрѣжáть**, **разрѣживать**, **изрѣживать**. *Врѣдявамь водно нѣчто*; **разжижáть**. — **мся**, *гл. стр.* и *възвр.* Бъвамь пó-рѣдъкъ, разрѣдявамся; **разрѣжáться**, **разрѣживаться**, **изрѣживаться**, **разжижáться**.

Врѣдúване, *с. ср.* Разрѣдяване; **разрѣживаніе**, **разрѣдка**, **изрѣживаніе**.

Врѣжь, *с. м.* Стъбло на дѣнѣ, краставицж, тъквж и проч.

Вѣдро-то ѝ гѫбясало,
Чаша-та ѝ врѣжь пустила. *Пѣс.*

Врѣжѝж, **ешь**, **врѣзáлъ**, *гл. свр.* отъ **врѣзвамь**. Да кертосамь; **вырѣзáть**. **Врѣзанный**, *прич. стр.* Кертосанъ; **вырѣзанный**.

Врѣзвамь и **врѣзувамь** (да **врѣжѝж**), *гл. д.* Съ рѣзане направямь на нѣчто мѣсто, за да ся тури тамъ друго нѣчто; кертосвамь; **вырѣзывать**. *Врѣжи грядж-тѣ.* — **мся**, *гл. стр.* Кертосвамся; **вырѣзываться**. — **ванный**, *прич. стр.*

Врѣзване и **врѣзуване**, *с. ср.* отъ **врѣзвамь**. Кертосване; **вырѣзываніе**.

Врѣкла, *с. ж.* Врѣтище, човалъ. *Скынята врѣкла просо не дръжи.*

Врѣлéць, *с. м.* 1) Врѣла вода; **кипятóкъ**, **кѝпень**, **варъ**. *Като попарены съ врѣлець.* 2) Силно врѣне. — *Циганскый врѣлець*, гѫсто Циганя.

Врѣлó, *с. ср.* Изворъ, извиръ; **родникъ**, **ключъ**, **истóчникъ**, **водосбѝнъ**, **кѝпень**. — *Врѣло на рѣкж*: *а)* Мѣсто, дѣто тая извира; **начáло рѣки**. *б)* Мѣсто, дѣто тая не замрьзва; **мѣсто**, **гдѣ рѣка̀ не замерзáетъ**; **полынья**.

Врѣлый, **лъ**, **ла**, **ло**. 1) *прич.* отъ **врѣжѝж**. 2) Като *пр.* Что е тврьдѣ горящий; **кипячѝй**, **горячѝй**. *Врѣла вода*, врѣлець; **кипятóкъ**, **кѝпень**, **варъ**. — *Попари го като съ врѣлж водж*, или: *като че го полѣ съ врѣлж водж. Приказва ни врѣлы, ни кыпѣлы.* — *Врѣлъ чловѣкъ* който е видѣлъ и прѣкаралъ много нѣчто, та разбира и знае; **бывáлый**.

Врѣменéние, *с. ср.* Чакание, траене.

Врѣменце, *ум. ср.* отъ **врѣмя**. Врѣмище.

Врѣменѝж, **ѝшь**, — **нѝлъ**, *гл. ср.* Чакамь,

траѫ; **временѝть, поджидáть.** *Поврѣмени, докльдадойде.*

Врѣ́мице, *ум. ср.* отъ **врѣ́мя.** Врѣменце; **врéмечко.**

Врѣ́мя, — **менá,** *с. ср.* 1) Онова, съ което ся показва колко трае нѣ́что; **врéмя.** *Азъ чакамь тука толкова врѣмя;* **я ожидáю здѣсь стóлько врéмени.** *Врѣмя-то врьви, не чака.* 2) Чясъ, рядъ, сгоденъ случáй; **врéмя, порá, удóбный слýчай.** *Врѣмя да ся врьви;* **порá идтѝ.** *Иде врѣмя за жытвѫ;* **настаётъ врéмя жáтвы.** *Сполучихъ врѣмя да вы навѣдѫ;* **я улучѝлъ врéмя навѣстѝть васъ.** *Всичко си има врѣмя-то;* **на всё есть своё врéмя.** *Всякo нѣчто на врѣмя-то си;* **вся́кому дѣ́лу своя́ порá.** 3) Рядъ на работы-ты; **положéніе дѣлъ.** *Настанѫхѫ усилны врѣмена;* **настáло тяжёлое врéмя.** 4) Възможность; **возмóжность.** *Имашь ли врѣмя да ми дадешь на заемъ сто грошá?* **Мóжешь ли дать мнѣ взаймы́ сто піáстровъ?** *Азъ нѣмамь сега врѣмя да градѫ кѫщѫ;* **я не имѣю возмóжности, не въ состоя́нiи тепéрь строи́ть домъ.** 5) Казвася за: въ какъвъ рядъ ся намира въздухъ-тъ; **погóда.** *Хубаво, ясно врѣмя;* **хорóшая, я́сная погóда.** *Лоше врѣмя;* **непогóда, нéпогодь.** *Дъждовно, студено врѣмя;* **дождли́вое, холóдное врéмя.** *Юговито врѣмя,* кога духа южный вѣтръ, долнякъ-тъ; **лодосъ; ю́жная погóда.** *Врѣмя-то ся отпустнѫ;* **настáла óттепель.** — *Годишни-ты врѣмена;* **пролѣ́ть, лѣ́то, есень, зима; времена́ года: весна́, лѣ́то, óсень, зима́.** — *Врѣмя-то мѣнява чловѣка,* работы-ты, нѣчта-та; **обстоя́телства измѣня́ютъ человѣ́ка.** — *Ветхо врѣмя,* което е минѫло одавна; **дрéвнее врéмя, дрéвность.** *Това е остало отъ ветхо врѣмя.* — *Старо врѣмя: а)* Ветхо врѣмя.

Страшнле, страшенъ войводо,
Отъ старо врѣмя останѫлъ. *Пѣс.*

У насъ си е така отъ старо врѣмя; **у насъ такъ вóдится и́здстари.** *б)* Стары годины, старость; **стáрость.** *На старо врѣмя останѫхъ съ праздны ржцѣ, да нѣмамь нищо;* **я остáлся на стáрости съ пусты́ми руками, ничегó не имѣ́я.** — *Младо врѣмя,* млады годины, младость; **молоды́я лѣтá, мóлодость.** *Тоѝ отъ младо врѣмя си е такъвъ;* **онъ смóлоду такóвъ.** — *Едно врѣмя,* нѣкога-си, веднѫжь; **когдá-то, нѣкогда, бы́ло врéмя.** *Едно врѣмя нѣмаше церквы по села-та.* — *Друго врѣмя,* другочь, заминѫло врѣмя. *Друго врѣмя не е имало такывы нѣчта.* — *Пролѣтно, лѣтно, есено, зимно врѣмя,* пролѣть, есень, зима; **весéннее, лѣтнее, осéнее, зи́мнее врéмя.** *Пролѣтно врѣмя ся излиза на работѫ, лѣтно врѣмя ся жьне и врьше, есено врѣмя ся сѣе, зимно врѣмя ся почива.* — *Потайно врѣмя,* нощно врѣме кога всичко се е потаило, **ночно́е врéмя, врéмя когдá всё покóится;** — *Зимамь врѣмя,* така казвать священици-ти, кога зимать благословение отъ настоятеля и владыкѫ и цѣлувать иконы-ты за да наченѫть службѫ въ церквѫ. — *Нѣмамь врѣмя,* не могѫ, имамь работѫ; **мнѣ нѣкогда, недосýжно.** — *Врѣмя за нѣчто,* когато трѣбва то да стане, да ся направи. *Врѣмя е да си идемъ,* да ся приберемъ у дома си; **порá домóй.** *Врѣмя е за обѣдъ;* **порá обѣдать.** *Врѣмя е да лѣгамы, да спимъ;* **порá ложи́ться, спать.** — *Врѣмя-то на нѣчто,* когато го има, когато става то. *Сега е врѣмя-то на череши-ты. По врѣмя на гроздоберъ;* **во врéмя убóрки винограда.** — *Сега му е врѣмя-то,* сега може, сега бъива, сега трѣбва. *Сега му е врѣмя-то да ся разправимъ;* **тепéрь врéмя раздѣлаться съ нимъ.** *Сега му е врѣмя-то да спечялишь нѣкоѫ парѫ. Не му е врѣмя-то сега да ся купува кѫща.* — *Дошло (е) врѣмя,* настанѫло е врѣмя за нѣчто; **пришлá порá.** *Дошло врѣмя за жытвѫ.* — *Дошло му е врѣмя-то: а)* Пристигнѫлъ е за нѣчто. *Дошло му е врѣмя-то да ся ожени. б)* Ще мре. — *Свршямь си врѣмя-то,* свршямь живота си, прихожда врѣмя да мрѫ, свршямь си дни-ты; **окáнчиваю, кончáю жизнь.** — *Чякамь му врѣмя-то,* чякамь сгоденъ случай, чякамь да ми ся падне; **выжидáть удóбнаго слýчая.** *Чякамь му врѣмя-то да си отврьнѫ.* — *Тѣсно врѣмя,* въ което човѣкъ ся намира стѣсненъ отъ нѣчто, та не може. *Намирамся въ тѣсно врѣмя;* **я нахожýсь въ тѣсныхъ обстоя́тельствахъ, въ затрудни́тельномъ положéніи.** — *Женско врѣмя,* пране, мѣсячина; **мѣсячное.** — *Бѣзъ-врѣмя* (бéзврѣмя) като нарѣчие: нé на-врѣмя нé когато трѣбва; **не вóвремя, не въ своё врéмя, не впóру.** *Идешь бѣзъ-врѣмя;* **ты идёшь не вóвремя.** — *Въ врѣмя,* когато е нѣчто, по-врѣмя; **во врéмя.** *Въ врѣмя на кърджалии-ты.* — *Въ това врѣмя,* тогава; **въ э́то врéмя.** *Въ това врѣмя азъ бѣхъ въ града;* **въ э́то врéмя я былъ въ гóродѣ.** *Дѣ това врѣмя? Камъ това врѣмя, когато. . . . ?* — *Въ онова врѣмя;* **въ то врéмя.** *Въ онова врѣмя той заповѣдаше въ село-то ны. Другы бѣхѫ оныя врѣмена;* **ины́я бы́ли тѣ времена́,** — *Въ*

наше врѣмя, въ наши дни. *Въ наше врѣмя кой ти знакаше такова нѣщо! — Въ сегашне, въ нынѣшне врѣмя*, сега; **въ тепе́ршнее, въ нына́шнее, въ настоя́щее вре́мя.** *Въ сегашне врѣмя не е като напрѣдъ, а всичко е другояче. — Въ никое врѣмя* и *ни въ едно врѣмя: а)* Безъ врѣмя, когато не му е врѣмя; **не въ надлежа́щее вре́мя.** *Подкачилъ да гради кжщж ни въ едно врѣмя б)* Нощемъ късно, по нѣкое-си врѣмя, когато всичко ся потаило; **но́чью по́здно когда́ всё поко́ится.** *Нощесъ въ никое врѣмя ся потропа на врата-та. — До-врѣмя (доврѣмя)* като нарѣчие, донѣкога, донѣйдѣ, не́ всякога, не́ докрай; **до не́которыхъ поръ, не всегда́.** *Всичко е до-врѣмя;* **всё до поры́ до вре́мени.** *Младость-та е до-врѣмя. Съ майкж до-врѣмя, а съ мжжь довѣка. — До едно врѣмя*, нѣколко врѣмя, донѣйдѣ; **не́сколько вре́мени.** *Работа-та до едно врѣмя врѣвѣ добрѣ, послѣ ся побрька. — За-врѣмя (заврѣмя)* като нарѣчие, до много врѣмя, не скоро. *За-врѣмя нѣма да ся свръши;* **не ско́ро бу́детъ.** *—На-врѣмя (наврѣмя)* като нарѣчие, когато трѣбва, въ уречено-то врѣмя, съ врѣмя, доклѣ не е минжло врѣмя; **во́время, впо́ру, кста́ти,** *На-врѣмя дойдохъ;* **я пришёлъ во́время.** *Пристигнжхме тъкмо на-врѣмя;* **поспѣли въ са́мую по́ру.** *Валѣхж дъждове на-врѣмя, та ся добрѣ нивы-ты ны. Той си плаща на-врѣмя. На-врѣмя пожънжхмы. — На врѣмя-то си: а)* Когато му е врѣмято; **въ свою́ по́ру.** *Тжж зимж студь-тъ бѣ на врѣмя-то си. б)* Когато му е было врѣмя. *На врѣмя-то си тя е была хубавица;* **въ своё вре́мя она́ была́ краса́вицею.** *в)* Когато му е дошло врѣмя. *Тя е на врѣмя-то си* (за женж), наврѣменила е да роди; **она́ на сно́сѣ, должна́ скоро родить. — На-врѣмени́, нар.** Нѣкой пжть, понѣкога; **иногда́, поро́ю.** *На-врѣмени става много студено;* **иногда́, поро́ю быва́етъ о́чень холодно́.** *— о-врѣмя* и *ѫ-врѣмя* (о́врѣмя, ѫ́врѣмя) като нарѣчия, по́-отнапрѣдъ, съ врѣмя, доклѣ има врѣмя; **зара́нѣе, заблаговре́менно, во́время.** *Да си приготвимъ ѫ-врѣмя зимнинж;* **пригото́вимъ во́время ну́жные на́ зиму припа́сы. — Отъ-врѣмя** (отврѣмя) като нарѣчие, отодавно; **съ да́вняго вре́мени, съ да́внихъ поръ, давно́.** *Отъ-врѣмя сьмь боленъ*, има врѣмя дѣто сьмь боленъ; **я съ да́вняго вре́мени нездоро́въ.** *Отъ-врѣмя не смы ся виждали;* **давно́ мы не вида́лись. — Отъ врѣмя на врѣмя**, по нѣкога; **отъ вре́мени до вре́мени, иногда́, попременя́мъ.** *Отъ врѣмя на врѣмя му давамь по нѣщо;* **по временя́мъ даю́ ему́ ко́е-что.** *—По-врѣмя* (поврѣмя) като нарѣчие: *а)* Слѣдъ врѣмя, подиръ врѣмя; **по проше́ствіи вре́мени.** *б)* Прѣзъ врѣмя-то кагато става, доклѣ трае; **въ продолже́ніи, въ тече́ніи, во вре́мя.** *По-врѣмя на панаира;* **во вре́мя я́рмарки.** *По врѣмя-то (прѣзъ врѣмя-то) на панаира;* **въ продолже́ніи я́рмарки.** *По-врѣмя на гроздоберъ;* **во вре́мя убо́рки винограда́.** *По врѣмя на моржж-тж, на чюмж-тж*, онова врѣмя, когато ж е имало; **во вре́мя я́звы.** *По-врѣмя-то на моржж-тж, на чюмж-тж*, прѣзъ врѣмя-то колкото е траяла тя; **въ продолже́ніи существова́нія я́звы.** *— По онова врѣмя, по него врѣмя*, около онова врѣмя; **о́коло того́ вре́мени.** *По това врѣмя;* **между́ тѣмъ.** *— Прѣзъ врѣмя* и *прѣзъ врѣмя-то*, доклѣ трае. *Прѣзъ врѣмя-то на великы посты;* **во вре́мя, въ тече́ніе вели́каго поста́.** *—Прѣди врѣмя; а)* Има врѣмя откакъ, одавна; **давно́.** *Това е станжмо, това ся е случило прѣди врѣмя;* **э́то бы́ло, э́то случи́лось давно́.** *б)* По-напрѣдъ откогато трѣбва, прѣди да му е врѣмя, прѣди да му дойде врѣмя; **прежде́вре́менно.** *Ты си дошьлъ прѣди врѣмя;* **ты пришёлъ прежде́вре́менно.** *— Съ-врѣмя* (сврѣмя) като нарѣчие: *а)* Наврѣмя, когато му е врѣмя-то, по́-отнапрѣдъ доклѣ има врѣмя; **во́время, заблаговре́менно.** *Съ-врѣмя пожънжхмы и съ-врѣмя овръхомы всичко;* **во́время пожа́ли и во́время помолоти́ли всё.** *Да си лѣгнемъ съ-врѣмя, та да станемъ утрѣ по́-рано. Съ-врѣмя лѣгай, съ-врѣмя ставай. б)* Нѣкога занапрѣдъ; **совре́менемъ.** *Съ-врѣмя и то ще бжде;* **совре́менемъ и это бу́детъ.** *— Слѣдъ врѣмя*, нѣкога подиръ врѣмя; **по проше́ствіи вре́мени.** *— На-врѣмя, съ-врѣмя, о-врѣмя* и *ѫ-врѣмя*, като нарѣчия, ся употрѣбявать и съ частици *по́* и *най* за сравнителный и прѣвъсходный стьпень: *по́-наврѣмя, най-сврѣмя, по́-уврѣмя. — Врѣмя-то е най-голѣмъ чорбаджия. Друго врѣмя другъ умъ (друга память). Всяко нѣщо си има врѣмя-то. Ако имашь врѣмя за губеня, ставай шахатинъ. Врѣмя-то чловѣка краси и врѣмя-то го пакъ грози. Минжло щиру врѣмя. Кокошка-та струва двѣ пары, па и тя си знае врѣмя-то. Врѣмя врѣмя продава, а скжпотина го купува. Направихъ тя царь, нъ ми врѣмя не помага. Като коткж на зло врѣмя. Навжсился като коткж на зло врѣмя. Съдиржлъ напрѣкъ като коткж на зло врѣмя. Сви-*

лася като коткѫ въ чюлаво врѣмя. Да нѣмаше дъждъ, не бы ся развалило врѣмя-то. Мѣнявася като прѣзъ Марта врѣмя-то. Зимне врѣмя е като малко дѣтя: сега плаче, сега ся смѣе, сега вали, сега слънце грѣе. Безъ врѣмя гость отъ Турчинъ по́-лошь. Съ майкѫ доврѣмя, а съ мѫжь и прѣзъ море.

Врѣ́ніе, *с. ср.* отъ **врѣ́жѫ.** 1) Кънѣ́ніе; **кипѣ́ніе.** 2) Прокъсване; **броже́ніе.**

Врѣтена́рка. *с. ж.* в. **врьтена́рка.**

Врѣтена́рскый, в. **врьтена́рскый.**

Врѣтена́рчя, *ум. ср.* отъ **врѣтена́рь.**

Врѣтена́рь, *с. м.* в. **врьтена́рь.**

Врѣте́но, *с. ср.* в. **врьте́но.**

Врѣте́нце, *ум. ср.* отъ **врѣте́но.** Врьтенце.

Врѣте́нъ, *с. м.* Уврѣтъ, дюнюмъ.

Врѣтени́ѫ, и́шь, — ни́лъ, *гл. свр.* отъ **врѣтена́вамь.** Да врьтенѫ.

Врѣтена́вамь (да врѣтени́ѫ), *гл. ср.* в. **врьтена́вамь.**

Врѣтена́ваніе, *с. ср.* отъ **врѣтена́вамь.** Врьтенаване.

Врѣ́тище, *с. ср.* и

Врѣ́чіа и **врѣ́ща,** *с. ж.* и

Врѣщь, *с. м.* Врѣкя, мутавець, платникъ, сакуя, ковалъ, торба; **мѣшо́къ, куль.** *Устата на човѣци-ты не сѫ врѣтища да ги зашилчимъ. Дни-ти не сѫ ся събрали у врѣтище. Мѫздракъ у врѣтище не ся крые.*

Врѫчи́ѫ, и́шь, — чи́лъ, *гл. свр.* отъ **врѫча́вамь; вручи́ть. — че́нъый,** *прич. стр.* **вручённый.**

Врѫча́вамь (да врѫчи́ѫ), *гл. д.* Давамь нѣчто въ рѫцѣ нѣкому; **вруча́ть.** *Врѫчихъ му пары-ты;* я **вручи́лъ** сму́ **дѣ́ньги. — мся,** *гл. стр.* **вруча́ться.** *Да ся врѫчи това писмо едѣ-кому.* Така надписвахѫ едно врѣмя писма-та, и другояче: *податися сіе писмо.*

Врѫча́ваніе, *с. ср.* отъ **врѫча́вамь; вруче́ніе.**

Врѫ, ишь, врѣлъ (врѣ́вамь), *гл. ср.* 1) Отъ голѣмъ жаръ клокамь и кънѣ; **кипѣ́ть.** *Вода-та на огънѭ ври;* **вода́ на огнѣ́ кипи́ть.** *Вода-та ври съ ключь,* **клока; вода́ кипи́ть ключёмъ.** Казвать: *котелъ-тъ ври,* вмѣсто онова, что е въ котела. *Ври ли ти грѣня-то? — имашь достовѣ. Ни врѣла, ни кънѣла.* 2) Варѣся; **вари́ться.** *Мясо-то ври*; **мя́со вари́тся.** *И мясо-то имъ въ единъ котелъ не ври,* не ся обычать никакъ. 3) Пѣнѣся отъ прокъсване, бродѫ; **броди́ть.** *Вино-то ври;* **вино́ бро́дитъ.** 4) Извирамь; **бить ключёмъ (о водѣ).** *Вода ври изъ земѣ-тѣ.* 5) Гъмджѣ, пъплѣ (за гадинъ, кога гъ има нѣйдѣ много); **кипѣ́ть, кишѣ́ть, кишмя́ кишѣ́ть, гомози́ться, конъ́шиться, конопи́ться.** *Мравѣ врять по земѣ-тѣ. — Кръвь-та му ври,* казва ся за дѣца-та, не го сдръжа, не може ся сире на едно мѣсто. — *Ври ми късело въ уста-та,* отъ нрѣядание или че ми е развалено въ корема иде ми късело въ уста-та. — *Ври и къпи, ври отъ гнѣвъ,* гнѣвися, надосвася; **се́рдится, гнѣвается.** — *Ври ми задникъ-тъ късело за него,* не мя е грыжа, не умирамь за него.

Врѣ́жѫ, *нар.* Казвася но Доспатъ, докрай, всичко-то, дошюшь; **всё до конца́.**

Врѣ́жѫся, е́шся, врѣ́лся, *гл. възвр.* Въвирамся; **сова́ться.** *Той ся вре навсѣдѣ;* **онъ вездѣ́ су́ется.** *Врѣся като червивъ, като червиво кучя изъ бѫзакъ.*

Врѣ́двамь и врѣ́дувамь, *гл. ср.* в. **врядѫ́.**

Врѣ́дваніе и врѣ́дуваніе, *с. ср.* отъ **врѣ́двамь.** Врядене.

Врядѐніе, *с. ср.* отъ **врядѫ́.**

Врядѐць, *с. м.* Вряденъ човѣкъ; **человѣ́къ спосо́бный, досто́йный, дѣ́льный.**

Врѣ́дность, *с. ж.* Кога е нѣкой вряденъ за нѣчто; **спосо́бность, досто́йство.**

Врѣ́дный, — дънъ и **— денъ, дна, дно,** *пр.* 1) Който може да направи нѣчто; **спосо́бный.** *Божилъ е вряденъ за такѫвѫ работѫ;* **Божи́лъ спосо́бенъ къ тако́му дѣ́лу.** 2) Който е за-въ работѫ, достойный, каджрный; **досто́йный, дѣ́льный.**

Горица му пѫтяхомь говори:
Леле Марко, леле вряденъ юнакъ!
Не ли пыташь, право да ти кажѫ. *Пѣс.*

Едно, та врядно. Сухы дрьва — врядна жена. Вряденъ да копа лозе. Вряденъ за комать. Вряденъ мѫжь колко нѣтела нашь. — Врядно просо, едно просо на голѣминѫ като синаново зрьно, а жлъто като обыкновено-то просо.

Врѣ́домь, *нар.* Врядъ, навсѣдѣ; **вездѣ́, всю́ду.**

Врядъ, *с. м.* отъ **врѣ́ждамся.** *Нѣмамь вряда да направѭ нѣчто,* не могѫ да ся врядѫ.

Врядъ, *нар.* Врядомь, наврядъ, всѣдѣ, навсѣдѣ, на всѣко мѣсто; **вездѣ́, всю́ду.** *Обидохъ врядъ и не можахъ да найдѫ чтото ми трѣбва;* я **искя́лъ вездѣ́ и не нашёлъ того́, что мнѣ нужно.** *Безъ грошь врядъ си лошь. Врядъ тя трьсихъ, попе! — Че у дома? — Само у васъ не ходихъ.*

Врядѫ́, и́шь, — дя́лъ, и **врѣ́двамь,** *гл. ср.* 1) Струвамь, чинѫ, достоинъ съмь, имамь рядъ за нѣчто, плащамь; **сто́ить, зна́чить, заслу́живать.** *Това вряди, врядва много нѣчто,* и *за много нѣчто;* **э́то мно́гаго сто́итъ, э́то мно́го зна́читъ.** *Това не вряди*

прѣбитѫ парѫ; ѕто лѡ́манаго грошá не стѡ́ить. 2) Влизамь въ работѫ; годи́ться. *Това не вряди за нищо;* ѕто ни къ чемý не годи́тся.

Врядѫ́, и́шь, — дѝлъ, *гл. свр.* отъ **вря́ждамь**. **Да ся врядѫ́**, *гл. свр.* отъ **вря́ждамся**. — **дѐнъ**, *прич. стр.* Туренъ въ ряда на другы-ты.

Вряда́вамь, *гл. мн.-кр.* отъ **вря́ждамь**.

Вряда́ване, *с. ср.* отъ **вряда́вамь**.

Вря́ждамь (**вряда́вамь**, да **врядѫ́**), *гл. д.* Турямь въ ряда на другы-ты; **вставля́ть** въ ряду́. — **мся**, *гл. възвр.* 1) Влизамь въ ряда, парѣаждамси; **стро́иться въ рядъ**. 2) Сполучвамь рядъ за нѣчто, намирамь врѣмя; **находи́ть о́чередь, доби́ться о́череди**. *Не ся вряждамь отъ тебе да продумамь нѣчто. Отъ навалицѫ на чешмѫ-тѫ едва ся врядихъ да си налѣѭ водѫ.* 3) Сдобывамся съ възможность; **получа́ть возмо́жность**. *Едва ся врядихъ да си направѭ дрѣжѫ. Не могѫ ся врядѫ да го свршѫ.* — **данъ**, *прич. стр.*

Вря́ждане, *с. ср.* отъ **вря́ждамь** и **вря́ждамся**.

Вря́камь, *гл. мн.-кр.* отъ **вря́чѫ**.

Вря́кане, *с. ср.* отъ **вря́камь**.

Вря́кнувамь, *гл. уч.* отъ **вря́кнѫ**.

Вря́кнѫ, ешь, — нѫ́лъ, *гл. сд.-кр.* отъ **вря́чѫ**.

Вря́скамь, *гл. мн.-кр.* отъ **врящѫ́**.

Вря́скане, *с. ср.* отъ **вря́скамь**.

Вряскли́вый, въ, ва, во, *пр.* Что вряска, что писка; **крикли́вый, верезгли́вый, верезга́, визгли́вый, визгу́нъ, визгу́нья**.

Вря́снувамь, *гл. уч.* отъ **вря́снѫ**.

Вря́снѫ, ешь, — нѫ́лъ, *гл. сд.-кр.* отъ **врящѫ́**.

Вря́съкъ, *с. м.* Врящяне, крясъкъ, писъкъ; **верезжа́ние, визгъ, крикъ**.

Вря́чене, *с. ср.* отъ **вря́чѫ**. Врящяне.

Вря́чѫ, ишь, врячи́лъ (**вря́камь, да вря́кнѫ, вря́кнувамь**), *гл. ср.* Врящѫ, пищѫ. *Нѣма да ти врячи, нѣма да ти прѣчи.*

Врящѫ́, и́шь, — щѝлъ (**вря́скамь, да вря́снѫ, вря́снувамь**), *гл. ср.* Врячѫ, ревѫ съ остъръ гласъ, пищѫ; **верезжа́ть, верещя́ть, крича́ть**. *Врящи, та носи свѣта. Врящишь ли? влѫкъ-тъ е готовъ.*

Врящя́не, *с. ср.* отъ **врящѫ́**. Вряченe, пищяне; **верезжа́ние, верещя́ние**.

Вядѫ́, и́шь, — дѝлъ, *гл. свр.* отъ **вя́ждамь**; **вядѝть**. — **дѐнъ**, *прич. стр.*; **вяждѐнный**.

Вядя́вамь, *гл. мн.-кр.* отъ **вя́ждамь**.

Вядя́ване, *с. ср.* отъ **вядя́вамь**.

Вя́ждамь (**вядя́вамь**, да **вядѫ́**), *гл. д.* Садѫ въ нѣчто; **вя́живать, вяждя́ть**. — **мся**, *гл. стр.* Саджси въ нѣчто; **вя́живаться, вяждя́ться**.

Вя́ждане, *с. ср.* отъ **вя́ждамь**; **вя́живание, вя́дка**.

Вякатѫ́, и́шь, — тѝлъ, *гл. свр.* отъ **вякя́щамь**. 1) Да осакатѫ; **изувѣчить**. 2) Да ощрьбѫ; **вы́щербить, ущерби́ть**. — **тѐнъ**, *прич. стр.* 1) Осакатенъ; **изувѣченный**. 2) Ощрьбенъ.

Вякатя́вамь, *гл. мн.-кр.* отъ **вякя́щамь**.

Вякатя́ване, *с. ср.* отъ **вякатя́вамь**.

Вякя́щамь (**вякатя́вамь**, да **вякатѫ́**), *гл. д.* 1) Правѫ да стане сакатъ; осакащамь; **изувѣчивать**. 2) Правѫ да стане щрьбъ; ощрьбявамь; **зазу́бривать, выщёрбивать, ущербля́ть**. — **мся**, *гл. възвр.* и *стр.* 1) Ставамь сакатъ; осакащамся; **изувѣчиваться**. 2) Ставамь щрьбъ; ощрьбявамся.

Вякя́щане, *с. ср.* 1) Осакащане; **изувѣчиваніе**. 2) Ощрьбяване.

Вялѭ́ (да ся), и́шь, — ля́лся, *гл. свр.* отъ **вя́лямся**. — **лѐнъ**, *прич. стр.*

Вялявамся, в. **вя́лямся**.

Вялява́не, *с. ср.* отъ **вялявамся**.

Вя́лямся и **вялявамся** (да ся **вялѭ́**), *гл. об.* Казвася за хлѣбъ: не ся уряждамь, ставамъ клисавъ, блудкавъ, варѭхтъ. Вѣрвать, че, който мѣси хлѣбъ на Власовъ день, нему прѣзъ цѣлѫ-тѫ годинѫ хлѣбъ-тъ щялъ да ся вялѭ.

Вя́лямане. *с. ср.* отъ **вя́лямся**.

Все, *ср. р.* отъ прилагателно **вьсь** и **весь** (**вся, все**). Се, све, всичко, всѣко нѣчто. *Все, что дава Господь, е добро;* **всѐ, что Богъ даётъ, хорошо́**. *Все ся купува, само здравѥ не може ся купи;* **всѐ покупа́ется, то́лько здоро́вье нельзя́ купи́ть**. *Все, что лѣти, не ся ѭде.* **Все** ся употрѣбява и вмѣсто *всичкый* съ члѣнъ въ вси-ты три родовы и въ двѣ-ты числа въ изреченина като: *Изгорѣ му хлѣвъ-тъ съ все добытькъ*, съ всичкый добытькъ въ него; **у него́ сгорѣлъ хлѣвъ со всѣмъ ското́мъ въ нёмъ**. *Напинася съ все силѫ*, съ всичкѫ-тѫ си силѫ, колкото си може; **напряга́ется изо всей си́лы**. *Корабъ-тъ потънѫлъ съ все хора и стокѫ*, съ всичкы-ты хора и съ всичкы-ты стокы въ него; **судно́ потону́ло со всѣми людьми́ и това́рами**.

Все, *нар.* Се, све: 1) Всякога; **всегда́**. *Лѣтѣ все мя трясе, а зимѣ все кашлѫ; лѣ́томъ* **всегда́ страда́ю лихора́дкою, а зимо́ю** аеё ка́шляю. *Той все работи.* **онъ все рабо́таетъ**. 2) Всѫдѣ, навсѫдѣ; **вездѣ, вездѣ́, всю́ду**. *Кждѣто да идѫ, все мя познаватъ;* **куда́ ни пойду́, вездѣ́ зна́ютъ меня́**. *Дѣто го потрьснишь, все ся намира.*

3) Още. *Дъждъ-тъ все си вали;* дождь всё ещё идётъ. 4) Накъ. *Каквото и да му казвашь, той все си знае неговѫ-тѫ;* какъ ни говори ему, онъ всё сдѣлаетъ по своему. *Дѣто е Стоянова-та кѫща, все на тоя рядъ прѣзъ три двора е и моя-та.* 5) Безпрѣстайно, едностайно. *Тя все плаче;* она всё плачетъ. *Водяница-та все си мели;* мельница постоянно мелетъ. 6) Всичкы-ти. *Триста момци все отборъ юнаци;* триста парней всѣ отборные молодцй.

Всевлѣкъ, *с. м.* Раст. *Convolvulus,* полско цвѣтие, бѣла Рада, полулужникъ, съвлакъ; вьюнокъ.

Всегда́, *нар.* Всьгда, сегда, всякога, въ всяко врѣмя; всегда́. *Всегда съмь веселъ.*

Всегда́шний, — шнь и — шенъ, шна, шно, *пр.* Сегдашний, всякогашний, что става въ всяко врѣмя; всегда́шній.

Вседнéвнъый, — вьнъ и — венъ, вна, вно, *пр.* Что става всякой день, что е всякой день, катадневнъый; вседнéвный, вседнéнный, ежеднéвный, каждоднéвный.

Вседомо́вно, *нар.* Употрѣбявася въ писма: *поздравявамь вы вседомовно,* съ всичкытъ у дома въ, и съ всичкы у дома ны.

Вселе́нная, *с. ж.* Всичкый свѣтъ; вселе́нная. *Разнесеся по всѫ вселенѫѫ.*

Вселе́нскъый, ска, ско, *пр.* отъ **вселе́ная;** вселе́нскій. *Цариградскъый Патриархъ ся нарича Вселенскъый.*

Всели́ж (да ся), и́шь, — ли́лся, *гл. свр.* отъ **вселя́вамся;** всели́ться.

Вселя́вамся (да ся **всели́ж**), *гл. възвр.* Заселявамся нѣйдѣ, избирамь си мѣсто за сѣдѣние; вселя́ться.

Вселя́ване, *с. ср.* отъ **вселя́вамся.**

Всѝй, вьсь и весь, вса, все, *пр.* Всичкый, цѣлый; весь. *Чловѣкъ всѝй закопанъ, само глава-та му вонка.* Гат. — Клинець. *Весь день мясо яде, всѫ нощь звѣзды брои.* Гат. — Остенъ.

Всѝнкъый, ка, ко, *ум.* отъ **всѝчкъый.** Синкый.

Всѝница, като *събир.* Казвася за множествено число отъ **всѝчкъый** само за мѫжскый родъ, кога ся говори за людие; синца, всичкома, всичкы, всинкы; всѣ. *Всинца ны;* всѣхъ насъ; *всинца вы;* всѣхъ васъ. *Всинца ли стѣ тука?* всѣ ли вы здѣсь?

Всѝчкома, спчкома, в. **всѝница.**

Всѝчкъый, ка, ко, *пр.* Спчкый, всѝй, цѣлый, открай докрай; плънъый на брой, до единъ колкото сѫ; колкото дрьжи, колкото трае, колкото има, колкото е, колкото може; весь, вся, всѐ, *мн.* всѣ. *Всичкъый свѣтъ;* весь міръ. *Трьсихъ вы изъ всичкъый градъ;* я искалъ васъ по всему городу. *Готови ли стѣ всичкы?* готовы ли вы всѣ? *Всичка-та градина е насадена съ овощкы;* весь садъ засаженъ фруктовыми деревьями. *Всичкѫ-тѫ нощь не съмь спалъ;* я всю ночь не спалъ. *Всичкъый му имотъ е една кѫщурка и три увръта нива;* всё его имущество — небольшой домишко, да три десятины земли. *Имамь всичко сто грошка;* имѣю всего сто піастровъ. *Удари го съ всичкѫ-тѫ си силѫ.* — **Всичко,** всяко нѣчто. *Всичко си има врѣмя-то;* всему есть своё врѣмя. *Добро е всичко да знаешь, ала нѐ и всичко да правишь. Господь дава едному всичко, а другому ничто. Всичко ся купува, само здравѫ не може ся купи. Отъ Бога всичко добро. Всичко, что има имя, на свѣта го има.*

Всѝчямь (да всѣкѫ), *гл. д.* Просичямь нѣчто навѫтрѣ; зарубя́ть, зарубливать, вырубя́ть, дѣлать зарубину, вырубъ, вырубку. **Всѝчямся,** *гл. стр.* зарубя́ться, зарубливаться, вырубя́ться.

Всѝчяне, *с. ср.* отъ **всѝчямь;** зарубя́ние, зарубливаніе, вырубя́ние.

Вскя́чямь (да вскóчѫ, да вскóкнувамь, вскóквамь), *гл. ср.* Съ скачяне вдизамь въ нѣчто, нѣкадѣ; вскя́кивать, вырыгивать.

Вскя́чяне, *с. ср.* отъ **вскя́чямь;** вскя́киваніе, вырыгиваніе.

Вскóквамь и

Вскóкнувамь, *гл. уч.* отъ **вскóкнѫ.**

Вскóкнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. ед.-кр.* отъ **вскя́чямь;** вскокнýть, вырыгнýть.

Вскóчѫ, нешь, — чи́лъ, *гл. свр.* отъ **вскя́чямь;** вскочи́ть, вырыгнýть.

Владѫ (да ся), ѝшь, — дѝлся, *гл. свр.* отъ **вля́ждамся.** Да ся уладѫ.

Владя́вамся, в. **вля́ждамся.**

Владя́ване, *с. ср.* отъ **владя́вамся.**

Вля́ждамся и **владя́вамся** (да ся **владѫ**), *гл. об.* Услаждамся, показвамся сладъкъ за ядене; нра́вить ся, каза́ться прія́тнымъ на вкусъ. *Гостба-та вы ми ся вслажда;* ва́ше ку́шанье мнѣ нра́вится.

Вля́ждане, *с. ср.* отъ **вля́ждамся.**

Влу́швамся и **влу́шювамся** (да ся **влу́шямь**), *гл. об.* Услушвамся, напипамся съ слуха да разслушамь нѣчто хубавѣ; влу́шиваться, прислу́шиваться.

Влу́шване и **влу́шюване,** *с. ср.* отъ **влу́швамся;** влу́шиваніе.

Влу́шямь (да ся), *гл. свр.* отъ **влу́швамся.** Да ся услушямь; влу́шаться, прислу́шаться.

Всмрьдѣвамся (да ся всмрьдѫ), *гл. об.* Въвонѣвамся, засмрьдѣвамь; начинáть дýрно нáхнуть.

Всмрьдѣване, *с. ср.* отъ **всмрьдѣвамся**. Въвонѣване, засмрьдѣване.

Всмрьдѫ (да ся), ѝшь, — дѣлся, *гл. свр.* отъ **всмрьдѣвамся**. Де си въвонѣых, да засмрьдѫ; **засмердѣть**.

Всмýквамь и

Всмýкнувамь, *гл. уч.* отъ **всмýкнѫ**.

Всмýкнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. сд-кр.* отъ **всмýчамь**. — нѫтый, *прич. стр.*

Всмýчѫ, ешь, всмукáлъ, *гл. свр.* отъ **всмýчамь**; всосáть, втянýть, впить. **Всмýканый**, *прич. стр.* Впитый, попитый; всóсаный, втя́нутый, впи́тый.

Всмýчамь (да всмýчѫ, да всмýкнѫ, всмýкнувамь и всмýквамь), *гл. д.* Впивамь, тягля въ себе, попивамь; всáсывать, втя́гивать, впивáть, вбирáть, набирáть. — мся, *гл. стр.* Впивамся, попивамся; всáсываться, втя́гиваться, впивáться.

Вспѣ́хвамь (да вспѣ́хнѫ), *гл. ср.* 1) Рукавмь, пламнувамь изедняжь; вспѣ́хивать. 2) Надосвамся, разлютявамся; вспѣ́хивать, приходи́ть въ запáльчивость.

Вспѣ́хване, *с. ср.* отъ **вспѣ́хвамь**; вспѣ́хиване, вспѣ́шка.

Вспѣ́хнѫ, ешь — нѫлъ, *гл. свр.* отъ **вспѣ́хвамь**; вспѣ́хнуть.

Врѣдъ, *нар.* Срѣдъ, насрѣдъ, посрѣдъ; въ середи́нѣ, среди́, въ сáмомъ, въ сáмой. *Врѣдъ двора;* срѣди́ двора́. *Врѣдъ село;* въ сáмомъ селе́нїи.

Врѣдѣ (въ срѣдѫ-тѫ), *нар.* На срѣдѫ-тѫ, по срѣдѫ-тѫ; въ среди́нѣ, по середи́нѣ.

Встѫ́пнѫ, ѝшь, — пи́лъ, *гл. свр.* отъ **встѫ́пямь**; вступи́ть.

Встѫ́пямь (да встѫ́пнѫ), *гл. ср.* Стѫпямь въ нѣчто, нѣкѫдѣ, влизамь; вступáть.

Встѫ́пване, *с. ср.* отъ **встѫ́пямь**; вступáне, вступлéне.

Всýквамь и **всýкувамь** (да всýчѫ), *гл. д.* Всучвамь, усуквамь едно нѣчто въ друго; всýчивать, всучáть. — мся. Всучвамся: 1) *гл. възвр.* Обсуквамся, усуквамся, увивамся на нѣчто да го направя. *Пятина ся всукахѫ, двамина го грабнѫхѫ, въ земѭ-тѫ го мѣтнѫхѫ.* Гат. — Сякнатïе. 2) *гл. стр.* Засуквамся въ нѣчто; всýчиваться, всучáться.

Всýкване и **всýкуване**, *с. ср.* отъ **всýквамь**. Всучване; всýчиване, всýчка.

Всýчвамь (да всýчѫ), *гл. д.* в. **всýквамь**.

Всýчване, *с. ср.* отъ **всýчвамь**, в. **всýкване**.

Всýчѫ, ешь, всукáлъ и всучи́лъ, *гл. свр.* отъ **всýквамь** и **всýчвамь**; всучи́ть. — ченый и **всýканый**, *прич. стр.* Засуканый, усуканый въ нѣчто; **всýченный**.

Всъ́нивамь и **всъ́нувамь** (да всы́нѫ), *гл. д.* Съ́нивамь въ нѣчто; всыпáть. — мся, *гл. стр.* всыпáться.

Всъ́ниване и **всъ́нуване**, *с. ср.* отъ **всъ́нивамь**; всыпáне, всы́пка.

Всъ́нѫ, ешь, — нáлъ, *гл. свр.* отъ **всъ́нивамь**; всыпáть. — нáтый, *прич. стр.* Съ́панъый въ нѣчто; **всы́панный**.

Всѣгдá, *нар.* в. **всегдá**.

Всѣгдáшний, *пр.* в. **всегдáшний**.

Всѣ́вамь (**всѣ́йвамь**, да всѣ́нѫ), *гл. д.* Сѣ́ых въ нѣчто, посѣ́вамь; всѣвáть. **Всѣ́вамся**, *гл. стр.* всѣвáться.

Всѣ́ване, *с. ср.* отъ **всѣ́вамь**; всѣвáне.

Всѣдѣлѣ, *нар. Качень всѣдѣлѣ*, отгорѣ надъ товаръ, напанагонъ.

Всѣ́йвамь, *гл. мн.-кр.* отъ **всѣ́памь**; всѣ́кивать.

Всѣ́камь, вм. **сѣ́камь** (мъслѭ).

Всѣ́камь (да всѣ́кнѫ, всѣ́кнувамь и всѣ́квамь), *гл. д.* Свѣкамь, удрямь съ огнило на крѣмъкъ да хванѫ огънь; цвѣкамь; **высѣкáть** огóнь.

Всѣ́кане, *с. ср.* отъ **всѣ́камь**. Свѣкане.

Всѣ́квамь и

Всѣ́кнувамь, *гл. уч.* отъ **всѣ́кнѫ**.

Всѣ́кнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. свр.* отъ **всѣ́камь**. Да свѣкнѫ.

Всѣкѫ́, пѣчéшь, всѣкохъ, всѣклъ, *гл. свр.* отъ **всѣ́чамь**; зарубѝть, вы́рубѝть. — **Всѣчéный**, *прич. стр.* вы́рубленный. — **Всѣчено**, като *с. ср.* зарýбина, зарýбка, вы́рубка, вы́рубъ.

Всѣ́нѫ, ешь, всѣкалъ и всѣлъ, *гл. свр.* отъ **всѣ́вамь**; всѣ́нять. **Всѣ́нъый**, **всѣ́тый** и **всѣ́натый**, *прич. стр.*; **всѣ́нный**.

Всѫдý и

Всѫдѣ́, *нар.* Сѫду, сѫдѣ, всякѫдѣ, навсѫдѣ, насѫдѣ, врядъ, наврядъ, на всяко мѣсто; вездѣ, всю́ду, повсю́ду. *Всѫдѣ (всѫду) ся намира.*

Всѧгамь (**всѧгвамь**, да **всѧгнѫ**, **всѧгнувамь**), *гл. ср.* Посягамь въ нѣчто, брькамь; протя́гивать, засóвывать рýку во что. *Всягнѫхъ въ пазухъ.*

> Ой тя тебе, Марко Кралевитый!
> На си всягни въ дѣсно обуване,
> Тамъ си има потайно оружие. *Пѣс.*

Всѧ́ване, *с. ср.* отъ **всѧ́гамь**.

Всѧ́гвамь, *гл. мн.-кр.* отъ **всѧ́гамь**.

Всѧ́гнувамь, *гл. уч.* отъ **всѧ́гнѫ**.

Всѧ́гнуване, *с. ср.* отъ **всѧ́гнувамь**.

Всѧ́гнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. свр.* отъ **всѧ́гамь**.

Всѧ́камся (да ся всѧ́кнѫ, **всѧ́квамся**, **всѧ́кнувамся**), *гл. об.* За мѣсячинѫ-тѫ: кога земе

да става разсыпъ, нащрьбявамся; о лунѣ: ущерба́ть, ощербля́ться. *Га ся всякне мѣсячина-та.*

Вся́каше, *с. ср.* отъ **вся́камся**. Разсыпъ; **ущёрбъ**.

Вся́квамся, *гл. мн.-кр.* отъ **вся́камся**.

Вся́кувамся, *гл. уч.* отъ **вся́кижся**.

Вся́киж (да ся), **ешь**, — **ижлся**, *гл. свр.* отъ **вся́камся**.

Вса, *мѣст. ж. р.* отъ **всий**, **вьсь**.

Вса́какъ, *нар.* Сѣакакъ, на всѣакой начинъ; **вся́чески**.

Вса́какъвъ, ква, кво, *пр.* Сѣакакъвъ, отъ всѣакой строй, и такъвъ и онакъвъ, всѣакоѣакый; **вся́кій, вся́ческій**. *Виждалъ съмъ всѣакакъвъ нѣчта.*

Вса́кога, вса́когажь, вса́когы, *нар.* Сѣакога, въ всѣако врѣмя, всьгда, всегда, вънѫ, вънѫгы, заманъ; **всегда́**. *Божието си е всѣакога божие.*

Вса́когашний, — **шьнь** и — **шень, шиа, шие**, *пр.* Сѣакогашний, что е, что бъива всѣакога, всегдашний; **всегда́шній**.

Вса́кой, коа, кое, *мѣст.* Сѣакой, кой да е, всичкы-ти; **ка́ждый, вся́кій**. *Всѣакое птичя свое гнѣздо хвали.*

Всѣакоѣа́кый, къ, ка, ко, *пр.* Сѣакоѣакый, всѣакакъвъ; **вся́кій, вся́ческій**.

Гарванъ грачи у горѫ зеленѫ.
Та си мами всѣакоѣакы пилци. *Пѣс.*

Вса́кый, къ, ка, ко, *мѣстоим.* Сѣакый, кой да е, всѣакой; **ка́ждый, вся́кій**. *Всѣака мома пѣе у дома си, а да ѭ видимъ на хоро-то. Всѣако куя прѣдъ вратника си лае. Всѣака коза за свой кракъ.*

Вса́кѫдѣ, *нар.* Сѣакѫдѣ, всѫдѣ; **вездѣ, всю́ду, повсю́ду**.

Вта́камъ (да **вто́чѭ**), *гл. д.* На тѣсно нѣчто пришивамъ ивицѫ или клинъ, за да стане по́-широко; **пришива́я вставля́ть**. — **мся**, *гл. стр.* Бъивамъ вточенъ — **канъый**, *прич. стр.*

Вта́каше, *с. ср.* отъ **вта́камъ**; **вта́чиваніе, вта́чка**.

Вта́ксамъ, *гл. свр.* отъ **вта́ксувамъ**. Да врекѫ, да обрекѫ; **обѣща́ть**. — **санъый**, *прич. стр.* Врeченъый, обреченъый; **обѣщанный**.

***Вта́квамъ и вта́кувамъ** (да **вта́ксамъ**), *гл. д. Гр.* Вричамъ, обричамъ; **обѣща́ть**. — **мся**, *гл. об.* Вричамся, обричамся; **обѣща́ться**.

Вта́кваше и вта́куваше, *с. ср.* Вричане, обричане; **обѣща́ніе**.

Вталасѫмѭ (да ся), **ѭшь**, — **мѭлся**, *гл. свр.* отъ **вталасѫмя́вамся**.

Вталасѫмя́вамся (да ся **вталасѫмѭ**), *гл. об.* Ставамъ талассмъ.

Вталасѫмя́ваше, *с. ср.* отъ **вталасѫмя́вамся**.

Втасалъый, лъ, ла, ло, *пр.* За тѣсто: станѫлъ добрѣ за разниманье; **вы́кислый** (о тѣстѣ).

Вта́самъ, *гл. свр.* отъ **вта́свамъ**. — **санъый**, *прич. стр.*

***Вта́свамъ и вта́сувамъ** (да **вта́самъ**). *Гр.* Фтасвамъ: 1) *гл. д.* Доврьшнамъ, извръшнамъ работѫ-тѫ, коѭто работѫ; **ока́нчивать, довершáть**. *Почнакай да втасамъ, та да излѣземъ заедно. Всичко е Мара втасала, само не ся с срѣсала,* или: *само вѣжды не тяглила.* 2) Стигамъ, достигамъ, пристигамъ, настигамъ, догонвамъ; **достига́ть, догоня́ть**. 3) Заварѭмъ, сварѭмъ, затичамъ, намирамъ; **заставáть, застига́ть, захва́тывать**. *Не можахъ да го втасамъ: излѣзлъ бѣ.* 4) *гл. ср.* За тѣсто, за хлѣбъ: отъ кваса прокысвамъ колкото е потрѣбно да ся разнимамъ; **выкиса́ть, ква́снуть, каа́ситься**. 5) Казвася и за другы нѣчта за ядене и пиене, кога станѫть добрѫ да ся ядѫть и пиѭть; **крѣпнуть**. *Вино-то не е още втасало. Млѣко-то не можа да втаса, развалися. Манжа-та иска още малко да втаса,* да уври. 6) За плодовы-ты: узрѣвамъ; **созрѣва́ть, поспѣва́ть**. *Круши-ты още не сѫ втасалы.* 7) Свръшнамся, доврьшнамся. *Сиромашка-та втаса;* **доведана́ до кра́йности, истощенны всѣ сре́дства**. *Работа-та втаса,* угепцахмы ѭ. — **мся**, *гл. стр. Брѣзъ конь ся втасува, ала брѣзъ сборъ, брѣза дума, не може.*

Вта́сваше и вта́суваше, *с. ср.* отъ **вта́свамъ**.

Втекѫ́, втечёшь, втёкохъ, втеклъ, и **да ся втекѫ́**, *гл. свр.* отъ **вти́чамъ**. Да ся влѣѭ; **втечь**.

Втелёсамъ, *гл. свр.* отъ **втелёсвамъ**.

Втелёсвамъ (да **втелёсамъ**), *гл. ср.* Сполитамъ, наскоквамъ нѣчто зло, пащамъ. *Не ходи нощиѭ, че щешь си втелесашъ нѣкоѭ бѣдѫ.*

Втелёсваше, *с. ср.* отъ **втелёсвамъ**.

Втёсамъ, *гл. свр.* отъ **втёсвамъ**.

***Втёсвамъ и втёсувамъ** (да **втёсамъ**), *гл. ср. Гр.* Штесамъ, прѣгрѣшнавамъ, сбрьквамъ; **погрѣша́ть, проступа́ться, провиня́ться**. *Много ти съмъ втесалъ,* много ти съмъ прѣгрѣшилъ, много съмъ виноватъ, много съмъ кривъ.

***Втёсиый**, — **сынъ** и — **сенъ, сна, сно**, *пр. Гр.* Виноватый, кривый; **винова́тый**.

Вти́вамъ и вти́дувамъ (да **втидѫ**), *гл. ср.* вм. **оти́вамъ, оти́дувамъ**.

Вти́ца, в. **нти́ца**.

Втѝчка, *ум. ж.* и
Втѝчи, *ум. ср.* отъ **втѝца**. Птичка, птичи.
Втѝчамъ (да втека́), *гл. ср.* и **втѝчамся**, *гл. възв.* Тека́ж въ нѣ́что, вливамся; **втека́ть, влива́ться**. *Въ Дунава втичать (ся втичать) много рѣ́кы.*
Втѝчане, *с. ср.* отъ **втѝчамъ** и **втѝчамся**. Вливане; **втека́ніе**.
Втѝца, *с. ж.* и
Втѝце, *с. ср.* Гъсеница, что дава копринъ; птичка, буба; **шелкови́чный червь**. *Не сьмь втица да сѣдж все скрыта.*
Втланѝж, **и́шь**, — **ни́лъ**, *гл. свр.* отъ **втлани́вамъ**. — **не́нъ**, *прич. стр.*
Втлани́вамъ (да втланѝж), *гл. д.* 1) Повтарямъ чясто нѣ́кому нѣ́что, за да го запомни; **натвѣ́рживавъ**. *Не могж още да му го втланѝж въ ума.* 2) Вторачвамъ, влѣ́нервамъ, впивамъ очи, вглеждамся, зазирамся, в'очавамся; **вперя́ть глаза́**. *Втланивамъ очи-ты си въ нѣ́что.* — **мся**, *гл. възв.* Казвася по́-чясто: *втланивася въ ума, въ память-тж*, влиза, заначавася въ ума, въ память-тж, запомнювася; **прѣ́зываться, вкорени́ться, впечатлѣ́ваться въ умѣ́, въ па́мяти, навтѣ́рживаться**. *Втланило му ся въ ума, че е болень. Втланило му ся, че го мамж.*
Втлани́ваніе, *с. ср.* отъ **втлани́вамъ** и **втлани́вамся**.
Втла́скамъ, *гл. свр.* отъ **втла́скивамъ**. Да втъкамъ; **втолка́ть**. — **канъ**, *прич. стр.* Втъканъ; **вто́лканный**.
Втла́скивамъ и **втла́скувамъ (да втла́скамъ)**, *гл. д.* Съ тласкане накарвамъ нѣ́что или нѣ́кого да влѣзе нѣ́кждѣ, втъкавамъ; **вта́лкивать, вры́чивать**. — **мся**, *гл. стр.* Втъкавамся; **вта́лкиваться, вры́чиваться**.
Втла́скване и **втла́скуване**, *с. ср.* отъ **втла́скивамъ**; **вта́лкиваніе**.
Втора́къ, *с. м.* Дѣтя, добъчя на вторж годинж; **дитя́, живо́тное на второ́мъ году́**.
Втора́чвамъ и **втора́чювамъ (да втора́чіж)**, *гл. д.* За очи: втланивамъ, влѣ́нервамъ, втрентювамъ, втренчвамъ, втрепчвамъ, впивамъ очи въ нѣ́что; **устремля́ть, вперя́ть глаза́**. *Вторачилъ очи въ мене да мя изкаде.* — **мся**, *гл. възв.* 2) Втълпявамся, прѣ́сторвамся; **притворя́ться, прики́дываться**. 1) В'очавамся, вглеждамся, зазирамся; **вперя́ть глаза́, при́стально смотрѣ́ть**. *Вторачился като котя въ оно. Что си ся вторачилъ въ мене.*
Втора́чване и **втора́чуване**, *с. ср.* отъ **втора́чвамъ** и **втора́чвамся**.
Втора́чіж, **ишь**, — **чилъ**, *гл. свр.* отъ **втора́чвамъ**. — **ченъ**, *прич. стр. Всичкыты очи бѣжж второчены възъ него*, сир. глядахж него. — **чено**, *нар.* Съ внимание, втренчено; **при́стально**. *Гледа вторачено*, вглеждася съ внимание; **смо́трить при́стально**.
Втора́чя, *ум. ср.* отъ **втора́къ**.
Вто́реніе, *с. ср.* отъ **вто́рыж**. Повтарание; **вто́реніе**.
Вторѝчя, *с. ср.* Кога зять-тъ съ побратимы-тъ си ходи на гостие у тъстевъ си въ вторъ́ый пятъкъ слѣ́дъ сватбж-тж.
Вто́рникъ, *с. м.* Вторъ́ый день слѣ́дъ недѣ́лж, вторниченъ день; **вто́рникъ**. Вторникъ е лошь день, та нова работа не подкачать и въ пжть не тръгать тоя день. Който ся роди въ вторникъ бъ́ива злочесть, за такъвъ казвать: *родился у чрьнъ вторникъ. — Сухый, чрьный* и *усовскый вторникъ*, единъ отъ забѣлѣженъ-тъ вторници прѣ́зъ годинж-тж; тоя день ся празднува за болести и за сушж.
Вто́рниченъ день. Вторникъ, въ вторникъ.
Вто́рый, ръ, ра, ро, *пр. числ.* Что иде слѣ́дъ прьвъ́ый, двѣ́къ́ый, двѣ́тый; **второ́й**. *Вторый пжть;* **въ второ́й разъ, второ́рядь, второ́рично**.
Вто́рижъ, ишь, — **ри́лъ**, *гл. д.* Правж нѣ́что вторъ́ый пжть, повтарямъ; **вто́рить, повтаря́ть**.
Вто́чижъ, ишь, — **чи́лъ**, *гл. свр.* отъ **вта́камъ**. — **ченъ**, *прич. стр.*
Втра́нчювамъ (да втра́нчіж), *гл. д.* Долованам, докопчювамъ нѣ́кого ненадѣ́йно или до́стигомъ; **схвати́ть кого́ неожи́данно или догна́въ его́**. — **мся**, *гл. стр.*
Втра́нчюване, *с. ср.* отъ **втра́нчювамъ**.
Втра́нчіж, ишь, — **чи́лъ**, *гл. свр.* отъ **втра́нчювамъ**. — **ченъ**, *прич. стр.* Вкопченъ, докопченъ.
Втрани́ж, и́шь, — **ни́лъ**, *гл. свр.* отъ **втрани́вамъ**. Да влѣнержж. — **не́нъ**, *прич. стр.* Влѣпренъ.
Втрани́вамъ (да втранѝж), *гл. д.* Въвирамъ, втъкамъ нѣ́что въ ржцѣ́ нѣ́кому, влѣ́нервамъ; **всо́вывать кому́ въ ру́ки что**.
Втрани́ваніе, *с. ср.* отъ **втрани́вамъ**.
Втре́нтювамъ (да втре́нтж), *гл. д.* Втрѣ́нчвамъ, вторачвамъ; *Втренти очи въз него.* — **мся**, *гл. възв.* Втренчвамся, вторачвамся; **усѝленно всма́триваться**.
Втре́нтюване, *с. ср.* отъ **втре́нтювамъ** и **втре́нтювамся**.
Втре́нтж, нишь — **ти́лъ**, *гл. свр.* отъ **втре́нтювамъ**. Да втренчж, да вторачж. — **тенъ**, *прич. стр.* Втренченъ, вторачен. — **тено**, *нар.* Втренчено, вторачено; **при́стально**.
Втре́нчвамъ и **втре́нчювамъ (да втре́нчіж)**, *гл. д.* Вторачвамъ, втрентювамъ, втренчвамъ;

вперя́ть глаза́. — мся, *гл. възвр.* Вторачвамся, втрентювамся, втрепчвамся. *Втренчися като кравж надъ мрътво теля.*

Втре́нчване и **втре́нчюване**, *с. ср.* отъ **втре́нчвамь** и **втре́нчвамся.**

Втре́нчѫ, **нешь**,—**чи́лъ**, *гл. свр.* отъ **втре́нчвамь.** Да вторачѫ, да втрентѫ, втрепчѫ. — **ченъ**, *прич. стр.* Втораченъ, втрентенъ, втрепченъ. — **чено**, *нар.* Съ внимание, вторачено, втрентено, втрепчено; **при́стально.** *Поглядѫ го втренчено.*

Втре́нчвамь и **втре́нчювамь** (да **втре́нчѫ**), *гл. д.* Вторачвамь, втрентювамь, втренчвамь. *Втрепчи очи въ халвж-тж.* — мся, *гл. възвр.* Вторачвамся, втрентювамся, втренчвамся.

Втре́нчване и **втре́нчюване**, *с. ср.* отъ **втре́нчвамь** и **втре́нчвамся.**

Втре́нчѫ, **нешь**,—**чи́лъ**, *гл. свр.* отъ **втре́нчвамь.** Да вторачѫ, да втрентѫ, да втренчѫ. — **ченъ**, *прич. стр.* Втораченъ, втрентенъ, втренченъ. — **чено**, *нар.* Вторачено, втрентено, втренчено; **при́стально.**

Втрѣ́вамь (да **втрѣ́жѫ**), *гл. д.* Съ тръене примѣшамь едно нѣчто въ друго; **посре́дствомъ тре́нія примѣ́шивать одну́ вещь въ другу́ю.** — мся, 1) *гл. възвр.* Въвирамся, втыкамся помеждѫ другы; **втира́ться.** *Втрѣвася като калпавъ банъ въ хилядо.* 2) *гл. стр.* Отъ тръене ся изнадамь; **обтира́ться.**

Втрѣ́ване, *с. ср.* отъ **втрѣ́вамь** и **втрѣ́вамся.**

Втрѣ́нѫ, **ешь**, **втрѣ́лъ**, *гл. свр.* отъ **втрѣ́вамь.** **Втрѣ́енъ** и **втрѣ́тый**, *прич. стр.*; **втёртый**, **обтёртый.**

Втрѣ́свася (да ся **втрѣ́сне**), *гл. безл.* в. **втря́свася.**

Втря́сва и **втря́сува** (да **втрясе́**), *гл. безл.* Дохожда, хваща тряска; **быва́ть припа́дку лихора́дки.** *Днесь мя втрясе.* — *Втрясе мя отъ страхъ*, уплашихся тврьдѣ много. — *Умрѣлъ Дѣйко, втрясло го*; казвася за нѣкого, кога пѣе лоше.

Втря́свася (да ся **втря́сне**), *гл. безл.* Потрясвася, потрьсвася, втрьсвася; **производи́ть отвраще́ніе.** *Втрясва ми ся да го глядамь*; **мнѣ отврати́телно смотрѣть на него́.** *Втряснѫ ми ся като го видѣхъ*; **уви́дѣвъ его́, я почу́вствовалъ отвраще́ніе.**

Втря́сване, *с. ср.* отъ **втря́сва.**

Втря́сване, *с. ср.* Потрясване, потрьсване, втрьсване; **отвраще́ніе.**

Втрясе́, — **сло**, *гл. свр.* отъ **втря́сва.**

Втря́сне (да ся),— **нѫлося**, *гл. свр.* отъ **втря́свася.** Да ся потрясне, да ся втрьсне, да ся потрьси.

Втря́щамь (да **втрящѫ**), в. **втрящія́вамь.** — **щамся**, *гл. възвр.* Втрящавамся.

Втря́щане, *с. ср.* отъ **втря́щамь** и **втря́щамся.** Втрящаване.

Втрящѫ, **и́шь**, — **щи́лъ**, *гл. свр.* отъ **втрящія́вамь** и **втря́щамь.** Да вторачѫ, да втлапѫ, да втренчѫ очи; **устреми́ть, впери́ть въ кого́ взо́ръ. Да ся втрящѫ**, *гл. възвр.* Да ся потрящѫ, да ся вдрьвѫ; **остолбене́ть.** — **щѣ́нъ**, *прич. стр.* Потрященъ, вдрьвенъ; **остолбене́лый.**

Втрящія́вамь (да **втрящѫ**) *гл. д.* Втрящамь очи, вторачвамь, втлапавамь, втренчвамь; **устремля́ть, впери́ть взо́ръ.** — **щія́вамся**, *гл. възвр.* Втрящамся, потрящавамся, вдрьвавамся, помрьзвамь, замайвамся отъ страхъ, отъ възчюдване, отъ ненадѣйность; **столбене́ть, стать въ пень.** *Като го видѣхъ, втрящихся отъ страхъ.*

Втрящія́ване, *с. ср.* отъ **втрящія́вамь** и **втрящія́вамся.** Втрящане; **остолбене́ніе.**

Втӯ́рвамся (да ся **втӯ́рѫ**), *гл. об.* Спущамся, затичамся ненадѣйно изъ нѣчто, възъ нѣчто; **броса́ться, кида́ться.** *Изъ урвж всякой ся втурва. Втурнѫлися като стадо на крѣмж.*

Втӯ́рване, *с. ср.* отъ **втӯ́рвамся.**

Втӯ́ркамся (да ся **втӯ́рѫ**), *гл. об.* Втурвамся. *Втуркася като малко дѣтя на цицѫ.*

Втӯ́ркане, *с. ср.* отъ **втӯ́ркамся.** Втурване.

Втӯ́рѫ (да ся), **сешь**, — **нѫлся**, *гл. свр.* отъ **втӯ́рвамся** и **втӯ́ркамся.** Да ся спустнѫ, да ся затекѫ; **бро́ситься, наки́нуться.**

Втӯ́рѫ, **нешь**, — **рѝлъ**, *гл. свр.* отъ **втӯ́рямь**; **вкласть, вложи́ть.** — **ренъ**, *прич. стр.*; **вло́женный.**

Втӯ́рямь (да **втӯ́рѫ**), *гл. д.* Турямь, гуждамь въ нѣчто; **вкла́дывать, влага́ть.** — **мся**, *гл. стр.* **вкла́дываться, влага́ться.**

Втӯ́ряне, *с. ср.* отъ **втӯ́рямь**; **вкла́дываніе, влага́ніе.**

Втъка́вамь (да **втъкѫ**), *гл. д.* Затъкавамь едно нѣчто въ друго; **вставля́ть посре́дствомъ тка́нія.** — **мся**, *гл. стр.* — **ванъ**, *прич. стр.*

Втъка́ване, *с. ср.* отъ **втъка́вамь.**

Втѣкамь (**втъкѫ**, да **втѣкнѫ**, **втѣкнувамь**), *гл. д.* Бучѫ, забучвамь, забождамь въ нѣчто, втыкамь, бъкамь; **втыка́ть, вонза́ть.** *Втъкамь колъ въ земж-тж. Втъкнѫлъ му ножь въ корема.* — **мся**, *гл. стр.* Вбучвамся, втыкамся, бъкамся; **втыка́ться, вонза́ться.** — **кашый**, *прич. стр.*

Втѣка́не, *с. ср.* отъ **втѣкамь**; **втыка́ніе, вонзе́ніе.**

Втѣ́квамь, *гл. мн.-кр.* отъ **втѣкамь.**

Втѣкнувамъ, *гл. уч.* отъ **втѣкнѫ**.
Втѣкнуване, *с. ср.* отъ **втѣкнувамъ**.
Втѣкнѫ, **ешь**, — **нѫлъ**, *гл. свр.* отъ **втѣкамъ**; **воткнуть**, **вонзйть**. — **нѫтый**, *пр. стр.*; **вóткнутый**, **вонзённый**.
Втъкѫ, **втъчéшь**, **втъкáлъ**, *гл. свр.* отъ **втъкáвамъ**; **воткáть**. — **кáнный**, *прич. стр.*; **вóтканный**.
Втѣнквамъ и **втѣнкувамъ** (да **втѣнчѫ**), *гл. д.* Затъпквамъ въ нѣчто; **втáптывать**. — **мся**, *гл. стр.* **втáптываться**.
Втѣнкване и **втѣнкуване**, *с. ср.* отъ **втѣнквамъ**; **втáптываніе**.
Втѣнчѫ, **ешь**, — **нкáлъ**, *гл. свр.* отъ **втѣнквамъ**; **втоптáть**. — **нканный**, *прич. стр.*; **втóптанный**.
Втъра́, вмѣсто **въ търа**, като *нар.* На търа, тоя-си чясъ, незабавно слѣдъ нѣчто; **тóтчасъ же**, **немéдленно**, **непосрéдственно** за чѣмъ. *Чтомь приях̀ъ писмо-то му и втъра (въ търа) му отговорих̀ъ.*
Втъ́камъ (**втъ́квамъ**, да **втъ́кнѫ**, **втъ́кнувамъ**), *гл. д.* 1) Въвирамъ, бъкамъ, пъхамъ, мушѫ; **всовáть**, **всóвывать**, **впырáть**. *Втъкни го въ дупкѫ-тѫ, подъ одъра.* 2) Втъкамъ, забучвамъ, забождамъ; **втыкáть**, **вонзáть**. *Втъкнѫлъ ножь въ поясъ. Втъкамъ си цвѣтие,* къчѫся съ цвѣтие; **наряжáться цвѣтáми**. 3) Влѣперамъ, влѣпявамъ, втрапявамъ; **всóвывать въ рýку что**, **подсóвывать**. — **мся**, 1) *гл. възвр.* Въвирамся, бъкамся, прѣчѫся, просувамся; **всовáться**, **всóвываться**, **подвёртываться**, **нырять**. 2) *гл. стр.* — **канный**, *прич. стр.*
Втъ́каніе, *с. ср.* отъ **втъ́камъ**. 1) Въвиране; **всóвываніе**, **всóвка**. 2) Втъкане, забучване; **втыкáніе**, **вонзéніе**.
Втъ́каница, *с. ж.* отъ **втъ́камъ**. Втъкане.
Втъ́квамъ, *гл. мн.-кр.* отъ **втъ́камъ**.
Втъ́кнувамъ, *гл. уч.* отъ **втъ́кнѫ**.
Втъ́кнуване, *с. ср.* отъ **втъ́кнувамъ**.
Втъ́кнѫ, **ешь**, — **нѫлъ**, *гл. свр.* отъ **втъ́камъ**. 1) Да въврѫ, да бъкнѫ; **всýнуть**, **впырнýть**. 2) Да втъкнѫ, да забучѫ, да забодѫ; **воткнýть**, **вонзйть**. 3) Да влѣперѫ, да вленѫ, да втрапѫ; **подсýнуть**. — **нѫтый**, *прич. стр.* 1) Въврѣнъый, бъкнѫтый; **всýнутый**. 2) Втъкнѫтый, забученъый, забоденъый; **воткнýтый**, **вонзённый**. 3) Влѣперенъый, влѣненъый, втраненъый; **подсýнутый**.
Втъли́ѫ (да ся), **и́шь**, — **ли́лся**, *гл. свр.* отъ **втъли́вамся**. Да ся прѣсторѫ, да ся прѣтворѫ, да ся вторачѫ; **притворйться**, **прикúнуться**.
Втъли́вамся (да ся **втъли́ѫ**), *гл. об.* Прѣчинямся, прѣчинявамся, прѣтварямся, прѣсторвамся, вторачвамся, правѫся, прѣправямся, показвамъ нѣчто ужкакъ с така, правѫся на ахмакъ; **притворя́ться**, **прикúдываться**, **напускáть на себя́ дурь**.
Втъли́ваніе, *с. ср.* отъ **втъли́вамся**.
Втътрáзвамъ (да **втътрáѫ**), *гл. д.* Втътрувамъ, съ тътразене вкарвамъ, въвличамъ; **втáскивать**, **вволáкивать**.
Втътрáзване, *с. ср.* отъ **втътрáзвамъ**.
Втътрáѫ, **ишь**, — **зилъ**, *гл. свр.* отъ **втътрáзнамъ**. Да втътрѫ, да въвлѣкѫ; **втаскáть**, **вволочь**. — **зенъый**, *прич. стр.* Втътренъый, въвлѣченъый; **втáсканный**, **вволóченный**.
Втѣтрувамъ (да **втѣтрѫ**), *гл. д.* Втътразвамъ, въвличамъ.
Втѣтрѫ, **ешь**, — **рáлъ**, *гл. свр.* отъ **втѣтрувамъ**. Да втътразѫ.
Втѣхвамся (да ся **втѣхнѫ**) и
Втѫхвамся (да ся **втѫхнѫ**, **втѫхнувамся**), *гл. об.* Въвонѣвамся, завонѣвамъ, вмирисвамся; **тýхнуть**. *Рыба-та подкачи да ся втѫхва;* **рыба начинáетъ тýхнуть**. *Да му ся втѫхне грѣхъ-тъ!*
Втѫхване, *с. ср.* отъ **втѫхвамся**.
Втѫхнувамся, *гл. уч.* отъ **втѫхнѫся**.
Втѫхнуване, *с. ср.* отъ **втѫхнувамся**.
Втѫхнѫ (да ся), **ешь**, — **нѫлся**, *гл. свр.* отъ **втѫхвамся**; **протýхнуть**. *Втѫхнѫлся*; **тýхлый**, **затýхлый**.
Ву. Казвася въ Кратовско вмѣсто *и́*, мѣстоимѣние лично третіе лице женскъй родъ единствено число дателенъ надежь; **ей**.

Я ву сѝ рекохъ: добро вечеръ,
Она рече: дойди вечеръ. *Пѣс.*

Вуйка́, *с. м.* в. **уйка́**.
Вуйна, *с. ж.* Раст. *Juniperus,* арджчь, андржчь, кацарка, овина, смрика, смрьчь, смрѣка, унна, хвойна, хойна, хуйна; **можжевéльникъ**, **вéресъ**, **арца́**, **артúшъ**, **áхра**, **можжýха**.
Вýйна, *с. ж.* в. **ýйна**.
Вýйче, *с. м.* в. **ýйче**.
Вýкамъ (да **вýкнѫ**). Фукамъ: 1) *гл. ср.* Спущамся, затичамся. *Вукнѫ да бѣга;* **бросúлся бѣжáть**. 2) *гл. д.* Вучкамъ, врьгамъ, завучвамъ; **швырáть**.
Вýкамъ, *гл. мн.-кр.* отъ **вучѝѫ**.
Вýкнѫ, **ешь**, — **нѫлъ**, *гл. свр.* отъ **вýкамъ**. Да фукнѫ: 1) Да ся спустнѫ, да ся затекнѫ; **бросúться**. 2) Да вучнѫ, да врьлѫ; **швырнýть**. — **нѫтый**, *прич. стр.* **швúрнутый**.
Вýкнѫ, **ешь**, — **нѫлъ**, *гл. сд.-кр.* отъ **вучѝѫ**. Да фукнѫ; **бзднуть**.
Вукúна, *с. ж.* Фукна, в. **вучéжь**.
***Вукýфъ**, *пр. неизм. Т.* Казвася: *вукýфъ сьмь на нѣчто,* сир. знаѫ го, вѣждь му сьмь.

***Вýла**, *с. ж. Гр.* 1) Печатъ, михюръ; **печáть.** 2) Вулина; **облáтка.** 3) Писмяно изволение отъ владыкж, что ся зима, кога да ся вѣнчае нѣкой; **разрѣшéние архіерéя вѣнчáться.** *Безъ вулж попъ не смѣе да вѣнчае нѣкого.*

Вулгúйка, *ум. ж.* отъ **вулгúя.**

Вулгúя, *с. ж.* Мѣхъ за дрѣжание въ него брашно или нѣчто вариво; **мѣхъ.** *Изпразднi торбж, напълни вулгиж. Калугерска торба и Циганска вулгия єдно сж. Калугерска торба и Циганска вулгия никога не могжть да ся напълнять.*

Вулúя, *с. ж.* Вула, малка колелата петурка за запечатание писмо; **облáтка.**

Вулúнка, *ум. ж.* отъ **вулúя.** Вулица; **облáточка.**

Вýлица, *ум. ж.* отъ **вýла.** Вулинка; **облáточка.**

Вýнтуръ, *с. м.* Птица, голѣмъ надъръ орелъ, карталъ.

Вýрва, *с. ж.* в. **ýрва.**

Вýрка, *с. ж.* Хурка, урка, фурка, прялица; **прялка.**

***Вýрца** и **вýрчиа**, *с. ж. Т.* Фурца, фурчиа, четка; **щётка.**

Вурцýдъ, *с. ж. мн.* Раст. *Globularia,* донадба, тонузчя; **шарóвка.**

***Вýска**, *с. ж. Гр.* Фуска, мѣхуръ; **пузы́рь.** — *Вускы по тѣло-то чловѣку*, фускы, вѣскы.

Вýтренж, *нар.* в. **сýтренж, ýтренж.**

Вýтрѣ, *нар.* вм. **ýтрѣ, сýтра, сýтрѣ.**

Вýтрѣшний, *пр.* вм. **сýтрѣшний, ýтрѣшний.**

Вучéжь, *с. м.* Фучежь, вукиа, вучание, бъздение; **бздехъ.**

***Вучúя**, *с. ж. Т.* Фучиа, бъчва; **бóчка.**

Вучуджúйница, *с. ж.* Фучуджийница, ограда, дѣто правять вучии; **бондáрня.**

***Вучуджúя**, *с. м. Т.* Фучуджиа, който прави фучии, бъчвы, бъчварь; **бондáрь, бочáръ.**

Вýчкамь (да **вýчнж**), *гл. д.* Фучкамь, вукамь, завръгамь, попращамь; **швырáть.** *Вучиж го въ рѣкж-тж.*

Вýчиж, ешь, — **иżлъ**, *гл. ед-кр.* отъ **вýчкамь.** Да фучиж, да вукиж, да врьлж, да попратж; **швырнýть.**

Вучúж, ишь, — **чúалъ**, *гл. ср.* Фучы, хучы: 1) Дышж тяжко изъ носж, та ся чюе гласъ, сумтж; **сопѣть.** 2) Казвася за вѣтьра, когато е буенъ, та бухти; за водж, кога бухти като тече, за буенъ огънь; **бушевáть, ревѣть.** 3) За конь, кога ся разлюти, та прьха; **фы́ркать, хранѣть.** 4) За човѣкъ надосадя, та пъхти; **пышáть.** *Вучи отъ кадъ.* 5) За змиж, шипж, сжкамь, сжскамь; **шипѣть.**

Змиа вучи въвъ кадѣлж,
Смокъ ся вие на врьтево. *Пѣс.*

Вучúж, ишь, — **чúалъ** (да **вýкиж, вýкамь**), *гл. ср.* Пущамь вѣтьръ отдолу безъ гласъ, бъздж, подвоиавамь; **бздѣть.**

Вучúание, *с. ср.* отъ **вучúж.** Фучиание: 1) Сумтѣние; **сопѣние.** 2) Бухтѣние, бучиание; **бушевáние.** 3) Прьхание; **фы́ркание.**

Вучúание, *с. ср.* Фучиание, вучежь, фукиа; **бздехъ.**

Вучúасамь, *гл. свр.* отъ **вучúасвамь.** Да фучиасамь.

Вучúасвамь и **вучúасувамь** (да **вучúасамь**), *гл. ср.* Фучиасвамь; казвася за конь: **заболѣвамь** отъ настынкж. *Вучиасалъ конь ся тръшка и ся издува.*

Вучúасване и **вучúасуване**, *с. ср.* отъ **вучúасвамь** и **вучúасувамь.**

Вхри́намь (да **вхри́ниж**), *гл. ср.* Хринамь, скачиамь въ нѣчто; **впры́гивать, вскáкивать во что.**

Вхри́нание, *с. ср.* отъ **вхри́намь; впры́гиване, вскáкиване.**

Вхри́ниж, ешь, — **иżлъ**, *гл. свр.* отъ **вхри́намь; впрыгнýть, вскочúть.**

Вцарвулúж (да ся), **ишь,** — **лúлся**, *гл. свр.* отъ **вцарвулúавамся.**

Вцарвулúавамся (да ся **вцарвулúж**), *гл. об.* Казвася: *вцарвулила му ся кожа-та*, одрьгнжлъ, станжлъ безочливъ.

Вцарвулúаване, *с. ср.* отъ **вцарвулúавамся.**

Вцѣлúж (да ся), **ишь,** — **лúлся**, *гл. свр.* отъ **вцѣлúавамся.** — **лѣ́нъый**, *прич. стр.* Станжлъый едно, цѣлина. *Вцѣлено мѣсто, вцѣлена земиа*, неработена, та станжла като цѣлинж; **задерня́вшая, задерня́лая земля́, логъ.**

Вцѣлúавамся (да ся **вцѣлúж**), *гл. об.* 1) Казвася за земьк-тж на нивж, кога не ся оре доста врѣмя, та стане като цѣлинж; **о землѣ: луговѣть, лужáть, травенѣть, дернѣть, дѣлаться цѣлизнóю.** 2) За кжсовы отъ нѣчто: с'ставямъися та ставамъ едно, срастваме. *Двѣ парчета желѣзо, като ся наженжть и ся чюкать, та ся заварять, вцѣливатся.* 3) Вцѣпвамся, вдрьвиавамся като отъ настынкж и пр.; **оцѣпенѣвáть, окостенѣвáть, коченѣть.**

Вцѣлúаване, *с. ср.* отъ **вцѣлúавамся.**

Вцѣпвамь и **вцѣнувамь** (да **вцѣниж**), *гл. д.* Правж нѣчто да ся вдрьви, да ся вцѣли, вковавамь; **приводúть** въ **оцѣпенѣние.** — **мся**, *гл. стр.* и *възвр.* Вдрьвиавамся, вцѣлиавамся, уемамся, вковавамся, хваща ми ся снага-та, та не могж да мрьдамь; **оцѣпенѣвáть, окостенѣвáть, коченѣть, столбенѣть.** *Вцѣпила ми ся е шиа-та.*

Вцѣпване и **вцѣпуване**, *с. ср.* 1) Отъ **вцѣпвамъ**. 2) Отъ **вцѣпвамся**; **цѣпенѣние, окостенѣние, окоченѣние, остолбенѣние.**

Вцѣпя́ж, **пшь**, — **пя́лъ**, *гл. свр.* отъ **вцѣпвамъ**. Да направя́ж да ся вдрьви, да вковя́ж; **привести** въ **оцѣпенѣние**. **Да ся вцѣпя́ж**, *гл. възвр.* и *стр.*; **оцѣпенѣть, окостенѣть, остолбенѣть, наколѣть.** — **пенѣ́лый**, *прич. стр.* Вдрьвенъ́лый, вцѣленъ́лый, вкованъ́лый, уятъ́лый; **оцѣпенѣ́лый, окостенѣ́лый, остолбенѣ́лый.** *Стон като вцѣпенъ.*

Вчеловѣчя́вамъ, в. **вчловѣчя́вамъ**.

Вчѐпкамъ, *гл. свр.* отъ **вчѐпквамъ**. Да дочепкамъ, да допипамъ, да докопамъ, да вкопамъ, да вкопчя́ж, да уловя́ж; **подцѣпя́ть, схватя́ть.** **Да ся вчѐпкамъ**, *гл. вз.* и *стр.*; **вцѣпя́ться, схватя́ться.** — **канъ́лый**, *прич. стр.* Дочепканъ́лый, докопченъ́лый, допипанъ́лый, докопанъ́лый, вкопанъ́лый, вкопченъ́лый, уловенъ́лый, хванятъ́лый, пипнятъ́лый; **подцѣплѐнный, схва́ченный.**

Вчѐпквамъ и **вчѐпкувамъ** (да **вчѐпкамъ**), *гл. д.* Дочепквамъ, допипвамъ, докопвамъ, вкопвамъ, вкопчвамъ, докопчвамъ, ловя́ж, хващамъ; **подцѣпля́ть, подцѣпливать, ловя́ть, схва́тывать.** — **мся**, *гл. възвр.* 1) Улавямся за нѣ́что и ся дръжа́ какъ-тъ за него, докопвамся, вкопчвамся, хващамся; **вцѣпля́ться.** 2) *гл. вз.* Хващамъ́ся единъ другъ да ся биемъ или боримъ; вкопчвамся, допипвамся; **схва́тываться, вцѣпля́ться.** *Вчепкаяжся та щжть си извадять очи-ты.*

Вчѐпкване и **вчѐпкуване**, *с. ср.* Дочепкване, допипване, докопване, вкопване, вкопчване, докопчване, ловене, хващане; **подцѣпливаніе, подцѣпка, подцѣпле́ніе, схва́тываніе, вцѣпле́ніе.**

Вчера́, *нар.* День напрѣдъ отъ днесь; **вчера́, вчера́сь.** *Вчера дохождахъ у васъ. Да бѣхъ вчера умрѣлъ, не щяхъ това да знаж. Вчера мя е било, днесь ми е мило. Одавна е било: вчера срѣда, днесь пятъкъ. Вчера Пятко, днесь Пометко,* или: *вчера Пятко, днесь агетко. Вчера бобъ, днесь бобецъ. Хорати, чегато вчера хлѣбъ не е калъ. Ще бжде, когато дойдс вчера* (никога).

Вчера́шний, — **шьнь** и — **шень, шня, шне**, *пр.* Что е бълъ вчера; **вчера́шній.** *Вчерашний день;* **вчера́шній день.** *Вчерашни гостье;* **вчера́шніе го́сти.** *Вчерашне хлапя, и то ще ми ся перчи! Вчерашне лайно, и то ще ми ся размазва.*

Вчѐсвамъ и **вчѐсувамъ** (да **вчѐшж**), *гл. д.* Счесвамъ; **причёсывать.** — **мся**, *гл. възвр.* и *стр.* Счесвамся; **причёсываться.**

Вчѐсване и **вчѐсуване**, *с. ср.* Счесване; **причёска.**

Вчетворя́ж (да ся), **я́шь**, — **ря́лся**, *гл. свр.* отъ **вчетворя́вамся.** — **ре́нъ́лый**, *прич. стр.*

Вчетворя́вамся (да ся **вчетворя́ж**), *гл. об.* Казвася за очи-тъ, кога ся прѣмрѣжить, та всичко ся види двойно; **двойться** въ **глаза́хъ.** *Очи-ты ми ся вчетворяхж отъ слънце-то.*

Кончя крака заболѣхж,
Очи му ся вчетворихж,
Уши му ся влопатихж. *Пѣс.*

Вчетворя́ване, *с. ср.* отъ **вчетворя́вамся.**

Вчѐшж, **шшь**, — **вчеса́лъ**, *гл. свр.* отъ **вчѐсвамъ.** Да счешж; **причеса́ть.** **Вчѐсанъ́лый**, *прич. стр.* Счесанъ́лый; **причёсаный.**

Вчловѣ́чя́ж, **я́шь**, — **чя́лъ**, *гл. свр.* отъ **вчловѣ́чя́вамъ.** Да вчеловѣчя́ж, да вчовѣчя́ж, да направя́ж нѣ́кого човѣ́къ; **сдѣлать человѣ́комъ, остепенѣ́ть.** **Да ся вчловѣ́чя́ж**, *гл. възвр.* Да ся вчеловѣчя́ж, да ся вчовѣчя́ж: 1) Да ся урядж като хора-та; **убра́ться, наряди́ться, какъ слѣ́дуетъ.** 2) Да станж човѣ́къ, както трѣ́бва; **сдѣлаться поря́дочнымъ человѣ́комъ, остепенѣ́ться.** — **чѐнъ́лый**, *прич. стр.*

Вчловѣ́чя́вамъ (да **вчловѣ́чя́ж**), *гл. д.* Вчеловѣчявамъ, вчовѣчявамъ, правя́ж нѣ́кого да стане човѣ́къ за свѣ́та, да станс достоенъ за-въ работя́, вкарвамъ го въ людіе; **дѣ́лать человѣ́комъ, остепенѣ́ть.** — **мся**, *гл. възвр.* Ставамъ човѣ́къ, както трѣ́бва, както приличя, за-въ работя́, влюдявамся; **дѣ́латься поря́дочнымъ человѣ́комъ, остепенѣ́ться.**

Вчловѣ́чя́ване, *с. ср.* отъ **вчловѣ́чя́вамъ** и **вчловѣ́чя́вамся.**

Вчовѣчя́вамъ, в. **вчловѣчя́вамъ**.

Вчю́двамся (да ся **вчю́дж**), *гл. об.* Зачюдвамся, почюдвамся; **дивя́ться.** *Вчюдвася като пся въ сливы. Вчюдвася като яря на новъ снѣгъ.*

Вчю́дване, *с. ср.* отъ **вчю́двамся.**

Вчю́дж (да ся), **ишь**, — **ди́лся**, *гл. свр.* отъ **вчю́двамся.** Да ся зачюдж, да ся почюдж; **удивя́ться.**

Вшивамъ (да **вши́ж**), *гл. д.* Зашивамъ въ нѣ́что; **вшива́ть.** *Вшивать въ шапкыпы на дѣца-та различны нѣчта за урокы.* — **мся**, *гл. стр.*; **вшива́ться.**

Вши́ване, *с. ср.* отъ **вши́вамъ**; **вшива́ніе, вши́вка.**

Вши́ж, **шшь**, **вшилъ**, *гл. свр.* отъ **вши́вамъ**; **вшить.** **Вши́ненъ́лый** и **вши́тый**, *прич. стр.* **вши́тый.**

Вшютя́ (да ся), **я́шь**, — **тя́лся**, *гл. свр.* отъ **вшютя́вамся.** Да ся вгыгъля́ж.

Вшютя́вамся (да ся **вшютя́ж**), *гл. об.* Вгыгъляавамся, погыгъляавамся, вдѣтняавамся, правыся на дѣтя; **ребя́читься, дура́читься.**

Вшютиáване, *с. ср.* Вгъгълáване, погъгълáване, вдтпиáване.

Вщурнѫ (да ся) **и́шь, — рúлся,** *гл. свр.* отъ **вщурúвамся.**

Вщурúвамся (да ся **вщурнѫ**), *гл. об.* Ставамъ щуръ, залухавъ, подивѣвамъ, замайвамся; **шалéть, дурéть.**

Вщурúване, *с. ср.* отъ **вщурúвамся.**

Въ, ва, во, усѣчено окончáние отъ показателно мѣстоимéние **вúй, вáя, вóе,** което въ нѣкои мѣста притурáтъ при имена-та като члѣнъ вм. *тъ, та, то. Чловѣкъ-въ, жена-ва, село-во.*

Въ, *прѣдл.* Во, показва: 1) Вжтрѣ въ нѣчто и нѣйдѣ; **въ, во.** *Влѣзохъ въ стаи-тѫ;* **я вошёлъ въ кóмнату.** *Той спи въ стаи-тѫ;* **онъ спúтъ въ кóмнатѣ.** *Отивамъ въ церквѫ;* **я идý въ цéрковь.** *Стоáхъ въ церквѫ до отпустъ;* **я стоáлъ въ цéркви до концá слýжбы.** *Налéй водѫ въ грънá, въ котелъ;* **налéй водú въ горшёкъ, въ котёлъ.** *Мясо варено въ грънá, въ котелъ;* **мя́со варённое въ горшкѣ, въ котлѣ.** 2) По, изъ (когато ся говори за мѣсто). *Въ тыа мѣста, въ тыа планины* (по тыа мѣста, изъ тыя планины) *ся вдятъ мечкы;* **въ э́тихъ мѣстáхъ, въ э́тихъ горáхъ вóдятся медвѣди.** 3) Междѫ, помеждѫ, измеждѫ; **междý, срéдú, въ.** *Въ тыа коне има и добры;* **междý э́тими лошадьмú есть и хорошíя.** *И въ селяны-ты ся намирать имотны хора;* **и междý поселя́нами встрѣчáются зажúточные лю́ди.** *Да влѣзѫ въ людe, въ свѣта;* **вступúть въ лю́ди, въ о́бщество.** 4) Кое врѣмя. *Въ коѭ годинѫ?* **въ какóмъ годý?** *Сѣбудихся въ полунощь, чиаса въ шесть;* **я проснýлся въ пóлночь, въ шесть часóвъ.** *Въ сѫботѫ ся разболѣ и въ недѣлѭ умрѣ;* **въ суббóту заболéлъ и въ воскресéнье ýмеръ.** *Въ онúй день;* **въ тотъ день.** *Въ мѣсяць Августъ;* **въ Августѣ мѣсяцѣ.** *Въ дѣлникъ работи, а въ праздникъ почива;* **въ бýдни рабóтастъ, а въ прáздникъ (а по прáзднякамъ) отдыхáетъ.** *Въ двадесять дни азъ обходихъ толкова мѣста;* **въ двáдцать днéй я обошёлъ, объéхалъ стóлько мѣстъ.** *Въ единъ день (за единъ день) свршихъ всичкѫ-тѫ работѫ;* **въ одúнъ день кóнчилъ всё дѣло.** *Въ всяко врѣмя;* **во вся́кое врéмя.** *Въ старо врѣмя;* **въ дрéвнее врéмя.** *Въ дѣтство-то си;* **въ своёмъ дѣтствѣ.** *Въ младость-тѫ си;* **въ мóлодости.** *Въ тыа усилны врѣмена;* **въ э́ти тяжёлыя времена́.** *Въ врѣмя-то на султанъ Махмýдъ;* **во времена́ султáна Махмýда.** *Въ царуване-то на султанъ Меджидъ;* **въ цáрствованiе султáна Меджúда.** *Ни въ єдно врѣмя,* късно, когато не му е врѣмя-то. 5) Съ. *Облѣкохся въ новы дрѣхы;* **я одѣлся въ нóвое плáтье.** *Той е въ царвулы;* **онъ въ лáптяхъ.** 6) На. *Не брькайся въ чюжды работы;* **не мѣшáйся въ чюжíя дѣлá.** *Влѣзохъ въ тѫжѫ работѫ;* **я вступúлъ, я прúнялъ учáстiе въ э́то дѣло.** *Влѣзохмы въ разговоръ;* **мы вошлú въ разговóръ.** *Въ пиянство;* **въ пья́нствѣ.** *Въ ядъ, въ гнѣвъ;* **во гнѣвѣ.** *Въ радость;* **въ рáдости.** 7) На, по. *Въ лице-то приличя на бащѫ си;* **лицóмъ онъ похóдитъ на отцá.** *Въ главѫ-тѫ рошявъ;* **съ растрёпанными волосáми.**

Ке те познаѭть, моме, во русѫ косѫ,
. . . . . .
Ке те познаѭть, моме, во бѣлы грѫди *Пѣс.*

Употрѣбление-то и знаменование-то на прѣдлогъ **въ** може да ся види още и отъ слѣдѫщи-тѣ примѣры: *Какво имашь въ ржкѫ-тѫ си?* **что у тебя́ въ рукѣ.** *Той влѣзлъ въ ржцѣ,* **хванѫли го; онъ пóйманъ.** *Ты си какъ въ ржцѣ-ты;* **ты крѣпокъ на рукáхъ.** *Всичкы-ти извыкаѫ въ (съ) единъ гласъ;* **всѣ вскричáли въ одúнъ гóлосъ.** *Мѣтнѫло го е въ огнь;* **онъ въ жарý (отъ лихорáдки).** *Дойде въ себе-си,* свѣстися; **онъ пришёлъ въ себя́.** *Мыслѫ въ себе-си;* **дýмаю про себя́.** *Кльнеся въ Бога, въ хлѣба;* **клянётся Бóгомъ, хлѣбомъ.** *Усѣщамь болѣсть въ крака-та;* **чýвствую бóль въ ногáхъ.** *И азъ имамь дѣлъ въ тѫжѫ кѫщѫ;* **я тóже имѣю дóлю въ э́томъ дóмѣ.** — Отъ съчиняване-то на тоя прѣдлогъ съ прѣдложный падежъ въ старый языкъ има останлы нѣкои примѣры, които ся употрѣбяватъ сега като нарѣчия. Такывы сѫ: *взóрѣ* (въ зорѣ) зарань, кога земе да ся раздрачáва; *всрѣдѣ* (въ срѣдѣ) въ срѣдѫ-тѫ; *вкúщи* (въ кѫщи), *вполунощи* и проч. — Въ тоя прѣдлогъ прѣдъ рѣчь, която начúна отъ **в** или **ф,** полугласна-та **ъ** ся изричá като гласнѫ: *въ водѫ, въ вино, въ веселбѫ, въ фурнѫ, въ фенеръ* (като *вѫ* водѫ, *вѫ* вино, *вѫ* веселбѫ, *вѫ* фурнѫ, *вѫ* фенеръ). — Намѣсто **въ** нѣкои казвать *въвъ* и *вовъ: въвъ (вовъ) градъ, въвъ (вовъ) село* вм. *въ градъ, въ село.* — Освѣнь дѣто ся употрѣбява отдѣлно прѣдъ имена сѫществителны и прилагателны, прѣдъ мѣстоименiя и причастiя, прѣдлогъ **въ** ся и сѫставя съ другы рѣчи, та имъ придава отъ знаменование-то си движение навжтрѣ, минуване на нѣкакъвъ рядъ, въ нѣкакво сѫстоiание, както ся види отъ рѣчи: *въвождамь, въвличамь, вносямь, вкарвамь, втыкамь, вдрьвявамся, вкаменявамся*

и т. н. Въ такъвъ с'ставенъ рѣчи полугласна-та ъ отъ прѣдлога **въ** прѣдъ съгласнѫ *а*, както въ рѣчи *въвалямь, въвирамь, въвличѫмь, въвождамь, въпиквамь*, си изричіа като самогласнѫ; а прѣдъ другы-тъи съгласнъи, както въ рѣчи: *вбивамь, вграждамь, вдѣвамь, вкарвамь, влагамь, врѣзвамь*, отъ неѫ почти ничто или тврьдѣ малко нѣчто си слушіа, та въ такъвъ рѣчи тіа и не ся пише; само въ рѣчи: *въсѣдамь* и *въцарквамь* и въ производнъи-тъи отъ тѣхъ полугласна-та ъ отъ прѣдлога **въ** си изричіа като самогласнѫ и прѣдъ съгласнъи *с* и *ц*. Има нѣколко рѣчи наставенъи съ прѣдлогъ **въ** и отъ опъия, конто начинать отъ самогласнѫ, каквото что сѫ: *в'кадамся, в'жалѣвамся, в'очквамся, в'юздѣвамь* и др.; въ тѣхъ, спорядъ говора на нѣкои мѣста, отъ полугласнѫ-тѫ ъ на прѣдлога ся зачюва по нѣчто, което бѣлѣжіамъ съ запятъѫ надъ ряда, както въ приведенъи-тъи рѣчи. — Съгласна-та **в** отъ прѣдлогъ **въ**, и когато е той отдѣлно, и когато е с'ставенъ съ другѫ рѣчь, прѣдъ другы-тъи съгласнъи, освѣнъ *ж, з, л, н, р*, ся изричіа, прѣдъ кои повяче, прѣдъ кои по́-малко, натрътено като *ф*, *фъ бой*, *фбивамь*, *фъ градъ*, *фграждамь*, *фъ дрьво*, *фдѣвамь* и проч. вм. *въ бой*, *вбивамь*, *въ градъ*, *вграждамь*, *въ дрьво*, *вдѣвамь*. — Има мѣста, дѣто прѣдлогъ **въ** смѣшать съ прѣдлогъ *у* и употрѣбіавать единъи вмѣсто другъи, та казвать: *у градъ* и *увъ градъ*, *у село* и *увъ село*, *у церквѫ* и *увъ церквѫ*, *улѣзохъ*, *укѫщи* вмѣсто *въ градъ*, *въ село*, *въ церквѫ*, *влѣзохъ*, *вкѫщи* и проч. и паопакъ: *въ кого*, *въ мене*, *въ тебе*, *въ насъ*, *въ тѣхъ*, *вловіавамь*, *вмрьлушіамся*, вмѣсто *у кого*, *у мене у тебе*, *у насъ*, *у тѣхъ*, *уловіавамь*, *умрьлушіамся* и проч. — По нѣкои мѣста вмѣсто **въ** употрѣбіавать въ нѣкои случіая и прѣдлогъ *на*, както: *стоялъ съмь на Цариградъ*, *да идемъ на наше село*, вм. *стоялъ съмь въ Цариградъ*, *да идемъ въ наше село*.

Въвали́ѫ, и́шь, — ли́лъ, *гл. свр.* отъ **въва́лямь**; **вали́ть**. — **ле́нъи**, *прич. стр.* **вава́ленный**.

Въвалѝавамь, *гл. мн-кр.* отъ **въва́лямь**.

Въвалѝаваніе, *с. ср.* отъ **въвалѝавамь**.

Въва́лямь (**въвалѝавамь**, да **въвалиѫ**), *гл. д.* Съ валяніе, съ прѣмѣтаніе вкарвамь нѣчто нѣйдѣ; **вава́ливать**. — **мся**, *гл. възвр.*; **вава́ливаться**. — *Въвалямь въ бѣдѫ, въ грѣхъ*, **въличѫмь**, **вкарвамь** нѣкого **въ бѣдѫ**, **въ грѣхъ**, **докарвамь** го до **бѣдѫ**, до **грѣхъ**; **вава́ливать**, **вовлека́ть кого́ въ бѣду́**, **въ грѣхъ**.

Въва́ляніе, *с. ср.* отъ **въва́лямь**; **вава́ляніе**.

Въведе́ніе и **Въведеніе́**, *с. ср.* Богородичент праздникъ, на 21 Ноемврина, за споминъ кога Прѣсвятаіа Дѣва Мариіа е била въведена въ Іерусалимскъи храмъ; **Введе́ніе Пресвято́й Дѣвы**.

Въведѫ́, е́шь, — дохъ, — не́лъ, *гл. свр.* отъ **въвождамь**; **ввести́**. — **де́нъи**, *прич. стр.*; **введённый**.

Въви́рамь (**да въвриѫ**), *гл. д.* Увирамь, втъкамь, втыкамь, бъкамь, пъхамь, ипонамь едно нѣчто въ друго; **всо́вывать**, **вынри́ть**, **вти́скивать**, **засо́вывать**, **запуска́ть**. *Въврѣхъ го въ пазухѫ.* — **мся**, 1) *гл. възвр.* Втъкамся, бъкамся, прѣчижся, просувамся; **всо́вываться**, **сова́ться**, **вти́скиваться**, **вти́раться**, **подвёртываться**, **ныря́ть**. *Въвирася навсякждѣ.* 2) *гл. стр.* — **ранъи**, *прич. стр.* — *Въври си го въ очи-тъи!* така казвать срѣдито опомува, който надвие да земе нѣчто, дѣто не му ся стои. — *Въвирамь нѣкому нѣчто въ очи-тъи*, спр. подказвамь му го; **коло́ть чѣмъ въ глаза́**, **утыка́ть глаза́**, **по глаза́мъ чѣмъ**. — *Въвирамь си главѫ-тѫ*, брькамся въ чюждъи работъи. *Не си въвирай главѫ-тѫ, дѣто може и безъ тебе.* — *Въврѣлъ го въ мышѫ дупкѫ*, съ хокание го направилъ ничто и нидѣ. — *Въвирася като слѣпъ. Въвирася като червиво кучя по киошета-та.*

Въви́раніе, *с. ср.* отъ **въви́рамь** и **въви́рамся**; **сова́ніе**.

Въвлѝчѫмь, в. **въвли́чямь**.

Въвлѝчяніе, *с. ср.* отъ **въвлѝчямь**. Въвличяніе.

Въвли́чямь и **въвлѝчямь** (**да въвлѣкѫ́**), *гл. д.* Съ тягленіе, съ влѣченіе въвождамь нѣкого или вносіамь нѣчто нѣкждѣ, втърувамь; **вовлека́ть**, **вволѝкивать**, **вта́скивать**, **вти́гивать**. — **мся**, 1) *гл. възвр.* Насилѫ влизамь отъ слабость; втърувамся, втърязвамся; **вта́скиваться**, **съ трудо́мъ входи́ть по причи́нѣ сла́бости**. 2) *гл. стр.* Втърувамся; **вовлека́ться**, **вта́лкиваться**, **вти́гиваться**. — **чянъи**, *прич. стр.*

Въвли́чяніе, *с. ср.* отъ **въвли́чямь**; **вволѝкиваніе**, **вти́гиваніе**.

Въвлъчѫ́ (да ся), и́шь, — чи́лся, *гл. свр.* отъ **въвлъчѝавамся**. Да ся взвѣрѫ; **обо́лчиться**, **освирѣпѣть**.

Въвлъчѝавамся (да ся **въвлъчѫ́**), *гл. об.* Ставамь като влъкъ, запричичямь на влъкъ, взвѣрявамся.

Въвлъчѝаваніе, *с. ср.* отъ **въвлъчѝавамся**.

Въвлѣкѫ́, — лѣчѐшь, — лѣкохъ, — клъ, *гл. свр.* отъ **въвли́чямь** и **въвлѝчямь**. Да втърѫ, да втърязѫ; **вовле́чь**, **вволочи́ть**,

вволóчь, втащúть, втянýть. **Въвлѣчéный**, *прич. стр.* Втъранѣный, ктьтразенѣый; вовлечённый, втáщенный, втя́нутый.

Въвóждамь (да **въведѫ**), *гл. д.* Увождамь, ввождамь, водѫ нѣкого или нѣчто вътрѣ; вводúть. *Въвождамь коня въ конюшницѫ-тѫ;* вводúть лóшадь въ конюшню. — **мся**, *гл. стр.* Увождамся, ввождамся; вводúться. — *Не мя въвождай въ грѣхъ*, не мя вкарвай въ грѣхъ. — *Въвождамь въ бєлѭ*, вкарвамь въ белѫ; вня́чивать, вня́тить въ хлопóты.

Въвóждание, *с. ср.* отъ **въвóждамь**.

Въвонѣвамся (да ся **въвонѣѭ**), *гл. об.* Ставамь вонящь, завонѣвамь, въвонявамся; засмердѣть.

Въвонѣване, *с. ср.* отъ **въвонѣвамся**.

Въвонѣѭ (да ся), ешь, — нѣлся, *гл. свр.* отъ **въвонѣвамся**; провоня́ть, засмердѣть.

Въвоня́ѭ, я́шь, — ня́лъ, *гл. свр.* отъ **въвоня́вамь**. Да увоня́ѭ. — **нéнъый**, *прич. стр.* Увоненъый; засмердѣлый, провоня́лый.

Въвоня́вамь (да **въвоня́ѭ**), *гл. д.* Направямь да вони, увонявамь; причиня́ть вонь, дѣлать вонючимъ. — **мся**, *гл. възвр.* Въвонѣвамся, увонявамся, завонѣвамь, начинамь да воня́ѭ, да смрьдѫ, ставамь вонящь; дѣлаться вонючимъ, засмердѣть. *Рыба-та отъ главѫ-тѫ ся въвонява.*

Въвоня́ване, *с. ср.* отъ **въвоня́вамь** и **въвоня́вамся**.

Вѣ́врѭ, ешь, — рѣлъ, *гл. свр.* отъ **въви́рамь**; сýнуть, всýнуть, засýнуть, вынýть. — **рѣнъый**, *прич. стр;* сýнутый, засýнутый, всýнутый.

Въвъ, *прѣдл.* в. **въ**.

Въвъ́икамь, *гл. свр.* отъ **въвъ́иквамь**; вклúкать. — **канъый**, *прич. стр.*

Въвъ́иквамь и **въвъ́икувамь** (да **въвыкамь**), *гл. д.* Въкамь нѣкого да влѣзе вътрѣ; вклúкивать, вкликáть.

Въвъ́икване и **въвъ́икуване**, *с. ср.* отъ **въвъ́иквамь**.

Вѣ́двамь и **вѣ́дувамь**, *гл. мн.-кр.* отъ **вѣ́дѫ**.

Вѣ́дение, *с. ср.* отъ **вѣ́дѫ**; положéние, разведéние.

Въдъкъ, *с. м.* Голѣмъ снопъ жито.

Вѣ́дѫ, ишь, — дúлъ (**вѣдвамь**), *гл. д.* Казвася за добытъкъ и растенна, плодѫ гы, размножявамь гы; водúть, разводúть, плодúть (о живóтныхъ и растéнiяхъ). *Вѣдѫ овця;* разводúть овéцъ. *Като не вѣдишь овця, не ти мрѧть.* **Вѣдѫся**, *гл. възвр.* Плодѫся, размножявамся; водúться, плодúться. *Вѣдять ли ся по васъ дивы свиньи?* вóдятся ли въ вáшемъ крáѣ дúкія свúньи? *Гълѫби-ти ся лесно вѣдять;* гóлуби вóдки. *Вѣдятся като брѣзгѣи.*

Възблагодарéние, *с. ср.* отъ **възблагодарúѫ** и отъ **да ся възблагодарúѫ**.

Възблагодарúѫ, úшь, — рúлъ, *гл. свр.* отъ **възблагодарáвамь**; награди́ть, сдѣлать возмéдie, воздáть. **Да ся възблагодарúѫ**, *гл. стр.;* остáться довóльнымъ. — **рéнъый**, *прич. стр.;* вознагражда́нный, довóльный.

Възблагодарáвамь (да **възблагодарúѫ**), *гл. д.* Отплащамь, отвръщамь нѣкому за нѣчто, отсрамявамь му ся; награждáть, дѣлать возмéдie, воздавáть. — **мся**, *гл. стр.* Бывамь благодаренъ; быть довóлнымъ.

Възблагодарáване, *с. ср.* отъ **възблагодарáвамь** и **възблагодарáвамся**.

Вѣ́збого и **вѣ́збогъ**, *нар.* Нагорѣ, извысено; вверхъ въ вóздухѣ. *Който врьга камыкъ вѣ́збого, на главѫ-тѫ му пада.* Казвася и *на-вѣ́збогъ* и *на-вѣ́збого*, на-нагорѣ.

Вѣ́збразно, *нар.* в. **вѣ́збрѣдно**.

Възбраня́ѭ, я́шь, — ня́лъ, *гл. свр.* отъ **възбра́нямь**; возбрани́ть, не допусти́ть, запрети́ть. — **нéнъый**, *прич. стр.;* возбранéнный, непозвóленый, запрещённый.

Възбра́нямь и **възбраня́вамь** (да **възбраня́ѭ**), *гл. д.* Запирамь отъ нѣчто, забранямь, не давамь, не допущамь; возбрани́ть, не допуска́ть, запреща́ть. *Възбранихѫ ни да сѣчемъ дрьва отъ горѫ-тѫ.*

Възбра́нване и **възбраня́ване**, *с. ср.* отъ **възбра́нямь** и **възбраня́вамь**. Забранване; возбранéние, запрещéние.

Вѣ́збрьдно и

Вѣ́збрьдце, *нар.* Възбразно, казвася за мѣсто, дѣто е на-нагорнище, противно на низбрьдно и низбрьдце, нагорина; вгóру. *Волове-ти не можахѫ да изкарать кола-та, че бѣ на-вѣ́збрьдно. Иде на-вѣ́збрьдце*, нанагорнище. — *Иде ми вѣ́збрьдно*, казвася за нѣчто, за работѫ: мѫчно ми иде, усилно ми е да завръшѫ.

Възбу́дѫ, ишь, — дилъ, *гл. свр.* отъ **възбу́ждамь**; возбуди́ть. — **денъый**, *прич. стр.;* возбуждённый.

Възбу́ждамь (да **възбу́дѫ**), *гл. д.* Нѣчто заминѫло или заборавено, докарвамь на умъ нѣкому, подновявамь му го; возбужда́ть, возобновля́ть пáмять о чёмъ. — **мся**, *гл. възвр.* Подновявамся; возобновля́ться. *Раны-ты му ся възбудили.*

Възбу́ждане. *с. ср.* отъ **възбу́ждамь**; возбужде́ние, возобновлéние.

Възбу́нвамь и **възбу́нувамь**, в. **възбу́нямь**.

Възбу́нване и **възбу́нуване**, *с. ср.* отъ **възбу́нвамь** и **възбу́нувамь**.

Възбу́нѭ, ишь, — нилъ, *гл. свр.* отъ **възбу́нямь** и **възбу́нвамь**; взбунтова́ть. **Да ся възбу́нѭ**, *гл. възвр.* и *стр.;*

възбунтова́ться. — **непъ́ый,** *прич. стр.;* **възбунто́ванный.**

Възбу́нямъ и възбу́нвамъ (да **възбу́ня**), *гл. д.* Повдигамъ на бунъ; **бунтова́ть.** — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Буня́ся; **бунтова́ться.**

Възбу́нание, *с. ср.* отъ **възбу́нямъ; бунтова́ніе.**

Възва́ра, *с. ж.* Шаварание въ народа като за повдигъ, за млъвѫ, за свадѫ или за размирицѫ; **волне́ніе, смяте́ніе, безпоко́йствіе въ наро́дѣ.** *Има възварж. Станѫ еднѫ възвара помеждѫ нмъ,* нѣчто ся смразихѫ.

Възвари́ж, и́шь, — **ри́лъ,** *гл. свр.* отъ **възва́рямъ и възвари́вамъ; вавари́ть, сварѝть, вскипяти́ть.** — **ре́нъый,** *прич. стр.;* **взва́ренный, сва́ренный, вскипячённый.**

Възва́рямъ и възвари́вамъ (да **възвря́**), *гл. д.* 1) Турямъ нѣчто на огънь да поври; **варѝть, взва́ривать, кипяти́ть.** 2) Сварямъ, уварямъ нѣчто; **сва́ривать.** — **мся,** 1) *гл. стр.* Бъвамъ възваренъ; **взва́риваться, сва́риваться.** 2) Отъ много потъ и горящинѫ възвирамъ; **перепрѣва́ть.**

Възва́рание и възвари́вание, *с. ср.* отъ **възва́рямъ и възвари́вамъ; взва́риваніе, сва́риваніе.**

Възвди́гамъ (**възвди́гвамъ, да възвди́гнѫ, възвди́гнувамъ**), в. **въздви́гамъ.**

Възведѫ́, е́шь, — **дохъ,** — **ве́лъ,** *гл. свр.* отъ **възво́ждамъ; взвесть, возвести́.** — **де́нъый,** *прич. стр.;* **взведённый, возведённый.**

Възвеселѝж, и́шь, — **ли́лъ,** *гл. свр.* отъ **възвесели́вамъ.** Да развеселѫ, да зарадвамъ; **возвесели́ть.** — **ле́нъый,** *прич. стр.* Развеселенъый, зарадванъый; **возвесёлённый.**

Възвесели́вамъ (да **възвеселѝж**), *гл. д.* Развеселявамъ, зарадувамъ; **возвесели́ть.** — **мся,** *гл. възвр.* Развеселявамся, зарадувамся, усѣщамъ веселинѫ; **возвесели́ться.** *Да ся видимъ да ся възвеселимъ.*

Възвесели́вание, *с. ср.* отъ **възвесели́вамъ и възвесели́вамся; возвесе́ліе.**

Възви́вамъ (да **възви́ѫ**), 1) *гл. д.* Завивамъ нагорѣ или на нѣкоѭ странѫ, възсучамъ, засучамъ, възврътамъ; **загиба́ть. засу́чивать, завора́чивать, отвора́чивать.** *Възвий си ржкавы-ты. Възвий кола-та.* 2) *гл. ср.* Завръщамъ, повръщамъ въ пѫтіа на нѣкоѭ странѫ, свивамъ, завивамъ; **сворачивать, повёртывать, ворочáть въ сто́рону.** *Възвихъ въ пѫтекѫ-тѫ.* — **мся,** *гл, възвр.* 1) Обрьщамся на нѣкоѭ странѫ.

Остра си саблѫ откачи
И ся напазадъ повъзви,
Въ срѣдѫ-тѫ ламѫ разсѣче. *Нѣс.*

2) Възсуквамся; **загиба́ться.** 3) Виѭся, увивамся, обвивамся нагорѣ, около; **ви́ться, обвива́ться, увива́ться.**

Най-болѣ е гора брьшланова,
Аль не може сама да ѭ бѫде:
Възвиваси възъ горѫ словѫ.
. . . . . .
Най-болѣ е лице дѣпоачко,
Аль не може само да го бѫде:
Възвиваси възъ лице юначко. *Нѣс.*

4) *гл. об.* Възчюдвамся, сбрькамся, та не знаѫ что да чинѫ; **приходи́ть, быть въ недоумѣніе.** *Възвилъ сьмь ся что да правѫ.*

Възви́вание, *с. ср.* отъ **възви́вамъ и възви́вамся.**

Възви́рамъ (да **възвря́**), *гл. ср.* 1) Завирамъ, начинамъ да врѫ, повирамъ малко; **вскипа́ть.** *Вода-та възврѣ.* 2) Отъ голѣмѫ мараниѫ изнотiавамся много, възвариавамся; **покрыва́ться но́томь, упрѣва́ть, перепрѣва́ть.** — *Работа-та възврѣ,* спр. дойде до свадѫ, до млъвѫ, до глъчь и шаматѫ. — **Възвира ми,** *гл. безл.* Адосвамся да не могѫ вяче да траѫ; **кипѣ́ть гнѣвомъ.**

Възви́рание, *с. ср.* отъ **възви́рамъ; вскипѣ́ніе.**

Възви́ѭ, ешь, — **ви́лъ,** *гл. свр.* отъ **възви́вамъ.** 1) Да завиѭ, да възсучѫ; **загну́ть, засучи́ть.** 2) Да завиѭ, да завръѭ, да поврьѭ на нѣкоѭ странѫ; **поверну́ть.** Да ся **възви́ѭ,** *гл. възвр.* и *стр.;* 1) **Загну́ться, засучи́ться.** 2) Да ся възчюдѫ; **придти́ въ недоумѣніе.** — **ви́тъый,** *прич. стр.* Завитъый, засуканъый, възсуканъый; **согну́тый, ви́воротный.**

Възво́дие, *с. ср. На възводе,* възвито.

На си стани кованъ поясъ,
Та опани тынкѫ Станѫ,
А дѣтенце криво перо,
Криво перо на възводе *Нѣс.*

Възво́ждамъ (да **възведѫ́**), *гл. д.* Извождамъ горѣ; **водѝть, возводѝть.**

Възво́ждание, *с. ср.* отъ **възво́ждамъ; возвождéніе, возведéніе, взведéніе.**

Възвра́щамъ, в. **възвря́щамъ.**

Възвра́щание, *с. ср.* отъ **възвра́щамъ.** Възврьщание.

Възвря́ѭ, ешь, — **ѭлъ,** *гл. свр.* отъ **възвря́щамъ.** 1) **Возврати́ть.** 2) Да поврьѭ дадено-то повяче; **сдать.** 3) Да отврьѭ, да отплатѫ; **отплати́ть.** 4) Да завиѭ, да завръѭ; **новороти́ть, своротѝть.** *Да ся възврьѭ;* **возврати́ться, новороти́ть, своротѝть.** — **ѭтый,** *прич. стр.;* **возвращённый.**

Възвря́щамъ (да **възвря́ѭ**), *гл. д.* Възвращамъ: 1) Врьщамъ назадъ; **возвращáть.** 2) Поврьщамъ дадено-то повяче; **сдава́ть.**

Дадохъ му стотакъ, та ми възврьнѫ тридесять пары. 3) Отврьщамь, отплащамь; **отплáчивать.** 4) Повръщамь на нѣкоѭ странѫ, завръщамь, извръщамь, възвивамь, завивамь; **поворáчивать, ворóчать, оборáчивать.** — **мся,** *гл. възвр.* 1) Врьщамся назадъ; **возвращáться.** 2) Повръщамся, завръщамся, извръщамся, възвивамся, завивамся; **поворáчивать, сворáчивать.**

Възвръ́щание, *с. ср.* 1) Врьщание назадъ; **возвращéние.** 2) Повръщание дадено-то повече; **сдáча.** 3) Отврьщание, отплащание; **отплáчиваніе.** 4) Повръщание, завръщание, извръщание, възвиване, завиване; **поворáчиваніе, сворáчиваніе.**

Възвръ́ѫ, **и́шъ,** — **рѣлъ,** *гл. свр.* отъ **възви́рамь**; **вскипѣть.**

Възвы́квамь (да възвы́кнѫ), *гл. д.* Выквамь, извыквамь; **возглашáть.**

Вси му слугы възвыкнѫхѫ,
Възвыкнѫхѫ, запѣяхѫ;
Една слуга луда, млада
Не възвыкнѫ, нъ извыкнѫ. *Пѣс.*

Възвы́кване, *с. ср.* Выкване, извыкване; **возглашéніе.**

Възвы́кнѫ, **ешь,** — **нѫлъ,** *гл. свр.* отъ **възвы́квамь.** Да выкнѫ, да извыкнѫ; **возгласи́ть.**

Възвысѫ, **ишь** — **силъ,** *гл. свр.* отъ **възвысáвамь** и **възвы́сямь**; **возвы́сить.** — **сéнъый,** *прич. стр.*

Възвысáвамь и
Възвы́сямь (да възвысѫ), *гл. д.* Възвышавамь, издигамь нагорѣ; **возвышáть.**

Възвысáване и
Възвы́сяне, *с. ср.* отъ **възвысáвамь** и **възвы́сямь**; **возвышéніе.**

Възвышѫ́, *гл. свр.* отъ **възвышáвамь** и **възвы́шямь.**

Възвышáвамь и
Възвы́шямь (да възвышѫ́), *гл. д.* в. **възвысáвамь** и **възвы́сямь.**

Възвышáване и
Възвы́шяне, *с. ср.* отъ **възвышáвамь** и **възвы́шямь.**

Възгáлямь (възгóлвамь, да възгóлѭ), *гл. д.* Загалямь, повдигамь дрѣхы-ты да ся види голо; **приподнимáть плáтье, чтóбы обнажи́тъ какýю нибýдь часть тѣла.** — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Загалямся. — **лянъый,** *прич. стр.*

Възгáляне, *с. ср.* отъ **възгáлямь.**

Възглáве, *с. ср.* Торба, напълнена съ дребулинѫ, съ перушинякъ или съ сламѫ и зашита, та да ся сѣди на неѭ или да ся тури подъ главѫ-тѫ, кога ся спи, сглавие, възглавка, възглавница, льганица, перница, чючка; **изголóвье, подýшка.**

Възглáвка, *с. ж.* Възглавие.

Възглáвница, *с. ж.* в. **възглáвие.** — *Възглавници на сѣдло,* натъпкано-то му извътрѣ и отъ двѣ-ты страны за да дръжи срѣдѫ-тѫ му въсоко да не налѣга на гръбнака на коня; **сѣдельные пуки.** — *Възглавници на кола,* прѣчкы-ты надъ оси-ты, на конто ся втикать клинии-ты и ся турiать риклы-ты, онлѣнъ; **подýшки въ повóзкахъ, насáды.**

Възглáвничка, *ум. ж.* и
Възглáвничя, *ум. ср.* отъ **възглáвница.**

Възгóлвамь, *гл. мн-кр.* отъ **възгáлямь.**

Възгóлване, *с. ср.* отъ **възгóлвамь.**

Възголѣмѭ́ (да ся), **и́шь,** — **ли́лся,** *гл. свр.* отъ **възголѣмя́вамся.** Да ся подголѣмѫ, да ся възгордѫ; **возгордúться, зазнáться.**

Възголѣмя́вамся (да ся възголѣмѭ́), *гл. об.* Подголѣмявамся, възгордявамся; **дѣлáться гóрдымъ, зазнавáться, спесúвѣть.**

Възголѣмя́ване, *с. ср.* отъ **възголѣмя́вамся.**

Възгóлѭ́, **ишь,** — **лилъ,** *гл. свр.* отъ **възгáлямь.** Да заголѫ́. — **ленъый,** *прич. стр.* Заголенъый.

Възгóнвамь и възгóнувамь (да възгóнѭ́), *гл. д.* Изгонвамь, изкарвамь нагорѣ; **взгонúть.** *Възгонвамь говяда-та въ брьдо-то.*

Възгóнване и възгóнуване, *с. ср.* отъ **възгóнвамь**; **взгонъ.**

Възгóнѭ́, **ишь,** — **нилъ,** *гл. свр.* отъ **възгóнвамь**; **взогнáть.** — **ненъый,** *прич. стр.*; **взóгнанный.**

Възгордѫ́ (да ся), **и́шь,** — **ди́лся,** *гл. свр.* отъ **възгордя́вамся**; **возгордúться, возгордéть, воскичúться, зазнáться.**

Възгордя́вамся (да ся възгордѫ́), *гл. об.* Ставамь горделивъ, възголѣмявамся, подголѣмявамся; **дѣлáться гóрдымъ, спéсивѣть, зазнавáться.**

Възгордя́ване, *с. ср.* отъ **възгордя́вамся**; **возгордѣніе.**

Въздáвамь (да въздáмь), *гл. д.* 1) Отплащамь, давамь нѣкому чтото му ся стои; **воздавáть, награждáть.** *Господь да ти въздаде сто пѫти;* **Богъ воздáсть тебѣ сторúчно.** 2) Давамь отгорѣ още; **давáть сверхъ.** *Земи моя конь, да ти въздамь и сто грошa, та ми дай твоя;* **возмú мою лóшадь да сто пíастровъ въ придáчу и отдáй мнѣ свою.** 3) Повръщамь, давамь назадъ; **сдавáть.** *Въздай ми отъ жълтицѫ-тѫ пять грошa;* **сдай мнѣ съ червóница пять пíастровъ.**

Въздáване, *с. ср.* 1) Отплащане; **воздая́ніе, награждéніе.** 2) Даване отгорѣ още; **придáтокъ, придáча.** 3) Повръщане; **сдáча.**

Въздáмь, — **дадéшь,** — **дáдохъ,** — **дáлъ,** *гл.*

сир. отъ **въздáвамь**. 1) Да отплатж; **въздáть, наградúть**. 2) Да дамь отгорѣ още; **дать сверхъ**. 3) Да поврьнж; **сдать**. — **даде́нъ**ый, *прич. стр.* 1) Даденъый за отплатж; **да́нный въ воздая́ніе**. 2) Даденъый отгорѣ още; **да́нный въ прида́чу**. 3) Поврънжтъый; **сда́нный**.

Въздáръ, *с. м.* Възъ единъ даръ и другъ отгорѣ; **пода́рокъ сверхъ пода́рка**.

Ако ли въı даръ не соса,
Има коня, бре, хранена,
Него ще въı въздаръ дати. *Пѣс.*

Въздвúгамь (въздвúгвамь, да въздвúгнж, въздвúгнувамь) и **въздúгамь, възвдúгамь**, *гл. д.* 1) Издигамь нагорѣ; **подима́ть квéрху**. 2) Изпаднжлъ човѣкъ направямь да ся повдигне, да дойде на прьвъıй си рядъ: **подима́ть, воздвига́ть, поста́вить на́ ноги**. *Той бѣ изпаднжлъ, нъ братъ му го въздигнж;* **онъ разори́лся, но братъ по́днялъ его́**. 3) Правъı нѣкого личенъ или имотенъ; **возвыша́ть, обогаща́ть**. 4) Навдигамь, хвалж; **превозноси́ть**. — **мся**, *гл. възвр.* 1) Издигамся нагорѣ; **подима́ться къ вéрху**. 2) Завзимамся, дохождамь на себе-си; **подима́ться**. *Два пжти изпада и пакъ ся въздига.* 3) Ставамь личенъ, имотенъ; **возвыша́ться, становúться бога́тымъ**. 4) Навдигамся, голѣмъıся; **горди́ться, кичи́ться, надмева́ться**. — **ганъый**, *прич. стр.*

Въздвúгание, *с. ср.* отъ **въздвúгамь**.

Въздвúгвамь, *гл. мн-кр.* отъ **въздвúгамь**.

Въздвúгнувамь, *гл. уч.* отъ **въздвúгнж**.

Въздвúгнуване, *с. ср. отъ* **въздвúгнувамь**.

Въздвúгнж, еш, — нжлъ, *гл. свр.* отъ **въздвúгамь**. 1) Да издигнж; **подни́ть квéрху**. 2) Да повдигнж изпаднжлъый; **воздвúгнуть**. 3) Да направъ личенъ, имотенъ; **возвúсить, обогати́ть**. 4) Да навдигнж; **превознести́, превозне́сть**. — **нжтъый**, *прич. стр.*

Въздвижéние, *с. ср.* Праздникъ, в. **Кръстовъ день**.

Въздивúж, и́ш, — вúлъ, *гл. свр.* отъ **въздивúвамь**. Да направъ да ся замае, да ся възчюди; **удивúть, изумúть**. — **вéнъый**, *прич. стр.*

Въздивúвамь (да въздивúж), *гл. д.* Замайвамь, правъ да ся възчюди, да ся възвие; **удивля́ть, изумля́ть**. — **мся**, *гл. възр.* Подивявамся, възчюдвамся, замайвамся, смайвамся, възвивамся; **удивля́ться, изумля́ться, приходúть въ недоумéніе**. *Въздивихся что да правж.*

Въздивúвание, *с. ср.* отъ **въздивúвамь** и **въздивúвамся**.

Въздúгамь (въздúгвамь, да въздúгнж, въздúгнувамь), в. **въздвúгамь**.

Въздръжúж, и́ш, — жúлъ, *гл. свр.* отъ **въздрьжúмамь**. 1) Да спѣстж; **приберéчь**. 2) Да задръжж нѣколко; **задержа́ть, удержа́ть**.

Въздръжúвамь, *гл. мн-кр.* отъ **въздрьжúмамь**.

Въздрьжúмамь (въздръжúвамь, да въздръжúж), *гл. д.* 1) Дръжж нѣчто, нѣстж го за намѣржж; **приберега́ть**. *Въздрьжамь паръı-тъı, че може да ми дотрѣбвать.* 2) Задръжамь, забавямь нѣколко нѣкого за нѣчто, възпирамь, запирамь; **задéрживать, удéрживать кого́ нѣсколко для чего́ нибу́дь**. *Въздрьжай го, доклѣ да дойдж.* 3) Правж разноскъı за да глядамь, да храньж, да учж нѣкого; **содержа́ть**. *Не може да въздрьжж дѣца-та си да ся учятъ.* — **мся**, *гл. възвр.* 1) Удрьжамся, назжся отъ нѣчто; **воздéрживаться, покрѣни́ться**. *Въздрьжамся отъ гаденє. Въздрьжася, та нѣма плачь.* 2) Надрьжамся да съмъ готовъ за нѣчто.

Въздрьжание, *с. ср.* отъ **въздрьжамь** и **въздрьжамся**.

Въздухъ, *с. м.* 1) Опова нѣчто, което ся намира около земьж-тж, та дъшемъ съ него; **во́здухъ**. *Издвигнжся на въздуха*, сир. изкачися на въсоко въ въздуха; **поднялся въ во́здухѣ**. *Прѣдъ очи-тъı ти, а не видишь го.* Гат. — Въздухъ. 2) Казвася и за: въ какъвъ рядъ ся намира врѣмя-то прѣзъ годинж-тж на едно мѣсто, влажно ли е или сухо, горящо ли е или студено и проч.; **кли́матъ**. *Въздухъ-тъ на това мѣсто много ми помогнж.*

Въздъ́хамь (да въздъ́хнж), *гл. ср.* в. **въздъ́шамь**.

Въздъ́ханіе, *с. ср.* отъ **въздъ́хамь**. Въздъшание.

Въздъ́хнж, ешь, — нжлъ, *гл. свр.* отъ **въздъ́хамь**. Да въздъхнж.

Въздъ́хамь, в. **въздъ́шамь**.

Въздъ́хнж, ешь, — нжлъ, *гл. свр.* отъ **въздъ́шамь**. Да въздъхнж; **вздохну́ть**.

Въздъ́шка, *с. ж.* Кога въздъхне нѣкой, въздъхане; **вздохъ**.

Въздъ́шамь (да въздъ́хнж), *гл. ср.* Въздъхамь, въздъхамь, дъшж яко и проточено отъ скръбь или отъ каквж да е неволж; **вздыха́ть, воздыха́ть**.

Сѣди овчарь на бѣлъ камъкъ,
Хуркъı пяше и въздъшна *Пѣс.*

Въздъ́шание, *с. ср.* отъ **въздъ́шамь**. Въздъхане; **вздыха́ніе, воздыха́ніе**.

Възе́лница, в. **возúлница**.

Възéмж, ешь, възе́лъ, *гл. свр.* отъ **възúмь**.

мамь. Да вземѫ, да уземѫ. — менъ́ый, *прич. стр.* Вземенъ, взятый, уземенъ, узятый; взя́тый.

Възи́дѫ, ешь, — идо́хъ, — ишьлъ, *гл. свр.* отъ **възи́ждамь**; подня́ться, взойти́.

Възи́ждамь (да възи́дѫ), *гл. ср.* За хлѣбъ, за тѣсто, кога кисне, издувамся, шюпвамь; **всходи́ть, подыма́ться** (о тѣстѣ при броже́нїи). *Хлѣбъ-тъ възиде;* тѣсто взошло́.

Възи́ждание, *с. ср.* отъ **възи́ждамь**.

Възи́мамь (да възе́мѫ), *гл. д.* Взимамь, узимамь.

Възи́маніе, *с. ср.* Взиманѣ, узиманѣ.

Възка́чвамь и възка́чювамь (да възка́чѭ), *гл. д.* 1) Качвамь възъ нѣчто или на нѣчто; **подыма́ть вверхъ, взноси́ть, взводи́ть.** *Възкачи го изъ стлъбѫ-тѫ. Възкачихъ го на стрѣхѫ-тѫ.* 2) Вдигамь цѣнѫ-тѫ на нѣчто, правѭ го по́-скѫпо; **вздорожи́ть.** *Брашнари-ти възкачихѫ брашно-то.* 3) Въсѣдамь, яхамь; **сади́ться на ло́шадь.**

Послушна ѭ добъръ юнакъ,
Та възкачи добра коня,
Па излѣзе на изтока. *Пѣс.*

— **мся**, 1) *гл. възвр.* Възлизамь, качвамся; **всходи́ть, взлѣза́ть, взбира́ться, подыма́ться** *Възкачихся на дрьво-то. Възкачихся възъ планинѫ-тѫ. Възкачихся на коня.* 2) *гл. стр.* Бывамь възкаченъ; **взноси́ться, быть взноси́му.** 3) Оскѫпвамь; **вздорожа́ть.** *Стока-та ся възкачи.* — **ванъ́ый**, *прич. стр.* — *Възкачихся на прѣстола,* въцарихся.

Възка́чваніе и възка́чюваніе, *с. ср.* отъ **възка́чвамь и възка́чвамся.**

Възка́чѭ, ишь, — **чилъ** *гл. свр.* отъ **възка́чвамь.** 1) Да изкачѫ горѣ, нагорѣ; **подня́ть, взнести́.** 2) Да вдигнѫ цѣнѫ-тѫ; **вздорожи́ть.** 3) Да въсѣднѫ, да яхнѫ. — **ченъ́ый**, *прич. стр.;* **по́днятый куда́, взнесённый.**

Възкла́нямь (**възклоня́вамь, да възклоня́**), *гл. д.* Възпирамь, възсланямь възъ нѣчто; **прислоня́ть.** *Възклони го възъ дрьво-то.* — **мся**, 1) *гл. възвр.* Възсланямся, възпирамся; **прислоня́ться, опира́ться.** *Възклонихся възъ стѣнѫ-тѫ.* 2) *гл. свр.* Бывамь възклоненъ; **быть присла́ниваему.**

Възкла́нянаніе, *с. ср.* отъ **възкла́нямь**; **прислоне́ніе.**

Възклоня́, **и́шь**, — **ни́лъ**, *гл. свр.* отъ **възкла́нямь**; **прислони́ть.** — **не́ный**, *прич. стр.;* **прислóненный.**

Възклоня́вамь, *гл. мн.-кр.* отъ **възкла́нямь.**

Възкру́ша, *с. ж.* Дрьво *Sorbus aucuparia* и неговъ́й плодъ, брѣкы́ня, калина, мяко дрьво, оскрушя, скорушя, смрьдлика; **рябúна.**

Възкрѣ́свамь и възкрѣ́сувамь (да **възкрѣ́сѭ, възкрѣ́снувамь**), *гл. ср.* Оживѣвамь отъ мрьтвъ; **воскреса́ть.** *Христосъ възкрьснѫ;* **Христо́съ воскре́съ.**

Възкрѣ́сваніе и възкрѣ́суваніе, *с. ср.* Оживѣваніе отъ мрьтвъ; **воскресе́ніе.**

Възкрьсе́ніе, *с. ср.* Праздникъ за спомянъ какъ Исусъ Христосъ е възкрьснѫлъ; Великдень; **Свѣтлый Пра́здникъ, Па́сха.**

Възкрѣ́снувамь, *гл. уч.* отъ **възкрѣ́сѭ.**

Възкрѣ́снуваніе, *с. ср.* отъ **възкрѣ́снувамь.**

Възкрѣ́сѭ, ешь, — **нѫлъ**, *гл. свр.* отъ **възкрѣ́свамь**; **воскре́снуть.**

Възкрьсѫ́, и́шь, — **сúлъ**, *гл. свр.* отъ **възкрѣ́шамь**; **воскреси́ть.** — **се́нъый**, *прич. стр.;* **воскрешённый.**

Възкрьсúавамь, *гл. мн-кр.* отъ **възкрѣ́шамь.**

Възкрьсúаваніе, *с. ср.* отъ **възкрьсúавамь.**

Възкрѣ́шамь (**възкрьсúавамь, да възкрьсѫ́**), *гл. д.* Оживявамь, съживявамь умрѣлъ человѣкъ, давамь му пакъ животъ; **воскреша́ть.** *Иисусъ Христосъ възкрьси Лазарка.*

Възкрѣ́шаніе, *с. ср.* отъ **възкрѣ́шамь**; **воскреше́ніе.**

Възкрѣ́шѭ, *гл. свр.* отъ **възкрѣ́шамь**; **поддержа́ть, подкрѣпи́ть.** — **не́ный**, *прич. стр.*

Възкрѣ́пямь (да **възкрѣ́пѭ**), *гл. д.* Подкрѣпямь, поддръжямь; **подде́рживать, подкрѣпля́ть.** — **мся**, *гл. възвр.* и *стр.*

Възкъúсвамь, възкъúсувамь и възкъúснувамь (да **възкъúснѫ**), *гл. ср.* Завирамь, ставамь кúселъ; **вскúса́ть, раскúса́ть.** *Тѣсто-то възкъúснѫ;* тѣсто **вскúсло.** — **Възкъúсва ми**, *гл. безл.* Възвира ми; **кипѣть гнѣвомъ.**

Възкъúсваніе, възкъúсуваніе и възкъúснуваніе, *с. ср.* отъ **възкъúсвамь**; **вскúса́ніе.**

Възкъúснѫ, ешь, — **нѫлъ**, *гл. свр.* отъ **възкъúсвамь**; **вскúснуть, раскúснуть.** — **нѫлъый**, *прич.* Что е станѫлъ кúселъ; **вскúсшій.**

Възла́гамь (да **възло́жѫ**), *гл. д.* Турямь възъ нѣчто, изправямь възъ нѣчто; **возлага́ть, прислоня́ть.** *Възложи го възъ санджка.* — **мся**, *гл. възвр.* и *стр.*

Възла́ганѣ, *с. ср.* отъ **възла́гамь.**

Възла́зямь, в. **възли́зямь.**

Възла́зяніе, *с. ср.* отъ **възла́зямь.** Възлизанѣ.

Възли́зямь и възла́зямь (**възлѣ́зямь, да възлѣ́зѫ**), *гл. ср.* Възкачвамся, изкачвамся нагорѣ или горѣ; **всходи́ть, восходи́ть,** подниматься кверху или наверхъ, **взлѣза́ть, взбива́ться, взбира́ться, вскараби́каться.** *Насилѫ възлизямь възъ стлъ-*

бж-тж; съ трудóмъ поднимáюсь на лѣстницу. *Възлѣзохъ на планинж-тж.*

Възлúзание, *с. ср.* отъ **възлúзамь**. Възлазяне; **восхóдъ, всходъ, възлѣзáніе.**

Възлóжїж, ишь, — жилъ, *гл. свр.* отъ **възлáгамь**. — **женъ**, *прич. стр.*

Вѝзло, *нар.* Хжзло, много бързо, якж-тж.

Възлѣгáмь (да възлѣжѝж), *гл. д.* Залягамь, залисямь. — **амся**, *гл. възвр.* Залягамся, залисвамся, заплесвамся.

Възлѣжѝж (ешь, — лѣгáхъ, — галъ), *гл. свр.* отъ **възлѣгáмь**. Да залъжѫ, да залишѫ. — **жѝжся**, *гл. възвр.* Да ся залъжѫ, да ся залишѫ.

Тамъ си има (Райко) доста побратимъ,
Да ся не възпе, да ся не възлъже. *Пѣс.*

Възлѣзáмь, *гл. мр-кр.* отъ **възлúзамь**.

Възлѣзáніе, *с. ср.* отъ **възлѣзáмь**.

Възлѣзѫ, ешь, — зохъ, — злъ, *гл. свр.* отъ **възлúзамь** и **възлáзямь**; **взойтú, подúйться наверхъ, възлѣзть, вскарáбкаться, взобрáться.**

Възмúсамь (да възмѣсѫ), *гл. д.* Захващамь, подкачямь, подмисамь, градѫ сватбѫ.

Добружа сватбѫ възмиса,
Че ми скалеса Добружа
До три стотинъ сваторъ. *Пѣс.*

Възмúсаніе, *с. ср.* отъ **възмúсамь**.

Възмóжнъ, — жна и **— женъ, жна, жно**, *пр.* 1) Что ся може, что може да бѫде; **възмóжный, стáточный, сбúточный.** 2) Който си има нѣчто имане, имотенъ, имовитъ; **имѣющій срéдства жить, состоúтельный.** — **жно**, *нар.* Кога нѣчто може да стане, да го бѫде; **възмóжно.**

Възмúслювамь (да възмúслѭ), *гл. ср. в.* **възмúшлúвамь.**

Възмúслѭ, ишь — лилъ, *гл. свр.* отъ **възмúслювамь** и **възмúшлúвамь.**; **вознамéриться.**

Възмúшлúвамь (да възмúслѭ), *гл. ср.* Възмислювамь, намислювамь, турямь си на умъ да направѭ нѣчто; **вознамéриваться.**

Възмúшлúваніе, *с. ср.* отъ **възмúшлúвамь.**

Възмѣздѫ, ѝшь, — дúлъ, *гл. свр.* отъ **възмѣздúвамь**; **вознагради́ть.** — **дѣ́нъ**, *прич. стр.;* **вознагражде́нный.**

Възмѣздúвамь (да възмѣздѫ), *гл. д.* Заплащамь нѣкому за нѣчто; **вознагражда́ть.** *Възмездихъ го добрѣ.* — **мся**, *гл. стр.;* **вознагражда́ться.**

Възмѣздúваніе, *с. ср.* отъ **възмѣздúвамь**; **вознагражде́ніе.**

Възмѣ́жѫ, ишь, — силъ, *гл. свр.* отъ **възмúсамь.**

Вѣзнакъ, *нар.* По гръба, гръбомь, съ лице-то нагорѣ; **взничь, на́взничь.** *Падж възнакъ*, по гръба си; **палъ на́взничь.**

Възна́сямь, *гл. д.* Възносямь, нося нагорѣ; **изна́шивать.**

Възна́сяніе, *с. ср.* отъ **възна́сямь**; **изна́шиваніе.**

Възненавúдж, ишь, — дѣлъ, *гл. свр.* отъ **възненавúждамь**. Да намразѫ; **возненави́дѣть.** — **дѣ́нъ**, *прич. стр.* Намразенъ; **возненави́дѣнный.**

Възненавúждамь (да възненавúдж), *гл. д.* Начинамь да ненавиждѫ, намразвамь; **возненави́дѣть.**

Възненавúжданіе, *с. ср.* отъ **възненавúждамь**; **возненави́дѣніе.**

Възнесе́ніе, *с. ср.* Празникъ за спомянъ, какъ Исусъ Христосъ ся е възнесълъ на небеса; в. **Спасовъ день.**

Възнесѫ́, е́шь, — нёсохъ, — слъ, *гл. свр.* отъ **възно́сямь, възна́сямь** и **възнúсамь.** 1) Да занесѫ горѣ; **взнести́, взнесть.** 2) Да повдигнѫ, да въздигнѫ, да похвалѫ; **вознести́, возне́сть, восхвали́ть.** — **се́нъ**, *прич. стр.;* **взнесённый.**

Възнúсамь (да възнесѫ́), *гл. д. в.* **възно́сямь**; **взноси́ть.** — **мся**, *гл. възвр.* Издигамся високо; **взноси́ться.**

Възнúсаніе, *с. ср.* отъ **възнúсамь**; **взноше́ніе.**

Възно́свамь и **възно́сувамь**, *гл. мн-кр.* отъ **възно́сямь.**

Възно́сямь (възно́свамь, да възнесѫ́), *гл. д.* Възнасямь, възнисамь: 1) Нося нагорѣ-износямь горѣ, възкачвамь; **взноси́ть, возноси́ть.** *Възнесъ го възъ стлъбж-тж.* 2) Навдигамь нѣкого, въздвигамь, хвалѫ; **возноси́ть, восхвали́ть.** *Твръдѣ го възнесе.* — **мся**, *гл. възвр.* 1) Издвигамся, възкачвамся на високо; **возноси́ться.** 2) Навдигамся, голѣмѫся, горджся; **возноси́ться, нести́ высоко́ себú, нести́ся, горди́ться, кичúться.** 3) *гл. стр.* Бывамь възносянъ; **быть взноси́му.** — **сянъ**, *прич. стр.*

Възно́сяніе, *с. ср.* 1) Носене нагорѣ, възкачване; **взноше́ніе.** 2) Навдигане, голѣмене; **го́рдость, надме́нность, кичúвость.**

Възогнѣ́ня (възъ огъня), като *нар.* Надъ огъня, при огъня, при огнище-то; **у огня́.** *Сѣдж възогня.*

Възпúвамся (да ся възпúжѫ), *гл. об.* Удрямь го на пиене, запивамся; **запива́ть.**

Възпúрамь (да възпрѫ), *гл. д.* 1) Въздръжямь, поспирамь; **въздéрживать, сдéрживать.** *Въспирай го да не бръза, та да въ стигнѫ.* 2) Запирамь, спирамь нѣкого, нѣчто да не врьви, да не работи, да не врьши нѣчто; **остана́вливать, останови́ть.** *Възпри водяницж-тж. Азъ подка-*

чихъ да казвамъ, а той мя възпрѣ 3) Възславямъ, възкрѣпвамъ да стои, да ся опира възъ, до нѣчто; **прислони́ть.** *Възпри го до стѣнѫ-тѫ.* 4) Запирамъ отъ нѣчто, забранямъ нѣкому нѣчто; **воспреща́ть, запреща́ть.** *Възпирать да ся колять агнета прѣди Гергёвъ день. Възпрѣ го отъ вино,* забрани му да пие вино; **запрѣти́лъ ему́ вино́.** 5) *гл. ср.* Запирамся, спирамъ. *Възпрѣхмы на кладенеца да напоимъ коне-ты;* **остановѝлись у коло́дца, что́ бы напои́ть лошаде́й. — мся,** *гл. възвр.* 1) Запирамся, спирамся, застаямъ; **остана́вливаться.** *Възпирамся да тя чакамъ. Възпрѣхмыся да си починемъ.* 2) Възславямся; **прислони́ться.** *Възпрѣхся на дрво-то.* 3) *гл. стр.* Бивамъ възпрѣнъ; **остановля́ться.** *Конь-тъ е какоглавъ, като понесе, мжчно ся въспира.* — **ранъ**ый, *прич. стр.*

Възпи́ранїе, *с. ср.* отъ **възпи́рамъ** и **възпи́рамся.** 1) Въздрьжание; **сде́рживаніе.** 2) Запиране, спиране; **остана́вливаніе, остано́вка.** 3) Възславяне; **присла́ниваніе.**

Възпи́ѭся, ешся, — и́лся, *гл. свр.* отъ **възпи́вамся.** Да ся запиѭ; **запи́ть.**

Възпра́вѩ, ишь, — вилъ, *гл. свр.* отъ **възпра́вямъ.** Да изправѭ. — **вен**ый, *прич. стр.* Изправенъый правъ.

Възпра́вямъ (да възпра́вѩ), *гл. д.* 1) Онова, что лѣжи, сѣди или ся тръкала, изправямъ да стои право; **сидя́чее или лежа́чее подима́ть и поста́вля́ть въ стоя́чее положе́ніе, ста́вить на́ ноги.** *Дѣтя-то падѫ, възправи го. Бъкълъ-тъ ся катури, та го възправихъ да не ся излѣе. Възправямъ снопе-то да сѫхнѫть. Възправи тоягѫ възъ стѣнѫ-тѫ.* 2) Въ училище: за наказание ученикъ за нѣчто вдигамъ го да стои правъ; **въ школѣ: ста́вить на́ ноги ученика́ въ наказа́ніе за что.** *Не си го знаахъ (урока), та мя възправяхѫ.* — **мся,** *гл. възвр.* 1) Изправямся правъ, ставамъ на крака; **подниа́ться, стать на́ ноги.** 2) Стоѭ правъ прѣдъ нѣчто. *Възправился прѣдъ иконѫ-тѫ. Възправился като пѣтелъ на врата.* 3) За животно: изправямся, та стоѭ само на задни-тъı крака; **становѝться на дыбы́.** *Конь-тъ ми ся възправя.* 4) Завзимамся, оправямся, въздигамся, замогвамся слѣдъ изпадание; **подниа́ться, оправля́ться, поправля́ться.** 5) *гл. стр.* Бивамъ възправенъ. — **вян**ый, *прич. стр.*

Възпра́вяне, *с. ср.* отъ **възпра́вямъ.**

Възпра́швамъ (да възпра́шѫ), *гл. д.* Казвася за царевицѫ, за брьбой и др. дѣто растѫть: възравямъ, възривамъ възъ тѣхъ прьсть-тѫ, та гъı отрупвамъ въ коренѣа.

Възпра́шване, *с. ср.* отъ **възпра́швамъ.**

Възпра́шѫ, ишь, — шилъ, *гл. свр.* отъ **възпра́швамъ.**

Възпридобъ́ивамъ (да възпридобъ́ѭ), *гл. д.* Нѣчто изгубено спечалвамъ пакъ; **прiобрѣта́ть сно́ва поте́рянное.** *Възпридобыхъ си изгубено-то.*

Възпридобъ́иване, *с. ср.* отъ **възпридобъ́ивамъ.**

Възпридобъ́ѭ, ешь, — би́лъ, *гл. свр.* отъ **възпридобъ́ивамъ.** — **бъ́ит**ый, *прич. стр.*

Възпрѣ́твамъ (да възпрѣ́тѭ), *гл. д.* За дрѣхъı-тъı: Запрѣтвамъ, упрѣтвамъ, възсуквамъ, възсучѫмъ, засуквамъ, засучѫмъ; **засуча́ть, засу́чивать, завора́чивать.** *Възпрѣтвамъ си ржкавъı-тъı. Възпрѣтни си полъı-тъı.* — **мся,** *гл. възвр.* 1) Запрѣтвамся, упрѣтвамся, възсучѫмся, засучѫмся; **засуча́ться, загиба́ться.** *Възпрѣтнися, та брькни въ водѫ-тѫ.* 2) Всуквамся, усуквамся, възсучѫмся, запрѣтвамся, упрѣтвамся на нѣчто да го направѭ. *Възпрѣтнися на ливадѫ-тѫ, та ѫ окоси.* 3) *гл. стр.* Бивамъ запрѣтнѫтъ.

Възпрѣ́тнувамъ, *гл. уч.* отъ **възпрѣ́тнѫ.**

Възпрѣ́тнуване, *с. ср.* отъ **възпрѣ́тнувамъ.**

Възпрѣ́тнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. свр.* отъ **възпрѣ́твамъ; засуча́ть.** — **нѫт**ый, *прич. стр.* 1) Засуканъый, възсуканъый, възвитъый; **засу́ченный.** 2) Който има дрѣхѫ-тѫ си възсуканѫ; опрѣтнѫтъый, запрѣтнѫтъый.

Възпрѭ, ешь, — прѣлъ, *гл. свр.* отъ **възпи́рамъ.** 1) Да въздрьжѭ. 2) Да запрѭ; **останови́ть.** 3) Да възслонѭ; **прислони́ть.** — **прѣнъ**ый, *прич. стр.* 1) Запрѣнъый; **остано́вленный.** 2) Възслоненъый; **прислонённый.**

Възра́вямъ (да възро́вѩ), *гл. д.* Заравямъ, възпрашвамъ. *Възравямъ брьбоа.* — **мся,** *гл. стр.* Заравямся, възпрашвамся. — **вян**ый, *пр. стр.*

Възра́вяне, *с. ср.* отъ **възра́вямъ.**

Възра́двамъ и възра́дувамъ, *гл. д. свр.* Да зарадвамъ, да направѭ нѣкого да ся зарадва; **обра́довать. Да ся възра́двамъ,** *гл. възвр.* Да ся зарадвамъ; **обра́доваться.** — **ван**ый, *прич. стр.* Зарадванъый; **обра́дованый.**

Вѣ́зрастникъ, *с. м.* в. **врьстни́къ.**

Вѣ́зрастница, *с. ж.* в. **врьстни́ца.**

Вѣ́зрастнъый, — стнъ и — стенъ, стна, стно, *пр.* Что е на възрастъ, пораслъый, врьстнъый; **взро́слый.**

Вѣ́зрастъ, *с. м.* в. **врьсть.**

Възро́вѩ, ишь, — вилъ, *гл. свр.* отъ **възра́вямъ.** Да заровѭ, да възпрашѭ. — **вен**ый, *прич. стр.* Заровенъый, възпрашенъый.

Възрѣ́вамъ (да възрѣ́ѭ), *гл. д.* Вторъый пѫть оконавамъ посѣяно, та отрупвамъ коренѣа му съ прьсть.

Възрѣ́ване, *с. ср.* и
Въ́зрѣвъ, *с. м.* отъ **възрѣ́вамъ.**
Възрѣ́хъ, ешь, — **рѣ́лъ,** *гл. свр.* отъ **възрѣ́вамъ.** — **рѣ́тъ, рѣ́тый,** *прич. стр.*
Възсла́нямъ (възслонѧ́вамъ, да възслонѧ́), *гл. д.* Катурямъ нѣчто да полѣгне нѣколко възъ друго нѣчто и да опре въ него съ горний си край; възпирамъ, възкланямъ; **прислоня́ть.** — **мся,** 1) *гл. възвр.* Облѣгамся, полѣгвамъ възъ нѣчто; **прислоня́тьси.** *Възслонися възъ стѣнѫ-тѫ.* 2) *гл. стр.* Бивамъ възслоненъ: **быть прислаѧ́ниваему.**
Възсла́нѧне, *с. ср.* отъ **възсла́нямъ** и **възсла́нямся; прислóнка, прислóнъ, прислонéніе.**
Възслонѧ́хъ, ѧшь, — **ѧ́лъ,** *гл. свр.* отъ **възсла́нямъ; прислоня́ть.** — **нѣ́тый,** *прич. стр.;* **прислóненный.**
Възслоня́вамъ, *гл. мн-кр.* отъ **възсла́нямъ; прислаѧ́нивать.**
Възслоня́ване, *с. ср.* отъ **възслоня́вамъ; прислаѧ́ниваніе.**
Възсу́квамъ и **възсу́кувамъ,** *гл. мн-кр.* отъ **възсу́чамъ.**
Възсу́кване, *с. ср.* отъ **възсу́квамъ.**
Възсу́чѫ, ешь, — **су́калъ,** *гл. свр.* отъ **възсу́чамъ; засучи́ть. Възсу́канъый** и **възсу́ченый,** *прич. стр.* 1) Засуканый, възвитый, възпрѣтѧ́тый; **засу́ченый.** 2) Който има дрѣхѫ-тѫ си възсуканѫ; възпрѣтѧ́тый, опрѣтѧ́тый.
Възсу́чамъ (възсу́квамъ, да възсу́чѫ), *гл. д.* Възвивамъ, засучамъ нагорѣ, възпрѣтвамъ, запрѣтвамъ, опрѣтвамъ; **засуча́ть, засу́чивать, заворáчивать.** *Възсучи си ржавыты.* — **мся,** 1) *гл. възвр.* Възвивамся, засучамся; **засуча́ться, загиба́ться.** 2) Засучамъ си дрѣхѫ, възпрѣтвамся, опрѣтвамся. *Възсучися, таче тогава хващай.* 3) Всуквамся, усуквамся, засучамся, възпрѣтвамся, запрѣтвамся, опрѣтвамся на нѣчто да го свршѫ. *Възсукася на дрьва-та, та гы насѣче.* 4) *гл. стр.* Бивамъ възсуканъ; **засуча́ться, быть засу́чиваему.** — **чанъый,** *прич. стр.*
Възсу́чане, *с. ср.* 1) отъ **възсу́чамъ; засу́чиваніе.** 2) отъ **възсу́чамся.** Възпрѣтване, опрѣтване.
Възсѣ́дамъ (да възсѣ́дѧ), 1) *гл. ср.* Сѣдамъ на възсо, на челно мѣсто; **возсѣда́ть.** *Възсѣдѧ на прѣстола.* 2) *гл. д.* Възсѣдамъ, връзсѣдамъ, яхамъ. *Възсѣдни, па тогава припусти.*
Възсѣ́дане, *с. ср.* отъ **възсѣ́дамъ.**
Възсѣдла́вамъ (да възсѣдла́ѧ), *гл. д.* Турямъ сѣдло на конь, обсѣдлавамъ, осѣдлавамъ; **осѣдливать.**
Възсѣдла́ване, *с. ср.* отъ **възсѣдла́вамъ.**
Възсѣдла́ѧ, ешь, — **ла́лъ,** *гл. свр.* отъ **възсѣдла́вамъ.** Да обсѣдлаѧ, да осѣдлаѧ; **осѣдла́ть.** — **ла́нъый,** *прич. стр.* Обсѣдланый, осѣдланый; **осѣдланный.**
Възсѣдѧ́, ешь, — **ѧлъ,** *гл. свр.* отъ **възсѣ́дамъ; возсѣсть.** — **ѧ́тый,** *прич. стр.* Възсѣдѧтый.
Възсѣду́шкы, *с. ж. мн.* в. **възсѣду́шкы.**
Възтега́рка, в. **възтяга́рка,**
Възтекѫ́, течéшь, — **тéкохъ,** — **тéклъ,** *гл. свр.* отъ **възти́чамъ.** 1) Да ся затекѫ нагорѣ; **взбѣжа́ть.** 2) Да притекѫ, да придойдѫ.
Възти́чамъ (да възтекѫ́), *гл. ср.* 1) Възкачвамся възъ нѣчто тичѣшкомъ; **вабѣга́ть.** 2) За водѫ: притичамъ, придохождамъ; **прибывáть (о водѣ въ рѣкáхъ).** 3) Отичамъ; **отекáть, нýхнуть.** *Ухапало го нѣчто, та му възтекла ржка-та.*
Възти́чане, *с. ср.* 1) **Взбѣга́ніе.** 2) Притичане, придохождане. 3) Отичане; **отекáніе.**
Възто́къ, *с. м.* Онаа страна на небо-то, на земѫ-тѫ, дѣто изгрѣва слънце-то; изтокъ; **востóкъ.**
Възто́чный, — **чьнъ** и — **ченъ, чна, чно,** *пр.* Что е на възтокъ или отъ възтокъ; източный; **востóчный.** *Възточный вѣтръ.*
Възтрѣ́свамъ (да възтрѣ́сѫ), *гл. д.* Потрьсвамъ, потражвамъ. *Дѣто го възтрьсишь, тамъ ся намира.*
Възтрѣ́сване, *с. ср.* отъ **възтрѣ́свамъ.**
Възтрѣ́сѫ, ишь, — **силъ,** *гл. свр.* отъ **възтрѣ́свамъ.** Да потрьсѫ, да потражѫ; **поискáть.** — **сенъый,** *прич. стр.* Потрьсенъый, потраженый.
Въ́зтрѣбъ, *с. м.* Мѣсто въ селскѫ кѫщѫ, дѣто ся туряатъ впрягнѫтъ и наряденъ дрѣхы-ты, постилкы-ты, халища-та и проч.; юкъ. *Имамъ си едно магаренце, утренѫ го натоварѫмъ, вечеръ го разтоварѫмъ.* Гат. — Възтрѣбъ.
Възтяга́рка, *с. ж.* Тояга съ разсохѫ на врьха, съ който ся помага на товарене и разтоварване конь; вастогарка, ластоварка, лостагарка, мьстягарка, остягарка, помагалка, товарникъ, товарница, индивакъ, индивачка.
Възхва́лѧ, ишь, — **лилъ,** *гл. свр.* отъ **възхва́лямъ; восхвалúть.**
Възхвалѧ́вамъ и
Възхва́лямъ (да възхва́лѧ), *гл. д.* Възпосямъ съ похвалы; **восхваля́ть.**
Възхвалѧ́ване и
Възхва́лянне, *с. ср.* отъ **възхвалѧ́вамъ** и **възхва́лямъ.**
Възчю́двамся (да ся възчю́дѫ), *гл. об.* Въздивявамся, подивявамся, замайвамся, почюдвамся, зачюдвамся, удивявамся; **удив-**

ля́ться, изумля́ться, приходи́ть въ недоумѣніе. *Възчюдихся като го видѣхъ. Възчюдихся что да чинѫ.*

Възчю́дваніе, *с. ср.* отъ **възчю́двамся.**

Възчю́дѫ (да ся), **ишь,—дился,** *гл. свр.* отъ **възчю́двамся.**

Възча́камъ, *гл. свр.* отъ **възча́квамъ.** Да почакамъ; **подождя́ть.**

Възча́квамъ (да възча́камъ), *гл. д.* Почаквамъ нѣколко; **подожда́ть.** *Да възчакамы да дойджть всички.*

Възча́кваніе, *с. ср.* отъ **възча́квамъ; подожда́ніе.**

Възъ, *прѣдл.* Изричася и **возъ** и ся употрѣбява и отдѣлно и съставенъ съ другы рѣчи. Отдѣлно прѣдъ имя и мѣстоимение тоя прѣдлогъ, както и **врѫзъ** показва: 1) Отгорѣ на, надъ, врьху; **на, надъ, сверхъ.** *Сложи го възъ (врѫзъ) стола;* **положи́ его́ на столъ** *Надняхъ възъ камыкъ;* **я упа́лъ на ка́мень.** *Ножъ му виси възъ главѫ-тѫ;* **ножъ виси́ть надъ голово́ю его́.**

Облѣчи сукно мораво,
Възъ мораво-то алено,
Врѫзъ алено-то златено. *Пѣс.*

2) Нагорѣ по; **на, по (движе́ніе вверхъ).** *Качвамыся, врьвимъ възъ (врѫзъ) планинѫ-тѫ;* **поднима́емся, идёмъ на́ гору.** *Покатерихмся възъ дрьво-то;* **полѣзли на де́рево.** *Лази възъ стѣнѫ-тѫ;* **ла́зить вверхъ по стѣнѣ.** *Бръза като гущеръ възъ баиръ.* 3) Срѣщѫ, насрѣщѫ, врьху; **противъ, на.** *Той отиде възъ (врѫзъ) Нѣмеца да ся бие;* **онъ пошёлъ войно́ю на Нѣмца.** *Всички-ты сѫ ся повдигнѫли, възъ него;* **всѣ возста́ли про́тивъ него́.** *Налитамъ възъ нѣкого, възъ нѣчто;* **броса́ться, кида́ться, напада́ть на кого́, на что.** 4) Отгорѣ още, освѣнь; **сверхъ, кро́мѣ.** *Възъ (врѫзъ) заплатѫ-тѫ той мя благодари и сто грошя;* **сверхъ жа́лованья онъ далъ мнѣ и сто піа́строаъ въ награ́ду.** *Възъ триста-та има и нѣчто врьхнинѫ;* **три́ста съ чѣмъ-то.** *Възъ това;* **сверхъ того́.** *Възъ всичко това;* **сверхъ всего́ э́того.** 5) По; **по, во.** *Заплатихъ му сукно-то възъ (врѫзъ) тридесять грошя аршина;* **я заплати́лъ ему́ за сукно́ по тридцати́ піа́стровъ за арши́нъ.** *Възъ колко врьви така жлѣтица?* **во ско́лько хо́дитъ э́тотъ черво́нецъ?** *Иде възъ десять грошя ока-та;* **прихо́дится по десяти́ піа́стровъ о́ка.** 6) Отгорѣ, врьху; **за, на.** *Азъ наддадохъ, та останѫ възъ (врѫзъ) мене стока-та;* **я наддалъ цѣну и това́ръ оста́лся за мно́ю.** *На дѣленье-то кѫщата останѫ възъ мене;* **при дѣле́ніи домъ оста́лся за мно́ю.** *Минувать възъ мене двѣстѣ грошя;* **за мно́ю бу́детъ двѣсти піа́стровъ.** *Възъ него врѣгать, възъ него стоваркать всичкѫ-тѫ винѫ;* **на него́ сва́ливаютъ всю вину́.** *Всичкый товаръ пада възъ мене;* **вся тя́жесть лежи́тъ на меня́.** 7) У, при; **у, съ, при.** *Азъ не носѫ възъ (врѫзъ) себе пары;* **я не ношу́ у себя́, при себѣ де́негъ.** *Нс ся намѣри ничто възъ него;* **ничего́ не на́йдено при нёмъ.** 8) Стояніе: при, до, кодъ, у; **во́злѣ, ря́домъ, при, у.** *Сѣди възъ мене;* **сидѣ́ть во́злѣ меня́, ря́домъ со мно́ю.** *Той є на работѫ възъ уйка си;* **онъ на слу́жбѣ у своего́ дя́ди.**

Спала мома-та, что спала,
Кога ся отъ съпъ събуди,
Възъ нежъ сѣдятъ три момы,
Три момы, три самодивы. *Пѣс.*

9) Движеніе: при, кодъ; **къ.** *Доведи го възъ мене;* **приведи́ его́ ко мнѣ.** *Иди възъ Стояна;* **поди́ къ Стоя́ну.**

Юпаци ми сѫ излѣзли
И Милицѫ ми хванѫли,
Възъ войводѫ ѫ завели. *Пѣс.*

10) Като нарѣчие, употрѣбявася: *а)* Прѣдъ прилагателны качественъ и произведенъ отъ тѣхъ нарѣчия, еднакво съ *при, у* и *ж*, за да показва качество-то слабо, въ малкѫ мѣрѫ, както въ Русскый языкъ окончание **ова́тый, ова́то,** и въ такъвъ случай ся изрича съ ударение; *въ́зъ-бѣлъ,* при́-бѣлъ, у́-бѣлъ, ѫ́-бѣлъ, нѣколко бѣлъ; **бѣлова́тый.** *Въ́зъ-бѣ́ло;* **бѣлова́то.** *Въ́зъ-высокъ, въ́зъ-высоко;* **высокова́тый, высокова́то.** *Въ́зъ-низъкъ, въ́зъ-низко;* **низкова́тый, низкова́то.** *Въ́зъ-кыселый, въ́зъ-кысело;* **кысло-ва́тый, кисловато.** *Въ́зъ-остръ;* **острова́тый.** *Въ́зъ-мѫченъ, въ́зъ-мѫчно;* **трудновáтый, трудновáто.** *Въ́зъ-грозенъ, въ́зъ-грозно;* **дурновáтый, дурновáто.** *Въ́зъ-глухъ;* **глуховáтый.** *Въ́зъ-слѣпъ;* **слѣповáтый.** *Въ́зъ-кѫдръ, въ́зъ-кѫдрю;* **кудревáтый, кудревáто.** *Въ́зъ-малъкъ, въ́зъ-малко;* **маловáтый, маловáто** и проч. *б)* При безличны глаголы съ лично мѣстоимение въ дателенъ падежъ прѣдъ тѣхъ, каквото что сѫ: *ми ся иска, ти ся спи, му ся ядс* и т. п. за да покаже: нѣколко, малко нѣчто, и въ такъвъ случай **възъ,** както и *при* въ това знаменованіе, ся изрича съ ударение. *Въ́зъ ми ся иска,* при ми ся иска, нѣколко ми ся иска, малко нѣчто ми ся иска; **мнѣ нѣсколько хо́чется.** *Въ́зъ ти ся спи,* малко нѣчто ти ся спи; **тебѣ нѣсколько хо́чется спать.** *Въ́зъ му ся ядс,* пска му ся малко да яде; **ему́ хо́чется нѣсколько ѣсть.** И съ отрицателнѫ частицѫ *нс: Въ́зъ не ми ся сѣди, въ́зъ не ми ся ходи, въ́зъ*

не ми ся слушя, вѣ́зъ не ми ся трѣпи, малко ми ся не ще да сѣдѫ, да ходѫ, да слушамь, да трѣпѫ; мнѣ нѣ́сколько не хо́чется сидѣ́ть, ходи́ть, слу́шать, терпѣ́ть. — С'ставенъ съ другъ рѣ́чь, прѣ́длогъ **въ**зъ показва вдигане, качване нагорѣ, правене нѣ́что накъ или на отвръщане, или полека, но малко, както въ рѣ́чи: *възнося́мь, възли́замь, въздви́гамь, възправя́мь, въздава́мь, възвръщамь, въздръжа́мь, възпи́рамь.* — Прѣ́дъ рѣ́чи, които начинать отъ *к, п, т, х,* и отъ *с, ц, ч, ш, щ,* прѣ́длогъ **въ**зъ, и когато е отдѣ́лно, и с'ставенъ съ тѣхъ, си. изричя *въс:* съ с вм. *з.* — *На-въ*зъ и *на-вр*ъзъ, казвася вмѣсто само **въ**зъ и **вр**ъзъ, въ нѣ́кой отъ знаменованиа-та имъ, както: *врьви на-въ*зъ *планинѫ-тѫ. Зима го на-вр*ъзъ *себе. Товаръ-тъ надтяга на-въ*зъ *сднѫ стран*ѫ. — Знаменование-то на прѣ́длогъ **въ**зъ и **вр**ъзъ прѣ́дъ имена съществителны и мѣ́стоименна може да ся види още и отъ тѣ́на примѣ́ры: *възправи го въ*зъ *стѣнѫ-тѫ;* **прислони́ е**го́ **къ стѣ́нѣ**. *Навелся въ*зъ *сднѫ стран*ѫ; **наклони́лся на одну́ сто́рону**. *Зидъ-тъ ся струпалилъ въ*зъ *тѣхъ, та гы смазалъ;* **стѣна́ обвали́лась на нихъ и раздави́ла ихъ**. *Гля́дамь въ*зъ *нѣ́что;* **смотрѣ́ть на что**. *Опулилъ очи въ*зъ *него;* **вы́пучилъ, вы́пялилъ глаза́ на него́**. *Пушкамь въ*зъ *нѣ́кого;* **стрѣли́ть въ кого́**. *Вѣ́търъ-тъ кара дъ́ма въ*зъ *насъ;* **вѣ́теръ го́нитъ дымъ на насъ**. *Той поялъ въ*зъ *себе всичкы́й дългъ,* да го заплати той; **онъ прия́лъ на себя́ весь долгъ**. *Сѣдѫ́лъ въ*зъ *огня́,* при огня́; **сѣлъ у огня́**, в. **въ**зо**гня́**. *Въ*зъ *разговора отгорѣ ся спрѣпрѣхѫ;* **за разгово́ромъ поссо́рились**. — *Налѣгамь въ*зъ *нѣ́что: а)* Натискамъ го; **давѝть на что**. *б)* Дръжѫ, казвамь, искамь да е, да стане така; **наста́ивать на чѣ́мъ**. — *На-въ*зъ *вѣ́търа,* срѣщѫ вѣ́търа; **противъ вѣ́тра**. *На-въ*зъ *водѫ-тѫ,* срѣщѫ теченне-то на водѫ-тѫ; **про́тивъ тече́нія воды́**. — *Брѣсне го на-въ*зъ *косы́: а)* Отдолу нагорѣ въ косѫ-тѫ; **брить про́тивъ ше́рсти**. *б)* Мѫчи го; **гла́дить противъ ше́рсти**.

Въйво́да и производны-тъ отъ тѫ рѣчь в. при **войво́да**.

Въ́истинѫ, *нар.* Наистинѫ, право; **справедли́во, по́длинно, то́чно**.

Въ́клъый, — **клъ, кла, кло**, *пр.* в. **ва́клъ**ый.

Въл . . . Рѣчи-ты, които начинать отъ **въл**, като **въ́лкъ, въ́лна** и проч., в. на ряда при **влъ . . .**

Вѣ́на вм. **влѣ́на**.

Вѣ́нка, *нар.* Ванка, в. **вънъ**.

Вѣ́нкашний, — **шньнь** и — **шень, шня, шне**, *пр.* **Вѣ́нкашность**, *с. ж.* Външий видъ, външе-то на нѣ́что; **нару́жность, вне́шность**.

Вѣ́нший, — **шньнь** и — **шень, шня, шне**, *пр.* в. **вѣ́нкашний**.

Вънъ, *нар.* Ванъ, вънка, ванка: 1) Нѣ́ вътрѣ нѣ́йдѣ или въ нѣ́что; **вонъ, нару́жи, нару́жѣ**. *Азъ излѣзохъ вънъ;* и **вы́шелъ вонъ**. 2) Нѣ́ въ-кѫщи, на отворено; **вонъ на дворѣ**. *Вънъ е студено;* **на дворѣ́ хо́лодно**. 3) Нѣ́ дома, другѫдѣ; **со двора́**. *Мѫжье-ти отидохѫ вънъ на работѫ;* **мужчи́ны пошли́ со двора́ на рабо́ту, на зарабо́тки**. *Той ходи вънъ по села-та да купува овцѧ;* **онъ ѣ́здитъ по деревня́мъ закупа́тъ ове́цъ**. *Тука* (въ града) *нѣ́ма ничто зло, а вънъ* (по села-та) *да́-ще Господь добро.* 4) Съ прѣ́длогъ *отъ* слѣдъ него: *а)* Нѣ́ въ това мѣ́сто, въ това нѣ́что, за кое е дума-та; **внѣ, за**. *Вънъ отъ цр*ъ*квѫ-тѫ;* **внѣ це́ркви**. *Вънъ отъ града;* **за го́родомъ**. *Извсдохѫ го вънъ отъ града;* **вы́вели его́ за́ городъ**. *Вънъ отъ дръжавѫ-тѫ;* **за грани́цею**. *б)* Освѣнь; **кро́мѣ**. *Вънъ отъ това азъ не съмь ималъ никаквѫ работѫ съ него;* **кро́мѣ э́того я не имѣ́лъ никако́го дѣ́ла съ нимъ**. 5) *Междом.* за нѫдене. *Вънъ! махнися оттука;* **вонъ! вонъ отсю́да! пошёлъ, поди́ вонъ!** — **Вънъ и вънка:** *вънъ* и за близо и за далечь, а *вънка* само за-близо. *Изнеси го вънка;* **вы́неси его́ вонъ**.

Сѣдѫ́ла е Мара вънка задъ кѫщѫ-тѫ,
Въ малѫ-тѫ градинѫ подъ бѣлѫ-тѫ лозѫ. *Пѣс*

— **Изъ-вѣ́нъ и изъ-вѣ́нка** (извънъ, извънка): 1) Вънъ отъ; **внѣ**. *Извънъ града* (вънъ отъ града) *тече рѣка;* **внѣ го́рода течётъ рѣка́**. *Подалъ си главѫ-тѫ извънъ прозорца;* **вы́сунулъ, вы́ставилъ го́лову изъ окна́, въ окно́**. *Не смѣ́е да ся покаже извънъ врата-та;* **не смѣ́етъ показа́ться на у́лицу**. 2) На външи-тѫ, отъ външи-тѫ страни, отъ вънъ: **извнѣ, отвнѣ, снару́жи**. *Аблъка извънъ хубава, а вътрѣ гнила;* **я́блоко снару́жи хоро́шее, а внутри́ гнило́е**.

Изгради въ село черковѫ
Та си ѭ вънтрѣ позлати,
Извънка си ѭ посребри. *Пѣс.*

Дворътъ му загражденъ съ плетъ и покрай плета извънъ насаденъ врьбю. 3) Наустъ, изустъ, отвънъ; **наизу́стъ**. *Той чете молитвы-ты извънъ;* **онъ чита́етъ моли́твы наизу́стъ**. — **На-вѣ́нъ и навѣ́нка** (навънъ, навънка): 1) Вънъ, вънка; **вонъ, нару́жу, на дворъ**.

Снощи навънъ излѣзохъ
Псета-та да си нахранѫ,
Портъ-тъ да си затворѫ,
Прѣлѣзъ да си затрьнѫ. *Пѣс.*

2) Накамъ външнѣ-тѫ странѫ; **наружу.** *Врата-та ся отварнат навънъ;* **дверь отпирается наружу.** *Издавамся, издадено навънъ;* **выдаваться, выступать наружу.** *Ако ти е драга, то нѣ навънъ отъ прага.* — **На-навънъ,** по посокѫ навънъ; **наружу.** *Стѣна-та ся е подала, навелася е на-навънъ;* **стѣна навалилась, накосилась, покосилась наружу.** *Изтягли го малко на-навънъ. Врата-та ся отварнат на-навънъ.* — **Отъ-вънъ** и **отъ-вънка** (отвънъ, отвънка): 1) Вънъ отъ нѣчто, извънъ; **внѣ, за.** *Отвънъ града,* извънъ града; **внѣ города, за городомъ.** 2) Вънъ отнѣйдѣ; **отвнѣ, снаружи со двора.** *Отвънъ ся не види;* **снаружи не видно.** *Гляда отвънъ изъ прозореца;* **смотритъ снаружи въ окно.** *Той дойде отвънъ;* **онъ пришёлъ со двора.** *Извыкахѫ му отвънъ;* **ему закричали со двора.** 3) Отдругѫдѣ, отъ другъ мѣста; **отвнѣ, извнѣ, изъ другихъ мѣстъ.** *Тука ничто не ся ражда, всичко иде отвънъ;* **здѣсь ничего не родится, всё идётъ извнѣ.** *Така стока не е тукашна, тя ся носи отвънъ;* **товаръ этотъ не здѣшній, онъ привозится изъ-за границы.** 4) Отъ външнѣ-тѫ, на външнѣ-тѫ странѫ, извънъ; **снаружи.** *Кѫща отвънъ хубава, а вѫтрѣ празднa;* **домъ снаружи красивый, а внутри пустой.** 5) Наустъ, изустъ, не по книгѫ; **наизустъ.** *Азъ знаѫ всичкѫ-тѫ павечеркѫ отвънъ;* **я знаю всю напечерню наизустъ.** *Знае го отвънъ като: отче нашъ.*—**Повѣнъ** и **по-вѣнка** (повънъ, повънка); 1) Нѣ удома, по другъ, по чюждъ мѣста. *Мѫжe-ти ны ся повънъ на работѫ;* **наши мужчины отсутствуютъ, пошли на работу.** 2) По себе за пущане водѫ, за изсѫдване; **на дворъ, на низъ.** *Той ходи чясто повънъ;* **онъ ходитъ часто на дворъ.** *Ходи ми ся повънъ;* **меня позываетъ на низъ.** — *Вънъ отъ мѣрѫ-тѫ, отъ мѣрѫ-тѫ навънъ* и *извънъ, отвънъ мѣрѫ-тѫ,* отъ мѣрѫ-тѫ, отъ колкото трѣбва повече; **невмѣру, безъ мѣры, чрезъ мѣру, чрезвычайно, черезчуръ, слишкомъ.** *Вънъ отъ мѣрѫ-тѫ скѫпъ;* **черезчуръ скупой.** *Отъ мѣрѫ-тѫ навънъ зълъ;* **слишкомъ злой.** *Извънъ, отвънъ мѣрѫ-тѫ мрьзеливъ;* **чрезвычайно лѣнивъ.** — *Вънъ отъ пѫтя, отъ пѫтя навънъ* и *извънъ, отвънъ пѫтя: а)* На странѫ отъ пѫтя, край пѫтя; **въ сторону отъ дороги, у дороги.** *Вънъ отъ пѫтя, извънъ пѫтя нѣма дѣ да ся отбѣгнеш;* **въ сторону отъ дороги некуда повернуть.** *б)* Безпѫтно, неприлично, дѣто си нѣма мѣсто, нѣ както трѣбва; **неприлично, непристойно, неумѣстно.** *Тъя думы сѫ вънъ отъ пѫтя;* **слова эти непристойны, неумѣстны.** — *Вънъ отъ свѣта, отъ свѣта навънъ, извънъ свѣта,* нѣ като хората, нѣ както правять другъ тъ, нѣ людскъ, нѣ както приличя; **не какъ у людей, не по людски.** — *Той е вънъ отъ себе,* не е съ ума си, не е въ себе-си, не ся разбира, не ся помни, замаянъ е; **онъ не въ совѣмъ умѣ.** — *Излиза отъ пѫтя навънъ,* говори или прави нѣчто непѫтно, нерядовно, прѣкарва го; **выходить за предѣли чего.** — *Кара го навънъ* и *гони го навънъ,* дохожда му да ходи повънъ за изсѫдване; **позываетъ его на низъ.** — *Изкара го навънъ* и *извади го навънъ,* за лѣкъ: направи го да излѣзе повънъ, да ся изсѫди; **прослабило его.** — *Нѣмамъ дрѣхѫ за-вънъ,* нѣмамъ дрѣхѫ за прѣдъ людіе. — **Навънъ** и **отвънъ,** като парѣчиа, ся употрѣбяватъ и съ частици *по* и *най: по-навънъ, най-навънъ, по-отвънъ,* за сравнителный и прѣвъзходнъ стьпень. *Изтягли го по-навънъ. Стой по-отвънъ.*

Въоружѫ, ѝшь, — жилъ, *гл. свр.* отъ **въоружавамъ.** Да оброжѫ; **вооружить.** — **женъ,** *прич. стр.* Оброженъ; **вооружённый.**

Въоружавамъ (да въоружѫ), *гл. д.* Оброжамъ, давамъ нѣкому оружие, **вооружать.** — **мся,** *гл. възвр.* Оброжамся, накъичвамся съ оружие, натъкмявамъ си оружие; **вооружаться.**

Въоружаване, *с. ср.* отъ **въоружавамъ** и **въоружавамся.** Оброжане; **вооружёніе.**

Въсцá и **въщá,** *с. ж.* Лишь между прьстѣ-то или по снагѫ-тѫ човѣку, отъ който срьби; **восцá.**

Въсѣдамъ (въсѣдвамъ, да въсѣднѫ, възѣднувамъ), *гл. д.* Сѣдамъ на нѣчто така, каквото да го обкрачѫ; обсѣдамъ, възсѣдамъ, връсѣдамъ, яхамъ; **садиться на что, обхватывая его ногами.**

Стоянъ майкѫ си не слушна;
Въсѣднѫ коня храпена,
Та си на Вратцѫ отиде. *Пѣс.*

— **мся,** *гл. стр.* Обсѣдамся, възсѣдамся, връсѣдамся, яхамся. *Тоя конь не ся въсѣда.* — **данъ,** *прич. стр.* — *Въсѣднѫлъ го е дяволъ-тъ,* сѣднѫлъ му е на врата, казвася за човѣкъ, който ся е прѣдалъ на неправъ и лошавъ работы.

Въсѣ́дание, *с. ср.* отъ **въсѣ́дамъ**.

Въсѣ́двамъ и **въсѣ́дувамъ**, *гл. мн-кр.* отъ **въсѣ́дамъ**.

Въсѣ́днувамъ, *гл. уч.* отъ **въсѣ́днѫ**.

Въсѣ́днуване, *с. ср.* отъ **въсѣ́днувамъ**.

Въсѣ́днѫ, **е́шь**, — **нѫлъ**, *гл. свр.* отъ **въсѣ́дамъ**. Да обсѣднѫ, да възсѣднѫ, да връзсѣднѫ, да яхнѫ. — **нѫтъ́й**, *прич. стр.* Обсѣднѫтый, възсѣднѫтый, връзсѣднѫтый, яхнѫтый.

Въсѣдӯ́шкы, *с. ж. мн.* Гѫбы *Agaricus prunulus;* растѫть по клады-ты по много една възъ другѫ и си глядать като че ли сѫ си въсѣднѫлы; кладници; **ивѝшенье**.

Вътъ́къ, *с. м.* Въ тъкань нищкы-ты, что ся крьстосвать съ основѫ-тѫ; **утóкъ**, **крóка**. *Тъкань съ памучнѫ основѫ и копринѣнъ вътъкъ.* — *Това ми е и за основѫ и за вътъкъ*, сир. това ми е всичко, това ми е за всичко, само това имамъ.

Вътъ́чецъ, *ум. м.* Малко вътъкъ.

Вѣ́хва, *с. об.* в, **влѣ́хва**.

Въцарѝ́ѫ, **и́шь**, — **ри́лъ**, *гл. свр.* отъ **въцаря́вамъ**; **воцари́ть**. — **ре́нъ́й**, *прич. стр.* **воцарённый**.

Въцаря́вамъ (да **въцарѝ́ѫ**), *гл. д.* Правѫ нѣкого царь; **воцаря́ть**. — **мся**, *гл. възвр.* Ставамъ царь; **воцаря́ться**.

Въцаря́ване, *с. ср.* отъ **въцаря́вамъ** и **въцаря́вамся**; **воцаре́ніе**.

Вѣ́шний, **шна**, **шне**, *пр.* отъ **вѣ́шка**. *Вѣшна гнида.*

Вѣ́шка, *с. ж.* 1) Животина *Pediculus*, въдися въ косѫ-тѫ и въ дрѣхы-ты човѣку и въ козинѫ-тѫ на животны; **вошь**. 2) Животина *Aphis*, прилича на вѣшкѫ, и ся въди по растения-та; **вошь травянáя**, **тля**, **листокóсъ**. — *Отъ вѣшкѫ рѣ́мыкъ*, сир. много лъже. — *Надулася като вѣшкѫ въ новѫ ризѫ. Изпрѣчился като гладнѫ вѣшкѫ на чело. Наялася вѣшка, че излѣзла на чело. Ничто ся не купува съ вѣшкы. Отъ вѣшкѫ става гнида, а отъ гнидѫ вѣшка. Който има вѣшкы, има и пары. Вѣшка-та въ двадесять и четыре чяса унукы добыва. Буза безъ вѣшкѫ не быва. Двы козы по ритъ пасѫть*, или: *трьсѫ го, а не искамь да го найдѫ*, или: *една иде, сто води, за хилядо пыта.* Гат. — Вѣшка, — *Свинскы вѣшкы*, раст. *Xanthium strumarium*, свинници. — *Поповы вѣшкы*, раст. в. **бáбины гнúдъ**. — *Кокошя вѣшка*, в. **вѣшканица**.

Вѣ́шкавый, **въ**, **ва**, **во**, *пр.* Който има вѣшкы, вѣшливый; **вшúвый**.

Вѣшканица, *с. ж.* Животина кокошя вѣшка, кокошинка, кокошинци, кокошина, кокошанца, сѣмчя, швелкъ.

Вѣ́шла, *с. ж.* Казвася за укоръ и на присмѣхъ на вѣшливѫ женѫ или момѫ; **вшúвица**.

Вѣ́шлѐ, — **лѣвци**, *с. м.* Казвася за укоръ и на присмѣхъ на вѣшкавъ человѣкъ; **вшúвикъ**, **вшúвецъ**.

Вѣшлúвый, **въ**, **ва**, **во**, *пр.* в. **вѣ́шкавый**.

Вѣшлúй, *ум. ср.* отъ **вѣ́шка**. Вѣшля; **вóшка**.

Вѣ́ща́, *с. ж.* в. **вѣ́сца́**.

Вѣ́щичица, *ум. ж.* отъ **вѣ́шка**; **вóшка**.

Вѣшúй, *ум. ср.* отъ **вѣ́шка**. Вѣшля; **вóшка**.

Вѣшúасамъ, *гл. свр.* отъ **вѣшúасвамъ**; **обовшúвѣть**, **завшúвѣть**, **овшúвѣть**.

Вѣшúасвамъ и **вѣшúасувамъ** (да **вѣшúасамъ**), *гл. свр.* Добывамъ вѣшкы, завъдватся по мене вѣшкы; **вшúвѣть**.

Вѣшúасване, *с. ср.* отъ **вѣшúасвамъ**.

Вѣюздѫ́, **и́шь**, — **дúлъ**, *гл. свр.* отъ **вѣюздúавамъ**. Да вюздѫ, да обуздаѫ; **обуздáть**, **взнуздáть**. — **дéнъ́й**, *прич. стр.* Вюзденъый; **взнýзданный**, **обýзданный**.

Вѣюздúавамъ (да **вѣюздѫ́**), *гл. д.* Турямъ юздѫ на добычя, вюздiавамъ, обуздавамъ; **обýздывать**, **взнýздывать**. *Юздѫ го вѣюзди лютѫ змиѫ осойнѫ.* — **мся**, *гл. стр.* Вюздiавамся, обуздавамся; **обýздываться**, **взнýздываться**.

Вѣюздúаване, *с. ср.* Вюздiаване, обуздаване; **обýздываніе**, **взнýздываніе**.

Вѣ́якъвамся (да **ся вѣячѝ́ѫ**), *гл. об.* Ставамъ якъ.

Вѣ́якване, *с. ср.* отъ **вѣ́якъвамся**.

Вѣялъвѝ́ѫ (да **ся**), **и́шь**, — **вúлся**, *гл. свр.* отъ **вѣялъвúавамся**. Да ся вѣялъвѫ.

Вѣялъвúавамся (да **ся вѣялъвѝ́ѫ**), *гл. об.* За женскы животны: ставамъ ялъва, вѣялъвiавамся; **становúться ялóвою**.

Вѣялъвúаване, *с. ср.* отъ **вѣялъвúавамся**.

Вѣячѝ́ѫ, **и́шь**, — **чúлъ**, *гл. свр.* отъ **вѣячúавамъ**. — **чéнъ́й**, *прич. стр.*

Вѣячѝ́ѫ (да ся), **и́шь**, — **чúлся**, *гл. свр.* отъ **вѣ́якъвамся**.

Вѣячúавамъ (да **вѣячѝ́ѫ**), *гл. д.* Заячiавамъ.

Вѣячúаване, *с. ср.* отъ **вѣячúавамъ**.

Вы, *мѣстоим. личн. второ лице мн. ч.* 1) Им. пад. вые, выска; **вы**. 2) Вин. пад. ва, васъ; **васъ**.

Вы́дра, *с. ж.* Животно *Mustela lutra*, въдися край рѣкы-ты; **вы́дра**.

> Похвалися Димо: . . .
> У мене си има
> Выдрѫ златоглавѫ. . .
> Выдрѫ златоглавѫ
> Самѫ Димовицѫ. *Нѣс.*

Выдристый, **стъ**, **ста**, **сто**, *пр.* Въ гатанкѫ за иглѫ: *мало выдристо всичкый вѣкъ обличя.*

Вы́дрица, *ум. ж.* отъ **вы́дра**.

Въ́е и въ́ека, вм. **въ** въ 1-то знам.

Въ́еніе, *с. ср.* отъ **въ́ѣж.** Воение, вой; **вой.**

Вы́й, ва́я, во́е, и **въ, ва, во,** *мѣстоим. показ.* Тоя.

Въ́ика́ло, *с. ср.* Опова мѣсто на минаретъ, дѣто излиза ходжа да въ́ика; шерифе. *Минаретъ съ двѣ въ́икала.*

Ако ми, царю, харижешь,
Харижешь Святѫ Софиѫ
Съсъ двайсесять въ́икала,
Черковѫ да ѭ поправѫ,
Черковѫ Святѫ Софиѫ,
Тогась ти млада приставамь
Бѣла кадѭна да станѫ. *Пѣс.*

Въ́икамь (въ́иквамъ, да въ́икнѫ, въ́икнувамь), *гл. д.* 1) Кликамь нѣкого да дойде или да ся обади, зъвѫ, рукамь, хукамь; **звать, кли́кать.** *Въ́икни Стоана.* 2) Наричамь, зъвѫ, именувамь; **звать, называ́ть, именова́ть.** *Какъ тя въ́икать?* какъ ти е имя-то? *Въ́икать мя Стоане.* 3) Каныѫ, зъвѫ, калесвамь; **звать, приглаша́ть.** *Въ́икали сѫ мя на гостие.* 4) Мамѫ, вабѫ; **мани́ть.** *Въ́ика овця-тыи, кокошкы-тыи.* 5) *гл. ср.* Казвамь, думамь, велѫ, сборвамь; **говори́ть.** *Азъ въ́икамь да направимъ така. Черна земя сполай не въ́ика.* 6) Говорѫ ѩкѫ-тѫ, въ́исоко, да ся чюе; **говори́ть вслухъ.** *Като говоришь, въ́икай да ся чюе, что казвашь.* 7) Рукамь, хокамь, казвамь нѣчто, нѣѫ, плачѫ съ голѣмъ гласъ, ревѫ, наряждамь; **крича́ть, нѣть, плáкать, выть, сѣтовать громогла́сно.** *Въ́икни му да чюе.*

Въ́икни, Калино, та запѣй
Изъ едно гръло два гласа,
Съсъ единъ язъ́икъ двѣ думы. *Пѣс.*

Стоанъ ся люто разсърди,
Недѣли главѫ отрѣза.
Въ́икнѫ Недѣля что може,
И долге-то сѫ екнѫли,
И гора-та е писнѫла
Отъ Недѣлины гласовы. *Пѣс*

8) Глъчѫ, кричѫ, шаматѫ, шюмѫ, бушювамь; **крича́ть, шумѣ́ть, бушева́ть.** *Въ́икать, та глушять свѣта.* 9) Карамся, сѫдѫ, мьмрѫ, хокамь, рукамь; **крича́ть, брани́ть.** *Въ́икни му да ся махне оттамъ.* 10) Обаждамь на народа; **объявля́ть наро́ду, оглаша́ть.** *Въ́ика протогеръ.*

Телалъ въ́ика изъ Будима града:
Продавася конна зеленика. *Пѣс*

11) Казвася за ходжы, кога нѣе на мечитъ.

Пѣли ли сѫ прьви нѣтли и втори,
Въ́икалъ ли е Селимъ ходжа на мечитъ. *Пѣс.*

12) Глъчѫ, срьдѫся за нѣчто, ропщѫ; **ропта́ть.** *Всичко-то село въ́ика възъ него.* — **мся,** *гл. стр.* 1) Наричамся, зъвѫся, именувамся, казвамся; **зва́ться, называ́ться, именова́ться.** 2) Бъ́ивамь каненъ, каныся, калесвамся; **быть приглаша́ему.** 3) Думамся, казвамся, сборвамся; **говори́ться.** 4) *гл. вз.* Рукамъ́ися, хокамъ́ися, кликамъ́ися, обаждамъ́ися; **перекликáться.** — **Въ́икася,** *гл. безл.* Глъчися, чюеся въ́икъ; **слы́шенъ крикъ, шумъ.** *Нѣчто ся въ́ика на пѫтя.* — **Въ́иканый,** *прич. стр.* Каненъ, калесванъ; **зва́ный, приглашённый.** *Азъ щѫ идж нé каненъ, нé въ́иканъ.* — *Викамь до Бога;* отъ болѣсть или отъ нѣкаквѫ тягобѫ въ́икамь колкото си могѫ. — *Въ́ика като закланъ, въ́ика като батланъ, като бълъ́арь,* колкото си може; **кричи́ть изо всей сúлы, во всё го́рло, горла́нить.** — *Въ́икать аблъ́кы, орѣхы и проч.,* продава нѣкой изъ пѫтя аблъ́къ, орѣхъ; **крича́ть съ я́блоками, съ орѣхами.** — *Заборавилъ какъ го въ́икать. Гость мя въ́икахѫ, постъ ми задавать. Въ́икалъ гостие, чс сѣднѫлъ да ся поще. Въ́икалъ въ́лъка да му варди овця-тыи. Въ́икалъ бабѫ да му води кривулака. Не въ́икала го дрьва да цѣпять. Ако мя не цѫть въ рака, въ пъкъла съ тъпанъ мя въ́икать. Въ́икахъ, въ́икахъ, само дяволъ-тъ ми ся обажда. Каквото въ́икнѫло, таквось ся и отъзвало, таквось и екнѫло. Който видѣлъ въ́лъка, и въ́ика и не въ́ика; който не го видѣлъ, гръло-то си дере. Токмо едно кучя карамь, не въ́икать. Въ́ика като прѣзъ грѣня, като подъ земѫ-тѫ, като проваленъ, като че го колять. Доклѣ имамь двѣ овця, всякой ми въ́ика добръ день. Не въ́икай на чюжды гробища, брани си мухы-тыи прѣдъ свои-тыи очи. Доклѣ не сѫ въ́икнѫли на едно кучя хѫ! Не въ́икать ли ти хощь, не въ́икай бау! Невъ́иканъ доходи, негоненъ отходи.*

Въ́икание, *с. ср.* отъ **въ́икамь.**

Въ́иканица, *с. ж.* Въ́икание, въ́икотница, въ́икотъ, въ́икъ, въ́икотина.

Въ́иквамь, *гл. мн-кр.* отъ **въ́икамь.**

Въ́икнувамь, *гл. уч.* отъ **въ́икнѫ.**

Въ́икнуване, *с. ср.* отъ **въ́икнувамь.**

Въ́икнѫ, ешь, — **нѫлъ,** *гл. свр.* отъ **въ́икамь.** — **нѫтый,** *прич. стр.*

Въ́икомь, *нар.* Съ въ́икъ, съ въ́икание, ѩкѫ-тѫ; **кричá.** *Въ́икомь въ́ика. Въ́икомь ся провъ́икнѫ.*

Станкына-та стара майка,
Тя слѣдъ Станкѫ текомь тече,
Текомь тече, въ́икомь въ́ика. *Пѣс.*

Въ́икотúна и
Въ́икóтница, *с. ж.* и
Въ́икотъ, *с. м.* Въ́иканье, въ́иканица, въ́икове, гльчка; **крúки.** *Какъвъ е тоя въ́икотъ?*

Чюеся въикотъ, нѣйдѣ ся въика; **слы́шни кри́ки.**

Въикъ, — кове, *с. м.* 1) Въикане, кричане; **крикъ, кликъ.** *Чусся въикъ*, 2) Глъчь, крясъкъ, ссоръ, каране, прѣпирня, врѣва; **крикъ, кличъ, шумъ, ссо́ра, брань, споръ.** *Вдигнѫ въикъ. Отъ въикъ ничто не ся разбира.* 3) Каране, каранице, хокане, навъикване, кряскане; **о́крикъ.** — *Надавамъ въикъ*, изъиквамъ, начинамъ да въикамъ. — *До въикъ не ми ся ще*, никакъ не ми ся ще.

Въ́именце, *ум. ср.* отъ **въ́имя**; **въ́имячко.**

Въ́имя, *с. ср.* У женскы животны бозкы-ты, дѣто ся бере млѣко-то имъ; **въ́ими.** Нѣкои казвать неправо *имя* вмѣсто *въимя.*

Въ́инѫ и

Въ́инѫгы, *нар.* Всякога, всегда, всьгда, въ всяко врѣмя, безпрѣстанно; **всегда́, постоя́нно.** *Той е въинѫгы весель*; **онъ всегда́ ве́селъ.** *Въинѫ, въинѫгы си такъвъ. Въинѫгы смы на щрѣкъ*; **мы постоя́нно на сторожѣ.** — *За-въинѫгы*, завсякога, завсегда; **завсегда́, навсегда́.** *Въинѫгы заведнѫжь и вседнѫжь завъинѫгы.*

Въ́инѫгъшний, — **шнь** и — **шень, шна, шне,** *пр.* Что е, что бъива въинѫгы, всякогашний, всегдашний; **всегда́шній, постоя́нный.** *Въинѫгъшни грѣжи*; **всегда́шнія забо́ты.**

Въисина, *с. ж.* Въсоко, издигнѫто мѣсто, врьхъ; **возвыше́ніе, высота́, холмъ.**

Въисо́ко, *нар.* 1) Далечь отдолу право нагорѣ, далечь отъ земѭ-тѫ горѣ въ въздуха, въисоцѣ; **высо́ко.** *Тополы-ты растѫть высоко. Орли-ти врьчять высоко.*

Лъжи ты, Радо, другаго,
Ала си змѣйна не лъжи:
Змѣйно си врька въисоко
И гляда змѣйно широко. *Пѣс.*

2) Казвася за гласа: съ горни гласовъ; **высоко (о го́лосѣ).** *Пѣѭ высоко.* 3) Гръмогласно, съ голѣмъ гласъ, ѭкѫ-тѫ; **гро́мко.** *Говори высоко за да ся чюе. Извика высоко. Смѣеся высоко.* 4) Като *с. ср.* Въисоко мѣсто; врьхъ; **высота́.** *Отъ въисокото на планинѫ-тѫ ся гляда всичко-то поле.* — *По́-въисоко, сравн. ст.* По́-горѣ, въише, по́-въише; **въ́ише.** *По́-въисоко отъ стрѣхѫ-тѫ*; **въ́ише кри́ши.** — *Въ́зъ-въисоко, при́-въисоко*, нѣколко въисоко, малко въисоко; **высоковато.** — *На-въисоко, отъ-въисоко*, като парѣчиа. *Качися на-въисоко. Гляда отъ-въисоко.*

Ой гарване, чернъ гарване,
Като врьчишь на-въисоко,
Та си глядашь на-широко,
Не видѣ ли нѣйдѣ нѣчто? *Пѣс.*

На-въисоко е, така казватъ за нѣчто, което не може да ся достигне, не може да ся добъе' — *Дрьжѫся на-въисоко*, пандигнѫто, наголѣмо; **ва́жничать.** — *Въ тихѫ водѫ въисоко полъ вдигай. Който въисоко врьчи, низко пада. Низко стой, высоко нѣй. Богъ с навъисоко, царь с надалеко. Извика навъисоко*, ѭкѫ-тѫ.

Въисокоу́ме, *с. ср.* Въисокоумство, гордость; **высокоу́міе, высокомѣ́ріе.**

Въисокоу́мнъй, — **мнъ** и — **менъ, мна, мно,** *пр.* Който мъсли на въисоко за себе-си, който ся има за голѣмо нѣчто; горделивъй; **высокоу́мный, высокомѣ́рный, надме́нный.** — **мно,** *нар.* Съ въисокоумие, горделиво; **высокоу́мно, высокомѣ́рно, надме́нно.**

Въисокоу́мство, *с. ср.* Въисокоумие; **высокоу́мство.**

Въисокоу́ченъй, нъ, на, но, *пр.* Така наричать отъ почетъ онъя, които сѫ много учени, които знаѭть длъбокѫ книгѫ; **ти́тулъ учёныхъ.**

Въисо́къй, къ, ка, ко, *пр.* 1) Что има доста въишинѫ; **высо́кій.** *Въисока кѫща. Въисоко дрьво. Въисока планина. Въисокъ колко тополѫ.* 2) Който стои по́-горѣ, надминува другы-ты по нѣчто. *Въисокъ людe*; **лю́ди высо́каго зва́нія.**

Божне-ле въишень, въисокъй. *Пѣс.*

3) Длъгъй, бойлина; **дли́нный.**

Събралъ е Драганъ войвода
До триста отборъ юнаци
Съсъ тънкы пушкы въисокы,
Съсъ остръ сабли френгии. *Пѣс.*

4) За чловѣкъ: който на въисочинѫ, на рьстъ е по́-голѣмъ отъ другы-ты; **о челове́кѣ: высо́кій ро́стомъ, ро́слый.**

Черноока невѣсто,
Черноока, въисока,
Жъаль ли ти е за Лазарь. *Пѣс.*

5) За гласъ: *а)* Горнй, тънкъй; **о го́лосѣ: высо́кій.** *Цвѣтко има высокъ гласъ. б)* Голѣмъй, ѭкъй, гръмогласнъй; **гро́мкій.** *Высокъ разговоръ. Высокъ смѣхъ.* — *По́-высокъй, сравн. ст.*; **вы́сшій.** *Най-высокъй, прѣв. ст.* **высоча́йшій.** — **Въисо́ко,** *нар.* Вишь го на ряда му.

Въисо́къчкъй, — **чкъ, чка, чко,** *смякч.* отъ **въисо́къй.** *Наша-та кѫща е по́-въисокъчка отъ другы-ты.*

Въисота́, *с. ж.* в. **въишина́.**

Въисо́цѣ, *нар.* **въисо́ко.**

Въисочина́, *с. ж.* 1) Кога е нѣчто въисоко; **высо́кость.** 2) Въишина.

Въисо́чкъй, — **чкъ, чка, чко,** *смякч.* отъ **въисо́къй.** Въисокъчкъй.

Въ́ише и по́-въише, *нар.* 1) По́-въисоко; **вы́ше.** 2) Повяче, по́-много; **бо́льше.** 3) Въисоко.

Въ́ише, *с. м. мн.* Клюне.

Израсло ми е дрьво зелено,
Въ́ише въ́шило до въ́ише небо. *Пѣс.*

Въ́шемь и въ́шимь, *нар.* Високо, горѣ.

Извъ́шися въ́шемь подъ небсса. *Пѣс.*

Въшера́нка, *с. ж.* Мома, что става рано да работи, ранобудница; **о дѣ́вушкѣ: встающая ра́но на рабо́ту.**

Тръгнѫ́ли сѫ двѣ дѣ́войкы,
Двѣ дѣ́войкы въ́шеранкы,
Да ми идѫ́ть на кладенець,
На кладенець, на стубелець. *Пѣс.*

Въ́ишний, ша, ше, *пр.* Въ́шний, въ́сокый.

Въ́ишимь, *нар.* в. **въ́шемь.**

Въ́шина́, *с. ж.* Въ́сина, въ́сота, въ́сочина, протока отдолу нагорѣ; **высота́, отстоя́ніе отъ земно́й пове́рхности вверхъ.**

Да сѝ носишь, подносишь
Като соколъ съ въ́шинѫ,
Като рыбѫ́ съ дълбинѫ. *Колядув.*

Въ́шна, им. соб. женско.

Въ́шнѣ, им. соб. мѫ́жско.

Въ́шний, — **шьнь и** — **шень, шна, шне,** *пр.* 1) Казвася за Бога, горний, въ́сокый; **въ́шній (о Богѣ).** *Въ́шне-ле Боже, Господи! Да тя дари въ́шень Господь.* 2) Въ́сокый; **высо́кій.** *Въ́шни дивани.*

Въ́шна, им. соб. женско.

Въ́шѩ́, **я́шь,** — **ши́лъ,** *гл. свр.* отъ **въ́шя́вамь.**

Въ́шна, им. соб. женско.

Въ́шя́вамь (да въ́шѩ́), *гл. ср.* Израствамь въ́соко; **расти́ высоко.**

Дѣ е разсъ́пала това ройно вино,
Тамъ е израсло туй дрьво зелено,
Въ́ише е въ́шило чакъ до сине небо,
Корень е пустило чакъ до бѣ́лый Дунавъ. *Пѣс.*

Въ́нѫ, **е́шь, вылъ,** *гл. ср.* 1) Воѫ́, казвася за вълкъ, за пся и за други нѣкои животны: **издавамь вой, завъ́звамь; ныть (о во́лкѣ, о соба́кѣ и т. н.).** *Кога въ́нѫть кучета-та, бабичкы-ты умирать.* 2) Плачѫ́ съ голѣ́мъ гласъ; **выть, вопи́ть, рыда́ть.** *Въ́е за главѫ́-тѫ си. Да въ́ешь на гроба си!*

Вър. . . Рѣчи-ты, които начинать отъ **вър** като **върба́, върнѫ́, вѣ́рга** и проч. в. на ряда при **врь. . .**

Вѣ́нерь, *с. м.* Вепьрь, мѫ́жска свиня, шинарь, нерѣзъ, глъгъ, глъганъ, глъгарь, крънакъ; **самѣ́цъ свинно́й, кабанъ.**

Вьсь, вска, все, в. **весь.**

Вьсь-день, като *нар.* Цѣ́лъ день. *Вьсь-день работи.*

Вѣ́да, *с. ж.* 1) Вѣщица, вѣщерица, самодива; **руса́лка.**

Припка дума на булкы:
Гъздавы булкы, любавы!
Дайте ми дѣтя кръмачя,
Дѣтенце да въ́ накръмѩ́,
Че сѝ мя кръма напрягнѫ́.
Булкы й дѣтя не дали,
Да не е вѣда изъ водѫ́. *Пѣс.*

2) Вѣщица, вѣщерица, бродница; **вѣ́дьма, колду́нья.** 3) Бъ́скавица, свѣ́ткавица, мълнна, мъ́нна; **молнія.** *Вѣда лъска.*

Вѣ́деръ, *с. м.* Спомянувася въ наричание на бабуръ, за да си извади роговы-ты. *Бухъре, вѣ́дере, извади си роговы на зеленѫ́ трѣвицѫ́, на студенѫ́ водицѫ́.*

Вѣ́ди и вѣ́де. Имя на третіе-то слово въ Словянскѫ́-тѫ́ азбукѫ́, в; **вѣ́ди.**

Вѣдо́вно, *нар.* Вѣ́стно, извѣ́стно, знайно; **извѣ́стно, вѣ́домо.** *Вѣдовно е,* знаеся.

Вѣдре́нце, *ум. ср.* отъ **вѣдро́.** Вѣдрице, вѣдърце; **ведерцо́.**

Вѣдрина́, *с. ж.* 1) Ясно врѣмя, кога грѣе слънце и нѣма облаци; **вёдро, я́сная пого́да, ве́дряность.** 2) Хладъ, хладина, прохлада, вѣтрина; **свѣ́жесть.** *Вѣтрець вѣе, та дава вѣдринѫ́. Слѣдъ заходъ слънца настанѫ́ сладка вѣдрина. Да полѣжѫ́ на вѣдринѫ́, дано мя глава отболи.*

Вѣдрина́, *ум. ж.* отъ **вѣдрина́.**

Вѣдрися, — **ри́лося,** *гл. безл.* Казвася за врѣмя-то, става вѣдро, изяснювася: **ведрѣ́ть.** *Врѣмя-то ся вѣдри, щѣ ся оправи.*

Вѣдри́ца, *с. ж.* 1) Дрьвянъ сѫ́дъ, съ който вадять водѫ́ отъ кладенець; кутлица, кобелъ, кофа, бадина; **бадья́.** 2) Вѣдро; **ведро́.** *Издоихмы двѣ вѣдрици млѣко.*

Вѣдрице́, *ум. ср.* отъ **вѣдро́.** Вѣдренце, вѣдърце; **ведёрцо, ведёрко, ведёрочко.**

Вѣдри́ци, *с. ж. мн.* Раст. цвѣтие *Aquilegia,* кандилка, кандило, кандилница, кандилъ, любика, сини кокошкы; **водосбо́ръ, голубки́, звонки́, кавале́рскій цвѣтъ, колоко́льчики, павли́ныя очки́, о́рлики.**

Вѣдричкый, — **чкъ, чка, чко,** *пр. смякч.* отъ **вѣ́дрый.**

Вѣдро́, *с. ср.* 1) Дрьвянъ сѫ́дъ, открытъ отгорѣ като котелъ за посение водѫ́; вѣдрица, бадина, кобелъ, кутлица; **ведро́.** 2) Мѣра за вино и ракиѫ́, нѣ́йдѣ десять, нѣ́йдѣ дванадесять окы, стовна, мѣра; **ведро́ (мѣра напи́тковъ).** *Едно вѣдро вино;* **ведро́ вина́.** *На вѣдро, съ вѣдро;* **поведёрно.** *Продавамь вино-то на вѣдро;* **продава́ть вино́ поведёрно.**

Вѣ́дро, *с. ср.* Ясно врѣмя, вѣдрина; **вёдро, я́сная пого́да.**

Вѣ́дрый, — **дръ, дра, дро,** *пр.* 1) Ясный, безоблачный; **ве́дреный и ве́дряный, пого́жій.** *Небо-то е вѣдро.* 2) Хытрый, ачикгиозъ; **ло́вкій, наход́чивый.** *Кадри бѣхмы, вѣдри бѣхмы, грабнѫ́хмы вы момчя-то.*

—ро, *нар.* Ясно, безоблачно; **нѐдрямо, красно́.**

Вѣдърцѐ, *ум. ср.* отъ **вѣдро́.** Вѣдренце, вѣдрице; **ведёрко, недёрце.**

Вѣжда, *с. ж.* Косми-ти, что растѫть надъ вдлъбнѫтинѫ-тѫ на око; **бровь.** — *Съ ключь вѣжды, сключенъ вѣжды,* които сѫ скаченъ надъ носа; **сходя́щіяся бро́ви.** — *Виты вѣжды,* които сѫ извитъ на дѫгѫ. — *Гайтанъ вѣжды,* тънкъ, хубавъ вѣждъ; **то́нкія, краси́выя бро́ви.**

Проточила тънкъ вѣждъ
Ибришимъ гайтанъ. *Пѣс.*

— *Глядамь изъ-подъ вѣжды,* глядамъ покрито безъ да вдигамъ очи; **смотрѣть изъ подло́бья.** *Не ми рече въ очи-ты, че отъ вѣжды не вижда. Всичко Мара втасала, само вѣжды не тяглила. Да му направи вѣжды, извади (избоде) му очи-ты.* — *Имамь си двѣ черны малачета, едното ся глади, друго-то ся рунти.* Гат. — Вѣждъ. *Чяста гора, въ горѫ-тѫ дивъ свиня, край горѫ-тѫ до двѣ змии, край змии-ты два кладенца.* Гат. — Коса, въшкъ, вѣждъ, очи.

Вѣждица, *ум. ж.* отъ **вѣжда.**

Вѣждичка, *ум. ж.* отъ **вѣждица.**

Вѣждо́самь, *гл. свр.* отъ **вѣждо́свамь. —санъ́ый,** *прич. стр.*

Мита има тънкъ вѣждъ,
Тънкъ вѣждъ вѣждосанъ. *Пѣс.*

Вѣждо́свамь и вѣждо́сувамь (да вѣждо́самь), *гл. д.* Правѣ вѣжды съ вранило или съ другѫ боѫ да ся видятъ по́-голѣмъ и по́-хубавъ. — **мся,** *гл. взвр.* Правѣ си, турямъ си вѣжды. *Много подкачихѫ да ся вѣждосвать и да ся бѣлосвать.*

Вѣждо́сване и вѣждо́суване, *с. ср.* отъ **вѣждо́свамь.**

Вѣжд, *пр. неизм.* Вѣщій: 1) Който отбира отъ нѣчто; **свѣдущій въ чѣмъ, знато́къ.** 2) Който знае нѣкакъвъ занаятъ хубаво; искусенъ на нѣчто; **иску́сный, о́пытный, гора́здъ.** *Вѣжд лѣкарь;* **иску́сный лѣ́карь.** 3) Който знае; **зна́ющій.** *Не съмь вѣжд на тѫхъ работѫ.*

Вѣй, *с. м.* в. **вѣ́йка.**

Вѣ́йвамь, *гл. мн-кр.* отъ **вѣ́ѭ.**

Вѣ́йка, *с. ж.* Клонъ отъ дърво, сѫчка; **вѣтвь.**

Маслинѫ вѣ́йкѫ откръшн,
Момѫ по лице удари. *Пѣс.*

Вѣ́йнувамь, *гл. уч.* отъ **вѣ́йнѫ.**

Вѣ́йнуване, *с. ср.* отъ **вѣ́йнувамь.**

Вѣ́йнѫ, ешь, — нѫ́лъ, *гл. нач.* и *сд-кр.* отъ **вѣ́ѭ.** Да завѣѫ, да повѣѫ, да лъхнѫ; **вѣ́нуть, ду́нуть, повѣ́ять.** *Вѣйнѫ буенъ вѣтъръ;* **ду́нулъ си́льный вѣ́теръ.**

Вѣкови́тый, ть, та, то и

Вѣко́винъый, — вьнъ и — венъ, вна, вно, *пр.* 1) Что е отъ много врѣмя; **продолжа́ющійся, существу́ющій съ да́внихъ поръ.**

Отиде топузъ на страиѫ.
Олюпи букѫ вѣковнѫ. *Пѣс.*

2) Вѣчитый.

Вѣку́вамь, *гл. ср.* 1) Траѫ много врѣмя; **быть вѣковѝмъ.** *Работи като да щешь вѣкувашь, а молися Богу като да щещь умрешь утрѣ. — Не ще вѣкува та!* спр. не ще трае до вѣка. 2) Намирамся много врѣмя на едно мѣсто; **нѣкова́ть.** *Тука ли щѫ вѣкувамь?* 3) Свѣтувамь, людувамь, благувамь, богувамь, добрувамь, живѣѫ честито; **доброва́ть, благоде́йствовать, блаже́нствовать, красови́тничать.**

Вѣку́ване, *с. ср.* отъ **вѣку́вамь.**

Вѣкъ, *с. м.* 1) Врѣмя колкото живѣе човѣкъ; животъ; **вѣкъ, жизнь.** *Нѣмалъ вѣкъ,* нѣмалъ дни. *Ако има вѣкъ, има и лѣкъ.* 2) Много врѣмя; **до́лгое вре́мя.** *Нещѫ ся мажъ тамъ цѣлы вѣковы. Единжъ та у (за) вѣкъ.* 3) Свѣтъ; **свѣтъ, міръ.** *А они хубави были, что нѣмало на вѣкъ-тъ отъ нихъ по́-хубави. Овой вѣкъ како снѣгъ. Овой вѣкъ е мощнѣ милъ, ала мрътенъ чясъ да не бѣше былъ. За млады-ты е вѣкъ-тъ, за стары-ты кжтъ-тъ.* — *Отъ-вѣка,* отъ край свѣтъ, открай. — *До́вѣка: а)* До край свѣтъ, докрай. *Трайва до́-вѣка. Всяка мжка не е до́-вѣка. б)* До смрьть. *Ученъ до прага, умренъ до́-вѣка. Тумба, лумба за два дни, лесе варе до́-вѣка;* казвася за женене безъ прѣмъслюване за сетнины-ты. — *Въ вѣкы вѣковъ,* всякога, безкрайно, безъ свршекъ.

Вѣне́ць, — нца́, *с. м.* 1) Колело, сплетено отъ вѣйкъ и цвѣтя; **вѣно́къ, вѣне́цъ.**

Вила мома зеленъ вѣнець,
Полъ го вила полъ годинѫ,
Цѣлъ го вила за годинѫ. *Пѣс.*

Невѣста носи вѣнець на сватбѫ-тѫ си. Зеленъ вѣнець на келавѫ главѫ 2) Накытъ на главѫ, корона; **коро́на.** *Царскый вѣнець.* 3) На иконѫ златно или жлъто колело около главѫ-тѫ на святеца; **вѣне́цъ на о́бразѣ свята́го.** 4) Сплитка лукъ или друго нѣчто, низя, плитка, вѫженица, вязаница, сплитъ. 5) Около устие-то на сждъ изнъкнѫло и напирено колело; **о́бодъ.** *Вѣнець на мѣдникъ.* 6) Накытъ около врьха на нѣчто; **украше́ніе о́коло верши́ны чего́, гирля́нда.** 7) Вѣнчило, вѣнчане; **вѣне́цъ, бракосочета́ніе.**

Мале-ле, мила мале-ле!
Иванъ ще иде на вѣнець,
А бѣла Рада въ посило *Пѣс.*

Да идешь, любя, да идешь

На Бога да ся помолишь
И вѣнець да ся вѣнчаешь. *Пѣс.*

8) *Вѣнци́*, мяса-та на челюсти-ты около коренъ-ты на зѫбъ-ты; жлебинъ; дёсны. *Болять мя вѣнци-ты. Бѣлы кокошкы на червенъ конецъ висять.* Гат. — Зѫби и вѣнци.

Вѣни́ца, им. соб. женско.

Вѣнко, им. соб. мѫжско.

Вѣнче́ць, *ум. м.* отъ **вѣне́ць**; **вѣнчикъ**. *Отъ здравецъ вѣнечецъ.*

На сѣдло-то малка мома,
На момѫ-тѫ зеленъ вѣнчецъ,
На вѣнчеца треперушка. *Пѣс.*

Вѣнчи́лка, *с. ж.*

Вѣнчи́лникъ, *с. м.* и

Вѣнчи́лница, *с. ж.* Дрѣха, въ кожкто ся е вѣнчялъ нѣкой, вѣнчялница; **вѣнча́льное пла́тье**. *Да ся облѣкѫ въ вѣнчилкы-ты си. Продала си и вѣнчилника.*

Дала имъ шьпѫ жлътици,
Дала имъ кытенъ рованикъ,
Дала имъ ризѫ леняна,
Стояновѫ-тѫ вѣнчилкѫ. *Пѣс.*

Вѣнчи́лный, — **лънъ** и — **ленъ**, **лна**, **лно**, *пр.* отъ **вѣнчи́ло**, в. **вѣнчя́лный**.

Вѣнчи́ло, *с. ср.* 1) Вѣнчяние мѫжь и женѫ, кога ся зимать; **обря́дъ вѣнча́нія, бракосочета́ніе**. *Водимъ младоженци на вѣнчило.* 2) Мѫжь вѣнчянъ или жена вѣнчяна; **мужъ вѣнчаный, зако́нный, или жена́ вѣнчанная**. *Драганъ ми е вѣнчило.*

Тодорка дума Богдапу:
Богдане, прьво вѣнчило!
Хайде да дадешь Марийкѫ,
Але ѭ пщѫть сгляднци. *Пѣс.*

3) Казвася и намѣсто вѣнчянъ

Кумъ си Иванчю думаше:
Иванче, снощно вѣнчило. *Пѣс.*

4) Мѫжь и жена съ челядь-тѫ си; **семе́йство**. *Въ това село има сто вѣнчила.* 5) Вѣнець, съ който вѣнчявать; **вѣнча́льный вѣне́цъ**.

Вѣнчя́вамь (да вѣнчя́ѭ), *гл. д.* 1) Турямь вѣнець на главѫ-тѫ нѣкому; **вѣнча́ть**. 2) Освятявамь женитбѫ по церковенъ рядъ; **вѣнча́ть, соверша́ть та́инство бра́ка, обвѣнчивать**. *Вѣнчявамь младоженци.* 3) Кумувамь нѣкому на вѣнчяние-то му. — **мся**, *гл. възвр.* 1) Турямь си вѣнець на главѫ-тѫ; **вѣнча́ться**. 2) Оженвамся по церковенъ рядъ; **вѣнча́ться, сочета́ться бра́комъ, обвѣнчиваться**. *Вѣнчяхся съ Боянѫ.* — *Не съмь ся вѣнчялъ съ едѣкого,* спр. могѫ и да ся махнѫ отъ него. 3) Казвася за надение, кога прѣсѣди, та стане по́-добро. *Кысело зеле съ мясо е по́-добро, кога ся вѣнчае.* — **вапый**, *прич. стр.*

Вѣнчя́ваніе, *с. ср.* отъ **вѣнчя́вамь**; **вѣнча́ніе**.

Вѣнчя́лнъый, — **лънъ** и — **ленъ**, **лна**, **лно**, и

Вѣнчя́лскый, **ска**, **ско**, *пр.* Что е за вѣнчило, что е отъ вѣнчяние, вѣнчилнъый; **вѣнча́льный, подвѣне́чный**. *Дрѣхы вѣнчялны;* **вѣнча́лное пла́тье**.

Вѣнчя́ніе, *с. ср.* отъ **вѣнчя́ѭ**. 1) Кога ся тури вѣнець на главѫ; **увѣнча́ніе**. 2) Кога ся вѣнчяѫть мѫжь съ женѫ; **обвѣнча́ніе**.

Вѣнчянина, *с. ж.* Что плаща зять на невѣстинъ родители за дѣто му давать чядо-то си; бащинина, бащина правдина, притъ, придъ, агърлѫкъ; **плата́ отъ жениха́ за невѣсту и пода́рки роди́телямъ сѝ; вѣно**.

Посакай му скѫпѫ вѣнчянинѫ,
Вѣнчянинѫ три бѣлы градовы,
Посакай му три рудъ планинъ,
Три планинъ со все рудъ овця,
Съ рудъ овця, со младъ овчари. *Пѣс.*

Вѣнчянница, *с. ж.* Вѣнчилка дрѣха, вѣнчилникъ, вѣнчилница; **вѣнча́льное пла́тье**.

На бунище сѣдяше,
Вѣнчяницѫ кънѭше,
Мѫжю гащи крънѭше,
Мѫжско дѣтя люлаше. *Пѣс.*

Вѣнчя́ѭ, **ешь**, — **чя́лъ**, *гл. свр.* отъ **вѣнчя́вамь**. 1) Да турѭ вѣнець на главѫ-тѫ на нѣкого; **увѣнча́ть**. 2) Да освятѫ женитбѫ по церковенъ рядъ; **обвѣнча́ть**. 3) Да бѫдѫ кумъ нѣкому на вѣнчяване-то му. — **чя́нъый**, *прич. стр.* 1) Комуто е туренъ вѣнець на главѫ-тѫ; **вѣнча́нный, увѣнчанный**. 2) Който ся е вѣнчялъ съ женѫ; **вѣнча́нный, обвѣнчанный**.

Вѣ́ра, *с. ж.* 1) Имане нѣчто за истинно, за право; **вѣра**. *Това нѣчто е за вѣрѫ. Людскы-ты думы не сѫ за вѣрѫ.* 2) Начинъ, по който човѣкъ вѣрва въ Бога и му ся поклана; законъ; **вѣра, религія, исповѣданіе**. *Христианска вѣра. Турска вѣра.*

Еврейска вѣра мирише
На сухо сѣво спарено;
Турска-та вѣра мирише
На сухо бѫзе спарено;
Блъгарска вѣра мирише
На ситенъ на ранъ босилчецъ:
Дѣ гыди вѣро Блъгарска,
Че что си толко хубава! *Пѣс.*

3) Който дръжи нѣкаквѫ вѣрѫ; **исповѣдующій вѣру, послѣдователь религіи**. *Каква си вѣра?* **какую вѣру ты исповѣдуешь?** *Друга вѣра,* друговѣрець; **иновѣрецъ**.

Похвалился е младъ Стоянъ
Прѣдъ Турци и прѣдъ Блъгаръ,
Прѣдъ другѫ вѣрѫ Евреи. *Пѣс.*

А робыня му тихо говори:
А-бре Турчине, бре друга вѣро! *Пѣс.*

4) Завѣрение, вѣренъ сговоръ; **взаймное завѣре́ніе**.

Стоянъ дружинѫ посъбра;
Вѣрѫ и клятвѫ сторили:
Кога на нѫтиа тръгнемъı,
Който ся боленъ разболи,
Поридомь да го глядамъı,
На рѫцѣ да го носимъı. *Пѣс.*

5) Вѣрване нѣкого, кога му ся продава нѣчто съ почакъ; пересиа; **кредѝтъ.** *Купувамь, зимамь на вѣрѫ;* **брать на кредѝтъ, нъ долгъ, на мѣлóкъ.** 6) За всичко нѣчто казвать *вѣра*, като: *каква е вѣра това нѣчто? Каква е вѣра това дрьво? Мечка-та е зла вѣра. Просо, леняно сѣмя и пшеницѫ — три вѣрı смѣсилъ. — Хващамь вѣрѫ*, вѣрвамь; **вѣрить.** — *Давамь вѣрѫ нѣкому*, вѣрвамь го; **довѣрѝть.** — *Нѣмамь вѣрѫ*, не мя вѣрвать, нѣмамь ихтибаръ; **не имѣть кредѝта, не нóльзоваться довѣрѝемъ.** — *Въвождамь нѣкого въ вѣрѫ*, крыцавамь го; **крестѝть.** — *Излизамь отъ вѣрѫ*, изневѣрявамся, ставамь невѣренъ, издатникъ; **сдѣлаться невѣрнымъ, измѣнѝть.** — *За вѣрѫ е: а)* Може да ся вѣрва; **заслýживаетъ довѣрія.** *б)* Може да е така; **ѓто вѣроѝтно.** — *Не е за вѣрѫ*, не трѣбва да му ся вѣрва, да ся надѣиамъı много на него; **ненадёжный.** — *Зимамь нѣчто на юнашкѫ вѣрѫ*, спр. зимамь го, а щѫ го платѫ, ако ми падиѫть парı въ рѫцѣ, ако сьмь живъ. *Юнаци и хайдуци зимать на юнашкѫ вѣрѫ.* — *Всичкı-тı сѫ една вѣра*, еднаквъı сѫ, единъ сой сѫ. — *Докара го на вѣрѫ*, вкара го въ нѫтиа, направи го да познае, да бѫде както трѣбва, научи го, изпердаши го. — *Мѣра—вѣра*, спр. прѣмѣрено-то е вѣрно. — *Двама отъ вѣрѫ, третий отъ душѫ. Вѣра въ брадж-тѫ, поручникъ вода-та. Ергенъ вѣрѫ нѣма, мома срама нѣма. Вѣра вѣрѫ не бие. Спрети вѣрѫ и вечера. На вѣрѫ, на заемъ, пакъ отдѣ с не знаемъ. Вѣра, вересиа, зла орисиа. Който дава на вѣрѫ, безъ ризѫ остаа. Който ние на вѣрѫ, два пѫти ся опива. Ракиа на вересиѫ, а вино на вѣрѫ. Не видѣла вѣра, видѣла, та полудѣла. Който не мѣри съ мѣрѫ, нѣма вѣрѫ. Като лъже и самъ-си вѣрѫ хващѫ. Грькъ лъже и самъ-си вѣрѫ хваща. Ситый гладному вѣрѫ не хваща. Здравый болному вѣрѫ не хваща. Вѣра не вѣра, лошиа мѣра. Вѣра-та не е кошница да ѫ плетешь както щешь. Вѣра е да ся дрьжи, а законъ да ся пази.*

Вѣрвамь и **вѣрувамь**, *гл. д.* Вѣруѭ: 1) Имамь вѣрѫ; **вѣрить въ кого́, во что.** *Вѣрвамь Бога;* **вѣрить въ Бóга.** 2) Зимамь за истинѫ, хващамь вѣрѫ; **вѣрить чему́.** *Азъ вѣрвамь твои-тı думı;* **я вѣрю твоймъ словáмъ.** *Очи-тı си не вѣрвамь, тебѣ ли да повѣрвамь?* 3) Давамь вѣрѫ нѣкому, увѣряавамь му ся; **вѣрить кому́, имѣть довѣріе.** *Вѣрвамь Драгáну;* и **вѣрю Драгáну.** 4) Мыслѫ, тъкмъ, чини ми ся, думамь; **ду́мать.** — **мя,** *гл. възвр.* Вѣрвамь себе, имамь увѣрение на себе; **довѣря́ть себѣ, быть увѣреннымъ въ себя́.** — **Вѣрвася,** *гл. безл.;* **вѣрится.** *Не ми ся вѣрва;* **мнѣ не вѣрится.** — **ванный,** *прич. стр.* — *Вѣрвай Бога;* така думать, когато искать да увѣрять нѣкого за онова, което му казвать; тако ми Бога, жи ми Бога; **ей Бóгу.** — *Да не го вѣрвашь*, казися, вардися отъ него; **не кладѝ ему́ пáльца въ ротъ.** — *Който вѣрва сѫницата, той тура ума си на облаци-тı. И да видишь, да не вѣрвашь. Докле видж, не вѣрвамь. Повячe вѣрвай очи-тı си, а не уши-тı си. И на бащ си не вѣрвамь. Съ пѣсъкъ да ся трıешь, нѣма да тя вѣрвамь. Който излъже веднѫжь, не го вѣрвать вторый пѫть. Излъжи го, да тя вѣрва. Вѣрвай слугѫ-тѫ, вѣрвай и око-то. Здравый болныа не вѣрва. Вѣрвай кучкѫ-тѫ си, не вѣрвай женѫ си.*

Вѣрване и **вѣруване**, *с. ср.* отъ **вѣрвамь.**

Вѣрéне, *с. ср.* отъ **вѣрѭ.** Зимане на вѣрѫ.

Вѣрéне, *с. ср.* отъ **вѣрѭ́ся.**

Вѣрица, *ум. ж.* отъ **вѣра.**

Вѣричка, *ум. ж.* отъ **вѣрица.**

Вѣричкый, — **чькъ, чка, чко**, *пр. смякч.* отъ **вѣрнтый.**

Вѣрнтый, — **рьнъ** и — **ренъ, рна, рно**, *пр.* 1) Онъый на когото може да ся даде вѣрѫ; **вѣрный, прéданный.** *Вѣренъ чловѣкъ, вѣренъ слуга.*

Тъı да си му вѣренъ другарь,
Да му млада вѣрна бѫде,
Че онъ благо доста има,
А вѣренъ си другарь нѣма. *Пѣс.*

2) Истинъый; **вѣрный, дѣйствѝтельный.** *Что ти казвамь, това е вѣрно.* 3) Правъый, безъ погрѣшкъ; **вѣрный.** 4) Отъ когото нѣма что да ся бои чловѣкъ; **безопáсный.** 5) Завѣренъый, който дрьжи здраво думѫ-тѫ си. *Дружина вѣрни, сговорни.* 6) Който дрьжи здраво и тайно онова, что му е казано или дадено; **надёжный.** *Вѣрни людe;* **надёжные лю́ди.** 7) Что ся прави за да ся вѣрва, что е за вѣрване.

Съглида ѫ Трояичя юначи,
Отдалеко вѣрнъı думъı дума:
Ой ти тебе Сибинско дѣвойко,
Да ми дадешь водицѫ да пийнѫ. *Пѣс.*

— **рно,** *нар.* Кога е нѣчто за вѣрѫ, да си вѣрва; истинѫ; **вѣрно.**

Съсъ Цонкѫ да ся видимъı,
Че смъı ся много любили
И смъı си вѣрно думали. *Пѣс.*

Отдалечь ми ся позапрѣ
И ся го вѣрно попъита. *Пѣс.*

Вѣренъ слуга здравъ ключь. Вѣрна слугѣица рада (мирна) домовница. Вѣренъ слуга дѣсна рѫка. Куия-то е вѣренъ другарь. Вѣрни дружина — юка твърдѣина (здраво каля). Вѣрни дружина и въ пятъкъ благо ѭдѫть.

Вѣруѭ, ешь, — рувалъ, *гл. д.* в. **вѣрвамь.**

Вѣрѭ́, и́шь, — ри́лъ, *гл. д.* Зимамь на вѣрх, навѣрѭвамь; **брать въ долгъ.** *Вѣрихъ, вѣрихъ, та сьмь навѣрилъ сто грошà.*

Вѣрѭ́ся, и́шся, — ри́лся, *гл. об.* Давамь вѣрѭ́ думѫ, съ клятвѫ ся обричамь навѣрно, наздраво, съ клятвѫ казвамь за вѣрно; **вѣрою и кля́твою утвержда́ть.**

Не мя струвай да ся кльвѫ,
Да ся кльнѫ, да се вѣрѭ́,
Че не любѭ друго любя,
Друго любя като тебе. *Пѣс.*

Вѣсение, *с. ср.* отъ **вѣсѫ; вѣшаніе.**

Вѣси́ло, *с. ср.* Бѣсило, бѣсилка, висѣлица, вѣшало; **ви́сѣлица.**

Вѣскамся, (да ся вѣснѫ), *гл. об.* Мѣркамся, ѭвѭвамся, вѣстѫ́ся. *Никой не ся вѣска по улици-ты. Вѣска ми ся нѣчто,* мѣрка ми ся.

Вѣскание, *с. ср.* отъ **вѣскамся.**

Вѣсте́ние, *с. ср.* отъ **вѣстѫ́ся.** Вѣскание.

Вѣстно, *нар. Вѣстно бѫди, знайно бѫди, да ся знае:* изрѣченина, употрѣбѭванѣ въ записы както сегашне-то: *Долуподписаный съ настояще-то ѭвѭвамь.*

Вѣсть, *с. ж.* Извѣстие, извѣстъ, хаберъ; **вѣсть, извѣстіе.** *Отъ него нѣма ни вѣсть, ни кость,* нѣма го никакъвъ, не ся знае дѣ е и какво е станѫлъ; **пропа́лъ безъ вѣсти.**

Вѣстѫ́ся, и́шся, — ти́лся, *гл. об.* Вѣскамся, мѣркамся, ѭвѭвамся, показвамся; **явля́ться, пока́зываться, представля́ться.** *Ходи въ церквѫ да ся вѣсти,* сир. само за да ся покаже. *Вѣсти ми ся,* види ми ся, показва ми ся, мѣрка ми ся. *Вѣсти ми ся нѣчто.*

Самодивѫ-тѫ покани
Да дойде да ся поборять.
Самодива ся вѣстила
Катъ младо момчя рохаво. *Пѣс.*

Вѣстять ми ся два ангела. *Пѣс.*

Вѣсѫ, ишь, — си́лъ, *гл. д.* 1) Окачѭвамь нѣчто да виси, вѣшѭвамь, бѣсѫ; **вѣшать.** 2) Съ бѣсение умарѭвамь, бѣсѫ, обѣсвамь; **вѣшать.** *Осждихѫ го и щѫть го вѣсять.*

Вѣсѫ́ся, *гл. възвр.* Бѣсѫ́ся, вѣшѭвамся; **вѣша́ться. — сенъ́ый,** *прич. стр.* Бѣсенъый, вѣшѭванъый; **вѣша́нный.**

Вѣтеру́шка, *с. ж.* Вѣтрушка, силенъ, буенъ вѣтъръ, бура; **бу́ря.**

Не ми бѣлѣ вѣтерушкѣ,
Лю ми бѣлѣ до три юдѣ. *Пѣс.*

Вѣтка, *с. ж.* Вѣйка, клончя, сѫчка; **вѣтвь.**

Вѣтренико́ъ, *с. м.* Вѣтърничавъ, вѣтроуменъ човѣкъ, вѣтрогонъ; **вѣтреникъ, вертопра́хъ, мету́шка.**

Вѣтре́цъ, *ум. м.* отъ **вѣтъръ; вѣтеро́къ, вѣтеро́чекъ.** *Вѣе хладенъ вѣтрецъ.*

Вѣтри́ло, *с. ср.* 1) Платно на ладиѫ, на гемиѫ, което ся простира, кога има вѣтъръ, та ся издува и кара ладиѫ-тѫ; **па́русъ. вѣтрило.**

Триста гемии минѫхѫ
Съ триста ми бѣлѣ вѣтрила;
Най-напрѣдъ Стоянъ врьвяше,
Черно му бѣше вѣтрило. *Пѣс.*

2) Направа за да си духать съ неѫ прѣдъ лице-то лѣтѣ за прохладѫ; духало, елпезе; **вѣеръ, опаха́ло.** 3) Врьчило, змѣй, керкенезъ, учуртма; **бума́жный змѣй.** *Пущамь вѣтрило;* **спуска́ть змѣя.**

Вѣтрина́, *с. ж.* Вѣдрина, хладъ, хладина, прохлада; **свѣжесть во́здуха, прохла́дность.** *На сѣнкѫ е вѣтрина;* **въ тѣни́ прохла́дно.**

Вѣтрика́, *ум. ж.* отъ **вѣтрина́.**

Вѣтри́ще, *ув. ср.* отъ **вѣтъръ.** Голѣмъ, вѣтъръ.

Вѣтрови́тый, тъ, та, то, *пр.* 1) Что бъива съ вѣтъръ, вѣтровитый, вѣтренъый; **вѣтреный.** *Вѣтровита зима,* зима съ много вѣтровѣ; **вѣтреная зима́.** 2) Что е бързъ като вѣтъръ, вихрогонъ. *Кончя му е вѣтровито, за день стига въ Цариграда.* 3) Вѣтроумный, вѣтърничавый. *Вѣтровита жена.*

Вѣтро́винъый, — вынъ и — венъ, вина, вино, *пр.* Вѣтровитый, вѣтренъый; **вѣтреный.**

Вѣтровый, въ, ва, во, *пр.* отъ **вѣтъръ; вѣтро́вый.** *Бѣсовы сбиркѣ — вѣтровы пѣленкѣ.*

Вѣтрого́нъ, *с. м.* Вѣтреникъ, човѣкъ вѣтърничавъ, вѣтроуменъ, който не прѣмѣшлява хубавѣ, что врьши, който гони вѣтъръ; **вѣтреникъ, вертопра́хъ, вѣтрого́нъ, непостоя́нникъ, верту́шка, мету́шка.** *Нашь Стоянъ е вѣтрогонъ, не му мысли много.*

Вѣтроме́тище, *с. ср.* и

Вѣтроме́тъ, *с. м.* Мѣсто, отдѣто вѣтъръ е одухалъ, омелъ снѣга.

Вѣтроу́минъый, — мынъ и — менъ, мна, мно, *пр.* Който не прѣмѣшлява добрѣ что врьши, лекъый на умъ; вѣтърничавъый; **вѣтреный, вертопра́шный, ве́рченый, легкомы́сленный, мото́рный.**

Вѣтру́шка, *с. ж.* 1) Вѣтерушка, вѣтъръ, вихрушка, бура; **вѣтеръ, вѣтръ, бу́ря.** 2) Птица *Falco tinnunculus,* соколъ отъ малкѣ-тѣ, които на врьчание-то ся спирать на въздуха и трептять на едно мѣсто, гер-

гина, керкенезъ, керкенекъ; **пустельга́**. 3) Птица *Astur*, вица, керкенезъ, керкенецъ, герекина, ястребъ; **я́стребъ**.

Вѣтрѣ́ніе, *с. ср.* отъ **вѣтрѣ́ѭ**; **вывѣтриваніе**; **выдыха́ніе**.

Вѣтрѣ́ѭ, е́ши, — рѣлъ, *гл. свр.* Извѣтрѣвамъ: 1) Просъхнувамъ на вѣтъра, пахамся; **вѣтрѣ́ть**. 2) Казвася за водны, мирисливъ и другъ нѣчта, загубвамъ силѫ-тѫ си; **выдыха́ться, вывѣтриваться**. *Ракия-та вѣтрѣе, кога ся остави отворена;* **во́дка лету́чая**. 3) Загубямся на паръ, ставамъ на паръ, испарявамся; **улету́чиваться**.

Вѣтрянѣ́лый, ѣ, на, но, *пр.* 1) Что е, что бъива съ вѣтъръ, вѣтровнѣлый, вѣтровитый; **вѣтреный, вѣтряный**. *Вѣтряно врѣмя;* **вѣтреная пого́да**. 2) Что е на вѣтъръ, что го кара вѣтъръ да работи, вѣтърничавъ. *Вѣтряна водяница;* **вѣтреная ме́льница**.

Вѣ́тчица, *ум. ж.* и

Вѣ́тчя, *ум. ср.* отъ **вѣ́тка**. Вѣйчица, клончя; **вѣтка, вѣточка**.

Вѣтьре́ць, *ум. м.* отъ **вѣ́тьръ**. Вѣтрец; **вѣтеро́къ, вѣтеро́чекъ**.

Вѣтьрлѝвъ́лый, ъ, ва, во, *пр.* Вѣтровитый, вѣтрепъ́лый, вѣтровнѣлый, вѣтърнѣлый; **вѣтреный, вѣтряный**.

Вѣ́тьрникъ, *с. м.* Една рыба, елкованъ.

Вѣтьрничавъ́лый, ъ, ва, во, *пр.* 1) Что ся кара отъ вѣтъра, вѣтрянѣлый; **вѣтреный, дѣйствующій посре́дствомъ вѣтра**. *Вѣтърничава водяница;* **вѣтреная ме́льница**. 2) Вѣтроумнѣлый; **вертопра́хъ**. *Вѣтърничавъ человѣкъ*, вѣтрогонъ, вѣтреникъ; **вѣтрого́нъ, ве́рченая голова́, мото́рный**. *На женѫ кажи, че е вѣтърничава, че е невѣрна и проста, простила бъ ти; ала кажи ѝ, че е грозна, вимай си дърмъты и не ся надѣй да станете достовѣ.*

Вѣ́търнѣлый, — рънъ и **— ренъ, рна, рно**, *пр.* 1) Вѣтровитый. 2) Вѣтърничавъ́лый.

Вѣ́търъ, *с. м.* 1) Въздухъ-тъ кога връви отъ единъ странѫ на другѫ; бура, вѣтерушка, вѣтрушка; **вѣтеръ, вѣтръ, пого́да**. *Вѣе вѣтъръ.* Вѣтрове-ти сѫ: бора, бурна, бура, бѣломорець, вечерникъ, вихрушка, вихръ, вѣтерушка, горнякъ, долнякъ, козица, кошава, мохаръ, подунавець, полибникъ, рунелъ, сирна, югъ, ясенець. 2) Въздухъ; **во́здухъ**. *Да излѣземъ на чистъ вѣтъръ.* 3) Болѣсть въ кости-тъ и ставовъ-тъ; **ломо́та, ревмати́змъ**. 4) Кога има болѣсть, та ходи отъ едно мѣсто на друго и много ся ловять отъ неѫ; **повѣтренаа зара́за, повѣтрѥ**. — *Бѣлъ вѣтъръ: а)* Вѣтъръ, что вѣе откамъ нладня, бѣломорець, долнякъ, топълъ вѣтъръ, югъ, лодозъ; **ю́жный вѣтеръ**. *б)* Масло *Bitumen naphta*, нефтъ; **нефть**. — *Старъ вѣтъръ*, что ясни врѣмя-то, кога духа, ясенець. — *Червенъ вѣтъръ*, болѣсть *Erisipelas* по кожѫтѫ человѣку, отъ кожто тіа подпухва и ся черви; рунелъ, устрѣлъ, червенка; **ро́жа**. — *Излиза, вдигася вѣтъръ*, начина да вѣе; **вѣтренѣ́ть, подни́мается вѣтеръ**. — *Млъква, прѣстава вѣтъръ-тъ*, запира да духа; **перестаётъ вѣтеръ**. — *Зимамъ вѣтъръ*, начинамъ да мъслѫ высоко за себе; **дѣ́латься тщесла́вным**ъ. — *Имамъ вѣтъръ въ главѫ-тѫ*, навдигамся; **тщесла́виться**. — *Врѣвѫ на кждѣто духа вѣтъръ-тъ*, владамся спорядъ врѣмя-то; **плыть по тече́нію воды́**. — *Отиде на вѣтъра, по вѣтъра*, изхабися, станѫ зянъ, безъ никаквѫ облагѫ; **прона́ло, напра́сно, безъ по́льзы**. — *Правѫ нѣчто на вѣтъра*, напраздно, напусто, нафиле; **дѣ́лать что напра́сно**. — *Работи за вѣтъра*, за тоя что духа, безъ облагѫ. — *Хорати на вѣтъра*, спр. приказва безъ да го слушнать, хорати на тоя, что духа. — *Така работа съ вѣтъръ не става*, не ся врѣши безъ разпосъ и трудъ. — *Пасс вѣтровы-ты*, не прави нищо, пасе паткъ-тъ. — *Вѣтъръ го носи на бѣлѫ кобылѫ*, или: *вѣтъръ го вѣе на сивѫ кобылѫ*, праздна му е работа-та. — *Вѣтъръ му духа въ уши-ты*, кога го учять не слушна, не внимава. — *Кой вѣтъръ вы завѣя тука?* что търсите, зачто сте дошли тука? — *Лови вѣтъра съ рѣшето*, врѣши праздны работы. — *Ни на дъждъ, ни на вѣтъръ. Ни по дъждъ, ни по вѣтъръ. За дъждъ ли, за вѣтъръ ли? Отъ вѣтъръ иде, бура го завличи. Вѣтъръ варенъ, снѣгъ печенъ. Днесь съ вѣтъръ, утрѣ съ пепелъ. Вѣтъръ-тъ тынкы-тъ дрѣвета прѣвива, а дебелы-ты катурна. Вѣтъръ вѣе, гора ся люлѣе. Ако не духа вѣтъръ, гора-та не ся люлѣе. Прыжи яйца на вѣтъра. Дрѣжся, не бойся, вѣтъръ тя носи на бѣлѫ кобылѫ! Ха майка му хортувала, ха вѣтъръ вѣяло, все едно му е. Конь придн, вѣтъръ вѣе. Вѣтъръ го довѣялъ, вѣтъръ го отвѣялъ. Придн да прѣстане вѣтъръ-тъ, най-буенъ бъива. Вѣтре, Петре, не духай внетрѣ.* — *Что е това, что ся чюе, а не сѫ види?* или: *смокъ свири на высокѫ планинѫ, крѣстата гора играе.* Гат. — Вѣтъръ.

Вѣчѝтый, тъ, та, то, *пр.* Что трае много врѣмя, тврьдѣ якый, вѣковитый; **вѣковѣчный**. *Това е нѣчто вѣчито.* — **то**, *нар.* Много врѣмя; **вѣковѣчно**.

Вѣ́чна мѫ́ка. Пькълъ, пькло, пекло, адъ, дженемъ; **адъ, не́кло**. *Грѣшни-ти отиватъ въ вѣчнѫ мѫкѫ. Лошка жена — вѣч-*

на мѫка. Комуто с лошка жена-та, нему не трѣбва вѣчна мѫка.

Вѣчни́къ, *с. м.* Старъ чловѣкъ, стогодишенъ; **столѣ́тный стари́къ.** *Въ село-то ны само дѣдо Божилъ е вѣчникъ.*

Вѣ́чнина, *с. ж.* 1) Врѣмя, что нѣма край, не ся свршна; **вѣ́чность.** 2) Много врѣмя; **продолжи́тельное вре́мя.** *Богатина до пладнинѫ, личбина до вѣчнинѫ.*

Вѣчни́ца, *с. ж.* Стара бабичка, стогодишна; **столѣ́тная стару́ха.**

Вѣ́чный, — чьнъ и — ченъ, чна, чно, *пр.* 1) Что нѣма край, нѣма свьршькъ; **вѣ́чный.** 2) Что отхожда, что трае много врѣмя; **вѣ́чный, долговре́менный. — чно,** *нар.* Всякога, безъ край, довѣка; **вѣ́чно, долговре́менно.**

Вѣ́шалка, *с. ж.* Кычюръ гроздие, гроздъ откѫснѫтъ съ по́-длъгѫ рѫчкѫ и окаченъ да виси, та да му ся изсуши гроздие-то и да трае повяче врѣмя.

Вѣ́шало, *с. ср.* Вѣсило, висѣлица, бѣсило, бѣсилка; **ви́сѣлица.** *Направихѫ вѣшало, та обѣсихѫ хайдутина.*

Вѣ́шамь, *гл. д.* Вѣсѫ, бѣсѫ, окачамь да виси; **вѣ́шать. — мся,** *гл. възвр.* Вѣсѫся, бѣсѫся; **вѣ́шаться. — шанъ́ый,** *прич. стр.* Бѣсенъый; **вѣ́шанный.**

Вѣ́шание, *с. ср.* отъ **вѣ́шамь; вѣшаніе.**

Вѣщегю́рникъ, *с. м.* Лошь, зълъ мѫжь, вѣщерникъ.

Вѣ́щерица, *с. ж.* Вѣщица.

Вѣщерни́къ, *с. м.* Вѣщегюрникъ.

Вѣ́щий, щь, ща, ще, *пр.* в. **вѣ́ждь.**

Вѣ́щикъ, *с. м.* 1) Бродникъ, магьосникъ; **колду́нъ, чародѣ́й, волше́бникъ.** 2) Който ужь знае да гони вампъры-тъи и плътници-тъи и да гы лови и убива; вампърарь, вампъриджина, сѫботникъ, святичарь.

Вѣщина́, *с. ж.* Кога нѣкой знае и умѣе да врьши нѣчто добрѣ; знаяше, умѣяние; **умѣ́ніе, зна́ніе.** *Работи съ вѣщинѫ.*

Вѣщица, *с. ж.* Вѣщерица: 1) Вѣда, самодива; **руса́лка.** 2) Бродница, вѣда, магьесница; **колду́нья, колдо́вка, вѣ́дьма.** 3) Лошава, зла жена; **вѣ́дьма, зла́я же́ницина.** 4) Малка пеперудка, что врьчи вечеръ около пламъка на свѣщь; вечерница, мамница, самовила; **вечёрній мотылёкъ, вечёрникъ, су́меречникъ.** Казвать, че тъия пеперудкъ сѫ ужь бродници, които ходятъ да крадѫтъ огъня. 5) Насѣкомо *Lampiris,* блъщунка, блѣстунка, свѣтулка; **свѣтля́къ.**

Вѣщичіа́ѭся, ешся, — чіа́лся, *гл. об.* За женѫ: ставамь вѣщица.

Вѣ́ѭ, ешь, вѣя́лъ и вѣлъ (да вѣ́йѫ), 1) *гл. ср.* Казвася за вѣтьра, духамь, работѫ; **вѣ́ять, дуть.**

Ой вѣтре хладный, что вѣешь,
Като отдалечь тъи идешь
Да ли си минѫлъ прѣзъ Будинъ. *Пѣс.*

2) *гл. д.* Правѫ нѣчто да ся вѣе, да ся клати въ въздуха; **развѣ́вамь; развѣва́ть.**

Тодорко, Тодорко, биволарска дъщи!
Что по поле ходишь, шатъы полъы вѣешь? *Пѣс.*

3) Врьгамь нагорѣ съ лопатѫ или изсъшвамь отвысоко жито, и что да е, за да го очистѫ отъ плѣвѫ-тѫ и отъ шюшлона; отвѣвамь; **вѣ́ять, вывѣва́ть.** *Вѣѭ пшеницѫ. Който не сѣе, той не вѣе.* — **Вѣ́ѭся,** *гл. стр.* 1) Бывамь вѣяпъ; **вѣ́яться.** 2) Развѣвамся; **развѣва́ться.** *Прѣпорецъ ся вѣе.* — **Вѣ́яный,** *прич. стр.* Отвѣванъый; **вѣ́яный.** *Вѣяна рѫжь;* **вѣ́яная рожь.** — *Вѣтьръ го вѣе,* така казвать за чловѣкъ, който е само съ това, что ся види на него, или чиято работа е спукана и не врьви напрѣдъ. — *Вѣеся нагорѣ, надолѣ,* скытася, ходи насамъ натамъ безъ работѫ; **шля́ться.** *Не ся вѣй по село-то, а сѣдни и тъи та поработи като людје-то.*

Вѣ́яние, *с. ср.* 1) Духание отъ вѣтьра; **вѣ́яніе, дуновѐніе.** 2) Отвѣване нѣчто; **вѣ́яніе, вѣ́йка.**

Вѣя́чка, *с. ж.* 1) Жена или мома, която вѣе нѣчто; **вѣ́ятельница.** 2) Справа за вѣяние нѣчто; **вѣ́яльня.**

Вѣя́чь, *с. м.* Който вѣе, отвѣва нѣчто; **вѣ́ятель.**

В'юздя́вамь, в. **въюздя́вамь.**

Вѫ́белъ, *с. м.* Кладенецъ, излакъ, стубелъ, бунаръ; **коло́децъ, коло́дязь.** *Имаше вѫбелъ длъбокъ и сухъ, безъ водѫ. Вѫбелъ дѣда състари.*

Вѫгаре́цъ, — рцѝ, *с. м.* Вѫгарецъ, врьголецъ, врьга, чирка на кожѫ-тѫ на добытъкъ, конь, волъ и др. съ червіакъ *Oestrus equi, Oestrus bovis* въ неѭ, излупенъ отъ яйце, снесено отъ мухѫ оводъ, и самъый червіакъ; **у́горь.**

Вѫгари́тъый, тъ, та, то, *пр.* Казвася за овцѫ, что има червенъы, ръжи бѣлѣзъы; шаренъый; **имѣющій рыжія пя́тна, нёстрый (объ овца́хъ).** *Вѫгаритъ овенъ.*

Вѫ́глие, *с. ср. съб.* Вѫглища; **у́голья, у́голье.**

Вѫгленáрка, *с. ж.* 1) Която гори вѫглие, вѫглищарка, кимюрджийка. 2) Жена на вѫгленарь.

Вѫгленáрскъый, ска, ско, *пр.* отъ **вѫгленáрь.** Вѫглищарскъый, кимюрджийскъый.

Вѫгленáрчя, *ум. ср.* Малъкъ, младъ вѫгленарь, вѫглищарчя.

Вѫгленáрь, *с. м.* 1) Който гори или продава вѫглие; вѫглищарь, кимюрджина; **у́гольникъ, у́гольщикъ.** *Кога станѫ вѫгленарь и кога му поцрънѣ врать-тъ* 2) Птица

Picus martius, черенъ дѧтелъ, черенъ кльвочь; дѧ́телъ чёрный, желна́.

Вѫ́гленецъ, *ум. м.* отъ **вѫ́гленъ.** Вѫгленчя; **уголёкъ.** *Подъ пепелець вѫгленець.*

Вѫ́гленченце, *ум. ср.* отъ **вѫ́гленчя;** **уголёчекъ.**

Вѫ́гленчя, *ум. ср.* отъ **вѫ́гленъ.** Вѫгленецъ; **уголёкъ.**

Вѫ́гленъ, *с. м.* 1) Ѭгленъ, черенъ кѫсъ отъ нѣчто обгорѣло; **у́голь.** 2) Черилка въ жито, главина; **головни́.** — *Живъ вѫгленъ, червенъ вѫгленъ,* който е разпаленъ и тлѣе; **горя́щій у́голь.** — *Мрътвъ вѫгленъ, черенъ вѫгленъ,* что не гори, изгаснѫлъ; **потух**ш**ій у́голь.** — *Сѣди като на вѫгленъ,* като на трьне, като на иглы; **сидѣть какъ на у́гольяхъ, какъ на игóлкахъ.** — *Падиѫ като на вѫгленъ.* — *Черенъ като вѫгленъ,* или на смѣхъ: *бѣлъ като вѫгленъ;* **у́голь углёмъ.** — *Покрытъ вѫгленъ пó-дльбоко пари. Заровени-ти вѫглени дрьжать пепела горящь. Всякой тягли вѫглена къмъ свое-то хайце.*

Вѫглищáрка, *с. ж.* Вѫгленарка.

Вѫглищáрскый, ска, ско, *пр.* отъ **вѫглищáрь.** Вѫгленарскый.

Вѫглищáрчя, *ум. ср.* отъ **вѫглищáрь.** Вѫгленарчя.

Вѫглищáрь, *с. м.* Вѫгленарь.

Вѫ́глище, *с. съб. ср.* 1) Много вѫгленя; **у́голья.** 2) Кимюръ; **у́голье.**

Вѫ́дица, *с. ж.* 1) Кука на дрьво или на вѫже да ся закачя нѣчто, за да ся тягли; канджа, ченгелъ; **крюкъ** (*мн.* **крю́чья**), **багóръ.** 2) Зѫбата кукъичка, привръзана на края на тънкѫ отъ космъ отъ конскѫ опашкѫ врьвь, та, съ стрьвь на неѭ, ся спуща въ водж-тѫ да ся лови рыба; **у́да.** 3) Кука отъ иглѫ, зашита на края на ивицѫ, за да ся закачя съ неѭ чтото ся шие, та да не шавре; енгистра.

Вѫ́дичка, *ум. ж.* отъ **вѫ́дица.** 1) **Крючёкъ, крючёчекъ.** 2) **Удочка, у́дка.**

Вѫ́дичя, *ум. ср.* отъ **вѫ́дица.** Вѫдичка.

Вѫжé, — **жя,** *с. ср.* Дебела врьвь, пороже; **верёвка.** — *Вѫже отъ конопе,* конопьць; **крѣпти́на.** — *Дебело вѫже,* хортома; **канáтъ.** — *Отъ колъ и отъ вѫже,* сир. ничто и никакви людие, вѫжерници, вѫжници, обѣсилници; **сорванци́, вѣсельники, повѣсы, негодя́и, бездѣльники, злодѣи.** — *Като висѣлъ на вѫже,* истрьпѣливъ. — *Бѣга като отъ вѫже,* боися, страхъ го е. — *За вѫже е,* сир. за бѣсене е, лошь человѣкъ е; **онъ заслу́живаетъ нéтлю.** — *Който лъже, на вѫже; който нé, на двѣ. Като брашно на вѫже. Безъ вѫзелъ вѫже пó-малко трае. И той за колъ и онзи за вѫже. Оправился (правъ) като вѫже въ торбѫ (въ сакулѫ). Мякото вѫже прѣжюля твръдый камъкъ. Съ чюждо вѫже не ся спущай въ кладенець. Вѫже-то ся кѫса, дѣто е найтънко.*

Вѫжепи́ца, *с. ж.* Плитка, плитъ, сплитка, сплитъ, низи, вѣнець, визаница лукъ.

Вѫжéнце, *ум. ср.* отъ **вѫжé.** Вѫжице; **верёвочка.**

Вѫжéрникъ, *с. м.* Младъ слудничавъ человѣкъ.

Вѫжéрница, *с. ж.* Млада слудничава мома или жена.

Вѫжи́це, *ум. ср.* отъ **вѫжé.** Вѫженце.

Вѫ́жникъ, *с. м.* Человѣкъ за вѫже, за бѣсене, обѣсилникъ; **вѣсѣльникъ, сорване́цъ.**

Вѫ́жница, *с. ж.* Жена или мома за вѫже, за бѣсене, обѣсилница; **вѣсѣльница.**

Вѫжя́рка, *с. ж.* 1) Жена или мома вѫжярь. 2) Жена на вѫжярь.

Вѫжя́ровъый, въ, ва, во, и

Вѫжя́рскый, ска, ско, *пр.* отъ **вѫжя́рь.**

Вѫжя́рство, *с. ср.* Занаятъ на вѫжярь; **ремесло́ верёвочника.**

Вѫжя́рчя, *ум. ср.* Малъкъ, младъ вѫжярь; **молодо́й верёвочникъ.**

Вѫжя́рь, *с. м.* 1) Който прави вѫжя; **верёвочникъ.** 2) Който продава вѫжя; **продаве́цъ верёвокъ.**

Вѫ́зелчя, *ум. ср.* отъ **вѫ́зелъ;** **узело́къ.**

Вѫ́зелъ, — **зли́,** *с. м.* 1) На врьвь, на вѫже, на конець или на друго нѣчто крьстосано, прѣплетено и затегнѫто така, каквото само да не може да ся развръже; **у́зелъ.** *Вѫзелъ вѫзла дрьжи. Безъ вѫзелъ врьвь работѫ не врьши.* 2) Нѣчта врьзанъи въ крьпѫ или въ что да е; врьзопъ; **у́зелъ, пáчка, паке́тъ.**

Вѫзли́вый, въ, ва, во, *пр.* Что има много вѫзлъи по себе-си; **узли́стый, узлова́тый.**

Вѫкъ, *междом.* Въ изречение: *ни гжкъ, ни вѫкъ,* ни дума.

Вѫ́ла, им. соб. женско.

Вѫ́лё, им. соб. мѫжско. *Накарали Вѫла, а той Мила.*

Вѫпы́ръ, *с. м.* в. **вампы́ръ.**

Вѫпырíáсамся, *гл. свр.* отъ **вѫпырíáсвамся.** Да ся вампырíасамь.

Вѫпырíáсвамся (да ся вѫпырíáсамь), *гл. об.* Вампырíасвамся, оплътiавамся.

Вѫпырíáсване, *с. ср.* отъ **вѫпырíáсвамся.** Вампырíасване.

Вѫ́сение, *с. ср.* отъ **вѫ́сѫ** и **вѫ́сѫся.** Мрьщение, сунение, чюмерение; **хму́рение, мо́рщение.**

Вѫсе́ница, *с. ж.* Гѫсеница.

Вѫсе́ничка, 1) *ум. ж.* отъ **вѫсе́ница.**

Гѫсеничка. 2) *с. ж.* Раст. *Stachis;* **колосни́ца,** и *Carex;* **осо́ка,** бека, житница, класатица, класатница, класица, подполошка.

***Вѫ́ска, вѫ́скы,** *с. ж.* в. **вуска.**

Вѫ́сла, *с. ж.* Което е навѫсена всякога, та не може да и́ ся продума.

Вѫ́слѐ, *с. м.* Който е всякога навѫсенъ, като да е срьдитъ, та не може да му ся продума; **супи́рь, угрю́мецъ, хму́ра.**

Вѫ́съ, вѫ́си, *с. м.* Косми-ти, что растѫть у мѫжье по горны́х-тѣ устнѣ; мустакъ; **усъ.** *Черни вѫси.* — *Засукалъ вѫсы;* **закрути́лъ усы́.**

Вѫ́сѫ, ишь, — **си́лъ,** *гл. д.* Мрьщѫ мрьждѫ, супѫ, чюмерѫ, мусѫ; **хму́рить, су́пить, мо́рщить.** *Вѫси вѣжды.* **Вѫ́сѫся,** *гл. възв.* 1) Мрьщѫся, мрьждѫся, мусѫся, супѫся, чюмерѫся; **хму́риться, су́питься, мо́рщиться.** *Что ся вѫсишь така? Вѫсися като Старѫ Планинѫ.* 2) Казвася за врѣмя-то, кога подкачи да става облачно, заоблачвамся; **хму́риться, становѝться па́смурною (о пого́дѣ).** *Врѣмя-то ся вѫси, ще ся развали.*

Вѫ́торъ, *с. м.* На бъчвѫ и на какъвъ да е дрьвянъ сѫдъ врѣзано-то извѫтрѣ на дѫгыты, дѣто ся вгнѣздиа дъно-то; **уто́ры.**

Вѫ́трѣ, *нар.* Вѫтрѣ, внетрѣ, нетрѣ, унетрѣ: 1) Всрѣдъ нѣчто; **внутри́.**

Тамо вма бунаръ баталиѫ,
Вѫтрѣ има змиѫ тройноглавѫ. *Пѣс.*

2) Вѫтрѣшне-то на нѣчто; **вну́треная часть.** *Кѫща отвънъ свршена, а вѫтрѣ не доправена;* **домъ снару́жи око́нченный, а внутри́ не додѣланный.**

Изгради въ село черковѫ,
Та си ѫ вѫтрѣ позлати,
Извъвка си ѫ посребри. *Пѣс.*

3) Вѫщи; **до́ма.** *Той си стои все вѫтрѣ,* не ходи никѫдѣ; **онъ стои́тъ постоя́нно до́ма.**

Че плака ли ми дѣтя-то?
— Не ти е дѣтя плакало,
Нито съмъ вѫтрѣ ходила.
Була и вѫтрѣ отиде,
Дѣтя-то въ люлкѫ заклано. *Пѣс.*

4) Съ прѣдлогъ **въ** и **у** при него: *а)* За мѣсто: въ нѣчто, за което е дума-та; **внутри́, въ.** *Вѫтрѣ въ стаѫ-тѫ;* **внутри́ ко́мнаты.** *Вѫтрѣ въ града. Вѫтрѣ въ горѫ-тѫ;* **въ лѣсу́.** *Вѫтрѣ въ земѫ-тѫ;* **въ нѣдрахъ земли́.** *б)* За врѣмя: **за; въ тече́ніе, въ.** *Вѫтрѣ въ двѣ годины* и *въ двѣ годины вѫтрѣ* (за двѣ години) *спечѫлихъ толкова;* **въ два го́да, въ тече́ніе двухъ лѣтъ я зарабо́талъ сто́лько-то.** — **Изъ-вѫ́трѣ** и **отъ-вѫ́трѣ** (извѫтрѣ, отвѫтрѣ): 1) Отъ-въ нѣчто, изнѣйдѣ. *Тропахъ на врата-та, нѣ никой не ся обади извѫтрѣ. Отвѫтрѣ ничто ся не види;* **изнутри́ ничего́ не ви́дно.** 2) Отъ вѫтрѣшны́х-тѣ странѫ. *Извънъ бѣло, извѫтрѣ червено;* **снаружи бѣлое, внутри́ кра́сное.** — **На-вѫ́трѣ** (навѫтрѣ), камъ вѫтрѣ; **внутрь.** *Тыя врата ся отварѫть навѫтрѣ;* **э́та дверь отворя́ется внутрь.** *Тягли го навѫтрѣ. Врьви навѫтрѣ. По́-навѫтрѣ;* **да́льше внутрь.** *По́-навѫтрѣ въ горѫ-тѫ има голѣмы дрьве.* — **На-навѫ́трѣ,** по посокѫ навѫтрѣ; **по направле́нію во внутрь.** *Стѣна-та ся е навела на-навѫтрѣ;* **стѣна́ навали́лась внутрь.** — **Прѣзъ-вѫ́трѣ** (прѣзвѫтрѣ).

Кога вѣтъръ духне,
Прѣзвѫтрѣ да мине,
Да развѣе, мале,
Мой-тѫ бѣлѫ мухлѫ. *Пѣс.*

— *Зимамь лѣкъ извѫтрѣ, отвѫтрѣ,* който ся ѫде или пие; **принима́ю лѣка́рство внутрь.** — *Грызе мя, ѫде мя извѫтрѣ,* имамь нѣчто да мя мѫчи, да мя прави да мыслѫ, да не съмь миренъ; **имѣть вну́тренное безпоко́йствіе.**

Вѫ́трѣшнѣый, — **шьнь** и — **шень, шна, шне,** *пр.* Вѫтрѣшний, внетрѣшний, нетрѣшний. 1) Что е вѫтрѣ; **вну́тренній.** 2) Казвася за чловѣкъ, който крые что мысли; **скры́тный (о человѣкѣ).** — *Вѫтрѣшне-то на нѣчто;* **нутръ, нутро́.**

Вѫ́хавъый, въ, ва, во, *пр.* Что мирише на добро, има миризъ, дъхъ, миризливый; **души́стый, паху́чій.**

Вѫщѫ́, и́шь, — **щѝлъ,** *гл. ср.* Казвася за гласа, что издава вода, кога ся грѣе и наближи да заври.

Вѫщѝа́ніе, *с. ср.* отъ **вѫщѫ́.**

Вя́гавъый, въ, ва, во, и

Вя́гъый, гъ, га, го, и

Вя́дъый, дъ, да, до, *пр.* Комуто очи-тъ глядать не́ и двѣ-тъ направо по еднѫ посокѫ, кривоглядый, гавроглядый, шѣтавый, шѣшѣвый; **косо́й, косогла́зый, косоо́кій, косы́ня.**

Вя́жѣ, ешь, вяза́лъ, *гл. свр.* отъ **вя́звамь.** Да врьжѣ. — **Вя́занъый,** *прич. стр.* Врьзанъый.

Вя́жѣ, ешь, вяза́лъ, и **вя́зѫ, ешь,** — **за́лъ,** *гл. д.* Вежѣ, везѫ: 1) Шиѫ на платъ съ влънѫ или съ свилѫ шѣрении, като бѣлушкы, пополкы и проч.; **вышива́ть.** *Вяжѣ ризѫ.* 2) Плетѫ чорапы и др.; **вяза́ть, вязти́.** — **жѣся** и — **зся,** *гл. стр.* 1) **вышива́ться.** 2) **вяза́ться, вязти́ся.** — **Вя́занъый,** *прич. стр.* 1) Шитый шѣренъ шивъ; **вы́шитый.** 2) Плетенъый; **вязе́нный** и **вязе́ный.**

Утрѣ ходамь въ Биголѣ.
Да ти купамь кошюлѫ,

Копюлѫ-тѫ плетенѫ.
Горѣ долу вязанѫ. *Пѣс.*

Вя́зание, *с. ср.* отъ **вя́жѫ** и **вя́зѫ.** 1) Шиение шареиъ шивъ; **вышива́ние.** 2) Плетение; **изда́ние, вязе́ние.**

Вя́заница, *с. ж.* Врьзаница, сплитъ отъ нѣчто. *Една вяваница чесьнъ.*

Вяза́рка, *с. ж.* Игла за вязание.

Вяза́чка, *с. ж.* в. **врьза́чка.**

Вяза́чь, *с. м.* в. **врьза́чь.**

Вя́звамь и **вя́зувамь (да вя́жѫ),** *гл. д.* в. **врѣ́звамь.**

Вя́зание и **вя́зуване,** *с. ср.* отъ **вя́звамь.** Врьзване.

Вязва́чка, *с. ср.* в. **врьзва́чка.**

Вязва́чь, *с. м.* в. **врьзва́чь.**

Вязъ, *с. м.* 1) Кога нѣкой вяже нѣчто, вязание. 2) Нѣчто вязано, шито или плетено; **вя́занье.**

Вя́зѫ, ешь, — **за́лъ,** *гл. д.* в. **вя́жѫ.**

Вя́ке, в. **вя́че.**

Вя́натие, *с. ср.* отъ **вя́нѫ.** Вяпение, вяхнатие, вяхнение; **увяда́ние.**

Вя́натый, тъ, та, *пр.* Повянѫлъый, извянѫлъый.

Ако е кътка, кътка зелена,
Тъ да мя чюкашь, да не ся женишь;
Ако е кътка, кътка вята,
Тъ да ся женишь да не мя чюкашь. *Пѣс.*

Вя́нение, *с. ср.* Вянатие.

Вя́нѫ, ешь, — **нал,** *гл. ср.* Вяхнѫ: 1) Казвася за растения-та, загубвамь зеленинѫ-тѫ си и ся спарвамь; **вя́нуть, увяда́ть, бле́кнуть.** 2) Казвася за човѣка, повянвамь, посрьнувамь, попарвамся; **вя́нуть (о человѣкѣ).**

Богъ да убие, Невянко,
Твои-тъи старъи кумовъи,
Че тя Невянко крьстихѫ,
Да вянѫть людие за тебе. *Пѣс.*

Вя́самь, *гл. ср.* Бръзамь, врьвѫ, врьшѫ брьзо, варкамь, спѣшѫ; **спѣши́ть, торопи́ться.** *Вяса като желкѫ прѣко угарь. Който вяса, ще втаса.*

Вя́сание, *с. ср.* отъ **вя́самь.** Бръзание, спѣшение.

Вя́хнатие и
Вя́хнение, *с. ср.* отъ **вя́хнѫ.** Вянатие, вянѣ́ние; **увяда́ние.**

Вя́хнѫ, ешь, — **нал,** *гл. ср.* в. **вя́нѫ.**

Вяче, *нар.* Вяке, веке, вече, вечь: 1) Употрѣбявася при глаголы-тъи за да ся покаже нѣчто станѫло, свръшено, или на ставание, на свръшание; **уже́.** *Азъ съмъ вяче старець;* я **уже́ старѝкъ.** *Тъи вяче не си дѣтя;* тъи **уже́ не ребёнокъ.** *Азъ вяче ся нападохъ;* я **уже́ наѣлся.** *Омрьзнѫ ми вяче, вяче ми ся е додѣало;* мнѣ **уже́ надоѣло.** *Вяче двѣ годинъи откакъ е умрѣлъ;* **уже́ два го́да какъ онъ у́меръ.** *Той вяче нѣма да дойде;* **онъ уже́ не придётъ.** *Настава вяче зима;* **настаётъ уже́ зима́.** *Слънце-то вяче захожда;* **солнце уже́ захо́дитъ.** *Азъ вяче запирамъ;* я **уже́ изнемога́ю.** 2) **По́-много; бо́лѣе, бо́льше.** *Ничто вяче не щѫ;* **ничего́ бо́льше не хочу́.** *Той не ще вяче да работи;* **онъ не хо́четъ бо́льше рабо́тать.** *Азъ вяче не го вѣрвамъ;* я **бо́льше не вѣ́рю ему.** — **По́-вяче** (по́вяче), по́-много; **бо́льше.** *По́вяче отъ колкото трѣбва;* **бо́льше чѣ́мъ ну́жно, чѣ́мъ слѣ́дуетъ.** *Въ това село има повяче отъ сто кѫщи;* **въ э́той дере́внѣ бо́льше ста дворо́въ.** *Блъгаре-ти сѫ повяче отъ Гърци-тъи;* **Болга́ре многочи́сленнѣе Гре́ковъ.** — **По́вячето** (съ члѣнъ като имя сѫществително), по́-много-то; **бо́льшая часть, большинство́.** *По́вяче-то ниви сѫ пожънѫтъи;* **бо́льшая часть поле́й пожа́та.** *По́вяче-то селяне* (по́вяче-то отъ селянъи-тъи) *си имать свойѫ земѫ;* **большинство́ поселя́нъ име́ютъ со́бственную зе́млю.** — **Найвяче** (найвяче), най-много, найпаче, прьво-то, главно-то; **бо́лѣе всего́, осо́бенно, въ осо́бенности, гла́вное.** *Това зарадва всичкъи-тъи и най-вяче мене;* э́то **обра́довало всѣхъ и бо́льше всего́ (въ осо́бенности) меня́.** *Врѣмя-то е найвяче въ всичко;* **во всёмъ са́мое гла́вное вре́мя.**

В'я́дамся (да ся в'ядамь), *гл. възвр.* В'яждамся: 1) Казвася за животнъи, отъ много ядение достигамь да не ми ся ще, да не могѫ да ямь много; **отъ большо́го употребле́нія пи́щи теря́ть по́зывъ къ ней.** 2) Нападамся. *Забитинѫ-тъ ны открай бѣ добръ, па като ся в'ядe, зе да прави зло.*

В'я́дание, *с. ср.* отъ **в'я́дамся.**

В'я́ждамся, *гл. възвр.* в. **в'я́дамся.**

В'ялъвя́вамся, в. **въялъвя́вамся.**

В'ямь (да ся), **в'ядёшь, в'ядохся, в'ялся,** *гл. свр.* отъ **в'я́дамся.**

В'я́хамь (в'я́хвамь, да в'яхнѫ, в'яхнувамь), *гл. д.* Ахамь, въсѣдамь, възсѣдамь, връзсѣдамь.

И ся в'яхнѫ бръза коня,
И излѣзе отъ Солуна. *Пѣс.*

В'я́хание, *с. ср.* отъ **в'я́хамь.** Ахание, въсѣдание, възсѣдание, връзсѣдание.

В'я́хвамь, *гл. мн-кр.* отъ **в'я́хамь.**

В'я́хнувамь, *гл. уч.* отъ **в'я́хнѫ.**

В'я́хнуване, *с. ср.* отъ **в'я́хнувамь.**

В'я́хнѫ, ешь, — **нѫлъ,** *гл. свр.* отъ **в'я́хамь.**

Г, г. *г.*

Г. Четвьрто слово, четвьрта буква въ Словянскѫ-тѫ азбукѣ, наричано *глаголъ;* но старо-то начрьтание г, а но ново-то г, и ржкописно *г.*

Га, *нар.* 1) Основа-та на нарѣчиа: *а)* **Кога́,** отъ мѣстоим. **ко** и **га,** и **когато́, всяко́га, ни́кога; когда́, всегда́, никогда́.** *б)* **Сега́,** отъ мѣстоим. **се** и **га; тене́рь.** *в)* **Тога́,** отъ мѣстоим. **то** и **га,** и **тога́ва; тогда́.** *г)* **Ега́,** отъ мѣстоим. **е** и **га,** и **ега́то; когда́.** Въ тъпа, така сглобены, нарѣчиа основѫ-тѫ **га** изричать и **гы,** та казвать и *когы, когыто, всякогы, никогы, сегы, тогы, тогыва;* така и **вынѫгы** вм. **вынѫга.** 2) Употрѣбяваса и безъ мѣстоимение прѣдъ него, само **га** и **га́то** вмѣсто **кога́, когато́.** *Га сте дошли?* **когда́ пришли́ вы?** *Гато бѣхъ младъ;* **когда́ я былъ мо́лодъ.** *Га не знаешь, ты мълчи;* **когда́ не зна́ешь, то молчи́.** *Ще му дойде умъ-тъ, га го чюкне горний прагъ, та поглядне долний. Гато ты отиваше, азъ ся врьщахъ. Га ти трѣбвамь: баче Кое; га не ти трѣбвамь: лудый Кое.* — **Га́ че** и **га́ че ли** (гаче и гачели), ужкакъ, като че, като че ли, като да; **бу́дто, какъ бу́дто, сло́вно.** *Правися гаче не разбира что му казвать;* **притворя́ется бу́дто не понима́етъ что говоря́тъ ему́.** *Той така ся влада съ мене, гачели му съмь слуга;* **онъ такъ обраща́ется со мно́ю, какъ бу́дто я ему́ слуга́.** *Залита гачели е пиянъ;* **шата́ется сло́вно пья́ный.** *Гаче вали дъждъ. Гачели с плакалъ. Пѣтелъ-тъ пѣе срѣщѫ врата-та: гачели щѫть ны дойдѫть гостие.*

Га, Впн. над. ед. число мѫжскый и срѣдень родъ отъ лично мѣстоимение третие лице, вмѣсто **го.** *Азъ га видѫ, ты га знаешь* вм. азъ го видѫ, ты го знаешь.

Га́беръ, *с. м.* в. **га́бьръ.**

Га́бамь (га́бвамь, да га́бнѫ, га́бнувамь), *гл. д.* Гавамь, отпращамь, излъгвамь, пращамь нѣкого за зеленъ хайвяръ. *Ама мя габнѫ ха!*

Га́бание, *с. ср.* Гаване, отпращане, излъгване, лъжене.

Га́бвамь и **га́бувамь,** *гл. мн-кр.* отъ **га́бамь.**

Га́бнувамь, *гл. уч.* отъ **га́бнѫ.**

Га́бнѫ, ешь, — **нѫ́лъ,** *гл. свр.* отъ **га́бамь.** Да гавнѫ, да отпратѫ, да излъжѫ. — **нѫ́тый,** *прич. стр.* Гавнѫтый, отпратенъ, излъганъ.

Габра́къ, *с. м. съб.* Габрова гора; **гра́бовый лѣсъ, грабо́вникъ.**

Га́бровскый, ска, ско, *пр.* отъ **Га́брово** (градъ). *Габровско блюдо,* никакъвъ, лошь човѣкъ. — *Габровска работа,* несвѣстна, не́ за свѣта. — *Работа-та му с Габровска,* не е добра, не гляда на добро, злѣ отива.

Габро́вый, въ, ва, во, *пр.* отъ **га́бьръ.** Что е на габьръ, или что с направенъ отъ габьръ; **гра́бовый, грабо́вый.** *Габрово дрво, габрова тоага.* — *Иди му свири съ габровѫ пищалкѫ, съ габровѫ свиркѫ,* казвай му, въ той не ще да знае, не зима отъ думѫ, не хае.

Га́бьрець, *ум. м.* и **га́бьрчя,** *ум. ср.* Малъкъ габьръ.

Га́бьръ, *с. м.* Габеръ, дрво *Carpinus betulus;* **грабъ, грабо́вина, грабо́вьникъ, бѣлый букъ.**

***Гава́зинъ** и **гава́зъ,** *с. м. Т.* в. **кава́съ.**

Га́вамь (га́ввамь, да га́внѫ), 1) *гл. д.* Габамь. *Гавнѫхъ го за смрадликѫ по Гаевѫ полянѫ.* 2) *гл. ср.* Слизамь надолу, спущамся въ нѣчто; **нисходи́ть, нискуска́ться, диспущáться.** *Врьвѣли още малко и гавнѫли у дола.*

Гава́на, *с. ж.* в. **гава́ница.**

Га́ване, *с. ср.* отъ **га́вамь.**

Гава́ница, *с. ж.* Гавана, валчистъ сѫдъ издлъбанъ отъ едно дрво; копанка. *Гаваната не обычна копанѫ-тѫ.*

Гава́ничка, *ум. ж.* отъ **гава́ница.** Копанка.

Гава́нка, 1) *ум. ж.* отъ **гава́на.** Гаваничка, копанка. 2) *с. ж.* Валчистъ сѫдъ извръбънъ на стругъ отъ едно дрво и съ захлупакъ; гаванци, застръгъ, за́стругъ, захлупци; **ста́вецъ, ста́вень.**

Гава́нци, *с. м. мн.* Гаванка въ 2-то знаменование.

Га́ввамь и **га́вувамь,** *гл. мн-кр.* отъ **га́вамь.**

Гаведи́на, *ув. ж.* отъ **га́ведь.**

Гаведи́нка, *ум. ж.* отъ **га́ведь.**

Га́ведь, *съб. м.* и *ж.* 1) Гадъ, звѣръ, что яде добытъкъ, като влъкъ, мечка; **хи́щные звѣри.** *Изтрови ми ся конь-тъ на гавсдь.* 2) Всяко животно дивячь; **дичь.** 2) Казвася на попрьжание; **га́дина (родъ бра́ни).** *Каква си гаведь!* **э́кая ты га́дина!**

Га́вкамь (да га́внѫ, га́внувамь), *гл. ср.* Казвася за малкы кучета: лаѫ, джавкамь, жявкамь, чявкамь; **га́вкать, ла́ять,** брехáть (о **ма́ленькихъ соба́кахъ**). *Кушля-то гавка;* **собачёнка га́вкаетъ.**

Га́вкание, *с. ср.* отъ **га́вкамъ.** Лаяне, джавкане, жавкане, чавкане; **га́вканье.**

Га́вкувамъ, *гл. уч.* отъ **га́вкнж.**

Га́вкнж, ешь, — нжлъ, *гл. свр.* отъ **га́вамъ.** Да габнж. — **нжтый,** *прич. стр.* Габнжтый, излъганъый.

Га́вкнж, ешь, — нжлъ, *гл. сд-кр.* отъ **га́вкамъ.** Да лайнж, да джавнж, да жавнж, да чавнж; **га́вкнуть.**

Га́врa, *с. ж.* 1) Подигравка, подиграване, подбивъ, подземка; **насмѣшка, издѣвки, шу́тка.** *Хорати на гаврж.* 2) Съ когото, съ което си гаврятъ, гаврило, подиграло. *Станж гавра на дъца-та.*

Га́вранецъ, *ум. м.* и **га́вранчя,** *ум. ср.* отъ **га́вранъ.**

Га́вранъ, *с. м.* По-употрѣбително **га́рванъ,** птица *Corvus cornix,* гаврипъ, вранъ, галупъ, гробарь, мрьшнарь; **во́ронъ, вранъ, га́йворонъ.**

Га́вреше, *с. ср.* отъ **га́врыжся.** 1) Плѣзене, подкривване, дразнна, ливреше; **кривля́ньe лицо́мъ.** 2) Подиграване, биене шагж, зевклендисване; **дра́зненіе, издѣвки.**

Гаври́ло, *с. ср.* Онова, съ което си гаврятъ, съ което ся подигравать, гавра, подиграло, подиграчка; **предме́тъ шу́токъ.** *Зехж мя на гаврило. Станж имъ гаврило.*

Га́вринъ, *с. м.* Птица гавранъ.

Гавроглядый, дъ, да, до, *пр.* Вигавъый, вягъый. вядый, кривоглядый, шатавъый, шашавъый; **косоо́кій, косогла́зый, косо́й, коси́ня.** *Едно око има, и то гавроглядо.*

Гавры́тамъ, в. **гавры́щамъ.**

Гавры́тане, *с. ср.* отъ **гавры́тамъ.** Гаврьщане.

Гавры́тнувамъ, *гл. уч.* отъ **гавры́тнж.**

Гавры́тнж, ешь, — нжлъ, *гл. свр.* отъ **гавры́щамъ** и **гавры́тамъ.** Да прѣмѣтнж, да прѣврьнж, да катурьж; **опроки́нуть.** — **нжтый,** *прич. стр.* Прѣмѣтнжтый, прѣврьнжтый, катурентый; **опроки́нутый.**

Гавры́щамъ и гавры́тамъ (да гавры́тнж), *гл. д.* Катурямъ нѣчто на странж или съ дъно-то нагорѣ, прѣмѣтамъ, прѣврьщамъ, куткамъ; **опроки́дывать.** *Гавртнж стола.* — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Прѣмѣтамся, прѣврьщамся, катурямся, куткамся; **опроки́дываться.** *Гавртнжжся кола-та;* **возъ опроки́нулся.** — *Гаврьта чаши-ты,* пие много.

Гавры́щане, *с. ср.* отъ **гавры́щамъ.** Гаврьтане, прѣврьтане, прѣмѣтане, катуряне; **опроки́дываніе.**

Га́врыжся, ншся, — рылся, *гл. об.* 1) Подкривамся нѣкому, дразнж нѣкого, плѣзжся, ливрься; **кривля́ньемъ лицо́мъ и грима́сами дразни́ть.** 2) Подигравамся, биж си шагж съ нѣкого, подзимамъ, зевклендисвамся; **трунѝть, шутѝть, дура́чить, подтру́нивать, ногу́ливать, издѣва́ться.** *Что ся гавршнь съ него!* **что ты издѣва́ешся надъ нимъ!**

Га, га! *междом.* Гжний пъкъ; **га, га.**

Га́га, *с. ж.* 1) Клювъ на птицж, джонка, човка, клюнъ; **клювъ.** *Не си въвирай гагж-тж насждѣ. Пъха си гагж-тж дѣто не трѣбва. Гага-та му лъскава. Гагата му остра, а той ж показва за мострж.* 2) На главж-тж на насѣкомо длъга цѣвица, съ кожто то смуче та ся храни; **хо́боть насѣко́маго.**

> Мушица му ся присмѣла (комару),
> Че му сж длъгъы крака-та
> И му е остра гага-та. *Пѣс.*

3) Дѣтска игра пиличка.

Гага́лка, *с. ж.* 1) Ястие: оризъ или склъцано мясо, увито въ листъ отъ кунусъ, отъ лозж или друго растение и варено; гушка, цѣлоглътка, виткъы, сарма; **галу́шка, голубцы́.** 2) Бѣлъы прищчици, нжичици, что излизать по уста-та на малкъ дѣчица.

Гага́лчица, *ум. ж.* отъ **гага́лка.** Сармица.

Гаганѝца, *с. ж.* Палене урбалкъ и пушкане на сърнъ заговѣзни; гаро.

Гагара́шка, *с. ж.* Птица *Corvus pica,* сврака, гарагашка, гаргашка, каракашка; **соро́ка.**

Га́го, пм. соб. мжжско. Срѣщася и въ изрѣченнна: *Реклъ Гаго: кому какво драго. Забѣгнжлъ Гаго три дни безъ недѣлж. Дѣто да речешь: Гаго, рсчи: аго.*

Га́гъца, *ум. ж.* отъ **га́га.**

Га́гъичка, *ум. ж.* отъ **га́гъца.**

Гадалу́шкъы, *с. ж. мн.* Шарени конци, които нѣкои си врьзвать на ржцѣ-тъи и на шнж-тж на 1-й Марта всякж годнж, а гъи врьгать, кога видять прьвъ пжть ластовицж или щрѣкълъ; марта, мартеници, мартинкъы.

Га́деше, *с. ср.* отъ **га́дж.** 1) Валяне, правене печисто; **га́женіе, мара́ньe, пачканіе.** 2) Развалане; **но́рча, поврежде́ніе.**

Га́деше, *с. ср.* отъ **гадж.** Каране, хоканне, мьмрене, брьбрене, тякане; **упрека́ніе, нена́ніе, таза́ніе.**

Га́децъ, *ум. м.* отъ **гадъ.** Малко гадъ.

***Гаджа́лъ,** *пр. неизм. Т.* За животно: дрьгалашь; **одѣръ, о́дранъ.**

Гаджю́нкъы, *с. ж. мн.* Раст. *Chionanthus,* бѣло цвѣтіе, бѣлучкъы, кокъчета, костичета; **снѣжня́нка, подснѣжникъ, подснѣжный колоко́льникъ.**

Гади́на, *с. ж.* 1) Малка животина, что плъзи или лази; бубулечка, змиа или гущеръ; **ма́ленькое ползу́щее живо́тное, гадъ, га́дина.** *Въ трѣвулнка има гадины.* 2) Животно, добъчя; **живо́тное.** *Мечка-та е така га-*

дина; **медвѣдь си́льное живо́тное.** 3) Гадъ, въшкъ. *Дѣтя-то цѫтъ изядѫтъ гадины.* 4) Казвася за попръжване, гаведь; **(га́дина (родъ бра́ни).** *Каква си гадина!* **ѕкая ты га́дина!**

Гади́нка, *ум. ж.* отъ **гади́на.** 1) Животинка.

Стори мя Боже, прѣстори
На каквѫ-годѣ гадинкѫ,
На сиво, бѣло орленце. *Пѣс.*

2) Казвася на галено на дѣца.

Га́дися, — **ди́лося,** *гл. безл.* Повдигася на блуване, нада укроп; **га́дить, га́дитьсѧ, тошни́ть, тошни́тьсѧ.** *Гади ми сѧ;* **мнѣ тошни́тъ.**

Га́дкамь, *гл. д.* Лучкамь, лучѫ, баткамь за нѣчто, че е така или инакъ, безъ да знаѫ какъ е то; **дѣлать дога́дки, предположе́нія.**

Га́дканіе, *с. ср.* отъ **га́дкамь.** Лучкане, лучене, батканю.

Гадли́вый, въ, ва, во, *пр.* Комуто сѧ лесно гади, лесно повдига на блуване; **гадли́вый, брезгли́вый.**

Га́дничкый, — чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **га́дный.** Грозничкый, лошѫвкый, нехубавкый.

Га́дный, — дьнъ и — денъ, дна, дно, *пр.* Грознъй, лошѫвый, нехубавый, недобрый; **га́дкій, дурно́й. — но,** *нар.* Грозно, лошѫво, нехубаво, недобрѣ; **га́дко, ду́рно.**

Гаду́лка, *с. ж.* в. **гѫду́лка.**

Гадъ, *с. м.* 1) Животно, что плъзи или лази, каквото змиа, гущеръ и др.; гадина; **гадъ, га́дина.** 2) Гаведь, звѣръ; **хи́щный звѣрь.** *Гадъ изпоѫде селскый добытъкъ.* 3) Домашни птици, каквото кокошкы, гѫскъ и др. 4) Гадина, въшкъ. *Налѣгнѫлъ го гадъ.*

Га́дѫ, ишь, — ди́лъ, *гл. д.* 1) Валѭамь, правѭ нѣчисто; **га́дить, мара́ть, па́чкать.** 2) Развалѭамь, хубаво-то правѭ лошѫво; **га́дить, но́ртить. — Га́дѫся,** *гл. възвр.* и *стр.* 1) Валѭамся; **га́дитьсѧ, мара́тьсѧ, па́чкатьсѧ.** 2) Развалѭамся; **но́ртитьсѧ. — денъ́ый,** *прич. стр.*

Га́дѫ, ишь, — ди́лъ, *гл. д.* Карамся нѣкому, хокамь го, мьмрѫ го, брьбрьѫ му; **брани́ть, тази́ть, упрека́ть, пени́ть, жури́ть, щуни́ть.**

Пусто остало отъ злато дѣтя,
Отъ злато дѣтя, отъ сребро люлка,
Кога не грачи, кога не плаче,
Азъ да го бавѫ и да го гадѫ! *Пѣс.*

Мама Стоѭана помьмра,
Помьмра майка, погади:
Стоѭане, сѫнко, Стоѭане,
Что е тось чюдо отъ тебе? *Пѣс.*

Гадила го мама за да нѣма срама. **— денъ́ый,** *прич. стр.* Хоканъй, мьмранъй.

***Гаѣ́тъ,** *нар. Т.* Доста, тврьдѣ, много, нацѣ; **о́чень.** *Гаѣтъ богатъ,* много богатъ.

Га́зпамь и **га́зувамь,** *гл. мн-кр.* отъ **га́зѫ.**

Га́зеніе, *с. ср.* отъ **га́зѫ.**

***Газепли́къ,** *с. м. Т.* **Лю́тость; лю́тость, свирѣпость.**

***Газе́нъ,** *пр. неизм. Т.* Лихъй, лютъй; **лю́тый, свирѣпый.**

Га́зѫ, ишь, — зи́лъ (га́звамь), *гл. д.* 1) Ходѫ изъ водѫ или изъ какво да е нѣчто, въ което сѧ потъпва, като сѧ стѫпи на него; брькамь, барамь. *Газѫ изъ рѣкѫ-тѫ, газѫ въ кала, газѫ изъ трѣвѫ-тѫ.* 2) Бродѫ, прѣминувамь съ газене; **переходи́ть въ бродъ.** *Водѫ газѫ, жяденъ ходѫ. Лъжа водѫ не гази.* 3) Тъпчѫ по нѣчто, настѫпѭамь; **топта́ть.** *Не гази ли ти мечката ръжь-тѫ, не барай ѫ.* 4) Ходѫ. *Гази като мечкѫ.*

Тяжка кръвнина паднѫла
На Цариградскъı пѫтища,
Нѣ може керванъ да мине,
Камо ли пѫтникъ да гази. *Пѣс.*

5) Прѣстѫпѭамь, развалѭамь, не зачитамь, не пазѫ, не дрьжѫ, тъпчѫ; **наруша́ть, попира́ть,** *Гази законы-тъı.* — *Газѫ калъ,* мачкамь, брькамь, тъпчѫ калъ да сѧ умѣси за градене, за правене керпичи, керемидъı, гръници и пр.; **мѣси́ть гли́ну для приготовле́нія изъ неѩ кирпича́, черепи́цы, горшко́въ и пр.** — *Газѫ изъ кала;* **мѣси́ть грязь.** — *Гази мя болѣсть, нѣчто зло,* сполѣтѣла мя е, намѣрила мя е нѣкаква болесть, нѣчто зло. **— Га́зѫся,** *гл. стр. Прѣдъ кумъ сѧ водѫ не гази. Гази ли сѧ така вода?* **— зенъ́ый,** *прич. стр.* Тъпканъй, тъпченъй, мачканъй, настѫпѭанъй; **то́нтанный.**

Гайгу́рово ѩйце. Така наричѭат нѣкои ѩйца-та отъ камплско птичя, които окачѭат въ црьквъı-тъı за украшение; **стро́усовое ѩйцо́.**

Гайгу́ръ, *с. м.* Въ изречение: *запулился като гайгуръ,* зашнѫлся, в'очился въ нѣчто; **вперѝлъ глаза́.**

Га́йда, *с. ж.* Свирня, мѣхъ и на него двѣ свиркъı, а третя-та цѣвь да сѧ надува изъ неѩ; мѣшница, мѣшя; **волы́нка.**

На да ми, кумче, посвиришь
Съ твоѫ-тѫ гайдѫ мѣшничкѫ. *Пѣс.*

Дили, дили, гайда!
Дѣ да тя найдѫ?
Подъ кривѫ-тѫ крушѫ.
Тамъ да тя смушѫ. *Дѣт. нѣс.*

— Наду гайдѫ-тѫ, заплака. *— Уйдисалъ, му на гайдѫ-тѫ,* повелся по него. *— Това не ми иде на гайдѫ-тѫ,* не е както искамь, не ми поноси. *— Царвулъı нѣма, гайдѫ*

купува. Гайда свири на гариж, попъ-тъ тропа на меджиж. Гайди свири на гариж, попъ-тъ клепе литургиж. Гайди свири на гариж, а попъ-тъ играе. Гайда-та не прави овчарка. Глухъ отъ гайдж не разбира. Безъ гайдж сватба сжщий помянъ. Вижь му ума, че му купи гайдж. Била на хоро-то, а гайдж-тж не видѣла.

Гайдаджи́йка, *с. ж.* Жена на гайдаджиж.

Гайдаджи́йскый, ска, ско, *пр.* отъ **гайдаджи́я.**

Гайдаджи́йчя, *ум. ср.* Младъ, малъкъ гайдаджия.

Гайдаджи́я и

Гайда́рь, *с. м.* Който свири съ гайджъ; **волы́-ночникъ.** *Попскый сынъ: ка гайдаджиа, ка хайдушинъ, ка говядарь.*

Га́йдица, *ум. ж.* отъ **га́йда.**

Га́йдичка, *ум. ж.* отъ **га́йдица.**

Гайдупи́ца, *с. ж.* Тънка и кжса цѣвница на единъый край силескана и отънена, та, като ся духа въ неіж, свири съ остъръ гласъ; прьдалка, прьденица.

Гайдупи́чка, *ум. ж.* отъ **гайдупи́ца.**

***Гайлели́я,** *пр. неизм. Т.* Что докарва гайля; **хлопотли́вый, хло́потный.**

***Гайля́,** *с. ср. Т.* Грыжа; **хлоно́ты, забо́ты.** *Имамь много гайлета.*

Гайтанджи́йка, *с. ж.* 1) Жена на гайтанджиж. 2) Която работи или продава гайтанъ.

Гайтанджи́йскый, ска, ско, *пр.* отъ **гайтанджи́я.**

Гайтанджи́йчя, *ум. ср.* Младъ, малъкъ гайтанджия.

***Гайтанджи́я,** *с. м. Т.* Който прави, работи или продава гайтанъ.

Гайта́нец, *ум. м.* отъ **гайта́нъ.** Малко гайтанъ; **снуро́чекъ, гайта́нчикъ, гайта́шекъ.**

Гайтани́ка, *с. ж.* Раст. *Melampyrum;* **Ива́нъ-да-Ма́рья, огнецвѣтникъ.**

Гайта́нчя, *ум. ср.* отъ **гайта́нъ; кусо́къ снурка́.**

***Гайта́нъ,** *с. м. Т.* 1) Врьвь уплетена, за да ся обтакать съ неіж дрѣхъ; **снуръ, снуро́къ, гайта́нъ.** *Вльнянъ, свилянъ гайтанъ;* **шерстяно́й, шёлковый снуръ.** *Камила гайтанъ не плете.* 2) Накытъ, что посять невѣстъ въ нѣкои мѣста; той е широка мрѣжа, дълга колко човѣшкый рьстъ, уплетена отъ вльнянж пряждж и напита съ рядовъ старъ сребрьнъ наръ, въ долнин край на тонкж; закачіася на главж-тж и ся протака по гръба до полъ-тъ; заедно съ другъ-тъ дрѣхъ и той ся прѣпасва съ поіаса. — *Гайтанъ вѣжды,* тънкъ вѣждъ.

Гайтано моме, Гайтано,
Гайтанъ ти вѣждъ надъ очи. *Пѣс.*

Гайтани́ж, йшь, — ни́лъ, *гл. свр.* отъ **гайтани́вамъ.** 1) Да обточж съ гайтанъ; **обши́ть снуро́мъ.** 2) Да свръшж, да изкарамь; **око́нчить. — не́нъый,** *прич. стр.* 1) Обточенъый съ гайтанъ; **обши́тый снуро́мъ.** 2) Свръшенъый, изкаранъый, **око́нченный.**

Гайтани́вамъ (да гайтанижъ), *гл. д.* 1) Обтакамь, обшивамь нѣчто съ гайтанъ; **обшива́ть снуро́мъ** 2) Свръшамь нѣчто, изкаркамь го; **ока́нчивать. — мся,** *гл. стр.*

Гайтани́ване, *с. ср.* отъ **гайтани́вамъ.**

Гала́тене, *с. ср.* отъ **гала́тж** и **гала́тжся.** 1) Разваляне, хайтене; **но́рча.** 2) Ковладене, клопане, клеветене, ваденс, бѣдене; **клевета́ніе.**

Гала́тинъ, *с. м.* Мрьсникъ; **пога́нецъ.**

Не пий, Драганко, тжсь водж:
Тази е вода галатска;
Спощи галате минжхж,
Раненъ галатинъ носіахж,
Съ тжзи го водж кжпахж,
Лютъ му ранъ мъпахж. *Пѣс.*

Гала́тка, *с. ж.* Жена или мома галатинъ, мрьсница; **пога́нка.**

Гала́тный, — тынъ и **— тенъ, тна, тно,** *пр.* Нечистый, мрьсенъый, гнадинъый, разваленъый. *Тъ си много галатна въ уста-та.*

Гала́тскый, ска, ско, *пр.* отъ **гала́тинъ. — скы,** *нар.* Като галатинъ, мрьсно, нечисто, гнжснаво.

Гала́тчя, *ум. ср.* отъ **гала́тинъ.**

Гала́тж, ишь, — тилъ, *гл. д.* 1) Казвася за дѣца: разваляма, хайтж гы, паучвамь гы злѣ; **по́ртить, балова́ть, поха́бить (о дѣтяхъ).** 2) Мрьсж, правъ нѣчто нечисто, каламь, омрьсявамь.

Ей тъзека, дѣтя Андреіаше!
Не боди си твоіа добра коша,
Не мрьси си твоіж тънкж устж,
Не галати твое клято срьдце,
Не галати твои рушкы пожи! *Пѣс.*

3) Говоръ мрьсны, гнжсны, нечисты думы, мрьсувамь. 4) Бѣдж, вадж, ковладж, клопамь, клеветж, кудж; **клевета́ть, нагова́ривать, клена́ть. Гала́тжся,** *гл. възвр.* и *стр.* Разваляма, хайтжся, паучвамся злѣ; **по́ртиться. — тенъый,** *прич. стр.*

Гала́шка, *с. ж.* Ягода отъ дръво черницж, барабонка, бобонка, брьбонка, дудулъ, кжкълиц, скандали, съкаменци, мурва, мургва, мура, муренка, муцуна, црьпичка; **я́года ту́товаго де́рева.**

Галба́, *с. ж.* Галене; **баловство́.**

Га́лвамъ, *гл. мн-кр.* отъ **га́лиж.**

Га́лё, им. соб. мжжко. *Галё нечиловичия отна́дворъ иде, у кжщи носи.*

Галевникъ, *с. м.* Любовникъ, либовникъ, либя, галникъ, драговникъ.

Той ми е прьвый галевникъ,
Той мя по гласие познава. *Пѣс.*

Галевница, *с. ж.* Любовница, либовница, любовь, либя, люба, галница, драговница.

Галевничя, *ум. ср.* отъ **галевникъ.**

Га́ление, *с. ср.* отъ **га́лиж** и **га́лижся.** 1) Галба; **баловство́, нѣга.** 2) Либение, любение.

Га́леничкый, — **чькъ, чка, чко** и **Га́ленкый, ка, ко,** *пр. смякч.* отъ **га́леный.**

Га́леный, нъ, на, но, *прич.* като *пр.* 1) Когото галять; **ба́ловень.** *Галено-то мами (мамино) дѣтенце.* 2) Който ся гали; **нѣжущійся, изнѣженный.** — **но,** *нар.* Съ галение, ра́слабно. *Приказва галено,* сладко.

***Га́либа,** *нар. Т.* Както ся види; **вѣроя́тно.** *Днесь галиба ще вали дъждъ;* **сего́дня вѣроя́тно бу́детъ дождь.**

Галиле́йска гора́ и **Тилиле́йска гора́.** Срѣщася въ народны-тъи пѣсни и баханиа.

Хай да ходимъ въ пусто горье,
Въ пусто горье Галилейско,
Дѣто не си птичка врька,
Нито врька, нито црька. *Пѣс.*

Гали́нъ, им. соб. мъжско.

Га́лица, *с. ж.* Птица *Corvus monedula,* гарга, чиавка; **га́лка, клу́ша.** 2) Зеленъ камъикъ, сѫчи-кѫбржзъ; **зелёный кунорóсъ.**

Га́личкый, чка, чко, *пр.* отъ **га́лица.**

Га́лка, *с. ж.* Който ся гали, които обычиа да ся гали; **нѣженка.**

Га́лникъ, *с. м.* Галевникъ.

Га́лница, *с. ж.* Галевница.

Галуни́ца, *с. ж.* Птица женскъий галунъ.

Сиви галуни кумове,
А галуници кумици. *Пѣс.*

Галу́нъ, *с. м.* Птица *Corvus cornix,* гавранъ, гарванъ, гаврінъ, вранъ, гробарь, мрьшиарь; **во́ронъ, вранъ, га́йворонъ.**

Подъ дрьво лѣжи младъ юнакъ
Съсъ триста ранъı нараненъ;
Черенъ ми галунъ на дрьво,
Той си юнаку думаше:
Умри ми, умри юначе! *Пѣс.*

Га́лчё, *с. м.* Който ся гали, който обычиа да ся гали; **нѣженка.**

Га́лиж, ишь, — **ли́лъ (га́лвамь),** *гл. д.* 1) Казвася за дѣца, правѣ всичко по волѣ-тѣ имъ, дрьжѣ гъı разпустиѣто; **нѣжить, балова́ть, голу́бить, поблажа́ть.** *Да го биешь, ще ти плаче, да го галишь, ще ти ся смѣе.* 2) Съ рѫкѫ погладвамь нѣкого по лице-то и по главѫ-тѣ за да му покажѣ, че го обычиамь, че ми е милъ; **милвамь; гла́дить, ласка́ть,** 3) Обычиамь; **люби́ть.** *Галиж аблъкы,* обычиамь гъı. **Га́лижся,** 1) *гл. възвр.* Милвамся; **нѣжиться.** *Не дѣй ся гали, а стани, та работи.* 2) *гл. вз.* Обычиамъися, либимся, любимся; **люби́ться.** 3) *гл. стр.* Бъıвамь галенъ.

Гана́дныый, — **дънъ** и — **денъ, дна, дно,** *пр.* Гнуснавъий, гнусныый, нечистый, мрьсныый, галатныый.

Гане́тка, *с. ж.* Гатанка.

Га́нка, *с. ж.* Свито отъ царевичиъı сплиткъı да стои като столчя за сѣдание, чючка.

Га́нка, им. соб. женско, ум. отъ **Га́па.** *Малка Ганка за копанкѫ, а голѣмка за сѣдянкѫ;* **на рабо́ту наза́дъ послѣдниихъ, на ѣду́ наперёдъ не́рвыхъ.**

Гано́самь, *гл. свр.* отъ **гано́свамь.** Да каланшѫ; **вы́лудить.** — **санъый,** *прич. стр.* Калаисанъый; **вы́луженый.** *Ганосано-то е лъскаво, ала здраво-то е хубаво.*

***Гано́свамь** и **гано́сувамь** (да **гано́самь**), *гл. д. Гр.* Калаисвамь; **лудйть.** — **мся,** *гл. стр.* Калаисвамся. — **панъый,** *прич. стр.* Калаисванъый; **лу́женый.**

Гано́сване и **гано́суване,** *с. ср.* отъ **гано́свамь.** Калаисване; **лужёніе, полу́да.**

***Гарабйна,** *с. ж.* Кѫса пушка съ широкъı уста; **карабйнъ.**

Гарага́нка, *с. ж.* Птица *Corvus pica,* сврака, страчка, гагарашка, гаргашка; **соро́ка.**

***Гара́фа,** *с. ж.* Сѫдъ отъ чрьно или бѣло стъкло съ длъгнистѫ шиѫ, шиия; **графйнъ, бутйлка.**

Га́рванецъ, *ум. м.* отъ **га́рванъ.** 1) Малъкъ гарванъ. 2) На кола разса самобътна или прикована на краиа на потяглицѫ, дѣто ся закачиа наремъ-тъ.

Га́рванинъ, *с. м.* вм. **га́рванъ.**

Га́рванко, *с. ср.* Единъ видъ черно грозде като мавруда; гарванъ.

Га́рвановъый, въ, ва, во, *пр.* отъ **га́рванъ; во́рановъ, ворóній.**

Пилци пищять, пилци гарванови *Пѣс*

Га́рванскый, ска, ско, *пр.* отъ **га́рванъ.** — **скъı,** *нар.* Като гарванъ; **по ворóньему.**

Га́рванскый лукъ. Едно растение.

Га́рванчя, *ум. ср.* отъ **га́рванъ.** Пиля-то на гарванъ; **воропёнокъ.**

Га́рванъ, *с. м.* 1) Птица *Corvus cornix,* гавранъ, гаврінъ, гарванинъ, вранъ, галунъ, гробарь, гробникъ, гробъ, кроконъ, крькавець, мрьшиарь; **во́ронъ, га́йворонъ.**

На дрьво-то стои черенъ гарванъ,
Съ уста грачи, съ очи долу гляда,
Съ крьла трепти, съ ноктие клопие троши. *Пѣс.*

Нѣкой имать нé на добро, кога чюкть, че грачи гарванъ. — *Спустихжся като гарваны,* казвася за людие, когато ся стекѫть на-възъ нѣчто, както гарвани-ти на мрьтве-

чинѫ. *Гарванъ гарвану око не вади. Гарванъ отлита, соколъ долита. Да слушаше Господь гарванъ-ты, измираѫ магарета-та. Кога гарванъ грачи, славѣй-тъ бѣга и плаче. Гарванъ-тъ напраздно не грачи. Гарванъ грачи на полкана, а той сѣка: черкова чюка. Гарвани-ти само на мрьшѫ сѫ наедно съ орлы-ты. Гарванъ ходи по двора, дай ми, бабо, Тодорѫ. Гарванъ грачи на крушѫ, дай ми, бабо, Марушѫ.* 2) Гарванко.

***Га́рга,** *с. ж. Т.* 1) Птица *Corvus monedula,* галица, чиавка; **га́лка, клу́ша.** *Друго е гарга, друго е сврака. Мѣри въ гаргѫ, удри въ патко. Гарга ловъ не лови. Гарга-та моли Бога да мрѫтъ конѣти. Да бы слушалъ Господь гаргѫ-тѫ, конѣ-ти щаѫ да мрѫтъ повяче. Ала гарга тръци, море-то размжща ли ся? Ала гарга лайна, море-то мрьсно не става.* 2) Справа като малкъ клѣщи за правене съ неѫ копчи отъ телъ; кончило, чифтъ; **острогу́бцы, острозу́бцы.** — *Синя гарга,* птица *Coracias,* синековица, синявица, кокаръ гарга, граковецъ, зарзаванка, звѣздовранка, модра чиавка, нездровапка; **сивоворо́нка.**

Гарга́шка, *с. ж.* Птица гарагашка.

***Га́ргина,** *с. ж.* Копие, мѫздракъ.

Га́ргъица, *ум. ж.* отъ **га́рга.** Малка, дребна гарга; **га́лочка.**

***Гарезли́я,** *пр. неизм. Т.* По-употрѣбително **карезлия,** който има, който гони гарезъ нѣкому; **злопа́мятный, памятозло́бный.**

***Гаре́зъ,** *с. м. Т.* По-употрѣбително **каре́зъ.** Казвася: *имамъ гарезъ нѣкому* и *гоня гарезъ нѣкому,* надъ мя е на него за нѣчто, та глядамъ да му правѫ зло за отвръщане; **зло́бствовать, зло́бить кому́.** *Не слушайте го: той ми гони карезъ.*

Гарджа́нце, *ум. ср.* отъ **гаржа́.**

Гаржа́, *ум. ср.* оть **га́рга.** Малко-то, пиля на гаргѫ; **га́лченокъ.** *Гарга-та не напуща гаржета-та си, че бѣлы черны.*

***Гарна,** *с. ж. Т.* Ангария, работене нѣчто насилѫ безъ платѫ; **принуди́тельная рабо́та безъ пла́ты.** *Не можемъ да си отворимъ очи-ты отъ гарии. Гайда свири на гариѫ, попъ-тъ клене литургиѫ.*

Га́ро, *с. ср.* Така наричиать нѣкои обычиата да ся кладѫть урбалкъ на сърнъ заговѣзни; гаганица.

Гаромѣ́й, *с. м.* Животно *Vespertilio murinus,* вечерно пиля, каралѣпъ, колиліакъ, лиликана, лиліакъ, нетопъръ, нощно пиля, прилѣпъ, су́мракъ; **летучая мышь, нетопы́рь, кожа́нъ.**

Га́рый, ра, ро, *пр.* Сивый; **сѣ́рый.** *Гарь очи,* сивъ очи.

Гасе́ние, *с. ср.* отъ **гасѫ́; гаше́ніе, туше́ніе.**

Гаси́лка, *с. ж.* 1) Раст. *Cichorium intybus,* синя жлъчка, синя млѣчка, гвачка, дьвка, кученка дьвка; **цико́рій.** Казвать го *гасилка,* зачтото съ цвѣтіе-то му гасять пръщкѫ. Корепиа на това растение варять, та пиѫть водѫ-тѫ за вѣтъръ (ревматизмъ). 2) Метла отъ сламѫ като къткѫ, съ коѫто ковачи ръсять огъпиа съ водѫ.

Гаси́ло, *с. ср.* Справа за гасене свѣщь, огънь; **гаси́ло, гаси́льникъ.**

Га́снатіе, *с. ср.* отъ **га́снѫ.** Гасиене.

Га́снение, *с. ср.* отъ **га́снѫ,** гасиатіе.

Гасиѣ́ѫ, ешь, — иѣлъ, *гл. ср.* в. **га́снѫ.**

Гасиѣ́ваніе, *с. ср.* отъ **гасиѣ́ѫ.** Гасиѫтіе, гасиение.

Га́снѫ, ешь, — налъ, *гл. ср.* Гасиѣ́ѫ: 1) Пръставамъ да горѫ, угасвамъ, изгасвамъ; **га́снуть, ту́хнуть.** 2) Ослабвамъ, изнемощиавамъ, доврѣшпамся; **га́снуть, ослабѣва́ть.**

Гасѫ́, и́шь, — си́лъ (гасива́мъ), *гл. д.* Запирамъ да не гори; **гаси́ть, туши́ть.** *Гасѫ свѣщи-ты;* **гаси́ть, туши́ть свѣчи.**

Гасѫ́ся, *гл. стр.* Бывамъ гасенъ; **гаси́ться, туши́ться.** — **се́нный,** *прич. стр.;* **гашённый.** — *Гасѫ прыщкѫ, болкѫ,* турямъ лѣкъ на неѫ за да и́ земе огъпиа. — *Гасѫ варъ,* поливамъ печепъ варъ съ водѫ за да ся размъе, разрудвамъ; **гаси́ть, мори́ть и́звѣсть.** *Гасенъ варъ;* **гашённая и́звѣсть.** — *Той пали, той гаси,* той прави всичко и каквото си ще. — *Огъпиа съ зехтинъ гаси,* подклажда работы-ты опще новяче. — *Който ще гаси огъпиа, да го не подстъква. Огънь съ масло (съ зейтинъ) ся не гаси.*

Гаси́вамъ, *гл. мн-кр.* отъ **гасѫ́; га́шивать.**

Га́тамся (га́твамся, да ся га́тнѫ), *гл. об.* в. **га́ткамся.**

Га́таніе, *с. ср.* и

Га́таница, *с. ж.* отъ **га́тамся.** Гаткаиие.

Га́танка, *с. ж.* Кога се казва нѣчто съ другы думы потулено, та да го палучять, наприм.: *четыре братѫ въ сднѫ ризѫ,* което знаменува *орѣхъ;* гатка, ганетка, загадка-**загáдка.**

Га́танчица, *ум. ж.* отъ **га́танка.**

Га́твамся, *гл. мн-кр.* отъ **га́тамся** и **га́ткамся.**

Га́тка, *с. ж.* Гатанка. Кога да ся гатнѫть нѣкоѫ гатанкѫ, казвать прѣдъ неѫ: *гатка ми ся гатка,* наприм.: *гатка ми ся гатка: въ зеленѫ панницѫ червена гостба* (лебепица, дъпиа).

Га́ткамся и га́тамся (да ся га́тнѫ, га́твамся), *гл. об.* Казвамъ нѣкому гатанкѫ,

за да ѣ налучи; **предлага́ть зага́дку.** *Зимѣ по сѣдѣнкы-ты ся гаткать.* **Га́тка ми ся,** като *гл. безл.* Чини ми ся, струва ми ся. В. **га́тка.**

Га́ткаше, *с. ср.* отъ **га́ткамся.** Гаташе, гатаница, гатканица.

Га́ткаица, *с. ж.* Гатканѣ.

Га́тнувамся, *гл. уч.* отъ **га́тнѫся.**

Га́тнѫся, ешся, — **нѫлся,** *гл. свр.* отъ **га́ткамся** и **га́тамся.**

Га́то, *нар.* Когато; **когда́;** в. **га.**

Га́че и **га́чели,** *нар.* Като че, като че ли, като да; **бу́дто, какъ бу́дто, сло́вно;** в. **га.**

Га́чка, *с. ж.* Желѣзна кука на Шопскый гащникъ; гачь.

Га́чкамь (да га́чнѫ), *гл. д.* Съ тръкаляне лучѫ, нишѫ, лучкамь.

Га́чкаше, *с. ср.* отъ **га́чкамь.**

Га́чнѫ, ешь, — **нѫлъ,** *гл. свр.* отъ **га́чкамь.**

Гачь, *с. м.* 1) Желѣзо съ зѫбы, което привръзват на царвулы, та, като ся ходи, да ся забива въ земѭ-тѫ, въ леда и да дръжи крака; котка, шипове. 2) Гачка.

Гачь, *с. м.* Птица *Anas querquedula,* какѫрдакъ, крьчеталъ, чекрѫкчийка; **чиро́къ.**

Гащо́тый, тъ, та, то, *пр.* 1) Който е обутъ въ гащи. 2) Казвася за птицѫ, что има перье по крака-та отъ колѣнѣ-ты надолу, или длъгы перье по клькы-ты; **мохна́тый (о птицѣ), мохна́тка, мохна́чъ.** *Гащатъ гълѫбъ;* **мохна́тый го́лубь, космоно́жка.** *Гащата кокошка нѣтелъ не е.*

Га́щи, *с. ж. мн.* 1) Дрѣха, что ся обува на крака-та и ся врьзва на крьста, та покрыва снагѫ-тѫ отъ крьста надолу до щапала-та; **штаны́.** 2) Перье на птицѫ по крака-та отъ колѣно-то надолу, или длъгы перье по клькы-ты; **мо́хны у́ птицъ.** 3) Онаа часть на вадѫ, дѣто вода-та ся раздѣля, та отива въ улѣя-ты. — *Долни гащи,* или *бѣлы гащи,* что ся носятъ отдолу подъ другы-ты, платняпкы; **подшта́ники, порты́, порткы́.** — *Шопскы гащи,* беневреци. — Кога да ся присмѣкѫть нѣкому, че е още малъкъ, дѣтя, та не разбира, казвать му, *че още не може да си врьзва гащи-ты.* Дѣца до 6—7 годинъ не носятъ гащи, та кога кажѫть за нѣкого, че *ходи безъ гащи,* ще рече, че е още дѣтя. — *Обули му гащи,* спр. порастнѫлъ е. — *Султанъ безъ гащи,* казвать за сиромахъ, что ся голѣми. *Велидень иде, а Стоянъ гащи нѣма. Гащи нѣма, свиркѫ сака. Който си не знае мѣсто-то, съдира си гащи-ты. Ако му пазишь гащи-ты, не можешь го завали. Здравъ като Ралевы-ты гащи. Чиста е като Ралевы-ты гащи. Потаюся като блъхѫ въ гащи. Всякой мѫжь гащи врьзва. Мокры гащи рыбѫ ѫаджть. Запалилы му ся гащи-ты. На чюжды гащи учкуръ не ставай. На ти, Пыё, гащи, че приличашь на моа мѫжь! Облѣклъ Грьцки гащи като отцедарь.* — *Пѣтлёвы* и *Петровы гащи,* пролѣтно цвѣтие *Fumaria,* лисичина, курвичка; **ды́мница, ды. мя́пка, чиста́къ, полева́я ру́та, коко́рышь.** — *Двой-трой гащи,* едно растение.

Га́щици, *ум. ж. мн.* отъ **га́щи.**

Га́щичкы, *ум. ж. мн.* отъ **га́щици.**

Га́щникъ, *с. м.* 1) Врьвь или ивица, кожто наврьвяват на гащи, за да гы врьзватъ съ неѫ на крьста; вракозунъ, потяглица, учкуръ; **га́чникъ, га́шникъ.** 2) Така казвать нѣйдѣ унизително за селянинъ.

Гва́цаше, *с. ср.* отъ **гва́чѫ.** Гваченѣ, дьвканѣ, жваканѣ, жваченѣ; **жева́ніе.**

Гва́цвамь, *гл. мн-кр.* отъ **гна́чѫ; жёвывать.**

Гва́ченѣ, *с. ср.* Гвацаше.

Гва́чица, *ум. ж.* отъ **гва́чка.** Малко гвачка.

Гва́чка, *с. ж.* 1) Бѣла смола, коѭто не ся топи, та ѫ гвачкыть, за да ся чистять зѫби-ти; дьвка, сакѫзъ; **масти́ка (смола́).** *Гвачѫ гвачкѫ.* 2) Раст. гаспика. — *Черна гвачка,* черна смола изварена отъ корѫ-тѫ на дрьво брѣзѫ, гвачеся като обикновенѫ-тѫ гвачкѫ.

Гва́чѫ, ешь, гваца́лъ (гва́цвамь), *гл. д.* 1) Раздробявамь съ зѫбы-ты нѣчто; дьвчѫ, жвакамь; **жева́ть.** *Гвачѫ хлѣбъ.* 2) Врьтѫ нѣчто, искамь да го кажѫ, па не го казвамь. *Гваца го, гваца, па не смѣѫ да го кажа.* — **чѫся,** *гл. стр.* **жева́тъся.** *Кораво нѣчто мѫчно ся гваче.* **Гва́цанъый** и **гва́ченъый,** *прич. стр.* Дьвканъый, жваканъый, жваченъый; **жёванный.** *Дѣтя хранять съ гвацано.* — *Чегато съ чюжды уста гваче,* спр. не му ся яде, нъ пакъ ся сили да яде. — *Негвацана дума мѣсто не лови.*

Гво́здий и **гво́здѣй,** *с. м.* Гвоздъ, желѣзенъ клинецъ, на единъый край изостренъ, а другъый съ пулъ, за да ся кове нѣчто съ него; пиронъ, паламаръ, брутъ; **гвоздь.** *Заковахъ го съ гвоздий. Съ едно удряне гвоздѣй ся не вбива.*

Гво́здийчя и **гво́здѣйчя,** *ум. ср.* отъ **гво́здий** и **гво́здѣй.** Пиронча, паламарча; **гво́здикъ, гвоздо́къ, гвоздо́чекъ.**

Гвоздъ, *с. м.* 1) Гвоздий, гвоздѣй. 2) Чепъ на бъчвѫ, чепка, кръповъ, грѣздѣй; **гвоздь.**

***Гє́бря,** *с. ср. Т.* Козинева киспа, съ коѭто трыѫть конь, слѣдъ като го очешѫть.

***Гевезе́,** *пр. неизм. Т.* Комуто не може ся угоди, разкрива.

***Гевре́къ,** *Т.* 1) *пр. неизм.* Что ся лесно троши, что ся съпе, крѣхкый, съпкавый. 2) *с. м.* Малкы, тънкы кравайчета като колелца, много крѣхкы; **кре́ндель.**

***Гевше́къ,** *Т.* 1) *пр. неизм.* Слабъ, тромавъ. 2) *нар.* Слабо.

Ге́га, *с. ж.* Дълга овчарска тояга на единъй край съ кукѫ за ловене овця за крака-та; сопа; **пастуше́скій но́сохъ.**

Ге́галийка и ге́галийска пушка. Дълга Арнаутска пушка.

***Гели́на,** *с. ж. Т.* Невѣста, булка.

***Гелиндже́йкъ,** *с. м. Т.* 1) Животно невѣстулка, власица; **ла́сица, ла́ска.** 2) Болесть *Erisipelas,* червенъ вѣтръ, червенка, рунелъ, устрѣлъ; **ро́жа.**

Ге́мецъ, *ум. м.* отъ **гемъ.** Малъкъ гемъ.

Гемиджи́йка, *с. м.* Жена на гемиджи́ѭ.

Гемиджи́йскъй, ска, ско, *пр.* отъ **гемиджи́ѭ.**

Гемиджи́йчи, *ум. ср.* отъ **гемиджи́ѭ.** Корабарчя.

***Гемиджилѫ́къ,** *с. м. Т.* Гемиджийскъй занаятъ.

***Гемиджи́ѭ,** *с. м. Т.* Който кара гемиѭ, който работи на гемиѭ, корабарь; **моря́къ, судовци́къ, матро́зъ.**

Геми́йка, *ум. ж.* отъ **геми́ѭ.** Ладийка, корабчя; **кора́бликъ.**

***Геми́ѭ,** *с. м. Т.* Ладиѭ, корабъ; **суди́но, кора́бль.**

***Гемъ,** *с. м. Т.* Узда, юзда; **узда́, у́дило, мундшту́къ.**

Гера́нецъ, *ум. м.* отъ **гера́нъ.**

Герани́ло и гереви́ло, *с. ср.* Дълго-то дрьво на климало, что е прикрѣпено на сохѫ, и на него е окачена вѣдрица-та за вадене водѫ отъ кладенецъ; **колоде́зное коромы́сло.**

Геранли́йъъй, въ, ва, во, *пр.* Казвася за водѫ, горчива, блудкава; **го́рькая (о водѣ).**

Тынка Стоѭна конь извѣла
Да го пои студенѫ водѫ,
Студенѫ водѫ геранливѫ. *Пѣс.*

Гера́новъй, въ, ва, во, и
Гера́нскъй, ска, ско, *пр.* Что е отъ геранъ, кладенчевъй. *Пиемъ геранову водѫ.*

Гера́нчя, *ум. ср.* отъ **гера́нъ.**

***Гера́нъ** и **гере́нъ,** *с. м. Т.* 1) Кладенецъ съ климало; **коло́децъ** съ **о́ценомъ, съ о́ченомъ.** *Единъ лудъ врѣга камыкъ въ герана, сто мѫдри не могѫть да го извадять. Дѣто плюють многина, геранъ става.* 2) Низко мѣсто край водѫ, коѭто го залива попѣкога; **поёмный рѣчно́й и морско́й бе́регъ.**

***Гергева́нъ,** *с. м.* Единъ храстъ, расте въ планинъ-тъ, цъвти пролѣть червено мириз-ливо цвѣте, мъза-та му е горчива.

Гергёвденчи, *с. ср.* 1) Цвѣтие гергевъ бабкъ. 2) Храстъ *Cytisus,* влъча жила, заповець, заповитъ; **ракйтникъ.**

Гергёвка, *с. ж.* Една трѣва, коѭто на Гергевъ день бержтъ за лѣкъ.

Гергёвско цвѣтие. Раст. съ жлътъ цвѣтица и съ голѣмъ зеленъ листа, расте по блата-та; жабрынакъ.

Гергёвскъй, ска, ско, *пр.* Что е отъ Гергевъ-день, что става по Гергевъ-день. *Агня гергевско. Гергевскъй дъждъ цѣнѫ нѣма. Гергевскъй дъждъ най-малка-та капка най-голѣма жлътица става.*

Гергёвчя, *с. ср.* Раст. цвѣтие *Narcissus poeticus,* бѣло лаля, бургиа, дивебой, качюнка, латинчя, мензирарь, миргишиле, ризя, рьземка, шишарка, щрькоцвѣтие; **нарци́ссъ бѣлый.**

Гергёвъ, *с. м.* Четыре прѣчкъ като крѫжницѫ на крака съ дупкъ на тѣхъ за обтягане платно да ся вяже на него; **пя́льцы.** *Шиѭ на гергёвъ.*

Гергёвъ-день. День-тъ на Св. Георгиа, 23 Априлиа; **Юрій, Юрьевъ-день, Его́рій.**

Личенъ день си е станѫло,
Велидень още Гергевъ-день. *Пѣс.*

Българе-ти имать Гергёвъ-день за единъ отъ най-личны-тъ дни, и като отъ него да начина година-та, та народъ-тъ го посрѣща и празднува съ различны обрядъ. Вечерь-тѫ споредъ тоя день на врата-та на кошаръ-тъ за добытъка, на илѣвника, на амбара и проч. запалвать по вощяницѫ съ къткѫ отъ конривѫ и глоговъ клончета на неѫ. Кога да лѣгнѫть, турѭть подъ възглавницѫ-тѫ си глоговѫ вѣйкѫ, за да бждѫть прѣзъ годинѫ-тѫ ранобудни, както кога лѣжи нѣкой на тръне. Прѣзъ нощь-тѫ въ потайно врѣмя наливать млъчанѫ водѫ, коѭто пиѭть за лѣкъ. Зарань-тѫ който ся събуди най-напрѣдъ въ кѫщи, жюли другъ-тъ съ конривѫ за да бждѫть стряснѫти на работѫ-тѫ прѣзъ годинѫ-тѫ. Тоя день сутренѫ, прѣди да изгрѣе слънце, ходять съ пѣсни да бержтъ лѣковитъ бълкъ. Събирать и росѫ, едни да си мъкѫть съ неѫ очи-тъ за очеболъ, а другъ да правять съ неѫ магнѫ. Момъ-тъ бержтъ мащерыгѫ да турѭть въ водѫ-тѫ, съ коѭто мѣсятъ хлѣбъ. До Гергёвъ-день не ядѫть агнешко мясо, нито овчие млѣко, по нѣйдѣ и младъ чесънъ, а тоя день всякой домакынъ ще си заколи мѫжско агня, за курбанъ на Св. Георгиа и да ся ублажитъ съ прѣспинѫ (в. **агня**). Кръвь-тѫ отъ тоя агня събирать въ сждъ, помазвать отъ неѫ на крьстъ по врата-та на кѫщѫ-тѫ и по малко на чело-то и бузъ-тъ на дѣца-та, па ѫ скрывать да

ся намира прѣзъ годинѫ-тѫ за лѣкъ. Коститы отъ това агпя не врьгать, а гы заравиать въ мравуиакъ, за да ся плодять овця-тъи като мравкы-тъи. Зарань-тѫ, когато да доять овця-тъи, коиото ся подаде найнапрѣдъ на стрьгѫ-тѫ, накытвать ѭ съ цвѣтие, па тогава ѭ издоиавать. На Гергёвъ-день ся теглять съ кантаръ, окаченъ на зелено дрьво, за да видять кой колко е придалъ прѣзъ годинѫ-тѫ. Отъ Гергёвъ-день ся главиавать ратаи и слугы. Отъ тоиа день започвать ливадъи-тъи, за да не влиза въ тѣхъ добытъкъ, доклѣ да ся окосять.

Гергёвъ-день. Трѣва дебелика, съ коиото ся прѣпасвать на Гергевъ-день за да бѫдѫть дебели прѣзъ годинѫ-тѫ; опасвать и добытъка съ неѭ да натлъстѣе прѣзъ лѣто-то.

Гергёвы ба́бкы. Раст. *Convallaria majalis,* бисеръ, гергёвденчя, двуликъ, моминска сльза; ла́ндышъ.

***Гергéчь,** *с. м.* Рыба *Perca fluviatilis,* бабои, бибонъ, гибанъ, костуръ, кестеречь, пиркиа; о́кунь.

Гергúна, *с. ж.* Птица *Falco tinnunculus,* вѣтрушка, керкенезъ, керкенекъ; пустельга́.

Гергúне, *с. ср.* Раст. *Frollius,* планинскъи божюръ, гюрджинъ; желтогла́въ.

Герда́нец, *ум. м.* и

Герда́нчя, *ум. ср.* отъ **герда́нъ.** Огрълička; ожере́лиице.

***Герда́нъ,** *с. м. Т.* 1) Нанизъ или друго пѣкакво украшение, накытъ за носеие на шиѭ, огрълица, огрълие; ожере́лье. *Крио перо на кйораво око, жлъты чехлы на спуканы пяты, кованъ гердан на келявѫ шиѭ. Приличи му като кованъ гердан на дрьтѣлъ.* 2) На кучя или на друго животно огрълица отъ мѣшинъ, отъ желѣзо и проч.; ошейникъ, нашейникъ, ожере́локъ.

***Герекúна,** *с. ж.* Птица *Astur,* вица, вѣтрушка, грькынекъ, керкенезъ, керкепекъ, керкенецъ; я́стребъ.

***Гере́нъ,** в. **гера́нъ.**

Гери́зец, *ум. м.* и

Гери́зчя, *ум. ср.* отъ **гери́зъ.**

***Гери́зъ,** *с. м. Т.* Мѣсто, направено за да изтичать прѣзъ него помыи и другы нечистоты; стокъ нечисто́тъ.

***Ге́ристъи,** стъ, ста, сто, *пр.* Казвася за единъ видъ кокошкы, които сѫ по́-надрьı отъ обыкновеиы-тъи и имать жлътъи перие. *Гериста кокошка. Гериспъ пѣтелъ.*

Ге́рманъ. Святець, на когото деиа (12 Маиа) празднувать за да не грьми. По пѣкои мѣста пакъ тоиа день правять куклѫ, коѭто оплаквать, опѣвать и погребавать като мрьтвець. Това правять за да валц дъждь. *Врьти, Врьтоломее, блъскай, Германе, само варди Кутличевѫ-тѫ ниваѫ.*

Ге́роиска пѣсьнь. Юнашка пѣсень.

***Герчéкъ,** *нар. Т.* Истинѫ, наистинѫ; въ са́момъ дѣлѣ. *Герчекъ работа-та не е така.*

Геръ геръ! *междум.* Казвася за пѫдение и за въикание гѫскы; го́ го́ го́!

Гечиндúсамся, *гл. свр.* отъ **гечиндúсвамся.** Да ся помииѫ, да ся прѣхраиѫ.

***Гечиндúсвамся (да ся гечиндúсамь),** *гл. възвр. Т.* Гечиняся, поминувамся, прѣхраиамся; жить, промышля́ть.

Гечиндúсване, *с. ср.* отъ **гечиндúсвамся.** Поминуване.

***Гечинмéкъ,** *с. м. Т.* Поминуване, поминъкъ; про́мыслъ.

***Гечиняся,** *гл. възвр. Т.* Гечиндисвамся.

***Гечúтъ,** *с. м.* Мѣсто отдѣто може да ся мине; проходъ, бродъ; прохо́дъ, перехо́дъ, перепра́ва.

***Гиба́нъ,** *с. м.* Рыба гергечь.

***Гивгирлúиа,** *пр. неизм. Т.* Сграда гивгиръ.

***Гивгúръ,** *с. м. Т.* Сграда отъ камъкъ.

***Гизúиа,** *с. ж.* Единъ копринянъ платъ; о́бъярь.

Гизúенъи, нъ, на, но, *пр.* Направеиъи отъ гизиѭ; объярúнный.

***Гúнгеръ,** *с. м.* Раст. *Onopordum,* магарешкъи трьнь; тата́рникъ. *Гингеры-тъи ще изсъче.*

***Гйовдé,** *с. ср. Т.* Снага, тѣло, трупъ; тѣло живо́тнаго, человѣка. *Гйовде пастярма.*

***Гйоé,** *съюз. Т.* Ужкакъ, като че; какъ бу́дто, сло́вно.

Гйо́зумец, *ум. м.* отъ **гйо́зумъ.** Малко гйозумъ.

***Гйо́зумъ,** *с. м. Гр.* Гюзумъ, джоджумъ, раст. *Mentha crispa,* мятва; мя́та. — *Дивъ гйозумъ,* раст. *Mentha silvestris,* воленика, воленица, дива мятва, диво наиа, дивъ димлюсъ, кайнска нана; полева́я мя́та. — *Жабешкъи гйозумъ,* раст. като дивъи гйозумъ, нъ по́-дребно, расте по мокръ-тъи мѣста; жаблякъ.

***Гйозъ,** *с. м. Т.* Прѣдѣлено на раклѫ, на амбаръ, на ковчегъ и проч. *Амбаръ съ два гйоза.*

***Гйозъ-боиаджúйка,** *с. ж.* Жена или мома гйозъ-боиаджиа.

Гйозъ-боиаджúйскъи, ска, ско, *пр.* отъ **гйозъ-боиаджúиа.**

Гйозъ-боиаджúйчя, *ум. ср.* Младъ гйозъ-боиаджиа.

***Гйозъ-боиаджúиа,** *с. м. Т.* Гйозбанджи́: 1) Коиото съ льстение, съ лъжи и съ хытрость омайва, омайникъ; обольсти́тель. 2) Коиото съ бързо хващание и съ изкусство прави чюдиы нѣчта; фо́кусникъ.

Гйо́лець, *ум. м.* и
Гйо́лчя, *ум. ср.* отъ **гйолъ.** Малъкъ гйолъ, барица, локвица; **лу́жица.**
***Гйолъ,** *с. м. Т.* Бара, баруга, локва, виръ; **лу́жа.** *Капка по капкж гйолъ става. Трьси кой гйолъ с но́-длъбокъ. Излѣзь, конѣ, изъ гйола, плъжж торбж зобъ щж ти дамь.* — *Размжти-гйолъ,* немирникъ.
Гйо́нець, *ум. м.* отъ **гйо́нъ.** Малко гйонъ.
Гйо́нчя, *ум. ср.* отъ **гйо́нъ.** Малъкъ кѫсъ гйонъ.
***Гйо́нъ,** *с. м. Т.* 1) Дебела обработена кожа, съ която подшиватъ ходила-та на обуща; **подо́швенная ко́жа, подо́шва.** 2) Птица *Upupa epops,* вдодъ, папунякъ, пупавецъ, пупунецъ, циганско пѣтля, овчарско пиля, черкезъ; **вдодъ, удо́дъ, дивъ, потатуйка, пусто́шка.**
Гйо́совица, *с. ж.* Тоиага, сона.
Гйо́совичка, *ум. ж.* отъ **гйо́совица.**
***Гйо́туре,** *нар. Т.* и
Гйо́турица, *нар.* Всичко-то заедно, наотсѣкъ, которица, кесимъ; **о́бтомъ, гу́ртомъ.**
Глабъ, *с. м.* Издълбано на грядж, на дъскж и на какво да е, длабъ; **вы́долбка, вы́емка, паз.**
Глава́, *с. ж.* 1) Онаа чясть на животно, дѣто сѫ очи-тъ, уши-тъ и уста-та му, и която шиа-та дѣли отъ трупа му; **голова́.** *Волска глава. Конска глава.* 2) Човѣкъ; **голова́. осо́ба, человѣкъ.** *Паднжжся по пять грошя на главж.* 3) Коса-та на главж. *Брьснж си, стрижж си главж-тж;* **брить, стричь себѣ го́лову.** 4) Умъ, разумъ. *Человѣкъ съ главж,* уменъ. 5) Прьвъий нѣйдѣ или на нѣчто. *Глава въ кѫщи,* който заповѣда въ кѫщи; **большина́, ста́ршій, голова́ въ до́мѣ, глава́ въ до́мѣ, глава́ до́му.** *Глава въ село,* прьвене́ць, който разправя въ село-то; **большина́, большакъ, голова́ въ дере́вицѣ.** 6) Добытъкъ, брава; **голова́.** *Имамь сто главъ говяда;* **у меня́ сто голо́въ рога́таго скота́.** 7) Всяко валчисто нѣчто; **голова́.** *Глава шикеръ;* **голова́ са́хару.** 8) Плодове-ти на нѣкои растения; **голова́.** *Глава лукъ;* **голова́ лу́ку, лу́ковица.** *Глава купусъ;* **голова́, кочанъ капу́сты.** 9) На гвоздѣй и на друго разплескано-то или валчисто то на единъий му край; пуковица, пулъ; **шля́пка у гвоздя́.** 10) На рѣкж мѣсто-то, дѣто изтича, изворъ; **верши́на, верхо́вье, исто́къ рѣки́.** *Глава на чешмж,* мѣсто-то, дѣто е хванѫта вода-та ѝ. 11) На мотание пряждж и на основж-тж на тъкание сто и двадесять нищкы, плетенка; **на́смо.** *Глава на шестакъ. Насновахмы платно-то о дванадесять главы. Брьдо о десять главы,* съ шестстотинъ зжбъ. 12) Чело, лице, главна-та чясть на нѣчто.

Хватися на хоро,
На хорю на главж. *Пѣс.*

13) Нѣкое количество наръ, майка, главно; **капита́лъ.** — *Букова глава* и *дебела глава,* дебелъ човѣкъ, който не разбира, комуто не зима глава-та, буконакъ, букъ; **деревя́нная голова́, дубъ, де́рево де́ревомъ.** *Той е букова глава;* **онъ де́рево де́ревомъ.** — *Бѣла глава,* старъ човѣкъ. — *Корава глава,* букова, дебела глава — *Луда глава,* немирникъ, който налита на всичко, не му мъсли какво прави; **бу́йная, отва́жная, уда́лая голова́.** *Луда глава Гергева.* — *Праздна глава* и *глава безъ мозъкъ,* безуменъ, глупавъ човѣкъ, глупакъ; **пуста́я голова́.** — *Умна глава,* уменъ и разбранъ човѣкъ; **у́мная голова́.** — *Биж си главж-тж: а)* Мъслѣ, чудѣся за нѣчто какъ е, какво да го правѣ; **лома́ть себѣ го́лову.** *б)* Каѣся, разкайвамся; **ка́яться, раска́иваться.** — *Биж си главж-тж съ нѣчто,* мжчѣся да го направѣ, да го видж какъ е, что е; **лома́ть себѣ го́лову надъ чѣмъ.** *Биенѣ главж;* **головоло́мъ.** — *Блъскамь си главж-тж: а)* Ходж ту тукъ, ту тамъ, та ся мжчѣ да свьрша нѣчто. *б)* Биж си ума, биѣ си главж-тж, мъслѣ нѣчто; **лома́ть го́лову надъ чѣмъ.** *в)* Биж си главж-тж, каѣся, окайвамся, разкайвамся; **ка́ятся, раска́иваться.** — *Болѣж си главж-тж съ нѣчто,* мжчѣся, залѣгамь да го свьршѣ, да го направѣ, мъслѣ му, биѣ си главж-тж съ него. — *Брашно има у главж-тж му,* праздна му е глава-та, мухъи брънчять въ главж-тж му; **пуста́я, тупа́я голова́.** — *Вадж нѣчто отъ главж,* измъслювамь; **выду́мывать.** — *Вадж нѣкого отъ главж, извадихъ го отъ главж,* блазнѣ го, под'учвамь го на нѣчто, направямь го да стори нѣчто дѣто не трѣбва; **подстрека́ть, побужда́ть, соблазня́ть.** — *Вдигамь главж,* вдигамся възъ начялство-то, възъ главатари-тъи си, възъ господари-тъи си, бунѣся, брькамь; **бунтова́ться, мяте́жничать.** — *Вдигнѣлъ си главж-тж като свиня,* разсърдился, надосался. — *Вдигнѣли кѫщж-тж на главъи-тъи си,* развъикалися, разлудувалися; **разпали́лись, разрѣзвилясь.** — *Вис ми ся глава-та;* **кружи́тси голова́.** *а)* Въ болесть: чини ми ся, че всичко ся врьти. *б)* Отъ работж и отъ мъсль ся замайвамь. — *Вирж, навирвамь главж: а)* Ставамь непослушенъ, непокоренъ; **дѣлаться непоко́рнымъ, непосло́шнымъ.** *б)* Гордѣся, навдигамся, голѣмѣся, възносямся, величаѣся; **горди́ться, чва́ниться, подима́ть носъ.** — *Влѣзло му с въ главж-тж, че . . . .,* турилъ си на умъ че . . , на

умилъ сѝ; **вообрази́лъ себѣ́, что . . . .** — *Врътѫ главѫ нѣ́кому,* климамъ му, карамъ му ся млъчяшкомь; **мота́ть, кача́ть голово́ю въ угро́зу кому́.** — *Глава-та му с въ торбѫ, тура си главѫ-тѫ въ торбѫ,* (отъ обычай да ся носи отсѣчена глава въ конскѫ торбѫ), излагася на бѣдѫ за да сврьши нѣ́что; **лѣ́зть въ нѣ́тлю.** — *Глава-та му е пълна съ мухы, мухы брънчять въ главѫ-тѫ му,* праздна му е глава-та, има брьмбалъ въ главѫ-тѫ му, вѣтъръ му вѣе въ главѫ-тѫ; **пуста́я голова́.** — *Глава-та ми е станѫла като тъпанъ,* отъ много разсправии съмь ся замаялъ; **у меня́ голова́ вскружи́лась, голова́ трещи́ть.** — *Дохождамь въ главѫ,* излизамь на главѫ. — *Да му нажюлѫ главѫ-тѫ съ сапунъ,* да му ся накарамь, да го изобличѫ; **утере́ть кому́ ли́бо носъ.** — *Дойде му на главѫ-тѫ,* случи му ся нѣ́что. — *Дошло му до главѫ-тѫ,* постигнѫло го е нѣ́что непріятно. — *Залостилъ си главѫ-тѫ междѫ двѣ плочи, междѫ два камыка,* намирася на тѣ́сно отъ нѣ́что. — *Зашемедява ми ся глава-та,* отъ много работы и разправии ми ся завива глава-та. — *Зелъ му и шапкѫ-тѫ отъ главѫ-тѫ,* съ хытрость, съ измамѫ, съ силѫ зелъ му всичко; **обобра́лъ его кругомъ́.** — *Зимамь главѫ-тѫ нѣ́кому,* посичамь го; **обезгла́вливать.** — *Зимамь главѫ-тѫ на конь,* удрьжамь го, запирамь го, кога попесе.

Дору мома портъ да отвори,
Пакъ кончя ся прѣзъ портъ прѣврьли,
Таче ръгнѫ прѣзъ широко поле,
Че не можа главѫ да му земе. *Пѣс.*

— *Зло го убило въ главѫ-тѫ!* зло да го намѣри, клятва. *Изваждамь нѣ́что изъ главѫ-тѫ си; а)* Измыслювамь; **выду́мывать.** *б)* Не мыслѫ вяче пакъ за сѫще-то нѣ́что, забравямь го; **вы́бить, вы́кинуть изъ головы́.** — *Изкарвамь нѣ́что на главѫ,* сврьшвамь го, направямь го; **справля́ться съ чѣмъ.** — *Излизамь на главѫ нѣ́кому. съ нѣ́кого, на нѣ́что, съ нѣ́что,* дохождамь въ главѫ, надвивамь, дохождамь отъ хакъ, давамь да разбере; **справля́ться, сла́живать, управля́ться съ кѣмъ, съ чѣмъ.** *Не могѫ да му излѣзѫ на главѫ. Нему, съ него не ся излиза на главѫ. Какъ щемъ излѣземъ на главѫ съ толковѫ данъци!* какъ щемъ надвиемъ да гы изплатимъ. *Не ся излиза на главѫ;* **невозмо́жно.** — *Излѣзло ми е изврьхъ главѫ-тѫ,* довило ми е, дотягнѫло ми е, дошло ми е до шыѫ-тѫ, повяче не могѫ да трыѫ. — *Имала глава да тяглы,* така казвать, кога нѣ́кого сполѣти нѣ́каква бѣда, нѣ́какво зло. — *Клатѫ главѫ нѣ́кому,* климамь му за всичко, казвамь му че е така, одобрявамь го, каукъ салладисвамь; **да́кать, та́кать.** — *Кждѣ ны очи, тамо ны и глава,* накѫдѣто ны очи видять, тръгамы усвѣтъ. — *Напльнихъ му главѫ-тѫ,* разправихъ му, дадохъ му да разбере, направихъ го да проумѣе; **наси́лу надолби́ть кому что.** — *На своѫ главѫ,* безъ да му заповѣда нѣ́кой, безъ да пыта нѣ́кого. *Той е на своѫ главѫ;* **онъ во́льный.** *Той го врьши на своѫ главѫ;* **онъ дѣ́лаетъ ѕто на свою́ отвѣтственность.** *Работи на своѫ главѫ;* **рабо́тастъ самостоя́тельно.** — *Не му зима глава-та* и *не му стига глава-та,* не разбира, не приема, не може да ся учи; **ему́ ничего́ не лѣзетъ, не вхо́дитъ въ го́лову.** — *Не е съ двѣ главы на!* спр. не мя е страхъ, не ся боѫ отъ него. — *Оби му ся о главѫ-тѫ,* възъ него останѫ, дойде му до главѫ-тѫ, той да ся расправя съ него. — *Отъ главѫ-тѫ до пяты-ты,* цѣлъ, цѣло-то му тѣло; **съ голови́ до ногъ, съ ногъ до головы́.** — *Пука ми ся глава-та,* боли мя много: **мозжи́ть го́лову.** — *Прѣкланямь главѫ,* видѫ, че друго-яче не бъива, та ся смиряявамь, пристаямь; **преклони́ть го́лову.** — *Прьждома му глава-та!* Да ся не е видѣлъ. *Прьждома ти глава-та!* Прьждосайся! — *Смѣе ся прѣзъ главѫ,* умира отъ смѣхъ, пада отъ смѣхъ; **ката́ться со смѣху.** — *Струпа му ся на главѫ-тѫ,* дойде му до главѫ-тѫ, падиѫ възъ него; **обру́шилось на его́ го́лову.** — *Сѣче му глава-та,* умепъ е, усѣщася за всичко. — *Сѣчи-главѫ,* игра прѣскакулка, прѣскачаница, кобыла. — *Удрямь си главѫ-тѫ,* въ нѣ́какваѫ нуждѫ ходѫ при едного, при другаго да ся молѫ за нѣ́что; **прибѣга́ть съ про́сьбою, мета́ться.** *Удрѫхъ си главѫ-тѫ ту тукъ, ту тамъ, отнидѣ нѣ́ма помощь.* — *Хай да му ся не види и едѣ что-си и глава-та му!* Казвася като пустосване за всяко нѣ́что, кога ны домѫчнѣе отъ него. — *Който врьга камыкъ възбого, на главѫ му пада. Който другому ся смѣе, ще дойде и нему на главѫ-тѫ. Бий женѫ-тѫ си, бий главѫ-тѫ си. Брада сива, глава дива. Брада посивѣла, глава подивѣла. Глава-та му побѣлѣ, умъ-тъ му не дойде. Глава голѣма, нъ умъ (мозъкъ) нѣ́ма. Голѣма глава безъ мозъкъ. Глава безъ мозъкъ не быва, а съгнилъ мозъкъ быва. Зачто му е брада-та, кога го нѣ́ма въ главѫ-тѫ. Зачто ти е глава-та, кога е праздна. Въ добрѫ главѫ сто ржцѣ. Всяка глава свои умъ*

носи. Съ тѣхни-ты камыне по тѣхны-ты главы. На такѫвѫ главѫ такъвъ бричь. По главѫ-тѫ и шапка-та. Хвани едного за крака-та, та удркай другого по главѫ-тѫ. Хванѫлъ едно за главѫ, друго за новъ. На едного глава-та спукана, на другого неодѣлана. Братъ за брата съ главѫ заплата. Брада за главѫ да иде. Гладъ главѫ загуба. Гѫзъ главѫ затрѣва. Облогъ (басъ) главѫ погубя, Инатъ главѫ-тѫ му ще скапе. Отъ главѫ-тѫ си тягли. Глава прави, глава тягли. Тягли, главо, да тяглимъ, дано поумнѣемъ. Кому муха на главѫ, той ся по главѫ побарва. Помѣрилъ (замѣрилъ) въ главѫ-тѫ, ударилъ въ крака-та. Удари куця въ главѫ-тѫ, и мома ти насрѣщѫ. Главѫ-тѫ му строшѫвамъ, хатѫра му не развалѫмъ. Глави безъ болесть не быва. Голѣма глава голѣма болесть. Да слушашь старо, не тя заболѣва глава. Келѣва глава лесно ся брѣши. На келѣвѫ главѫ калпакъ не трѣбва. Дай келчю покте да си одере главѫ-тѫ. Келѣвый, кога найде масло, намаже прьвѣ главѫ-тѫ си. Кога дъждъ прѣвали, и качюла му на главѫ-тѫ. Ако имашь главѫ за пробиванѣ, азъ нѣмамь вино за проливанѣ. Който винце попива, главѫ-тѫ си разбива. Който има стъкляню главѫ, да ся не бори съ къмыне-то. Нѣма за Стоюна камыкъ да си пукне главѫ-тѫ. Земи два камыка, че си бий главѫ-тѫ. Камыкъ бѫди, главѫ трощи. Братъ ми е, брадва му главѫ отсѣкла. На главѫ слънце, на срьдце снѣгъ. Не му е писано на чело-то, что има въ главѫ-тѫ си. Ако имашь уста за кривенѣ, азъ нѣмамь главѫ за трьпѣнѣ. Кога останѫть двама безъ душѫ, третый остава безъ главѫ. На снятѫ главѫ цѣръ нѣма. Поклоненѫ (покоренѫ) главѫ сабля не сѣче. На главѫ ся два калпака не носять. Шапка-та ми е добра, а главата ми нехвела. Не глядай му главѫ-тѫ, а что има въ главѫ-тѫ. Глава-та му праздна като лѣйкѫ. Мома гыздава, глава гнидава. На конскѫ главѫ узда приличя. Узда му главѫ не хваща. Ако си глава, щѫть тя чюкать, ако си опашка, щѫть тя тъпчѫть. Рыбата отъ главѫ-тѫ ся въвонѣва. Въ всякѫ кѫщѫ и голѣма глава. Кога падне глава-та, косми-ти ся не жалять. Двѣ рѫцѣ за единѫ главѫ. Шиникъ глава, торба кокали. Удари го да му ся зашемеди глава-та. Не си въвирай главѫ-тѫ дето може и безъ тебе. Лема е той съ двѣ главѣ! Брадва главѫ, сѣкира новъ, тесла рѫцѣ, трьнъ срьдце. Брадва главѫ-тѫ да му отсѣче! Да ти опустѣе глава-та! Да си изорешь главѫ-тѫ! За главѫ-тѫ си да завлечешь! клятвы. Да е знаала майка ти, че ще роди такъвъ вѫжерникъ, щяше си отрѣже главѫ-тѫ! Да е знаала баба-та, че щешь си такъвъ, отрѣзала бы ти главѫ-тѫ намѣсто пѫпа. Да ти побѣлѣе глава-та като на магаря коремъ-тъ. — Седьмь дупкы въ единѫ грудкѫ, или: една стомна съ седьмь дупкы, налѣй водѫ, не тече, или: валчиста тыква, на неѫ трѣва порасла. Гат. — Глава. *Гѫста горица, подъ горицѫ равнище, подъ равнище наплати, подъ наплаты кладенци, подъ кладенци соповци, подъ соповци крьпчица, подъ крьпчицѫ чюканчець.* Гат. — Глава-та съ чело-то, вѣждыты, очи-ты, рынкъы-ты, уста-та и брадичкѫ-тѫ.

Главанакъ и **главанякъ**, *с. м.* Ръба *Gobius*, главочь, главурець, попова ръба.

Главáрь, *с. м.* Главатарь.

Главатáрка, *с. ж.* Жена или мома главатарь; **начáльница.**

Главатáрскый, ска, ско, *пр.* отъ **главатáрь**; **начáльническій, начáльничій.**

Главатáрчя, *ум. ср.* Малъкъ, младъ главатарь.

Главатáрь, *с. м.* Главарь, прѣдень чловѣкъ, глава на нѣчто, главнъый, поглаварь, главещина, главникъ, начялникъ; **главá, начáльникъ, предводúтель, вождь.**

Главéжникъ, *с. м.* Който е былъ на главежь, годежарь, годежникъ, годежнякъ.

Главéжница, *с. ж.* Която е была на главежь, годежарка, годежница.

Главéжь, *с. м.* Годежь, запивъ; **обручéніе.**

Главенúкъ, *с. м.* Годеникъ, углавникъ; **обручéнникъ, женúхъ.**

Главенúца, *с. ж.* Годеница, углавница; **обручéнница, невѣста.**

Главенúчка, *ум. ж.* отъ **главенúца.**

Главенúшкый, ка, ко, *пр.* отъ **главенúкъ.**

Главéтина, *ув. ж.* отъ **главá**; **головúща.**

Главечкы, *нар. Пие водѫ главечкы*, лѣгнѫлъ по корема си, та потопилъ уста въ водѫ-тѫ.

Главещинá, *с. об.* Глава, прѣдень чловѣкъ, главнъый, главатарь.

Главúлка, *с. ж.* Годавка, годежь, главежь; **обручéніе.**

Главúна, *с. ж.* Срѣда-та на колело на кола, въ коѭто сѫ забитъы спици-тъы; главъина, главникъ; **стýница.**

Главúна, *с. ж.* Корень, цьнь, китюкъ на лозье, главужина, гъижа.

Главинка́, *ум. ж.* отъ **главина́**.
Главѝнка, *ум. ж.* отъ **главѝна**.

Похвалися крива лоза:
Азъ съмь лоза родовита,
Родовита, плодовита,
Отъ главинкѫ по кошничкѫ. *Пѣс.*

Главѝстица, *с. ж.* Малко-то на жлѣбъ доклѣ не му сѫ израстли още крака, врътоконанець, главулякъ, главунякъ, главочь, егюпскъ рибъ, жлѣбина, калугерици, копани, лъджичета, мраморци, мрѣмурци, пайвутка, палагуньць, плъхуци, попадийкъ, поповъ лъджичета, скрѣдокопани, циганскъ рѣбъ; **голова́стикъ лягу́шечный.**

Гла́висто трѣ́ние. Съ това название и съ слѣдѫщъ-тъ имена: бодилъ, главочь, магарешкъ бодилъ, магарешкъ трънь, осътъ паламида, сѫселъ се наричать три растения: 1) *Cirsium;* **вахла́чка, волче́цъ, осо́тъ.** 2) *Carduus;* **колю́чка, чертополо́хъ,** и 3) *Carlina;* **колю́чникъ.**

Гла́витый, тъ, та, то, *пр.* Главнъ, прѣдний, главещина. *Главитъ чловѣкъ главѫ нади.*

Главѝца, 1) *ум. ж.* отъ **глава́; голо́вка, голо́вушка.** *Водица — мирна главица. Бѣстра водица — мирна главица. Кой прави палицѫ, за своѫ си главицѫ. Коѝто винце попива, безъ главицѫ поспива.* 2) Глава нѣчто, като лукъ и проч. *Една главица лукъ.*

Главѝчка, *ум. ж.* отъ **главѝца; голо́вочка.**

Главѝще, *ув. ср.* отъ **глава́; головѝща.** *Глава главище,* голѣма глава.

Главнѝвъый, въ, ва, во, *пр.* За жито: что има много главни, много черпилкѫ; **головѝстый.**

Главнѝкъ, *с. м.* 1) Стопанинъ, глава въ кѫщи; **голова дома.** 2) Главарь, главатарь; **вождь, предводи́тель.** 3) Башлѫкъ на уздѫ и на юларъ; оглавъ; **о́головь, о́главь.** 4) Главина на колело; **сту́пица.** 5) Обрѫчь на дъно-то на кацѫ; той е по́-дебелъ отъ другъ-тъ и дрьжи най-здраво.

Гла́вница, *с. ж.* Възглавница, възглавие, възглавка, сглавие, льганица, перница, чючка; **изголо́вье, поду́шка.**

Гла́вница, *с. ж.* Паръ даденъ да работятъ съ лихвѫ; главно, майка; **капита́лъ.**

Главнѝца, *с. ж.* Главня въ жито; **головня́, изга́рина.**

Главнѝца, *ум. ж.* отъ **главнѝна; голове́нька, голове́шка.**

Главнѝчка, *ум. ж.* отъ **главнѝца.**

Главно́, *с. ср.* Изричать го и *гламно,* глава, главница, майка; **капита́лъ.**

Гла́внъый, — **вньь** и — **венъ, вна, вно,** *пр.* Главитъый, что е прьвъый, най-личнъый, най-голѣмъый, най-горний, най-прѣдний на нѣчто; **гла́вный.**

Главня́, *с. ж.* 1) Горѣло дрьво, въ не изгорѣло съвсѣмь, та да стане на вѫглень; **головня́.** *Заводи главнѫ да горишь свѣта. Дрьва и пьнѣ, главни и мрьва.* 2) *Ustilago,* зрьна отъ жито повредены още на класа, та вѫтрѣ въ тѣхъ черенъ прахъ вмѣсто брашно; главница, чернилка; **головня́, изга́ра, изга́рина, и́згарь.** *Жито-то тѫжъ годинѫ има много главнѫ.* 3) Голѣмъ дрьвенъ чюкъ, съ който забивать забои, коле и др. въ земѫ-тѫ; **большо́й деревя́нный мо́лотъ.**

Главобо́ление, *с. ср.* 1) Болене глава; **головна́я боль.** 2) Нѣкаква грѫжа, главоболия; **хло́поты.** 3) Досаждане. *Правѫ ти главоболие.*

Главоболи́я, *с. ж.* Главоболие, грѫжа; **хло́поты.** *Голѣма работа — голѣма главоболия.*

Главо́чь, *с. м.* 1) Раст. глависто трънье. 2) Раст. *Inula dissenterica.* 3) Животно главистица. 4) Рыба *Gobius,* главурець, главанякъ, главанакъ, попова рыба. 5) Рыба *Cottus gobio,* главушь, голушь, гупешь; **голова́чъ, бычо́къ.**

Главужки́на, *с. ж.* Корень, пънь, китюкъ на лозе; главина.

Главу́лякъ, *с. м.* 1) Врьга, глава на нѣчто. *Тюга съ главулякъ;* **дубина съ ши́шкою.** 2) Животно главистица.

Главу́някъ, *с. м.* Животно главистица.

Главу́рець, *с. м.* Рыба *Gobius,* главочь, главанякъ, главанакъ, попова рыба.

Главури́на, *с. ж.* Глава отъ голѣмѫ рыбѫ, отъ морунѫ; **головѝзна.**

Главу́чка, *с. ж.* 1) Глава, тонка, врьга, главулякъ на нѣчто. *Главучка на дивитъ.* 2) Пѫпка на нянкѫ, гръбица, зрьно; **сосо́къ же́нской гру́ди.**

Гла́вушь, *с. м.* 1) Рыба *Silurus glanis,* сомъ; **сомъ.** 2) Рыба *Cottus gobio,* главочь, голушь, гупешь; **голова́чъ, бычо́къ.**

Главъынѝ, *с. ж.* Главникъ, главина на колело; **сту́пица.**

Главѫ́, и́шь — ви́лъ, *гл. свр.* отъ **главя́вамь.** 1) Да цѣнѫ; **наня́ть.** 2) Да годѫ; **обручи́ть. — вѣ́нъый,** *прич. стр.* 1) Цѣненъый, приставенъый; **нанято́й.** *Гла́венъ, а не главе́нъ.* 2) Годенъый; **обручённый.**

Главя́вамь (да главѫ́), *гл. д.* 1) Цѣняавамь, приставямь, хващамь нѣкого на работѫ; **нанима́ть (о лю́дяхъ).** *Главяавамь ратай.* 2) Годяавамь, запивамь, прьстенуавамь; **обруча́ть.** *Главяавамь сѫна си.* **— мся,** *гл. възвр.* и *стр.* 1) Цѣняавамся, хващамся, пазарявамся; **идти́ въ рабо́тники,**

нанимáться. 2) Годявамся, запивамся, прьстепувамся; **обручáться.**

Бре юначе, лудо младо!
Ѣ ми гали какъ ся гали,
Ѣ си менѣ право кажи.
Да ся главѫ, да ся женѫ. *Пѣс.*

Главúване, *с. ср.* 1) Цѣпиване, приставяне, хващане; **нанимáне.** 3) Годяване, запиване, прьстепуване; **обручéне.**

Гла́дене, *с. ср.* отъ **гла́дж.** Равнене, изравняване; **гла́жене.**

Гладе́ць, *ум. м.* отъ **гладъ.** *Има гладъ и гладець.*

Гла́дúло, *с. ср.* 1) Справа отъ камъкъ за точене брьсначи и другъ ножевъ; гладичь, брусъ, билгиа, билегиа; **осёлокъ.** 2) Гладка кѫса прѫчка, гладъкъ камъкъ или гладко стькло за гладене, за лъскане нѣчто; **гладúло, гладúлка, лощúло.**

Гладúлце, *ум. ср.* отъ **гладúло.**

Гла́дичкый, — **чькъ, чка, чко,** *пр. смякч.* отъ **гла́дкый; гла́денькій, гладковáтый.**

Гладúчь, *с. м.* Гладило, билгиа, билегиа за брьсначи и другъ ножевъ; **осёлокъ.**

Гладúя, *с. ж.* Гладъ, гладотиа, гладориа, гладость, гладность; **гóлодъ.**

Гла́дкый, — **дъкъ, дка, дко,** *пр.* Кога нѣчто отгорѣ е еднакво, та нѣма нѣйдѣ вдлъбнѫто, нѣйдѣ изпѫкнѫло; нé грьзделивый, равный, дюзъ; **гла́дкій.** — **ко,** *нар. Гладко като длань. Гладко като храстовѫ корѫ.*

Гладнени́чькъ, чка, чко, *пр. Гладенъ гладненичькъ,* много, тврьдѣ гладенъ; **голоднёхонекъ.**

Гла́дненкый, в. **гла́дничкый.**

Гладни́къ, *с. м.* 1) Който гладува, изгладнѣлый; **голóдный.** 2) Ненасытпый, лакомый; **а́лчный.** *Гладнику, като да не си видѣлъ ядене!*

Гладни́ца, *с. ж.* Когато гладува, изгладнѣла.

Гла́дничкый, — **чькъ, чка, чко,** *пр. смякч.* отъ **гла́дпый.** Гладненкый; **голóдненькій, голодновáтый.**

Гла́дность, *с. ж.* Гладость.

Гла́дпый, — **дьнъ** и — **денъ, дна, дно,** *пр.* 1) Който усѣща гладъ; **голóдный.** *Гладенъ сьмь, та ми дай да ямь.* 2) Който лакти за нѣчто, не ся насыща съ нѣчто; **а́лчный.** *Гладенъ за парь.* 3) Неплодородпый, оскудпый; **голóдный, неплодорóдный.** *Гладна година,* когато не ся е родило жито-то; **голóдный годъ.**

Знаешь ли, мале, помнишь ли,
Кога зла бѣше зима-та
И бѣше гладна година? *Пѣс.*

— **Гладно ми е,** като, *гл. безл.* Гладенъ сьмь, ядене ми ся. — *Вúзъ-гладный, прú-гладный;* **голодновáтый.** — *Гладно мéсто,* дѣто не се ражда добрѣ жито и друго; **голóдное мѣ́сто, голóдная сторонá.** — *На гладно срьдце,* доклѣ още не е ялъ отъ зарань-тѫ; **натощáкъ, на тóщій желýдокъ.** — *Гладенъ и жяденъ,* съвсѣмь не ялъ, нито пилъ.

Силна войска, все Арнаути,
Голи и боси, гладни и жядни. *Пѣс.*

Гладенъ ли си? — Погладися, или: *земи перо, та ся поглади;* така казвать нѣкому на смѣхъ, кога каже, че е гладенъ. — *Сытъ на гладенъ вѣрѫ не хваща;* **сытый голóднаго не разумѣетъ.** *Гладенъ хлѣбъ сънува;* **у голóднаго хлѣбъ на умѣ.** *Гладна кокошка просо сънува. Гладно ся умрѣлъ конь сънува;* **голóдной кумѣ хлѣбъ на умѣ.** *Гладенъ чловѣкъ и сухъ хлѣбъ яде. Гладенъ гость и качамакъ ядва. Гладенъ чловѣкъ сухы коры за пексиметъ прихваща. Гладно кучя и голъ кокалъ грызе (и подлогы гложде, и сухы лайна яде). Гладенъ влькъ и врѣдъ село влѣзва. Гладенъ попъ и жито скрыва. Гладенъ не пробира. Гладна мѣшлина хлѣбъ не пробира. Гладенъ не отбира, а каквото намира. На гладный и трьница-та е сладка. Гладенъ не допича, голъ на добѣлва. Гладенъ поле минува, а голъ ни отъ мѣсто не мрьда. Гладный голъ не е, че да го е срамъ. Гладенъ мѫжъ — готовъ лъжъ. Гладенъ чловѣкъ лоше гляда. Голъ, та гладенъ. Гладенъ, че егладенъ. Гладна врана на зло грачи. Зѣпа като гладиж враняж. Гладна мечка хоро не играе. Гладно магаря не счита удары. Гладны чирва крукать. Гладенъ като влькъ (като кучя). Който се надѣва на чюждж трапезѫ, гладенъ остана. Което кучя варди двѣ порты, гладно остана. Който проси, гладенъ не остана. Мышка въ копенъ гладна не остава. И пита-та цѣла и гладный сытъ. Праздень-сѣди, гладенъ ходи. Сытъ гладенъ надѣ-яда. Сытый спи, гладный ходи. Сытъ пиянъ, мрытавъ гладенъ: коремъ-тъ му като дъскѫ. Съ царь да сьмь, та и гладенъ да сьмь. Не яде сухъ хлѣбъ, че не е гладенъ. Изялъ си ума въ гладно врѣмя. Гладно гадно не гляда. Догладне ся гладно сѣди.*

Гладнѣ́ѭ, ешь, — **нѣлъ,** *гл. ср.* Усѣщамъ гладъ, става ми гладно, огладнѣвамъ; **голодáть.**

Гладнѣ́ѭане, *с. ср.* отъ **гладнѣ́ѭ; голодáніе.**

Гладорúя, *с. ж.* Гладъ, гладиа, гладотиа; **гóлодъ.**

Гла́дость и гла́дность, *с. ж.* Кога е нѣкой гладенъ; **голода́ніе.** *Очи-тѣ му обѣлѣжѫ отъ гладость. Гладость не позната младость. Гладость не ся срамува отъ старость.*

Гладоти́на, *с. ж.* Гладъ, гладорпна, гладпна.

Учинися много скѫпотпна
И настанѫ много гладотпна. *Пѣс.*

Гладу́вамь, *гл. ср.* Нѣмамь храпѫ, та трѣпѫ гладъ; **голода́ть.** *Много думы гладувать. Който лѣтѣ не работи, зимѣ гладува. Лѣтѣ царува, зимѣ гладува.*

Гладу́ваніе, *с. ср.* отъ **гладу́вамь; голода́ніе.**

Гладъ, *с. м.* 1) Похоть за ѣденіе; **го́лодъ.** 2) Кога не ся роди жито; гладпна, гладорпна, гладотпна; **неурожа́й, го́лодъ, безхлѣбица.** *Мре отъ гладъ, а готовъ за сватъ. Единъ умира отъ гладъ, другъ го убива и трьси въ пазухѫ-тѫ му хлѣбъ. Прозѣвася булка ѫ отъ гладъ, ѫ за сънъ. Което кучя пази двѣ врата, отъ гладъ умира. Повячето умирать отъ ѣденіе и пиѭніе, а не отъ гладъ и жяждъ. Сладко като въ гладъ. Гладъ главѫ загубя. Гладъ градъ прѣдава. Гладъ градъ съсыпва. Градъ гладъ не прави. Отъ голѣмъ хладъ добръ гладъ. Отъ баѭніе гладъ не зима. Гладъ срамъ не познава. Гладъ очи нѣма. Гладъ отъ чюмѫ по́-лоше. Гладъ и царя отъ постелѫ вдига. Гладъ и влъчя изъ шюмѫ-тѫ изгонва. Гладъ-тъ на много работы е майсторъ. На ръжянъ хлѣбъ манджа е гладъ. Да сплаши гладъ.*

Гла́дъ, пшь, — дѝлъ, *гл. д.* 1) Правѫ гладко, равнѫ, изравнювамь; **гла́дить, выра́внивать.** *Храна брадѫ гладп.* 2) Съ рѫкѫ галѫ нѣчто, милвамь; **гла́дить, ласка́ть.** *Гладп мя по главѫ-тѫ. Гладѫ котку.* 3) Угаждамь нѣкому съ думы пли съ друго нѣчто за да го пзмамѫ; **льстѫ; льстѝть кому́.** *Отпрѣдъ маже и глади, отзадъ гробъ копае.* **Гла́дѫся,** *гл. възвр.* 1) Милвамся, галѫся около нѣкого; **ласка́ться.** 2) Равнѫся, изравнювамся; **гла́диться.** 2) *гл. стр.* Бывамь гладенъ. — **денъый,** *прич. стр.* Равненъый, изравнюванъый; **гла́женный.**

Гла́мавичкъый, — чькъ, чка, чко, и **Гла́мавкъый, вка, вко,** *пр, смякч.* отъ **гла́мавъый.** Глупавичкъый, глупавкъый.

Гла́мавъый, въ, ва, во, *пр.* Глупавъый, неразумнъый, ахмакъ, будала; **глу́пъый, неразу́мнъый.** *Гламавъ гостъ домакына кани.* — **во,** *нар.* Глупаво, ахмашкы; **глу́по.**

Гламату́рнъый,—рьнъ и—ренъ, рна, рно, *пр.* Что е голѣмъ и захваща много мѣсто, та мѫчно ся ряди и товари; громорпъый, хаваленпа; **гро́моздкій.**

Гла́мка, *с. ж.* Гламава жена пли мома; **глу́пая, ду́ра.**

Гла́мчё, *с. м.* Гламавъ човѣкъ, глупакъ, глупчё, глупецъ, глупежъ, глупешпа, лапнишь, шашкѫнъ, будала, ахмакъ; **дура́къ, дурале́й.** *Гламчё гламавъый!*

Гласе́ніе, *с. ср.* отъ **гласѝ.** 1) Тъкмепіе, наряжданіе, годепіе, пагодіаваніе. 2) Кытепіе, гъздепіе; **наряжа́ніе.** 3) Нагласяваніе гуслѫ и проч.; **строе́ніе, настро́иваніе, нала́живаніе музыка́льныхъ инструме́нтовъ.**

Гласе́нце, *у.м. ср.* отъ **глася́**; **голосо́чекъ.**

Гласе́ць, *у.м. м.* отъ **гласъ; голосо́къ, голосо́чекъ.**

Пѣтецъ ми е, врьвѫ си го,
Пѣсень ми е, пѣѫ си ѫ,
Гласецъ ми е, извпвамь го. *Пѣс*

Гласи́ся, сѝлося, *гл. безл.* Чюеся, слушася; **слы́шно.** *Гласи ми ся,* зачюва ми ся.

Гласи́ще, *ув. ср.* отъ **гласъ; голоси́ще.**

Гласови́тъый, тъ, та, то, *пр.* Что има хубавъ и якъ гласъ; **голоси́стъый.**

Да ми въкпешь единъ пѣсыпь
Речевитѫ, гласовитѫ,
Гласовитѫ въ сине небе,
Речевитѫ по всѫ земѫ. *Пѣс*

Гласовитъ като пукпятъ звпнець. Ако не е рѣчевито, то е гласовито (за магаря)

Гла́сомь, *нар.* Съ гласъ, въсоко; **го́лосно.**

Тикомь тичпа, гласомь въпка. *Пѣс.*

Гласту́рець, *с. м.* Раст. *Kitex acetosa,* козилпчка, коза брада, къселець, къселпца, къшлякъ, щавелъ; **ки́слица, ща́вѐль.**

Гласъ, сове и **гла́сіе,** *с. м.* 1) Онова, что пзлиза отъ уста, та ся слушпа, и всичко, что чюемъ; **го́лосъ, звукъ.** *Чловѣческъый гласъ. Гласъ на славѣй. Познавамь го по гласа. Стоянъ има хубавъ гласъ,* пѣе хубаво. 2) Начпнъ, по който ся пѣе нѣкоя пѣсень; **напѣвъ, го́лосъ.** *Тая пѣсень има хубавъ гласъ.* 3) Вѣсть, извѣсть, извѣстие, хаберъ; **вѣсть, извѣстіе.**

Пиля му ся отговори . . .
Не сьмь дошло за стрѣлапе,
Токъ сьмь дошло гласъ донесло. *Пѣс.*

— *Дали смы гласъ,* извѣстили смы — *Съ гласъ,* гласомь, въсоко, якѫ-тѫ; **гро́мко, го́лосно.** *Четѫ съ гласъ.* — *Извпвамь гласъ,* пѣѫ; **нѣть.** — *Загубвамь си гласа,* прѣграквамь, та не могѫ да говорѫ въсоко, пли не могѫ вяче да пѣѫ; **спасть съ го́лоса.** — *Вика колкото му гласъ държи,* колкото си може; **крича́ть во весь го́лосъ, во всё го́рло.** — *Чю ще ся гласъ и на нашѫ-тѫ нивѫ. Да ся чюе и на нашѫ-тѫ*

нивѫ гласъ. Думѫ да има, гласъ да нѣма. Гласъ като звънецъ. Всѣко пиля съ гласа си ся хвали.

Гласѫ́, я́шь, — сѣ́лъ, *гл. д.* 1) Тъкмѫ, годѫ, нагодявамъ, нарѣждамъ, готвѫ нѣчто; **стро́ить, ла́дить, гото́вить что.** *Гласѫ́ единъ работѫ. Гласимъ да идемъ на банѫ.* 2) Кытѫ, гъздѫ, чинѫ, труфѫ; **наряжа́ть, убира́ть.** *Стига ж гласи.* 3) За гуслѫ и други съ струнѫ свирни: докарвамъ гласовы-ты на теловъ-тъ както трѣбва единъ спорядъ другъ; **о музыка́льныхъ инструме́нтахъ: ла́дить, стро́ить, настро́ивать, нала́живать.** 4) Пѣѫ, извикамъ гласъ; **нѣть.**

Мари дѣвойко царембице!
Не пѣй рано въвъ зорѫ;
Копна си водѫ на водѫ,
Конь-тъ ми водѫ не пие
Отъ твой-тъ тънкъ гласовъ,
Что глисишь рано въ недѣлѫ. *Пѣс.*

Гласѫ́ся, *гл. възвр.* и *стр.* — **се́нъ, ла́**, *прич. стр.*

Глася́, *ум. ср.* отъ **гласъ.** Гласецъ; **голосо́къ.**

Гледжёсвамъ, в. **глечёсвамъ.**

Гледжь, в. **глечь.**

Гле́зене, *с. ср.* отъ **гле́зѫ** и **гле́зѫся.** 1) Галене. 2) Джевренье, плѣзене.

Гле́зенъ и **гле́зынь, зни**, *с. м.* 1) Кость *Malleolus* на долний край на пищала, издадена навѫтрѣ и навънъ; глезна, шлянъкъ на кракъ; **лодъ́га, лодъ́жка.** *Человѣкъ ся дави и у водѫ до глезынь.* 3) Глужь.

Глезна́, *с. ж.* Глезенъ. *Кларъ до глезнѣ, зараръ да колѣнѣ.*

Гле́зѫ, ишь, — зи́лъ, *гл. д.* Галѫ; **ласка́ть, нѣжить, ба́ловать.** **Гле́зѫся**, *гл. възвр.* Джеврѫся, плѣзѫся. — **зенъ, ла**, *прич. стр.* Галенъ, разгаленъ.

Гле́нджи, *с. ж. мн.* Засъхнѫли съполи вѫтрѣ въ носа, засъхнѫла слизь на очи-тъ и проч.; гурели, гурелкъ, гурди, дзембри; **засо́хнала слизь въ носу́, на глаза́хъ.**

Глето́, *с. ср.* Дѣто, изнемало, дѣбало; **долото́.** *Далъ иглѫ, сака глето. Иглѫтѫ не кабули, а глето-то глъта.*

Глечёсамъ, *гл. свр.* отъ **глечёсвамъ.** Да гледжёсамъ, да глечасамъ, да циклосамъ; **оглазу́рить, замура́вить, помура́вить.** — **санъ, ла**, *прич. стр.* Гледжёсанъ, глечасанъ, циклосанъ; **оглазу́ренный, замура́вленный, помура́вленный.**

Глечёсвамъ и **глечёсувамъ (да глечёсамъ)**, *гл. д.* Гледжёсвамъ, глечасвамъ: турямъ глечь на нѣчто, напра́вено отъ прьсть като паницѫ, стовнѫ и пр.; циклоскамъ; **глазу́рить, мура́вить, колѝвить.** — **мся**, *гл. стр.*

Глечёснанье и **глечёсуванье**, *с. ср.* отъ **глечёсвамъ.** Гледжёсканье, глечасканье, цикло́сканье.

Глечь, *с. м.* и *ж.* Мазилка, съ кожто грънчари мажѫтъ и послѣ пекѫтъ глинянъ сѫдовъ за да не тапасватъ, и за да станѫтъ лъскави, полинъ, полювъ; **глазу́ра, глазу́рь, мура́ва, муръ, поли́ва.**

Глечя́свамъ и **глечя́сувамъ**, в. **глечёсвамъ.**

Гли́бецъ, *ум. м.* отъ **глибъ.**

Глибъ, *с. м.* 1) Мѣсто като блато, та, като ся ходи по него, си трьси и лесно си потъна, трьсѣй, трьсище, мочарь, азмакъ; **то́пкое, вя́зкое мѣсто, топь, моча́гъ, мочажи́на, мокреди́на, вязь, зыбь, зыбу́нъ, зы́бкое мѣсто.** 2) Много кашнава и жилава каль, что ся налѣпа на обуща-та, та не може да ся ходи изъ нея.

Гли́на, *с. ж.* Гнила, липкава прьсть, коато въ водѫ-тѫ ся размъва, а като ся опече на огънь, става тврьда; **гли́на.** *Бѣла глина*, бѣлопрьстица, бѣлилка; **бѣ́лая гли́на.**

Глинавъ́й, въ, ва, во, и

Глини́стъй, стъ, ста, сто, *пр.* Что има глинѫ, глинавъ́й; **гли́нистый.** *Глинеста земя, глинава нива.*

Гли́ница, *ум. ж.* отъ **гли́на.** Малко глина; **гли́нка.**

Гли́ничка, *ум. ж.* отъ **гли́ница.**

Гли́нянъ́й, нъ, на, но, *пр.* Направенъ́й отъ глинѫ; **гли́нянный.** *Глиняни сѫдове.*

Гли́навъ́й, въ, ва, во, *пр.* Глинистъ́й.

Гли́стець, *ум. м.* отъ **глистъ.**

Глисти́на, *с. ж.* Глистъ.

***Глистри́на**, *с. ж.* Лѣковита вода, коато ся впръсква съ тулумбѫ прѣзъ задне-то чирво въ желѫдъка; **клисти́ръ.**

Гли́стчя, *ум. ср.* отъ **глистъ.** Глистецъ.

Глистъ, тие, *с. м.* Глистина: 1) Чрьвь *Ascaris lumbricoides* и *Taenia*, които ся вѫдятъ въ чирва-та на човѣка и на други животны, глистнакъ; **глиста́.** — *Глисте му ся впикавать*, ревне му ся, текѫтъ му лигы-ты, иска му ся много. 2) Чрьвнакъ глистна. *Врьли глистъ, найде ягулѫ.*

Глисти́, *с. ж.* Чрьвь *Lumbricus terrestris*, живѣе въ земѫ-тѫ, глистъ, дъждовецъ, црьвъ, чрьвнакъ; **дождево́й червь.**

Гли́стнакъ, *с. м.* Глистъ въ прьвото знаменование.

Глисти́асамъ, *гл. свр.* отъ **глисти́асвамъ.** Да добъ́ѫ глистие.

Глисти́асвамъ и **глисти́асувамъ (да глисти́асамъ)**, *гл. ср.* Добъ́вамъ глистие, завъждатся въ чирва-та ми глистие.

Глисти́асване и **глисти́асуване**, *с. ср.* отъ **глисти́асвамъ.**

Гло́ба, *с. ж.* 1) Зимане пари за нѣкаквѫ

вина́ѫ, грѣшка́ѫ, наме́сто друго наказание; джеремя; **штрафъ, де́нежная пе́ня.** *Зимамъ глобѫ,* глобя́вамъ.

Хвана́ѫ сынъ й Никола́ѫ,
Та го въ тьмица́ѫ хвърли́ха́ѫ,
Голѣма́ѫ глоба́ѫ земаха́ѫ
Девять товары́ имание. *Пѣс.*

2) Пакость, врѣда, поквара, тщета, пагуба; **убы́токъ.** *Каква си глоба!*

Глоба́рь, *с. м.* Който прави глобѫ, пакость, пакостникъ.

Глоби́ца, *ум. ж.* отъ **глоба́.**

Глобъ, *с. м.* Дупка-та подъ чело-то, въ което е намѣстено око-то; **глазна́я впа́дина.**

Разлютися самовила,
Отвръгѣ й (Стани) цръныѣ очи,
Цръныѣ очи отъ глобовъı. *Пѣс.*

Глоби́ѫ, и́шь, — **би́лъ,** *гл. свр.* отъ **глоба́вамъ.** Да земѫ глобѫ; **оштрафова́ть.** — **бе́нъıй,** *прич. стр.* Наказанъıй съ глобѫ; **оштрафо́ванный.**

Глоба́вамъ (да глоби́ѫ), *гл. д.* Зимамъ глобѫ, осѫждамъ нѣкого да плати глобѫ; **штрафова́ть, оштрафо́вывать.** — **мся,** *гл. стр.;* **оштрафо́вываться.**

Глоба́ване, *с. ср.* отъ **глоба́вамъ.** Зимание глобѫ; **штрафова́ніе.**

Гло́га, *с. ж.* Глужь, сѫкъ; **сукъ.**

Гло́гавъıй, въ, ва, во, *пр.* Что има глогъı, глужливъıй, чворовитъıй; **суковатый.**

Отсѣчѣте глогавъ ръжень,
Нито кастренъ, нито остренъ,
Натъкнѣте шаро агня. *Пѣс.*

Глоглавичя, *с. ср.* Едно растение.

Гло́говъıй, въ, ва, во, *пр.* отъ **глогъ.**

Гло́гчя, *ум. ср.* отъ **глогъ, дрво.**

Глогъ, *с. м.* 1) Дрво *Crataegus oxyacantha,* глогъиня, калинка; **боярышникъ, глидъ, гли́дина, глодъ, глу́дина.** *Отъ трънь, та на глогъ;* **изъ огня́ да въ поли́мя; изъ кобы́лъ да въ кля́чи.** *Отъ глогъ на глогъ, ще ся наспара на нѣкой глогъ. Дивъ глогъ питомно гроздже не дава.* — *Черенъ глогъ,* раст. *Crataegus monogyna,* дава черныѣ глогъинкъı; **черноглоговина; глодъ чёрный.** — Съ колъ отъ черенъ глогъ **убивать** плътници въ гробовъı-тъı имъ; а дѣто има черенъ глогъ, плътници-ти не влизать. 2) в. **глогъи́новець.**

Глогъи́нка, *ум. ж.* отъ **глогъи́на.**

Глогъи́новець, — **вци,** *с. м.* Глогъ, сынъ на плътникъ, който ся е женилъ слѣдъ оплътяване-то си; той е по́-силенъ отъ сѫботника. Само глогъиновци-ти и сѫботници-ти могѫть да виждать плътници-тъı и гъı убивать съ колие отъ черенъ глогъ.

Глогъи́на, *с. ж.* 1) Дрво глогъ. 2) Плодъ отъ глогъ, шипинкъı, шипликъı, шипка.

Гло́дамъ, *гл. д.* Гложда́ѫ, глозгамъ, грызѫ; **глода́ть, моско́лить.** — **мся,** *гл. стр.* Гложда́ѫся, грызѫся; **глода́ться.** — **данъıй,** *прич. стр.* Гложданъıй, глозганъıй, грызенъıй.

Гло́дане, *с. ср.* Гложданье, глозганье, грызение; **глода́ніе.**

Гло́ждане, *с. ср.* отъ **гло́ждѫ.** Глодание, глозгание, грызение; **глода́ніе.**

Гло́ждѫ, ешь, — **ждалъ,** 1) *гл. д.* Грызѫ, обгрызвамъ нѣчто съ зѫбъı-тъı, глодамъ, глозгамъ; **глода́ть.** *Гложда кость.* 2) Ямъ, бодѫ, грызѫ извѫтрѣ, не давамъ мира; **безпоко́ить внутренно, грызть, мучи́ть.** *Гложде мя червякъ, та не могѫ да спѫ.* 3) *гл. ср.* Казвася кога нѣчто неравно или кораво въ дрѣхъı-тъı, въ обуща-та, на лѣгло-то тръка, та додѣва на снагѫ-тѫ; глочкамъ; **тере́ть, гнести.** *Нѣчто ми гложде на крака.* — **Гло́ждяся,** 1) *гл. вз.* Глозгамся, грызѫся, ямся съ нѣкого; **гры́зться, сго́риться.** *Гложджтся като кучета.* 2) *гл. стр.* Глодамся, глозгамся; **глода́ться.** — **данъıй,** *прич. стр.* Гложданъıй, глозганъıй, грызенъıй. — *Гложджть му подлогъı-тъı, царвулъıтъı,* нрѣдумвать го. — *Дай му кокалъ да гложде, та да не лае. Гладно куче и подлогъı гложде. Куче дрьжи кокалъ, нито го гложде, нито го другому дава. Гложди, бабо, сухъı дрѣнкъı, доклѣ дойде топла пита.*

Гло́згамъ, *гл. д.* Глодамъ, гложда́ѫ, грызѫ; **глода́ть, моско́лить.** — **мся,** 1) *гл. вз.* Гложда́ѫся, ямся, грызѫся съ нѣкого; **гры́зться, сго́риться.** 2) *гл. стр.* Глодамся, гложда́ѫся; **глода́ться.** — **ганъıй,** *прич. стр.* Гложданъıй, гложданъıй, грызенъıй.

Гло́згане, *с. ср.* отъ **гло́згамъ.** Глодание, гложданье, грызение; **глода́ніе.**

Гло́мотъ, *с. м.* Въкъ, глъчь, блъсъкъ, трясъкъ; **шумъ.**

Гло́та, *с. ж.* Нечисто въ жито, въ грахъ, като слама, прахъ, другъı зрьна, развалены зрьна и проч.; **соръ въ хлѣбѣ.**

Гло́тка, *с. ж.* Сламка, развалено зрьно, друго зрьно, или шюшлонъ въ жито.

Глотни́ца, *с. ж.* За вълци: стадо, глото, билюкъ; **ста́я (о во́лкахъ).** *Една глотница вълци;* **ста́я во́лковъ.**

Гло́то, *с. ср.* 1) Много людие, купъ людие; **куча людей.** 2) Стадо, билюкъ животнъı; **ста́до, ста́я.** *Едно глото вълци,* глотница.

Гло́томь, *нар.* На глота, на куповы, на глотници; **ку́чами, толпа́ми, ста́ями.**

Гло́чкамъ, *гл. д.* 1) Гложда́ѫ, додѣвамъ, тръкамъ. 2) Срьбъ. *Очи-тъı мя глочкать.*

Гло́чкане, *с. ср.* отъ **гло́чкамъ.**

Глуждъ, *с. м.* в. **глужь.**

Глу́жецъ, *ум. м.* отъ **глужь.**

Глужли́вый, въ, ва, во, *пр.* Что има глуже, глогавый, сжкълявый, чворовитый; **суковáтый.** *На глужливо дрво удри клинъ.*

Глу́жь, жье, *с. м.* 1) Сжкълъ на дрво или на дъскж, глога, глуждъ, глезенъ, глюждъ, грѣжь, вжзелъ, грѣздѣй, розъ, сжкъ, сжкълъ, сгрѣжь, чворъ, чвъръ, чекоръ, чепоръ, чепъ, члѣнъ, будакъ; **сукъ.** 2) Вжзелъ, врьзано; **узелъ.**

Глума́, *с. ж.* Глумение, подигравка, клоць, шяга. *Той не є чловѣкъ за глумж,* да ся глумять съ него.

Глуме́ние, *с. ср.* Глума, подиграване, клоцане, шягуване, присмиване.

Глумѝжся, йшся, — мѝлся, *гл. об.* Смѣкся, подигравамся, шягувамся съ нѣкого, присмивамь му ся, клоцамся надъ него; **пасмѣха́ться, трупѝть, глумѝться, шутѝть надъ кѣмъ.**

Глупавина́, *с. ж.* 1) Глупость, глупавщина, безумство; **глу́пость, дура́чество.** 2) Незнаение, неотбиране, аджемжлжкъ; **неопы́тность.**

Глу́павичкый, — чькъ, чка, чко, и

Глу́павкый, вка, вко, *пр. смякч.* отъ **глу́павый; глу́пенькій. — ко,** *нар.* **глупе́нько.**

Глупавщина́, *с. ж.* Глупавина въ 1-то знаменование.

Глу́павый, въ, ва, во, *пр.* 1) Който има малко умъ, гламавый, неразумнъй, несмъслепый, неджгавый, неумнъй, залухавый, простый, слабоумнъй, будала, ахмакъ; **глу́пый, скудоу́мный, неразу́мный.** 2) Който още не разбира, не знае, неопытнъй, аджемина; **непонима́ющій, неопытный, небыва́лый, младоу́мный, малоопытный.** *Лудо младо, та глупаво.*

Хайде ми, младо, пристани,
Додѣ си млада глупава. *Пѣс.*

3) Что ся врьши несмъслено, безумный, необмъсленъй; **глу́пый, безразсу́дный.** *Глупавы думы;* **безразсу́дныя слова́.** *Глупава работа;* **глу́пое дѣло. —** *Вѣзъ-глупавъ, при-глупавъ,* нѣколко глупавъ; **глупова́тый. — во,** *нар.* Гламаво, неразумно, неумно, залухаво, ахмашкы, будалскы; **глу́по, безразсу́дно. —** *Глупавъ като патка. И глупавый намѣсти сполучи. Глупавъ самъ-си сбрыква, умень мнозинъ сьблазнява.*

Глупа́къ, *с. м.* Глупакъ чловѣкъ, глупець, глупежь, глупеша, гламчё, лапчинь, ахмакъ, будала, шашкжнъ; **глупе́цъ, дура́къ, дурале́й.**

Глупа́чкый и

Глупа́шкый, ка, ко, *пр.* Что приличи на глупакъ, глупечкый, глупешкый, будалскый, ахмачкый, ахмашкый; **дура́цкій, дура́ческій. — кы,** *нар.* Като глупакъ, глупечкы, глупешкы, будалскы, ахмачкы, ахмашкы, глупаво, безумно; **дура́цки, дура́чески, подура́цки, глу́по, безу́мно.**

Глупе́жь, *с. м.* Глупакъ.

Глупе́цъ, *с. м.* Глупакъ.

Глупе́чкый и **глупе́шкый,** в. **глупа́шкый.**

Глупе́ша, *с. об.* Глупакъ; **дура́къ, ду́ра.**

Обрьнжся малка мома,
Че си присмѣ на овчара:
Ой овчарю, ой глупеша!
Излъга ти малка мома. *Пѣс.*

Глу́пость, *с. ж.* 1) Качество на глупавый, глупавина, глупавщина; **глу́пость.** 2) Глупава работа, глупаво нѣчто; **глу́пость. —** *Приказва, говори глупости,* глупавы работы; **говори́ть вздоръ, нести́ околе́сную, моло́ть чепоху́.** *Всякой умень и глупость показва.*

Глу́пчё, *с. м.* Глупакъ, глупець, глупежь, гламчё; **дура́къ, дурале́й.**

Глупѣ́ж, ешь, — пѣлъ, *гл. ср.* Ставамь глупавъ; **глупѣ́ть.**

Глупѣ́ние, *с. ср.* Ставание глупавъ.

Глу́ха коко́шка. Дива птица *Tetrao bonasia,* лѣщарка, парла, рясарка, тетерка; **ря́бчикъ.**

Глу́хла, *с. ж.* Казвася като на присмѣхъ и за укоръ на конато не дочюва.

Глу́хпатье, *с. ср.* Ставание глухъ, глушаание, оглушаване.

Глу́хпж, ешь, — пáлъ, *гл. ср.* Захващамь да недочювамь, ставамь глухъ, глушаѫ, оглушавамь; **глóхнуть.**

Глуходо́ба, *с. ж.* Потайна доба, потайно врѣмя, срѣдъ нощь, кога всичко ся потаило и ничто не ся чюе, тайна вечеря; **глуха́я пора́, глуха́я ночь.**

Глухота́ и

Глухотѝна, *с. ж.* Кога е нѣкой глухъ; **глухота́.**

Глухýвамь, *гл. ср.* Правѫ си углушкы, правѫ ужь че не слушамь что казвать, и си мльчѫ.

Глухýваше, *с. ср.* отъ **глухýвамь.**

Глу́хчё, *с. м.* Казвася на присмѣхъ на който не дочюва; **глухóй тетеревъ (насмѣшка).**

Глу́хый, хъ, ха, хо, *пр.* Който не чюе; **глухíй, глухóй.** *Глуха жена.* **— хо,** *нар.* Кога ся ничто не чюе; **глу́хо. —** *Удрамь го на глухо,* правѫ ужкакъ не чюѫ. **—** *Глухо мѣсто,* что е нѣйдѣ накрай и дѣто малцина ходять, затънтено мѣсто; **глушь. —** *Глуха доба,* глуходоба, потайно врѣмя; **глуха́я пора́, глуха́я ночь. —** *Бла-*

зѣ глухому, че два пѫти слушѫ (че дважъ чюе). Чтото глухо не чюе, то си измыслюва. Попъ-тъ не чюка, не клепе за глухѫ бабѫ девять пѫти. Да биешь камбанѫ на глухъ, да кадишь слѣпъ и да чертишь пияницѫ, все едно е. И глухый царь го е чюлъ. Слушайте, глухы, глядайте, слѣпи! Глухъ отъ гайдѫ не разбира.

Глу́хычкый, — **чькъ, чка, чко,** *пр. смякч.* отъ **глу́хый.** Нѣколко глухый, вѣзъ-глухъ, прй-глухъ; **глухо́некъ, глухова́тый.**

Глу́хѫ-тѫ, *нар.* Глухо, млъкомь, млъчяшкѫ-тѫ; **глу́хо, молчко́мъ.**

Глу́шевый, въ, ва, во, *пр.* отъ **глуше́ць.** Глушчевый, мыший; **крысій.**

Глуше́ние, *с. ср.* отъ **глушѫ.**

Глу́шенець, *с. м.* Раст. *Vicia;* **горо́шекъ, кормово́й горо́шекъ, воробьи́ный горо́хъ.**

Глушець, шци, *с. ж.* Животно *Mus rattus,* мышка, мышь, плъхокъ, плъхъ, плъшёкъ, поганець, сропникъ, ставоръ, ставорець; **крыса.** *Лошѫ мачка, глушци хваща. Ако не хранишь мачкы, щешь хранишь глушци.*

Глу́шило, *с. ср.* Раст. *Tarahacum officinale,* борець, глушина, горець, горчивичь, конско цвѣтие, капикосъ, магарешка млѣчка, млѣчка, падикосъ, радика, ушёлка; **одува́нчикъ, попо́во гуме́нцо, хаси́мъ, цико́рій ди́кій, льви́ный зубъ.**

Глуши́на, *с. ж.* 1) Раст. *Vicia varia,* расте по нивя-та и гы заглушява, грахоръ въ жито; **журавли́ный горо́хъ.** 2) Раст. *Papaver Rhoeas,* макъ, пуплякъ; **макъ.** 3) Раст. глушило.

Глушина́, *с. ж.* 1) Казвася за нивѫ, кога е заглъхнѫла отъ трѣвѫ и другы буряны. *Нивы-ты имать глушинѫ.* 2) Глухо, затънтено, мѣсто; **глушь.**

Глу́шко, *с. м.* Който е глухъ, глухчё.

Глу́шчевый, въ, ва, во, *пр.* отъ **глушець.** Глушевый, мыший; **крысій.** *Накаранъ е у глушчевѫ дупкѫ,* има зоръ, намирася на тѣсно.

Глушчя, *ум. ср.* отъ **глушець.** Мышя.

Ужина да му дадемъ
Отъ желкѫ яйца пръженъ,
Отъ жабѫ ногѫ пастърмѫ,
Отъ глушчя мѣция сърение,
Отъ лѣщникъ бъчвѫ ракия. *Пѣс.*

Глушѫ, йшь, — **шйлъ,** *гл. д.* 1) Съ въкотъ заглушявамь; **глушйть.** 2) Съ приказване досаждамь. *Доста мя си глушилъ!*

Глушáние, *с. ср.* отъ **глушáѫ.**

Глушáѫ, ешь, — **шáлъ,** *гл. ср.* Ставамь глухъ, начинамь да недочювамь, глухнѫ; **глóхнуть.**

Глѣга, *с. ж.* Горуха, что ся усѣща понѣкога, че иде отъ-подъ лъжичкѫ-тѫ въ гръло-то, изгага; **изга́га, изжо́га.**

Глѣ́кы и гѣ́лкы, *с. ж. мн.* Заушкы, слинвици, страници; **заўшица, заўшница.**

Глѣта́ло, *с. ср.* Казвася насмѣхъ вмѣсто гръло, уста. *Ето за твой-то глѣтало мезя.*

Глѣ́тамь (глѣтвамь, да глѣтнѫ, глѣтнувамь), *гл. д.* 1) Прокарвамь нѣчто изъ уста-та прѣзъ гръло-то въ желѫдъка; **глота́ть.** *Голѣмъ залъкъ глѣтни, голѣмѫ думѫ не казвай.* 2) Ямь, лапамь; **ѣсть, жрать.** *Глѣта като гладно куче. Стига си глѣталъ, щешь глѣтнешь и паницѫ-тѫ.* 3) Врѣгамь, мѣтамь, пийнувамь. *Да глѣтнемъ по чашкѫ;* **хва́тимъ по стака́нчику.** 2) Усвоявамь на силѫ нѣчто; **захва́тывать, присво́ивать.** *Изъде ми пары-ты, ще ми глѣтне и нивѫ-тѫ Иглѫ-тѫ не кабули, а длъго-то глѣта.* 5) Прѣмлъчявамь, прѣглъщамь, прѣнасямь, оставямь да мине безъ да кажѫ нѣчто; **мо́лчя переноси́ть непрія́тность.** — **мся,** *гл. стр.;* **глота́ться.**

Глѣ́тание, *с. ср.* отъ **глѣтамь;** **глота́ніе.**

Глѣ́твамь, *гл. мн-кр.* отъ **глѣтамь.**

Глѣ́тка, *с. ж.* Что може да ся глѣтне изведнѫжь, глѣтокъ; **глото́къ, хлебо́къ.** *Една глѣтка вода.*

Глѣ́тнувамь, *гл. уч.* отъ **глѣтнѫ.**

Глѣ́тнуване, *с. ср.* отъ **глѣтнувамь.**

Глѣ́тнѫ, ешь, — **нѫлъ,** *гл. сд-кр.* отъ **глѣтамь.** 1) **Глотну́ть, глопу́ть.** 2) Да изямь, да усвоѫ; **присво́ить.** — **нѫтый,** *прич. стр.*

Глѣто́къ и глѣтѣ́къ, *с. м.* 1) Глѣтание; **глота́ніе.** *Изпи го на единъ глѣтокъ,* 2) Глѣтка; **глото́къ, хлебо́къ.**

Глѣ́тчица, *ум. ж.* отъ **глѣ́тка;** **глото́чекъ)**

Глѣ́фамь, *гл. д.* Ямь скоро, лопамь.

Глѣ́фание, *с. ср.* отъ **глѣ́фамь.**

Глѣхнатие и глѣхнение, *с. ср.* отъ **глѣхнѫ.**

Глѣхнѫ, ешь, — **на́лъ,** *гл. ср.* Заглъхвамь, казвася за растения удавенъ въ трѣвѫ и бурянакъ, та не могѫть да растѫть и завянвать; **глóхнуть (о расте́ніяхъ).**

Глѣчете́вица, *с. ж.* Глъчь, глъчка.

Глѣ́чка, *с. ж.* и

Глъчь, *с. м.* 1) Глъчание, глъчетевица, въкъ. въкотъ, млъва, берия; **крикъ, шумъ.** *Дѣто пушякъ, тамъ и глъчь.* 2) Каране, хоканье, въкание. *Не го е грыжа отъ глъчкы-ты ми.*

Глъчѫ, йшь, — **чáлъ,** 1) *гл. ср.* Говорѫ якѫ-тѫ, въкамь; **кричáть, орáть, горлáнить.** *Глъчять като Чифуты въ хаврѫ.* 2) Глъчѫ съ нѣкого, говорѫ, разговарямся, сборвамь, ромонѫ; **говорúть, разгова́ривать.**

Глъчимъ си съ Драгана. 3) *гл. д.* Хокамь, карамся, къкамь, брьбрж, мьмрж, накрьпелясвамь; **браня́ть, журя́ть, тиза́ть, нарека́ть, порица́ть, распека́ть.** *Азъ го (му) глъчахъ, ала не слушя;* **и на него́ кричя́лъ, но онъ не послу́шался.** — **Глъчи́ся,** *гл. безл.* Чюеся глъчь, къкася; **слы́шны крыкы.** *Изъ пжтя ся глъчи, нѣкои минувать,* — **чя́нъый,** *прич. стр.* Хоканый, мьмранъый.

Глъчяшкóмь,

Глъчяшкъ́мь и

Глъчяшкж́-тж, *нар.* Съ глъчание, съ глъчь.

Глъчя́ние, *с. ср.* отъ **глъчя́ж; кричя́ние.** *Добро мльчание нó-добро отъ нехвелито глъчанж.*

Глъга́нъ и

Глъга́рь, *с. м.* Глъгъ. *Изскубижли смы отъ глъганъ влакно, та что има.*

Глъго́вый, въ, ва, во, *пр.* отъ **глъгъ; кабáнiй.** *Глъгови зжби. Глъгово мясо;* **кабáнина.**

Глъги́чя, *ум. м.* отъ **глъгъ; кабáнчикъ.**

Глъгъ, *с. м.* Животно *Aper,* глъгашъ, глъгарь, дива свиня, вепьрь, въперь, крьнакъ; **кабáнъ.**

Глюждъ, *с. м.* в. **глужь.**

Гля́бамь, *гл. д.* в. **длъ́бамь.**

Гля́бина́, *с. ж.* Глжбочина, длъбина, длъбочина; **глубина́.**

Гля́бо́кый, къ, ка, ко, *пр.* Длъбокый: 1) Что има дъно-то далечь отъ уста-та или отъ лице-то на земьж-тж; **глубо́кiй.** *Глжбокъ сждъ, глжбокъ кладенець.* 2) Казвася за водъı-тъı, на които лице-то е навъсоко отъ дъно-то; **глубо́кiй (о вода́хъ).** *Глжбока рѣка.* 3) Вдлъбижтый надолу; **глубо́кiй.** *Глжбокъ долъ.* — **бо́ко,** *нар.* Длъбоко; **глубо́ко.** *Тиха-та вода нó-глжбоко капае.* В. **длъбо́кый.**

Глжбочина́, *с. ж.* Глжбина: 1) Протока-та отъ уста-та или лице-то на нѣчто до дъно-то му, длъбина, длъбочина; **глубина́.** 2) Много глжбоко мѣсто, бездна, пропасть; **бе́здна, пучи́на.**

Глжбо́чкый, — **чькъ, чка, чко,** *пр. смякч.* отъ **глжбо́кый.** Нѣколко глжбокый, възглжбокый, при-глжбокый, длъбочкый; **глубокова́тый, глубоко́нькъ.** — **чко,** *нар.* Длъбочко; **глубокова́то, глубоко́нько.**

Гля́да, като им. соб. женско въ изрѣчение: *далеко гляда Гляда, додѣто слѣнъ гляда.*

Гля́дай! и **гля́дай-гля́дай,** като *междом.* за чюдение. Вижь! ви́дишь ли! **вишь.**

Гля́дамь, *гл. д.* 1) Имамь обрьнжтъı очи-тъı си възъ нѣчто; **глядѣ́ть, смотрѣ́ть.** *Глядамь небо-то.* 2) Видж; **ви́дѣть.** *Глядамь падалечь. Врьчи на высоко, гляда нашироко.* 3) Имамь грыжж за нѣкого, за нѣчто, грыжж му ся, настоявамь му; **смотрѣ́ть, присма́тривать, ходи́ть, наблюда́ть за кѣмъ, за чѣмъ, забо́титься, имѣ́ть попече́нiе о комъ, о чёмъ.** *Азъ му глядамь кжщж-тж, дѣца-та, овця-тъı.* — *Глядамь болникъ: а)* Стоижприне го, вардж го, прѣдстоявамь му; **ухáживать за больны́мъ.** *б)* Лѣкувамь го, цѣрыж го; **лѣчи́ть, по́льзовать больна́го.** 4) Сочъж, клонъж. *Врѣмя-то гляда на дъждъ, на зимж. Кжща-та с грухнжла, гляда на падане. Стока-та гляда нагорѣ,* сочи да отскжнне. 5) Внимаж, вардж, пазж, чюкамь. *Глядай да не паднешь. Гляда го като писано кайце, като очи-тъı си,* трепере надъ него, варди го. 6) Залѣгамь, трудяся, мжчыся, прилѣжявамь, удрямся, радж, настоявамь, застоявамь, чалаштисвамь; **стара́ться, хлопота́ть.** *Глядай да свршишь нó-скоро. Глядамъı да го оженимъ.* 7) Зимамь примѣръ, тъкмыжся, мѣрыжся съ нѣкого, искамь да правыж каквото и той; **тяну́ться, подража́ть.** *Азъ глядамь Богдана. Тъı него не глядай. Тъı него ли щешь гляда́шь?* съ него ли щешь ся тъкмишь? 8) Храняж, отхранвамь, изглядвамь; **воспи́тывать.** *Той гляда братовъı-тъı си дѣца.* 9) Виждамь, разбирамь, сѣщамся. *Глядамь, че ще стане злѣ. Глядамь, че работятъı щжть ся оправять.* 10) Барамь, биркамь, брькамь, бродж, дърыж, тражж, трьсж, тѣрамь; **иска́ть.** *Хубавѣ глядай на всякдѣ да не остане нѣчто.* 11) Бъıвамь обрьнжтъ съ лице на нѣкоижстранж. *Кжща-та гляда на изтокъ;* **домъ смо́трить, стои́тъ лицо́мъ къ въста́ку.** *Црьква-та гляда на въстокъ;* **цѣ́рковь стои́тъ на восто́кѣ.** *Тоя прозорець гляда въ гридинж-тж, на пжтя;* **э́то окно́ выхо́дитъ въ садъ, на у́лицу, обращено́ въ садъ, на у́лицу, изъ э́того окна́ ви́дѣнъ садъ.** 12) Глядамь си, баижси, врачювамь си или друго нѣчто врьнжъ за да видж какъвъ ми е кжсметъ-тъ; **ворожи́ть себѣ́.** — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.;* **смотрѣ́ться.** *Глядамся въ оглядало;* **смотрѣ́ться въ зе́ркало.** **Гля́дася,** като *гл. безл.* Видися; **ви́дно.** *Оттукъ ся гляда падалечь.* — **данъый,** *прич. стр.* — *Глядамь изъ-подъ вѣжды: а)* Глядамь покрыто безъ да вдигамь очи; **смотрѣ́ть изподло́бья.** *б)* Глядамь навжсено, намусено; **смотрѣ́ть, глядѣ́ть бирюко́мъ.** — *Глядамь на нѣкого,* отъ него чакамь, на него ся надѣъж. *Той гляда на сына си,* осталъ е сънъ му да го гляда. *Тъка дѣца на мене глядать,* азъ трѣбва да ся грыжъ за тѣхъ, за отхранж-тж имъ;

воспита́ніе э́тихъ дѣте́й лежи́тъ на меня́. *Така работа на мене гляда,* азъ трѣбва да ѫ свршѫ.—*Глядамь на готово,* искамь да имамь, чакамь да ми дойде, да ми падне безъ да работѫ, безъ да ся трудѫ азъ. — *Глядамь на нѣчто,* мыслѫ за него, тлъкувамь го, разбирамь го. *Азъ глядамь на тѫ работѫ другояче;* **я смотрю́ на э́то дѣло, сужу́ объ э́томъ дѣлѣ и́наче.**—*Глядамь нѣкого, нѣчто съ добро око,* намирамь го за добро, имамь го добрѣ; **имѣть кого́, что на хоро́шемъ счету́.** — *Глядамь нѣкого, нѣчто съ недобро око,* не го имамь добрѣ; **имѣть кого́, что на дурно́мъ счету́.** — *Глядамь нѣкого, нѣчто на криво,* или *съ криво око,* глядамь го не́ добрѣ, неприятно, съ надъ; **смотрѣть ко́со, коси́ться на кого́, на что.** — *Глядамь зазрѣно,* съ вперенъ очи, вѣ́очиль съмь ся; **при́стально смотрѣть.** — *Глядамь прѣзъ прьсте,* не прѣтрьсвамь, не издървамь, не ся вправямь; **смотрѣть сквозь па́лцы.** — *Не глядамь на никого, на нищо,* не щѫ да знаѫ никого, ничто; **не глядѣть ни на кого́, ни на что.** — *Глядай си работѫ-тѫ,* врьши си ѫ, па да не тя е гръжа за нѣчто. — *Глядай си хавѫ-тѫ, кефа,* живѣй си добрѣ, весели си ся — *Глядамь сънъ,* съпувамь; **мнѣ сни́ться.** *Глядамь на сънъ, на́сънѣ;* **ви́дѣть во снѣ.** — *Гляда като котѫ на джигеръ,* иска му ся да си хапне. — *Гляда като волъ, като теля, като закланъ кравѫ, като овцѫ,* гляда глупаво. — *Гляда като кръвникъ, като касапинъ, като смрьш,* гляда страшно. — *Гляда кръвнишкы: а)* Гляда страшно. *б)* Гляда надосано. — *Гляда като убодено даначя,* гляда умнло, жално — *Гляда като ка́зоръ,* види хубаво и надалечь. — *Който низко гляда, дльбоко мысли. Който низко гляда, широко види. Не глядай корѫ-тѫ, а срѣдѫ-тѫ. Не глядай ми шапкѫ-тѫ, а подъ шапкѫ-тѫ. Не глядай грьня-то, а что е въ него. Не глядай чтото ся е минѫло, а чтото ще дойде. Не мя глядай въ очи-ты, а ми слушай рѣчи-ты (хората-ты). Глядашь му лице-то, не му знаешь срьдце-то. Не гляда валмо-то, гляда влакно-то. Не гляда Богъ на нечисты опинци, а на чисто срьдце. Глядай майкѫ-тѫ, зимай дъщерѫ-тѫ. Любовь на лице не гляда. Жаденъ конь мятнѫ водѫ не гляда. Конь приликѫ не гляда, кой го има, той го язди. Подплашенъ звѣрь трьне не гляда. Нужда законъ не гляда. Далъ Господь, та не глядалъ. Отпрѣди (въ крака-та) си глядай, ако нищо не намѣришь, баре не щешь ся спрѣпнешь. Лудъ свири, лудъ играе, кой го гляда умъ нѣма. Захванята работа свршванѫ гляда. Кокошка-та водѫ пие и Бога (и нагорѣ) гляда. Трьчи (слѣзь). Боже, та глядай! Както глядашь оглядало-то, така тя гляда и то. Който гляда — соль и пиперъ въ очи. Водѫ гляда, за огънь приказва. Слушайте, глухы, глядайте, слѣпи! Глядай си, Гано, бѣдный вечерь! Бурянарь ли си, бурана си глядай. Болень ли си, болень ли си, та толкози глядашь? Болна ли си лѣжала или си болень глядала? Единъ гляда сватбѫ, а другъ гляда брадвѫ; зять-ть булкѫ-тѫ си да гляда. Глядай конь стопанскы, язди го душманскы. Който гляда боговы-ты, той си гляда дробовы-ты. Ако мя глядашь съ едно-то око, щѫ тя глядамь и съ двѣ-ты. Гляда като орелъ на мрьшѫ. Гляда като кучя на зрѣлы сливы. Глядатся като котаци. На подарено (харизано) магаря зжби-ти (петалата) не ся глядать.*

Гля́данье, *с. ср.* отъ **гля́дамь.** *Гляданьето е безъ пары. Гляданье сытость не дава.*

Гляда́рка, *с. ж.* Която гляда за кѫсметъ или за друго нѣчто, глядачка, баячка, врачка, вражалица, вражячка, бродница, кушячка; **вороже́я, гада́льщица.**

Гляда́рскый, ска, ско, *пр.* отъ **гляда́рь.**

Гляда́рь, *с. м.* Който гляда за кѫсметъ или за друго нѣчто, глядачь, баячь, вражалець, врачь, бродникъ; **вороже́й, гада́льщикъ.**

Гляда́чка, *с. ж.* Глядарка.

Гляда́чь, *с. м.* Глядарь.

Гляде́цъ, *с. м.* Стъкло-то на оглядало; **стекло́ зе́ркала.**

Глядъ, *с. м.* Гляданье; **зрѣніе.** *За глядъ насакъ нѣма.* 2) Видъ; **видъ.** *Добръ на глядъ.* — *Нѣма глядъ,* не може да ся изгляда, не може да му ся наглядамы.

Глѫбоко море глядъ нѣма.
Широко поле ходъ нѣма. *Пѣс*

— *На глядъ,* като *нар* Както ныся види, както ныся се чини че е, отъ око, на посокѫ; **на ви́дъ, повѝдимому, глазоме́рно.** *На глядъ като тыквѫ на плетъ. На глядъ ся види близо.*

Гме́ченіе, *с. ср.* отъ **гме́чѫ.** Гмечканіе.

Гме́чкамь, *гл. д.* Гмечѫ, мачкамь, натискамь нѣчто да ся смачка; **дави́ть, мять.** — **мся,** *гл. стр.* Гмечѫся, мачкамся; **дави́ться, мя́ться.** — **канъый,** *прич. стр.* Гмеченъый, гнеченъый, мачканый: **да́вленый, мя́тый.**

Гме́чканіе, *с. ср.* отъ **гме́чкамь.** Гмеченіе, мачканіе; **мя́тіе.**

Гмéчѫ, ишь, — чúлъ, *гл. д.* Гмечкамь. **Гмéчѫся,** *гл. стр.* Гмечкамся. — **чéнъый,** *прич. стр.* Гмечканый.

Гмýрамся (да ся гмýрѫ), *гл. об.* Гмурямся, спущамся цѣлъ и съ главѫ-тѫ въ водѫ, гуркамся, нурамся, щипамся; **нырúть, лáзать.**

Гмýраше, *с. ср.* отъ **гмурамся** и

Гмýреше, *с. ср.* отъ **гмýрѭся.** Гуркаше, нураше, щиваше; **нырúше.**

Гмýрець, *с. м.* Птица отъ рода *Podiceps,* която ся щива въ водѫ-тѫ и плува подъ неѫ; криво патя, норчи, потапникъ, шютка, далгѫчь; **нырóкъ, ногáнка, чóмга.**

Гмýрѭ (да ся), **ешь, — нѫлся,** *гл. сд-кр.* отъ **гмýрамся** и **гмýрѭся.** Да ся щивнѫ, да ся нурнѫ; **нырнýть.**

Гмýрѭся (да ся гмýрѫ), *гл. об.* Гмурямся.

Гнетéше, *с. ср.* отъ **гнетѫ́; гнетéше.**

Гнетъ, *с. м.* Натискъ; **гнетъ.**

Гнетѫ́, éшь, *гл. д.* 1) Тъпчѫ, натискамь; **гнести, гнесть.** 2) Гмечкамь, гмечѫ, мачкамь, гнечѫ; **давúть, раздáвливать.** 3) Гласкамь, тъкамь. **Гнетѫ́ся,** 1) *гл. възвр.* Бутамся, тъкамся, въвирамся; **тѣснúться, протúскиваться.** 2) *гл. стр.* Тъпчѫся, натискамся; **гнестúся.** 3) Гмечкамся, гмечѫся, гнечѫся, мачкамся; **давúться, раздáвливаться. — тéнъый,** *прич. стр.*

Гнéчение, *с. ср.* отъ **гнéчѫ.** Гмечкаше.

Гнéчѫ, ишь, — чúлъ, *гл. д.* Гмечкамь.

Гнúда, *с. ж.* Яйце отъ въшкѫ, блъхѫ, стѣницѫ; **гнúда, вóшкарица.** *Отъ въшкѫ става гнида, а отъ гнидѫ въшка. Намръждился като гнидѫ въ повѫ дрѣхѫ. — Бабины гниды,* раст. *Draba verna, Capsella bursa pastoris,* бѣла трѣва, поповъ въшкъ, лютича, овчарска торбичка, ранонъ, рипаня, руна, рѣна, рьдоква, жрдоква; **настýшьи сýмки, ярýшка настýшьи.**

Гнúдавъый, въ, ва, во, *пр.* Что има гниды. *Всякой день гъзда гъздава, а на Вслидень гнидава. Мома-та хубава, ама глава-та гнидава. Отвънка гъздава, отвѫтрѣ гнидава.*

Гнúдица, *ум. ж.* отъ **гнúда; гнúдка.**

Гнúеше, *с. ср.* отъ **гнúѫ; гнéше, гнúтіе.**

Гнúла, *с. ж.* вм. **глúна.**

Гнúличкъый, — чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **гнúлъый; гниловáтый.**

Гнúлость, *с. ж.* Кога нѣчто е гнило, изгнило; **гнúлость, гниль.**

Гнилýша, *с. ж.* Крушя, аблъка или другъ плодъ изгнилъ, та омякнѫлъ; **мякýшка.**

Гнúлъый, лъ, ла, ло, *пр.* Разваленъый отъ гниене; **гнилóй, мóзглый.** *Гнила крушка,* гнилушя. *Падиѫ като гнилѫ крушѫ. На гнилѫ щицѫ не ходи. Гнила пряжда плащъ не става. Гнилъ платъ крѣпежъ не дрѣжи. Съ чюждо вѫже не ся спущай въ кладенець, че може да ся слуи гнило. Глава безъ мозъкъ не быва, ами съ гнилъ мозъкъ быва. Тебѣ е гнило, менѣ е мило. Момиче мило, невѣстче гнило. Момиче е гнило купище. Баба Неда и гнилѫ крушѫ яде. Каилъ е баба и за гнилѫ крушѫ. Лесно е баби да яде гнили круши, да видимъ какъ ще яде червендаци. Гнилы дрѣвы не щжть зжбы.*

Гнúлящый, *пр.* вм. **глúнящый.**

Гнúтие, *с. ср.* Гниене; **гнéние, гнúтіе.**

Гнúѫ, ешь, гнилъ, *гл. ср* 1) Развалямся, силувамся, схумвамся; **гнúть.** *Плетъ гние, дългъ не гние.* 2) Сѣдѫ, късняѫ та ся мѫчѫ, нѣйдѣ или на нѣкоѫ тяжкѫ работѫ. *Гние въ тъмницѫ.*

Гноéше, *с. ср.* отъ **гноúѫ; гноéше.**

Гноенúца, *с. ж.* Гноена, наторена нива; **унавóженное нóле.**

Гноéць, *ум. м.* отъ **гной.** Малко гной.

Гной, *с. м.* 1) Гжста влага, что тече отъ ранѫ или отъ пръщкѫ; сукръвица; **гной, сукрóвица, матéрія.** *Берѫ гной,* гноясвамь; **гнóйться.** *Пръщка-та бере гной.* 2) Торъ, сметъ, сметище, гюбря; **навóзъ, назéмъ, перегнóй, позéмъ, помётъ, компóстъ.** 3) Нотъ, зной; **нотъ.**

Гнойнúци, *с. ж. мн.* Малкъ пръщкъ, что излизать по лице-то чловѣку, гойници, кръвенци.

Гноúще, *с. ср.* Мѣсто, дѣто ся врьга сметъ: бунище, сметище, купище; **смéтище, навóзная кýча.** *И пѣтелъ-тъ на гнощце-то си ся пери. Боже, прости, рано свѣсти: кога пѣтелъ на гнотце, и нле на огнищс.*

Гноúѫ, йшь, гнойлъ, *гл. д.* 1) Правѫ нѣчто да изгние; **гнóить.** *Гной дрѣлъ-тъ си.* 2) Врьгамь гной, торъ на нивѫ, на градинѫ и проч. за да ся натори; **гнóить нáшню, огорóдъ и т. н. унавóживать, удобрѣть. — Гноúться,** *гл. възвр.* Гниѫ нѣйдѣ, топѫся, гадосвамся. *Стнга си ся гнойлъ.*

Гноéнъый, *прич. стр. — Гнояѫ си гряды-тъ,* гадосвамся съ нѣчто, мъслѫ му. мѫчѫся, берѫ гадовъ.

Гноúться, йшся, гнойлся, *гл. об.* Зноѫся потѫся; **нотѣть.**

Гноúвъый, въ, ва, во, *пр.* Что има гной, что пуща гной; **гнойлúвый, гнóйный, гноетéчный, гнойстый.**

Гноúсамь, *гл. свр.* отъ **гноúсвамь.** Да наберѫ гной, да заберѫ; **нагнóйться, нагнúть.**

Гноúсвамь и гноúсувамь (да гноúсамь), *гл. ср.* За ранѫ, за пръщкѫ, за чирѣй:

набирамъ гной, забирамъ; **нагна́ивамъ се, нагнои́вамъ.**

Гноя́сване и **гноя́суване**, *с. ср.* отъ **гноя́свамъ.** Набиране, забиране гной; **нагна́ване, нагнои́ване.**

Гнусе́не, *с. ср.* отъ **гнусѫ́** и **гнусѫ́мъ се.** Гнѫсене.

Гну́сла, *с. ж.* Което ся гнуси отъ малко нѣчто. гнѫсла; **брезгу́нья.**

Гну́слѣ, *с. м.* Който ся гнуси отъ малко нѣчто, гнѫслѣ; **брезгу́нъ.**

Гнуснáвъ, въ, ва, во, *пр.* Гнѫснавъ, гнусенъ, гнѫсенъ: 1) Мрьсенъ, нечистъ, что докарва гнусъ, галатенъ, гнадивъ; **нечи́стъ, га́дкій, отврати́телный.** 2) Който ся дрьжи нечисто, увалянъ, уцананъ, умацанъ; **гря́зный, неопря́тный.** *Гнуснавъ человѣкъ*, гнусникъ, гнусотникъ, нечистникъ. *Гнуснавы дрѣхы.* 3) Неприличенъ, безприличенъ, безпѫтенъ, безрядивъ, мрьсенъ; **неприли́чный, непристо́йный, похáбный, гну́сный.** *Гнуснавы думы;* **похáбныя слова́.** *Гнуснавы работы;* **гну́сныя дѣла́.** 4) Който врьши гнуснавы работы или говорѣ гнуснавы думы; гнусникъ, мрьсникъ. *Гнуснавъ человѣкъ.* — **во,** *нар.* Гнусно, гнѫснаво, гнѫсно, нечисто, мрьсно, неприлично. *Говори гнуснаво,* казва гнуснавы, мрьсны работы. *Бара гнуснаво,* нечисто, мрьсно.

Гнусни́къ, *с. м.* Гнѫсникъ: 1) Гнуснавъ, нечистъ, мрьсенъ человѣкъ, гнусотникъ, мрьсникъ. 2) Който говори гнуснаво, мрьсно, мрьсникъ; **похáбникъ.**

Гнусни́ца, *с. ж.* Гнѫсница: 1) Гнуснава, нечиста, мрьсна жена или мома, гнусотница, мрьсница. 2) Което говори гнуснаво, мрьсно, мрьсница; **похáбница.**

Гну́сничкъ, — чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **гну́снъ.** Гнѫсничкъ.

Гну́снъ, — сьнъ и **— сенъ, сна, сно,** *пр.* Гнѫсенъ, в. **гнуснáвъ.**

Гнусота́ и **гнусоти́ца**, *с. ж.* Гнѫсота, гнѫсотица, нечистота, мрьсота, гнусотъ; **га́дость, нечистота́.**

Гнусотни́къ, *с. м.* Гнѫсотникъ, който ходи или бара гнуснаво, нечисто, гнусникъ, нечистникъ, мрьсникъ.

Гнусотни́ца, *с. ж.* Гнѫсотница, което ходи или бара гнуснаво, нечисто, гнусница, нечистница, мрьсница.

Гну́сотъ, *с. м.* Гнѫсотъ, гнусота, гнусотица.

Гнусу́вамся, *гл. об.* Гнѫсувамся, гнусъ мя е отъ нѣчто, гнусѫмся отъ него, отвръща ми ся; **имѣть отвращéние, гнушáться.**

Гнусу́ване, *с. ср.* отъ **гнусу́вамся.** Гнѫсуване, гнусене, отвръщане.

Гнусъ, *с. м.* Гнѫсъ. *Гнусъ мя е отъ нѣчто, става ми злѣ като го глядамъ, барамъ, накушамъ или слушамъ,* гнусувамся, гнусѫмся; **имѣть, чу́вствовать отвращéние, гнушáться.** *Гнусъ мя е да го видѫ, да го слушамъ.*

Гнусѫ́, **и́шь, — сѝлъ**, *гл. д.* Гнѫсѫ, правъ нѣчто да бѫде гнуснаво, нечисто, неприятно; **мерзи́ть.** *Руба краси, руба гнуси. Работата краси человѣка, а мрьза-та го гнуси.* — **Гнусѫ́мся**, *гл. възвр.* Гнѫсѫмся, противно ми е отъ нѣчто, гнусувамся, гнусъ мя е, отвръща ми ся отъ него; **имѣть, чувствовать отвращéние, бре́згать, гнушáться.**

Гнѣвéние, *с. ср.* отъ **гнѣвѭ́** и **гнѣвѭ́мся.** Надосване, лютене, срьдене.

Гнѣви́тый, тъ, та, то, *пр.* Гнѣвнъ, надосанъ; **гнѣвный.**

Гнѣвли́вый, въ, ва, во, *пр.* Който отъ малко ся гнѣви, надосливъ; **гнѣвли́вый, серди́тый.**

Гнѣвнъ, — вьнъ и **— венъ, вна, вно,** *пр.* Гнѣвитый, разгнѣвенъ, разлютенъ, надосанъ; **гнѣвный.** *Гнѣвенъ става, та бить сѣда.* — **вно,** *нар.* Гнѣвито, разгнѣвено, разлютено, надосано, съ гнѣвъ; **гнѣвно.**

Гнѣвъ, *с. м.* Повдигъ у человѣка, кога ся разлюти, надъ; **гнѣвъ.** *Гнѣвъ мя е,* надъ мя е за нѣчто, надосвамся. — *Гнѣвъ мя е на нѣкого,* надъ мя е на него; **негодова́ть на кого́.** — *Ври отъ гнѣвъ,* гнѣвися, надосвася много; **кини́ть гнѣвомъ.**

Гнѣвѭ́, и́шь, — ви́лъ, *гл. д.* Надосвамъ, лютѫ, срьдѫ; **гнѣвать, гнѣви́ть. Гнѣвѭ́мся**, *гл. възвр.* Надосвамся, лютѫмся, срьдѫмся; **гнѣваться, серди́ться.** — **вéнъ**, *прич. стр.* Надосванъ, лютенъ, срьденъ.

Гнѣздéние, *с. ср.* отъ **гнѣздѫ́мся.**

Гнѣздо́, *с. ср.* 1) Чтото си правять птиците, за да носять въ него яйца-та си и да лупять пилци; садалка, сѣдалка, сѣдѣло; **гнѣздо́.** *Вито гнѣздо. Птици-ты си вијть гнѣзда. Всяко птичя гнѣздо-то си хвали. И птичкы-ты гнѣздо-то си не обсирать. Изврькнѫ птичя изъ гнѣздо.* 2) Мѣсто, дѣто нѣкои ся прибирать, та ся крыѭть, скрыто свръталище, скрывалище. *Хайдутско гнѣздо;* **разбóйничій притóнъ, воровско́е гнѣздо́.** *Гнѣздо-то имъ е въ нашѭ-тѫ планинѫ, при еднѫ мандрѫ.* 3) Мѣсто, дѣто може да ся направи водяница, оджакъ за водяницѫ, водяничище. *Гнѣздо за водяницѫ.*

Гнѣздцé, *ум. ср.* отъ **гнѣздо́**; **гнѣздышко.**

Гнѣздѫ́мся, ишся, — дѝлся, *гл. възвр.* Правѫ си гнѣздо, имамъ свръталище; **гнѣздиться.**

Гнѫсъ и производны-тѣ отъ неѫ в. при **гнусъ.**

Гня́лець, *ум. м.* и
Гня́лчя, *ум. ср.* отъ **гнилъ.**
Гнилъ, *с. м.* Пластъ земя съ трѣвж-тж изрѣзанъ за да ся нрѣпесе нѣкждѣ; бусъ; **дёрнъ, лахтина́.**
Го, вин. над. ед. число отъ лично мѣстоим. 3-те лице мжж. и ср. родъ.
Го́вна, *с. ж.* и
Го́внё, *с. м.* Казвается за присмѣхъ и укоръ на женско и на мжжко, конто не барать добрѣ, кога врьшять нѣчто; говнинкъ, говняница; **говня́ха, говня́къ.**
Говно́, *с. ср.* Изметъ отъ человѣкъ и отъ животно, тръци; **говно́ дермо́, калъ, помётъ.** Человѣшко говно: *житна каль;* говяждо говно: *лайно́, лѣпёшка, лѣпу́шка;* конско говно: *лайно́, конщра́къ;* овчие и козие говно: *лайно;* кочешко говно: *ко́чникъ, кочёшникъ;* кучешко говно: *псёшлакъ;* мъшие говно: *мъ́шкакъ;* кокошие и всяко птичие говно: *кърешки;* гжшие говно: *гжшлакъ.* — *Въ рѣдко говно не врьгай камыкъ да не тя напръска. Задрѣмалъ на говно-то си. Зареклася свинка да не каде говна, прѣскокнжла плетъ, лопнжла (изкала) пять.*
Говношня́рка, *с. ж.* Казваси за свинъ, что обычча да рови говна-та.
Говняня́къ, *с. м.* Говнё; **говня́къ.** *Годеникъ — говняникъ.*
Говняня́ца, *с. ж.* Говна; **говня́ха.**
Говня́нъый, ъ, на, но, и
Говня́вый, въ, ва, во, *пр.* 1) Умацанъый, уцапанъый съ говна. 2) Виноватъый въ нѣкаквж нечистж работж, тръчявый. *Говнява работа,* нечиста, нё добра.
Гово́рение, *с. ср.* отъ **гово́ржж.** Сборение, врѣвение, хоратение, приказване, казване, думане, ромонение, румолене; **говоре́ніе.**
Го́воръ, *с. м.* Говорение, разговоръ. *Живъ Тодоръ да ся чини говоръ.*
Гово́ржж, ишь, — рѣлъ, *гл. д.* 1) Изричамъ думы, сборжж, ромонжж, румолжж, хоратж; **говори́ть.** *Той говори чисто;* **онъ говори́тъ я́сно.** *Говори якж-тж,* да ся чюе; **говори́тъ гро́мко, въ слухъ.** *Тихо лѣпо говори.* 2) Казвамь, думамь, приказвамь; **ска́зывать.**

Майно-ле, мила майно-ле,
Какво си сладко говоришь!
На си языка извади,
Подъ изыкъ да тя цѣлунж,
Че си ми сладко говоришь,
Хубаво на умъ поучвашь. *Пѣс.*

3) Разговарямь, бесѣдж; **разгова́ривать, бесѣдовать.** *Какво си говорите?* **о чёмъ вы разгова́риваете? — ржѣнъ,** *гл. стр.;* **говори́ться.** *Такывы думы не ся говорять.* — **репъый,** *прич. стр.* **говорённый. Гово́рнея,** като *гл. безл.* Казвася, приказвася, хоратися, слушаея, чюеся; **говори́тся, идётъ молва́, но́сится слухъ.** — *Говорж си,* казкамь нѣчто наоб'умъ, напрѣумицж; **говори́ть наобу́мъ, наугадъ, наавось.** — *Говорж на вѣтьра,* говорж напусто, никой мя не слушж; **говори́ть на вѣтеръ.** — *Не си говоримъ съ нѣкого,* не смы добрѣ съ него, смразенъ смы, та и да ся срѣщнемъ, не си продумвамъ; **быть въ ссо́рѣ съ кѣмъ, не говори́ть другъ съ дру́гомъ.** — *Правдж ли говоришь? напраздно ся боришь. Повячe слушай, по́-малко говори. Който мждро мльчи, по́-добрѣ говори. Криво да сѣдимъ, право да говоримъ (да хоратимъ, да сждимъ).*
Говѣвамь, *гл. мн-кр.* отъ **говѣжж.**
Говѣние, *с. ср.* отъ **говѣжж.** Говѣание: 1) Постение; **поще́ніе.** 2) Неговорене на свѣкъръ, свѣкръвж, кумъ, кумж и проч. до прощкж.
Говѣжж, еш, — вѣлъ, *гл. ср.* 1) Не ямь блажно, постж; **не ѣсть скоро́мнаго, поститься, говѣть.** *Говѣе, че нѣма что да кадс.* 2) *Нѣкому.* Казвася за булкж: не му говоржж отъ почетъ до нѣкое врѣмя, мльчж му. Булка говѣе на свѣкъръ, свѣкръвж, дѣверъ, кумъ, кумж, побащимъ и помайчимж, доклѣ и дадѣть прощкж.
Говѣяние, *с. ср.* Говѣние.
Говеда́рка, *с. ж.* 1) Жена или мома, конто пасе говяда; **насту́шка при волáхъ.** 2) Жена на говедарь; **жена́ настуха́.** 3) Груба, дебела жена или мома; **мужи́чка.** 4) Птица *Motacilla alba,* кондушиь, пилепашка, рѣбякъ, стрѣчкопашка, стрѣчичка, трясопашка; **трясогу́зка.** 5) Рыба *Gobio,* водяничарка, водяничарка, кротушка, дерменджийка, циганчица; **нискáрь, нескáрь.**
Говеда́рникъ, *с. м.* Ограда за затварване говяда, оборъ за говяда; **воло́вій, коро́вій хлѣвъ.**
Говеда́рскъый, ска, ско, *пр.* Что е на говедарь, что е прилично на говедарь; **насту́шескій, насту́шій.** *Говедарско пидало:* **стоянка настухо́въ.** — **скы,** *пар.* Като говедарь.
Говедару́вамь, *гл. ср.* Слугувамь за говедарь да насж говяда, ходж говедарь. *Умъ царува, умъ говедарува.*
Говедару́ване, *с. ср.* отъ **говедару́вамь.**
Говеда́рчя, *с. ср.* 1) Малъкъ, младъ говедарь, момчя говедарь. *Малко момчя говедарчя.* 2) Птица *Charadrius;* **зуёкъ, ржанка.**
Говеда́рь, *с. м.* 1) Който пасе говяда; **насту́хъ воло́въ и коро́въ.** *Селскый говедарь,* който пасе селскы-тъи говяда. 2) Грубъ,

дебелъ чловѣкъ, дебелакъ; **мужи́къ, грубія́нъ.** *Разсърдился говядарь-тъ, та не ще да паде. Като рече царь-тъ, казва го и говядарь-тъ. Бита книга прѣдъ царь, не бита ни прѣдъ говядарь. Заранъ-тъ господарь, вечерь-тъ говядарь.*

Гови́дно врѣмя. Вечеръ, когато ся врѣщать говяда-та отъ нашѣ.

Гови́до, *с. ср.* 1) Общо названіе на воловѣ и кравѣ; **крупная рогата́я скоти́на.** *Умъ царува, умъ кварува, умъ говяда пасе. На ти, горо, говядо!* 2) Казвася за укорь на чловѣкъ, който не разбира. *Гляда като говядо. — Откакъ ся е родило, съ четыре свирькы свирило, откакъ е порасло, земѫ-тѫ прѣровило, откакъ е умрѣло, хоро играло.* Гат. — Говядо, кога ся роди, четыре бозкы бозае, кога порасте, земѫ-тѫ оре, кога умре, отъ кожѫ-тѫ му правять царвулы, та играѫть хоро,

Гови́дце, *ум. ср.* отъ **гови́до.**

Гови́ждый, да, до, *пр.* Что е на говядо или отъ говядо; **говя́жій, воло́вій.** *Говяждо мясо;* **говя́дина.** *Говяжда кожа.*

Гови́ждый язы́къ. Едно растеніе. Водѫ-тѫ отъ това растеніе сварено пиѫть за лѣкъ отъ кръвавъ цицъръ.

Го́го, 1) Им. соб. ум. отъ **Георги́й,** 2) Припѣвъ на единѫ пѣсень:

Тръгнало момчя Чирпанчя, гого,
Чирпанчя, Чирпанлийченце, гого,
Врьвѣло, что е врьвѣло, гого.

Го́да, *с. ж.* Годежь. *Да си направимъ годѫ-тѫ, че отъ то насетнѣ ходи, дохождай у момѫ-тѫ колкото щешь.*

Годе́жникъ, *с. м.* 1) Който е пратенъ да иска мо́мѫ за нѣкого; годежіарь, годежіакъ, дворникъ, думалникъ, дѣвосновъ, женихълъ, изводникъ, изгледникъ, момарь, просецъ, прѣдумникъ, сватовникъ, сватъ, сводникъ, сновникъ, стройникъ; **сватъ.** *Когато ся мома ожени, тогава ся годежници показаѫ.* 2) Който е отишълъ на годежь, главежникъ, годежіарь, годежіакъ.

Годе́жница, *с. ж.* 1) Която е пратена да иска момѫ за нѣкого; годежіарка, женихла, изгледница, прѣдумница, сватя, сновница, стройница; **сва́ха.** 2) Която отива на годежь; годежіарка, главежница.

Годежіа́къ, *с. м.* Годежіарь, годежіакъ.

Годе́кь, *с. м.* 1) Сговорь за момькъ и момѫ да ся земѫть за стопанъ; годіавка, главежь, главилка, года, огледи, запивъ, мѣна, обрѫкы, свршіавачка, строй, тъкмежь, прьстепуване, армасъ; **сгово́ръ, помо́лвка.** *Всяко село си има и бѫклицѫ за годежь.* 2) Обрядъ, что става на годіаване; **обручѐніе, обруча́льный обря́дъ.** *Отишълъ безъ сватъ на годежь. Като безъ такѫмъ на годежь. Безъ оно на годежь.* — Годежь ся прави на новѫ мѣсечинѫ, за да бѫдѫть честити годени-ти. Ако ся направи годежь-тъ на разсѣнъ на мѣсечинѫ-тѫ, женитба-та на годенъі-тъі може да имъ бѫде и тѣмъ на разсѣнъ. — *Малькъ годежь,* малькъ главежь, когато снобници-ти размѣнять прьвъі-тъі даровъі безъ да има тамъ другъі нѣкои. — *Голѣмъ годежь,* голѣмъ главежь, нѣколко дни слѣдъ малкъна годежь момькъ-тъ събира родниньі-тъі си и съ тѣхъ отива у момѫ-тѫ, та и занесе голѣмъі-тъі даровъі.

Годежіа́рка, *с. ж.* Годежница.

Годежіа́рскый, ска, ско, *пр.* отъ **годежіа́рь.**

Годежіа́рчя, *ум. ср.* отъ **годежіа́рь.**

Годежіа́рь, *с. м.* Годежникъ.

Годени́къ, *с. м.* Годенъій е годеникъ на оныѫ, за когото ся е годилъ; главеникъ, углавникъ; **жени́хъ.** *Ако ми си годеникъ, чева не ми си домовникъ.*

Годени́ца, *с. ж.* Годена-та е годеница оному, за когото е година; главеница, углавница; **невѣста.**

Годени́чка, *ум. ж.* отъ **годени́ца.** Главеничка.

Годени́чкый и годени́шкый, ка, ко, *пр.* отъ **годени́къ.** Главеничкый, главеншкый.

Годи́, *гл. безл.* Поноси, износи, отърва; **вы́годно.** *Не ми годи,* не ми поноси; **мнѣ не вы́годно.**

Годи́на, *с. ж.* 1) Врѣмя-то колкото минува, доклѣ да ся заврьти веднѫжь земя-та около слънце-то, отъ което врьтѣне става пролѣть, лѣто, есень и зима, които правять годиньі-тѫ; лѣто; **годъ.** 2) Помянуване умрѣлъ на годиньі слѣдъ смрьть-тѫ му; годище; **годи́ны, годовщи́на.** *Носимъ годиньі на умрѣлый;* **отправля́ть, пра́вить годовщи́ну по усо́пшемъ.** 3) *Годиньі, мн.* Врѣмена. *Настанѫжѫ тѫжкы, усилны годины. — Сурьва година, нова година,* 1-й Іануарія, Василовъ день; **но́вый годъ.** *Нова година, новъ попъ. — Лоша година,* злочеста година; **чёрный годъ.** — *Млады годины,* младо врѣмя, младость; **мо́лодость.** — *Старѣ годины: а)* Които сѫ одавна минѫлъі, старо врѣмя; **ста́рые го́ды.** *б)* Врѣминѫлъій възрастъ на чловѣка, старость; **ста́рость.** — *До годиньі;* **черезъ годъ.** — *Отъ годиньі на годиньі;* **годъ отъ году.** — *Оньѫ годиньі;* **трётьяго го́дя.** — *Единъ годиньі;* **въ какомъ-то году, когда-то.** — *Той е на годиньі,* порасълъ е, стигнѫлъ е за нѣкоѭ работѫ. — *За много годиньі,* благословиа на честитіаване за праздникъ, на пиене, на чрьпене. — *Честита му е година-та,*

добрѣ му врьвить работъ-ты. *Пльни чашѫ, да ти е пльна година. Осма година, девята зима. Всяка минѫла година е пó-добра. Пуста праздна недѣлка, какъ не бы ми цѣла година. Дълга е година, кратка с градина! Всякѫ годинѫ по дѣтя, за девять годинѫ дванадесять. Сыта му мѣшлина, дълга му година. Годины ся лъжѫть, старость не може. Пусто остало име, кога минѫлы млады годины. Не съмь былъ на кръщенѣ-то му, та да знаѫ колко годинѫ е. Погачѫ-тѫ ли ми с нахапала, та да ми знае годины-ты. Видите ли мя, селяне? — Видимъ тя, дѣдо попе, видимъ! — До годинѫ хичь да мя не видите!*

Годинáкъ, *с. м.* Что има единѫ годинѫ, откакъ ся е родилъ, едногодишно животно; **годовúкъ, одногóдокъ, однолѣтокъ, годовáлый.**

Годинáчя, *ум. ср.* отъ **годинáкъ.**

Годúница, *ум. ж.* отъ **годúна.** Годинка; **гóдикъ, годóкъ.** *Здрава, здрава, годинице, и ты здрава и азъ здрава!* Така благославять момъ-ты като брькать прьстенъ-ты, кога гы пѣѭть.

Годúнка, *ум. ж.* отъ **годúна.** Годинница; **гóдикъ, годóкъ, годóчекъ.**

Годинýвамь, *гл. свр.* Минувамь годинѫ; **годовáть.** *Не щешь да годинувашь тамъ;* **тебѣ тамъ не годовáть.**

Годинýване, *с. ср.* отъ **годинýвамь; годовáне.**

Годинúсалъ, **лъ, ла, ло,** *пр.* Что е изплънилъ единѫ годинѫ; **годовáлый, перегодовáлый.**

Годинúсамь, *гл. свр.* отъ **годинúсвамь.** Да изплънѫ единѫ годинѫ, да сключѫ единѫ годинѫ; **перегодовáть.**

Годинúсвамь и годинúсувамь (да годинúсамь), *гл. ср.* Изплънямь, сключвамь единѫ годинѫ.

Годинúсване и годинúсуване, *с. ср.* отъ **годинúсвамь.**

Годúшний, — **шньи** и — **шенъ, шна, шне,** *пр.* 1) Что трае годинѫ врѣмя или има годинѫ; **годовóй, годúчный.** 2) Опрѣдѣленъ за годинѫ; *Годишна заплата;* **годовóе жáлованье.** 3) Что става единъ пѫть на годинѫ-тѫ; **погóдный.** *Годишенъ сборъ;* **годопáя ярмáрка.**

Годúшникъ, *с. м.* Който отива на сватбѫ, сватбарь.

Годúшнина, *с. ж.* Нѣчто земено или приготвено за цѣлѫ годинѫ.

Годúшь, *с. м.* Овни-ты, които зять дава на невѣстѫ-тѫ си.

Годúще, *с. ср.* Поминъ на годинѫ; **годúны, годовщúна.**

Гóдѣ и гóде. Частица, която ся притуря при мѣстоименията *кой, что, какъвъ,* и при нарѣчия *кога, дѣ, колко, какво,* когато ся земать тъя въ неопрѣдѣленъ разумъ; **лúбо.** *Кой-годѣ;* **кто лúбо.** *Что-годѣ;* **что лúбо.** — *Како му годѣ,* было какъ было, както и да было.

Годѫ́, йшь, — **дúлъ,** *гл. д.* 1) Рядѫ, глядамь, паряждамь; **смотрѣть за чѣмъ, имѣть попечéніе о чёмъ.** *Годѫ си кжщѫ-тѫ. стокѫ-тѫ.* 2) Тъкмѫ, гласѫ, готвѫ; **собирáться, приготовлúться.** *Годимъ да си изградимъ кжщѫ,* готвимъ потрѣбно-то за това градиво; **мы собирáемся построúть себѣ домъ, приготовлúемъ нýжный для сегó матеріáлъ.** 3) Наричамь, готвѫ, дръжѫ нѣчто за нѣкого, за нѣчто; **предназнáчать, берéчь что для кого́, для чего́.** *Азъ годѫ това нѣчто за сдѣ-что-си, за сдѣ-кого-си.* 4) Глядамь, трьсѫ случай; **искáть слýчая.** *Токо годи Марка да погуби.* Нѣс. *Годяше да го убие,* тъкмяше да го убие.

Годѫ́, йшь, — **дúлъ,** *гл. свр.* отъ **годúвамь.** Да главѫ, да вглавѫ, да оглавѫ, да углавѫ, да утъкмѫ, да запиѫ; **сосвáтать, обручúть.** — **дéнъый,** *прич. стр.* Главенъый, вглавенъый, оглавенъый, углавенъый, утъкменъый, запитъый; **сосвáтанный, обручённый.** *Годени, ала немѣнени.*

Годúвамь (да годѫ́), *гл. д.* Сговарямь момъкъ съ момѫ да ся земѫть; главявамь, вглавявамь, оглавявамь, углавявамь, прьстенувамь, придварямь, прѣдварямь, запивамь, утъкмявамь, равуныѫ, армасвамь; **свáтать, говáривать, обручáть.** — **мся,** *гл. възвр. вз.* и *стр.* Главявамся и проч.; **обручáтся.** — **ванъый,** *прич. стр.* Главяванъый.

Годúване, *с. ср.* отъ **годúвамь.**

Годúвка, *с. ж.* Годежь, главежь, главилка.

Гоéне, *с. ср.* отъ **гоѭ́** и **гоѭ́ся.**

Гóзба, *с. ж.* Гостба: 1) Гощавка; **угощéніе.**

Калесалъ ми е кýмъ Богданъ
Девять кумичкы на прощкѫ
И девять кумци на гозбѫ. *Нѣс.*

2) Сготвено ястие; **кýшанье, блю́до.** *Въ чюждѫ гозбѫ соль не турай. Хлѣбъ и соль въ торбѫ — готова гозба. За хилядѫ гозба, а за парѫ посиръ. За хилядѫ гозба, а за парѫ отрова развала гозбѫ-тѫ. Постъ — кога нѣма гозбѫ, а кога нѣма пары — великъ пости.*

Гóзбенъый, нъ, на, но, *пр.* что е за гозбѫ; **повáренный.**

Гóзбица, *ум, ж.* отъ **гóзба.**

Гóзбичка, *ум, ж.* отъ **гóзбица.**

Гóздий, *с. м,* в. **гвóздѣй.**

Гойни́ци, *с. ж. мн.* Пръщкы, что излизать по лице-то на здравы и плъны людие; кръвеници, гнойници.

Гóйнъй, гóенъ, гóйна, гóйно, *пр.* Кръвенъй, тлъстъй, дебелъй, отхраненъй, угоенъй; **жи́рный, откормлённый.**

Голя́къ, *с. м.* 1) Който нѣма ничто, сиромахъ, голтакъ; **голы́шъ, голя́къ, бѣдня́къ.** 2) Малка птица, още не оперушинилася, не облѣклася съ періе, голищарь. 3) Животина *Limax argestis,* голъ охлёвъ, цигански, зьмскъй бухырь; **слизень.**

Голя́на, *с. ж.* Която е остала безъ дрѣхы оголѣла, голка, жена или мома голакъ; **голя́нка.** *Добро утро ти бсзгащано!—Добрѣ дошла, голано!*

Голя́нъ, новци, *с. м.* Който е осталъ безъ дрѣхы, оголѣлъ, голакъ, голчё, голё. *Дари добрѣ золана, да не даришь голана.*

Голя́чя, *ум. ср.* отъ **голя́къ.**

Голду́нъ, *с. м.* Гълѫбь *Columba palumbus,* гривечь, гривякъ; **вятю́нинъ, вя́хирь.**

Го́лё, *с. м.* Голанъ, голчё. *Безъ голя кашя не бъ́ва.*

Го́лёвкы, *с. ж. мн.* Прасквы безъ мъхъ по кожѫ-тѫ имъ.

Го́леніе, *с. ср.* отъ **го́ліѫ.**

Голета, *с. ж.* Рыба *Cyprinus,* бѣляръ, лещь, платыка, плотыка; **лещъ, плотва́.**

Голина́, *с. ж.* 1) Голо мѣсто, дѣто не расте трѣва. 2) Мѣсто, дѣто е одуханъ, отвѣянъ снѣгъ-тъ; вѣтрометище, вѣтрометъ.

Голи́на, *с. ж.* Голица, разсѣдлица.

Голица, *с. ж.* Жито, на което класъ-тъ нѣма осилъ.

Го́лица, *с. ж.* Голъ, голишнавъ конь, разсѣдлица, голина, голище. *Нахнѫ коня на голицѫ,* безъ сѣдло, безъ самаръ, на разсѣдлицѫ.

Го́личкъй,—чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **го́лъй; го́ленькій.**

Голиша́въй, въ, ва, во, *пр.* 1) Голошатъ, голиченичькъ. 2) Неосѣдланъй, безъ самаръ, голица, разсѣдлица, голище, голина.

Голища́рчя, *ум. ср.* отъ **голища́рь.** Голачя.

Голища́рь, *с. ж.* Малка птица голакъ.

Го́лище, *с. ср.* Неосѣданъй, голишнавъй, голица, голина, разсѣдлица. *Изди си коня на голище,* безъ сѣдло.

Го́лка, *с. ж.* 1) Която ходи гола; **нагѝшка.** 2) Голана, която нѣма ничто; **голя́нка.** 3) Малко дѣтя момчя още некрьстено, гушла, кушла, пъжа, пужа.

Голиени́чькъ, чка, чко, *пр.* Съвсѣмь голъ, голъ голошатъ, голишнавъй, горопалъй; **голёхонекъ.** *Голъ голиеничькъ. Осталъ е голъ голиеничькъ,* безъ ничто.

Го́ло, като *с. ср.* отъ **го́лъй.** *Види му ся голо. Докле има самаръ, зачто да язди на голо.*

Головря́цла, *с. ж.* Която ся хвали, че може да прави голѣмы работы безъ да има съ что.

Головря́цлё, *с. м.* Който ся хвали, че може да прави голѣмы работы безъ да има съ что.

Голога́нъ, *с. м.* Мѣдна пара; **мѣдная моне́та.**

Гологла́вечкы, *нар.* Гологлаво, съ голѫ главѫ, безъ шапкѫ. — *Работи гологлавечкы,* много, юначкы.

Голо́главъй, въ, ва, во, *пр.* Съ голѫ, непокритѫ главѫ, безъ шапкѫ, гологлавечкы, гушёглавъй; **съ непокры́тою голово́ю.** *Стои гологлавъ. Брѣснято, стрѫжено, все гологлаво;* **хоть бри́то, хоть стри́жено, а всё голо́.** *Не ставай ортакъ съ онки, что си гляда гологлавъ смѣткѫ. — Гологлавъ орелъ,* птица *Vultur percnopterus,* лешеядъ; **синъ, ягнятникъ.**

Гологла́вячя, *с. ср.* Раст. *Juncus,* дзука; **си́тникъ.**

Гологрѫ́дъй, дъ, да, до, *пр.* 1) Който е съ голы грѫды; **гологру́дый.**

Гологѫ́зъй, зъ, за, зо, *пр.* 1) Что е съ голъ гѫзъ; **гологу́зій.** 2) Дрипавъй, раскѫсанъй; **обо́рваный, оборва́нець.** *Искашь ли да не ходишь гологѫзъ, то да тя не огрѣва слънце въ село, и да тя засѣда край село.*

Голокра́къй, къ, ка, ко, *пр.* Който има голы крака; **голоно́гій.**

Гололе́дица, *с. ж.* Тънкъ ледъ по земѫ-тѫ, който става, кога вали ситенъ дъждь, или има гѫстѫ мьглѫ, па замрьзва на земѫ-тѫ; **гололе́дица.**

Голоско́къ, *с. м.* Голъ човѣкъ; **нагѝшь.**

Голота́ и **голоти́на,** *с. ж.* 1) Кога е нѣкой голъ, необлѣченъ; **голизна́, на́гость, нагота́.** 2) Сиромашия, нѣмание; **голь, нищета́, бѣдность.** *Голота мя жарави, фудулукъ мя не оставя.*

Голоши́на, *с. об.* Който е съ голѫ шиѫ; **голоше́я.**

Голоши́ать, та, то, *пр.* Съвсѣмь голъ, голиеничькъ, голопалъй; **голёхонекъ.** *Голъ голошатъ,* голъ голиеничькъ.

Голта́къ, *с. м.* Който нѣма ничто, голакъ; **голя́къ, голы́шъ.**

Го́лушь, *с. м.* Рыба *Cottus gobio,* главочь, главушь, гулашь, гупешь, мусъ; **голова́чь, бычо́къ.**

Го́лчё, *с. м.* 1) Който ходи голъ; **нагѝшка, нагѝшъ.** 2) Малко дѣтя момчя още некрьстено, гушлё, желѣзко, пужё, пъжё, шюле, шюлко.

Го́лъый, лъ, ла, ло, *пр.* 1) Необлѣченъый, непокрытый; **го́лый.** 2) Что нѣма косѫ, козинѫ, влънѫ, періе, листа и проч.; **го́лый.** *Гола глава, гола кожа.* 3) Който нѣма ничто, сиромахъ; **го́лый, ни́щій, бѣдный, го́льный.** 4) Праздный; **пусто́й.** *Останѫлъ съмъ съ голы ржцѣ.* 5) Что е съ окѫсаны дрѣхы; **обо́рванный.**

Отдолу иде Кючюкъ Сюлюманъ
Съ тяжкѫ войскѫ все Арнауты,
Голы и босы, гладны и жидны. *Пѣс.*

6) Чистый, сухый, что нѣма въ него намѣсено друго нѣчто; **чи́стый, го́лый.** *Голо злато, гола вода,* само злато, само вода. — *Голъ кожюхъ;* **нагóльный тулу́нъ.** — *Гола лъжа,* чиста, брадата лъжа. — *Голъ фудулъ,* и сиромахъ и горделивъ. — *Голъ като прьстъ, като пръчкѫ, като отъ майкѫ роденъ;* **голъ какъ соко́лъ, голъ какъ бу́бенъ, бу́бенъ бу́бномъ.** — *Голо птичя,* малко птичя още неоперушилося, голачя. — *Това вино е гола вода,* има много водѫ въ него, като водѫ е. — *Отъ голый ризѫ ище. Съблѣкълся голъ, като отъ майкѫ роденъ. Научился голъ, та го е срамъ облѣченъ. Гладный голъ не е, че да го е срамъ. Голъ та лошъ,* или: *голъ та зълъ. Голъ отъ обиръ ся не бои. На голъ мѣхъ саблѧ не мазa. На голъ коремъ чифтя пиштове. Чифтя пиштове на голы ребра. Приличя му като на голъ тулумъ пиштовы. Гладно куче и голъ кокалъ грызе. Голъ кокалъ и кучета-та не ѫдѫть. И куче голъ кокалъ не ѫде. Като за голъ ножъ ся дръжи. Тяжькъ мѫжъ — и той голъ и жена му гола. Голъ, та гладенъ. Голо горѣ скача. Останѫлъ е суха соха на голъ токъ. Сухо здравье — гола болесть,* или: *Голо здравье — суха болесть.*

Думба, думба дѣтенце,
Мами праздно врѣтенце
Тату голо колѣнце. *Дѣт. нѣс.*

— *Голъ бабуръ, голъ охлѣвъ, голъ пужакъ, голъ руйколъ,* животина *Limax,* голакъ, водна прыжайка, дивъ пльжекъ, дивъ лигавецъ, циганскый, зьмскый бухыръ; **слúзень.**

Голѣме́ние, *с. ср.* отъ **голѣмѣ́ся.**

Голѣме́ць, мци́, *с. м.* Голѣмъ, челенъ, личенъ по рода си или по чина си человѣкъ, боляринъ, господарь; **вельмо́жа, зна́тная осо́ба.** *Всякой голѣмець и войводинець не быва.*

Голѣмина́, *с. ж.* 1) Колкото е нѣчто на́ длъжь, на́ ширь, на высочинѫ, то му е голѣмина-та; **величина́, объёмъ.** 2) Гордость, навдигание, голѣмение; **го́рдость.**

Голѣмии́нъ, *с. м.* Голѣмый мѣсяць, Январий; **мѣсяцъ Январь.**

Голѣмúца, *с. ж.* 1) Отъ двѣ итрыхъ по́-голѣма-та, по́-стара-та. 2) По́-голѣма мѫжева сестра, по́-стара злъва. 3) Адъръ плодъ, надръ зрына на нѣчто.

Гели бери, гръличка,
Да тя мама нахрани
Бѣлѫ пченицѫ голѣмицѫ. *Пѣс.*

Голѣ́мичкый, — **чькъ, чка, чко,** *пр. смякч.* отъ **голѣ́мый.** Голѣмкый; **великова́тый, великова́тенък, великова́тенек.**

Голѣ́мка, *с. ж.* Жена на голѣмець, голѣмкыня, боларка; **зна́тная ба́рыня.**

Голѣ́мкый, ка, ко, *пр. смякч.* отъ **голѣ́мый.** Голѣмичкый, голѣмшкый. *Малка Ганка за конакъ, а голѣмка за сѣдѣнкѫ;* **на рабо́ту наза́дъ послѣднихъ, на ѣду́ напере́дъ пе́рвыхъ.**

Голѣ́мкыня, *с. ж.* Голѣмка, боларка, боларкыня; **ба́рыня.**

Голѣ́мо цвѣ́тие. Раст. *Calendula,* крокопъ, левенъ, невянъ, джунджулиа, девецицовецъ; **ноготкй.**

Голѣмскы́й, ска́, ско́, *пр.* отъ **голѣме́цъ.** Боларскый; **боя́рскій, вельмо́жескій.—скы,** *нар.* Като голѣмець, боларскы, богато; **ба́рскы, боя́рски.**

Голѣмство́, *с. ср.* 1) Боларство, господарство; **ба́рство, боя́рство.** 2) Голѣмщина, навдигание, гордость, голѣмение, голѣмина, высокоумство; **го́рдость, надме́нность, высокомѣ́ріе.** *Отъ голѣмство, нось-тъ му да падне ни́ земи, не ся навожда да си го земе.*

Голѣ́мшкый, ка, ко, *пр. смякч.* отъ **голѣ́мый.** Голѣмичкый, голѣмкый.

Голѣмщина́, *с. ж.* Голѣмство, голѣмение, голѣмина, навдигание, гордость; **го́рдость, надме́нность, высокомѣ́ріе.**

Голѣ́мый, мъ, ма, мо, *пр.* 1) Что захваща повяче мѣсто на́ длъжь, на́ ширъ и на высочинѫ; **большо́й, вели́кій.** *Голѣмъ камыкъ.* 2) Что захваща много мѣсто на́ длъжь и на́ ширь, широкый; **большо́й, обши́рный.** *Голѣмъ дворъ. Голѣма градина. Голѣмо царство.* 3) Что вмѣща въ себе много нѣчто; **большо́й по вмѣсти́мости, просто́рный.** *Голѣма кѫща. Голѣма бъчва. Голѣма торба.* 4) Длъбокый; **глубо́кій;** *Голѣма вода. Голѣмъ снѣгъ.* 5) Что ся протака повяче врѣмя, дългый; **до́лгій.** *Голѣмъ день. Голѣма нощь.*

Цьвти трынь, цьвти трынь,
Малка нита, голѣмъ день!

Така казва птичка-та съ цврьченье-то си пролѣть. 6) Силный, буйный; **сильный.** *Голѣмъ вѣтъръ. Голѣмъ дъждъ. Голѣмъ*

огънь. Голѣма горящина. Голѣмъ студъ. 7) Что е пристигнѫлъ на възрастъ; **взро́слый.**

Любѝлъся лудъ младъ
Отъ маленкъ до голѣмъ. *Пѣс*

8) Что има повяче годинъ, по́-старъый; **ста́ршій.** *Голѣмъ братъ. Оженихмъ голѣмѫ-тѫ момѫ.* 9) Личнъый. *Голѣмъ чловѣкъ;* **великі́й человѣ́къ, зна́тная особа.** *Голѣмъ день,* голѣмъ праздникъ. *Той ся е родилъ на голѣмъ день.* 10) Който надминува другы-ты на нѣчто. *Голѣмъ тръговецъ,* тѫжькъ тръговецъ; **большо́й купе́ць.** *Голѣмъ юнакъ.* 11) Что струва много, скѫпъый. *Голѣмъ даръ;* **большо́й пода́рокъ.** 12) Что е много. *Голѣмъ имотъ;* **большо́е имущество.** *Голѣмо богатство;* **огро́мное бога́тство.** *Голѣма печала;* **больша́я при́быль, больша́я вы́игрышъ.** *Голѣма загуба;* **больша́я поте́ря.** *Голѣмы разноскы;* **большіе изде́ржки.** *Голѣмы грыжи;* **большія забо́ты.** *Съ голѣмъ трудъ;* **съ больши́мъ труде́мъ.** *Съ голѣмо нѣстеньe. Голѣма рожба;* **большо́й урожа́й.** 13) Чго става съ много людіе; **многолю́дный.** *Голѣма сватба,* тѫжка сватба, съ много сватбари. *Голѣмъ сборъ.* 14) Казвася и за всяко особено нѣчто, което е по́-выше, по́-рѣдко отъ обыкновенно-то; **ва́жный.** *Голѣма работа;* **ва́жное дѣло.** *Голѣма дума. Голѣмо чюдо. Голѣмъ умъ,* длъбокъ умъ. — *По́-голѣмый;* **бо́льшій.** *По́-голѣмъ* (за чловѣкъ); **ста́ршій.** — *Голѣмо пладня;* кога прѣтури день-тъ. *Слънце-то е на голѣмо пладня.* — *Мало голѣмо,* всичкы; **всѣ отъ ма́ла до вели́ка.**

Телпали въикать изъ село:
Да врьви мало голѣмо. *Пѣс.*

— *Голѣма работа!* праздна; **пустяки́.** — *Дрьжѫся на голѣмо,* дрьжѫся на високо, навдигамся, голѣмѫся; **ва́жничать.** — *Голѣма глава, голѣма болесть. Голѣма бѣла, голѣма хвала. Глава (брада) голѣма, нъ мозькъ (нъ умъ) нѣма. Искашь голѣмѫ лѫжицѫ, земи и голѣмѫ лопатѫ. Мала работа, голѣма срамота. Голѣмъ хладъ, добъръ гладъ. Голѣмо дупя, шюпливо срьдце. Малькъ лѫжець, голѣмъ крадець. Голѣмъ день, малка пита. Голѣмъ на бой, на работѫ не лой* (не дѣй го). *Голѣмъ залъгъ изѫжь (лопни), голѣмѫ думѫ не думай. Голѣма рыба въ малкѫ водѫ не стои,* или: *въ голѣмѫ рѣкѫ голѣма рыба. Голѣма-та рыба ѫде по́-малкѫ-тѫ. Не хванѧтъ крадець (не уловенъ влъхва) отъ царя по́-голѣмъ. Голѣма дума—быволъ, длъбока дума—кладенець. Голѣмъ—не му ся стига носъ-тъ съ трычявѫ клѣчкѫ!*

Голѣмѣ́ние, *с. ср.* отъ **голѣмѣ́ѭ** и **голѣмѣ́ѭся.**

Голѣмѣ́ѭ, **е́шь,** — **мѣ́лъ,** *гл. ср.* Ставамъ по́-голѣмъ. наголѣмѣ́вамъ, уголѣмявамся, надрѣ́ѭ. — *День голѣмѣе, ледъ дебелѣе,* казвать прѣзъ Іануария въ голѣмы-ты студовы. **Голѣмѣ́ѭся,** *гл. възвр.* Голѣмѣ́ѭся.

Голѣмѣ́ѭание, *с. ср.* отъ **голѣмѣ́ѭся.** Голѣмѣ́ние, голѣмение.

Голѣмѣ́ѭся, **и́шся,** — **ми́лся,** *гл. об.* Дрьжѫся на высоко, на голѣмо, навдигамся, въздигамся, гордѣ́ся, възнося́мся, надувамся; **горди́ться, превозноси́ться, величáться, кичи́ться.** *Голѣмися като пѣтелъ на стоборъ,* или: *като патя въ рьшето.*

Голѣ́ние, *с. ср.* отъ **голѣ́ѭ.**

Голѣ́ѭ, **е́шь,** — **лѣ́лъ** *гл. ср.* Ставамъ голъ спромашѫ, оголѣвамъ, оспромашявамъ; **голѣ́ть.**

Голю́шка, *с. ж.* Костилка отъ праскѫ.

Го́лѭ, **и́шь,** — **ли́лъ,** *гл. д.* Съблѣчѫмъ, оголвамъ нѣкого, обирамъ го, зимамъ му по единъ или по другъ начинъ имота; **обира́ть.** *Съ даньци и глобы голять свѣта.*

Го́марно, *нар. Гомарно ми е, иде ми гомарно,* казвайся: 1) Кога нѣкому ся потрьси отъ ѫденe; чогалио; **мнѣ то́шно.** *Отъ това ѫстие ми иде гомарно.* 2) Настрьхвамъ, потрьсвамся. *Гомарно ми е да тя слушѫмъ да скрьцашъ съ перо-то.*

Го́мбелкы, *с. ж. мн.* Раст. *Solanum tuberosum,* и неговый плодъ, барабой, брьбой, компирь, ромпулъ, комбара, пататы; **карто́фель.**

Гона́чка, *с. ж.* Кoѭато гони нѣчто, нѣкого.

Гона́чь, *с. м.* Който гони нѣчто, нѣкого.

Го́нивамъ, *гл. мн-кр.* отъ **го́ѭ;** **га́нивать, гоня́ть.**

Го́нение, *с. ср.* отъ **го́ѭ.** Гонитба; **гоне́ніе, гна́ніе, го́нка, прѣслѣдованіе.**

Гоне́тка, *с. ж.* Ганетка.

Гони́тба, *с. ж.* Гонение; **гоне́ніе, преслѣдованіе.**

Гони́телка, *с. ж.* Кoѭато гони враждѫ нѣкому, непрiятелка; **гони́тельница.**

Гони́тель, *с. м.* Който гони враждѫ нѣкому, непрiятель, душманинъ; **гони́тель.**

Гонъ, *с. м.* отъ **го́ѭ.** Гонение.

Не е было ѫсна зора,
Нъ е было храбръ юнакъ
Съсъ хубава врана кона,
Та отива въ Турскѫ земѫ,
Говъ да гони, ловъ да лови. *Пѣс.*

Го́ѭ, **и́шь,** — **и́лъ,** *гл. д.* 1) Отивамъ слѣдъ нѣкого или слѣдъ нѣчто да го стигнѫ, тѣрамъ, брькамъ; **гна́ться, преслѣдовать.** 2) Пѫдѫ, тирѫ; **гнать, выгоня́ть.** 3) Трьсѫ, тражѫ да уловѫ или да прогонѫ; **пре-**

слѣдовать. *Отиде потѣрча да гони хайдуты-ты.* 4) Искамь да направѣ нѣчто, да го постигнѣ; гна́ться, мѣтить. 5) Глидамь да направѣ зло, притѣснявамь; преслѣдовать кого́. **Го́нѣжся,** 1) *гл. възвр.* Надминувамся съ нѣкого на нѣчто; погоня́ться. 2) *гл. стр.;* гна́ться. — **нѣтый,** *прич. стр.;* гна́тый, **гонѣмый.** — *Гонѣ си работѣ-тѣ,* залѣгамь на работѣ-тѣ си, врьшѣ си ѣ, глидамь си ѣ добрѣ; слѣдовать, преслѣдовать своё дѣло. — *Гонѣ босы-ты, гонѣ вѣтьра,* гонѣ, врьшѣ праздны работы; занима́ться пустяка́ми. — *Гонѣ враждж, мьсть, карсъ нѣкому,* гонѣ му душманлѣкъ, враждувамь му, душманѣ му, искамь му зло-то; враждова́ть, памятозло́бствовать. *Земи-та мьсть не гони. Ще гони до мотыкѣ и лопатѣ,* спр. до смьрть. — *Пушка-та гони,* кара коршюма; ружьё хвата́етъ, берётъ. — *Гони мя навънѣ,* изкарва мя повънѣ, имамь цицръ; сла́бить, нести́. — *Какъвто бѣга, такъвъ го и гони. Канять ли тя, гажь, гонять ли тя, бѣжь. Оставилъ питомно-то, та гони диво-то. Който гони два заяка, ни единъ не улавя. Ловсцьтъ дава мѣсто на заяка да бѣга, а отъ страиѣ пуща кучя-то да го гони. Бѣжь, влъку, прьдла тя гони! Невыканъ доходи, негонснъ отходи. Гузно негонено бѣга.*

Гора́, *с. ж.* 1) Много дрьвіе пораслъі на едно мѣсто; дѣбрава, орманъ; лѣсъ. *Букова гора,* гора отъ буковъі дрьвіе; бу́ковый лѣсъ. *Борова гора,* гора отъ боровъі, дрьвіе; сосно́вый лѣсъ. *Гора зелена.*

Ой горице, горо ми зелена,
Что си толко рано повяхнѣла! *Пѣс.*

2) Планина, балканъ; гора́.

Оставай съ Богомь, прощавай,
Горо-ле, Рѣла планино! *Пѣс.*

— *Буйна гора,* гѣста и высока.—*Свята Гора,* Атонска-та планина съ монастири-тѣ; Свята́я Гора́, Аоо́нъ. *Да идемъ на поклонсніе на Святѣ Горѣ.* — *Гора галилейска* и *гора тилилейска,* срѣщася въ народны-тѣ пѣсни и баланпа, като въ баланіе за урокъ: *Да отидѣтъ тѣля урокъ въ пусто горѣ тилилейско, дѣто щрькъ не мѣти, ластовица не пѣс, дѣто кучя не лае.* — *Като въ горѣ-тѣ да с расълъ,* казвася за чловѣкъ, който като да не с видѣлъ и чюлъ, та не знае и не отбира отъ нищо. — *Гора и вода,* всичко, цѣлъій свѣтъ; всё, вселе́нная. — *Вердъ горѣ-тѣ клѣчкѣ нѣма,* казвася за отговоръ, кога каже нѣкой, че нѣма нѣчто, косто има колкото щешь. *На бѣглеца око-то с горѣ-тѣ. Дай си, мѣжю, женѣ-тѣ, а ты хвани (иди, забий въ) горѣ-тѣ. Ако не духа вѣтьръ, гора-та не ся люлѣе. Болесть по горѣ не ходи. Магарешината по горы-ты и скалы-ты не ходи, а по чловѣци-ты. На скѣпеца пары-ты ходятъ все по горы-ты. Колкото и да хранишь влъка, око-то му все въ горѣ-тѣ гляда. Въ горѣ-тѣ расла, щрѣвѣ пасло. Гора уши има, а поле очи. Гора уши и мракъ очи. Гора безъ влъци не быва. Въ горѣ-тѣ мечкы, въ села-та влъци. Отиде поп-тъ въ горѣ-тѣ. Ако слушашь сдѣ-кого-си, щешь ловишь по море зайци, по горѣ рыбѣ. Ако нѣмашь ратай, самъ-си въ горѣ-тѣ. На́ ти, горо, говядо! Брадва безъ топорищкѣ горѣ не плаши. Самъ да сѣмь, та и въ горѣ-тѣ да сѣмь. Самъ саманда у горѣ зеленѣ. Прѣзъ горѣ да ѣ прѣведе, сухо ще дрьво листъ пустиѣ, а сурьво ще повяна. Гора съ горѣ ся не събира, чловѣкъ съ чловѣкъ ся събира. Гора и води да стои, Стоянъ не стои. Тъ го трьсишь по горѣ-тѣ, той ся лута по овѣ-тѣ.* — *Чюй, горо, че хилядихъ!* така ся провыквали нѣкога въ горѣ-тѣ, когато добывали хилядо гроша.

Гора́нъ, им. соб. мѣжско.

Го́рва, *с. ж.* Раст. *Cardamina;* луговая́ жеру́ха.

Горделѝвичкъій, — **чкъ, чка, чко,** и

Горделѝвкъій, вка, вко, *пр. смякч.* отъ **горделѝвъій; горде́некъ.**

Горделѝвъій, въ, ва, во, *пр.* Гордъій; **горделѝвый.**

Горде́ніе, *с. ср.* отъ **гордѣ́ся.**

Го́рдичкъій, — **чкъ, чка, чко,** *пр. смякч.* отъ **го́рдъій.** Горделивичкъій, горделивкъій; **горде́некъ.**

Го́рдость, *с. ж.* Качество на гордъій, гордѣніе, гордѣіание, надутость, фудуллукъ; **го́рдость, надме́нность, высокомѣ́ріе.**

Го́рдъій, дъ, да, до, *пр.* Грѣдъій, горделивъій, който ся навдига, дрьжися навысоко, величаеся; фудулъ; го́рдый, **горделѝвый, надме́нный, высокомѣ́рный.**

— **до,** *нар.* Съ гордость, горделиво; го́рдо, **горделѝво.**

Гордѣ́ніе, *с. ср.* отъ **гордѣ́ѣся.** Гордение.

Гордѣ́ѣся, ешся, — **дѣлся,** *гл. об.* Гордѣся.

Гордѣіание, *с. ср.* отъ **гордѣ́ѣся.** Гордѣние, гордение, навдигание.

Гордѣ́ся, йшся, — **дѣлся,** *гл. об.* Гордѣіся, голѣмѣся, навдигамся, възносіамся, величаѣся, надувамся, ширяся; **гордѣ́ться.**

Горіе́, *с. ср. съб.* отъ **гора́.**

Въ горие-то по планиние-то,
Въ море-то по дълбине-то. *Пѣс.*

Горе́ние, *с. ср.* отъ **горѣ́ж, горѣ́лъ.**

Го́рець, *с. м.* 1) Раст. *Taraxacum officinale,* борець, глушило, глушина, горчивичь, капикосъ, конско цвѣтие, магарешка млѣчка, млѣчка, надикосъ, радика, ушёлка; **одува́нчикъ, попо́во гуме́нце, хасѣ́мъ, цико́рій ди́кій, льви́ный зубъ.** 2) Раст. *Humulus Lupulus,* горчиць, горсть, павитъ, хмѣлъ; **хмель.**

Гарешли́акъ, *с. м.* 1) Горящникъ. 2) Така наричать сбора, что става на Св. Кирикъ и Юлита, 15 Юлия въ село Банкъ, Софийско.

Горнво́, *с. ср.* Дрьва и друго, чтото е потрѣбно за горѣние въ кѫщи, за топление; **то́пливо.**

Горѣ́стый, тъ, та, то, *пр.* Что има много горъ; **лѣси́стый.**

Го́рисъ, *с. м.* Едно растение като спарангъ, расте край мокръ-ты мѣста.

Горѣ́ица, *ум. ж.* отъ **гора́.** 1) Малка гора; **лѣсо́къ.**

Горице, горо зелена,
И тъ, водо-ле студена. *Пѣс.*

2) Малъкъ врьхъ, горка, могылка; **го́рка.**

Горѣ́чка, *ум. ж.* отъ **горѣ́ица.**

Го́рка, *ум. ж.* отъ **гора́.** Горица, могыла, хлъмъ; **го́рка, холмъ, приго́рокъ.**

Горка́ина, *с. ж.* и

Горка́инъ, *с. м.* Казвася за човѣкъ, кога да го пожалимъ, за злочестие-то му, спромахъ, сирота, сиротичка, клятникъ, клятница, жалникъ, жалница, тѫжникъ, тѫжница; **несча́стный, бѣдня́га, бѣдня́жка, бѣдня́жечка, горемы́чный.** *Горкана! нѣма си нидѣ никого. — Горкана-си!* като *междом.,* горко, тяжко.

Оле-ле! горкана! грозно либи либѫ:
Очи му сѫ сивъ, крака му сѫ кривн. *Пѣс.*

Го́рко! Съ *дат. п.: горко ми! горко ти! горко имъ!* и проч. *междом.* Казвася отъ жалость, тяжко!; **го́ре! бѣда!** *Тяжко и горко менѣ. Свой своего (родъ рода) не храни, горко (тяжко) му кой го нѣма. Намъ да е добрѣ, та на другы-ты горко имъ дошло. Тяжко ти и горко ти, ако тя жалять. Ако камыкъ чюкне кайце-то, тяжко на кайце-то; ако кайце чюкне камыкъ, горко на кайце-то.*

Го́ркова метла́. Раст. *Centaurea Cyanus,* амберъ-бой, метличина, модра метла, прьстенчя, сине цвѣтие, синчець, синя былка, синя метла, синячка; **василёкъ, лоскуу́тница василько́вая.**

Го́ркый, ркъ и **— ръкъ, рка, рко,** *пр.* 1) Горчивый; **го́рькій.** *Медъ-тъ колкото е благъ, толкова е и горкъ.* 2) Злочестый, достойный за жаление, клятый, кутрый, трьпкъый; **бѣдный, несча́стный.**

Горкыня Стоянъ, горкыня!
Какъ си на правдѫ загынна! *Пѣс.*

Горко-то дѣтя! останѫло безъ майкѫ! Горко-то! изпѫкнѫло му око-то. 3) Лошавый; **дурно́й.**

Разтурай, мале, годежа:
Горъкъ си съпъкъ съпувахъ. *Пѣс.*

Горнёвый, въ, ва, во, *пр.* Горуновый, дѫбовый; **дубо́вый.** *Горнёва гора. Горнёвы дрьва.*

Го́рний, — рьнь и **— рень, рня, рне,** *пр.* 1) Что е горѣ, что е отгорѣ; **ве́рхній, пове́рхностный.** *Горни-ты стани на кѫщѫ-тѫ. Горня-та полица. Горни-ти рядове.* 2) Прѣдний, личный, челный; **вы́сшій, почётный.** *Горне мѣсто. Горни людже.* 3) Что е по́-хубавъ, по́-скѫпъ; **лу́чшій, отли́чный, превосхо́дный.** *Горня стока;* **това́ръ пе́рвой руки́, лу́чшаго разбо́ра.** 4) Высокый, по́-голѣмый. *Горня цѣна.* 5) Като имя съществително, казвася за Бога, за Господа. *Горний види,* Господь види. *Горний знае,* Богъ знае. *Да тя убие Горний!* клятва. — *Горня дрѣха,* когато ся обличя възъ другы-ты; **ве́рхняя. оде́жда.** — *Горний прагъ,* на врата горната прѣчка; **верхня́къ, при́толока въ двера́хъ.** — *Горна ржка човѣкъ,* който е отъ по́-горни-ты, отъ по́-прьвы-ты. — *Варди като врана горний снопъ. На горнѫ-тѫ ногѫ стои. Не мя тънчешь ты, а горний. Горний хубаво говори, ала долний не слушя. Да го чюкне горний прагъ, да поглядне долний. Чюкнѫлъ го горний прагъ, та погляднѫлъ долний.*

Горни́къ, *с. м.* Горна-та часть на калець и на какво да е обуще отъ ходило-то нагорѣ; горнище, вдигъ, гушна, кончёвъ, конджюлъ; **на́голенокъ, голени́ще.**

Горнина, *с. ж.* Сѣверъ. *Духнѫ вѣтъръ отъ горнинѫ,* отгорѣ, откамъ сѣверъ.

Го́рница, *с. ж.* 1 Стая, килия, одая, чердакъ; **ко́мната, го́рница.**

Булка-та умна, разумна,
Отворн горни горници,
Та слѣзе въ долнѫ градинѫ. *Пѣс.*

2) Особенъ плетенници на косѫ, что стоять отгорѣ надъ другы-ты.

Майка Венѫ ситно плете:
Долници-ты бисеръ ниже,
Горници-ты злато лѣе,
Ситно плете, хытро учи. *Пѣс.*

3) Дребны коравы крупи, что растѫтъ по горъ-ты дивы, дребници, дрьвеници; **ди́кія, мѣлкія гру́ши.** *Хрѣтъ-тъ не калъ баницѫ,*

послѣ ся научилъ да ядс и горници.

Го́ричка, *ум. ж.* отъ **го́рица.** Станца, одайка; **ко́мнатка.**

Анка си назадъ врънжла,
Горѣ въ горичкѫ влѣзнжла. *Пѣс.*

Го́ричкый, — **чькъ, чка, чко,** *пр. смякч.* отъ **го́рий.**

Го́рище, *с. ср.* Горникъ на обуще.

Горня́къ, *с. м.* 1) Сѣверний вѣтъръ, горнанинъ, дунавець (по край Дунава), козица, поразъ; **сѣверный вѣтеръ, боре́й.**

Горня́къ, *с. м.* 1) Дрьво дѫбъ, горунъ; **дубъ.** 2) *с. съб.* Горнева, горунова, дѫбова гора; **дубо́вый лѣсъ.**

Горнане́ць, нци, *с. м.* Човѣкъ отъ горни мѣста, планинець.

Горнанийнъ, *с. м.* Горняк, сѣверний вѣтъръ.

Духни, вѣтре горнанине,
Та поразвѣй коню гривѫ,
Коню гривѫ, момку перчемъ. *Пѣс.*

Горнанка́, *с. ж.* Жена или мома отъ горни мѣста, планинка. *Горнинка Неда, млада зелена.* Пѣс.

Го́ровый, въ, ва, во, *пр.* отъ **гора́.**

Стоянъ лѣжи, лѣжи, та не става,
Постелка му зелена мурава,
Покрывка му горово-то листие. *Пѣс.*

Гороло́мникъ, *с. м.* Бльснѫтъ, лудъ, пробий-горѫ, обѣсникъ; **повѣса.**

Гороло́мъ, *с. м.* 1) Потрошена, повалена гора; **валѣ́жникъ, валѣ́жный лѣсъ.** — *Направи гороломъ,* изповали всичко. 2) Самовила, вила, хала.

Горо́налъый, лъ, ла, ло, *пр.* Съвсѣмъ голъый, голъ-голешичькъ, голошатый, голишавый; **голѣхонекъ.**

Гороцвѣ́тие, *с. ср.* Раст. цвѣтие *Primula veris,* аглика, ангелика, еглика, егличя, иглична, иглича, гороцвѣтъ, мечна стѫпка, пятопрьстница, пятопрьстъ, христосово цвѣтие; **бѣ́лая бу́квица, бара́нчики, бара́шки, бо́жьи ру́чки, гарлу́на, га́сникъ, кури́тина, скороспѣ́лка.**

Гороцвѣ́тъ, *с. м.* Това назъвание въ разнъ мѣста давать на разнъ растения: 1) *Orchis,* ливадарь. ливадарички, перуника, салепчя, салепъ; **сале́пъ, коку́шкины слёзки, кисе́льный ко́рень, ятры́шникъ, дре́мликъ.** 2) *Ghelidonium,* каникоса; **ла́стовичная трава́, ла́стовица.** 3) *Ranunculus acris,* каникосъ, кръвиносъ, лютница, слѣтикоса, струмишко цвѣтие; **лю́тикъ, прегра́дъ, купа́ло.** 4) *Primula veris,* гороцвѣтие. 5) *Adonis vernalis;* **желтоцвѣтъ, стародубка, за́ячій макъ.**

Го́рска ма́йка. Едно растение; горять го, та на дъма му пушять малкъ дѣца, что плачѫтъ на съна си.

Го́рскый, ска, ско, *пр.* отъ **гора́; го́рскій, го́рный, лѣсно́й.**

Дѣ го зачо самодива.
Самодива горска дива. *Пѣс*

Горсть, *с. ж.* Раст. *Humulus Lupulus,* горецъ въ 2-то знаменование.

Гору́лка, *с. ж.* Неузрѣла слива, трѣка, тряска; **на́родокъ.**

Гору́невый, въ, ва, во, *пр.* отъ **гору́нъ.** Горневый, дѫбовый; **дубо́вый.**

Тънкѫ си сабѫ разпаса,
Че ѭ до дрьво изправи,
До дрьво до горунево. *Пѣс.*

Гору́нъ, *с. м.* Дрьво дѫбъ, граница, цѣръ, сладунъ; **дубъ.**

Гору́ха, *с. ж.* 1) Раст. *Lepidium,* тери, тересоту; **жеру́ха.** 2) Раст. *Sinapis,* адалъ, хардалъ, синапъ; **полева́и горчи́ца.** 3) Глъга, изгага; **изга́га, изжо́га, ижжо́га.** 4) Кога дойде човѣку като за блюване, укропъ; **тошнота́.** 5) Сгоруха, пожиговина, урьгване; **отры́жка.** *Иде ми горуха,* ври ми, иде ми да ся урьгнѫ.

Горче́ние, *с. ср.* отъ **горчи́ѫ.**

Горчи́ва ты́ква. Раст. *Coloquintus* и неговый плодъ, балѫкъ-оту; **куклева́нецъ.**

Горчивина́, *с. ж.* 1) Кога нѣчто горчи; го́речь. 2) Кога нѣкому нѣчто е горчиво, кога му е криво отъ нѣчто; **огорче́ние.**

Горчи́вичкый, — **чькъ, чка, чко,** *пр. смякч.* отъ **горчи́вый.** Горчивкый; **горьковатый.**

Горчи́вичь, *с. м.* Раст. *Taraxacum officinale,* горецъ въ 1-то знаменование.

Горчи́вичя, *с. ср.* Едно растение.

Горчи́вка, *с. ж.* 1) Раст. *Fumaria officinalis,* горчивчя, кукувичино гроздие; **дыма́нка, дымница, чистя́къ, полева́я ру́та.** 2) Една черешна, что нагарчва, горчива черешна. 3) Рыба *Cyprinus alburnus,* лъскунчя, парица, попадийка, бабушка; **кали́нка, укле́йка.** 4) Вечеръ, когато момчета ся разотивать отъ игрѫ, което не може да си земе сладкѫ, казвать му, че си е зело горчивкѫ.

Горчи́вкый, вка, вко, *пр. смякч.* отъ **горчивый.** Горчивичкый; **горьковатый.**

Горчи́во бъ́лие. Раст. *Gentiana,* горчивый буранъ, равенъ; **горечáвка, горча́нка, соко́лій полётъ, соко́лій перолётъ, соко́льница.**

Горчи́вчя, *с. ср.* 1) Раст. *Linaria vulgaris,* количаво бълие, клинаво бълие, клинавчя; **лепо́къ, вы́жликъ, дикій лёнъ.** 2) Раст. *Fumaria officinalis,* горчивка въ 1-то знаменование.

Горчи́вый, въ, ва, во, *пр.* 1) Что е на вкусъ протививый на сладкый, горчливый; го́рькій. *Горчивъ като пелинъ.* 2) Мжч-

ный, тяжкый, злочестый, лоший; **го́рькій, несча́стный, бѣ́дственный.** *Горчивъ животъ;* **го́рькая жизнь.** — **во,** *нар.;* **го́рько.** — *Горчивы думы,* непріятны, отъ които иде тяжко човѣку да гы слуша. — *Горчивы сльзы,* проливани отъ голѣмж жалость, горящи сльзы; **го́рькія слёзы.** — *Излѣзе му, станж му горчиво,* излѣзе му скжно, много му струва, дойде му тяжко. — *На Турчинъ дай горчиво каквя, на Българинъ чашж вино, и достове. Пита сладка, нъ горчива платка. Нѣма по́-сладко отъ языка и по́-горчиво отъ него. Комуто злычка въ уста-та, все му горчиво. Малко, та сладко; много, та горчиво. За хилядо сладко, за парж горчиво, развалка сладко-то.*

Горчи́въ бу́рянъ. Раст. горчиво быле.

Горчи́лка, *с. ж.* и

Горчи́ло, *с. ср.* Горчиво нѣчто; **го́речь.**

Горчи́ца, *с. ж.* Раст. *Equisetum arvense,* конска борика, дзука, змийскы хуркы, кукувичина плюнка, наставча, прышлика, прѣслици, ставякъ; **хвощъ, пестышка́, пу́пыши.**

Горчи́чь, *с. м.* Раст. *Humulus Lupulus,* горець въ 2-то знаменование.

Горчли́ва трѣва́. Раст. *Teucrium;* **дубро́вникъ.**

Горчли́вый, въ, ва, во, *пр.* в. **горчи́вый.**

Горчли́вы пипе́ркы. Раст. *Physalis Alkekengi,* лазаркыша, мурдароты, мѣхунича, црьвеница; **жидо́вскія ви́шни.**

Горчи́ѫ, и́шь, — **чи́ялъ,** *гл. ср.* Имамь горчивъ вкусъ, горчивъ сьмь на вкусъ; **имѣть го́рькій вкусъ, быть го́рькимъ на вкусъ.** *Пелынъ-тъ горчи. Въ уста-та ми горчи. Горчи ли ти языкъ-тъ, омый го.*

Го́рѣ, *нар.* 1) На высоко; **вверху́.** *Извдигнжлся горѣ въ небесса. Горѣ врьчи, долу гляда. Горѣ на планинж-тж има снѣгъ.* 2) Горний стропъ, горний катъ на кжщж; **верхъ, ве́рхній эта́жъ до́ма.** *Ные си сѣдимъ долу, а горѣ имамы за гостю. Заповѣдайте горѣ.* 3) Чело, челно-то мѣсто въ кжщи, на трапезж и на какъвъ да е сборъ, дѣто сѣдять по́-прьви-ти, по́-стари-ти; **почётное, пере́днее мѣсто, кра́сный у́голъ.**

Райска трапеза ставена,
На трапезж-тж вси святци,
Най-горѣ (на чело) святый Никола,
До него святый Илия. *Пѣс.*

4) На небо-то на оный свѣтъ; **на томъ свѣтѣ.** *Тамъ горѣ щемъ ся расправимъ.* — **По́-горѣ,** *сравн. ст.* а) По́-высоко; **вы́ше.** б) По́-скжно, съ по́-голѣмж цѣнж; **вы́ше, доро́же.** *Тжж годинж житото ся продаде по́-горѣ отлани.* — **Най-горѣ,** *прѣв. ст.;* **напвы́ше.** *Най-горѣ отъ всичкы-ты;* **вы́ше всѣхъ.** — **До го́рѣ** (догорѣ), до врьха, до най-высоко-то; **до са́маго ве́рху.** *Изкачихмыся на планинж-тж догорѣ.* — **На го́рѣ** (нагорѣ): 1) Камъ по́-высокото; **кве́рху, вверхъ.** *Вдигамь нѣчто нагорѣ;* **подними́ть что кве́рху.** *Качвамся, отивамъ нагорѣ въз планинж-тж;* **подними́ться вверхъ на́ гору.** *Окачихж го да виси съ крака-та нагорѣ;* **повѣсили его кве́рху ногами́.** *Възправилъ го нагорѣ въз стѣнж-тж.* 2) Повяче; **свы́ше, бо́льше.** *Тока старецъ с отъ сто годины нагорѣ;* **э́тому старику́ свы́ше ста лѣтъ.** *Таа кжща ми излѣзе отъ хилядо грошы нагорѣ;* **э́тотъ домъ обошёлся мнѣ бо́льше ты́сячи піа́стровъ.** — За-въ село, за-въ градъ *нагорѣ* казватъ за-камъ оный му край, отдѣто тече рѣка и който е по́-высоко, а *надолу* за-камъ оный край, камъ който тече рѣка-та и който е по́-низско. А пакъ когато ся говори за по́-далечны мѣста, *нагорѣ* ся казва за-камъ сѣверъ, а *надолу* за-камъ югъ и камъ море-то. — *По́-нагорѣ,* по́-высоко; **вы́ше.** *Вдигни го по́-нагорѣ;* **подними́ его́ вы́ше.** — **Отъ го́рѣ** (отгорѣ): 1) Отъ высоко-то надолу; **све́рху.** *Глядамь отгорѣ;* **смотрѣть све́рху.** *Отгорѣ капе;* **све́рху ка́плетъ.** *Да слѣзж отгорѣ;* **сойти́ све́рху.** 2) Врьху; **све́рху.** *Тури го отгорѣ;* **положи́ его́ све́рху.** *Налѣгни го съ нѣчто отгорѣ;* **придави́ его́ чѣмъ нибу́дь све́рху.** 3) Отъ горнж-тж странж; **све́рху съ ве́рхней стороны́.** *Отгорѣ бѣло, а отдолу чрно;* **све́рху бѣло́, а сни́зу черно́.** 4) Отвънъ, извънъ; **снаружи́, све́рху.** *Крыстъ отъ сребро и отгорѣ позлатенъ;* **крестъ изъ серебра́ и све́рху позоло́ченный.** *Писмо отгорѣ написано българскы, а вжтрѣ грьцкы.* 5) Въ това врѣмя; **при э́томъ.** *Когато приказвахмы за тжж работж, на това отгорѣ дойде и Стоянъ. На назаржване-то отгорѣ ся намѣрихъ и азъ.* 6) Още и, повяче; **сверхъ того́.** *Плащамь му по пятдесять грошa на мѣсяць и по крпнж жито отгорѣ. Не стига каранe, ами и бой отгорѣ.* 7) Придъ, въздадено, юсте; **прида́ча.** *Колко щешь ми дадешь отгорѣ да си промѣнимъ конe-ты?* **Ско́лько дашь мнѣ въ прида́чу чтобы промѣня́ться лошадьми́.** 8) Съ прѣдлозы *въз, на, надъ. Постели отгорѣ въз одѣя. Трькулися отгорѣ въз мокрж-тж сламж. Наряди гы отгорѣ въз санджка. Облѣкълъ го отгорѣ въз антериж-тж. Отгорѣ на копж-тж кжрпила гарга. Качился отгорѣ на керемиды-ты. Сѣдни*

отгорѣ на главж-тж ми. Виси отгорѣ надъ главж-тж му. Прѣврыкнж отгорѣ надъ насъ. — **Нó-отгóрѣ:** 1) Нó отъ врьха, нó отъ высоко. *Нó-отгорѣ аблъкы-ты сж нó-кадрж, а нó-отдолу нó-дрсбны.* 2) Нó-высоко надъ, на нó-горень рядъ. *Не туряй го най-долу, тури го нó-отгорѣ, та когато потрѣбва, да е нó-лесно да ся извади.* — **Най-отгóрѣ,** най на врьха, възъ всичкы ты другы. *Тури го най-отгорѣ;* **постáви егó на сáмый верхъ.** — *Горѣ долу:* а) Тукъ тамъ, самъ тамъ, памѣти; **кóе-гдѣ.** *По нивы-ты горѣ долу има глушинж.* б) Насамъ пататакъ; **тудá и сюдá.** *Скытахся горѣ долу изъ село-то.* в) На всждѣ; **повсюду.**

Стани, стани да разгледашь
Горѣ долу по пжтища. *Нѣс.*

2) Около, близо; **приблизѝтельно, около.** *Това струва горѣ долу триста грошка.* **Это стóитъ приблизѝтельно трѝста пíастровъ, около трёхъ сотъ пíастровъ.** *И той е горѣ долу като бащж си.* — *Горѣ и долу,* на вси странъ; **во всѣ стóроны.**

ІА излѣзь, излѣзь, ІАно-ле моме,
Та си поглядай горѣ и долу,
Какъ си си бижть Турци съ Московци. *Нѣс.*

Вилъ горѣ, вилъ долу, чудился, мыслилъ, трьсилъ и тукъ и тамъ. — *Нагорѣ надолу,* насамъ натамъ; **тудá и сюдá.** *Вседень ходи нагорѣ надолу безъ работж.* — *Стока-та гляда нагорѣ,* оскжпва; **товáръ дорожáетъ.** — *Иде ми нагорѣ,* иде ми въздрьдно, мжчно ми е, тяжко ми е да го заврьшж. — *Отгорѣ отгорѣ,* нѣ потънко, нѣ подробно; **повéрхностно, слегкá.** *Той го разгледа отгорѣ отгорѣ, па не каза ничто.* — *Изгледа го отгорѣ до долу,* отъ главж-тж до крака-та; **окúпулъ егó изóромъ съ головъ до ногъ.** — *Излизамъ отгорѣ,* надвивамъ. *Да ся наддумвамы да видимъ кой ще излѣзе отгорѣ.* — *Насоли го отгорѣ додолу,* не му остави ничто, надума му всичко. — *Горѣ высоко, долу твръдо. Горѣ осо, долу босо. Голо горѣ скача. Да плюешь нагорѣ на главж-тж ти пада, да плюешь надолу на брадж-тж ти пада. Кокошка-та водж пие и нагорѣ (Бога) гледа.*

Горѣние, *с. ср.* отъ **горúж, горѣлъ; горѣніе.**

Горювамъ, *гл. ср.* Жиалж, жигуж, тжжж; **горевáть.**

Горювание, *с. ср.* отъ **горювамъ; горевáніе.**

Горюшка, *с. ж.* Срѣщася въ наряждание на единж дѣтинскж игрж: *пивъ, пивъ, горюшко, дѣ си била, вранушко?*

Горúж, úшь, — рѣлъ, *гл. ср.* 1) Захващъ сьмъ, топкся отъ огънь; **горѣть.** *Дръвата горятъ. Кжща-та гори.* 2) За огънь, за свѣщь: свѣтж; **горѣть, свѣтить.** *Въ стаж-тж гори свѣщь.* 3) Бивамъ като запаленъ, свѣтж, пламтж; **пламенѣть, пылáть.** *Небо-то гори.* 4) Усѣщамъ горящинж нѣйдѣ по снагж-тж; **горѣть, чýвствовать разгорячéніе.** *Гори ми лице-то.* Кога горитъ нѣкому уши-тъ, казватъ, че го кори нѣкой. 5) Обладанъ сьмъ отъ нѣкаквж страсть; **горѣть, пламенѣть, пылáть.**

Изгорѣхъ за тебе като лепъ за водж,
Като лепъ за водж, босилакъ за росж!
—Гори, либи, гори, двама да горимъ. *Нѣс.*

— *Горж въ огънь,* не ми е добрѣ, сѣщамъ горящинж по цѣлж-тж си снагж; **чýвствовать жáръ.**

Разболѣся боленъ Георгий. . . .
Бре злѣ боли, въ огънь гори. *Нѣс.*

— *Горж за водж,* имамъ жяждж, ние ми ся много. — *Гори ми сърдце-то: а)* Сѣщамъ болкж, горящо извжтрѣ. *б)* Имамъ нѣкаквж жиалбж. — *Гори ми въ грѣло-то,* пали ми, дере ми въ грѣло-то; **дерётъ гóрло.** — *Гори,* люти, пари; **дерётъ во рту.** — *У Недины свѣщи горятъ,* казватъ кога нѣкой запали двѣ свѣщи. *Не ми гори рогожа-та,* не е пряла майка ми за него, та да му мыслиж. — *Кжща гори, дымъ не пуща. Ири (покрай) сухо-то гори и суръво-то. Колкото потыкашь огънж, толкова повече гори. Господь види (знае) чие масло у кандило гори. Господь знае чия свѣщь гори. На Циганина плѣвникъ-тъ гори, а ты имане трысишь. Кога не склаждашь, огънь-тъ не гори. Дѣто падне, огънь гори. Тамамъ прилика: дѣто ще гори единъ, по-добрѣ да горятъ двама. Гори му сърдце-то като желѣзо въ ледъ.*

Горúж, úшь, — рúлъ, *гл. д.* 1) Правж нѣчто да гори; **жечь.** 2) Прѣмахвамъ съ огънь; **жечь, предавáть огню́, истреблúть огнёмъ.** *Делибашии горятъ села-та.* 3) Употрѣбявамъ нѣчто за горивo; **жечь, употреблúть на тóпку.** *Ныс горимъ джбовы дрьва.* 4) Употрѣбявамъ нѣчто за свѣтило, свѣтж си; **жечь, употреблúть на освѣщéніе.** *Горимъ лосвы свѣщи. По села-та горятъ боринж.* 5) Некж, правж горящинж, жежж; **жечь, налúть.** *Слънце-то гори.* 6) Лютж, парж. *Ипперъ-тъ гори;* **пéрецъ жжётъ.** 7) Зимамъ неправедно съ измамж, съ лъжж и насилж, подгорявамъ; **обирáть, грáбить.** *Цжнцари-ти бакали по села-та горятъ селянъ-ты. Ношурджии-ти горятъ свѣта.* 8) Съ хубость-тж си омайвамъ. *Изгоро! хора-та горишь изъ пжта, а мене вкжщи*

изгори. — **Горя́ся,** *гл. възвр.* и *стр.* — **Горе́нъый,** *прич. стр.* **жённый.** — *Горѫ вжглища, кимюръ,* горѣ дрьва на задушено, та да не ся стопѭвать на пепелъ, а да станѫть на вѫглие; **жечь у́голье.** — *Горѫ варъ, киречь,* пекѫ варовитъı камение, за да станѫть варъ; **жечь и́звесть.** — *Огънь да го гори!* клятва.

Огънь ми горилъ стокѫ-тѫ,
Кога щѫ, мале, да умрѫ. *Пѣс.*

— *Думъı безъ паръı, огънь да гъı гори. Кѫща безъ женѫ и мѫжъ безъ паръı, огънь да гъı гори. Докле Циганинъ-тъ има клѣщи (машѫ), не си гори ржѫтъı. Забоди главнѫ да горишъ свѣта.*

Горя́нинъ, *с. м.* Казвася за змѣй.

Ой тя тебе, змѣе горянине!
Мене ми ся студна вода пие. *Пѣс.*

Горя́щий, щь, ща, що, *прич.* като *пр.* 1) Что гори, разпаленъый, посвѣтлѣлъый; **горя́чій.** *Горящи вжглени. Горящо желѣзо.* 2) Нагрѣтъый та станѫлъ много топълъ и пари, жежкъый. *Горяща вода;* **горя́чая вода́.** *Горящъ тутманикъ;* **горя́чій пиро́гъ.** 3) За врѣмя-то: топлъый, жежкъый; **жа́ркій, зно́йный.** *Горящъ день;* **жа́ркій, зно́йный день.** *Горящо лѣто;* **жа́ркое, зно́йное лѣто.** *Горящъ вѣтъръ;* **горя́чій вѣтеръ.** *Врѣмя-то е горящо;* **тепло́, жа́рко.** — **Горя́що,** *нар.* **горячо́, жа́рко.** *Горящо ми е;* **мнѣ жа́рко.** — *Горящи дрѣхъı,* които дрьжѫть топло; **тёплое пла́тье.** — *Желѣзо-то ся кове, докле е горящо;* **куй желѣзо пока́ горячо́.** *Златъıй сватъ срѣща безъ питѫ горящѫ. Заровени-ти вжглени горящъ дрьжѫть пепела.* — *Горящи праздници.* в. **горящи́йкъ.**

Горящина́, *с. ж.* 1) Голѣма топлина отъ огънь или отъ пажежено нѣчто; жежчина; **жаръ.** *Горящина отъ пещъ;* **печно́й жаръ.** 2) Голѣма топлина отъ слънце-то лѣтѣ, жега, пекъ, маранја; **жара́, зной.** *Днесь имаше голѣмѫ горящинѫ;* **сего́ дня была́ больша́я жара́.** *Лѣтни горящины;* **лѣтнія жары́.** *Настанѫѫ горящины-тъ;* **наста́ли жары́.** *Дойде ли горящина, и тряска-та е готова.* 3) Горѣние на снагѫ-тѫ отъ нѣкаквѫ болѣсть; **жаръ отъ воспале́нія кро́ви.** *Имамъ горящинѫ по всичкѫ-тѫ снагѫ;* **у меня́ жаръ во всёмъ тѣлѣ.**

Горящинка́, *ум. ж.* отъ **горящина́.**

Горящини́къ, йци, *с. м.* Горящици, горешляци: така наричатъ дни-тъ на Св. Кирикъ и Юлитѫ, 15 Юлиа, на Св. Пророкъ Илиа, 20 Юлиа и др. Въ тъıя дни селяни-ти не орѫть и не жънѫть, зачтото, ако орѫть и жънѫть, ужъ че изгорѣвали споне-то имъ отъ мълниѫ. **То́же, что у Ру́сскихъ поселя́нъ пали́копа и пали́копина — день Св. Бори́са и Гле́ба 24 Ію́ля, отку́да и поговóрка: на Гле́ба и Бори́са за хлѣбъ не берúся.** *Уклефнѫлъ като въ горящици.* — *Сега му сѫ горящици-ти,* спр. сега му е най-усилна работа-та, има най-голѣмъ зоръ.

Господари́ца, *с. ж.* 1) Жена на господарь, господарка; **ба́рыня, суда́рыня.** 2) Въ пѣсни-тъ ся казва на царицѫ.

Царице господарице!
Не ми е жално за майкѫ,
Не ми е жално за тѣйкѫ:
Оставихъ булчя подъ було. *Пѣс.*

Господа́рка, *с. ж.* 1) Жена господарь, госпожја, голѣмка; **ба́рыня, суда́рыня.** 2) Сайбийка; **хозя́йка.**

Господа́рскъый, ска, ско, *пр.* Что е на господарь, что е прилично на господарь, господскъый; **госпо́дскій.**

Дарила ми Марка дрѣбѫ господарскѫ,
Дрѣбѫ господарскѫ: сабѫ дамасъıнѫ. *Пѣс.*

—**скъı,** *нар.* Като господарь; **погоспо́дски.**

Господа́рство, *с. ср.* Свойство на господарь; **ба́рство.** *Господарство съ даванѫ, юначество съ удрянѫ.*

Господару́вамь, *гл. ср.* Господарь съмь, заповѣдамь нѣйдѣ, на нѣчто; **ба́рствовать.** *Който не знае да слугува, не може да господарува.*

Господару́ване, *с. ср.* отъ **господару́вамь.**

Господа́рчи, *ум. ср.* Малъкъ, младъ господарь.

Господа́рь *с. м.* 1) Голѣмъ, личенъ човѣкъ; **господи́нъ, ба́ринъ.** 2) Казвася за почетъ на по́-голѣмъı людіе вмѣсто поповъведено-то, отъ нѣкое врѣмя, въ употрѣбление **господи́нъ.** 3) Който заповѣда нѣйдѣ, на нѣчто, сайбия; **хозя́инъ.** *Азъ съмъ господарь, тука, въ тѫжъ кѫщѫ, на това мѣсто.* 4) Който има слугъı, работници. *Тъı не ми си господарь, та да ми заповѣдашъ да тя слушамъ.* 5) Казвася и на царь. *Царю Господарю* (въ пѣсни-тъı). — *Той си е самъ господарь,* нѣма никой да му заповѣда; **онъ самъ себѣ госпо́динъ.** — *Господарь на думѫ-тѫ си,* сайбия на думѫ-тѫ си, стои на думѫ-тѫ си; **своему́ сло́ву госпо́динъ.** — *Лѣтѣ господарь, зимѣ слуга. Лѣтѣ измикарь, зимѣ господарь. Господарь не ставамъ, а слуга — когато щѫ.*

Го́сподёва моя́чка. Насѣкомо *Chrysomela,* божја бубалка, божја кравица, великденчя, гуролъ, даскалчя, калинка-малинка, кала-бубала, кала-мала, кукумара, литмара, ма-

ра, невѣстица, путмара; **бо́жья коза́вка, бо́жья коро́вка.**

Го́сподёви хамба́ри. Раст. *Cyathus;* ча́шница.

Го́сподёвъ, въ, ва, во, *пр.* отъ **Господь.** Господовъ, Господскъ, Божий.

Господи́ца, им. соб. женско.

Господи́нъ, 1) *с. м.* Господарь.

Станение господине. *Нѣс.*

Проговори кумъ господинъ:
Изведѣте дѣвойкж-тж. *Нѣс.*

2) Им. соб. мжжско.

Госпо́динъ, —дьнь и—день, дина, дне, *пр.* Господскъ, Божий; **Госпо́день.** *Господ-ня-та молитва:* Отче нашъ.

Го́сподовъ, въ, ва, но, *пр.* отъ **Господь.** Господевъ, Господскъ, Божий; **Бо́жій Госпо́день.** *Господова работа,* Божиа работа.

Госпо́дскъ, ска, ско, *пр.* отъ **Господь.** Господовъ, Господевъ, Божий; **Божій.**

Два ангела лѣтяхж
По прѣстолъ Господскъ,
Кыткъ цвѣтіе кытяхж.
Райскъ пѣсни пѣяхж. *Нѣс.*

— *Господскъ праздници,* така ся наричатъ праздници: Рождество, Богоявление, Срѣтение, Прѣображение, Възкрьсение и Възнесение Господни.

Госпо́дскъ, ска, ско, *пр.* Господарскъ; **госпо́дскій, ба́рскій.**

Господине Митре, спромашець,
Ты не бери ганле за това:
Азъ щж сготвж господскж вечерж. *Нѣс.*

Господство́, *с. ср.* Титла, кожто давать на голѣмъ люде, на господаре. *Господство вы, господство му,* ваша милость, негова милость.

Господь, *зв. п.* **Го́споди,** *с. м.* Богъ, който е създалъ свѣта и го дрьжи; **Богъ, Госпо́дь.**—*Да́ ще Господь,* така казвать на просякъ, кога не щжть да му даджть милостыня, и кога нѣкой иска нѣчто, та нѣма; **Богъ пода́стъ.**—*Да даде Господь,* така казвать, когато искать нѣчто да стане; дай Боже; **дай Богъ.** — *Далъ Господь,* отговоръ на пытание за нѣчто има ли, когато има; намираси. — *Далъ ти Господь добрю,* или: *Господь ти добъръ,* казвася за отговоръ на поздравление: добро утро, добъръ день, добъръ вечеръ.

Добъръ ти день, старче-ле!
Господь ти добъръ, войничи! *Нѣс.*

— *Что далъ Господь,* или: *что Богъ далъ,* что си нашло; казвася на канение на падение; **чѣмъ Богъ послáлъ.** — *Ако даде Господь,* сир. щж дамь, ако добыж и азъ. — *Ако рече Господь,* ако ще, ако е рекълъ Богъ, ако е угодно Богу, съ Божиж волиж; **е́сли Бо́гу уго́дно.** — *Господь знае,* Богъ знае, казвася въ непизвѣстность и въ съмнѣние за нѣчто; **Богъ зна́етъ, Богъ вѣсть.** — *Господь да ти е на помощь:* *а*) Благословия за сполукж. *б*) Благословиж за милостыниж. *в*) Така казвать за който не знае какво прави или работа-та му е сбрькана. — *Господь да тя прости,* отговоръ на некание прощкж; **Богъ тебѝ прости́.** — *Господь да ти отвърне,* отъ Бога да найдешь. — *Господь види,* кльнение за увѣрение; **ей Богу, ви́дитъ Богъ.** — *Да пази Господь! да чюва Господь!* да не дава Господь да стане, не дай Боже! **не приведи́ Богъ.**—*Добъръ е Господь,* или: *има Господь,* казвася за утѣшение и за даване надѣждж; Богъ е милостивъ; **Богъ ми́лостивъ, авось.** *Добъръ е Господь и за насъ.*— *Тука е другъ Господь,* така казва дошълъ нѣкой нѣйдѣ, дѣто врѣмя-то, въздухъ-тъ, растения-та, всичко въ естество то е по́друго отъ каквото отдѣто е дошълъ.— *Чюлъ тя Господь,* отговоръ кога нѣкой пожелае нѣкому добро; отъ твои-ты уста въ Богови-ты уши; **тво́е-то бъ́ сло́во, да Бо́гу въ у́ши.** —*Дрьвянъ господь,* казвася на смѣхъ за биение. *На мируйте да не дойде дрьвянъ господь,—Господь дава, нъ въ кошкарж не накарва;* **Бо́гу молѝсь, а самъ не пло́шай.** *На бодливж кравж Господь рога не дава. Господь дава едному всичко, а другому ничто. Что дава, а не зима, Господь е. Далъ Господь медъ, ала далъ и рядъ. Далъ му Господь бой, не далъ му умъ. Когато Господь менѣ, и азъ тебѣ. Господь менѣ съ торбж, а азъ тебѣ съ човалъ. Колкото ты менѣ, толкова и Господь тебѣ. Чиче Господи, дай ми грошь да си купиж черши! Господь знае до колко опашь дава на козж-тж. Да даде Господь да хилядишь! Да даде Господь да ся валчате у медъ и у масло. Да ти даде Господь шареніж овчицж и шарено шиленце. Да даде (да наспори) Господь и подъ прагъ и надъ прагъ. Да даде Господь да не осывнешь. Да тя чюва Господь отъ кіюсе, отъ куцъ и отъ слѣпъ. Да тя пази Господь отъ срьдитъ попъ, отъ сиромахъ хаджиж и отъ грьчкавж свиньж. Отъ Блъгаринъ Грькъ, отъ Цыганинъ Турчинъ и отъ сиромахъ хаджиж да пази Господь. Да тя пази Господь отъ Влахъ погрьченъ и Шопъ потурченъ. Да тя пази Господь отъ конь отзадъ, отъ волъ отпрѣдъ, а отъ калугеръ отвсядъ. Господь забавя, нъ не забравя. Единъ Господь на*

небо-то и единъ царь на земѫ-тѫ. И на присмѣхъ Господь помага. Ако имашъ долень господь, надѣвайся и на горний. Господь зима по́-напрѣдъ ума, па и дома. Когото Господь варди, него пушка не бие. Господь знае и стара баба. И конь може, и азъ могѫ, ала, кога Господь не поможе, ничто не може. Ако мя не ще Господь, дяволъ-тъ рушвтъ дава за мене. Господь никога не може да угоди намъ. Да чюваше Господь гарваны-ты, измирвахѫ магарета-та, или: *да бѣ слушалъ Господь гарги-ты, конети щахѫ да мрѫтъ повячс. Вардися отъ оногова, когото Господь е наказалъ. Дѣто Господь бие съ градъ, и тъ удрай съ камыне. Господь богатъ-тъ свалка, сиромасы-тъ въздига. Който ми зло мысли, Господь да го очисти. Господь не отбира (не прѣбира), а събира. Господь нѣма какво да прави, само кѫсметъ съ кѫсметъ събира. Господь всичко види. Господь види, кой е кривъ и кой е правъ. Господь види, чие масло у кандило гори. Господь не е Арнаутинъ. Господь съ кросно не ходи. Господь сѣе за сиромасы-ты. Да тя поживи Господь.—Да тя поживи Господь отъ бѫдный вечеръ до колядж. Да тя порази Господь! Да тя убие Господь! Да тя убие Господь съ дрьвянъ пищовъ. Да тя изгори Господь. Господь да тя заборави. Да даде Господь да си прѣхапешь езика. Да даде Господь да не осьвнешь.* Клятвы.

Госпо́жинъ-день. Праздникъ Голѣма Св. Богородица, 15 Августа; **Успе́ніе Бо́жіей Ма́тери.**

Госпо́жинъный, нъ, на, но, *пр.* отъ **госпо́жка.**

Госпо́жка, *с. ж.* 1) Титла, която ся дава на калугерки-ты. 2) Така наричатъ начялницѫ-тѫ на женскый монастирь; **настоя́тельница дѣвѝчьяго монастыря́, игу́менія.** 3) Отъ нѣколко врѣмя сѫ подкачили да казвать на жены-ты *госпожка* вм. господарка, както на мѫжие-ты *господинъ* вм. господарь.

Го́стба, *с. ж.* в. **го́зба.**

Го́стіе, *с. ср.* 1) Кога иде нѣкой въ чюждѫ кѫщѫ на надене и пиене, или да навѣди домакыни-ты, ходна; **посѣще́ніе.** *Ходимъ по гостіе.* 2) Гощавка; **пиръ.** *Бермъ си гостіе,* щемъ гощавамы. — *Днесь имамы гостіе,* имамъ праздникъ, та посрѣщамы, имамы честито. — *Берѫ си гостіе: а)* Правѫ гощавкѫ; **дава́ть угоще́ніе.** *б)* Имамъ бѣдѫ, белѫ, разправѫ съ нѣчто; **имѣть возню́ съ кѣмъ или съ чѣмъ.**—*Ще си бере гостіе,* щѫть го бинѫть, ще паде бой. — *За неволѫ съ мѫжа, кога нѣма гостіе. Ще му дойде на гостіе, кога рюди майка му. Выкалъ гостіе, па сѣдилъ да ся пощс. Скоро, снъхо, дай да намь, на гостіе сьмь была. Щѫ тя ударѫ да си берешь гостіе.*

Гости́ѣ, *с. ср.* отъ **гостѫ́.** Гостуване; **гостьба́.**

Го́стенинъ и го́стіанинъ, *с. м.* Гость; **гость, посѣти́тель.**

Го́стенка и го́стіанка, *с. ж.* Жена или мома дошла на гостіе, гостка; **го́стья, посѣти́тельница.**

Го́стка, *с. ж.* Гостенка.

Гостолю́бецъ, бци, *с. м.* Който обычча да му доходять гостіе. гостолюбивъ; **гостепріи́мный человѣ́къ.**

Гостолюби́вый, въ, ва, во, *пр.* Който обычча да му доходять гостіе; **гостепріи́мный.**

Гостолю́біе, *с. м.* Кога нѣкой обычча да му дохождать гостіе; **гостепріи́мство.**

Гостолю́бка, *с. ж.* Гостолюбива жена: **гостепріи́мная.**

Гостува́мъ, *гл. ср.* Гостѫ, намирамся нѣйдѣ на гостіе, на гостбѫ; **гости́ть, пирова́ть, пиршествова́ть.**

Гостува́ніе, *с. ср.* отъ **гостува́мъ.** Гостеніе; **гостьба́, пирова́ніе, пиршествова́ніе.**

Гость, тіе, *с. м.* Който ся намира у нѣкого на гостіе; **гость, посѣти́тель.** *Гость мя выкахѫ, постъ ми задавать. Дойде гость, та развали (разрѣши) постъ. Аче кравай ся пече, по́-добръ гость чюка,* или: *постюла погачча по́-добръ гость гощава. Безъ врѣмя гость отъ Турчинъ по́-лошь. Неканенъ гость като магаря на каслы. Неканенъ гость, готовъ лостъ. Милъ гость на соль и на хлѣбъ. Гость каде чтото найде, а не́ чтото ще. Безуменъ гость домакыня кани. Печь пита два дни* (казалъ домакынь). — *Гость чюка три дни* (отговорилъ гостенинъ-ть).

Гостѫ́, и́шь,—ти́лъ, *гл. ср.* Гостувамъ.

Гостѫ́, и́шь,—ти́лъ, *гл. свр.* отъ **гощава́мъ; угости́ть.** — **тѣ́нъый,** *прич. стр.;* **угощѣ́нный.** — *Гостѣ́ни бѫдѣте,* казвать на гостіе, кога ставать отъ трапезѫ.

Гости́ѣвамъ, *гл. ми-кр.* отъ **гощава́мъ; гѫщивать.**

Гости́ѣваніе, *с. ср.* отъ **гости́ѣвамъ.**

Го́стіанинъ, *с. м.* Гостенинъ, гость. *На невыканъ гостіанинъ мѣсто-то му задѫ врата-та. Сытъ гостіанинъ лесно ся гощава.*

Го́стіанка, *с. ж.* Гостенка.

Готва́чка, *с. ж.* Която готви ядене, кухарица, ахчийка; **куха́рка.**

Готва́чь, *с. м.* Който готви ястие, кухарь, ахчия; **но́варъ.**

Го́твение, *с. ср.* отъ **го́твіж.** Готовение.

Го́твіж, ишь,—ви́лъ, *гл. д.* Готовя: 1) Справямъ нѣчто за да ся намѣри за нѣкакъвъ случай, за нѣкаквж потрѣбж; **гото́вить, приготовля́ть, приноса́ть.** *Кога прасо заврьже, тогась мѣрж готви. Готвимъ си зимнинж.* 2) Правя, сторвамъ, варя ястие; **стря́пать, гото́вить ку́шанье.** *За много готви, за едного постилай. Който готви съ дребны трѣскы, ястие-то му ся умирисва на дымъ.*

Кога излѣзнж ручокъ да готвіж,
Ручокъ да готвіж, доброж вечеріж,
Гобъина пѣе на малко дѣтя. *Пѣс.*

3) Тъкмя, годж, нагодявамъ, гласж, наряждамъ, стягамъ нѣчто; **стро́ить, ла́дить, гото́вить что, справля́ть, снаряжа́ть.** **Го́твіжся,** *гл. възвр.* 1) Справямся, събирамся, тъкмяся; **гото́виться, приготовля́ться, собира́ться, снаряжа́ться** *Готвіжся за пжть,* справямся да пжтувамъ. *Мждрый ся готви отнапрѣдъ за всякога.* 2) *гл. стр.* Бивамъ готвенъ; **гото́виться, стря́наться.** — **Го́твенъый** *прич. стр.*; **стря́нанный.**

Готова́нка, *с. ж.* Което гляда на готово, жена или мома готованъ.

Готова́нъ, новци, *с. м.* Който гляда на готово; казвася за укоръ; харамохлѣбець, харамоядець, нехрѣ; **дармое́дъ.** *Комаганъ готованъ.*

Гото́вение, *с. ср.* отъ **гото́віж.** Готвение.

Гото́вичкъый, — чькъ, чка, чко, и

Гото́вкъый, вка, вко, *пр. смякч.* отъ **гото́вый; гото́венькій.**

Гото́въый, въ, ва, во, *пр.* 1) Справенъый, стъкменъый за да ся намѣри за нѣкакъвъ случай, за нѣкаквж потрѣбж; **гото́вый.** 2) Който ся е справилъ за нѣчто; **гото́вый.** *Готовъ съмь да тръгнж.* 3) Наклоненъ на нѣчто. *Покани го, готовъ да играе. Мре отъ гладъ, а готовъ за сватъ.* 4) Сжщий; **настоя́щій.** *Безъ пары умъ—готова лудость. Безъ пары здравье—готова болесть. Дълга болесть—готова смрьть. Зла суправа—готова тщета. Готовъ на ловъ като пушкж безъ крѣмыкъ. Готовы пары и печенъ хлѣбъ скоро ся изядать. Врящешь ли? влъкъ-тъ е готовъ. Дръжся, слѣпчѣ, тоюга-та е готова. Лесно е на готовы дѣца баща да бждешь. Что си е попово, то си е готово.* — **На готово,** като *нар. Чакамъ на готово,* да ми дойде безъ да ся трудж.

Гото́віж, ишь, — **ви́лъ,** *гл. д.* Готвя.

***Го́фа,** *с. ж.* Кофа, калевра.

Гочь, *с. м.* Тъпанъ, даулъ; **бараба́нъ.**

Гоща́нямь (да гостя́), *гл. д.* 1) Приканвямъ сьмь нѣкого на обѣдь или на вечеря да яде у дома ми; **угоща́ть.** *Да въ гостимъ съ что Господь далъ.* 2) Давамъ нѣкому отъ себе нѣчто да яде, служя, чрпя; **по́дчивать.** *Гости мя съ круши.* — **мся,** *гл. вз. Гощавахмы ся съ пріятели.* — **ванъый,** *прич. стр. Госта гощавай, врага прощавай. Постоялa пита по́добръ гость гощава. Еднжжь да хапнешь, казвать: гостили го. Гости ли кравж-тж съ бой, не ж дой. Сытъ гостянинъ лѣсно ся гощава.*

Гоща́ваніе, *с. ср.* отъ **гоща́вямь.**

Гоща́вка, *с. ж.* Гостба, гозба, гощаване, зиафетъ; **угоще́ніе, пиръ.**

Гоя́ж, я́ишь, я́илъ, *гл. д.* Храня животно да ся накръви, тлъстя; **отка́рмливать.** **Гоя́жся,** *гл. възвр.* Кръвяся, тлъстѣя, дебелѣя; **жирѣть, тучнѣть.** **Гое́нъый,** *пр. стр.*

Гра, гра! *междом.* Подражание на гъний въкъ; га, га, га!

Гра́бямь (гра́бвямь, да гра́бя, гра́бнувямь), *гл. д.* Грабя: 1) Дрипвамъ нѣчто, та го зимамъ; **выхва́тывать.** *Той ми грабя отъ ржцѣ-ты тоюга-тж;* **онъ вы́хватилъ у меня́ изъ рукъ па́лку.** *Грабя ми шапкж-тж отъ главж-тж.* 2) Отвождамъ, откарвамъ, отвличамъ нѣкого, нѣчто насилж, отмычамъ, отнимамъ, открадвамъ; **похища́ть, уводи́ть, увола́кивать.** *Орелъ-ть грабя пиля; я́стребъ похи́тилъ цыплёнка. Влъкъ грабялъ овцж;* **волкъ уволо́къ овцу́.**

Коле и Неда двѣкъы-тъы
На пѣсъка си играли;
Черни Татарс минѫли,
Колја и Недж грабяли. *Пѣс.*

3) Зимамъ нѣчто съ бръзане; **схва́тывать.** *Грабя пушкж-тж, та гы погони;* **схвати́лъ ружьё и погнался за ними.** *Грабя стовнж-тж, та отиде на водж.* 4) Казвася за пещь, за фурня, кога е прѣпалена, та прѣземе хлѣба, припече го и го пригори отгорѣ, а отвжтрѣ го остави клисавъ и варнжтъ. — **мся,** 1) *гл. възвр.* Потяглювамъ изведнжжь да отидя нѣкждѣ, дрипвамся, онвамся *Кждѣ си ся грабялъ така?* 2) *гл. стр.* Грабяся, открадвамся, отнимамся, отмычамся. — **банъый,** *прич. стр.*

Гра́баніе, *с. ср.* отъ **гра́бямь.** Грабене, грабежь.

Граба́чь, *с. ср.* Който граба, грабитель.

Гра́бкямь, *гл. мн-кр.* отъ **гра́бямь** и **гра́бя.**

Грабе́жь, *с. м.* 1) Грабане, грабене. 2) Грабенина.

Гра́бение, *с. ср.* отъ **гра́бя.** Грабане, грабежъ.

Грабени́на, *с. ж.* Грабинина, нѣчто грабено, грабежъ, плѣчка; **добы́ча.**

Граби́камь, *гл. ср* Карамъ конь бързо, припускамь, пропускамь, прѣпускамь; **гнать, запуска́ть ло́шадъ.**

Граби́телка, *с. ж.* Което гляда да грабне, да земе, да усвои чюждо нѣчто, изядница; **граби́тельница.**

Граби́телный, — **лънъ** и — **ленъ, лна, лно,** *пр.* отъ **граби́тель.** Грабителскый; **граби́тельскый.** *Грабително око, влъчешко грѣло — адъ несытъ.*

Граби́телскый, ска, ско, *пр.* Что е на грабитель, что приличя на грабители, грабителный; **граби́тельскый.** — **скъ,** *нар.* Като грабитель; **граби́тельски.**

Граби́телство, *с. ср.* Работа на грабитель; **граби́тельство.**

Граби́тель, *с. м.* Който гляда да грабне, да земе, да усвои чюждо нѣчто; грабачь, изядникъ, адъ несытъ; **граби́тель.**

Гра́бла, *с. ж.* Което граба.

Гра́блё, *с. м.* Който граба.

Граблі́вый, въ, ва, во, *пр.* Който граба; **хи́щный.** *Грабливо око—влъчешко грѣло.*

Грабни́на, *с. ж.* Грабенина.

Гра́бнувамь, *гл. ун.* отъ **гра́бя.**

Гра́бнуване, *с. ср.* отъ **гра́бнувамь.**

Гра́бя, ешь, — **нѫлъ,** *гл. свр.* отъ **гра́бя, гра́бамь.** — **нѫтый,** *прич. стр.*

Гра́бя, ишь, — **би́лъ,** *гл. д.* Грабамь; **гра́бить, похища́ть. Гра́бяся,** *гл. стр.*

Дрьпа ли ся кытка цвѣтие англинка?
Не ся дрьпа кытка цвѣтие англинка.
Граби ли ся малка мома Калинка?
Не ся граби малка мома Калинка. *Пѣс.*

—бенъый, *прич. стр.* Грабанъый.

Грабяшко́мь,
Грабяшкы́мь и
Грабяшкѫ́-тѫ, *нар.* Съ грабене, насилѫ; **нахрапо́къ, нахра́помъ.**

Гра́бямь, *гл. мн-кр.* отъ **гра́бя.**

Гра́бяне, *с. ср.* отъ **гра́бямь.**

Грабо́рика, *с. ж.* Раст. *Lathyrus*; **чи́на.**

Гра́говець, *с. м.* Птица *Coracias*, синя гарга, синековица, синявица, кокаръ гарга, зарзаванка, звѣздовранка, модра чавка, нездрованка; **сивоворо́нка.**

Гра́горъ, *с. м.* Камениива и пѣсъчлива земя, като нанесена отъ рѣкѫ, чакѫлъ.

Граде́жь, *с. м.* 1) Градене сградѫ; **строе́ніе.** 2) заграждане.

Граде́ние, *с. ср.* отъ **градѫ́.**

Граде́ць, *ум. м.* отъ **градъ.** Градчя; **городо́къ.**

Градиво́, *с. ср.* Кересте потрѣбно за нѣкакъвъ градежъ; **строительный матері́алъ.** *Дрьвета за градиво,* кересте.

Гради́на, *с. ж.* Мѣсто заградено за да ся сади нѣчто на него; вортъ, врътъ, бахча, бостанъ; **садъ, огоро́дъ.** *Кытна градина. Като фиданъ въ градинѫ. Дълга е година, кратка е градина. Безъ холумъ глава въ градинѫ расте. Не е въ градинѫ никнѫлъ, а въ корыто падиѫлъ.*

Градина́рка, *с. ж.* 1) Което гляда, ряди, работи градинѫ; **садо́вница.** 2) Жена на градинарь; **жена́ садо́вника, садо́вница, огоро́дница.**

Градина́рскый, ска, ско, *пр.* отъ **градина́рь; садо́вническій, садовничій, огоро́дничій.**

Градина́рство, *с. ср.* Работа, занаятъ на градинарь; **садо́вничество, огоро́дничество.**

Градина́рчя, *ум. ср.* Малъкъ, младъ градинарь.

Градина́рь, *с. м.* Който гляда, ряди, работи градинѫ; **садо́вникъ, огоро́дникъ.** *Паъ зи, Боже, отъ Грькъ потурченъ, отлисиця калугерця и отъ магаря градинарь.*

Гради́ница, *ум. ж.* отъ **гради́на.** Градинка; **са́дикъ.**

Гради́ничка, *ум. ж.* отъ **гради́ница.**

Гради́нка, *ум. ж.* отъ **гради́на.** Малка градина, градиница, градинчя; **са́дикъ.**

Гради́нскый, ска, ско, *пр.* отъ **гради́на.** Что расте въ градинѫ, что ся намира въ градинѫ, что е на градинѫ; **садо́вый, огоро́дный.** *Градинскый бобъ.*

Гради́ничица, *ум. ж.* отъ **гради́нка.**

Гради́нчя, *ум. ср.* отъ **гради́на.** Градинка.

Гради́ще, *с. м.* 1) Мѣсто, дѣто е былъ нѣкога градъ или тврьдѣлъ; **развали́ны го́рода или за́мка, укрѣпле́нія, городи́ще.** 2) Градъ; **го́родъ.** *Изходилъ сьмь много градища.* 3) *ув. м.* Голѣмъ градъ; **городи́ще.**

Градоби́тина и **градоби́тнина,** *с. ж.* и
Градоби́тъ, *с. м.* Нѣчто бито отъ градъ. *Жито градобитъ. Градобитнина-та мори коне-ты, гои свине-ты.*

Гра́домь, *нар.* Като градъ. *Градомь сльзы рони.*

Гра́дскый, ска, ско, *пр.* отъ **градъ; городско́й.** *Личенъ, бриченъ, градскый человѣкъ. Градско облѣкло,* както ся обличать въ градовы-ты. — **скы,** *нар.* Като въ градъ; **погородски.**

Ана ся градскы поклони,
Градскы имъ рѫкѫ полюби. *Пѣс.*

Граду́шка, *с. ж.* 1) Зрьно градъ; **гра́дина,** 2) Градъ; **градъ.** *Тъкъ годинѫ градушка уби лозя-та ны.*

Градýшникъ, *с. м.* Така наричать по села-та четвръткы-ты отъ Великдень до Възнесение, и въ тыя дни селяне-ти не работять по нивя-та за да не вали градъ.

Градýшница, *с. ж.* Една отъ четыре-ты сжботы на мѣсецъ Марта, кожто селяне-ти празднувать за да не вали градъ.

Градýша, *с. ж.* Градъ; **градъ.** *На злж сушж и градушка.*

Грáдчя, *ум. ср.* отъ **градъ.** Малъкъ градъ, градецъ; **городóкъ.**

Градъ, — дове, *с. м.* 1) Много кжщи на едно мѣсто съ много людіе, голѣмо село; **гóродъ.** *Голѣмъ градъ. Малъкъ градъ.* 2) Жители-ти на градъ; **жúтели гóрода.** *Всичкый градъ излѣзе да го посрѣщне;* **весь гóродъ ы́шелъ емý на встрѣчу.** 3) Най-ближний градъ при села-та, кожто сж подъ него; **гóродъ по отношéнію къ селéніямъ, въ óкругѣ егó находя́щимся.** *Ходихмы на градъ да ся сждимъ.* 4) Тврьдыня, тврьдѣлъ; **зáмокъ, крѣпость.**

Градъ градила самовила
Ни на небо, ни на земж. *Нѣс.*

— *Безъ пары на градъ, безъ ничто назадъ. Но-добрѣ въ село чорбаджика, нежели въ градъ кимюрджика. Да ти го кажж като на братъ, та да го чюс (знае) всичкый градъ. Чтото излѣзе отъ тридесять и два зжба напльна тридесять и два града. Кога излѣзлъ изъ града, напсувалъ пашж-тж. Братъ, помогнжтъ отъ братъ, по-силенъ отъ якъ градъ. Гладъ градъ съсыпа.*

Градъ, *с. м.* Зрына ледъ, что валять нѣкога като дъждъ; градушна, градушка; **градъ.** *Вали градъ;* **идётъ градъ.** *Градъ уби лозя-та;* **виногрáдники побúло грáдомъ.** — *Градъ съ опашкы,* голѣмъ градъ. — *Градъ го бие,* работата му е злѣ. — *Градъ да го бие!* клятва. — *Градъ не огладява. Градъ гладъ не правн. Дѣто Господь бие съ градъ, ты удри съ камыне. Градъ бие кожж-тж, и та си пакъ вирн опашкж-тж.. Градъ бие и въ поцвы-ты. Който бѣга отъ дъждъ, на градъ налита. Отдѣто слънце, оттамъ градъ и мълнина.* — Селяне-ти вѣрвать, че който работи въ сжботж прѣзъ мѣсецъ Мартъ и въ деня на Св. Апостолы Вартоломея и Варнавж. 11 Юния, градъ убика нивы-ты му.

Градж, йшь, —дúлъ, *гл. д.* 1) Зидж, зидамь, правж сградж; **строúть, класть.** *Градж кжщж;* **строить домъ.** *Който не е градилъ, да гради, и който не е женилъ, да жени* (така да види каква е глоба). 2) Правж оградж на нѣчто, загражданъ; **городúть, обводúть заборомъ.** *Градж си двора съ плетъ. Градж градинж. Комуто си плетъ градилъ, нему искай да тя напрани.* 3) Правж, врыжж, чинж, тькмыж нѣчто. *Градж сватбж* (у Помаци-ты): *а)* Възписамъ, подписамъ, правж сватбж. *б)* Обрѣзвамы малкы дѣца, врыжимъ обрѣзание. — **Градúся,** *гл. стр.;* **строúться, городúться.** — **дéный,** *прич. стр.*

Граждáнскый, ска, ско, *пр.* Гражданскый. *Риза граданска,* ыстра селска риза, вязана съ прижж различенъ шаръ.

Граждáнецъ и гражданúнъ, *с. м.* Който живѣе въ градъ; **гражданúнъ, горожáнинъ.**

Граждáнка, *с. ж.* Която живѣе въ градъ; **граждáнка, горожáнка.** *Докле граданки свѣщь запали, селанка ся ожени.*

Граждáнскый, ска, ско, *пр.* отъ **граждáнецъ.**

Граждъ, *с. м.* Кошара, ограда за добытькъ или за друго нѣчто; хлѣвъ. — *Кущанъ граждъ* една игра, въ кожто единъ на куцъ кракъ гони другы-ты и, когото настигне, та го ръгне, той изгаря.

Грáйный, грáенъ, грáйна, но, *пр.* Что ся намира на хубаво мѣсто, и има хубавъ веселъ изглядъ, изгледный. *Грайна кжща;* **весёлый домъ съ прекрáснымъ вúдомъ.**

Грáкамь, *гл. мн-кр.* отъ **грáчиж.**

Грáкамь (да грáкиж), *гл. ср.* 1) Въ *мн. ч.* и въ *свр. в.* Спущамыся възъ нѣкого да го обыколимъ да му ся радвамы или да искамы нѣчто. *Дѣца-та, като мя видѣжж, гракижж възъ мене. Гракижли сж за хлѣбъ.* 2) Выкамы възъ нѣкого. *Всичко-то село е гракижло възъ него. Гракижли възъ него, щжть го изиджть.*

Грáкане, *с. ср.* отъ **грáкамь.**

Грáкиж, ешь, — ижлъ, *гл. свр.* отъ **грáкамь.**

Грáкиж, ешь, — ижлъ, *гл. сд-кр.* отъ **грáчиж.**

Грамáда, *с. ж.* 1) Громада, купъ натрупано нѣчто; **грýда, кýча, громáда.** 2) Скалы, зжбери, стѣпы, канары, заряда, спилы по высокы-ты планины; **скáлы, утёсы въ высóкихъ горáхъ.**

Змѣй си Скумрии думаше: . . . .
Ты си мя мене омрази,
Та си мя далечь пропжди
Въвъ това зимно грададіе. *Нѣс*

Грамадáрь, *с. м.* Казвася за прiемѣхъ на зидарь невряденъ, като че ли работа-та му прилича на грамадж.

Грамáдица, *ум. ж.* отъ **грамáда.**

***Граматúкъ,** *с. м.* Гр. 1) Граматикъ, който знае дълбокж книгж, книженикъ, ученъ; **книжникъ, учёный.**

Учися Гергий на книгж,
Хубавж книгж научи.
Станж ми Гергий граматикъ. *Нѣс.*

2) Писець, назадника у нѣкого, на нѣкоѣ работѫ; писéцъ, пѝсарь.

Граматѝчя, *ум. ср.* отъ **граматѝкъ**. Малькъ, младъ граматикъ.

Граматѝкъ, *с. м.* Граматикъ въ 1-то знаменование.

Грамýда, *с. ж.* Крѣлъ отъ нѣчто, груда хринетъ, тонка, топачь; **глѝба**. *Сирене на грамуди.*

На рѫкѫ му лѣгнѫ
Като на грамудѫ. *Пѣс.*

Грамýдистый, стъ, ста, сто, *пр.* Что е на грамуды, что има много грамуды, грудливый; **глѝбистый**. *Грамудиста нива.*

Грамýдка, *ум. ж.* отъ **грамýда**; **глѝбка**.

Гранéние, *с. ср.* отъ **гранѝ**.

Гранѝвичкый, —чькъ, чка, чко, и

Гранѝвкый, вка, вко, *пр. смякч.* отъ **гранѝвый**.

Гранѝвый, въ, ва, во, *пр.* Жлътый, что бие на червено; **оранжевый, жаркóй (о цвѣтѣ)**.

Гранѝвый, въ, ва, во, *пр.* Грапасалый, что грани, бражди на вкусъ (за масла-та, за соленѫ рыбѫ и др.); **гóрькый, прогóрькый. промóзгый.**

Гранѝлка, *с. ж.* 1) Граница боя. 2) Гранило. грань.

Гранѝло, *с. ср.* Нѣчто много жлъто, много граниво; грань.

Гранѝло, *с. ср.* Нѣчто много граниво, грапасало. много грани.

Грáница, *с. ж.* Крайнина, кранще, межда, прѣдѣлъ, слогъ, отаръ, сѫмѫръ; **гранѝца, мéжа, предѣлъ, рубéжъ.**

Гранѝца, *с. ж.* Дрво горунъ, дѫбъ, горнякъ, дѫбика; **дубъ.**

Гранѝчёвый, въ, ва, во, *пр.* отъ **гранѝца**. Горунёвый, горичёвый, дѫбовый; **дубóвый.**

Щѫтъ тя, драгынко. обѣсять
Срѣдъ село, срѣдъ Пбричево,
На дрьво на граничево. *Пѣс.*

Грáнка, *с. ж.* 1) Притка, пардина, вѣйка, харайка, прѫтъ за да ся вие по него фасулъ или друго растение, кога расте. 2) Вѣйка, клончя, вѣтка на дрьво; **вѣтка, вѣтвь.** *Шюпливы-ты яблькы самы-си падать отъ гранкы-ты.* 3) Гайтанъ, бикмя, пряжда навита на главы като шестаци; грань.

Грановѝтый, тъ, та, то, *пр.* За дрьво, что има много гранкы, клоне, стьбла, клонистый, столоватый, столовитый, стьблистый; **стеблáстый.**

Овдѣ дрьво столовито,
Столовито, грановито,
Гранкы му сѫ до небеси. *Пѣс.*

Грáнта, *с. об.* Голѣмъ, надьръ човѣкъ, кранта.

Грáнчя, *ум. ср.* отъ **грáнка** въ 2-то знаменование. Клончя; **вѣточка.**

Гранъ, нове, *с. м.* Лица-та на нѣчто, одѣлено отъ разны страны, както сѫ кристали-ти и безцѣнни-ти камыне; **грань.**

Грань, *с. ж.* Гранка въ 3-то знаменование. *Една грань влъняна пряжда*, единъ келенъ.

Грань, *с. ж.* Много жлъто граниво, гранило, гранилка. *Жлъто като грань.*

Гранѝ, йшь, — нѝлъ, *гл. ср.* За масло и мазны нѣчта: брьждѫ на вкусъ, держ, закачамъ грло-то; **быть гóрькымъ на вкусъ (о и жѝрныхъ веществáхъ).** *Масло-то, сланина-та, рыба-та* (солена) *грани.*

Гранáсамь, *гл. свр.* отъ **гранáсвамь**. Да ся вграня, да ся вóрьждѫ, да ся вграпасамь; **огóрькнуть, перегóрькнуть, прогóрькнуть.** *Грапасалый.* вграненый; **перегóрькый, прогóрькый, огóрькый.**

Гранáсвамь и гранáсувамь (да гранáсамь), *гл. ср.* За масло, тлъсто нѣчто, соленѫ рыбѫ: начинамь да граня, да брьждѫ, вграпавамся, вграпасвамся, вóрьждавамся; **гóрькнуть, мóзгнуть.** *Грапасало нѣчто пожлътѣва.*

Гранáсване и гранáсуване, *с. ср.* отъ **гранáсвамь**.

Грáна, *с. ж.* 1) Неравности по нѣчто; **шѐрохъ, шерóшина.** 2) Дупчица на лице-то или на снагѫ-тѫ отъ шаркѫ, отъ съпаницѫ; **рябѝна, рябѝнка.**

Гранавинá, *с. ж.* Кога нѣчто е гранаво, кога има граны; **шерóховатость, шѐрохъ.**

Грáнавичкый, —чькъ, чка, чко, и

Грáнавкый, вка, вко, *пр. смякч.* отъ **грáнавый**.

Грáнавый, въ, ва, во, *пр.* 1) Что има граны, неравнѝый, чкорлавый. шкорлавый; **шероховатый.** 2) За човѣкъ: който има по лице-то си граны отъ шаркѫ, отъ съпаницѫ, съпаничлавый, брождавый, малѝгавый, марулавый; **рябóй, порябѣлый.**

Грáпица, *ум. ж.* отъ **грáна**.

Грáсла, *с. ж.* Мангалъ отъ прьсть; **глѝняная жарóвня.**

Граха́лка, *с. ж.* Слеза на жилѫ, жлегосана жила.

Граха́лчица, *ум. ж.* отъ **граха́лка**.

Грахóлъ, *с. м.* 1) Зрьна черны като грахъ въ жито; грахоръ, глушина. 2) Дребенъ градъ, сугрaшица, сугружица, сушець, фурда. *Вали грахолъ.*

Грахóръ, *с. м.* Грахолъ въ 1-то знаменование.

Грáхчя, *ум. ср.* отъ **грахъ**. Зрьно грахъ; **горóшина.**

Грахъ, *с. м.* Раст. *Pisum* и неговый плодъ на зрьна, конто ся надѫть; **горóхъ.** *Страхъ брани грахъ. Замазалъ дупкы-ты* съ

грахъ. — *Кривъ грахъ,* раст. *Vicia Cracca,* оровъ, ровъ, борчакъ; **вѝка, воробьѝный горо́хъ, кормово́й горо́шекъ, журавлѝнъ горо́хъ.** — *Дрѣвенъ грахъ,* раст. *Phaseolus multiflorus,* костурлачя; **шпа́нскіе бобы́, многоцвѣтная фасо́ль.**

Гра́чение, *с. ср.* отъ **гра́чѫ.** Гракане; **ка́рканіе.**

Гра́чѫ, нешь, — **чѝлъ,** *гл. ср.* 1) За врани, за гарванъ: въкамъ гра, гра! **гра́кать, ка́ркать.** *Гарвани-ты грачятъ, ще ся промѣни врѣмя-то.*

На дрьво гарванъ грачаше,
Като грачаше, думаше. *Нѣс.*

Грачи като гарванъ. Грачи като щркъ. Грачи като Гркъ надъ змиѫ. Гарванъ-тъ напразно не грачи. Кога гарванъ грачи, славѣй бѣга и плаче. 2) Казвася за това, что изгласава дѣтя прѣди да проговори.

Пусто остало отъ злато дѣтя,
Отъ злато дѣтя, отъ сребро люлка,
Кога не грачи, кога не плаче,
Азъ да го бавѫ и да го гадѫ. *Пѣс.*

Граше́ць, *ум. м.* отъ **грахъ.** Малко грахъ; **горо́шекъ.**

Греба́лка, *с. ж.* Гребулка, съ чтото ся гребе нѣчто.

Греба́ло, *с. ср.* Съ което ся загриба нѣчто.

Греба́чка, *с. ж.* Което гребе.

Греба́чь, *с. м.* 1) Който гребе. 2) Щипци за хващане огънь съ тѣхъ, дилавъ, дилавъ, машна; **щипцы́.**

Гребена́рка, *с. ж.* Жена на гребенарь.

Гребена́рь, *с. м.* Който прави, който продава гребенъ; **гребенщи́къ, гребёночникъ.**

Гребе́ние, *с. ср.* отъ **гребѫ́.**

Гребене́ць и гребенѝць, нщи́, *с. м.* 1) Справа съ зѫбъ за влачение влънѫ, гребенъ, дѫракъ; **гребёнка.** 2) Гребенъ на птицѫ.

Гре́бенчя, *ум. ср.* отъ **гре́бенъ; гребешо́къ.**

Извади чясто гребенчя,
Русѫ си косѫ разчеса. *Нѣс.*

Гре́бенъ, *с. м.* 1) Орѫдие, съ което ся чеше, рѣши коса; чешьлъ; **гре́бень, гребёнка.** *Който си има брадѫ, той си има (той си тръси) и гребенъ. Покачися мой чоперко на моѫ-тѫ рунтавицѫ.* Гат. — Гребенъ. 2) Брьдо за тъкание, зѫбци; **бёрдо, гре́бень у ткаче́й.** 3) Било, дѣлъ, прѣвалъ на планинѫ, на рътъ, зѫберакъ. 4) На главѫ-тѫ на нѣкои птици мясиста червена длъга врьга; гребенецъ, креска; **гре́бень у пти́цы.** 5) Гребенецъ въ 1-то знаменование.—*Пѣтлѣвъ гребенъ,* едно растение.

Гребенѝць, *с. м.* в. **гребене́ць.**

Гребло́, *с. ср.* 1) Справа, съ комѫто гребѫтъ сѣно, гребула; **гра́бли.** 2) Лопата на врапицѫ, на канкъ, весло; **весло́.**

Гребу́лка, *с. ж.* Гребалка.

Гребу́ла, *с. ж.* Гребло; **гра́бли.**

Гребъ, *с. м.* Колкото може да ся гребне, да ся загребе съ единъ ржкѫ, шьпа. *Дай ми единъ гребъ брашно.*

Гребьлцѐ, *ум. ср.* отъ **гребло́.**

Гребѫ́, ёшь, — **бохъ, блъ,** *гл. д.* 1) Загрибамь нѣчто съ рѫцѣ, съ лопатѫ или съ какво да е; **грести́, грести, загреба́ть.** 2) Чрьпѫ, черпѫ, наливамь, вадѫ водѫ; **черпа́ть.**

Врьвѣхѫ момъ, врьвѣхѫ женъ.
Та си гребохѫ водѫ студенѫ. *Нѣс.*

3) Стръжѫ, омитамь нѣчто частне изъ сѫдъ. *Нещанъ кашѫ не щаше, а повече грѣня-то гребаше.* **Гребѫ́ся,** *гл. стр.* — **бе́нный,** *прич. стр.*

Гредá, *с. ж.* в. **грядá.**

Гредъ, *с. м.* (Грядъ) Малъкъ проточенъ рътъ, гряда; **грядá.**

Грежде́лъ, *с. м.* Дрьвяна закличалка на врата.

Грежь, *с. м.* Сѫкълъ на дрьво или на дъскѫ, глуждъ, глужь, глѣзенъ, глюждъ, грѣздѣй, розъ, сгрежь, сѫкъ, чворъ, чкъръ, чекоръ, чепоръ, ченъ, члѣнъ, будакъ; **су́къ.**

Гре́здие, *с. м. мн.* 1) Ржчка на нѣчто като на водяницѫ за мление кафе; **рукоя́тка.** 2) На брави, на кофаръ: закачкы-ты въ тѣхъ, които гы дрьжятъ заключены, **язы́къ; язы́чёкъ у замка́.**

Гре́зденіе, *с. ср.* отъ **гре́здѫ.** Драскане.

Гре́здъ, дове, и

Гре́здѣй, *с. м.* 1) Ченъ на бъчвѫ, гвоздъ, чепка, крьновъ; **гвоздь.** 2) Цѣвунъ, канела на бъчвѫ, на кацѫ; **кранъ.** 3) Грежь.

Гре́здѫ, нешь, — **дѝлъ,** *гл. ср.* Драскамь по нѣчто така, каквото да ставать рѣзкы на него.

Грендá, *с. ж.* в. **грядá.**

Грендѫ́, ёшь, *гл. ср.* в. **грядѫ́.**

Грехъ, *с. м.* Една шестнадесята часть отъ лакъть; **вершо́къ.**

Грениха, *с. ж.* Единъ видъ жито.

Гри́ба, *с. ж.* 1) Гребло за гребене и равнение земѫ-тѫ въ градинѫ. 2) Грибъ.

Грибъ, *с. м.* Голѣма мрѣжа за ловене рыбѫ; влакъ, гриба, неводъ; **не́водъ.**

Гри́ва, *с. ж.* Длъгы-ти косми на шиѫ-тѫ на конь и на другы животны; **гри́ва.** *Не ся удрьжа за опашкѫ-тѫ, като му си пустнѫлъ гривѫ-тѫ;* **не держа́лся за гри́ву, за хвостъ не удержишься.**

Гри́вечь, *с. м.* Птица *Columba palumbas,* единъ видъ гълѫбь съ бѣло на шиѫ-тѫ, гривякъ, голдунъ; **вятю́тинъ, вя́хирь.**

Гри́вистый, стъ, ста, сто, *пр.* Что има голѣмѫ гѫстѫ грива; **гри́вестый.**

Гри́вица, *ум. ж.* отъ **гри́ва; гри́вка.**

Гривя́ца, *с. ж.* Криво перо на опашкѫ-тѫ на патуръ; витица, кривица, тръгица; **вихо́ръ ку́дерь у птицъ.**

Гри́вичка, *ум. ж.* отъ **гри́вица.**

Гри́вичкый, — **чькъ, чка, чко,** *пр. смякч.* отъ **гри́вый**

Гри́вна, *с. ж.* 1) Накытъ отъ стькло, сребро или злато, който ся носи на рѫцѣ-ты; белезникъ, врахалъ, енгеше; **заня́стье, зарука́вье, брасле́тъ.** *Виты гривны.*

За брата си давамь
Моя зеленъ вѣнець,
За либя си давамь
Мои виты гривны. *Пѣс.*

Приличать ли виты гривны на шюгавы рѫцѣ? 2) На рѫкѫ ставъ-тъ, что съединява сѫщѫ-тѫ рѫкѫ съ совалкѫ-тѫ, на него ся носять гривны ты; **заня́стье.** 3) Желѣзенъ обрѫчь на главинѫ.

Гри́вница, *ум. ж.* отъ **гри́вна.**

Гри́вничка, *ум. ж.* отъ **гри́вница.**

Гривзи́на, *с. ж.* Минералъ лимонитъ; **о́кись желѣза.**

Гривоо́кый, къ, ка, ко, *пр.* Който има гривы очи, сивы шяренъ.

Гривоса́мь, *гл. свр.* отъ **гривоса́мь.** — **са́ный,** *прич. стр.*

Гривоса́мь и гривоса́увамь (да гривоса́мь), *гл. д.* Долний край на стѣнѫ лѣпѫ съ глинѫ другъ шяръ, или бонадисвамь съ боѭ другъ шяръ; **кайми́ть, окаймля́ть.**

Гривоса́ване и гривоса́уване, *с. ср.* отъ **гривоса́мь.**

Гри́вый, въ, ва, во, *пр.* За очи: сивый-шяренъ.

Гри́вякъ, *с. м.* Птица гривечь.

Грижь, *с. м.* Женска дрѣха, сукманъ.

Гричастый, стъ, ста, сто, *пр.* Живи́-чявый, кръпчявый; **золоту́шный, свину́шный.**

Гри́шка, *с. ж.* Горна антерия дълга колкото сукманъ, носять ѭ само момы въ Широкѫ Лѫкѫ.

Гроба́рь, *с. м.* 1) Който прави, копае гробовы; **моги́льникъ, могилокопа́тель, могиля́къ.**

И си найде два гробарѭ.
Гробаре ми гробъ правяхѫ. *Пѣс.*

2) Птица *Corvus cornix,* вранъ, гавранъ, гавринъ, гарванинъ, гарванъ, галунъ, гробникъ, гробъ, кроконъ, крькавець, мрьшяръ; **воронъ, вранъ, га́йворонъ.**

Гро́бець, *ум. м.* Малькъ гробь, гробчя; **моги́лка.**

Гро́бище, *с. ср.* 1) Мѣсто, дѣто погребавать умрѣлы-ты; употрѣбявася повече въ *мн. ч.*; **кладби́ще.** 2) Гробъ; **моги́ла.** *Чифте хаджиа по гробища-та ходи,* сир. два пѫти ходене на хаджелѫкъ осиромашява. *Комуто е добра жена-та, не му трѣбва да ходи въ черковѫ, а комуто е лошя, не му трѣбва да плаче на гробища.*

Гробни́къ, *с. м.* 1) Вампыръ, вампыринъ, буганецъ, буганинъ, вълколакъ, врькола́къ, ленырь, плътеникъ, плътникъ, устрѣлъ; **вампи́ръ, упы́рь, вовкула́къ, вѣдьма́къ, о́боротень, кровосо́съ.** 2) Който е много остарѣлъ или е много боленъ, та мирише на гробъ, гробенъ човѣкъ. 3) Птица гробарь.

Гробинна, *с. ж.* Гробъ, гробница.

Гро́бни́ца *с. ж.* 1) Мѣсто при црькваѫ, дѣто дрьжять кости-ты отъ умрѣлы-ты, слѣдъ като гы изкопаять отъ гроба; **костилни́ца; ко́стникъ.** 2) Гробъ, гробница.

Гробничи́арь, *с. м.* Птица *Saxicola oenanthe,* бѣлогѫска, бѣлотръпка; **ка́менка.**

Гро́бный, — бьнъ и — бенъ, бна, бно, *пр.* отъ **гробъ.** Что е за гробъ. *Той е вяче гробенъ човѣкъ,* много е ослабнѫлъ, много е остарѣлъ, гляда на умиране.

Гро́бовый, въ, ва, во, *пр.* отъ **гробъ; гробово́й.** *Гробовъ камыкъ;* **гробни́ца.**

Гробу́шна, *с. ж.* Стара жена, когато е погляднѫла вяче въ гроба.

Гро́бчя, *ум. ср.* отъ **гробъ.** Гробець; **моги́лка.**

Гробъ, бове и бища, *с. м.* Мѣсто, дѣто е погребенъ мрьтвець; гробище, гробница, гробница; **гробъ, моги́ла.** — *До гроба,* до смрьть. *Щѫ го помнѫ до гроба;* **бу́ду по́мнить до гро́ба, по гробъ.** — *Погледнѫлъ е въ гроба, съ единый кракъ е въ гробъ, мирише на гробъ,* наближилъ да мре; **въ гробъ глядѣть.** *Дошълъ гробу на врата и пакъ отъ лоше не ся оставя.* — *Щѫ го занесѫ въ гроба, щѫ го помнѫ, щѫ го тыкъ докле умрѫ.* — *Копаѫ нѣкому гробъ,* глядамь да го съсынѫ, да го довръшѫ. *Отрѣдъ гладi и маже, отзадъ гробъ копае;* **спереди́ люби́лъ бы, а сза́ди уби́лъ бы.** — *Всякому свой гробъ. Мрьтвець безъ гробъ не быва. Робу всякога, гробу никога. Плакалъ на чюждый гробъ, та му изтекли очи-ты. Не плачи на чюжди гробища да не останешь безъ очи,* или: *който плаче на чюжды гробища, безъ очи остана. Мльчанѫ-то гробъ копае. Грьбавыка ще оправи гробъ-тъ, а губатыка сопа-та. Да си напльни джоба, напльни си гроба. Близо до царка пълень ти джобъ, близо при царка пълень ти гробъ. Ка-*

то слѣпъ конь изъ гробница. Не щжть му турнать парѣ-тъ въ гроба. Ще дойде, когато и баща ми изъ гроба. Ще поумнѣе, кога му закука кукувица на гроба. Ще прокопса, когато му израсте на гроба трѣва. На лєхусж женж една-та нога е у гробъ, а друга-та на дворъ. Съ шило гробъ му копас. Гробъ да не найде. Гробъ да не стори. Който ми стори, гробъ да не стори. Да му ся провали гробъ-тъ. Да му ся прохендекоса гробъ-тъ като на Циганинъ! Да ти посадять на гроба цвѣтие (да умрешъ младъ)! *Да си заплачешъ на гроба! Да ти изгрѣе мѣсячина на гроба! Да ти израсте трѣва на гроба! Фитилъ на гроба да му ся не найде! Свиня гроба да му изрыжть!* Клитвъ.

Гробъ, *с. м.* Птица гробарь.

Гроза́, *с. ж.* Грозно. *Идє ми гроза,* сѣди ми, види ми ся грозно.

Гро́за, им. соб. женско.

Гроздя́къ, *с. м.* Гроздъ, кычюръ, чепка, салкжмъ грозде; **гроздъ.**

Гроздя́на, им. соб. женско. **Гроздя́нка,** ум.

Гроздя́нъ, им. соб. мжжко.

Гроздя́рка, *с. ж.* 1) Която продава грозде. 2) Която обыча грозде. 3) Птица *Muscicapa*, желва, жлътурка, профирка, саржаса, чиченѣё; **винопя́годникъ.**

Гроздя́рь, *с. м.* 1) Който продава грозде. 2) Който обычя грозде; **виногра́дникъ.**

Гро́здие, *с. ср.* 1) Плодъ отъ лозж, гроздъ; **виногра́дныя я́годы, виногра́дъ.** 2) Плодъ на зрънца отъ нѣкакво растение. *Гроздє отъ бжзъ. — Влѣзлъ въ лозе, та му не аресва гроздє-то. Кисело е гроздє-то. Дѣто мотыка не обхажда, гроздє ся не ражда. Който не пази лозе-то си, не яде гроздє. На трънь гроздє трьси. Отъ ракытж гроздє не быва. Роди ще и нашя-та врѣба гроздє. Дивъ глогъ питомно гроздє не дава.—Отчево гроздє,* плодъ отъ единъ планински храстъ *Ribes grossularia;* **крыжо́вникъ.** —*Кукувичино гроздє,* раст. горчивка въ 1-то знаменование. — *Кучешко* и *куче гроздє,* раст. *Solanum niger* и *Solanum dulcamara*, черно и червено, зрънищець, развалинча, развалепка, разводинча; **пёсій гроздъ нсйнка, по́слень, наслёнъ, послёнокъ, золоту́ха, запля́са, сорочьи я́годы.**

Гроздие-бране, *с. ср.* Гроздоберъ.

Гроздени́ца, *с. ж.* Грозде трушна; **мочёный виногра́дъ.**

Гро́здице, *ум. ср.* отъ **гро́здие.**

Гроздобе́ръ, *с. м.* Врѣмя-то, когато ся бере грозде-то; винобера, грозде-бране; **врѣмя убо́рки, собира́нія виногра́да.** *Бѣрє като гроздоберъ.*

Гроздъ, *дове, с. м.* 1) Гроздакъ, кычюръ, чепка, салкжмъ грозде; **гроздъ, кисть, грезнъ.** 2) Грозде; **виногра́дъ.**

Гро́зё, им. соб. мжжко. *Брада Гроза не плаши.*

Грозе́ние, *с. ср.* отъ **грозя́.**

Грозни́къ, *с. м.* Грозенъ человѣкъ; **дурня́шъ.** *И тоа грозникъ ся хванжлъ на хорото. — Бабо, ами чє той е твой-тъ слнъ. — Охъ, какво му прилича грѣбица-та!*

Грозни́ца, *с. ж.* 1) Грозна жена, грозна мома; **дурня́шка.** 2) Болесть треска; **лихора́дка.**

Гро́зничкый, — чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **гро́зный.**

Грозни́чавый, въ, ва, во, *пр.* Който е боленъ отъ грозницж, трескавый.

Гро́зный, — зьнъ и **— зенъ, зна, зно,** *пр.* 1) Нехубавый, грубый, гръдый; **некраси́вый, дурно́й, безобра́зный, непри, го́жій.** *Грозенъ мжжь, грозна жена. Грозна булка домъ бере, а хубава сборъ бере.* 2) Неприличный, недобрый, безнжтный; **га́дкій, неприго́жій.** *Грозны работы, грозны думы.* 3) Страшный; **гро́зный.**

Не были грозни авджии,
Нъ были млади войници. *Пѣс.*

— зно, *нар.*

Грозне́ние, *с. ср.* отъ **грозне́ж.**

Грозне́ж, ешь, — не́лъ, *гл. ср.* Ставамъ грозенъ, вгрозявамся, погрознѣвамъ; **дурне́ть.**

Гро́зость,

Грозота́ и

Грозоти́на, *с. ж.* отъ **гро́зный.** Кога е нѣчто нехубаво, грозно, груботина; **физическій недоста́токъ, безобра́зіе.** *Грозота не е срамота. Всякой има грозотж, комуто ся види, нему ся смѣжть.*

Грозя́, *йшь, — зи́лъ,* гл. *д.* 1) Правж нѣчто да ся види грозно, загрозявамъ, огрозявамъ, ружж, грубж, вгрозявамъ; **безобра́зить, обезобра́живать.** *Дрѣха-та го грози. Врѣмя человѣка краси, врѣмя человѣка грози.* 2) Ненавидж, не обычямъ, мразж; **ненави́дѣть. Грозя́ся,** *гл. възвр.* и *стр.* Вгрозявамся, ружжся, грубжся, грознѣж; **обезобра́живаться.** — **зе́нный,** *прич. стр.*

Грома́да, *с. ж.* Грамада; **грома́да.**

Зазорися ясна зора
Въ ливадіе-то, въ громадіе-то;
Не е было ясна зора,
Нъ е было еуръ елена. *Пѣс.*

Грома́дница, *с. ж.* Змиа, что живѣе въ громадіе-то. *Змиа громадница*

Гро́морнтый, — рьнъ и **— ренъ, рна, рно,**

пр. Голѣмъ́ый на об'емъ и мжчи́ый за товарене; гламатурџи́ый; **гро́моздкі́й.**

Гро́мъ, *с. м.* и. **гръмъ.**

Гро́ие, *с. ср.* Пашиъ отъ пари турижть на коцака; посить го само невѣстъ.

Гро́хамь, в. **гръ́хамь.**

Грохота́, *с. ж.* Сыпѣ́й отъ падръ камые.

Грохотли́вый, въ, ва, во, *пр.* Что грохоти. *Камые грохотливо.* — **во,** *нар.* Съ высокъ гласъ, якж-тж; **гро́мко.** *Грохотливо ся смѣжть.*

Гро́хотъ, *с. м. Слава-та, облъка-та сж цвижлъ грохотъ,* спр. тврьдѣ много, угрѣхижлъ сж съ цвѣтъ.

Грохо́тѣие, *с. ср.* отъ **грохотѣ́ти** и **грохо́тж.**

Грохотѣ́ти, грохо́тж, ишь, — **тѣ́лъ,** *гл. ср.* Като сж люлѣ́ж, друсамъ или тръкамъ и удрямъ о нѣчто издавамъ гласъ, шюмъ, дрънкамъ, дрънчж.

Кога бѫде въ цркважъ на вѣнчание,
На тебе кать пера треперети,
На мене кать петли грохотѣти . . . .
Кога было въ цркважъ на вѣнчание,
На неж сж періе треперели,
На него сж петли грохотѣли. *Пѣс.*

Гро́шецъ, грошёвци, *ум. м.* и **Гро́шчя,** *ум. ср.* отъ **грошь.**

***Грошь, шёве,** *с. м. Т.* Единица за броене паръ въ Турско; **левъ, піа́стръ (единица моне́ты у Ту́рокъ).** *Бѣли грошёве, жлъты жлътици.* — *Кара-грошь,* талиръ; **та́леръ.** — *Червенъ грошь,* калпавъ грошь; **фальши́вая моне́та.** *Нѣмамь нито червенъ грошь.* — *Зе си грошиа,* махижся, отиде си, зе си двѣ-тъ паръ. — *Отъ тыквж му грошь-тъ,* или: *тыквянъ му грошь-тъ,* слаба му е работа-та. — *Прѣзъ купъ за грошь,* какъ да е, като да си е; **черезъ пень коло́ду валйть.** — *Не́ грошь, а четиредесять парь,* не въ тыквъ, а въ кратунъ, не така, ами тжй, все едно, еднакво. — *Парица-та грошь ражда. Който не пази парж-тж, не ще види и грошиа. Кога нѣма грошевъ, то и парж-тж стискашь. Дай ми парж, ни́ ти грошь. Който има пять грошиа, знае шесть думъ. Не ли си безъ грошь, врядъ щешь си лошь. И грошь азъ и лошь азъ. За грошь задъ кошь. Отъ прьдиа грошь и той лошь. Грошь-тъ станжлъ на золж. Продалъ за грошь, зелъ золж-тж. До грошь не дошлъ, че до золж ли? Двѣ золотъ цѣлъ грошь. На тжпана Мара грошь дала, за булкж-тж крьстъ нѣмала. Остави го да си развали и той калпавый грошь. Рытамь торбж съ грошевъ, на Стамболъ сж съ кошевъ.*

Грошя́, *ум. ср.* отъ **грошь.** Малка пара, что врьви грошь, всяка сребрна малка пара. *Баба ми даде гротя. Изпилъ си и отъ бъдиый вечеръ гротя-то.* или: *остало му само отъ бъдиый вечеръ грошя-то.* всичко изпилъ, всичко изпродалъ, та го изпилъ.

Гръ́бение, *с. ср.* отъ **гръ́біж.**

Гръ́бичкый, — **чькъ, чка, чко,** *пр. смякч.* отъ **гръ́бый.**

Грубота́ и **Груботи́на,** *с. ж.* Грозость, грозота, грозотина: **безобра́зіе.** *Хубавина пазарь събира, а груботина кжщж врьти.*

Гръ́бый, бъ, ба, бо, *пр.* 1) Грозпый, грьдый; **нехоро́шій, некраси́вый, безобра́зный.** 2) Дебелый: **гръ́бый.** — **бо,** *нар.*

Гръ́біж, ишь, — **би́лъ,** *гл. д.* Грозж, загрозявамъ, правж да стане грозно; **безобра́зить. Гръ́біжся,** *гл. възвр.* и *стр.* Грозжся. — **бенъый,** *прич. стр.* Грозепъый.

Мълчи ми, мълчи, мълчи дѣвойко!
Немой разсыпва црьпы-тъи очи.
Немой си груби бѣло-то лице! *Пѣс.*

Гръ́да, *с. ж.* Грамуда, топка, буца, топачь отъ нѣчто; **гли́ба, комъ.** *Груда снѣговита. Груда сърене,* цѣдилка сърене.

Гръ́да, им. соб. женско.

Гръ́дка, *ум. ж.* отъ **гръ́да.** Грумикъ, гручка, грамудка, грамудица, грьвала, бучка, кжсчя, парчя отъ нѣчто, отъ сърене, отъ шекеръ и проч.; **гли́бка, комо́къ.**

Гръ́дливый, въ, ва во, *пр.* Что има грудъ, топкъ, грамудистый; **гли́бистый.** *На грудливж нивж изникижла трѣва, на трквж-тж двадесять брата.* Гат. — Класъ.

Гръ́дчя, *ум. ср.* отъ **гръ́да.** Грудка.

Грудъ, им. соб. мжжко.

Гръ́кам (да гръ́киж), *гл. ср.* Каквася за свиньж: грухамь, грохамь, грухтж; **хрю́кать (о свиньѣ).**

Гръ́каие, *с. ср.* отъ **гръ́кам.** Грухание, гроханіе, грухтѣие; **хрю́канье.**

Гръ́кпувам, *гл. уч.* отъ **гръ́киж.**

Гръ́киж, еш, — **иждъ.** *гл. сд-кр.* отъ **гръ́кам; хрю́кпуть.**

Гръ́микъ, *с. м.* в. **гръ́дка.**

Гръ́нец, *с. м.* Една рыба въ Охридско езеро.

***Групъ,** *с. м. Фр.* Врьзопъ паръ запечатанъ, за да ся изпрати нѣкждѣ; **мѣшо́къ де́негъ.**

Гръ́хамь, *гл. д.* 1) Врьшъ жито съ чюкание, оронвамъ зрыа отъ кочапа имъ. *Гръхамы кукурузъ.* 2) Нмь. *Свиня-ты гръхать кукурузъ.*

Гръ́хамь (да гръ́хиж), *гл. ср.* 1) За свиньж: грохамь, грукамь, грухкамь, грухтж; **хрю́кать.** 2) Гракамь, въкамь възъ нѣкого.

Гръ́ханіе, *с. ср.* отъ **гръ́хамь** — врьшъ, роиъ, нмь.

Гру́ханіе, *с. ср.* Грохание, грукание, грухтѣ-ние свинско; **хрю́канье.**

Гру́хвамъ и гру́хувамъ (да гру́хнѫ), *гл. ср.* 1) Разнизвамся да падна, да ся сгрухамъ; **приходи́ть въ разруше́ніе, распада́ться, разсыпа́ться.** *Кѫща-та е грухнѫла,* гледа на падание. *Да ти грухнѫть кокали-ти!* клятва. 2) Отъ старость или отъ болнавость изпадамъ, ослабвамъ, изнемощавамъ, сгрухвамся; **дряхлѣ́ть, дря́хнуть, слабѣ́ть.** *Грухнѫлъ е отъ старость.* — **мся,** *гл. възвр.* Сруналамся, падамъ; **ру́хнуть, гро́хнуться.**

Гру́хваніе и гру́хуваніе, *с. ср.* отъ **гру́хвамъ.**

Гру́хкамъ (да гру́хнѫ), *гл. ср.* Грухамъ, грухтѫ; **хрю́кать.**

Гру́ханіе, *с. ср.* отъ **гру́хкамъ; хрю́канье.**

Гру́хнувамъ, *гл. уч.* отъ **гру́хнѫ.**

Гру́хнѫ, е́шь, — нѫ́лъ, *гл. сд-кр.* отъ **гру́хамъ и гру́хкамъ; хрю́кнуть.**

Гру́хнѫ, е́шь, — нѫ́лъ, *гл. свр.* отъ **гру́хнамъ.** Да ся сгрухамъ; **одряхлѣ́ть, одря́хнуть.** *Грухнѫлъ; дря́хлый.* *Грухнѫлъ старецъ;* **дря́хлый стари́къ, дряхлѣ́цъ.**

Грухтѣ́ніе, *с. ср.* Грохание, грукание, грухание, грухкание; **хрю́канье.**

Грухтѫ́, и́шь, — тѣ́лъ, *гл. ср.* За свинѫ: казвамъ грухъ, грухъ! грохамъ, грукамъ, грухамъ, грухкамъ; **хрю́кать.**

Грухцѝ, *с. м. мн.* Зрѣна въ тлъканѫ соль, крухци, крувци. *Соль-та с на грухци,* не е стлъкана ситно. *Въ хлѣба има грухци,* не стопенъ кѫсчета солъ.

Гру́чка, *с. ж. ум.* в. **гру́дка.** *Гручка сѫрене,* бучка. *На гручкы,* на тонкы.

Грѝба, *с. ж.* 1) Изпѫкнѫло на гръба, гръбица, гръбежь, гръбушка; **горбъ.** 2) Една рыба, черногръба, турскы карагиозъ.

Грѝбавичкый, — чкъ, чка, чко, и

Грѝбавкый, вка, вко, *пр. смякч.* отъ **грѝбавый.** Малко, нѣколко гръбавъ, вѣзъ-гръбавъ, прѝ-гръбавъ; **горбова́тый, суту́ловатый.**

Грѝбавый, въ, ва, во, *пр.* Гръбатый: 1) Който има гръбѫ; гръгулавый, камбуръ; **горба́тый.** 2) Който има изпѫкнѫлъ гръбъ, прѣгръбавецъ; слякавый; **сгорби́вшійся, суту́лый, суту́ловатый.** *Гръбавыа ще оправи гробъ-тъ, а губатыа сопа та.*

Гръба́тый, тъ, та, то, *пр.* Гръбавый, гръбластый.

Гръба́чь, *с. м.* Прѫчка като бичь отъ кожѫ отъ слонъ; **хлыстъ изъ слоно́вой ко́жи.**

Гръбе́жь, *с. м.* Гръба, гръбица; **горбъ,**

Гръбе́лко, *с. ср.* Гръблё; **горбу́нъ.** *Носи́, гръбелко прѣгрѣбенъ, крѣбло-то!*

Гръ́беніе, *с. ср.* отъ **гръ́бѫся.**

Гръбе́нце, *ум. ср.* отъ **гръбя́; сня́ночка.**

Гръбе́цъ, *ум. м.* отъ **гръбъ; сня́нка.**

Гръбя́на, *с. ж.* 1) Гръбъ, гръблика; **спина́.** *Халина на гръбинѫ;* всичкый му имотъ чтото е на гръба му. *Чтото е на гръбинѫ, това е и на врълинѫ. Каквыто рждѣ пипалы, таквось гръбина носила.* 2) Отъ гръбъ мисо за варение.

Гръбя́нка, *ум. ж.* отъ **гръбя́на.** *Что е на врълинкѫ, то е и на гръбинкѫ.*

Гръ́бица, *с. ж.* 1) Гръба, гръбежь; **горбъ.** *И тога грозникъ ся хванѫлъ на хорото! — Бабо, ами че той е твой-тъ сынъ. — Охъ какво му прилича гръбица-та!* 2) Главучка, пѫпка на бозкѫ, досць; **сосо́къ.**

Гръ́бичка, *ум. ж.* отъ **гръ́бица.**

Гръ́бище, *ув. ср.* отъ **гръбъ.**

Гръ́бла, *с. ж.* Който има гръбѫ, гръбава; **горба́тая, горбу́нья.**

Гръ́блё, *с. м.* Който има гръбѫ, гръбавъ; гръбелко; **горба́тый, горбу́нъ.**

Гръ́блика, *с. ж.* Гръбина, гръбъ; **спина́.**

Гръбна́къ,

Гръбна́чь и

Гръбня́къ, *с. м.* Кости-тъ на гръба у чловѣка или животны отъ шыѫ-тѫ надолу панизанъ като маниста и скаченъ помеждѫ си съ хрыцялъ; крышнакъ, хрѣбетъ, хрбетъ; **позво́ночный столбъ у живо́тныхъ, ость, хребе́тъ.**

Грѣ́бомь, *нар.* 1) Съ гръба камъ, гръбяшкомь, гръбяшкъмь, гръбяшкѫ-тѫ; **спино́ю.** *Изправился грѣбомь камъ мене. — Иде грѣбомь,* на завѣтъ е. 2) По гръба, съ лице-то нагорѣ, възнакъ; **взничъ, на́взничъ.** *Лѣжѫ грѣбомь.*

Грѣбу́шка, *с. ж.* Гръба, гръбица, гръбежь; **горбъ.**

Грѣбу́ша, *с. ж.* Гръбава жена, гръбла; **горбу́нья.**

Грѣбчи, *ум. ср.* отъ **грѣбъ.** Гръбецъ; **сня́нка.**

Грѣбъ, *с. м.* 1) Задна-та чясть на тѣло-то отъ шыѫ-тѫ до крыста; **спина́, хребе́тъ.** 2) Задна-та чясть на пѣчто, на дрѣхѫ, на столъ, на кожто ся облѣга гръбъ-тъ, или което лѣга на гръба; **сня́нка у пла́тья, у сту́ла.** — *Показа си грѣба, обрънѫ си грѣба,* отиде си, бѣга. — *Да ти видѫ грѣба, покажи си грѣба,* махнися, врьви си, бѣгай оттука. — *Живѣѫ на чождъ грѣбъ,* живѣѫ, номинувамся отъ другого. — *На бащинъ грѣбъ,* съ бащинъ имотъ, съ бащинѫ силѫ. — *Имамъ грѣбъ,* имамъ поддрьжкѫ, покровитель, закрълникъ, аркѫ. — *Да му наложѫ грѣба,* да го набиѫ; **наколоти́ть кому́ горбъ.** — *Направи си*

грѣба, направи си товара, юка, спечали. — *Далъ му и ризѫ-тѫ отъ гербба си*, всичко, что ималъ, му далъ.—*Смѣеся прѣзъ грѣбъ*, смѣеся колкото си може, смѣеся прѣзъ главѫ; **катáться со смѣху.** — *Носѫ на грѣбъ* и *носѫ нá грѣбѣ*, натоварилъ съмъ нѣчто на грѣба си, та го носѫ. — *Задъ грѣба на нѣкого*, нѣ̀ въ очи-тъ, а кога го нѣма, кога не види, не чюе, — *На чюждъ грѣбъ и сто тоягы сѫ малко;* **чужáя шкýра не болúть.** *Да удрамы човала да ся сѣща грѣбъ-тъ. Волъ рови съ рогá-та, прьсть-та на грѣба му пада Нѣма яйца на грѣба си, обрьща ся както щє. Грѣчолѣеся, грѣчолѣе, доръ му грѣбъ-тъ оголѣс. Въ очи кравай, въ грѣба камыкъ дай. Прѣдъ тебе глади и мажс, задъ грѣба ти ямѫ копас. Задъ грѣба и царь-тъ ся псува. Срьби го (чеше му ся) грѣбъ-тъ за тоягѫ. Той може да бие тоягѫ-тѫ съ грѣба си. По главѫ-тѫ глядай, по грѣба удрай. Ако ти е слабъ умъ-тъ, да ти е якъ грѣбъ-тъ.*

Грѣбѣжся, ишся, — **бúлся,** *гл. възвр.* Навождамся, та ми ся издава грѣбъ-тъ; **горбúться.**

Грѣбя́, *ум. ср.* отъ **грѣбъ.** Грѣбець; **спúнка.**

Грѣбяшкóмь,

Грѣбяшкъ́мь и

Грѣбяшкѫ́-тѫ, *нар.* 1) Съ грѣба на, камъ, грѣбомь; **спúнóю.** *Стои грѣбяшкѫ-тѫ камъ мене.* 2) По грѣба, грѣбомь, възнакъ; **взничъ, нáвзничъ.** *Падиѫ грѣбяшкомь на земѫ-тѫ.*

Грѣ́бластый, сть, ста, сто, *пр.* Грѣбавъ, грѣбатый; **горбáтый.**

Грѣголúца, *с. ж.* Птица грълёвица.

Грѣгóреніе, *с. ср.* отъ **грѣгóрѣѫ.**

Грѣгóрѣѫ, ишь, — **рúлъ,** *гл. ср.* Брьбрѣѫ си, дрьдорѣѫ си; **болтáть.**

Грѣ́гране, *с. ср.* отъ **грѣ́грѣѫ.** Црьчение, црькание, црьтѣние.

Грѣ́грѣѫ, ешь, — **рáлъ,** *гл. ср.* За птици: црькамь, црьчѫ, црьтѫ; **чилúкать.** *Врабци-ти грѣгрѣть.*

Грѣгýля, *с. ср.* Кратуна.

Грѣгýлявый, въ, ва, во, *пр.* Грѣбатый, грѣбавъ, слякавый; **горбáтый.**

Грѣдомáзный, — **зенъ** и **зенъ, зна, зно,** *пр.* Грозпый, грѣдый.

Казвать ми ѣ грѣдомазна,
Грѣдомазна, не хубава. *Пѣс.*

Грѣ́дость, *с. ж.* 1) Грозота, грозотина, грозость. *Старость — грѣдость.* 2) Гордость.

Грѣдýлявый, въ, ва, во, *пр.* Гуреливый.

А на мене, дружкы, одно старо харо,
Мечя грѣдулаво, кучя трескулаво. *Пѣс.*

Грѣ́дый, дъ, да, до, *пр.* 1) Грозпый, не хубавый, грѣдулавый, грѣдомазпый, страшпый; **безобрáзный.** *Грѣда е жена-та, ама работна ѝ е ржка-та.* 2) Гордый.

Грѣкáмь, *гл. ср.* Гукамь, гугамь, гугукамь, гугутѫ, гугучѫ, гургулúкамь; **ворковáть.**

Грѣкáніе, *с. ср.* Гугукание, гугание, гукание, гугутение, гугучение; **ворковáніе, воркотня.**

Грѣкля́нець, *ум. м.* и

Грѣкля́нчя, *ум. ср.* отъ **грѣкля́нъ.**

Грѣкля́нъ и

Грѣкли́нъ, *с. м* 1) Цѣвь-та отъ хрьщіалъ отъ грѣло-то до бѣлый дробь; грѣчмулъ, грѣцмулъ, душникъ; **гортáнь, дыхáтельный канáлъ.** 2) Раст. *Equisetum,* горчица, дзука, змийскъ хуркъ, конска борика, кукувичина плюнка, наставчя, прьшлика, прѣслици, ставіакъ; **хвощъ.**

Грѣкънéкъ, *с. м.* Птица *Astur,* вица, керкенезъ, керкенецъ, герекина, ястребъ; **ястребъ.**

Грѣкъ́ина, *с. ж.* Птица пилякъ, усорлица, соколъ, доганъ; **ястребъ.**

Грѣ́ла, *с. ж.* 1) Свиня. 2) Една дѣтска игра. *Что ще грѣла въ черковѫ!*

Грѣлáвица и

Грѣ́лёвица, *с. ж.* Птица отъ рода на гълъбъ-ты, *Columba turtur,* грѣголица, грѣлица, грѣловица, гугувту́рка, гугутка, гугушна, гугушка, гугучка, гугущукъ, гургулица, гургурица, гургутка, гурловица, туртурица; **гóрлица.**

Грѣлёзникъ, *с. м.* Тѣснъ уста на сждъ.

Грѣ́леніе, *с. ср.* отъ **грѣ́лѣѫ.**

Грѣ́листый, сть, ста, сто, *пр.* Грѣластый, който има якъ гласъ; **горлáстый.**

Грѣлúца, *с. ж.* Птица грѣлавица.

Грѣ́лица, *с. ж.* Болесть въ грѣло-то на добътъкъ, на свѣ̀ньк. *Грѣлица да тя хване!* Клятва.

Грѣлúчка, *ум. ж.* отъ **грѣлúца.**

Грѣлúчище, *с. ср.* Едно растение, на което корени-тъ счюкватъ на сътно и гъ забрькватъ съ тръци, та гъ давать на свиня за болесть грѣлицѫ.

Грѣлúчя, *с. ср.* Раст. *Blitum virgatum.*

Грѣ́ло, *с. ср.* 1) Дупка-та на дъно-то въ уста-та, прѣзъ комто минува храна-та, кога ся глътне, и прѣзъ комто ся дъше; **гóрло, гортáнь.** 2) Прѣдня-та чясть на шыѫ-тѫ подъ гушыѫ-тѫ; **гóрло.** *Хванѫ мя за грѣло-то.* 3) Болести на грѣло-то, като *Amygdalite;* **воспалéніе миндáлинъ,** *Angina;* **жáба, крунъ, перепóночная жáба,** и друг. 4) Дупка-та на горний жрьновъ, въ комто тече жито-то отъ напицѫтѫ, та ся меле. 5) Тѣсно мѣсто между ртовъ въ планинъ, устіе, боазъ; **ущéліе.** 6) На рѣкѫ

мѣсто-то, дѣто тя си птичя въ море-то; устие; **го́рло, у́стье рѣки.** 7) На сждъ. на стомнж, шише: тѣсно-то при уста-та имъ, прѣзъ което си наликвть и наликвть; **го́рло.** *Стомна-та има тѣсно грѣло.* — *Още едно грѣло*, още единъ повиче за ядение-то си притурилъ. *Той храни пять грѣла*, пять душь. — *Отдѣлихъ си го отъ грѣло-то*, отъ ядение-то, не го изядохъ, а го задржахъ за другъ потрѣбж. — *Свѣстилъ отъ грѣло-то си*, отъ ядение-то. — *Изъ едно грѣло два гласа*, срѣщася въ народны-ты пѣсни и показва хубаво пѣяние.

Царь-ть за Славкж проводи:
Дѣ да е Славка да дойде,
Да дойде да ми попѣе
Изъ едно грѣло два гласа,
Изъ едны уста двѣ думы. *Пѣс.*

— *Прѣрѣза му грѣло-то*, закла го. — *Да си намокрж грѣло-то*, да пийж. — *Одрелъ си грѣло-то*, якахъ тврьдѣ много. — *Има голѣмо грѣло: а)* Яде много. *б)* Има голѣмъ, силенъ гласъ. — *Имамъ грѣло, падижло ми е грѣло-то*, спустижлы мы сж си страници. — *Вдигамъ грѣло*, съ прьсть, намазанъ или посыпанъ съ нѣчто, налѣгамъ на издуто-то въ грѣло-то, за да прѣмине болесть-та. — *Грѣло съ лъжж (съ думы) ся не плъни; баснями соловьй не кормятъ. Грабително око, влъчешко грѣло, адъ несытъ. Грѣло дъно нѣма. Човѣшко грѣло нѣма насытжж. Грѣлото не е само за грѣлицж.*

Грѣ́ловица, *с. ж.* Птица грълавица.

Грѣ́лиж, ишь, — ли́лъ, *гл. д.* Възрѣвамъ царевицж. — **ленъ,** *прич. стр.*

Грѣ́ластый, стъ, ста, сто, *пр.* Что има якъ гласъ, грълестый; **горла́стый, громогла́сный.**

Грѣма́да, *с. ж. в.* **грома́да.**

Грѣ́мбица, *с. ж.* в. **грѣ́бица.**

Грѣмотрѣ́ние, *с. ср.* Раст. *Ononis;* **стальна́я трава́.**

Грѣмъ, *с. м.* 1) Громъ, кога грѣмотевица удари възъ нѣчто, та го разтрисне, мълниа, шишъ; **мо́лнія, громова́я стрела́.** *Падиж грѣмъ. Грѣмъ го ударилъ! Да го убие грѣмъ!* клятва 2) Грьмоть, грьмотевица.

Грѣмъ, *с. м.* Храстъ, дрьво, шюмка; **кустъ.**

Грѣнё, им. соб. мжжско.

Грѣне́ница, *с. ср. мн.* Раст. *Hyoscyamus niger,* блѣкъ, блѣника, блѣнъ, бунка, грѣня, шишбобъ, шиши-попъ, полудѣвка, шпарка, блѣно быле; **бѣлена́ чёрная, блекота́.**

Грѣне́нце, *ум. ср.* отъ **грѣня́; горшёчекъ, махо́тка.** *Малко грѣненце сладко варивце.*

Грѣнета́рка, *с. ж.* Грънчарка.

Грѣнета́рь, *с. м.* Грънчарь.

Грѣне́ць, *с. м.* Грѣня. *Мыть у грѣнець*, казвать ковръженци, кога имъ не даджть ковръть.

Грѣня́ка, *с. ж.* Единъ видъ дѣбъ.

Грѣ́нци, *мн. ч.* 1) отъ **грѣне́ць** и **грѣня́.** 2) Нещь отъ прьсть съ грѣнци по нежж.

Грѣнча́рка, *с. ж.* 1) Което прави или продава грѣнци, грънетарка; **горшёчница.** 2) Жена на грънчарь; **горшёчница.**

Грѣнча́рница, *с. ж.* Мѣсто дѣто си правятъ грѣнци; **гончя́рня.**

Грѣнча́рскый, ска, ско, *пр.* отъ **грѣнча́рь; гончя́рный, горшёчничій.** *Брада царска, глава грѣнчарска.*

Грѣнча́рство, *с. ср.* Работа на грънчарь; **гончя́рство.**

Грѣнча́рчя, *ум. ср.* Малъкъ, младъ грънчарь; **молодо́й гончя́рь.**

Грѣнча́рь, *с. м.* 1) Който прави, работи грѣнци, паници, стомны и пр. отъ прьсть; **гончя́рь, горшёчникъ.** 2) Който продава грѣнци, паници и пр.; **горшёчникъ.** *Грънчарь-ть, дѣто си ще, тамъ тура на грѣня-то ухо-то. У грънчарь ново грѣня нѣма!*

Грѣ́нжж, ешь, — нжлъ, *гл. свр.* отъ **грѣ́цамъ.** Да прѣгрънжж; **обня́ть.** — **нжтый,** *прич. стр.*

Грѣня́, грънёта и грѣнци, *с. ср.* 1) Грънець, глинянъ сждъ за каренье ястие или за дръжание въ него нѣчто; **горшёкъ, горшо́къ.** 2) Раст. грънецца. — *Грѣня за вино*, мацрапа; **кувши́нъ.** — *Турямъ грѣня*, заналенж свѣщь или запаленъ памукъ на корема нѣкому похлупямъ съ грѣня, за да му свие ижна и изопне кожжтж, та да му прѣмине болесть-та; **пакидывать горшо́къ.** — *Единжъ грѣня на водж, дважъ, третій пжть ся разбива;* **повадился кувши́нъ по во́ду ходи́ть, тамъ ему́ и го́лову положи́ть.** *Ври ли ти грѣня-то, имашь и достовѣ (приятели). Не си брькай лъжицж-тж, кога не ти ври грѣня-то. Влка като прѣзъ грѣня. Ижка, кжкре като кривж въ грѣня. Ижка като грѣня кривварчя. Цала пацала, врѣла ляща въ црьбо грѣня, па ни ляща ни чорбица. Баба умира, умира и пакъ надъ грѣня надзира. На кола грѣнци една сопа стига. Илъно-то грѣня иска мя развали. Ако му дадешь похлупкж-тж, ще ти сака и грѣня-то. Присмѣлося грѣня-то на похлупкж-тж. „Дѣ ти, грѣня, опашка-та? — Ами тебѣ дѣ дѣто? Грѣня-то завижда на котела, а и двѣ-тъ черны. Въ всяко грѣня и мерудика (и пиперъ). На всяко грѣня и похлупакъ.*

Не глядай грѣня-то, а что е въ него. Да писмъ съ грѣня, Господь на добро да обрѣне. Мълчанъ нитж изкада, трящанъ грѣня разбива. — Направися отъ прьсть, па умрѣ, и никой ся не намира да му погребе кости-ты. Гат. — Грѣни.

Грѣцмулчя, *ум. ср.* отъ **грѣцмулъ.** Грѣкланчя, грѣчмулчя.

Грѣцмулъ, *с. м.* Грѣчмулъ, грѣкланъ; **гортáнь, дыхáтельный канáлъ.**

Грѣчмулчя, *ум. ср.* отъ **грѣчмулъ.** Грѣцмулчя.

Грѣчмулъ, *с. м.* Грѣцмулъ.

Грѣчнáгъ, *с. м.* Крѣчнагъ, стомна, бардакъ.

Грѣщамь (да грѣпж), *гл. д.* Обхващамь съ ржцѣ-ты, прѣгръщамь; **обнимáть.** — **мся,** *гл. вз.* Прѣгръщамся; **обнимáться.**

Грѣщание, *с. ср.* Прѣгръщание; **обнимáніе.**

Грѣжѣвнъ̀ый, — вънъ и — венъ, вна, вно, *пр.* 1) Който има грѣжи; **озабóченный.** 2) Грѣжнъ̀ый, жалнъ̀ый, жаловнъ̀ый, скрѣбнъ̀ый, тжжнъ̀ый, кахжрнъ̀ый; **печáльный.**

По дворъ ходи и плаче
Грѣжевна Стана, жаловна. *Пѣс.*

Грѣжение, *с. ср.* отъ **грѣжѣжся.** 1) Имание грѣжѣ, радение, залѣгание за нѣкого, за нѣчто; **забóта, попечéніе о комъ, о чёмъ.** 2) Горюване, жаление, скрѣбение, тжжение, кахжрение; **горевáніе.**

Грѣжица, *ум. ж.* отъ **грѣжка.**

Грѣжнъ̀ый, — жнъ и — женъ, жна, жно, *пр.* Грѣжевнъ̀ый, жалнъ̀ый, тжжнъ̀ый; **печáльный.**

Грѣжѣжся, пшся, — жѣлся, *гл. об.* 1) Радж, залѣгамь за нѣчто, имамь си го на умъ; **радѣть.** *Азъ ся грѣжѣж за тжж работж и ще ж свршж.* 2) Не съмь мирепъ, не мя сдржж; **безпокóиться.** *Не грѣжися, това не е нищо;* **не безпокóйся, это ничегó.** 3) Мыслж за нѣчто какъ щж направж, какво ще стане; **дýмать, хлопотáть.** *Азъ ся грѣжѣж отдѣ щж земж пары да си платж длъга. Не грѣжися, саджийко! като умрете азъ всичкы вы закопавамь.* 4) Настоявамь, глядамь; **пéчься, нещúся, имѣть попечéніе, забóтиться.** *Азъ му ся грѣжѣж за всичко. Грѣжѣжся за дѣца-та си;* **пéчься, забóтиться о свойхъ дѣтяхъ.** 5) Тжжж, скрѣбѣж, жалѣж. горювамь, кахжрѣся; **горевáть, тужúть, печáлиться.** *Грѣжися, че му измрѣлы овця-ты. Не грѣжися, добрѣ с Господь. — Не ся грѣжѣж за ничто:* а) Нѣмамь никаквж грѣжѣ, нѣма за ничто да му мыслж; **не имѣть никакóй забóты.** б) Не марж, не щж да знаж за ничто; **знать не хотѣть ни о чёмъ.**

Грѣжка, *с. ж.* 1) Нѣчто, за което трѣбва човѣкъ да ся грѣжи, да си го има на умъ, да му мысли, да ради, да гляда за него; **забóта, хлóпоты, попечéніе, радѣніе.** *Домáшни грѣжи;* **домáшнія забóты.** 2) Скрѣбь, печаль, тжга, кахжръ; **гóре, печáль.** *Ты не знаешь мож-тж грѣжж;* **ты не знáешь моегó гóря.** *Налѣгнжлы мя сж грѣжи. — Грѣжка мя е,* ена ми е; а) Грѣжѣся, имамь грѣжѣ за нѣкого, за нѣчто; **забóтиться, имѣть попечéніе безпокóиться о комъ, о чёмъ.** *Кого ще е грѣжка за тебе?* б) Вмѣсто: *не мя е грѣжка,* не марж, не щж и да знаж: **знать не хотѣть.** *Грѣжка мя е! да прави каквото ще;* **знать не хочý, пусть дѣлаетъ что хóчетъ.** *Не прави така, че щжть ти ся смѣжть. — Грѣжка мя е.* и *а! грѣжка мя е. — Грѣжка ли е тебе?* ты ли щешь му мыслишь? то не е твоя работа; **это не твоё дѣло.** — *Да не тя е грѣжка* и *да не тя е ни грѣжка,* ты и не му мысли; **ты и не безпокóйся.** — *Не мя е грѣжка:* а) Неся грѣжѣ; **не безпокóюсь.** *Доклѣ ми дрьжять ржцѣты и крака-та, не мя е грѣжка какъ щж ся прѣхранж.* б) Не марж, не щж и да знаж; **и знать не хочý.** *Не мя е грѣжка да става каквото ще. — Малко мя е грѣжка,* все едно ми е; **для меня всё равнó.** — *Много мя е грѣжка:* а) Много си грѣжѣ б) Вмѣсто никакъ не мя е грѣжка. — *Что мя е грѣжка?* нѣма зачто да ся грѣжѣ; **что мнѣ за дѣло? какáя мнѣ нуждá?** *Что тя е грѣжка за неговж-тж работж?* **какáя тебѣ нуждá до егó дѣла? — Тебе что тя е грѣжка?** ты что имашь да ся грѣжишь? **тебѣ какóе дѣло? — Това е моя грѣжка,** азъ щж му мыслѣ. азъ щж го свршѣ; **это моё дѣло. — Берж грѣжж,** грѣжѣся за нѣчто. *Ты не бери грѣжж;* **ты не безпокóйся.** — *Берж грѣжж-тж нѣкому, на нѣчто.* грѣжѣся, глядамь за него, настоявамь му; **забóтиться, имѣть попечéніе о комъ, о чёмъ.** *Азъ му берж всичкж-тж грѣжж. Ты не бери грижж за мене. — Задавамь грѣжж.* и давж да ся грѣжѣ, да мыслѣ: **озабóчивать.** — *Имамь грѣжж:* а) Имамь нѣчто, за което ся грѣжѣ. за което трѣбва да ся грѣжѣ. *Имамь много грѣжи;* **имѣть мнóго хлóпотъ.** *Имамь голѣмы грѣжи;* **имѣть большія хлóпоты.** б) Грѣжѣся, жалѣ. тжжѣ. кахжрѣся: **горевáть, тужúть.** — *Имамь си грѣжж-тж за нѣчто* и *имамь му грѣжѣ-тж.* грѣжѣ му си. имамь си на умъ за него, за да го свршѣ. — *Нѣмай грѣжѣ,* не грѣжѣся; **не безпокóйся.** — *Отбивамь*

си грыжѫ-тѫ, отгрѣ́жвамся, свършвам работа-та, та не остана за что да си грѣ́жѫ. — *Хваща мя грижа*, дохождам ми да си грѣ́жѫ, прани ми да си грѣ́жѫ; **озаба́чивать**. *Това ли тя е хванѫло грижа?* — *Ни мѫжева грижа, ни топла вечерка Грижа с Бога за тыквы-ты да не ѣ попари слана-та. Много с грижа Бога, че ще попари слана краставици-тѣ. Ни дарь давала, ни грижѫ имала. Врѣжи магаря-то, дѣто иска стопань-тъ му, па нѣмай грижѫ, че влѣзѫ ще го изядє.*

Грѣ́звамь, *гл. мн-кр.* отъ **грѣзна́ть**.

Грѣзе́ние, *с. ср.* отъ **грѣзна́ть** и **грѣзна́ться**.

Грѣ́зцувамь, *гл. уч.* отъ **грѣ́знѫ**.

Грѣ́знѫ, ешь — **нѫ́лъ**, *гл. сд-кр.* отъ **грѣзна́ть**.

Грѣзна́ть, ешь, грѣзо́хъ, грѣ́злъ (грѣ́звамь, да грѣ́знѫ, грѣ́зцувамь), *гл. д.* Разядам съ зѫбы нѣчто кораво; гложда; **грызть**. *Грызѫ кокалъ*; **моса́лить**. *Гладенъ человѣкъ сухы коржы грызе. Гладно куче и голѣ кокалъ грызе. Младо грызе, а на дрѣты скомина.* — *Грызѫ нѣкого*, врѣжа, дълбая, некѫ нѣкого за нѣчто. — *Грызе мя коремъ*, врѣти ми, яде ми, боли ми. — *Грызе мя съвѣсть-та*, мѫчи ми, мъслѫ; **со́вѣсть угрыза́етъ**. **Грѣзна́ся**, *гл. вз.* Ямся, карамся, западамся, глозгамся съ нѣкого; **грѣ́зться, сѐбриться**. *Грызжтся като кучета.* 2) *гл. стр.* Гложджа се. — **зѐнъ**, *прич. стр.*

Грѣва́ля, *с. ж.* Грудка, грумнкъ, буца, бучка, топка нѣчто; **комъ**. *Една грѣвала снѣгъ, сърене.*

Грѣ́здавъ, ва, во, *пр.* Грѣздѣливъ.

Грѣздала́къ, *с. м.* Грѣздѣливо нѣчго, что има много грѣздѣлъ по него.

Грѣздѣли́вичкъ, — чкъ, чка, чко, и

Грѣздѣли́вкъ, вка, вко, *пр. смякч.* отъ **грѣздѣли́въ**. Гранавичкъ, гранавкъ.

Грѣздѣли́въ, ва, во, *пр.* Грѣздавъ неравнъ, что има по него грѣздѣлъ, гранавъ; **шерóховатый**. *Грѣздѣливъ пѫть*, храпавъ; **ухáбистая доро́га**

Грѣ́здѣлъ, *с. м.* Неравность на нѣчто, грана; **шерóшина, шѣрохъ**.

Грѣкъ, Грѣци, *с. нар.* Грѣцкъ человѣкъ; **Грекъ**. *Грѣкъ като влѣкъ. Дѣто стжпи Грѣкъ, трѣва не никне. Грѣци-ти сѫ като краставѫ козѫ: колкото ѫ щока градъ-тъ, толкова повече си вири опашкѫ-тѫ. Бѣлви си като обранъ Грѣкъ на купю. Грачи като Грѣкъ надъ змиѫ. Сиромалъ хаджия, дрипавъ Грѣкъ и грѣчава свиня едно е. Посвали, Грѣче!* или; *лѫжи, Грѣче, и свѣтися!* казвать нѣкому кога много лъже. *Грѣкъ Циганина надлъгва. Грѣкъ лъже за девять Цигани. Грѣкъ лъже и самъ-си вѣрѫ хваща. Богъ да пази отъ Влашкѫ вльци и отъ Бѣломорскѫ Грѣци. Пази, Боже, отъ Грѣкъ потурченъ, отъ лисицѫ калугерскѫ и отъ магаря градинарь. Отъ Блъгаринъ Грѣкъ, отъ Циганинъ Турчинъ и отъ сиромахъ хаджинъ да пази Господь. Боже, наспори, вси-тѣ Грѣци разтури, токо едного остави, и него козарь направи! Боже, наспори, вси-тѣ Грѣци разпори, само едного остави и него пждарь направи! У Чаѫбутинъ пий вино, не спи; у Ерменецъ пий, не лѫжь; у Турчинъ пий кахве и чюбукъ, вино не пий; у Арнаутинъ пий и лѫжь, на нѫть съ него не ходи; а у Грѣкъ ничто не прави.*

Грѣма́вица, *с. ж.* Грѣмотевица. *Слѣдъ грѣмавицѫ и дъждъ ще вали.*

Грѣ́мвамь, *гл. мн-кр.* отъ **грѣмѝ́ть**.

Грѣмѐвьць, *с. м.* Грѣмотевица, грѣмавица, грѣмежь.

Грѣмѐжь, *с. м.* 1) Грѣмене, грѣмотевица, грѣмавица, грѣмевьць, грѣмѣлъ; **громъ**. *Ясно небо отъ грѣмежь не ся бои.*

Дѣ ся е чюло, видѣло
Верѣдъ зимѫ грѣмежь да грѣми. *Нѣс.*

2) Въкъ, глъчь, грѣмлавина, грѣмотевица, шюмъ, шамата, гюрултиа; **шумъ, крикъ**.

Грѣмѐние, *с. ср.* отъ **грѣмѝ́ть**.

Грѣмѝ и **грѣмися**, *гл. безл.* в. **грѣмѝ́ть**.

Грѣмлáвина, *с. ж.* Грѣмотевица, грѣмежь, трѣсъкъ, въкъ, глъчь, шюмъ, шамата, гюрултиа; **шумъ, крѝкъ**.

Грѣ́мнувамь, *гл. уч.* отъ **грѣ́мнѫ**. *Докле не свѣтне, не грѣмнува.*

Грѣ́мнуване, *с. ср.* отъ **грѣ́мнувамь**.

Грѣ́мнѫ, ешь, — нѫлъ, 1) *гл. сд-кр.* отъ **грѣмѝ́ть**; **грѧ́нуть**. 2) *гл. свр.* Казва си за гръмъ, кога удари нѣйдѣ, кога разтръсне нѣкого, кога падне шипъ. *Грѣмъ да тя грѣмне!* клятва. 3) Да пушнѫ; **выстрѣ́лить**. — **нѫ́тый**, *прич. стр.* Ударенъ отъ гръмъ, тръснѫтъ, разтръснѫтъ. *Останѫ като грѣмнѫтъ*, като вцѣпенъ.

Грѣмо́вникъ и

Грѣмодо́лецъ, *с. м.* Така нарицать попѣйдѣ Св. Пророкъ Илиѫ.

Грѣмотѐвица, *с. ж.* 1) Что грѣми въ облаци-тѣ, кога си свѣтка; грѣмавица, грѣмевьць, грѣмежь, грѣмѣлъ, грѣмоть, блъскавица, тръскавица; **громъ**. *Скокнѫ перушанъ, подскокнѫ, всичкѫ-тѫ земѫ потръси.* Гат. — Грѣмотевица. 2) Въкъ, глъчь, грѣмлавина, грѣмежь, грѣмоть, грѣмъ, трѣсъкъ, шюмъ, шамата, гюрултиа; **шумъ, крикъ**.

Грѣмотѐвичка, *ум. ж.* отъ **грѣмотѐвица**.

Грѣмотъ, *с. м.* Грѣмотевица. *Грѣмотъ отъ топовы.*

Грѣмѣлъ, *с. м.* грѣмежь, грѣмотевица; **громъ.** *Тяжькъ грѣмѣлъ загрѣмѣ.*

Грѣмѣѭ, ѣшь, — мѣлъ (да грѣмнѫ, грѣмнувамь), *гл. ср.* 1) Издавамь силенъ гласъ; **гремѣть.** *Грѣми като тжпанъ. Праздна кратуна всякога грѣми.* 2) Като глаголъ безличенъ: прави грѣмотевица, грѣми; **гремѣтъ.** *Кога много грѣми, малко дъждъ вали. И да грѣми и да ся бльска, ты си пилци-ты не прьскай. Честитъ като Св. Илиа у орѣсы, кога грѣми.* 3) Брѣборѣкамь, въкамь срьдито, шюмѣкамь, пѫкамь; **ворчѣть, брюзжѣть.** *Грѣми, та носи свѣта.* 4) Пушкамь съ пушкѫ или съ топъ; **стрѣлѣть изъ ружьй, изъ пушки.** *Грѣмнѫ, та го ударн.* — Кога чюжть прьвъ пѫть пролѣть, че грѣми, хващатся за главѫ и казвать: *желѣзна ми глависа!* за да имъ е здрава глава-та.

Грѣста, *с. ж.* и

Грѣстие, *с. ср.* 1) Раст. *Cannabis sativa*, отъ стьбла-та на което ся вади кльчище-то за прядение; грѣстница, конопие, конопль, конопъ, конопна, канапъ; **конопе́ль, конопля́, но́скопь.** *Който ся плаши отъ птици-ты не сѣе грѣстие.* 2) Стьбла-та отъ това растение и отъ ленъ, набранъ за да ся измьне отъ тѣхъ кльчище-то.

Ангелина грѣстие брала,
Грѣстие брала, ленъ топила. *Пѣс.*

Болять Недж прьстие да не мьне грѣстѫ. 3) Кльчище съ клѣчкы-ты; **пакля, ко́нопать.** *Ой попе, попе! колко ти сѫ снопие? — Една кола грѣсты и двѣ момы тльсты.* Присмѣхъ на които не орѫть и не сѣѫть, като: попъ, калугеръ, шивачь и проч.

Грѣстница, *с. ж.* 1) Раст. грѣстие. 2) Снопъ ленъ.

Грѣстничя́рка, *с. ж.* Която бере грѣстие.

Грѣстничя́рскый, ска, ско, *пр.* отъ **грѣстничя́рь.**

Грѣстничя́рчя, *ум. ср.* Младъ грѣстничарь.

Грѣстничя́рь, *с. м.* Който бере грѣстие.

Грѣсть, *с. ж.* Грѣща, грѣщь, пригрѣща, шѣпа, шяка, стиска, кривачка; **горсть.** *Една грѣсть бобъ.*

Грѣцка копри́ва. Единъ видъ дребна коприва, расте по градины-ты на сѣнкѫ.

Грѣцкый, цка, цко, *пр.* отъ **Грькъ**; **Гре́ческій.** *Грѣцкы-ты момы вино не пиѭть, а съ шишета-та по кйошета-та. Отъ Грѣцкѫ лѣжѫ и Циганинъ ся плаши. Черна чюма и Грѣцкый калугеръ—двоица братие.*

Грѣчение, *с. ср.* отъ **грѣчиѫ** и **грѣчиѫся**; **ко́рченье.**

Грѣчка, *с. ж.* Раст. и плодъ *Zea mays*, арапка, влашка, гугули, гугуци, гѣлѣбие, коломбокъ, кукумарка, кукурузъ, мамули, мисирка, мисиръ, моморозка, моморозъ, мумурузка, мумурузъ, напуръ, патка, печенка, пченичка, пч нка, ранка, цабланъ, царевица, царка, царевка, ца́рица, цомбуръ, ченичка, ченка; **майсъ, кукуру́за, туре́цкая пшени́чка.**

Грѣчолѣ́ние, *с. ср.* отъ **грѣчолѣ́ѭся.**

Грѣчолѣ́ѭся, ешся, — лѣлся, *гл. об.* Грѣчиѫся, грѣчѫся. *Грѣчолѣ́ся, грѣчолѣе, дорѣ му грѣбъ-тъ оголѣе.*

Грѣчоли́, *с. съб.* отъ **Грькъ.**

Грѣчоли́ага, *с. укор.* отъ **Грькъ.**

Грѣчь, чеве, *с. м.* Свиване, стягане жилы-ты и мяса-та по снагѫ-тѫ, усукна, трѣпкы; **ко́рча, су́дорога, спа́змы.**

Грѣчиѫ, ишь, — чи́лъ, *гл. д.* 1) Свивамь, брѣчѫ, правѫ да стане грѣчиаво; **ко́рчить, кове́ркать.** *Не ми грѣчи пряждѫ-тѫ.* 2) За болесть: докарвамь грѣчевы; **кобе́нить, кове́ркать, ко́рчить.** *Болесть-та го грѣчи;* **болѣзнь кобе́нитъ, кове́ркаетъ** его́. *Грѣчи мя коремъ*, боли мя, та ми прави да ся вийѫ, да ся прѣвивамь, да ся свивамь. 3) Карамь нѣкого, налѣгамь на него да направи нѣчто, стягамь го за нѣчто; **заставля́ть, принужда́ть.** *Грѣчять го да го оженять, да ся ожени. Грѣчять ны за бирижѫ-тѫ*, стягать ны да ѭ платимъ. — **чиѫся**, *гл. възвр.* 1) Свивамся, не стоѭ право, обтягнѫто; брѣчѫся. *Пряжда-та ся грѣчи.* 2) Свивамся, прѣвивамся отъ грѣчевы; **кобе́ниться, кове́ркаться, ко́рчиться.** 3) Свивамся отъ студъ. *Грѣчимся отъ студа.* 4) Сѣдѫ нѣйдѣ свитъ. *Грѣчиѫся въ кѫта възогнѫа.* — *Кожа-та ми ся грѣчи*, сбабичасвася, сбрьчвася.

Грѣчиѫся, ишся, — чи́лся, *гл. об* Правѫся, показвамся Грькъ, грѣчиѫся.

Грѣчя́й, *ум. ср.* отъ **Грькъ.** Малькъ, младъ Грькъ; **Гречо́нокъ.** *Грѣчя, прѣчя, рьшстарчя!* казвать Блъгарчета на Грѣчета на смѣхъ.

Грѣчиавый, въ, ва, во, *пр.* 1) Что е сгрѣченъ, сбрьчканъ, свитъ, смачканъ. *Грѣчиава пряжда, грѣчиавъ платъ.* 2) За животно: мрьшавый, дрьгливый, клошчиавый, сухый, сушчиавый; **худо́й, изнурённый, изможде́нный, истощалый.** *Грѣчиавъ конь. Да пази Господь отъ срьдитъ попъ, отъ сиромахъ хаджиѫ и отъ грѣчиавѫ свиньѫ.* 3) Казвася и за человѣкъ: изсъхналъ и ослабналъ, изнемощалъ, прѣвился.

Грѣчиавѣ́ние, *с. ср.* отъ **грѣчиавѣѭ.**

Грѣчиавѣѭ, ешь, — вѣлъ, *гл. ср.* Ставамь

грьчавъ, изпадамъ, омрьшавѣкамъ; худѣ́ть. *Имамъ си двѣ кобылкы, една-та ми кръвнѣе, друга-та ми грьчавѣе.* Гат. — Кросна-та на станъ съ навито-то на тѣхъ тъкание.

Грьчáiжся, **ешся**, — **чiáлся**, в. **грьчiжся.**

Грьцá и

Грьць, *с. ж.* Грьсть, пригрьща, шепа, шепка, стиска, кривачка; **горсть.**

Грѣ́мь, *нар.* Съ грѣй, съ грѣяние. *Грѣмь грѣс.*

Грѣ́й, *с. м.* Грѣйка, топлина.

Грѣ́йвамь, *гл. мн-кр.* отъ **грѣ́iж**; **грѣ́вать.**

Грѣ́йка, *с. ж.* Грѣй, топлина, топло, грѣяние, грѣйще; **топло́.**

Грѣ́йпувамь, *гл. уч.* отъ **грѣ́йпж.**

Грѣ́йпж, **ешь**,— **пжлъ**, *гл. нач.* отъ **грѣ́iж.** *Грѣйни, слънце, да огрѣемъ рѫцѣ!*

Грѣ́йчица, *ум. ж.* отъ **грѣ́йка.**

Грѣ́йще, *с. ср.* Грѣйка. *Зятово полядище, врѣбово грѣйще.*

Грѣ́хпувамь, *гл. уч.* отъ **грѣ́хпж.**

Грѣ́хпуване, *с. ср.* отъ **грѣ́хпж.**

Грѣ́хпж, **ешь**, — **пжлъ**, *гл. ср.* Казвамъ за овощкы-тъ, кога имать много цвѣть, много плодъ. *Крушка-та е грѣхпжла съ рожбж*, угрѣхпжла е.

Грѣховѝтый, **тъ**, **та**, **то**, и

Грѣхóвпый, — **вьпъ** и — **венъ**, **вна**, **вно**, *пр.* 1) Който пада въ грѣховъ; **грѣхóпный, подвéрженный грѣхý.** *Ние смы людє грѣховни.* 2) Что е грѣхъ да си прави, грѣшпый. *Грѣховны думы, грѣховны работы.* 3) Който има грѣховъ; **грѣшпій.**

Мама не ти е пытала
Да ми не бждешь грѣховенъ?
— Грѣховенъ, мале, та много! *Пѣс.*

Тъи не можешь въ рай да идешь:
Твоя душа грѣховыта. *Пѣс.*

Грѣхомь, *нар.* Съ грѣшкж, съ погрѣшкж, по погрѣшкж; **по ошúбкѣ.**

Да пѣмашь сждбж съсъ Цанка.
Да пѣмашь хортж врѣхъ Цанка,
Цанє го грѣхомь направи. *Пѣс.*

Грѣхотá, *с. ж.* Грѣшно, грѣхъ *Грѣхота с: грѣшнó. Това е грѣхота; это* **грѣхъ дѣлать.** *Чтото е срамота, то с и грѣхота;* **въ чѣмъ смѣхъ, въ томъ и грѣхъ.**

Не думай, байно, тжзь думж,
Че е отъ Бога грѣхота
И отъ хора-та срамота. *Пѣс.*

Грѣхотúца, *с. ж.* Грѣхота.

Грѣхотице! милый Боже!
Грѣхъ отъ Бога, срамъ отъ людіе! *Пѣс.*

Грѣхчúтый, **тъ**, **та**, **то**, *пр.* Что е като на зрьна и сънкаво; **крупчáтый.** *Грѣхчато масло.*

Грѣхъ, *с. м.* 1) Всичко противно на Божий законъ, всяко беззаконие; **грѣхъ.** 2) Вина, кабахатъ; **грѣхъ, вина́, простýпокъ.** *Направихъ единъ грѣхъ, та искамъ прощкж — Грѣхъ мя е*, считамъ за грѣшно. *Грѣхъ мя е да откраднж. Какъ не тя е грѣхъ да лъжешь! Нито отъ Бога го е грѣхъ, нито отъ свѣта го е срамъ — Берж грѣхъ*, правж пѣчто грѣшно, грѣшнж; **согрѣшúть.** — *Берж нѣкому или на нѣчто грѣха;* правж му пѣчто, дѣто не трѣбва, та съ това струвамъ грѣхъ, грѣшнж прѣдъ Бога; **дѣлать кому́ или чему́ что нибýдь такóе, черéзъ которое становúться винóвнымъ перéдъ правосýдіемъ Бóжіимъ.** — *Вмамъ въ грѣхъ*, съ правене пѣчто или съ думж струвамъ грѣхъ, говоржа, правж пѣчто грѣшно; грѣшнжся; **наживáть грѣхъ.** — *Въвождамъ нѣкого въ грѣхъ*, въвличамъ го въ грѣхъ, давамъ причинж, поводъ да сгрѣши; **вводúть кого́ въ грѣхъ.** — *Въвирамъ, да вържа, въвлажа, да въвалиж нѣкого въ грѣхъ*, вкарвамъ въ грѣхъ, докарвамъ до грѣхъ. — *Грѣхъ му на душж*, нека той му бере грѣха, ако е грѣшно. — *Изповѣдамъ грѣха си*, казвамъ си грѣха; **признавáть свой грѣхъ, свою́ вину́.** — *И грѣха си не дава*, казвся за скжпець, който никому нищо не дава; **у скупóго и въ Крещéнье льду не вы́просишь.** — *Ще имъ остави грѣховытѣ си*, кога умре нѣма да имъ остави нищо отъ имота си. — *Лѣжж си на грѣха*, разбра, покорися, прѣви главж, влѣзе въ пжтіа, кандиса; **подался́, уступúлъ, покорúлся чему́.** — *Падижло му грѣхъ*, смилися, сжалися. *На Господь падижло грѣхъ, та ж послушалъ. — Не с грѣхъ чтото влиза, а чтото излиза*, не е грѣшно, ако си облажишь, а грѣшно е ако казваш беззаконие. — *Който открадижлъ, единъ грѣхъ; който загубилъ, хиляди грѣхове. Който открадне, нему единъ грѣхъ; комуто откраднжтъ, нему десять. Бѣжь, не струвай добро да не влѣзешь въ грѣхъ. Бѣгай отъ добро да не скочишь въ грѣхъ. Който пали въ черковж голѣмж свѣщь, не го бѣди съ малъкъ грѣхъ. Когото не е срамъ (не е страмъ), не го е и грѣхъ. Ни отъ хората нма срами, ни отъ Бога грѣхи. Вѣтьхъ грѣхъ, покаяние ново. Изповѣданъ грѣхъ не е вяче грѣхъ. Дълъгъ не платенъ, грѣхъ не простенъ. Драги сж грѣхове до пькълскы праговы. Жалба грѣха нѣма Грѣхъ на орѣхъ, душки на крушж. И това грѣхъ на поповына мѣхъ. Да му ся втѣкне грѣхъ-тъ! За грѣха си да заплаче!*

Грѣшéніе, *с. ср.* отъ **грѣшѩ́.** Правене грѣхъ; **грѣшéніе.**

Грѣшецъ, *ум. ср.* отъ **грѣхъ; грѣшóкъ.**

Грѣ́шка, *с. ж.* 1) Нѣчто сбрькано, погрѣшено, погрѣшка; **ошúбка, погрѣ́шность.** *Като пишешь, глядай да не правишь грѣшкы. Въ мѣренѥ-то станѫла грѣшка.* 2) Вина, прѣгрѣшение, кабахать; **винá, простýпокъ, прегрѣшéніе.**

Грѣ́шникъ, *с. м.* Който грѣши и има грѣховы; **грѣ́шникъ.** *Грѣхъ-тъ знаѫ, а грѣшника не знаѫ. Грѣха каввамь, а грѣшника не.*

Грѣ́шница, *с. ж.* Която грѣши и има грѣховы; **грѣ́шница.**

Грѣ́шный, — **шьнъ** и — **щенъ, шна, шно,** *пр.* 1) Който има грѣховы; **грѣ́шный.** *Всичкы смы грѣшни прѣдъ Бога.* 2) Виноватый, кривый; **грѣ́шный, виновáтый.** *Не трьсѣте кой е грѣшный, азъ го сврьшихъ.* — **шно,** *нар.* Грѣхота; **грѣшнó.**

Грѣ́шчица, *ум. ж.* отъ **грѣ́шка.**

Грѣшю́вамся, *гл. възвр.* Грѣшѫся, берѫ грѣховы; **брáть грѣхъ на дýшу.**

Мълчи, Стоянъ, мълчи,
Немой люто кльни,
Немой ся грѣшювай. *Пѣс.*

Грѣшѩ́, **йшь,** — **шúлъ,** *гл. ср.* 1) Правѫ, струвамь грѣхъ, прѣстѫпѩмь Божии-тъ законъ; **грѣшúть.** *Грѣшѩ прѣдъ Бога. И святии-ти грѣшили, и пакъ сѫ ся посвятили.* 2) Брькамь, сбрькваль нѣчто; **ошибáться, погрѣшáть. Грѣшѩ́ся,** *гл. възвр.* Грѣшювамся, влизамь въ грѣхъ, берѫ грѣхъ.

Грѣшѩ́, **йшь,** — **шúлъ,** *гл. д.* Тръпци или брашно разтрѣвамь съ водѫ за кръмѫ на добытъкъ.

Грѣ́ѭ, **ешь, грѣялъ** и **грѣлъ,** *гл. д.* 1) Давамь топлинѫ, пекѫ; **грѣ́ть.** *Огънь-тъ грѣе. Слънце-то грѣе.* 2) Топлѫ, правѫ топло; **грѣ́ть, дѣ́лать горя́чимъ.** *Грѣемъ водѫ да си направимъ попарѫ. Пещь-та грѣе стаѫ-тѫ. Грѣѭ си ржѫ-тъ на огъня.* 3) Топѫ, разтопявамь съ огънь; **растáпивать, растáпливать, растопля́ть.** *Грѣемъ восъкъ да лѣемъ свѣщи.* 4) *гл. ср.* Свѣтѫ, лъщѫ, блъщѫ; **свѣ́тить, сія́ть, блестѣ́ть.** *Мѣсяць-тъ грѣе.*

Видѣхъ момѫ хубавѫ,
Лице-то ѝ грѣяше,
Очи-тъ ѝ стрѣляхѫ. *Пѣс.*

— **Грѣ́ѭся,** 1) *гл. възвр.* Топлѫся; **грѣ́ться.** *Съднѫхмы възогънка да ся грѣемъ. Грѣѭся на слънце-то.* 2) *гл. стр.* **грѣ́ться, топи́ться.** *Вода-та ся грѣе въ котела;* **водá грѣ́ется въ котлѣ.** — **Грѣ́янъый, грѣ́янъый** и **грѣ́тый,** *прич. стр.* — *Това не мя грѣе,* не стига това за да вѣрвамь, да ся надѣѫ, че ще бѫде както искамь. *Пятъкъ сѫботѫ не грѣе: а)* Всякой за себе-си. *б)* Кога е лошо врѣмя-то, ако ся оправи въ пятъкъ, на утрѣшний день въ сѫботѫ пакъ ще ся развали. — *Грѣе, ала не топли. Простирай си чергѫ-тѫ дѣто грѣе слънце да ти изсъхне. Зимно врѣмя е като малко дѣтя: сега плаче, сега ся смѣе; сега вали, сега слънце грѣе.*

Грѣ́яние, *с. ср.* отъ **грѣ́ѭ.**

Грѣ́ячка, *с. ж.* 1) Грѣяние. 2) Мѣсто дѣто кладѫть огънь на бъдний вечеръ да ся грѣѫть.

Гръ́дá, *с. ж.* Бозка, сиска, цица, пѫнка; **грудь, тúтька.**

Ако е, братко, измама,
Измама, да тя излъжѫ,
Лѣво ми око избоди,
Дѣснѫ ми гръдѫ отрѣжи. *Пѣс.*

Гръ́дáнъ, им. соб. мѫжско.

Гръ́дё, им. соб. мѫжско.

Гръ́ди, *с. ж. мн.* 1) Прѣдня-та чясть на тѣло-то на животны отъ шыѫ-тѫ до корема; **грудь, нáзуха.** *Гръди отъ камыкъ, ржѫ отъ восъкъ. На голы гръди пищове.* 2) На ризѫ, на дрѣхѫ опана чясть, что иде на гръди-ты. *Риза съ ленены гръди.*

Гръ́дистый, сть, ста, сто, *пр.* Който има голѣмы, широкы гръди; **грудáстый, грудúстый.**

Гръдúца, *ум. ж.* отъ **гръ́дá; грýдочка.**

Гръдúци и **гръдúчкы,** *ум.* отъ **гръ́ди; грýдка, грудцá, грýдочка.**

Гръдя́, *с. ср.* Нанизъ, ривце, врѣвъ, гердань отъ пары.

Грядá, *с. ж.* Гренда: 1) Дълго и доста дебело издѣлано четвръто дрво за градежь, брьвно; **бревнó, бáлка, мáтица, накáтина.** *Гряды-ты подъ одъра и на тована. Окачи го на грядѫ-тѫ.* 2) Най-голѣмо-то брьвно насрѣдъ покрыва на сградѫ, било, слѣмя; **копь, кúязь, крóвельный конёкъ.** 3) Малъкъ прогоченъ ридъ; **грядá.** — *Кака вкѫци, крака-та ѝ вънка.* Гат. — Гряда.

Гридéніе, *с. ср.* отъ **гридѩ́.** Идение, дохождание.

Грядúца, *ум. ж.* отъ **грядá; бревёшко.**

Грядѣ́лъ, *с. м.* Водило, потяглица на рало, на плугъ, воище, камара, камарица, опище, стрѣлка.

Гридѩ́, **ешь, дѣлъ,** *гл. ср.* Идѫ, дохождамь *Зачто не грядете у насъ?* зачто не дохождате у насъ?

Радвайся, майко, радвайся, татко,
Че съпъ вы гряде, снъхѫ вы носи. *Пѣс*

Гýба, *с. ж.* Петура, олба, обга; **листъ тѣ́ста.**

Губáтый, тъ, та, то, *пр.* Устатый, устат-

ник; **болтли́вый.** *Грѣбавыи ще оправи гробь-тъ, а губатыи сопа-та.*

Губа́чь, *с. м.* Губитель.

Гу́бение, *с. ср.* отъ **гу́бя.** *Ако имашь врѣмя за губение, шахатинъ ставай.*

Губе́рка, *с. ж.* Игла голѣма желѣзна или дрьвина за прошиване губеры, чергы, човаль и проч.

Губе́рчица, *ум. ж.* отъ **губе́рка.**

Гу́берчя, *ум. ср.* отъ **гу́беръ.**

Гу́беръ, *с. м.* Черга, килимъ, кебе за постилане и за завиване; **ковёръ.** *Спрати губера и просторъ-тъ. За блъжк-тж губера изгарка. Карались за губера.*

Губи́-день, като *с. м.* Дегуба: 1) Губение врѣмя-то напраздно; **теря́ние вре́мени напра́сно.** 2) Работа, съ кожто ся губи врѣмя напраздно, безъ ползѫ.

Гу́бя, ишь, — би́лъ, *гл. д.* 1) Лишавамся отъ нѣчто, което съмъ ималъ, оставамъ безъ него; **теря́ть.** *Губѫ имота си;* **теря́ть состоя́ние.** 2) Изпущамъ, изтрьсвамъ нѣчто безъ да видѫ, та да го приберѫ, или затурямъ нѣйдѣ и не помнѫ дѣ, та не могѫ да го намѣрѫ; **обра́нивать, не замѣча́я; забра́сывать, не по́мня куда́.** *Ничто не му ся сврьта, всичко губи.* 3) Имамъ тщетѫ, загубѫ, знанѫ, зарарѫ отъ нѣчто; **теря́ть, имѣть убы́токъ.** *Отъ тѫжк стокѫ азъ губѫ;* **на э́томъ това́рѣ я теря́ю.** *Таа стока губи,* има загубѫ отъ неѫ. *Той нѣма что да губи;* **сму́ теря́ть-то не́чего.** *Какво губишь, ако кажешь и ты сдньмъ?* 4) Оставямъ да минува, да врьви напраздно, безъ облагѫ, безъ ползѫ. *Губѫ си врѣмя-то;* **теря́ть вре́мя по пусто́му.** 5) Затрьвамъ, прѣмахвамъ, убивамъ, погубямъ; **теря́ть, губи́ть, убива́ть.**

Богъ да убие попа и Дончча,
Че направихѫ мостъ на Дунава,
Та си минѫхѫ черни Татаре,
Старо губихѫ, младо робихѫ. *Пѣс*

Гу́бя́ся, *гл. възвр.* 1) Махвамся, дѣвамся незнайно кѫдѣ, изгубямся да мя нѣма вяче; **теря́ться, пропада́ть.** 2) Отивамъ нѣкѫдѣ, та мя нѣма, и не знаѣтъ дѣ съмъ. *Той ся губи отдома си по цѣлы дни и никой не знае кѫдѣ ся дѣва;* **онъ пропада́етъ издому по цѣлымъ днямъ и никто́ не зна́етъ куда́ онъ дѣва́ется.** 3) Ходѫ нагорѣ надолу, скитамся по незнаение нѫтна; **плу́тать.** *Губихмыся цѣлъ день изъ горѫ-тѫ.* 4) Ходѫ по чюжды мѣста. *Три годины ся губилъ въ Влашко;* **три го́да пропада́лъ въ Вала́хіи.** 5) Не ся показвамъ. *Дѣ ся губишь, та не ся виждашь толкова врѣмя?* **Куда́ дѣва́лся, что не вида́ть тебя́ сто́лько вре́мени?** 6) Затуляамся; **скрыва́ться изъ ви́да, заходя́ за что нибу́дь.** *Мѣсяць-тъ ся губи задъ облаци-ты;* **мѣсяцъ теря́ется въ облака́хъ.** *Не губися отъ-прѣдъ очи-ты ми.* 7) *гл. стр.* Бывамъ губенъ; **теря́ться. Гу́бе́нный** *прич. стр. Два пѫти губено и два пѫти нахождано, а третій пѫть ся загубило и вяче не ся нашло. — Губѫ си вкуса, сладость-тѫ* (за ястие и питие), прѣставамъ да имамъ сѫщий вкусъ, сѫщѫ-тѫ сладость; **теря́ть свой вкусъ.** — *Губѫ си гласа,* развалиа ми ся, ослабва ми сладкый за пѣяние и силный гласъ; **спада́ть съ го́лоса.** — *Губѫ си думы-ты,* казвамъ, въ не мя слушнать, нѣмакой да слушна. *Не губи си думы-ты на́пусто;* **не теря́й свои́хъ словъ напусто́му.** — *Губѫ си свѣса,* замайвамся, прѣпосіамся, та не ся усѣщамъ, падамъ въ несвѣсъ, въ несвѣсть; **теря́ть чу́вства, приходи́ть въ безпа́мятство.** — *Губѫ си силѫ-тѫ:* а) Ослабвамъ, изнемощіавамъ; **ослабѣва́ть, изнемога́ть.** б) Извѣтрѣвамъ, отъ прѣстоява не ослабвамъ; **теря́ть крѣпость, выста́иваться.** — *Губѫ си труда,* труджся, мѫчѫся, залѣгамъ за нѣчто напусто; **трудя́ться, стара́ться напра́сно.** *Не губи труда си, нѣма да го бѫде.* — *Губѫ ума си,* обезумѣавамся; **лиша́ться ума́, разсу́дка.** *Остарѣе ли чловѣкъ, хване да губи и ума си.* — *Губѫ си ума,* мыслѫ за нѣчто, искамъ да разберѫ какъ е, какво е или какво да правѫ, бикся съ умъ, биѫ си главѫ-тѫ; **теря́ться въ дога́дкахъ, въ недоумѣ́нiи, лома́ть го́лову.** *Стига си губилъ ума си, азъ да ти кажѫ какъ е работа-та.* — *Губѫ си шара, ренка;* избѣлѣвамъ, излизамъ; **линя́ть, теря́ть цвѣтъ.** *Тоа платъ си губи шара.* — *Губѫ на игрѫ,* бывамъ надвитъ на игрѫ, та плащамъ; **пройгрывать.** — *Всхто крьпи — дни губи. Вехто крьпи — конци губи, старо либи — дни губи. Басъ главѫ губи. Губи ли ся Марта отъ великы посты? Зобъ въ коня ся не губи.*

Гу́гамь (да гу́гнѫ), *гл. ср.* Гукамъ. *Хване ли гугучка-тя брѣзо да гуга — пролѣтъ наближава.*

Гу́ганie, *с. ср.* отъ **гу́гамь.** Гукане.

Гу́гла, *с. ж.* 1) Шапка отъ кожѫ съ вльнѫ-тѫ навънъ, барла, кана; **ша́пка.** *И колчё за гуглѫ-тѫ си ся кара.* 2) Качюла на дрѣхѫ за покрываие главѫ-тѫ; **капишо́нъ, башли́къ.**

Гугла́рь, *с. м.* Който работи гуглы; **шапочникъ.**

Гу́глица, *ум. ж.* отъ **гу́гла.**

Гу́гличка, *ум. ж.* отъ **гу́глица.**

Гугли́ще, *ув. ср.* отъ **гу́гла**.
Гу́гнѫ, ешь, — **нѫлъ**, *гл. ед-кр.* отъ **гу́гамь**. Гукнѫ.
Гугувту́рка *с. ж.* Птица гръмавица.
Гугу́камь (да гугу́кнѫ), *гл. ср.* Гукамь.
Гугу́кание, *с. ср.* отъ **гугу́камь**. Гукание.
Гугу́кнѫ, *гл. ед-кр.* отъ **гугу́камь**. Гукнѫ.
Гугу́ли, *с. м. мн.* Растение и плодъ *Zea mays;* в. **грѣ́чка**.
Гугу-нетьрь, *с. м.* Животина *Helix;* в. **гулшёкъ**.
Гугу́тение, *с. ср.* отъ **гугу́тѫ**. Гукание.
Гугу́тка, *с. ж.* Птица гръмавица.
Гугу́тѫ, нешь, — **ти́лъ**, *гл. ср.* Гукамь.
Гугу́ци, *с. м.* Раст. и плодъ грѣчка.
Гугу́чение, *с. ср.* отъ **гугу́чѫ**. Гукание.
Гугу́чка, *с. ж.* Птица гръмавица.
Гугу́чѫ, ишь, — **чилъ**, *гл. ср.* Гукамь.
Гугу́шина и
Гугу́шка, *с. ж.* Птица гръмавица.
Гугущу́къ, *с. м.* Птица гръмавица.
Гуда́ло, *с. ср.* Лѫкъ обтягнѫтъ съ космы отъ конскѫ опашкѫ за свирение на гуслѫ, на гѫдулкѫ, на кемене; **смычёкъ музыка́льныхъ стру́нныхъ ору́дій.**
Гу́джё, *с. м.* Назъване на кучя, което е гудже, кѫсопахо.
Гу́джий, джь, джа, джё, *пр.* Что е безъ опашкѫ или съ кѫсѫ опашкѫ, кѫсопахъ. кѫсопадъ; **ку́цый, кургу́зый, короткохво́стый.**
Гуджю́къ, *пр. неизм.* Животно гудже, кѫсопахо.
Гу́дѫ, ишь, — **дѝлъ**, *гл. свр.* отъ **гу́ждамь.** — **денъ́ый**, *прич. стр.* Туренъый.
Гу́дя, *с. ср.* Свиня, свинка.
Гу́ё, *им. соб.* мѫжско. *Майсторъ Гуе: отъ три букъ двѣ врѣтена и едно-то нададено.*
Гу́жба и **гу́жва**, *с. ж.* Гѫжба, врьзка-та съ която по села-та вратня-та е врьзана на колъ, за да ся отваря и затваря.
Гу́ждамь (да гу́дѫ), *гл. д.* 1) Турямь, кладѫ,клавамь, ставѫ; **класть, ста́вить, полага́ть.** *Гуждамь соль въ кастие-то;* **класть соль въ ку́шанье.** *Гудихъ го въ джеба си, въ пазухѫ-тѫ си;* я **положи́лъ** его́ **въ карма́нъ, за па́зуху.** *Гуди гы едно до друго;* **поста́вь ихъ едино́ по́длѣ друга́го.** 2) Поставямь на чинъ; **поставля́ть, ста́вить, возводи́ть кого́ во что.**

Дѣ ѫ зачюхѫ юнаци,
Далечь сѫ Пенкѫ срѣщнѫли
И ѫ отъ коня снемнѫли,
Че ѫ войводѫ гудили. *Пѣс.*

3) Наряждамь, настанявамь, нагодявамь; **опредѣля́ть, приставля́ть, назнача́ть, дава́ть заня́тіе.** *Гудихъ го на работѫ.* —*Гуждамь си вѣжды,* турямь си, правѫ си вѣ́ждыі, вѣ́ждосвамся; **наводи́ть себѣ бро́ви.** — *Гуждамь законъ,* турямь, поставямь законъ. *Законъ гуждать, па не го чювать;* **постановля́ютъ зако́нъ и не соблюда́ютъ его́.** — *Гуждамь, имя на нѣкого, на нѣчто,* турямь му, давамь му, крьщавамь му имя, отричамь го, наричамь го; **дава́ть и́мя, называ́ть.** *Сыне! дойди да ти гуди попъ-тъ имя.* — *Гудихъ намѣрение,* турихъ, сторихъ намѣрение, намыслилъ сьмь; я **вознамѣрился.** — *Гуждамь нѣкого въ бѣдѫ, въ грѣхъ,* турямь, въвалямь, вкарвамь го въ бѣдѫ, въ грѣхъ, докарвамь го въ бѣдѫ, въ грѣхъ; **вва́ливать, вовлека́ть въ бѣду́, наводи́ть на грѣхъ.** — *Гуждамь ржкѫ на нѣчто,* турямь ржкѫ на нѣчто, зимамь го, заптисвамь го; **захва́тывать.** *Не гуждай ржкѫ на чюждо нѣчто,* не барай чюждо нѣчто. — *Гуждамь си шапкѫ-тѫ;* налагамь си шапкѫтѫ, турямь ѫ на главѫ-тѫ си; **надева́ть ша́пку.** — *Гуждамь въ желѣза,* турямь въ желѣза, въ оковъ; **заключа́ть въ око́вы.** — *Гуждамь нѣчто на рядъ, на пѫть,* наряждамь го, нагласявамь го да врьви, да ся врьши; **приводи́ть въ поря́докъ, въ дѣйствіе.** *Гудихъ си работѫ-тѫ на рядъ.* — *Гуждамь на странѫ,* турямь на странѫ за да ся намѣри, когато потрѣбва; **откла́дывать, сберега́ть.** — **мся**, *гл. възвр.* и *стр. Дѣто ся гужда, умножавася; отдѣто ся зима, смалява-ся.* **Гу́жданый**, *прич. стр.* Турянъый.
Гу́ждание, *с. ср.* отъ **гу́ждамь**.
Гу́зный, — **зьнъ** и — **зенъ, зна, зно**, *пр.* Който знае, че има нѣкаквѫ винѫ, та ся боп, шупелиа; **чу́вствующій себя́ винóвнымъ въ чёмъ и посему́ опаса́ющійся.** *Гузно не гонено бѣга.* — **зно**, *нар.;* **подозри́тельно.** *Гляда гузно.*
Гу́камь (гу́квамь, да гу́кнѫ, гу́кнувамь), *гл. ср.* Казвася за гълѫбы, гургуткы, кога издавать свойственый тѣмъ гласъ; грькамь, гугамь, гугукамь, гугутѫ, гугучѫ, гургулкамь; **ворковáть.**
Гу́кание, *с. ср.* отъ **гу́камь**. Гугание, гугукание, гугутение, гугучение; **ворковáніе, воркотня́ голубе́й.**
Гу́квамь, *гл. мн-кр.* отъ **гу́камь**.
Гу́кнувамь, *гл. уч* отъ **гу́кнѫ**.
Гу́кнѫ, *гл. ед-кр.* отъ **гу́камь**. Да гугнѫ, да гугукнѫ.
Гу́комь, *нар.* Съ гукание. *Гълѫбъ гукомь гука.*
Гула́нь, *с. м.* Рыба *Cottus gobio,* главочь, главушь, голушь, гупешь, мусъ; **голова́чъ, бычокъ.**
Гу́лешь, *с. м.* 1) Рыба *Gobio,* водяничарка

дерменджи́йка, кротушка, пискалъ, цигани́ца; **пискáрь, пескáрь, песковóбъ.** *Измлъзвася като гулешь.* 2) Една бубулечка, която яде корена на раст·ния-та.

Гули́йка, *ум. ж.* отъ **гули́ня.**

Гули́ня, *с. ж.* 1) Раст *Helianthus tuberosus,* гулкъ, земна гулня, дивъ яблъкъ, земнъ яблъкъ, каракушкъ, кочани, рѣпкъ, чиалгани, шиалгани, жрдоквъ; **бу́лва, земляни́ня гру́ши.** 2) *Зелева гулня,* раст. *Brassica napobrassica,* има листие като зеле-то, врѣзва вмѣсто зелкж единъ гулиж; **брю́ква.** 3) *Трънова гулня,* раст. *Carlina,* рѣшетка, рѣшетка; **колю́чникъ.**

Гу́лкъ, *с. ж. мн.* Раст. гулня въ 1-то знаменование.

Гулиёкъ, *с. м.* Животина *Helix,* бабуръ, бахаль, бохлё, бохлёвъ, бухъръ, гугу-петъръ, лигавецъ, лигавичня, мелчё, мелчёвъ, охлёвъ, насмолецъ, насочя, нахаль, нижёкъ, ниширогъ, плужковъ, плужькъ, плужякъ, пльжекъ, пльжецъ, пльжковъ, пльжякъ, пльзекъ, прьжлокъ, прьжяйка, пужеръ, пужимосъ, роглё, роглевецъ, роглецъ, рожко, рожковецъ, рожковъ, салякъ, слимакъ, слимукъ, слиняк, сльменъ, слюмакъ, слюняк, смилякъ, стригоръ, тодоръ, улешка, улешь, уфлешка, шелангосъ, шиалякъ; **улйтка.**

Гумнйще, *с. ср.* Мѣсто, дѣто правять гумна.

Гумно́, *с. ср.* Убито и угладено мѣсто, дѣто врьшьть жито на него; врьхъ, врахъ, врьшило, токъ, харманъ; **токъ, гумно́.** *Благослови, попе, гумно безъ снопе. Но́-добрѣ думы на нивж, а не цивлуга на гумно.*

***Гу́на,** *с. ж. Гр.* Кожюхъ, кюркъ; **шу́ба.** *Помниж зима-та, чему ти е гуна-та. Ей гъди дупа, кради гуня.*

Гу́ница, *ум. ж.* отъ **гу́на.**

Гу́нище, *с.. ср.* Козинявъ човалъ за вжгле.

Гунтешь, *с. м.* Дрѣха като чепкенъ, кабанина, кабаница, ияндяк, ягмурлукъ, яняндяк, сакма.

Гу́ничица, *ум. ж.* отъ **гу́ница.**

Гу́нешь, *с. м.* Рыба гулашь.

Гу́ра, *с. ж.* Раст. цвѣтие *Antirrhinum,* арсланчя, арслановъ уста, дойкъпчя, зинилании, зѣйка, зѣняк, рушкый шибой таушанчя, уста, устичя, филибелийчя, яванско цвѣтие; **львиноу́стъ.**

Гу́рамь (да гу́рнж), *гл. д.* Кънж съ топлж водж, банямь, баносвамь; **мыть, купа́ть тёплою водо́ю. — мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Кънжся, банямся, баносвамся съ горящж водж.

Гу́ране, *с. ср.* отъ **гу́рамь.**

Гурбету́ванье, *с. ср.* отъ **гурбету́вамь.**

***Гурбе́тъ,** *с. м. Т.* Ходене, сѣдене по чюждъ мѣста за работж, за печалж; **стра́нствованіе.** *Ходж по гурбетъ,* гурбетувамь.

Гургóровый, въ, на, во, *пр.* отъ **гургорь.** Въ изрѣчение: *насаденъ е на гургорови яйца.*

Гу́ргорь, *с. м.* Домашня птица *Meleagris pallopavo,* люранъ, мисиръ, мисирокъ, мисиряк, мишрокъ; **индѣйскій пѣту́хъ, индю́къ.**

Гургули́камь, *гл. ср.* Гукамь.

Гургули́каше, *с. ср.* отъ **гургули́камь.**

Гургули́ца, *с. ж.* Птица гръявица.

Съпъ ми бори, съпъ мя крѫши,
Съпъ ми не доходи,
Като глядамь малкж момж,
Като по дворъ ходи;
Но дворъ ходи, ходи, мамо,
Като гълъбицж,
Та мя гуца, гуца, мамо,
Като гургулицж. *Пѣс*

Гургули́чка, *ум. ж.* отъ **гургули́ца.**

Гургулу́шка, *с, ж.* Птичка *Motacilla troglodites,* муши-трънь, орѣхчя, орѣшко, орѣшковчя, подплетачь, подплетница; **краи́вникъ.**

Гургури́ца, *с. ж* и

Гу́ргурушка, *с. ж.* Птица гръявица.

Гургуру́шкы, *с. ж. мн.* Три кравая, които мѣсять въ пятъкъ прѣдъ сватбж.

Гургу́тка, *с. ж.* Птица гръявица.

Гу́рдели и гу́рди, *с м мн.* Гурели.

Гурели́вичкый, — чькъ, чка, чко, и

Гурели́вкый, вка, вко, *пр. смякч.* отъ **гурели́вый.**

Гурели́вый, въ, ва, во, *пр.* Гуреливый, гурливый: 1) Что има гурелъ по него, дрълявый. *Гуреливъ носъ, гуреливы очи.*

Мария Маро, съполива,
Съполива, гуреливa. Пѣс.

2) Нечистый. *Който нѣма чертоокж, цѣлува и гуреливж.*

Гу́релкы, *с. ж. мн.* Гурели.

Гу́релчя, *ум. ср.* отъ **гу́релъ.**

Гу́релъ, *с. м.* Гурели, гурелкы: засъхнжли съполи на носа, засъхнжлъ и запекълся гной по очи тъи и на ранж, гурдели, гурди, гленджи, дзембръ, дрьле; **засо́хтія со́пли; возгря́, засо́хшій гной на глаза́хъ, на ра́нѣ.** *Гурели-ти му на носа. Гурельть му на око-то. Като че е гурелъ въ очи.*

Гурели́явый, въ, ва, во, *пр.* Гуреливый.

Гурели́асамь, *гл. свр.* отъ **гурели́асвамь.**

Гурели́асвамь и гурели́асувамь (да гурели́асамь), *гл. ср.* Набирамъ гурелъ. *Очи-ти му гурелиасалы,* станжли гурели по тѣхъ.

Гурели́асване и гурели́асуване, *с. ср.* отъ **гурели́асвамь.**

Гу́ркамь (да гу́рнѫ), *гл. д.* Потопявамь нѣчто цѣло въ водѫ; **окупывать. — мся**, *гл. възвр.* Щивамся, гмурамся, гмуряся, пурамся; **ныря́ть, ля́зать.** *Патя-то ся гурка въ водѫ-тѫ.*

Гу́ркане, *с. ср.* отъ **гу́ркамь** и **гу́ркамся.**

Гу́рла, *с. м.* Мома, жена гурелива.

Гу́рлё, *с. ж.* 1) Дѣтя момчя гуреливо. 2) Птица *Alcedo ispida,* рыбарчя, рыбарець; **алкіо́нъ, зиморо́докъ, ива́покъ, ледѣ́шникъ, мартыно́къ.** 3) Птица *Cinclus aquaticus,* клячка, подклякарь, рыбарчя. *Гуркася като гурлё.*

Гурли́вый, въ, ва, во, *пр.* Гурелливый.

Гу́рловица, *с. ж.* Птица гръловица

***Гу́рна**, *с. ж. Т.* Курна: 1) Коръто на чешмѫ въ банѭ.2) Улѣй, бука, варадъ на водяницѫ.

Гу́рнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. ед-кр.* 1) отъ **гу́рамь.** 2) отъ **гу́ркамь; окуну́ть. — нѫтый**, *прич. стр.* Потопенъый; **оку́нутый.**

Гуро́лъ, *с. м.* Насѣкомо господёва момичка.

Гуска́рка, *с. ж.* в. **гѫска́рка.**

Гу́сла, *с. ж.* в. **гѫ́сла.**

Гу́тавый, въ, ва, во, *пр.* Нехвелитый; **плохо́й.** *Гутава ти е работа-та,* кюпава, бозукъ.

Гу́талъ, *с. м.* Птица *Columba oenos,* дивъ гълѫбь; **дикій, каменный, сизый го́лубь.**

Гу́теръ, *с. м.* Животно *Mus citillus,* ладжюнякъ, лагудеръ, лалугеръ, лъджюнякъ, попова булчица, соболець, срьболець, стаболець, стамболець, суекъ, сунца, съболець; **су́слыкъ.**

Гутура́чь, *с. м.* Една болесть по коне-тъ, отъ кожто умирать.

Гу́цамь (да гу́цнѫ), *гл. ср.* 1) Казвася за гургулицѫ: гукамь; **ворковáть.** *Гургулицата гуца.* 2) Казвася за свине-тъ: грукамь; **хрю́кать.**

Гу́цане, *с. ср.* отъ **гу́цамь.**

Гу́ци, гу́ци! *междом.* за въкане свине, гѫци; **чухъ, чухъ! зю, зю!**

Гу́цка, *с. ж.* Свиня; **свинья́, чу́шка.**

Гу́цнѫ, ешь — нѫлъ, *гл. ед-кр.* отъ **гу́цамь.**

Гушёглавый, въ, ва, во, *пр.* Гологлавый.

Гу́шене, *с. ср.* отъ **гу́шѫся.**

Гу́шица, *ум. ж.* отъ **гу́ша.** Гушка

Гу́шичка, *ум. ж.* отъ **гу́шица; зобо́чекъ.**

Гу́шка, *ум. ж.* 1) Отъ **гу́ша** у чловѣка.

На си главѫ повдигни
По гушкѫ да тя цѣлунѫ. *Пѣс.*

2) Отъ **гуша** у птици; **зо́бикъ, зобо́къ.** *Гѫска бита, ама гушка сыта.* 3) *с. ж* Колкото може чловѣкъ съ едно рѫкѫ да земе, стиска, хватѫ. *Гушка слама.* 4) Астие гагалка, цѣлоглътка, виткы, пилци, сарма; **галу́ша, голубцы.**

Гу́шкамся (да ся гу́шнѫ), *гл. мн-кр.* отъ **гу́шѫся.**

Гу́шла, *с. ж.* Некрьстено още дѣтя момчя, голка, кушла, пужа, пыжа.

Гушла́нъ, *с. м.* Птица *Ardea*, бабякъ, гушавець, жабаръ, чапла; **цапля.**

Гу́шлё, *с. м.* Така казвать на дѣтя момчя, доклѣ не е крьстено, та нѣма имя; голчё, желѣзко, пушлё, пыжё, пужё, шюле, шюлко.

Гушма́къ, *с. м.* Гуша. *Стиснѫлъ го за гушмака*, кара го на нѣчто насилѫ.

Гу́шнѫ (да ся), **ешь, — нѫлся**, *гл. свр.* отъ **гу́шѫся.**

Гу́шѫся, шися, — шнѫлся (да ся **гу́шнѫ**) *гл. ср.* Свивамся, притискамся при нѣчто или подъ нѣчто; **прижима́ться, ютúться.** *Дѣтя-то ся гуши у майкѫ си*; **дитя́ при-, жима́ется къ ма́тери.** *Гушѫся въ кѫтя, подъ черге-тѫ.*

Гу́ша, *с. ж.* Гушмакъ: 1) Шия-та отпрѣдъ подъ брадѫ-тѫ; **нерéдняя часть ше́и, го́рло.** 2) У птици-тъ *ingluvies,* мѣхуръ подъ гръло-то, въ който ся спира храна-та, прѣди да иде въ водяницѫ-тѫ; **зобъ у птицъ.** 3) У чловѣка *Struma,* подпухнѫло на шиѭ-тѫ отпрѣдъ или отъ странѫ; **зобъ у людей.** 4) Горникъ, горнище, вдигъ, копчёвъ, конджюлъ; **на́голенокъ, голени́ще.** 5) Ненапрядено цѣло врѣтено, не цѣлъ гыбелъ. — *Стиснѫлъ го, хванѫлъ го за гушѫтѫ*, кара го на нѣчто насилѫ; **заставля́ть, принуждáть, невóлить, наступи́ на го́рло.**—*Хванѫхся гушѫ за гушѫ*, счепкахся, зехѫ да ся борѫть, да ся давять. — *Напльни си гушѫтѫ*, наядеся.— *Богъ да прости мрьтвы души, да ся плънять живы гуши. Спомяни́ душѫ, напльни гушѫ.*

Гу́шнавець, *с. м.* Птица гушланъ.

Гу́шнавый, въ, ва, во, *пр.* За чловѣка: който има гушѫ; **зоба́стый.**

Гущéрина, *с. ж.* Въ пѣсьнь:

Врьвѣге го въвъ тьмны запцани
Да го даде вѣда гущерина.

Гу́щерица, *с. ж.* Женскый гущеръ. *Който е хапанъ отъ змиѭ, той ся бои и отъ гущерицѫ.*

Гущери́чя, *с. ср.* Едно растение, съ него лѣкувать болесть-тѫ гущеръ по воловы-тъ; има да го варять, та съ чорбѫ-тѫ му плакнѫть болно гръло.

Гу́щерчя, *ум. ср.* отъ **гу́щеръ.**

Гу́щеръ, *с. м.* 1) Животно *Lacerta;* **ящерица.** 2) Една болесть по воловы-тъ; **ящеръ.** — *Блъва гущеры, блъва зеленъ гущеры*, казвася, кога ся надосва нѣкой и нѣма рядъ да си оттуши съ глъчь или съ что да бъ-ло, та трѣбва да мльчи. — *Бръза като*

гущеръ възъ банръ. Лепи като гущеръ. Припекался като гущеръ на слънце. Гущери да ти писнжть въ уши-ты! Клятва.

Гу́ж, *с. ж.* Змиа, зъмиа: **змій**.

Гѣ́кавый, въ, ва, во, *пр.* Что ся гъне, свива; **ги́бкій**.

Гъл . . . Рѣчи-ты, които нѣкои начинать отъ **гъл**, като: **гълтамъ, гълхнж, гълчнж** и проч. в. на ряда при **глъ . . .**

Гъль, гълъ! *междом.* Показва гласъ отъ ройно нѣчто, кога тече отъ сждъ съ тѣсно грло; **буль, буль, бу́льканье.**

Гѣ́лжба, им. соб. женско.

Гължба́рка, *с. ж.* Което обычна **гължбъ** и гы развъжда; **голубя́тница.**

Гължба́рникъ, *с. м.* и **гължба́рница,** *с. ж.* Мѣсто направено за **гължбъ** да си вилъть тамъ гнѣзда и да ся въдять; **голубя́тникъ, голубя́тня.**

Гължба́рчя, *ум. ср.* отъ **гължба́рь.**

Гължба́рь. *с. м.* Който обычна **гължбъ** и гы развъжда; **голубя́тникъ.**

Гѣ́лжбіе, *с. м. мн.* Раст. и плодъ грьчка.

Гѣ́лжбёнъый, въ, ва, во, *пр.* отъ **гѣ́лжбъ**; **голуби́ный, голубя́чій.** *Гължбевы яйца.*

Гѣ́лжбёны оче́нца. Раст. *Hepatica triloba,* съсынъ; **печёночная вѣтряница, водяна́я чечеви́ца.**

Гължби́ца, *с. ж.* 1) Женскый **гължбъ, гължбка**; **голуби́на, голу́бка, голуби́ца.**

Врькнж като **гължбицж.** *Нѣс.*

2) Така наричать мжже женъ-ты си на галено; **голу́бушка, коса́тка.** *Гължбице мока*; **голу́бушка моя́.**

Гѣ́лжбка, *с. ж.* **Гължбица,** женскый **гължбъ.**

Гѣ́лжбченце, *ум. ср.* отъ **гѣ́лжбчя**; **голубо́чекъ.**

Гѣ́лжбчя, 1) *ум. ср.* отъ **гѣ́лжбъ.** Малко-то, дѣтя-то на **гължбъ**; **голубёнокъ.** 2) Малъкъ **гължбъ**; **голубо́къ, голу́бчикъ.** 3) Казвася на дѣца на галено, ангелчя, пиленце, шиленце; **голу́бчикъ.**

Гѣ́лжбъ *с. м.* 1) Птица *Columba;* **го́лубь.** *Чавка-та гължбъ не става.* 2) Раст. и плодъ грьчка. 3) Им. соб. мжжско. — *Дивъ гължбъ,* птица гуталъ.

Гължбя́, *с. ср.* Хлѣбъ, направенъ като **гължбъ**, мѣсять го понѣйдѣ на сватбж.

Гъмжене́, *с. ср.* отъ **гъмжіж.** Гъмженіе.

Гъмжи́ло, *с. ср.* Гъмжило.

Гъмжіж, и́шь — жи́лъ, *гл. ср.* Гъмжж.

Гѣ́пеніе, *с. ср.* отъ **гѣ́пнж.**

Гъни́лка, *с. ж.* Цигулка, гждулка, кеменe; **скри́пка.**

Гѣ́пка, *с. ж.* Мѣсто, дѣто е, или дѣто е было нѣчто сгънжто; виряга, брьчкулъ, дипла; **переги́бъ, сгибъ, скла́дка.** *Гънкы;* **боры́, сбо́ры.**

Гѣ́пкамь (да гѣпнж), *гл. д.* Казвася на галено, прѣгръщамь. — **канъый,** *прич. стр.*

Гѣ́пканіе, *с. ср.* отъ **гѣ́пкамь.** Прѣгръщание.

Гѣ́пнж, ешь,—нжлъ, *гл. свр.* отъ **гѣ́пкамь.**

Гѣ́пнж, ешь, — нжлъ, *гл. д.* 1) Свивамь, вирягамь, прѣвивамь; **гнуть, сгиба́ть, скла́дывать.** 2) Кжтамь, настрнж; **приберега́ть.** *Гънж го за чрны дни.* **Гѣ́пжся,** *гл. възвр.* и *стр.* Прѣвивамся, свивамся; **гну́ться, сгиба́ться. — тый,** *прич. стр.*

Гър . . . Рѣчи-ты, които нѣкои начинать отъ **гър** като **гърня, гърло, гърчіж** и проч. в. на ряда при **грь. . . . .** и **грь...**

Гъ, мѣстоим. вин. над. мн. ч. отъ лично мѣстоимение трете лице и въ три-ты родовы.

Гѣ́ба, *гл. безл* Употрѣбявася съ отрицателнж частицж *не:* **не гѣба, не ны гѣба,** не врѣди, не ны врѣди, не докача.

Гѣ́бамся (да ся гѣ́бнж, гѣбнувамся), *гл. възвр.* Помѣщамся, поклащамся. *Не ся гѣба отъ мѣсто-то си,* не ся поклаща.

Гѣ́бамь, *гл. д.* Закачамь, задѣвамь, кжтнж, задирвамь, лацамь; **тро́гать.** *Не гѣбай го.* недѣй го; **не тро́гай его́.—мся,** *гл. стр.* **—банъый,** *прич. стр.*

Гѣ́банье, *с. ср.* 1) отъ **гѣ́бамь.** Закачание, задѣване, кжтнене, гѣбачка. 2) отъ **гѣ́бамся.**

Гѣба́чка, *с ж.* Гѣбание, закачание, задѣкание, кжтнене.

Гѣбе́лчя, *ум. ср.* отъ **гѣбе́лъ.**

Гѣбе́лъ, *с. м.* Напрядено, колкото може да ся навие на врѣтено-то; врѣтено, чюнка. *Напряла сьмь днесь три гѣбелы.*

Гѣ́бнувамся, *гл. уч.* отъ **гѣ́бнжся.**

Гѣ́бнж, ешь,— нѣлъ, *гл. ср.* Гънж.

Гѣ́бнж (да ся), ешь, — нжлся, *гл. свр.* отъ **гѣ́бамся.** Да ся поклатж, да ся помѣстж.

Гѣбнжтый, тъ, та, то, *прич. Гѣбнжть отъ ума,* лудъ, полудѣлъ: **снятившій съ ума́, ряхну́вшійся.**

Гѣ́га, *с. ж.* По-употрѣбително въ мн. *гѣги:* двѣ товагы съ разсохы, на които стжпать, та ходять съ тѣхъ; ждракъли, кокъли, конкъли, пащулци, патарагы; **ходу́ли.**

Гѣгъле́ніе, *с. ср.* отъ **гѣгълі́жся.**

Гѣгъліжся, и́шся, — лі́лся, *гл. об.* Правъкся като дѣтя, дѣтинъкся, дѣтинѣкся, шютжся, вшютнавамся, хълкся; **ребя́читься, дура́читься.**

Гѣ́ди, *междом.* Казвася: 1) За каране, за хокание, на заканж. *Гѣди, гѣди!* **ай! вотъ я тебѣ!** *Гѣди немирнику нѣдный!* **ахъ ты шалу́нъ э́такой!** 2) Само́ и съ междо-

мѣтна ай, ахъ, дѣ, ей, ой прѣдъ него: *а)* Като за похвалж.

Гъди лудо младо, гъди росно гроздие *Пѣс.*

Ай гъди кончя! я́кая лоша́дка! *Дѣ гъди юнакъ!* ай да моладе́цъ!

Ой гъди момчя Троянчя!
То си кѝмъка надмѣтнж. *Пѣс.*

б) Като за укоръ и на присмѣхъ. *Ей гъди ахмаку!* ахъ ты дура́къ!

Ей гъди, гъди, Петре войвода,
Кога не позна хубавж Янж! *Пѣс.*

в) Отъ жалость. *Ахъ гъди сиромахъ Цвѣтко! Ахъ гъди, да бѣхъ знаялъ!* ахъ, если бы я зналъ!

Гъдйщица, *с. ж.* Жена гъдина.

Гъди Яно, мари. гъди гъдищице! *Пѣс.*

Гъдйна, *с. об.* Отъ Турско-то *гиди. (?)* Казвася за чловѣкъ: луда-глава, буйнъй, немирникъ, хайта, юнакъ, и то и на добро и противно; бу́йная, отва́жная, уда́лая голова́, смѣльча́къ, новѣса, прока́зникъ, удалѐцъ, молодѐцъ; както ся види отъ долни-ты стихове, земенъ отъ пѣсни;

Юлаче, луда гъдие!
Влъко бѣ луда гъдина.
До́бра бѣ хъитра гъдина.
А-бре Стояне гъдие,
Зарань щжть да тя обѣсять.
Гъдина, башь харамина.

Гъдю́лъ, *с. м.* Строшено гръня или стовна, дюдюлъ. *Присмѣлся гъдюлъ на черепъ.*

Гъ́жка, *с. ж.* Кътюкъ, пънь на лозе, лоза, винага, главина, чюканъ, асма.

Гъ́зда, *с. ж.* Което обычя да ся гъзди; **щеголи́ха.** *Всякой день гъзда гъздава, а на Велидень гнидава.*

Гъздавина́, *с. ж.* Кога е нѣчто гъздаво, хубаво; гъздосина, хубавина, лѣпота; **миловйдность.**

Гъ́здавичкъй, — **чькъ, чка, чко,** и

Гъ́здавкъй, вка, вко, *пр. смякч.* отъ **гъздавъй.**

Гъ́здавъй, въ, ва, во, *пр.* 1) Хубавый на глядъ, краснъй, лѣпъй; **краси́вый, приго́жій, миловйдный.** *Гъздава дѣвойка.* 2) Нагъзденъй, накътенъй, натруфенъй; **наря́женный.** *Мома гъздава, глава гнидава. Отвънка гъздава, отвжтрѣ гнидава. Всякой день Мара гъздава, а на Велидень гнидава.*

Гъ́здё, *с м.* Който обычя да ся гъзди, да ся показва гъздавъ; **щёголь.** *Не роденъ гъздё, калаено му имя.*

Гъ́зденье, *с. ср.* отъ **гъ́здж** и **гъ́здjся**

Гъздйлнъй, — льнъ и — ленъ, лна, лно, *пр.* Что е за гъздене; **наря́дный.** *Гъздилна прѣмѣна, гъздилны дрѣхы;* **наря́дное пла́тье.**

Гъздйло, *с. ср.* Накытъ, прѣмѣна, труфа, труфило; **наря́дъ, убо́ръ.** *Гъздимся съ гъздила.*

Гъздоси́на, *с. ж.* Гъздавина. *Мома гъздосина, булка поразна.*

Гъ́здж, ишь, — дйлъ, *гл. д.* Кытж, труфж; **наряжа́ть, украша́ть, убира́ть.** **Гъ́здjся,** *гл. възвр.* Кытjся, труфjся; **наряжа́ться, щеголя́ть.** — **денъй,** *прич. стр.*

Гъ́зненье, *с. ср.* отъ **гъ́знж.**

Гъ́знж, ешь, — на́лъ, *гл. ср.* Стоя или ходя въ водж или въ калъ, та ся мокрж; тънж; **мо́кнуть въ водѣ, въ грязи.** *Гъзналъ съмъ цѣлъ день въ кала, въ водж.*

Гъмжене́ние, *с. ср.* отъ **гъмжйж.** Гъмжение.

Гъмжйло, *с. ср.* Казвася за малкы животинкы, кога гы има нѣйдѣ много; гъмжило, гжглище, гжгло, пълежь.

Гъмжйж, йшь, — жя́лъ, и **гъмджйж,** *гл. ср.* Казвася за гадинъ, кога гы има нѣйдѣ много: гъмжжж, врж, клопотж, пълзж, сбликамъ; **кишѣть, кишѣть, кишмя́ кишѣть, гомози́ться, копоши́ться.** *Въшкы-ты гъмжять по него.*

Гъне́жь, *с. м.* Гънение. — *Гънежь на мѣсячинж-та,* когато ся нащрьбява; **ущѐрбъ луны́.**

Гъ́нение, *с. ср.* отъ **гъ́нж.**

Гъ́нж, ешь, — налъ, *гл. ср.* Гъбнж: 1) Губъкся, сврьщамся, мржа отъ нѣкаквж неволж; **ги́бнуть.** *Сиромаси-ти гънжть отъ гладъ. За срамъ глава гъне;* **за стыдъ голова́ ги́нетъ.** 2) Линѣжж, съхнж, чезнж; **тлѣть, ча́хнуть изнывать, пропада́ть, погиба́ть.** *Цвѣтж-то гъне отъ студа;* **цвѣты́ погиба́ютъ, пропада́ютъ отъ хо́лода.** 3) Миткамъ, лътамъ, лутамся; **лы-тать, шля́ться.**

Гъ́нж, ешь, — на́лъ, *гл. д* Гънж.

***Гювре́,** *с. м. Т.* Гной, торъ, сметъ; **навъ́зъ, назёмъ, позёмъ, перегно́й, помётъ, компо́стъ.** *Който брыка гювре-то, нему вонѣжть ржцѣ-ты. Рови като кокошкж гювре. Заровился като свиня въ гювре.*

Гювреливъй, въ, ва, во, *пр.* За земж, за нивж, что има гювре, торнъй.

Гювреница, *с. ж.* Гжба, что расте на гювреливо мѣсто, *Agaricus campestris,* баджюръ, мантарка, печюрка, пичюрка, червенка; **грибъ шампиньо́нъ, печери́ца.**

***Гювёзъ,** *с. м.* и *пр. неизм. Т.* Тъмночрьвенъй шаръ; **темнокра́сный цвѣтъ.**

Гювёзенъй, нъ, на, но, *пр.* Тъмночрьвенъй; **темнокра́сный.**

***Гювендйсвамся** и **гювендйсувамся,** *гл. об. Т.* Уповавамся на нѣкого, на нѣчто,

надѣѭся; **полага́ться, разчúтывать, надя́яться на кого́, на что.** *Азъ ся гювендисвамь на коня си.*

***Гювендúя,** *с. ж. Т.* Жена, обыкновено Циганка, която, по занаятъ, съ всякакви приказки и плящене смѣши които ѭ слушатъ и глядатъ; **ска́зочница и плясей по ремеслу́, забавля́ющая другúхъ всякими ска́зками и плúсками.**

***Гювелъ,** *пр. неизм. Т.* Хубавъ.

По дворъ ходи гювелъ Марийка *Нѣс.*

***Гю́зумъ,** *с. м. Т.* в. **гйо́зумъ.**

Гю́лецъ, *ум. м.* Малко гюлъ.

***Гюлúя́хъ,** *с. м. Т.* Масло извадено отъ гюлъ; **ро́зовое ма́сло.**

***Гюлле́,** *с. ср. Т.* Гюле: желѣзна валка, съ която плънятъ топъ за пушкане; **пу́шечное ядро.**

Гю́ловица, *с. ж.* Ракия варена съ гюлъ, та има дъха му; **ро́зовая во́дка.**

Гю́ловъ, въ, ва, во, *пр.* отъ **гюлъ.** Трiандафиловъ; **ро́зовый.**

***Гюлсую́,** *с. Т.* Гюлова вода, въ която е варенъ гюлпахъ, та има дъха му; **ро́зовая вода́.**

Гюлчя, *ум. ср.* отъ **гюлъ.** Една цвѣтка гюлъ.

***Гюлъ,** *с. м Т.* Раст. и цвѣтъ-тъ му *Rosa,* трiандафилъ; **ро́за.** — *Дивъ гюлъ,* раст. *Rosa canina,* дивъ трiандафилъ, шипка, шипъ; **шипо́вникъ, ди́кая ро́за.**

***Гюмрукчúя,** *с. м. Т.* Който е приставенъ да зима гюмрукъ; **тамо́женникъ.** *Бѣгахмы отъ баччиж, сполѣтяхмы на гюмрукчиж.*

***Гюмру́къ,** *с. м. Т.* 1) Мито, что ся зима отъ донесенж отвънъ стокж; **по́шлина.** *На лъжж-тж нѣма (не ся зима) гюмрýк.* 2) Мѣсто, дѣто ся зима гюмрукъ, мытница; **тамо́жня.**

Гю́мчя, *ум. м.* отъ **гю́мъ.**

***Гюмъ,** *с. м. Т.* Мѣдянъ сждъ съ тѣсенъ уста и съ захлупакъ за грѣяне водж или за дръжане нѣчто въ него; **родъ кулга́на.**

***Гюмю́шь,** *Т.* 1) *с. м.* Сребро; **серебро́.** 2) *пр. неизм.* Сребрънъ; **серебря́ный.**

***Гюнделикчúя,** *с. м. Т.* Който работи съ гюнделикъ; надничарь; **подёнщикъ.**

***Гюнделúкъ** и

***Гюнлу́къ,** *с. м. Т.* Плата за работж единъ день, надница; **подённая пла́та, подёнщина.**

Гю́нтинъ, *с. м.* Егюнтинъ, Циганинъ; **Цыга́нъ.**

Гю́нка, *с. м.* Егюнка, цыганка; **Цыга́нка.**

Гю́рговско цвѣ́тие. Цвѣтие съ жълтъ цвѣтоци и съ голѣмъ зеленъ листа, расте по блата-та; жабрънакъ. Отъ това цвѣтие вúкатъ вѣнци на Гергевъ-день, та накъчватъ съ тѣхъ агня-то, което щатъ заколитъ за тоя день, и отъ овце-тъ онúзи, които прьва дойде на стрьж-тж, кога да гъ доятъ.

Гю́ргевъ-день, в. **Гергёвъ-день.**

Гю́рджинъ, *с. м.* Раст. цвѣтие *Trollius,* гёргине, планинскъй божуръ; **желтогла́въ.**

***Гюрултúя,** *с. м. Т.* Шамата, грьмежъ, смѫтня, брьканица; **шумъ, суматóха, кутерьмá.**

***Гючь,** *пр. неизм. Т.* Мѫчънъ, трудънъ; **тру́дный.** *Гючь работа,* мѫчна работа. *Падня ми гючь,* станж ми мѫчно, досвидѣ ми ся.

***Гююслу́къ,** *с. м. Т.* Нагрѫдникъ; **нагру́дникъ.** *Гююслукъ на сѣдло;* **на́персь.**

***Гюю́съ,** *с. м. Т.* Употрѣбително когато ся говори за животнъ: грѫди; **грудь.** *Жена съ голѣмо чело, конь съ голѣмъ гююсъ.*

Гжба, *с. ж.* 1) Раст. *Fungus,* безъ стьбла и безъ листие, мантарка; **грúбъ.** Гжбъ има: божа рѫчица, боровúца, буковица, въсѣдушкъ (кладница), далачна гжба, дебелушка, жлъта гжба, керпо ухо, лютница, луда гжба, мечя гжба, млѣчница, оризница, пачúй кракъ, пичюрка (баджюръ, гюбреница, червенка), смрьдечка гжба, червенушка. 2) Раст. *Polyporus igniarius,* гжба, что расте по дрьвета-та и отъ която става прахънь и фитилъ за кандило; трѫть; **труть.** 3) Кора-та отъ дрьво *Quercus suber,* отъ която правятъ заткъ за шишета и другъ сждовъ; **про́бка.** 4) Животнорастение *Spongia officinalis,* спигеръ; **гре́цкая гу́бка.** 5) Брьла, брьна, джюка, устна; **гу́ба, брыла́.** 6) Болесть *Lepra;* **прока́за.** — *Направи го гжба и коприва,* нúчто и никакво, пахока го, навыка го. *Бѣла патка на еднж ногж,* или: *една кжща на единъ дирекъ.* Гат.— Гжба.

Гжбавъ, въ, ва, во, *пр.* Обраслъ съ гжбъ, гжбiасалъ. — *Гжбавъ съ парь,* който има много паръ, червивъ съ паръ.

Гжбевъ, въ, ва, во, *пр.* отъ **гжба.** Направенъ съ гжбъ; **грибно́й.**

Гжбе́нце, *ум. ср.* отъ **гжбúй.** Гжбичка; **грибо́чек.**

Гжбица, *ум. ж.* отъ **гжба.** Гжбя; **грибо́къ.**

Гжбичка, *ум. ж.* отъ **гжбица.** Гжбенце

Гжбúще, *ув. ср.* отъ **гжба; грибúще.**

Гжбогля́дка. *с. ж.* Едно растение.

Гжбя́, *ум. ср.* отъ **гжба.** Гжбица; **грибо́къ.**

Гжбiа́самь, *гл. свр.* отъ **гжбiа́свамь.**

Гжбiа́свамь и гжбiа́сувамь (да гжбiа́самь), *гл. ср.* Обраствамь съ гжбъ, изгнивамь.

Двори-ти ти сѫ бурiапасали.
Вратни-тъ ти гжбъ гжбiасали. *Пѣс.*

Кога спи нѣкой много, казвать му: *щжть*

ти гжбіасать очи-ты, или: щжть ти порастжть гжбы на очи-ты.

Гжбіáсваніе и **гжбіáсуваніе**, *с. ср.* отъ **гжбіáсвамь**.

Гжгли́вение, *с. ср.* отъ **гжгли́виж**. Гжгнение.

Гжгли́виж, ишь, — **ви́лъ**, *гл. ср.* Гжгниж.

Гжгли́ще и

Гжгло́, *с. ср.* Казвася за дребны гадины: много нѣчто, гъмжило, гъмжило, пълзеж.

Гжглякъ, *с. м.* Насѣкомо *Oniscus asellus*, въдися по влажны мѣста и изгнилы дрьвета, дъждевничка, магарча, магарешце, мокрець, мокрица, колаче, подкамяникъ; **мокри́ца**.

Гжгна, *с. ж.* Която гжгне, кога говори; **гнуса́**, **гнуса́рья**.

Гжгнё, *с. м.* Който гжгне, кога говори; **гнуса́**, **гнуса́рь**.

Гжгнение, *с. ср.* отъ **гжгниж** Гжгливение; **гнусе́ние**.

Гжгни́вый, въ, ва, во, *пр.* Който гжгне, кога говори, гжгничавый; **гнусли́вый**. — **во**, *нар.* Съ носа; **гнусли́во**.

Гжгничавый, въ, ва, во, *пр.* Гжгнивый.

Гжгниж, ешь, — **на́лъ**, *гл. ср.* Гжгливиж, говоржж съ носа; **говори́ть въ носъ, гнуси́ть**.

Гжграние, *с. ср.* отъ **гжгриж**.

Гжгре́ць, рецй, *с. м.* 1) Който гжгре, брьбрица; **болту́нъ**. 2) Бубулечка *Bruchus pisi*, яде бобъ, лящж, жито; гжгрица.

Гжгри́ца, 1) *с. об.* Който, която гжгре, брьбрица; **болту́нь, болту́нья**. 2) *с. ж.* Бубулечка гжгрець.

Гжгриж, ешь, — **ра́лъ**, *гл. ср.* Говоржж, брьбржж, приказвамь; **бала́кать, болта́ть, раздоба́ривать, каля́кать**. *Стигате гжгра! Дойди да си погжгремъ*, да си побрьбремъ.

Гжделъ, *с. м.* в. **гждьлъ**.

Гждичкамь (да гждичиж), *гл. д.* Гждьличкамь, съ легко досягание нѣкого по спагжтж правъ го да трепка и обыкновено да ся смѣе; скокощж; **щекота́ть, щекоти́ть**. — **мся**, *гл. възвр.* Кога мя гждичкать, не могж да траж; **быть щекотли́вымъ**.

Гждичкание, *с. ср.* отъ **гждичкамь**. Гждьличкание, скокощение; **щекота́ние**.

Гждичиж, ешь, — **ижлъ**, *гл. ед-кр.* отъ **гждичкамь**.

Гждувамь, *гл. ср.* Свиржж съ гждулкж, съ кемене; **игра́ть на скри́пкѣ, гудѝть**.

Гждува́ние, *с. ср.* отъ **гждувамь**.

Гждула́рка, *с. ж.* Жена на гждуларь.

Гждула́рскый, ска, ско, *пр.* отъ **гждула́рь**.

Гждула́рчя, *ум. ср.* отъ **гждула́рь**. Малъкъ, младъ гждуларь, цигуларча.

Гждула́рь, *с. м.* Който свири на гждулкж, цигуларь, кеменчеджия; **скрипа́чь**. *Мразила мома хорю-то, та зела мижж гждуларь.*

Гждýлка, *с. ж.* Оржане за свирене съ гжкъ, цигулка, гънилка, кемене; **скри́пка**. *На водяницж гждулка не струва.*

Гждýлчица, *ум. ж.* отъ **гждýлка**; **скри́почка**.

Гждьли́чкамь (да гждьли́чиж), *гл. д.* Гждичкамь.

Гждьли́чкание, *с. ср.* отъ **гждьли́чкамь**. Гждичкание.

Гждьли́чиж, ешь, — **ижлъ**, *гл. ед-кр.* отъ **гждьли́чкамь**. Да гждичиж.

Гждълъ и гжделъ, *с. м.* 1) Чювствуванието отъ гждичкание, скокотъ; **щеко́тка**. *Гждълъ мя е*, гждичкамся, скокоть мя е; **мнѣ щеко́тно**. 2) Мѣсто-то на спагж-тж, дѣто усѣща човѣкъ скокотъ; **щекотли́вое мѣсто у человѣка**. — *Да му намѣримъ гждъла*, да видимъ съ что може да ся поласкае, да ся залъже; **найдти сла́бую сто́рону кого́ ли́бо**. — *Намѣри му гждъла*, намѣри му слабж-тж страиж.

Гжжба, *с. ж.* Гжжва.

Гжжбица, *ум. ж.* отъ **гжжба**. Гжжвица.

Гжжва и гжжёва, *с. ж.* Гжжба, гужба: 1) Врьзка на главж-тж, каквото носять Турци-ти и понѣйдѣ и Блъгаре-ти; гжжь, чалма, пошиа, саржкъ; **тюрба́нъ, чалма́**. 2) Врьзка отъ пржчкы, съ които по села-та вратиа-та е врьзана за колъ, за да ся отварыа и затварыа; такава врьзка и за другы нѣчта; **гужь**.

Гжжвица, *ум. ж.* отъ **гжжва**. 1) Гжжбица. 2) Пряжда навита на гжжвж.

Гжжь, *с. м.* Гжжва.

Гжзение, *с. ср.* отъ **гжзѫся**.

Гжзе́нце, *ум. ср.* отъ **гжзи́**. *Бий гжзенце да не биеш гжзище.*

Гжзеръ и гжзьръ, *с. м.* 1) Разлатый край на чайце; **нуга**. 2) Дъно, дно на нѣчто; **дно**.

Гжзе́цъ, *ум. м.* отъ **гжзъ**.

Врьви старчець прѣзъ мостець,
Тъкжж носи на гжзе́ць;
Прьдиж старчець на мостець,
Удри тъкжж на гжзець.
Баиание за урокы.

Гжзи́ло, *с. ср.* Въ изрѣчение: *до́ ще шило до гжзило*.

Гжзистый, сть, ста, сто, *пр.* Който има голѣмъ гжзъ, дебелогжзый. *Прѣзъ гжзисто перисто*.

Гжзи́ца, *ум. ж.* отъ **гжзъ**. *Дрьнъ-гжзица*, подигравка, гавра. *Зежж го на дрьнъ-гжзицж*, зежж го на подигравкж, да ся подигравать съ него.

Гжи́ще, *ув. ср.* отъ **гжъ.** Гжіага.
Гжаля́, *ум. ср.* отъ **гжъ.** Гжзи.
Гѫ́зиный, — **зьнъ** и — **зенъ, зна, зно,** *пр.* отъ **гжъ**; **гузённый.** — *Гжзно чирво,* гжзнякъ.
Гжзнѣ́мь и **гѫ́зиж-тж,** *нар.* Съ гжза, съ гръба напрѣдъ, гжзняшкомь, задпимь. *Ходж гжзнѣмь. Стож гжзнѣмь камъ нѣчто.*
Гжзня́къ, *с. м. Intestinum colon,* чирво-то изъ което си изсѫдвамъ, гжзно чирво; **гузённая, ободо́чная кишка́.**
Гжзовлѣ́зица, *с. ж.* Една буболечка черна и съ щипалкж на задницж-тж.
Гжзу́реше, *с. ср.* отъ **гжзу́ріжся.**
Гжзу́ріжся, ишся, — **рился,** *гл. възвр.* Гжзжся на игрж, на срѣдныхъ.
Гжзъ, *с. м.* 1) Задна-та чясть на тѣлото, на кожто сѣдимъ; дирникъ, задница; **задъ у человѣка и живо́тныхъ, за́дница, гу́ано.** 2) Дупка-та на тжкъ чясть, прохабъ; **за́дній проходъ.** — *Види му ся гжзъ-тъ,* ходи съ съдранъ дрѣхъ; **хо́дить въ изо́рванномъ пла́тьѣ.** — *Сѣди си на гжза,* мирувай, стой мирно. — *Пристанжлъ си на гжза,* прѣдался на ядене и пиане. — *Влѣкжся по гжза си;* **ерза́ть.** — *Гжзъ главж затрѣва. Всякой има гжзъ, комуто ся види, нему ся смѣжть. Да си покажешь колѣно-то, ще ти ся види и гжзъ-тъ. Сиромахъ е крьлешь, че нѣма гжзъ. Барабаръ Петко съ хора-та и отрѣбка му на гжза. Докль орелъ дотече, нему гжзъ-тъ отече. Чюсшь ли, гжзу, че тя выкать на сватбж!*
Гѫ́зырь, *с. м.* в. **гѫ́зеръ.**
Гѫ́зжся, ишся, — **зился,** *гл. възв.* Обрьщамся съ гжза, грѣбомь камъ нѣчто; **обраща́ться спино́ю къ чему́.**
Гжзя́, *ум. ср.* отъ **гжзъ.** Гжзля.
Гжзяшко́мь, гжзяшкѣ́мь и **гжзяшкѫ́-тж,** *нар.* Гжзнѣмь, гжзиж-тж, задпимь.
Гжзя́га, *ув. ж.* отъ **гжзъ.** Гжзище.
Гѫ́кать (да гѫ́кнж), *гл. ср.* Съ чястицж *не, не гжка,* не продумва. *Не може да гжкне,* не може да продума, да рече гж, гжкъ.
Гѫ́кнж, ешь, — **нжлъ,** *гл. свр.* отъ **гѫ́кать.** *Да не си гжкнжлъ;* **сиди, не гу́кни.**
Гжкъ, *междом.* Ни думж; **ни гугу.** *Не рече гжкъ;* **ни слова.** *Ни гжкъ, ни вжкъ,* ни думж не продума. *Да не си казалъ гжкъ;* **не смѣй ни́кнуть!**
Гжса́къ, *с. м.* Мжжска гжска, гжсарь, гжсеръ, гжсокъ, гжсъкъ, патуръ, патарокъ; **гусь саме́цъ.**
Гжса́рка, *с. ж.* Което пасе гжскъ, гжскарка; **гуся́тница.**
Гжса́рь, *с. м.* 1) Гжсакъ. 2) Който пасе гжскъ, гжскарь; **гуся́тникъ.**
Гжсе́ница, *с. ж.* 1) *Eruca,* бубулечка като черпакъ, което яде листа-та на дрьве-то и на другы растения и което става послѣ на пеперудж или на друго насѣкомо; гжсенка, вжсеница; **гу́сеница, личи́нка.** 2) Цвѣтие-то на врьбж, което е като гжсеницж; котета. 3) Раст. гжскына трѣва.
Гжсе́ничный, — **чьнъ** и — **ченъ, чна, чно,** *пр.* отъ **гжсе́ница.**
Гжсе́ничка, *ум. ж.* и
Гжсе́ничя, *ум. ср.* отъ **гжсе́ница.**
Гжсе́нка, *с. ж.* Гжсеница бубулечка.
Гѫ́серь, *с. м.* Гжсакъ.
Гжси́ще, *ув. ср.* отъ **гѫ́ска; гуси́ще.**
Гѫ́ска, *с. ж.* Водна птица *Anser,* домашна и дива, патка; **гусь.** *Женска гжска;* **гуся́ня.** — *Пасж гжскы-ты,* ходж безъ работж, мѣржулици-тъ. — *Влиза патка, излиза гжска,* все еднакъвъ, ничто не научилъ. — *Ала гжска ледъ и пили гжска водж,* казвася кога пѣкой врьши едно и сжще, а мъсли, че е различно. — *Чюжда-та кокошка ны ся види бѫголѣма отъ нашж-тж гжскж. Гжска бита, ала гушка сыта.*
Гжска́рка, *с. ж.* Което пасе гжскъ, гжсарка; **гуся́тница.**
Гжска́рчя, *ум. ср.* Малъкь, младъ гжскарь.
Гжска́рь, *с. м.* Който пасе гжскъ, гжсарь; **гуся́тникъ.**
Гѫ́скына трѣва́. Раст. *Polygonum aviculare,* кокошна трѣва, пачина, пача трѣва, троскотъ; **пти́чій горе́цъ, сно́рышъ.**
Гѫ́скыный, нъ, на, но, *пр.* отъ **гѫ́ска.** Гжший.
Гѫ́сла, *с. ж.* Гусла, орждие за свирене съ струны и лжкъ; **гу́сли, гудо́къ.**
Гжсла́рка, *с. ж.* Жена на гжсларь.
Гжсла́рскый, ска, ско, *пр.* отъ **гжсла́рь.**
Гжсла́рчя, *ум. ср.* Малъкъ, младъ гжсларь.
Гжсла́рь, *с. м.* Който свири съ гжслж; **гусля́стъ, гусля́ръ.**
Гѫ́слица, *ум. ж.* отъ **гѫ́сла.**
Гѫ́сличка, *ум. ж.* отъ **гѫ́слица.**
Гѫ́сокъ, *с. м.* Гжсакъ.
Гжста́къ и
Гжсталя́къ, *с. м.* 1) Гжстина, остала отъ нѣчто утайка, гжстинакъ; **гу́ща.** 2) Гжста гора, дряздакъ, кычеръ, шюмакъ; **дубра́ва, густо́й, дремучій лѣсъ, ча́ща.**
Гжсте́ніе, *с. ср.* отъ **гжстѫ́.**
Гжстина́, *с. ж.* Гжсто нѣчто; **гу́ща.**
Гжстина́къ, *с. м.* Гжстакъ, гжсталакъ, гжстина; **гу́ща.**
Гѫ́стичкый, — **чькъ, чка, чко.** *пр. смякч.* отъ **гѫ́стый.** Нѣколко гжстый, къзъ-гжстый, при-гжстый; **густова́тый, густе́некъ.**

Гѫстота́, *с. ж.* Кога нѣчто е гѫсто, качество на гѫстый; **густота́**.

Гѫ́стый, — **стъ** и — **стъкъ, ста, сто**, *пр.* 1) Что ся намира близо едно до друго; **частый**; **густо́й, ча́стый**. *Гѫста гора*, **густо́й лѣсъ**. 2) За ройны-ты тѣла, кога не сѫ рѣдкы; **частый**; **густо́й (о жа́дкостихъ)**. *Гѫсто млѣко;* **густо́е молоко́** *Гѫста каша понасъ разпашка.* 3) За тъканъ платъ, битый; **ча́стый (о тка́нихъ)**. *Гѫсто платно;* **ча́стый холстъ**. — **сто**, *нар.* Нерѣдко, често; **гу́сто, кру́го, ча́сто**.

Гѫстѫ́, **я́шь**, — **ти́лъ**, *гл. д.* Правѫ гѫсто; **густи́ть**.

Гѫ́счица, *ум. ж.* отъ **гѫ́ска**.

Гѫсчи́, *ум. ср.* отъ **гѫ́ска**. Малка гѫска, патя, бибка, бибя; **гусёнокъ, у́точка**.

Гѫсъкъ, *с. м.* Гѫсакъ.

Гѫся́, *с. ср.* Прася; **поросёнокъ**.

Гѫ́тамь (гѫ́твамь, да гѫ́тиѫ, гѫ́тнувамь), *гл. д.* 1) Бутамъ нѣчто да падне на земѭтѫ, валѭ, завалѭамь, повалѭамь, катурѭамь, събарѭамь, куткамь, бичѭ; **вали́ть, опроки́дывать**. *Законъ бабѫ гѫта.* 2) Правѭ да ся прѣобрьне, прѣврьщамь, прѣкатурѭамь, прѣмѣтамь, ничкосвамь; **опроки́дывать**. 3) Развалѭамь, събарѭамь, катурѭамь, разтурѭамь; **разруша́ть**. *Гѫтиѫѫ кѫщѫ-тѫ.* — **мся**, *гл. възвр.* и *стр. Гѫтіѫся, та падиѫ. Кола-та ся гѫтиѫѫ.*

Гѫ́тане, *с. ср.* отъ **гѫ́тамь**.

Гѫ́твамь, *гл. мн-кр.* отъ **гѫ́тамь**.

Гѫ́тнувамь, *гл. уч.* отъ **гѫ́тиѫ**.

Гѫ́тнуване, *с. ср.* отъ **гѫ́тнувамь**.

Гѫ́тиѫ, ешь, — **иѫлъ**, *гл. свр.* отъ **гѫ́тамь**. 1) Да новалѭ, да завалѭ, да катурѭ, да кутиѫ, да бикиѫ; **поналя́ть, опроки́нуть**. 2) Да прѣврьиѫ, да прѣобрьиѫ, да прѣкатурѭ, да прѣмѣтиѫ, да ничкосамь; **опроки́нуть**. 3) Да развалѭ, да съборѭ, да разтурѭ, да катурѭ; **разруши́ть**. — **иѫтый**, *прич. стр.* 1) Бикиѫтый, повленый, катуренъый; **опроки́нутый**. 2) Прѣврьиѫтый, прѣмѣтиѫтый, прѣкатуренъый, ничкосаный. 3) Разваленый, съборенъый, разтуренъый; **разру́шенный**.

Гѫ́ци, гѫ́ци! *междом.* за маменье свинѭ, гуци; **чухъ, чухъ! зю, зю!**

Гѫ́шиий, шь, шіа, шіе, *пр.* отъ **гѫ́ска**. Гѫшчий, гѫскъиный; **гусиный, гуси́чій**. *Гѫшіе перо.*

Гѫ́шлякъ, ци, *с. м.* Гѫшіа курлашка.

Гѫ́шчий, чіа, че, *пр.* отъ **гѫ́ска**. Гѫшиий.

Гіа́волица, *с. ж.* в. **діа́волица**.

Гіа́волъ, *с. м.* в. **діа́волъ**.

***Гіаву́ръ и гіау́ръ**, *пр. неизм. Т.* Діавуръ: съ това назъване мусулмани-ти наричатъ всякого, който по вѣрѫ не е мухамеданинъ и не идолопоклонникъ.

Гіакъ, ци, *с. м.* в. **діакъ**.

Д. д. *д.*

Д. Пято слово, пята буква въ Словянскѫ-тѫ азбукѫ, наричано *добро;* но старо-то начрътание д, а по ново-то д, и рѫкописно *д.*

Да, *съюз.* Употрѣбителенъ само прѣдъ глаголъ: 1) Въ изречение, въ което глаголъ-тъ съ да прѣдъ него иде като подлежащe въ прѣдложение-то. Въ таково изречение глаголъ-тъ бъива въ кое да е число и лице отъ настояще и бѫдѫще врѣмя, или въ третіе лице единствено число съ възвратно мѣстоимение *ся*, па може и да ся отмѣни съ отглаголно имя, както въ изреченията: *Да ходѫ безъ работѫ* (ходене безъ работѫ, да ся ходи безъ работѫ) *е неприлично;* **ходи́ть безъ дѣла, безъ заня́тія, не присто́йно**. *Да крадешь* (краденe-то, да ся краде) *е грѣхота;* **красть грѣшно́**. *Да ся карамы* (кѫране-то) *е срамотно;* **ссо́риться сты́дно**. *Да ся спи много* (много-то спане) *не е добро за здравѥ-то;* **спать мно́го не хорошо́ для здоро́вья**. 2) Въ изречение, въ което глаголъ-тъ иде като сказуемо въ прѣдложение-то, както въ изреченията: *Работата ми е да орѫ;* **моё дѣло пахáть**. *Ты си тука да пазишь кѫщѫ-тѫ;* **ты здѣсь что́бы стерéчь домъ**. *Той не е да ся вѣрва,* не е за вѣрѫ; **ему́ нельзя́, не на́до вѣрить, онъ не заслу́живаетъ довѣрія**. *Това не е да ся трьпи,* не е за трьпѣне; **э́того терпѣть нельзя́**. 3) Въ изречение, въ което глаголъ-тъ зависи отъ другъ глаголъ прѣдъ него и иде като допълнение въ прѣдложение-то, както въ изреченията: *Азъ знаѫ да четѫ;* **я умѣю чита́ть**. *Ты можешь да работишь;* **ты мо́жешь рабо́тать**. *Казахъ му да стои тука;* **я сказа́лъ ему́ стоя́ть здѣсь**. *Той е лѣгналъ да спи;* **онъ лёгъ спать**. *Щѫ идѫ да го повикамь;* **я пойду́ позва́ть его́**. *Дай ми да ямь;* **дай мнѣ ѣсть**. *Кой тя научи да пишешь?* **кто научи́лъ тебя́ писа́ть?** *Трѣбва да ся работи;* **на́добно рабо́тать**. *Врѣмя*

е да обѣдвамы; **пора́ обѣдать.** *Глядай да не тя излъже;* **смотри́, что́бы онъ не обману́лъ тебя́.** *Той обычa, той обычаше, той е обичалъ да го хвалятъ;* **онъ лю́битъ, онъ люби́лъ, что́бы хвали́ли его́.** 4) Въ изреченія, съ които ся повелява нѣчто, като: *Ты да мльчи́шь, ты мльчи;* **ты молчи́.** *Той да не говори;* **пуска́й онъ не говори́тъ.** *Да прави както ще;* **пусть дѣлаетъ что хо́четъ.** *Да идемъ;* **пойдёмъ.** *Да пиѣмъ по единъ чашкж;* **выпіе́мъ по стака́нчику.** *Да стоите* (стойте) *мирно;* **сто́йте сми́рно.** *Да не ся боятъ;* **пуска́й не бо́ятся.** *Да не си продумалъ;* **не смѣ́й заикну́ться.** *Да не си шавнилъ отъ мѣсто-то си;* **ни на шагъ съ мѣ́ста.** *Да ми попѣешь;* **ну спой-ка мнѣ что нибу́дь.** *Да не тя видятъ очи-ты ми;* **и на глаза́ мнѣ не пока́зывайся.** 5) Прѣдъ глаголы въ съслагателно наклоненіе, като въ изреченія: *Да знаж, че ще дойде, да го почакамь; да знаехъ, да съмь знаелъ, да бѣхъ знаелъ, да съмь былъ знаелъ, че ще дойде, бихъ го почакалъ;* **е́сли бы, когда́ бы я зналъ, что придётъ, я бы подожда́лъ его́.** *Да можахъ, азъ бы му помогнилъ;* **е́сли бы я могъ, я бы пособи́лъ ему́.** *Да дойдяше часъ по́-рано, щяше мя завари удома;* **е́сли бы пришёлъ ча́сомъ ра́ньше, онъ бы засталъ меня́ до́ма.** Въ нѣкои отъ такывы изреченія да ся отмѣнява съ съюзъ *ако,* или пакъ прѣдъ да притуряатъ и *ако,* та, вмѣсто: *да бѣхъ знаелъ, че ще дойде, и да дойдяше, да бѣ дошълъ по́-рано* казвать и: *ако бѣхъ знаелъ* и *ако да бѣхъ знаелъ, че ще дойде, щяхъ го почакамь; ако дойдяше, ако бѣ дошълъ* и *ако да бѣ дошълъ по́-рано, щяше мя завари удома.* 6) Прѣдъ глаголы въ бждще врѣмя слѣдъ вспомогателный глаголъ щж въ изреченія като: *Азъ щж да ходж;* **я бу́ду ходи́ть.** *Ты щешь да работишь,* **ты бу́дешь рабо́тать.** *Той ще да сѣдне;* **онъ ся́детъ.** *Мы щемъ идемъ;* **мы пойдёмъ,** вмѣсто само: *щж ходж, щешь работишь, ще сѣдне, щемъ идемъ.* Нѣкои пакъ вмѣсто *щж да,* казвать *жда: жда ходж, жда работишь, жда сѣдне, жда идемъ.* 7) Съ въпросителнж частицж **ли** за пытане въ недоумѣніе. *Да ли щж помнишь?* **бу́ду ли я по́мнить?** *Да ли не е заборавилъ?* **не забы́лъ ли онъ?** *Да ли не мя е излъгалъ?* **не обману́лъ ли онъ меня́?** *Да ли не съмь закъснѣлъ?* **не опоздалъ ли я?** *Вижь го да ли е готовъ;* **посмотри́ гото́въ ли онъ.** *Да видимъ да ли е истинно това;* **посмо́тримъ вѣ́рно ли э́то.** *Да ли да идж или да не ходж?* **пойти́ ли или нѣтъ.** *Да ли да влѣзж,* бъіва ли да влѣзж; **мо́жно ли войти́.** *Да ли не е отишълъ;* **чуть ли онъ не уѣхалъ.** *Да ли да ся срѣдж или да ся доброволіж?* 8) Съ отрицателно нарѣчіе **не** прѣдъ глагола за пытаніе, като въ изреченія: *Да не си боленъ?* **мо́жетъ ты нездоро́въ?** *Да не спи?* **мо́жетъ быть онъ спитъ?** *Да не смы нѣчто роднина?* **не родня́ли мы?** *Да не е сбркалъ въ бросне-то?* **не ошибся ли онъ въ счётѣ?** *Да не е късно?* **не по́здно ли?** 9) Слѣдъ съкъзъ **ако** бъіл, като въ изреченія: *Ако бы да тя попыта, кажи му;* **въ слу́чаѣ е́сли онъ спро́ситъ тебя́, ты скажи́ ему́.** *Ако бы да мя повыкать, щж отидж;* **въ слу́чаѣ е́сли позову́тъ меня́, я пойду́.** 10) Слѣдъ съкъзъ **ако и:** *Ако и да съмь старъ, а все още могж;* **хотя́ я и старъ, или не смотря́ на то, что я старъ, а всё ещё могу́.** *Ако и да е късно, да врьвимъ;* **хотя́ и по́здно, пойдемъ.** *Ако и да не ще, ты го накарай да работи;* **е́сли и не хо́четъ, ты заста́вь его́ рабо́тать.** Въ такывы изреченія може и да ся изостави съкъзъ-тъ **ако** безъ да ся промѣни разумъ-тъ, та все едно е да ся каже: *ако и да съмь старъ, ако и да е късно, ако и да не ще,* или само: *и да съмь старъ, и да е късно, и да не ще.*—Като допълненіе въ прѣдложеніе-то глаголи-ти съ да прѣдъ тѣхъ ся съчинявать и съ нѣкои прѣдлозы като имена сжществителны: *а)* Съ прѣдлогъ **безъ,** като въ изреченія: *Амъ безъ да съмь гладенъ;* **ѣмъ, не бу́дучи голо́днымъ.** *Отиде си безъ да каже съ Богомь;* **онъ уѣхалъ, не прости́вшись.** *Зелъ го безъ да го плати;* **взялъ его́, не заплати́въ за него́.** *Влѣзлъ вкжщи безъ да го види нѣкой;* **вошёлъ въ домъ, не бывъ ви́дѣнымъ никѣмъ.** *Работихмы цѣлъ день безъ да си починемъ;* **мы рабо́тали цѣлый день безъ о́тдыха.** *Слугувамь му безъ да ми плаща нѣчто;* **я служу́ ему́ безпла́тно.** *Безъ да мя пыташь да не правишь нищто;* **ничего́ не дѣлай, не спроси́сь меня́.** *б)* Съ прѣдлогъ **за,** като въ изреченія: *Казвамь вы за да го знаете;* **я говорю́ вамъ для того́, что́бы вы зна́ли э́то.** *Зехъ пары на заемъ за да си купж конь;* **я взялъ де́ньги взаймы́, что́бы купи́ть себѣ ло́шадь.** *Трѣбва да работимъ за да ся прѣхранимъ;* **на́до рабо́тать, что́бы прокорми́ться.** *Нѣма врѣмя за да ся приготвж;* **вре́мени нѣтъ, что́бы пригото́виться.** *Той му е писалъ за да го извѣсти;* **онъ писа́лъ ему́, что́бы увѣдоми́ть его́.** *За да*

пуща крава-та повяче млѣко, трѣбва да ся храни добрѣ; чтóбы корóва давáла бóльше молокá, нáдобно кормúть сѐ хорошó. *За да ся изправи той трѣбва да ся държи стягнжто;* для того́ чтóбы онъ испрáвился, нáдобно держáть его́ строго. *в)* Съ прѣдлогъ отъ, като въ изреченіа: *Уморихся отъ да копаж;* я устáлъ копáть. *Заболѣхж мя крака-та отъ да ходж;* у менú заболѣли нóги отъ ходьбú. *Той прѣстанж отъ да ся оплаква отъ честь-тж си;* онъ перестáлъ жáловаться на свою́ ýчасть. *Той е далечь отъ да е толкова богатъ, както го мыслять;* онъ далекó не такъ богáтъ, какъ дýмаютъ о нёмъ. — За повяче обяснение многообразно-то употрѣбление съжъ да прѣдъ глаголы-ты въ различнúы-ты извитиа въ слово то може да послужять и долни-ты изреченіа съ прѣвода имъ, колкото ся може, на Русскый языкъ: *Да ся оре безъ добытъкъ е невъзможно;* пахáть безъ скотú невозмóжно. *Да работишь безъ съчива е мжчно;* рабóтать безъ инструмéнтовъ трýдно. *Да заповѣдашь, кога нѣма кой да слушка, с да говоришь на вѣтьра;* приказывать, когдá нéкому слýшать, знáчитъ говорúть на вѣтеръ. *Азъ съмь да заповѣдамь, а ты си да слушашь;* моё дѣло приказывать, а твоё слýшаться. *Азъ сполучихъ да го прѣдумамь;* я успѣлъ уговорúть его́. *Кажи му да побрьза;* скажú емý поспѣшúть, поторопúться. *Брьзамь да го стигнж;* спѣшý, чтобы догнáть его́. *Глядай добрѣ да не ся каешь послѣ;* смотрú хорошó, чтóбы не кáяться потóмъ. *Скрый го да не ти го откраднжть;* спрячь его́, чтóбы не украли у тебя́. *Пытамь да научж;* спрáшиваю, чтóбы узнáть. *Дѣтя ли си да не разбирашь;* рáзвѣ ты ребёнокъ, чтóбы не понимáть. *Та не си слѣпъ да не видишь;* вѣдь ты не слѣпóй, чтóбы не вúдѣть. *Иска ми ся да пийж;* мнѣ хóчется вы́пить. *Не ще ми ся да камь;* мнѣ не хóчется ѣсть. *Иде ми да плачж, да ся смѣж;* мнѣ хóчется плáкать, смѣя́ться. *Повдига ми ся да блювамь;* меня́ позывáетъ на рвóту. *Какъ не тя е срамъ да лъжешь;* какъ тебѣ не стúдно лгать. *Азъ мыслж да е той правъ;* я дýмаю, я полагáю, что онъ правъ. *Азъ мыслж да е вѣрно;* я полагáю за достовѣрное. *Азъ не вѣрвамь, не ми ся вѣрва да е направилъ той това;* я не вѣрю, мнѣ не вѣрится, чтобы онъ э́то сдѣлалъ. *Чини ми ся да знаешь;* мнѣ кáжется, что ты знáешь. *Малко да пйине и ся опива;* чуть вы́пьетъ немнóго и упивáется. *Азъ имамь да ти давамь;* я дóлженъ тебѣ. *Тии имать да зимать отъ тебе;* ты имъ дóлженъ. *Да не бѣхъ го видѣлъ съ очитъ си, не щяхъ вѣрвамь и не щяхъ да вѣрвамь;* éсли бы я не вúдѣлъ э́того собственными глазáми, я бы не вѣрилъ. *Да съмь, да бѣхъ, да съмь былъ на твое мѣсто, азъ быхъ му казалъ;* бýдь я на твоёмъ мѣстѣ, я бы далъ емý знать. *Да не е бѣснѣлъ, та да го не бижть;* пусть бы онъ не шалúлъ, такъ не бúли бы его́. *Нó-добрѣ да съмъ умрѣлъ, та да не дочакамь това нѣчто;* лýчше бы бúло умерéть, чтóбы не дожúть до э́того. *Да го видяше, щяше ся почюдишь;* увúдѣвъ его́, ты бы удивúлся. *Има нѣкой да го подучва;* есть кто нибýдь, котóрый подговáриваетъ его́. *Не вѣрвамь да лъжe, да е лъгалъ;* не вѣрю чтóбы онъ лгалъ. *Вѣрвамь да знаете това;* я дýмаю, что вы знáете э́то. *Какъ да не знаж;* какъ не знать. *Това не е нѣчто да потрѣбва;* э́то не такáя вещь, котóрая мóжетъ понáдобиться. *Да го помолиаше, той щяше тя прости;* попроси́ ты его́, онъ бы простúлъ тебя́. *Да посягнахъ, щяхъ го хванж;* протянýвъ рýку, я бы хватúлъ его́. *Да бы мя послушалъ, когато му казвахъ, не щяше да ся кае сега;* éсли бы послýшался меня́, когдá я емý говорúлъ, не кáялся бы тепéрь. *Да е да му кажж,* да бъ́ива да му кажж; éсли бы мóжно бúло сказáть емý. *Да му ся не нарадвашь;* не нарáдоваться емý. *Да не му ся нарадвашь,* да не достигнешь да му ся нарадвашь; чтóбы ты не нарáдовался на него́. *Да ти е жаль да го глядашь, да е жаль человѣку да го гляда;* такъ и жáлко смотрéть на него́. *Да не ти ся ще да го видишь;* и непрiя́тно вúдѣть его́. *Да тя е гнусъ да ся досягнешь до него;* такъ и отвратúтельно дотрóнуться до него́. *Азъ съмь го слушалъ да говори грьцкы;* я слúшалъ его́ говорúть по грéчески. *Той не може да гы слушка да ся карать;* онъ не мóжетъ слúшать ихъ ссóриться. *Азъ намирамь да е той правъ:* я нахожý, что онъ правъ. *Азъ мыслж да знаешь ты това;* я дýмаю, что ты знáешь э́то. *Така хубаво, да му ся не наглядашь;* такъ краси́во, что и наглядúться на него́ нельзя́. *Гласъ, да ся чюе и прѣзъ планинж-тж;* такóй гóлосъ, что и за горóю слúшенъ. *Чюлъ ли си ты да казва той това;* слúшалъ ли ты, чтóбы онъ говорúлъ э́то. *Да бы могло, азъ быхъ го направилъ;* éсли бы мóжно бúло, я бы сдѣлалъ это. *Да не бы да ся*

излъжешь да кажешь; смотри́ не проговори́сь. *Да не бы да ся кае послѣ;* что́бы не ка́яться ему́ пото́мъ. *Да бы ся кило, не бы и стокало. Чтото и да е;* что бы то ни бы́ло. *Както и да е;* какъ бы то ни бы́ло. *Каквото и да ся случи;* что бы ни случи́лось. *Каквото и да му казваш, той си знае неговж-тж;* что ни говори́ ему́ онъ всё таки́ свою́ несётъ. *И да щешь и да не щешь, нѣма да тя пытать;* хо́чешь, не хо́чешь, спра́шивать тебя́ не бу́дутъ. *Азъ съмъ калъ. — и да си, какъ кажь;* я ѣлъ.—ничего́, опя́ть ѣжь. *И да тя пытать, ты да не казвашь;* е́сли и спра́шивать бу́дутъ тебя́, ты не говори́. *И да мя убиешь, нѣма да кажж;* хоть убе́й не скажу́. *Лъжливый и право да казва, не го вѣрвать;* лжи́вый хоть и пра́вду ска́жетъ, ему́ не вѣрятъ. *И да е, ако и да е прѣстарѣлъ, той пакъ е съ ума си;* не смотря́ на то, что сли́шкомъ старъ, онъ всё таки́ въ своёмъ умѣ. — Въ благословии, като: *Да даде Господь;* дай Богъ. *Да тя поживи Господь;* да продли́тъ Богъ твою́ жизнь. *Да сте живи и здрави;* бу́дьте жи́вы и здоро́вы. — Въ заричания, кльщения и клятвы, като: *Да не дава Господь;* не приведи́ Богъ. *Да пази Господь;* сохрани́ Богъ. *Да не съмъ на вѣрж-тж си, ако лъжж;* будь я вѣроотсту́пникомъ, е́сли лгу. *Да не съмъ человѣкъ, ако не го направж;* не будь я человѣкъ, е́жели не сдѣлаю э́того. *Отъ мѣсто-то си да не станж;* что́бы мнѣ и съ мѣста не встать. *Да не замрькнж, да не осьнж;* что́бы мнѣ до вечера, до утра́ не дожи́ть. *Да ся не видишь;* пропада́й ты. *Да не ся с прькнжлъ!* лу́чше бы не роди́ться ему́! *Да тя порази Господь;* убе́й тебя́ Богъ. *Да не дочакашь;* не дожи́ть бы тебѣ. — Отъ приведены-ты изречения ся види, че неопрѣдѣлено-то наклонение въ други-ты языци, което въ Блъгарскый ся е почти съвсѣмъ изгубило, въ него ся отмѣнява съ съкъзъ да прѣдъ глагола, както въ: *Да крадешь е грѣхота;* красть грѣши́но. *Работа-та ми е да орж;* моё дѣло пахать. *Азъ знаж да четж;* я умѣю чита́ть и проч. Сѫще така ся отмѣнява въ нѣкои изречения и дѣепричастие-то въ старый и Русскый языкъ, както въ: *Да го видяше, цраше ся почюдишь;* уви́дѣвъ его́, ты бы удиви́лся. *Амь безъ да съмь гладенъ;* ѣмъ, не бу́дучи голо́дными.

Да, *съкъз.* Казвать го по нѣкои мѣста вмѣсто съкъзъ та. *Гладенъ съмь, да* (та) *искамь да ямь;* я го́лоденъ и хочу́ ѣсть. *Той е старъ, да* (та) *не види;* онъ старъ и не ви́дитъ. *Иди, да* (та) *го повикай;* поди́ позови́ его́. *Что имашь, да* (та) *си ся замыслилъ така;* что у тебя́, что такъ заду́мался. *Ни ти, да* (та) *млъчи;* вотъ тебѣ́, что́ бы молча́ть. *Имамь работж, да* (та) *не могж да дойдж;* у меня́ есть дѣло, и посему́ (такъ что) не могу́ прити́.

Да, въ бъдащe неопрѣдѣлено: *да́ щж, да́ щешь, да́ ще* и *щж да́, щешь да́, ще да́* отъ глаголъ **дамь.** *Да́ щж ти нѣчто;* я дамъ, я могу́ дать тебѣ́ что нибу́дь. *Ако нѣмашь парь, азъ щж ти да́;* е́сли нѣтъ у тебя́ де́негъ, я тебѣ́ дамь. *Да́ ще Мара за пепелъ, да́ щж и́ жаравж. Да́ ще Господь и намъ;* Богъ дастъ и намъ.

Даали́йка, *с. ж.* Пушка даалийска, отъ Даалийско.

Даали́йскый, ска, ско, *пр.* отъ **даали́я.**

Даали́йско, като *с. ер.* Мѣсто-то на даалии-ты.

***Даали́я,** *с. об. Т.* Дагаж: планинецъ. Така наричать Турци-ты отъ южны-ты части на Родопскы-ты планины, Кърджелия.

Дабоа́нъ, *с. м.* Тъпанъ, гочь, даулъ; бараба́нъ.

> Ке се дѣлить душа отъ снагж-вж:
> Да не жалишь, сестро, да не плачешь,
> Тукъ да земешь свирци, дабоанъ,
> Та да сторишь голѣмж допанмж. *Пѣс.*

Дава́, *нар.* Дѣвѣ, пали, пели, чева, като, та. *Дава ти казвахъ да не ходишь,* дѣвѣ пали, пели ти казвахъ да не ходишь; да я тебѣ́ говори́лъ, я же тебѣ́ говори́лъ не ходи́ть. *Дави́ смы родина,* че пали смы родина; да мы роди́я, вѣдь мы роди́я. *Дава знаваше, че това е мое,* пали знаваше, че това е мое; да ты зналъ, ты же зналъ, вѣдь ты зналъ, что э́то моё. *Дави си по́-старъ отъ мене, трѣбва и повяче да знаешь,* като си по-старъ отъ мене, трѣбва и повяче да знаешь; такъ какъ ты ста́рше меня́, то до́лженъ и бо́льше знать. *Дава си ходилъ въ Цариградъ, какво си видѣлъ тамъ,* като си ходилъ въ Цариградъ, какво си видѣлъ тамъ; ты былъ въ Цареграда́дѣ, что же ты тамъ ви́дѣлъ. *Дава не си дѣтя да не разбирашь,* та не си дѣти да не разбирашь; вѣдь ты не ребёнокъ, ты же не ребёнокъ, развѣ ты ребёнокъ, что́ бы не понима́ть. *Дава не си слѣпъ, да не видишь;* ты же не слѣпо́й, вѣдь ты не слѣпо́й, ра́звѣ ты слѣпой, что́ бы не ви́дѣть. *Дава си гладенъ?* ты го́лоденъ? не правда ли, что ты го́лоденъ? *Дава е истина?* не пра́вда ли?

Даваджи́йка, *с. ж.* Жена даваджина; исти́ца, проси́тельница.

***Даваджи́на,** *с. м. Т.* Който е повдигнѫлъ давнѣ, сѫдбѫ възъ нѣкого, който тягли нѣкого на сѫдъ; **проси́щій въ судѣ на кого́, исте́цъ, проси́тель.**

Да́вамь (**да́ввамь, да дамь, да дадиѫ**), *гл. д.* 1) Прѣдавамь изъ рѫкѫ въ рѫкѫ, врѫчавамь; **дава́ть.** 2) Когато ся говори за Бога: дарувамь, пращамь, сподобявамь; **дава́ть, посы́лать.** *Господь е далъ чловѣку умъ и разумъ. Господь дава, нъ въ кошѫрѫ не накарва. Господь здравѥ да ти дава.* 3) Изволявамь, допущамь; **дава́ть, сонзволя́ть, позволя́ть, допуска́ть.** *Едно врѣмя Турци-ти не давахѫ на Христианы-тѣ да носять зелено. Не дава да му ся продума. Конь-тъ не дава да ся кове.* 4) Раждамь; **дава́ть, приноси́ть.** *Овощкы-тѣ дадохѫ тѭѫ годинѫ много плодъ. Това лозѥ дава сладко гроздѥ. Дивъ глогъ питомно гроздѥ не дава.* 5) Плащамь; **дава́ть, плати́ть.** *Давамь на рата по сто грошѫ на мѣсяць.* 6) Пущамь; **дава́ть, доставля́ть.** *Крава-та дава до пять окы млѣко на день. Снопѥ-то тѭѫ годинѫ дадохѫ малко жито, нѣмахѫ изпустъ. Биволица-та е черна, а дава бѣло млѣко.* 7) Давамъ приходъ, приносямь; **дава́ть, приноси́ть.** *Колко вы дава тая водяница?* 8) Обрѣчямь; **дава́ть, предлага́ть, сули́ть.** *Азъ давамь за тоя волъ триста грошѫ.* 9) Продавамь; **продава́ть, отдава́ть, уступа́ть.** *Азъ давамь евтино. Дадохъ стокѫ-тѫ тъкмо за колкото мя дрьжѫше.* 10) Правѭ; **составля́ть.** *Пятдесять грошѫ на мѣсяць за десять мѣсяци давать пятстотинъ грошѫ* —**мся,** 1) *гл. възв.* Оставямся, вдавамся да ми ся прави нѣчто; **дава́ться.** *Дава ли ся (дава ли) тоя волъ да ся впряга? Тоѝ не ся дава да го лъжѫть;* **онъ не даётся въ обма́нъ.** 2) *гл. стр.* Бъвамь даванъ; **да па́ться, отдава́ться.** *На бой ся сабля на заемъ не дава. Таѝ кѫща ся дава съ киріѫ; э́тотъ домъ отдаётся въ наёмъ.*—**Да́ванъ,ый,** *прич. стр.*; **да́ванный.** — *Давамь за Бога,* давамь милостынь; **дава́ть Христа́ ра́ди.** — *Давамь волѫ нѣкому,* допущамь му да прави каквото си ще; **да́ва́ть во́лю.** *На дѣца-та не трѣбва да ся дава волѫ. Далъ волѫ на уста-та си, на язъка си,* отпустнѫлся да говори чтото му дойде до уста, на язъка. — *Давамь волѫ за нѣчто,* изволявамь, приставямь, допущамь да стане, да ся направи; **позволя́ть, дава́ть своё согла́сіе на что ли́бо.** *Баща му не му дава волѫ да ся ожени.*—*Давамь врѣмя,* оставямь врѣмя; **дава́ть вре́мя.** *Даде врѣмя на хайдутьи-тѣ да бѣгать, да ся скрьѫть,* не гы погони въ търа, та сполучихѫ врѣмя да бѣгать. — *Давамь вѣрѫ,* вѣрвамь; **дава́ть вѣру.** *Не давай вѣрѫ на думы-тѣ му.*— *Давамь на вѣрѫ,* продавамь на почѭкъ; **продава́ть въ долгъ, на креди́тъ.** — *Давамь вѣрѫ-тѫ си,* изневѣрявамся, ставамь друга вѣра; **отступа́ть отъ своёй вѣры.** *Главѫ-тѫ си даде, вѣрѫ-тѫ си не даде,* оставися да го погубять, а вѣрѫ-тѫ си не промѣни. — *Давамь главѫ-тѫ си: а)* Умирамь, ама не оставямь да ми направять нѣчто. *Главѫ-тѫ си давамь, стокѫ-тѫ си не давамь. б)* Залагамь главѫ-тѫ си. *Азъ давамь главѫ-тѫ си, ако излѣзе това така.*—*Давамь гласъ,* пущамь гласъ: *а)* Испущамь гласъ; **издава́ть звукъ.** *б)* Извѣстявамь; **извѣща́ть, объявля́ть.** — *И грѣха си не дава,* казвася за скѫпецъ: ничто не дава; **у скупа́го и въ Крещёнье льду не вы́просишь.**—*Давамь думѫ,* обрѣчямь; **дать сло́во.** *Далъ съмь думѫ, не могѫ да ся отърнѫ.* — *Давамь душѫ,* раздѣлямся съ душѫ-тѫ си, издъхвамь, умирамь: **испусти́ть духъ.** — *Давамь душѫ за нѣкого, за нѣчто,* умирамь за него: толкова го обычямь и искамь да го добъдѫ, да го имамь. *Давамь душѫ за тѭѫ момѫ.*—*Давамь душѫ нѣкому,* давамь му животъ, съживявамь го; **оживля́ть.** — *Давамь за душѫ-тѫ си,* давамь за да мя помянувать, кога умрѫ. — *Давамь отъ душѫ,* давамь отъ срьдце, отъ добрѫ волѫ. *Който много дава, отъ имотъ дава; който малко дава, отъ душѫ (отъ срьдце) дава.* — *Давамь животъ,* давамь душѫ нѣкому. — *Давамь живота си за нѣкого, за нѣчто,* умирамь за него; **же́ртвовать жи́знію за кого́, за что.** — *Давамь жилы нѣкому,* подоструямь го, придавамь му силѫ; **ободря́ть, одушевля́ть, оживля́ть.** — *Давамь на заемъ,* занимамь нѣкому нѣчто, давамь му го да си сврьши работѫ, па да ми го врьне; **дава́ть въ займы́, ссужа́ть, одолжа́ть.** — *Давамь изволение, изинъ,* изволявамь; **позволя́ть.** — *Давамь имя,* крьщавамь, отричямь, наричямь; **дать и́мя, называ́ть.** *Далъ му имя некалесанъ крьстникъ.*—*Давамь клятвѫ,* заклинамся, заклявамся; **кля́сться, божи́ться.** — *Давамь клятвѫ нѣкому: а)* Искамь му да ся закльне съ клятвѫ за нѣчто; **прѣдлага́ть присѝгу.** *б)* Заклинамь го, съ клятвѫ му порѫчямь, заповѣдамь нѣчто; **заклина́ть.** *Баща ны на смрьть-тѫ си ны е далъ клятвѫ да ся не раздѣлямы, а да си живѣемъ задружно.* — *Давамь край на нѣчто,* свръшамь го; **положи́ть коне́цъ**

чему́. *Дадохмы край на работиж-тж.* — *Давамъ си кръвь-тж*, пролинамъ си кръвь-тж за нѣчто; **проли́ть кровь.** *Пълть-тж си изгадамь, кръвь-тж си не давамь.* — *Давамъ крила нѣкому:* *а)* Насрьдчавамъ го; **ободря́ть, одушевля́ть.** *б)* Навдигамъ; **превоспоси́ть.** *Давай му крила да врьчи.* — *Давамъ кътиж*, казвася за момж: съ даване кътиж цвѣтие на момъкъ показвамъ му, че пристанамъ да ся земемъ. — *Давамъ лице нѣкому*, вдадамся съ него така, каквото да ся отпустне да ся не свѣнува отъ мене; **послабля́ть, потака́ть, потво́рствовать.** — *Давамъ мило за драго*, давамъ всичко, и чтото ми е най-мило, за нѣчто. *Дава мило за драго за да откупи сына си.* — *Давамъ милостыниж*, давамъ на сиромасы; **подава́ть ми́лостыню.** — *Давамъ момж*, оженвамъ, омѫжвамъ ѫ; **выдава́ть за́мужъ.** *Дадохмы момж-тж, дъщеръ си на друго село*, омѫжихмы ѫ за момъкъ отъ друго село. — *Давамъ мѫкж*, правиж, докарвамъ мѫчнотиѫ; **причиня́ть затрудне́ніе, безпоко́йствіе, отягоща́ть.** — *Давамъ надѣждж*, правиѫ да ся надѣе; **подава́ть наде́жду.** — *Давамъ назадъ*, врѫщамъ, повръщамъ; **отдава́ть наза́дъ, возвраща́ть, дава́ть сда́чу.** — *Давамъ нѣкого на наукж*, давамъ го въ училище да учи четение и писмо; **отда́ть въ шко́лу.** — *Давамъ нѣкому обуща-та въ ржцѣ-ты*, отпращамъ го, изпѫждамъ го; **вы́гнать, вы́проводить.** — *Давамъ огънь на нѣчто*, подпалямъ го; **поджига́ть.** — *Давамъ отвѣтъ, отговоръ, джевапъ*, отговарямъ; **отвѣча́ть.** — *Давамъ си очи-ты за нѣкого, за нѣчто*, обычамъ го много, милъ ми е. — *Да му дамь двѣ-ты парѫ*, да го изпѫдж; **прогна́ть.** — *Давамъ плесницѫ*, удрямъ плесницѫ; **дава́ть оплеу́ху, пощёчину.** — *Давамъ поводъ*, давамъ причинѫ за нѣчто; **дава́ть по́водъ.** — *Давамъ право нѣкому за нѣчто*, намирамъ, че има право, че е правъ въ нѣчто; **отдава́ть справедли́вость.** — *Давамъ примѣръ*, съ правене нѣчто показвамъ какъ трѣбва да ся прави то; **дава́ть приме́ръ.** *Съ владанє-то си той дава добръ примѣръ на другы-ты.* — *Давамъ предниж нѣкому*, отпущамъ го на пѫть, на работѫ да врьви напрѣдъ: **дава́ть ходъ.** — *Давамъ пѫть нѣкому*, сторямъ му пѫть, отбивамся на страиж, та да мине; **дать доро́гу, посторони́ться.** — *Давамъ пѫтна нѣкому*, изваждамъ го, изпѫждамъ отъ работѫ-тѫ, на когѫто го имамъ; **отки́дывать, отрѣна́ть, удаля́ть.** — *Дава ми ржка*, могѫ, моженъ съмъ; **имѣть возмо́жность.** *Не ми дава ржка*, не могѫ; **не имѣть возмо́жности.** — *Давамъ работѫ нѣкому*, давамъ му да има да работи, турямъ го на работѫ; **дать дѣло, дать заня́тіе.** — *Давамъ и ризж-тж си отъ грѣбе*, давамъ си всичко. *Да му поискаш и ризж-тж си отъ грѣбе ще даде.* — *Давамъ рядъ*, сторвамъ рядъ; **дава́ть о́чередь.** *Не ми давать рядъ*, прѣряждать мя — *Давамъ свѣтлинѫ*, свѣтѫ; **свѣ́тить.** — *Давамъ силѫ*, давамъ мощь; **подкрѣпля́ть.** *Тоя лѣкъ дава силѫ.* — *Давамъ сърдце*, насрьдчавамъ; **ободря́ть.** — *Давамъ си сърдце*, правиѫ да не ся боиѫ; **придава́ть себѣ ду́ху.** — *Давамъ си сърдце-то* за нѣчто, иска ми ся много да го имамъ — *Не ми дава сърдце*, не ще ми ся. *Не ми дава сърдце да го поглядиж, не́ да му продумамь.* — *Давамъ отъ сърдце*, давамъ отъ душѫ. — *Давамъ страхъ*, докарвамъ страхъ; **грози́ть, угрожа́ть, наводи́ть страхъ.** — *Давамъ топлинѫ*, пущамъ топлинѫ, грѣѫ; **испуска́ть теплоту́, грѣть.** — *Давамъ трудъ*, утруждамъ нѣкого съ нѣчто, правиѫ му главоболие; **утруждда́ть.** — *Давамъ тяготѫ*, досаждамъ съ нѣчто; **отягча́ть.** — *Давамъ умъ*, учѫ, казвамъ какъ да ся направи нѣчто; **научи́ть.** *Кой ти даде тоя умъ?* кой тя научи? — *Давамъ ухо*, слухтѫ, услушвамся; **прислу́шиваться къ чему́.** *Не давамъ ухо*, не щѫ да слушамъ, не щѫ и да знаѫ что ся говори; **слы́шать не хо́тѣть что говоря́ть.** — *Давамъ хлѣбъ нѣкому*, давамъ му работѫ, турямъ го на работѫ, съ когѫто да ся помирува; **дать хлѣбъ, доставля́ть сре́дство къ существова́нію.** — *Давамъ честь нѣкому*, правиѫ, показвамъ му честь; **ока́зывать почте́ніе.** — *Давамъ чиракъ*, давамъ нѣкого на занаятъ, настанявамъ го да учи нѣкаквѫ работѫ нѣкакъвъ занаятъ; **дава́ть въ ученики́; отдава́ть на вы́учку.** — *Давамъ си и шапкж-тж отъ главж-тж*, давамъ за нѣчто всичко, что имамъ. *Подмами го, да ти даде и шапкж-тж отъ главж-тж си. По́-добрѣ е да давашь, а не да искашь. Кого бижть и не бѣга, кому давать и не зима. Гонять ли тя, бѣжь, давать ли ти, лажь. Дали Марку двѣ, а той ще три. Нето да му дадешь, нето да му земешь. Ако дадешь кокошкѫ, щешь земешь паткѫ. Яйце дава, паткѫ зима. Далъ му маслинѫ, да земе тулумъ. Боленъ ся врича, здравъ не дава. Вамъ давать, ныс Якриви. ко зимашь, то и давашь. Дали врана, пакъ зла. По́-добрѣ днесь ми дай хлѣбъ и соль, а не утрѣ печенѫ кокошкѫ. Дай келчю нокте,*

да си одере главж-тж. Дай Катунину да ти наточи дарака, та да ти го отнесе. Дай Циганину хлѣбъ, да тя кльне. Дай му ножь, да ти извади очиты. Дай ми ножь, да тя заколѫ. Дали му прася, и той иска и на прася-то майкж-тж. Дай ми парж, да си купиж кесиж, да си турямь парьı-тьı. Дала баба парж, хванѫла ся на хоро-то; дава двѣ да ся откжсне, не ѫ пущать. Всякога баба милостыниж давала, сднжжь сама не дала, като чѐ никакъ не е давала. Далъ ли си коня си съ кириж, не пытай кой го кзди. Който ми дава хлѣбъ, той ми е драгъ (братъ). Който си дава кола-та, той си дава и женкж. Женк-тж си давамь, коня си не давамь. Коня си давамь, мамо, ако ми ѫ даджть. Който много ся вричка, ничто не дава. Зло кучя ни кость яде, ни другому ѫ дава. Който дава хлѣбъ на чюждьı-тьı кучета, скоро щжть го лажть неговьı-тьı. Дѐ-ще Мара за песелъ, дѐ-щж ѝ журавж. Прѣзъ водж го прѣвелъ и водж му не далъ. Ако сьмь Помакъ, не сьмь ахмакъ, та ми давашь зеленъı краставици. Дай му лулж тютюнъ, да ти изкажс и майчино-то си млѣко. Бой-тъ да ти е просто, че торбж-тж ми дай. Гостенинъ яде чтото му даджть, а не чтото му ся иска. Въ очи кравай, въ грѣба камъкъ дай. Ни даръ давила, ни грыжж имала. На тъпана Мара грошь дала, за булкж-тж крьстъ нѣмала. Дай ми, мамо, кжсметъ, па мя врьли на бунище. Който мя не аресва, да ми не дава дъщержи си. Дай ми малко хлѣбецъ, да си докмь сыренце-то, па ми дай малко сыренце, да си докмь хлѣбеца. Чтото самъ дадешь съ ржкж, то ще иде за тебе. Ако ржка дава, а срьдце не дава, ничто не става. Дай си, мжжю, женк-тж, а тьı хвани трьне-то. Богъ далъ, Богъ зелъ. Богъ не дава, и то не става. Ако даде Господь. Далъ Господь, та не глядалъ. На бодливж кравж Господь рога не дава. Кога Богъ дава брашно-то, дяволъ-тъ зима човала. Господь едному дава всичко, другому ничто. Далъ Господь медъ, ала далъ и рядъ. Далъ му Господь бой, не далъ му умъ. Да даде Господь да ся валяте у медъ и масло! Да даде Господь да хилядишь! Да даде Господь и подъ прагъ и надъ прагъ! Да ти даде Господь шкаренъ овчицж и шкарено шиленце! Да даде Господь да не осьвнешь! Да даде Господь да си прѣхапешь языка! Който даде цѣнк-тж, той свари свиркж-тж. Бита крава млѣко не дава. Дава ли кальва крава млѣко, та и той да даде. Който ся не дава да го познашь, глядай го кждѣ ходи.

Дáване, *с. ср.* отъ **дáвамь; даванíе.** *Господарство съ даване, юначество съ удрьне.— Зимане-даване,* зимапкъı-давапкъı, алжшь-веритъ, тръговина; **торгóвля.** *Съ другарь (съ свой) кажь и пий, зимане-даване не правь (нѣмай).*

Даванúна, *с. ж.* Давань.

Дáванкъı, *с. ж. мн.* Даване. *Зимапкъı-даванкъı,* зимане-даване, алжшь-веритъ; **торгóвля.**

Дáвань, *с. ж.* Дававина, давачка, даване, давка, давнина, даждне, дажба, данъкъ, дань, бирина, биръ, бирка, порѣзъ, вергина; **дань, нóдать, налóгъ, оклáдъ.**

Давáчка, *с. ж.* 1) Давань. 2) Което дава.

Давáчь, *с. м.* Който дава.

Дáвамь, *гл. мн-кр.* отъ **дáвамь; дáвывать.**

Дáване, *с. ср.* отъ **дáвиж.**

Давúйка и давúница, *ум. ж.* отъ **давúна.**

Давúло, *с. ср.* Давене. *Трьпило има, давило нѣма.*

***Давúна,** *с. ж, Т.* Сждба; **искъ, судéбный процéсъ, тúжба.**

Дáвка, *с. ж.* Давань.

Дáвнина, *с. ж.* Давань; **дань, нóдать.** *Тяжка давнина.*

Да ли тя бирникъ покара
За селскж пустж давнинж. *Пѣс.*

Давнó, *нар.* в. **данó.**

Давóсвамся, *гл. вз.* Сждя ся съ нѣкого, имамь давиьк съ него; **тягáться, вести тúжбу, процéсъ.**

Давóсване, *с. ср.* отъ **давóсвамся.**

***Даврандúсвамся (да ся даврандúшиж),** *гл. об. Т.* 1) Дохождамь на себе-си, завзимамся, завръщамся отъ болесть, свръщамся, оправямся; **оправля́ться, поправля́ться нóслѣ болѣзни.** 2) Въздигамся слѣдъ изпадание, завзимамся, замогвамся; **поднимáться, поправля́ться въ своёмъ состоя́нiи.** 3) Справямся, стягамся съ врѣмя за нѣчто. *Утрѣ да ся даврандишемъ нó-рано,* да ся стягнемъ да подкачимъ нó-отрано работж-тж. *Той добрѣ ся даврандиса,* съ врѣмя направи, добрѣ извръши, та сполучи. 4) Оплъчавамся, опирамся, опрѣтвамся срѣщж нападжлъı възъ мене; **дѣлать отнóръ.** *Нападжжж ны хайдути и да не бѣхмы ся даврандисали, щахж да ны обержть.*

Даврандúсване, *с. ср.* отъ **даврандúсвамся.**

Даврандúшиж (да ся), **ешь,—дúсался,** *гл свр.* отъ **даврандúсвамся.** 1) Да ся за-

изем҃, да си опра́вѣ҃; **опра́вить се, опра́вить се.** 2) Да ся завзем҃, да си замо́ги҃, да ся въздигн҃; **подня́ти се.** 3) Да ся опр҃, да си опрѣтн҃ нѣкому.

***Дапра́нъ,** *Т.* Дръжся, излѣзь да ти видж.

***Дапу́лъ,** *с. м. Т.* в. **дапу́лъ.**

Да́вѣ҃, вишь, — ви́лъ, *гл. д.* 1) Умирáвамь съ потопáване въ водж; **утопя́ти.** 2) Тъпчѣ҃ или наливамь нѣчто въ уста-та нѣкому да ся задави; **дави́ти, задуша́ти.** 3) Стискамь нѣкого за гръло-то да не може да дъша, та да умре, удушвамь; **дави́ти, души́ти.** 4) *гл. без.* Души, задушва; **ду́шити.**

Да́вѣ҃ся, *гл. възвр.* 1) Умирáвамся съ потопáване въ водж; **утопа́ти, утопя́тися.** *Удавился въ рѣкж-тж.* 2) Удушвамся; **задуша́тися.** 3) Ямь много и бръзо, тъпчѣ҃ся; **жрати, трéскати, ло́пати.** 4) *гл. вз.* Единъ другъ ся давимъ. *Куста-та ся давять.* 5) *гл. стр.* Бивамь давенъ.— **венъ́ый,** *прич. стр.* — *Който ся дави, хващася и за змиж-тж;* **утопа́ющій за всѣ́ хвата́ется.** *Кога ся дави, пуща брадж-тж; кога ся избави, вайкася за топорищкж-тж. На края ся Влахъ дави. Човѣкъ ся дави и у водж до глезьны.*

Да́да, *с. ж.* 1) По́-стара, по́-голѣма сестра, дода, дѣда, кака. 2) Дадиа.

Да́двамь (да дадн҃ж), *гл. смякч.* отъ **да́вамь.** *Дадни ми хлѣбецъ. Ты дадни, а азъ да хапн҃ж.*

Да́деница, *с. ж.* Мома омѫжена съ волѫ отъ родители-ты си, сдаванка, сдаденица.

Дадéнъ́ый, *прич.* в. **дамь.**

Дади́а, *с. ж.* Дада, жена или мома, която бави, залиева дѣца; бавачка, вана; **ня́ня.**

Да́днувамь, *гл. уч.* отъ **дадн҃ж.**

Дадн҃ж, е́шь—нѫлъ, *гл. свр.* отъ **да́двамь.**

Да́жба, *с. ж.* и

Да́ждие, *с. ср.* Давань.

***Даире,** *с. ср. Т.* в. **дахаре́.**

Да́клѣ и

Да́клѣмь, *съкъз.* И така; **ста́ло быть, слѣ́довательно, и такъ, посему́.** *Даклѣ, ты не щешь да послушаешь.*

***Дала́къ,** *с. м. Т.* 1) *Lien, splen,* слѣзенка, слѣзенъ, слѣзка; **селезёнка.** По далака на свинѣ҃, закланѣ҃ на Колядж, лучять каква ще бѫде зима-та запанрѣдъ до пролѣть. 2) Една болесть въ далака; *Lienitis, splenitis;* **селезёночница, сплинъ.** *Ега го далакъ хванѣлъ!* Клятва. 3) Болесть *Carbunculus,* лоша нѫжка, сладка нѫжка, дяволъ; **чумный карбу́нкулъ.**

Дала́нка, *с. ж.* Дѣланка, дѣланица, дѣлкотина, клѣчка, лущенка, парпаръ, трѣска, плоска; **щена́, щéпка, лучи́на, щепа́нь.**

Дала́чецъ, *ум. м.* отъ **дала́къ.** Далачя; **селезёночка.**

Дала́чна гѫ́ба. Една гѫба *Merulius lacrimans (?).*

Дала́чя, *ум. ср.* отъ **дала́къ.** Далачецъ.

***Далга́,** *с. ж. Т.* Вълна, брань, плавой, плавѣ́й, склань, слапѣ́й, кломбурець, талазъ; **волна́.**

Далги́ца, *ум. ж.* отъ **далга́.**

***Далгя́чь,** *с. м. Т.* 1) Който ся спуща подъ водж за нѣчто; **водола́зъ.** 2) Който ся впуща въ работы безъ да му мысли много. 3) Птица *Podiceps,* гмурець, криво пати, норча, потапникъ, шютка; **чо́мга, пыро́къ, пога́нка.**

***Далджрди́свамь (да далджрди́шѫ),** *гл. д. Т.* Казвася за дрьво, за цвѣтие: възвивамь клончя, та го заравямь въ земѫ-тж да пустне корень, за да го прѣсадж; **отводи́ть дере́вья, дѣлать отво́дки.**

Далджрди́сване, *с. ср.* отъ **далджрди́свамь.**

Далджрди́шѫ, еш,—ди́салъ, *гл. свр.* отъ **далджрди́свамь.—ди́санъ́ый,** *прич. стр.*

***Далджрма́,** *с. ж. Т.* Отъ дрьво, отъ цвѣтие клончя далджрдисано, отводъ; **отво́докъ.**

Да́лѣ, *с. м.* Въ изречение: *не с лудъ палѣ, а далѣ.*

Дале́ко и дале́къ, *нар.* в. **дале́че.**

Далекстрѣ́лъ́ый, лъ, ла, ло, *пр.* Что стрѣля очи надалечь.

> Улѣзнѫ си у копюшникъ,
> Изведе си врана коня,
> Врана коня низкогляда,
> Низкогляда, далекстрѣла. *Пѣс.*

Дале́къ, в. **дале́че.**

Дале́къ́ый, къ, ка, ко, *пр.* Далечный: 1) Что ся намира далечь; **далёкій, да́льній, да́льный, отдалённый.** *Далеко мѣсто;* **далёкое мѣсто.** 2) Что ся простира надалечь; **длъгъ́ый; далёкій, да́льній.** *Далекъ пѫть,* **далечепъ, длъгъ пѫть; да́льная доро́га.**

Дале́че и дале́чь, *нар.* Далеко, далекъ: 1) На голѣмъ разстѫпъ, противно-то на близо; **далёко, далеко́.** *Наше-то село е далечь отъ града.* 2) Далечно мѣсто; **да́льнее мѣсто.** *Азъ отивамь далечь;* **я отправля́юсь въ да́льній край.** *Далечь мя, мамо, ожени, лесно да ся хвалѫ.* 3) Казва ся и за врѣмя: има още врѣмя до . . . . *Велидень е още далечь;* **до Па́схи ещё далеко́.** *Още смы далечь до пролѣть-тж. Не е далечь врѣмя-то* (не е одавна), *когато рѣдко въ нѣкое село да имаше церкви.* — **По́-дале́че, по́-дале́чь,** *сравн. ст.* По́-далеко, по́-далекъ, на по́-голѣмъ разстѫпъ, по́-нататакъ; **да́лѣе, да́льше.** — **Най-далече, най-далечь,** *прѣв. ст.* Най-далеко, най-далекъ; **да́льше всѣхъ.** — **На дале́че, на дале́чь**

(надалече, надалечь), надалеко, надалекъ: *а)* Далечь отнѣйдѣ отъ нѣчто; **далеко́, на да́льнемъ разстоя́нїи, вдалекѣ, вдали́.** *Така пушка гони надалечь; ѕто ружьё далеко́ хвата́етъ.* *б)* На далечно мѣсто; **въ да́льнее мѣсто.** *Той е забѣгнѫлъ надалечь.*—**По-надале́че, по́-надале́чь,** *срав. ст.* По́-надалеко, по́-надалекъ; **да́лѣе, да́льше.** *Ты стоѝ малко по́-надалечь;* **ты стой немно́го да́льше.** — **На́й-надале́че, на́й-надале́чь,** *прѣв. ст.* На́й-надалеко, на́й-надалекъ. *Отъ всѝчкы-ты села на́й-надалечь отъ града е наше-то.* — **Отъ дале́че, отъ дале́чь** (отдалече, отдалечь), отдалеко, отдалекъ: *а)* Отъ далеченъ разстѫнъ; **и́здали.** *Видѣхъ го отдалечь;* **я ви́дѣлъ его́ и́здали.** *Отдалечь иде и вика.*

Отдалечь гы мома братимила,
Отблизо имъ рѫка цѣлувала. *Пѣс.*

б) Отъ далечно мѣсто; **издалёка, издалека́.** *Азъ идѫ отдалечь;* **я ѣ́ду издалека́.** *Тоѝ е отдалечь,* отъ далечно мѣсто. — **По́-отдале́че, по́-отдалечь,** *сравн. ст.* и **на́й-отдале́че, на́й-отдалечь,** *прѣв. ст.* По́-отдалеко, по́-отдалекъ и най-отдалеко, най-отдалекъ. *Тоѝ е отдалечь, а ты си по́-отдалечь, азъ пакъ сьмь на́й-отдалечь.*—*Далечь да е оттука,* заричание въ приказване за нѣчто не́ добро. *Чюма-та, далечь да е оттука, е лошава болесть.* — *Отивамь далечь,* съ думѫ или съ друго нѣчто прѣкарвамь го, прѣкалѣвамь го; **заходи́ть далеко́.** — *Далечь сьмь отъ нѣкого, отъ нѣчто,* имамь голѣмѫ разлиѫ отъ него. *Тоя конь е далечь отъ ваший;* **ѕта ло́шадь далеко́ не така́я какъ ва́ша.** *Азъ сьмь далечь отъ да бѫдѫ толкова богатъ, както мя мыслять;* **я далеко́ не такъ бога́тъ, какъ ѕто ду́мають обо мнѣ.** — *Не падамь далечь отъ нѣкого, отъ нѣчто,* нѣмамь голѣмѫ разлиѫ отъ него, и азъ сьмь близо като него. *Тоѝ не пада далечь отъ бащѫ си,* и тоѝ е като бащѫ си. *На данъка наше-то село не пада далечь отъ ваше-то,* и то дава данъкъ близо колкото ваше-то. — *Видѫ надалечь,* съзирамь далечь; **ви́дѣть далеко́.** — *Гляда́мь надалечь,* бъ̀вамь прозорливъ въ работы-ты; **далеко́ ви́дѣть.** — *Отивамь надалечь,* простирамся. *Разпра-та имъ отиде надалечь;* **ссо́ра ихъ зашла́ далеко́.** — *Да не ходимъ надалечь,* да не трьсимъ другѫдѣ примѣръ за това, что приказвамы: ката го, едѣ-кой-си, едѣ-что-си.—*Гляда́мь отдалечь,* дръжѫся на странѫ отъ това, что ся прави, не ся мѣсѫ въ работѫ. — *Роднина отдалечь* и *родѣемся отдалечь,* имамы родство по́-далечно отъ три рода. — *Слушамъ отдалечь,* слушамъ, учѫся отъ странѫ. — *Далечь куций отъ заяка. Далечь колкото отъ земѫ-тѫ до небо-то. Крушка-та не пада далечь отъ корена,* или: *крушка-та отъ крушѫ-тѫ далечь не пада. Добра-та рѣчь иде* (стига) *надалечь, а лошѫа-та още по́-далечь. Който врьви полека, тоѝ отива надалечь. Радва му ся отдалечь. Богъ высоко, царь далеко. Отдалеко, да ти е леко.*

Дале́чкый, — **чькъ, чка, чко,** *пр. смякч.* отъ **дале́кый.** Въ̀зъ-далекый, при́-далекый; **далеко́пекъ.** — **чко,** *нар. смякч.* отъ **дале́ко** и отъ **дале́че; далеко́нько.**

Далечина́, *с. ж.* Кога е нѣчто далечь, надалечь; **далёкость, да́льность.**

Дале́чный, — **чьнъ** и — **ченъ, чна, чно,** *пр.* Далекый.

Дале́чь, *нар.* Далече.

Да-ли́, *съѫз.* Бъ̀ва ли? *Да ли да идѫ? Да ли да го камь, да ли да го продамь!* В. **да.**

***Дали́нъ,** *с. м.* Прѣградено на водѫ, та като минува ръ̀ба, да ся лови.

***Далкавукчи́йа,** *с. м. Т.* Който ся подмазва при другы за прѣхранѫ; **дармое́дъ, тунея́децъ.**

***Далъ,** *с. м. Т.* 1) Клонъ на дрьво; **сукъ, вѣтвь.** 2) Шарка на платъ; **узо́ръ.**

***Да́ла,** *с. м. Т.* Десять кринъ, десять половаци или каквато да е мѣра, съ кожто мѣрять нѣчто.

Дали́анка, *с. ж.* и

Дали́анъ, *с. м.* Пушка, что кара надалечь; **дальнобо́йное ружьё.** *Убила го пушка далианка!* Клятва.

***Да́ма,** *с. ж.* Една игра; **ша́шечная игра́.**

***Дамаджа́на,** *с. ж. Фр.* Голѣмъ стъ̀клянъ сѫдъ, уплетенъ наоколо съ тънкы прѫчкы като въ кошъ; **больша́я оплетённая буты́ль.**

***Дамазлъ́кчи́йа,** *с. м. Т.* Който въ̀ди, който има дамазлъ́къ; **скотово́дъ, скотово́децъ.**

***Дамазлъ́къ,** *с. м. Т.* Домазлъ́къ, добытъкъ, что ся дръжи за отвъ̀ждание; завъ̀да; **скотъ для прибыло́ду.**—*За дамазлъ́къ,* за . въ̀дение; **на племя́, племя́нный.** *Влъкъ домазлъ́къ не чюва.*

Дамазлъ́чецъ, *ум. м.* Малко дамазлъ́къ.

Дамазлъ́чкый и **дамазлъ́шкый, ка, ко,** *пр.* отъ **дамазлъ́къ.**

Дамалу́гъ, *с. м.* Демалугъ.

***Дамарли́йа,** *пр. неизм. Т.* Что е на жилкы.

***Дама́ръ,** *с. м. Т.* Жила, жи́лка; **жи́ла, жи́лка.**

***Дамаски́нъ** и **дамаски́нь,** *с. м.* Поученне въ црькви, слово; **про́повѣдь въ це́ркви.** *Казвамь дамаскинъ;* **говори́ть про́повѣдь.**

Дамаскъ́ина, *с. ж. Саблѧ дамаскъ́ина.*

Така сѫ наричали прочютыѣ-тъ по достоинство-то си сабли, които едно врѣмя сѫ правили въ градъ Дамаскъ отъ едиѫ особенъ видъ стоманѫ.

***Дамгá**, *с. ж. Т.* 1) Бѣлѣгъ, ударенъ на нѣчто, жигъ, нишанъ; **клеймó, тáвро, тамгá.** 2) Желѣзна справа, съ която удрятъ такъвъ бѣлѣгъ; **клеймó, штéмпель.** 3) Мѣсто другъ шаръ на нѣчто самобитно или отъ увалано; **пятнó, нѣжина.**—*Дамга на лицето на тяжкѫ женѫ;* **мáтежъ.**—*Удрямъ дамгѫ,* дамгосвамъ; **нажигáть клеймó, клеймúть, тавриúть.**

***Дамгалúя**, *пр. неизм. Т.* Что има дамгѫ, что е съ дамгѫ; **клеймёный.**

Дамгóсамъ, *гл. свр.* отъ **дамгóсвамъ.** Да ударѭ дамгѫ; **заклеймúть, затаврúть, нажёчь клеймó.** — **санъ́ый**, *прич. стр.* **заклеймённый, затаврённый, запúтнанный.**

Дамгóсвамъ и дамгóсувамъ (да дамгóсамъ), *гл. д.* Удрямъ, турямъ на нѣчто дамгѫ; **клеймúть, тавриúть, пятнáть, нажигáть клеймо.**—**мся**, *гл. възвр.* 1) Правѫ дамгы по себе-си, валямся, цапамся. 2) *гл. стр.* Бývамъ дамгосванъ; **клеймúться, тавриúться, пятнáться.**

Дамгóсване и дамгóсуване, *с. ср.* отъ **дамгóсвамъ; клеймёніе, таврёніе, пятнáніе.**

Дамгýца и

Дамжúца, дамджúца, *ум. ж.* отъ **дамгá; пятнúшко.**

***Дамлá**, *с. ж. Т.* Болесть *Paralysis,* ýстрѣлъ; **апоплéксія, удáръ, пострѣлъ, паралúчъ.** *Падиѫ му дамла.*

***Дамлалúя**, *пр. неизм. Т.* Ударенъ отъ дамлѫ, който е ималъ дамлѫ; **апоплéктикъ, паралúтикъ.**

Дáмле, *с. ср.* Мукапица на Тодоровъ день.

Дамнó, вм. **давнó**, както *рамный* вм. *равный* и *димный* вм. *дивный.*

***Дамъ**, *с. м. Т.* Оборъ, хлѣвъ; **стóйло хлѣвъ.**

Дамь, дадéшь, дáдохъ, далъ, *гл. свр.* отъ **дáвамъ; дать. Дадéный**, *прич стр.* **дáнный.**

Данáвичка, *с. ж.* Животина *Oniscus asellus,* гжглекъ, магаренце, магарчя, мокрецъ, мокрица, кóлаче, подкамяникъ; **мокрúца.**

***Данáкъ**, *с. м. Т.* Дана, теля, отбито отъ бозкѫ, юнчя, телица; **бычёкъ, нéтель.**

Данáчи, *ум. ср.* отъ **данáкъ.** *Гледа като убодено данячи,* гледа умилно, жално. *Заждася като Златишко данячя.*

***Дангалáкъ,**

Дангýлинъ и дангýлъ, *с. м.* 1) Глупакъ, безуменъ, хланче, ахмакъ, будала, бутмишъ, бльсни-габьръ, бльсни-дрѣнъ, бутни-габьръ, бутни-кацѫ, бутни-трънь, бутни-храстъ, клати-кацѫ, лапни-шаранъ, размѫти-гюлъ; **óлухъ, разúя, дурáкъ.** 2) Дългъ, високъ, ала сухъ човѣкъ, дългый-сойле, рънякъ, сомустракъ, сукела; **долговúзый, остолóпъ.**

***Дандáнá и данданúя**, *с. ж. Т.* 1) Сгомоть, шюмъ, шамата, млъва; **шумъ, молúа.** *Станѫ голѣма дандана.* 2) Шътане, шътня, грѫжи; **суетá, хлóнотъ.**—*Правѫ нѣчто дандана,* правѫ да ся разчюе; **разглашáть, протрубúть что.**

Дáнникъ, *с. м.* Който плаща дань; **дáнникъ.**

Дáнница, *с. ж.* Която плаща дань; **дáнница.**

Дано́, *нар.* Давно (съ частицѫ *да* прѣдъ глагола, който иде слѣдъ него, и безъ неѫ): егá, може бъ (за изказване надѣждѫ и желание); **авóсь, авóсь либо, мóжетъ, мóжетъ быть.** *Дано (да) сьмь живъ. Дано (да) сполучишь;* **авóсъ-либо успѣешь.** *Да почакамъ, дано (да) дойде;* **подождёмъ, авóсь прúдётъ.** *Иди вижь, дано (да) е дошълъ;* **ступáй посмотрú, мóжетъ онъ прúшёлъ.** *Дано (да) бѫде оздравѣлъ дотогава. Дано (да) ми помогнашс Господь;* **авóсь бы, когдá бы помóгъ мнѣ Богъ.** *Дано (да) е така;* **дай Богъ, чтобы бúло такъ.** *Дано (да) повалишс дъждецъ;* **кабú пошёлъ дóждикъ.**

Да поглядамъ горѣ-долу,
Горѣ-долу по хоро-то,
Дано видѫ нѣйдѣ нѣкой
Отъ можѫ-тѫ клятѫ родѫ. *Пѣс.*

И въ клятвы като: *Дано да не замрькнешь;* **чтóбы тебѣ до вéчера не дожúть!** *Дано да не осьвне!* **чтóбы емý до утрá не дожúть!** *Дано да ся не видишь!* **чтóбы не стáло тебú.** *Дано да ся не нагадешь!* и *дано ся не нагалъ! Дано ся не наспалъ!* и проч.—Знаменованието на това нарѣчие може да ся види още и отъ тыя изреченина: *Дано ся поклатишь* (вм. само ся поклати) *отъ мѣстото си и щешь видѣ;* **тóлько трóньси съ мѣста и увúдишь.** *Дано мя бѫдешь излъгалъ* (ако излѣзе, че мя си излъгалъ), *азъ щѫ ти каза;* **въ слýчаѣ что ты менú обманýлъ, я тебѣ дамь!** *Дано да знаѫ и азъ колко тебс,* тъ знаешь, нъ и азъ знаѫ; **ты знáешь, но и я знáю.** *Дано да сьмь видѣлъ и азъ,* и азъ сьмь видѣлъ.

Бае Богдане войводо,
Азе щѫ, бае, да идѫ,
Дано мя (та нека мя, макаръ мя) въпци изадать
Дружинѫ да не засрамямь. *Пѣс.*

Данъ, им. соб. мѫжско.

Дане бане, джелепине!
Данъ ми, банъ ми вино пие
Съсъ селенъ, съ кметовъ. *Пѣс.*

Данъ! *междом.* Показва пушкане; пумъ! пу́! пукъ!

Да́нъкъ, *с. м.* Даванина, давань, даване, давачка, давка, давнина, дажба, даждие, дань, бирия, бирка, биръ, оброкъ, подань, порѣзъ, вергия; **дань, по́дать, нало́гъ, обро́къ, окла́дъ.** *Турамъ данъкъ;* **налага́ть по́дать, обкла́дывать, облага́ть по́датью.**

Дань, *с. ж.* Данъкъ. *Плащамъ дань.*

***Да́ра,** *с. ж.* Тягло-то на сѣдъ или на обвивкѫ, което ся свалия отъ тягло-то на стокѫтѫ; **та́ра.**—*Зе си дарѫ-тѫ,* зе си дрѣмъты, побѣгнѫ. — *Извадихъ го на дарѫ,* оставихъ го напраздно. — *Той излѣзе на дарѫ,* остана напраздно. — *Толкова му е дара-та,* толкось струва.

***Дара́къ,** *с. м. Т.* Таракъ, дѫракъ, справа за влачение влънѫ, гребенъ, гребенець; **гребёнка, ка́рда.** *Дай Катунину да ти наточи дарака, та да го отнесе.*

Дара́чение, *с. ср.* отъ **дара́чѫ.** Влачение; **чеса́ние, чёска ше́рсти.**

Дара́чець, *ум. м.* отъ **дара́къ.**

Дара́чѫ, ишь,—чи́лъ, *гл. д.* Влачѫ влънѫ или друго нѣчто на даракъ; **чеса́ть гре́бнемъ шерсть, ми́кать.** — **чѫ́ся,** *гл. стр.* Влачѫся. —**ченъ́й,** *прич. стр.* Влаченъ́й; **чёсанный (о ше́рсти).**

Да́рба, *с. ж.* 1) Нѣчто подарено, харизано, даръ, поклонъ; **даръ, пода́рокъ.**

Дарбѫ щѫ въ дарѫ.
Да мя дари добрѫ дарбѫ.
Пашна гъ дарбѫ обдари.

Дарба добро, а дѣлба още по́-добро. 2) Подаденѐ, отпустъ отъ Бога, даръ; **даръ, дарова́ние, тала́нтъ, спосо́бность.** *Божа дарба.* 3) Добыто или дадено даромь, подарено, харизма; **дарове́ что.** *Това ми е дарба. Имамь го дарба.* 4) Милостыня; **ми́лостыня, подая́ние.**

Така ли Рада мыслила,
Черно Цыганчя да земе,
На дарбѫ Рада да ходи
По село и по друмовъ. *Пѣс.*

Да́рбица и **да́рбичка,** *ум. ж.* отъ **да́рба.**

Дарѐние, *с. ср.* отъ **дарѝ.**

Дарда́нъ. Въ гатанкѫ за врѣтящкѫ: *а дардань татка, а дардана майка, шеребисты дѣца.*

Дарец, *ум. м.* отъ **даръ.** Малъкъ даръ, дарчя, дарчекъ; **да́рикъ, пода́рочекъ.**

***Да́рма,** *с. ж.* Бѣлъ тюлбентъ.

***Да́рмадань,** *нар.* Разтурено, разврѣлено; **вверхъ дномъ.** *Направи го дармадань.*

Дармасамъ, *гл. свр.* отъ **дармасвамъ.** Да разчешѫ, да раздрѣпамъ.

***Дармасвамъ** и **дармасувамъ** (за дармасамъ), *гл. д.* Чешѫ, разчесвамъ влънѫ или друго нѣчто, раздрѣпвамъ.

***Дармо́нъ,** *с. м.* Рѣдко рѣшето за прѣсѣване жита, честина.

Дармонѝ, и́шь, —ни́лъ, *гл. д.* Прѣсѣвамъ нѣчто съ дармонъ.

Дарови́тый, тъ, та, то, *пр.* Който има даровѣ, дарбѣ, подадение; **дарови́тый, спосо́бный, тала́нтливый.**

Даро́вный, — вънъ и — венъ, вна, вно, *пр.* Что е за даръ, за дарение; **предназна́ченный для даро́въ.**

Вапари, лѣпи Вардари!
Не прашѣте ми платно-то,
Оти е платно даровно. *Пѣс.*

Да́ромь, *нар.* Безъ заплатѫ, баднава, бадинава; **да́ромъ, безъ пла́ты.** — *Даромь да ти е,* дарѫ ти го, харизвамъ ти го, земи го.

Даромь да ти е, юначе,
Мое прочюто в йводство
И моя сабля френгия
Съ девять безцѣнны камыне. *Пѣс.*

***Да́рина,** *с. ж.* Крына за главѫ, момина.

Дару́вамъ, *гл. д.* Давамъ даръ, даромь, харизвамъ; **дарова́ть.** — **ванъ́й,** *прич. стр.* Харизанъ́й; **даро́ванный.**

Дару́ване, *с. ср.* отъ **дару́вамъ.**

Дарчѐкъ, *ум. м.* отъ **даръ.**

***Дарчи́нъ,** *с. м. Т.* Тарчинъ: срѣдна-та кора отъ дрьво *Cinnamomum,* което има приятенъ дъхъ, та счюкана на прахъ ся тура въ ястие за подправѫ: канела; **кори́ца.**

Да́рчя, *ум. ср.* отъ **даръ.** Дарець, дарчѐкъ; **да́рикъ, пода́рочекъ, подаре́ньице.**

Даръ, *с. м.* 1) Нѣчто подарено, дадено безъ заплатѫ, дарба, поклонъ; **пода́рокъ, подаре́нье, даръ.** 2) Дарба, подадение, отпустъ отъ Бога; **дарова́ние, даръ, тала́нтъ.** 3) На сватбѫ, онова, съ което дарятъ булкѫ-тѫ и съ което булка-та дари рода на младоженека.

Не либи, Койче, Паункѫ:
Паунка не е за назе,
Че е сирмашка дъщеря,
Още е, Койче, спрачя,
Та нѣма тънкъы даровъ,
Даровъ крънъы, мѣсалъ,
И нѣма ризъ, сукманъ. *Пѣс.*

Мома въ люлкѫ, даръ въ дисагъ. Ни даръ давала, ни грижѫ имала. Шьта като сватѫ безъ даръ, или: *ходи като сватѫ безъ даровъ.*

Дарѝ, и́шь,—ри́лъ, *гл. д.* 1) *Дарѫ нѣчто нѣкому,* давамъ му го безъ платѫ, подарявамъ му го, поклонявамъ му го, харизвамъ му го; **дари́ть что кому́.** 2) *Дарѫ нѣкого съ нѣчто* и *дарѫ нѣкого нѣчто;* **дари́ть кого́ чѣмъ.** На свѣтбѫ младоженекътъ дари тъстя и тъщѫ си съ обуща, чизмы

и чехлы, а булка-та дари свекъра и свекръвж си ризж. По тоя обычай, когато си роди дѣтя, бащи му и майци му, честитѝвать, ако е момчи: *честита вы риза*, ако ли е момичи: *честити ти чизми, честити ти чехли*, за да е живо дѣтя-то да порасте да си ожени, та да гы дарѧтъ така. — **Дарѝжся**, 1) *гл. вз.* Давамъ си съ нѣкого даровы, даримъ си единъ другому; **дарѝться, передарѝваться.** 2) *гл. стр.* Бывамъ даренъ; **дарѝться. Дарѐный**, *прич. стр.* 1) Что е даденъ даръ; **дарѐнный.** 2) Комуто сж дали даръ. *Ходи като не дарены свахж. — Дари го, заслѣпи го. Дари золана, да не даришь голана. Даренъ пакъ ся дарава.*

Дарѝвамъ, *гл. мн-кр.* отъ **дарѝж**; **дарѝвать.**

Даскалѐние, *с. ср.* отъ **даскалѝж.** Учение нѣкого нѣчто.

Даскалѐтина, *ув. м.* отъ **дáскалъ.**

***Даскалѝжкъ**, *с. м.* в. **даскалство.**

Дáскалскый, ска, ско, *пр.* отъ **дáскалъ.** Учителскый; **учѝтельскій. — скы**, *нар.* Учителскы; **учѝтельски.**

Дáскалство, *с. ср.* Даскалско зъвание, учителство; **учѝтельство.**

Даскалýвамъ, *гл. ср.* Бывамъ, ходж даскалъ, учителствувамъ; **учѝтельствовать.**

Даскалýване, *с. ср.* Учителствуване; **учѝтельствованіе.**

Дáскалчя, 1) *ум. ср.* отъ **дáскалъ.** Младъ даскалъ, учителчя. 2) *с. ср.* Насѣкомо *Coccinella*, божиа бубалка, божиа кравица, великденчя, господѣва момичка, гуролъ, калинка-малинка, кала-мала, кукумара, литмара, мара, невѣстица, путмара; **бóжья козѝвка, бóжья корóвка, козѝвка.**

***Дáскалъ**, *с. м. Гр.* 1) Учитель; **учѝтель.** 2) Ученъ; **учёный.** На лѣкары-ты, като на учены, казвать: *дáскале*, кога имъ говорѧтъ. — *Давамъ нѣкого на дáскалъ*, давамъ го въ училище да учи книгж; **отдавáть въ шкóлу.** — *Ходж на даскалъ*, ходж въ училище да учы книгж; **ходѝть въ шкóлу.** — *Кой ти е даскалъ-тъ?* Кой тя учи, кой тя е научилъ това?

Даскалѝж, **ѝшь**, — **лѝлъ**, *гл. д.* Учы нѣкого на нѣчто, подучвамъ го какво да прави. — **лѝжся**, *гл. възвр.* и *стр.* — **лѐнный**, *прич. стр.* Наученый, подученый на нѣчто. *Той е даскаленъ*, научилъ го е нѣкой.

***Даýлъ**, *с. м. Т.* Давулъ, тъпанъ, гочь; **барабáнъ.**

***Дафѝна**, *с. ж. Гр.* Дрво *Laurus nobilis*; **лавръ, лаврóвое дéрево.**

Заспала мома, заспала
Въ широко поле край море
Подъ дрьво зелено дафиня. *Нѣс.*

Дафѝновый, въ, ва, во, *пр.* отъ **дафѝна**; **лаврóвый.** *Дафиново листо.*

***Дахарé**, *с. ср. Т.* 1) Лубъ обтягнѧтъ съ кожж и на него дрънкала за свирене; **бýбенъ.** 2) Отдѣление въ кжщж отъ нѣколко стаи; **отдѣлéніе** изъ нѣсколькихъ **кóмнатъ** въ **дóмѣ, апартамéнтъ.** 3) Отдѣление въ правителствено учрѣждение; **отдѣлéніе** въ **присýтственномъ мѣстѣ.**

***Даѝкъ**, *с. м. Т.* 1) Подпорка на нѣчто; **подпóра.** *Даякъ на стѣнж;* **быкъ.** 2) Бой, лобутъ; **побóи.** — *Давамъ даякъ нѣкому*, биж го. — *Имь даякъ*, имъ бой, бывамъ битъ. — *Тритихъ му, ударихъ му единъ даякъ*, тритихъ му единъ бой, набихъ го.

Даѝчецъ, *ум. м.* отъ **даѝкъ.**

***Даяндѝсвамъ** и **даяндѝсувамъ** (да даяндѝшж), 1) *гл. д.* Допирамъ, доплащамъ до нѣчто, възсланямъ, възпирамъ; **приспонѧть, приставлѧть, опирáть.** *Даяндиши го до стѣнж-тж, възъ стѣнж-тж;* **приста́нь егó къ стѣнѣ.** 2) *гл. ср.* Траж, дръжж; **существовáть, сохранѧться.** *Това цвѣтие даяндисва много врѣмя.* 3) Стоя насрѣщж, траж, трыя, не ся подавамъ; **носѝть, переносѝть, устáивать, не поддавáться.** *Даяндисвамъ на студа. Той даяндисва на вино-то*, пие и не ся опива.

Даяндѝсване и **даяндѝсуване**, *с. ср.* отъ **даяндѝсвамъ.**

Даяндѝшж, *гл. свр.* отъ **даяндѝсвамъ.** 1) Да допрыж, да доплатж. 2) Да утраж, да утрыя.

***Даяттѝсвамъ** и **даяттѝсувамъ** (да даяттѝшж), *гл. д. Т.* 1) Опирамъ, доплащамъ до нѣчто. 2) *гл. ср.* Опирамся нѣкому. *Азъ му го даяттисахъ.*

Даяттѝсване и **даяттѝсуване**, *с. ср.* отъ **даяттѝсвамъ.**

Даяттѝшж, ешь, — тѝсалъ, *гл. свр.* отъ **даяттѝсвамъ.**

Два, *числ. м.* **двѣ**, *ж.* и *ср.* Единъ и още единъ ставать два; една и още една, едно и още едно, та двѣ. *Два вола. Два коня. Двѣ крави. Двѣ зрѣна.* И съ членъ: **двата, двѣ-тѣ** и **двѣ-ты.** *И два-та брата сж женени. И двѣ-тѣ сестры сж задомены. Двѣ-ты дѣца сж отъ единъ майкж, и двѣ-ты отъ другж. — Два по два*, двой по двой, чифтъ-чифтъ; **пóдвое, попáрно.** *Нарядилися два по два. — Два пѫти*, дважъ, двашъ; **двáжды, два рáза, вдвóе, вдвойнѣ.** *Азъ имь два пѫти на день;* **я ѣмъ двáжды, два рáза въ день.** *Това е два пѫти пó-скѫпо;* **ѳто вдвóе дорóже.** *Съ погрѣшкж записано два пѫти;* **онѝбкою записано вдвойнѣ.** — *Нѝ-двѣ, нѝ-три*, какъ да е, прѣзъ купъ за грошъ; **кóе-какъ,**

какъ нибýдь, какъ ни попáло, черéзъ пень колóду валúть. *Направи го ни-двѣ, на-три.* — **О двѣ** (óдвѣ): *а)* О два ката. *Впрягни го одвѣ;* **сложú егó вдвóе.** *Усуквамь нищкы-ты óдвѣ;* **сучúть нúтки вдвóе, двойть.** *б)* Два пѫти толкова. *Азъ щѫ ти го отврьнѫ óдвѣ;* **и отплачý тебѣ вдвóе.** — **Нó двѣ** (нóдвѣ), игра рѫченици; **извѣстная плúска.** — *Два-три, двѣ-три,* отъ два, отъ двѣ до три. — *Нѣма да гы врьжс двѣ наедно,* не дрьжи паръ-тъ, прахосва гъ, продъпепъ му е джебъ-тъ. *Братъ по брата, та и двата. Дали Марку двѣ, той иска три. Зло и лошаво — двѣ недобрины. Той знае и двѣ и двѣстѣ. Който лъже, на вѫже; който не, на двѣ. Доклѣ имамь двѣ овця, всякой ми казва добъръ день. Двѣ дúни въ единъ рѫкѫ не стоять,* или: *подъ единъ мышницѫ ся не носять. Двѣ рѫцѣ едно лице мыкть. Двѣ кучкы изъ едно корыто не ядѫть. Двѣ мотовилкы въ единъ стаѫ не мотаѫть. Двѣ рѫцѣ и Богу ся възпротивять. Двѣ Цигапкы — цѣло хоро;* **гусь да бáба — торгъ; два гýся и двѣ бáбы — ярмарка.**

Двадесятáкъ, двaесетáкъ, *с. м.* Что има на брой или числи двадесять.

Двадесятáчя, *ум. ср.* отъ **двадесятáкъ.**

Двадесятúна, двaесетúна, *с. ж.* На брой до двадесять, нѣчто до двадесять. *Имамь двадесятинѫ грошa.*

Двáдесятый и **двáесетый, тъ, та, то,** *числ. пор.* отъ **двáдесять; двадцáтый.**

Двáдесять и **двáесеть,** *числ.* Два пѫти по десять; **двáдцать.**

Двáжь, *нар.* Двашь: 1) Два пѫти; **двáжды, два рáза, двукрáтно.** *Азъ съмь ходилъ дважь въ Цариградъ.* 2) Два пѫти толкова, двойно; **вдвóе, вдвойнѣ.** *Ты си дважь нó-старъ отъ мене;* **ты вдвóе стáрше менѧ.** *Той е дважь злочéстъ;* **онъ вдвойнѣ злосчáстенъ.** — **На дважь** (надважь), **о дважь** (одважь), на два пѫти, о два пѫти, въ два прѣхвата; **въ двухъ пріёмахъ.** *Единъ окѫ вино надважь ѫ изпи, по половинѫ окѫ наведнѫжь. Толкова дебело дрво одважь го просѣче,* два пѫти басинѫ и го прѣсѣче. — **Но дважь** (подважь), по два пѫти; **нó два рáза.** *Той ходи подважь на день въ горѫ-тѫ на дрва.* — **Веднѫжь-дважь,** единъ-два пѫти. *Веднѫжь-дважь като излъжешь, не тя вѣрвать вячс.* — **Дважь-трúжь,** два-три пѫти. *Дважь-трúжь на мѣсяца мя хваща глава и мя боли по два-три дни. Единъ парѫ дважь врьзвай. Дважь мѣрú, веднѫжь рѣжи,* или: *дважь мѣрú, еднѫжь да не сбрыкашь. Дважь лисица въ капанъ не влиза. Дважь лѣто не бива. Който злѣ кляка, дважь повънъ ходи. Блазѣ глухому, че дважь чюва. Дрьто дважь телци пасс. Който слушка жены-ты, той е дважь жена. Еднѫжь тыква на водѫ, дважь, на третий пѫть ся разбива.*

Двáица, в. **двойца.**

Двáма, *числ. м.* **двѣмѣ,** *ж.* Казвася само когато ся говори за людіе, а понѣкога въ нѣсни-ты и приказкы-ты и за олицетворены животны. *Двама братье;* **двóе брáтьевъ.** *Нысмы двама тука;* **насъ двóе здѣсь.** *Той познава и двама ны;* **онъ знáетъ насъ обóихъ.** *Той даде на двама ны сто грошa;* **онъ далъ намъ двоймъ сто пiáстровъ.**

Пищи, пиля, двама да пищимъ;
Лѣжи, пиля, двама да лѣжимъ;
Умри, пиля, двама да умремъ. *Пѣс.*

И съ членъ: **двáма-та, двѣмѣ-тѣ** и **двѣмѣ-ты.** *Тии сѫ трима братье, и двамата отъ тѣхъ сѫ женени, а третий е още ергенъ;* **ихъ трóе брáтьевъ, и двóе изъ нихъ женáты, а трéтій ещё холостóй.** *Тии и двама-та сѫ богати;* **óба оний богáтые.** *Ныс и двама-та смы сиромаси;* **óба мы бѣдные.** *Ныс и двѣмѣ-ты смы вдовици;* **óбѣ мы вдóвы.** *Выс двамата стойте тука;* **вы вдвоёмъ стóйте здѣсь.** — *Двама едного не чакать. Двама отъ вѣрх, третий отъ душѫ. Двама безъ душѫ, третий безъ главѫ. Двама ся бѣгать, единъ ще плаче. Двама въ горѫ врьлувать, а единъ ся страхува. Двама души три думы. Дѣто двами, той третий. Слѣпець слѣпца води, и двама-та въ ямѫ-тѫ.*

Двама-трима. Двама или трима, два-троица.

Двамúна, *числ.* Казвася и то като **двама,** само когато ся говори за людіе, и само въ мѫжкый родъ; два човѣка. *Двамина работници сѫ доста, за да свършять тѫжъ работѫ за единъ день;* **двóе рабóчихъ достáточно для исполнéнія этой рабóты въ одúнъ день.** *Азъ тръгнѫхъ на пѫть съ двамина другари;* **я отпрáвился въ дорóгу съ двумя попутчиками.** И съ члѣнъ: **двамúна-та.** *Двамина-та отъ тѣхъ сѫ Гърци, а тримина-та сѫ Блъгаре;* **двóе изъ нихъ Грéки, а трóе Болгáре.** *И двамина-та сѫ виновати;* **óба они виновáты.** *Празденъ пищовъ на двамина страхъ. Плъна пушка едного плаши, а праздна—двамина. На двамина козúй крак. Не слушай едного, пакъ да сждишь двамина. Прилично магаря двамина носи.*

Двамѝнка, *ум.* отъ **двамѝна**.
Двáмка, *ум.* отъ **двáма**.
Дванáдесѝтникъ и **дванáсесѝтникъ**, *с. м.* Брьдо о дванадесять главы.
Дванáдесѧтый и **дванáсесѧтый**, тъ, та, то, *числ. пор.* отъ **дванáдесять**; **двѣнáдцатый**.
Дванáдесять и **дванáсесть**, *числ.* Десять и още два правять дванадесять; **двѣнáдцать**. *Дванадесять лисици въ єдиѫ дупкѫ. Дванадесять овчари съ єдиѫ лѫжицѫ ялѝ и дванадесять-ти ся накѝли.*
Два-троѝца. Двама-трима.
Двáтый, тъ, та, то, *числ. пор.* Вторый, **двѣкый**, **двѣтый**; **второ́й**.
Двѫшь, в. **двѫжь**.
Двѝгань и всичкы-ты производны отъ тѫ рѣчь в. при **вдѝгамь**.
Двоегла́вый, въ, ва, во, *пр.* Что е съ двѣ главы; **двоегла́вый**, **двугла́вый**.
Двоегоди́шний, — шьнь и — шень, шна, шне, *пр.* в. **двѣгоди́шний**.
Двоекра́кый, къ, ка, ко, *пр.* Что е съ два крака; **двуно́гій**.
Двоели́кый, къ, ка, ко, и
Двоели́чный, — чьнъ и — ченъ, чна, чно, *пр.* 1) Что има двѣ лица, на което и лице-то и опако-то е едно. 2) Лицемѣрный, непостоянный; **двули́чный**, **лицемѣрный**.—*Двослика лопата*, двѣобразникъ, лицемѣръ.
Двоѐние, *с. ср.* отъ **двоѩ** и **двоѩ́ся**.
Двоесло́въ, *с. м.* Който знае два языка.
Двоестрѣ́лка, *с. ж.* Казвася въ пѣсни-ты за стрѣлѫ.

Дрьжся, дрьжся, Храбро юнакъ,
Да ти прѣдамь вторѫ стрѣлкѫ,
Вторѫ стрѣлкѫ двоестрѣлкѫ. *Пѣс.*

Двоеу́мный, — мьнъ и — менъ, мна, мно, *пр.* Който ся двоуми.
Двоеумѩ́ся, в. **двоумѩ́ся**.
Двой, *с. м.* Рало, чифтъ; **па́ра**. *Единъ двой воловє*, единъ чифтъ. — *Двои пѣтли*, втори пѣтли.

Сѣдѣла Мара чякала
До двои пѣтли, до трои. *Пѣс.*

— *Двой-трой-гащи*, едно растение.
Двойни́ка, *с. ж.* Лопата, на която и двѣ-ты страны сѫ еднаквы, двослика лопата; в **двоели́кый**.
Двóйный, **двóенъ**, **двóйна**, но, *пр.* Что е два пѫти по́голѣмъ; **двойно́й**. 2) Что е о двѣ направенъ; **двойно́й**. — **но**, *нар.* Два пѫти толкова; **вдвойнѣ́**.
Двойца, *числ.* **Двáица**, казвася като **двáма** и **двамѝна**, само когато ся говори за людіе, и само въ мѫжкый родъ. *Двоица тръговци*; **двóе куцóвъ**. И съ чѣнъ: **двойца-та**. *Прѣминѫхѫ троица пѫтници, двоица-та на конѥ, а трети на магарѧ*; **проѣхало трóе дорóжныхъ, двóе на лошадѝхъ, а третѝй на ослѣ**. *Тии и двоицата сѫ овчари*; **óба** они **пастухи**. *Двоица ся карать, трети отдѣва. Черна чюма и Грьцкый калугеръ—двоица брашє.*
Двойчка, *ум.* отъ **двойца**.
Двообрáзникъ, *с. м.* Двоеликый, двоеличный човѣкъ, лицемѣръ, двослика лопата; **двули́чный**, **лицемѣръ**.
Двóрие, *с. сб.* отъ **дворъ**.
Двóрение, *с. ср.* отъ **двóрѩ**.
Двóрецъ, *ум. м.* отъ **дворъ**. Дворця; **двóрикъ**.
Двóри́ще, *с. ср.* 1) Мѣсто дѣто е былъ дворъ; **дворѝще**, 2) *ув. ср.* отъ **дворъ**; **дворѝще**. 3) Въ *мн. ч.* **дворѝца**, *с. сб.* отъ **дворъ**. Много дворове нѣйдѣ.
Дворкы́ня, *с. ж.* Мома слугыня въ господарскѫ кѫщѫ; **дворóвая дѣвка**.

Кралица хока отъ чардакъ:
Момкыни, мои дворкыни,
На ся качѣте на чардакъ. *Пѣс.*

Двóрникъ, *с. м.* Годежникъ, годежнякъ, годежярь, дѣвоснобъ, дѣвоснобникъ, женихълъ, изводникъ, изгляднякъ, момарь, просецъ, просетикъ, прѣдумникъ, сватъ, сватовникъ, сводникъ, стройникъ, снобникъ; **сватъ**.
Двóрница, *с. ж.* Годежница, годежярка, женихла, момарка, прѣдумница, снобница; **сва́ха**.
Двóрный, —рьнъ и —ренъ, рна, рно, *пр.* отъ **дворъ**; **двóрный**, **дворóвый**. *Дворны врата*, врата-та на дворъ, вратна.
Дворчя, *ум. ср.* отъ **дворъ**. Дворецъ; **двóрикъ**.
Дворъ, **рóве** и **ри**, *с. м.* Мѣсто около кѫщѫ, заградено съ оградѫ отъ плетъ, зидъ и проч., авлия; **дворъ**. *Голѣмъ широкъ дворъ.*

Златны ся люлкы спустиѫлы
На Гроздankыны дворовы. *Пѣс.*

По дворы ходи и плаче
Грьжевна Стана жаловна. *Пѣс.*

— *Камянъ дворъ*, дворъ заграденъ съ камянъ зидъ. —*Равни дворовє* и *равни двори*, голѣми, хубави, господарскы дворове. —*Задѣнь дворъ*, дворъ задъ кѫщѫ-тѫ; **ва́дній**, **чѣрный дворъ**. — *Мѫжкый дворъ*, прѣдна-та половина, на Турскѫ кѫщѫ, дѣто стоять мѫжье-ти; селямлѫкъ. — *Женскый дворъ*, вѫтрѣшна-та половина на Турскѫ кѫщѫ, дѣто стоять жены-ты; харемъ.

Ей гиды Гюро, Гюро златарче,
Хайдѣ влѣзи си въ мѫжкы дворовы,
А невѣстѫ-тѫ му ѫ зедохѫ,
Му ѫ внесохѫ въ женскы дворовы. *Пѣс.*

Въ двóрѣ (вдворѣ), кат. *нар.* Дома, удома, вкѫщи; дóма.

Како знаешь, вдворѣ да ся найдѣнь,
Оти майка нъı е зь умираше. *Пѣс.*

— **На-дворъ** (нáдворъ), като *нар.* а) Вънъ, вънка, нé вкѫщи, нé дома; **на дворѣ, со двора́.** б) Новънъ, новънка, посебе, за нущаие водѫ, за изсѫдваие; **на дворъ, на низъ.** — *Да пометемъ двора, да посрѣщнемъ сбора. Който шьта по двора, той играе на сбора. Всако кучя на двора си лае.*

Двóрѩ, ишь, —рѝлъ, *гл. д.* 1) Раздумвамь, прѣдумвамь сръдитъ за да ся одоброволи, прѣговарѭмь; **угова́ривать, мири́ть, утиша́ть.** 2) Правѭ сговоръ за момъкъ и момѫ да ся земѫтъ; прѣдумвамь; **сва́тать. Двóрѩся,** *гл. възвр.* и *стр.* **—ренъый,** *прич. стр.*

Двоумéие, *с. ср.* отъ **двоумѩ́ся.**

Двоумѩ́ся, и́шся, и́лся, *гл. об.* Двоумѫся, чюджся за нѣчто да ли да го направѭ или не, двоѫся, колебаѫся; **колеба́ться, не рѣша́ться, сомнѣва́ться.**

Двоѩ́, и́шь, двоѝлъ, *гл. д.* 1) Дѣлѭ на двѣ; **раздва́ивать.** 2) Правѭ о́ двѣ; **двоѝть, усугубля́ть.** *Двоѭ пряждж.* 3) Отдѣлямь, раздѣлямь; **отдѣля́ть, разлуча́ть.** *Двоимъ козы-тъı отъ овцъı-тъı.* 4) За очи: кога нъı ся видять всичкъı-тъı нѣчта като да ся по двѣ; **двоѝть, двоѝться въ глаза́хъ.** *Очи-тъı ми двоятъ.* **Двоѩ́ся,** *гл. възвр.* 1) Отдѣлямся, раздѣлямся; **отдѣля́ться, разлуча́ться.** *Срѣда и пятъкъ двоятъ ли ся, та и они да ся раздвоятъ.* 2) Двоумѫся, колебаѫся, чюджся; **колеба́ться, не рѣша́ться, сомнѣва́ться. Двоéнъый,** *прич. стр.*

Двоя́вамь, *гл. мн-кр.* отъ **двоѩ́; два́ивать.**

Двоя́къ, *с. м.* 1) Пара, което връви два гроша, пкилпкъ; **моне́та о двухъ пiа́страхъ.**

На бѣло грѣло жлъты жлътици,
На русѫ косѫ бѣлъı двояци. *Пѣс.*

2) Животно, что е навръшило двѣ годинъı; **двулѣтнее живо́тное.**

Двоя́кый, къ, ка, ко, *пр.* Что е два строя; **двоя́кій. — ко,** *нар.* По два начина, и така и инакъ; **двоя́ко.**

Двули́къ, *с. м.* Раст. цвѣтие *Convallaria majalis,* бисеръ, герiёвденчя, гергёвъı бабкъı, момпнскъı сльзъı; **ла́ндышъ.**

Двѣ, *числ. ж.* и *ср.* отъ **два,** в. **два.**

Двѣгоди́нний, — шьнь и — шень, шна, шне, *пр.* Двоегодишний, что има двѣ годинъı, что ся връши, что става за двѣ годинъı, что е отъ двѣ годинъı; **двулѣтній.** *Двѣгодишне дѣтя. Двѣгодишна работа.*

Двѣ́йкый, ка, ко, *числ. пор.* в. **двѣ́кый.**

Двѣкожéнець,—нци, *с. м.* Жененъ вторъı нѫть, води вторѫ женѫ; **двоежéнець.**

Двѣкожéнкыня, *с. ж.* Женена за вторъı мѫжъ.

Двѣ́кый, къ, ка, ко, *числ. пор.* Дватый, двѣтъı, вторъı; **второ́й.**

Двѣ́стѣ, *числ.* Два нѫти по сто, двѣ стотинъı; **двѣсти.** *Той знае и двѣ и двѣстѣ.*

Двѣ́тый, тъ, та, то, *числ. пор.* Дватый, двѣйкый, двѣкый, вторъı; **второ́й.**

Дебела́къ, *с. м.* Дебелъ, неодѣланъ човѣкъ, простакъ, селаченинъ; **мужи́къ.**

Дебéла ма́ра. Едно растение.

Дебела́на, *с. ж.* Дебела, кръвена жена или мома; тронта; **толсту́ха, жиру́ха.**

Дебела́нъ, *с. м.* Дебелъ, кръвенъ човѣкъ, тронтё, шишко; **толстя́къ.**

Дебела́чкый и

Дебела́шкый, ка, ко, *пр.* отъ **дебела́къ.** Прэсташкый, селашкый; **гру́бый, мужи́цкый. —чкъı и —шкъı,** *нар.* Като дебелакъ, просташкъı; **помужи́цки.**

Дебеле́ць, *с. м.* Раст. *Sempervivum tectorum* и *Sagina,* бабинъ квасъ, кашличавчя, нежито, нежитъ, тлъстига, тученица, тучни́ца; **очито́къ, жиру́ха.**

Дебели́ка, *с. ж.* Една трѣва, съ кожто ся прѣпасвать на Гергевъ-день за да бѫдѫть прѣзъ годинѫ-тѫ дебели; прѣпасвать съ неѫ и добътъка, за да дебелѣе, да ся кръви.

Дебелина́, *с. ж.* отъ **дебе́лъый.** 1) Свойство на дебелъый; **толстота́.** 2) Дебело-то мѣсто отзадъ на човѣка и на животно, бутъ; **бедра́.**

Дебелинка́, *ум. ж.* отъ **дебелина́.**

Дебе́личкый, — чькъ, чка, чко, и

Дебе́лкый, лка, лко, *пр. смякч.* отъ **де-бе́лъый.** Дебелшкый, нѣколко дебелъый, възъ-дебелъ, при-дебелъ; **толстова́тый, толсте́нек.**

Дебеловра́тый, тъ, та, то, *пр.* Что има дебелъ вратъ; **толстоше́я.**

Дебелогла́вый, въ, ва, во, *пр.* Който има дебелѫ главѫ, комуто не зима глава-та, който не разбира, тжнъ на ума; **тупо́й, непоня́тливый, тупоголо́вый.**

Дебелогѫ́зый, зъ, за, зо, *пр.* който има голѣмъı дебелинъı.

Дебелоко́жий, жа, жье, *пр.* Что има дебелѫ кожѫ; **толстоко́жій.**

Дебелоко́рый, ръ, ра, ро, *пр.* Что има дебелѫ корѫ; **толстоко́рый.**

Дебелокра́кый, къ, ка, ко, *пр.* Что има дебелъı крака; **толстоно́гій.**

Дебе́лшкый,—шькъ, шка, шко, *пр. смякч.* отъ **дебелъый.** Дебелчкый.

Дебе́лъый, лъ, ла, ло, *пр.* 1) Что има дѣбель, противно-то на тънкъый; **то́лстый.** *Дебелъ вратъ. Дебела дъска, дебело вжже.* 2) За човѣкъ: а) Плънъ на снагж-тж, плътнъый, пишкавъый, тронтистъ; **тѣльный, по́лный, то́лстый.** б) Неодѣланъый, неизученъый, простъый, дебелакъ; **гру́бый, просто́й, мужи́къ.** 3) За добитъкъ: кръвенъый, угоенъый, тлъстъый, брусестъый; **жи́рный, ту́чный.** *Дебелъ овенъ. Дебела свиня.* 4) Нетънко уработенъый, грубъый, простъый; **гру́бый, просто́й.** *Дебела работа.* —**ло,** *нар.* **то́лсто, гру́бо.**—*Дебела глава,* човѣкъ, комуто глава-та не зима, който не разбира, дебелоглавъый; **тупа́я голова́.** — *Дебелъ гласъ,* пизъкъ, гжстъ гласъ; **то́лстый го́лосъ.**—*Дебелъы очи,* коравъы очи, човѣкъ съ дебелъы очи, който не мига, не ся свѣни отъ ничто, безочливъ. — *Дебела сѣнка,* сѣнка подъ къчистъы дрьве, дѣто слънце не пробива; **густа́я тѣнь.**—*Показа му дебелъый край, показа му дебелж-тж,* показа му противно-то на това, что чиака, что иска, что мъисли. — *Отъ дебело дрьво оброчь не става. Вѣтьръ-тъ дебелъы-тъы дрьвета катурна, тънкъы-тъы само прѣвина. Влъкъ-тъ сурво гаде, пакъ врать-тъ му е по́-дебелъ. На влъка е дебелъ врать-тъ, зачтото самъ си врьши работж-тж. Отъ чтото съмъ, отъ това и дебелъ. Дебелъ като бъчвж, като цигански тъпанъ. Дебелъы главъы съ тънкъы умовъы не ся плънять.*

Дѣ́бель, *с. ж.* Една отъ три-тъы протокъы на тврьдо тѣло; **толщина́.**

Че обникнж у рай Божий,
Че обникнж чюдно дрьво,
Маламено, столовато,
Вся му дебель позлатена. *Пѣс.*

Дебелѣ́ние, *с. ср.* отъ **дебелѣ́ж.** Дебелѣ́ание.

Дебелѣ́ж, ешь, -лѣ́лъ, *гл. ср.* Ставамь дебелъ, надебелѣ́камь, тлъстѣ́ж, кръвьжся; **толстѣ́ть, тучнѣ́ть, полнѣ́ть, плотнѣ́ть.**

Дебелѣ́ние, *с. ср.* отъ **дебелѣ́ж.** Дебелѣ́ние.

Дебели́анъ, *с. м.* Така е пареченъ въ едиж пѣсьнь конь-тъ на Андреаше юнакъ.

Опъ си язди коня дебелана,
Что му чини за два Цариграда. *Пѣс.*

Дѣ́ва, *съкж.* Ама, ала, нъ, обаче; **но.**

Девендесе́ть, *числ.* Девятдесять.

Девесѣ́лкъ, *с. ж. мн.* Едны гжбъ, конто растѣть около коренја на растение девесилъ.

Девесѣ́лъ, *с. м.* Раст. *Heracleum,* расте по градинъ-тъ, миризливо, турјася въ гостбж; кименъ, русалиа, селимъ; **борщъ, медвѣжья ла́па.**

***Деветаба́нъ,** *с. м.* Раст. *Nymphaea* и *Nuphar,* шанливецъ; **кубышечки, кувши́нчики.**

Деневѣ́цовецъ, *с. м.* Градинско цвѣтие *Calendula,* цвѣти жлъто-гранико; **нѣ́винъ,** кроконъ, голѣмо цвѣтие, джунджюла, левинъ; **ноготки́.**

Девѣ́, *съкж.* Дава.

Девята́къ, та́ци, *с. м.* 1) Что е на девять годинъ; **имѣющій дѣ́вять лѣтъ.** 2) Нѣчто девять пядъ, девять аршина длъго.

Девята́чи, *ум. ср.* отъ **девята́къ.**

Девятдеся́тый и деведесе́тый, тъ, та, то, *числ. пор.* отъ **девятдеся́ть; девяно́стый.**

Девятдеся́ть и деведесе́ть, *числ.* Девять пъти по десять; **девяно́сто.**

Девяти́на, *с. ж.* 1) Девять душь, девятмина; **дѣ́вять душъ.** 2) Девята чясть, отъ девять едно; **девя́тая часть.** 3) Помянуване умрѣлъ на девятъый день слѣдъ смрьть-тж му; **девяти́ны.** *Дрьжимъ, носимъ девятинж на майкж си.* 4) Крьстецъ отъ девять споне.—*Бабины девятины,* приказкъ за прѣминуване врѣмя; **просто́й разгово́ръ, бесѣда о нева́жномъ для препропожде́нія вре́мени, каля́ки.** *Приказвамъ си бабины девятины;* **бала́кать, каля́кать.**—*Девятина овчари съ едиж лъжицж яли и пакъ влъка не видѣли. — Наскоро, бабо, девятины: на девять годины. И на магаря-то девятины. Да направимъ на Марка девятины-тъ.*

Девяти́нка, *ум. ж.* отъ **девяти́на.**

Девяти́ца, *с. ж.* Девять пѣчта.

Девятмина́, *с. ж.* Девять душь, девятина. *Девятмина братя съ едно рало гащи.*

Девятна́десятый и деветна́есетый, тъ, та, то, *числ. пор.* отъ **деветна́десять; девятна́дцатый.**

Девятна́десять и деветна́есеть, *числ.* Десять и девять; **девятна́дцать.**

Девя́тый, тъ, та, то, *числ. пор.* отъ **дѣ́вять; девя́тый.** *Щж тя гонж до девята рода. Девятъый день да му не раздаджть!* Клятва.

Дѣ́вять, *числ.* Осемь и едно; **дѣ́вять.** — *Девять братье съ едиж ризж,* или: *девять братье съ едны гащи,* голѣма сироманиа. — *Девять мѣсяци у мѣшлиж, три годинъ на грьбиж. Слѣпо, кога прогляда, прѣзъ девять баиры види. Прѣзъ девять земи го прѣвелъ. Прѣзъ девять села, та въ десято-то. Девять влъци, три прасци. Тикова рода девять попаса. Девять гостбы все тъква (все гулиа). Девять момци за кошь плѣжж.*

***Дѣ́да,** *с. ж.* Дода, кака.

***Дейдѝсвамь и дейдѝсувамъ** (да дейдѝшѫ), *гл. ср.* Т. 1) Казва ся за пратено нѣчто: дохождамь, приимамся. *Той казва, че ми пратилъ писмо, нъ то не ми е дейдисало,* не ми е дошло, не го съмь приялъ. 2) Хващамь мѣсто; **служѝть къ чему́**. *Кога правишь нѣчто, прави го каквото да дейдише,* да хване мѣсто, да не е напусто.

Дейдѝшѫ, ешь, дѝсалъ, *гл. свр.* отъ **дейдѝсвамь**.

***Дѐксамь,** *гл. д. свр. Гр.* Да приемѫ.

Дѐкъы, *с. ж. мн.* Шипаркъы отъ борикѫ, блѣкъы; **сосно́выя ши́шки**.

Дѐлва, *с. ж.* Глинянъ сѫдъ съ двѣ ржчкы, врьчва; **большо́й гли́няный кувши́нъ съ двумя́ ушка́ми**.

Дѐлвица, *ум. ж.* отъ **дѐлва**. Делвя, врьчвица.

Дѐлвичка, *ум. ж.* отъ **дѐлвица**.

Делви́, *ум. ср.* отъ **делва**. Делвица.

***Дели́,** *пр. исизм. Т.* Лудъ; прѣдъ собствено имя показва: юнакъ. *Дели Марко, дели Ана.*

***Делибаши́йа и делиба́шь,** *с. м. Т.* Луда глава: така сѫ ся паричали единъ строй отъ Турскы-тъы войска, а по едно врѣмя хайтъы, конто съ стотинъы ходиахѫ по селата да ся хранять съ насилиа. *Нападнѫхѫ като делибашиѫ. Врьти мя като делибашиѫ.*

Делиба́шскый, ска, ско, *пр.* отъ **делиба́шийа**.

Послушиа го Дойчиница:
Прѣмѣнися, нарядися,
Въ чисто рухо делибашско. *Пѣс.*

***Делиджа́нъ,** *с. м. Т.* Делидже, растение *Lolium temulentum*, бльвавица, бльвица, блювавица, пийвьць, пиовець, пиганица, пиавець, плѣвенъ, упоително жито; **плѐвелъ одполѣтнѝй, головни́, пшенѐцъ**.

***Деликанли́йа,** *с. м. Т.* Младъ момъкъ, лудо-младо; **молодо́й человѣкъ**.

Делима́рковчя, *с. ср.* Едно растение.

***Дели́йа,** *с. м. Т.* 1) Делибашь. 2) Луда глава, юнакъ.

Дѣлка, *с. ж.* Въ изречение: *самичькъ дѣлка, самичькъ прѣговорка,* самичькъ си казва и прѣмъслюва злинъы-тъы и самичькъ пакъ ся прѣговаря и раздумва.

***Дѐлми и ди́лми,** *нар. Т.* Не-ли. *Делми ти казахъ?*

Делѣ́ние, *с. ср.* отъ **делѣ́ѭ**. Надвиване.

Делѣ́ѭ, ешь, лѣлъ, *гл. д.* Надвивамь, наддѣлѣвамь; **одолѣва́ть, осѝливать**.

На царицѫ съпъ ся присъпило,
Че си има у Прилѣпа града,
Че си има юнакъ спроти него,
Что делѣе по́-юнакъ отъ него. *Пѣс.*

Дела́нка, *с. ж.* Раст. *Valeriana officinalis,* кочне бълге, черпокосъ; **булдырья́нъ, мау́нъ, земляно́й ла́донъ**.

***Дѐма,** *с. ж. Гр.* Врьзка на главѫ на женѫ, забрада, чемберъ; **же́нская головна́я подвя́зка**.

***Демалу́гъ, лу́зи,** *с. м.* Дамалугъ, рало; **соха́**.

***Дембеле́къ,** *с. м. Т.* в. **тюмбеле́къ**.

***Дембелли́къ,** *с. м. Т.* Тембелликъ, мрьзелъ, нехърь, лѣнь: **лѣнь, лѣность**.

***Дембе́лъ,** *Т.* Тембелъ: 1) *пр. исизм.* Мрьзелинъ, лѣнивъ, нехривъ; **лѣни́вый**. 2) Като *с. об.* Нехрѐ, нехра, мрьзелко, мрьзелка, **лѣни́вецъ, лѣнтя́й**.

***Деме́къ,** *пар. Т.* Сирѣчь; **то есть**.

Деме́тецъ, *ум. м.* и

Деме́тчя, *ум. ср.* отъ **деме́тъ**.

***Деме́тъ,** *с. м. Т.* Врьзаница, врьзка, визаница, визка, снопъ; **свя́зка, вя́занка, вя́зань, уаелъ, пукъ, на́чка, ки́на, снопъ**. *Единъ деметъ лукъ, праса.*

***Деми́ръ,** *с. м. Т.* Желѣзо; **желѣзо**. Употрѣбително вмѣсто желѣзнъый:

Она менѣ демиръ софръ турьше. *Пѣс.*

Денгу́ба, *с. ж.* Денгубене, маиане, губене врѣмя-то напраздно, губи-день; **теря́ніе вре́мени напра́сно**.

Денгу́бене, *с. ср.* отъ **денгу́бѭ**. Денгуба.

Денгу́бѭ, нешь, би́лъ, *гл. ср.* Маѭся, губѭ си врѣмя-то напраздно; **терять вре́мя напра́сно, безъ по́льзы**.

Дендевѐрскый, ска, ско, *пр.* отъ **дендевѐръ**.

Дендевѐръ и дендевѐринъ, *с. м.* Казвася въ гатанкѫ за брьмбалъ: *отдолѣ идѐ дендеверъ, дендеверскѫ пѣсень пѣе.*

Денде́не́ска, *нар.* Днешынь день, днешне, сегашне врѣмя, днесь, сега; **настоя́щее вре́мя**. *И денденеска ся приказва за него.*

***Денеди́свамь и денеди́сувамь** (да **денеди́шѫ**), *гл. д. Т.* Опитвамь; **про́бовать**.

***Денеди́сване,** *с. ср.* отъ **денеди́свамь**.

Денеди́шѫ, ешь,—ди́салъ *гл. свр.* отъ **денеди́свамь**.

Дене́ска и дьне́ска и

Денѐсь и дьнѐсь, *нар.* 1) Тоа день, днесь, днеска; **сего́дня**. 1) Нынѣ, сега, въ сегашне врѣмя; **въ нынѣшнее, въ настоя́щее вре́мя**.

Дене́шний и дьне́шний, шьнь и шень, шна, шне, *пр.* Что е отъ днесь, днешний; **сего́днишній**.

***Денкъ**, *с. м. Т.* 1) Голѣма врѣзка стока за товарене на конь или на кола; **тюкъ.** *Врѣзвамъ денковы;* **наковáть, увúзывать въ тю́ки.** 2) Еднакво тяжко и отъ двѣ-тѣ страны; **равновѣ́сіе.**

Денника, им. соб. женско.

Събрали ми си набрали
До двѣстѣ триста юнаци,
Слуга имъ служи Денника,
Денника млада дѣвойка. *Пѣс.*

Денни́ца и дьнни́ца, *с ж.* Голѣма-та звѣзда, что изгрѣва сутренъ, зорница, зора; **денни́ца, у́тренняя звѣзда.** Ista-та звѣзда, кога изгрѣва вечерь, се нарича вечерница.

Звѣзда денница, Богу служитца. *Пѣс.*

Денни́ца, им. соб. женско.

Сѣднжли сѫ доръ до триста людіе,
Вино пиjжть, вино и ракиjжъ,
Залива имъ Деннца дѣвойка. *Пѣс.*

Дéно, *нар.* Денемъ, денѣ, поднѣ.

Денонóщно, *нар.* И денѣ и нощиjжъ; **денонóщно.**

Дéнчецъ, *ум. м.* и

Денчя, *ум. ср.* отъ **денкъ.**

День, дни и дене, *с. м.* Дьнь: 1) Врѣмя-то откакъ сьвне доклѣ мрькне, откакъ изгрѣе слънце-то доклѣ зайде, отъ зарань до вечеръ; **день.** *Iасенъ день;* **свѣтлый день.** *Облаченъ день;* **пáсмурный день.** 2) День-тъ и нощь-та заедно; **сýтки.** *Недѣлата има седемь дни.* 3) Праздникъ, личенъ день; **прáздникъ, свѣтлый день.** *Щjж вы дойдж на день. Вардж си тыя дрѣхы за день.* 4) День-тъ на святеца, на чието имя е нѣкой крьстенъ; **именúны.** *Днесь ми е день-тъ;* **сегóдня мой именúны.** *Азъ си нѣмамь день,* на мое-то имя нѣма святець, та да празднувамь неговый день. 5) За нжть: колкото съ обыкновено ходене ся зима на день; конакъ. *Отъ Пловдивъ до Цариградъ има десять дни нжть.* 6) Въ мн. ч. *дни:* врѣмя, рядъ на работы-ты. *Настанжж тяжкы дни;* **настáло тяжёлое врéмя.** 7) Животъ; **дни, вѣкъ, жизнь.** *Нѣмалъ дни да живѣе. Дни-ти му ся скжсили, доврышили му ся, свршили му ся дни-ти, та умрѣлъ. —Днешний день;* **сегóднишній день.** *Вчерашний день;* **вчерáшній день.** *Завчерашний день,* что е былъ прѣдъ вчерашний; **трéтьяго дня, позавчерá.** *Повчерашний день,* что е билъ прѣдъ завчерашний; **четвёртый день.** *Заранщний* и *утрѣшний день;* **зáвтрешний день.** *Другій день,* а) съ прѣдлогъ *въ:* на третій день слѣдъ днешний, заутрѣшникъ; **послѣзáвтра.** *Днесь понедѣлникъ, утрѣ вторникъ, въ другій день (заутрѣшникъ) срѣда. Отъ въ другій день щемъ подкачимъ да жънемъ.* б) съ прѣдлогъ *на:* на утрѣ-то, на утрѣшний день; **на другóй день.** *Пó въ другій день,* на четвьртый день слѣдъ днешний, пó-заутрѣшникъ. *Тыя дни,* а) Но дни-тѣ прѣди днешний день, прѣзъ дни-тѣ, нѣкни, отнѣкынь; **на днихъ, намéдни.** *Тыя дни имáхмы госте.* б) Но дни-ты, прѣзъ дни-ты слѣдъ днешний день; **на днихъ.** *Тыя дни щемъ подкачимъ да врышемъ. День днешень* и *день днесь,* нынѣшние врѣмя, сега. *День днешень, слава Богу, смы мирни. До день днесь не е ставало таково нѣчто. Въ наши дни, на наши дни,* въ наше врѣмя, откакто смы нъе до сега; **въ нáше, въ нынѣшнее врéмя.**—*Благъ день:* а) Добръ, честитъ день, бѣлъ день; **дóбрый, щастлúвый день.** б) Блáженъ день, въ който ся наде благо, блажно; **скорóмный день.** — *Бѣлъ день,* а) Денемъ доклѣ е видѣло; **бѣлый день.** *Ходихмы и ся врыжхмы по бѣлъ день.* б) День безъ грыжжъ, благъ день. *Не сьмь видѣла бѣлъ (благъ) день.* — *Весь день* (весденъ), всичкый день, цѣлый день; **цѣлый день, день деньскóй.** *Весденъ сьмь работилъ.* — *Всякой день,* ката день; **кáждый день.** — *Голѣмъ день,* личенъ день, голѣмъ праздникъ. — *Добръ день, добръ ти день* и *добръ вы день,* здравване, което ся казва денемъ на срѣщане и виждане съ нѣкого и на което ся отговаря така: *далъ Богъ добро, далъ ти Господь добро,* и понѣйдѣ: *Господь ти добръ.* — *Дѣлничень день,* день въ който ся работи, дѣлникъ; **бýдничный день.** — *Единъ день,* а) Веднжжъ; **одинáжды, разъ.** *Единъ день отивахъ на градъ;* **разъ и ѣхалъ въ гóродъ.** б) Нѣкога; **когдá нибýдь.** *Единъ день и ты щешь ми ся помолишь.—Каракончевскы дни; мрьсни дни; искрьтени дни; нечисти дни,* дни отъ Игната (20 Декемврина) до Водици (5 Iануарина), въ които, както казватъ, нощиjжъ до врьвъ нѣтлъи ходи Каракончё.— *Ката день,* всякой день; **кáждый день.** —*Пазаренъ день,* въ който става пазаръ; **базáрный день.** — *Постенъ день,* въ който ся пости; **пóстный день.** — *Праздиченъ день,* въ който е праздникъ. — *Работенъ день,* въ който ся работи, дѣличенъ день; **рабóтный, бýдничный день** — *Черни дни,* тягловнъ, злочести врѣмена; **чёрные дни.** *Бѣлы парь за черны дни.*—*За день,* въ единъ день. *За день азъ насичамь пять кола дрва;* **въ одúнъ день я могý нарубúть возóмъ пять дровъ.**

Той свършн тжж работж за два дни; **онъ сдѣлалъ я́то въ два дня.** *За день ходи и доходи.* Пѣс.—*На день,* за единъ день; **подённо, на́ день.** *Азъ ся главкавамь на день; я нанима́юсь подённо. Плащать му на день по пять грошa;* **ему́ пла́тятъ по пяти́ піа́стровъ въ день.**— *На́ дни,* нѣкога, понѣкога; **днями, иногда́.** *На́ дни с добрѣ, а на́ дни никакъ го не быва.*—*При́ дни,* въ изречение: *при́ дни умрѣ,* умрѣ прѣди врѣмя, рано, още младъ.— *Прѣзъ день,* вторый день; **черезъ день.** *Трясе мя прѣзъ день.*—*Прѣзъ дни-ты, прѣзъ денѫ си,* тыя дни; **на дняхъ.**— *Изъ день въ день; отъ день на день,* всякой день едно слѣдъ друго; **и́зо дня въ день, день ото́ дня, ото́ дня на день, со дня на день, съ ка́ждымъ днёмъ.** *Изъ день въ день, отъ день на день той ослабва; день ото́ дня, со дня на день, съ ка́ждымъ днёмъ онъ ослабѣва́етъ.* — *День година,* казвася за лѣтны-ты дългы дни. — *День до́-пладнe,* малко врѣмя. *Ще му трае день до́-пладнe.* — *День-тъ е прѣвалилъ* и *день-тъ е прѣтурилъ,* мина́ло е пладне. — *Дни-ти ся изнизвать,* дни ти изминувать, врѣмя-то изминува; **врѣ́мя протека́етъ.** — *День-тъ не е въ торбж, дни-ти не сж ся събрали у врѣтище,* та да нѣма кога да ся работи. — *День не минува,* нѣма день. *День не минува да не ся опие;* **дня нѣтъ что́бы онъ не напи́лся пья́нымъ.** — *Зимамь дни-ты нѣкому; събирамь му дни-ты,* прѣмахвамь го, умо́рявамь го. — *Три дни да му сж много!* Клятва. — *Ще дойде день,* ще дойде врѣмя. *Ще дойде день да ся каешь;* **наста́нетъ вре́мя когда́ будешъ раска́йваться.** — *На твои дни,* на твой животъ, покрай тебе, съ твоѫ помощь, съ твое прѣдстоиваньe. *На твои дни да ся помнѫ и азъ.* — *Добрый день отъ сутренѫ е познатъ (отъ сутренѫ си личи). Новъ день, новъ кжсметъ. Всяко чюдо за три дни. Два дни пряла, три дни кала. Въ зорѫ ранила, день изхабила (изгубила). Кой знае, день и нощь какво носи. Добръ день въ джебъ ся не носи. Тумба, лумба за два дни, леле, варе дѣвѣка. Цигу, мигу за три дни, туго леле, за вси дни. День за день, на нѣма ничто. Ката день му глава-та въ торбж-тж. Всякой день гызда гыздава, на добръ день гнидава. Вехто крьпи, дни губи. Вехто крьпи, конци хаби; старо либи, дни губи. Силный мжжь прѣполовява дни-ты си. Малка-та кокошка всякой день е ярка. Ще дойде голѣмъ день, малка нита. Пийте да писмъ, че щемъ само днесь и зарань да писмъ, тапи чакъ́ въ другый день. Дни-ти сѫ повяче отъ колбасы-ты. Докато не ще да мѣси, весденъ сѣс. Когато кучя-то не ще да варди стадо-то, весденъ ходи. Ангеле, Архангеле, днесь ти е день-тъ, утрѣ ти е снѣгъ-тъ! Шюпката му три дни дълга, день широка.*

День-тж, *нар.* Прѣзъ денa.

Денѣ и дьнѣ, *нар.* Кога е день, кога е видѣло, денемь, дено, но́дньѣ; **днёмъ,** *Денѣ спи, нощиж работи.*

Денрьва и тенрьва, *нар.* Отсега нататькъ.

Дéрвамь, *гл. мн-кр.* отъ **дéржж.** Дирамь; **дира́ть.**

***Дервентджи́ица,** *с. м. Т.* Който варди дервентъ, варди стражѫ въ клисурж.

***Дервентлѫ́къ,** *с. м. Т.* Плата за прѣминуваньe прѣзъ дервентъ.

***Дервéнтъ,** *с. м. Т.* Тѣсно мѣсто междж планины, клисура, устие, боазъ; **ущéлье, дефилéя.** *Варджи дервентъ:* а) Хайдутувамь въ нѣкоѫ клисурж. б) Варджи стражѫ въ клисурж.

Дервишскый, ска, ско, *пр.* отъ **дервíшь.**

***Дервíшь,** *с. м. Т.* Мохаметанскый калугеръ. *Дервиши на главж да му укать!* Клятва.

Дердéръ, *с. м.* Една птица.

***Дердъ,** *с. м. Т.* в. **дертъ.**

***Дерé,** *с. ср. Т.* 1) Мѣсто, вдлъбнѫто междж двѣ възины или измыто отъ водыты; долъ, врагъ; **буера́къ, овра́гъ, рытвина.** 2) Потокъ, долчина; **пото́къ, ручéй.**

***Дереберъ и дерéбей,** *с. м. Т.* Бей, управитель на нѣкое мѣсто, посилился, та не познава султана и не му ся покорява.

***Дередже́,** *с. ср. Т.* 1) Стьпень, рядъ; **сте́пень.** *До таково дередже,* до такъвъ рядъ; **до тако́й степени.** — *Толкова му е дередже-то,* толкова струва, толкова му е достоинство-то. — *На едно дердже сж,* на единъ рядъ сж, еднакви сж. 2) Стьпени-ти на справж за мѣреньe нѣчто, каквото сж термометръ, ареометръ и т. н.; **гра́дусъ.** *Ракиа двадесять дередженa;* **во́дка двадцати́ гра́дусовъ.**

***Дере́къ и дирéкъ,** *с. м. Т.* Длабъ, стлъпъ. *Не види дирека прѣдъ очи-ты си, а сламкж-тж на другы-ты.*

Дéреньe, *с. ср.* отъ **дéржи** и **дéржся.** Драньe.

Дереńце, *ум. ср.* отъ **дере́.**

Дереńчецъ, *ум. м.* отъ **дере́къ.**

Дерй-гжзица, *с. ж.* Птица *Corvus glandarius,* сакерица, сойка, сока, сокерица, осойка, усойка; **со́я.**

Дéркамь (да дéрнѫ, дéрнувамь), *гл. д.*

Въ игрѫ на чиликъ удрямъ съ мачкѫ-тѫ чиликa, клензѫ-тѫ, перкамь.

Дéркание, *с. ср.* и

Дéрканица, *с. ж.* отъ **дéркамь.** Играние чиликъ, игра чиликъ, кленза.

Дерменджúйка, *с. ж.* 1) Водничарка; **мéлничиха.** 2) Риба *Gobio,* бабушка, водничарка, кротушка, куртань, циганчица; **нискáрь, нескáрь, нискозóбъ.**

***Дерменджúя,** *с. м. Т.* Водничарь, водничарь; **мéлникъ.**

Дéрнувамь, *гл. уч.* отъ **дéрнѫ.**

Дéрнуване, *с. ср.* отъ **дéрнувамь.**

Дéрнѫ, еш, нѫлъ, *гл. ед-кр.* отъ **дéркамь.** Да. пернѫ.—**тый,** *прич. стр.* Пернѫтый.

Дéрнѫ, еш, нѫлъ, *гл. нач.* и *свр.* отъ **дéрѫ.** 1) Да цѣпнѫ, да разкѫсамь; **разодрáть.** 2) Да драснѫ; **цараúпнуть.—нѫтый,** *прич. стр.* 1) Цѣпнѫтый, разкѫсанъ; **разóдранный.** 2) Драснѫтый; **цараúпнутый.**

***Дертлúя,** *пр. неизм. Т.* Что има дертъ.

***Дертъ,** *с. м. Т.* Дердъ: 1) Болесть, болка; **болéзнь, бóлесть.** 2) Грыжа; **забóта.** *Имамь много дертовы.*

Деру́га и дьру́га, *с. ж.* 1) На нивѫ мѣсто между двѣ браздꙋ неразорано, незакачено съ рало-то. 2) На платъ мѣсто, дѣто има изпустнѫтѫ нишкѫ въ основѫ-тѫ; брѣзна, близна; **близнá.**

Дéрѫ, еш, драхъ, дралъ (дéрвамь и дúрамь, да дéрнѫ, дéрнувамь), *гл. д.* 1) Разкѫсвамь на кѫсовы, цѣпѫ; **драть, рвать.** *Дерѫ платно.* 2) За дрѣхъ и обуща: кѫсамь гы съ посене-то; **драть (одéжду, óбувь).** *Дерѫ си дрѣхы-ты.* 3) Снимамь кожѫ-тѫ на нѣчто; **драть, сдирáть кóжу** съ **чегó.** *Дерѫ овцѫ, волъ.* 4) Драпцѫ; **цараúать.** *Котка-та дере. Нокте-то ти держть.* 5) Бнѫ, бъхтѫ, жюлѫ; **драть, бить, сѣчь. Дéрѫся,** *гл. възвр.* 1) Кѫсамся, цѣпнѫся; **сѣчься, лѣзть.** *Сукно-то ся дере.* 2) Въкамь, кричѫ колкото си могѫ; **драть ротъ, драть гóрло, драть во всё гóрло.** *Дерѫся, нъ никой не мя чюе.* 3) *гл. стр.* Раздирамся, съдирамся; **дрáться. Дéренъый** и **дрáнъый,** *прич. стр.;* **дрáный.**—*Дерѫ котькы,* бльвамь, блюкамь; **блевáть, рвать.**—*Дерѫ си грѣло-то,* въкамь колкото си могѫ, держся; **драть гóрло.**—*Дере мя грѣло-то,* нѣчто мя закачиа на грѣло-то, та мя прави да кашлѫ; **причинúть нерхóту, перхáть, першúть.**—*Живъ го дере, съ крѣмыкъ го дере,* мѫчи го.—*Дерѫ козѫ, козелъ,* увиснѫлъ съ рѫцѣ-ты на прѣко нѣчто си прѣмѣтамь прѣзъ главѫ; **кувúркаться.**—*Дери бвця, храни влъци. Който не знае да дере, порѣзва и кожѫ-тѫ и мясо-то. Рано пиля рано пѣе, късно-то си дупце дере. Който видѣлъ влъка, и влъка и не влъка; който не го видѣлъ, грѣло-то си дере.*

Дéсё, им. соб. мѫжеко.

Десисла́въ, им. соб. мѫжеко.

Деспúца, *с. ж.* в. **дéспица.**

Дéсный,—сынь и **—сенъ, сна, сно,** в. **дéсный.**

***Дестýръ,** *нар. Т.* Доста; **достáточно.**

Десятáкъ, *с. м.* 1) Что има десять годинъ, что е на десять годины; **десятилѣтнúй.** 2) Парэ, что чини десять парꙋ или десять гроша; **монéта, котóрая хóдитъ въ дéсять паръ, или въ дéсять пiáстровъ.** 3) Тъкань наснована о десять главꙋ. 4) Нѣчто десять пяди дълго. 5) Десять мѣры нѣчто.

Стоянъ Петкапѫ продава
На врълы Турци Бошнаци
За шишкъ жлъты жлътици,
Десятакъ бѣлы грошевы. П*ѣс.*

Десятáчя *ум. ср.* отъ **десятáкъ.**

Десятúна, *с. ж.* 1) Десять душь, десятмина. *Десятина смы въ кѫщи.* 2) Нѣчто до десять; **десúтокъ.** *Дай ми десятинѫ гроша.* 3) Десята часть, отъ десять едно; десятъкъ, что зима правителство-то отъ земны-тыи рожбы; **десятúна.**—*Десятина —двандесять,* нѣчто отъ десять до двандесять. *Имамь десятинѫ — двандесять главъ добытъкъ.*

Десятмúна, *с. ж.* Десять душь, десятина. *Десятмина направили, единъ развалилъ.*

Десúтъкъ, *с. м.* Десятина въ 3-то знаменование. *Тѫжъ годинѫ десятъкъ-тъ ся продаде скѫпо.*

Десúтый, тъ, та, то, *числ. пор.* отъ **дéсять; десúтый.**

Дéсять, *числ.* Девять и едно; **дéсять.** *За парѫ мрътвець, за десять свѣщь. За парѫ работа, за десять заратъ. Десять отмѣрвай, едно отрѣзвай. Десять обричай, а по едно давай. Дъвалъ-тъ затвара едны врата, Господь отвара десять.*

Дéтелúна, *с. ж.* в. **дятелина.**

Дефтéрець, *ум. м.* и

Дефтéрчя, *ум. ср.* отъ **дефтéръ.**

***Дефтéръ,** *с. м. Т.* Тефтеръ, книга за записване смѣткы за зимане даване и какво да е друго; **книга, реéстръ.**

Дёхамь (да дёхнѫ), *гл. д.* Мѣтамь, качвамь нѣчто на гръба си, чюшкамь.

Дёханe, *с. ср.* отъ **дёхамь.**

Дёхнѫ, еш,—нѫлъ, *гл. свр.* отъ **дёхамь.** **—нѫтый,** *прич. стр.*

***Джáба,** *нар. Т.* Даромь; **дáромъ.** *Ока—пара, полъ ока—джаба.*

***Джабаладѝсвамъ** и **джабаладѝсувамъ**, *гл. ср. Т.* Залѣгамъ, мѫчѫся, ра́дѫ, чалѫштисвамъ; **старя́ться.**

Джабаладѝсване, *с. ср.* отъ **джабаладѝсвамъ.**

Джагѫ́рецъ, *ум. м.* отъ **джагѫ́р**ъ. Малко джагѫ́ръ.

***Джагѫ́р**ъ, *с. м. Т.* Что турятъ въ дѣвкѫ, за да бѫде жилава да ся точи и пляска.

***Джаде́**, *с. ср. Т.* Голѣмъ пѫть, друмъ.

***Джади́на**, *с. ж. Т.* Вѣщица, като укорително име на женѫ; **вѣ́дьма.**

***Джамада́н**ъ, *с. м. Т.* Чемоданъ, мѫжска дрѣха като елекъ.

***Джамба́з**ъ, *с. м. Т.* 1) Който купува и прѣпродава коне и другъ добытъкъ; **барѣ́шникъ торгу́ющій ското́мъ.** 2) Който ся пазари много. 3) Който играе на вѫже, на коне; **акроба́тъ, волтижёръ.**

Джа́мецъ, *ум. м.* отъ **джамъ.**

Джами́йка, *ум. ж.* Малка джемиа.

***Джами́на**, *с. ж. Т.* Мохаметанскъй храмъ, мешей; **мечѐ́ть.**

***Джамли́на**, *пр. неизм. Т.* Что е съ джамовы, что има джамовы. *Джамлиа одаа.*

Джа́мчя, *ум. ср.* отъ **джамъ.**

***Джамъ**, *с. м. Т.* Стькло; **стекло́.**

Джанабе́тскъй, ска, ско, *пр.* отъ **джанабе́т**ъ.

***Джанабе́т**ъ, в. **дженабе́т**ъ.

***Джангаза́**, *с. об.* Който ся дрѣнка за всичко. *Какъвъ си джангаза́! — Дѣдо Никола джангаза-та, катранъ му капе отъ (по) брада-тѫ!* Така дѣца-та дразнятъ старци-ты.

***Джангара́к**ъ, *с. м.* Звънецъ; **колоко́льчикъ.** *Прилѣга му като на свинѫ джангарак*ъ.

***Джанъ**, *с. м. Т.* Душа, употрѣбително въ пѣсни-ты прѣдъ собственъ имена, като: *Ой Дамяно, джанъ Дамяно!*

***Джанъ-джинъ**, като *нар. Т.* Срѣдъ нощь, потайно врѣмя, глуха доба, глуходоба; **глуха́я пора́.** — *Нѣма джанъ-джинъ*, нѣма живѫ душѫ; **нѣ́тъ живо́й душ**и.

***Джанѫмъ**, *Т.* ще рече: *душе мое*, а употрѣбявася тврьдѣ чясто, когато ся говори нѣкому на молбѫ, на прѣдумване и нѣкакъ разпалено, като: *Джанѫмъ Стояне, молѫ ти ся, послушай мя джанѫмъ. Оставѣте мя, джанѫмъ, на мира!*

***Джарали́на**, *пр. неизм. Т.* Что има раны, ярална.

Джбетъ, *с. м.* Жбетъ, пѫшка отъ ороненъ гроздъ.

Джвѝскало, *с. ср.* Справа като излакъ за цркване водѫ и друго нѣчто; бръзгалка, цркавица, цркалка, цркало; **брызга́лка, ширицъ.**

Джвѝскамъ (да джвѝсна), *гл. д.* Цркамъ, прьскамъ, ръсѫ съ водѫ или съ друго нѣ что, бръзгамъ; **бры́згать. —мся**, *гл. стр.* и *възвр.* Бръзгамся, цркамся, прьскамся, ръсѫся; **бры́згаться.**

Джвѝскане, *с. ср.* Бръзгане, цркане, прьскане, ръсене; **бры́зганіе.**

Джвѝсна, ешь, — нѫлъ, *гл. сд-кр.* отъ **джвѝскамъ.** Да бръзна, да цркна, да прьсна, да ръсна; **бры́знуть.**

Джврѣ́**кам**ъ **(да джвр**ѣ́**кна)**, *гл. ср.* За нѣчто, что ся прьжи: джиркамъ, пращѫ.

Джврѣ́**кане**, *с. ср.* Джиркане, пращене.

Джврькани́на, *с. ж.* Брълокъ, нечисто като мѫтнѫ водѫ отъ нѣчто омыто, помыѫ и проч.

Джврѣ́**кнѫ, ешь, — нѫлъ**, *гл. сд-кр.* отъ **джвр**ѣ́**кам**ъ. Да джирнѫ.

Джгань, *с. ж.* Навалица людіе, сгань, сбуна, смречь, паплачь, калабалѫкъ; **толпа́.**

Дже́бецъ, *ум. м.* и

Дже́бчя, *ум. ср.* отъ **джебъ**; **карма́нец**ъ, **карма́нчик**ъ, **карма́шек**ъ.

***Джебъ** и **джобъ**, *с. м. Т.* Малка торбица, пришита извѫтрѣ на дрѣхѫ, за да ся туря въ неѫ нѣчто; **карма́нъ**, венъ. — *Илѫ си, напълнямъ си джеба*, спечалвамъ, обогатявамся; **набива́ть, наби́ть карма́н**ъ. — *Джебъ-тъ му е пъленъ*, има си паричкы, богатъ е; **у него́ карма́нъ толстъ.** — *Съ праздны джебовы*, безъ ничто. — *Вади го като изъ джебъ*, всякога е готовъ да отговори; **онъ не лѣзетъ въ карма́нъ за слова́ми.** — *Продранъ джебъ*, казвася за който не дрьжи наръ, прахосникъ; **бездо́нная ка́дка, расточи́тельный.** — *Щѫ си отперѫ джеба, ако ся срьди*, не мя е грижа, малко му мыслѫ, все ми е едно. — *Бобъ и бобъ, на́ ти пълнъ джобъ. Да си напълни джоба, напълни си гроба. Близо до царя, пъленъ ти джобъ; близо до царя, пъленъ ти гробъ.*

***Джебъ-харашлѫкъ**, като *с. м. Т.* Паръ за дребны разноскы; **карма́нныя де́ньги.**

***Джева́бъ**, *с. м. Т.* Отговоръ; **отпѣ́тъ.** *Тъ щешь давашь джевабъ*, ты щешь отговаряшь; **ты бу́дешь отвѣча́ть.**

***Джеванрджи́на**, *с. м. Т.* Който прави, продава джеваиръ; **ювели́ръ.**

***Джевайр**ъ, *с. м. Т.* Джевахиръ, безцѣненъ камыкъ; нѣчто отъ сребро, злато и безцѣнны камене; **драгоцѣ́нный ка́мень, драгоцѣ́нная вещь.**

Дже́вра, *с. ж.* Когато ся джеври.

Дже́врѐ, *с. м.* Който ся джеври.

***Джеврѐ́**, *с. ср. Т.* Чевре, крьпа вязана съ шивъ по крайца-та; **плато́къ съ шитьёмъ на угла́хъ.**

Джéвреше, *с. ср.* отъ **джéврѣжся.** Глезене, кевреше, плѣзене.

Джеврúвый, въ, ва, во, *пр.* Что обича да си джеври.

Джéврѣжся, ишся, — рѣлся, *гл. об* Глезя се, кевря се, плѣзя се, лигавя се.

***Джелáть и джелúтинъ,** *с. м. Т.* Джелад, който погубва человѣкъ, осѫденъ на смрьть; **палáчъ.**

***Джелвé,** *с. ср. Т.* в. **джилвé.**

***Джелеплúкъ,** *с. м. Т.* Работа на джелепъ.

Джелéпскый, ска, ско, *пр.* отъ **джелéпъ.** *Джелепскы овця,* брана, браница, бранище, купеница; **гуртъ.**

***Джелéпъ и джелéпинъ,** *с. м. Т.* Браничарь; **гуртовщúкъ.**

***Дженабéть,** *с. м. Т.* Казвася пѣ псувнѫ и прѣкоряване за всичко, нъ повече за человѣкъ и животно, както: проклятъ, нѣдный. *Дженабетъ конь, дженабетскый конь, не ся дава да ся кове;* **прокля́тая лóшадь! Не даётся ковáть.**

Дженгирúеный, нъ, на, но, *пр.* и

***Дженгирúя,** *пр. неизм. Т.* Что е синё като шаръ-тъ на ясно небо; **голубóй.**

***Джендемé,** като *нар. Т.* Пóврага, пáврага; **къ чёрту.**

Джендемóсамь, *гл. свр.* отъ **джендемóсвамь.**

Джендемóсвамь и джендемóсувамь (да джендемóсамь), *гл. д.* Пращамъ пóврага, прьждосвамь да ся не види.—**мся,** *гл. възвр.* Витосвамся, махамся, изгубямся, прьждосвамся да мя нѣма, да ся не виждамь.

Джендемóсване и джендемóсуване, *с. ср.* отъ **джендемóсвамь и джендемóсвамся.**

***Джендéмъ,** *с. м. Т.* Пькълъ, пькло, пекло; **адъ, пéкло.**

***Дженкъ,** *с. м. Т.* Война, бой; **войнá.** *Правѫ дженкъ,* воювамь; **воевáть.**

Джéнкы, *с. ж. мн.* Сушенъ сливы, сушелкъ.

Джерáхка, *с. ж.* Жена джерахъ.

Ази съмь, Панче, джерахка,
Джерахка още хекимка. *Пѣс.*

***Джерáхъ,** *с. м. Т.* Лѣкарь, който лѣкува ранъ и другы въпкашни болести; **хирýргъ.**

Дѣ има да знаешь джерахъ,
Джерахы, Ноике, екимджии? *Пѣс.*

***Джеремé,** *с. ср. Т.* Глоба; **пéня, штрафъ.** *Какво си джереме!* каква си глоба!

Джереметóсамь, *гл. свр.* отъ **джеремето́свамь.** Да глобѫ.—**санъый,** *прич. стр.* Глобенъый.

Джеремето́свамь и джеремето́сувамь (да джеремето́самь), *гл. д.* Глобявамь.

***Джерúтъ,** *с. м. Т.* Джерид, джилитъ, игра: конякъ, като припуска конѫ си, сова тоягѫ и тича подъръ пеѫ, та ѫ улавя прѣди да падне тя на земѫ-тѫ; **джигúтъ.**

***Джéфа,** *с. ж.* Раст. цвѣтие *Convolvulus scpium,* камиръ, дива слачка, зурна, качюлъ, люля, модръ шаторъ, повивка, повлѣкъ, рожкъно цвѣтие, чадърчя, чашалкы; **вьюнóкъ забóрный.**

Джиберúны, *с. ж. мн.* в. **джюмéркы.**

***Джúбры,** *с. ж. мн.* Луспы-ты и пѫшкы-ты, что остават отъ гроздие, кога си изстиска вино-то му; камина, пращины, цинуры; **вы́жимки.**

***Дживгáръ,** *с. м. Гр.* 1) Два чивта волове, вирягнѫти въ едны кола; четворкы. *Качихмся на планинѫ-тѫ съ дживгаръ,* на четворкы. 2) Птичка врабчй, врабка.

Джигарúткы, *с. ж. мн.* Джюмеркы.

Джигéрець, *ум. м.* отъ **джигéръ.** Малко джигеръ.

Джигéрчя, *ум. ср.* отъ **джигéръ.** Малкъ джигеръ.

***Джигéръ, гра́,** *с. м. Т.* Дробъ. — *Бѣлъ джигеръ,* бѣлъ дробъ, мѣхове у человѣка и животны; **лёгкія.** — *Черенъ джигеръ,* ятро; **пéчень.** — *Гляда като коткѫ на джигеръ,* иска му ся да си ханне. — *Изгорѣлъ ми е бѣлый джигеръ за него,* малко мя е грыжа, не искамь да го знаѫ. — *Нѣмь си джигера,* надосвамся. *Мераклия като Циганинъ за бѣлъ джигеръ. Ако щѫть бы и девять джигри за парѫ, кога нѣма парѫ-тѫ, и тии сѫ скѫпи.*

Джижь, *междом.* Показва гласа, что ся чюе, кога нѣчто пажежено ся гурне въ водѫ. *Прави джижь,* пари. *Това бѣ само едно джижь. Ако не го изгори, ще направи барс джижь.*

***Джилве и джелвé, вéта,** *с. ср. Т.* Прѣструвкы съ погляды, съ думы, съ крьшение снагѫ-тѫ между мѫжско и женско за да ся ревнѫть; **жемáнство, кокéтство.**

Джилúтка, *с. ж.* Тънка прѫчица отъ дрьво, отъ бучинишь, отъ бѫзъ или отъ конопие, комто врьгать съ врьлалкѫ да лѣти като стрѣлѫ напрѣдъ.

***Джилúтъ,** *с. м.* в. **джерúтъ.**

Джúлкамь (да джúлнѫ), *гл. д.* Прѫчкѫ или друго тънко нѣчто врьгамь, перкамь по разны начины каквото да отскача напрѣдъ или да лѣти като стрѣлѫ; джитамь, стрѣлкамь.

Джúлкание, *с. ср.* отъ **джúлкамь.**

Джúлканица, *с. ж.* Игра на джилкание.

Джúлнѫ, ешь, нѫлъ, *гл. сд-кр.* отъ **джúлкамь.** Да стрѣлнѫ, да джитнѫ.—**нѫтый,** *прич. стр.* Стрѣлнѫтый, джитнѫтый.

Джимирйнкы, *с. ж. мн.* Джюмеркы.
Джи́нка, *с. ж.* Слива, джлагала.
***Джинсъ**, *с. м. Т.* 1) Родъ, плѣмя, насмина, сой, строй; **родъ, поро́да, видъ, сортъ.** *Джинсъ-тъ му е такъвъ*, такъвъ му е родъ-тъ, сой-тъ; **поро́да его́ така́я.** *Тоя джинсъ стока;* **э́того со́рта това́ръ.** 2) Като *пр.* что е добръ родъ, сой. *Тоя конь е джинсъ;* **э́та ло́шадь хоро́шей поро́ды, поро́дистая.**
***Джинъ**, *с. м. Т.* Жинъ, духъ, невидимо сѫщество, каквито, както вѣрвать, има по планинъ-ты, по горъ-ты, по водъ-ты, и тии имъ заповѣдать; **ге́ній.**
Джи́ркамь (да джи́рнѫ), *гл. ср.* Казвася за нѣчто, кога ся прьжи, та пращи, джврькамь.
Джи́ркане, *с. ср.* отъ **джи́ркамь.** Джврькане.
Джи́ркы, *с. ж. мн.* Джюмеркы.
Джи́рнѫ, **ешь, нѫлъ**, *гл. ед-кр.* отъ **джи́ркамь.** Да джврькнѫ.
Джиръ, *междом.* Казвася за гласа, что ся чюе, кога нѣчто ся прьжи.
Джи́тамь и джи́ткамь (да джи́тнѫ, джи́тнувамь), *гл. д.* Врьгамь нѣчто като джеритъ, джилкамь, стрѣлкамь.
Джи́тане, *с. ср.* отъ **джи́тамь.** Джиткане, джилкане, стрѣлкане.
Джиткало́, *с. ср.* Лѫкъ за джитане стрѣлѫ.
Джи́ткамь, в. **джи́тамь.**
Джи́ткане, *с. ср.* отъ **джи́ткамь.** Джитане.
Джи́тнувамь, *гл. уч.* отъ **джи́тнѫ.**
Джи́тнѫ, ешь,—нѫлъ, *гл. ед-кр.* отъ **джи́тамь и джи́ткамь.** Да джилнѫ, да стрѣлнѫ.—**нѫтый**, *прич. стр.* Джилнѫтый, стрѣлнѫтый.
***Джифирджи́фа**, *с. ж.* Раст. *Tropaeolum majus* и *Nasturcium Indicum*, цвѣтие латина, латинка, латинчя, латифъ, латина, анджеръ, алтѫнка, жьста лоза, турчинъ; **пасту́рцій, индѣйскій кресъ.**
***Джобъ**, *с. м. Т.* в. **джебъ.**
Джогли́на, *с. ж.* 1) Купчина отъ земь, струпана край нивѫ или ливадѫ, за да показва прѣдѣла и́; джюгла, почка; **ку́чка земли́, служа́щая для показа́нія грани́цы по́ля или лу́га.** 2) Направено отъ гняле като столъ за сѣдѣне на него; **дерно́вый стулъ.**
***Джо́джюмъ**, *с. м.* в. **гйо́зумъ.**
Джо́ка, *с. ж.* Една кѫса шаячяна дрѣха, кокто носять и мѫже и женъ.
Джо́камся, *гл. вз.* Не живѣѫ добрѣ съ нѣкого, ѭмся, карамся, джѭвкамся съ него.
Джо́кане, *с. ср.* отъ **джо́камся.**
Джо́каница, *с. ж.* Кога нѣкои не живѣѫть помеждѫ си добрѣ, кога ся ѭдѫть, джокане.
Джо́ля, *с. ср.* Дѣтя момче още не брьстено, голчё, гушлё, желѣзко, нужё, пушлё, пъжё, шюля, шюлко.
Джомо́лене, *с. ср.* отъ **джомо́лѫ.**
Джомо́лѫ, ишь,—лѫлъ, *гл. д.* Джамолѫ: 1) Говорѫ нѣчто, безъ да ми ся отбира, что казвамь (казвася повяче за дѣца, конто още не говорять чисто); блъболѫ, брьболѫ; **бормота́ть, лепета́ть.** *Дѣтя-то подкачи да джомоли;* **дитя́ на́чало уже́ нобалтывать.** 2) Говорѫ, блъболѫ по малко нѣкой языкъ.
Джо́нго, *с. м.* Срѣщася въ гатанкѫ за дъмъ: *дльгый джонго (дльгый сойлё) безъ кокалы.*
***Джонголо́съ**, *с. м. Т.* Бабускеръ, дрьтлакъ, дриплё.
Джо́нка, *с. ж.* Джюнга, клювъ на птица, клюнъ, гага, човка; **клювъ.**
***Джонъ**, *с. м. Т.* Жрѣбие, жрѣбий; **жре́бій, жере́бій.**
***Джопъ**, *с. м. Т.* Тоѭага хубавѣ изгладена, кокто носять обыкновено на нѫть, окаченѫ на сѣдло-то на коня, и съ кокто врьгать на джеритъ; чопъ.
***Джубе́**, *с. ср. Т.* Горна дрѣха, огрътачь; **кафта́нъ.**
***Джудже́**, *с. ср. Т.* Човѣкъ много малъкъ на рьстъ; **ка́рло, ка́рликъ, ка́рлица.**
***Джумбушлѭ́на и джумбюшлѭ́на**, *пр. неизм. Т.* Что докарва, что прави джумбушь; **заба́вный.**
***Джумбу́шь и джумбю́шь**, *с. м. Т.* Веселба, забава; **развлече́ніе, заба́ва.**
***Джу́мле**, *нар. Т.* Вкупъ, изкупомь, скупомь, всичкы-ты ведно.
***Джумху́ръ**, *с. м. Т.* Буна, подвигъ; **мяте́жъ.**
***Джунджурйна**, *с. ж.* Разныя дребулии за накытъ, за украшение.
Джьмарйнъ,
Джюбарлйнъ,
Джюбе́ринкъ и
Джюгарйткъ, *с. ж. мн.* Джюмеркы.
Джю́гла, *с. ж.* Джогли́на.
Джю́глица, *ум. ж.* отъ **джю́гла.**
Джюзда́нчя, *ум. ср.* отъ **джюзда́нъ.**
***Джюзда́нъ**, *с. м. Т.* Справа като книгѫ, за носение въ нея книгы въ пазухѫ или въ джебъ; **бума́жникъ.**
Джю́ка, *с. ж.* Жюка, джюна, жюна, брѫла, брѫна, устна, гѫба на уста-та; **гу́ба у рта, брылѫ.** — *Каква е джюка!* Какъвъ е устатникъ! — *Правѫ джюкы*: а) Съ приказкы-ты си угаждамь нѣкому. б) Готвѫся да заплачѫ. — *Правѫ си джюкы-ты*, съ разговоръ, съ думы докарвамь да си сѣтять какво ми ся иска.
Джю́кыстый, **стъ, ста, сто**, *пр.* Който има голѣмы джюкы, джюнистый; **губа́стый.**

Джю́къица, *ум. ж.* отъ **джю́ка**.
Джюмерйнъı, *с. ж. мн.* Джюмеркъı.
Джюме́рка, *с. ж.* Варикле́чко, скжнъ чловѣкъ, скжнеринкъ, скжнецъ, скрьжавъ́ий, стисле́, тврьдица, цицина, стинца, тамахкиарь; **скря́га, скуня́га, скуне́цъ, скупердя́й, скупердя́йка.**
Джюме́ркъı, *с. ж. мн.* Чтото остава не разтопено, кога ся топи мазь или лой; джиберинъı, джигариткъı, джимиринкъı, джиркъı, джьмаринъı, джюбарлинъı, джюберинкъı, джюгариткъı, жмиркъı, прьженици, прьжкъı, прьжюнъı, тиронкъı, туренкъı, цигаридъı, ципоръı, цирункъı, чваркъı; **ви́тонки, отто́нки.**
***Джюме́ртъ**, *пр. неизм. Т.* Джюмердъ, что обычна да дава, да дари, противоположно на **скжпый; ще́дрый.**
Джю́мка, *с. ж.* Поднухнжло отъ ударено, брьбонка, врьга, краставица, чворуга; **волдя́рь, выль, желва́къ, ура́зъ, ура́зина.**
Джю́на, *с. ж.* Джюка.
Джю́нга, *с. ж.* Джонка.
Джюнджю́лка, *с. ж.* Въ изречение: *той с джюнджюлка.*
Джюнджю́лка, *с. ж.* Раст. цвѣтие девецповець.
Джю́пистъй, стъ, ста, сто, *пр.* Джюкъистъй.
Джю́пица, *с. ж.* Дзупица.
Джю́пица, *ум. ж.* отъ **джю́па.** Джюкъица.
Джюря́лка, *с. ж.* Джюрулякъ.
Джю́ркавъй, въ, ва, во, *пр.* Жюркавъй. —**во**, *нар.* Жюркаво. *Джюркавъı очи, джюркаво глядать.*
Джю́ркамь, *гл. д.* 1) Казвася за бобъ, за лящж, за конривж, като уври, врьтж джюрулякъ въ него, за да ся разбие да стане на кашъ; брькамь; **болта́ть мутовкою.** *Джюркай си, Гано, конривж-тж!* 2) Ровъкж, брькамь, брькамся въ нѣчто. *Не джюркай, дѣто не ти е работа.* — **мся**, *гл. стр.* — **канъй**, *прич. стр.* Брьканъй. *Научился попець на джюрканъ бобець, довършился бобець, отучился попець.*
Джю́ркание, *с. ср.* отъ **джю́ркамь.**
Джюру́лка, *с. ж.* Дзурла, зурла, дулица, муцуна на свинъ; **хрю́кало.**
Джюру́лникъ,
Джюру́лъ и
Джюру́лякъ, *с. м.* Прѫчка съ рожета на краиа за джюркание, джюрилка, чюрилнякъ; **мутовка.** *Намѣсился като джюрулъ въ лъжици;* **замѣшался какъ нестъ въ ло́жкахъ.**
Джя́вкамь (да джя́вижж, джя́внувамь), *гл. ср.* Казвася за кучета: гавкамь, жявкамь, чявкамь, лаъж; **га́вкать, тя́вкать, ля́ять, брехя́ть.** *Куня-то джявка.*—**мся**, *гл. вз* Джокамся, прѣпирамся. *Оставѣте гъı да ся джявкать.*
Джя́вкание, *с. ср.* отъ **джя́вкамь.** Гавкание, жявкание, чявкание, лаяние; **гавъ, лай.**
Джя́внувамь, *гл. уч.* отъ **джя́вижж.**
Джя́вижж, ешь, — ижлъ, *гл. сд-кр.* отъ **джя́вкамь.** Да гавижж, да жявижж, да чявижж, да лайижж; **га́вкнуть, тя́вкнуть.**
Джявъ, *междом.* Показва джявкание, лай.
Джя́гала, *с. ж.* Дрьво и неговъй плодъ, слива, джинка, кумбула; **сли́ва.**
Джя́ка, *с. ж.* и
Джякъ, *с. м.* Дългниста торба за носене въ несъ на сѣдло зобъ за конь.
Джямо́лижж, ишь, — ля́лъ, *гл. д.* Джомолъжж.
Джя́рение, *с. ср.* отъ **джя́ряжся.**
Джя́ряжся, ишся, — ря́лся, *гл. об.* Джявкамся. *Стига си ся джярялъ съ него.*
Джя́самь и джя́скамь (джя́свамь, да джясижж, джя́снувамь), *гл. д.* 1) Удрямь, бльскамь, враскамь; **ударя́ть, бить, взва́ривать.** *Джясижж го по главж-тж.* 2) Тласкамь, тъкамь, бльскамь; **толка́ть.** *Джясижж мя, та ся ударихъ о стѣнж-тж.* — **мся**, *гл. стр.* и *възвр.* Удрямся, бльскамся, враскамся.
Джя́сание и джя́скание, *с. ср.* отъ **джя́самь и джя́скамь.**
Джя́свамь, *гл. мн-кр.* отъ **джя́самь и джя́скамь.**
Джя́снувамь, *гл. уч.* отъ **джя́сижж.**
Джя́снуване, *с. ср.* отъ **джя́снувамь.**
Джя́сижж, ешь, — ижлъ, *гл. сд-кр.* отъ **джя́самь и джя́скамь.** 1) Да ударижж, да бльсижж, да врасижж; **уда́рить, взва́рить.** 2) Да тъкижж, да хласижж, да тласижж; **толкну́ть.**
Джя́сижтъй, тъ, та, то, 1) *прич. стр.* отъ **джя́сижж:** *а)* Ударенъй, бльсижтъй, врасижтъй; **уда́ренный.** *б)* Тъкижтъй, хласижтъй, тласижтъй; **толкну́тый.** 2) *пр.* Бльсижтъй, перижтъй, потиренъй, разбранъй, полудничавъй, халосанъй, смахижтъй, лудъй; **взба́лмошный, безрассу́дный, бестолко́вый, своенра́вный, сумасбро́дный, неугомо́нный.** *Джясижта игра*, лудешка.—**то**, *нар.* Лудешкъı, лудо. *Бара джясижто.*
Дза, съ проточено изричание самогласнж-тж *а*, *междом.* Тютю: така си казвать, дѣцата, когато сж поглядвать прѣзъ нѣчто.
Дза́стра, *с. ж.* Сутрень, сутрена, утрена, утрень. *Едиж дзастржж*, едиж сутрижж. *На дзастрж-тж*, на сутрень-тж, на утрѣ-то, на другъй день; **на друго́й день.**
Дзви́зка, *с. ж.* в. **звы́зка.**
Дзво́рецъ, *с. м.* Птица *Turdus merula*,

врагово пиля, дроздъ, зворецъ, косакъ, косарецъ, косарь, косъ, черна кокошка, чернокосъ; **дроздъ чёрный.**

Дзвынѫ́, **и́шь**, —**ни́лъ**, *гл. д.* Звънѫ.

Дзвѣ́зда, *с. ж.* Звѣзда.

Дзвѣ́рь, *с. м.* Звѣрь.

Дзвя́кань (да дзвя́кнѫ), *гл. д.* Звякань.

Дзвя́каніе, *с. ср.* отъ **дзвя́кань.** Звякание.

Дзвя́кнѫ, **ешь**,—**нѫ́лъ**, *гл. ед-кр.* отъ **дзвя́кань.** Да звякнѫ.

Дзвякъ, *междом.* Звякъ, казвася, кога падне нѣкой, та ся удари.

Дзе́мбры, *с. ж. мн.* Гленджи, гурели, гурелкы, гурдели, гурды.

Дзе́ндзань, *гл. ср. Конь-тъ дзенза*, като врьви, подвръла си единъй кракъ.

Дзи́вра, *с. ж.* Зивра: 1) Слѣпота, слѣпотиа, невиждание; **слѣпота́.** 2) За прѣкоръ на женѫ, на момѫ: кѝорка, слѣпица; **слѣпу́сья.**

Дзивре́къ, *с. м.* Зиврекъ: 1) Слѣпець, слѣпакъ, слѣпъ чловѣкъ; **слѣпе́цъ.** 2) Кѝорчё, слѣпчё; **слѣпы́шъ, слѣпендря́й.**

Дзи́връй и **зи́връй, ра, ро** и **Дзи́вый, въ, ва, во**, *пр.* 1) Слѣпый, кѝоравый; **слѣпо́й.** 2) Който не довижда, полуслѣпый; **слѣпова́тый.**

Дзидъ, *с. м.* в. **зидъ.**

Дзи́нань (да дзи́нѫ, дзи́нувамь), *гл. д.* Казвася повяче за животно: зинань, ръитамь, удрѭмь нѣкого съ кракъ; **нина́ть, лягáть.** *Дзинѫ го конь-тъ.*

Дзи́наніе, *с. ср.* Зинание, ръитание; **нина́ніе.**

Дзи́наница, *с. ж.* Зинаница, дзинна, зинна, ръитникъ, ръитница, ударъ съ кракъ; **нино́къ.**

Дзи́нкань (да дзи́нѫ), *гл. д.* 1) Дзинамь. 2) Удрѭмь тонагѫ съ тънкъй и́ край о земѭ-тѫ, та да отскокне и иде надалечь, цапкамь. 3) Газѫ, цапамь изъ водѫ, изъ калъ; **нло́хаться, шлёндать по грази́.**

Дзи́каніе, *с. ср.* отъ **дзи́нкань.** Цапкание.

Дзи́каница, *с. ж.* Игра на дзинкание, цапканица.

Дзи́нувамь, *гл. уч.* отъ **дзи́нѫ.**

Дзи́нѫ, **ешь**, —**нѫ́лъ**, *гл. ед-кр.* 1) Отъ **дзи́намь.** Да зинѫ, да ръитнѫ; **нуть, лягну́ть.** 2) Отъ **дзи́нкань.** Да цапнѫ. —**нѫтый**, *прич. стр.*

Дзинна́, *с. ж.* Зинна, зинаница.

Дзи́рка, *с. ж.* Зирка, пролука, прозирка; **сква́жина, щель.**

Дзи́ркань, *гл. д.* Зиркамь, глядамь; **смотрѣть.**

Дзи́рканіе, *с. ср.* отъ **дзи́ркань.**

Дзрьза́ла и **Дзрька́ла**, *с. ср. мн.* Зрькала, очила; **очки́.**

Дзу́ка, *с. ж.* 1) Раст. *Juncus*, гологлавйчя; **си́тникъ.** 2) Раст. *Scirpus lacustris;* **си́тникъ.** 3) Раст. *Equisetum*, горчица, грѣклянъ, змийскы хуркы, прѣслици; **хвощъ.**

Дзу́ница, *с. ж.* Джюница, зуница.

Дзуни́ѫ, **и́шь**, —**ни́лъ**, *гл. ср.* Звънѫ.

Дзу́неніе, *с. ср.* отъ **дзу́нѫся.** Зунение.

Дзу́нѫся, **ншся**, —**ни́лся**, *гл. об.* Зунѫся, дурлѫся, дзурлѫся, зурлѫся, вѫсѫся, сунѫся, мусѫся, мрьждѫся, чюмерѫся, нравѫ сурать; **хмури́ться, су́ниться, мо́рщиться.**

Дзу́рла, *с. ж.* Зурла, муцуна, муцка; **мо́рда, ры́ло, сурна́.** *Свинска дзурла*, джюрулка, дулица; **хрю́кало.**

Дзу́рленіе, *с. ср.* отъ **дзу́рлѫся.** Зурление, дзунение.

Дзу́рлѫся, **ншся**, —**ли́лся**, *гл. об.* Зурлѫся, дзунѫся.

Дзѣ́нка, *с. ж.* Свирня тамбура, дрънка, байлама; **балала́йка, банду́ра, мандоли́на.**

Дзѣ́нкань (да дзѣ́нѫ), *гл. д.* Звънѫ; **звони́ть.**

Дзѣ́нканіе, *с. ср.* отъ **дзѣ́нкань.** Звънение.

Дзѣ́нѫ, **ешь**, —**нѫ́лъ**, *гл ед-кр.* отъ **дзѣнкань.** Да звънѫ.

Дзѣнъ! *междом.* Показва звънъ.

Дзѫвпома́да, *с. м.* Раст. *Rhinanthus*, клапашка, плюскарь; **пѣту́шій гре́бень.**

Ди! съ проточено изричание самогласнѫ-тѫ *и*, *междом.* За подкапване конь да врьви, дѣ; **понука́ніе ло́шади, ну.**

Дна́волъ, в. **дѝа́волъ.**

***Дибе́къ**, *с. м.* Кутелъ за чюкане нѣчто въ него.

***Дибидю́съ**, *нар. Т.* Дошюнь, докрай, всичкото, врѫ, съвсѣмь; **совсѣмъ, всё до конца́.**

Дѝва, *с. ж.* в. при **самодива.**

Дѣ го зачю самодива,
Самодива горска дива. *Пѣс.*

Дѝва боя́. Раст. *Rhamnus frangula*, зрънастець; **крушѝна, придоро́жная игла́.**

Дѝва коко́шка. Птица *Phasianus colchicus*, дивъ пѣтелъ; **фаза́нъ.**

Дѝва копри́ва. Раст. *Lamium*, като копривѫ-тѫ, ала не пари; дѣдово винце; **глуха́я крапи́ва.**

Дѝва кра́ставица. Раст. Диво дънчя.

Дива́къ, *с. м.* 1) Дивъ чловѣкъ; **дика́рь.** 2) Казвася за чловѣкъ: глупавъ, слабоуменъ, гламавъ, който не разбира, диване; **глу́пый, безтолко́вый.** 3) Който бѣга отъ людѥ-то, срамежливъ; **дика́рь, нелюди́мъ.**

Дѝва ле́кія. Раст. *Alyssum montanum;* **ико́тная трава́.**

Дѝва лѣска́. Дрьво *Alnus*, елха; **о́льха.**

Дѝва мерудѝна. Дива мятва.

Дѝва метла́. Раст. *Frica vulgaris;* **ве́рескъ.**

Дѝва мя́тва. Раст. *Mentha silvestris*, дива мерудина, диво наня, дивъ гйозумъ, дивъ димлюсъ, воленика, воленица, жѣбешкый

гюзумъ, жаблякъ, кайнска нана; **полевáя мя́та.**

***Диванé,** *с. об. Т.* в. **дива́къ** въ 2-то знам.

***Диванхана́,** *с. ж. Т.* Отводъ на кѫщѫ прѣдъ стаи-тѣ, одръ, трѣмъ, чердакъ; **зала.**

***Дива́нъ,** *с. м. Т.* 1) Съ това име наричатъ събранie на министры-тѣ на съвѣтъ при султана и стаи-тѫ, въ кoиѭто ставатъ тѣиа събранiа, и въ кoиѭто султанъ приима иностранны-тѣ посланици. 2) Така наричатъ и нó-главны-тѣ учрѣжденiа по управленie-то. 3) Въ кѫщѫ накѣтена стаia за гостie. *Качися на высокъ диванъ; сѣди на высокъ диванъ*, като: качи, сѣди на высокъ чердакъ. — *Стоjи диванъ нѣкому*, стоjи правъ прѣдъ него да му слугувамъ. — *Стоjи чепразъ диванъ*, стоjи правъ съ сгрънжѣты на поiаса ржцѣ.

Дúва оскру́iна и оскору́iна. Раст. *Sorbus aucuparia,* смрѣдливо дрьво; **рябúна.**

Дúва пáпрьть. Раст. *Filix;* **пáпоротникъ.**

Дúва слáчка. Раст. цвѣтie джефа.

Дúва ты́ква. Раст. *Bryonia alba,* тлъста тыква; **паралúчная рѣна, переступéнь.**

Дива́чя, *ум. ср.* отъ **дива́къ.**

Дива́шкый и дива́чкый, ка, ко, *пр.* отъ **дива́къ.**—**шкы** и —**чкы,** *нар.* Като дивакъ. *Гляда дивачкы.*

Дúва я́года. Раст. *Potentilla,* прозорича, прозорча, тврьдецъ; **лапчáтка, лапчáтникъ, гусúная нáжить, гусúная трава́, серéбренникъ, могу́чникъ.**

Дивé-бой, *с. м.* Раст. Цвѣтie *Narcissus poeticus,* бѣло лаля, бургиа, гергёвчя, гергёвденча, качюнка, латинча, мензифарь, миргишиле, ризя, рьземза, шишарка, щрькоцвѣтие; **нарцúссъ бѣлый.**

Дивéние, *с. ср.* отъ **дивúжся.**

Дивéтина и

Дúвина́, *с. ж.* Дивiачь, дивъ звѣрь, дивотúна диво животно; **живóтное, звѣрь.** Срѣщася и въ единѫ дѣтскѫ пѣсень:

Думба, думба, дивина!
Ахнѫ копа паупа,
Си отиде на беглякъ!

Дивúтецъ, *ум. м.* и

Дивúтчя, *ум. ср.* отъ **дивúтъ.**

***Дивúтъ,** *с. м. Т.* Мастилница, что ся носи втыкнѫта на поiаса. *Приличи му като на Циганинъ дивитъ.*

Дúвичкый, — **чькъ, чка, чко,** *пр. смякч.* отъ **дúвый.** Дивкый, вѣзъ-дивый, прúдивый; **диковáтый.**

Дúвка, *с ж.* Дивла; казвася на момѫ и женѫ за укоръ и на караiе; **дýра.**

Дúвкый, вка, вко, *пр. смякч.* отъ **дúвый.** Дивичкый.

Дúвла, *с. ж.* Дивка.

Дúвлё, *с. м.* Дивчё.

Дúвный, — **ньъ** и — **венъ, вна, вно,** *пр.* Чюдный; **дúвный, чýдный.** *Чюдно и дивно нѣчто.*

Наслъ ми ся дивный Марко
Да ми чюва дивнѫ горѫ. *Нѣс.*

Дúво дъ́нчя. Раст. *Momordica,* дива ставица, дивъ костенъ, дивъ пипонъ, пипоничя, рупеличя; **дерябка.**

Дúво нанé. Раст. дива мятва.

Диво прасú, в. **дивъ ракъ.**

Дивота́, *с. ж.* Дивотина.

Дивотúна, *с. ж.* Дивина, диво животно, звѣрь; **живóтное, звѣрь.**

Дивотúнка, *ум. ж.* отъ **дивотúна.** Животинка.

Дивотúна, *с. ж.* Дивота: 1) Свойство на дивый; **дúкость.** 2) Безумие, слабоумие.

Дивотъ́ѫ, ешь,—тѣлъ, *гл. ср.* Дивѣѫ.

Дúвчё, *с. м. ук.* Казваси за укоръ и на караiе, дивлё, глупчё, ахмакъ; **дурáкъ.** *Дивчё дивый!*

Дивъ бжзъ. Раст. *Sambucus Ebulus,* абудъ, абъдъ, бжздовина, бжзие, свирчёвина, свирчёкъ, селешникъ; **бузúкъ, дúкая бузúна, зеленúкъ, селенúкъ.**

Дивъ гйóзумъ. Раст. дива мятва.

Дивъ гължбъ. Птица *Columba oenos,* гуталъ; **гóлубь дúкiй, кáменный, сúзый.**

Дивъ гюлъ. Раст. *Rosa canina,* дивъ трiандафилъ, шипка, шипъ; **шипóвникъ, дúкая рóза.**

Дивъ дúмлюсъ. 1) Раст. дива мятва. 2) Раст. *Salvia pratensis,* комонъка, комонъга; **шалфéй луговóй.**

Дивъ кавáкъ. Дрьво *Populus tremula,* бѣло дрьво, осика, iасика, треперъга, трепетлика, iашка; **осúна.**

Дивъ карамфúлъ. Раст. Цвѣтie *Dianthus caryophyllus,* плѣiавъ карамфилъ, самокътка; **гвоздúка.**

Дивъ кобáкъ. Раст. *Verbascum thapsus,* бабiакъ, лопенъ, лѣпiанъ, мечие ухо, нукъ свищулка, фенерча, богородичина и богородична хурка, овча опашка, напалечь, свѣщилка; **медвѣжье ýхо, коровьякъ, верби́шникъ, цáрскiй скúпетръ, цáрская свéча́.**

Дивъ кóстенъ. Раст. диво дъичя.

Дивъ лукъ. Раст. *Allium ursinum,* дивъ чесънъ, левурда; **медвѣжiй чеснóкъ.**

Дивъ невя́нъ. Раст. *Asperugo;* **остри́ца, óстрая трава́.**

Дивъ орѣхъ. Раст. *Datura stramonium,* бъшка, бъвола, бъволъ, крава, магарешкый костенъ, плюскачь, татула, татулъ; **дурмáнъ, бѣшеное зéлье.**

Дивъ пелъ́инъ. Раст. *Artemisia vulgaris,*

бѣлъ пелынъ, малатра, морачь; **чернобы́лъ, чернобы́льникъ.**

Дивъ пипе́ръ. Едно растение.

Дивъ пипо́нъ. Раст. диво дѣнчя.

Дивъ пѣте́лъ. 1) Птица *Tetrao urogallus*, тетеревъ; **глуха́рь, тетеревъ глухо́й.** 2) Птица, дива кокошка.

Дивъ ракъ. Насѣкомо *Gryllotalpa vulgaris*, диво прася, жюркълъ, конопещница, конопщинъ, кромидарь, мечие прася, попово прася, рачець, рачькъ, ручёкъ; **сперчо́къ земляно́й, земляно́й ракъ.**

Дивъ трандафилъ. Раст, дивъ гюлъ.

Дивъ чемши́ръ. Раст. *Ruscus aculeatus*; **и́глица, мы́шій тёрнъ.**

Дивъ че́сънъ. Раст. дивъ лукъ.

Ди́вый, въ, ва, во, *пр.* Дикый: 1) Что живѣе по горы-ты и планины-ты; **ди́кій.** *Диви звѣрове; дива коза.* 2) За растения, конто растѫть самобитно, безъ да ся обработвать; **ди́кій, лѣсно́й.** *Дива крушка.* 3) За мѣста, конто не сѫ обработенъ, неплодовитъ и ненаселенъ; **ди́кій, степно́й.** *Дивъ мѣста.* 4) Който не е влизалъ въ людје, който не разбира отъ свѣта, дивакъ; **ди́кій, застѣнчивый.** *Дивъ человѣкъ.* 5) Безумнъый, слабоумнъый. — **во,** *нар.* **ди́ко.** — *Дивъ огънь*, огънь, запаленъ отъ тръкане дрьва едно о друго; **живо́й ого́нь.** — *Дива коза по горѫ.* *Гляда като дивѫ паткѫ. Оставилъ питомно-то, та гони диво-то. Дивъ глогъ питомно грозде не дава. Дошли диви-ти, та изгонили питомны-ты. Брада сива, глава дива.*

Ди́вы я́блъкы. Раст. *Helianthus tuberosus* и неговый плодъ, гулиа, гулкы, зимны яблъкы, каракушкы, кочани, рѣпкы, чалгани, шалгани, ѫрдоквы; **земляни́я гру́ши.**

Ди́вы оче́та. Раст. цвѣтие *Viola tricolor*; **Апю́тины гла́зки, Ива́нъ да Ма́рья.**

Дивѣ́ние, *с. ср.* отъ **дивѣ́ѭ.**

Дивѣ́ѭ, ешь, — вѣ́лъ, *гл. ср.* Ставамъ дивъ, дивотѣ́ѭ; **дича́ть. Дивѣ́ѭся,** *гл. възвр.* Дивѭся.

Дивѭ́, и́шь, — ви́лъ, *гл. д.* 1) Правѭ нѣкого да стане дивъ, да подивѣе, подивявамь. 2) Правѭ да ся чюди; **дивѝть, удивля́ть. Дивѭ́ся,** *гл. об.* 1) Чюдѭся, звѣрѭся; **дивѝться, удивля́ться.** 2) Биѭся съ умъ, мѫѭся, чюдѭся, размъслювамь; **размышля́ть, лома́ть го́лову.**

Ди́вякъ, *с. м.* Свара отъ царевичяно бранно за наденье намѣсто хлѣбъ, качямакъ, мамалига, прѣложникъ, наложникъ.

Ди́вячка, *с. ж.* Дрьво отъ рода на крушиты; *Pyrus amygdafolia.*

Ди́вячкый и ди́вяшкый, ка, ко, *пр.* отъ **ди́вячь.**

Ди́вячь и ди́вечь, *с. ж.* Дивъ животны, диветина, дивина, звѣрь; **дичь, звѣрь.**

Ди́гамь и вси тъи производны отъ неѭ в. при **вди́гамь.**

Дидейко, *с. м.* Вампъръ.

Диде́нпъ, *с. м.* Спорядъ народа, глава отъ добъчя, отъ овцѫ и проч., заборавена на полицѫ вкѫщи да прѣстои четъредесять дни, ставаля на зълъ духъ диденпъ. Диденпъ-тъ до едно врѣмя живѣе вкѫщи, дѣто нощны тропа и прави пакости, послѣ отива по пещеры-тъ и оттамъ излиза само нощны, та вряска като царя. Който чюе тоя гласъ умира или пакъ го хваща нѣкаква болесть.

Дидю́ла, *с. ж.* и

Дидю́лъ, *с. м.* в. **дюдю́лъ.**

***Дие́тъ,** *с. м.* Чтото ся нада нѣкому да земе дѣлъ спорядъ стокѫ-тѫ, что има. *Зехъ си диета отъ овця-ты*, спр. масло-то, сърене-то и проч., чтото ми ся пада спорядъ колкото овця имамь въ мандрѫ-тѫ съ другъы.

***Дизги́нъ,** *с. м. Т.* Водило на уздѫ; **вожжа́.**

***Дизги́я,** *с. ж. Т.* Подврьзка, подвязка; **подвя́зка.**

***Дизи́я,** *с. ж. Т.* Врьвь, ривце. *Дизия жълтици.*

***Дизли́къ,** *с. м. Т.* в. **дизъ.**

***Дизманли́я,** *пр. неизм. Т.* Голѣмъ; **большо́й.**

Все грошеве бѣлъы паръ,
Все жълтици дизманлии. *Пѣс.*

***Дизъ,** *с. м. Т.* Дизликъ, калцуни безъ ходила, доколѣнници, бечвы.

Дика́ница, *ум. ж.* отъ **дика́ня.**

***Дика́нъ,** *с. м.* и

***Дика́ня,** *с. ж. Т.* Справа за врьшене жито, отъ дъскы съ набитъ по тѣхъ крѣмъщи, та, като ся врьше жито-то, и слама-та ся сдробява, та става на плѣвѫ.

***Дика́тъ,** *Т.* 1) *пр. неизм.* Правъ, рядовенъ; **пра́вый, то́чный.** 2) *нар.* Право, тъкмо. *Чини дикатъ*, глядай добрѣ.

***Дике́лъ, дике́ли и дикли́,** *с. м. Гр.* Копачка съ два врьха, съ които прѣкопавать насаденѫ градинѫ; **двузу́бая моти́ка.** *Зжби-ти му като дикелъ.*

***Дикъ,** *пр. неизм. Т.* Правъ, неправенъ; **прямо́й вверхъ.**

Ди́кый, къ, ка, ко, *пр.* в. **ди́вый.**

***Дила́въ и дили́явъ,** *с. м. Гр.* Щипци за хващанье огънь съ тѣхъ, гребачь, машна; **щипцы.**

***Дилбе́ръ,** *пр. неизм. Т.* Хубавъ, гъздавъ, лѣпъ; **красивый.**

Стапо Стефано, дилберъ коконо. *Пѣс.*

***Дилки,** *съюз. Т.* Камо-ли; **тѣмъ ме́нѣе.**

Дилли́, дилли́! *межд.* Показва свирене гайдѫ.

Дилли, дилли гайда
Дѣ да тя найдѫ.

***Дѝлма и дилми,** *нар. Т.* Не ли. *Дилми ти казахъ; я же тебѣ говорѝлъ.*

***Дименджѝя,** *с. м. Т.* Кръмачь; **рулевѝй.**

***Диме́нъ,** *с. м. Т.* Кръмило; **руль, кормѝло.**

Димѝенъ, ѝенъ, ѝна, ѝно, *пр.* Что е отъ димѝя, димитъ.

***Димѝя,** *с. ж.* 1) Платъ като бало, въ четворенъ. 2) Широкъ шалваре отъ вълнянъ бѣлъ нетепанъ шаякъ.

Димѝйка, *ум. ж.* отъ **димѝя.**

***Дѝмитенъ, —тьнъ, —тенъ, тна, тно,** *пр. Гр.* 1) Димиенъ. 2) Четворенъ.

Димѝтровчя, *с. ср.* Раст. цвѣтие *Aster;* **зѝмнѝй ѝстеръ;** цъвти есень и до-прѣзъ зимѫ-тѫ.

Димѝтровъ-день. День-тъ на Св. Димитрия, 26 Октомврия, личнѝй день на есень-тѫ, както Гергёвъ-день на пролѣть-тѫ. Тия два деня сѫ два прѣдѣла на годинѫ-тѫ, отъ конто ся начинать и на конто ся свръшнать годишни-тъ работы.

Дѝмлюсь, *с. ж.* в. **дивъ дѝмлюсь.**

Дѝмнѣй, вм. **дѝвнѣй.**

***Динáръ,** *с. м. Гр.* Едновръмянскѣй грошь.

***Динги́лъ,** *с. м. Т.* Ось; **ось.**

***Дѝнка,** *с. ж. Т.* Водяница за чюкание нѣчто, като: оризъ, барутъ. *Динка за барутъ;* **мелѝница пороховѝя.**

***Динчь,** *пр. неизм. Т.* Бодръ, здравъ; **бодрѝй, здоровѝй.**

***Динъ-исла́мъ,** *Т.* Мохамеданска вѣра, мохамеданинъ.

Дѝолъ, *с. м. Т.* Казвася за добытъкъ: рожба; **прилодъ.** *Тѫж годинѫ овця-тѣ дадохѫ добръ дѝолъ,* добрѫ рожбѫ, изягнихѫся добрѣ. *Свалилъ овця-тѣ отъ планинѫ-тѫ въ поле-то на дѝолъ,* на ягнило, за да ся изягнять.

***Дѝонмѐ,** *с. об.* Казвася: 1) за животны и растения: что ся е прѣродило, что ся е изродило, измѣтнѫлося, та не е вячє каквото е было; **вѝродившееся живо́тное или расте́ніе, вѝродокъ.** *Пшеница дѝонме отъ загарнѫ.* 2) За човѣкъ: който е промѣнилъ вѣрѫ-тѫ си; **обратѝвшійся въ другу́ю вѣру.** Дѝонмета наричать Солунскъ-тъ Евреи, конто на видъ дрьжать Турскѫ-тѫ вѣрѫ, нъ не ся мѣсять съ другъ-тъ Турци.

***Дѝпла,** *с. ж. Гр.* Вряга, впрягнѫтина, гънка, брьчкулъ; **сгибъ, перегѝбъ, склáдка, боры́.**

Дѝпление, *с. ср.* отъ **дѝпливѫ.** Впригание, сгъване; **склáдываніе, сгибáніе, плоéніе, плóй, плóйка.**

Дипленѝкъ, *с. м.* и

Дипленѝца, *с. ж.* Нѣчто, что е на ставъ, та ся дипли, сгъвася; **складнáя вещь.**

Тъсть му готви саблѫ дипленицѫ
Что ся дипли дванасесеть диплъ,
Что ся носи въвъ бѣлѫ пазухѫ. *Нѣс.*

Дѝпленка, *с. ж.* Кога сѣдѣнкувать есень, та диплять, пластять тютюнъ на деметчета.

Дѝплица, *ум. ж.* отъ **дѝпла.**

***Дѝплѫ,** **ишь, —плѝлъ,** *гл. д. Гр.* Впригамь, сгъвамь; **склáдывать, сгибáть, плóить (о плáтьѣ и тканѝи). Дипляѫся,** *гл. стр.* и *възвр.* Впригамся, сгъвамся; **склáдываться, сгибáться, плóиться. —ленъ,** *прич. стр.* Вприганъ, сгъванъ.

***Динтенъ,** *Т.* Изъ дъно.

***Динъ,** *Т.* Дибъ: 1) *с. м.* Дъно; **дно.**

Широко поле край нѣма,
Длъбоко море динъ нѣма. *Пѣс.*

2) *нар.* Твърдѣ, весма, мощно, яцѣ, много; **о́чень, весьма́.** *Динъ голѣмъ, динъ низко. Динъ му ся иска.*

Дѝрамь, *гл. мн-кр.* отъ **держ.**

***Дирéкъ,** *с. м. Т.* в. **дерéкъ.**

Диса́гъ, *с. м.* и

***Диса́гы,** *с. ж. мн. Гр.* Двѣ торбъ на два-та краа на единъ кѫсъ платъ за да ся прѣмѣтать на самаръ или на сѣдло на конь за носение въ тѣхъ едно друго на пѫть; хебе; **сѣдѐльные мѣшкѝ.** *Мѣшинъ дисагы. Мома въ люлкѫ, даръ въ дисагы. Срьдитъ попъ, праздны му дисагъ. Аврамъ, Исакъ, плънъ дисагъ. Дисагы на рамо да носи!* Клятва: просякъ да стане. — *Дѣдовы дисагы,* една трѣва, жабова нога, крастава гора, овчяровъ станъ, мачець, пазина, щева.

Дѝскосчя, *ум. ср.* отъ **дѝскосъ.**

***Дѝскосъ,** *с. м. Гр.* 1) Блюдо, съ което сбирать милостынѫ въ црьквѫ; **блю́до служа́щее вмѣсто кружки при сбо́рѣ подая́ній въ це́ркви.** 2) Сбиране милостынѫ въ црьквѫ; **са́мый сборъ подая́ній.** *Да пустимъ, да извадимъ дискосъ за сиромисы-тѣ.* 3) Мѣдна или друга нѣкаква табла за служение, подносникъ; **подно́съ.**

***Дишаравли́я,** *с. ж. Т.* Външний дворъ на Турскъ-тъ кѫщи, конто обыкновено сѫ съ два двора.

***Дишь-парасѫ́ и дишь-хакѫ́,** *с. неизм. Т.* Турци-ти, като ходили по села-та, та ядли и пили отъ Христианъ-тъ даромь, но нѣкога искали и зимали пары заплатѫ за дѣто сѫ ся трудили да ядѫть: това е *дишь-парасѫ́* и *дишь-хакѫ,* плата за зѫбъ-тъ. **Гово́рится о Тýркахъ, кото́рые, не довóльствуясь одни́мъ угоще́ніемъ, тре́бовали и пла́ты за то, что тру́дились жева́ть.**

Дла́бецъ, *ум. м.* и
Дла́бчя, *ум. ср.* отъ **длабъ.**
Длабъ, *с. м.* 1) Издлъбано на нѣчто, за да ся пъшлекоса съ друго нѣчто, напр. на гриджѫ, за да влѣзе спонець (кенъ); **назъ, вы́долбка, на́долба, долбе́жъ, вы́емка, гнѣздо́.** *Правѫ длабъ надлъжь;* **выбира́ть шпу́нтъ.** 2) Стлъпъ, дерекъ.
Дла́ка, *с. ж.* Козина, пердухъ. *Има единъ орьлъ, ала длакѫ мѣни, пердухъ врьлка. Влъкъ-тъ длакѫ-тѫ си мѣнява, а кютѫ-тѫ не.*
Дла́ница и **дла́нчица,** *ум. ж.* отъ **длань.**
Длань, *с. ж.* Вѫтрѣшна-та чясть на рѫкѫтѫ, что ся затварꙗ, като ся свиѫть прьстие то; **ладо́нь, длань.** *Трьси у кйосе-то брадѫ и по длань-тѫ космы.* Когато срьби чловѣка лѣва-та длань, ще зима паръ, когато го срьби дѣсна-та, ще дава; **че́шется пра́вая ладо́нь — получа́ть де́ньги, че́шется лѣвая — отдава́ть.** — Употрѣбявася и като мѣра: *една длань дебело, една длань широко.—Отъ тоа врьхъ градъ-тъ ся види като на длань;* **съ э́той горы́ го́родъ ви́дѣнъ какъ на ладо́ни.** — *Ни яде, ни пие, длань сланинѫ бере.* Гат. — Тъква.
Длато́, *с. ср.* Длето, длъто, сѣчиво за длъбаие дункъ и длабовъ на дрьво, длъбало, изнемало, глето; **долото́, долби́ло.**
Длатце́, *ум. ср.* отъ **длато́; долотцо́.**
Длето́ и
Длъба́ло, *с. ср.* Длато.
Длъба́лце, *ум. ср.* отъ **длъба́ло.** Длатце.
Длѣбамь, *гл. д.* Глѫбамь: 1) Съ просичане или съ копаие правѫ дупкѫ, намѫ или жлебинѫ на нѣчто, длъбѫ; **долби́ть, выда́лбливать.** *Длъбамь жлѣбъ;* **ложжи́ть.** 2) Искамь отъ нѣкого нѣчто съ силѫ, не го оставꙗмь на мира да ми го даде или да го направи, врьтѫ го, пекѫ го, дрьгнѫ го; **каню́чить. — мся,** 1) *гл. възвр.* Дрьгнѫся, чешѫся. *Длъбася като краставъ.* 2) *гл. стр.* Бывамь длъбанъ; **долби́ться, выда́лбливаться. — банъ́й.** *прич, стр.* Глѫбанъ́й; **долблённый.**
Длѣбаие, *с. ср.* отъ **длъбамь.** Длъбеие.
Длъбе́ие, *с. ср.* отъ **длъбѣ́ѫ.** Длъбаие.
Длъбина́, *с. ж.* Глѫбина: 1) Длъбочина, длъбинь; **глубина́.** 2) Вдлъбнѫто, длъбоко мѣсто.

Въ горіе-то по планиие-то,
Въ море-то по длъбиие-то. *Пѣс.*

Длѣбинь, *с. ж.* Длъбина, длъбочина, глѫбина, глѫбочина; **глубина́.**
Длъбни́, *с. ж.* 1) Орждие, съ което набиватъ колие въ земѫ-тѫ; **ба́ба для вбива́ніа свай въ землю.** 2) Длъба́ие.
Длъбо́кый, къ, ка, ко, *пр.* Глѫбокый (глъбокый): 1) На чтото дъно-то е далечъ отъ горний му край, отъ уста-та му или отъ лице-то на земѫ-тѫ надолу; **глубо́кій.** *Длъбокъ сждъ, длъбока паница, длъбока кама, длъбокъ кладенець.* 2) Чго отива далечъ навѫтрѣ. *Длъбока дупка;* **глубо́кое отве́рстіе.** *Длъбока пещера;* **глубо́кая пеще́ра.** *Длъбока рана;* **глубо́кая ра́на.** 3) Казвася за водѫ, на когато лицето е на высоко отъ дъно-то и.

Кални сѫ други широкы,
Мѫтны сѫ водъ длъбокы. *Пѣс.*
Длъбока вода бродъ нѣма. *Пѣс.*

4) Вдлъбнѫтый надолу. *Длъбокъ долъ;* **глубо́кій овра́гъ.** 5) Казвася и за наукѫ, за работѫ, за мысль. *Длъбока наука* и *длъбока книга,* голѣмо учение, много наука; **глубо́кое зна́ніе, глубо́кая нау́ка.** *Длъбока работа,* что дрьжи отдалечъ, голѣма. *Длъбока мысль,* что е отдлъбоко прѣмыслено; **крѣпкая ду́ма.—ко,** *нар.* Глѫбоко; **глубо́ко, глубоко́. Но́-длъбоко; глу́бже. — На-длъбо́ко'** (надлъбоко), на голѣмѫ длъбочинѫ, далечъ навѫтрѣ. *Закопай го надлъбоко въ земѫ-тѫ;* **закопа́й его́ глубоко́ въ зе́млю.** *Потънѫлъ надлъбоко въ кала;* **затону́лъ глубоко́ въ грязи́.** *Дрьво-то пустило корени надлъбоко. Трьнъ-тъ ся заболъ надлъбоко въ прьста;* **колю́чка вошла́ глубоко́ въ па́лецъ.** *Задънилъ наглъбоко въ горѫ-тѫ;* **углуби́лся въ лѣсъ. — Отъ-длъбоко** (отдлъбоко), **изъ-длъбо́ко** (издлъбоко), отъ голѣмѫ длъбочинѫ, отъ дъно, отдалечъ.—*Длъбокъ калъ,* что отива надлъбоко; **глубо́кая грязь.** — *Длъбокъ снѣгъ,* дебелъ спѣгъ; **глубо́кій спѣгъ.** — *Длъбокъ сънъ,* длъбоко спание; **глубо́кій, крѣпкій сонъ.** — *Длъбокъ человѣкъ,* длъгоумъ, който мысли надалечъ, изпытва работы-ты издлъбоко; **глубокомы́сленный человѣкъ.** — *Загазилъ надлъбоко,* потънѫлъ въ нѣкоѫ голѣмѫ работѫ.— *Мыслѫ надлъбоко,* прѣмыслювамъ за работыты отъ дъно; **мы́слить глубоко́.** — *Захващамь отдлъбоко,* кога да прикажѫ за нѣчто начинамъ отдалечъ. — *Спѫ длъбоко,* спѫ тяжко, та мѫчно ся събуждамъ; **сплю́ крѣпко.** — *Напрѣдъ длъбоко, назадъ брѣзѣй. Който низко гляда, длъбоко копае. Голѣма дума—быволъ, длъбока дума—кладенець. Кой ти извади око-то? — Братъ ми. — Затова е така длъбоко! Покрытый вжленъ по́-длъбоко пари.*
Длъбо́кычкый, ка, ко, *пр. смякч.* отъ **длъбо́кый.** Длъбочкый.
Длъбочина́, *с. ж.* 1) Протока-та отъ уста-та или отъ лице-то на нѣчто до дъно-то му,

длъбина, длъбинь, глѫбочина; глубина́, глубь. 2) Много длъбоко мѣсто, глъбочина, бездна, пропасть; **бе́здна, пучи́на.**

Длъбо́чкый, — чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* **отъ длъбо́кый.** Длъбочкый, глѫбочкый, вѣзъ-длъбокый, при́-длъбокый; **глубокова́тый, глубоко́некъ.**

Длъбъ, *с. м.* Вдлъбнѫто мѣсто, яма, падина; **углубле́ніе, впа́дина.**

Длъбѭ́, *йшь,* — **бі́лъ,** *гл. д.* Длъбамь; **долбі́ть, выдалбливать.**

Длѣгнистый, стъ, ста, сто, *пр.* Что има протокѫ надлъжь повиче отъ колкото нашир; **продолгова́тый.**

Длъгобра́дый, дъ, да, до, *пр.* Който има длъгѫ брадѫ, что е съ длъгѫ брадѫ; **долгоборо́дый.**

Длъговѣ́ждый, дъ, да, до, *пр.* Что има длъгы вѣждьı.

Длъговѣ́кый, къ, ка, ко, *пр.* Който живѣе много; **долговѣ́чный.** *Да сте длъговѣкы!* Благословиа, особено за младоженци.

Длъгогри́вый, въ, ва, во, *пр.* Что има длъгѫ гривѫ; **долгогри́вый.**

Длъгоко́сый, съ, са, со, *пр.* Что има длъгѫ косѫ; **имѣющій дли́нные во́лосы.** *Длъгокоса — плиткоума (краткоума),* казвася за женѫ; **у ба́бы во́лосъ до́логъ, да умъ коро́токъ.**

Длъгокра́кый, къ, ка, ко, *пр.* Что има длъгы крака, длъгоногый; **длинноно́гій, долгоно́гій.**

Длъголи́кый, къ, ка, ко, *пр.* Что има длъгнисто лице; **имѣющій продолгова́тое лицо́.**

Длъгомустакъ́ичя, *с. ср.* Что е съ длъгы мустакы; **длинноу́сый.**

> Тръгнѫлъ ми е раче осмокраче,
> Тръгнѫлъ ми е длъгомустакьıче,
> Да си трьси хубавѫ невѣстѫ. *Пѣс.*

Длъгоно́гый, гъ, га, го, *пр.* Длъгокракый.

Длъгоно́сый, съ, са, со, *пр.* Что има длъгъ носъ; **долгоно́сый.**

Длъгопрѫ́тъ, *с. м.* Въ пословицѫ: *длъгопрѫтъ веднѫжь бие.*

Длъгорѫ́кый, къ, ка, ко, *пр.* Что има длъгы рѫцѣ, что е съ длъгы рѫцѣ; **долгору́кій.**

Длъгоу́мый, мъ, ма, мо, *пр.* Что има голѣмъ, длъбокъ умъ, что е много уменъ; **глубокомы́сленный.**

> Имашь сына Михаила,
> Михаила златокоса,
> Златокоса, длъгоума. *Пѣс.*

Длъгоу́хый, хъ, ха, хо, *пр.* Что има длъгы уши; **долгоу́хій.** — *Длъгоухо,* магаря.

Длъгоу́шка, *с. ж.* Игла съ длъгнистьı уши.

Длъгу́вамь, *гл. ср.* Длъженъ съмь нѣкому нѣчто, длъжѫ му, борчлиа му съмь; **имѣть долгъ къ кому́ лі́бо.** *Длъгувамь Стокану единъ день орань.*

Длъгу́ваніе, *с. ср.* отъ **длъгу́вамь.** Длъжене.

Длъгу́ристый, стъ, ста, сто, *пр.* Длъгнистый до грозотѫ; **долговя́зый.**

Длъгъ, *с. м* 1) Что е земено на заемъ, та трѣбва да си пръне, борчь; **долгъ.** *Потънѫлъ въ длъгъ до шиѫ,* задлъжнѣлъ много, заборчлѣлъ. *Пѫть съ врьвѣнце, длъгъ съ платкѫ. Длъгъ неплатенъ, грѣхъ непростенъ. Плетъ гние, длъгъ не гние.* 2) Онова, что е натурено човѣку отъ естество-то, отъ закона или отъ приликѫ да го прави, длъжность; **долгъ, обя́занность.** — *Платилъ общій длъгъ,* умрѣлъ; **о́тдалъ послѣдній долгъ приро́дѣ.**

Длѣгый, гъ, га, го, *пр.* 1) Что е проточенъ на далечь; **до́лгій, дли́нный.** *Длъгъ пръть. Длъго вѫже.* 2) Что трае много врѣмя; **до́лгій, дли́нный, продолжи́тельный.** *Зимѣ нощи-ты бивать длъгы.* 3) Далечный; **далёкій.** *Длъгъ пѫть.* — **го,** *нар.* **до́лго, дли́нно.** *Длъго и широко.* — *Разправихъ му надлъго и широко,* разказахъ му подробно, по тънко за всичко. — *Надавамь длъгѫ-тѫ,* побѣгвамь; **навостри́ть, напра́вить ли́жи.** — *Заспалъ отъ длъгый-тъ,* умрѣлъ; **усну́лъ непробу́днымъ сномъ.** — *Длъга кобьıла, длъга магарица,* игра. — *Длъгый со́лё,* высокъ, нъ сухъ и гръчнавъ човѣкъ, дангалакъ, дангулинъ, ришакъ, сомутракъ, сукела; **долгова́язый.** — *Пази, Боже, отъ длъгы тонагы и отъ тѣсны сокаци. И междѫ пръсте-то има и длъгы и кѫсы. Длъга е година, кратка е градина. Длъга болесть — готова смрьть.*

Длѣгычкый, — чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* **отъ длѣгый.** Длъжичкый, длъжкый, вѣзъдлъгый, при́-длъгый; **долгова́тый, длиннова́тый.**

Длъжене, *с. ср.* отъ **длъжѭ́.**

Длъжина́, *с. ж.* Протока-та на нѣчто отъ единъй край до другъй; **долгота́, длина́, долина́.**

Длѣжичкый, — чькъ, чка, чко, и

Длѣжкый, — жькъ, жка, жко, *пр. смякч.* в. **длѣгычкый.**

Длъжни́къ, *с. м.* Който е зелъ на заемъ, та длъжи; **должни́къ.** *Отъ лошь длъжникъ кошь плѣва. Изправился като длъжникъ на врата.*

Длъжни́ца, *с. ж.* Когато е зела на заемъ, та длъжи; **должни́ца.**

Длѣжность, *с. ж.* Длъгъ въ 2-то знаменование; **долгъ, до́лжность, обя́занность.**

Длѣжкый, — жьнъ и женъ, жна, жно, *пр.*

1) Който има длъгъ, има да дава, борчлия; **дóлжный.** *Стоанъ ми е длъженъ сто грошá и двѣ кринъ жито. Богъ не остáва никому длъженъ.* 2) Който трѣбва да прави нѣчто; **дóлжный, обáзанный, повúнный.** *Длъжни смы да почитамы родители-ты си и пó-стары-ты отъ насъ. — Длъженъ е на Михалка,* не достига му една-та дъска, липсва му една-та сѫбота, хлопа му дъска-та, безуменъ е, будала е. *Който ся надѣе на чюжды ржцѣ, длъженъ е на Михалка.*

Длъжнѣние, *с. ср.* отъ **длъжнѣж.**

Длъжнѣж, ешь, — нѣлъ, *гл. ср.* 1) Ставамь длъженъ, заборчлявамь; **должáть.** 2) Длъжж, длъгувамь.

Длъжь, *с. ж.* Длъжина; употрѣбявася само съ прѣдлогъ *на: на-длъжь;* **въ длúну, вдолъ.** *Нú-длъжь и нú-ширь.*

Длъжúж, úшь, — жúлъ, *гл. ср.* Длъгувамь, длъжнѣж, длъженъ сьмь нѣкому, имамь да му давамь; **быть дóлжнымъ, имѣть долгъ кому́ лúбо.** *Длъжж ти двѣстѣ грошá.*

Длъжúж, úшь, — жúлъ, *гл. ср.* Протакамь, простирамь, продлъжавамь; **продолжáть. Длъжúжся,** *гл. възвр.* и *стр.* Протакамся, простирамся, продлъжавамся; **продолжáться.**

Длътó, *с. ср.* в. **длатó.**

Днéвный, — вынъ и — венъ, вна, вно, *пр.* 1) Что става денемь; **днéвный и дневнóй.** *Дневна-та работа не е като нощнж.* 2) Что е за единъ день или что става въ единъ день. *Дневна заплата.*

Днéска и

Днесь, *нар.* Денеска, дьнеска, денесь, дьнесь, дьньсь: 1) Тоя день; **сегóдня.** *Днесь е топло.* 2) Нынѣ, сега, въ сегашне врѣмя; **въ настоя́щее врѣмя, тепéрь, нúнѣ.** *Днесь не е каквото е было нѣкога. — Днесь за днесь,* сега за сега. *Днесь за днесь азъ на тебе глядамь. — Днесь за днесь, утрѣ за утрѣ,* изъ день въ день; **со дня на́ день.** *Работи днесь за днесь, утрѣ за утрѣ колко за прѣхранж. — Одавна е было: вчера срѣда, днеска пятъкъ. Днесь трѣгнжмы и вчера колко става. Днесь до мене, утрѣ до тебе. Днесь менѣ, утрѣ тебѣ. Вчера Пятко, днесь агетко. Днесь съ вѣтъръ, утрѣ съ пепелъ. Днесь, зарань, доклѣ ти чюкне махалджиа на врата-та. Вчера мя е было, днесь ми е мило. Днесь бахъ, зарань тахъ! Днесь хопъ, тропъ, утрѣ охъ, охъ! Днесь ако смы, утрѣ не смы,* или: *днесь ны има, утрѣ ны нѣма.*

Днéшний, — шынь и — шень, шна, шно, *пр.* 1) Что става днесь, что е отъ днесь; **сегóднишній.** *Не оставяй днешнж-тж работж за утрѣ. Днешний день не ся стига никога. Днешне-то кайце пó-добрю отъ утрѣшнж-тж кокошкж.*

Божие-ле вышний Господи,
И днешна Св. Недѣле. *Пѣс.*

2) Нынѣшний, сегашний; **нúнѣшній, тепéрешній.** *Днешний свѣтъ е разпустнжтъ.*

Днúчіж, ишь, — чилъ, *гл. ср.* Имь по веднжжь на день прѣзъ прьвж-тж недѣлы на великы постъ.

Днúще, *с. ср.* Мѣсто дѣто туратъ зимнинж за овця, козы и проч.

Дно, *с. ср.* в. **дѣно.**

До, *прѣдл.* Употрѣбявася отдѣлно, сложенъ съ другъ прѣдлогъ подъръ него и с'ставенъ съ другы рѣчи. Отдѣлно прѣдъ имя и мѣстоимение тоя прѣдлогъ показва: 1) Прѣдѣлъ на мѣсто, на врѣмя, край, достигание до нѣчто; **до.** *Дойдохмы до града;* **мы дошлú до гóрода.** *Оттука до село има половинж часъ;* **отсю́да до дерéвни пóлчаса ѣздú.** *До Великдень остават още три недѣли;* **до Нáсхи остаю́тся ещё три недѣли.** *До краа на годинж-тж;* **до конца́ гóда.** *Доживѣлъ до старость;* **дóжилъ до стáрости.** *Дошло до бой. Ножь-тъ допрѣлъ до кокала. До насъ не ся е чюло това;* **до насъ не доходúло э́то.** 2) При, възъ, край; **вóзлѣ, нóдлѣ, рядомъ, у.** *Сѣдни до мене;* **садúсь вóзлѣ менú.** *Хванжлся на хорю-то до булкж-тж.*

Конь до коня, юнакъ до юнака. *Пѣс.*

До вратнж-тж има кладенець; **у порóтъ есть колóдець.** *До нашж-тж кжщж има праздно мѣсто;* **рядомъ съ нáшимъ дóмомъ есть пустóе мѣсто.** 3) При, възъ, кодъ; **къ.** *Дойдохъ до тебе да ся допытамь;* **я пришёлъ къ тебѣ, чтобы посовѣтоваться.** *Пратили го до Божила да го повыка.* 4) Прѣдъ имя съществително лично вмѣсто дателенъ падежъ, когато е дума за писмо. *Писахъ писмо до майкж си* вм. *майцѣ си. Пратили книгж до село-то. Носж писмо до Богдана. Книга дошла до царка. До господина сде-когоси,* надписъ на писмо. *Много здравж отъ мене до тебе,* така начинахж едно врѣмя писма-та. 5) Около, близо, междж. *Азъ имамь до пятдесять уврыты мѣсто;* **я имѣю до пятúдесяти десятúнъ землú.** *Тии бѣхж до десятинж душь;* **их бы́ло до десяти́ человѣкъ.** *Отъ двадесять до тридесять говяда;* **отъ двадцати́ до тридцати́ голóвъ кру́пнаго рога́таго скота́.** 6) Прѣди; **пре́жде, до.** *Това е было до потопа;* **э́то было до пото́па.** *Пятстотинъ годины до Рождество Христово;*

пятсо́тъ лѣтъ до Рождества́ Христо́ва. *Три дни до смрьть-тж си той бѣ съвсѣмь здравъ*; **за́ три дня до сме́рти онъ былъ совсѣмъ здоро́въ.** 7) Доклѣ има, доклѣ да ся крати. *Хранихмы добытъка до сѣно*, (доклѣ имаше сѣно), *послѣ го пустихмы на зелено. Лжь, Райце, до хлѣбъ майцѣ. Свѣтъ до очи, сладость до зжбы.* 8) Като; **какъ.**

Не ми е дѣтя като дѣца-та,
Лю ми е дѣтя до лютж змиж. *Пѣс.*

9) Употрѣбявася въ пѣсни-тъ прѣдъ числителны-тъ имена, за по́-изрично опрѣдѣление число-то и въ такъвъ случая може да ся замѣсти съ нарѣчие *дори*; **ро́вно,** и понѣйдѣ и прѣдъ прилагателнъ, за повяче силж на качество-то.

Стоварилъ е царь-тъ
Насрѣдъ равно дворіе
До три кола трыне. *Пѣс.*

Азе си имамь до девять съпа,
До девять съпа и единж церкиж. *Пѣс.*

Задули сж до голѣми вѣтрове. *Пѣс.*

Та ми отиде до три годинъ,
Та ми пасохж до силно стадо. *Пѣс.*

10) Наставаася съ прѣдлозъ *въ, безъ, надъ, отъ, прѣдъ, подъ, прѣзъ, слѣдъ, срѣдъ* подъръ него, та прави съ тѣхъ сложни прѣдлозъ *до-въ, до-безъ, до-надъ, до-отъ, до-прѣдъ, до-подъ, до-прѣзъ, до-слѣдъ, до-срѣдъ.* — *До-въ другій день. Заведохъ го до-въ село-то*, до вжтрѣ въ село то. *Достигнжлъ е до-безъ ризж*, да нѣма и ризж. *Навѣялъ снѣгъ до-надъ комина на кжщж-тж*, по́-горѣ отъ комина. *До-отъ тжж странж. Довлѣкълъ го до-прѣдъ вратата. Прострѣли го до-подъ одъра. Протечилося до-прѣзъ прага. Тргнжхмы до-прѣдъ зоры*, прѣди зоры, прѣди да съвне. *Почакай до-слѣдъ Велидень. Дошьлъ до-срѣдъ село.* 11) Съставенъ съ глаголъ показва: *а*) Довршиание начепато-то да ся врьши и останжло-то още за врьшение. *Дошивамь дрѣжж-тж, да дожыемъ нивжтж, доплащамь длъга си. б*) Достигание до нѣйдѣ, до нѣчто. *Дойдохмы до село-то, доближавамся до нѣчто, до нѣкого, дожившъ до старость. в*) Добавиание, притуриание. *Доливамь, додавамь, доплънямь. г*) Съ мѣстоимение *си:* правение нѣчто доста, колкото трѣбва. *Докадамь си, да си докамь, допивамь си, да си доспжк, добозавамь си;* и безъ мѣстоимение *си*, нъ съ отрицателно нарѣчие *не: не довиждамь, не дочювамь. д*) Въ безличнъ глаголъ съ имя съществително или мѣстоимение въ дателенъ падежъ при тѣхъ, или въ винителенъ съ прѣдлогъ *на*, показва: *) Прищиаване нѣчто: *докади ми ся, докалося Живку, допива ны ся, да ти ся допие, добозалося на дѣтя-то, доспало имъ ся.* Въ тыя глаголъ прѣдлогъ-тъ *до* ся отмѣнява съ *при* безъ никакво измѣнение въ знаменование-то. **) Потыкъ, повдигъ на нѣчто. *Доплаква ми ся*, дохожда ми да плачь, повдига мя на плачь; *досмѣва ми ся*, дохожда ми да ся смѣь; *доблюва ми ся*, дойде ми, повдигнж ми ся да блювамь; *доходило му ся повънъ*, приходило му ся повънъ. ***) Възбуждание нѣкакво чувство. *Дожалѣва ми, домилѣва ми, досвидѣва ми ся, домжчнѣва ми, дотягва ми*, става ми жално, милно, свидно, мжчно, тяжко. И съ винителенъ падежъ: *досрамжва мя, дострашава мя, досрьбѣ мя.* — **До-дѣ́** (додѣ), *въпр. нар. а*) Дордѣ? до кое мѣсто? **до кото́раго мѣста?** *б*) Доклѣ, докатъ, дордѣ; **пока́.** *Почакай додѣ дойде;* **подожди́, пока онъ придётъ.** — **До-ту́ка** (дотука), **довдѣ и донамо,** до това мѣсто; **до сего́ мѣста, досе́лѣ, досе́ль.** — **До-тамъ** (дотамъ), **дондѣ,** до него мѣсто; **до того́ мѣста, до тѣхъ поръ.** — **До-дѣто** (додѣто): *а*) До което мѣсто. *Додѣто дрьжи нива-та. б*) Докогато, доклѣ. *Работи додѣто си младъ, та можешь.* — **До-нѣйдѣ** (донѣйдѣ): *а*) До едно мѣсто. *Донѣйдѣ врьвѣхмы засдно, послѣ той останж назадъ. б*) До едно врѣмя. *Донѣйдѣ ми бѣше мжчно, послѣ навыкнжхъ.* — **До-кждѣ** (докждѣ): *а*) Близо до еде-кое мѣсто. *Ходихмы докждѣ крака на село-то. б*) Близо до еде-кое врѣмя. *Докждѣ пладне ще дойде.* — **До-кждѣто** (докждѣто), до което мѣсто. *Врьви докждѣто стигнешь, тамъ пощувай.* — **До-го́рѣ** (догорѣ), до горний край; **до ве́рху.** *Отдолу догорѣ;* **сни́зу до́верху.** — **До-до́лу** (додолу), до долний край; **до ни́зу.** *Отгорѣ додолу;* **све́рху до ни́зу.** — **До-кра́й** (докрай), до дѣто ся свръшва; **до конца́.** *Открай докрай;* **съ одного́ конца до друга́го, съ нача́ла до конца́.** — **До-срѣдъ** и **до-срѣдй́** (досрѣдъ, досрѣди), до срѣдж-тж. *Досрѣдъ двора.* — **До-врѣ́хъ** (доврьхъ), изврьхъ. *Натрупано доврьхъ стрѣжж-тж.* — **До-вжтрѣ** (довжтрѣ), стига и вжтрѣ. — **До-вѣ́нъ** (довънъ) и **до-на́дворъ,** излиза и вънъ. — **До-отса́мъ** (доотсамъ), до-отъ тжж странж. *Доотсамъ рѣжж-тж.* — **До-отвжда́ъ** (доотвждъ) и **доотта́такъ; до той стороны́.** *Доотвждъ дола, доотататакъ нивж-тж.* — **До-само́** (досамо), токо до; **вилоть.** *Досамо нивж-тж има лозж.* — **До-кога**

(докога)? до кое врѣмя? **до какúхъ поръ?** — **До-сéгá** (досега), до това врѣмя; **до сихъ поръ, дóсéлѣ.** — **До-тóгáва** (дотогава), до онова врѣмя; **до тѣхъ поръ, дотóлѣ.** — **До-когáто** (докогато), доклѣ, докатъ; **покá, до тѣхъ поръ, покá.** — **До-нѣкога** (донѣкога), до нѣкое врѣмя. *Донѣкога да мя помнúша.* — **До-чáсъ** (дочасъ), дочáска, слѣдъ малко врѣмя. — **До-кѣ́сно** (докъсно), доклѣ стане късно. *Снощи стоáхмы докъсно.* — **До-днéсь** (днесь), до днешний день; **до сегóдня.** *Днесь не ся е чюло таково нѣчто.* — **До-вчéра** (довчера), до вчерашний день; **до вчерáшняго дня.** — **До-зáвчера** (дозавчера), до завчерашний день; **до трéтьяго дня.** — **До-пóвчера** (доповчера), до пóвчерашний день; **четвёртаго дня.** — **До-ýтрѣ** (доутрѣ) и **до-зарáнь** (дозаранъ), до утрѣшний день; **до зáвтрешняго дня.** — **Дó-живѣ** (доживѣ), до животъ. *Доживѣ щѫ му бѫдѫ благодаренъ.* — **Дó-вѣка** (довѣка): *а*) Докрай свѣтъ; **до концá свѣта.** *б*) До животъ, до смрьть. *Довѣка ли да му робувамь?* — **До-кóлко** (докколко)? близо колко? *Доколкó кѫщи има въ село-то вы?* — **До-тóлкова** (дотолкова), близо толкова. *Той не е дотолкова богатъ;* **онъ не стóлько, не до такóй стéпени богáтъ.** — **До-кóлкото** (доколкото), толкова, колкото. *Доколкото ся може;* **стóлько, скóлько возмóжно.** — **До-вóлѭ** (доволѭ), доста, колкото щешь: **вводлю, довóли, вдóволь.** *Той си има всичко доволѭ;* **у негó всегó вдóволь.** *Наядохмыся доволѭ;* **наѣлись вводлю.** — **До-нáсыта** (донасыта), доклѣ да ся насытѧ; **дóсыта.** *Алъ и пилъ донасыта.* — *До косьмъ, до влакно,* всичко-то, безъ да остане нѣчто; **до волоскá.** *Прѣтрьси всичко до косьмъ. Прибра всичко до влакно.* — *До единъ, до единѫ, до едно,* всичкы-ти, безъ да остане нѣкой, нѣчто; **всѣ до одногó.** *Изпродадохъ конѥ-ты си до единъ. Кравы-ты ми ся изотелихѫ до единѫ. Агнета-та изклахмы до едно.* — *До понедѣлникъ, до вторникъ. . . . :* *а*) Доклѣ дойде понедѣлникъ, вторникъ. . . . . ; **до понедѣльника, до вторника.** *Щѫ сьмь тука до понедѣлникъ;* **я бýду здѣсь до понедѣльника.** *б*) Нé тоя понеѣлникъ, тоя вторникъ, дѣто е или дѣто иде, а другыйслѣдъ него. *Утрѣ понедѣлникъ, до понедѣлникъ Гергёвъ-день;* **зáвтра понедѣльникъ, а въ слѣдующій понедѣльникъ Юрьевъ-день.** — *До понедѣлника, до срѣдѫ-тѫ* (съ члѣнъ) и *на-до понедѣлника, на-до срѣдѫ-тѫ,* до другыйпонедѣлникъ, до другѫ-тѫ срѣдѫ. *Той дошьлъ въ понедѣлникъ, въ срѣдѫ, а до понедѣлника, до срѣдѫ-тѫ, на-до понедѣлника, на-до срѣдѫ-тѫ си отишьлъ;* **онъ пріѣхалъ въ понедѣльникъ, въ сéредý, á въ слѣдующій понедѣльникъ, въ слѣдующую сéреду уѣхалъ.** — *До недѣлѭ,* възъ недѣлы-тѫ, прѣзъ недѣлы-тѫ, что иде слѣдъ тѫы, дѣто смы; **на слѣдующей недѣлѣ.** *Тѫсь недѣлѭ годежь, до недѣлѭ сватба.* — *До недѣлѭ-тѫ* и *на-до недѣлѭ-тѫ,* прѣзъ недѣлы-тѫ слѣдъ онѫы по врѣмя-то за което е дума-та. *Разболѣлся по Петровдень и на-до недѣлѭ-тѫ умрѣлъ.* — *До другѫ-тѫ недѣлѭ,* вторѫ-тѫ слѣдъ тѫы что иде. *Тѫы недѣлѭ и до недѣлѭ не щѫ могѫ, нъ до другѫ-тѫ щѫ свршѫ.* — *До мѣсяца,* доклѣ да стане мѣсяць. *Азъ щѫ достоѫ до мѣсяца, па щѫ си излѣзѫ.* — *До годинѫ,* прѣзъ годинѫ-тѫ, что иде слѣдъ тѫы, въ кощто смы. *Тѫсь годинѫ вѣнчавали, до годинѫ крьщавали! И до годинѫ съ здравѥ! Тѫсь годинѫ, до годинѫ и до другѫ.* — *До годинѫ-тѫ:* *а*) Доклѣ стане година. *Не си стоялъ до годинѫ-тѫ,* **излѣзълъ,** оставилъ отдѣто е былъ главенъ прѣди да му дойде година-та. *б*) На другѫ-тѫ годинѫ; **на слѣдующій годъ.** — *На-до годинѫ-тѫ,* прѣзъ годинѫ-тѫ слѣдъ онѫы по врѣмя-то, за което е дума-та. *Оженилися еде-коѭ годинѫ и на-до годинѫ-тѫ ся напустили.* — *Дó врѣмя,* до едно врѣмя, нé всякога, нé докрай; **до поры́ до врéмени.** *Съ бащѫ и майкѫ дó врѣмя, а съ мѫжь дóвѣка.* — *До това врѣмя,* досега; **по сié врéмя.** — *До онова врѣмя,* дотогава; **до тогó врéмени.** — *До едно врѣмя,* и *до нѣкое врѣмя:* *а*) Донѣкога; **до нѣкотораго врéмени.** *До едно врѣмя бѣше добъръ, пóслѣ ся развали.* *б*) Докъсно. *Чакахмы го до едно врѣмя, па като не дойде, ныe кадохмы.* — *До нѣкое си врѣмя,* донѣкога си. — *До нѣкой день,* слѣдъ нѣколко дни; **спустя́ нѣсколько дней.** — *До нѣкой чась,* слѣдъ малко. — *До старость,* до старъ година; **до стáрости.** *Да доживѣмъ до старость;* **дожúть до стáрости.** — *До животъ,* доклѣ бѫдѫ живъ, дóживѣ. *До животъ щѫ помнѫ това добро;* **бýду пóмнить э́то добро по жизнь.** *До животъ щѫ тя благославямь.* — *До смрьть,* *а*) На мрѣше. *Билъ го до смрьть;* **билъ егó до смéрти.** *б*) Доклѣ да умре. *Нѣма да го заборавѫ до смрьть;* **до смéрти не забýду.** — *До гро́ба,* до смрьть, доклѣ да умрѫ, та мя закопаютъ; **до гро́ба, по гробъ, до могúлы, до гробовóй доскú.**

— До жътвѫ, до гроздоберъ, до харманъ, докле́ дойде врѣмя за жътвѫ, за гроздоберъ, за харманъ. *До жътвѫ има още десетинѫ дни, а до гроздоберъ още четыре мѣсяца. Дай ми сто грошка на заемъ до харманъ. — До гроздје,* докле́ излѣзе гроздје.— *Выкамь до Бога,* отъ болесть или отъ нѣкакво усилие въкамь, рукамь, колкото си могѫ.

Кога въкнѫтъ отъ черпѫ-тѫ земѫ,
Та ся чюе до сине-то небо. *Пѣс.*

— Достигнѫлъ до голѣмъ имотъ, спечалилъ много имане. *— Отъ главѫ-тѫ до крака-та,* цѣлъ; **съ голови́ до ногѫ.** *— Отъ зарань-тѫ до вечерь-тѫ,* цѣлъ день; **съ утра́ до ве́чера.** *Той работи отъ зарань-тѫ до вечерь-тѫ;* **онъ рабо́таетъ съ утра́ вилоть до ве́чера.** *— День до́ пладне,* малко врѣмя. *Ще му трае день до пладне. — До колѣнъ въ водѫ-тѫ;* **но колѣно въ водѣ.** *— До шиѫ;* **по ше́ю.** *Потънѫлъ е до шиѫ въ длъгъ, въ калъ. — Разлика колкото отъ земѫ-тѫ до небо-то. — Да идемъ до насъ, до пазара, до града,* да идемъ малко у насъ, на пазара, въ града. *— Едно до друго;* **ря́домъ, одно́ по́длѣ друга́го.** *Кѫщи-ты ны сѫ едно до друго,* нѣма нѣчто междѫ тѣхъ. *— Дору до,* чакъ. *Дору до края;* **до са́маго конца́.** *Чюло ся дору до царя. — До насъ,* до нашѫ-тѫ кѫщѫ. *Той сѣди до насъ;* **онъ живѣ́тъ по́длѣ насъ.** *Кѫщата му е до насъ,* до нашѫ-тѫ кѫщѫ. *— То е до врѣмя-то,* спорядъ врѣмя-то, врѣмя-то го прави; **зави́ситъ отъ пого́ды.** *— То е до мѣсто-то,* мѣсто-то го прави, то го докарва; **зави́ситъ отъ мѣ́ста, отъ по́чвы.** *— То е до ржкѫ,* отъ похватъ, отъ умѣяние да бара. *— То е до човѣка,* човѣкъ си го има. *— Днесь до мене, утрѣ до тебе. До Бога още е много.*

До, въ бждще неопрѣдѣлено: *до́-щѫ, до́-щешь, до́-ще* и *щѫ до́, щешь до́, ще до́* отъ глаголъ **дойдѫ.** *До́-щѫ у васъ;* **постара́юсь придти́.** *До́-ще Мара за пенелъ, до́-щѫ и жаравѫ.*

До́ба, *с. ж.* Врѣмя, кога; **врѐмя, пора́, слу́чай.** *Кога доба е?* кое врѣмя е?

Тъ да ми видишь кога доба е,
Али е есень, есень Митровъ-день; . . ..
Али е пролѣть, пролѣть Гергевъ-день *Пѣс.*

Глуха доба, потайно врѣмя, глуходоба; **глуха́я пора́.** *— Ни на едно добѫ,* ни по едно врѣмя. *— У срѣдно добѫ да умре!* Клятва.

Доба́вѫ, ишь, — **вилъ,** *гл. свр.* отъ **доба́вямь.** 1) Да прибавѫ, да притурѫ, да доту́рѫ; **доба́вить, доложи́ть, приба́вить.** 2) Да надамъ, да наста́вѫ; **наста́вить, придѣлать.** — **венъ,** *прич. стр.* 1) Прибавенъ, притуренъ, дотуренъ; **доба́вленный, приба́вленный.** 2) Нададенъ, наставенъ; **наста́вленный, придѣланный.**

Доба́вямь (да доба́вѫ), *гл. д.* 1) Прибавямь, притурямь, дотурямь; **добавля́ть, докла́дывать, прибавля́ть.** 2) Надавамь, наставямь; **наста́вливать, придѣлывать.** — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.* 1) Прибавямся, притурямся, дотурямся; **добавля́ться, докла́дываться, прибавля́ться.** 2) Надавамся, наставямся; **наста́вливаться, придѣлываться.** — **вянъ,** *прич. стр.*

Доба́вяне, *с. ср.* 1) Прибавяне, притуряне, дотуряне; **доба́вка, добавле́ніе, докла́дываніе, приба́вка, прибавле́ніе.** 2) Надаване, наставяне; **наста́вка, наста́вливаніе, придѣлка, придѣлываніе.**

Доба́грювамь (да доба́грѫ), *гл. д.* 1) Свръшамь багрене-то; **докра́шивать.** 2) Багрѫ и останѫло-то. 3) Багрѫ още. — **мся,** *гл стр.*

Доба́грюване, *с. ср.* отъ **доба́грювамь.**

Доба́грѫ, ишь, — **рилъ,** *гл. свр.* отъ **доба́грювамь; докра́сить.** — **ренъ,** *прич. стр.;* **докра́шенный.**

Добадапо́самь, *гл. свр.* Свръшамь баданосване-то. — **санъ,** *прич. стр.*

Доба́ламь, *гл. свр.* Да добарамь, да допинамь, да набарамь, да напинамь. — **ланъ,** *прич. стр.* Добараный, допинанъ, набаранъ, напинанъ.

Добалиѣ́ва (да добалиѣ́), *гл. безл.* Дожалѣва, домжчнѣва, дотягва.

Господю е добалиѣло,
Добалиѣло, дожалѣло,
Та ми писа бѣлѫ книгѫ,
Бѣлѫ книгѫ съ черно писмо. *Пѣс.*

Добалиѣ́, — **нѣ́ло,** *гл. свр.* отъ **добалиѣ́ва.** Да дожалѣ, да домжчнѣ, да дотягне.

Доба́рамь, *гл. свр.* Да добаламь, да допинамь, да набарамь, да напинамь. — **ранъ,** *прич. стр.* Добаланъ, допинанъ, набаланъ, напинанъ.

Доба́скамь, *гл. свр.* Да свръшѫ баскане-то. — **скалъ,** *прич. стр.*

Доба́ткамь, *гл. свр.* 1) Да набаткамь. 2) Да свръшѫ да баткамь, да свръшѫ баткане-то.

Доба́ѫ, ешь, — **ба́налъ,** *гл. свр.* Да свръшѫ баване-то.

Добелъ, като *пр.* Срѣщася въ едно пѣсень:

Прѣмладъ Стоянъ назадъ стои,
Ка си юзе добелъ камень,
Ка си мъкнѫ добелъ камень,
Надвръли го добелъ камень.

Добе́рѫ, ешь, — **бра́лъ,** *гл. свр.* отъ **доби́рамь; добра́ть. Добра́нъ,** *прич. стр.;* **до́бранный.**

Доби́вамь (да доби́ѭ), *гл. д.* Наченѭто да ся бие, сврьшѭамь да биѭ; **добива́ть.** *Добихъ памука,* убихъ колкото бѣ остало да ся бие. *Като си забилъ кучя-то, добий го,* дотрепи го. — **мся**, *гл. възвр.* Мѫчѫ ся да постигнѫ нѣчто; **добива́ться, домога́ться, добира́ться до чего́.** *Добися до главѫ-тѫ ми,* постигнѫ мя. *Не знаѫ отдѣ ся доби до мене.*

Доби́ване, *с. ср.* отъ **доби́вамь** и **доби́вамся**; **добива́ніе, доби́вка.**

Доби́рамь (да добе́рѫ), *гл. д.* 1) Доврьшѭамь браніе-то; **добира́ть.** *Добирамы гроздје-то.* 2) Събирамь чтото е остало; **добира́ть остально́е.** *Добирамь заднице, бакии;* **выбира́ть недоймки.** 3) Берѫ, набирамь още. — **мся**, *гл. стр.* Сврьшѭамся, не оставамь вяче; **конча́ться.** *Стока-та ся добра,* изпродадеся, не останѫ вяче.

Доби́ране, *с. ср.* отъ **доби́рамь.** Добиръ.

До́биръ, *с. м.* Добиране; **добира́ніе.** *Нѣма добиръ,* не може ся обере, не ся добира, не ся сврьшѭа. *Чересн-тѣ сѫ родилъ тѫѭ годинѫ много: нѣмать добиръ.*

До́бица, *ум. ж.* отъ **до́ба.**

Доби́чѭ, ишь, — чилъ, *гл. свр.* Да сврьшѫ биченіе-то; **допили́ть.**—**ченъ**ый, *прич. стр.;* **допи́ленный.**

Доби́нѭ, ешь, — би́лъ, *гл. свр.* отъ **доби́вамь**; **добить.** — **би́т**ый, *прич. стр.;* **доби́тый.**

Доближѭ́, и́шь, — жи́лъ и — **зи́лъ**, *гл. свр.* отъ **доближа́вамь.** Да приближѫ; **прибли́зить.** — **же́н**ый, *прич. стр.* Приближенъ; **прибли́женный.**

Доблизѭ́, ешь, — залъ, *гл. свр.* отъ **доблизва́мь.** Да долижѫ; **долиза́ть.**—**бли́зан**ый, *прич. стр.* Долизанъ.

Доближа́вамь (да доближѭ), 1) *гл. ср.* Съ ходене приближавамь до нѣчто, пристигамь, достигамь; **приближа́ться.** *Доближавамы до село-то.* 2) *гл. д.* Повдигамь нѣчто да дойде по́-близо до друго; **приближа́ть.** *Доближи го до стѣнѫ-тѫ.* 3) Пристѫпѫамь при нѣчто; **подходи́ть, приближа́ться.** *Конь-тъ рѣта, не оставя да го доближи никой.* 4) Събирамся съ нѣкого, приближавамь го; **имѣть сноше́ніе съ кѣмъ ли́бо.** — **мся**, *гл. възвр.* Приближавамся; **приближа́ться.**

Доближа́ване, *с. ср.* отъ **доближа́вамь.** Приближаване; **приближе́ніе.**

Доблизвамь и доблизувамь (да доближѭ), *гл. д.* Сврьшѭамь да ближѫ, долизвамь; **долизывать.** — **мся**, *гл. стр.* Долизвамся.

Доблизване и доблизуване, *с. ср.* отъ **доблизвамь.** Долизване; **долизываніе.**

Доблъбо́лиѭ, ишь, — лилъ, *гл. свр.* Да сврьшѫ блъболене-то. *Остави го да си доблъболи.*

Доблѣ́вна ми ся (да ми ся доблѣ́вна), *гл. бсзл. в.* **доблю́внася.**

Доблѣ́скамь, *гл. свр.* отъ **доблѣ́скивамь.** Да дотъкамь; **притолка́ть.**—**кан**ый, *прич. стр.* Дотъканъ; **притолка́нный.**

Доблѣ́скване (да доблѣ́скамь), *гл. д.* Съ бльскане, съ тъкане докарвамь нѣчто до нѣкѫдѣ, дотъкванъ; **притя́лкивать.** *Доблъскахъ го до стѣнѫ-тѫ.* — **мся**, въ *свр.* видъ: *да ся доблъскамь:* 1) *гл. възвр.* Да ся донелѣкъ, да ся дометѫ. 2) *гл. об.* Съ бльскане да довъкамь, да направѫ да чюкѫть; **достуча́ться.**

Доблѣ́скване, *с. ср.* Дотъкване; **притя́лкиваніе.**

Доблѣ́гамь (да доблѣгнѫ), *гл. д.* Облѣгамь едно нѣчто до друго, долѣгамь, допирамь; **опира́ть, прислоня́ть.** — **мся**, *гл. възвр.* Облѣгамся, долѣгамся, допирамся до нѣчто; **опира́ться, прислоня́ться.**

Доблѣ́гане, *с. ср.* отъ **доблѣ́гамь** и **доблѣ́гамся.**

Доблѣ́гнѫ, ешь,—нѫлъ, *гл. свр.* отъ **доблѣ́гамь.** Да облѣгнѫ, до долѣгнѫ, да допрѫ.—**нѫт**ый, *прич. стр.* Облѣгнѫтъ, долѣгнѫтъ, допрѣнъ; **прислоне́нный.**

Доблюва (да ся),—**валося**, *гл. свр.* отъ **доблю́ввася.** Да ся добльва, да ся приблюва.

Доблю́ввася и доблю́вувася (да ся доблю́ва), *гл. бсзл.* Докарва на блюване, прави да ся блюва, добльвася, приблюввася; **позыва́ть на рво́ту, тошни́ть.** *Доблюва ми ся;* **меня́ позыва́етъ на рво́ту.**

Добоцѝка́мь, *гл. свр.* Да дошнѫ на́-двѣ, на́-три; **докропа́ть, доковыря́ть.** — **кан**ый, *прич. стр.;* **докропа́нный, доковы́ренный.**

Добоцѫ́, ешь, — бо́лъ, *гл. свр.* Да сврьшѫ боденѣ-то.

Добоза́вамь (да добоза́ѭ), 1) *гл. д.* Избозавамь съвсѣмь; **высо́сывать.** 2) *гл. ср.* Бозавамь колкото трѣбва, набозавамся. *Майка-та нѣма млѣко, дѣтя-то не си добозава.* 3) Сврьшвамь бозане-то; **досо́сывать.**

Добоза́ване, *с. ср.* отъ **добоза́вамь.**

Добоза́ѭ, ешь,— за́лъ, *гл. свр.* отъ **добоза́вамь.** — **за́н**ый, *прич. стр.;* **высосанный.**

Добойдѝсвамь и добойдѝсувамь (да добойдѝшѭ), *гл. д.* в. **добоядѝсвамь.**

Доболи́, — лѣло, *гл. свр.* отъ **доболѣ́на.**

Доболѣ́ва (да доболи́), *гл. ср.* Приболѣва, поболѣва, заболѣва. *Доболѣва мя.*

Добо́рвамь и добо́рувамь (да добо́рѭ), *гл. д.* Оборвамь съвсѣмь.

Добо́рване и добо́руване, *с. ср.* отъ **добо́рвамъ.**

Добо́рѝж, ѝшь, — рѝлъ, *гл. свр.* отъ **добо́рвамъ.**

Добоядѝсвамъ и добоядѝсувамъ (да добоядѝшѫ), *гл. д.* 1) Доврьшамъ боядисване-то, добагрювамъ; **докра́шивать.** 2) Боядисвамъ и останѫло-то. 3) Боядисвамъ още. — **мся,** *гл. стр.* **докра́шиваться.**

Добоядѝсване и добоядѝсуване, *с. ср.* отъ **добоядѝсвамъ.** Добагрюване; **докра́шиване, докра́ска.**

Добоядѝшѫ, ешь, — дѝсалъ, *гл. свр.* отъ **добоядѝсвамъ.** Да добагрѫ; **докра́сить.** — **дѝсанъ** *прич. стр.* Добагренъ; **докра́шенный.**

До́бра, им. соб. женско.

До́бра, *с. ж.* Една болесть, отъ коѭто болното мѣсто отича, зачервява се и гори, добрина, сладка нѫпка. *Добра-та да му сѫдане на гръло-то! Да го хване добра-та!* Клятвы.

Добраздж́, ѝшь, — дѝлъ, *гл. свр.* Да сврьшѫ браздене-то; **добороздѝть.** — **дѐнъ,** *прич. стр.*

Добра́на, им. соб. женско.

Добра́нъ, им. соб. мѫжско. *Золанъ уши Добрана да лучи.*

Добранѝж, ѝшь, — нѝлъ, *гл. свр.* отъ **добра́навамъ; доборонѝть.** — **нѐнъ** *прич. стр.;* **доборонѐнный.**

Добра́нѝж, ишь, — нилъ, *гл. д. свр.* Чтото сьмь подкачилъ да браньѫ да отбранѫ докрай.

Добра́навамъ и добра́нямъ (да добранѝж), *гл. д.* 1) Подкачено-то да ся брани доврьшамъ да браньѫ; **добора́нивать, доборонѝть.** 2) И останѫло-то забранявамъ. *Добранѫ нивы-ты.* — **мся,** *гл. стр.*

Добра́нява́не, *с. ср.* отъ **добра́нявамъ и добра́нямъ; добора́ниване.**

До́бре и До́брё, им. соб. мѫжско.

Добре́нце, *нар. ум.* Добричко, добриничко; **хорошѐнько.**

Добренъ, им. соб. мѫжско.

Добри́вамъ (да добри́ѫ), *гл. д.* Добричвамъ, добрьснувамъ; **добрива́ть.**

Добри́ване, *с. ср.* отъ **добри́вамъ.** Добричване, добрьснуване; **добрива́ние.**

Добри́лъ, *им. соб.* мѫжско.

Добрина́, *с. ж.* 1) Качество-то на добрѫй, доброта; **добро́та.** *Добрина-та на тоя платъ е дѣто трае;* **добро́та э́той тка́ни та, что она́ прочна́.** 2) Добро, благо, имотъ; **добро́, бла́го, иму́щество.** *Богъ му далъ всякакви добрины. Всички-ты добрины на едно мѣсто не ся събирать.* 3) Добро направено другому; **благодѣя́ние, ми́лость.** *Той прави много добрины на селяны-ты.* 4) Добро, облага; **по́льза.** *Каква добрина отъ това нѣчто!* 5) въ *мн. ч.* Цицы-ты и тайни-ти удове на женѫ, на мѫжь, срамоты-ты; **сра́мныя ча́сти тѣла.** *Видять му ся добрины-ты.* 6) Болесть до́бра.

До́бриничко, *ум. нар.* Добричко, добренце.

Добрика́, *ум. ср.* отъ **добрина́.**

Добри́нъ, им. соб. мѫжско.

Добри́чвамъ и добри́чювамъ (да добри́чѫ), *гл. д.* Доврьшамъ бричене-то, добривамъ, добрьснувамъ, добрьсвамъ, достръгвамъ; **добрива́ть.**

Добри́чване и добри́чюване, *с. ср.* отъ **добри́чвамъ.** Добриване, добрьснуване, добрьсване; **добрива́ние.**

Добричина́, *с. об.* Добръ, добродушенъ, милостивъ човѣкъ; **добря́къ.**

До́бри́чкый, — **чькъ, чка, чко,** *пр. смякч.* отъ **до́бръый; до́бренькый.** *Едничка, ала добричка.* — **чко,** *нар.* Добриничко, добренце, добричкѫ-тѫ.

До́бри́чкѫ-тѫ, *нар.* Добричко.

До́бричь, *с. м.* Раст. добричя.

Добри́чѫ, ишь, — **чилъ,** *гл. свр.* отъ **добри́чвамъ.** Да добричѫ, да добрьснѫ; **добри́ть.** — **ченъый,** *прич. стр.* Добритый, добрьснѫтый; **добри́тый.**

Добри́чя, *с. ср.* Раст. *Physalis Alkekengi,* добричь, мѣхункы, горчливы пиперкы, лазаркина, мурдаротъ, црьвеница; **жидо́вскія, ви́шни, можжу́ха, маху́нка.** Съ това растение лѣкувать зѫбъ.

Добри́нѫ, ешь — **ри́лъ,** *гл. свр.* отъ **добри́. вамъ.** Да добричѫ, да добрьснѫ; **добри́ть.** — **ри́тый,** *прич. стр.* Добриченъый, добрьснѫтый; **добри́тый.**

Добро́, *с. ср.* 1) Всичко, что е харно, хубаво, приятно, прилично, честно; **добро́.** *Доброто само ся хвали.* 2) Имане, имотъ, благо; **добро́.** *Видѣло добро, та бѣгало.* 3) Добрина, благодѣяние; **добро́, ми́лость.** *Стори добро, та влѣзь въ грѣхъ.* — *Далъ (ти) Богъ добро,* отговоръ на поздравъ: добро утро, добьръ день, добьръ вечеръ, помози Богъ и добра срѣща. — *На добро;* **къ добру́.** *Видишь ли новѫ-тѫ мѣсячинѫ отдѣсно — на добро е; видишь ли ѫ отлѣво — не е на добро;* **уи́дишь но́вую луну́ спра́ва — къ добру́; уви́дишь съ лѣ́ва — не къ добру́.** *Виѫть ли кучета-та — не е на добро;* **соба́ки во́ютъ — не къ добру́.** — *Учѫ го на добро,* наставямъ го на добро, на правъый нѫть; **учи́ть до́брому.** — *Добро добро не паща, зло зло не хваща. Добро-то съ добро ся заплаща. Добро добро не дочакваа. Бой ся отъ Бога, прави добро, па нехай отъ ни-*

кого. Бий добро—по́-добро, бий зло—по-зло. Зло ся души съ добро. Добро-то ся забрава, а зло-то никога. Дѣ отхождашь, добро? — При друго добро. Който плаче за добро, безъ очи остава. Барай добро-то и по земи и по небо. Зло съ кола, а добро да́-ще Господь (и съ везне нѣма). Скѫперникъ само кога умре прави добро. Направи добро, па го врьли въ море-то. Бѣжь, не струвай добро, да не влѣзешь въ грѣхъ, или: *бѣгай отъ добро да не скочишь въ грѣхъ.*

Добро́. Пято слово, пята буква отъ Словянскѫ-тѫ азбукѫ, д; **добро́.**

Добро́, *нар.* Добрѣ. *Добро е да знаешь всичко, ала и не да правишь всичко.*

Доброво́ление, *с. ср.* отъ **доброво́лиѫ.**

Доброво́лнъый, — льнъ и — ленъ, лна, лно, *пр.* 1) Что е отъ добрѫ, отъ своѭ волѭ, не́ насилѫ; **доброво́льный.** 2) Добръый, съ добро срьдце, добродушнъый; **добродушный.** *Доброволна сирота, коремъ-тъ и до земѭ-тѫ (до зѫбы-ты).* — **лно,** *нар.* Отъ своѭ волѭ, съ добрѫ волѭ, не́ насилѫ; **доброво́льно.**

Доброво́лиѫ, ишь, — **лилъ,** *гл. д.* 1) Срьдитъый или надосанъый прѣдварѭамь, правѭ да стане добьръ, прѣдобрѭавамь, услаждамь. 2) Направѭамь нѣкого да ще нѣчто, склонѭавамь го, задобрѭавамь; **располага́ть къ чему́ либо.** — **лиѫся,** *гл. възвр. Не знаѭ да ли да ся срьдѫ, или да ся доброволиѫ.*

Добровѣсти́телнъый, — **льнъ и** — **ленъ, лна, лно,** *пр.* Что е съ добръ извѣстна, что донасѣа добръ извѣстна. *Добровѣстително писмо.*

Добро́дѫвамь и добро́дувамь (да добро́дѫ), *гл. ср.* Съ бродене достигамь.

Добро́дѫване и добро́дуване, *с. ср.* отъ **добро́дѫвамь.**

Добродушие, *с. ср.* Иманѣ добро срьдце, добрѫ душѭ; **добродушіе.**

Добродушнъый, — **шнъ и** — **шенъ, шна, шно,** *пр.* Что е съ добрѫ душѭ, съ добро срьдце, добръый, благъый; **добродушный.**

Добро́дѫ, ишь, — **дилъ,** *гл. свр.* отъ **добро́дѫвамь; добрести́.**

Добродѣтелка, *с. ж.* Която прави добро на другъы; **благодѣтельница.**

Добродѣтель, *с. м.* Който прави добро нѣкому; **благодѣтель.** *Той ми е добродѣтель.*

Доброжела́телка, *с. ж.* Която желае доброто нѣкому; **доброжела́тельница, доброхо́тка.**

Доброжела́тель, *с. м.* Който желае доброто нѣкому; **доброжела́тель, доброхо́тъ.**

Добро́мь, *нар.* По-употрѣбително съ прѣдлогъ *съ: съ добромь* (сдобромь), съ добро, съ кротость. *Учѭ го съ добромь, съ зломь. Подхвани го съ добромь.*

Доброрѫкъый, къ, ка, ко, *пр.* Който има добрѫ рѫкѫ: что похване, отива добрѣ, напрѣдъ. *Доброрѫкъ человѣкъ.*

Доброта́, *с. ж.* Свойство на добръый, доброта, добрина, благость; **доброта́.**

Доброти́на, *с. ж.* Доброта.

Доброче́стие, *с. ср.* и

Доброчестина́, *с. ж.* Добра честь, благополучие; **счастіе, благополучіе.**

Доброче́стнъый, — **стьнъ и** — **стенъ, стна, стно,** и

Доброче́стъый, сть, ста, сто, *пр.* Что има добрѫ честь, честитъый, благатъый; **счастли́вый.** *Да сте доброчести!* Благословна, да сте честити!

Доброчко, *нар. смякч.* Добричко, добриничко.

Доброѭ́, ѭ́шь, — **ѭ́лъ,** *гл. свр.* отъ **доброѭа́вамь; досчита́ть.** — **броѐнъый,** *прич. стр.* **досчи́танный.**

Доброѭа́вамь (да доброѭ́), *гл. д.* 1) Доврьшамь броене-то, изброѭавамь; **досчи́тывать.** 2) И останѫло-то броѭ. 3) Броѭ още. — **мся,** *гл. стр.;* **досчи́тываться.**

Доброѭа́ване, *с. ср.* отъ **доброѭа́вамь; досчи́тываніе.**

Добру́вамь, *гл. ср.* Живѣѭ на добро, имамь всичко добро и сгодно, добрѣ сьмь отъ всичко; благувамь, богувамь; **доброва́ть, благоде́нствовать, блаженствовать.**

Добру́ване, *с. ср.* Живѣѭане честитъ животъ, благуване, богуване.

Добру́лвамь, добру́лувамь и добру́лиамь (да добру́лѭ), *гл. д.* 1) Доврьшамь брулене-то, обрулвамь; добрусвамь, дошмулвамь. 2) И останѫло-то брулѭ. 3) Набрулвамь още. — **мся,** *гл. стр.*

Добру́лване и добру́луване, *с. ср.* отъ **добру́лвамь.** Добрусване, дошмулване.

Добру́лѭ, ишь, — **лилъ,** *гл. свр.* отъ **добру́лвамь.** Да добрусѫ, да дошмулѭ. — **ленъый,** *прич. стр.* Добрусенъый, дошмуленъый.

Добру́свамь и добру́сувамь (да добру́сѫ), *гл. д.* Добрулвамь, дошмулвамь.

Добру́сване и добру́суване, *с. ср.* отъ **добру́свамь.** Добрулване, дошмулване.

Добру́сѫ, ишь, — **силъ,** *гл. свр.* отъ **добру́свамь.** Да добрулѭ, да дошмулѭ. — **сенъый,** *прич. стр.* Добруленъый, дошмуленъый.

Добру́тро, вм. добро утро.

Добрѣзамь, *гл. свр.* отъ **добрѣзвамь.**

Добрѣзвамь и добрѣзувамь (да добрѣзамь), *гл. д.* Брѣзамь да свршѭ и останѫло-то.

Добрѣзнание и добрѣзунание, *с. ср.* отъ **добрѣзнамь.**

Добрѣзнамь и добрѣзунамь (да добрѣшиж), *гл. д.* 1) Свршнамь бръсане-то, добрѣзнамь. 2) И останжло-то обрѣзнамь. — **мся,** *гл. стр.*

Добрѣсване и добрѣсуване, *с. ср.* отъ **добрѣсвамь.**

Добрѣшиж, еш, — брѣсалъ, *гл. свр.* отъ **добрѣсвамь.** Да добрѣшиж — **брѣсанъ,** *прич. стр.*

До́брый, добръ, бра, бро, *пр.* 1) За вещь: *а)* Что е както трѣбва, харнъ, хубавъ, лѣпъ; **хоро́шій.** *Добрѣ хлѣбъ, добра дрѣва, добро ластие, добро вино. б)* Что е за-въ работж, что става за нѣчто; **го́дный.** *Тыка дрвета сж добры за градежь;* **э́тотъ лѣсъ го́дный на строе́ніе.** *Добра стока;* **хоро́шій това́ръ.** 2) За животны: что има потрѣбны-ты качества. *Добрѣ добытъкъ;* **хоро́шій скотъ.** *Добрѣ конь и на ласж-тж ся продава. Добрѣ волъ отъ мѣсто не излиза.* 3) За човѣка: *а)* Что е съ добро срьдце, доброволнъ, добродушенъ, благъ, харнъ; **до́брый, хоро́шій.** *Добра жена мжжю рай. б)* Достоенъ, врѣденъ, рядовнъ на работж-тж си. *Добрѣ кжщовникъ, добрѣ трговецъ, добрѣ ратай, добра слугыня, добри жытвари. в)* Който си има, доволнъ, досоенъ, заможенъ, имотнъ; **доста́точный, зажи́точный, состоя́тельный.** *Въ село-то ны има добры хора.* 4) За врѣмя-то: наенъ, вѣдрѣ, безоблачнъ; **хоро́шій, ве́дряный, пого́жій.** *Тока мѣсяць имахмы добро врѣмя.* 5) Что е на сгодж, сгоденъ, на добро врѣмя, посрѣщнжто; **благопрія́тный.** *Добры врѣмена.* — **По́-добрѣ; лу́чшій. На́й-добрѣ; найлу́чшій.** — **бро,** *нар.* в. го на ряда му. — *Добра душа, добро срьдце,* добродушие; **доброду́шіе, добросерде́чность.** *Добра душа, добро срьдце човѣкъ;* **доброду́шный, добросерде́чный человѣкъ.** — *Добра срѣща, добра стига!* **миръ по дорѣ́гѣ!** поздравъ на срѣщане, на стиганье нѣкого въ нжть, на което ся отговаря: далъ Богъ добро и далъ ти Господь добро.— *Добро видѣние: а)* Молитвуване на изпращане и кога нѣкои ся раздѣлять за много врѣмя; **до свида́нія.** *б)* Исто-то пишжть и въ писма на краа. — *Добро утро, добрѣ день, добрѣ вечеръ,* поздравъ сутренж, денемь и вечеръ, на което ся отговаря: далъ Богъ добро, далъ ти Господь добро, добрѣ ти Господь, добро ти вжщи. — *Добры сетнины,* благословна: относлѣ и докрай да е добрѣ. — *Добрѣ день,* праздниченъ день, праздникъ, личенъ день. *Всякой день Мара гыздава, на добрѣ день гнидава.*

Мене е майка родила
На добрѣ день Великдень
И на по́-добрѣ кръстила,
Гюрго ми ими турила. *Нѣс.*

— *Добрѣ е Господь,* утѣшение; **Богъ милости́въ.** *Добрѣ е Господь и за насъ.* — *Добрѣ чкасъ! а)* Молитвуване на изпращане нѣкого на нжть, добрѣ нжть, лекъ нжть! **счастли́ваго пути́.** *Добрѣ чкасъ и добро видѣние! б)* Поздравъ на срѣщане нѣкого въ нжть; **прине́ѣтъ встрѣчно́му въ доро́гѣ.** — *На добрѣ чкасъ, у добрѣ чкасъ,* да е честито, да е хапрлна. — *Единъ Господь по́-добрѣ,* спр. по́-добро не може да бжде. — *И така бѣ добра! и това бѣ добро!* отзывъ за нѣчто казано или сторено, което не е за казване и за правене. — *Беневрети-ти сж добри, платъ-тъ да видимъ какъвъ е. И тѣсни ржкави сж добри, въ платно-то не стига. Отъ плѣнаво желѣзо добра сабля не става. Добра-та водяница всякакво мене. Добрѣй конь и подъ лошь чюлъ ся продава. Голѣмъ хладъ — добрѣ гладъ. Дѣто е добро-то нѣчто, тамъ е и завистникъ чясто. Добра мысль е половина здравье. Добро млъчание е по́-добро отъ нехвелито глъчание. Добрата рѣчь отива надалечь, а лошта-та още по́-надалечь. На добрѣ сынъ имотъ не трѣбва, а на лошъвъ зачто му е! Аче кравай ся пече, добрѣ гость чака. Добрѣй кабзамалъ продава единъй волъ, а лошій и два-та. Зла жена и отъ море по́-зла, добра жена и отъ иманье по́-добра. Нѣчто е по́-добро отъ ничто. Да смилишь злъй, да изгубишь добрѣй. Въ добрж главж сто ржцѣ. Ако не можешь да бждешь хубавецъ и богатъ, то можешь да бждешь добрѣ и честенъ. Зло, добро, мое е. Добрѣй день отъ сутрень-тж ся познава (отъ сутрень-тж си личи). Всяка минжла година е по́-добра. На парь-ты добро утро, на парь-ты добрѣ вечеръ. Не му казвай добро утро, да тя не изкара длъженъ. Да му кажешь добро утро, вика: что мя попрьжашь. Добрѣ вечеръ!—Да тя годимъ утрѣ вечеръ!*

Добрѣ́звамь и добрѣ́зувамь (да добрѣ́шиж), *гл. д.* Добрѣсвамь.

Добрѣ́звание и добрѣ́зуване, *с. ср.* отъ **добрѣ́звамь.** Добрѣсване.

Добрѣ́шиж, еш, — **брѣ́залъ,** *гл. свр.* отъ **добрѣ́звамь.** Да добрѣшиж. —**брѣ́занъ,** *прич. стр.* Добрѣсанъ.

Добрьбо́лиж, ишь, — лилъ, и **Добрьбо́риж, ишь, — рилъ,** *гл. д. свр.* Да свршиж да брьболиж, да брьбориж.

Добрѣ́бриж, ешь, — бралъ, *гл. д. свр.* Да свршиж да брьбриж.

Добрѣ́камь, *гл. свр.* отъ **добрѣ́квамь.** — **канъ́ый,** *прич. стр.*

Добрѣ́квамь и **добрѣ́кувамь** (да **добрѣ́камь**), *гл. д.* 1) Доврьшамь брькане-то. 2) И останжло-то убрькваль. 3) Прибрькваль още.

Добрѣ́кване и **добрѣ́куване,** *с. ср.* отъ **добрѣ́квамь.**

Добрѣ́свамь и **добрѣ́сувамь** (да **добрѣ́снж**), *гл. д.* Добрьснувамь.

Добрѣ́сване и **добрѣ́суване,** *с. ср.* отъ **добрѣ́свамь.** Добрьснуване, добриване, добричване; **добрива́ніе.**

Добрѣ́скамь, *гл. д. свр.* Съ брьскане да докарамь до нѣчто, донѣйдѣ. — **скапъ́ый,** *прич. стр.*

Добрѣ́снувамь (да **добрѣ́снж**), *гл. д.* Свршиамь брьснатие-то, добривамь, добричвамь; **добрива́ть.**

Добрѣ́снуване, *с. ср.* отъ **добрѣ́снувамь.** Добрьсване, добриване, добричване; **добрива́ніе.**

Добрѣ́снж, ешь, — налъ, *гл. свр.* отъ **добрѣ́свамь.** Да добричиж, да добриж; **добри́ть. — натый,** *прич. стр.* Добриченъ́й, добритъ́й; **добри́тый.**

Добрьтвиж, и́шь, — ви́лъ, *гл. д. свр.* Да свршиж да брьтвиж.

Добрьщеле́виж, ишь, — вилъ, *гл. д. свр.* Да свршиж да брьщелевиж.

Добрѣ́, *нар.* Добро, харно, харнѣ, хубаво, хубавѣ; **хорошо́, ла́дно. По́-добрѣ; лу́чше. Най-добрѣ; всего́ лу́чше.** *Много добрѣ, твърдѣ добрѣ;* **о́чень хорошо́,** прекра́сно, отли́чно, превосхо́дно. *Той работи добрѣ;* **о́нъ рабо́тастъ хорошо́.** *Нападохся добрѣ;* **хорошо́ я наѣлся.** *Работа-та врьви добрѣ;* **дѣ́ло идётъ ла́дно.** *Той си живѣе, поминувася добрѣ;* **онъ живётъ себѣ́ хорошо́.** — *Добрѣ ли си?* **здравъ ли си? здоро́въ ли ты?** *Какъ сте? какъ ся поминувате? — Слава Богу, добрѣ смы.* **Каково́ пожива́ете? Сла́ва Богу, хорошо́.** *Той е добрѣ на здраве-то,* **здравъ е.** *Тука ми е добрѣ;* **мнѣ здѣсь хорошо́.** — *Азъ не сьмь добрѣ:* *а)* **Азъ не сьмь здравъ; я не здоро́въ.** *б)* Работа-та ми не врьви добрѣ; **дѣла́ мой не иду́тъ хорошо́.** — *Не ми е добрѣ,* нѣчто ми е болно; **мнѣ не здоро́вится.** — *Добрѣ ми дойде отъ тоа лѣкъ,* поолекниж ми отъ него; **мнѣ сдѣ́лалось ле́гче отъ э́того лѣка́рства.** — *Добрѣ дошълъ,* поздравъ на посрѣщание гость; **добро́ пожа́ловать;** така и на срѣщание нѣкого, който е дошълъ отвънъ, отдалечь; **съ прі́ѣздомъ поздравля́ю.** Отговоръ на тоа поздравъ: *добрѣ пашълъ. — Тука ми е по́-добрѣ;* **мнѣ здѣсь лу́чше.** *Болный е сега по́-добрѣ, на болный е сега по́-добрѣ,* поолекниало му е, поумниало му; **больно́му тепе́рь лу́чше.** *Навсждѣ е добрѣ, нъ дома е най-добрѣ;* **вездѣ́ хорошо́, но до́ма всего́ лу́чше.** — *Добрѣ, че ся срѣщнахмы, че имамь да ти кажиж нѣчто;* **хорошо́ что мы встрѣ́тились, потому́ что я имѣю сказа́ть тебѣ́ что́то.** *По́-добрѣ бѣше да не му казвашь;* **лу́чше было не говори́ть ему́.** *Какъвто си, по́-добрѣ да не си. — Добрѣ му е* и *добрѣ му е дошло,* стои му ся, стоялло му ся е, хакъ му е; **но дѣло́мъ ему́.** — *Азъ напоихъ коня. — Добрѣ!* **я напои́лъ ло́шадь. — Хорошо́.** *Да дойдешь утрѣ у насъ; добрѣ, щж дойдж;* **приходи́ за́втра къ намъ; хорошо́, приду́.** — *Добрѣ, падниж-щешь ми въ ржцѣ, та щж ти каза!* **хорошо́, попадёшся ты мнѣ, и я тебѣ́ дамъ! —** *Добрѣ е всичко да знаешь, ала не́ и всичко да правишь. Другому было, какъ было, менѣ да си е добрѣ. Дома и да мрешь е добрѣ. Подобрѣ днесь хлѣбъ и соль отъ колкото утрѣ печена кокошка. По́-добрѣ отъ зять на приводъ. По́-добрѣ въ село чорбаджиа, та не въ градъ кимюрджиа.*

Добу́дж, ишь, — дилъ, *гл. свр.* отъ **добу́ждамь; добуди́ться.**

Добу́ждамь (да **добу́дж**), *гл. д.* Съ много въкане и буденне едва събуждамь; **добу́живаться.**

Добу́ждане, *с. ср.* отъ **добу́ждамь.**

Добу́тамь, *гл. свр.* отъ **добу́твамь.** Да дотыкамь. — **танъ́ый,** *прич. стр.* Дотыканъ́ый.

Добу́твамь и **добу́тувамь** (да **добу́тамь**), *гл. д.* Съ бутане докарвамь донѣйдѣ, дотыквамь, дотласквамь. — **мся,** 1) *гл. възвр.* Досягамся; **каса́ться, дотро́гиваться.** 2) *гл. стр.* Дотыквамся, дотласквамся.

Добу́тване и **добу́туване,** *с. ср.* отъ **добу́твамь.** Дотыкване, дотласкване.

Добу́хамь, *гл. свр.* отъ **добу́хвамь.**

Добу́хвамь и **добу́хувамь** (да **добу́хамь**), *гл. д.* Доврьшамь бухане-то.

Добу́чкамь, *гл. д. свр.* Доврьшамь бучкане-то. *Добучкахъ масло-то.*

Добу́чиж, ишь, — чилъ, *гл. д. свр.* Доврьшамь бучене-то.

Добѣ́камь, *гл. свр.* отъ **добѣ́квамь; досова́ть. — канъ́ый,** *прич. стр.;* **досо́ванный.**

Добѣ́квамь и добѣ́кувамь (да **добѣ́камь**), *гл. д.* Доврьшямь бъкане-то; **досо́пывать.**

Добѣ́кване и добѣ́куване, *с. ср.* отъ **добѣ́квамь**; **досо́пываніе.**

Добъхтѫ́, **и́шь**, — **тѣ́лъ**, *гл. свр.* отъ **добъхтѣ́вамь.** Да добиѫ, да дотупямь; **доби́ть.** — **тѣ́нъ**, *прич. стр.* Добитый, дотупанъ; **доби́тый.**

Добъхтѣ́вамь (да **добъхтѫ́**), *гл. д.* Наченѫто-то да ся бъхти, свръшямь да бъхтѫ, добивамь, дотупвамь; **добива́ть.**

Добъхтѣ́ване, *с. ср.* отъ **добъхтѣ́вамь.** Добиване, дотупване.

Добъ́ивамь (да **добъ́иѫ**), *гл. д.* 1) Съ работѫ, съ купуване или съ другъ нѣкой начинъ спечалвамь, сподобѣавамся да имамь нѣчто; **добыва́ть, доставя́ть, прiобрѣта́ть, выйгрывать.** *Добыхъ си конь. Всякой ся бис за да добыс. И мене ще мама ожени, и азъ щѫ си добы булчицѫ.* 2) Намирамь; **доставя́ть.** *Добыхъ работѫ, добыхъ си работѫ.* 3) Раждамь; **рожда́ть.** *Добывамь рожбѫ. Добыхъ си мѫжско дѣтя. Въ двадесять и четыре чяса вънка-та и унукы добыва.* — **мся**, *гл. стр.* Раждамся. *Добы ны ся дѣтя.*—*Добывамь силѫ*, оправямся, завзимамся, стягамся, замогвамся; **оправля́ться.** — *Добывамь срьдце*, обезстрашавамся; **ободря́ться.**

Добъ́иване, *с. ср.* отъ **добъ́ивамь.**

Добъ́ивка, *с. ж.* Добывъ, добытъ, печала; **прибы́ль, вы́игрышъ, бары́шъ.**

Добъ́ивъ, *с. м.* Добывка, добытъ, придобъвъ, печала, стекъ, кіаръ; **прибы́ль, вы́игрышъ, бары́шъ, вы́года, по́льза.**

На добывъ да си добыѫ,
На главѫ да си затръпѫ. *Пѣс.*

Добъ́истрiѫ́, **и́шь**, — **рилъ**, *гл. д. свр.* Наченѫто-то да ся бъстри, да избъстрѫ.

Добъ́итный, — **тънъ** и — **тенъ, тна, тно**, *пр.* Отъ чтото има добытъ, кіаровитый; **прибы́льный.** — **тно**, *нар.* Съ добытъ, кіаровито; **прибы́льно.**

Добъ́итъ, *с. м.* Добывъ. *Имамь добытъ отъ тѫжъ стокѫ.*

Добъ́итъкъ, *с. м.* 1) Животно, животина, скотъ; **живо́тное, скоти́на.** 2) Домашни животнъ, жива стока; **скотъ.** *Имамы си добытъкъ. Надъръ добытъкъ:* волове и коне; **кру́нный скотъ.** *Дребенъ добытъкъ:* овця, козы; **ме́лкій скотъ.** 3) Глупавъ човѣкъ като скотъ; **живо́тное.**

Добъ́итъчець, *ум. м.* Малко добытъкъ.

Добъ́итъчкый, чка, чко, и **Добъ́итъшкый, шка, шко**, *пр.* отъ **добъ́итъкъ.** Скотскый; **ско́тскій.** — **кы**, *нар.* Като добытъкъ, скотскы; **ско́тски.**

Добъ́итъчя и **Добъ́итъкъ**, *ум. ср.* отъ **добъ́итъкъ.**

Добъ́иѫ, **ешь**, — **бы́лъ**, *гл. свр.* отъ **добъ́ивамь.** 1) Да спечалѫ, да получѫ, да ся сподобѫ да имамь нѣчто; **добы́ть, доста́ть, прiобрѣсть, вы́играть.** 2) Да намѣрѫ; **доста́ть.** 3) Да родѫ; **роди́ть.** — **бъ́итый**, *прич. стр.;* **добы́тый.**

Добѣ́лвамь и добѣ́лювамь (да **добѣ́лѫ**), *гл. д.* 1) Отъ *бѣ́лѫ* — правѫ бѣло: подкачено-то да ся бѣли, избѣлвамь; **добѣ́ливать.** 2) Отъ *бѣ́лѫ* — свличямь, орѣзвамь кожѫтѫ или корѫ-тѫ на нѣчто: подкачено-то да ся бѣли, обѣлвамь. 3) Останѫло-то избѣлвамь, обѣлвамь. *Гладенъ не доничча, голъ не добѣлва.* — **мся**, *гл. стр.*

Добѣ́лване и добѣ́люване, *гл. ср.* отъ **добѣ́лвамь**; **добѣ́ливаніе.**

Добѣ́лѝшѫ, **ешь**, — **лѝсалъ**, *гл. д. свр.* Наченѫто-то да ся бѣлисва, да набѣлишѫ.

Добѣ́лѫ, **ишь**, — **лилъ**, *гл. свр.* отъ **добѣ́лвамь**; **добѣли́ть.**—**ленъ**, *прич. стр.;* **добѣлённый.**

Добѣ́свамь и добѣ́сувамь (да **добѣсѫ**), *гл. д.* 1) Не съвсѣмь обѣсенъый обѣсвамь съвсѣмь. 2) И останѫлы-ты избѣсвамь.

Добѣ́сване и добѣ́суване, *с. ср.* отъ **добѣ́свамь.**

Добѣ́сѫ, **ишь**, — **силъ**, *гл. свр.* отъ **добѣ́свамь.** — **сенъый**, *прич. стр. Бѣсенъ недобѣсенъ.*

Дова́дѫ, **ишь**, — **дилъ**, *гл. свр.* отъ **дова́ждамь.** — **денъый**, *прич. стр.*

Дова́ждамь (да **дова́дѫ**), *гл. д.* отъ **вадѫ**, изваждамь: 1) Доврьшямь ваденe-то. 2) И останѫло-то изваждамь.

Дова́ждамь (да **дова́дѫ**), *гл. д.* отъ **вадѫ**, пошѫ, наваждамь докрай.

Дова́ждамь, в. **дово́ждамь.**

Дова́ждане, *с. ср.* отъ **дова́ждамь.**

Дова́ксамь, *гл. свр.* отъ **дова́ксувамь.** Да доплънѫ, да дотурѫ; **допо́лнить.** — **санъый**, *прич. стр.* Доплъненъый, дотуренъый; **допо́ненный.**

Дова́ксувамь (да **дова́ксамь**), *гл. д.* Доплънямь, дотурямь; **дополня́ть.** — **мся**, *гл. възвр.* и *стр.* Доплънямся, дотурямся; **дополня́ться.**

Дова́ксуване, *с. ср.* доплъняне, дотуряне; **допо́лнка.**

Дова́лкамь, *гл. д. свр.* Да довалямь, да дотръкалямь; **довали́ть, докати́ть.** — **канъый** *прич. стр.* Довалянъый, дотръкалянъый; **допа́ленный, докати́нный.**

Довали́ѫ, **и́шь**, — **ли́лъ**, *гл. д. свр.* Свръшямь валене-то.

Дова́лямь, *гл. д. свр.* 1) Съ валяне да докарамь нѣчто допѣдѣ, да довалкамь, да дотръкалямь; **довали́ть, докати́ть.** 2) До-

врьшіамъ валяніе-то; **доваля́ть.** *Да довалюмъ плъсть-тѫ.* — **лянъ́ый,** *прич. стр.* Довалканъ́ый, дотръкалянъ́ый; **дова́леный, дока́танный.**

Дова́нсамъ, *гл. свр.* отъ **дова́нсвамъ.** Да добагрьѫ, да добоядиша; **докраси́ть.** — **санъ́ый,** *прич. стр.* Добагренъ́ый, добоядисанъ́ый; **докра́шенный.**

Дова́нсвамъ и дова́нсувамъ (да дова́нсамъ), *гл. д.* 1.) Начеѫто-то да ся вансва вансвамъ докрай, добагрювамъ, добоядисвамъ; **докра́шивать.** 2) И останѫло-то вансвамъ. 3) Привансвамъ още.

Дова́нсване и дова́нсуване, *с. ср.* отъ **дова́нсвамъ.** Добагрюване, добоядисване; **докра́шиваніе.**

Дова́рдвамъ (да дова́рдѫ), *гл. д.* Извардвамъ, увардвамъ, допазвамъ, дочюввамъ.

Дова́рдѫ, ишь, — **дилъ,** *гл. свр.* отъ **дова́рдвамъ.** Да извардѫ, да увардѫ.

Доварзо́самъ, *гл. д. свр.* Да доврьшъ варзосване-то.

Дова́ркамъ, *гл. ср. свр.* Да дойдѫ бръзо, да долѣтѫ, да дотрьчѫ, да дотекѫ; **прибѣжа́ть, притечь.**

Доваро́самъ, *гл. свр.* отъ **доваро́свамъ.**

Доваро́свамъ и доваро́сувамъ (да доваро́самъ), *гл. д.* Доврьшъмъ варосване-то.

Доварі́ѫ, и́шь, — **рі́лъ,** *гл. свр.* отъ **дова-ріа́вамъ; дова́рить.** — **ре́нъ́ый,** *прич стр.* **доварённый.**

Доварі́а́вамъ (да доварі́ѫ), *гл. д.* 1) Доврьшъмъ варене-то; **дова́ривать.** 2) И останѫло-то варъ. 3) Варъ още. — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.*; **дова́риваться.**

Доварі́а́ване, *с. ср.* отъ **доварі́а́вамъ; дова́риваніе, дова́рка.**

До́вдѣ, *нар.* До това мѣсто, дотука, донамо; до сего́ мѣста, досе́лѣ, досе́ль.

Доведе́ни́къ, *с. м.* Доведенъ отъ вторѫ женѫ сынъ, доведникъ, приведеникъ, донесеникъ, пасторокъ, пасынъкъ; **на́сынокъ.** *Храни довсденикъ — харчи брашно.*

Доведе́ни́ца, *с. ж* Доведена отъ вторѫ женѫ дъщеря, доведница, пащерица; **на́дчерица.**

Доведе́ни́чя, *ум. ср.* отъ **доведе́ни́къ.** Доведничя.

Дове́де́нъ́ый, нъ, на, но, *прич* като *пр. Доведены дѣца,* дѣца доведенъ отъ вторѫ женѫ, доведеници, доведеничета, приведени дѣца; **дѣти второ́й жены́** отъ **пе́рваго** ей **му́жа.**

Дове́дникъ, *с. м.* Доведеникъ.

Дове́дница, *с. ж* Доведеница.

Дове́дничя, *ум. ср.* отъ **дове́дникъ.** Доведеничя.

Доведѫ́, е́шь, дове́дохъ, дове́лъ, *гл. свр.* отъ **дово́ждамъ, дове́ждамъ; привести́.** — **денъ́ый,** *прич. стр;* **приведённый.**

Дове́ждамъ (да доведѫ), *гл. д.* в. **дово́ждамъ.**

Дове́звамъ (да дове́жѫ), в. **довя́звамъ.**

Дове́звамъ (да довезѫ), *гл. д.* в. **дово́звамъ.**

Довезѫ́, е́шь, дове́зохъ, дове́злъ, *гл. свр.* отъ **дово́звамъ, дово́зіамъ, довезвамъ; довезти́, дове́зть.** — **зе́нъ́ый,** *прич. стр.* **довезённый.**

Довеселя́ѫ (да ся), **я́шь,** — **ля́лся,** *гл. възвр.* Да ся повеселѫ доволѫ, докрай; **догуля́ть.**

Довехтѣ́ѫ, ешь, — **тѣ́лъ,** *гл. ср. свр.* Да извехтѣѫ. да увехтѣѫ съвсѣмь.

Довехтя́, я́шь, — **тя́лъ,** *гл. д свр.* Да увехтѫ съвсѣмь.

Довѣ́нъ, *с. м.* вм. **вдове́нъ.**

Дове́чера, *нар.* Когато стане вечеръ днешний день; **ве́черомъ.**

Довечѣ́рвамъ и довечѣ́рювамъ (да довечѣ́рямъ), *гл. ср.* Свршъмъ вечерѫ-тѫ си. *Остави мя да си довечерямъ.*

Довечѣ́рване и довечѣ́рюване, *с. ср.* отъ **довечѣ́рвамъ.**

Дове́черка, *смякч.* отъ **дове́чера; вечерко́мъ.**

Довечѣ́рямъ, *гл. свр.* отъ **довечѣ́рвамъ.**

Довзи́мамъ (да довзе́мѫ), *гл. д.* в. **дози́мамъ.**

Довѝва (да довѝе), *гл. безл. Довило ми е,* додѣало ми ся е, възчюднлъ съмь ся какво да правѫ, не могѫ вяче да трьпѫ.

Довѝвамъ (да довѝѫ), *гл. д.* Вивъ, увивамъ докрай; **довива́ть.** — **мся,** *гл. стр ;* **дова́ться.**

Довѝване, *с. ср.* отъ **довѝвамъ; довива́ніе, довѝвка.**

Довѝдѫ́, ишь, — **дѣ́лъ,** *гл. ср.* в. **довѝждамъ.**

Довѝе, — **ви́ло,** *гл. свр.* отъ **довѝва.**

Довѝждамъ и довѝдѫ́, 1) *гл. д.* Съгляждамъ, съзирамъ надѣлечь. 2) *гл. ср.* Съ прѣдлогъ *не:* не довиждамъ, не довидѫ, не видѫ, не глѣдамъ хубаво, добрѣ. *Остарѣхъ, та не довиждамъ, не довидѫ.*

Довѝждане, *с. ср.* отъ **довѝждамъ.**

Довѝрамъ (да довріѫ), *гл. ср.* Увирамъ, уварявамся колкото трѣбва; **дова́риваться.** *Мясо-то не е довре́ло.*

Довѝране, *с. ср.* отъ **довѝрамъ.**

Довѝца, *с. ж.* вм **вдовѝца.**

Довѝѫ, ешь, — **вѝлъ,** *гл. свр.* отъ **довѝвамъ; довѝть.** — **вѝтъ́ый,** *прич. стр.;* **довѝтый, довито́й.**

Довла́чѫ, ишь, — **чилъ,** *гл. свр.* отъ **довла́чіамъ.** — **ченъ́ый,** *прич. стр.*

Довла́чіамъ (да довла́чѫ), *гл. д.* 1) Свршъмъ влачене то. 2) Влачѫ и останѫло-то. *Да довлачѫ вльнѫ-тѫ.*

Довла́чнамь (да **довлѣ́кѫ**), *гл. д.* в. **довли́чнамь**.

Довла́чнание, *с. ср.* отъ **довла́чнамь**.

Довли́чнамь (да **довлѣ́кѫ**), *гл. д.* Довлачнамь, съ влачене докарвамь, доносямь донѣ́йдѣ; дотьтрувамь; **довла́кивать**, **довлека́ть**, **дота́скивать**, **прита́скивать**. *Довлѣчи го тука. Довлѣ́кълъ си калъ.* — **мся**, 1) *гл. възвр.* Едвамь, съ мѫкѫ, съ влѣчене дохождамь нѣйдѣ, дотьтрувамся; **довла́киваться**, **дота́скиваться**, **довлета́ться**. *Едвамь ся довлѣче до прага.* 2) Казвася сърдито вмѣсто дохождамь. *Что си ся довлѣ́кълъ и ты тука! Довлѣ́клося всичко-то село.*

Довли́чание, *с. ср.* отъ **довли́чнамь** и **довли́чнамся**. Дотьтруване; **довла́киваніе**, **дота́скиваніе**.

Довлѣ́кѫ, **влѣчѐшь**, **довлѣ́кохъ**, **довлѣ́клъ**, *гл. свр.* отъ **довли́чнамь** и **довла́чнамь**. Да дотьтрѫ; **довлѐчь**, **доволочи́ть**, **доволо́чь**, **дотащи́ть**. — **влѣчѐ́нъ**, **влѣчѐ́нъ**, *прич. стр.* Дотьтранъ; **дота́щенный**.

Дово́дамь и

Дово́ждамь, **дова́ждамь** и **дове́ждамь** (да **доведѫ**), *гл. д.* 1) Съ водене или показване нѫта докарвамь или допѫтвамь, завождамь донѣ́кѫдѣ; **доводи́ть**, **приводи́ть**. *Довождамь коня у дома. Довсдохъ госте.* 2) Казвася за женѫ, кога ся омѫжи за вторъ мѫжь и му приведе дѣца отъ прьвъй си мѫжь. *Довела му двѣ момичета.* 3) За водѫ: съ прокопаване вадѫ или съ кюпци хващамь ѭ отъ рѣкѫ или отъ изворъ, та ѭ докарвамь да тече нѣйдѣ. *Довели смы водѫ-тѫ много отдалечь.* — **мся**, *гл. стр.;* **приводи́ться**. — *Довождамь булкѫ*, зимамь си булкѫ, оженвамся. — *Качемакъ булкѫ доведе, а никакъвъ ѫ пропжди. Дѣ ся двама сводять, третій доводять. Доведи, Малчё, Величкѫ.* — *Не иде, бачё, безъ тебе.*

Дово́ждание, *с. ср.* отъ **дово́ждамь**.

Дово́звамь и **дово́зувамь** (да **дово́зѫ** и да **довезѫ**), *гл. д.* Довезвамь: 1) Съ возене докарвамь донѣ́йдѣ; **довози́ть**. 2) Наченѫто-то да ся вози прѣвозвамь, прѣкарвамь; **довози́ть**. — **мся**, *гл. стр.*

Дово́зване и **дово́зуване**, *с. ср.* отъ **дово́звамь**; **дово́зка**.

Дово́зѫ, **ишь**, — **зилъ**, *гл. свр.* отъ **дово́звамь**; **довезти́**, **дове́зть**. — **зенъ**, **зенъ**, *прич. стр.;* **довезѐнный**.

Дово́лнъ, — **льнъ** и **ленъ**, **лна**, **лно**, *пр.* 1) Който си има всичко доволѫ, заможнъ; **доста́точный**, **зажи́точный**. *Повяче-то отъ селяны-ты ны сѫ доволни.* 2) Който ся доволи, който е благодаренъ отъ онова, что-то е, каквото е, за което е дума-та; **дово́лный**. *Каквото и да му дадешь, той все не е доволенъ.*

Доволи́ѫ, **и́шь**, — **ли́лъ**, *гл. свр.* отъ **дово́лнавамь**; **удово́льствовать**. — **ле́нъ**, **ле́нъ**, *прич. стр.;* **удово́льствованный**.

Дово́лиѫ, *нар.* Доста, колкото щешь; **иво́лю**, **дово́ли**, **вдо́воль**. *Напихмыся доволиѫ. Имотъ доволиѫ.*

Доволна́вамь (да **доволиѫ**), *гл. д.* Правѫ нѣкого да е доволенъ; **дово́льствовать**. — **мся**, *гл. възвр.* Бывамь доволенъ отъ нѣчто, съ нѣчто; **дово́льствоваться**.

Доволна́ваніе, *с. ср.* отъ **доволна́вамь** и **доволна́вамся**; **дово́льствованіе**.

Довонѣ́ва (да **довонѣ́ѕ**), *гл. безл.* Завонѣва, привонѣва, замирисва, домирисва, примирисва.

Довонѣ́ѕ, — **нѣ́ло**, *гл. свр.* отъ **довонѣ́ва**.

Довра́кіѫ, **ишь**, — **жилъ**, *гл. д. свр.* Да доврьшѫ вражане-то.

Довраносамь, *гл. свр.* отъ **довраносвамь**.

Довраносвамь и **довраносувамь** (да **враносамь**), *гл. д.* Свршамь враносването-то. *Да си довраносамь косѫ-тѫ.*

Доврачю́вамь, *гл. д. свр.* Да свршѫ врачюване-то.

Доврьвѣ́вамь (да **доврьвѭ**), *гл. ср.* Съ врьвене достигамь донѣ́йдѣ.

Доврьвѣ́ваніе, *с. ср.* отъ **доврьвѣ́вамь**.

Доврьвѭ, **и́шь**, — **вѣ́лъ**, *гл. свр.* отъ **доврьвѣ́вамь**.

Доврѣ́гамь и **доврѣ́лиамь** (да **доврѣ́лиѫ**), *гл. д.* 1) Врьгамь да достига донѣ́йдѣ; **доброса́ть**, **добра́сывать**. *Доврьгамь до кѫщѫ-тѫ.* 2) И останѫло-то врьгамь да ся свръши. — **мся**, *гл. стр.;* **добра́сываться**.

Доврѣ́ганіе, *с. ср.* отъ **доврѣ́гамь**; **добра́сываніе**.

Доврѣ́зѫ, **ешь**, — **залъ**, *гл. свр.* отъ **доврѣ́звамь**. Да довязѫ; **довяза́ть**. — **врѣ́занъ**, **врѣ́занъ**, *прич. стр.* Довязанъ; **довя́занный**.

Доврѣ́звамь и **доврѣ́зувамь** (да **доврѣ́зѫ**), *гл. д.* 1) Врьзвано-то доврьшамь да врьжѫ, довязвамь; **довя́зывать**. 2) И останѫло-то врьзвамь да ся свръши. *Доврьзвамь спотне-то.* — **мся**, *гл. стр.* Довязвамся; **довя́зываться**.

Доврѣ́зване и **доврѣ́зуване**, *с. ср.* отъ **доврѣ́звамь**. Довязване; **довя́зываніе**.

Доврѣ́камь (да **доврьчѫ**), *гл. ср.* Доврьчавамь, доврьчамь, съ врьчене достигамь до нѣкѫдѣ; **долета́ть**.

Доврѣ́каніе, *с. ср.* отъ **доврѣ́камь**; **долета́ніе**.

Доврѣ́лиѫ, **ишь**, — **лилъ**, *гл. свр.* отъ **доврѣ́гамь** и **доврѣ́лиамь**; **добро́сить**. — **ленъ**, **ленъ**, *прич. стр.;* **добро́шенный**.

Доврѣ́лямь (да **доврѣ́лѭ**), *гл. д.* Доврягамь; **добра́сывать.**

Доврѣ́ляне, *с. ср.* отъ **доврѣ́лямь.** Доврягане.

Доврѣ́ѭ, ешь, — **ѩлъ**, *гл. д. свр.* Да врьнѫ и останѫло-то.

Доврьтѣ́вамь (да **доврьтѫ́**), *гл. д.* 1) Врьтѫ колкото трѣбва. 2) Врьтѫ до опрѣдѣлено мѣсто. 3) Свръшнамь да врьтѫ; **довёртывать.**— **мся**, *гл. стр.;* **довёртываться.**

Доврьтѣ́ване, *с. ср.* отъ **доврьтѣ́вамь.**

Доврьтѫ́, и́шь, — **тѣ́лъ**, *гл. свр.* отъ **доврьтѣ́вамь**; **довертѣ́ть, доверну́ть.**

Доврьчи́ѫ, и́шь, — **чи́лъ**, *гл. свр.* отъ **доври́камь** и **доврьчи́вамь**; **долетѣ́ть.**

Доврьчи́вамь и **доврьчя́мь** (да **доврьчи́ѫ**), *гл. ср.* Доврькамь.

Доврьчи́ване, *с. ср.* отъ **доврьчи́вамь.** Доврькане.

Доврѣ́швамь и **доврѣ́шювамь** (да **доврѣ́шѫ**), *гл. д.* Доврьшамь.

Доврѣ́шване и **доврѣ́шюване**, *с. ср.* отъ **доврѣ́швамь.** Доврьшане.

Доврьшёкъ, *с. м.* Край, свръшькъ; **коне́цъ, оконча́ніе.**

Доврѣ́шѫ, ишь,— **шилъ**, *гл. свр.* отъ **доврѣ́шамь.** 1) Да свръшѫ, да изкарамь, да втасамь; **довершѝть, окончить, додѣлать.** 2) Да кратѫ, да свръшѫ, да изтрѣбѫ; **ко́нчить.** 3) Да прѣмахнѫ, да погубѫ; **истреби́ть, погуби́ть, доконáть.** — **шенъ**, *прич. стр.* 1) Свръшенъ, изкаранъ, втасанъ; **довершённый, оконченный, додѣланный.** 2) Кратенъ, свръшенъ, изтрѣбенъ; **ко́нченный.** 3) Прѣмахнѫтый, погубенъ; **изтреблённый, погублённый.**

Доврьшѫ́, е́шь, доврѣ́хохъ, доврѣ́хлъ, *гл. свр.* отъ **доврьши́вамь**; **домолоти́ть.** — **шёнъ**, *прич. стр.;* **домоло́ченный.**

Доврьши́вамь (да **доврьшѫ́**), *гл. д.* 1) Свръшамь врьшене-то, оврьшавамь; **домола́чивать.** 2) И останѫло-то врьшѫ́. *Има още малко снопе да доврьшемъ.* — **мся**, *гл. стр.;* **домола́чиваться.**

Доврьши́ване, *с. ср.* отъ **доврьши́вамь**; **домола́чиване.**

Доврѣ́шамь (да **доврѣ́шѫ**), *гл. д.* Доврьшамь: 1) Свръшамь нѣчто, нѣкоѭ работѫ, изкарвамь ѭ, втасвамь, биттисвамь; **доверша́ть, оканчивать, додѣлывать.** 2) Докращамь, кращамь, кратувамь, свръшамь, та не остава вяче; **конча́ть, потрѣбля́ть, истра́чивать.** *Доврьшихмы храня-тѫ.* 3) Прѣмахвамь, погубвамь, изтрѣбвамь; **истребля́ть, погубля́ть.** — **мся**, *гл. стр.* и *възвр.* 1) Свръшамся, докращамся, кращамся, не остаямь вяче; **конча́ться.** *Хлѣбъ-тъ ны ся доврьши. И царска-та хазна ся доврьшиа. Научился попъ на варенъ бобъ, доврьшился бобъ, отучился попъ.* 2) Прѣмахвамся; **истребля́ться.**

Доврѣ́шяне, *с. ср.* отъ **доврѣ́шямь.** Доврьшване.

Доврѣ́ѭ, ишь, — **вилъ**, *гл. д. свр.* Да свръшѫ да врѣвѫ, да извръвѫ докрай; **договори́ть.**

Доври́ѫ, и́шь, — **рѣлъ**, *гл. свр.* отъ **дови́рамь**; **довари́ться.**

Довта́свамь и **довта́сувамь** (да **довта́самь**), *гл. ср.* в. **дофта́свамь.**

Довчера́, *нар.* До вчерашний день.

Довъ́камь, *гл. свр.* отъ **довъ́квамь.** 1) Да привъкамь, да въкнѫ; **призва́ть.** 2) Въкамь, доклѣ да мя чюѫть; **дозва́ться.** — **канъ**, *прич. стр.* Привъканъ, въкнѫтый; **при́званный.**

Довъ́квамь и **довъ́кувамь** (да **довъ́камь**), *гл. д.* 1) Въкамь, привъквамь нѣкого да дойде; **призыва́ть.** 2) Въкамь, доклѣ да мя чюѫть; **дозыва́ться.** *Не могѫ да тя довъкамь.* 3) Въкамь, канѫ още; **дозыва́ть.**

Довъ́кване и **довъ́куване**, *с. ср.* отъ **довъ́квамь.**

Довѣ́вамь, довѣ́йвамь и **довѣ́ювамь** (да **довѣ́ѭ**), *гл. д.* 1) Съ вѣяне докарвамь, доносямь, привѣвамь; **довѣва́ть.** *Кой вѣтъръ го е довѣалъ тука!* 2) Доврьшамь вѣяне-то, отвѣвамь; **довѣва́ть, довѣ́ивать.** *Да довѣемъ жито-то.* — **мся**, *гл. стр.* **довѣва́ться.**

Довѣ́ване, довѣ́йване и **довѣ́ювање**, *с. ср.* отъ **довѣ́вамь**; **довѣва́ніе, довѣ́иваніе.**

До́вѣка, *нар.* 1) Докрай свѣтъ, вѣчно; **вовѣкъ.** *Трайва до́вѣка.* 2) До смрьть; **по смерть, въ вѣкъ.** *Довѣка щѫ го помнѫ. Тумба лумба за два дни, лелс варе довѣка,* казвася за женене безъ грыжѫ за сѣтнинъ-тъ.

Довѣ́рѭ, и́шь,— **ри́лъ**, *гл. свр.* отъ **довѣ́ря́вамь**; **довѣ́рить, повѣ́рить.**

Довѣ́ря́вамь (да **довѣ́рѭ**), *гл. д.* Имамь вѣрѫ на нѣкого, вѣрвамь; **довѣря́ть.**—**мся**, *гл. свр. възвр.* Повѣрувамь, вѣрвамь; **вѣ́рить, повѣря́ться.** *Довѣрихся на твои-тъ думы.*

Довѣря́ване, *с. ср.* отъ **довѣря́вамь** и **довѣря́вамся**; **довѣре́ніе, довѣ́ріе.**

Довѣ́свамь и **довѣ́сувамь** (да **довѣ́сѫ**), *гл. д.* Добѣсвамь.

Довѣ́сване и **довѣ́суване**, *с. ср.* отъ **довѣ́свамь.** Добѣсване.

Довѣ́сѫ, ишь, — **силъ**, *гл. свр.* отъ **довѣ́свамь.** Да добѣсѫ. — **сенъ**, *прич. стр.* Добѣсенъ.

Довѣтрѣ́ѭ, ешь, — **рѣ́лъ**, *гл. ср. свр.* Да извѣтрѣѭ съвсѣмь.

Довѣ́ижъ, ешь, — вѣ́залъ и — вѣ́ялъ, *гл. свр.* отъ **довѣ́вамъ**; **довѣ́ять**. — **вѣ́янъ**, — **вѣ́тый** и — **вѣ́янъ**, *прич. стр.*; **довѣ́янный**.

Довя́жижъ, ешь, — **вя́залъ**, *гл. свр.* отъ **довя́звамъ**; **довяза́ть**. — **вя́занъ**, *прич. стр.*; **довя́занный**.

Довя́звамъ и довя́зувамъ (да **довя́жижъ**), *гл. д.* 1) Доврѣшамъ вязане-то, доврѣзвамъ; **довя́зывать**. 2) И останѫло-то вязвамъ. 3) Доплитамъ, свръшвамъ да вяжѫ; **довя́зывать**.

Довя́зване и довя́зуване, *с. ср.* отъ **довя́звамъ**; **довя́зываніе**.

Догавря́тнѫ, ешь, — **нѫлъ**, *гл. д. свр.* Да гавртнѫ съвсѣмъ, докрай.

Дога́дѫ (да ся), **нешь**, — **дился**, *гл. свр.* отъ **дога́ждамся**. Да ся сѣтѫ, да ся усѣтѫ; **догада́ться**.

Дога́дамъ, *гл. ср.* Приличамъ, доганямъ; **походи́ть**.

> Глава ми догадіа како Богдановѫ,
> Ржка ми догадіа како Њпкуловѫ,
> Нога ми догадіа како Секуловѫ. *Пѣс.*

Дога́ждамся (да ся **дога́дѫ**), *гл. об.* Сѣщамся, усѣщамся, усѣщамъ, договѣ́ждамся; **дога́дываться**.

Дога́ждане, *с. ср.* отъ **дога́ждамся**. Сѣщане, договѣ́ждане; **дога́дываніе**.

Дога́звамъ и дога́зувамъ (да **дога́зѫ**), 1) *гл. ср.* Съ газене, съ бродене достнамъ донѣкѫдѣ, до нѣчто. 2) *гл. д.* Доврѣшамъ газене-то, сгазвамъ докрай.

Дога́зване и дога́зуване, *с. ср.* отъ **дога́звамъ**.

Дога́зѫ, **нешь**, — **зилъ**, *гл. свр.* отъ **дога́звамъ**.

Догайтани́ѫ, **и́нешь**, — **ни́лъ**, *гл. д. свр.* Да свръшѫ гайтанѭване-то.

Доганджи́йскъ, **ска**, **ско**, *пр.* отъ **доганджи́ја**.

Доганджи́йчя, *ум. ср.* отъ **доганджи́ја**. Младъ, малъкъ доганджија.

***Доганджи́ја**, *с. м. Т.* Настойникъ на царскѣ-тѣ соколѣ за ловъ; **соко́льничій**.

Доганбо́самъ, *гл. д. свр.* Да довръшѫ ганосване-то, да докаланшѫ.

***Дога́нъ**, *с. м. Т.* Единъ видъ орелъ, който граба нилета-та на кокошкѣ-тѣ; нилякъ, соколъ, грѣкъиња, усорлица; **я́стребъ**.

Дога́нямъ, *гл. ср.* Докарвамъ, догадямъ, удрямъ, дрѣзвамъ, додрѣзвамъ, мязамъ, приличамъ малко нѣчто; **смахивать**. *Нѣс дога́ња на Стойка. Така дрѣха дога́ња да с негова. Не имъ дога́ња да сѫ богати*, не приличатъ, не ся види да сѫ богати.

Дога́нване, *с. ср.* отъ **дога́нямъ**.

Дога́рямъ (да **догорѭ**), *гл. ср.* Догорѣвамъ, изгарямъ докрай; **дога́ра́ть**.

Дога́рване, *с. ср.* отъ **дога́рямъ**; **дога́ра́ніе**.

Дога́снѫ, ешь, — **нѫлъ**, *гл. ср. свр.* Да изгаснѫ съвсѣмъ.

Догасѫ́, **и́шь**, — **си́лъ**, *гл. свр.* отъ **дога́сявамъ**. Да угасѫ, да изгасѫ всичко-то; **дотуши́ть**. — **се́нъ**, *прич. стр.*; **дотуше́нный**.

Дога́сявамъ (да **догасѫ́**), *гл. д.* Доврѣшамъ гасене-то, изгасявамъ; **дотуши́вать**. — **мся**, *гл. стр.*; **дотуши́ваться**.

Дога́сяване, *с. ср.* отъ **дога́сявамъ**; **дотуши́ваніе**.

Догва́цвамъ и догва́цувамъ (да **догва́чижъ**), *гл. д.* Доврѣшамъ гващане-то, сгващамъ докрай; **дожёвывать**. — **мся**, *гл. стр.*; **дожёвываться**.

Догва́цване и догва́цуване, *с. ср.* отъ **догва́цвамъ**; **дожёвываніе**.

Догва́чижъ, ешь, — **гва́цалъ**, *гл. свр.* отъ **догва́цвамъ**; **дожева́ть**. — **гва́цанъ**, *прич. стр.*; **дожёванный**.

Доглѫ́двамъ, доглѫ́дувамъ и доглѫ́ждамъ (да **доглѫ́дѫ**), *гл. д.* Доврѣшамъ гладене-то.

Доглѫ́дване, доглѫ́дуване и доглѫ́ждане, *с. ср.* отъ **доглѫ́двамъ, доглѫ́ждамъ**.

Доглѫ́дѫ, **нешь**, — **дилъ**, *гл. свр.* отъ **доглѫ́двамъ, доглѫ́ждамъ**. — **денъ**, *прич. стр.*

Доглѫ́ждамъ (да **доглѫ́дѫ**), *гл. д.* в. **доглѫ́двамъ**.

Доглѫ́ждане, *с. ср.* отъ **доглѫ́ждамъ**. Доглѫ́дване.

Доглечёсамъ, *гл. д. свр.* Да доврѣшѫ глечёсване-то.

Доглоло́дамъ, *гл. д. свр.* Да догложджѫ; **доглода́ть**. — **данъ**, *прич. стр.* Догложданъ; **доглоло́данный**.

Доглоло́ждвамъ и доглоло́ждувамъ (да **доглоло́ждѫ**), 1) *гл. д.* Доврѣшамъ глождене-то; **доглѫ́дывать**. *Догложда кости-ты.* 2) *гл. ср.* Начинамъ да глождѫ, да глочкамъ. *Догложда ми нѣчто.* — **мся**, *гл. стр.*; **доглѫ́дываться**.

Доглоло́ждване и доглоло́ждуване, *с. ср.* отъ **доглоло́ждвамъ**; **доглѫ́дываніе**.

Доглоло́ждѫ, ешь, — **ждалъ**, *гл. свр.* отъ **доглоло́ждвамъ**. Да доглодамъ, да доглозгамъ; **доглода́ть**. — **жданъ**, *прич. стр.* Доглоданъ, доглозганъ; **доглоло́данный**.

Доглоло́згамъ, *гл. д. свр.* Да доглодамъ, да догложджѫ, да оглозгамъ; **доглода́ть**. — **ганъ**, *прич. стр.* Догложданъ, доглоданъ; **доглоло́данный**.

Доглѣ́тамъ, *гл. свр.* отъ **доглѣ́твамъ**; **доглота́ть**.

Догля́твамь и догля́тувамь (да догля́тамь), *гл. д.* Свршѭамь глъташе-то, изглътвамь; **догла́тывать. — мся**, *гл. стр.*; **догла́тываться.**

Догля́тваніе и догля́туваніе, *с. ср.* отъ **догля́твамь**; **догла́тываніе.**

Догля́чиѫ, **и́шь**, — **чи́лъ**, *гл. ср. свр.* Да довршѭ да гльчѫ. *Остави го да си догля́чи.*

Догля́дамь, *гл. свр.* отъ **догля́двамь и догля́ждамь.**

Догля́двамь, догля́дувамь и догля́ждамь (да догля́дамь), *гл. д.* 1) Глядамь, изглядвамь, прѣглядвамь докрай; **пересма́тривать до конца́.** 2) Отглядвамь, изглядвамь, отхранвамь до извѣстнѫ врьсть; **вскармливать.** *Доглядахъ го до десять годины.* 3) Виждамь, съзирамь, съгляждамь.

Кинисалъ ми Святый Иоанъ
Да ми ходить въ рай Божий;
Догляда го неговъ татко,
Отдалеко той му въкать. *Пѣс.*

4) Съ прѣдл. *не: не доглядвамь, не догля́ждамь*, не довиждамь, не довидѫ.

Догля́дваніе, догля́дуваніе и догля́жданіе, *с. ср.* отъ **догля́двамь и догля́ждамь.**

Догни́вамь (да догни́ѫ), *гл. ср.* Изгнивамь съвсѣмь, докрай; **догнива́ть.**

Догни́ваніе, *с. ср.* отъ **догни́вамь**; **догнива́ніе.**

Догни́ѫ, **ешь**, — **гни́лъ**, *гл. свр.* отъ **догни́вамь**; **догни́ть.**

Догнуси́ (да ся), — **си́лося**, *г. свр.* отъ **догнусíавася.** Да ся догнѫси, да ся погнуси.

Догнусѣ́, — **сѣ́ло**, и **догнусѣ́** (да ся), — **сѣ́лося**, *гл. свр.* отъ **догнусѣ́ва и догнусѣ́вася.** Да догнѫсѣ́, да ся догнѫсѣ́, да ся догнуси.

Догнусѣ́ва (да догнусѣ́) и **догнусѣ́вася** (да ся догнусѣ́), *гл. безл.* Догнѫсѣ́ва, догнѫсѣ́вася, става гнусъ, дохожда гнусъ, погнусíавася; **чу́вствовать отвраще́ніе.** *Догнусѣ́ва мя да го глядамь;* **мнѣ стано́вится отврати́тельно смотрѣть на него.** *Догнусѣ́ ми ся да го слушамь;* **мнѣ ста́ло отврати́тельно слу́шать его.**

Догнусѣ́ваніе, *с. ср.* отъ **догнусѣ́ва и догнусѣ́вася.** Догнѫсѣ́ваніе, догнусíаваніе.

Догнусíаваніе, *с. ср.* отъ **догнусíавася.** Догнѫсíаваніе, догнусѣ́ваніе.

Догнусíавася (да ся догнуси́), *гл. безл.* Догнѫсíавася, догнусѣ́вася, погнусѣ́вася.

Догнѣвѣ́ва (да догнѣвѣ́), *гл. безл.* Дохожда ми гнѣвъ, надосвамся; **серди́ться, гнѣваться.** *Догнѣвѣ́ мя на него.*

Догнѣвѣ́, — **вѣ́ло**, *гл. свр.* отъ **догнѣвѣ́ва.**

Догнѫсѣ́ва . . . . . в. **догнусѣ́ва** . . . .

Догова́рямь (да говорѭ), *гл. д.* 1) Изговарямь, доказвамь докрай онова что съмь наченѫлъ да говорѫ; **договáривать.** *Остави мя да си договорѫ думѫ-тѫ.* 2) Говарямь, назарявамь, приставямь; **договáривать, нанима́ть, приставля́ть.** *Договорихъ слугѫ.* — **мся**, *гл. вз.* 1) Говарямся, правѫ сговоръ, договоръ, давамъ си думѫ съ нѣкого за нѣчто; **договáриваться, усло́вливаться.** 2) Съвѣтувамся; **совѣща́ться.** *Договарямыся за единѫ работѫ.*

Договáрянье, *с. ср.* отъ **договáрямь и договáрямся.**

Договóръ, *с. м.* Сговоръ за нѣчто; **договóръ, усло́віе, контра́ктъ.**

Договóрѭ, **ишь**, — **рилъ**, *гл. свр.* отъ **договáрямь.** 1) Да докажѫ; **договори́ть, доказа́ть.** 2) Да сговорѫ, да назарѫ, да приставѫ; **договори́ть, наня́ть, приста́вить.** — **ренъ**, *прич. стр.* 1) Доказанъ. 2) Сговоренъ, назаренъ, приставенъ.

Договѣ́вамь (да договѣ́ѫ), *гл. ср.* Говѣвамь докрай; **дога́вливать.** *Още недѣлѫ да договѣ́мь до Велидень.*

Договѣ́ваніе, *с. ср.* отъ **договѣ́вамь**; **дога́вливаніе.**

Договѣ́дѫ (да ся), **ишь**, — **дился**, *гл. свр.* отъ **договѣ́ждамся.** Да ся догадѫ, да ся усѣтѫ; **догада́ться, смекну́ть.**

Договѣ́ждамся (да ся договѣ́дѫ), *гл. об.* Догаждамся, сѣщамся, досѣщамся, дохожда ми на умъ; **дога́дываться, смека́ть.** *Азъ ся договѣ́ждамь какво иска той да кажѳ. Не могѫ да ся договѣ́дѫ каква е таѭ работа.*

Договѣ́жданье, *с. ср.* отъ **договѣ́ждамся.** Догажданье, сѣщанье; **дога́дываніе.**

Договѣ́свамь (да договѣ́сѭ), *гл. д.* Съ думѫ подсѣщамь, правѫ да ся разбере, что ми ся иска; **намека́ть.**

Договѣ́сваніе, *с. ср.* отъ **договѣ́свамь.**

Договѣ́сѭ, **ешь**, — **нѫлъ**, *гл. свр.* отъ **договѣ́свамь**; **намекну́ть.**

Договѣ́ѫ, **ешь**, — **вѣ́лъ**, *гл. свр.* отъ **договѣ́вамь**; **договѣ́ть.**

Дого́динь и Догоди́нѫ, *нар.* Прѣзъ годинѫ-тѫ, что иде слѣдъ тѫхъ, въ коѭто смы; слѣдующій годъ. *Тѫзъ годинѫ булка, догодинѫ съ люлкѫ.* — *И догодинѫ съ здравѳ!* благословиа на праздникъ, на имянъ день, когато ся жаде прьвъ пѫть прѣзъ годинѫ-тѫ отъ нѣкаквѫ рожбѫ и въ разны другы случая.

Догоди́ѫ, **и́шь**, — **ди́лъ**, *гл. свр.* отъ **догоди́вамь.** — **денъ**, *прич. стр.*

Догоди́ѫ (да ся), **ишь**, — **ди́лся**, и **догоди́-**

тися, *гл. об. свр.* Да ся случѫ, да ся угодѫ, да излѣзѫ.

Дове-щемъı двѣ младъı ятръвъı,
И двѣ-тъı щѫть си кучкъı догодити,
Веднѫгъ щѫть пъı, брайно, раздѣлити. *Пѣс.*

Догодя́вамь (да догодѫ́), *гл. д.* Напра́вямь, нагодя́вамь, пригодя́вамь, уйдурдисвамь.

Твоя душа грѣховита,
Че си чюждо работила,
Ексикъ окѫ догодила. *Пѣс.*

Догодя́ване, *с. ср.* отъ **догодя́вамь**.

Дого́нвамь и дого́нувамь (да дого́нѭ), *гл. д.* 1) Достигамъ чтото гоньк, настигамъ, пристигамъ, втасвамъ; **догоня́ть, достига́ть.** 2) Съ гонене докарвамь, доньждамь доньк-ждѣ, дотѣрвамь. — **мся**, *гл. стр.*

Дого́нване и дого́нуване, *с. ср.* отъ **дого́нвамь**; **дого́нка, дого́нъ, дого́ня.**

Дого́ньк, ньш, — нилъ, *гл. свр.* отъ **дого́нвамь.** 1) Да достигньк, да настигньк; **догна́ть, дости́чь.** 2) Да докарамь, да доньждѫ. — **нены́й**, *прич. стр.* Достигньктъıй, настигньктъıй; **до́гнанный.**

Дого́рѣ, *нар.* До връха, до най-въ́соко-то, до горни́й край; **до́верху, до верши́ны.** *Отдолу догорѣ;* **сни́зу до́верху.** *Изкачихмъı се на планинѫ-тѫ дору догорѣ;* **мы взошли́ на́ гору до са́мой верши́ны.**

Догорѣ́вамь (да догорѭ́), *гл. ср.* Догарямь.

Догорѣ́ване, *с. ср.* отъ **догорѣ́вамь.** Догарѭне; **догара́ние.**

Догорѭ́, ри́ш, — рѣ́лъ, *гл. свр.* отъ **дога́рямь и догорѣ́вамь**; **догорѣ́ть.**

Догорѭ́, ри́ш, — ри́лъ, *гл. свр.* отъ **догоря́вамь**; **дожѣ́чь.** — **ре́нъıй**, *прич. стр.*; **дожжённый.**

Догорящѫ́, ри́ш, — щя́лъ, *гл. свр.* отъ **догорящя́вамь.**

Догорящя́вамь (да догорящѫ́), *гл. ср.* Правьк да ся сѣ́ти горящо, докарвамь горящо.

Догоря́вамь (да догорѭ́), *гл. д.* Изгоряваме останѫло-то докрай; **дожига́ть.** *Догорихмъı си свѣщи-тъı, дрьва-та.* — **мся**, *гл. стр.*; **дожига́ться.**

Догоря́ване, *с. ср.* отъ **догоря́вамь**; **дожига́ние.**

Догостѫ́, ри́ш, — ти́лъ, *гл. свр.* отъ **догости́вамь**; **догости́ть.**

Догостѫ́, ри́ш, — ти́лъ, *гл. свр.* отъ **дого-щя́вамь и догости́вамь.** — **те́нъıй**, *прич. стр.*

Догости́вамь (да догостѫ́), *гл. ср.* Гостѫ, сѣдѫ на гостие, гостувамь до едно врѣмя; **дога́щивать.**

Догости́ване, *с. ср.* отъ **догости́вамь**; **дога́щиваніе.**

Дого́твѭ, ишь, — ихъ, *гл. свр.* отъ **дого́твямь. — венъıй**, *прич. стр.*

Дого́твямь (да дого́твѭ), *гл. д.* 1) Довръшамь готвене-то. 2) Въ́зъ готвено-то готвѫ още.

Дого́твяне, *с. ср.* отъ **дого́твямь.**

Догощя́вамь (да догостѫ́), *гл. д.* 1) Гощавамь колкото трѣбва, докрай. 2) И останѫлъı-тъı, които трѣбваше да гостѫ, та не сѣмъ гостилъ, гощавамь. — **мся**, *гл. възвр.* Казвася за ястие, приготвено за гостие, кога си свръши.

Гостилъ гъı бѣ, поилъ гъı бѣ
Мало много, три недѣли;
Гостба му ся догостила,
Вино му ся дослужило. *Пѣс.*

Догощя́ване, *с. ср.* отъ **догощя́вамь.**

Дограбвамь, *гл. мн-кр.* отъ **дограбямь.**

Дограбѭ́, ри́ш, — би́лъ, *гл. свр.* отъ **дограбямь**; **схвати́ть.**

Дограбямь (дограбвамь, да дограбѭ́), *гл. д.* Докачямь, доловявамь, грабвамь; **схва́тывать.**

Дограждѫ́, ри́ш, — ди́лъ, *гл. свр.* отъ **дограждамь и дограждя́вамь.** 1) Да изградѫ, да загра́дѫ докрай; **догороди́ть, достро́ить.** 2) Да приградѫ още; **пристро́ить, придѣлать.** — **де́нъıй**, *прич. стр.* Изгра́денъıй, загра́денъıй докрай; **дого́роженный.**

Дограждамь и дограждя́вамь (да дограждѫ́), *гл. д.* 1) Довръшамь градене-то, заграждамь, изграждамь докрай; **дограждивать, достро́ивать.** *Доградихъ градинѫ-тѫ;* **дого́роди́лъ садъ.** *Доградихъ кѫщѫ-тѫ;* **достро́илъ домъ.** 2) До едно сградѫ изграждамь и другѫ, приграждамь още нѣ́что; **пристро́ивать, придѣлывать.** — **мся**, *гл. стр.*

Дограждане и дограждя́ване, *с. ср.* отъ **дограждамь и дограждя́вамь.**

Дограмаджи́йка, *с. ж.* 1) Жена на дограмаджи́ѫ; **столари́ха, столяри́ха.** 2) Дъска за дограмаджийскѫ работѫ.

Дограмаджи́йница, *с. ж.* Дюкянъ, дѣто работятъ дограмаджии; **столя́рня, столя́рня.**

Дограмаджи́йскъı, **ска, ско**, *пр.* отъ **дограмаджи́я**; **столя́рскій, столя́рскій, столя́рный, столя́рный.** *Дограмаджийска работа;* **столя́рная рабо́та.**

Дограмаджи́йчя, *ум. ср.* Малькъ, младъ дограмаджи́я, дограмаджийскъı ученикъ.

***Дограмаджилѫ́къ**, *с. м. Т.* Дограмаджийскъı помощникъ, запанатъ. *Работѫ дограмаджилѫкъ;* **столя́рничать.**

***Дограмаджи́я**, *с. м. Т.* Който работи дръвнѫ нѣ́что по-тънкѫ работѫ; **столя́рь, столя́ръ.**

Догребѫ́, ёбеш, — бохъ, — блъ, *гл. свр.* отъ **догребя́вамь и догря́бамь**; **догрести́.**

Догребáвамь и
Догрúбамь (да догребѫ́), *гл. д.* 1) Доврѣшамь гребеще-то; огрибамь докрай; **догребáть.** 2) Огрибамь, гребѫ́ донѣйдѣ, до едно мѣсто. — **мся**, *гл. стр.*

Догрúбание, *с. ср.* отъ **догрúбамь.**

Догрози́, — **зúло**, *гл свр.* отъ **догрозúва.**

Догрозѣ́ва и **догрозúва** (да догрозѣ́ и да догрози́), *гл. безл.* Догрозѣва ми, става ми, вижда ми ся грозно, неприлично. *Догрозѣва ми да го глядамь.*

Догрозѣ́, — **зѣ́ло**, *гл. свр.* отъ **догрозѣ́ва.**

Догрýхамь, *гл. свр.* отъ **догрýхвамь.** — **хапъ**, *прич. стр.*

Догрýхвамь и **догрýхувамь** (да догрýхамь), *гл. д.* Доврьшамь груханье-то. *Останѫ още малко да догрухамы кукуруза.* — **мся**, *гл. стр.*

Догрýхване и **догрýхуване**, *с. ср.* отъ **догрýхвамь.**

Догрѣ́изамь и **догрѣ́изувамь**, в. **догрѣ́извамь.**

Догрѣ́изѫ́, е́шь, — **зохъ**, — **злъ**, *гл. свр.* отъ **догрѣ́извамь** и **догрѣ́изамь**; **догрúзть.** — **зе́нъ**, *прич. стр.;* **догрúзенный.**

Догрѣ́изамь, **догрѣ́изувамь** и **догрѣ́извамь** (да догрѣ́изѫ́), *гл. д.* 1) Загрызено огрызамь докрай; **догрызáть.** 2) Изгрызамь всичко-то; **догрызáть.** — **мся**, *гл. стр.;* **догрызáться.**

Догрѣ́изване, *с. ср.* отъ **догрѣ́изамь**; **догрызáне.**

Догрѣ́вамь (да догрѣ́ѭ), *гл. д.* 1) Нагрѣвамь колкото трѣбва; **догрѣвáть.** 2) Изгрѣвамь, огрѣвамь.

Загрѣяла една нясна звѣзда,
Грѣемь грѣе, на портъ догрѣва. *Пѣс.*

— **мся**, *гл. стр.;* **догрѣвáться.**

Догрѣ́ване, *с. ср.* отъ **догрѣ́вамь**; **догрѣвáне.**

Догрѣшúва (да догрѣшúе), *гл безл.* Догрѣшава мя, показва ми ся да е грѣхъ, усѣщамь грѣхотѫ, става ми грѣшно. *Догрѣшка мя да го изпядѫ.*

Догрѣшúе, — **шúло**, *гл. свр.* отъ **догрѣшúва.**

Догрѣ́ѭ, **ешь**, — **грѣ́лъ**, *гл. свр.* отъ **догрѣ́вамь**; **догрѣ́ть.**

Догýбвамь и **догýбувамь** (да догýбѭ), *гл. д.* Възъ загубено-то изгубвамь още.

Догýбѭ, **ишь**, — **билъ**, *гл. свр.* отъ **догýбвамь**; **догубúть.**

Догýличя, *с. ср.* Птица *Fringilla carduelis*, кадѣнка, калинчица; **щегóлъ.**

Догýшвамся (да ся догýшѫ), *гл. об.* Сгушвамся до нѣчто, пригушвамся.

Догýшѫ (да ся), **ишь**, — **шúлся**, *гл. свр.* отъ **догýшвамся.** Да ся пригушѫ.

Догѣ́вамь и **догѣ́ивамь** (да догѣ́ѭ), *гл. д.* Прѣгъвамь до . . .

Догѣ́ване и **догѣ́иване**, *с. ср.* отъ **догѣ́вамь** и **догѣ́ивамь.**

Догѣ́ѭ, **ешь**, — **налъ**, *гл. свр.* отъ **догѣ́вамь** и **догѣ́ивамь.**

Дóда, *с. ж.* 1) Дада, деда, кака, по́-стара сестра. 2) Така казва по́-млада ятръва на по́-старѫ, кака.

Додáвамь (да додáмь), *гл. д.* 1) Възъ даденo-то давамь още, прибавямь, притурямь; **добавля́ть, прибавля́ть.** 2) Давамь още да стане колкото трѣбва, напълнямь; **додава́ть, намѣща́ть.** 3) Давамь, подавамь, вржчавамь; **подава́ть.**

Додай ми златно пожленце,
Да рѣжѫ глатнѫ каблъкѫ. *Пѣс.*

4) Надавамь, наставямь, приставямь; **наста́вливать, наставля́ть.** *Вже-то не стига, додай го.*

Додáване, *с, ср.* отъ **додáвамь.**

Додáмь, **додадéшь**, **додáдохъ**, **додáлъ**, *гл. свр.* отъ **додáвамь.** 1) Да прибавѫ, да притурѫ; **добáвить, прибáвить.** 2) Да дамь още, да напълнѫ; **додáть.** 3) Да надамь, да наставѫ, да приставѫ; **наста́вить.**—**дадéнъ**, *прич. стр.* 1) Прибавенъ, притуренъ; **добáвленный, прибáвленный.** 2) Даденъ за да стане колкото трѣбва; **дóданный.** 3) Нададенъ, наставенъ, приставенъ; **наста́вленный.**

Додвáжь, *нар.* До два пѫти.

Додéржѫ, **ешь**, — **дрáлъ**, *гл. свр.* отъ **додúрамь.** Да докѫсамь; **додрáть. Додрáнъ**, *прич. стр.* Докѫсанъ.

Додúрамь (да додéржѫ), *гл. д.* 1) Задрало-то ся съдирамь, раздирамь докрай; **додúрать.** 2) Издирамь, съдирамь, покѫсвамь всичкото докрай. *Додрахъ си наустницѫ-тѫ.* 3) За дрѣхъ, за обуща: износвамь гы, докѫсвамь гы; **додúрать, дона́шивать.** — **мся**, *гл. стр.*

Додúране, *с. ср.* отъ **додúрамь.** Додиръ.

Дóдиръ, *с. м.* Додиране, казва се за платъ за дрѣхъ, за обуща: *нѣма додиръ* и *нѣма додира*, трае много; **износъ.** *Тоя платъ нѣма додира;* ѳта матéрія не имѣетъ износу.

Дóдка, *ум. ж.* отъ **дóда.** Какъчка.—*Щѫть го хванѫть додкы-ты*, ще ся разсърди, ще ся надоса.

Додлѣбамь, *гл. свр.* отъ **додлѣ́бвамь**; **додолбúть.** — **банъ**, *прич. стр.*

Додлѣ́бвамь и **додлѣ́бувамь** (да додлъбáмь), *гл. д.* 1) Задлъбано-то да издлъбамь още колкото трѣбва; **додáлбливать.** 2) Издлъбвамь още да достигне до едно мѣсто. — **мся**, *гл. стр.;* **додáлбливаться.**

Додлѣ́ване и додлѣ́буване, *с. ср.* отъ **додлѣ́вамъ; додлѣ́бливане.**

Додне́съ, *нар.* 1) До днешний день; **до сего́ дня.** *Откакъ е лѣгнѫлъ боленъ додне́съ има десять дни.* 2) Донѣнѣ, досега, до това врѣмя; **подне́съ, донѣнѣ, по сіе́ вре́мя, досе́лѣ.** *Додне́съ не ся е сторило таково нѣчто.*

Додоне́чера, *нар.* До тоя вечеръ. *Потрай додовечера*; **потерпи до ве́чера.**

До́долa, *с. ж.* Дидюлъ, дидюла, додулъ, дюдюлъ, дъждовникъ, пеперуда, пеперуга. Когато е суша, за да направять да вали дъждъ, момъ накъчвать единѫ момѫ съ трѣвы и цвѣтя отъ главѫ-тѫ до крака-та, та ѭ водять изъ дворъ въ дворъ и пѣѭть пѣсьни съ припѣвъ *додоле* на всякой стихъ, а тя играе и на игрѫ-тѫ отгорѣ ѭ обливать съ водѫ; това е додола. *Мокръ като додолѫ.*

Додола́ркы и

До́долици, *с. ж. мн.* Момы, что ходять на додолѫ, та пѣѭть пѣсни за да вали дъждъ.

Додоя́ѫ, я́шь, — **дойлъ,** *гл. свр.* отъ **додоя́вамъ; додойть.**

Додоя́вамъ (да додоя́ѫ), *гл. д* 1) Издоявамъ докрай; **дода́ивать.** 2) Подаямъ колкото трѣбва. — **мся,** *гл. стр.;* **дода́иваться.**

Додоя́ване, *с. ср.* отъ **додоя́вамъ; дода́иване.**

Додража́вамъ (да додража́ѫ), *гл. ср.* Ставамъ драгъ, вдражавамся, поревнувамся.

Додража́ѫ, е́шь, — **жа́лъ,** *гл. свр.* отъ **додража́вамъ; полюби́ться.** *Додражала му книга-та, та иска да иде да се учи.*

Додрьжа́ѫ, я́шь, — **жа́лъ,** *гл. свр.* отъ **додрѣ́жамъ; додержа́ть, сдержа́ть.**

Додрѣ́жамъ (да додрьжа́ѫ), *гл. д.* 1) Дрьжѫ до едно врѣмя; **додержа́вать.** *Додрьжахъ ратая до Димитровъ-день.* 2) Удрьжамъ; **сдержа́вать.** *Додрьжа си думѫ-тѫ,* устоя си на думѫ-тѫ; **сдержа́лъ своё сло́во.**

Додрѣ́звамъ, *гл. ср.* Дрьзвамъ, доганямъ, докарвамъ, приличамъ пѣколко; **смахивать.** *Той додрьзва на бащѫ си;* **онъ смахи́ваетъ на отца́.**

Додрѣ́мвася (да ся додрѣ́ме), *гл. безл.* Дохожда дрѣмка, доспивася. *Додрѣма ми ся, та щѫ идѫ да си лѣгнѫ.*

Додрѣ́ме (да ся), — **малоея,** *гл. свр.* отъ **додрѣ́мвася.**

Доду́лъ, *с. м.* в. **до́долa.**

Доду́мамъ, *гл. свр.* отъ **доду́мвамъ.** Да договорѭ, да докажѫ; **договори́ть, доказа́ть.**

Доду́мвамъ и доду́мувамъ (да доду́мамъ), *гл. д.* Свршамъ думѫ-тѫ си, договарямъ, доказвамъ; **договаря́вать, доказа́ывать.** — **мся,** *гл. вз.* Удумвамся, надумвамся, сговарямся; **уговаря́ватьса.**

Додумалъся двѣ майкы,
Насадилъ имъ два бора. *Пѣс.*

Доду́мване и доду́муване, *с. ср.* отъ **доду́мвамъ; договаря́ване, доказа́ываніе.**

Доду́мнѣй, — **мьнъ** и — **менъ, мна, мно,** *пр.* 1) Сговорнѣй, задружнѣй; **дружный.** *Додумни калугери и у срѣдѫ мясо гаджть.* 2) Който ся догажда, досѣща; досѣтливый; **дога́дливый, смѣтливый.**

Доду́мъ, *с. м.* отъ **доду́мвамся.** Кога ся нѣкои додумать да направять нѣчто, сговоръ; **уговоръ.**

Събрахѫ ми ся дружина,
Та ся додумъ додумахѫ,
Кой дѣка ще да зимуе,
Да зимуе, да лѣтуе. *Пѣс.*

Доду́шамъ и доду́шювамъ (да доду́шѫ), *гл. д.* Свршамъ душене-то, удушвамъ съвсѣмъ.

Доду́шѫ, ишь, — **шилъ,** *гл. свр.* отъ **доду́шамъ.**

Додѣ́вкамъ и додѣ́вкувамъ (да додѣ́вчѫ), *гл. д.* Задъвкано-то сдъвкамъ съвсѣмъ, догвацвамъ; **дожёвывать.** — **мся,** *гл. стр.* Догвацвамся; **дожёвываться.**

Додѣ́вкване и додѣ́вкуване, *с. ср.* отъ **додѣ́вкамъ.** Догвацване; **дожёвываніе.**

Додѣ́вчѫ, ешь, — **вкалъ,** *гл. свр.* отъ **додѣ́вкамъ.** Да догвачѫ; **дожева́ть.** — **вканый,** *прич. стр.* Догвацанъй; **дожёванный.**

Додѣ́, *нар.* Додѣка: 1) До кое мѣсто, докѫдѣ, дордѣ; **доку́да, до како́го мѣста.** *Додѣ ходихте?* 2) Доклѣ, докато, дордѣ; **пока́, пока́мѣстъ, поку́да, поку́дова, доко́лѣ.** *Додѣ не видѫ, не вѣрвамъ.*

Додѣ́вамъ (да додѣ́ѫ), *гл. ср.* 1) Прѣчѫ, брькамъ нѣкому на работѫ-тѫ, пьнѫ го, смитамъ; **мѣша́ть, препя́тствовать.** *Рано става да додѣва.* 2) Досаждамъ; **надоѣда́ть.** *Махнися, доста ми си додѣвалъ.*

Прости мене, моя мила мале,
Много съмъ ти, мамо, досадила,
Досадила, много додѣяла,
Доря ми си даръ направила. *Пѣс.*

Додѣ́ва, *гл. безл.* Съ прѣдлогъ не: *не додѣва,* не брька, не смита. — **Додѣ́ва ся,** *гл. безл.* Дотягва, домѫчнѣва, омрьзва, досадѣвася; **надоѣда́ть.** *Додѣкало ми ся с да слушамъ такывы работы.*

Додѣ́ване, *с. ср.* отъ **додѣ́вамъ.** Додѣвъ: 1) Брькане, прѣчене, пьнене; **препя́тствованіе.** 2) Досаждане; **надоѣда́ніе.**

Дóдѣвъ, *с. м.* Додѣване.
Додѣ́ка, *нар.* Додѣ.
Додѣ́като, *нар.* Додѣто.
Додѣ́лямь, *гл. свр.* отъ **додѣ́лвамь**. — **ла́нъ**, *прич. стр.*
Додѣ́лвамь и **додѣ́лувамь** (да **додѣ́лямь**), *гл. д.* Задѣлано-то издѣлвамь докрай.
Додѣ́лване и **додѣ́луване**, *с. ср.* отъ **додѣ́лвамь**.
Додѣли́ѫ, **и́шь**, — **ли́лъ**, *гл. свр.* отъ **додѣли́вамь**. — **ле́нъ**, *прич. стр.*
Додѣли́вамь и **додѣ́лямь** (да **додѣли́ѫ**), *гл. д.* Довършамь дѣлене-то, раздѣлямь докрай. *Да додѣлимъ бащиный си имотъ.*
Додѣли́ване и **додѣ́ляне**, *с. ср.* отъ **додѣли́вамь** и **додѣ́лямь**.
Додѣ́то, *нар.* Додѣкато: 1) До което мѣсто, до онова мѣсто дѣто, дотамъ дѣто, докѫдѣто; **до того́ мѣста** гдѣ. *Оттукъ додѣто с кладенецъ-тъ;* **отсю́да до того́ мѣста, гдѣ коло́децъ**. *Ходихмы додѣто завива пѫть-тъ камъ горѫ-тѫ;* **мы ходи́ли до того́ мѣста, гдѣ доро́га повора́чиваетъ къ лѣсу**. *Да карамы, па додѣкато стигнемъ.* 2) Докогато, доклѣ, докатъ; **пока́, до тѣхъ поръ, пока́**. *Додѣто бѫдѫ живъ;* **пока́ живъ бу́ду**. *Стой тука додѣто тя повыкамь;* **стой здѣсь, пока́ я позову́ тебя́**.
Додѣ́ѭ, **ешь**, — **дѣ́ялъ**, *гл. свр.* отъ **додѣ́вамь**.
Додѣ́ване, *с. ср.* Додѣване.
До́дѫ, **ешь**, **дошéлъ**, *гл. свр.* вм. **до́йдѫ**.
До́ё, *им. соб.* мѫжско. *Женскый Дое,* женчё, женкарь.
Доéне, *с. ср.* отъ **доѭ́**. Мльзене; доéніе.
Доéнъ, *прич.* в. **доѭ́**.
Доéцъ, **дойцú**, *с. м.* Пѫкъ-тъ на бозкъ на кравѫ, на овцѫ и пр., гръбница; **сосóкъ, сосéцъ**.
До́живѣ, *нар.* До живот, доклѣ бѫдѫ живъ; **по жизнь**. *Доживѣ щѫ го помнѭ.*
Доживѣ́вамь (да **доживѣ́ѭ**), *гл. ср.* 1) Достигамь до извѣстнѫ врьсть; **доживáть**. *Доживѣ до старость;* **до́жилъ до ста́рости**. 2) Дочаквамь живъ, оживѣвамь; **доживáть**. *Доживѣхъ да видѫ унукы. Доживѣхмы до честиты дни.*
Доживѣ́ване, *с. ср.* отъ **доживѣ́вамь**.
Доживѣ́ѭ, **ешь**, — **вѣ́лъ**, *гл. свр.* отъ **доживѣ́вамь**; **дожи́ть**.
Дожѣ́нвамь и **дожѣ́нувамь** (да **дожѣ́нѫ**), *гл. д.* 1) Наченѫто-то да ся жъне ожънвамь докрай; **дожинáть**. 2) Останѫло-то жънѫ да ся свръши; **дожинáть**. — **мся**, *гл. стр.*; **дожинáться**.
Дожѣ́нване и **дожѣ́нуване**, *с. ср.* отъ **дожѣ́нвамь**; **дожинáніе, дожи́нъ**.
Дожѣ́нѫ, **ешь**, — **налъ**, *гл. свр.* отъ **дожѣ́нвамь**; **дожáть**. — **натъ**, *прич. стр.*; **дожáтый**.
Дожиалѣ́ва (да **дожиалѣ́е**), *гл. безл.* Става ми жално, нажалѣва ми ся, добалѣва ми, домилѣва ми, затѫжѭамся.
Дожиалѣ́е, — **лѣ́ло**, *гл. свр.* отъ **дожиалѣ́ва**. Да ми ся нажали, да ми домилѣе, да ми добалѣе; **встоскýться**. *Дожалѣ ми за дѣца-та.*
Дозволéние, *с. ср.* Воля, изинъ; **дозволéніе, позволéніе**.
Дозволи́ѫ, **и́шь**, — **ли́лъ**, *гл. свр* отъ **дозволя́вамь**; **дозво́лить, позво́лить**. — **ле́нъ**, *прич. стр.*; **дозво́ленный, позво́ленный**.
Дозволя́вамь (да **дозволи́ѫ**), *гл. д.* Давамь волѫ, изинъ, пущамь, оставямь нѣкого да врьши нѣчто; **дозволя́ть, позволя́ть**.
Дозволя́ване, *с. ср.* отъ **дозволя́вамь**.
Дозéмамь (да **дозéмѫ**), *гл. д.* в **дозúмамь**.
Дозéмѫ, **ешь**, **дозéлъ**, *гл. свр.* отъ **дозúмамь** и **дозéмамь**. Да приземѫ. — **зéменъ** и — **зя́тый**, *прич. стр.* Приземенъ, призятый.
Дозúмамь и **дозéмамь** (да **дозéмѫ**), *гл. д.* Зимамь още, призимамь.
Дозúмане, *с. ср.* отъ **дозúмамь**. Призимане.
Дозиму́вамь, *гл. ср. свр.* Да искарамь зимѫ-тѫ.
Дозúрамь (да **дозрúѭ**), *гл. д.* Съглядвамь нѣчто отдалечь; **замѣча́ть**.
Дозúране, *с. ср.* отъ **дозúрамь**.
Дознáвамь (да **дознáѭ**), *гл. д.* Научвамь, научвамся нѣчто, зачювамь; **заслúшать, узнава́ть**.
Дознáване, *с. ср.* отъ **дознáвамь**.
Дознáѭ, **ешь**, — **нáялъ**, *гл. свр.* отъ **дознáвамь**. Да научѫ, да зачюѫ нѣчто; **узна́ть**.
Дозóбамь, *гл. свр.* отъ **дозóбвамь**. — **банъ**, *прич. стр.*
Дозóбвамь и **дозóбувамь** (да **дозóбамь**), *гл. д.* Иззобвамь всичко-то докрай.

Дрьва-та си догорили,
Водѫ-тѫ си ѭ допили,
Гроздје-то си дозобали. *Пѣс.*

Дозóбнася (да ся **дозóба** и да ся **дозóби**), *гл. безл.* Доядвася, приискася зобъ. *Кото ся зобъ дозобило.*
Дозовáвамь (да **дозовѫ́**), *гл. д.* в. **дозъвáвамь**.
Дозрѣ́вамь (да **дозрѣ́ѭ**), *гл. ср.* Узрѣвамь добрѣ, колкото трѣбва; **дозрѣва́ть, поспѣва́ть**.
Дозрѣ́ване, *с. ср.* отъ **дозрѣ́вамь**; **дозрѣва́ніе**.
Дозрѣ́ѭ, **ешь**, — **зрѣ́лъ**, *гл. свр.* отъ **дозрѣ́вамь**; **дозрѣ́ть, поспѣ́ть**.

Дозрѣ́ж, и́шь, — зрѣ́лъ, *гл. свр.* отъ **дози́рам**; **замѣ́тя**.

Дозъна́вам (да дозъвж), *гл. д.* Дозовавам, викам нѣкого докѣ да ми чуе; **дозына́ться**.

Дозъва́ване, *с. ср.* отъ **дозъва́вам**.

Дозъвѫ́, е́шь, — на́лъ, *гл. свр.* отъ **дозъва́вам**. Да дозовж; **дозна́ться**.— **ва́нъ**, *прич. стр.*

Дограва́м (да дограѭ), *гл. д.* Свршвам игрж-тж; **дойгрывать**. *Да си дограмъ игрж-тж.*

Дограва́не, *с. ср.* отъ **дограва́м**; **дойгрываніе**.

Дограѭ, е́шь, — ра́лъ, *гл. свр.* отъ **дограва́м**; **дограть**. — **ра́нъ**, *прич. стр.*; **дойгранный**.

Дойдам (да доя́м), *гл. д.* в. **доя́дам**.

Дойдане, *с. ср.* отъ **дойдам**. Доядане.

До́йденъ, ѫ, на, но, *прич.* Дошлъ.

До́йдж, е́шь, дойдо́хъ, дошьлъ, *гл. свр.* като отъ **дохо́ждам**. 1) Прѣносямся или съ ходене достигам на онова мѣсто, за дѣто ся говори; **придти**, **прiѣ́хать**. *Щж дойдж у васъ*; **приду́**, **прiѣ́ду къ вамъ**, **бу́ду у васъ**. *Дойди тука*, ела тука; **поди́ сюда́**. 2) Да настанж, да настжпнж; **приходи́ть**, **наставáть**, **наступа́ть**. *Дойде пролѣ́тъ*; **весна́ пришла́**. 3) Да пристигнж; **придти́**, **достига́ть**, **доходи́ть**. *Дойде извѣ́стие*; **пришла́ вѣсть**. 4) Приждам, придохождам, притичам. *Дойдохж воды-тъ*. 5) Падамся, ставам, идж, струвам, лѣгам; **сто́ить**, **обходи́ться**. *Ока-та ми дойде въз пять грошя*. — **Да до́йде**, *безл.* Да стане; **сдѣ́латься**, **стать**. *Отъ тоя цѣ́ръ ми дойде добрѣ́*; **отъ э́того лѣка́рства мнѣ ста́ло** (**сдѣ́лалось**) **хорошо́**. — *Дойде му година-та*, случися, докарася.— *Дошлъ му умъ-тъ*, станжлъ уменъ, поумнѣлъ; **доумѣ́ть**. *Дойде му умъ-тъ, нъ късно*; **взя́лся за умъ, да по́здно**. — *Дойде ми на умъ*: *а)* Смыслихъ; **вспо́мнить**. *Дойде ми на умъ, че вы сьмь длъженъ*; **я вспо́мнилъ, что я вамъ до́лженъ**. *б)* Скымнж ми, текнж ми, румнж ми; **придти́ въ го́лову**, **вздуматься**, **вспада́ть на умъ**, **придти́ на мысль**. *Дойде ми на умъ да направж нѣчто*.— *Дойде дума за нѣчто*, отворися разговоръ, станж дума. — *Дойдохмы на разговоръ за нѣчто*, като си говорiахмы, дойде дума за него. — *Дойде ми до уста-та*, дойде ми да рекж. — *Казва что му дойде до уста-та*, что заврьне. — *Дойде ми на главж-тж*, случи ми ся; **случи́ться**.— *Дойде ми до главж-тж*, постигнж мя. — *Дошло му рядъ*, докаралося, случилося.— *Да дойде и вамъ*, отговоръ на честитiаване радость, да въ ся врьне. — *Както дойде*, както ся улучи, на́мѣ́ркы, приблизително. — *Както дошлъ, тъй и отишьлъ*; съ чемъ пришёлъ, съ тѣмь и пошёлъ (ушёлъ). *Отдѣто дошло, тамъ си и отишло. Дошло врѣмя, ще ся носи.*

Доизбе́рж, ешь, — бра́лъ, *гл. свр.* отъ **доизби́рам**. — **бра́нъ**, *прич. стр.*

Доизби́рам (да доизбе́рж), *гл. д.* Свршвам избиране-то.

Доизброя́, и́шь, — и́лъ, *гл. д. свр.* Да доврьшж изброяване-то. *Бегликчии-ти не сж доизброили овця-ты.* — **е́нъ**, *прич. стр.*

Доизбрѣ́шж, ишь, — шилъ, *гл. д. свр.* Да доврьшж избрѣшване-то. — **брѣ́шенъ**, *прич. стр.*

Доизбу́хам, *гл. д. свр.* Да доврьшж избухване-то. — **ханъ**, *прич. стр.*

Доизбъ́стрж, ишь, — рилъ, *гл. д. свр.* Да доврьшж избъстрюване-то. — **ренъ**, *прич. стр.*

Доизбѣ́лвам и **доизбѣ́лювам** (да доизбѣ́лж), *гл. д.* Доврьшвам избѣлване-то. *Да доизбѣлимъ платно-то.*

Доизбѣ́лж, ишь, — лилъ, *гл. свр.* отъ **доизбѣ́лвам**. — **ленъ**, *прич. стр.*

Доизва́дж, ишь, — дилъ, *гл. свр.* отъ **доизва́ждам**. — **денъ**, *прич. стр.*

Доизва́ждам (да доизва́дж), *гл. д.* Доврьшвам изваждане-то.

Доизвари́ж, и́шь, — ри́лъ, *гл. д. свр.* Да доврьшж извариване-то. *Да доизваримъ ракиж-тж.* — **ре́нъ**, *прич. стр.*

Доизвди́гам (да доизвди́гнж), *гл. д.* 1) Доврьшвам извдигане-то. 2) Извдигам до единж высотж.

Доизвди́гнж, ешь, — нжлъ, *гл. свр.* отъ **доизвди́гам**. — **нжтъ**, *прич. стр.*

Доизвла́чнж, ишь, — чилъ, *гл. д. свр.* Да доврьшж извлачнане-то. — **ченъ**, *прич. стр.*

Доизвлѣ́кж, — че́шь, — влѣкохъ, — влѣ́клъ, *гл. д. свр.* Да доврьшж извличане-то.

Доизвры́гам (да доизвры́лж), *гл. д.* 1) Доврьшвам изврыгане-то. 2) Изврыгам до единж высотж.

Доизвры́жнж, ешь, — вры́залъ, *гл. д. свр.* Да доврьшж изврызване-то.

Доизвры́лнж, ишь,—лилъ, *гл. свр.* отъ **доизвры́гам**. — **ленъ**, *прич. стр.*

Доизгла́дж, ишь, — дилъ, *гл. свр.* отъ **доизгла́ждам**. — **денъ**, *прич. стр.*

Доизгла́ждам (да доизгла́дж), *гл. д.* Доврьшвам изглаждане-то.

Доизгля́дам, *гл. свр.* отъ **доизгля́двам**. — **данъ**, *прич. стр.*

Доизгля́двамь, доизгля́дувамь и доизгля́ждамь (да доизгля́дамь), *гл. д.* Доврьшамь изглядване-то.

Доизгова́рямь (да доизгово́рѭ), *гл. д.* Доврьшамь изговарѣне-то, доиздумвамь. *Като чете, не доизговарѭ думы-ты.*

Доизгово́рѭ, ишь, — **рилъ**, *гл. свр.* отъ **доизгова́рямь.** — **ренъ**ый, *прич. стр.*

Доизгорѭ́, и́шь, — **ри́лъ**, *гл. д. свр.* Да доврьшъ изгорѣване-то, да догорѣ всичкото. — **ре́нъ**ый, *прич. стр.*

Доизгорѭ́, и́шь, — **рѣлъ**, *гл. ср. свр.* Да догорѣ съвсѣмь, цѣлъ.

Доизгра́бамь, *гл. д. свр.* Да доврьшъ изграбване-то. — **банъ**ый, *прич. стр.*

Доизградѫ́, и́шь, — **ди́лъ**, *гл. свр.* отъ **доизгра́ждамь.** — **де́нъ**ый, *прич. стр.*

Доизгра́ждамь (да доизградѫ́), *гл. д.* Доврьшамь изграждане-то. *Нѣмамы парѣ да си доизградимъ училище-то.*

Доизгребѫ́, е́шь, — **гре́бохъ,** — **гре́блъ**, *гл. свр.* отъ **доизгря́бамь.** — **бе́нъ**ый, *прич. стр.*

Доизгрездѫ́, и́шь, — **ди́лъ**, *гл. д. свр.* Да доврьшъ изгрездяване-то. — **де́нъ**ый, *прич. стр.*

Доизгря́бамь (да доизгребѫ́), *гл. д.* Доврьшамь изгрибане-то.

Доизгру́хамь, *гл. д. свр.* Да доврьшъ изгрухване-то. *Да доизгрухамы царевичѫ-тѫ.*

Доизгрѣзѭ́, е́шь, — **грѣ́зохъ,** — **грѣ́злъ**, *гл. д. свр.* Да доврьшъ изгрѣзване-то. — **зе́нъ**ый, *прич. стр.*

Доизгу́бѭ, ишь, — **билъ**, *гл. свр.* отъ **доизгу́бямь.**

Доизгу́бямь (да доизгу́бѭ), *гл. д.* Доврьшамь изгубяне-то, изгубямь всичко, докрай, досущь.

Доизгъ́ыбя́самь, *гл. д. свр.* Да изпрахосамь, да изразнесѫ, да изразнелѣхъ всичко, досущь.

Доизда́вѭ, ишь, — **вилъ**, *гл. д. свр.* Да доврьшъ да давѫ, да издавѫ всичкъ-ты докрай.

Доизда́мь, дадѣ́шь, — **да́дохъ,** — **да́лъ**, *гл. д. свр.* Да свръшъ даване-то, да издамь всичко досущь. *Той доиздалъ всичко-то си иманѥ на сиромасы.*

Доиздѣ́рѫ, ешь, — **дра́лъ**, *гл. д. свр.* Да доврьшъ издиране-то, да додерѫ всичкъ-ты. *Доиздралъ овця-ты си до единъ*, измрѣли му всичкъ-ты.

Доиздлѣ́бамь, *гл. д. свр.* Да доврьшъ издлъбване-то, да издлъбамь всичко-то.

Доиздои́ѫ, и́шь, — **и́лъ**, *гл. д. свр.* Да доврьшъ издояване-то.

Доиздра́скамь и

Доиздра́щѫ, ешь, — **дра́скалъ**, *гл. д. свр.* Да доврьшъ издрасканье-то.

Доиздроби́ѫ, и́шь, — **би́лъ**, *гл. д. свр.* Да доврьшъ издробяване-то, да надробѣ всичкъ-ты.

Доиздрѣ́нямь и

Доиздрѣ́нѭ, ешь, — **нѫлъ**, *гл. д. свр.* Да издрьнамь, да издрьнѫ и останѫло-то.

Доиздӯ́мамь, *гл. свр.* отъ **доиздӯ́мвамь.**

Доиздӯ́мвамь и доиздӯ́мувамь (да доиздӯ́мамь), *гл. д.* Доврьшамь издумване-то, доизговарямь.

Доиздӯ́нчѫ, ишь, — **чилъ**, *гл. д. свр.* Да доврьшъ издунчване-то, да надунчѫ всичкъ-ты.

Доиздӯ́хамь, *гл. д. свр.* Да доврьшъ издухване-то.

Доиздӯ́шѭ, ишь, — **шилъ**, *гл. д. свр.* Да издушъ и останѫлъ-ты, да доврьшъ издушяне-то.

Доиздӯ́ѭ, ешь, — **дӯ́лъ**, *гл. д. свр.* Да доврьшъ издуване-то.

Доиздѣ́нѭ, ишь, — **нилъ**, *гл. д. свр.* Да доврьшъ издънѣне-то, да издънѭ и останѫло-то.

Доиздъ́ырѭ, ишь, — **рилъ**, *гл. д. свр.* Да доврьшъ издърване-то, да доизнамѣрѭ, да издърѭ всичкъ-ты.

Доиздѣ́ламь и

Доиздѣ́лкамь, *гл. д. свр.* Да доврьшъ издѣлване-то, издѣлкване-то, да издѣламь, да издѣлкамь и останѫло-то.

Доиздѣ́нѭ, ешь, — **нѫлъ**, *гл. д. свр.* Да издѣнѭ и останѫло-то.

Доизже́нѭ, ишь, — **нилъ**, *гл. д. свр.* Да изженѭ и останѫлъ-ты.

Доиззо́бамь, *гл. д. свр.* Да свръшъ иззобване-то, да озобамь и останѫло-то.

Доизграѭ́, ешь, — **ра́лъ**, *гл. д. свр.* Да изграѭ игрѫ-тѫ докрай.

Доизка́зкѭ, ешь, — **ка́залъ**, *гл. свр.* отъ **доизка́звамь.** — **ка́зан**ый, *прич. стр.*

Доизка́звамь и доизка́зувамь (да доизка́жѫ), *гл. д.* Доврьшамь изказване-то, изказвамь и останѫло-то докрай. *Остави го да си доизкажѥ всичко.*

Доизкайратѫ́, и́шь, — **ти́лъ**, *гл. ср. свр.* Да изкайратѫ докрай.

Доизкалаи́шѫ, ешь, — **и́салъ**, *гл. д. свр.* Да изкалаишъ всичко-то.

Доизка́рамь, *гл. свр.* отъ **доизка́рвамь.** — **ран**ый, *прич. стр.* Доврьшенъый, свръшенъый; **доко́нчанный.**

Доизка́рвамь и доизка́рувамь (да доизка́рамь), *гл. д.* 1) Изкарвамь докрай, доврьшамь, свръшамь; **доканчивать, довершать.** *Започенѫлъ за здравѥ, доизкарва за Богъ да прости. Дяволъ-тъ започева, баба доизкарва.* 2) Доврьшамь изкарване-то, изкарвамь всичко-то.

Доизка́стрювамь (да **доизка́стрѭ**), *гл. д.* Доврьшямь изкастрюване-то, окастрювамь и останѫло-то.

Доизка́стрѭ, ишь, — **рилъ**, *гл. сер.* отъ **доизка́стрювамь.** — **ренъ**ый, *прич. стр.*

Доизкату́рѭ, ишь, — **рилъ**, *гл. д. сер.* Да изкатурѭ и останѫло-то.

Доизка́чѭ, ишь, — **чилъ**, *гл д. сер.* Да изкачѭ и останѫло-то.

Доизкна́сѫ, ишь, — **силъ**, *гл. д. сер.* Да доврьшѫ изквасване-то, да наквасѫ и останѫло-то.

Доизкльвѫ́, е́шь, — **на́лъ**, *гл. д. сер.* Да изкльвѫ и останѫло-то. *Не гони пилцѫты, да доизкльвжть просо-то.*

Доизкльцамь, *гл. д. сер.* Да доврьшѫ изкльцване-то, да изкльцамь и останѫло-то.

Доизко́лѭ, ишь, — **кла́лъ**, *гл. д. сер.* Да изколѭ и останѫлъ-тъ.

Доизкопа́ѭ, ешь, — **на́лъ**, *гл. д. сер.* Да доврьшѫ изкопаване-то, да изкопаѫ и останѫло-то.

Доизкорепѭ́, и́шь, — **пи́лъ**, *гл. д. сер.* Да доврьшѫ изкорепяване-то, да изкорепѫ и останѫло-то.

Доизко́рмѭ, ишь, — **милъ**, *гл. д. сер.* Да доврьшѫ изкормюване-то, да изкормѫ и останѫлъ-тъ.

Доизкосѫ́, и́шь, — **си́лъ**, *гл. д. сер.* Да доврьшѫ изкосяване-то, да окосѫ и останѫло-то.

Доизкрадѫ́, е́шь, — **кра́дохъ**, — **кра́лъ**, *гл. д. сер.* Да изкрадѫ и останѫло-то.

Доизкривѭ́, и́шь, — **ви́лъ**, *гл. д. сер.* Да доврьшѫ изкривяване-то, да изкривѫ и останѫло-то.

Доизкроѭ́, и́шь, — **и́лъ**, *гл. д. сер.* Да доврьшѫ изкрояване-то, да изкроѫ и останѫло-то.

Доизкрѣ́пѭ, ешь, — **кръ́лъ**, *гл. д. сер.* Да изкрѣпѫ и останѫло-то, да изкрѣпѫ всичко.

Доизкрѣ́пѭ, ишь, — **пилъ**, *гл. д. сер.* Да изкрѣпѫ и останѫло-то.

Доизкрѣ́тѫ, ишь, — **тилъ**, *гл. д. сер.* Да изкрѣтѫ и останѫло-то.

Доизкрѣ́шѭ, ишь, — **шилъ**, *гл. д. сер.* Да доврьшѫ искрѣшване-то, да изкрѣшѫ и останѫло-то.

Доизку́пѭ, ишь, — **пилъ**, *гл. д. сер.* Да изкупѫ и останѫло-то.

Доизкъ́снѫ, ешь, — **нѫлъ**, *гл. сер.* 1) *д.* Да доврьшѫ изкъсване-то, да изкъснѫ и останѫло-то. 2) *ср.* Да изкъснѫ съвсѣмь, колкото трѣбва.

Доизкъ́тѫ, ишь, — **тилъ**, и

Доизкъ́чѭ, ишь, — **чилъ**, *гл. д. сер.* Да доврьшѫ изкътване-то, изкъчване-то, да изкътѫ, да изкъчѫ и останѫло-то.

Доизкѫ́пѭ, ешь, — **палъ**, *гл. д. сер.* Да изкѫпѭ и останѫлъ-тъ.

Доизкѫ́самь, *гл. д. сер.* Да изкѫсамь и останѫло-то.

Доизла́вамь и **доизлови́вамь** (да **доизлоѭ́**), *гл. д.* Доврьшямь излаване-то, излаямь всичкъ-тъ.

Доизла́намь, *гл. д. сер.* Да изланамь и останѫло-то, да доизланамь.

Доизли́вамь (да **доизлѣ́ѭ**), *гл. д.* Доврьшямь изливане-то, изливамь и останѫло-то.

Доизличѭ́, и́шь, — **чи́лъ**, *гл. д. сер.* Да изличѫ и останѫло-то.

Доизловѭ́, и́шь, — **ви́лъ**, *гл. д. сер.* отъ **доизла́вамь** и **доизлови́вамь.**

Доизлови́вамь в. **доизла́вамь.**

Доизломѭ́, и́шь, — **ми́лъ**, *гл. д. сер.* Да изломѫ и останѫло-то.

Доизло́намь, *гл. д. сер.* Да излонамь и останѫло-то, да доизланамь.

Доизлу́щѫ, ишь, — **щилъ**, *гл. д. сер.* Да доврьшѫ излущване-то, да излущѫ и останѫло-то.

Доизлѣ́знѫ, ешь, — **нѫлъ**, *гл. д. сер.* Да излѣзнѫ и останѫло-то.

Доизльстѫ́, и́шь, — **ти́лъ**, *гл. д. сер.* Да изльстѫ и останѫлъ-тъ.

Доизлѣ́жѫ́, и́шь, — **жа́лъ**, *гл. д. сер.* Да излѣжѫ и останѫло-то врѣмя, та да стане колкото трѣбва. *Още пять дена му остаять да си доизлѣжи затвора.*

Доизлѣ́ку́вамь, *гл. д. сер.* Да доврьшѫ излѣкуване-то, да излѣкувамь и останѫлъ-тъ.

Доизлѣпѭ́, и́шь, — **пи́лъ**, *гл. д. сер.* Да доврьшѫ излѣпяване-то, да излѣпѫ и останѫло-то.

Доизлѣ́ѭ, ешь, — **лѣ́лъ**, *гл. сер.* отъ **доизли́вамь.**

Доизма́зѫ́, ешь, — **ма́залъ**, *гл. д. сер.* Да доврьшѫ измазване-то, да измажѫ и останѫло-то.

Доизма́мѭ, ишь, — **милъ**, *гл. д. сер.* Да измамѫ и останѫлъ-тъ.

Доизма́хамь, *гл. д. сер.* Да доврьшѫ измахване-то, да измахамь и останѫло-то.

Доизма́цамь, *гл. д. сер.* Да доврьшѫ измацване-то, да измацамь и останѫло-то.

Доизма́чкамь, *гл. д. сер.* Да доврьшѫ измачкване-то, да измачкамь и останѫло-то.

Доизме́лѭ, ешь, — **млѣ́лъ**, *гл. сер.* отъ **доизми́лямь.**

Доизмѣ́тѫ, е́шь, — **тохъ**, — **мѣ́лъ**, *гл. сер.* отъ **доизми́тямь.**

Доизми́лямь (да **доизме́лѭ**), *гл д.* Доврьшямь измиляне-то, измиламь и останѫло-то.

Доизми́тямь (да **доизмѣ́тѫ**), *гл, д.* Доврьшямь измитане-то, измитамь и останѫло-то.

Доизмльзѫ́, и́шь, — **зи́лъ**, *гл д. сер.* Да

доврьшѣ измльзяваше-то, измльзявамъ и останѫлъ-тъı, да доиздоѫ.

Доизмо́крювамъ (да **доизмо́крѭ**), *гл. д.* Доврьшамъ измокрюване-то, измокрювамъ и останѫло-то.

Доизмо́крѭ, ишь, — рилъ, *гл. свр.* отъ **доизмо́крювамъ.**

Доизмо́лѭ, ишь, — лилъ, *гл. д. свр.* Да измолѣ и останѫло-то.

Доизморѝ́, и́шь, — ри́лъ, *гл. д. свр.* Да изморѣ и останѫлъ-тъı.

Доизмо́чѭ, ишь, — чилъ, *гл. д. свр.* Да доврьшѣ измочяне-то, да измочѣ и останѫло-то.

Доизмразѝ́, и́шь, — зи́лъ, *гл. д. свр.* Да измразѫ и останѫло-то.

Доизмрѣ́знѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. ср. свр.* Да измрѣзнѫ съвсѣмъ, докрай.

Доизмрьсѝ́, и́шь, — си́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да измрьсѫ, да доврьшѣ измрьсяване-то.

Доймрѭ, ешь, — рѣлъ, *гл. ср. свр.* И останѫлъı-тъı да измремъ, да измремъ всичкъı до единъ.

Доизмѣ́кнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. д. свр.* Да доврьшѣ измъчяне-то, да измъкнѫ и останѫло-то.

Доизмъıва́мъ (да **доизмъı́ѭ**), *гл. д.* Измъıвамъ и останѫло-то, доврьшамъ измъıване-то.

Доизмъıслювамъ и доизмъıсля́мъ (да **доизмъıслѭ**), *гл. д.* Измъıслювамъ докрай, и останѫло-то, доврьшамъ измъıсляне-то. *Не доизмъıслилъ докрай.*

Доизмъıслѭ, ишь, — лилъ, *гл. свр.* отъ **доизмъıслювамъ и доизмъıсля́мъ.**

Доизмъı́нѫ, ешь, — мъı́лъ, *гл. свр.* отъ **доизмъıва́мъ.**

Доизмънѭ́, и́шь, — ни́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да измънѫ, да доврьшѣ измънѫване-то.

Доизмѣ́нѭ, и́шь, — ни́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да измѣнѫ, да доврьшѣ измѣняване-то.

Доизмѣ́рѭ, ишь, — рилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да измѣрѫ, да доврьшѣ измѣрване-то.

Доизмѣ́стѫ, ишь, — тилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да измѣстѫ, да доврьшѣ измѣстване-то.

Доизмѣ́сѫ, ишь, — силъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да измѣсѫ, да доврьшѣ измѣсване-то.

Доизмѫ́чѫ, ишь, — чилъ, *гл. д. свр.* И останѫлъı-тъı, всичкъı-тъı да измѫчѫ.

Доизмя́здрѭ, ишь, — рилъ, *гл. д. свр.* Да доврьшѣ измяздряне-то, да измяздрѣ и останѫло-то.

Доизнамѣ́рѭ, ишь, — рилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то, всичко да изнамѣрѣ.

Доизнамѣ́стѫ, ишь, — тилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то, всичко докрай да изнамѣстѫ.

Доизнесѫ́, е́шь, — не́сохъ, — не́слъ, *гл. свр.* отъ **доизни́самъ, доизна́сямъ** и **доизно́сямъ.**

Доизни́жѭ, ешь, — ни́залъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изнижѣ.

Доизни́самъ (да **доизнесѫ́**), *гл. д.* Изписамъ и останѫло-то, доврьшамъ изписане-то.

Доизни́щѫ, ишь, — щилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изнищѫ, да доврьшѣ изнищване-то.

Доизно́сѫ, ишь, — силъ, *гл. д. свр.* Да износѫ докрай, съвсѣмъ.

Доизобе́рѫ, ешь, — бра́лъ, *гл. д. свр.* Всичко досущь да изоберѫ.

Доизобъıколѭ́, и́шь. — ли́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то докрай да изобъıколѭ, да доврьшѣ изобъıкаляне-то.

Доизо́пнѫ, ешь, — налъ, *гл. д. свр.* Да доврьшѣ изопинане-то, да изопнѫ колкото трѣбва.

Доизорѫ́, е́шь, — ра́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изорѫ, да доврьшѣ изораване-то.

Доизо́стрѭ, ишь, — рилъ, *гл. д. свр.* Да доврьшѣ изострюване-то, да изострѣ и останѫло-то.

Доизпазарѝ́, и́шь, — ри́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изпазарѣ, да доврьшѣ изпазаряване-то.

Доизпасѫ́, е́шь, — па́сохъ, — па́слъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изпасѫ.

Доизпекѫ́, че́шь, — пе́кохъ, — пе́клъ, *гл. свр.* отъ **доизни́чямъ.**

Доизпе́рѫ, ешь, — пра́лъ, *гл. свр.* отъ **доизни́рамъ.**

Доизни́вамъ (да **доизни́ѭ**), *гл. д.* Изпивамъ и останѫло-то, доврьшамъ изпиване-то.

Доизни́рамъ (да **доизпе́рѫ**), *гл. д.* Изпирамъ и останѫло-то.

Доизни́свамъ и доизни́сувамъ (да **доизни́шѫ**), *гл. д.* Изписвамъ и останѫло-то, доврьшамъ изписване-то.

Доизни́чямъ (да **доизпекѫ́**), *гл. д.* Изпичямъ и останѫло-то, доврьшамъ изпичяне-то.

Доизни́шѫ, ешь, — ни́салъ, *гл. свр.* отъ **доизни́свамъ.**

Доизни́жѭ, ешь, — ни́лъ, *гл. свр.* отъ **доизни́вамъ.**

Доизпла́вѭ, ишь, — вилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изплавѣ.

Доизпла́квамъ и доизпла́кувамъ (да **доизпла́кнѫ**), *гл. д.* Изплакувамъ и останѫло-то, доврьшамъ изплакване-то.

Доизпла́кнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. свр.* отъ **доизпла́квамъ.**

Доизплатѫ́, и́шь,—тѝлъ, *гл. свр.* отъ **доизпла́щамь**.

Доизпла́щамь (да **доизплатѫ́**), *гл. д.* Изплащамь и останѫло-то, доврьшамь изплащание-то.

Доизплетѫ́, е́шь, — плѐтохъ, — плѐлъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изплетѫ.

Доизпльѝѫ, ѝшь, — пльлъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изпльтѫ.

Доизплѣѝѫ, и́шь, — пѣ́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изплѣѫ.

Доизплю́скамь, *гл. д. свр.* И останѫло-то, всичко досущь да изплюскамь.

Доизплю́ѫ, е́шь, — плю́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изплюѫ.

Доизпра́вѫ, и́шь, — пѝлъ, *гл. свр.* отъ **доизпра́вямь**.

Доизпра́вямь (да **доизпра́вѫ**), *гл. д.* Изправямь и останѫло-то, доврьшамь изправяние-то.

Доизпра́зднѫ, и́шь,— пѝлъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изпразднѫ, да доврьшѫ изпразднание-то.

Доизпра́тѫ, и́шь,—тѝлъ, *гл. свр.* отъ **доизпра́щамь**.

Доизпра́щамь (да **доизпра́тѫ**), *гл. д.* Изпращамь и останѫло-то, доврьшамь изпращание-то.

Доизпри́дамь (да **доизпрядѫ́**), *гл. д.* Доврьшамь изпридание-то, и останѫло-то изпридамь.

Доизпрово́дѫ, и́шь, — **дѝлъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изпроводѫ, да доврьшѫ изпровождание-то.

Доизпрода́мь, даде́шь, — да́дохъ, — да́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изпродамь.

Доизпря́жѫ, и́шь,— жѝлъ, *гл. д. свр.* Да доврьшѫ изпрьжване-то.

Доизпрѣ́скамь, *гл. д. свр.* Да доврьшѫ изпрьскване-то, и останѫло-то да изпрьскамь.

Доизпрядѫ́, е́шь,— пря́дохъ, — пря́лъ, *гл. свр.* отъ **доизпри́дамь**.

Доизну́хамь, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изнухамь.

Доизну́шкамь, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изнушкамь.

Доизну́шѫ, и́шь, — пѝлъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изнушѫ.

Доизну́щамь, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изнущамь.

Доизпы́тамь, *гл. д. свр.* Да доврьшѫ изпытване-то, и останѫло-то да изпытамь.

Доизпъ́шкамь, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изпъшкамь.

Доизпѣ́кѫ, е́шь,— пѣ́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изпѣкѫ. *Не доизпѣлъ пѣсынь-тѫ.*

Доизпѫ́дѫ, и́шь,— дѝлъ, *гл. д. свр.* И останѫлъı-тъı да изпѫдѫ.

Доизрабо́тѫ, и́шь, — тѝлъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изработѫ, да доврьшѫ изработване-то.

Доизра́внѫ, и́шь, — пѝлъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изравнѫ, да доврьшѫ изравнюване-то.

Доизрастѫ́, е́шь, — ра́стохъ, — ра́слъ, *гл. ср. свр.* Колкото трѣбва да порастѫ, да израстѫ.

Доизрекѫ́, че́шь, — ре́кохъ, — ре́клъ, *гл. свр.* отъ **доизри́чамь**.

Доизри́нѫ, е́шь, — нѫлъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изринѫ.

Доизри́чамь (да **доизрекѫ́**), *гл. д.* Изричамь докрай, и останѫло-то. *Като чете, не доизрича думы-тъı.*

Доизро́вѫ, и́шь,— вѝлъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изровѫ, да доврьшѫ изравяне-то.

Доизро́нѫ, и́шь, — нѝлъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изронѫ, да доврьшѫ изронване-то.

Доизру́чамь, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изручамь.

Доизрътамь, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изрътамь.

Доизрѣ́зѫ, е́шь, — рѣ́зъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изрѣзѫ.

Доизрѣ́жѫ, е́шь, — рѣ́залъ, *гл. свр.* отъ **доизрѣ́звамь**.

Доизрѣ́звамь (да **доизрѣ́жѫ**), *гл. д.* Изрѣзвамь и останѫло-то, доврьшамь изрѣзване-то.

Доизрѣ́нѫ, и́шь,— рѣ́салъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изрѣнѫ.

Доизржбѫ́, и́шь, — бѝлъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изржбѫ, да доврьшѫ изржбване-то.

Доизрядѫ́, и́шь,— дѝлъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изрядѫ, да доврьшѫ изряждане-то.

Доизсѣчѫ́мь (да **доизсѣкѫ́**), *гл. д.* Доврьшамь изсичане-то, изсичамь и останѫло-то.

Доизску́бамь, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изскубамь.

Доизслугу́вамь и

Доизслу́жѫ, и́шь,—жѝлъ, *гл. д. свр.* 1) Да изслужѫ, да слугувамь още колкото остава до уречено-то врѣмя. *Остава му още малко да си доизслужи до годинѫ-тѫ.* 2) Да изслужѫ и останѫлъı-тъı. *Приточи вино да доизслужимъ гостѣ-то.*

Доизсму́чѫ, е́шь, — смѫ́кълъ, *гл. д. свр.* Да изсмучѫ и останѫло-то.

Доизсрѣ́бамь, *гл. д. свр.* Да доврьшѫ изсрьбване-то, да изсрьбамь и останѫло-то.

Доизсти́скамь, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изстискамь, да доврьшѫ изстискване-то.

Доизсу́чѭ, ешь, — **су́калъ**, *гл. д. свр.* Да изсучьк и останѫло-то.

Доизсушѭ́, и́шь, — **шѝлъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изсушьк, да доврьшьк изсушѭване-то.

Доизсъбо́рѭ, ишъ, — **рилъ**, *гл. д. свр.* Да изсъборѭ и останѫло-то.

Доизсѣ́хнѫ, ешь, — **налъ**, *гл. ср. свр.* Да изсъхнѫ съвсѣмь, цѣлъ, да доизчюхнѫ.

Доизсы́пвамь и доизсы́пувамь (да **доизсы́пѭ**), *гл. д.* Изсъпвамь и останѫло-то, доврьшѭамъ изсъпване-то.

Доизсы́пѭ, ешь, — **палъ**, *гл. свр.* отъ **доизсы́пвамь**.

Доизсѣ́дѫ́, и́шь, — **дѣ́лъ**, *гл. д. свр.* Да изсѣдѫ още колкото трѣбва до уречено-то врѣмя. *Не доизсѣдѣлъ си годинѫ-тѫ.*

Доизсѣ́кѫ́, че́шь, — **сѣ́кохъ**, — **сѣ́клъ**, *гл. свр.* отъ **доизсе́йчѭамь**.

Доизта́камь (да **доизто́чѫ**), *гл. д.* Доврьшѭамь истаканѣ-то, истакамь и останѫло-то. *Доизточи вино-то отъ бъчвѫ-тѫ.*

Доизтекѫ́, че́шь, — **те́кохъ**, — **те́клъ**, *гл. свр.* отъ **доизти́чѭамь**.

Доизте́пѭ, ешь, — **палъ**, *гл. д. свр.* Да изтепьк и останѫло-то.

Доизте́самь, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изтесамь, да доврьшьк изтесване-то.

Доизти́рѭ, ишь, — **рилъ**, *гл. д. свр.* Да доврьшьк изтирване-то, да изтирьк и останѫлъ-тъ.

Доизти́чѭамь (да **доизтекѫ́**), *гл. ср.* Изтичѭамь съвсѣмь, докрай.

Доизтла́скамь, *гл. д. свр.* Да доврьшьк изтласкване-то, да изтласкамь и останѫло-то.

Доизтлъкѫ́, че́шь, — **тлѣ́кохъ**, — **тлѣ́клъ** *гл. д. свр.* И останѫло-то да изтлъкѫ.

Доизтопѭ́, и́шь, — **пѝлъ**, *гл. д. свр.* Да доврьшьк изтопѭване-то, да изтопьк и останѫло-то.

Доизто́чѭ, ишь, — **чилъ**, *гл. свр.* отъ **доизта́камь**.

Доизтра́ѭ, ешь, — **ра́ялъ**, *гл. ср. свр.* Да изтраѫ, да утраѫ докрай, всичкото.

Доизтре́пѭ, ешь, — **палъ**, *гл. д. свр.* И останѫлъ-тъ да изтрепѭ.

Доизтро́вѭ, ишь, — **вилъ**, *гл. д. свр.* Да изтровьк и останѫлъ-тъ.

Доизтроши́ѭ, и́шь, — **шѝлъ**, *гл. д. свр.* Да доврьшьк изтрошѭване-то, да изтрошьк и останѫло-то.

Доизтрѣ́гнѫ, ешь, — **нѫлъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изтрѣгнѫ.

Доизтрѣ́камь, *гл. д. свр.* Да доврьшьк изтръкване-то, да изтрѣкамь и останѫло-то.

Доизтрѣ́вамь (да **доизтрѣ́ѭ**), *гл. д.* Доврьшѭамь изтрѣване-то, изтрѣвамь и останѫло-то.

Доизтрѣ́ѭ, ешь, — **трѣ́лъ**, *гл. свр.* отъ **доизтрѣ́вамь**.

Доизтрѣ́нѭ, и́шь, — **нѣ́лъ**, *гл. ср. свр.* Да изтрѣньк, да утрѣньк докрай, всичко-то.

Доизтрѣ́сѫ, ишь, — **сѣлъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изтрѣсѫ, да доврьшьк изтрѣшѭане-то.

Доизтрѣ́бѭ, ишь, — **билъ**, *гл. д. свр.* Да доврьшьк изтрѣбѭане-то, да изтрѣбьк и останѫло-то.

Доизту́рчѭ, ишь, — **чилъ**, *гл. д. свр.* И останѫлъ-тъ да изтурчьк, да доврьшьк турчене-то.

Доизтъкмѭ́, и́шь, — **мѝлъ**, *гл. д. свр.* Да изтъкмьк и останѫло-то.

Доизтъкѫ́, че́шь, — **ка́лъ**, *гл. д. свр.* Да изтъкѫ и останѫло-то. *Не ны останѫ вътъкъ да си доизтъчемъ платно-то.*

Доизтъ́ичѭ, ешь, — **ичалъ**, *гл. д. свр.* Да доврьшьк изтъкване-то, да изтъчьк и останѫло-то.

Доизтъщѫ́, и́шь, — **щѝлъ**, *гл. д. свр.* Да изтъщѫ добрѣ, докрай.

Доизтъ́камь, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изтъкамь, да доврьшьк изтъкване-то.

Доизтъ́ичѭ, и́шь, — **чѝлъ**, и

Доизтъ́ѭ, и́шь, — **ѝлъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изтъчьк, да изтъньк, да доврьшьк изтъчиване-то, изтъняване-то.

Доизтъ́трѭ, ешь, — **ралъ**, *гл. д. свр.* Да доврьшьк изтътруване-то, да изтътрьк и останѫло-то, да доизвлѣкѫ.

Доизтѣ́рамь, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изтѣрамь, да доизкарамь.

Доизтя́глѭ, ишь, — **лилъ**, *гл. д. свр.* Да доврьшьк изтяглюване-то, да изтягльк и останѫло-то.

Доизукрасѫ́, и́шь, — **сѝлъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изукрасѫ, да доврьшьк украсяване-то.

Доизу́чвамь и доизу́чювамь (да **доизу́чѭ**), *гл. д.* Доврьшѭамь изучване-то, изучвамь и останѫло-то.

Доизу́чѭ, ишь, — **чилъ**, *гл. свр.* отъ **доизу́чвамь**.

Доизхабѭ́, и́шь, — **бѝлъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изхабьк, да доврьшьк изхабяване-то.

Доизхарѝѭ́, ешь, — **рѝялъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изхарѝѭ.

Доизха́рчювамь (да **доизха́рчѭ**), *гл. д.* Изхарчвамь всичко докрай, изхарчвамь и останѫло-то.

Доизха́рчѭ, ишь, — **чилъ**, *гл. свр.* отъ **доизха́рчювамь**.

Доизхва́нѫ, ешь, — **нѫлъ**, *гл. д. свр.* Да доврьшьк изхващане-то, да изхванѫ и останѫлъ-тъ.

Доизхла́скамъ, *гл. д. свр.* Да доврьшѫ изхласкване-то, да изхласкамъ и останѫло-то.

Доизхо́дѫ, **ишь**, — **дилъ**, *гл. д. свр.* Да доврьшѫ изходване-то, да изходѫ всичко-то, и останѫло-то.

Доизхоратѫ́, **и́шь**, — **ти́лъ**, *гл. свр.* отъ **доизхорати́вамъ**.

Доизхорати́вамъ (да **доизхоратѫ́**), *гл. д.* Изхорати́вамъ всичко докрай. *Остави го да си доизхорати.*

Доизхра́нвамъ и **доизхра́нювамъ** (да **доизхра́нѫ**), *гл. д.* Изхранвамъ и останѫлъ-тъ, доврьшнамъ изхранване-то.

Доизхра́нѫ, **ишь**, — **нилъ**, *гл. свр.* отъ **доизхра́нвамъ**.

Доизхру́намъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изхрунамъ.

Доизхру́скамъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изхрускамъ.

Доизцрька́мъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изцрькамъ.

Доизцѣдѫ́, **и́шь**, — **дилъ**, *гл. свр.* отъ **доизцѣ́ждамъ**.

Доизцѣ́ждамъ (да **доизцѣдѫ́**), *гл. д.* Доврьшнамъ изцѣ́ждане-то, изцѣ́ждамъ и останѫло-то.

Доизцѣлѭ́, **и́шь**, — **ли́лъ**, *гл. д. свр.* Да доврьшѫ изцѣлѭване-то, да изцѣлѭ и останѫлъ-тъ.

Доизцѣ́нѭ, **ишь**, — **нилъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изцѣнѭ.

Доизцѣрѭ́, **и́шь**, — **ри́лъ**, *гл. д. свр.* Да доврьшѫ изцѣрѭване-то, да изцѣрѭ и останѫлъ-тъ.

Доизче́рнѭ, **ишь**, — **нилъ**, *гл. д. свр.* И останѫлъ-тъ да изчернѭ, да доврьшѫ изчерване-то.

Доизчетѫ́, **ешь**, — **че́лъ**, *гл. свр.* отъ **доизчи́тамъ**.

Доизче́шѫ, **ешь**, — **че́салъ**, *гл. д. свр.* Да доврьшѫ изчесване-то, да изчешѫ и останѫло-то.

Доизчи́стѫ, **ишь**,—**тилъ**, *гл. д. свр.* Да доврьшѫ изчистване-то, да изчистѫ и останѫло-то.

Доизчи́тамъ (да **доизчетѫ́**), *гл. д.* Доврьшнамъ изчитане-то, изчитамъ и останѫло-то. *Да доизчетѫ книгѫ-тѫ.*

Доизчю́вамъ, *гл. д. свр.* Да изчювамъ всичко докрай.

Доизчю́камъ, *гл. д. свр.* Да доврьшѫ изчюкване-то, да изчюкамъ и останѫло-то.

Доизчю́нѭ, **ишь**, — **нилъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изчюнѭ.

Доизчю́хнѫ, **ешь**, — **нѫлъ**, *гл. ср. свр.* Да изчюхнѫ съвсѣмъ, докрай, да доизсъхнѫ.

Доизши́лѭ, **ишь**, — **лилъ**, *гл. д. свр.* Да доврьшѫ изшилване-то, да изшилѭ и останѫло-то, да доизострѭ.

Доизши́нѫ, **ешь**, — **ши́лъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изшинѫ, да доврьшѫ изшиване-то.

Доизшѝтамъ, *гл. д. свр.* Да доврьшѫ изшѝтване-то, да дошѝтамъ до уречено-то врѣмя.

Доизшпа́рѭ, **ишь**, — **рилъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изшпарѭ.

Доизцавѭ́, **ишь**, — **вилъ**, *гл. д. свр.* Да изцавѭ и останѫло-то.

Доизлавѭ́, **и́шь**, — **ви́лъ**, *гл. д. свр.* Да доврьшѫ излавѭване-то, да излавѭ всичко, и останѫло-то.

Доизла́дамъ (да **доизла́мъ**), *гл. д.* Изладамъ всичко, и останѫло-то.

Доизла́мъ, **ладе́шь**,—**ла́дохъ**,—**ла́лъ**, *гл. свр.* отъ **доизла́дамъ**.

До́йка, *с. ж.* 1) Доилка. 2) Бозка, цицка, нянка; **грудь**, **ти́тька**, **си́са**, **си́си**, **си́ська**.

До́йкъ-цвѣтъ, *с. ср.* Раст. цвѣтіе *Antirrhinum*, арслановъ уста, арсланча, гура, зинилания, зѣйка, зѣплакъ, кученце, рушкъ-ий шибой, таушанча, уста, устича, шабанско цвѣтіе; **львиноу́стъ**.

Дойлка, *с. ж.* 1) Жена, хванѫта да подаа дѣтя, дойка, дойница, кръмачка, кръмилница; **кормѝлица**, **ма́ма**, **ма́мка**. 2) Млѣкото отъ едно доене едно или повече добъчета. *Една доилка двадесять оки.*

До́йница, *с. ж.* Жена, что подаа или има дѣтя бозайничя; дойка, доилка; **кормѝлица**.

Дойскамъ и **дойщѫ**, **ешь**, — **и́скалъ**, *гл. свр.* отъ **дойскѫвамъ**. Да прискамъ. — **ка́нъ-ый**, *прич. стр.* Прискан-ый.

Дойскѫвамъ и **дойскувамъ** (да **дойскамъ**, да **дойщѫ**), *гл. д.* Искамъ още, прискѫвамъ. — **вамся**, *гл. възвр.* Дощавамся, прискѫвамся. *Доискало му ся да си хапне нѣчто.*

Дойщѫ, в. **дойскамъ**.

Докадѫ́, **и́шь**, — **ди́лъ**, *гл. свр.* отъ **докади́авамъ**. — **де́нъ-ый**, *прич. стр.*

Докади́авамъ (да **докадѫ́**), *гл. д.* Доврьшнамъ каденне-то.

Докади́аване, *с. ср.* отъ **докади́авамъ**.

Дока́жѫ, **ешь**, — **ка́залъ**, *гл. свр.* отъ **дока́звамъ**. — **ка́за-ный**, *прич. стр.*

Дока́звамъ и **дока́зувамъ** (да **дока́жѫ**), *гл. д.* 1) Казвамъ, разправямъ нѣкому нѣчто, каквото да го разбере добрѣ. 2) Свръшнамъ что съмъ подкачилъ да казвамъ. *Докажи ми приказкѫ-тѫ.*

Дока́зване и **дока́зуване**, *с. ср.* отъ **дока́звамъ**.

До́казъ, *с. м.* Изказване. *Нѣма доказъ*, не може ся изкаже. *Нѣма доказъ какво е и что е.*

Докайратѫ́, **и́шь**,—**ти́лъ**, *гл. свр.* отъ **до-**

кайратя́вамь. Да дотраѫ, да дотрьпѫ, да дочакамь.

Докайратя́вамь (да докайратѫ́), *гл. ср.* Дотрайвамь, дотрьпѣвамь, дочакваль.

Докалайсвамь и докалайсувамь (да докалайшѫ), *гл. д.* Калаисвамь и останѫлото да ся сврьши.

Докалайшѫ, ешь, — йсалъ, *гл. свр.* отъ **докалайсвамь.** Да доганосамь. — **йсанъ́ый,** *прич. стр.* Доганосанъ́ый.

Дока́нвамь и дока́нювамь (да дока́нѫ), *гл. д.* Съ каненіе склонавамь. *Едвамь го доканихъ да ны дойде на гостѥ.*

Дока́нваніе и дока́нюваніе, *с. ср.* отъ **дока́нвамь.**

Дока́нѫ, нешь, — нилъ, *гл. свр.* отъ **дока́нвамь.** — **ненъ́ый,** *прич. стр.*

Дока́нвамь и дока́пувамь (да дока́нѫ), *гл. ср.* Окапвамь докрай.

Дока́пѫ, ешь, — палъ, *гл. свр.* отъ **дока́пвамь.**

Дока́рамь, *гл. свр.* отъ **дока́рвамь.** — **ранъ́ый,** *прич. стр.*

Дока́рвамь и дока́рувамь (да дока́рамь), *гл. д.* 1) Съ караніе довождамь; **пригоня́ть, подгоня́ть.** *Докарай воловы-ты отъ нивѫ-тѫ.* 2) Съ кола, съ конь, съ корабь доносямь нѣчто; **привози́ть, подвози́ть.** *Докарай ми едны кола дрва.* 3) Казвася за вѣтьра, за врѣмя-то, кога донесѫть нѣкакво промѣнение; **нести́, нагоня́ть.** *Вѣтьръ-тъ докара облаци;* **вѣтеръ нагна́лъ ту́чи.** *Есень-та дакарва мъглы;* **о́сень несёть тума́нъ.** 4) Правѫ да дойде, причинявамь; **причиня́ть, производи́ть, наводи́ть, нагоня́ть, напуска́ть.** *Многото ядене докарва тяжкотѫ на корема. Докарва врѣдъ. Докарвамь тягѫ;* **кручи́нить.** 5) Попричичвамь малко, смахвамь; **сма́хивать на.** *Докарва на еде-кого,* попричича, удря, бие, дрьза, догана, иде на него. *Докарва на червено,* бие на червено; **имѣетъ краснова́тый цвѣтъ.** 6) Натъкмявамь да сочи, да гляда камъ нѣчто, насочвамь; **наводи́ть.** *Докара оглядалото срѣщѫ мене;* **онъ наве́лъ на меня́ зе́ркало.** 7) Натъкмявамь, уравнявамь, нагаждамь да дойде равно, едно, уйдурдисвамь; **ла́дить.** *Дъскы-ты не сѫ докараны добрѣ, та не лѣгать.* 8) Правѫ нѣчто да иде спорядъ мѣрѫ-тѫ, на калѫпа; **измѣрвамь, умѣрвамь; подгоня́ть.** 9) Направямь да ми дойде възъ . . . , да ся уравни съ . . . ; **нагоня́ть.** *Докарва си заплатѫ-тѫ възъ сто грошя на мѣсяць.* 10) Правѫ да дойде, да стане, да ся случи. *Докарвамь думѫ за нѣчто,* отварямь разговоръ. *Докарвамь рядъ за нѣчто.* — **мся,** 1) *гл. възвр.* Владамся, относямся; **обходи́ться, вести́ себя́, поступа́ть.** *Не ми ся докарвай,* не ми ся гордѣй, не ми ся пери. 2) Случвамся, прилучвамся, ставамь; **случа́ться.** 3) *гл. стр.* Бывамь докарванъ; **пригоня́ться, подгоня́ться.** 4) Довозвамся, доносвамся; **привози́ться, подвози́ться.** 5) Идѫ, падамся, сьмь; **приходи́ться, доводи́ться.** *Азъ му ся докарвамь уйче.* — **Докарва,** *гл. безл.* Иде, прилѣга; **слѣдовать.** *Не ми докарва да кажѫ, да сторѫ,* не ми полага, не ми иде, не ми ся пада. **Докарвася,** случвася, дохождя рядъ; **случа́ться.** *Докарвася въ това врѣмя да дойде нѣкой.* — *Докарвамь нѣкому ума въ главѫ-тѫ,* научвамь го на умъ, накарвамь го да ся прибере, да ся свѣсти. — *Докарвамь на умъ:* а) Подмъслювамь, подканямь, подсѣщамь, наумѣвамь, напомнювамь; **напомина́ть.** б) Правѫ да дойде нѣчто на умъ, да ся смъсли за нѣчто. *Това ми докара на умъ;* **э́то по́дало мнѣ мысль.** — *Докарвамь си на умъ,* припомнювамь си, напомнямь си, сѣщамся; **припомина́ть себѣ, вспомина́ть.** — *Докара мя до торбѫ-тѫ,* направи мя да просѫ. — *Майсторка козы пасе: пять закара, три докара. Което куче не знае да лае, докарва влъка на стадо-то. Докарвася като пѣтелъ на купище.*

Дока́рваніе и дока́руваніе, *с. ср.* отъ **докарвамь и дока́рвамся.**

Дока́стрювамь (да дока́стрѫ), *гл. д.* Доврьшямь кастреніе-то, окаструвамь докрай, докрьнявамь. — **мся,** *гл. стр.* Докрьнявамся.

Дока́стрюваніе, *с. ср.* отъ **дока́стрювамь.** Докрьняваніе.

Дока́стрѫ, нешь, — рилъ, *гл. свр.* отъ **дока́стрювамь.** Да докрьнѫ. — **ренъ́ый,** *прич. стр.* Докрьненъ́ый.

Докате́рвамся и докате́рувамся (да ся докате́рѫ), *гл. об.* Катерѫся, покачвамся донѣйдѣ; **взбира́ться.**

Докате́рѫ (да ся), нешь, — рился, *гл. свр.* отъ **докате́рвамся; взобра́ться.**

Докато́ и

Дока́тъ, *нар.* Додѣ, доклѣ; **пока́.** *Докато могѫ, щѫ работѫ.*

Съ кытъкы-ты да гы обавишь
Докато дойдѫ и азе,
Додѣ мя глава отболи,
Докатъ мя тряска прѣтрясе. *Пѣс.*

Докато има Цыганинъ-тъ машѫ, зачто да си гори ржцѣ-ты. Докатъ ся мждри-ти намждрять, луди-ти ся наскачать.

Дока́чвамь и дока́чювамь (да дока́чѫ),

гл. д. Качвамь нѣчто допѣйдѣ. — **мся**, *гл. възвр.* Качвамся допѣйдѣ.

Докачéние, *с. ср.* Задѣване съ думж или какъ да е; **обйда, оскорблéние.**

Докáчіж, ишь, — **чилъ**, *гл. свр.* отъ **докáчвамь.** Да качж допѣйдѣ.

Докáчіж, ишь, — **чилъ**, *гл. свр.* отъ **докáчамь.** 1) Да досягнж, да ся допрж; **дотрóпуться.** 2) Да достигнж, да досягнж; **досягнуть, достáть.** 3) Да набутамь, да боднж съ думж; **обйдѣть.** 4) Да доловж, да хванж, да допипамь, да вкопчж; **подцѣпйть, схватйть.** — **чепый**, *прич. стр.* 1) Когото сж боднжли, набутали съ думж или съ друго нѣчто; **обйженный.** 2) Доловенъй, допипанъй, вчепканъй, хванжтый; **подцѣплённый, схвáченный.**

Докáчвамь (да **докáчіж**), 1) *гл. ср.* Досягамь до нѣчто, допирамь; **касáться, дотрóгиваться** до чегó лйбо. 2) *гл. д.* Стигамь, достигамь, застигамь, досягамь; **досягáть, доставáть.** *Не могж да докачж полицжтж.* 3) Съ думж боджь, бутамь нѣкого; **задѣвáть, задирáть** словáми **кого, обижáть.** 4) Докарвамь врѣдъ нѣкому съ нѣчто; **вредйть.** *Докачи мя на работжтж ми. Не докачи,* не врѣди, не гъба. 5) Доловявамь, турямь на ржкж, вкопчвамь, допипвамь, доконвамь; **подцѣплять, подцѣпливать.** *Докачамь чюждо нѣчто;* **захáпывать.** *Изпразди сакулж, докачи комать.* — **мся**, 1) *гл. възвр* Долавямся, доконвамся, докопчвамся до нѣчто, до нѣкого, вкопчвамся; **добирáться, захвáтывать.** 2) *гл. стр.;* **обижáться.**

Докáчване, *с. ср.* отъ **докáчамь.**

Доква́свамь и доква́сувамь (да **доква́сж**), *гл. д.* Кваса докрай колкото трѣбва.

Доква́сж, ишь, — **силъ**, *гл. свр.* отъ **доква́свамь.**

Докимáсамь, *гл. свр.* отъ **докимáсвамь.** Да опитамь.

***Докимáсвамь и докимáсувамь** (да **докимáсамь**), *гл. д. Гр.* Опитвамь; **прóбовать.**

Доклáвамь, *гл. д.* Дотурямь, дотъкмявамь; **доклáдывать.**

Доклáване, *с. ср.* Дотурване, дотъкмяване; **доклáдываніе.**

Доклáтж (да ся), **ишь,** — **тился**, *гл. свр.* отъ **доклáщамся.** Да ся дотътржа; **дотащйться.**

Доклáщамся (да ся **доклáтж**), *гл. възвр.* Съ клатене полека лека дохождамь допѣйдѣ, дотътрувамся; **долетáться.**

Доклáщане, *с. ср.* отъ **доклáщамся.**

Доклéпвамь и доклéпувамь (да **доклéпж**), *гл. ср.* Довръшвамь клепане-то.

Доклéпване и доклéпуване, *с. ср.* отъ **доклéпвамь.**

Доклéпж, ешь, — **палъ**, *гл. свр.* отъ **доклéпвамь.**

Доклúкамь, *гл. свр.* отъ **доклúквамь.** Да довъикамь. — **каньый**, *прич. стр.* Довъиканъй.

Доклúквамь и доклúкувамь (да **доклúкамь**), *гл. д.* Довъикамь.

Доклúкване и доклúкуване, *с. ср.* отъ **доклúквамь.** Довъикване.

Доклонúж, úшь, — **нúлъ**, *гл. свр.* отъ **доклонúвамь; доклонúть.**

Доклонúвамь (да **доклонúж**), *гл. д.* Наклонявамь, навождамь допѣйдѣ; **доклонúть.** *Доклони го до земж-тж.*

Доклúцамь, *гл. свр* отъ **доклúцвамь.** Да изкльцамь всичко-то.— **цанъй**, *прич. стр.*

Доклúцвамь и доклúцувамь (да **доклúцамь**), *гл. д.* Изкльцвамь всичко-то.

Доклúцване и доклúцуване, *с. ср.* отъ **доклúцвамь.**

Докльвáвамь (да **докльвáж**), *гл. д.* Изкльвавамь всичко-то; **доклёвывать.**

Докльвáване, *с. ср.* отъ **докльвáвамь;** **доклёвываніе.**

Докльвáж, éшь, — **вáлъ**, *гл. свр.* отъ **докльвáвамь; доклевáть.**— **вáнъй**, *прич. стр.;* **доклёванный.**

Доклúчвамь и доклúчювамь (да **доклúчіж**), *гл. д.* Закльчено-то изкльчвамь съвсѣмь.

Доклúчіж, ишь, — **чилъ**, *гл. свр.* отъ **доклúчвамь.**

Доклѣ́, *нар.* Додѣ, додѣто, докогато, докато, докатъ, дордѣ; **покá.** *Доклѣ бждж живъ;* **покá живъ бýду.** *Доклѣ ми видять очиты;* **покá глазá глядáтъ.** *Доклѣ го помнж,* доклѣ не съмь го заборавилъ; **покá э́то у менé въ пáмяти.** *Почакайте, доклѣ дойджть и другы-ти;* **подождúте, покá придýтъ и другіе.** *Доклѣ цвти цвѣте-то, всякой го кжса.*

Доклúсамь (да ся), *гл. свр.* отъ **доклúсвамся.** Да клюснж.

Доклúсвамся и доклúсувамся (да ся **доклúсамь**), *гл. об.* Дохождамь пѣкждѣ, та засѣднж, щжть мя, не щжть мя, да приказвамь; клюсвамь.

Доклúсване и доклúсуване, *с. ср.* отъ **доклúсвамся.** Клюсване.

Доковáвамь (да **доковж**), *гл. д.* Доврьшнамь ковáне-то; **докóвывать.**

Доковáване, *с. ср.* отъ **доковáвамь;** **докóвываніе, докóвка.**

Доковж, éшь, — **вáлъ**, *гл. свр.* отъ **доковáвамь; доковáть.**— **вáнъй**, *прич. стр.;* **докóванный.**

Докога́, *нар.* 1) До кое врѣмя; **до како́го вре́мени, до каки́хъ поръ.** *Докога това тягло? Докога, куме, до кой день?* 2) Доклѣ; **пока́.**

Ке ти давамь до два бѣлы града
Да ся глядашь докога си жива. *Пѣс.*

Докога́то, *нар.* Доклѣ, докато, докатъ, додѣто, дордѣто; **до тѣхъ поръ, пока́.** *Щемъ стоимъ докогато ны ся доспи.*

Доко́лвамь и доко́лювамь (да доко́лиж), *гл. д.* 1) Не съвѣмь заклано-то заколвамь хубавѣ; **дорѣзывать.** *Единъ подкачи да го коли, другъ го докла.* 2) Свршамь клание-то, изколвамь всичкы-ты. *Доколихмы козы-ты.*

Доко́лване и доко́люване, *с. ср.* отъ **доко́лвамь; дорѣзываніе.**

Доко́лко, *нар.* Близо колко; **приблизи́тельно ско́лько.** *Доколко сѣно дава тая ливада?*

Доко́лкото, *нар.* Толкова колкото; **сто́лько, ско́лько.** *Простирайся доколкото ти дръжи черга-та*, доколкото можешь, спорядъ състояние-то си.

Доколѣ́ници, *с. м. мн.* Калцуни безъ ходила, бечвы, дизове.

Доко́лиж, ишь, — кла́лъ, *гл. свр.* отъ **доко́лвамь; дорѣзать. — кла́нъый**, *прич. стр.;* **дорѣзанный.** *Азъ съмь козелъ дранъ, дранъ, недодранъ, кланъ, кланъ недокланъ.*

Доко́мкамь, *гл. свр.* отъ **доко́мквамь**

Доко́мквамь и доко́мкувамь (да доко́мкамь), *гл. д.* Изкомкваль и останжлы-ты.

Доко́нчвамь и доко́нчювамь (да доко́нчиж), *гл. д.* Докончаваль.

Доко́нчване и доко́нчюване, *с. ср.* отъ **доко́нчвамь.** Докончаване.

Доко́нчиж, ишь, — чилъ, *гл. свр.* отъ **доконча́вамь и доко́нчвамь.** Да докончаж, да доврьшж, да сврьшж; **докончáть, окончáть, довершúть. — ченый**, *прич. стр.* Доврьшеный, сврьшеный; **доко́нчанный, око́нчанный, довершённый.**

Доконча́вамь (да доконча́иж и да доко́нчиж), *гл. д.* Докончвамь, доврьшамь, сврьшамь, докращамь; **дока́нчивать, ока́нчивать, довершáть.**

Доконча́ване, *с. ср.* отъ **доконча́вамь.** Докончване, доврьшиане, сврьшиане; **дока́нчиваніе, ока́нчиваніе.**

Доконча́иж, ешь, — ча́лъ, *гл. свр.* отъ **доконча́вамь.** Да докончж.

Докопа́вамь (да докопа́иж), *гл. д.* Закопано-то доврьшамь да копаж; **дока́пывать. — мся**, *гл. стр.*

Докопа́ване, *с. ср.* отъ **докопа́вамь; дока́пываніе.**

Доко́памь, *гл. свр.* отъ **доко́пвамь.** Да доловыж, да докачиж, да докопчиж, да допипамь, да втрапчиж, да вкопчиж, да вчепкамь; **схвати́ть, подцѣпи́ть. — панъый**, *прич. стр.* Доловенъый, докаченъый, докопченъый, допипанъый, втрапченъый, вкопченъый, вчепканъый; **схва́ченный, подцѣплённый.**

Докопа́иж, ешь, — ка́лъ, *гл. свр.* отъ **докопа́вамь; докопáть. — па́нъый**, *прич. стр.;* **доко́панный.**

Доко́пвамь и доко́пувамь (да доко́памь), *гл. д.* 1) Турямь рѧкж на нѣчто, ловыж, хващамь, доловаваль, докончваль, докачиамь, допипваль, вкончваль, втрапчюваль, вчепкваль; **схва́тывать, подцѣпля́ть, подцѣпливать, лови́ть.** 2) Крадж, открадваль, докачиамь, допипваль, вкончваль; **красть, подцѣпля́ть.— мся**, *гл. възвр.* Долаваамся, докачиамся, докончвамся, допипвамся до нѣчто, до нѣкого, вкончвамся, вчепкваамся, хващамся за нѣчто; **добира́ться, захва́тывать, вцѣпля́ться.** *Докопался като келнавъ о шапкж. Докопался като слѣпець о токаж.*

Доко́пване и доко́пуване, *с. ср.* отъ **доко́пвамь и доко́пвамся.** Докончване.

Доко́нчвамь и доко́нчювамь (да доко́нчиж), *гл. д.* Докопваль.

Доко́нчване и доко́нчюване, *с. ср.* отъ **доко́нчвамь.** Докопване.

Доко́нчиж, ишь, — чилъ, *гл. свр.* отъ **доко́нчвамь.** Да докопамь.— **ченый**, *прич. стр.* Докопанъый.

Докорени́ж, и́шь,— ни́лъ, *гл. свр.* отъ **докорена́вамь.** Да прѣмахиж, да доврьшиж, да изтрѣбиж, да изкоренъж; **искорени́ть. — не́нъый**, *прич. стр.* Прѣмахнжтый, доврьшеный, изтрѣбеный, изкорепеный; **искоренённый.**

Докорена́вамь (да докорени́ж), *гл. д.* 1) Прѣмахваль, доврьшамь, изтрѣбваль до коренъ, отъ коренъ, изкорепаваль; **искорени́ть.** *Докоренижж гы*, доврьшижж гы. 2) Доврьшамь корепеше-то, изкорепаваль докрай. **— мся**, *гл. стр.* Изкорепаваамся; **искорени́ться.**

Докорена́ване, *с. ср.* отъ **докорена́вамь.** Изкорепаване.

Докосе́ж, и́шь, — се́лъ, *гл. свр.* отъ **докоси́авамь; докоси́ть.— се́нъый**, *прич. стр.;* **доко́шенный.**

Докоси́авамь (да докосе́ж), *гл. д.* 1) Закосено то окосиаваль докрай. 2) Свршамь коситбж-тж; **дока́шивать.—мся**, *гл. стр.;* **дока́шиваться.**

Докоси́ване, *с. ср.* отъ **докоси́авамь; дока́шиваніе.**

Докрадж́, е́шь, — кра́дохъ, — кра́лъ, *гл. свр.* отъ **докра́ждамь.**

Докра́ждамъ (да докрадѫ́), *гл. д.* Нѣчто, отъ кое́то е крадено, изкраждамъ всичко́-то.

Докра́й, *нар.* 1) До края на нѣ́что; до конца́. *Ходи́лъ докра́й свѣта.* 2) Близо до, край, при; во́злѣ, но́злѣ. *Докра́й рѣкѫ-тѫ*, при рѣкѫ-тѫ; но́злѣ рѣ́ки. *Докра́й кѫщѫ-тѫ*, досамо́ кѫщѫ-тѫ; но́злѣ, во́злѣ са́маго до́ма. 3) Съвсѣ́мъ, досу́щъ; вконе́цъ, соверше́нно, совсѣ́мъ. *Разоборя́ мя докра́й. — Откра́й и до край;* съ нача́ла до конца́.

Докра́тѫ, ѝшь, — ти́лъ, *гл. свр.* отъ докра́щамъ. Да доврѣ́шѫ, да свръ́шѫ, да привръ́шѫ. — **тенъ́ый**, *прич. стр.* Доврѣшенъ́ый, привръшенъ́ый.

Докра́чвамъ и докра́чювамъ (да докра́чѫ), *гл. ср.* 1) Прѣкрачвамъ до нѣ́что; доша́гивать. *Докрачвамъ до плета.* 2) Крачешкомъ дохождамъ донѣ́йдѣ.

Докра́чване и докра́чюване, *с. ср.* отъ докра́чвамъ; доша́гиване.

Докра́чѫ, ѝшь, — чи́лъ, *гл. свр.* отъ докра́чвамъ; доша́гнуть.

Докра́щамъ (да докра́тѫ), *гл. д.* Кращамъ, кратувамъ, доврѣшамъ, свръшамъ, та не остава вяче; конча́ть. *Дократихмы брашно́-то.* — **мся**, *гл. стр.* Доврѣшамся, свръшамся; **выходи́ть**. *Храна́-та ны ся докраща.*

Докра́щане, *с. ср.* отъ докра́щамъ. Доврѣшане, свръшане.

Докривѣ́ва (да докривѣ́), *гл. безл.* Става криво, мѫчно, тѣ́жко, домѫчнѣва, дотягва. *Докривѣ́ло ми е отъ нѣ́что.*

Докривѣ́ване, *с. ср.* отъ докривѣ́ва.

Докривѣ́, — вѣ́ло, *гл. свр.* отъ докривѣ́ва. Да домѫчнѣ́, да дотягне.

Докроя́ѫ, ѝшь, — кроя́лъ, *гл. свр.* отъ докроя́вамъ; докрои́ть. — **кроѣ́нъ́ый**, *прич. стр.;* докроѣ́нный.

Докроя́вамъ (да докроя́ѫ), *гл. д.* 1) Закроено-то свръшамъ да кроѫ́; докра́ивать. 2) И останѫ́ло-то, что има да ся кроя́, скроявамъ. 3) Прикроявамъ още, та да стане колкото трѣ́бва.

Докроя́ване, *с. ср.* отъ докроя́вамъ; докра́иване.

Докръмя́ѫ, ѝшь, — мя́лъ, *гл. свр.* отъ докръмя́вамъ; докорми́ть. — **мѣ́нъ́ый**, *прич. стр.*

Докръмя́вамъ (да докръмя́ѫ), *гл. д.* Закръмено-то кръмѫ́ докрай, колкото трѣ́бва; дока́рмливать.

Докръмя́ване, *с. ср.* отъ докръмя́вамъ; дока́рмливане.

Докръ́вамъ (да докръ́ѫ), *гл. д.* 1) Кръ́ѫ до нѣ́кое врѣ́мя. 2) Останѫ́ло-то да ся покръ́е покръвамъ; **докрыва́ть**.

Докръ́ване, *с. ср.* отъ докръ́вамъ.

Докръ́ѫ, ѐшь, — кръ́лъ, *гл. свр.* отъ докръ́вамъ; докри́ть. — **кръ́тъ́ый**, *прич. стр.;* докри́тый.

Докрыня́ѫ, ѝшь, — ня́лъ, *гл. свр.* отъ докрыня́вамъ. — **не́нъ́ый**, *прич. стр.*

Докрыня́вамъ (да докрыня́ѫ), *гл. д.* Доврѣшамъ да крыѫ́, докастрювамъ.

Докрыня́ване, *с. ср.* отъ докрыня́вамъ.

Докрѣ́нивамъ и докрѣ́нувамъ (да докрѣ́нѫ), *гл. д.* Доврѣшамъ крѣпене-то.

Докрѣ́нване и докрѣ́нуване, *с. ср.* отъ докрѣ́нивамъ.

Докрѣ́нѫ, ѝшь, — нилъ, *гл. свр.* отъ докрѣ́нивамъ. — **пенъ́ый**, *прич. стр.*

Докрѣ́ствамся и докрѣ́стувамся (да ся докрѣ́стѫ), *гл. об.* Свръшамъ крѣстене-то си.

Докрѣ́стѫ (да ся), ѝшь, — стился, *гл. свр.* отъ докрѣ́ствамся.

Докрѣ́твамъ и докрѣ́тувамъ (да докрѣ́тѫ), *гл. д.* Докрѣщамъ.

Докрѣ́твася (да ся докрѣ́ти), *гл. безл.* Покрѣтвася, укрѣтвася; **тошни́ть**.

Докрѣ́тѫ, ѝшь, — тилъ, *гл. свр.* отъ докрѣ́щамъ и докрѣ́твамъ. — **тенъ́ый**, *прич. стр.*

Докрѣ́нивамъ и докрѣ́нювамъ (да докрѣ́нѫ), *гл. д.* Закрѣшено-то скрѣнивамъ съвсѣ́мъ.

Докрѣ́нване и докрѣ́нюване, *с. ср.* отъ докрѣ́нивамъ.

Докрѣ́нѫ, ѝшь, — нилъ, *гл. свр.* отъ докрѣ́нивамъ. — **пенъ́ый**, *прич. стр.*

Докрѣ́щамъ (да докрѣ́тѫ), *гл. д.* Докрѣтвамъ: 1) Закрѣтено-то доврѣшамъ да крѣтѫ. 2) Изкрѣтвамъ донѣ́йдѣ, до нѣ́что. — **мся**, *гл. стр.*

Докрѣ́щане, *с. ср.* отъ докрѣ́щамъ.

Докрѣ́нѫ ѝшь, — нилъ, *гл. свр.* отъ докрѣ́пнавамъ. — **не́нъ́ый**, *прич. стр.*

Докрѣ́пнавамъ (да докрѣ́нѫ), *гл. д.* 1) Закрѣпнавамъ до нѣ́что. *Докрѣпи го до стѣ́нѫ-тѫ.* 2) Съ крѣпене доносямъ. *Едва го докрѣпихъ дотука.* — **мся**, *гл. възвр.* Опирамся, крѣпѫ́ся о нѣ́что. — *Докрѣпи си вѣ́рѫ-тѫ*, удрѫжа си вѣ́рѫ-тѫ, устоя си на вѣ́рѫ-тѫ, не ся изневѣри.

Докрѣ́пнаване, *с. ср.* отъ докрѣ́пнавамъ.

Докупу́вамъ (да докупѫ́), *гл. д.* 1) Купувамъ още, прикупувамъ; **докупи́ть**. 2) Купувамъ и чтото е останѫ́ло да ся купи. 3) Съ мѫкѫ, съ много пари купувамъ.

Имамъ си дѣ́войкѫ
Тънкѫ, та високѫ,
Бѣлѫ, та черноокѫ;
Да ся продаваше,
Не ще ся докупи. *Пѣс.*

Докупу́ване, *с. ср.* отъ **докупу́вамъ**; **доку́пка**.

До́купъ, *с. м.* Докупуване. *Нѣма докупа*, не може ся купи, не може ся докупи, много скѫпо. *Да бы ся продавала, не бы имала докупъ.*

Доку́пѭ, **ишь**, — **илъ**, *гл. свр.* отъ **докупу́вамъ**; **докупи́ть**. — **енъ**ый, *прич. стр.*; **доку́пленный**.

***Докурджу́мъ**, *с. м. Т.* 1) Докурджумяно тканє. 2) Крьстець отъ сноп̀е на нивѫ; **крестéцъ** изъ **снопóвъ**. 3) Една игра курамъ.

Докурджу́мянъый, **ъ**, **на**, **но**, *пр.* За тъканє: направено на четврьтитъ питкъ. *Докурджумянъ поясъ.*

Доку́цамь, *гл. свр.* отъ **доку́цвамь**; **доковыля́ть**.

Доку́цвамь и **доку́цувамь** (да **доку́цамь**), *гл. ср.* Съ куцанє дохождамь, отивамь нѣкѫдѣ, донѣйдѣ. *Едва докуцахъ дотука.*

Доку́цване и **доку́цуване**, *с. ср.* отъ **доку́цвамь**.

Докъ, *нар.* Доклѣ, докато, докатъ; **пока́**. *Докъ дойде*, доклѣ дойде.

Докъ́лкамь (да ся), *гл. об. свр.* Съ къ́лканє да дойдѫ, да отидѫ донѣйдѣ.

Докъпи́, — **пѣло**, *гл. свр.* отъ **докъпѣ́ва**.

Докъпѣ́ва (да **докъпи́**), *гл. безл.* *Докъпѣ́ва ми*, не могѫ вяче да траѭ, къпва ми.

Докъ́свамь и **докъ́снувамь** (да **докъ́снѫ**), *гл. ср.* Къ́снѫ още за да стане колкото трѣ́бва; **докиса́ть**.

Докъ́сване и **докъ́снуване**, *с. ср.* отъ **докъ́свамь** и **докъ́снувамь**; **докиса́ніе**.

Докъ́снѫ, **ешь**, — **налъ**, *гл. свр.* отъ **докъ́свамь** и **докъ́снувамь**; **докúснуть**.

Докъ́твамь и **докъ́тувамь** (да **докъ́тѫ**), *гл. д.* Закъ́тено-то довръшѫмь да къ́тѫ, докъ́чвамь.

Докъ́тване и **докъ́туване**, *с. ср.* отъ **докъ́твамь**. Докъ́чване.

Докъ́тѫ, **ишь**, — **тилъ**, *гл. свр.* отъ **докъ́твамь**. Да докъ́чѫ. — **тенъ**ый, *прич. стр.* Докъ́ченъый.

Докъ́чвамь и **докъ́чювамь** (да **докъ́чѫ**), *гл. д.* Докъ́твамь.

Докъ́чване и **докъ́чюване**, *с. ср.* отъ **докъ́чвамь**. Докъ́тване.

Докъ́чѫ, **ишь**, — **чилъ**, *гл. свр.* отъ **докъ́чвамь**. Да докъ́тѫ. — **ченъ**ый, *прич. стр.* Докъ́тенъый.

Докѫдѣ́, *нар.* 1) Отъ мѣ́сто: близо до. *Оттука докѫдѣ́ васъ.* 2) Отъ врѣ́мя: близо кѫдѣ́. *Докѫдѣ́ пролѣ́ть.*

Докѫдѣ́то, *нар.* До което мѣ́сто, додѣ́то. *Да идемъ докѫдѣ́то щешь.*

Докѫ́пвамь и **докѫ́пнувамь** (да **докѫ́пнѫ**), *гл. д.* Свръшѫмь да кѫ́пнѫ. — **мся**, *гл. стр.*

Докѫ́пнѫ, **ешь**, — **налъ**, *гл. свр.* отъ **докѫ́пвамь**. — **натъ**ый, *прич. стр.*

Докѫ́самь, *гл. свр.* отъ **докѫ́свамь**; **додра́ть**, **доноси́ть**. — **санъ**ый, *прич. стр.*

Докѫ́свамь и **докѫ́сувамь** (да **докѫ́самь**), *гл. д.* 1) Закѫ́сано-то покѫ́свамь съвсѣ́мь. 2) За дрѣхъи, за обуща: додирамь гъи отъ носенє; **додира́ть**, **дона́шивать**. — **мся**, *гл. възвр.* Докѫ́свать, додирать ми ся дрѣхъи-тъи. *Докѫ́салъ съмь ся съвсѣ́мь.*

Докѫ́сване и **докѫ́суване**, *с. ср.* отъ **докѫ́свамь** и **докѫ́свамся**; **додира́ніе**, **дона́шиваніе**.

Докѫ́твамь и **докѫ́тнувамь** (да **докѫ́тнѫ**), *гл. д.* Досягамь, закачѫмь, покѫ́твамь; **дотро́гиваться**, **каса́ться**, **тро́гать**. — **мся**, *гл. стр.* Досягамся, покѫ́твамся.

Докѫ́тване, *с. ср.* отъ **докѫ́твамь**. Досяганє, закачванє, покѫ́тваніе; **дотро́гиваніе**, **тро́ганіе**.

Докѫ́тнѫ, **ешь**, — **налъ**, *гл. свр.* отъ **докѫ́твамь**. Да досягнѫ, да закачѫ, да покѫ́тнѫ; **дотро́нуться**, **коснýться**, **тро́нуть**. — **натъ**ый, *прич. стр.* Досягнѫ́тъый, закаченъый, покѫ́тнѫ́тъый; **тро́нутый**.

Доля́вямь (да **доловѭ**), *гл. д.* Доловяавамь: 1) До́стигомь улавямь, втрапчювамь, докопвамь, докопчвамь, докачямь, допипвамь, вкопчювамь; **схва́тывать**, **подцѣпля́ть**, **подцѣ́пливать**, **ловúть**. 2) Заловено-то изловявамь докрай; **доля́вливать**. — **мся**, *гл. възвр.* Докачямся, докопвамся, докопчвамся, допипвамся до нѣчто, до нѣкого, вкопчвамся, вченквамся, хващамся за нѣчто; **вцѣпля́ться**.

Доля́вяне, *с. ср.* отъ **доля́вямь** и **доля́вямся**. Доловяване.

Доля́гамь (да **доло́жѭ**), *гл. д.* Налагамь, подлагамь, прилагамь още нѣчто; **докла́дывать**.

Доля́ганіе, *с. ср.* отъ **доля́гамь**; **докла́дываніе**.

Долага́чь, *с. м.* Млинъ съ млѣко.

Доля́зямь и **доля́зувамь** (да **доля́зѫ**), *гл. ср.* Долазямь.

Доля́зѫ, **ишь**, — **зилъ**, *гл. свр.* отъ **доля́зямь** и **доля́звамь**; **доползти́**.

Доля́зямь (да **доля́зѫ**), *гл. ср.* Съ лазенє достигамь донѣйдѣ, долазвамь; **дона́лзывать**.

Доля́зяне, *с. ср.* отъ **доля́зямь**. Долазване; **дона́лзываніе**.

Доля́ктанка, *с. ж.*

Доля́ктеникъ, *с. м.* и

Доля́ктица, *с. ж* Селска дълга бѣла дрѣха съ кѫсъи до лактіе-то ржкавъи, клашникъ.

***Доламá**, *с. ж. Т.* Горна дълга дрѣха отъ абѫ, ржкавица, кюрдиа, халина.

Доля́ни, *нар.* До миналъ-тѫ годинѫ.

Долáнамъ, *гл. свр.* отъ **долáнвамъ**. Да долопамъ.— **нанъ**ый, *прич. стр.*

Долáнвамъ (да **долáнамъ**), *гл. д.* Долопвамъ, излопвамъ, олопвамъ псичко-то.

Долáнване, *с. ср.* отъ **долáнвамъ**. Долопване.

Долáнець, *ум. м.* и

Долáнчи, *ум. ср.* отъ **долáнъ**; **шкáник**ъ въ стѣнѣ. *Малко долапчия въ дуварь*, хирида.

***Долáн**ъ, *с. м. Т.* Долабъ: 1) Вдлъбнжто мѣсто въ стѣнж съ врата и полици или подобно нѣчто изградено отъ дъскъ да може да ся мѣсти; ракла; **шкап**ъ. *Богатъ като мышкж въ долапъ. Праздни́ долапъ, врьти́ комать.* 2) Теповица, калиавица; **валя́льни**. 3) Въ градиж справа съ колело, което врьти конь, та вади водж за поливане; **водоподъёмный снаря́дъ, чигúрь**. 4) Справа за точене копринж на врьтящкж; **снаря́дъ для размáтыванія** шёлка. 5) Отъ желѣзнж тепекиж справа за печене кафе.

Долúвамъ (да **долѣж**), *гл. д.* 1) Приливамъ за да напълнж. *Долѣй бъкъла, мѣдника.* 2) Приливамъ още; **доливáть**. — **мся**, *гл. стр.*; **доливáться**. *Отдѣто ся отлива, а не ся долива, скоро ся изпива.*

Долúване, *с. ср.* отъ **долúвамъ**; **доливáніе**.

Долúжиж, **ешь**,—**лúзалъ**, *гл. свр.* отъ **долúзвамъ**; **долизáть**.

Долúзвамъ и **долúзувамъ** (да **долúжиж**), *гл. д.* Зализано-то олизвамъ докрай; **долúзывать**.

Долúзване и **долúзуване**, *с. ср.* отъ **долúзвамъ**; **долúзываніе**.

Долúка, *с. ж.* Срѣщася въ пѣсни вмѣсто прилика.

> Станко-ле, дудумъ хубава!
> Азъ да ти станж прилика,
> Прилика, Станко, долика. *Пѣс.*

Долúна, *с. ж.* Низко мѣсто междж другъ высокъ; **долúна, ложбúна, ложжúна, нáдина, надь, впáдина**.

Долúнка, *ум. ж.* отъ **долúна**. Падина; **долúнка**.

Долúтамъ (да **долѣтж**), *гл. ср.* Долѣтѣвамъ.

Долúтане, *с. ср.* отъ **долúтамъ**. Долѣтѣване.

Дóлку, *нар. смякч.* отъ **дóлу**. Долцѣ.

***Долмá**, *Т.* 1) *с. ж.* Насынъ; **нáсынь**. 2) *пр. неизм.* Насыпанъй, направенъй съ насынъ; **насынúй**.

Дóлне, като *с. ср.* Долната чясть на нѣчто, долница; **испóдъ, низъ**.

Долнезéмець, **мци**, *с. м.* Човѣкъ отъ долни-тъ мѣста, отъ югъ на Старж Планинж, отъ Тракиж; долнянець, Романець. *Отива въ долнеземци*, отива въ Романъ.

Долнезéмка, *с. ж.* Жена или мома отъ долни-тъ мѣста, отъ Тракиж; долнянка, Романка.

> Посгодилси Дапкулъ юнакъ
> За дѣвойкж дели Димкж.
> Дели Димкж долнеземкж. *Пѣс.*

Долнезéмскый, **ска**, — **ско**, *пр.* Что е отъ долнж земж.

Долнезéмчя, *ум. ср.* отъ **долнезéмець**.

Долненéць, в. **долнянéць**.

Долнёта, *с. ж.* 1) Долне качество; **нúзкость**. 2) Долень нравъ, безчестность; **нúзость, нóдлость**.

Дóлний, — **лнь** и **лень**, **лня**, **лне**, *пр.* 1) Что ся намира долу, или нó-долу отъ друго, подъ друго нѣчто; **нúжній, испóдній**. *Да го чюкне горний прагъ, да поглядне долний. Ако имашь долень господь, надѣвайся и на горний.* 2) Что ся носи отдолу подъ другъ; **испóдній**. *Долни дрѣхы*, гащи-тъ, риза-та; **нúжнее плáтье**. 3) Что ся намира на-камъ югъ, на-камъ море-то; южнъй. *Долни мѣста, долна земя.* 4) За людје-то: нó-сиромаси-ти, нѣмотни-ти, нó-прости-ти; **нúзкій, незнáтный**. *Колкто си, нó-долсн ся показвай.* 5) Что е на хубость, на видъ, на работж и проч. нé дотамъ, нó-просто; **нúзкій**. *Долна работа. Долна стока;* **товáръ нúзшаго достóинства**. 6) Низкъй, безчестнъй, мрьснъй; **нúзкій, нóдлый, презрúтельный**.—**Нó-долний**, *сравн. ст.*; **нúзшій**. — *Долень свѣтъ*, тоя свѣтъ, земя-та.

> Господь ангелъ проводи
> Зарадъ безгрѣшны душици,
> И ангели си слѣзохж
> Долу ми на долень свѣтъ. *Пѣс*

— *Долна цѣна*, низка цѣна; **нúзкая цѣнá**.— *Долна ржка человѣкъ*, человѣкъ отъ долень рядъ, отъ просты-тъ; **нúзшаго разря́да человѣкъ**.

Долнúна, *с. ж.* Долне, низко мѣсто, долнище; **нúзменность**.

Дóлница, *с. ж.* Долне-то, долна-та страна, онако-то на нѣчто; **низъ, испóдъ, изнáнка**.

Долнúци, *с. ж. мн.* Особенъ плетеници на косж, что стоятъ отдолу подъ другъ-тъ.

> Майка Венж ситно плете:
> Долници-тъ бисеръ ниже,
> Горници-тъ злато лѣе,
> Ситно плете, хътро учи. *Пѣс.*

Дóлничкый,—**чькъ**, **чка**, **чко**, *пр. смякч.* отъ **дóлний**. Нри-долень, вѣзъ-долень.

Долúще, *с. ср.* 1) Долнина; **нúзменность**.

Запладнилъ овця-ты въ долнище-то. 2) Долна-та чàсть на какво да е обуще; ходило; **носóкъ, гóловы.** *Обуща съ съдраны долница.*

Долиянéць, нци́, *с. м.* Човѣкъ отъ долнитѣ мѣста, долнеземец.

Долияни́нъ, *с. м.* Вѣтъръ, что иде изъ долни-ты мѣста, изъ поле-то.

Духни, вѣтре долняпине,
Та поразвѣй коню гривѫ,
Коню гривѫ, момку перчемъ. *Пѣс.*

Долиянка́, *с. ж.* Жена или мома отъ долнитѣ мѣста, отъ югъ на Старѫ Планинѫ, отъ Тракиѫ; долнеземка.

Долни́акъ, *с. м.* Южнѣй вѣтъръ, югъ, бѣлъ вѣтъръ, бѣломорець, лодозъ; **южный вѣтеръ, полýденникъ.** *Повѣѫ, духнѫ долнякъ, та разтопи снѣгъ-тъ.*

Доловѣ́ѫ, и́шь, — **ви́лъ,** *гл. свр.* отъ **дола́вамь и доловя́вамь.** Да докопамь, да докопчѫ, да докачѫ, да допипамь, да вкопчѫ, да втрапчѫ, да вчепкамь, да хванѫ; **схвати́ть, подцѣпи́ть.** — **вéнъый,** *прич. стр.* Докопанъый, докопченъый, докаченъый, допипанъый, вкопченъый, втрапченъый, вчепканъый, хванѫтый; **схва́ченный, подцѣплённый.**

Доловя́вамь (да доловѣ́ѫ), *гл. д.* Долавямь.

Доловя́ване, *с. ср.* отъ **доловя́вамь.** Долавяне.

Долóжѫ, ишь, — **жилъ,** *гл. свр.* отъ **дола́гамь.** — **женъый,** *прич. стр.*

Доложи́акъ, *с. м.* Голѣма чàша за вино; **кýбокъ.** *Доложака тебе чака.*

Долома́, *с. ж.* в. **долама́.**

Долóпамь, *гл. свр.* отъ **долóпвамь.** Да долапамь. — **панъый,** *прич. стр.* Долапанъый.

Долóпвамь и долóпувамь (да долóпамь), *гл. д.* Долапвамь.

Долóпване и долóпуване, *с. ср.* отъ **долóпвамь.** Долапване.

Долóчвамь и долóчювамь (да долóчѫ), *гл. д.* За кучи: олочвамь всичко-то.

Долóчѫ, ишь, — **чилъ,** *гл. свр.* отъ **долóчвамь.**

Долоша́ва (да долоша́е) и

Долошавѣ́ва (да долошавѣ́е), *гл. безл.* Става лоше, болно, слошавася. *Долошя ми,* слоши ми ся; **мнѣ сдѣлалось дýрно.**

Долошавѣ́е, — **вѣ́ло,** *гл. свр.* отъ **долошавѣ́ва.**

Долоша́е, — **ша́ло,** *гл. свр.* отъ **долоша́ва.**

Дóлу, *нар.* Долѣ: 1) Низко до земь-тѫ или дѣто стопнѫ, та подъ краката. *Падня долу;* **упáлъ внизъ.**

Съ уста грачи, съ очи долу гляда. *Пѣс.*

2) На долний, на дърний край; **на концѣ.** 3) Долний стропъ, долний катъ на кѫщѫ, на градѫ; **низъ строéнія.** *Зимѣ си сѣдимъ долу за пó-топло.* 4) Низко мѣсто; **нúзкая, нúзменная мѣстность.** *Да свалимъ говяда-та отъ планинѫ-тѫ долу въ поле-то.*

Да си иде тамо долѣ,
Тамо долѣ на изтока. *Пѣс.*

5) На земь-тѫ, на тоя свѣтъ; **на э́томъ свѣтѣ.** *Долу на долний свѣтъ.* — **Пóдолу:** а) Пó-низко, пó-камъ долний край; **нúже.** *Свали го пó-долу;* **спусти́ его́ нúже.** *Сѣднилъ пó-долу отъ него.* б) Съ пó-долнѫ цѣнѫ, пó-евтино; **дешéвле.** *Азъ го купихъ пó-долу. Пó-долу отъ пять грошà не го давать.* — **Най-долу,** най-низко, най-накрая, най-евтино. — **На-дóлу** (надолу): а) Камъ пó-низко; **внизъ.** *Слизамь надолу;* **спускáться внизъ.** *Падня съ главѫ-тѫ надолу;* **упáлъ головóю внизъ.** б) За нѣкое мѣсто, за въ село, за въ градъ: камъ онѫзи странѫ, камъ кожто тече рѣка-та. *Да идемъ надолу изъ село-то. Надолу отъ село-то има водяници.*

Той си погляда надолу,
Надолу, още нагорѣ:
Отдолу юнакъ идяше. *Пѣс.*

в) Камъ югъ, камъ море-то. *Наши-ти селяне зимѣ ходятъ надолу на работѫ.* — **Пó-надолу,** още пó-низко; **ещё нúже.** *Да идемъ пó-надолу;* **пойдёмъ ещё нúже.** *Спусти го пó-надолу;* **спусти́ его́ ещё нúже.** — **Отъ-долу** (отдолу): а) Отъ долнѫзи-тѫ странѫ; **снúзу.** *Отгорѣ бѣло, а отдолу чрьно;* **свéрху бѣло́, а снúзу черно́.** б) Отъ долний край; **съ нúжняго конца́.** в) Отъ долне мѣсто, откамъ югъ, откамъ море-то. *Вѣтръ-тъ иде отдолу.*

Отдолу идѫтъ три младѣ,
Три младѣ, три ергенчета. *Пѣс.*

г) Долу подъ. *Отдолу подъ кѫщѫ-тѫ има избѫ;* **внизу́ подъ дóмомъ пóгребъ.** *Отдолу подъ стола;* **внизу́ подъ столóмъ.** *Отдолу подъ тоя камъкъ има нѣчто закопано. Отдолу подъ кожуха имамъ и другѫ дрѣхѫ.* — **Пó-отдолу,** пó отъ низко. — **Изъ-отдóлу** (изотдолу), откамъ долнѫзи-тѫ странѫ, изподъ долу; **съ-йсподи, съисподи́, снúзу.** *Чю ся гласъ изотдолу.* — *Не падамь долу,* не съмь пó-долень отъ нѣкого, отъ нѣчто. *Той не пада долу отъ бащѫ си,* и той е като бащѫ си. *Наши-ти воловс не падатъ долу отъ ваши-ты,* не сѫ пó-долни отъ ваши-ты. — *Вилъ горѣ, вилъ долу,* чюдился, мъслилъ, трьсилъ и тукъ и тамъ. — *Горѣ высоко, долѣ твърдо. Горѣ осо, долѣ босо.*

Долýвамь и долýпувамь (да долýпѫ),

гл. д. 1) Залущено-то олупвамъ докрай. **ока́нчивать луплéніе.** 2) За кокошкѫ и обще за птицѫ: излупвамъ, измѧтвамъ всичкы-ты ѩйца; **высѣживать (о птúцахъ).** *Кокошка-та не лѣжа да долупи ѩйцата си.*

Долу́пване и долу́пуване, *с. ср.* отъ **долу́пвамъ.**

Долу́пѫ, пишь, — **пилъ,** *гл. свр.* отъ **долу́пвамъ.** — **пенъ́ый,** *прич. стр.*

Долу́щвамъ и долу́щувамъ (да долу́щѫ), *гл. д.* Залущено-то олущвамъ докрай, съвсѣмъ; **ока́нчивать лущéніе, шелушéніе.**

Долу́щване и долу́щуване, *с. ср.* отъ **долу́щвамъ.**

Долу́щѫ, пишь, — **щилъ,** *гл. свр.* отъ **долу́щвамъ.** — **щенъ́ый,** *прич. стр.*

До́лцѣ, *нар. смякч.* отъ **до́лѣ.** Долку. *По́долцѣ,* малко нѣчто по́-долу; **ни́же немно́го.**

Долчи́на, *ум. ж.* отъ **долъ:** 1) Малъкъ долъ; **небольша́я лощи́на.**

Ѧ иди, Босуле, ѧ иди,
Най-прьва мрьша да стапешь,
Долчинѫ да си изплъзнишь,
Чернъ-ты орли да влѣчешь,
Зеленъ мухъ да брънчять *Пѣс.*

2) Вадуликъ, поточя; **ручеёкъ, пото́чекъ.**

Долчи́нка, *ум. ж.* отъ **долчи́на.**

Подъ всяко дрьво и юнакъ,
Въ всякѫ долчинкѫ и байрякъ. *Пѣс.*

Долчя́, *ум. ср.* отъ **долъ.** Долець.

Долъ, доло́ве и до́лища, *с. м.* 1) Вдлъбнѫто мѣсто междѫ двѣ брьда, врагъ, оврагъ, дере; **буера́къ, овра́гъ, ложби́на.**

Изъ долъ бѣгай, гъди,
Капа ти ся види.

2) Потокъ, вадуликъ, вадица; **ручéй, пото́къ. До́лие,** *съб. По длъбоко долие и по тъмно усое.*

Въкнѫ Недѣлꙗ что може:
И долие-то сѫ жънѫли,
И гора-та е писнѫла
Отъ Недѣлинъ гласовъ. *Пѣс.*

Долъ́тамъ, *гл. свр.* отъ **долъ́твамъ.**

Долъ́твамъ и долъ́тувамъ (да долъ́тамъ), *гл. ср.* 1) Съ лъ́тане достигамъ допѣйдѣ. 2) Лъ́тамъ колкото ми ся иска.

До́лѣ, *нар.* в. **до́лу.**

Долѣ́гамъ (да долѣгнѫ), 1) *гл. д.* Облѣгамъ едно нѣчто до друго, доблѣгамъ, допирамъ; **приставля́ть, прислоня́ть.** 2) *гл. ср.* Доблѣгамся, допирамся. *Долѣга до стѣнѫ-тѫ.* — **мся,** *гл. възвр.* Облѣгамся, доблѣгамся, допирамся до нѣчто; **прилежа́ть.**

Долѣ́ганье, *с. ср.* отъ **долѣ́гамъ.** Облѣганье, доблѣганье, допиране.

Долѣ́гнѫ, ешь, — **нѫлъ,** *гл. свр.* отъ **долѣ́гамъ.** Да облѣгнѫ, да доблѣгнѫ, да допрѫ. — **нѫтый,** *прич. стр.* Облѣгнѫтый, доблѣгнѫтый, допрѣный.

Долѣ́жкнѫ, ишь, — **жна́лъ,** *гл. свр.* отъ **долѣ́жка́вамъ.**

Долѣ́жка́вамъ (да долѣжнѫ), *гл. ср.* 1) Долѣжкавамъ си, излѣжкавамся, лѣжкъ додѣ ми ся лѣжи. 2) Лѣжкъ до уречено-то врѣмя.

Долѣ́жка́ване, *с. ср.* отъ **долѣ́жка́вамъ.**

Долѣку́вамъ, *гл. д. свр.* Да излѣкувамъ съвсѣмъ. *Долѣкува го до смрьть;* **залѣчи́лъ его́ до сме́рти.**

Долѣпнѫ, ишь, — **ни́лъ,** *гл. свр.* отъ **долѣпна́вамъ и долѣ́пнамъ.**

Долѣпна́вамъ и долѣ́пнамъ, *гл. д.* 1) Доврьшнамъ лѣпене-то. 2) Прилѣпнавамъ едно нѣчто на друго; **прилѣпля́ть.** — **мся,** *гл. възвр.* Прилѣпнавамся до нѣчто и не ся отдѣлнамъ отъ него. *Долѣпился с до мене като лѣпкѫ за полѫ.*

Долѣту́вамъ, *гл. ср. свр.* Да изминѫ, да изкарамъ лѣто-то.

Долѣтѣ́вамъ (да долѣтнѫ), *гл. ср.* Долитамъ: 1) Съ лѣтѣне достигамъ допѣйдѣ; **долета́ть.** 2) За птици-ты: дохождамъ; **прилета́ть.** *Ластовици-ты долѣтѣвать прѣзъ Марта. Гарванъ отлита, соколъ долита.* 3) Дотичамъ, дохождамъ съ бръзане. 4) Дохождамъ, пристигамъ.

Долѣтѣ му бѣла книга,
Бѣла книга црьно писмо. *Пѣс.*

5) Постигамъ, сполитамъ, нахождамъ; **постига́ть.** *Отдѣ ны долѣтѣ това зло!*

Долѣтѣ́ване, *с. ср.* отъ **долѣтѣ́вамъ.** Долитане.

Долѣтнѫ, ишь, — **тѣлъ,** *гл. свр.* отъ **долѣтѣ́вамъ и доли́тамъ; долетѣ́ть, прилетѣ́ть.**

Долѣ́жнѫ, ешь, — **лѣлъ,** *гл. свр.* отъ **доли́вамъ; доли́ть.** — **лѣ́нъый** и — **лѣ́тый,** *прич. стр.;* **доли́тый.**

Долюлѣ́вамъ (да долюлѣжнѫ), *гл. д.* Доврьшнамъ люлѣне-то, свръшнамъ да люлѣкъ.

Леле дружкъ, мои дружкъ,
По́-кротко мя залюлѣйте,
Още кротко долюлѣйте. *Пѣс.*

— Каквато го залюлѣла, такава го и долюлѣла; **како́въ въ колыбе́льку, тако́въ и въ могúлку.** — **мся,** *гл. възвр.* Люлѣкъся колкото си щѫ. *Остави мя да си ся долюлѣжкъ.*

Долюлѣ́ване, *с. ср.* отъ **долюлѣ́вамъ.**

Долюлѣ́жнѫ, ешь, — **лѣлъ,** *гл. свр.* отъ **долюлѣ́вамъ.** — **лѣ́нъый,** *прич. стр.*

Долютѣ́вамъ (да долютнѫ), *гл. ср.* Залютѣвамъ, допарвамъ.

Долютѣ́ване, *с. ср.* отъ **долютѣ́вамъ.** Залютѣване, допарване.

Долютѫ́, ѝшь,—тѣ́лъ, *гл. свр.* отъ **долютѣ́вамь.** Да залютѫ, да допарѫ.

Долѫ́чвамь и долѫ́чювамь (да долѫ́чѭ), *гл. д.* Доврьшамь лѫчене-то.

Долѫ́чѭ, ишь, — чилъ, *гл. свр.* отъ **долѫ́чвамь.**

Домá, *нар.* Въ кѫщи, нé—вънъ; **дóма.** *Дома ны,* у насъ, въ нашѫтѫ кѫщѫ; у насъ въ дóмѣ. *Отивамь си дома;* я идýдомóй. — **У домá** (удома), въ нашѫтѫ кѫщѫ, у насъ. *Удома има гостѭ;* у насъ гóсти. *Да идемъ удома;* **поидёмъ домóй.** *Заповѣдайте удома;* **пожáлуйте къ намъ.** — **По домá** (подома), въ кѫщѫты си. *Здрави ли сте подома?* **здорóвы ли всѣ у васъ?** *Разотидохжся подома;* **разошлúсь по домáмъ.** *Всякой подома, че бие Турчинъ по главѫ.* — *Ожени момѫ да не е дома. Като тропа у комшии-ты, тѫ ще дойде и дома. Дома и да мрешь е добрѣ;* **въ семьѣ и смéрть красна́.** *Дома си правишь какъвото сакашь. Прѣдъ хора-та похъ, похъ, пакъ у дома охъ, охъ! Варварица, Николица, кола дрьва, кола брашно — кѫдѣ да си, дома да си. Врядъ тя трьсихъ, попе.* — *Че удома? — Само у васъ не ходихъ.*

Домáжѫ, ешь, — мáзалъ, *гл. свр.* отъ **домáзвамь; домáзать.** — **мáзанъ́ый,** *прич. стр.;* **домáзанный.**

Домáзвамь и домáзувамь (да домáжѫ), *гл. д.* 1) Замазано-то доврьшамь да мажѫ; **домáзывать.** 2) Нѣчто смазано нѣколко, съвсѣмь смазвамь; **раздáвливать окончáтельно.** — **мся,** *гл. възвр. и стр.;* **домáзываться.**

Домáзване и домáзуване, *с. ср.* отъ **домáзвамь; домáзываніе, домáзка.**

***Домазлѫ́къ,** *с. м.* в. **дамазлѫ́къ.**

Домазя́ть, *с. м.* Зять на водъ, на приводъ, приведенъ зять, призятъкъ, приводъкъ, приходъкъ, пришлецъ; **зять, прúнятый въ домъ къ тéстю или тёщѣ, вáбій, призячённый.** *Попитали щрька, зачто му сѫ толко црьны нозѣ-ты, а той рекълъ: не сьмь пó-црьнъ отъ домазятка.*

Домакъ́инка, *ум. ж.* отъ **домакъ́иня; хозя́юшка.**

Домакъ́инскъый, ска, ско, *пр.* отъ **домакъ́инь.** Что е, что приличи на домакъини, стопанскъый; **хозя́йскій.** *Едно око домакънско свръшва повече отъ двѣ ржѣ слугънскъ.* — *Кѫща домакънска,* добрѣ нарядена, съ всичко, чтото трѣбва, въ неѫ. — **скъы,** *нар.* Като домакъинь, стопанскъы; **хозя́йски.**

Домакъ́инство, *с. ср.* Домъ, кѫща съ всичкѫ-тѫ покѫщнинѫ въ неѫ; **хозя́йство.** *Който не мъсли отднесъ что ще прави утрѣ, нему нито е домъ-тъ, нито домакънство-то като свѣта. У Егюптинъ домакънство не барай.*

Домакъ́инчя, *ум. ср.* отъ **домакъ́инь.** Младъ, малъкъ домакъинь.

Домакъ́инь, *с. м.* 1) Онъый, чиято е кѫщата, стопанъ, станининъ, сайбиia; **хозя́инъ.** *Домакънь, ала домъ нѣма. Безуменъ гость домакънка кани. Бръзый крадецъ домакънка смайва.* 2) Мѫжъ спорядъ женѫ си, кѫщникъ; **мужъ, супру́гъ.** *Домакънь-тъ ми,* мѫжъ ми, кѫщникъ-ть ми; **мой мужъ, мой супру́гъ, мой хозя́инъ.** 3) Въ задругѫ: най-старъый, който ѭ оправя; челникъ, глава. 4) Кѫщовникъ, врътокѫщникъ, уряденъ, пѣстовенъ човѣкъ; **хоро́шій хозя́инъ.**

Домакъ́иня, *с. ж.* 1) Жена на домакънь, стопанка, сайбийка, зейка, чорбаджийка; **хозя́йка.** 2) Урядна, пѣстовна жена; кѫщовница; **хоро́шая хозя́йка.**

Домáмѫ, ишь, — милъ, *гл. д. свр.* Да примамѫ да дойде; **заманúть.**

Домáрямь (да домóрѭ), *гл. д.* Доморявамь.

***Домáтъ,** *с. м. Фр.* Раст. *Solanum* и неговъый плодъ, френскъый патлѫджанъ, мехле; **помъ-дамýръ, помадóръ.**

Домáхамь, *гл. свр.* отъ **домáхвамь.** — **ханъый,** *прич. стр.*

Домáхвамь и домáхувамь (да домáхамь), *гл. д.* 1) Като махамь, достигамь до нѣчто. 2) Допридамь прядение на махалкѫ.

Домáхване и домáхуване, *с. ср.* отъ **домáхвамь.**

Домáшній, — шьль и — шень, шиа, шие, *пр.* 1) Что е отъ дома, отъ кѫщѫ-тѫ или ся намира вкѫщи; **домáшній.** *Домашната вечерѭ най-лесно ся прѣтурѭа.* 2) Что е правенъ у дома, домъавъый; **домáшній.** *Ные ядемъ домашень хлѣбъ,* дома мѣсенъ, не купувамъ. *Мома е домашень хлѣбъ.* 3) Свой; **домáшній.** *Ные смъ си домашни;* **мы свой, домáшніе.** *Домашній обирачь е пó-страшенъ отъ външній.* — **шие,** *нар.* Домашнъ-тѫ.

Домáшнѭ-тѫ, *нар.* Като у дома, като у насъ си, домашнѣ; **подомáшнему.**

Домашнáрка, *с. ж.* Жена или мома, която обычиа да стои все дома си, не ходи никѫдѣ; домошнарка; **домосѣ́дка, домовни́ца.**

Домашнáрь, *с. м.* 1) Мѫжъ, който стои все дома си, не ходи никѫдѣ; домошнарь; **домосѣ́дъ, домовни́къ.** 2) Една змиа, която ся въди по кѫщи-ты; мъшеядка, мъшкарь, таласѫмъ.

Дóмека, *нар.* Повяче.

Домéлѭ, ешь,—мля́хъ,—мля́лъ, *гл. свр.* отъ **домя́лямъ**; **домолóть**. — **мля́тый**, *прич. стр.*; **домóлотый**.

Дометá́чь, *с. м.* Въ единѫ народнѫ приказницѫ кума лѣса така ужь была крьстила дѣтя-то.

Дометѫ́, ёшь,—мéтохъ,—мéлъ, *гл. свр.* отъ **домя́тямъ**; **доместя́**.—**тéнтый**, *прич. стр.*

Домя́лямъ (да домéлѭ), *гл. д.* 1) Доврьшямъ млеко-то; **домáлывать**. 2) И останѫло-то мелѫ. 3) Мелѫ още, примиламъ.

Домя́ланіе, *с. ср.* отъ **домя́лямъ**; **домáлываніе**.

Домилѣ́вамъ (да домилѣ́ѭ), *гл. ср.* Става мило нѣкому за мене. *Да подойдѫтъ дѣца-та да гы повидѫ, че ми сѫ домилѣ́ли.* — **Домилѣ́ва**, *гл. безл.* Става мило, дожалѣва, добалиѣва, затѫжава ся. *Искамъ да го видѫ, че ми е много домилѣ́ло за него.*

Домилѣ́ваніе, *с. ср.* отъ **домилѣ́вамъ**.

Домилѣ́ѭ, ешь, — лѣ́лъ, *гл. свр.* отъ **домилѣ́вамъ**.

***Дóминъ**, *с. м. Л.* Католическый священикъ.

Домири́свамъ и **домири́сувамъ** (да домири́шѫ), *гл. ср.* За миризмѫ: достигамъ донѣйдѣ; **доходи́ть за́нахуу**.

Домири́шѫ, ешь, — ри́салъ, *гл. свр.* отъ **домири́свамъ**.

Доми́тамъ (да дометѫ́), *гл. д.* 1) Заметено помитамъ докрай; **дометáть**. 2) Съ метене докарвамъ донѣйдѣ. *Вѣтьрѣ-тъ е домелъ сухѫ шюмѫ прѣдъ врата-та.* — **мся**, 1) *гл. възвр.* Допелѣвамся, дохождамъ. *А ся дометы тука!* ѭ ся допелѣй, ѭ ела тука! 2) *гл. стр.*; **дометáться**.

Доми́таніе, *с. ср.* отъ **доми́тамъ**; **дометáніе**.

Доми́ца, *с. ж.* Въ изречение: *дома домица врядна вряднича*.

Домови́тый, тъ, та, то, *пр.* 1) Който си има добьръ домъ, замощнѣй; **достáточный** въ **домáшнемъ хозя́йствѣ**. 2) Който ся грыжи за кѫщѫ-тѫ си, кѫщовнѣй; **домови́тый**. *Да е имовитъ, да е становитъ, да е жаковитъ, да е домовитъ, сухъ да излиза, росенъ да дохожда.*

Домовладъ́ка, *с. м.* Домакынь, глава въ кѫщи.

Домóвни́къ и **домóмни́къ**, *с. м.* 1) Уряденъ за-въ кѫщѫ-тѫ си домакынь, кѫщовникъ, врьтокѫщникъ; **сконйдомъ**, **хорóшій хозя́инъ**. 2) Домакынь, стопанинъ, станинъ; **хозя́инъ**. *Ако ми си годенникъ, чева не ми си домовникъ.* 3) Който има челядь, челядникъ; **семе́йный**.

Домóвни́ца и **домóмни́ца**, *с. ж.* 1) Уряднa жена или мома, кѫщовница, врьтокѫща, врьтокѫщница; **хорóшая хозя́йка**, **сконидóмка**.

Момица е разсъшница,
А вдовица домовница. *Пѣс.*

2) Домакынна, стопанница; **хозя́йка**. *Вѣрна слугыца—рада домовница.* 3) Когато има челядь, челядница; **семе́йная**.

Домóвитый, — вынъ и — венъ, вна, вно, *пр.* 1) Домовитый. 2) Что е отъ дома, что е за дома; **домóвный**. — **вно**, *нар.* Съ всичкѫ-тѫ челядь; **со всѣмъ семе́йствомъ**.

Доморя́ѭ, ёшь, — ря́лъ, *гл. свр.* отъ **доморя́вамъ**. — **ре́нтый**, *прич. стр.*

Доморя́вамъ (да доморя́ѭ), *гл. д.* Уморявамъ съвсѣмъ.

Домота́вамъ (да домота́ѭ), *гл. д.* Замотано-то доврьшямъ да мотаѫ; **дома́тывать**. — **мся**, 1) *гл. възвр.* Дохождамъ, домитамся, допелѣвамся. *Какво си ся домоталъ тука!* 2) *гл. стр.*; **дома́тываться**.

Домота́ваніе, *с. ср.* отъ **домота́вамъ**; **дома́тываніе**.

Домота́ѭ, ешь, — та́лъ, *гл. свр.* отъ **домота́вамъ**; **домота́ть**. — **та́нтый**, *прич. стр.*; **домóтанный**.

Домочя́дие, *с. ср.* Челядь; **семья́**, **семе́йство**.

Домошя́рка, *с. ж.* Домашярка.

Домошяру́вамъ, *гл. ср.* Шарѫ изъ кѫщи, тарашювамъ, ходѫ, дърѫ, разгляждамъ всѣду изъ кѫшета-та.

Домошяру́ваніе, *с. ср.* отъ **домошяру́вамъ**.

Домошя́рь, *с. м.* Домашярь. — *Котка домошярь*, когато домошярува изъ кѫщи да найде нѣчто да си похапне.

Домрази́,—зя́ло, *гл. свр.* отъ **домрази́ва**. Да домрьзне, да стане студено.

Домрази́ва (да домрази́), *гл. безл.* Домразява ми, подкачя да ми става студено, да ми мрази, домрьзва ми.

Домрѣ́зва (да домрѣ́зне), *гл. безл.* Домразява.

Домрьзи́,—зе́ло, *гл. свр.* отъ **домрьзя́ва**. Да хване мрьзелъ.

Домрѣ́зне, — знало, *гл. свр.* отъ **домрѣ́зва**. Да домрази.

Домрьзя́ва (да домрьзи́), *гл. безл.* Дохождa, хваща мрьзелъ. *Домрьзе́ло го да работи.*

Домрѣ́жва ми ся (да ми ся домрѣ́жи), *гл. безл.* Прѣмрѣжва ми ся на очи-ты, уписа мя на сънъ, додрѣмва ми ся; **глази́**, **вѣки смежа́ются**.

Борянка ми е сѣдѣла,
Сѣдѣла сѣдѣнкувала . . . .
Че й ся мрѣжи домрѣжи,
Че й ся дрѣмка додрѣма. *Пѣс.*

Домрѣжи (да ми ся), — **жи́ло ми ся**, *гл. свр.* отъ **домрѣжва ми ся**.

Дому́вамь, *гл. ср.* Врътъ, глядамъ кѫщѫ, берѫ домъ, стоѫ въ кѫщѫ.

Дому́швамь и **дому́шювамь** (да **дому́шѫ**), *гл. д.* Мушѫто мушъ да умре; **дока́лывать**.

Дому́шване и **дому́шюване**, *с. ср.* отъ **дому́швамь**; **дока́лываніе**.

Дому́шѫ, **ишь**, — **шилъ**, *гл. свр.* отъ **дому́швамь**; **доколо́ть**. — **шенъ**, *прич. стр.*; **доко́лотый**.

Домъ, *с. м.* 1) Кѫща; *домъ*. 2) Всичкы-ти въ кѫщи, челядь; **семе́йство**. 3) Покѫщнина, домакънство; **дома́шняя у́тварь**. — *Какво сѫ подома, по домъ?* какво сѫ домашни-ти? — *Домъ, голе́, домъ!* така ужъ казвалъ тъпанъ-тъ на нѣмотны-ты, та да ся не веселять, а да работять. — *Зъванъ дому не сѫди*; **въ чужо́мъ до́мѣ** не ука́зываютъ. *Какъвто му умъ-тъ, такъвъ му и домъ-тъ. Вижь му ума, та му крой за дома. Вижь му дома, та му крой за ума. Господь зима пѣ́напрѣдъ ума, па и дома. Грозна булка домъ бере, а хубава сборъ бере. Играй, Маро, поигравай и дома си не забравай.*

Домѣ́квамь, **домѣ́кувамь** и **домѣ́кпувамь** (да **домѣ́кнѫ**), *гл. д.* Домъчѫмь, довличѫмь, дотътрувамь, дотатразвамь; **дота́скивать**. — **мся**, 1) *гл. възвр.* Домъчѫмся, насилѫ, съ мѫкѫ дохождамъ, довличѫмся, дотътрувамся, дотатразвамся; **дотащи́ть но́ги, дотащи́ться**. 2) Примъкѫмся, привличѫмся, дохождамъ нѣйдѣ безъ да мя щѫть, безъ да мя въкать, присламчѫмся. 3) *гл. стр.*; **дота́скиваться**.

Домѣ́кване, **домѣ́куване** и **домѣ́кнуване**, *с. ср.* отъ **домѣ́квамь** и **домѣ́квамся**. Домъчѫне; **дота́скиваніе**.

Домѣ́кнѫ, **ешь**, — **налъ**, *гл. свр.* отъ **домѣ́квамь** и **домѣ́чѫмь**. Да довлѣкѫ, да дотътрѫ, да дотатразѫ; **дотаска́ть, дотащи́ть**. — **натъ**, *прич. стр.* Довлѣченъ, дотътранъ, дотатразенъ; **дота́щенный**.

Домѣ́чѫмь (да **домѣ́кнѫ**), *гл. д.* Домъкѫмь.

Домѣ́чѫне, *с. ср.* отъ **домѣ́чѫмь**. Домъкване.

Домъ́слювамь (да **домъ́слѫ**), *гл. ср.* Домъшлявамь, намъслювамь друго, размъслювамь, промѣнявамь мъсль; **раздумывать, перемѣня́ть мысль**.

Домъ́слюване, *с. ср.* отъ **домъ́слювамь**. Домъшлъване.

Домъ́слѫ, **ишь**, — **лилъ**, *гл. свр.* отъ **домъ́слювамь** и **домъшли́явамь**; **раздумать, перемѣни́ть мысль**.

Домъшли́явамь (да **домъ́слѫ**), *гл. ср.* Домъслювамь.

Домъшли́яване, *с. ср.* отъ **домъшли́явамь**. Домъслюване.

Домѣ́рвамь и **домѣ́рувамь** (да **домѣ́рѫ**), *гл. д.* 1) Доврѣщамъ мѣрене-то, измѣрвамъ докрай; **домѣ́рвать**. 2) Възъ отмѣрено-то отмѣрвамъ още; **домѣря́ть**.

Домѣ́рване и **домѣ́руване**, *с. ср.* отъ **домѣ́рвамь**; **домѣ́риваніе**.

Домѣ́рѫ, **ишь**, — **рилъ**, *гл. свр.* отъ **домѣ́рвамь**; **домѣ́рить**. — **ренъ**, *прич. стр.*; **домѣ́ренный**.

Домѣ́свамь и **домѣ́сувамь** (да **домѣ́сѫ**), *гл. д.* Замѣсено-то измѣсвамъ колкото трѣба; **домѣ́шивать**.

Домѣ́сване и **домѣ́суване**, *с. ср.* отъ **домѣ́свамь**; **домѣ́шиваніе**.

Домѣ́ствамь и **домѣ́стувамь** (да **домѣ́стѫ**), *гл. д.* Прѣмѣствамъ допѣйдѣ. *Домѣсти го до стѣнѫ-тѫ.*

Домѣ́стѫ, **ишь**, — **тилъ**, *гл. свр.* отъ **домѣ́ствамь**. — **тенъ**, *прич. стр.*

Домѣ́сѫ, **ишь**, — **силъ**, *гл. свр.* отъ **домѣ́свамь**; **домѣси́ть**. — **сенъ**, *прич. стр.*; **домѣ́шенный**.

Домѫ́чвамь и **домѫ́чювамь** (да **домѫ́чѫ**), *гл. д.* Замѫчено-то измѫчвамъ докрай; **замучивать**. — **мся**, *гл. об.* Мѫчѫся още доклѣ могѫ.

Домѫ́чване и **домѫ́чюване** *с. ср.* отъ **домѫ́чвамь**; **замуче́ваніе**.

Домѫчнѣ́вамь (да **домѫчнѣ́ѫ**), *гл. ср.* Докарвамъ мѫкѫ, дотягвамъ, омрьзвамъ. *Работа-та ми домѫчнѣ́, та ѫ оставихъ.* **Домѫчнѣ́ва**, *гл. безл.* Става мѫчно, дотягва. *Домѫчнѣ́ло ми е, та не знаѫ какво да правѫ.*

Домѫчнѣ́ѫ, **ешь**, — **нѣлъ**, *гл. свр.* отъ **домѫчнѣ́вамь**. Да дотягнѫ.

Домѫ́чѫ, **ишь**, — **чилъ**, *гл. свр.* отъ **домѫ́чвамь**; **замуче́ть**. — **ченъ**, *прич. стр.*; **замуче́нный**.

Домяавъ́ый, **въ**, **ва**, **во**, *пр.* Что ся врьши, работи дома, домашний, кѫщнъ́ый; **дома́шній**. *Домяаво-то платно е по́-яако отъ купешко-то.*

Донабавѫ, **ишь**, — **вилъ**, *гл. д. свр.* Да набавѫ още колкото трѣба.

Донабе́рѫ, **ешь**, — **бра́хъ**, — **бра́лъ**, *гл. д. свр.* Да наберѫ още колкото трѣба, да принаберѫ.

Донабийчѫ, **ишь**, — **чилъ**, *гл. д. свр.* Да набийчѫ още колкото трѣба.

Донабийѫ, **ешь**, — **би́лъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да набиѫ, додѣто трѣба.

Донабодѫ, **е́шь**, — **бо́дохъ**, — **бо́лъ**, *гл. д. свр.* Колкото още трѣба да набодѫ.

Донаброи́ж, и́шь, — **бро́йлъ,** *гл. д. свр.* Да наброѭ колкото още трѣбва.

Донабру́лиж, ишь, — **лилъ,** *гл. д. свр.* Да набрулѭ колкото още трѣбва.

Донабѣ́камь, *гл. д. свр.* И останѫло-то да набъкамь, додѣто трѣбва.

Донабѣ́лиж, ишь, — **лилъ,** *гл. д. свр.* Колкото още трѣбва да набѣлѭ.

Донава́дж, ишь, — **дилъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да навадѫ, да донаношѫ.

Донавари́ж, и́шь, — **ри́лъ,** *гл. д. свр.* Да наварѭ още колкото трѣбва.

Донаведж́, е́шь, — **ведо́хъ,** — **ве́лъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да наведѫ, додѣто трѣбва.

Донавива́мь (да донави́ж), *гл. д.* Довършѭмь навиване-то.

Донави́ж, ешь, — **ви́лъ,** *гл. свр.* отъ **донавива́мь.**

Донавла́чиж, ишь, — **чилъ,** *гл. д. свр.* Да навлачѭ колкото още трѣбва.

Донавлѣкж́, че́шь, — **влѣкохъ,** — **влѣклъ,** *гл. д. свр.* Да навлѣкѫ още колкото трѣбва.

Донавръ́жиж, ешь, — **връ́захъ,** — **връ́залъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да навръжѫ.

Донавѣ́сж, ишь, — **силъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да навѣсѫ, да донаокачѫ.

Донавя́жиж, ешь, — **вя́захъ,** *гл. д. свр.* Да навяжѫ още колкото трѣбва.

Донагнетж́, е́шь, — **гне́тохъ,** — **гне́лъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да нагнетѫ.

Донагостж́, и́шь, — **сти́лъ,** *гл. д. свр.* И останѫлъ-тъ да нагостѫ.

Донаго́твиж, ишь, — **вилъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да наготвѭ, да наготвѭ колкото още трѣбва.

Донагребж́, е́шь, — **гре́бохъ,** — **гре́блъ,** *гл. д. свр.* Да нагребѫ колкото още трѣбва.

Донагрѣ́иж, ешь, — **грѣ́лъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да нагрѣѭ, да нагрѣѭ колкото още трѣбва.

Донада́мь, дадеш, — **да́дохъ,** — **да́лъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да надамь, да надамь колкото още трѣбва.

До́надба, *с. ж.* Раст. *Globularia,* вурцудъ, топу́зчя; **шаро́вка.**

***Донама́,** *с. ж. Т.* 1) Военни-ти кораби на правителство; **флотъ.** 2) Паленье огневъ нощи съ увеселенна поради нѣкакво празднество; **иллюмина́ція.**

Донаду́иж, ешь, — **ду́лъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да надуѭ.

Донадъмиж́, и́шь, — **ми́лъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да надъмѭ, да надъмѭ колкото още трѣбва.

Донажежиж́, е́шь, — **же́гохъ,** — **же́глъ,** *гл. д. свр.* Да нажежѫ още колкото трѣбва.

Донажи́ниж, е́шь, — **нилъ,** *гл. д. свр.* Да нажинѫ колкото още трѣбва.

Доназоби́ж, и́шь, — **би́лъ,** *гл. д. свр.* И останѫлъ-тъ да назобѭ.

Доназъ́биж, ишь, — **билъ,** *гл. д. свр.* Да назъбѭ още колкото трѣбва.

Донакадж́, и́шь, — **ди́лъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да накадѫ, колкото още трѣбва да накадѫ.

Донака́рамь, *гл. д. свр.* Да накарамь колкото още трѣбва.

Донака́стриж, ишь, — **рилъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да накастрѭ, да накастрѭ колкото още трѣбва.

Донака́чиж, ишь, — **чилъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да накачѭ, да накачѭ още колкото трѣбва.

Донаква́сж, ишь, — **силъ,** *гл. д. свр.* Да наквасѫ още колкото трѣбва, да наквасѫ и останѫло-то.

Донаковж́, е́шь, — **ва́лъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да наковѫ, да наковѫ още колкото трѣбва.

Донако́лиж, ишь, — **кла́хъ,** — **кла́лъ,** *гл. д. свр.* Да наколѭ още колкото трѣбва.

Донаконаи́ж, ешь, — **на́лъ,** *гл. д. свр.* Да накопаѭ още колкото трѣбва.

Донакосж́, и́шь, — **си́лъ,** *гл. д. свр.* Да накосѫ още колкото трѣбва.

Донакрои́ж, и́шь, — **кройлъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да накроѭ, още колкото трѣбва да накроѭ.

Донакръми́ж, и́шь, — **ми́лъ,** *гл. д. свр.* И останѫлъ-тъ да накръмѭ.

Донакры́тж, ишь, — **тилъ,** *гл. д. свр.* Да накрытѫ още колкото трѣбва.

Донакры́шиж, ишь, — **шилъ,** *гл. д. свр.* Да накрышѭ колкото още трѣбва.

Донакъ́иснж, ешь, — **налъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да накъиснѫ, да накъиснѫ колкото още трѣбва

Донакъ́итж, ишь, — **тилъ,** и

Донакъ́ичж, ишь, — **чилъ,** *гл. д. свр.* Да накытѫ, да накъичѭ и останѫло-то колкото още трѣбва.

Донакъ́дриж, ишь, — **рилъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да накъдрѭ.

Донакъ́сать, *гл. д. свр.* И останѫло-то да накъсамь, да накъсамь още колкото трѣбва.

Доналовиж́, и́шь, — **ви́лъ,** *гл. д. свр.* Да наловѭ колкото още трѣбва.

Доналу́щж, ишь, — **щилъ,** *гл. д. свр.* Да налущѫ още колкото трѣбва, да налущѫ и останѫло-то.

Доналѣ́иж, ешь, — **лѣ́лъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да налѣѭ, да налѣѭ колкото още трѣбва, да приналѣѭ.

Донама́жиж, ешь, — **ма́залъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да намажѫ, да намажѭ още колкото трѣбва.

Донамéлиж, ешь, — **млéхъ,** — **млéлъ,** *гл. д. свр.* Да намелѫ колкото още трѣбва.

Донáмо, *нар.* До това мѣсто, довдѣ, доовдѣ, дотука, дотува; **до сегó мѣста, досéлѣ, досéль.**

Донамóкриж, ишь, — **рилъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да намокрѫ, да намокрѫ колкото още трѣбва.

Донамъ́слиж, ишь, — **лилъ,** *гл. д. свр.* Да намъслѫ докрай, всичко-то,

Донамѣ́риж, ишь, — **рилъ,** *гл. д. свр.* Да намѣрѫ колкото още трѣбва, да принамѣрѫ.

Донамѣ́стж, ишь, — **тилъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да намѣстѫ.

Донанесж́, éшь, — **нéсохъ,** — **нéслъ,** *гл. д. свр.* Да нанесѫ още колкото трѣбва.

Донани́жиж, ешь, — **ни́захъ,** — **ни́залъ,** *гл. д. свр.* Да нанижѫ колкото още трѣбва,

Донаока́чиж, ишь, — **чилъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да наокачѫ, да наокачѫ колкото още трѣбва.

Донаóстриж, ишь, — **рилъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да наострѫ, да наострѫ още колкото трѣбва.

Донапа́лиж, ишь, — **лилъ,** *гл. д. свр.* Да напалѫ още колкото трѣбва.

Донапасж́, éшь, — **пáсохъ,** — **пáслъ,** *гл. д. свр.* Да пасѫ (стадо и пр.) още доклѣ ся напасе. — **сѫ́ся,** *гл. възвр.* Да пасѫ още доклѣ ся напасѫ.

Донапекж́, чéшь, — **пéкохъ,** — **пéклъ,** *гл. д. свр.* Да нанекѫ колкото още трѣбва, да принапекѫ.

Донапи́шиж, ешь, — **пи́сахъ,** — **пи́слъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да напишѫ, да напишѫ колкото още трѣбва, да принапишѫ.

Донаплатж́ (да ся), **и́шь,** — **ти́лся,** *гл. възвр. свр.* Да платѫ още колкото трѣбва, та да ся наплатѫ.

Донаплетж́, éшь, — **плéтохъ,** — **плéлъ,** *гл. д. свр.* Да наплетѫ още колкото трѣбва, и останѫло-то да наплетѫ.

Донаплъ́ниж, ишь, — **нилъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да наплънѫ, да наплънѫ още колкото трѣбва. *Още малко жито трѣбва за да донаплъни врѣтица-та.*

Донапоиж́, и́шь, — **и́лъ,** *гл. д. свр.* Да напоѭ и останѫлы-ты.

Донапра́виж, ишь, — **вилъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да направѭ, колкото още трѣбва да направѭ, да принаправѭ.

Донапрьскамь, *гл. д. свр.* И останѫло-то да напрьскамь, да напрьскамь колкото още трѣбва.

Донапрядж́, éшь, — **пря́дохъ,** — **пря́лъ,** *гл. д. свр.* Да напрядѫ още колкото трѣбва, да принапрядѫ, и останѫло-то да напрядѫ.

Донапу́шиж, ишь, — **шилъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да напушѫ, да напушѫ колкото още трѣбва.

Донаро́ниж, ишь, — **нилъ,** *гл. д. свр.* Да нароѭ още колкото трѣбва, да принароѭ, и останѫло-то да нароѭ.

Донарѣсж, ишь, — **силъ,** *гл. д. свр.* Да наръсѫ колкото още трѣбва, да принаръсѫ, и останѫло-то да наръсѫ.

Донарѣжиж, ешь, — **рѣзахъ,** — **рѣзалъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да нарѣжѫ, да нарѣжѫ още колкото трѣбва, да принарѣжѫ.

Донарж́биж, ишь, — **билъ,** *гл. д. свр.* Да нарѫбѭ колкото още трѣбва, и останѫло-то да нарѫбѭ.

Донарядж́, и́шь, — **ди́лъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да нарядѫ, да довршѭ наряждание-то.

Донасадж́, и́шь, — **ди́лъ,** *гл. д. свр.* Да насадѫ още колкото трѣбва, да принасадѫ.

Донáсвамь, *гл. мн-кр.* отъ **донáсиамь.** Донесвамь, доносвамь.

Донасмоли́ж, и́шь, — **ли́лъ,** *гл. д. свр.* Да насмолѭ и останѫло-то, да довршѭ насмолѭване-то.

Донасновж́, éшь, — **вáлъ,** *гл. д. свр.* И остало-то да насновѫ, да довршѭ насноваване-то.

Донасоли́ж, и́шь, — **ли́лъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да насолѭ, да насолѭ колкото още трѣбва, да принасолѭ.

Донасте́лиж, ешь, — **стлáхъ,** — **стлáлъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да настелѭ.

Донастоиж́, и́шь, — **и́лъ,** *гл. ср. свр.* Да настоѭ докрай.

Донастрижи́ж, éшь, — **стри́гохъ,** — **стри́глъ,** *гл. д. свр.* Да настрижѭ още колкото трѣбва.

Донасъ́ниж, ешь, — **налъ,** *гл. д. свр.* Да насъпѭ колкото още трѣбва, да принасъпѭ, и останѫлото да насъпѭ.

Донасѣкж́, чéшь, — **сѣкохъ,** — **сѣклъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да насѣкѫ, да насѣкѫ още колкото трѣбва, да принасѣкѫ. *Донасѣчи дрьва-та, па дойди и ты.*

Донасѣ́иж, ешь, — **сѣлъ** и — **сѣялъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да насѣѭ.

Донáсиамь (да донесж́), *гл. д.* Донисамь, доносиамь: 1) Носѫ отъ друго мѣсто тука, принасиамь; **приноси́ть.** *Донеси водѫ отъ чешмѫ-тѫ. Вода донесла, вода занесла.* 2) Носѫ до нѣкое мѣсто; **доноси́ть.** *Торбата тяжка, едва ѫ донесохъ дотука.* 3) Докарвамь, причинявамь; **нести́, нагоня́ть.** *Вѣтьръ-тъ донесе дъждъ. Нова-та година ны донесе само мѫкы и грыжи.* 4) Давамь печалѫ. *Пары-ты ми доносѧть толкова лихвѫ.* — **мся,** *гл. стр.* Донисамся, доносиамся; **приноси́ться, доно-**

сѝться. — *Донасѣмь гласъ*, обаждамъ, навѣщавамъ, извѣстявамъ; **извѣща́ть.**

Дона́сіаніе, *с. ср.* отъ **дона́сіамь.** Донасяне, доносяне, принасяне.

Донатлъка́ѭ, е́шь,—тлѣкохъ,—тлѣклъ, *гл. д. свр.* Да натлъкѫ още колкото трѣбва, да принатлъкѫ, и останѫло-то да натлъкѫ.

Донатова́ріѭ, ишь, — рилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да натоваря.

Донатопи́ѭ, и́шь, — пи́лъ, *гл. д. свр.* Да натопѫ още колкото трѣбва, да принатопѫ, и останѫло-то да натопѫ.

Донатру́намь, *гл. д. свр.* И останѫло-то да натрунамъ, да натрунамъ колкото още трѣбва, да принатрунамъ.

Донатру́фіѭ, ишь, — филъ, *гл. д. свр.* Да натруфѫ и останѫло-то, още колкото трѣбва.

***Донатти́свамь (да донатти́шѭ),** *гл. д. Т.* Накътвамъ, наряждамъ; **убира́ть.** — **мся,** *гл. възвр. и стр.* Накътвамся, наряждамся; **убира́ться.**

Донатти́шѭ, ешь, — ти́салъ, *гл. свр.* отъ **донатти́свамь.**

Донату́ріамь, *гл. д. свр.* И останѫло-то да натуріамъ, да натуріамъ колкото още трѣбва.

Донатъкми́ѭ, и́шь, — ми́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да натъкмѫ, да довръшѫ натъкмяване-то.

Донатъка́ѭ, че́шь, — ка́лъ, *гл. д. свр.* Да натъкѫ колкото още трѣбва, да принатъкѫ.

Донатѣ́ичіѭ, ешь, — ичалъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да натъпчѫ, да натъпчѫ още колкото трѣбва, да принатъпчѫ.

Донатъ́икамь, *гл. д. свр.* И останѫло-то да натъкамъ, да натъкамъ колкото трѣбва.

Донау́чіѭ, ишь,—чилъ, *гл. д. свр.* Да научѫ колкото още трѣбва, да принаучѫ, и останѫло-то да научѫ.

Донахлу́зѭ, ишь, — зилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да нахлузѫ.

Донахра́ніѭ, ишь, — нилъ, *гл. д. свр.* И останѫлъ-тъ да нахранѫ.

Донацѣдѭ́, и́шь, — ди́лъ, *гл. д. свр.* Да нацѣдѫ още колкото трѣбва, да принацѣдѫ.

Донацѣ́ніѭ, ишь, — нилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да нацѣнѫ, да нацѣнѫ още колкото трѣбва, да принацѣнѫ.

Доначе́ріѭ, ишь, — рилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да начерѫ, да доначрѫ.

Доначе́шіѭ, ешь, — че́салъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да начешѫ, да начешѫ още колкото трѣбва, да приначенѫ.

Доначрѣ́ніѭ, в. **доначе́ріѭ.**

Доначю́камь *гл. д. свр.* И останѫло-то да начюкамъ, да начюкамъ още колкото трѣбва.

Доначю́ніѭ, ишь, — нилъ, *гл. д. свр.* Да начюнѫ още колкото трѣбва, и останѫло-то да начюнѫ.

Донашѝѭ, ешь, — шѝлъ, *гл. д. свр.* Да нашѫ още колкото трѣбва, да пришѫ.

Донашо́намь, *гл. д. свр.* И останѫло-то да нашонамъ.

***Дондурма́,** *с. ж. Т.* Замразено, заледено сладко; **мороженое.**

Донедѣ́ленный, — нынь и — шень, нна, нно, *пр.* Что е за-до недѣлѫ, что ще стане прѣзъ другѫ-тѫ недѣлѫ.

Доне́свамь, *гл. мн-кр.* отъ **донесѫ́.** Донасвамъ, доносвамъ.

Доне́сеникъ, *с. м.* Доведеникъ.

Доне́сеница, *с. ж.* Доведеница.

Донесѫ́, е́шь, — не́сохъ, — не́слъ, *гл. свр.* отъ **дона́сіамь, доня́самь** и **доно́сіамь.** Да принесѫ; **принести́, принѐсть.** — **се́нъ, нна, нно,** *прич. стр.;* **принесѐнный.**

Доня́жіѭ, ешь, — ня́залъ, *гл. свр.* отъ **доня́звамь; дониза́ть. — ня́занъ, нна, нно,** *прич. стр.;* **доня́занный.**

Доня́звамь и доня́зуваль (да доня́жѭ), *гл. д.* Занизано-то нижѫ да ся свръши; **доня́зывать.**

Доня́званіе и доня́зуваніе, *с. ср.* отъ **доня́звамь; доня́зываніе.**

Доня́самь (да донесѫ́), *гл. д.* Донасямъ.

Доня́саніе, *с. ср.* отъ **доня́самь.** Донасяне.

Доня́свамь, *гл. мн-кр.* отъ **доня́самь.**

Доносвамь, *гл. мн-кр.* отъ **доно́сіамь.** Донасвамъ, донесвамъ, донисвамъ.

Доно́сѫ, ишь, — силъ, *гл. свр.* отъ **доно́сіамь; доноси́ть. — сенъ, сна, сно,** *прич. стр.;* **доно́шенный.**

Доно́сіамь, *гл. д.* 1) Съ свр. видъ *да донесѫ́:* донасямъ. 2) Съ скр. видъ *да доно́сѫ: а)* Носѫ колкото врѣмя трѣбва. *Жена-та не доносила дѣтя-то си. б)* За дрѣхы, за обуща: увехтявамъ отъ носене; **дона́шивать.** *Доносихъ дрѣхы-ты си, па нѣмамь други.* — **мся,** *гл. стр.;* **дона́шиваться.**

Доно́сіаніе, *с. ср.* отъ **доно́сіамь.** 1) Донасяне. 2) Увехтяване; **дона́шиваніе.**

Доноцу́вамь, *гл. ср. свр.* Да прѣкарамъ останѫло то отъ нощь-тѫ.

Допѣ́нѣ, *нар.* Досега; **до сихъ поръ.**

Допѣ́йдѣ, *нар.* Допѣкѫдѣ: 1) До нѣкое мѣсто. 2) До едно врѣми, допѣкога. *Допѣйдѣ врьвяше добрѣ, па ся развали.* 3) До единъ рядъ; **до нѣкоторой сте́пени.** *Работа-та допѣйдѣ с добрѣ.*

Допѣ́кога, *нар.* До нѣкое врѣми, допѣйдѣ.

Допѣ́кѫдѣ, *нар.* Допѣйдѣ.

Дообада́ѭ, ишь,—дилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да обадѫ, да обадѫ на всичкы-ты.

Дообви́ѭ, ешь, — ви́лъ, *гл. д. свр.* Да довръшѫ обвиване-то, да обвиѫ и останѫло-то.

Дообвръжѫ, ешь, — врѣзахъ, — врѣзалъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да обврьжѫ, да довршьѭ обврьзване-то.

Дообгорѭ, ѥшь, — рѣлъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да обгорѭ, да довршьѭ обгоряване-то.

Дообгорѭ, ѥшь, — рѣлъ, *гл. ср. свр.* Да обгорѭ съвсѣмь, колкото трѣбва.

Дообе́рѫ, ешь, — бра́хъ, — бра́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да оберѫ, да довршьѭ обиране-то.

Дообѝѭ, ешь, — бѝлъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да обиѭ, да довршьѭ обиване-та.

Дообковѫ́, е́шь, — вя́лъ, *гл. д. свр.* Да довршьѭ обковаване-то, да обковѫ и останѫло-то.

Дооблѝжѫ, ешь, — залъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да оближѫ, да доолижѫ.

Дооблѣ́кѫ́, че́шь, — лѣ́кохъ, — лѣ́клъ, *гл. д. свр.* И останѫлъı-тъı да облѣ́кѫ.

Дооблѣпѭ́, ѥшь, — пѝлъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да облѣпѭ, да довршьѭ облѣпяване-то.

Дообработѫ́, ешь, — тилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да обработѫ, да довршьѭ обработване-то.

Дообрѝчѭ, ешь — чилъ, и

Дообрѝѭ, ешь, — брѝлъ, *гл. д. свр.* Да дообрьснѫ.

Дообру́лѭ, ешь, — лилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да обрулѭ, да довршьѭ обрулване-то, да дообрусѫ, да доошмулѭ.

Дообру́сѫ, ешь, — силъ, *гл. д. свр.* Да дообрулѭ, да доошмулѭ.

Дообрѣшѭ, ешь, — шилъ, и

Дообрѣ́шѭ, ешь, — брѣсалъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да обрѣшѭ, да обрѣшѭ, да довршьѭ обрѣшване-то, обрѣсване-то.

Дообрѣ́нѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. д. свр.* Да довршьѭ обрьщане-то, и останѫло-то да обрьнѫ.

Дообрѣ́снѫ, ешь, — налъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да обрьснѫ, да довршьѭ брьснатье-то, да дообричѫ, да дообриѭ.

Дообрѣжѫ, ешь, — рѣзалъ, *гл. д. свр.* Да довршьѭ обрѣзване-то, да обрѣжѫ и останѫло-то.

Дообсъ́пѫ, ешь, — палъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да обсъпѫ, да довршьѭ обсъпване-то.

Дообто́чѫ, ешь, — чилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да обточѫ, да довршьѭ обтакане-то.

Дообхо́дѫ, ешь, — дилъ, *гл. д. свр.* Да обходѫ и останѫло-то докрай.

Дообши́ѭ, ешь, — шѝлъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да обшиѭ, да довршьѭ обшиване-то.

Дообъıколѭ, ѝшь, — лѝлъ, *гл. д. свр.* Да объıколѭ всичко докрай, да довршьѭ объıкалане-то.

Дообѣ́двамь и дообѣ́дувамь, *гл. ср. свр.* Да довршьѭ обѣда си; **дообѣдать**. *Остави мя да си дообѣдвамь.*

Дообѣ́лѭ, ешь, — лилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да обѣлѭ, да довршьѭ обѣлване-то.

Дообѣ́сѫ, ешь, — силъ, *гл. д. свр.* И останѫлъı-тъı да обѣсѫ, да избѣсѫ всичкъı-тъı.

Доова́мо и

Доо́вдѣ, *нар.* До това мѣсто, довдѣ, дотука, дотува, донамо; **до сего́ мѣста, досе́лѣ, досе́ль.**

Доовръшѭ́, е́шь, — врѣхохъ, — врѣ́хлъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да овршѭ, да довръ́шѭ врьше́не-то.

Доогло́ждѫ, ешь, — ждалъ, и

Доогло́згамь, *гл. д. свр.* Да огложд, да оглозгамь съвсѣмь.

Доогля́дамь, *гл. д. свр.* Да оглядамь и останѫло-то, да довршьѭ оглядване-то.

Доого́лѭ, ешь, — лилъ, *гл. д. свр.* И останѫлъı-тъı да оголѭ.

Доогра́бѭ, ешь, — билъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да ограбѭ.

Доограждѫ, ѝшь, — дѝлъ, *гл д. свр.* Да оградѫ и останѫло-то докрай.

Доогребѫ́, е́шь, — гре́бохъ, — гре́блъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да огребѫ, да довръшьѭ огрибане-то.

Доогру́хамь, *гл. д. свр.* Да огрухамь всичко то докрай, да довршьѭ отрухване-то.

Доогрызѫ́, е́шь, — гръ́зохъ, — гръ́зълъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да огрызѫ, да довршьѭ грызене-то.

Доодерѫ, ешь, — драхъ, — дралъ, *гл. д. свр.* Да одерѫ и останѫло-то, да довршьѭ одиране-то.

Доодуха́мь, *гл. д. свр.* И останѫло-то да одухамь, да довршьѭ одухване-то.

Доодѣ́вѣ, *нар.* До прѣди малко. *Доодѣвѣ бѣше тука.*

Доодѣ́ламь, *гл. д. свр.* Да довршьѭ одѣıване-то, да одѣламь и останѫло-то.

Доожене́ѭ, ешь, — нилъ, *гл. д. свр.* И останѫлъı-тъı да оженѭ.

Доожнѝѭ, ешь, — налъ, *гл. д свр.* И останѫло-то да ожнѭ, да довршьѭ ожньване-то.

Доожню́лѭ, ешь, — лилъ, *гл. д. свр.* Да ожюлѭ и останѫло-то.

Доозара́нѫ, *нар.* До тъıк зарань. *Доозаранѫ врѣмя-то бѣше хубаво.*

Дооздравѝѭ, ѝшь, — вѝлъ, *гл. д. свр.* И останѫлъı-тъı да оздравѭ, да довршьѭ оздравяване то.

Доозо́бамь, *гл. д. свр.* И останѫло-то да озобамь, да довршьѭ озобане-то.

Доока́нѫ, ешь, — нахъ, *гл. ср. свр.* Да окапѫ съвсѣмь, докрай.

Доока́стрѭ, ишь, — рилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да окастрѭ, да довршьк окастрюване-то, да доокршьк.

Доока́чѭ, ишь, — чилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да окачѭ, да довршьк окачване-то.

Доокопа́нѫ, ешь, — па́лъ, *гл. д. свр.* И остѫнѫло-то да окопанѫ.

Доокосѧ́, йшь, — сѣ́лъ, *гл. д. свр.* Да окосѧ и останѫло-то, да свршьк окосяване-то.

Доокршьнѫ́, йшь, — нѣ́лъ, *гл. д. свр.* И остацѫло-то да окршьнѫ, да доокастрѭ.

Доокрьтѫ́, ешь, — тилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да окртѫ, да довршьк окртване-то.

Доокрьшѭ́, ешь, — шилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да окршьк.

До́окъ, *нар.* До́хакъ, о́тхакъ. *Дохождамь нѣкому доокъ*, давамь му да разбере, направямь го да си лѣгне на грѣха; **справля́ться съ кѣмъ.**

Доокѫ́нѭ, ешь,— налъ, *гл. д. свр.* И останѫлъ-тъ да окѫнѭ.

Доокѫсамь, *гл. д. свр.* Да окѫсамь и останѫло-то, да окѫсамь всичко.

Доокѫсѧ́, йшь,— сѣ́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да окѫсѧ.

Доола́намь, *гл. д. свр.* И останѫло-то да оланамь, да оланамь всичко, да доолонамь.

Доолѝжѭ, ешь,— лѝзалъ, *гл. д. свр.* Да олижѭ всичко, и останѫло-то, да дооближѭ.

Доолонамь, в. **доола́намь.**

Доолочѭ, ишь, — чилъ, *гл. д. свр.* Да олочѭ и останѫло-то, да олочѭ всичко.

Доолу́пѭ, ишь, — пилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да олупѭ, да довршьк олупване-то.

Доолу́щѫ, ишь, — щилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да олущѫ, да олущѫ всичко.

Доометѧ́, е́шь, — ме́тохъ, — ме́лъ, *гл. д. свр.* Да довршьк омитане-то, да ометѧ и останѫло-то.

Доомѣ́кнѫ, ешь, — налъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да омъкнѫ.

Доомѣ́нѫ, ешь,—мѣлъ, *гл. д. свр.* Да довршьк мъсне-то, да омънѫ и останѫло-то.

Доомя́кнѫ, ешь, — налъ, *гл. ср. свр.* Да омякнѫ още колкото трѣбва, да омякнѫ съвсѣмь.

Дооно́ждамь, *гл. д. свр.* Да оножданъ и останѫло-то.

Доопа́дамь, *гл. ср. свр.* Да опадамь съвсѣмь.

Доопасѧ́, е́шь, — на́сохъ, — на́слъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да опасѧ, да опасѧ всичко-то, съвсѣмь.

Доопа́шѫ, ешь,—на́сахъ,—на́салъ, *гл. д. свр.* Да свршьк опасване-то.

Доопетлѣ́жѭ, ешь, — лѣ́лъ, *гл. д. свр.* И останѫлъ-тъ да опетлѣжѭ.

Доопи́жѭ, ешь,— пи́лъ, *гл. д. свр.* И останѫлъ-тъ да опижѭ.

Доопла́нѫ, ишь, — пилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да оплавѫ, да оплавѫ всичко.

Доопла́кнѫ, ешь, — палъ, *гл. д. свр.* Да оплакнѫ и останѫло-то, да оплакнѫ всичко.

Дооплѣ́вѭ, йшь, — вѝлъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да оплѣвѭ.

Доопо́нѫ, ишь, — пилъ, *гл. д. свр.* И останѫлъ-тъ да опонѫ.

Доопра́вѭ, ишь, — пилъ, *гл. д. свр.* Да оправѫ всичко-то, и останѫло-то.

Доопра́здня, ишь,— пилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да опразднѫ.

Доопра́скамь, *гл. д. свр.* И останѫло-то, всичко да опраскамь.

Доопрѣ́жѭ, ишь, — жилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да опрѣжѫ.

Доопрѣ́лѭ, ишь, — лилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то, всичко да опрѣлѫ.

Доопѣ́жѭ, ешь, — пѣлъ, *гл. д. свр.* Да довршьк опѣло-то. *Постой още малко да доопѣжѫ мрътвеца.*

Доора́вамь (да доорѫ́), *гл. д.* 1) Заорано то довршьнамь да орѫ. *Дооравамь нивжтѫ.* 2) Довршьнамь ораше-то; **доно́хивать.** *Тъя дни дооравамъ вяче.*

Доора́ване, *с. ср.* отъ **доора́вамь**; **доно́хиване.**

Доорѣ́жѭ, ешь, — рѣзахъ, — рѣзалъ, *гл. свр.* отъ **доорѣ́звамь.**

Доорѣ́звамь и доорѣ́зунамь (да доорѣжѭ), *гл. д.* И останѫло-то, всичко орѣзвамь.

Доорѫ́, е́шь, — ра́лъ, *гл. свр.* отъ **доора́вамь**; **доноха́ть, доора́ть. — ра́нъ**, *прич. стр.*; **доноха́нный, доора́нный.**

Доосвятѫ́, йшь, — тѝлъ, *гл. д. свр.* Да довршьк освятяване-то.

Дооскубамь, *гл. д. свр.* И останѫло-то да оскубамь, да оскубамь всичко.

Доосму́чѭ, ешь, — сму́кахъ, — сму́калъ, *гл. д. свр.* Да осмучѭ и останѫло-то, всичко.

Доосрьбамь, *гл. д. свр.* И останѫло-то да осрьбамь, да осрьбамь всичко докрай.

Доострига́ и **доострижѭ́**, е́шь,—ри́гохъ, — ри́глъ, *гл. д. свр.* И останѫлъ-тъ да острижѭ, да доострьжѭ.

Доострѣ́жѭ, ешь, — рѣгохъ, — рѣглъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да остръжѭ, да остръжѭ всичко.

Доострьжѭ́, ешь, — рьгохъ, — рьглъ, в. **доострига́.**

Доо́стрювамь (да доо́стрѭ), *гл. д.* Довръ-

шамь остреше-то; **доощря́ть.** *Доостри кола.*

Доо́стрѩ, ишь,—рилъ, *гл. свр.* отъ **доо́стрювамь**; **доостри́ть.**—ренъ, *прич. стр.*

Доосушѩ́, и́шь, — ши́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да осушѫ.

Доотбе́рѫ, ешь, — бра́хъ, — бра́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да отберѫ, да отберѫ всичко.

Доотби́ѫ, ешь, — би́лъ, *гл. д. свр.* Да отбиѫ и останѫло-то.

Доотбра́ниѫ, ишь, — нилъ, *гл. д. свр.* И останѫлы-ты да отбранѫ, да отбраны всичкы-ты.

Доотбру́лиѫ, ишь, — лилъ, *гл. д. свр.* Да отбрулѫ колкото още трѣбва.

Доотвари́ѫ, и́шь, — ри́лъ, *гл. д. свр.* Да отварѫ всичко, и останѫло-то.

Доотведѫ́, е́шь, — ве́дохъ, — ве́лъ, *гл. д. свр.* И останѫлы-ты да отведѫ, да отведѫ всичкы-ты.

Доотви́ѫ, ешь,—ви́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да отвиѫ, да отвиѫ додѣто трѣбва.

Доотвлѣкѫ́, че́шь, — влѣкохъ, — влѣклъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да отвлѣкѫ.

Доотво́рѫ, ишь, — рилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да отворѫ, да отворѫ доколкото трѣбва.

Доотвръ́зѫ, ешь, — врѣзахъ, — врѣзалъ, *гл. д. свр.* Да отврѣзѫ и останѫло-то, да отврѣзѫ колкото още трѣбва.

Доотвѣ́ѫ, ешь, — вѣ́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да отвѣѫ, да отвѣѫ всичко-то.

Доотвѫ́дъ, *нар.* До отвѫдны-тѫ страны, доотатакъ, доотонѫдъ.

Доотвя́зѫ, ешь, — вя́захъ, — вя́залъ, *гл. д. свр.* Да доотврѣзѫ.

Доотдѐрѫ, ешь, — дра́хъ, — дра́лъ, *гл. д. свр.* Да отдерѫ колкото още трѣбва, да отдерѫ и останѫло-то.

Доотдѣ́лиѫ, и́шь, — ли́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да отдѣлѫ, да отдѣлѫ колкото още трѣбва.

Доотзе́мѫ, ешь, — зе́хъ, — зе́лъ, *гл. д. свр.* Да отземѫ колкото още трѣбва.

Доотка́рамь, *гл. д. свр.* И останѫло-то да откарамь, да откарамь колкото още трѣбва.

Доотка́чиѫ, ишь, — чилъ, *гл. д. свр.* Да откачѫ колкото още трѣбва, и останѫло-то, всичко да откачѫ.

Доотковѫ́, е́шь, — ва́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то, всичко да отковѫ, да отковѫ колкото още трѣбва.

Дооткосѫ́, и́шь, — си́лъ, *гл. д. свр.* Да откосѫ колкото още трѣбва.

Дооткрѫ́ниѫ, ешь, — кры́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да открыѫ.

Дооткры́тѫ, ишь, — тилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да открытѫ, да открытѫ колкото още трѣбва.

Дооткрыши́ѫ, ишь, — шилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да открышѫ, да открышѫ колкото още трѣбва.

Доотку́пиѫ, ишь, — пилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да откупѫ.

Доотлѣжи́ѫ, и́шь, — жи́хъ, — жи́лъ, *гл. ср. свр. Да си доотлѣжѫ,* да лѣжѫ още доколкото ми ся лѣжи.

Доотлѣпи́ѫ, и́шь, — пи́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да отлѣпѫ.

Доотлѣ́ѫ, ешь, — лѣ́лъ и — лѣ́ялъ, *гл. д. свр.* Да отлѣѫ колкото още трѣбва.

Доотлѫ́чѫ, ишь, — чилъ, *гл. д. свр.* И останѫлы-ты да отлѫчѫ, да отлѫчѫ колкото още трѣбва.

Доотмота́ѫ, ешь, — та́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да отмотаѫ, да отмотаѫ колкото още трѣбва.

Доотмѣ́рѫ, ишь, — рилъ, *гл. д. свр.* Да отмѣрѫ колкото още трѣбва.

Доотмѣ́стѫ, ишь, — тилъ, *гл. д. свр.* И останѫлы-ты да отмѣстѫ.

Доотнесѫ́, е́шь, — не́сохъ, — не́слъ, *гл. д. свр.* Да отнесѫ всичко, и останѫло-то.

Доотонѫ́дъ, *нар.* До отонѫдны-тѫ страны, доотвѫдъ.

Доотне́рѫ, ешь, — вра́хъ, — ра́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да отнерѫ, да отнерѫ още доколкото трѣбва, да доотнорѫ.

Доотнлетѫ́, е́шь, — нлѐтохъ, — нлѐлъ, *гл. д. свр.* Да отнлетѫ доколкото още трѣбва.

Доотно́рѫ, ишь, — рилъ, в. **доотне́рѫ.**

Доотночи́нѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. ср. свр. Да си доотночинѫ,* да починѫ още за да си отночинѫ съвсѣмь.

Доотри́нѫ, ешь, — нилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да отринѫ, да отринѫ всичко.

Доотро́виѫ, ишь, — вилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да отровѫ.

Доотроши́ѫ, и́шь, — ши́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да отрошѫ.

Доотрѫ́камь, *гл. д. свр.* Да отрѫкамь колкото още трѣбва, и останѫло-то да отрѫкамь.

Доотрѫ́ниѫ, ешь, — ры́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да отрыѫ, да отрыѫ съвсѣмь.

Доотрьсѫ, ишь, — силъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да отрьсѫ, да отрьсѫ колкото трѣбва.

Доотрѣ́бѫ, ишь, — билъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да отрѣбѫ.

Доотрѣжѫ, ешь, — рѣзахъ, — рѣзалъ, *гл. д. свр.* Да отрѣжѫ колкото още трѣбва, и останѫло-то да отрѣжѫ.

Доотса́мъ, *нар.* До отсамны-тѫ страны.

Доотспѩ́, и́шь, — спа́лъ, *гл. ср. свр. Да си доотспѩ,* да спѩ още, та да си отспѩ.

Доотстоѭ, и́шь, — и́лъ, *гл. д. свр.* Да отстоѭ съвсѣмь.

Доотсъ́иѭ, е́шь, — палъ, *гл. д. свр.* Да отсъиѭ още колкото трѣбва.

Доотсѣдѫ́, и́шь, — дѣ́лъ, *гл. ср. свр. Да си доотсѣдѫ*, да сѣдѫ още, та да си отсѣдѫ.

Доотсѣкѫ́, чѐшь, — сѣ́кохъ, — сѣ́клъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да отсѣкѫ, да отсѣкѫ колкото още трѣбва, да приотсѣкѫ.

Доотсѣ́ѭ, е́шь, — сѣ́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да отсѣ́ѭ, да отсѣ́ѭ колкото още трѣбва, да приотсѣ́ѭ.

Доотта́такъ, *нар.* Доотвѫдъ.

Дооттрошѭ́, и́шь, — шѝлъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да оттрошѭ, да оттрошѭ колкото още трѣбва, да приоттрошѭ.

Доотту́рѭ, и́шь, — рилъ, *гл. д. свр.* Да оттурѭ колкото още трѣбва.

Дооттъ́кнѭ, е́шь, — нѫлъ, *гл. д. свр.* И останѫлъ-тъ да оттъкнѭ.

Доотта́глѭ, и́шь, — лилъ, *гл. д. свр.* И останѫлъ-тъ да оттяглѭ.

Доотцѣдѫ́, и́шь, — дѝлъ, *гл. д. свр.* Да отцѣдѫ колкото още трѣбва, да приотцѣдѫ, да отцѣдѫ и останѫло-то.

Доотцѣ́ѭ, е́шь, — пилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да отцѣ́ѭ, да отцѣ́ѭ колкото още трѣбва, да приотцѣ́ѭ.

Доотя́мь, *гл. д. свр. Да си доотямь*, да ямь още, та да си отямь.

Доощи́ѭ, е́шь, — палъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да ощипѭ.

Допа́дамь (да допа́днѫ, допа́дувамь), *гл. ср.* 1) Дохождамь, повечето като случайно; **попада́ть**. *Кога допадняхте?* кога сте дошли? 2) Съ падане достигамь допѣйдѣ. *Допадѫ до земя-тѫ, до дъно-то.* — **мся**, *гл. възвр.* Влизамь въ ржцѣ, изпадамь; **попада́ть**. *Нека ми ся допаднє, та да види какъ щѫ го крьщавамь.*

Допа́дамь, *гл. свр.* отъ **допа́двамь**.

Допа́дание, *с. ср.* отъ **допа́дамь**.

Допа́двамь и **допа́дувамь** (да допа́дамь), *гл. ср.* Въ мн. число: паченѫли-ти да падать изпадвать съвсѣмь.

Допа́дувамь, *гл. уч.* отъ **допа́днѫ**.

Допа́днѫ, е́шь, — нѫлъ, *гл. свр.* отъ **допа́дамь**. Да дойдѫ; **попа́сть**.

Допазарѭ́, и́шь, — ри́лъ, *гл. свр.* отъ **допазаря́вамь**. — **ре́нъ**ий, *прич. стр.*

Допазаря́вамь (да допазарѭ́), *гл. д.* Свършамь да пазарѭ.

Допазаря́вание, *с. ср.* отъ **допазаря́вамь**.

Допа́звамь и **допа́зувамь** (да допа́зѫ), *гл. д.* Уназвамь докрай, довардвамь, дочювамь.

Допа́зѫ, и́шь, — зилъ, *гл. свр.* отъ **допа́звамь**. Да довардѫ, да дочювамь. — **зе́нъ**ий, *прич. стр.* Доварденъий, дочюванъий.

Допа́лвамь и **допа́лювамь** (да допа́лѭ), *гл. д.* Запалено-то напалвамь още да стане колкото трѣбва; **дота́пливать**. *Допали печь-тѫ.*

Допа́лване и **допа́люване**, *с. ср.* отъ **допа́лвамь**; **дота́пливаніе**.

Допа́лѭ, и́шь, — лилъ, *гл. свр.* отъ **допа́лвамь**; **дотопи́ть**. — **ленъ**ий, *прич. стр.*; **дото́пленный**.

Допа́рвамь и **допа́рювамь** (да допа́рѭ), 1) *гл. ср.* Начинамь да парѭ. *Изпустихъ го, че ми допари.* 2) Долютѣвамь, залютѣвамь.

Допа́рване и **допа́рюване**, *с. ср.* отъ **допа́рвамь**.

Допа́рѭ, и́шь, — рилъ, *гл. свр.* отъ **допа́рвамь**.

Допасѫ́, е́шь, — па́сохъ, — па́слъ, *гл. свр.* отъ **допася́вамь** и **допа́шнамь**. — **се́нъ**ий, *прич. стр.*

Допася́вамь, **допа́шнамь** и **допа́свамь** (да допасѫ́), *гл. д.* 1) Запасено-то опасявамь докрай. *Коне-ти допасохѫ ливадѫ-тѫ.* 2) Пасѫ до пѣкое врѣмя. *Да допасѫ овця-тъ до Кръстовъ-день.* 3) *гл. ср.* Напасявамся. *Козы-тъ не сѫ си допаслы днесь.* — **мся**, *гл. стр.* Опасвамся, не оставамь вяче. *Трѣва-та ся допасе.*

Допася́ване и **допа́шнане**, *с. ср.* отъ **допася́вамь** и **допа́шнамь**.

Допекѫ́, пече́шь, — пе́кохъ, — пе́клъ, *гл. свр.* отъ **допи́чнамь**; **допе́чь**. — **пече́нъ**ий, *прич. стр.*; **допечённый**.

Допелѣ́вамся (да се допелѣ́ѭ), *гл. об.* Казвася на срѣдито, дохождамь, домитамся. *Какво си ся допелѣлъ и ты тука!*

Допелѣ́ване, *с. ср.* отъ **допелѣ́вамся**.

Допелѣ́ѭ (да ся), е́шь, — лѣлся, *гл. свр.* отъ **допелѣ́вамся**. Да ся дометѫ.

Допе́рвамь (да допе́рѫ), *гл. д.* в. **допи́рамь**.

Допе́рѫ, е́шь, — пра́лъ, *гл. свр.* отъ **допи́рамь** и **допе́рвамь**; **достира́ть**. — **пра́нъ**ий, *прич. стр.*; **достира́нный**.

Допе́рѫ, е́шь, — пра́лъ, *гл. свр.* отъ **допи́рамь**, **допорвамь** (порѫ); **допоро́ть**. **Допра́нъ**ий, *прич. стр.* Допоренъий; **допо́ротый**.

Допечна́лвамь и **допечна́лювамь** (да допечна́лѭ), *гл. д.* Припечналвамь още. *Допечналихъ още двѣстѣ гроша.*

Допечна́лѭ, и́шь, — лилъ, *гл. свр.* отъ **допечна́лвамь**. — **ленъ**ий, *прич. стр.*

Допечна́тамь, *гл. свр.* отъ **допечна́твамь**; **допечна́тать**, **припечна́тать**. — **танъ**ий, *прич. стр.*; **допечна́танный**, **припечна́танный**.

Допечна́твамь и **допечна́тувамь** (да допечна́тамь), *гл. д.* 1) Доврьшамь печнатане-

то; **допечáтывать.** 2) Припечатвамъ още; **припечáтывать.** — **мся,** *гл. стр.;* **допечáтываться.**

Допечáтване и **допечáтуване,** *с. ср.* отъ **допечáтвамъ; допечáтываніе, припечáтываніе.**

Допúвамъ (да допúя), *гл. д.* 1) Изпивамъ всичко-то докрай, доврьшвамъ го. *Допихмы си вино-то,* свршихмъ го. 2) Останѫлото изпивамъ: **допивáть.** *Допийте си чаши-ты, та да налѣемъ отъ друго вино.* 3) Съ мѣстоим. *си,* напивамся колкото съмъ жаденъ; **напивáться.** *Остави мя да си допия.* — **мся,** *гл. стр.;* **допивáться.**

Допúване, *с. ср.* отъ **допúвамъ; допивáніе.**

Допúнамъ, *гл. свр.* отъ **допúпвамъ.** 1) Да набарамъ; **дощýпать.** 2) Да уловѭ, да докопамъ, да докачѫ, да вкопчѫ; **схватúть, подцѣпúть.** — **напъ́ый,** *прич. стр.* 1) Набаранъ; **дощýпанный.** 2) Уловенъ, докопанъ, докопченъ, докаченъ, вкопченъ; **схвáченный, подцѣплённый.**

Допúпвамъ и **допúпувамъ** (да допúнамъ), *гл. д.* 1) Съ пипане нахождамъ, напипвамъ; **дощýпывать.** 2) Уловявамъ, докопвамъ, докопчвамъ, докачямъ, вкопчвамъ; **схвáтывать, подцѣпля́ть, ловúть.** — **мся,** 1) *гл. възвр.* Уловявамся, хващамся, докопвамся, вкопчвамся за нѣчто, та ся стискамъ за него; **подцѣпля́ться, схвáтываться, зацѣпля́ться.** *Допипвамся до нѣчто;* **добирáться** до чего́. 2) *гл. стр.* Напипвамся; **дощýпываться.**

Допúпване и **допúпуване,** *с. ср.* отъ **допúпвамъ** и **допúпвамся.**

Допúрамъ (да допе́рѫ), *гл. д.* Допервамъ: 1) Запрано-то опирамъ съвсѣмъ; **достúрывать.** 2) И останѫло-то опирамъ. — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.;* **достúрываться.**

Допúрамъ (да допе́рѫ), *гл. д.* Допорвамъ, заразпирано-то разпирамъ докрай; **допáрывать.** — **мся,** *гл. стр.* Допорвамся; **допáрываться.**

Допúрамъ (да до́прѫ), 1) *гл. ср.* Опирамъ до нѣчто, досягамъ до него, доблѣгамся; **упирáть, касáться.** 2) Достигамъ, дохождамъ донѣкждѣ; **достигáть, доходúть, дотъ́жáть.**

Стадо слиза отъ планинѫ,
Отъ планинѫ, отъ равнинѫ;
Врьвѣло ми, что врьвѣло,
Допрѣло е до рѣчицѫ. *Пѣс.*

3) *гл. д.* Турямъ нѣчто да ся досяга. *Допри го до стѣнѫ-тѫ.* — **мся,** 1) *гл. възвр.* Досягамся, доблѣгамся, опирамся, облѣгамся на нѣчто. 2) Опирамся, опрѣтвамся срѣщѫ нападнѫлъ възъ мене, даврандисвамся; **дѣлать отпóръ.** — *Допрѣ ножь-тъ до кокала,* достигнѫ работа-та дотамъ, дѣто не е вяче за трыпѣне. *Допрѣ слѣпчё до стѣнѫ: дотукъ свѣтъ за него.*

Допúране, *с. ср.* отъ **допúрамъ.**

Допúсвамъ и **допúсувамъ** (да допúшѫ), *гл. д.* 1) Записано доврьшвамъ да пишѫ; **допúсывать.** *Не съмъ си дописалъ още писмо-то.* 2) Приписвамъ още. *И това перо допиши, па остави.* — **мся,** *гл. стр.;* **допúсываться.**

Допúсване и **допúсуване,** *с. ср.* отъ **допúсвамъ; допúсываніе.**

Допúчнамъ (да допекѫ́), *гл. д.* Опичамъ колкото трѣбва; **допекáть.** *Гладенъ не допича, голъ не добѣла.* — **мся,** *гл. стр.;* **допекáться.** *Хлѣбъ-тъ не ся е допекълъ,* не е допеченъ.

Допúчване, *с. ср.* отъ **допúчнамъ; допекáніе.**

Допúшѫ, ешь, — **пúсалъ,** *гл. свр.* отъ **допúсвамъ; дописáть.** — **пúсанъ, ый,** *прич. стр.;* **допúсанный.**

Допúѭ, ешь, — **пúлъ,** *гл. свр.* отъ **допúвамъ; допúть.** — **пúтъ, тый,** *прич. стр.;* **допúтый.**

Доплáвамъ, *гл. свр.* отъ **доплáввамъ.** Да доплувамъ; **доплúть.**

Доплáввамъ и **доплáвувамъ** (да доплáвамъ), *гл. ср.* Съ плаване достигамъ донѣйдѣ; доплувамъ; **доплывáть.**

Доплáвѭ, иш, ве, — **вилъ,** *гл. свр.* отъ **доплáвнамъ.** — **венъ, ый,** *прич. стр.*

Доплáвнамъ (да доплáвѭ), *гл. д.* Заплавено-то изплавнамъ докрай.

Доплáдвамъ, *гл. ср. свр.* в. **доплáднувамъ.**

До́плáдне, *нар.* Доклѣ стане пладне; **до полу́дня.** *Допладне ще дойде.* — *День допладне,* малко врѣмя. *Това ще трае день допладне.*

Доплáднувамъ, *гл. ср. свр.* Доврьшнамъ пладнуване-то си, доладвамъ.

Доплáднуване, *с. ср.* отъ **доплáднувамъ.**

Доплáквамъ и **доплáкнувамъ** (да доплáкнѫ), *гл. д.* Заплакнато изплаквамъ хубавѣ, съвсѣмъ; **дополáскивать.** *Доплакнахъ сждовы-ты.*

Доплáкнувамъ и **доплáкувамъ** (да доплáчѫ), *гл. д. Доплаквамъ си дни-ты,* съ плачене прѣминувамъ останѫлы-ты си дни.

Доплáкване, *с. ср.* отъ **доплáкнувамъ,** доплакнѫ; **дополáскиваніе.**

Доплáкване и **доплáкуване,** *с. ср.* отъ **доплáкнувамъ,** доплачѫ.

Доплáкнася и **доплáкувася** (да ся доплáче), *гл. безл.* Дохожда на плачъ, набурвася на плачъ. *Като го видѣхъ така злѣ, доплака ми ся.*

Доплáкнувамъ, *гл. д.* Доплаквамъ.

Доплáкнѫ, **е́шь**, — **налъ**, *гл. свр.* отъ **доплáквамъ**; **дополоскáть**. — **натый**, *прич. стр.*; **дополóсканный**.

Доплатѫ́, **и́шь**, — **ти́лъ**, *гл. свр.* отъ **доплатúвамъ** и **доплáщамъ**. Да прилѣ́ѫ, да приплатѫ́; **постáвить вилоть**.—**тéпый**, *прич. стр.* Прилѣпенъый, приплатенъый.

Доплатѫ́, **и́шь**, — **ти́лъ**, *гл. свр.* отъ **доплáщамъ**; **доплати́ть**. — **тéпый**, *прич. стр.*; **доплáченный**.

Доплатúвамъ и **доплáщамъ** (да **доплатѫ́**), *гл. д.* Допирамъ едно нѣчто до друго така, каквото да ся досяга до него съ всичкѫ-тѣ странѫ; прилѣпявамъ, приплатявамъ; **стáвить вилоть къ чему́**. — **мся**, *гл. възвр.* и *стр.* Прилѣпявамся, приплатявамся.

Доплатúване и **доплáщане**, *с. ср.* отъ **доплатúвамъ** и **доплáщамъ**. Прилѣпяване, приплатяване.

Доплáче (да ся),— **плáкалося**, *гл. свр.* отъ **доплáквася**. Да ся набури на плачь.

Доплáчѫ, **ешь**,— **плáкълъ**, *гл. свр.* отъ **доплáквамъ**, плачѫ.

Доплáщамъ, в. **доплатúвамъ**.

Доплáщамъ (да **доплатѫ́**), *гл. д.* Плащамъ недодадено-то, чтото остава да ся плаща; **доплáчивать**. — **мся**, *гл. стр.*; **доплáчиваться**.

Доплáщане, *с. ср.* отъ **доплáщамъ**, плащамъ; **доплáчиване**.

Доплáщане, *с. ср.* в. **доплатúване**.

Доплетѫ́, **е́шь**, **доплéтохъ**, **доплéлъ**, *гл. свр.* отъ **доплúтамъ**.

Доплúтамъ (да **доплетѫ́**), *гл. д.* 1) Довръшамъ плетението; **доплетáть**. *Доплитамъ калци-ты.* 2) Приплитамъ още.

Доплу́вамъ, *гл. свр.* отъ **доплу́ввамъ**. Да доплавамъ; **доплúть**.

Доплу́ввамъ и **доплу́вувамъ** (да **доплу́вамъ**), *гл. ср.* Доплаввамъ; **доплúвать**.

Доплѣ́нѫ, **и́шь**,— **нилъ**, *гл. свр.* отъ **доплѣ́нямъ**. Да дотурѫ, да доваксамъ; **дополнúть**. — **непый**, *прич. стр.* Дотуренъый, доваксанъый; **дополнéнный**.

Доплѣ́нямъ (да **доплѣ́нѫ**), *гл. д.* Прибавямъ на пеплъно-то за да ся напълни, да ся изпълни; дотурямъ, доваксувамъ; **дополня́ть**. — **мся**, *гл. възвр.* и *стр.* Доваксувамся; **дополня́ться**.

Доплѣ́нване, *с. ср.* отъ **доплѣ́нямъ**. Доваксуване.

Доплѣ́вѫ, **и́шь**,— **ви́лъ**, *гл. свр.* отъ **доплѣ́вúвамъ**; **дополóть**. — **вéпый**, *прич. стр.*; **дополóтый**.

Доплѣ́вúвамъ (да **доплѣ́вѫ**), *гл. д.* Начеѫто-то да ся плѣви оплѣвявамъ докрай; **допáлывать**. *Заплѣвили смы градиняѫ, та да ѫ доплѣвимъ.* — **мся**, *гл. стр.*; **допáлываться**.

Доплѣ́вúване, *с. ср.* отъ **доплѣ́вúвамъ**; **допáлываніе**.

Доплѣ́нѫ, **и́шь**,— **нúлъ**, *гл. свр.* отъ **доплѣ́нúвамъ**.

Доплѣ́нúвамъ (да **доплѣ́нѫ**), *гл. д.* Оплѣнявамъ съвсѣмъ, всичко, и останѫло-то.

Доновúвамъ (да **доновúѫ**), *гл. д.* Довръшамъ повиване-то. *Да доновиѫ дѣтя-то.*

Доновúѫ, **ешь**, — **вúлъ**, *гл. свр.* отъ **доновúвамъ**.

Доновя́жѫ, **ешь**, — **вúзалъ**, *гл. д. свр.* Да новяжѫ докрай, всичкы-ты. *Доновяжи книгы-ты.*

Додобрѣ́камъ, *гл. д. свр.* Да подбрькамъ колкото още трѣбва.

Додовúѫ, **ешь**, — **вúлъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да подвиѫ, да подвиѫ колкото още трѣбва.

Додовдрѣ́жѫ, **ешь**, — **залъ**, и

Додовдя́жѫ, **ешь**, — **залъ**, *гл. д. свр.* Да подврьжѫ, да подвяжѫ докрай, всичкъ-ты, да подврьжѫ, да подвяжѫ колкото още трѣбва, да доповяжѫ.

Дододгрѣ́ѫ, **ешь**, — **рѣ́лъ**, *гл. д. свр.* Да подгрѣѫ доколкото още трѣбва.

Додóдирѫ, **ешь**, — **прѣ́лъ**, *гл. д. свр.* И останѫлъ-тъ да подирѫ.

Донометѫ́, **ешь**, — **мéтохъ**, — **мéлъ**, *гл. д. свр.* Да пометѫ докрай, всичко-то.

Домомянýвамъ, *гл. д. свр.* Помянувамъ до нѣкое врѣмя. *Да допомянувамы умрѣлый до годиняѫ-тѫ*, да му дрьжимъ уречепъ-тъ помянъ до годиняѫ слѣдъ смрьтьтѫ му.

Доно́рвамъ и **доно́рувамъ** (да **доно́рѫ**), *гл. д.* Запорено-то разпорвамъ докрай, допирамъ; **допáрывать**.— **мся**, *гл. стр.* Допирамся; **допáрываться**.

Доно́рване и **доно́руване**, *с. ср.* отъ **доно́рвамъ**. Допиране; **допáрываніе**.

Доно́рѫ, **ишь**, — **рилъ**, *гл. свр.* отъ **доно́рвамъ**. Да доперѫ; **допоро́ть**.—**ренъый**, *прич. стр.* Доперенъый; **допо́ротый**.

Доно́скамъ и **доно́скувамъ** (да **доно́щѫ**), *гл. д.* Довръшамъ поскане-то.

Доно́слѣ, *нар.* Отпослѣ, слѣдъ това, досетнѣ.

Достéйка, *с. ж.* Слива отъ дългпестъ-ты, драгунъ, ножега, зимнёвка.

Достѫ́, **и́шь**, — **ти́лъ**, *гл. свр.* отъ **достúвамъ**.

Достúвамъ (да **достѫ́**), *гл. ср.* Постѫ до нѣкое врѣмя. *Достихмы до Великдень.*

Достúване, *с. ср.* отъ **достúвамъ**.

Доносѣ́ѫ, **ешь**,— **сѣ́лъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да носѣѫ.

Допо́щѫ, ешь,— **по́скалъ**, *гл. свр.* отъ **допо́скивамь**. — **по́скапъ**, *прич. стр.*

Допоѭ, ешь, — **поялъ**, *гл. д. свр.* Да допѣѫ; **допѣть**.

Невянка невѣста хоро доводила,
Пѣсень допояла, вино дослужила. *Пѣс.*

Допра́вѭ, ишь, — **вилъ**, *гл. свр.* отъ **допра́вямь**. 1) Да свршѫ да правѫ; **доде́лать**. 2) Да приправѫ; **придѣлать**. — **вепъ**, *прич. стр.* 1) Свршепъ; **доде́лапный**. *Отъ три букы двѣ вретена: едно-то криво, друго-то недоправсно.* 2) Приправепъ; **придѣлапный**.

Допра́вямь (да **допра́вѭ**), *гл. д.* 1) Заправено-то доврьшямь; **доде́лывать**. 2) Приправямь още; **придѣлывать**.

Допра́вяне, *с. ср.* отъ **допра́вямь**; **доде́лываніе**, **придѣлываніе**.

Допра́здпувамь и **допра́звамь**, *гл. д. свр.* Свршямь праздпуване-то; **допра́здповать**. *Да допразднувамы Велидень.*

Допра́здпувамь и **допра́звамь** (да **допра́здпѭ**), *гл. д.* Изпразднувамь съвсѣмь; **опора́жнивать совсѣмъ**.

Допра́здпуване и **допра́зване**, *с. ср.* отъ **допра́здпувамь** и **допра́звамь**, изпразвамь.

Допра́здпѭ, ишь,— **пилъ**, *гл. свр.* отъ **допра́здпувамь** и **допра́звамь**, да изпразпѭ. — **пепъ**, *прич. стр.*

Допра́пъ, *прич.* в. **допе́рѫ**.

Допра́тѫ, ишь, — **тилъ**, *гл. свр.* отъ **допра́щамь**; **посла́ть**.— **тепъ**, *прич. стр.*; **по́сланный**.

Отъ Бога смы допратени,
Да сѣчемъ божюръ дрьво,
Да правимъ раю врата. *Пѣс.*

Допра́щамь (да **допра́тѫ**), *гл. д.* Пращамь, провождамь до нѣкого; **присыла́ть**, **посыла́ть**. *Допратилъ ми е писмо.*

Допра́щане, *с. ср.* отъ **допра́щамь**; **присыла́ніе**, **присы́лка**, **посыла́ніе**, **посы́лка**.

Доприбе́рѫ, ешь,— **бра́хъ**, — **бра́лъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да приберѫ.

Доприбѝѫ, ешь, — **бѝлъ**, *гл. д. свр.* Да прибиѫ съвсѣмь, да прибиѫ всичкы-ты.

Допря́дамь (да **допрядѫ**), *гл. д.* 1) Запрядено-то доврьшямь да прядѫ: **допря́дывать**. *Допридамь си врѣтсно-то, кждѣлѫ-тѫ.* 2) Напридамь още, припридамь. *Основа-та не ще стигне, та трѣбва да допрядѫ още два шестака.* — **мся**. *гл. стр.*; **допря́дываться**.

Допря́данне, *с. ср.* отъ **допря́дамь**; **допря́дываніе**.

Допризе́мѫ, ешь, — **зе́хъ**, — **зе́лъ**, *гл. д. свр.* Да приземѫ колкото още трѣбва.

Допришѝѫ, ешь, — **шѝлъ**, *гл. д. свр.* Да доврьшиѫ приширане-то, да пришиѫ колкото още трѣбва.

Допробѝѫ, ешь, — **бѝлъ**, *гл. д. свр.* Да пробиѫ колкото още трѣбва.

Допро́врѫ, ешь, — **рѝхъ**, — **рѝлъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да проврѫ.

Допрода́мь, **даде́шь**, — **да́дохъ**, — **да́лъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да продамь, да продамь колкото още трѣбва.

Допрорѣ́жѭ, ешь,—**рѣзахъ**,— **рѣзалъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да прорѣжѫ, да прорѣжѫ колкото още трѣбва.

Допро́струвамь (да **допро́стрѫ**), *гл. д.* Свршямь простиране-то, допружвамь. **Допро́струвамся**, *гл. стр.* Допружвамся.

Допро́стрѫ, ешъ, — **рѣлъ**, *гл. свр.* отъ **допро́струвамь**. Да допружиѫ. — **рѣпъ**, *прич. стр.* Допруженъ.

Допростѫ́, **и́шь**,— **стѝлъ**, *гл. свр.* отъ **допроща́вамь**.

Допрочетѫ́, **е́шь**,— **че́тохъ**,— **че́лъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да прочетѫ, да прочетѫ всичко-то.

Допроща́вамь (да **допростѫ́**), *гл. д.* Изволявамь, допущамь; **допуска́ть**, **дозволя́ть**, **позволя́ть**. *Азъ нѣма да му допростѫ да ся подиграва съ мене;* **я не позво́лю ему́, чтобы онъ шути́лъ надо мно́ю**.

Допроща́ване, *с. ср.* отъ **допроща́вамь**. Изволяване, допущане, воля, изинъ; **дозволе́ніе**, **позволе́ніе**.

Допру́жквамь и **допру́жкювамь** (да **допру́жѭ**), *гл. д.* Запружено-то пружиѫ докрай, всичко-то; допрострувамь. — **мся**, *гл. стр.* Допрострувамся.

Допру́жѭ, ишь, — **жилъ**, *гл. свр*, отъ **допру́жквамь**. Да допрострѫ. — **женъ**, *прич. стр.* Допрострѣпъ.

Допръ́пкамь, *гл. свр.* отъ **допръ́пквамь**; **добѣжа́ть**, **прибѣжа́ть**, **добѣгать**.

Допръ́пквамь и **допръ́пкувамь** (да **допръ́пкамь**), *гл. ср.* 1) Съ пръпкане достигамь допѣйдѣ, дотичамь; **добѣга́ть**. 2) Тичяшкомь дохождамь; **прибѣга́ть**. 3) Спрьпямь пръпкане-то; **добѣгивать**.

Допръ́пкване и **допръ́пкуване**, *с. ср.* отъ **допръ́пквамь**; **добѣга́ніе**, **прибѣга́ніе**, **добѣгиваніе**.

Допрѣ́жквамь и **допрѣ́жкювамь** (да **допрѣ́жѭ**), *гл. д.* Опрьжвамь и останѫлото, опрьжвамь колкото трѣбва, доврьшямь прьжене-то; **дожа́ривать**.— **мся**, *гл. възвр.* и *стр.* Опрьжвамся съвсѣмь; **дожа́риваться**.

Допрѣ́жване и **допрѣ́жкюване**, *с. ср.* отъ **допрѣ́жквамь**; **дожа́риваніе**.

Допрѣ́жѭ, ишь,— **жилъ**, *гл. свр.* отъ **допрѣ́жквамь**; **дожа́рить**. — **женъ**, *прич. стр.*; **дожа́ренный**.

Допрѝлювамъ (да допрѝлиѫ), *гл. д.* Опрѣлювамъ и останѫло-то, довръшнамъ прѣлене-то.

Допрѝлиѫ, ишь, — лилъ, *гл. свр.* отъ допрѝлювамъ. — **ленъ**, *прич. стр.*

Допрѣпарѝѫ, ѝшь, — рѝлъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да прѣпарѫ, да прѣпарѫ колкото още трѣбва.

Допрѣдѝ, *нар.* Прѣди едно врѣмя. *Двѣ недѣли допрѣди Великдень;* **за̀** двѣ недѣли до Пàсхи.

Допрѣнесѫ, ѐшь, — нѐсохъ, — нѐслъ, *гл. д. свр.* Да прѣнесѫ колкото още трѣбва, и останѫло-то да прѣнесѫ.

Допрѣсѣкѫ, чѐшь, — сѣкохъ, — сѣклъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да прѣсѣкѫ.

Допрѣтрѣ̀иѫ, ешь, — трѣ̀лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да прѣтрѣ̀иѫ.

Допрѣчвамъ и **допрѣчювамъ** (да допрѣчиѫ), *гл. д.* Изпрѣчвамъ едно нѣчто до друго или при друго.

Допрѣчиѫ, ишь, — чилъ, *гл. свр.* отъ допрѣчвамъ.

Допѝриѫ, ешь, — прѣлъ, *гл. свр.* отъ допѝрамъ; **упере́ть.**—**прѣ̀нъ**, *прич. стр.*

Допрядѫ́, ѐшь, — прядо́хъ, — пря́лъ, *гл. свр.* отъ **допря́дамъ**; **допря́сть.** — **дѐнъ**, *прич. стр.;* **допря́денный.**

Допу́скамъ (да допу́стѫ), *гл. д.* в. **допу́щамъ.**

Допу́стѫ, ишь, — тилъ, *гл. свр.* отъ **допу́щамъ**; **допусти́ть.** — **тенъ**, *прич. стр.;* **допу́щенный.**

Допу́швамъ и **допу́шювамъ** (да допу́шиѫ), *гл. д.* Изпушвамъ; **доку́ривать.** *Допушихъ си лулѫ-тѫ, тютюна.*

Допу́шване и **допу́шюване**, *с. ср.* отъ **допу́швамъ**; **доку́риване.**

Допу́шкамъ, *гл. д. свр.* 1) Упушнѫто-то да добиѫ съ пушкане. 2) Да изпушкамъ всичко. *Допушкахъ си барута.*

Допу́шиѫ, ишь, — шилъ, *гл. свр.* отъ **допу́швамъ**; **докури́ть.** — **шенъ**, *прич. стр.;* **доку́ренный.**

Допу́щамъ (да допу́стѫ), *гл. д.* Допускамъ: 1) Давамъ да пристѫпи, да ся приближи, припущамъ при . . . ; **припуска́ть.** *Коньтъ не допуща никого до себе.* 2) Свръшнамъ да пускамъ, да пущамъ. 3) Давамъ волѫ за нѣчто, не браняѫ, изволявамъ, допрощавамъ; **допуска́ть.** 4) Допращамъ; **посила́ть.** *Допущилъ книгѫ*, пратилъ писмо.

Допу́щане, *с. ср.* отъ **допу́щамъ.** Допускане; **допуска́ние, до́пускъ.**

Допъ̀итамъ, *гл. свр.* отъ **допъ̀итвамъ.**

Допъ̀итвамъ и **допъ̀итувамъ** (да допъ̀итамъ), *гл. д.* Изпитвамъ, разпитвамъ за да научѫ. — **мся**, *гл. вз.* Приказвамъ си нѣкому за нѣчто, та да ми даде умъ какво да правѫ; **совѣтоваться.** *Допитайся до по̀стары, по̀-вѣщи людже.*

Допъ̀итване и **допъ̀итуване**, *с. ср.* отъ **допъ̀итвамъ** и **допъ̀итвамся.**

Допъ̀ицвамъ и **допъ̀ицувамъ** (да допъ̀ицѫ), *гл. д.* Довръшнамъ что съмъ начепалъ да пъщѫ; **допружи́вать.**

Допъ̀ицване и **допъ̀ицуване**, *с. ср.* отъ **допъ̀ицвамъ**; **допружи́ване.**

Допъ̀ицѫ, ишь, — цилъ, *гл. свр.* отъ **допъ̀ицвамъ**; **допру́дить.**

Допѝилювамъ (да допѝилиѫ), *гл. ср.* Съ пълене достигамъ, дохождамъ донѣйдѣ; **допа́лзывать, дополза́ть.**

Допѝилюване, *с. ср.* отъ **допѝилювамъ**; **допа́лзываніе.**

Допѝилиѫ, ешь, — лалъ, *гл. свр.* отъ **допѝилювамъ**; **доползти́.**

Допѣ́вамъ (да допѣ́иѫ), *гл. д.* Запѣвано-то изпѣвамъ докрай; **допѣва́ть.** *Допѣй пѣсень-тѫ.*

Допѣ́ване, *с. ср.* отъ **допѣ́вамъ**; **допѣва́ніе.**

Допѣ́иѫ, ешь, — пѣлъ, *гл. свр.* отъ **допѣ́вамъ**; **допѣ́ть.** — **пѣ́нъ**, — **пѣ́тъ** и — **пѣ́ванъ**, *прич. стр.;* **допѣ́тый.**

Допѫ́ждвамъ, допѫ́ждувамъ и **допѫ́ждамъ** (да допѫ́ждѫ), *гл. д.* 1) Напждвамъ допѣйдѣ. 2) Изпждвамъ съвсѣмъ.

Допѫ́ждване и **допѫ́ждуване**, *с. ср.* отъ **допѫ́ждвамъ.**

Допѫ́ждѫ, ишь, — дилъ, *гл. свр.* отъ **допѫ́ждвамъ.** — **денъ**, *прич. стр.*

Допѫ́ждамъ, в. **допѫ́ждвамъ.**

Допѫ́твамъ и **допѫ́тувамъ** (да допѫ́тѫ), *гл. ср.* Показвамъ пѫтя нѣкому, довождамъ го до . . . ; **ука́зывать** путь, **провожа́ть** до . . . .

Допѫ́тване и **допѫ́туване**, *с. ср.* отъ **допѫ́твамъ.**

До̀пѫти *нар.* Доряда, другъ пѫть; **слѣдующій** разъ, **другоѝ** разъ.

Допѫту́вамъ, *гл. ср. свр.* Съ ходене, съ пѫтуване да достигнѫ допѣйдѣ.

Допѫ́тѫ, ишь, — тилъ, *гл. свр.* отъ **допѫ́твамъ.**

Доработвамъ и **доработувамъ** (да доработѫ), *гл. д.* 1) Работѫ още нѣчто, за да го свръшнъ; **доработывать.** 2) Работѫ за да ся изплатѫ за колкото съмъ сговорилъ. *Имамъ да доработвамъ още пять дни.* — **мся**, *гл. стр.;* **доработываться.**

Доработване и **доработуване**, *с. ср.* отъ **доработвамъ**; **доработываніе.**

Доработѫ, ишь, — тилъ, *гл. свр.* отъ **доработвамъ**; **доработать.** — **тенъ**, *прич. стр.;* **доработанный.**

Дора́внювамь (да **дора́внѭ**), *гл. д.* Заравнено-то изравнювамь докрай; **дора́внивать.** — **мся**, *гл. стр.;* **дора́вниваться.**

Дора́внюване, *с. ср.* отъ **дора́внювамь**; **дора́вниване.**

Дора́внѭ, **ишь**, — **нилъ**, *гл. свр.* отъ **дора́внювамь**; **доровня́ть.** — **ненъ́й**, *прич. стр.;* **доро́вненный.**

Дора́вямь (да **доро́вѭ**), *гл. д.* Доровамь: 1) Заровено-то разравямь докрай; **дорыва́ть.** 2) Роввамь донѣйдѣ. — **мся**, *гл. стр.;* **дорыва́ться.**

Дора́ване, *с. ср.* отъ **дора́вямь**; **дорыва́ние.**

Доразбе́рѫ, **ешь**, — **бра́лъ**, *гл. свр.* отъ **доразби́рамь.** — **бра́нъ**, *прич. стр.*

Доразби́рамь (да **доразбе́рѫ**), *гл. д.* Неразбрано-то разбирамь добрѣ. *Чюлъ не доразбралъ.*

Доразбу́дѫ, **ишь**, — **дилъ**, *гл. д. свр.* И останѫлъ-тъ да разбудѫ.

Доразвали́ѫ, **и́шь**, — **ли́лъ**, *гл. свр.* отъ **доразва́лямь.** Да дорушѫ. — **ле́нъ**, *прич. стр.* Дорушенъ.

Доразва́лямь (да **доразвали́ѫ**), *гл. д.* Заразвалано-то развалямь докрай, съвсѣмь, дорушямь.

Доразва́ляне, *с. ср.* отъ **доразва́лямь.** Дорушяне.

Доразвдѝгнѫ, **ешь**, — **нѫлъ**, *гл. д. свр.* Да развдигнѫ съвсѣмь.

Доразведѫ́, **е́шь**, — **ведо́хъ**, — **ве́лъ**, *гл. д. свр.* Да разведѫ колкото трѣбва. *Доразведи коня.*

Доразви́ѫ, **ешь**, — **ви́лъ**, *гл. д. свр.* Да развиѫ колкото още трѣбва.

Доразвла́чѫ, **ишь**, — **чилъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да развлачѫ, да развлачѫ колкото още трѣбва.

Доразвръ́жѫ, **ешь**, — **залъ**, и

Доразвя́жѫ, **ешь**, — **залъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да развръжѫ, да развяжѫ.

Доразглоби́ѫ, **и́шь**, — **би́лъ**, *гл. д. свр.* Да разглобиѫ и останѫло-то, да разглобиѫ всичко съвсѣмь.

Доразградѫ́, **и́шь**, — **ди́лъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да разградѫ.

Доразгрѣ́ѫ, **ешь**, — **грѣ́лъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да разгрѣѫ, да разгрѣѫ колкото още трѣбва.

Доразда́мь, **дадо́ешь**, — **да́дохъ**, — **да́лъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да раздамь, да раздамь колкото още трѣбва.

Доразде́рѫ, **ешь**, — **дра́хъ**, — **дра́лъ**, *гл. д. свр.* Да раздерѫ колкото още трѣбва, и останѫло-то да раздерѫ.

Дораздѣ́лѫ, **и́шь**, — **ли́лъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да раздѣлѫ.

Доразка́жѫ, **ешь**, — **залъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да разкажѫ, да разкажѫ всичко.

Доразка́рамь, *гл. д. свр.* Да разкарамь колкото трѣбва.

Доразковѫ́, **е́шь**, — **ва́лъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да разковѫ.

Доразкопа́ѫ, **ешь**, — **на́лъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да разкопаѫ, да разкопаѫ колкото още трѣбва.

Доразкѫ́самь, *гл. д. свр.* И останѫло-то да разкѫсамь, да разкѫсамь всичко.

Доразмота́ѫ, **ешь**, — **та́лъ**, *гл. д. свр.* Да размотаѫ колкото още трѣбва, и останѫло-то да размотаѫ.

Доразмъ́ѫ, **ешь**, — **мълъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да размъѫ.

Доразмѣ́нѭ, **и́шь**, — **ни́лъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да размѣнѭ.

Доразнебѝтѫ, **ишь**, — **тилъ**, *гл. д. свр.* Да разнебитѫ съвсѣмь, докрай.

Доразне́мѫ, **ешь**, — **ня́хъ**, — **ня́лъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да разнемѫ.

Доразнесѫ́, **е́шь**, — **несо́хъ**, — **не́слъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да разнесѫ, да разнесѫ всичко.

Доразни́щѫ, **ишь**, — **щилъ**, *гл. д. свр.* Да разнищѫ и останѫло-то.

Доразобо́рѭ, **ишь**, — **рилъ**, *гл. д. свр.* Да разоборѭ съвсѣмь, докрай.

Доразорѫ́, **е́шь**, — **ра́лъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да разорѫ.

Доразна́шѫ, **ешь**, — **на́сахъ**, — **на́салъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да разнашѫ.

Доразне́рѫ, **ешь**, — **нра́хъ**, — **нра́лъ**, *гл. д. свр.* Да разперѫ колкото още трѣбва, и останѫло-то да разперѫ, да доразперѫ.

Доразплатѫ́, **и́шь**, — **ти́лъ**, *гл. д. свр.* Да разплатѫ всичко. — **тѫ́ся**, *гл. възвр. свр.* Да платѫ колкото още трѣбва, та да ся разплатѫ съвсѣмь.

Доразпле́скамь, в. **доразпле́щѫ.**

Доразплетѫ́, **е́шь**, — **пле́тохъ**, — **пле́лъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да разплетѫ, да разплетѫ колкото още трѣбва.

Доразпле́щѫ, **ешь**, — **пле́скахъ**, — **пле́скалъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да разплещѫ, да разплещѫ колкото още трѣбва, да доразплескамь.

Доразпо́рѭ, **ишь**, — **рилъ**, в. **доразпе́рѫ.**

Доразпра́вѭ, **ишь**, — **вилъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да разправѭ.

Доразпрода́мь, **дадешь**, — **да́дохъ**, — **да́лъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да разпродамь, да разпродамь всичко.

Доразпро́стрѫ, **ешь**, — **рѣлъ**, *гл. д. свр.* Да разпрострѫ и останѫло-то докрай.

Доразнъ́тамь, *гл. д. свр.* Да разпътамь и останѫлъ-тъ.

Доразро́вѣ, **ѣшь**, — **вилъ**, *гл. д. свр.* И останѫлъ-тъ да разровѣ.

Доразрѣ́жѣ, **ежь**,— **рѣзахъ**,— **рѣзалъ**, *гл. д. свр.* Да разрѣжѣ колкото още трѣбва, и останѫло-то да разрѣжѣ.

Доразсу́чѣ, **ешь**, — **су́кахъ**, — **су́калъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да разсучѣ.

Доразсъ́пѣ, **ешь**, — **пялъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да разсъпѣ.

Доразсѣ́кѫ́, **че́шь**,— **сѣ́кохъ**, **сѣ́клъ**, *гл. д. свр.* Да разсѣкѫ колкото още трѣбва, и останѫло-то да разсѣкѫ.

Доразтова́рѣ, **ишь**,— **рилъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да разтоварѣ.

Доразтопѭ́, **и́шь**, — **и́лъ**, *гл. д. свр.* Да разтопѣ колкото още трѣбва, и останѫло-то да разтопѣ.

Доразто́чѣ, **ишь**, — **чилъ**, *гл. д. свр.* Да разточѣ колкото още трѣбва, и останѫло-то да разточѣ.

Доразтроѭ́, **и́шь**, — **ши́лъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да разтроѣ, да разтроѣ колкото още трѣбва.

Доразтрѣ́бѣ, **ишь**, — **билъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да разтрѣбѣ.

Доразту́рѣ, **ишь**, — **рилъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да разтурѣ.

Доразумѣ́ѭ, **ешь**,— **мѣлъ**, *гл. д. ср.* Да разумѣ всичко-то докрай, да разумѣ добрѣ.

Доразцъвтѫ́ (да ся), **и́шь**, — **тѣ́лся**, *гл. възвр. свр.* Да ся разцъвтѫ съвсѣмь.

Доразцѣпѭ́, **ишь**, — **пилъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да разцѣпѣ, да разцѣпѣ колкото още трѣбва.

Доразче́шѣ, **ешь**, — **че́сахъ**, — **че́салъ**, *гл. д. свр.* Да разчешѣ колкото още трѣбва, и останѫло-то да разчешѣ.

Доразчи́стѫ, **ишь**, — **тилъ**, *гл. д. свр.* Да разчистѫ съвсѣмь, и останѫло-то.

Доразчю́пѭ, **ишь**, — **пилъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да разчюпѣ, да разчюпѣ колкото още трѣбва.

Доразшири́ѭ, **и́шь**, — **ри́лъ**, *гл. д. свр.* Да разширѣ доколкото още трѣбва.

Доразши́ѭ, **ешь**, — **ши́лъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да разшиѣ.

Доразшюми́ѭ (да ся), **и́шь**, — **ми́лся**, *гл. възвр. свр.* Да ся разшюмѣ съвсѣмь.

***Дорамаджи́я**, *с. м. Т.* Дограмаджия.

Дора́мка, *с. ж.* Кѫса горна дрѣха отъ абѫ, дорамчя, кѫсачя, кусакъ, глухчя.

Дора́мчя, *с. ср.* 1) Кѫсо кожюхчя до пояса безъ ржкавъ като елекъ 2) Дорамка.

Дора́ствамъ и дора́стувамъ (да дорастѫ́), *гл. ср.* Достигамъ до потрѣбнѫ-тѫ норѫ, или врьсть; **доросто́ть**, **вырасто́ть**.

Дора́стване и дора́стуване, *с. ср.* отъ **дора́ствамъ**; **доросто́ние**.

Дорастѫ́, **е́шь**, — **стохъ**, — **ра́слъ**, *гл. свр.* отъ **дора́ствамъ**; **дорости́**.

Дордѣ́, *нар.* 1) Додѣ. 2) Доклѣ, докато, дори; **пока́**, **пока́мѣсть**.

Дорекѫ́, **речѐшь**, — **ре́кохъ**, — **ре́клъ**, *гл. свр.* отъ **дори́чамъ**; **договори́ть**. *Рекълъ не дорекълъ.* — **речѐнъ**, *прич. стр.*

***Дорели́я**, *пр. неизм. Т.* Дорнестый.

Дорендо́самъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да рендосамъ, да свршѣ рендосване-то.

Дори́, *нар.* Доро, дору, доръ, дуръ, дорѣмь. 1) Доклѣ, дордѣ, докатъ, додѣ; **пока́**.

Жени мя, майко, жени ми,
Дори сьмь младо зелено,
Дори с жито свтино. *Пѣс.*

2) Едва, чтомь; **едва́**, **лишь то́лько**.

Дори това издумала,
И съ душѫ ся раздѣлила. *Пѣс.*

3) Още, биле, чакъ; **да́же**. *Дори и това е много за него;* **и э́то да́же мно́го для него́**.

Ходилъ е Ѧколъ, что ходилъ,
Отъ изтокъ дори до западъ. *Пѣс.*

4) *съюз.* Ако да; **э́сли бы**.

Това, братє, по́-одавно было,
Доръ не было, не бъı ся славило. *Пѣс.*

— Дочюлося дору до царя; **дошёлъ слухъ да́же до царя́**. *Изкачихмы ся доръ на врьха на планинѫ-тѫ;* **мы взошли́, на са́мую вершйну горы́**. *Отъ крака-та дори до главѫ-тѫ;* **съ ногъ до са́мой голови́**. *Като го видѣхъ, дору ми ся доплака;* **при ви́дѣ его́ мнѣ да́же всипа́калось**. *Събрахѫ ми ся, набрахѫ дори до триста юнака.*

Дори́вамъ, дори́пвамъ и дори́пувамъ (да дори́нѫ), *гл. д.* Доврьшамъ ринатье-то, норинвамъ и останѫло-то.

Дори́да, *с. ж.* Една рыба.

***Дори́естый**, **ств**, **ста**, **сто**, *пр. Т.* За козинѫ-тѫ на конь: червеникавъ, кестенедору; **гнѣдо́й, ка́урый, ка́рій, карако́вый**.

Дори́нѫ, **ешь**,— **пялъ**, *гл. свр.* отъ **дори́вамъ** и **дори́пвамъ**.

Дори́чамъ (да дорекѫ́), *гл. д.* Сврьшамъ рѣчь-тѫ си, додумвамъ, договарѣмъ, изричамъ; **договаря́ть, доска́зывать**.

Дуръ да си рѣчь-тѫ дорекѫть
И достигнѫѫ сеймени. *Пѣс.*

Доро́, в. **дори́**.

Доро́вамъ и доро́вувамъ (да доро́вѫ), *гл. д.* Доравямъ; **дорыва́ть**.

Доро́ване и доро́вуване, *с. ср.* отъ **доро́вамъ**. Доравяне; **дорыва́ніе**.

Доро́вѫ, **ишь**, — **вилъ**, *гл. свр.* отъ **дора́вямъ и доро́вамъ**; **дори́ть**. — **ве́нъ**, *прич. стр.*; **дори́тый**.

До́родъкъ, *с. м.* Послѣдне-то чядо, изтръ-

сакъ, изврълакъ; послѣднерождёный, послѣдухъ, послѣдышъ.

Дородѫ́, ишь,—дѝлъ, *гл. д. свр.* За овощкы-ты: да родѫ напълно.

Доромо́нѩ, ишь, — нилъ, *гл. д. свр.* Да дорекѫ, да докажѫ.

Дору́, в. **дори́**.

Дору́бѩ, ишь, — билъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да орубѫ, да досѣкѫ.

Доруку́амь, *гл. д. свр.* Съ рукаие да повыкамь да дойде, да довыкамь, да привыкамь; **призва́ть**.

Доручу́нѩ, ешь, — нѫлъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да ручнѫ, да досъборѫ, да доразвалѫ.

Доруши́нѩ, ишь,—шилъ, *гл. свр.* отъ **доруши́амь**. Да доразвалѫ, да досъборѫ. — **шенъ**, *прич. стр.* Доразваленъ, досъборенъ.

Доруши́амь (да доруши́нѩ), *гл. д.* Зарушеното врушамь докрай, съвсѣмь, досъбарямь, доразвалямь.

Доруши́ание, *с. ср.* отъ **доруши́амь**.

До́рчё, *с. м.* Дорпестъ конь; **гнѣдко́, кау́рка, кара́кола, кара́кула, кара́кулька**.

Доръ в. **дори́**.

Дорѣсвамь и дорѣсувамь (да дорѣсѫ), *гл. д.* Доврьшямь ръсеие-то.

Дорѣсваие и дорѣсуваие, *с. ср.* отъ **дорѣсвамь**.

Дорѣсѫ́, ишь, — силъ, *гл. свр.* отъ **дорѣсвамь**. — **сенъ**, *прич. стр.*

Дорѣмь, *нар.* в. **дори́**.

Дорѣнѩ, ешь, — рѣлъ, *гл. д. свр.* Да доврьшѫ рѣеие-то, да доровѫ.

Дорѣжѫ́, ешь, — рѣзалъ, *гл. свр.* отъ **дорѣзвамь**; **дорѣзать**. — **рѣзанъ**, *прич. стр.*; **дорѣзанный**.

Дорѣзвамь и дорѣзувамь (да дорѣжѫ), *гл. д.* 1) Зарѣзано-то нарѣзвамь или прѣрѣзвамь съвсѣмь; **дорѣзывать**. 2) Останѫло-то рѣжѫ да ся свръши. 3) Възнарѣзано-то прирѣзвамь още. — **мся**, *гл. стр.* **дорѣзываться**.

Дорѣзваие и дорѣзуваие, *с. ср* отъ **дорѣзвамь**; **дорѣзываие, дорѣзка, дорѣзъ**.

Дорѣсвамь и дорѣсувамь (да дорѣшѫ), *гл. д. свр.* Рѣшѫ и останѫлы-ты, доврьшямь рѣшеие-то.

Дорѣшѫ́, ишь, — рѣсахъ, — рѣсалъ, *гл. свр.* отъ **дорѣсвамь**.

Дорѫ́бвамь и дорѫ́бувамь (да дорѫ́бѫ), *гл. д.* Зарѫбено доврьшямь да рѫбѫ. *Да дорѫбѫ крьпѫ-тѫ;* **окончить обру́бку платка́**.

Дорѫ́бваие и дорѫ́буваие, *с. ср.* отъ **дорѫ́бвамь**.

Дорѫ́бѫ, ишь, — билъ, *гл. свр.* отъ **дорѫ́бвамь**. **Дорѫ́бенъ**, *прич. стр.*

До́ряда, *нар.* Допѫти, другъ пѫть; **слѣдующій разъ, друго́й разъ**.

Дорядѫ́, йшь, — дѝлъ, *гл. свр.* отъ **доря́ждамь**. — **де́нъ**, *прич. стр.*

Доря́ждамь (да дорядѫ́), *гл. д.* 1) Заряденото паряждамь докрай. 2) Изряждамь всичкы-ты; **обойти́, обходи́ть всѣхъ по о́череди**. — **дамся**, *гл. възвр.* Изряждамся; **перечередова́ться всѣмъ**.

Дорядихѫся вси-ти парядъ.
Дойде рядъ-тъ и на царя. *Нѣс.*

Доря́ждание, *с. ср.* отъ **доря́ждамь**.

Доса́да, *с. ж.* Непріятно усѣщаие отъ нѣчто неугодно; **доса́да**.

Доса́дный, — дьнъ и — денъ, дна, дно, *пр.* Что докарва досадѫ; **доса́дный, доса́дительный, доса́дливый, доку́чливый**. **Доса́дно**, *нар.* Съ усѣщаие досадѫ; **доса́дно, досади́тельно**.

Досадѫ́, йшь, — дѝлъ, *гл. свр.* отъ **доса́ждамь**; **досади́ть, надоѣсть, надоку́чить**.

Досадѫ́, йшь, — дѝлъ, *гл свр.* отъ **доса́дѩвамь и доса́ждамь**, садѫ; **досади́ть**. — **де́нъ**, *прич. стр.*; **доса́женный**.

Доса́дѩвамь и доса́ждамь (да досадѫ́), *гл. д.* 1) Доврьшямь садение-то; **доса́живать**. *Досадихъ лѣхѫ-тѫ.* 2) При насадено-то присаждамь още нѣчто. — **мся**, *гл. стр.*; **доса́живаться**.

Доса́дѩваие и доса́ждаие, *с. ср.* отъ **доса́дѩвамь и доса́ждамь**; **доса́живаие, доса́дка**.

Доса́ждамь (да досадѫ́), *гл. ср.* 1) Правъ, докарвамь нѣкому досадѫ; **досажда́ть, докуча́ть, надоѣда́ть**. 2) Прѣчѫ, додѣвамь, брькамь; **мѣша́ть, препя́тствовать**. *Не досаждай ми да си работѫ.* — **Доса́ждася**, *гл. безл.* Става досадно, дотягва, додѣвася; **прискуча́вать**. *Досади ми ся да слушямь такывы работы.*

Доса́ждание, *с. ср.* отъ **доса́ждамь**, докарвамь досадѫ.

Досамо́, *нар.* Токо до; **вилоть**. *Кѫща-та имъ е досамо нашѫ-тѫ.*

Досбе́рѫ, ешь, — бра́лъ, *гл. свр.* отъ **досби́рамь**. — **бра́нъ**, *прич. стр.*

Досби́рамь (да досбе́рѫ), *гл. д.* Доврьшямь что сьмь подкачилъ да събирамь; **досбира́ть**.

Досбо́рвамь и досбо́рувамь (да досбо́рѫ), *гл. д.* Доказвамь, доричямь, договарямь; **догова́ривать**.

Досбо́рѫ, ишь, — рилъ, *гл. свр.* отъ **досбо́рвамь**. Да докажѫ, да договорѫ; **договори́ть**.

Досбрѣкамь, *гл. д. свр.* Да сбрькамь и останѫло-то, да сбрькамь колкото още трѣбва.

Досвалѩ́, йшь, — лѝлъ, *гл. д. свр.* И оста-

нѫло-то да свалѫ, да свалѫ колкото още трѣбва, да досимнѫ.

Досваря́ѫ, я́шь, — ря́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да сварѫ, да сварѫ колко-то трѣбва.

Досвидѣ́вася (да ся досвидѣе), *гл. безл.* Става свидно. *Досвиде́ ми ся за дѣцата, като не ги съмъ видѣлъ одавна.*

Досвидѣ́е (да ся), — **дѣ́лося**, *гл. свр.* отъ **досвидѣ́вася.**

Досви́рвамъ и досви́рувамъ (да досви́рѫ), *гл. д.* Засвирено-то изсвирвамъ докрай, довръшамъ свирене-то.

Досви́рѫ, и́шь, — ри́лъ, *гл. свр.* отъ **досви́рвамъ.**

Досви́нѫ, е́шь, — ви́лъ, *гл. д. свр.* Да дорѫшѫ свиване-то, да свинѫ и останѫло-то.

Досвлѣ́кѫ, че́шь, — лѣ́кохъ, — лѣ́клъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да свлѣкѫ, да свлѣкѫ колкото още трѣбва.

Досвре́жѫ, е́шь, — вре́захъ, — вре́залъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да свржѫ, да свржѫ колкото още трѣбва.

Досвре́шѫ, и́шь, — ши́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да свршѫ, да свршѫ всичко докрай.

Досвя́тѫ, я́шь, — ти́лъ, *гл. свр.* отъ **досвятя́вамъ.** — **тѣ́нъ**, *прич. стр.*

Досвятя́вамъ (да досвятѫ), *гл. д.* Свършамъ святене-то.

Досвятя́ване, *с. ср.* отъ **досвятя́вамъ.**

Досглоби́ѫ, и́шь, — би́лъ, *гл. д. свр.* Да сглобѫ и останѫло-то докрай.

Досго́твѫ, и́шь, — вилъ, *гл. д. свр.* Да сготвѫ колкото още трѣбва, да присготвѫ.

Досгребѫ́, е́шь, — гре́бохъ, — гре́блъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да сгребѫ.

Досгрѣ́шѫ, и́шь, — ши́лъ, *гл. д. свр.* Да сгрѣшѫ колкото още трѣбва, да доразбрькамъ.

Досгъ́нѫ, е́шь, — на́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да сгънѫ, да сгънѫ колкото още трѣбва.

Досди́плѫ, и́шь, — пи́лъ, *гл. д. свр.* Да сдиплѫ и останѫло-то докрай.

Досдробя́ѫ, я́шь, — би́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да сдробѫ, да сдробѫ колкото още трѣбва.

Досдъ́вчѫ, е́шь, — вка́лъ, *гл. д. свр.* Да сдвчѫ съвсѣмъ всичко-то.

Досе́га, *нар.* Досегъ, досенова, допънѣ, до това врѣмя, до тоя чясъ, доднесь; **до сихъ поръ, досе́лѣ, до сего́ вре́мени, по сіе́ вре́мя.** *Досега ся е нанаѣ и който си с загубилъ воловы-ты. Досега щахъ да изпросѫ конь и волъ.*

Досе́гашний, — шнь и — шен, шна, шно, *пр.* отъ **досе́га; досе́лѣшній.**

Досе́гъ, *нар.* Досега.

Досе́нова, *нар.* Досега.

Досе́тнѣ, *нар.* Допослѣ.

Доси́мнѫ, е́шь, — нѫлъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да симнѫ, да симнѫ колкото още трѣбва, да досвалѫ.

Доси́самъ, *гл. д. свр.* Да изписамъ всичко-то докрай, да добозаѫ. *Да си досисамъ*, да списамъ още, та да ся написамъ, да си добозаѫ.

Доси́чамъ (да досѣкѫ), *гл. д.* 1) Наченѫто-то да ся сѣче изсичамъ, насичамъ съвсѣмъ; **досѣка́ть, дорубя́ть.** *Не смы си досѣкли дрьва-та. Досѣкохмы горж-тѫ си.* 2) Изсичамъ, насичамъ допѣйдѣ. 3) Възъ сѣчено-то насичамъ още, присичамъ. — **мся**, *гл. стр.*; **досѣка́ться, дорубя́ться.**

Доси́чание, *с. ср.* отъ **доси́чамъ; досѣка́ніе, дорубя́ніе.**

Доска́камъ, *гл. свр.* отъ **доска́квамъ.** Да доскочѫ, да доскокнѫ.

Доска́квамъ и доска́кувамъ (да доска́камъ), *гл. ср.* Доскачамъ, дохръпвамъ.

Доска́чвамъ и доска́чювамъ (да доска́чамъ), *гл. ср.* Съ тичане, съ бръзане дохождамъ; **прибѣга́ть.**

Доска́чване и доска́чюване, *с. ср.* отъ **доска́чвамъ.**

Доска́чамъ, 1) *гл. ср.* (да доско́кнѫ и да доско́чѫ). Доскаквамъ, скоквамъ допѣйдѣ, дохръпвамъ; **доска́кивать, допры́гивать.** 2) *гл. свр.* отъ **доска́чвамъ; прибѣжа́ть.**

Доска́чане, *с. ср.* отъ **доска́чамъ; доска́киваніе, допры́гиваніе.**

Досковѫ́, е́шь, — ва́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то докрай да сковѫ.

Доско́кнѫ, е́шь, — нѫлъ, *гл. свр.* отъ **доска́чамъ.** Да доскочѫ, да дохръпнѫ; **доскочи́ть, доскокну́ть, допрыгну́ть.**

Доскопи́ѫ, и́шь, — пи́лъ, *гл. свр.* отъ **доскопя́вамъ.** — **пѣ́нъ**, *прич. стр.*

Доскопя́вамъ (да доскопи́ѫ), *гл. д.* Скопявамъ добрѣ, съвсѣмъ.

Доско́рвамъ, доско́рувамъ и доско́рнувамъ (да доско́рѫ), *гл. д.* Скорвамъ и останѫлы-ты, всичкы-ты, досъбуждамъ.

Доско́рѫ, е́шь, — нѫлъ, *гл. свр.* отъ **доско́рвамъ.** Да досъбудѫ.

Доско́ро, *нар.* До-прѣди малко врѣме, неодавна; **неда́вно, незадо́лго.** *Той бѣше тука доскоро.*

Доско́рошний, шнь и — шен, шна, шно, *пр.* Что е былъ доскоро, неодавнашний.

Доско́чѫ, и́шь, — чилъ, *гл. свр.* отъ **доска́чамъ.** Да доскокнѫ, да дохръпнѫ; **допрыгну́ть.**

Доскроя́ѫ, я́шь, — кроя́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да скроѫ, да скроѫ колкото още трѣбва.

Доскрꙑ́ѭ, ешь, — крꙑ́лъ, *гл. д. свр.* Да скрꙑѭ и останѫло-то докрай.

Доскýбамь, *гл. свр.* отъ **доскýбвамь; дорвáть.—банꙑй,** *прич. стр.;* **дóрванный.**

Доскýбвамь, доскýбувамь и доскýбіамь (да доскýбамь), *гл. д.* Доврьшамь скубáне-то; **дорывáть.**

Доскýбване, доскýбуване и доскýбіане, *с. ср.* отъ **доскýбвамь и доскýбіамь.**

Доскѣ́ѭ, ешь, — налъ, и

Доскꙑ́ѭ, ешь, — налъ, *гл. д. свр.* Да скꙑѭ, да скꙑѭ съвсѣмь, докрай.

Доспа́гамь (да доспо́жѭ), *гл. д.* Доврьшамь слагáне-то.

Доспадѫ́, йшь, — дйлъ, *гл. свр.* отъ **доспадáвамь.**

Доспадáвамь и доспáждамь (да доспадѫ́), *гл. ср.* Докарвамь сладко. *Доспади ми въ уста-та.*

Доспадáване и доспáждане, *с. ср.* отъ **доспадáвамь.**

Доспáнамь и доспонáвамь (да доспонѭ́), *гл. д.* Докрѣпнамь, допирамь, присланамь едно нѣчто до друго; **прислонѧ́ть.**

Доспáнане, *с. ср.* отъ **доспáнамь.**

Доспо́жѭ, ишь, — жилъ, *гл. свр.* отъ **доспа́гамь.**

Доспонѭ́, йшь, — нйлъ, *гл. свр.* отъ **доспáнамь; прислонѧ́ть.**

Доспонáвамь, в. **доспáнамь.**

Дослугýвамь, *гл. ср. свр.* 1) Да слугувамь колкото е останѫло до уречено-то врѣмя. *Остава ми малко врѣмя да си дослугувамь.* 2) Да слугувамь до еде-кое врѣмя, да дослушамь; **дослужѧ́ть.** *Да дослугувамь до Петровъ-день.*

Дослýжвамь и дослýжювамь (да дослýжѭ), *гл. д.* 1) Свршамь службѫ-тѫ; **дослýживать.** *Попъ-тъ дослужи литургиѭ-тѫ.* 2) Служѫ всичкꙑ-тꙑ, наливамь на всичкꙑ-тꙑ. *Дослужихъ всичкꙑ-тꙑ.* — **мся,** *гл. стр.* Съ служене доврьшамся.

Гостилъ гꙑ е, попълъ гꙑ е
Мало много, три недѣли;
Гостба му ся догостила,
Вино му ся дослужило. *Пѣс.*

Дослýжване и дослýжюване, *с. ср.* отъ **дослýжвамь.**

Дослýжѭ, ишь,— жилъ, *гл. свр.* отъ **дослýжвамь; дослужѧ́ть.— женꙑй,** *прич. стр.;* **дослýженный.**

Дослýшвамь и дослýшювамь (да дослýшнамь), *гл. ср.* 1) Слушнамь да чюѭ. 2) Слушнамь, чюѭ добрѣ. *Недослушахъ что каза,* не чюхъ хубавѣ. 3) Да слугувамь. — **вася,** *гл. безл.* Чювася, слушнася; **слы́шится, слы́шно.**

Сто овчари ми вечерать,
Овчарь Пѣйко не вечеря,
Нѣчто му ся дослушюва:
Калешина подблѣюва,
Карамана подлаюва. *Пѣс.*

Дослýшване и дослýшюване, *с. ср.* отъ **дослýшвамь.**

Дослýшнамь, *гл. свр.* отъ **дослýшвамь.**

Дослѣ́зѭ, ешь, — зохъ, — злъ, *гл. ср. свр.* Да слѣзѭ до нѣкое мѣсто.

Досмáзкѭ, ешь,— мазахъ,— мазалъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да смажѫ, да смажѫ колкото трѣбва.

Досмáчкамь, *гл. д. свр.* И останѫло-то да смачкамь, да смачкамь колкото трѣбва.

Досмѣ́лѭ, ешь,— млѣхъ,— млѣлъ, *гл. д. свр.* Да смелѫ и останѫло-то, да смелѫ колкото още трѣбва.

Досметѫ́, е́шь, — мѣ́тохъ, — мѣ́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да сметѫ, да сметѫ всичко.

Досмолѭ́, йшь,— лйлъ, *гл. д. свр.* Да насмолѫ всичко докрай.

Досмотáѭ, ешь, — тáлъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да смотаѫ, да смотаѫ колкото още трѣбва.

Досмрьдѝ, — дѣло, *гл. свр.* отъ **досмрьдѣ́ва.**

Досмрьдѣ́ва (да досмрьдѝ), *гл. безл.* Завонѣва нѣчто.

Дóсмрьть, *нар.* До умиране, додѣто да умре; **насмерть.** *Би го досмрьть.*

Досмýквамь и досмýкувамь (да досмýчѭ), *гл. д.* Засмукано осмуквамь съвсѣмь; **досáсывать.**

Досмýкване и досмýкуване, *с. ср.* отъ **досмýквамь; досáсываніе.**

Досмýчѭ, ешь, — смýкалъ, *гл. свр.* отъ **досмýквамь; дососáть. — смýканꙑй,** *прич. стр.;* **досóсанный.**

Досмѣ́кнѭ, ешь, — нжлъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да смъкнѫ.

Досмѣ́стѫ, ишь, — тйлъ, *гл. д. свр.* Да смѣстѫ и останѫло-то всичко.

Досмѣ́сѫ, ишь,— снлъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да смѣсѫ, да смѣсѫ колкото още трѣбва.

Досмѫждѝ,— дѣло, *гл. свр.* отъ **досмѫждѣ́ва.**

Досмѫждѣ́ва (да досмѫждѝ), *гл. безл.* Начина да смѫди; **начинáть сáднѣть.**

Дóсна, *нар.* Късно, доцна, доцкана, поздно; **нóздно.**

Стига Нано, досна сѣдишь,
Досна сѣдишь по вечери. *Пѣс.*

Доснесѫ́, е́шь, — нёсохъ, — нёслъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да снесѫ, да снесѫ колкото още трѣбва, да досвалѫ.

Доснéмѭ, ешь, — нжлъ, и

Доснѣ́мѫ, ешь, — сня́хъ, — сня́лъ, *гл. д. свр.* Да снемнѫ, да снемѫ и останѫло-то, да снемѫ колкото още трѣбва.

Досни́жѫ, и́шь,— сни́лъ, *гл. д. свр.* Да снижѫ доколкото трѣбва.

Доснова́вамь (да досновѫ́), *гл. д.* Засновано доврьшнамь да сновѫ.

Досновѫ́, е́шь, — ва́лъ, *гл. свр.* отъ **доснова́вамь. — ва́нъ, ѣ,** *прич. стр.*

Досно́щи, *нар.* До вчера вечеръ. *Досноши не бѣше дошълъ.*

Досо́вамь, *гл. д. свр.* Засовано-то да насовамь съвсѣмь, докрай.—**ванъ, ѣ,** *прич. стр.*

Досо́лко и досо́лкова, *нар.* Дотолко, дотолкова, дотолкось.

Досоли́жѫ, и́шь, — ли́лъ, *гл. свр.* отъ **досоли́вамь; досоли́ть.—ле́нъ, ѣ,** *прич. стр.;* **досо́ленъ, ѣ.**

Досоли́вамь (да досоли́жѫ), *гл. д.* 1) Неносолено-то доста солѭ още да стане колкото трѣбва. 2) Доврьшамь соленне-то; **доса́ливать, досо́ливать. — мся,** *гл. стр.;* **доса́ливаться, досо́ливаться.**

Досоли́ваніе, *с. ср.* отъ **досоли́вамь; доса́ливаніе, досо́ливаніе, досо́лъ.**

Досо́самь, *гл. свр.* отъ **досо́свамь.** 1) Да стигнѫ колкото трѣбва; **доста́ть.** 2) Да набавѭ, да дамь; **доста́вить.** 3) Дососало ми е, стига ми, не могѫ вяче отъ нѣчто, стига что тяглѭ.

> Мари Радо, мари гъздосне,
> Дососа ми твой-та хубосна, *Пѣс.*

4) Като *гл. безл. Дососало ми е отъ ваши-ты разправи.*

Досо́свамь и досо́сувамь (да досо́самь), *гл. д.* 1) Достигамь, бъвамь доста, колкото трѣбва; **доставя́ть, быть доста́точну, хвата́ть.**

> Манастирь сьмь заправила,
> Та не ми хазна дососва
> Манастирь да си доправѭ. *Пѣс.*

2) Набавямь, давамь; **доставля́ть.**

> Азъ щѫ ти хазнѫ дососамь
> Манастирь да си доправишь. *Пѣс.*

— вамся, *гл. възвр.* Доврьшамся, кращамся; **выходи́ть, издѐрживаться.** *Дососа ны ся брашно-то, та трѣбва да ся иде на водяницѫ.*

Досо́сваніе и досо́суваніе, *с. ср.* отъ **досо́свамь.**

Доспи́вамь (да доспѭ́), *гл. ср.* 1) Спѫ до едно врѣмя; **доспа́ть.** *Доспахъ до сутрень-тѫ.* 2) Съ мѣстоим. *си,* спѫ колкото трѣбва за да ся наспѫ; **доспа́ть, выспа́ться.** *Тѫ нощь не сьмь си доспалъ.* — **Доспи́вася,** *гл. безл.* Дохождя сънъ, уносва на сънъ, приспиваси. *Стига вяче смы сѣдѣли, че ми ся доспа.*

Доспи́ваніе, *с. ср.* отъ **доспи́вамь.**

Доспле́тѫ, е́шь, — пле́тохъ, — пле́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да сплетѫ, да сплетѫ всичко докрай.

Доспори́ѫ, и́шь, — ри́лъ, *гл. свр.* отъ **доспори́вамь.**

Доспори́вамь (да доспори́ѫ), *гл. ср.* Достигамь за-до едно врѣми; **доставя́ть, быть доста́точну, хвата́ть.** *Дано да ны доспори храна-та до жътвѫ.*

Доспори́ваніе, *с. ср.* отъ **доспори́вамь.**

Доспру́жѫ, ишь, — жилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да спружѫ, да допрострѫ.

Доспря́гнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. д. свр.* Да спрягнѫ всичко-то докрай, и останѫло-то да спрягнѫ.

Доспу́стѫ, ишь, — ти́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да спустѫ, да спустѫ всичко.

Доспѭ́, и́шь, — спа́лъ, *гл. свр.* отъ **доспи́вамь; доспа́ть, выспаться.**

Досрами́ва (да досрамѣ), *гл. безл. Досрамѣва мя,* става ми срамно, дохожда ми срамота. *Досрамѣ мя отъ свѣта. Нито отъ хора-та го досрамѣва, нито отъ Бога го догрѣшава.*

Досрамѣ́, — мѣло, *гл. свр.* отъ **досрами́ва.**

Досру́бѭ, ишь, — би́лъ, *гл. д. свр.* Да срубѭ колкото още трѣбва, и останѫло-то да срубѭ, да доотсѣкѫ.

Досрупали́ѫ, и́шь, — ли́лъ, и

Досрутѫ, ишь, — тилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да срупалѭ, да срутѫ, да срупалѭ, да срутѫ колкото още трѣбва, да досъборѭ, да докатурѭ.

Досрѣ́бамь, *гл. свр.* оть **досрѣ́бвамь; дохлеба́ть. — банъ, ѣ,** *прич. стр.;* **дохлёбанный.**

Досрѣ́бвамь и досрѣ́бувамь (да досрѣ́бамь), *гл. д.* Изсрьбвамь всичко-то докрай; **дохлёбывать.**

Досрѣ́бваніе и досрѣ́буваніе, *с. ср.* отъ **досрѣ́бвамь; дохлёбываніе.**

Досрьби́, — бѣло, *гл. свр.* отъ **досрьбѣ́ва.**

Досрьбѣ́ва (да досрьби́), *гл. безл.* Засрьбѣва. *Досрьбѣ мя нѣчто на грѣба.*

Досрѣ́дъ, *нар.* До срѣдѫ-тѫ на нѣчто. *Досрѣдъ двора, досрѣдъ кѫщи.*

Досрѣ́шѫ, ишь, — рѣсалъ, *гл. д. свр.* И останѫлы-ты да срѣшѫ.

Досрѣ́щѫ, *нар.* До срѣщно-то мѣсто, срѣщѫ нѣчто. *Досрѣщѫ кѫщѫ-тѫ.*

Дѡ́ста, *нар.* 1) Толкова, колкото трѣбва; **довóльно, доста́точно.** *Ныe имамы храняѫ доста за-прѣзъ зимѫ-тѫ;* **кóрму у насъ довóльно на́ зиму.** *Нѣмамь пары доста за да изплатѫ всичкый си дльгъ;* **не имѣю дѐнегъ доста́точно, чтобы заплати́ть весь свой долгъ.** *Това с доста;*

э́того дово́льно. 2) Множко, повячко. *Той е доста богатъ;* онъ дово́льно богатъ. *Оттогава има доста вре́мя;* съ тѣхъ поръ прошло́ дово́льно вре́мени. *Азъ имамъ доста познайници въ града;* у меня́ дово́льно знако́мыхъ въ го́родѣ. 3) Стига; быть доста́точну. *Това е доста за мене;* э́того для меня́ доста́точно. *Това мѣсто е доста за кжщж;* э́того мѣста доста́точно для до́ма. *Тоя хлѣбъ с доста за двоицж да ся наядж;* э́того хлѣба доста́точно двоймъ, что бы наѣ́сться. *Доста ли ти сж тыя пары?* бу́дстъ ли съ тебя́ э́тихъ де́негъ? *Доста ми си досаждалъ;* переста́нь надоѣда́ть мнѣ. *Наядохмыся доста;* мы наѣ́лись вдо́воль. *Доста, Радко, додѣто е сладко.*

Доста́вямся, *гл. възвр.* Въ пѣсень:

Горице, разставяй ми ся,
Водице, доставяй ми ся,
Тате ле, оглашяй ми ся!

До́стага, *с. ж.* Тягоба, тжга, сжклетъ; грусть. *Паджло му достага*, станжло му тяжко, мжчно.

Доста́ижж, ешь, — ижлъ, *гл. ср. свр.* На свршькъ сьмь, довршямся.

Наше царство достанжло,
Турско царство настанжло. *Пѣс.*

Дости́гамь (да дости́гнжж, дости́гнувамь), *гл. д.* 1) Дохождамь допѣ́йдѣ, пристигамь; достига́ть, доходи́ть, доѣзжа́ть. *Достигнжхмы късно въ село-то.* 2) Догонявамь, настигамь, пристигамь, стигамь, втасвамь; достига́ть, догоня́ть. *Стоянъ отиде, достигни го, та му кажи да чака.* 3) Въ учение или на другж нѣкоюж работж: залѣгамь да работж, да ся учьж, та да ся изравнжж съ другы-ты; настига́ть. 4) Дожившѣвамь; дожива́ть. *Достигнжхъ до пятдесять годины. Достигнж до старость. Достигнж до правнукы,* доживѣ да добые правнукы. 5) Досягамь, докачямь, застигамь; досяга́ть, доставя́ть. *Достигамь до полицж-тж.* 6) Доврьгамь; добра́сывать. *Азъ достигамь съ камыкъ изрьхъ дрьвото.* 7) Доста сьмь, дососвамь; доставя́ть, хвата́ть. *Сукно-то не достигнж за ржкавы;* сукно́ не доста́ло, не хвати́ло на рукава́. — мся, *гл. стр.* Догонвамся; достига́ться, догоня́ться. — *Достигнжхъ иманж,* добыхъ, спечялихъ имотъ. *Голѣмо иманж достигнж,* станж богатъ. — *Не му достига една сжбота,* хлопа му едната дъска, безуменъ е, глупавичькъ е. — *Не правѣдно спечялено не достига до третж колѣно.*

Дости́ганіе, *с. ср.* отъ дости́гамь.

Дости́гнувамь, *гл. уч.* отъ дости́гнжж.

Дости́гнжж, ешь, — ижлъ, *гл. свр.* отъ дости́гамь; достигну́ть, дости́чь, дойти́, доѣ́хать, догна́ть, настигну́ть, насти́чь, досягну́ть, доста́ть, добро́сить, хвати́ть. — ижтый, *прич. стр.;* дости́гнутый, до́гнанный, насти́гнутый, добро́шенный.

До́стигомь, *нар.* Като гоняжж, та застигнжж. *Достигомь го ударихъ, та падижж.*

Дости́скамь, *гл. свр.* отъ дости́скувамь; дожа́ть. — скапый, *прич. стр.;* дожа́тый.

Дости́скувамь и **дости́скувамь** (да дости́скамь), *гл. д.* Изстискувамь всичко-то, докрай; дожима́ть.

Дости́скуваніе и **дости́скуваніе**, *с. ср.* отъ дости́скувамь; дожима́ніе, дожи́мка, дожи́мъ.

***Достлу́къ**, *с. м. Т.* Приятелство, познанство, познанство; дру́жба, знако́мство. *На Турчинъ достлукъ-тъ е на колѣно.*

Достлъкжж и **достлъчижж**, чешь, — тлѣкохъ, — тлѣклъ, *гл. д. свр.* И останжло-то да стлъкжж, да стлъкжж колко-то още трѣбва.

Достова́рижж ишь, — рилъ, *гл. д. свр.* Да стоварыж всичко, и останжло-то.

Достовѣ́рность, *с. ж.* Качество на достовѣ́рный, истинность; достовѣ́рность.

Достовѣ́рный, — рьнъ и — ренъ, рна, рно, *пр.* Что е за вѣ́рж, истинный; достовѣ́рный.

Досто́инство, *с. ср.* Кога нѣкой е достоенъ за нѣчто, врядность; досто́инство, спосо́бность.

Досто́йный, — сто́енъ, сто́йна, сто́йно, *пр.* 1) Който е за-въ работж, врядный, каджрный; досто́йный, дѣльный. 2) Който може да направи нѣчто, врядный; спосо́бный. 3) Комуто ся стои нѣчто; досто́йный. *Достоенъ за похвалж. Кому малко не постига, за много не е достоенъ.* — сто́йно, *нар.* Съ достоинство; досто́йно.

Достопижж, йшь, — пи́лъ, *гл. д. свр.* И останжло-то да стопижж, да стопижж колкото още трѣбва.

Досто́рвамь и **досто́рювамь** (да досто́ржж), *гл. д.* Доправямь, довршямь.

Богъ да убие моюж свѣкръвж,
Че не почака честь да досторжж. *Пѣс.*

Досто́ржж, ишь, — рилъ, *гл. д. свр.* отъ досто́рвамь.

Достоижж, и́шь, — стоя́лъ, *гл. свр.* отъ достоя́вамь.

Достоя́вамь (да достоижж), *гл. ср.* 1) Стоижж докрай на нѣчто, досѣдѣвамь; доста́ивать. *Не достояхъ въ црьквж до отпустъ.* 2) Настоявамь, гладамь добрѣ за нѣчто, залѣгамь, настаямь, застаямь, радж, зарадявамся; стара́ться, хлопота́ть, забо́тить.

ся. *Достоявамъ на работж-тж си*, залѣгамъ и правѫ всичко, чтото трѣбва.

Съ тебе мама въ рай да иде,
Въ рай да иде, рай да види,
Христу Богу да достои. *Пѣс.*

Достоя́ваніе, *с. ср.* отъ **достоя́вамъ**.

Достраши́ва (да достраши́е), *гл. безл. Дострашава мя*, дохожда ми страхъ, става ми страшно. *Дострашя мя, та бѣгахъ.*

Достраши́е,—**шѝло**, *гл. свр.* отъ **достраши́ва**.

Достри́гвамъ и достри́жамъ (да достригж и да дострижѫ), *гл. д.* Застрижено-то остригвамъ съвсѣмъ; **достриго́ать**. *Нѣколко овця има още да дострижемъ, на щемъ си ходимъ.*—**мся**, *гл. стр.;* **достриго́аться**.

Достри́гване и достри́гуване, *с. ср.* отъ **достри́гвамъ**; **достриго́аніе**.

Достригж, — **же́шь**, и

Дострижѫ, **е́шь**, — **стри́гохъ**, — **стри́глъ**, *гл. свр.* отъ **достри́гвамъ** и **достри́жамъ**; **достри́чь**.—**стри́ганъ** и—**стри́женъ**, *прич. стр.;* **достри́женный**.

Достри́жамъ (да дострижѫ), *гл. д.* Достригвамъ.

Достри́жане, *с. ср.* отъ **достри́жамъ**.

Достроя, **и́шь**, — **ши́лъ**, *гл. д. свр.* Да строя съвсѣмъ, докрай.

Дострупали, **и́шь**, — **ли́лъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да струпалѫ, да досъборѫ, да досрутѫ, да досрупалѫ.

Достръ́гвамъ и достръ́гувамъ (да достръжѫ), *гл. д.* Застръгано остръгвамъ, изстръгвамъ докрай, добрѣ; **достру́гивать**, **достра́гивать**.

Достръ́гване и достръ́гуване, *с. ср.* отъ **достръ́гвамъ**; **достра́гиваніе**.

Достръ́жи, **ешь**,—**стрѣгалъ**, *гл. свр.* отъ **достръ́гвамъ**; **достругá́ть**, **достогá́ть**. — **стръ́ганъ** и — **стръ́женъ**, *прич. стр.;* **достру́ганный**, **достру́женный**, **достро́ганный**.

Достръ́ѫ, **еш**, — **ръ́лъ**, *гл. д. свр.* Да стръя съвсѣмъ, и останѫло-то, да стръя колкото още трѣбва.

***Достъ**, *с. м. Т.* Приятел, познайникъ. *Имашъ ли добро вино и хубавелкя женж, за достовы ся не вайкай. Врн ли ти грѣня-то, имашъ и достовы. За очи на доста си кравай купи, ако му не арсса, самъ-си го изѫжь;* **хорошо́ на дру́га кала́чъ купи́ть, не поли́бится, инъ самъ съѣшь.**

Достъкмя, **и́шь**, — **мя́лъ**, *гл. д. свр.* Да стъкмя всичко, докрай.

Достъ́ывамъ и достъ́ивамъ, достъ́инувамъ (да достъ́инж), *гл. свр.* Изстъвамъ, изстъинвамъ съвсѣмъ; **достыва́ть**.

Достъ́инж, **ешь**, — **налъ**, *гл. свр.* отъ **достъ́ивамъ**; **достя́ть**, **достъ́инуть**.

До́стжпъ, *с. м.* Пристжпъ при нѣчто, при нѣкого; **до́ступъ**. *Нѣма достжпъ*, не си достжпа, не оставя да ся пристжпи при него.

Достжпи, **ишь**, — **пилъ**, *гл. свр.* отъ **достжпямъ**; **доступи́ть**, **подойти́**.

Достжпямъ (да достжпи), *гл. ср.* Пристжпамъ до нѣчто; **доступа́ть**, **подходи́ть**.

Достжпяне, *с. ср.* отъ **достжпямъ**. Пристжпяне; **доступа́ніе**.

Достя́гамъ (да достя́гнж), *гл. д.* Стягнжтото пристягамъ още.

Достя́гнж, **ешь**, — **нжлъ**, *гл. свр.* отъ **достя́гамъ**.— **нжтый**, *прич. стр.*

Досу́квамъ и досу́кувамъ (да досу́чи), *гл. д.* 1) Сукано усуквамъ още да си усуче колкото трѣбва; **досу́чивать**. 2) Присуквамъ още връзъ сукано-то. *Досучи още три цѣви.*—**мся**, *гл. стр.;* **досу́чиваться**.

Досу́квамъ и досу́кувамъ (да досу́чи), *гл. ср.* Съ мѣстоим. *си*, добозавамъ си. *Дѣтя-то не си е досукало.*

Досу́кване и досу́куване, *с. ср.* отъ **досу́квамъ**; **досу́чиваніе**.

Досу́кване и досу́куваніе, *с. ср.* отъ **досу́квамъ**. Добозаване.

Досу́тра, *нар.* Доутрѣ.

Досу́чи, **ешь**, — **су́калъ**, *гл. свр.* отъ **досу́квамъ** (отъ *сучи*, мотаѫ); **досучи́ть**. — **су́канъ**, *прич. стр.;* **досу́ченный**.

Досу́чи, **ешь**, — **су́калъ**, *гл. свр.* отъ **досу́квамъ**. Да добозаѫ.

Досу́шка и досу́шь, в. **досу́щь**.

Досуши, **ишь**, — **ши́лъ**, *гл. свр.* отъ **досуша́вамъ**; **досуши́ть**. — **ше́нъ**, *прич. стр.;* **досушённый**. *Осушенъ, досушенъ, три девять кожюшенъ.* Гат. — Кромидъ, лукъ.

Досуша́вамъ (да досуши), *гл. д.* Засушено изсушавамъ съвсѣмъ; **досу́шивать**. **Досуша́вамся**, *гл. стр.;* **досу́шиваться**. — *Досуши чашж-тж*, изпи ѫ, изцѣди ѫ досущка, до канкѫ.

Досуша́ваніе, *с. ср.* отъ **досуша́вамъ**; **досу́шиваніе**.

Досу́щь и досу́щка, *нар.* Досушъ: 1) Всичко-то, докрай, съвсѣмъ, дибидюсъ; **до́чиста, совершѐнно, наголо́, вконе́цъ, вдо́сталь.** *Конь-тъ изялъ ячемыка досущь.* 2) Сжще, исто, съвсѣмъ тѫнкѫ; **точь въ точь.** *Сынъ-тъ досущь като бащж си;* **сынъ точь въ точь оте́цъ.**

Досъба́рямъ (да досъбо́рѫ), *гл. д.* Засъбарано събарямъ съвсѣмъ, докрай; доурвамъ.

Досъба́рянне, *с. ср.* отъ **досъба́рямъ**. Доурване.

Досъбе́рѫ, ешь, — бра́хъ, — бра́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да съберѫ, да съберѫ колкото още трѣбва.

Досъблѣкѫ́, че́шь, — блѣкохъ, — блѣклъ, *гл. д. свр.* Да съблѣкѫ съвсѣмь, докрай.

Досъбо́рѭ, ишь, — рилъ, *гл. свр.* отъ **досъба́рямь.** Да доурѭ, да досрутѫ, да дострупалѫ, да досрупалѫ. — **ренъ, ренъ, рена, рено, рени,** *прич. стр.*

Досъбу́дѫ, ишь, — дилъ, *гл. свр.* отъ **досъбу́ждамь.**

Досъбу́ждамь (да досъбу́дѫ), *гл. д.* Събуждамь и останѫлъ-тъ, всичкъ-тъ.

Досъдо́рѫ, ешь, — дра́хъ, — дра́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да съдерѫ, да съдерѫ доколкото трѣбва.

Досъсѣкѫ́, че́шь, — сѣкохъ, — сѣклъ, *гл. д. свр.* Да съсѣкѫ всичко-то докрай.

Досъ́хвамь, досъ́хувамь и досъ́хнувамь (да досъ́хнѫ), *гл. ср.* Изсъхвамь съвсѣмь, дочюхвамь; досыха́ть.

Досъ́хване и досъ́хнуване, *с. ср.* отъ **досъ́хвамь.** Дочюхване; досыха́ние.

Досъ́хнѫ, ешь, — нал, *гл. свр.* отъ **досъ́хвамь.** Да дочюхнѫ; досо́хнуть.

Досъши́ѭ, ешь, — ши́лъ, *гл. д. свр.* Да съшиѭ всичко-то докрай.

Досъ́ивамь и досъ́ипувамь (да досы́иѭ), *гл. д.* Присъ́ивамь, съ́ивамь още да ся напълни; **досына́ть.**

Досъ́иване и досъ́ипуване, *с. ср.* отъ **досъ́ивамь;** досыпа́ние, досы́ика.

Досъ́иѭ, ешь, — пал, *гл. свр.* отъ **досъ́ивамь;** досы́пать. — **панъ, пана, пано, пани,** *прич. стр.;* досы́панный.

Досъ́рѭ, ишь, — рилъ, *гл. д. свр.* Да доврьшѫ съ́рение-то, да подсърѭ и останѫло-то, всичко.

До́сыта, *нар.* До сытость, до насытяване, доволѫ; до́сыта. *Ямь досыта;* **ѣсть до́сыта, до отва́лу.**

Досьдѣ́, *нар.* Дотука, доовдѣ, довдѣ; **досю́да.**

Досѣ́вамь (да досѣ́ѭ), *гл. д.* 1) Доврьшѫамь что е остало да ся сѣе; **досѣва́ть.** *Досѣвамь нивѫ-тѫ. Досѣ́й брашно-то.* 2) Възъ сѣяно-то присѣвамь още.

Досѣ́ване, *с. ср.* отъ **досѣ́вамь;** досѣва́ние.

Досѣдла́ѭ, ешь, — ла́лъ, *гл. д. свр.* Да обсѣдлаѫ съвсѣмь.

Досѣдѣ́вамь (да досѣдѫ́), *гл. ср.* Сѣдѫ докрай на нѣчто, до уречено врѣмя, достоявамь; доста́ивать. *Не досѣдѣлъ да си изкара чиракляка.*

Досѣдѣ́ване, *с. ср.* отъ **досѣдѣ́вамь.** Достояване.

Досѣдѣ́вася (да ся досѣдѣ́е), *гл. безл.* Досаждася, дотягва, домѫчнѣва, додѣвася, омрьзва; **надоѣда́ть.**

Или ти ся додѣяло,
Долѣяло, досѣдѣло
Да ми метешь равнъ дворъ. *Пѣс.*

Досѣдѣ́е (да ся), — **дѣлося,** *гл. свр.* отъ **досѣдѣ́вася.** Да ся досади, да дотягне, да домѫчнѣе, да ся додѣе, да омрьзне; **надоѣсть.**

Досѣдѫ́, ишь, — дѣлъ, *гл. свр.* отъ **досѣдѣ́вамь.** Да достоѭ; **достоя́ть.**

Досѣкѫ́, че́шь, — сѣклъ, *гл. свр.* отъ **доси́чямь;** досѣчь, доруби́ть. — **сѣче́нъ, сѣче́на, сѣче́но, сѣче́ни,** *прич. стр.;* **досѣченный, доруби́ленный.**

Досѣтливъ, ва, во, и

До́сѣтенъ, — тънъ и — тенъ, тна, тно, *пр.* Който ся досѣща, договѣжда за нѣчто; додумнъ, хитръ, умнъ; **дога́дливый, смѣтливый.**

А лудо младо досѣтно.
Досѣтно, хитро, разумно,
Не хванѫ платно ленено,
Нъ хванѫ момѫ хубавѫ. *Пѣс.*

Досѣ́тѫ (да ся), — **тнѣся,** *гл. свр.* отъ **досѣ́щамся.** Да ся договѣдѫ, да ся усѣтѫ; **догада́ться.**

Досѣ́щамся (да ся досѣ́тѫ), *гл. възвр.* Договѣждамся, дошиквамся, усѣщамся; **дога́дываться.**

Досѣ́щане, *с. ср.* отъ **досѣ́щамся.** Договѣждане, дошикване, усѣщане; **дога́дываніе.**

Досѣ́ѭ, ешь, — сѣлъ, *гл. свр.* отъ **досѣ́вамь;** досѣ́ять. — **сѣ́янъ, сѣ́яна, сѣ́яно, сѣ́яни** и — **сѣ́тъ, сѣ́та, сѣ́то, сѣ́ти,** *прич. стр.;* **досѣянный.**

Досѫ́дѫ, ишь, — дилъ, *гл. д. свр.* Да доврьшѫ съдение-то, да съдѫ и останѫлъ-тъ.

Дося́гамь (да дося́гнѫ, дося́гнувамь), *гл. ср.* и *д.* 1) Съ ржкѫ или съ друго нѣчто достигамь донѣйдѣ, застигамь; **досяга́ть, доставя́ть.** *Досягамь до тавана. Котката, кога не досяга мясо-то, казва, че е вонящо.* 2) Докачямь до нѣчто, допирамь, долѣпямь; **каса́ться чего́ ли́бо, дотро́гиваться.** *Досягамь съ гръба до стѣнѫ-тѫ. Тя само досягнѫ чашѫ-тѫ до уста-та си;* **она́ то́лько щипну́ла рю́мочку, приґу́била.** — **мся,** 1) *гл. възвр.* Докачямся до нѣчто, застигамь, допирамся, долѣпямся; **каса́ться, дотро́гиваться.** *Досягнѫхся до стола.* 2) *гл. стр. Кысело е гроздѣ-то, че не ся досяга.*

Дося́гане, *с. ср.* отъ **дося́гамь.**

Дося́гнувамь, *гл. уч.* отъ **дося́гнѫ.**

Дося́гнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. свр.* отъ **дося́гамь;** досягну́ть, доста́ть. — **нѫтъ, нѫта, нѫто, нѫти,** *прич. стр.*

Дота́кать и дото́чвамь (да дото́чѫ), *гл. д.* 1) Доврьшѫамь точене-то. 2) Източвамь всичко-то. *Доточихмы си вино-то,* до-

врьшихмъ го. — **мся**, *гл. възвр.* и *стр.* Източвамся, свршамся.

Что ми метешь равнъ дворъ
И ми рошишь сльзъ по образъ,
Али ти ся вино доточило,
Али ти ся хазна добропла,
Али ти ся тебѣ сдодѣало. *Пѣс.*

Дота́кание, *с. ср.* отъ **дота́кать**.

Дота́къ, *нар.* 1) До онова мѣсто, дотамѣ, дондѣ; **до того́ мѣста, до тѣхъ поръ, доту́да.** *Оттука дотамъ има сто разкрачи. Дотамъ го кучка и отнесла!* 2) Съ отрицателнж частицж *не: не е дотамъ*, не е както трѣбва, не дотолкова. *Това сукно не е дотамъ добро.*

Дотамѣ, *нар.* Дотамъ въ 1-то знаменование.

Дотатра́звамъ и дотатра́зувамъ (да дотатра́жа), *гл. д.* Дотътрувамъ.

Дотатра́зж, ишь, — зилъ, *гл. свр.* отъ **дотатра́звамъ**. Да дотътржа. — **зенъ**, *прич. стр.* Дотътранъ.

Дота́ж, ешь, — та́ялъ, *гл. ср. свр.* Да ся стопнж съвсѣмъ, докрай.

Дотѐгвамъ, в. **дотя́гвамъ**.

Дотѐглювамъ, в. **дотя́глювамъ**.

Дотекѫ́, — течѐшь, — те́кохъ, — те́клъ, *гл. свр.* отъ **дотича́мъ**; **дотѐчь, прибы́ть**.

Дотѐпвамъ и дотѐпувамъ (да дотѐпѫ), *гл. д.* 1) Затепано доврьшнамъ да тепнж, утепвамъ хубавѣ. 2) Дотрепвамъ. — **мся**, *гл. стр. Аба-та не ся е дотепала.*

Дотѐпване и дотѐпуване, *с. ср.* отъ **дотѐпвамъ**.

Дотѐпѫ, ешь, — палъ, *гл. свр.* отъ **дотѐпвамъ**. — **панъ**, *прич. стр.*

Дотѝрвамъ и дотѝрувамъ (да дотѝрѫ), *гл. д.* Тирнж, гонж донѣйдѣ, догонвамъ, дотѣрвамъ, докарвамъ.

Дотѝрване и дотѝруване, *с. ср.* отъ **дотѝрвамъ**. Догонване, докарване.

Дотѝрѫ, ишь, — рилъ, *гл. свр.* отъ **дотѝрвамъ**. Да догонж, да докарамъ, да дотѣрамъ. — **ренъ**, *прич. стр.* Догоненъ, докаранъ, дотѣранъ.

Дотѝчамъ (да дотекѫ́), *гл. ср.* 1) Съ течение достигамъ донѣйдѣ; **дотека́ть**. *Дунавъ дотича до Черно море.* 2) Изтичамъ съвсѣмъ. 3) За рѣкы-ты: притичамъ, придохождамъ, наголѣмѣвамъ; **прибыва́ть** (о водѣ въ рѣка́хъ). *Рѣкы-ты дотекохж. Воды-ты дотекохж, та поплавихж ниви-ты ны.* 4) Тичашкомъ дохождамъ, допръшквамъ, дотрьчавамъ, притрьчавамъ; **прибѣга́ть, подска́кивать**. *Доклѣ орелъ дотече, нему нога отече.*

Дотѝчване, *с. ср.* отъ **дотѝчамъ**.

Доткава́мъ (да доткаі́ж и да доткѫ́), *гл. д.* Дотъкавамъ; **дотыка́ть**.

Доткава́не, *с. ср.* отъ **доткава́мъ**. Дотъкаване; **дотыка́ніе**.

Доткаі́ж, ешь, — ка́лъ, и

Доткѫ́, дотъчѐшь, доткя́лъ, *гл. свр.* отъ **доткава́мъ**. Да дотъкнж; **доткну́ть**. — **тка́ный**, *прич. стр.* Дотъканъ, дотъченъ; **до́тканный**.

Дотла́скамъ, *гл. свр.* отъ **дотла́скивамъ**. Да дотъкамъ. — **скапъ**, *прич. стр.* Дотъканъ.

Дотла́скивамъ и дотла́скувамъ (да дотла́скамъ), *гл. д.* Съ тласкане докарвамъ, дотъкивамъ. — **мся**, *гл. възвр.* Съ тласкане, съ провиране дохождамъ; **дотя́лкиваться**. *Едвамъ ся дотласкахъ до дома.*

Дотла́скване и дотла́скуване, *с. ср.* отъ **дотла́скивамъ**.

Дотлъкýвамъ, *гл. д. свр.* Да доврьшнж тлъкуване-то, да изтлъкувамъ всичко-то. — **ванъ**, *прич. стр.*

Дотлъкѫ́, тлъчѐшь, и

Дотлъчѝж, ѐшь, — тлѣкохъ, — тлѣклъ, *гл. свр.* отъ **дотлъчя́вамъ и дотлѣ́чамъ**; **дотолчь́**. — **тлъка́ный** и — **тлъчѐнъ**, *прич. стр.*; **дотолчѐнный**.

Дотлѣ́чамъ и дотлъчя́вамъ (да дотлъкѫ́ и да дотлъчѝж), *гл. д.* 1) Затлъчено доврьшнамъ да тлъчнж, стлъчнамъ добрѣ. *Да дотлъчнж пипера.* 2) Възъ натлъчено-то стлъчнамъ още да стане колкото трѣбва. *Дотлъчи още малко соль.*

Дотлѣ́чване и дотлъчя́ване, *с. ср.* отъ **дотлѣ́чамъ и дотлъчя́вамъ**.

Дотлѣ́вамъ (да дотлѣ́ж), *гл. ср.* Свршамъ да тлѣж, догорѣвамъ. *Главня-та дотлѣва.*

Дотлѣ́ване, *с. ср.* отъ **дотлѣ́вамъ**. Догоряване.

Дотлѣ́ж, ешь, — тлѣялъ и — **тлѣлъ**, *гл. свр.* отъ **дотлѣ́вамъ**. Да догорнж, да дочмаж.

Дотова́рѝж, ишь, — рилъ, *гл. свр.* отъ **дотова́рямъ**. — **ренъ**, *прич. стр.*

Дотова́рямъ (да дотова́рѝж), *гл. д.* 1) Дотурямъ товаръ за да стане колкото трѣбва. *Дотовари кола-та.* 2) Натоварямъ всичкъй товаръ, всичкж-тж стокж.

Дотова́рване, *с. ср.* отъ **дотова́рямъ**.

Дотога́ва и дотога́сь, дотогы́ и **дотогы́сь**, *нар.* До онова врѣмя, дотопова; **до того́ врѐмени, до тѣхъ поръ, дото́лѣ**. *Дотогава колко шапкы щжть опустѣжть!*

Дотогава́шний, — шнь и — **шень, шна, шне**, *пр.* Что е былъ, что е было дотогава.

Дото́лко, дото́лкова и дото́лкось, *нар.* Близо толкова. *Той е дотолкова глухъ, дѣто ничто не чюе;* **онъ до того́, до та-**

ко́й сте́пени глухъ, что ничего́ не слы́шитъ. *Да не издырвамы дотолкова*, да не отивамъ дотамъ. *Дотолкова можахъ, така го направихъ.*

Дото́нова, *нар.* Догогава.

Дото́пвамь и дото́пувамь (да дото́пнѫ, дото́пнувамь), *гл. д.* Дотопавамь, досягамь едно нѣчто до друго водно да ся натопи малко.

Дото́пване и дото́пуване, *с. ср.* отъ **дото́пвамь**. Дотопаване.

Дото́плювамь (да дото́плѭ), *гл. д.* Стоплювамь още, за да стане колкото трѣбва; догрѣвамь; **дота́пливать**.

Дото́плюване, *с. ср.* отъ **дото́плювамь**. Догрѣване; **дота́пливаніе**.

Дото́плѭ, и́шь, — **плихъ**, *гл. свр.* отъ **дото́плювамь**. Да догрѣя; **дотопи́ть**. — **ленъ**, *прич. стр.*; **дото́пленный**.

Дото́пнувамь, *гл. уч.* отъ **дото́пнѫ**.

Дото́пнѫ, е́шь, — **нѫхъ**, *гл. ед-кр.* отъ **дото́пвамь**. — **нѫтъ**, *прич. стр.*

Дотопнѫ́, и́шь, — **пи́хъ**, *гл. свр.* отъ **дотопа́вамь** (отъ **топнѫ́**, стопнавамь); **дотопи́ть**. — **пе́нъ**, *прич. стр.*; **дото́пленный**.

Дотопнѫ́, и́шь, — **пи́хъ**, *гл. свр.* отъ **дотопа́вамь** (отъ **топнѫ́**, натопнавамь).

Дотопа́вамь (да дотопнѫ́), *гл. д.* Затопено-то стопнавамь съвсѣмь, доврьшамь да топнѫ; **дота́пливать**. *Дотопнавамь лоя.*

Дотопа́вамь (да дотопнѫ́) *гл. д.* 1) Досягамь едно нѣчто до друго водно да ся натопи малко, дотопвамь. *Дотопи го до водж-тж.* 2) Изтопнавамь всичко-то.

Дотопа́ване, *с. ср.* отъ **дотопа́вамь**.

Доторѭ́, и́шь, — **ри́хъ**, *гл. свр.* отъ **доторя́вамь**. — **ре́нъ**, *прич. стр.*

Доторя́вамь (да доторѭ́), *гл. д.* 1) Заторено доврьшамь да торѭ. *Доторихъ ниежтж.* 2) И останѫло-то наторѭвамь. *Имамы ниву да доторяваамы.*

Доторя́ване, *с. ср.* отъ **доторя́вамь**.

Дото́чвамь и дото́чювамь (да дото́чѭ), *гл. д.* в. **дота́камь**.

Дото́чѭ, ишь, — **чихъ**, *гл. свр.* отъ **дото́чвамь и дота́камь**.

Дотра́вямь, в. **дотро́ввамь**.

До́трай, *с. м.* Сврьшькъ. *Приказкы-ты нѣмать дотраа*, нѣмать сврьшькъ.

Дотра́йвамь и дотра́ювамь (да дотра́ѭ), *гл. ср.* 1) Траѭ, дрьжѭ до нѣкое врѣмя, изкарвамь. *Тыя дрѣхы нѣма да ми дотражть до пролѣть.* 2) Дотрьпѣвамь, дочиаквамь до едно врѣмя, докайратиавамь. *Дотраи да излѣзе мѣсяць-тъ, па тогава си врьви.* 3) Дотрайвамся. *Ако дотрае попара-та въ паницж-тж, досыпвать изъ котля-то.* — **мся**, *гл. възвр.* Доврьшамся, сврьшамся, достанвамь, докращамся, биттисвамь.

Хвала тебѣ царь Костадинъ!
Нали пъташь, щѫ ти кажѫ:
Царство ти ся дотраало,
Турско царство настанѫло. *Пѣс.*

Дотра́йване и дотра́юване, *с. ср.* отъ **дотра́йвамь**.

Дотра́ѭ, е́шь, — **тра́хъ**, *гл. свр.* отъ **дотра́йвамь**.

Дотре́пвамь и дотре́пувамь (да дотре́пнѫ), *гл. д.* Затрепано добивамь, утрепвамь съвсѣмь, дотепвамь; **добива́ть**. *Затрепалъ ли си кучя-то, дотрепи го.* — **мся**, *гл. възвр.* и *стр.* Добивамся; **добива́ться**.

Дотре́пване и дотре́пуване, *с. ср.* отъ **дотре́пвамь**; **добива́ніе**.

Дотре́пнѫ, ешь, — **палъ**, *гл. свр.* отъ **дотре́пвамь**; **доби́ть**. — **панъ**, *прич. стр.* Добитый; **доби́тый**.

Дотри́жь, *нар.* До три пѫти; до трёхъ разъ. *Да врьгамы дотрижь.*

Дотро́ввамь, дотро́вувамь и дотра́вямь (да дотро́вѭ), *гл. д.* И останѫлъ-ты утроввамь, изтроввамь всичкъ-ты.

Дотро́вване, дотро́вуване и дотро́вяване, *с. ср.* отъ **дотро́ввамь и дотро́вямь**.

Дотро́вѭ, ишь, — **вилъ**, *гл. свр.* отъ **дотро́ввамь и дотро́вямь**. — **венъ**, *прич. стр.*

Дотро́вямь (да дотро́вѭ), *гл. д.* в. **дотро́ввамь**.

Дотро́памь, *гл. свр.* отъ **дотро́пвамь**.

Дотро́пвамь и дотро́пувамь (да дотро́памь), *гл. ср.* Тропамь, доклѣ да мя чюѫть да отворять.

Дотрошнѫ́, и́шь, — **шни́хъ**, *гл. свр.* отъ **дотрошна́вамь**. Да дочюпѫ; **доби́ть**. — **шенъ**, *прич. стр.* Дочюпенъ; **доби́тый**.

Дотрошна́вамь (да дотрошнѫ́), *гл. д.* 1) Затрошено строшнавамь съвсѣмь, дочюпвамь; **добива́ть**. 2) Доврьшамь трошеие-то. — **мся**, *гл. стр.* Дочюпвамся; **добива́ться**.

Дотрошна́ване, *с. ср.* отъ **дотрошна́вамь**. Дочюпване; **добива́ніе**.

Дотру́памь, *гл. свр.* отъ **дотру́пвамь**. — **панъ**, *прич. стр.*

Дотру́пвамь и дотру́пувамь (да дотру́памь), *гл. д.* 1) Натрупвамь още. 2) Затрупвамь съвсѣмь. — **ивася**, *гл. безл.* *Дотрупа ны ся до главж-тж*, дойде ны до главж-тж.

Дотру́пване и дотру́пуване, *с. ср.* отъ **дотру́пвамь**.

Дотрѣкамь, *гл. свр.* отъ **дотрѣквамь**. — **канъ**, *прич. стр.*

Дотрѣ́квамъ и дотрѣ́кувамъ (да дотрѣ́камъ), *гл. д.* Затръкано тръкамъ още да стане колкото трѣбва.

Дотрѣ́кване и дотрѣ́куване, *с. ср.* отъ **дотрѣ́квамъ.**

Дотръ́вамъ (да дотръ́жѫ), *гл. д.* 1) Затрито стрѣвамъ съвсѣмъ; **дотира́ть.** *Дотрѣвамъ пипера.* 2) Затрито отрѣвамъ, изтрѣвамъ съвсѣмъ, хубавѣ.

Дотръ́ване, *с. ср.* отъ **дотръ́вамъ; дотира́ние, дотирка.**

Дотръ́жѫ, ешь,—тръ́лъ, *гл. свр.* отъ **дотръ́вамъ; дотере́ть.** — **тръ́тый**, *прич. стр.;* **дотёртый.**

Дотрънѣ́вамъ (да дотрънѣ́жѫ), *гл. д.* Трънѣвамъ, изтрънѣвамъ докрай, дотрайвамъ; **вытёрпливать.** *Не дотрънѣхъ да си издума.*

Дотрънѣ́жѫ, ѣшь, — **нѣ́лъ**, *гл. свр.* отъ **дотрънѣ́вамъ.**

Дотрѣ́свамъ и дотрѣ́сувамъ (да дотрѣ́сѫ), *гл. д.* Затрѣсено отрѣсвамъ, изтрѣсвамъ съвсѣмъ, дотрѣшамъ.

Дотрѣ́свамъ и дотрѣ́сувамъ (отъ **трѣ́сѫ**, тражѣ, дърѣ), *гл. д.* Трѣсѫ, дърѣ още остало. *Дотрѣсвамъ отъ Цвѣтка още пятдесять грошa.*

Дотрѣ́сване и дотрѣ́суване, *с. ср.* отъ **дотрѣ́свамъ.**

Дотрѣ́сѫ, ешь, — **силъ**, *гл. свр.* отъ **дотрѣ́свамъ и дотрѣ́шамъ.** — **сенъ**, *прич. стр.*

Дотрьчѧ́жѫ, ѣшь,—**чѧ́лъ**, *гл. свр.* отъ **дотрьчѧ́вамъ.** Да дотекѫ; **прибѣга́ть, подскака́ть, подскочи́ть.**

Дотрьчѧ́вамъ (да дотрьчѧ́жѫ), *гл. ср.* Трьчяшкомъ дохождамъ, дотичамъ, допръщквамъ, притрьчявамъ; **прибѣга́ть, подскака́ивать.**

Дотрьчѧ́ване, *с. ср.* отъ **дотрьчѧ́вамъ.**

Дотрѣ́шамъ (да дотрѣ́сѫ), *гл. д.* в. **дотрѣ́свамъ (да дотрѣ́сѫ).**

Дотрѣ́шане, *с. ср.* отъ **дотрѣ́шамъ.**

Дотрѣ́бвамъ и дотрѣ́бувамъ, *гл. ср. свр.* Да станѫ потрѣбенъ, да притрѣбвамъ, да потрѣбвамъ; **попада́биться.**

Дотрѣ́бвамъ и дотрѣ́бувамъ (да дотрѣ́бѫ), *гл. д.* Затрѣбено свршамъ да трѣбѫ, отрѣбвамъ, изтрѣбвамъ всичко-то, докрай.

Дотрѣ́бване и дотрѣ́буване, *с. ср.* отъ **дотрѣ́бвамъ.**

Дотрѣ́бѫ, ишь, — **билъ**, *гл. свр.* отъ **дотрѣ́бвамъ.** — **бенъ**, *прич. стр.*

Дотува и

Дотука и **дотукъ**, *нар.* До това мѣсто, досьдѣ, довдѣ, доовдѣ; **досюда.**—*Дотукъ ми е дошло* (съ повдигане ржкѫ до шыкътѫ), довило ми е, не е вяче за трьпѣше, излѣзло ми е извръхъ главѫ-тѫ. *Допрѣ слѣпчё до стѣнѫ: дотукъ свѣтъ-тъ за него.*

Дотури́ѫ, ишь,—**рилъ**, *гл. свр.* отъ **дотури́вамъ; докла́сть, доложи́ть, доба́вить.** —**ренъ**, *прич. стр.;* **доло́женный, доба́вленный.**

Дотури́вамъ (да дотури́ѫ), *гл. д.* 1) Доврьшамъ да турямъ; **докла́дывать.** 2) Притурямъ, доклавамъ, дотъкмявамъ, доплъняшамъ, довакусувамъ; **добавля́ть, докла́дывать.**

Дотури́ване, *с. ср.* отъ **дотури́вамъ; докла́дываніе, доба́вливаніе, доба́вка.**

Дотъка́вамъ (да дотъкѫ́), *гл. д.* Дотъкавамъ: 1) Свршамъ тъкане-то; **дотыка́ть.** *Дотъкахъ си платно-то, рътамъ ти кросно-то.* 2) Притъкавамъ още, та да стане колкото трѣбва; **подтыка́ть.** — **мся**, *гл. стр.* Дотъкавамся; **дотыка́ться.** *Както ся затъкало, така ся и дотъкало.*

Дотъка́ване, *с. ср.* отъ **дотъка́вамъ.** Дотъкаване; **дотыка́ніе, подтыка́ніе.**

Дотѣ́камся и дотѣ́квамся, дотѣ́кувамся (да ся дотѣ́кнѫ), *гл. об.* Досягамъ, докачамся, допирамъ до нѣчто; **каса́ться до чего́ ли́бо.**

Дотъкми́ѫ, ѣшь, — **ми́лъ**, *гл. свр.* отъ **дотъкмя́вамъ.** — **мѣ́нъ**, *прич. стр.*

Дотъкмя́вамъ (да дотъкмѫ́), *гл. д.* 1) Ненатъкмено, неизтъкмено натъкмявамъ, изтъкмявамъ съвсѣмъ. 2) Притурямъ, дотурямъ, доклавамъ; **докла́дывать, добавля́ть.** — **мся**, *гл. възвр.*

Дотъкмя́вавіе, *с. ср.* отъ **дотъкмя́вамъ.**

Дотѣ́кнѫ (да ся), **ешь,** — **нѫлся**, *гл. свр.* отъ **дотѣ́камся и дотѣ́квамся; коснýться.**

Дотъкѫ́, тъчѐшь,—**ка́лъ**, *гл. свр.* отъ **дотъка́вамъ.** Да дотекѫ, да дотекашъ; **доткá́ть, подотка́ть.**—**ка́нъ** и—**тъчѐнъ**, *прич. стр.* Дотканъ; **до́тканный, подо́тканный.**

Дотѣ́пквамъ и дотѣ́пкувамъ (да дотѣпчѫ́), *гл. д.* 1) Нѣчто, стъпкано нѣколко, потъпквамъ, разтъпквамъ, изтъпквамъ съвсѣмъ; **дота́птывать.** 2) Затъпкано натъпквамъ, набивамъ, нагнитамъ съвсѣмъ; **набива́ть, нада́бливать.** *Дотъпчи човала да ся напълни.* 3) Натъпквамъ още нѣчто да стане по́-набито. *Дотъпчи възглавницѫ-тѫ да станс по́-корава.* — **мся**, *гл. стр.;* **дота́птываться, набива́ться.**

Дотѣ́пкване и дотѣ́пкуване, *с. ср.* отъ **дотѣ́пквамъ; дота́птываніе.**

Дотѣ́пчѫ, ешь, — **пкалъ**, *гл. свр.* отъ **дотѣ́пквамъ; дотопта́ть, набúть.** — **пканъ**, *прич. стр.;* **дото́птанный, набúтый.**

Дотъ́камъ, *гл. свр.* отъ **дотъ́квамъ.** Да дотласкамъ. — **канъ**, *прич. стр.* Дотласканъ.

Дотъ́квамъ и дотъ́кувамъ (да дотъ́камъ), *гл. д.* Съ тъкане докарвамъ донѣйдѣ, до-

тласквамь. *Дотъкахъ го до врата-та.* — **мся**, *гл. възвр.* Съ тъкане, съ провиране дохождамь донѣйдѣ, дотласквамся; **дота́лкиваться.**

Дотъ́кване и дотъ́куване, *с. ср.* отъ **дотъ́квамь.** Дотласкване.

Дотъщи́ж (да ся), **и́шь, — щи́лся**, *гл. свр.* отъ **дотъщи́вамся.** Да пристигнж, да дофтасамь.

Дотъщи́вамся (да ся дотъщи́ж), *гл. об.* Пристигамь, дофтасвамь да направьж, да свршьж нѣчто.

Дотъщи́ване, *с. ср.* отъ **дотъщи́вамся.**

Дотъмнѣ́ва (да дотъмнѣ́е), *гл. безл.* 1) Става тъмно, притъмнѣва, стъмнѣвася, сдрачиавася, смрачиавася; **смерка́ться, начина́ть темнѣть.** 2) Прѣмрѣжва ми ся, причернѣва ми, дочернѣва ми на очи-ты, та не видж, притъмнѣва ми; **застила́етъ глаза́.** 3) Дотягва ми, довива ми отъ нѣчто, та ся забравьж и дрьзнж, та вдигнж ржкж или направьж нѣчто лоше; притъмнѣва ми, дочернѣва ми, причернѣва ми. *Дотъмнѣ ми отъ думы-ты му и азъ го враснжхъ по главж-тж. Дотъмнѣло ми, та не знаж какво правьж.*

Дотъмнѣ́е, — **нѣ́ло**, *гл. свр.* отъ **дотъмнѣ́ва.** Да притъмнѣе.

Дотъ́трувамь (да дотъ́трж), *гл. д.* Съ тътреие донасамь нѣчто донѣйдѣ, дотатразвамь, довличамь. — **мся**, *гл. възвр.* Дотатразвамся, довличамся.

Дотъ́труване, *с. ср.* отъ **дотъ́трувамь.** Дотатразване, довличане.

Дотъ́трж, ешь, — ралъ, *гл. свр.* отъ **дотъ́трувамь.** Да дотатразж, да довлѣкж. — **ранъ́ый**, *прич. стр.* Дотатразенъый, довлѣченъый.

Дотѣ́рамь, *гл. свр.* отъ **дотѣ́рвамь.** Да догонж, да докарамь. — **ранъ́ый**, *прич. стр.* Догоненъый, докаранъый.

Дотѣ́рвамь и дотѣ́рувамь (да дотѣ́рамь), *гл. д.* 1) Догонвамь, докарвамь, дотирвамь. 2) Накарвамь, понжждамь; **заставля́ть, нево́лить.**

Ей ты старче, ей ты милъый старче,
Что тя тебе нужда дотѣрало
На Велидень лозје да ми копашь! *Пѣс.*

— **мся**, *гл. стр.* Догонвамся, докарвамся.

Дотѣ́рване и дотѣ́руване, *с. ср.* отъ **дотѣ́рвамь.** Догонване, докарване, дотирване.

Дотждѣ́ва и дотждѣ́сь, *нар.* До това мѣсто, дотука, дотукъ; **досю́да.**

Дотя́гвамь и дотя́гувамь (да дотя́гнж), *гл. ср.* в **дотя́гнувамь.**

Дотя́гване и дотя́гуване, *с. ср.* отъ **дотя́гвамь.** Дотягнуване.

Дотя́глювамь (да дотя́глж), *гл. д.* 1) Съ тягленье докарвамь донѣйдѣ, довличамь; **дотя́гивать, притя́гивать.** *Дотяглиго до стѣнж-тж.* 2) Притяглювамь, възъ тягленото тяглъ ще; **довѣ́шивать.**

Дотя́глюване, *с. ср.* отъ **дотя́глювамь; дотя́гиване, довѣ́шиване.**

Дотя́глж, ишь, — лилъ, *гл. свр.* отъ **дотя́глювамь; дотяну́ть, довѣсить.** — **ленъый**, *прич. стр.;* **дотя́нутый.**

Дотя́гнувамь и дотя́гвамь (да дотя́гнж), *гл. ср.* 1) Ставамь тяжькъ. *Дотягнж ми, та не можахъ вяче да го носж.* 2) Ставамь тягостенъ, досаждамь, омрьзвамь; **наскучивать, наскуча́ть.** *Дотягнжлъ ми си, та не могж вяче да тя трпж.* — *Дотягнжлъ ми е свѣтъ-тъ, животъ-тъ,* **свѣтъ опостылѣлъ.** — **Дотя́гнува**, *гл. безл.* Омрьзва, досаждася, досѣдѣвася, додѣвася; **надоеда́ть.** *Дотягнжло ми е да ми ся карать за нищто и никакво.*

Дотя́гнж, ешь, — налъ, *гл. свр.* отъ **дотя́гнувамь и дотя́гвамь.**

Дотя́камь, *гл. свр.* отъ **дотя́квамь.**

Дотя́квамь и дотя́кувамь (да дотя́камь), *гл. ср.* Тякамь, натяквамь, отяквамь, пъкамь, опъквамь, брьбрьж; **попрека́ть, упрека́ть, коло́ть въ глаза́.** *Стига ми си дотяквалъ.*

Доуварьи́ж, и́шь, — ри́лъ, *гл. д. свр.* И останжло-то да уварьж, да уварьж съвсѣмь, колкото трѣбва.

Доувехтѣ́ж, ешь, — тѣ́лъ, *гл. ср. свр.* Да увехтѣьж съвсѣмь.

Доувехтжи́ж, и́шь, — ти́лъ, *гл. д. свр.* И останжлы-ты да увехтж, да увехтж съвсѣмь.

Доувии́ж, ешь, — ви́лъ, *гл. д. свр.* Да увиьж колкото още трѣбва, да увиьж и останжло-то.

Доувръжи́ж, ешь, — врѣзахъ, — врѣзалъ, *гл. д. свр.* И останжло-то да увръжьж, да увръжьж колкото още трѣбва.

Доувръ́ж, и́шь, — рѣ́лъ, *гл. ср. свр.* Да увръьж съвсѣмь, доколкото трѣбва.

Доугасна́ж, ешь, — нжлъ, *гл. ср. свр.* Да угаснж съвсѣмь.

Доугаси́ж, и́шь, — си́лъ, *гл. д. свр.* Да угасж всичкы-ты, и останжлы-ты.

Доугла́дж, ишь, — дилъ, *гл. д. свр.* И останжло-то да угладж, да угладж колкото трѣбва.

Доугни́ж, ешь, — гни́лъ, *гл. ср. свр.* Да угниьж съвсѣмь, доколкото трѣбва.

Доугости́ж, и́шь, — ти́лъ, *гл. д. свр.* И останжлы-ты да угостж, да угостж всичкы-ты.

Доугои́ж, и́шь, — и́лъ, *гл. д. свр.* Да угоьж доколкото трѣбва, да угоьж и останжлы-ты. — **ижся**, *гл. възвр. свр.* Да си угоьж добрѣ, доколкото трѣбва.

Доудрьжи́ж, и́шь, — жи́ахъ, — жи́алъ, *гл. д. свр.* Да удрьжьж докрай.

Доуловѝ́ж, **и́шь**,— **ви́лъ**, *гл. д. свр.* И останѫлъ-ты да уловѝ́ж, да уловѝ́ж колкото още трѣбва.

Доумѣ́вамь (да доумѣ́ж), *гл. д.* Съ отрицателнѫ частицѫ *не*: *не доумѣ́вамь*, не разбирамь, не знаѫ, не ми стига умъ-тъ. *Не доумѣ́вамь какво да правѫ.*

Доумѣ́ване, *с. ср.* отъ **доумѣ́вамь**.

Доумѣ́свамь и доумѣ́сувамь (да доумѣ́сѫ), *гл. д.* Умѣ́свамь доколкото трѣбва, умѣ́свамь и останѫло-то.

Доумѣ́сѫ, **и́шь**, — **сѝлъ**, *гл. свр.* отъ **доумѣ́свамь**.

Доумѣ́ѫ, **е́шь**, — **мѣ́лъ**, *гл. свр.* отъ **доумѣ́вамь**.

Доуплетѫ́, **е́шь**, — **плѣ́тохъ**, — **плѣ́лъ**, *гл. свр.* отъ **доуплѝ́тамь**.

Доуплѝ́тамь (да доуплетѫ́), *гл. д.* Уплитамь и останѫло-то, уплитамь колкото още трѣбва.

Доупрѝ́дамь (да доупрядѫ́), *гл. д.* Упридамь колкото още трѣбва, упридамь и останѫло-то.

Доупрядѫ́, **е́шь**, — **прѣ́дохъ**, — **прѣ́лъ**, *гл. свр.* отъ **доупрѝ́дамь**.

Доурабо́твамь и доурабо́тувамь (да доурабо́тѫ), *гл. д.* Уработвамь и останѫло-то, уработвамь колкото още трѣбва.

Доурабо́тѫ, **и́шь**,— **тѝлъ**, *гл. свр.* отъ **доурабо́твамь**.

Доу́рнувамь и доу́рвамь (да доу́рнѫ), *гл. д.* Наченѫто-то да ся урва урвамь докрай, досъбарѭамь. — **мся**, *гл. стр.* Досъбарѭамся.

Доу́рнуване и доу́рване, *с. ср.* отъ **доу́рнувамь**. Досъбарѭане.

Доу́рнѫ, **е́шь**,— **нѫлъ**, *гл. свр.* отъ **доу́рвамь**. Да досъборѭ. — **нѫтъ**, *прич. стр.* Досъборенъ.

Доурядѫ́, **и́шь**,— **дѝлъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да урядѫ, да урядѫ всичко.

Доусу́квамь и доусу́кувамь (да доусу́чѫ), *гл. д.* Усуквамь колкото още трѣбва, усуквамь и останѫло-то.

Доусу́чѫ, **е́шь**,— **су́калъ**, *гл. свр.* отъ **доусу́квамь**.

Доуте́нвамь и доуте́нувамь (да доуте́нѫ), *гл. д.* Утенвамь доколкото още трѣбва, и останѫло-то утенвамь.

Доуте́нѫ, **е́шь**, — **палъ**, *гл. свр.* отъ **доуте́нвамь**.

Доу́трѣ, *нар.* Досутра, до утрешний день; до зáвтрешняго дня. *Почакай доутрѣ.*

Доу́чвамь и доу́чювамь (да доу́чѫ), *гл. д.* 1) Заучено изучвамь докрай; **доучáть**. *Доучвамь пѣсьнь.* 2) Приучвамь още нѣчто. 3) Учѫ другого още колкото трѣбва, за да изучи добрѣ нѣчто; **доу́чивать** другáго. *Доучихъ сына си на занаѭтъ.* — **мся**, *гл. стр.*; **доучáться, доу́чиваться**.

Доу́чване и доу́чюване, *с. ср.* отъ **доу́чвамь**; **доу́чиване**.

Доучи́телствувамь, *гл. ср. свр.* Да учителствувамь колкото трѣбва, да учителствувамь до едно врѣмя.

Доу́чѫ, **и́шь**, — **чилъ**, *гл. свр.* отъ **доу́чвамь**; **доучи́ть**. — **ченъ**, *прич. стр.*; **доучённый**.

Доуши́вамь (да доуши́ж), *гл. д.* Ушивамь и остѫнѫло-то, ушивамь колкото още трѣбва.

Доуши́ж, **ешь**, — **ши́лъ**, *гл. свр.* отъ **доуши́вамь**.

Доуща́ввамь и доуща́вувамь (да доуща́вѫ), *гл. д.* Ущаввамь и останѫло-то, ущаввамь колкото още трѣбва.

Доуща́вѫ, **ишь**, — **вилъ**, *гл. свр.* отъ **доуща́ввамь**.

Дофта́самь, *гл. свр.* отъ **дофта́свамь**.

Дофта́свамь и дофта́сувамь (да дофта́самь), *гл. ср.* Довтасвамь: 1) Бывамь доста, доста сьмь, стигамь, дососвамь; **доставáть, быть достáточну, хватáть**. *Не ми дофтасвать пары да ся разплатѫ.* 2) Достигамь, застигамь, настигамь, догонвамь; **достигáть, догонѧть**. *Гонихъ го, не можахъ да го дофтасамь.* 3) Пристигамь, дохождамь като нечакано; **приходѝть, пріѣзжáть, какъ бы неожѝданно**.

> Чтомь думѫ Драганъ издума,
> Страшенъ ми юнакъ дофтаса:
> Добрутро, Драганъ войводо!
> Книгѫ Драгану подаде. *Нѣс.*

Отъ царя ферманъ дофтаса, дойде. 4) За рожѫ: дозрѣвамь, узрѣвамь добрѣ; **дозрѣвáть, поспѣвáть**. *Сливы-ты още не сѫ дофтасалы.* 5) За тѣсто за хлѣбъ: прокъсвамь колкото трѣбва за разниманье; **выкисáть**. *Тѣсто-то иска още малко да дофтаса. Хлѣбъ-тъ не си с дофтасалъ, та е клисавъ.*

Дофта́ване и дофта́сување, *с. ср.* отъ **дофта́свамь**.

Дохабѝ́ж, **и́шь**, — **би́лъ**, *гл. свр.* отъ **дохабя́вамь**. — **бѣ́нъ**, *прич. стр.*

Дохабя́вамь (да дохабѝ́ж), *гл. д.* Изхабявамь съвсѣмь, докрай.

Дохабя́ване, *с. ср.* отъ **дохабя́вамь**.

Дохáждамь, в. **дохóждамь**.

Дохáждане, *с. ср.* отъ **дохáждамь**. Дохождане.

Дóхакъ, *нар.* Доокъ, отхакъ. *Да му дойде дохакъ.*

Дохáнвамь и дохáнувамь (да дохáнѫ), *гл. д.* Доловявамь съ уста-та, захапвамь.

Дохáнване и дохáнуване, *с. ср.* отъ **дохáнвамь**. Захапване.

Дохáнѭ, ешь, — **палъ,** *гл. свр.* отъ **дохáпвамь.** — **панѣ́ый,** *прич. стр.* Захапанѣ́ый.

Дохáрчвамь и дохáрчювамь (да **дохáрчѭ**), *гл. д.* Съ харченѣ доврѣшамь; **дотрáчивать.** *Дохарчвамь си парѣ-тѣ, та не знаѭ послѣ какво-щѫ правѭ. Дохарчихмѣ си брашно-то.*

Дохáрчване и дохáрчюване, *с. ср.* отъ **дохáрчвамь; дотрáчиванiе, дотрáта.**

Дохáрчѭ, ишь, — **чилъ,** *гл. свр.* отъ **дохáрчвамь; дотрáтить.** — **ченѣ́ый,** *прич. стр.;* **дотрáченный.**

Дохвáнѭ, ешь, — **нѫлъ,** *гл. свр.* отъ **дохвáщамь.** Да дохватѫ. — **нѫтѣ́ый,** *прич. стр.* Дохватенѣ́ый.

Дохвáтамь, в. **дохвáщамь.**

Дохвáтане, *с. ср.* отъ **дохвáтамь.** Дохващане.

Дохвáтка, *с. ж.* Нѣчто, за което могѫ да ся дохванѫ, да ся опрѫ, за да заловѭ нѣчто; опора.

Дохвáтѫ, ишь, — **тилъ,** *гл. свр.* отъ **дохвáщамь** и **дохвáтамь.** Да дохванѫ. **Дохвáтенѣ́ый,** *прич. стр.* Дохванѫтѣ́ый.

Дохвáщамь (да **дохвáтѫ** и да **дохвáнѫ**), *гл. д.* Дохватамь: 1) Достигамь да хванѫ донѣ́йдѣ, досягамь; **досягáть, доставáть.** *Дохващамь до тована.* 2) Кога нѣчто пада, улавямь го прѣди то да падне на земѭ-тѫ; подхващамь. 3) Хващамь и останѫлъ-тъ.

Дохвáщане, *с. ср.* отъ **дохвáщамь.**

Дохлáскамь, *гл. свр.* отъ **дохлáсквамь.** Да дотъкамь, да дотласкамь, да добутамь. — **сканѣ́ый,** *прич. стр.* Дотъканѣ́ый, дотласканѣ́ый, добутанѣ́ый.

Дохлáсквамь и дохлáскувамь (да **дохлáскамь**), *гл. д.* Съ хласканѣ докарвамь донѣ́йдѣ, дотъкавамь, дотласквамь, добутвамь. — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Дотъкавамся, дотласквамся, добутвамся.

Дохлáскване и дохлáскуване, *с. ср.* отъ **дохлáсквамь.** Дотъкване, дотласкване, добутване.

Дохлóпвамь и дохлóпувамь (да **дохлóпнѫ**), *гл. ср.* Прихлопвамь хубавѣ да не отзѣва.

Дохлóпнѫ, ешь, — **нѫлъ,** *гл. свр.* отъ **дохлóпвамь.** — **нѫтѣ́ый,** *прич. стр.*

Дохлýзвамь и дохлýзувамь (да **дохлýзѫ**), *гл. д.* Охлузвамь съвсѣмь, докрай.

Дохлýзѫ, ишь, — **зилъ,** *гл. свр.* отъ **дохлýзвамь.** — **зенѣ́ый,** *прич. стр.*

Дохóдвамь и дохóдувамь (да **дохóдѫ**), *гл. ср.* Ходвамь до едно мѣсто; **доха́живать.**

Дохóдване и дохóдуване *с. ср.* отъ **дохóдвамь; доха́живанiе.**

Дохóдъкъ, *с. м.* Приходъ; **дохóдъ.**

Дохóдѫ, ишь, — **дилъ,** *гл. свр.* отъ **дохóдвамь; доходи́ть.** — *Дохóдилъ* съ ударение на слогъ *хо*: ходилъ до едно мѣсто. *Дохóдилъ пѣшь до еде-дѣ-си.* — *Доходи́лъ* съ ударение на послѣдний слогъ, дохождалъ.

Дохóждамся (да **ся дохóдѫ**), *гл. об.* Ослабвамь, отслабвамь, омалѣвамь, прѣмалѣвамь, та не могѫ да ходѫ; **изнемогáть.** *Нозѣ-тѣ му ся доходихѫ, та сѣднѫ да си почине.*

Дохóждамь (за *свр.* да **дóйдѫ**), *гл. ср.* 1) Прѣносямся или съ ходене, съ идене, съ пѫтуване достигамь на онова мѣсто, за което е дума-та; **идѫ, грядѫ; приходи́ть, прiѣжáть.** *Азъ дохождамь всякой день у васъ.* 2) Наставамь, настѫпамь, **идѫ; приходи́ть, наставáть, наступáть.** *Дохожда зима, а нѥ нѣмамы ничто приготвено.* 3) Стигамь, пристигамь, **идѫ; приходи́ть, доходи́ть, достигáть.** *Дохождать лоши извѣстиа.* 4) За водъ: приждамь, придохождамь, притичѭамь, дотичѭамь; **прибывáть.** 5) Ставамь, струвамь, падамся, лѣгамь, **идѫ; стóить, обходи́тьси.** *Дохожда ми по пять грошa на день. Дохожда му по двадесять парѣ ока-та.* — **Дохóжда,** *гл. безл.* Става, докарва. *Отъ водѫ-тѫ ми дохожда добрѣ.* — *Дохожда ми на блуване,* повдига ми ся, блува ми ся, гади ми ся; **мнѣ тошни́ть.** — *Дохожда му на лудость* и *дохожда му лудость,* хваща го понѣкога лудость, кара го на лудость; **на негó пахóдить.** — *Дохожда ми на плачь,* доплаква ми ся, набурва ми ся на плачь. — *Дохожда ми да го изхокамь,* иде ми, издува мя, иска ми ся да го нахокамь. — *Дохожда ми на умъ;* а) Припомнювамь си, спомнямь си, помни ми ся; **нóмниться мнѣ, нáмятуется мнѣ.** б) Намъслювамь; **приходи́ть на мысль.** — *Дохождамь на себя,* свѣстявамся, окопитвамся; **приходи́ть въ себя́.** — *Дохождамь на врьсть, на годины,* стигамь на възрастъ, на годинъ, пораствамь. — *Дохождамь нѣкому дóхакъ,* давамь му да разбере, направямь го да си лѣгне на грѣха; **справи́ться съ кѣмъ.** — *Само ходи и дохожда,* не ся запира, крьстосвася, шатрае ся; **быть безпрестáнно въ движéнiи, не посидѣть на мѣстѣ.** — *Дохождайте ны пó-чясто,* навѣждайте ны пó-чясто; **приходи́те къ намъ, навѣщáйте насъ почáще.** — *Дохожда до бой,* достига до бой; **дохóдить до дрáки.** — *Дохожда ми грозно,* иде ми, става ми грозно, неприятно; **мнѣ станóвится непрiя́тно.** — *Дохожда ми до главѫ-тѫ,* случва ми ся, сполѣтява

мя, постига мя; случáться, постигáть. — *Дохожда главоболие,* заболѣва глава; забáлиавастъ голова́.—*Дохожда ми тряска,* втряска мя; ко мнѣ пристаётъ лихорáдка. — *Той ми дохожда до рамо-то,* на израстъ е до рамо-то ми; онъ мнѣ по плечó рóстомъ. — *Дрѣха-та ми дохожда добрѣ,* иде ми, стои ми добрѣ на снагжтж; плáтье мнѣ пúору, сидúтъ хорошó. — *Црьковны-ты книгы ны дохождать отъ Россиж,* доиасятся отъ Россиж; Богослужéбныя книги идýтъ къ намъ изъ Россіи. — *Кило хубаво жито дохожда шестдесять окы.* — *Невиканъ дохожда, негоненъ отхожда. Дошълъ незванъ, отишълъ си напранъ. Ще дойде, когато и баща ми отъ гроба. Както дошълъ, тжй и отишълъ. Какъвто отишълъ, такъвъ си и дошълъ. Както дошло, така и отишло. Отдѣто дошло, тамъ и отишло. Дойджть като бубулечкы, стават като мечкы. Дошла краста при шюгж. Отиде за рога, дойде си безъ уши. Дошли диви-ти, та изгонили (изпждили) питомны-ты. Драгъ ли ти е — зачто дойде? Врагъ ли ти е — добрѣ дошълъ. Дó-ще Мара за пепелъ, дá-щж и́ журавж. Като тропа у комшии-ты, тжа ще дойде и у насъ. Что ся е минжло не глядай, а что ще дойде. Доклѣ дойде на чорбаджиж кефъ-тъ, на сиромаха душа-та излазя. Брада-та му израстла, а умъ-тъ му не дошълъ. Глава-та му побѣлѣ, а умъ-тъ му не дойде. Чтото не чакашь, то ще ти дойде до главж-тж. Кой что чини, на главж-тж му дохожда. Който другому ся смѣе, и нему дохожда до главж-тж. Лесно дохожда, мжчно отхожда. Болесть-та дохожда съ кола, отнемася съ иглж,* или: *болесть-та дохожда съ конь, а отива си съ кола. Да не дойде пухо и рево. Ако дойде, има и да види.*

Дохóждание, *с. ср.* отъ **дохóждамь.**

Дохоратжж, и́шь, — тúлъ, *гл. свр.* отъ **дохоратíавамь.**

Дохоратíавамь (да дохоратжж), *гл. ср.* Доврьшамь хоратж-тж. *Остави ны да си дохоратимъ.*

Дохоратíаваніе, *с. ср.* отъ **дохоратíавамь.**

Дохрáнвамь и дохрáнювамь (да дохрáниж), *гл. д.* 1) Доврьшамь нѣчто, което давамь за храниж. *Дохранихмы сѣно-то, сеги щемъ подкачимъ да хранимъ плѣвж (съ плѣвж).* 2) Храниж до едно врѣмя, додѣто трѣбва.

Дохрáнваніе и дохрáнюваніе, *с. ср.* отъ **дохрáнвамь.**

Дохрáниж, ишь, — нилъ, *гл. свр.* отъ **дохрáнвамь.** — **непый,** *прич. стр.*

Дохрúпамь, *гл. свр.* отъ **дохрúпвамь.**

Дохрúпвамь и дохрúпувамь (да дохрúпамь и да дохрúниж, дохрúпнувамь), *гл. ср.* 1) Съ хрипане достигамь донѣйдѣ, доскоквамь; **дохрúгивать.** 2) Дотичамь, доскачамь.

Дохрúпваніе и дохрúпуваніе, *с. ср.* отъ **дохрúпвамь;** дохрúгиваніе.

Дохрúпнувамь, *гл. уч.* отъ **дохрúниж.**

Дохрúниж, ешь, — ижлъ, *гл. ед-кр.* отъ **дохрúпвамь;** дохрыгнýть.

Дохрýскамь, *гл. свр.* отъ **дохрýсквамь.** — **канъый,** *прич. стр.*

Дохрýсквамь и дохрýскувамь (да дохрýскамь), *гл. д.* Доиадамь нѣчто съ хрускане.

Дохрýсквание и дохрýскуваніе, *с. ср.* отъ **дохрýсквамь.**

Доцáпамь, *гл. свр.* отъ **доцáпвамь.**

Доцáпвамь и доцáпувамь (да доцáпамь), *гл. ср.* Съ цапане достигамь донѣйдѣ. *Отъ калъ едва доцапахъ дотука.*

Доцáпваніе и доцáпуваніе, *с. ср.* отъ **доцáпвамь.**

Доцарýвамь, *гл. ср. свр.* Царувамь до едно врѣмя. *Свалили го отъ прѣстола, та не доцарувалъ до смрьть-тж си.*

Дóцкана, дóцкна и

Дóцна, *нар.* Доспа, късно, поздно, одъцна; пóздно. *Кой ся рано стяга, доцна походи. Доцна е да стягашь, кога вяче нѣмашь.*

Что ми бѣше прьвъый господарь,
Рано лѣга, доцкна мя буди;
А что ми е вторъый господарь,
Доцкна лѣга, а рано мя буди. *Пѣс.*

Доцрѣпвамь и доцрѣпувамь (да доцрѣниж), *гл. д.* в. **дочрѣпвамь.**

Доцрѣпваніе и доцрѣпуваніе, *с. ср.* отъ **доцрѣпвамь.** Дочрьпване.

Доцрѣниж, ешь, — палъ, *гл. свр.* отъ **дорцрѣпвамь.** Да дочрьпиж. — **напъый,** *прич. стр.* Дочрьпанъый.

Доцьвтжж, йшь, — тѣлъ, *гл. свр.* отъ **доцьвтѣвамь;** доцвѣсть.

Доцьвтѣвамь (да доцьвтжж), *гл. ср.* На прѣцьвтѣване сьмь; доцвѣтáть.

Доцьвтѣваніе, *с. ср.* отъ **доцьвтѣвамь;** доцвѣтáніе, доцвѣтъ.

Доцѣдж, йшь, — дúлъ, *гл. свр.* отъ **доцѣждамь и доцѣдíавамь;** доцѣдúть. **Доцѣдéнъый,** *прич. стр.;* доцѣженный.

Доцѣждамь и доцѣдíавамь (да доцѣдж), *гл. д.* Зацѣдено доврьшамь да цѣдж, изцѣдíавамь, или прѣцѣдíавамь съвсѣмь; доцѣживать.—мся, *гл. стр.;* доцѣживаться.

Доцѣжданіе и доцѣдíаваніе, *с. ср.* отъ

доцѣ́ждамь и доцѣдя́вамь; **доцѣ́живаніе.**

Доцѣни́ѫ, и́шь, — ни́лъ, *гл. свр.* отъ **доцѣня́вамь.** — **не́нъıй**, *прич. стр.*

Доцѣня́вамь (да **доцѣни́ѫ**), *гл. д.* Зацѣнено-то свршмамь да цѣнѫ, свршмамь цѣняваніе-то.

Кой ѫ зацѣни, не ѫ доцѣни,
Дору ми дойде Гюро тръговця. *Пѣс.*

Доцѣня́ваніе, *с. ср.* отъ **доцѣня́вамь.**

Доцѣ́нивамь и доцѣ́нувамь (да **доцѣни́ѫ**), *гл. д.* 1) Зацѣпено разцѣпвамь съвсѣмь, докрай. 2) И останѫло-то разцѣпвамь, нацѣпвамь. 3) Възъ нацѣпено-то цѣпѫ още, прицѣпвамь.

Доцѣ́ниваніе и доцѣ́нуваніе, *с. ср.* отъ **доцѣ́нивамь.**

Доцѣ́нѩ, ишь, — нилъ, *гл. свр.* отъ **доцѣ́нивамь.** — **нѣнъıй**, *прич. стр.*

Доцѣрѩ́, и́шь, — ри́лъ, *гл. свр.* отъ **доцѣря́вамь.** — **ре́нъıй**, *прич. стр.*

Доцѣря́вамь (да **доцѣрѩ́**), *гл. д.* Изцѣрявамь съвсѣмь.

Дочѣ́пкамь, *гл. д. свр.* Да доловѫ, да докопчѫ; схватѝть.

Дочервѩ́, и́шь, — ви́лъ, *гл. свр.* отъ **дочерви́вамь.** — **ве́нъıй**, *прич. стр.*

Дочерви́вамь (да **дочервѩ́**), *гл. д.* Дорьшмамь да червѫ. *Да дочервимъ кайца-та.*

Дочерви́ваніе, *с. ср.* отъ **дочерви́вамь.**

Дочернѣ́ва (да **дочернѣе**), *гл. безл. Дочернѣва ми:* 1) Става ми черно, тъмно, причернѣва ми, дотъмнѣва ми, прѣмрѣжва ми ся на очи-тъı, та не видѫ; **застила́етъ** глаза́. 2) Дотягва ми, довива ми отъ нѣчто, та ся забравѫ и не знаѫ какво правѫ, дотъмнѣва ми, притъмнѣва ми, причернѣва ми, къıпвамь. *Дочернѣлъ ми е свѣтъ-тъ. Дочернѣ ми прѣдъ очи-тъı, та го враснжхъ.*

Дочернѣ́е, — нѣ́ло, *гл. свр.* отъ **дочернѣ́ва.**

Дочёрнювамь (да **дочёрнѩ**), *гл. д.* Дочрьнювамь, доврьшмамь черненье-то; **дочёрнивать.**

Дочёрнюваніе, *с. ср.* отъ **дочёрнювамь**; **дочёрниваніе.**

Дочёрнѩ, ишь, — нилъ, *гл. свр.* отъ **дочёрнювамь**; **дочернѝть.** — **нѣнъıй**, *прич. стр.*; **дочернённый.**

Дочёрнивамь (да **дочёрнѩ**), в. **дочрьнивамь.**

Дочёсвамь и дочёсувамь (да **дочёшѫ**), *гл. д.* 1) Доврьшмамь да чешѫ; **дочёсывать.** 2) Възъ начесано-то чешѫ още, причесвамь. — **мся**, *гл. стр.* и *възвр.*; **дочёсываться.**

Дочёсваніе и дочёсуваніе, *с. ср.* отъ **дочёсвамь**; **дочёсываніе, дочёска.**

Дочетѫ́, е́шь, — че́тохъ, — че́лъ, *гл. свр.* отъ **дочи́тамь**; **дочита́ть, дочёсть.** — **те́нъıй**, *прич. стр.*; **дочи́танный.**

Дочёшѫ, ешь, — чёсалъ, *гл. свр.* отъ **дочёсвамь**; **дочеса́ть.** — **чёсанъıй**; *прич. стр.*; **дочёсанный.**

Дочи́нѩ, ишь, — нилъ, *гл. д. свр.* Да досторѫ, да доправѫ, да свршмѫ.

Стоянъ ми сватбѫ дочини,
Въ село ся сватба зачини. *Пѣс.*

Дочи́ствамь и дочи́стувамь (да **дочи́стѫ**), *гл. д.* Доврьшмамь чистение-то; **дочища́ть.** — **мся**, *гл. стр.*; **дочища́ться.**

Дочи́ствање и дочи́стуваніе, *с. ср.* отъ **дочи́ствамь**; **дочи́стка.**

Дочи́стѫ, ишь, — тилъ, *гл. свр.* отъ **дочи́ствамь**; **дочи́стить.** — **тенъıй**, *прич. стр.*; **дочи́щенный.**

Дочи́тамь (да **дочетѫ́**), *гл. д.* 1) Зачетено доврьшмамь да четѫ; **дочи́тывать.** *Дочетохъ книгѫ-тѫ докрай.* 2) Четѫ донѣйдѣ; **дочи́тывать.** *Не съмь още дочелъ книгѫ-тѫ до половинѫ.* 3) Доброзавамь; **досчи́тывать.**

Дочи́таніе, *с. ср.* отъ **дочи́тамь**; **дочи́тываніе, досчи́тываніе.**

Дочма́ѫ, ешь, — чма́залъ, *гл. ср. свр.* Да дотлѣѫ, да догорѫ.

Дочрьнювамь (да **дочрьнѩ**), *гл. д.* в. **дочёрнювамь.**

Дочрьнюваніе, *с. ср.* отъ **дочрьнювамь.** Дочернюваніе.

Дочрьнѩ, ишь, — нилъ, *гл. свр.* отъ **дочрьнювамь.** Да дочернѫ. — **ненъıй**, *прич. стр.* Дочерпенъıй.

Дочрьнивамь и дочрьнувамь (да **дочрьнѩ**), *гл. д.* 1) Изчрьпвамь съвсѣмь; **дочёрпывать.** 2) Дослужвамь, послужвамь всичкъı-тъı. — **мся**, *гл. стр.*; **дочёрпываться.**

Дочрьниваніе и дочрьнуваніе, *с. ср.* отъ **дочрьнивамь**; **дочёрпываніе.**

Дочрьнѩ, ишь, — нилъ, *гл. свр.* отъ **дочрьнивамь.** 1) Да изчрьпѫ съвсѣмь; **дочёрпать.** 2) Да дослужѫ, да изслужѫ всичкъı-тъı. — **нанъıй**, *прич. стр.*; **дочёрпанный.**

Дочь! *междом.* Казвася на конь да ся запре.

Дочю́вамь (да **дочю́ѫ**), *гл. д.* 1) Чювамь, зачювамь, слушмамь; **слы́шать.**

Похвалился Храбро юнакъ,
Че ся има добра коня,
Та надбръжа ясно слънце.
Дочюла го слънцу сестра,
Слънцу сестра, ясна звѣзда. *Пѣс.*

2) Чювамь, научвамся за нѣчто. *Дочюхъ едно нѣчто, нъ не знаѫ истина ли е.* 3) Съ отрицателнѫ частицѫ *не*: *не дочю-*

вамъ, не чюѫ добрѣ, не дослушвамъ. *Не дочюва;* крѣпокъ на у́хо. — **Дочю́вася,** като *гл. безл.* Сторвася, че казвать; послы́шаться.

Майка й плаче, паричка:
Девять годинъ сьмь тя сукала,
Девять мѣсяци да говѣйшь
На свѣкъръ и на свѣкръвж,
На прьво либя вѣнчано;
Пакъ Гроздankъ ся дочюло:
Девять годинъ да говѣй. *Пѣс.*

Дочю́вамъ, *гл. д. свр.* Да изчювамъ докрай, да довардж, да доназж.

Дочю́ване, *с. ср.* отъ **дочю́вамъ.**

Дочю́камъ, *гл. свр.* отъ **дочю́квамъ.**—**канъ́ый,** *прич. стр.*

Дочю́квамъ и дочю́кувамъ (да **дочю́камъ**), *гл. д.* 1) Нѣчто зачюкано доврьшамъ да чюкамъ, дотлъчювамъ. *Дочюквамъ соль-тж.* 2) Добивамъ; **добива́ть.** *Градъ-тъ дочюка овощкы-ты, нивы-ты.* 3) Допивамъ, очюквамъ съвсѣмъ; **допива́ть.** *Дочюкахмы вино-то.*

Дочю́нвамъ и дочю́нувамъ (да **дочю́пж**), *гл. д.* Изчюпвамъ, дотрошавамъ всичко; **доламы́вать.** — **мся,** *гл. стр.* Дотрошавамся; **доламы́ваться.**

Дочю́ване и дочю́нуване, *с. ср.* отъ **дочю́нвамъ; доламы́ваніе.**

Дочю́пж, ишь, — **пилъ,** *гл. свр.* отъ **дочю́нвамъ; долома́ть.** — **нѣтый,** *прич. стр.*

Дочю́хнувамъ и дочю́хвамъ (да **дочю́хнж**), *гл. ср.* Изчюхвамъ съвсѣмъ, хубавѣ, досъхвамъ; **досыха́ть.**

Дочю́хнуване и дочю́хване, *с. ср.* отъ **дочю́хнувамъ; досыха́ніе.**

Дочю́хнж, ешь, — **хналъ,** *гл. свр.* отъ **дочю́хнувамъ.** Да досъхнж; **досо́хнуть.**

Дочю́ж, ешь,—**чю́лъ,** *гл. свр.* отъ **дочю́вамъ.** — **чю́тый,** *прич. стр.*

Дочи́аска, дочи́аскана и

Дочи́асъ, *нар.* До-слѣдъ малко врѣмя. *Потрай, почакай дочиасъ;* **потерпи́, подожди́ немно́го.**

Дочи́акамъ, *гл. свр.* отъ **дочи́аквамъ.**—**канъ́ый,** *прич. стр.*

Дочи́аквамъ и дочи́акувамъ (да **дочи́акамъ**), *гл. д.* 1) Чакамъ до нѣкое врѣмя. *Дочиакахъ да мрькне.* 2) Прѣчиаквамъ, посрѣщамъ гость или нѣкого отвънъ. *Добрѣ сте го дочиакали,* или: *добрѣ сте го посрѣщнкли!* Честитиаване на онъя, коимто е дошълъ гость или нѣкой свой заврьшкался отъ пжтуване. 3) Доживѣвамъ до нѣчто; **доживать.** *Дочиакахмы тяжкы врѣмена,* или, *до тяжкы врѣмена. Дочиакахмы добрю, зло. Добрю, добрю не дочиюква. Дочиака-ще Мара топлж попарж. Да не дочиака! Да не дочиакашь червено-то яйце!* Клятва.

Дочи́акване и дочи́акуване, *с. ср.* отъ **дочи́аквамъ.**

До́чиакъ, *с. м.* Дочиакване, прѣчиакване, посрѣщане; **пріёмъ.**

Дошѐ́нвамъ (да **дошѐ́нж**), *гл. д.* в. **дошѝпнамъ.**

Дошѝ́вамъ (да **дошѝ́ж**), *гл. д.* 1) Доврьшамъ шиене-то на нѣчто; **дошива́ть.** 2) Ушивамъ още, пришивамъ. — **мся,** *гл. стр.;* **дошива́ться.**

Дошѝ́ване, *с. ср.* отъ **дошѝ́вамъ; дошива́ніе, дошѝ́вка.**

Дошѝ́камъ, *гл. свр.* отъ **дошѝ́квамъ.** Да дошькамъ.

Дошѝ́камъ (да ся), *гл. свр.* отъ **дошѝ́квамся.** Да ся досѣтж, да ся усѣтж; **догада́ться.**

Дошѝ́квамся и дошѝ́кувамся (да ся **дошѝ́камъ**), *гл. об.* Досѣщамся, усѣщамся, подсѣщамся, договѣждамся; **дога́дываться.** *Говорж ти, дщерко, дошикайся, снъхо,* или: *наговарямъ ти, дщерко, дошиквайся, снъхо.*

Дошѝ́квамъ (да **дошѝ́камъ**), в. **дошѝ́кнамъ.**

Дошѝ́кване и дошѝ́куване, *с. ср.* отъ **дошѝ́квамся.** Досѣщане, усѣщане, подсѣщане, договѣждане; **дога́дываніе.**

Дошнко́самъ, *гл. д. свр.* Доврьшамъ шикосване-то.—**санъ́ый,** *прич. стр.*

Дошѝ́пж, ешь, — **шѝлъ,** *гл. свр.* отъ **дошѝ́вамъ; дошѝ́ть.** — **шѝтый,** *прич. стр.;* **дошѝ́тый.**

Дошли́анъ, *с. м.* Който не ся е родилъ тамъ, дѣто ся намира, а е пришълъ отъ друго мѣсто; пришълецъ; **пришле́цъ, переселе́нецъ, выходецъ.** *Въ градовы-ты хората сж повяче дошляни отъ села-та.*

Дошму́лвамъ и дошму́лювамъ (да **дошму́лпж**), *гл. д.* Зашмулено-то ошмулвамъ съвсѣмъ, всичко-то, добрулвамъ, добрусвамъ.

Дошму́лване и дошму́люване, *с. ср.* отъ **дошму́лвамъ.**

Дошму́лпж, ишь, — **лилъ,** *гл. свр.* отъ **дошму́лвамъ.** — **лѣнтый,** *прич. стр.*

Дошѝ́камъ, *гл. свр.* отъ **дошѝ́квамъ.** Да дошикамъ. — **канъ́ый,** *прич. стр.* Дошикканъ́ый.

Дошѝ́квамъ и дошѝ́кувамъ (да **дошѝ́камъ**), *гл. д.* Съ шькане изгонвамъ до нѣкое мѣсто, дошиквамъ.

Дошѝ́лъ, дошла́, дошло́, *прич.* отъ *гл.* **до́йдж.**

Дошѝ́пнувамъ и дошѝ́пвамъ (да **дошѝ́пнж**), *гл. д.* Свръшамъ да шыпнж, дошепвамъ.

Дошѣпнуваніе и **дошѣпваніе**, *с. ср.* отъ **дошѣпнувамь**. Дошепване.

Дошѣпнѫ, **ешь**, — **налъ**, *гл. свр.* отъ **дошѣпнувамь**. — **натый**, *прич. стр.* Дошепнатый.

Дошѣтамь, *гл. свр.* отъ **дошѣтвамь**.

Дошѣтвамь и **дошѣтувамь** (да **дошѣтамь**), *гл. ср.* Шътамь до нѣкое врѣмя, доврьшамь шътане-то.

Дошѣтваніе и **дошѣтуваніе**, *с. ср.* отъ **дошѣтвамь**.

Дошю́шка, **дошю́щка** и

Дошю́шь и **дошю́щь**, *нар.* в. **досу́щь**.

Дошя́рвамь и **дошя́рувамь** (да **дошя́рѫ**), *гл. д.* Доврьшамь шареие-то.

Дошя́рваніе и **дошя́руваніе**, *с. ср.* отъ **дошя́рвамь**.

Дошя́рѫ, **ишь**, — **рилъ**, *гл. свр.* отъ **дошя́рвамь**. — **ренъ**, *прич. стр.*

Дощáввамь и **дощáвіамь** (да **дощáвѫ**), *гл. д.* Доврьшамь щавене-то. *Да дощавѫ кожи-ты.*

Дощáвваніе и **дощáвіаніе**, *с. ср.* отъ **дощáввамь**.

Дощáвѫ, **ишь**, — **вилъ**, *гл. свр.* отъ **дощáввамь**; **додубúть**.—**венъ**, *прич. стр.*

Дощúпвамь и **дощúпувамь** (да **дощúпѫ**), *гл. д.* Защипано ощипвамь съвсѣмь; **дощúпывать**. — **мся**, *гл. стр.* и *възвр.* Ощипвамся съвсѣмь; **дощúпываться**.

Дощúпваніе и **дощúпуваніе**, *с. ср.* отъ **дощúпвамь**; **дощúпываніе**.

Дощúпѫ, **ешь**, — **палъ**, *гл. свр.* отъ **дощúпвамь**; **дощипáть**. — **панъ**, *прич. стр.*; **дощúпанный**.

Дощѫ (да ся), — **щáлся**, *гл. свр.* отъ **дощáвамся**. Да ся прищѫ, да ся прискамь.

Дощáвамся (да ся **дощѫ**), *гл. об.* Прищавамся, прискамся. *Дощалы ми сѫ ся аблъкы.* **Дощáвася**, *гл. безл.* Прищавася, прискася; **захотѣться**. *Дощя ми ся да пийѫ;* **мнѣ захотѣлось вы́пить**. *Дощяло ми ся е винце;* **мнѣ захотѣлось винцá**.

Доѭ, **йшь**, **дойлъ**, *гл. д.* 1) Изстисквамь млѣко изъ бозкы; мльзѭ, мьзѭ, музѭ; **дойть**. *Доѭ кравѫ. Ори, мели, чажь; просѣчи плетъ, дой млѣко. Гости ли кравѫ-тѫ съ бой, не ѫ дой.* 2) Давамь да бозае, храиъ съ млѣко-то си, подаиамь; **кормúть** грýдью. *Майка дои дѣтя-то си.* 3) Съ измамѭ или по другъ начинъ зимамь отъ нѣкого нѣчто рядовно. *Намѣрилъ кравѫ, та ѫ дои. Иска да дои отъ чальвѫ кравѫ млѣко.*—**Доѭся**, *гл. стр.* Мльзѭся. *Крава-та не дава да ся дои.*—**Доéнъ**, *прич. стр.*; **доёнъ**.

Доя́вамь, *гл. мн-кр.* отъ **доѭ**.

Доя́дамь, **доя́вамь**, **доя́двамь** и **доя́ждамь** (да **доя́мь**), *гл. д.* 1) Заиадено доврьшамь да чамь; **доѣда́ть**. *Доядамь си хлѣба. Дай ми малко хлѣбець, да си доямь сыренце-то; напоконъ ми дай малко сыренце, да си доямь хлѣбеца.* 2) Приядамь още. 3) Съ мѣстоимение *си*, наядамся. *Малко бы хлѣбъ-тъ, та не можахъ да си доямь.* — **мся**, *гл. стр.*; **доѣда́ться**. — **Доя́дася**, *гл. безл.* Приядася, доискася човѣку да яде, дохожда похта за ядене; **позыва́етъ на ѣду́**. *Дояде ми ся;* **меня́ позыва́етъ на ѣду́**. *На мечкѫ-тѫ ся дояло круши, та казала, че тѫ годинѫ щѫть ся родять много.* — *Доядамь, да доямь нѣкого*, съ пакости по какъвъ да было начинъ го докарвамь до нѣмай-кѫдѣ, доврьшамь го; **доѣда́ть кого́ либо**. *Кръвнику, доядe мя.*

Доя́даніе, *с. ср.* отъ **доя́дамь**.

Доядѣва (да **доядѣе**), *гл. безл.* *Доядѣва мя*, дохожда ми ядъ, догиѣвѣва мя.

Доядѣе,—**дѣло**, *гл. свр.* отъ **доядѣва**.

Доя́ждамь, в. **доя́дамь**.

Доя́здвамь и **доя́здувамь** (да **доя́здѫ**), *гл. д.* Яздѫ донѣйдѣ, дояхвамь; **доѣзжа́ть**. *Дояздихъ до єдно мѣсто, па слѣзохъ да ходѫ пѣшь.*

Доя́здваніе и **доя́здуваніе**, *с. ср.* отъ **доя́здвамь**. Дояхване; **доѣзжа́ніе**.

Доя́здѫ, **ишь**, — **дилъ**, *гл. свр.* отъ **доя́здвамь**. Да дояхамь; **доѣхать** (верхо́мъ).

До́я́лчя, *с. ср.* Бозайничя, кръмилничя, кръмачя, подойничя, сисалчя, сукалчя, цицѣйчя, цицалчя; **грудно́й младе́нецъ**.

Доя́мь, **доядéшь**, **доя́дохъ**, **доя́лъ**, *гл. свр.* отъ **доя́дамь**; **доѣсть**. — **ядéнъ**, *прич. стр.*; **доѣденный**.

Доя́хамь, *гл. свр.* отъ **доя́хвамь**. Да доядѫ; **доѣхать**.

Доя́хвамь и **доя́хувамь** (да **доя́хамь**), *гл. д.* 1) Съ яханье достигамь донѣйдѣ, доядвамь; **доѣзжа́ть**. *Дояха до село-то.* 2) Яхамь доклѣ продамь коня си.

> На да си имахъ, дѣвойко,
> Косьмъ ми севдѫ на тебе,
> Та си щяхъ прода свлзаха,
> И си щяхъ прода рубѫ-тѫ,
> И щяхъ дояха конче-то. Пѣс.

Доя́хваніе и **доя́хуваніе**, *с. ср.* отъ **доя́хвамь**. Доядване; **доѣзжа́ніе**.

Дра́га, им. соб. женско

Дра́гавый, **въ**, **ва**, **во**, *пр.* Драгъй.

> Стоянъ майци си говори:
> Майко-ле моя драгаво! Пѣс.

Драга́йка, *с. ж.* Помеждѫ многото обрядъ, конто въ разны мѣста извършать по Енёвъдень, 24 Юния, има и тоя: купъ момъ

прѣмѣнены, ходять съ свирни по кжщиты, та играѣть, и една отъ тѣхъ съ мжжскж шапкж на главж-тж прьти мечь като да сѣче и коли. Това правять за-въ память какъ е посѣченъ Св. Иоанъ Прѣдтеча и го казвать: *драгайка-та ходи да играс.*

Драга́ица, 1) им. соб. женско.—*Мжжска Драгана,* жена като мжжь, мжжска Райка. 2) *с. ж.* Една игра като пиличкж-тж.

Драга́нъ, им. соб. мжжско.

Драгаси́ца, *с. ж.* Садъ лозја нѣйдѣ, драгосина, съграда.

Драгася́, *с. ср.* Мѣсто дѣто живѣс драгатинъ.

Драга́тинъ, *с. м.* Пждарь, куруджина, бекчина.

Дра́гнё, им. соб. мжжско.

Дра́го, *нар.* Приятно, мило, радо, любезно; **лю́бо, любе́зно, прия́тно.** *Драго ми е,* мило ми е, приятно ми е; **лю́бо мнѣ.** *Драго ми е, че ся видѣхмы. Да ти е драго да го глядашь;* **лю́бо смотрѣть.** *Да ти е мило и драго. Радвайся, додѣ ти е драго. Мило та драго. Рекль гаго: кому какво драго. Смѣеся и прьдлё, ала не му е драго. Думай, аго, да ны е драго.*

Дра́го, им. соб. мжжско.

Драго́вникъ, *с. м.* Любовникъ, либовникъ, либя, любя, галевникъ, галникъ; **любо́вникъ.**

Драго́вница, *с. ж.* Любовница, либовница, либя, любя, любовь, галевница, галница; **любо́вница.**

Пойди, съпе, та вѣнчавай,
Ала часто не въздышай,
Да тя людје не познажть,
Че вѣнчавашь прьво любя,
Твой-тж прьвж драговницж. *Пѣс.*

Драго́вничя, *ум. ср.* отъ **драго́вникъ.**

Драго́вный, — **вныъ** и — **венъ, вна, вно,** *пр.* 1) Обычный, любовный, любезный, милый; **любе́зный, люби́мый.** 2) Любовный, что показва любовь; **любо́вный.** *Любовны приказкы.*

Драгово́лный,— **льнъ** и — **ленъ, лна, лно,** *пр.* Что става на драгж волж, отъ волж, нѐ насилж; **доброво́льный.**— **но,** *нар.* На драгж волж, нѐ насилж; **доброво́льно.**

Драго́й, им. соб. мжжско. Драгоја.

Драголю́бный,— **бнъ** и — **бенъ, бна, бно,** *пр.* Драгый и любезный, приятный; **прия́тный.** *По драголюбенъ начинъ.* — **Драголю́бно,** *нар.*

Драгома́нскый, ска, ско, *пр.* отъ **драгома́нъ.**

***Драгома́нъ,** *с. м.* 1) Прѣдставитель на дружинж работници, отишлы на чюждж работж, който ся разправя намѣсто тѣхъ. Дружина отъ жены и момы, отишлы на чюждж работж, наприм. да жнѣть, бывать придружены отъ единъ мжжь, който имъ е драгоманъ, и той ся разправя за тѣхъ; **представи́тель арте́ли.** 2) Тлъмачь; **толма́чъ.**

Драгоми́ръ, им. соб. мжжско.

Драгоси́на, *с. ж.* 1) Драгость. 2) Мѣсто, дѣто има лозја, садъ, садина лозја, драгасина.

Дра́гость, *с. ж.* Радость, веселба, веселина, драгосина. *Отъ драгость не ся запира на едно мѣсто.— На драгость,* на драго срьдце, весело.

Драгоцѣ́нный,—**нныъ** и—**ненъ, нна, нно,** *пр.* Что е много хубавъ и скжпъ, безцѣнный; **драгоцѣ́нный.**

Драго́ја, им. соб. мжжско. Драгой.

Драгу́вамь, *гл. д.* 1) Любыж, либыж, обычамь; **люби́ть.** *Малкы момы галило и драгувало.* 2) Милвамь, галиж; **гла́дить, ласка́ть.**

Отъ коња да ся паведж
Очи-тъи да ти милувамь,
Пазухъи да ти драгувамь. *Пѣс.*

— **мся,** 1) *гл. вз.* Обычамъися, либимся, любимся, галимся; **люби́ться.** 2) *гл. стр.* Бывамь драгуванъ.

Драгу́ване, *с. ср.* отъ **драгу́вамь** и **драгу́вамся.** Либене, любене, обичане, галене.

Драгу́нец, *ум. м.* отъ **драгу́нъ.**

Драгу́нка, *с. ж.* Слива драгунъ.

Драгу́нчя, *ум. ср.* отъ **драгу́нъ.**

Драгу́нъ, *с. м.* 1) Слива длъгниста, допостейка, пожега, зимневка; **сли́ва (продолгова́тая).** 2) Дрьво-то что ражда такъивъ сливъ.

Драгушь, им. соб. мжжско.

Драгушна, им. соб. женско.

Драгъ, *с. м.* в. **држгъ.**

Дра́гый, гъ, га, го, *пр.* Драгавый, милый, любезный, приятный; **дорого́й, ми́лый, любе́зный, прия́тный.** *Драгъ сынъ, драга дъщерка, драгъ гость. Драгый мой брате.* — *Милъ-драгъ,* милъ и драгъ.

Момъи-тъи сж милъи драгъи
Като синчець на Велидень,
Като лилјакъ на Гергевъ-день
И босилчець на Спасовъ-день. *Пѣс.*

— *На драгж волж,* драговолно, доброволно; **охо́тно.** — *На драго срьдце,* на радо срьдце, на драгость, съ радость.—*Да прави что му драго,* чтото ще. — *Дава мило за драго,* дава за нѣчто всичко, что има най-мило, най-драго. — *Правый и Богу с драгъ. Прѣкаленъ святець и Богу не с драгъ. Драгъ ми си като лящж на Велидень. Драга му като овцж на влькъ. Хлевоуста мома момку не с драга.*

Работна сѣ́ха по́-драга отъ свои́ мо́жж. Кога́ мома́-та не е драга, и сва́товы-ты пръ́звъ прага. Драгы́ сѫ грѣ́ховс до пъ́кълскы праго́вы. Ако му сѣ́мь драга, да му стане врага. Ако ми е драгъ, да си строши дѣ́сныи́ кракъ. Ако ти е драга, не ѫ пущай пръ́звъ прага, или: *ако ти е драга, то не навънъ отъ прага. Драгъ ли ти е — зачто дойде? Врагъ ли ти е — добрѣ́ дошълъ.* — **го,** *нар.* в. на ряда му.

Драгы́нко, *мн.* **драгы́нковци,** *с. м.* Така зъве жена по́-малкы-ты братие и браточядъ на мѫжа и́; братчё (брачё), калесникъ.

Дра́гычкый, — **чькъ, чка, чко,** *пр. смякч.* отъ **дра́гый.** Миличкый, приятничкый. — **чко,** *нар.* Дражко. *Рѣчи ми: драгычко,* реквать кога да кажыть нѣ́кому нѣ́коѭ приятнѫ новинѫ.

Дразгы́нѣ́ѭ, ешь, — **нѣ́лъ,** *гл. ср.* За животно: прѣ́живыамь; **пережёвывать.** *Крава́-та дразгынѣ́е.*

Драгы́на, пм. соб. мѫжско.

Дра́жкый, ка, ко, *пр. смякч.* отъ **дра́гый.** Драгычкый.—**жко,** *нар. смякч.* отъ **драго.** Драгычко.

Дра́знатю и

Дра́зпение, *с. ср.* отъ **дра́зниѭ; дразне́ніе.**

Дра́зниѭ, ишь, — **ни́лъ,** *гл. д.* 1) Закачамь, срьдѫ, надосвамь; **дразни́ть.** *Не дразни дѣца́-та да плачѫть. Дразни́ кучя́-то да лае.* 2) Разпалямь, подструвамь, подкустрюамь; **дразни́ть, подстрека́ть, подзадо́ривать.** 3) Правѭ каквото и другъ прави, та ся подигравамь съ него и му ся плѣзѫ, за да го надосамь, подкрипамся; **передра́жнивать, передра́знивать. Дра́знѭся,** 1) *гл. вз.* Дразнимся единъ другъ; **дразни́ться.** 2) *гл. възвр.* Гаврѫся, ливрѫся, под'игравамся, смѣ́ѭся нѣ́кому; **дразни́ться, пересмѣха́ться, насмѣха́ться.** *Стига си ся дразнилъ съ него.* 3) *гл. стр.* Бъ́ывамь дразненъ. — **ненъ́ый,** *прич. стр.* —*Дразни́ котки́-ты,* така казвать за свирене и пѣ́ване, кога нѣ́кой свири или пѣ́е злѣ́; **драть козла́.** — *Дразни́ го панго,* мами го дяволъ-тъ.

Дразни́а, *с. ср.* Дразнене, гавреие, плѣзеие, подкрипване, ливреие.

Дра́ка, *с. ж.* Употрѣбително повяче въ мн. число *дракы:* 1) Храстъ *Paliurus aculeatus,* чалпа; **держидере́во, чѭжникъ, тегенёкъ.** 2) Трьнь, трьнище; **тёрнъ, терно́вникъ.** *Като бѣгалъ изъ горѫ-тѫ, дрѣхы-ты му ся изподралы отъ дракы-ты.* 3) Врьшина, клоие отъ дрьва; **срублённыя вѣ́тви де́ревъ.** *Насѣчи дракы за бента.* — *Живѣ́е като сврака на дракѫ,* нидѣ ничто си нѣма. — *Дракы очи́ты да му издержы́ть!* Клятва.

***Дра́косъ,** *с. м.* Човѣкъ облѣченъ смѣ́шно за да прави смѣхурии; **шутъ.**

Дра́кыстый, стъ, ста, сто, *пр.* 1) Что има много дракы, дѣто растѫть много дракы. *Нива́-та е дракыста.* 2) Что е покрытъ съ много дракы, что има много дракы, трьнливый, бодликавый, бодливый; **колю́чій, бодли́вый.** *Дракыста тока́га.*

Дра́кыца, *ум. ж.* отъ **дра́ка.**

Дра́мець, *ум. м.* отъ **драмъ.**

***Драмли́а,** *пр. нсвзм. Т.* Что тягли драмъ: казвася за сачмы. *Ударенъ е съ драмли́ѭ сачмѫ, а не съ теллиѭ крушумъ.*

***Драмо́нъ,** *с. м.* Рѣдко рѣшето отъ телъ. *Научился да чете като на драмонъ.*

***Драмъ, мове,** *с. м. Гр.* 1) Дребна мѣ́ра за тягло. Въ окѫ-тѫ има четырестотинъ драмовы. *По́-добрѣ единъ драмъ память, а не сто окы сила.* 2) Въ мн. число, киеци за тягло, тяглилкы.

Дранго́лникъ, *с. м.* Затворъ, пушкарина, магарешкый рай, хапусхана. *Нека посѣди въ дранголника да ся научи.*

Драни́е, *с. ср.* отъ **де́рѫ.** Дереие; **дра́ніе.**

Драну́самь, *гл. д.* Друсамь.

Драну́сание, *с. ср.* отъ **драну́самь.** Друсание.

Дра́ный, *прич. стр.* отъ **де́рѫ.** *Азъ сѣ́мь козелъ дранъ, дранъ, недодранъ.*

Дра́свамь, *гл. мн-кр.* отъ **дра́щѫ, дра́скамь.**

Дра́ска, *с. ж.* Драснѫто на нѣ́что, драскотина, драскулъ; **цара́пина.**

Дра́скамь, *гл. д.* в. **дра́щѫ.**

Дра́скание, *с. ср.* отъ **дра́скамь.**

Дра́сканица, *с. ж.* Драскание, надраскано.

Драска́чь, *с. м.* Който драще, пише несвѣ́стно.

Дрaсколи́а, *с. ж.* Надраскано, никакво писмо, гѫши крака, пачи крака; **кара́кули.**

Драско́тина, *с. ж.* Драска.

Драско́тинка, *ум. ж.* отъ **драско́тина.**

Дра́скулчя, *ум. ср.* отъ **дра́скулъ.**

Дра́скулъ, *с. м.* Драска, драскотина.

Дра́снувамь, *гл. уч.* отъ **дра́снѭ.**

Дра́снѭ, ешь, — **нѫлъ,** *гл. ед-кр.* отъ **дра́щѫ, дра́скамь; цара́пнуть.** — **нѫтый,** *прич. стр.*

Дра́счица, *ум. ж.* отъ **дра́ска; цара́пинка.**

Драсъ! *междом.* Показва драскание; **цара́нъ.**

Дра́чкый, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **дра́гый.** Драгычкый, дражкый. — **чко,** *нар.* Драгычко, дражко.

Дра́щение, *с. ср.* отъ **дра́щѫ.** Драскание; **цара́ніе.**

Дра́щѫ, ешь, драска́лъ (**дра́свамь, да дра́с-**

нж, дрáснувамь), *гл. д.* 1) Драскамь: съ ноктие или съ остро нѣчто задирамь, грездж, чкрьботж; **цараúпать, скрести.** *Котка-та дращс. Дращж съ ножь по дъскж.* 2) Пишж какъ да е, не хубаво, не умно; **нáчкать, марáть, нараксать.** 3) Залѣгамь, мжчúкся, работж за нѣчто; **хлопотáть, добивáться чегó.** — **Дрáщжся, дрáскамся**, *гл. възвр. вз.* и *стр.*; **цараúпаться.** — **Дрáскаиый**, *прич. стр.*; **цараúпанный.** — *Дращж възъ планинж-тж*, врьвúж, качвамся полека лека. — *Отпрѣдъ лижс, отзадъ дращс. Да ли го с булка мазала, или го с котка драскала!*

Дребáкъ, *с. м.* 1) Дребно нѣчто, дребусакъ, дребулúна. 2) Дребна гора, дъбрава, дряздакъ, лѣсъ; **мелколѣсье.**

Дребанкъ, *с. ж. мн.* Казвася въ еднж пѣсьнь за стадо овця:

Елчию вакълъ каматенъ!
Плувай ми, плувай, елчию,
Дребанкъ да ми прѣведешь
Прѣзъ Тупж рѣкж голѣмж.

Дребецъ, *ум. м.* отъ **дребъ.** Малко дребъ.

Дрéбнавый, въ, ва, во, *пр.* Дребнъый, праздный; **мéлкiй.**

Дребнёвка, *с. ж.* Слива, что ражда дребнъ сливъ.

Дрéбница, *с. ж.* Дребусакъ, дребнъ дѣца.

Дребúица, *с. ж.* Дрьво крушúа, что ражда дребни круши, дробница. *Дребници круши*, дребни круши, оскруши. *Иска съ мечкж-тж да ядe дребници.*

Дрéбничкый, — чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **дрéбнъый.** Вѣзъ-дребнъый, прú-дребный; **мéленькiй, мелковáтый.**

Дрéбнъый, — бнъ и — бенъ, бна, бно, *пр.* Дробнъый, дребнавый, нé ядрый, ситнъый; **мéлкiй.** *Дребны аблъкъ. Дребны сливы*, дребнёвкъ. *Дребны круши*, дребници. *Малко вирчя — дребна рыба.* — *Дребенъ човѣкъ*, малъкъ на рьстъ; **малорóслый человѣкъ.** — *Дребны дѣца*, малкъ дѣца, дребнина, дребусакъ; **мáлыя дѣти.** — *Дребенъ добытъкъ.* овця и козъ; **мéлкiй скотъ.** — *Дребна гора*, гора съ дребнъ дрьвета, дребакъ; **мéлкiй лѣсъ, мéлочь.** — *Дребны пари*, дребусакъ; **мéлкiя дéньги, мéлочь.** — *Дребенъ дъждъ*, ситенъ дъждъ; **мéлкiй дóждикъ.** — *Дребны сльзы*, въ пѣсни-тъ: *плаче, дребны сльзы рони.*

И си рони дребнъ сльзъ,
Дребнъ сльзъ, доръ кръвавъ. *Пѣс.*

— *Дребенъ зинджиръ*, ситенъ зинджиръ (въ пѣсни-тъ). — *Дребна работа*, малко нѣчто; **мéлочь, бездѣлица.** *Ситны, дребны непотрѣбны.* — **Дрéбно**, *нар.* Ситно; **мéлко.** *Нарѣжи го дребно.* — *На дребно*, на разноръ, по разноръ, парлама; по **мелочáмь, по рáзницѣ.** *Продавамь на дребно.*

Дребулúна, *с. ж.* 1) Дребусакъ отъ нѣчто. 2) Вълна дребна отъ бедра-та на овцж, посремъ, баджакъ; **обúножная овéчья шерсть, обúножки.**

Дребулúнка, *ум. ж.* отъ **дребулúна.** Малко дребулúна вълна.

Дребулúя, *с. ж.* Дребнъ нѣчта, дребнъ работъ; **мéлочь.**

Дребусáкъ, *с. м.* 1) Дрѣбно нѣчто, дребулúа, дребулúна, дребъ, пенелоръ, поситница, ситнежь, ситноръ; **мéлочь.** 2) Чтото остане дребно отъ нѣщо, като се избере по-надро-то, подребница. 3) Дребнъ пари, ситнежь; **мéлкiя дéньги.** 4) Казвася за човѣкъ, за животно дребнъ или малкъ. *Дребусаци дѣца*, дребнъ, малкъ дѣца, дребнина.

Дребъ, *с. м.* и **дребь**, *с. ж.* 1) Онова, что остава отъ вълнж, като ся влачи, ущинци; **вúчески, очéски, нáчеси, отерéбки.** *Дребъ отъ ленъ;* **изгрéбье.** 2) Дребусакъ отъ нѣчто. 3) Дробъ, джигеръ.

Дрéбнавый, въ, ва, во, *пр.* 1) Что има много дребъ. *Вълна-та е дребнава*, пуща много дребъ. 2) Направенъый, натъканый отъ дребъ. *Дребнава черга.*

Дрéжденье, *с. ср.* отъ **дрéждж.**

Дрéждж, ишь, — дилъ, *гл. ср.* Въ изречение: *Дрежди като конь на праздны ясли.*

Дрездáкъ, *с. м.* в. **дряздáкъ.**

Дрезгавúна, в. **дрязгавúна.**

Дрéнкокошь, *с. м.* Една игра, въ кожто двамина на крьстосанъ ржцѣ носять другаго.

Дрéтенiе, *с. ср.* отъ **дрéтж.**

Дрéтж, ишь, — тилъ, *гл. д.* Надумвамь, насжсквамь, дупж, сдувамь; **подбивáть, подстрекáть.**

Дримъ, *с. м.* 1) Прахъ, прашица, думанъ; **пыль.** 2) Пара отъ нѣчто кога ври; **паръ.**

Дрúна, *с. ж.* По-употрѣбително въ мн. число *дрипы:* 1) Вехтъ покжсанъ дрѣхъ; **лохмóтье, рýбище, гýня.** 2) Кжсове отъ нѣчто вехто, парцали, начавръ; **ветóшка, лоскýтье, траньё.** — *Сви си дрипы-ты:* *а)* Прибрася, мирjаса. *б)* Отиде си, махнжся. — *Сбирай си дрипы-ты, мирувай.* — *Засмѣли му ся и дрипы-ты*, зарадвался много.

Дрúпавичкый, — чькъ, чка, чко, и

Дрúпавкый, вка, вко, *пр. смякч.* отъ **дрúпавый.** Вѣзъ-дрипавый, прú-дрипавый.

Дрúпавый, въ, ва, во, *пр.* 1) За дрѣхъ: вехтый, покжсанъ, парцаливый; **изóрванный (о плáтье).** *Дрипава дрѣха.* 2) За

човѣкъ: облѣченъ въ дрипавы дрѣхы, покѫсанъ, одрьпанъ, парцаливъ, дриплё; **обо́рванный, разо́дранный, въ лохмо́тьяхъ, въ отре́пьяхъ** (о человѣкѣ). — *Дрипава Мара стои прѣдъ царя, или: дрипава Циганка и прѣдъ царя излиза.* Гат. — Нѣчто точено като баницѫ и проч.

Дри́пица, *ум. ж.* отъ **дри́па.**

Дри́пичка, *ум. ж.* отъ **дри́пица.**

Дри́пла, *с. ж.* Облѣчена въ дрипы, дрипава, парцалива; **оборва́ница, оборва́нка, лохмо́тница, лоску́тница.**

Дри́плё, *с. м.* Облѣченъ въ дрипы, дрипавъ, парцаливъ; **оборва́пецъ, оборва́пикъ, лохмо́тникъ, лоску́тникъ.**

Дри́пѣлецъ, *ум. м.*, и

Дри́пѣлчя, *с. м.* отъ **дри́пѣлъ.** Малъкъ дрипѣлъ.

Дри́пѣлъ, *с. м.* 1) Откѫслакъ, парцалъ отъ нѣчто съдрано, вѣхтарь; **ветошка, тря́пка.** 2) Постилакъ за дѣтя пеланачя; **подгу́зокъ.**

Дриска́вица, *с. ж.* Дрисня.

Дри́скавый, въ, ва, во, *пр.* Дрисливый.

Дри́скамь, *гл. ср.* в. **дри́щѫ.**

Дри́сканю, *с. ср.* отъ **дри́скамь.**

Дри́сканица, *с. ж.* Дрисня.

Дри́сла, *с. ж.* Което дрище; **дристу́нья.**

Дри́слё, *с. м.* Който дрище; **дристу́нъ.**

Дрисли́вкый, вка, вко, *пр. смякч.* отъ **дрисли́вый.**

Дрисли́вый, въ, ва, во, *пр.* Дрискавый: 1) Който дрище, има дрисъкъ; **страда́ющій поно́сомъ, дрисли́вый.** *Плѣще като дрисливѫ кравѫ.* 2) Казвася за яйце недоварено, рѣдко, за сливы и другы плодовы прѣзрѣялы и мякы, та ся мачкать.

Дри́снувамь, *гл. уч.* отъ **дри́снѫ.**

Дри́снѫ, ешь, нѫлъ, *гл. ед-кр.* отъ **дри́щѫ.**

Дрисня́, *с. ж.* и

Дри́съкъ, *с. м.* Кога дрище нѣкой, дрискавица, дрисканица, бѣгавица, цицьръ, сюрмекъ; **поно́съ, мытъ, дри́сля, дрисня́.**

Дри́щеніе, *с. ср.* отъ **дри́щѫ.**

Дри́щѫ, ешь, дрискалъ (**дри́скамь, да дри́снѫ, дри́снувамь**), *гл. ср.* Изсѫдвамся, ходѫ повънъ чясто и рѣдко, неестественно; **страда́ть поно́сомъ, дриста́ть, мыти́ться.** — *Дриснѫ гѫсокъ на сухъ пѣсокъ, пойде пара доръ до царя.* Гат. — Пушка.

Дро́ба́, *с. ж.* Надробено отъ дробъ съ оризъ или друго нѣчто за плъненіе агня, или что да е, за да ся опече или увари съ него; **начи́пка.**

Дробе́ніе, *с. ср.* отъ **дробѭ́; дроблёніе.**

Дробе́нка, *с. ж.* Дробъ, дребъ, джигеръ. *Маха си пьсь опашкѫ-тѫ, докле да грабне дробенкѫ-тѫ.*

Дро́бенъ, *с. м.* Кѫсове, залци хлѣбъ, надробени за ядене, или за попарѫ. *Надроби дробены да си направимъ попарѫ.*

Дро́блякъ, *с. м. Дѣтя като дроблякъ.*

Дробни́ца, *с. ж.* Крушна дребница.

Дро́бный, — **бънъ** и — **бенъ, бна, бно,** *пр.* Дребный.

Правилъ кѫщѫ дѣтя Дукатинчя:
Виты портъ отъ мраморны плочи,
Полѣсъци отъ дробны бисеры,
Калдарѫмъ отъ каратрошевъ. *Пѣс.*

Дробъ, *с. м.* и **дробь**, *с. ж.* Дробенка, дребъ, джигеръ. *Черный дробъ*, печенка; **пе́чень.** *Бѣлый дробъ*, мѣхове; **лёгкіе.**

Видишь ли онѫсь планинѫ,
На планинѫ-тѫ мьглѫ-тѫ?
Таково ми е на срьдце,
И на срьдечны кореню
И на бѣлы-ты дробовы. *Пѣс.*

Който гляда боговы-ты, той си гляда дробовы-ты. — *Парнѫ го по дроба*, докачи го злѣ; **задѣлъ за живо́е.**

Дробѭ́, йшь, — би́лъ (дробля́вамь), *гл. д.* Трошѫ, кльцамь, рѣжѫ, держ нѣчто на кѫсовъ; **дроби́ть, кромса́ть, кромши́ть, кроши́ть.** *Дробѭ хлѣбъ за попарѫ.* — *Съньмя дроби*, съньмя бори, налѣгнѫлъ мя е сънъ, та ми ся е приспало.

Съньго ломи, съньго дроби,
Нѣма лудо да ми лѣгне. *Пѣс.*

— **Дробѭ́ся**, 1) *гл. възвр.* Надосвамся, кѫсамся. 2) *гл. стр.* Бывамь дробенъ; **дроби́ться.** — **бе́нный**, *прич. стр.*; **дроблёный.** — *Каквото си дробилъ, таково щешь срьбашь (събирашь)*, или: *както си дробилъ, така щешь срьбашь (срькашь). Сыренъ нѣма, попарѫ дроби. Който дроби лъжи, въ паницѫ-тѫ си гы намира.*

Дробля́вамь, *гл. мн-кр.* отъ **дробѭ́.**

Дро́ждіе, *с. м. мн.* Онова, что остава отъ вино по бъчвы-ты като камъкъ, та съ него си подкыселявать ястие; трагия; **ви́нный ка́мень.**

Дро́зденъ, *с. м.* Единъ видъ дроздъ, *Turdus viscivorus*, чигла; **дроздъ рябинникъ.**

Дроздъ и **дро́зенъ**, *с. м.* Птица *Turdus merula*, врагово пиля, зворецъ, дзворецъ, косакъ, косарецъ, косаръ, косъ, черна кокошка, чернокосъ; **дроздъ чёрный.** — *Пѣвенъ дроздъ*, птица *Turdus musicus*, пѣвецъ; **дроздъ пѣвчій.**

Дро́меня́, нешь, — нилъ, *гл. ср.* Съ частицѫ *не, не дроменя́*, не сѣдамь, не ся умирявамь, не млъкнувамь.

Дро́пла, *с. ж.* Птица *Otis tarda*, дропла, ждропла, дива миспрка; **драхва́.**

Дро́плица, *ум. ж.* отъ **дро́пла.**

Дро́пла, *с. ж.* Птица дропла.

Дро́чение, *с. ср.* отъ **дро́чѩ.**

Дро́чкамь, *гл. ср.* Дрочѫ, лѣжѫ си, тръкаляамся, изтягамся, излѣжавамся.

Дро́чкание, *с. ср.* отъ **дро́чкамь.**

Дро́чѩ, **нешь,** — **чѩлъ,** *гл. ср.* 1) Ходѫ нагорѣ надолѣ, та прѣкарвамь врѣмя-то си весело, веселѩкся; **гуля́ть.** 2) Инанствувамь, чанкѫнувамь; **кути́ть, пьянствовать, мота́ть.** 3) Дрочкамь.

Друга́рецъ, *ум. м.* отъ **друга́рь; дружёкъ.** *Дай ми, Боже, другарецъ!* Казва грабнѫто-то отъ орела пиля въ игрѫ пиличкѫ.

Друга́рка, *с. ж.* Която живѣе или ся намира нѣйдѣ заедно съ другого, другачка, друженка, дружка, еранка; **подру́га.**

Друга́рскый, ска, ско, *пр.* отъ **друга́рь.** Что е. что приличя на другари; **това́рищескій. — скы,** *нар.* Както приличя на другари, като другари; **това́рищески.**

Друга́рство, *с. ср.* Другаруване, живѣяние другарскы съ нѣкого.

Другару́вамь, *гл. ср.* Живѣѫ другарскы съ нѣкого, живувамь съ него, другувамь.

Другару́ване, *с. ср.* отъ **другару́вамь.**

Друга́рчя, *ум. ср.* отъ **друга́рь.** Младъ, малъкъ другарь.

Друга́рь, *с. м.* Който живѣе или ся намира нѣйдѣ съ другого, дружина; **това́рищъ.** *Самичькъ сьмь, нѣмамь си другарь. Другарь на пѫть;* **попу́тчикъ.** *Съ добьръ другарь и въ зло врѣмя весело. Кучято е вѣренъ другарь. И кучя-то направи другарь, и тоягѫ-тѫ не пущаи. Съ другарь ѫжь, пий, зиманѣ, даваньѣ не прави (нѣмай). Въ нуждѫ ся другарь познава. Другарь на пѫть ся познава. Въ пѫть и сынъ на бащѫ другарь. Въ другарь стрѣлка като въ пьнь.*

Друга́чка, *с. ж.* Другарка, друженка, дружка, еранка; **подру́га.**

Вси-ты ти другачкы на водѫ пойдохѫ,
А ты, мори Денке, още си въ постелѫ. *Нѣс.*

Друговрѣ́мскый, ска, ско, *пр.* Что е отъ друго, отъ напрѣжне врѣмя, другочнъй. *Друговрѣмско облѣкло.*

Друговѣ́рецъ, рци, *с. м.* Който е отъ другѫ вѣрѫ; **иновѣ́рецъ, иновѣ́рный.**

Друговѣ́рка, *с. ж.* Что е отъ другѫ вѣрѫ; **иновѣ́рка, иновѣ́рная.**

Друговѣ́рскый, ска, ско, *пр.* отъ **друговѣ́рецъ; иновѣ́рческій.**

Другожи́на, *с. ж.* Высока кона спопе, кладна, конень.

Другозе́мецъ, мци, *с. м.* Който е отъ другѫ земѫ; **иноземецъ, чужеземецъ, иностра́нецъ.**

Другозе́мка, *с. ж.* Която е отъ другѫ земѫ; **иноземка, чужеземка, иностра́нка.**

Другозе́мскый, ска, ско, *пр.* Что е отъ другѫ земѫ; **иноземный, чужестра́нный, иностра́нный.**

Дру́гочнъй, — **чнъ** и — **ченъ, чна, чно,** *пр.* Друговрѣмскый.

Дру́гочь и **дру́гошь,** *нар.* 1) Друго врѣмя, заминѫло-то врѣмя. *Другочь не сѫ носили такывы дрѣхы като сега.* 2) Другъ пѫть; **друго́й разъ.** *Ако излъжешь единъ пѫть, другочь не тя вѣрвать.*

Другоя́че, *нар.* Не така, инакъ, на другъ, но другъ начинъ; **и́наче, ина́че.**

Дру́гувамь, *гл. ср.* Сговарямся съ нѣкого, живувамь съ нѣкого, другарувамь; **дружи́ть, вести́ дру́жбу.**

Дру́гуване, *с. ср.* отъ **дру́гувамь.**

Другъ, *с. м.* Приятель; **другъ.** *Ако нѣкойси с лудъ, не бѫди му другъ.*

Дру́гый, гъ, га, го, *пр.* 1) Не тоя, инъй; **друго́й.** *Единому наречено, другому навлѣчено;* **стря́пали про попа́, а съѣлъ кто попа́лъ.** 2) Не истый, не сѫщий, другоячe, инаквъй, инъй; **ино́й.** *Другы сѫ заѫшкы, другы сѫ бухълскы очи.* 3) Останѫлый; **остально́й, про́чій.** *Избрахъ по́хубавы-ты: другы-ты не хвелать. — Въ другый день,* заутра, заутрѣшникъ; **по́слѣ за́втра.** — *Друго врѣмя,* другочь, нѣкогаси. *Друго врѣмя не е имало толкова даньци като сега. — Единъ другый* и *единъ другъ,* помежду си; **другъ дру́га.** *Единъ другый ся обычать;* **они́ лю́бятъ другъ дру́га.** *Единъ другому си помагать;* **другъ дру́гу помага́ютъ.** *Едни други ся мразять;* **они́ ненави́дятъ другъ дру́га.** *Единъ другый си приличать* и *тии си приличать единъ на другъ;* **они́ похо́жи другъ на дру́га.** — *Едно друго,* разнъ нѣчта. *Купувамь си едно друго за-въ кѫщи. — Единъ прѣзъ другъ,* кой по́-напрѣдъ; **наперери́въ, наперехва́тъ.** *Спустихмся единъ прѣзъ другъ кой да го земе. — Единъ отъ другъ по́-богати, по́-добри;* **оди́нъ друга́го бога́че, лу́чше.** — *Единъ по другъ,* единъ слѣдъ другъ, единъ подъръ другъ; **оди́нъ за други́мъ.** — *Нѣкой и другъ,* нѣколко, малко; **нѣ́сколько, немно́го.** *Имамь още нѣкоѫ и другѫ овцѫ за продань. — Ставамь другъ,* измѣнявамся (въ пърава, повячето на по́-добро). *Той не е вяче каквото го знаешь, сега е станѫлъ, сега е другъ. —По́-другъ,* нѣколко другоячe. *Тока платъ с по́-другъ,* не е като она, по́-добричькъ е. — *По́-другo,* по́-добричко. *Какъ е болный? — Сега му е по́-другo,* по́нехае, полекинѫло му е. — *Единъ на вилы, другъ на могылы. Единый трьсѫ, а другый*

нѣма. Единъ умира отъ гладъ, другъ го убива да трьси въ пазухѫ-тѫ му хлѣбъ. Изгори единыя, та посыпи другыя. Остави едного, бухни другого. Хвани едного за крака-та, та удрай другого по главѫ-тѫ. Да ли сьмь азъ, или азъ за другого! Сѫди себе като другого. Другому было какъ было, менѣ си е добрѣ. Знае баба и другѫ уличкѫ. Друга дрѣжава, друга наряда. Друго носи, друго мѫти. Друго дума, друго прави. Друго врѣмя, другъ умъ. Друго е сврака, друго е гарга. Едно му на уста-та, друго му на срьдце-то. Единъ носи имя-то, другъ смуче вино-то.

Дру́гычкый,—**чькъ, чка, чко,** *пр. смякч.* отъ **дру́гый.**

Дру́гѫдѣ, *нар.* На друго мѣсто; **въ друго́ мѣсто, въ друго́мъ мѣстѣ.** *Да идемъ другѫдѣ. Другѫдѣ това не ся намира.* **Отъ другѫдѣ** (отдругѫдѣ) отъ друго мѣсто. *Това е отдругѫдѣ,* не е тукашне.

Дру́жба, *с. ж.* Другуване междѫ двоицѫ или повяче душь, приятелство; **дру́жба.**

Дру́жбица, *ум. ж.* отъ **дру́жба.**

Дру́женка, *с. ж.* Дружка.

Дружи́на, *с. об.* 1) Чловѣкъ, който сѣди при нѣкого или пѫтува съ нѣкого заедно; другарь, сѫдруга; **това́рищъ, попу́тчикъ.** *Стоянъ ми е дружина.* 2) *с. събир.* Нѣколко души събрани за нѣкаквѫ работѫ или за пѫтуване заедно; **о́бщество, това́рищество, вата́га, арте́ль.** 3) Хайдутска чета; **ша́йка, вата́га.**

Богданъ дружинѫ посъбра,
Та ѭ поведе, заведе
На Врачешскѫ-тѫ клисурѫ;
Тяжка ще хазна да мине. *Пѣс.*

Сговорна дружина планинѫ повдига. Сговорни дружина и въ пятъкъ благо ѭдѫть. Сговорни дружина отъ сейменъ ся не боять. Вѣрна дружина — здраво кале. Неслога дружина не могѫть си починѫ.

Дружи́нка, *ум. ж.* отъ **дружи́на.**

Дружи́нскый, ска, ско, *пр.* отъ **дружи́на.** — **скы,** *нар.* Като дружинѫ. *Направихмы го дружинскы,* събрахмыся заедно, та си помогнѫхмы и го свршихмы.

Дружи́нчя, *ум. ср.* Другарець, другарча.

Мазно момичя, продай герданчя,
Продай герданчя, купи дружинчя. *Пѣс.*

Дру́жка, *с. ж.* Която другува съ нѣкоѭ, еранка, приятелка, подруга, посестрима, другачка, другарка, друженка; **подру́га, прiи́телница.**

Дружку́вамь, *гл. ср.* Ходѫ, бъ́вамь дружкъ́ня, другарувамь.

Дру́жкый, ка, ко, *пр. смякч.* отъ **дру́гый.** Другычкый.

Дру́жчица, *ум. ж.* отъ **дру́жка.**

Дру́мец, *ум. м.* отъ **дру́мъ.** Пѫтець, друмчя; **доро́женька, доро́жка.**

Дру́мище, *с. ср.* Друмъ, пѫть. *Трупъ-тъ му по друмище да ся валя!* Клятва.

Дру́мка, *с. ж.* Другарка на пѫть; **попу́тчица.**

Дру́мникъ, *с. м.* Пѫтникъ; **доро́жный.**

Дру́мница, *с. ж.* Пѫтница; **доро́жная.**

Дру́мничя, *ум. ср.* отъ **дру́мникъ.** *Пѫтничя, младо друмничя.*

Друму́вамь, *гл. ср.* Пѫтувамь; **путеше́ствовать.**

Друмъ друмуваѭ два млада друмника,
Друмъ друмуваѭ и думѫ думаѭ. *Пѣс.*

Друму́ване, *с. ср.* отъ **друму́вамь.**

Дру́мча, *ум. ср.* отъ **друмъ.** Друмець.

***Друмъ,** ми, мове, мища, *с. м. Гр.* Пѫть, врьвище; **доро́га, путь.**

Ходили смы дългы нощи,
Дългы нощи, тьмны друмы. *Пѣс.*

Друнъ! *междом.* въ пѣсень за друсане. *Друнъ, друнъ крачюла.*

Дру́са, *с. ж.* Друсла. *Кокона друса,* гавра съ жены, които ся правять на коконы.

Друса́лка, *с. ж.* 1) Справа за друсане. 2) Крьчетало на водяницѫ.

Дру́самь (дру́свамь, дру́скамь, да дру́снѫ, дру́снувамь), *гл. д.* Подмѣтамь отдолу нагорѣ съ трьсканье, трьсѫ, трясѫ, клатѫ, люлѣѭ, мьндрьсамь; **трясти́.** *Кола-та друсать. Друсни сливѫ-тѫ да си набсремъ сливы.* — **мся,** 1) *гл. възвр.* Трьсѫся, клатѫся, трясѫся, люлѣяся, мьндрьсамся; **трясти́сь.** 2) *гл. вз.* Друсамыся съ нѣкого на нѣчто, тинкамся.—**санъый,** *прич. стр.;* **трисе́ный.**

Дру́сане, *с. ср.* отъ **дру́самь.**

Дру́свамь, *гл. мн-кр.* отъ **дру́самь.**

Дру́скамь, *гл. уч.* отъ **дру́самь.**

Дру́скане, *с. ср.* отъ **дру́скамь.**

Дру́сла, *с. ж.* Друса: 1) Която ся друса. 2) *Баба друсла,* болесть тряска; **лихора́дка, лихома́нка, гнету́шка.**

Друсли́вый, въ, ва, во, *пр.* Что друса; **тря́скiй.** *Друсливъ конь.*

Дру́снувамь, *гл. уч.* отъ **дру́снѫ.**

Дру́снѫ, ешь, — **нѫлъ,** *гл. сд-кр.* отъ **дру́самь;** **тряхну́ть.** — **нѫтый,** *прич. стр.;* **тряхну́тый.**

Друсна́, *с. ж.* Друсане.

Друсъ! *междом.* Показва друсане; **дрыгъ.**

Дрѣла и дѣрла, *с. ж.* Рыбка *Gobitis,* виолка, виолъ, змионка, змиорка, зьмина, пѣсьчница, симонъ, смионка, смиончя; **голе́цъ, го́льчикъ, вьюнъ.**

Дрьванáрка, *с. ж.* Дрьварка, дрьварица.

Дрьванáрскъıй, ска, ско, *пр.* отъ **дрьванáрь.** Дрьварскъıй.

Дрьванáрчя, *ум. ср.* отъ **дрьванáрь.** Дрьварчя.

Дрьванáрь, *с. м.* Дрьварь.

Дрьварúца, *с. ж.* Дрьварка.

Дрьвáрка, *с. ж.* Когато кара или носи отъ горѫ-тѫ дрьва, дрьванарка, дрьварица.

Дрьвáрникъ, *с. м.* Дрьвникъ.

Дрьвáрскъıй, ска, ско, *пр.* отъ **дрьвáрь.** Дрьванарскъıй, что е, что прилича на дрьвари. *Дрьварскъıй конь, дрьварска пѫтека.* — **скъı,** *нар.* Като дрьвари, дрьванарскъı.

Дрьвáрчя, *ум. ср.* отъ **дрьвáрь.** Малъкъ, младъ дрьварь, дрьванарчя.

Дрьвáрь, *с. м.* 1) Който кара или носи отъ горѫ-тѫ дрьва, дрьванарь.

Азе щѫ идѫ на дрьва,
На дрьва съ дрьвари-тъı. *Пѣс.*

2) Който ходи по кѫщи-тъı да сѣче, да цѣпи дрьва. 3) Птица *Picus,* вѫгленарь, дрьводѣлець, дятелъ, клукай-дрьво, клукодрьвець, кльвандрикъ, кльвандричь, кльвачь, кльвондрúкъ, кльвочь, клюви-дрьво, клюкавець, клюкарець, клюкодрьвець, ковачь, кукарець; дя́телъ.

Дрьвáчь, *с. м.* Ударъ съ дрьво. *Удари му, изтрѣти му нѣколко дрьвачи.*

Дрьвéние, *с. ср.* отъ **дрьвúѫ.** Биене

Дрьвенúка, *с. ж.* Едно растение.

Дрьвéнце и

Дрьвúчя, *ум. ср.* отъ **дрьво́.** Дрьвчя, дрьвце.

Дрьвúникъ, *с. м.* 1) Мѣсто, дѣто стоятъ наряденъı дрьва, приготвенъı за гореше, дрьварникъ. 2) Ръıкла, рукла дрьва. 3) Дрьво за сѣчникъ. 4) Човѣкъ, който нѣчто не отбира, дрьво, букъ, букова глава.

Дрьвúчя, *ум. ср.* отъ **дрьвúникъ.** Малъкъ дрьвникъ.

Дрьво́, *с. ср.* 1) мн. *дрьве, дрьвеса* и *дрьвета.* Най-голѣмо-то, най-дебело-то и най-тврьдо-то отъ растенията-та; **дéрево.** *Въ нашѫ-тѫ градинѫ има много дрьвета.* 2) мн. *дрьва.* Дрьве насѣченъı на полѣна за гореше; **дровá.** *Да си приготвимъ дрьва за зимѫсь.* 3) мн. *дрьвета.* Дрьво одѣлано нѣчто за работѫ; **дéрево, бревнó.** *Отъ едно дрьво икона и лопата.* 4) Неодѣланъ, неразбранъ и тѫнъ човѣкъ, който не знае да продума нѣчто людскъı, буковакъ, букова глава, букъ, бъкълъ, дрьвникъ; **дубъ, обýхъ, мѣшёкъ, дéрево дéревомъ, деревúнная голова́.** — *Плодовито дрьво,* что дава нѣкакъвъ плодъ, овощка; **плодонóсное дéрево.** — *Безплодно дрьво,* което не ражда нищо; **бесплóдное дéрево.** — *Срьдце на дрьво,* вѫтрѣшна-та му чисть, что е около мушака; **стéржень.** — *Божё дрьво,* раст. *Artemisia Abrotanum,* катраника; **бóжье дéрево.** — *Бѣло дрьво, Populus tremula;* осика, ласика, трепереѫга, трепетлика, ланна, дивъ кавакъ; **осúна.** — *Сухо дрьво листъ пустнѫло,* свидливъıй далъ нѣкому нѣчто. — *Отъ дрьво, отъ камъıкъ да намѣришь,* отдѣ да е, както да е, да намѣришь непрѣмѣнно онова, что ся иска; **вънь да полóжь, родú да дай.** — *Пукася дрьво и камъıкъ,* много е студено. — *Изѫде едно дрьво,* ударихѫ го съ дрьво. — *Отъ старо дрьво обрѫчь не става. Дрьво-то ся вие, доклѣ е тънко. Пръвивай и изправяй дрьво-то, доклѣ е младо. Вѣтръ-тъ дебелъı-тъı дрьвета катурка, тънкъı-тъı само пръвива. Отъ едниѫ брадвѫ дрьво-то не пада. Като падне дрьво-то, всякой си набира дрьва. Доклѣ вѣтръ не повѣе, дрьвста-та не ся поклащать. Всяко дрьво си има червяка да го яде. Магарсщина-та не ходи по дрьвье-то и скалъı-тъı, а по хора-та. Бий го, додѣ ся качи свиня на дрьво. Сѣка-та обыкала все около дрьво-то. Криво дрьво е. Присмѣлася кука на криво дрьво. Дрьво-то чюе ли, та и той да чюе. Съ гладниѫ мѣшлинѫ дрьва не сѣкѫть. Зятева огрѣвка — врьбовъı дрьва. Сухъı дрьва — врядна жена. Таково дрьво, такъвъ клинъ. На кораво дрьво коравъ клинъ и забий. Ако нѣмашь слугъ, самъ щешь сѣчешь дрьва. По́-далечь въ горѫ-тѫ по́-много дрьва. Ще му ся пукне дрьво на главѫ-тѫ. Отъ всяко дрьво свирка не става.*

Дрьводѣлець, лци, *с. м.* 1) Който сѣче въ горѫ дрьва и гъı дѣла за градиво, дѣлачь; **дровосѣкъ приготовля́ющій строева́ лѣсъ.** 2) Птица дрьварь.

Дрьводѣлскъıй, ска, ско, *пр.* отъ **дрьводѣлець.**

Дрьвола́зка, *с. ж.* Птица *Certhia familiaris.*

Дрьвола́къ, *с. м. съб.* 1) Дрьва натрупанъı отъ нападалъı дрьвета. 2) Дрьве, кересте отъ срупанѫ сградѫ.

Дрьвцé, *ум. ср.* отъ **дрьво́.** 1) Малко, младо дрьво на коренна си, дрьвчя; **деревцó.** 2) Кѫсъ дрьво; **полѣнцо, кусóчекъ дéрева.** — *Сине дрьвце,* едно растение.

Дрьвчя́, *ум. ср.* отъ **дрьво́.** Дрьвце.

Дрьвúѫ, úшь, — **вúлъ,** *гл. д.* Биѫ, млатѫ, бъхтѫ; **бить.** — **вúѫся,** *гл. възвр.* и *стр.* Биѫся, млатѫся, бъхтѫся; **бúться.** — **вéнъıй,** *прич. стр.* Битъй, млатенъй, бъхтенъй; **бúтый.**

Дрѣвяна гѫба. Гѫба *Polyporus fomentarius* и *Polyporus igniarius*, расте по дрѣвето, отъ неѭ правять прахънь; **гу́бка огнесвѣ́цъ, трутови́къ, трутъ.**

Дрѣвяни́ца, *с. ж.* 1) Дрѣвяна-та чясть на сѣдло, карлица. 2) Просто сѣдло безъ стелѭ, карлица. 3) Дъскъ, что ся турять надлѣжѣ на самаръ. 4) Крушя или другъ плодъ коравъ и трѣпъкъ, оскрушя, прѣсѣдлива крушя; **костя́нка.** 5) Животина *Cimex*, что ся въди по кѫщи-тѣ по стѣнѣ-тѣ и одровѣ-тѣ и хапе нощиѭ; стѣнница, клопушь, тахтаба; **клонъ.**

Дрѣвя́нъ, ѣ, о, *пр.* Что е направенъ отъ дрѣво; **деревя́нный.** *Дрѣвяна лѣжица. Да тя убие Господь съ дрѣвянъ пищовъ! — Дрѣвяно масло,* масло отъ маслинѫ, зейтинъ; **деревя́нное ма́сло.** — *Дрѣвянъ господь,* казвася на смѣхъ за биене. *Сѣди миренъ да не ядешь дрѣвянъ господь, да не работи дрѣвянъ господь, да не дойде дрѣвянъ господь.*

Дрѣвя́вамь, *гл. мн-кр.* отъ **дрѣвѣ́ѫ.**

Дрѣга́зица, *с. ж.* Птица *Corvus glandarius,* дерипѫзица, сакерица, сойка, усойка; **со́я.**

Дрѣ́гвамь, *гл. мн-кр.* отъ **дрѣ́гнѫ.**

Дрѣгла́шь, *с. м.* Дрѣгливо, мрѣшявo, одрѣгнѫто животно; **одёръ, о́дрань.** *Конь дрѣглашь;* **кля́ча.**

Дрѣгле́цъ, *с. м.* Справа за ронене отъ стѣбла-та сѣмя-то на ленъ; **броса́льница.**

Дрѣгли́вичкый, — **чькъ, чка, чко,** и

Дрѣгли́вкый, вка, вко, *пр. смякч.* отъ **дрѣгли́вый.** Вѣзъ-дрѣгливый, при́-дрѣгливый.

Дрѣгли́вый, въ, ва, во, *пр.* За животно: мрѣшявый, грѣчявый, жюлявый, сухый, клошчявый, сушчявый; **худо́й, изнурённый, изможде́нный, истоща́лый.** *Дрѣгливъ конь.*

Дрѣ́гнаніе,

Дрѣ́гнатіе и

Дрѣ́гненіе, *с. ср.* отъ **дрѣ́гнѫ.**

Дрѣ́гнѫ, ешь, — на́лъ, *гл. д.* 1) Трѣкамь нѣчто, чешѭ го до охлузване; **обдира́ть, сади́ть ко́жу или пове́рхность чего́, натира́ть, садни́ть.** 2) Снимамь съ дрѣгледь сѣмя-то на ленъ отъ стѣбла-та му. 3) Искамь отъ нѣкого нѣчто съ сплѭ, некѭ го, врѣтѫ го, дѣбамь го, крѣтѫ, дрѣнкамь, захецвамь, рупаѭ го; **канючить, ку́читься.** *Стига си мя дрѣгналъ: щѫ ти дамь.* — **нѫся,** 1) *гл. възвр.* Чешѭся какѫ-тѫ, дѣбамся. 2) Трѣкамся о нѣчто, та ся чешѭ. *Крава-та ся дрѣгне о дрѣво-то.* 3) *гл. стр.* Бѣвамь дрѣгнатъ. — **на́тый,** *прич. стр. Дрѣгнатъ ленъ,* очистенъ отъ сѣмя-то съ дрѣгледь.

Дрѣда́вецъ и **дрѣдавецъ,** *с. м.* Птица *Rallus crex;* **дерга́чъ, коро́стель.**

Дрѣдо́нкы, *с. ж. мн.* Кози, овчи лайна, брѣбонкы. брѣбанкы.

Дрѣдо́реніе, *с. ср.* отъ **дрѣдо́рѭ.** Брѣборене, брѣболене, брѣтвене, брѣлѣване, брѣщелевене, дѣдране; **болта́ніе, моло́тье.**

Дрѣдори́на, *с. ж.* Дрѣдорене.

Дрѣдо́рка, *с. ж.* Което дрѣдори что заврѣне, дѣдорка, брѣбрица, бѣбрица, бѣбливщина; **болту́нья.**

Дрѣдо́рко, *с. м.* Който дрѣдори что заврѣне, дѣдорко, брѣбрица, гаталець, гатачь, плямпало; **болту́нъ.**

Дрѣдо́рѭ, ишь, — рилъ, *гл. д.* Дѣдрѭ: 1) Приказвамь праздныѭ нѣчта, что заврѣнѭ, брѣболѭ, брѣборѭ, брѣлѣѭ, брѣтвѭ, брѣщелевѭ, бѣбрѭ, гатамь, дрѣнкамь, плѣщѭ, плямпамь, разказвамь, лафувамь, грѣгорѭ, траскамь; **болта́ть, моло́ть, нустосло́вить, каля́кать, мозо́лить языкъ, говори́ть вздоръ, каля́ки.** 2) Брѣборѭ срѣдито, грѣмѭ, брѣбрѭ, брѣлѣѭ, кѫкрѭ, пъкамь, шюмѭ; **брюзга́ть, ворча́ть, кропота́ть, кропта́ть.**

Дрѣжёвище, *с. ср.* Дрѣжява.

> Похвалился Данъ въйвода:
> Много дрѣжи дрѣжевище,
> По все поле чясты села,
> Покрай Дунавъ вси паланкы. *Пѣс.*

Дрѣжи́къ, *с. м.* Мѣхъ за дрѣжяне въ него меливо или вариво, вулгия; **мѣхъ.**

Дрѣ́жка, *с. ж.* Рѫчка на нѣчто, за което ся хваща, дрѣжялка, дрѣжяло, дрѣжяле, рѫчка; **ру́чка.** *Съ лѣжицѫ-тѫ закуса, съ дрѣжкѫ-тѫ и очи-тѣ ти вади. Който не знае да сѣди на лопатѫ-тѫ, сѣди на дрѣжкѫ-тѫ и. Каквато е крушя-та, такава и дрѣжка-та (и опашка-та). Грѣнчарь-тъ дѣто сака, тамъ тура дрѣжкѫ-тѫ на грѣня-то.*

Дрѣ́жчица, *ум. ж.* отъ **дрѣ́жка.**

Дрѣжѣ́, ишь, — жялъ (дрѣжя́вамь), *гл. д.* 1) Хванѫлъ съмь нѣчто въ рѫкѫ и не го пущамь; **держа́ть.** *Дрѣжи хлѣбъ въ рѫцѣ-тѣ си. Дрѣжь хубавѣ да го не изпустнешь. Дрѣжѫ коня за уздѫ-тѫ.* 2) Имамь у себе или у дома си; **держа́ть.** *Ные не дрѣжимъ вино у дома си. Той дрѣжи много слугы.* 3) Укрѣвамь, бѣвамь катакъ; **держа́ть, дава́ть убѣ́жище.** *Стоянъ дрѣжи хайдуты въ кѫщѫ-тѫ си.* 4) Задрѣжамь, не пущамь да си отиде; **держа́ть, удѣ́рживать.** *Дрѣжа мя цѣлъ чясъ да ми приказва.* 5) Хващамь, ловѭ, задрѣжамь, запирамь, спирамь; **держа́ть, остана́вливать.** *Дрѣжте коня, че побѣгнѫ. Дрѣжь босыа, та му земи царву-*

лы-ты. 6) Вардѫ, пазѫ, чювамь, правѫ чтото е нарядено да ся прави; **держа́ть, соблюда́ть, сохраня́ть, исполня́ть.** *Въ наше село дрьжать стары-ты обычая. Дрьжѣ постъ,* постѫ; **держа́ть пость.** 7) Имамь силѫ, могѫ, траѫ, дзіандисвамь. *Ржцѣ-ты ми не дрьжять. Крьстъ-тъ ми не дрьжи.* 8) Крѣпѫ, вардѫ, запазвамь, давамь силѫ. *Чорба мѫжа дрьжи. Вѫзлъ вѫзла дрьжи.* 9) Имамь нѣчто на нѣкакъвъ начинъ, задрьжамь го така. *Дрьжимъ врата-та си заключены, на ключь;* **держа́ть двѐри назапертѝ, на запо́ръ, за запо́ромъ, по́дъ замко́мъ.** *Кучета-та си дрьжимъ врьзаны. Дрьжа ны цѣлъ день гладны. Да дрьжимъ, да не отпущамы по́-свтино.* 10) Протакамся, простирамся, траѫ, отивамь; **продолжа́ться.** *Врѣмя-то дрьжи така студено цѣлъ мѣсяць. Таа гора дрьжи единъ чясъ мѣсто,* простирася на единъ чясъ мѣсто; **э́тотъ лѣсъ идётъ на оди́нъ часъ ѣзды́.** 11) Владамь, заповѣдамь; **имѣть во вла́сти, завѣдывать, управля́ть.** *Турци-ты дрьжять Цариградъ.* 12) Струвамь, ставамь, идѫ по цѣнѫ; **сто́ить кому́ чего́, обходи́ться.** *Стока-та мя дрьжи скжпо, дрьжи мя хилядо гроша;* станѫла ми е скжпо, платилъ съмъ за неѫ хилядо гроша; **това́ръ сто́итъ мнѣ до́рого, ты́сячу пія́стровъ.** *Овця-ты мя дрьжять по двадесять грошка сдна-та.* — **Дрьжѣ́ся,** 1) *гл. възвр.* Хващамся за нѣчто; **де́ржа́ться.** *Дрьжся за тоагѫ-тѫ.* 2) Не ся отдѣлямь отъ нѣкого, глядамь да съмъ все около него, та да ми е като подпорѫ; **держа́ться.** *Дрьжся за него, па ся не бой.* 3) Крѣпѫся, бъявамь подпрѣнъ, подпирамся; **держа́ться.** *Кѫща-та ся дрьжи на два дерска. На малко ся дрьжи да падне.* 4) Борѫся, крѣпѫся, силѫся, траѫ, трѫпѫ, стоѫ насрѣщѫ, надрьжамся; **держа́ться, крѣпи́ться, перемога́ться, перела́мываться, стоя́ть, не отступа́ть.** *Дрьжся, бабо, за дрѣнкы. Още му ся дрьжи насрѣщѫ.* 5) Не пристаѫмь, инатѫся; **упо́рствовать, каря́читься.** 6) Пазѫся, запазвамся; **держа́ться.** *Това вино ще ся дрьжи до лѣто-то.* 7) *гл. стр.* Бъявамь дрьжанъ; **держа́ться.** — **жіа́нъый,** *прич. стр.;* **де́ржанный, де́ржаный.** *Чегато е дрьжанъ въ тьмницѫ,* много ѣде. — **Дрьжи́ ми,** като *гл. безл.* Смѣѫ, дрьзаѫ; **смѣ́ть, дерза́ть.** *Ако му дрьжи, нека дойде,* ако смѣе, ако му свѣти, ако му стиска. *Не му дрьжи,* не смѣе, страхъ го е, не дрьзае. — *Дрьжѣ си думѫ-тѫ,* стоѫ си на думѫ-тѫ, правѫ чтото съмъ ся обрекълъ; **держа́ть свое́ сло́во.** — *Дрьжѣ дюкіанъ,* имамь отворенъ дюкіанъ да продавамь нѣчто; **держа́ть, содержа́ть магази́нъ.** — *Дрьжѣ карезъ,* гоѫ карезъ, враждѫ, мьсть. — *Дрьжѣ нѣчто на ключь,* имамь го, пазѫ го заключено; **держа́ть за замко́мъ.** — *Дрьжѣ кѫщѫ съ кирпѫ,* зелъ съмъ ѫ съ кирпѫ да сѣдѫ въ неѫ. — *Дрьжѣ парастасъ, дрьжѣ помянъ на умрѣлъ,* четѫ парастасъ, правѫ помянъ за него. *Дрьжѣ девятинѫ, дрьжѣ чвтыредесять дни,* правѫ обыкновенъый помянъ на девятъый, на четыредесятъый день слѣдъ смрьть-тѫ. — *Дрьжѣ нѣкому свѣщь,* чакамь го да издъхне, да му затворѫ очи-ты. — *Дрьжѣ смѣткѫ,* бѣлѣжіамь какво ся прибира и харчи; **держа́ть счётъ.** — *Дрьжѣ нѣкому смѣткѫ,* бѣлѣжѫ что правн. — *Дрьжѣ въ церквѫ странѫ,* пѣѫ отъ единѫ-тѫ странѫ. *Дрьжѣ отъ дѣсно, дрьжѣ дѣснѫ-тѫ странѫ.* — *Дрьжѣ надѣсно, налѣво,* врьвѫ на дѣснѫ-тѫ, на лѣвѫ-тѫ, откамъ дѣснѫ-тѫ, откамъ лѣвѫ тѫ странѫ; **держа́ть впра́во, вле́во.** — *Дрьжѣ тайнѫ,* пазѫ тайно, не казвамь никому чтото ми е казано скрышемь; **храни́ть та́йну.** — *Дрьжѣ си язъка,* не ся изпущамь да приказвамь, въздрьжіамся; **держа́ть язы́къ за зуба́ми.** — *Дрьжѣ откамъ нѣкого,* говорѫ откамъ него; **говори́ть за кого́ ли́бо, держа́ть чью ли́бо сто́рону, стоя́ть за кого́.** — *Дрьжѣ слабо,* нѣчто за работѫ: не заставамь тврьдѣ, не глядамь по́-скоро да ѫ сврышѫ. — *Дрьжѣ топло,* казвася за дрѣхъı: топлѫ, грѣѫ. *Кожюхъ-тъ му дрьжи топло.* — *Това не ми дрьжи топло,* това не мя грѣе, не стига за да вѣрвамь, да ся надѣѫ, че ще стане както искамь. — *Дрьжѣ нѣчто тайно,* не го явіавамь; **держа́ть въ тайнѣ.** — *Выка колкото му гласъ дрьжи,* колкото си може; **кричи́тъ во весь го́лосъ, во всё го́рло.** — *Толкова ми дрьжять силы-ты,* толкова могѫ. — *Дрьжся за земѫ-тѫ!* така казвать нѣкому кога нада, или кога падне. — *Дрьжѣся на высоко, на голѣмо,* врьчѫ на высоко, голѣмѫся, горджся, навдигамся, надувамся, възносямся, перѫся; **горди́ться, превозноси́ться, величáться, кичи́ться.** — *Дрьжѣся на крака-та си,* стоѫ; **держа́ться на нога́хъ.** — *Дрьжѫся отъ нѣчто,* то мя води, то мя крѣпи; **завѝсѣть отъ чего́.** — *Дрьжѫся нѣкому за полѫ-тѫ,* все ходѫ по него, все съмъ около него. — *Дрьжѫся на странѫ,* стоѫ на странѫ, не ся мѣшѫ, нѣмамь намѣшѫ, не ся сбирамь съ нѣкои; **моё дѣло сторона́.** — *Дрьжѫся тяжко,*

дрьжѫ́ся на въ́соко, на голѣ́мо; **ва́жничать.** — *Лудъ звѣнецъ не дрьжи. Ако си остъръ, ножа си право дрьжь. Куча дрьжи кокалъ, нито го гложде, нито го другому дава. На вола му очи-тъ, а кравѫ́тѫ дрьжи. Крьпежь кѫщѫ дрьжи. Гнилъ платъ крьпежь-не-дрьжи. Едва му кожа-та кости-тъ дрьжи. Скъната врѣ́кя просо не дрьжи. Дрьжи мъсть като камилѫ. Заровени-тъ вѫглени по́-горящь дрьжять пепела. Вречешь ли ся, стой на думѫ-тѫ си, не си ли ся врекълъ, дрьжся. Пары-тъ ся дрьжять за черны дни. Дрьжся, не бойся, вѣтъръ тя носи на бѣлѫ кобылѫ. Дрьжся, слѣпчё, тоиага-та е готова. Хоппа, кйорчё, дрьжся за земьѫ-тѫ. Дрьжся, не боййся, на памукъ щешь паднеш. Посранъ за плетъ ся дрьжи. Като за голъ ножь ся дрьжи.*

Дрьжи́ава и дрьжи́авина, *с. ж.* 1) Владане; держа́ва. *Русска-та дрьжава е най-голѣ́ма на свѣта. Друга дрьжава, друга наряда.* 2) Мера на село. 3) Всичкъ́ый недвижимъ имотъ на едного, чифтликъ, мушия; имѣ́ние. 4) Така е наре́ченъ царь-тъ въ единъ пѣ́сень:

Царю-ле, нашиа дрьжаво,
Всякъдѣ мя си провождалъ,
Проваждалъ и слушалъ тя съмь,
Нахъ тѣмъ мя не мой проважда.

Дрьжи́авамь, *гл. мн-кр.* отъ **дрьжи́ѫ;** дéрживать.

Дрьжи́авина, *с. ж.* в. **дрьжи́ава.**

Дрьжи́авица, *ум. ж.* отъ **дрьжи́ава.**

Дрьжи́але, *с. ср.* Дрьжка, дрьжиалка, дрьжиало, рѫ́чка; ру́чка.

Дрьжиали́въ́ый, въ, ва, во, *пр.* 1) Който не старѣе скоро, а ся дрьжи здравъ, бодьръ и младоликъ. *Овчарь-тъ былъ единъ кадьръ, дрьжаливъ и хубавець бѣлобрадъ старець.* 2) Имотнъ́ый, комуто стига рѫжа, който си има имотъ, заможнъ́ый, замощнъ́ый, можнъ́ый; доста́точный.

Дрьжи́алка, *с. ж.* и

Дрьжи́ало, *с. ср.* 1) Дрьжка, рѫчка; ру́чка. 2) Топорище, топорищка, сапъ; топори́ще.

Дрьжи́ание, *с. ср.* отъ **дрьжи́ѫ;** держа́ние. *Сладкъ́ы сѫ, сладкъ́ы, добры сѫ за дрьжиане.*

Дрьжи́анка, *с. ж.* Жена, коѭто нѣкой дрьжи безъ да е вѣнчианъ съ неѭ; конкубина, циатора; содержа́нка.

Дрьза́вамь, *гл. мн-кр.* отъ **дрьза́ѭ.**

Дрьза́лка, *с. ж.* Справа, съ коѭто мьнѫть ленъ, тѫпъ ножь за чесание ленъ, дрьцалка, мьналка, мялица; мя́ло, мя́лка, мя́лица, трепа́лка, трепа́ло.

Дрѣ́замь, *гл. д.* Чеш-ѫ съ дрьзалкѫ кльчище, ленъ и др., дрьцамь, трѣ́бѫ, биѫ, мьниѫ ленъ; мять неньку́, лёнъ, броса́ть, трепа́ть лёнъ.

Дрѣ́зание, *с. ср.* отъ **дрѣ́замь.**

Дрьза́ние, *с. ср.* отъ **дрьза́ѭ.**

Дрьза́ѭ, ешь,—за́лъ (дрѣ́звамь, да дрѣ́зиѫ, дрѣ́знувамь), *гл. ср.* Смѣ́ѫ, посягамь да направ-ѫ нѣчто; смѣ́ть, осмѣ́ливаться, дерза́ть.

Дрѣ́звамь и дрѣ́зувамь, *гл. ср.* Докарвамь, удрямь, доганямь, додрьзвамь, приличамь малко на нѣчто; сма́хивать. *Стоянъ дрьзва на бащ-ѫ си.*

Дрѣ́звамь и дрѣ́зувамь, *гл. мн-кр.* отъ **дрьза́ѭ.**

Дрѣ́зване и дрѣ́зуване, *с. ср.* отъ **дрѣ́звамь.** Докарване, доганане.

Дрьздя́къ, *с. м.* в. **дрязда́къ.**

Дрѣ́знувамь, *гл. уч.* отъ **дрѣ́зиѫ.**

Дрѣ́зиѫ, ешь, — иѫ́лъ, *гл. ед-кр.* отъ **дрьза́ѭ;** посмѣ́ть, осмѣ́литься, дерзну́ть.

Дрѣ́зость и дрьзость, *с. ж.* отъ **дрьза́ѭ;** смѣ́лость, отва́жность.

Дрѣ́лие, *с. м. мн.* Гурели, гурелкы, гурдели, гурды, гленджи, дзембры.

Дрѣ́ление, *с. ср.* отъ **дрѣ́лиѫся.**

Дрѣ́лиѫся, ишся, — ли́лся, *гл. об.* Захващамся, залавямся, дрънкамся, заиадамся, спрѣчкамся, иамся съ нѣкого. *Дрѣлися като Циганинъ.*

Дрьли́авъ́ый, въ, ва, во, *пр.* Что има дрьле, гуреливъ́ый.

Дрѣ́мка, *с. ж.* Храстъ, дрьво, шюмка, грѣмъ; кустъ.

Дрѣмо́ление, *с. ср.* отъ **дрѣмо́лиѫ.**

Дрѣмо́лиѫ, ишь, — ли́лъ, *гл. д.* Дрѣмина́мь, тяглѫ, трѣгамь, дрьцамь; тянýть.

Дрѣ́мъı, *с. ж. мн.* Дрипъı; лохмо́тья.—*Не си гляда дрѣмы-тъı,* не си налѣга дрипѣлъı-тъı, не стои миренъ. — *Зе си дрѣмъı-тъı,* зе си шющие-то, зави си онашкѫ-тѫ, отиде.

Дрѣ́нвамь, *гл. уч.* отъ **дрѣ́ниѫ.**

Дрьнда́рка, *с. ж.* Коиато дрьнка, бие памукъ, ларинѫ, влъниѫ и проч.

Дрьнда́рскъ́ый, ска, ско, *пр.* отъ **дрьнда́рь.** Дрьндобийскъ́ый, халачьскъ́ый.

Дрьнда́рчя, *ум. ср.* отъ **дрьнда́рь.** Малъкъ, младъ дрьндарь.

Дрьнда́рь, *с. м.* Който дрьнка, бие вълниѫ, ларинѫ, памукъ и проч.; бръскачь, халачь; шерстобо́й, шерстоби́тъ. *Дрьндарь свѣта не плаши, дѣто сѣди, тамъ прашн.*

Дрьнди́ца, *с. ж.* Въ изречение: *дрьндицѫ си играе,* подигравася, гаврися.

Дрьндоби́йскъ́ый, ска, ско, *пр.* Дрьндарскъ́ый; шерстоби́тный. *Пакъ тѣзи грьсты,*

дльгы като орачкѫ копралѫ, да сѫ сѣмениты като дванадесять синигера въ еднѫ дупкѫ, да сѫ мякы, мякы като Арбанашкы коконы, да сѫ глависты като дрындобийскый кынакъ. Така благославять колядари, кога гы дарять съ новѣсмо.

Дрѣнка, *с. ж.* Свирня байлама, тамбура, булгарина, дзынка; **балала́йка, банду́ра, мандоли́на.**

Ѧ подай си ми дрынкѫ-тѫ,
Да си подрынкамь, попѣѫ,
Да ми ся жялбы уведѫть. *Пѣс.*

Дрынка́лка, *с. ж.* и

Дрынка́ло, *с. ср.* Направа за дрънкане, всяка игралка, что дрънка и ся дава на дѣца да си играѫть, дрънкулка, брънкалка, брънкало, тра́скалка; **брякýшка, гремýшка, побрякýшка, погремýшка, трещётка, бубе́нчикъ.**

Дрынка́лце, *ум. ср.* отъ **дрынка́ло.**

Дрынка́лчица, *ум. ж.* отъ **дрынка́лка.**

Дрѣнкамь, 1) *гл. ср.* Дрънчѫ, издавамь гласъ, какъвто ся чюе, когато ся удрѧ нѣчто желѣзно, мѣдно и друго, что звъни; **брепча́ть.** *Пары-ты му дрынкать въ джеба.* 2) *гл. д.* Правѫ, удрѧмь нѣчто да дрънка, брънкамь, траскамь; **бря́кать.** *Дрынкамь мѣдницы-ты.* 3) Свирѫ съ дрънкѫ или съ друго нѣчто. *Дрынкамь на гждулкѫ;* **пили́кать, пили́ть на скри́пкѣ.** 4) Биѫ намукъ, влъняѫ и проч., бръскамь; **бить, трепа́ть, взбива́ть лучко́мъ хлопча́тую бума́гу и проч.** 5) Говорѫ праздно нѣчто, дрьдорѫ, брьболѫ, брьборѫ, брълѣѫ, брътвѫ, брьщелевѫ, бъбрѫ, бръскамь, плѣщѫ, гръгорѫ, траскамь; **говори́ть вздоръ, болта́ть, моло́ть.** *Дрынка като праздня водяницѫ.* 6) Искамь отъ нѣкого нѣчто, екнѫ, крътѫ, захецвамь, дрьгнѫ, длъбамь, врътѫ, пекѫ; **капю́чить, ку́читься.** *Стига мя си дрынкалъ, остави мя на мира.*—**мся,** 1) *гл. възвр.* и *вз.* Захващамся съ нѣкого, дрълѫся, закадамся, ѭмся съ него, залавямся, спрѣчквамся. 2) *гл. стр.* Брънкамся, траскамся. —**канъ́ый,** *прич. стр.* Брънканый, трасканый. — *Зжби-ты му дрынкать,* уста-та му хлопчать, говори много, работи му чене-то. — *Дрынка си на вѣтьра,* приказва на вѣтьра, на тоя что духа, говори напусто, никой не го слушя; **говори́ть по пусто́му.** — *Дрынкатся като Цигапы,* каратся, прѣпирата. — *Дрынка като крьчетало-то на водяницѫ. Дрынка като голъ кокалъ въ тенджерѫ. Дрынка бѣлѫ влънѫ, а гляда чернѫ. Копривѫ дрынка, а не копринѫ. Дрынкѫ като бабѫ за дрѣнкы. Дрынка като Цигапкѫ. Дрынкай си колкото сакашь, па си знамь работѫ-тѫ!*

Дрѣнкапе, *с. ср.* отъ **дрѣнкамь.** 1) Брънкане, траскане; **бря́капье.** 2) Свирене на гждулкѫ и проч. 3) Биене, бръскане намукъ и проч.; **шерстоби́тье.** 4) Брьболене, дрьдорене, бъбрене, брьщелевене; **болта́ніе, болтовня́, пустоме́льство.** 5) Екнене, крътене, врътене, длъбане.

Дрѣнкапица, *с. ж.* Празднѫ думы; **пустоме́льство, вздоръ.**

Дрынкýлка, *с. ж.* Нѣчто что дрънка, дрънкалка; **побрякýшка, гремýшка.** *Накичень съ различны дрынкулкы.*

Дрѣнпувамь, *гл. уч.* отъ **дрѣнпѫ.**

Дрѣнпуване, *с. ср.* отъ **дрѣнпувамь.**

Дрѣнпѫ, ешь, — пѫлъ, *гл. ед-кр.* отъ **дрынчѫ́, дрѣнкамь; бря́кнуть.**

Додѣ Марийка издума,
Чемширъ сѫ портъ тракпѫлъ,
Сребрынъ халкъ дрынпѫлъ. *Пѣс.*

— пѫтъ́ый, *прич. стр.* Брънпѫтый, брънпѫтый.

Дрынчѫ́, и́шь, — чи́лъ, *гл. ср.* Дрънкамь въ 1-то знамен.

Дрынчи́ане, *с. ср.* отъ **дрынчѫ́.**

Дрынъ, *с. м.* Топка, буца, топачь съренье.

Дрынъ! *междом.* Показва дрънкане.

Дрынъ-бѫзъ, *с. м.* Раст. *Sambucus nigra,* бѫзъ, бѫзовина, бѫзакъ, бѫзнакъ, бѫзунакъ, бозгелъ, бозилъ, бозай, бозе, бозликъ, бозъ, бойзенъ, бозѣй, свирчекъ, свирчевина, свирчевичина, свирчечина, свирчнакъ; **бузина́.**

Дрынъ-гѫзи́ца, *с. ж.* Подигравка, гавра. *Зехѫ го на дрынъ-гѫзицѫ,* зехѫ го на подигравкѫ, да ся подигравать съ него.

Дрынъ-ду́пка, *с. ж.* Една игра. *Ега даде Господь дрынъ-дупкѫ да играѫть съ него!* да ся подигравать, да ся гаврять съ него.

Дрѣнамь (дрѣнвамь, да дрѣнпѫ), *гл. д.* 1) Потяглювамь; дёргать. *Дрына мя за полѫ-тѫ. Дрынпѫхъ го отъ ржкѫ-тѫ.* 2) Съ потяглюване изкубвамь; **выдёргивать.** *Дрынпѫ тоягѫ-тѫ изъ ржкѫ-тѫ ми.* 3) Съ потяглюване отмѣствамь; **отдвига́ть.** *Дрынни стола оттука.* 4) Оттяглювамь, отвождамь; **отводи́ть.** *Той мя дрынпѫ на странѫ да ми каже нѣчто.* 5) Грабвамь изведнѫжь, потяглювамь; **схва́тывать.** *Азъ дрынпѫхъ пушкѫ-тѫ, та помѣрихъ въз него. Той дрынпѫ ножь да сѣче, да коли.*— **Дрѣнамся,** *гл. възвр.* 1) Тяглѫся, опинамся, сѣпамся. *Азъ водѫ коня, той ся дрына, не ще да врьви.* 2) Оттяглювамся; **отдвига́ться.** *Ные ся дрынпѫхмы на странѫ.* 3) Оставямся, оттяглювамся отъ нѣкаквѫ работѫ, прѣста-

вамь да ѫ работѫ. *Той ся е дрѣпнѫлъ отъ тръговиѫ-тѫ.* 4) Дрѣпвамся, потягювамся изведнѫжь да отидѫ нѣкѫдѣ. *Кѫдѣ си ся дрѣпнѫлъ?* 5) За водьı-тьı: сѣпвамся, тягльќся, сяквамся, оттичамся; **убьıва́ть** (о вода́хъ). *Водьı-тьı ся дрѣпнѫхѫ*, тяглихѫся — отдѣто бѣхѫ притеклъı. 6) Срьдѫся. *Что ся дрѣпашь?* — *Дрѣпвамь, да дрѣпнѫ нѣкому единъ бой*, тяглѫ му, тръ́твамь му единъ бой, набивамь го. — *Дрѣпнѫхъ му еднѫ плесницѫ*, тяглихъ му, ударихъ му една плесницѫ. — *Дрѣпвамь нѣкому единъ калай*, нахоквамь го. — *Дрѣпнѫ си пѫтьа*, зе си, лопнѫ си пѫтьа, отиде си. — *Да дрѣпнемъ по еднѫ чашкѫ винце;* **хва́тимъ по стака́нчику винца́**. — *Дрѣпнѫхъ му единъ сънъ*, поспахъ добрѣ. — *Дрѣпнѫхмьı му едно ѫдене*, наѫдохмься както трѣбва. — *Дрѣпнѫхъ му едно писмо, дрѣпнѫхъ му единъ шивъ, да му дрѣпнѫ едно брьснатье*, тяглихъ му едно писмо, единъ шивъ да му тяглѫ едно брьснатье: така казвать за всичко като за изявление, че направеното, за което е дума-та, е извършено нѣкакъ по́-особено.

Дрѣпвамь, *гл. мн-кр.* отъ **дрѣпамь**.

Дрьпи́намь (да дрьпнѫ, дрьпнувамь), *гл. д.* 1) Опинамь, трьгамь, тягнѫ, тяглѫ, дрьцамь, дрьмолѫ; **тяну́ть**. *Не дрьпинай да не ся скѫса.* 2) Гьбамь, закачамь, задѣвамь, кѫтнѫ, лацамь, задирамь; **тро́гать**. — **мся**, *гл. възвр.* Опинамся, тягльќся, дрьцамся; **тяну́ться**.

Дрьпи́нание, *с. ср.* отъ **дрьпи́намь**.

Дрьпнувамь, *гл. уч.* отъ **дрьпнѫ**.

Дрьпнуване, *с. ср.* отъ **дрьпнувамь**.

Дрьпнѫ, ешь, — **нѫлъ**, *гл. ед-кр.* отъ **дрьпамь** и **дрьпи́намь**; **потяну́ть**.

Дрьпнѫтый, тъ, та, то, 1) *прич. стр.* Опнѫтый, потягленый. 2) *пр.* Пернѫтый, потиренъй, неразбранъй, халосанъй, джаснѫтый, лудый; **взба́лмошный, безразсу́дный, безтолко́вый, своенра́вный, сумасбро́дный, неугомо́нный**. *Не ся закачай съ него, че е дрьпнѫтъ.*

Дрьсте́ние, *с. ср.* отъ **дрьстѫ**.

Дрьстѫ, ѝш, — тѝлъ, *гл. д.* 1) Затыкамь зиркьı-тьı, пролукьı-тьı на нѣчто съ кльчище или съ друго; **калафатѫ**; **конопа́тить**. *Дрьстѫ каика.* 2) Дрьзамь, дрьцамь, трѣбѫ, биѫ, мьнѫ ленъ; **мять, трепа́ть** неньку́, лёнъ, **броса́ть** лёнъ. **Дрьстѫся**, *гл. стр.* — **те́пый**, *прич. стр.*

Дрьтавъй, въ, ва, во, *пр.* Дрьтый.

Дрьта́къ, *с. м.* Дрьтѣлъ.

Дрьти́ца, *с. об.* Дрьтъ, старъ и лошь человѣкъ, харо.

Дрьти́чкъй, — чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **дрьтъй**. Вѣзъ-дрьтый, при́-дрьтый.

Дрьтла́къ, *с. м.* Дрьтъ человѣкъ, дрьтѣлъ.

Дрьтый, тъ, та, то, *пр.* Старъй, остарѣлый. *Дрьтъ волъ. Дрьто дважь телци пасе. Дрьтъ Циганинъ ковачь не става. Клепнѫлъ му уши-тьı като на дрьтѫ свинѫ. Дрьтъ прьчь младѫ врьбѫ не кржши. Дрьтъ е влькъ-тъ, дрьта е и влъчица-та. Дрьто мясо, млади зѫби. Дрьто мясо, сладка чорба. Дрьто грьня сладкѫ чорбицѫ вари.*

Дрьтѣлъ, *с. м.* Дрьтъ человѣкъ, дрьтакъ, дрьтлакъ. *Приличи му като на дрьтѣлъ коване гердань.*

Дрьтѣшкый, ка, ко, *пр.* Старечкый, старешкый, бабешкый; **старико́вскій**. *Дрьтѣшка дума*, умна, хьтра дума; **разу́мное сло́во**. — **шкы**, *нар.* Като дрьтъ человѣкъ, старечкы; **старико́вски, ста́рчески**.

Дрьтѣѫ, ешь, — тѣлъ, *гл. ср.* Ставамь дрьтъ, одрьтѣвамь, старѣѫ; **старѣ́ть**.

Дрьтѣяние, *с. ср.* отъ **дрьтѣѫ**. Старѣяние.

Дрьца́лка, *с. ж.* Дрьзалка, мьналка, мялица; **мя́ло, мя́лка, мя́лица, трепа́лка, трепа́ло**.

Дрьцамь (да дрьцнѫ, дрьцнувамь), *гл. д.* 1) Дрьпинамь, опинамь, дрьцамь, тягльќ, дрьмолѫ; **тяну́ть**. 2) Дрьзамь, трѣбѫ, биѫ, мьнѫ ленъ; **мять, трепа́ть** неньку́, лёнъ, **броса́ть** лёнъ. — **мся**, *гл. възвр.* и *стр.* Дрьпинамся, опинамся, тягльќся; **тяну́ться**. — **цанъй**, *прич. стр.*

Дрьцание, *с. ср.* отъ **дрьцамь**.

Дрьцнувамь, *гл. уч.* отъ **дрьцнѫ**.

Дрьцнѫ, ешь, — **нѫлъ**, *гл. ед-кр.* отъ **дрьцамь**.

Дрьща, *с. ж.* Направа на водѫ да ся валять абьı, чергьı, рованици и проч.; бара, валявица; **вали́льня**.

Дрѣмвамь, *гл. мн-кр.* отъ **дрѣмнѫ**.

Дрѣме́жь, *с. м.* Дрѣмение, дрѣмка; **дремáние, дремóта**.

Дрѣмение, *с. ср.* отъ **дрѣмнѫ**; **дремáние**.

Дрѣми́згамь, *гл. ср.* Дрѣмьк; **дремáть**. *Дрѣмизга като конь на праздны ѫслы.*

Дрѣми́згание, *с. ср.* отъ **дрѣми́згамь**. Дрѣмение.

Дрѣ́мка, *с. ж.* Клонение на сънъ, дрѣмежь; **дре́ма, дремóта**. *Дошла ми е дрѣмка. Налѣгнѫло го, прѣварило го дрѣмка.* приспало му ся; **дре́ма доли́ть**.

Дима си дрѣмка прибило,
Димо си кавалъ остави,
Че лѣгнѫ Димо, та заспа. *Нѣс.*

Дрѣмли́вкый, вка, вко, *пр. смякч.* отъ **дрѣмли́вый**. Съньливкый.

Дрѣмли́вый, въ, ва, во, *пр.* Който много дрѣме, съньливый; **дремли́вый**.

Съплива, дрѣмлива дѣвойко,
Съмъ ли тя на водж не пуща,
Или тя мама ти не пуща? *Пѣс.*

Дрѣмпувамъ, *гл. уч.* отъ **дрѣмнж.**

Дрѣмнж, ешь, — нжлъ, *гл. сдн-кр.* отъ **дрѣмѣж.** Да задрѣмѣж, да позадрѣмѣж малко, да позаспѣж шюшка; **вздремну́ть, вскранну́ть.**

Дрѣму́шна, *с. ж.* Дрѣмлива, съплива мома, жена.

Дрѣмѣж, ешь, — ма́лъ (дрѣмвамъ, да дрѣмнж, дрѣмпувамъ), *гл. ср.* Дошло ми е съпъ, та ми ся спи, и заспивамъ леко, дрѣмизгамъ; **дрема́ть.** *Что дрѣмешь, та не идешь да си лѣгнешь?* — **Дрѣмеся,** *гл. безл.* Дрѣме ми ся, клони мя на съпъ, спи ми ся, съпъ мя бори; **мнѣ дре́млется.** — *Работа-та дрѣме,* стои, не врьви; **дѣло нахо́дится въ засто́ѣ.**

Дрѣмяшко́мь,

Дрѣмяшкѣ́мь и

Дрѣмяшкѫ́-тѫ, *нар.* Съ дрѣмене.

Дрѣна́къ, *с. м. съб.* Дрѣнова гора; **кизи́льникъ.**

Дрѣне́цъ, *ум. м.* отъ **дрѣнъ.** Малко дрьво дрѣнъ, дрѣнча.

Дрѣни́на, *с. ж.* Дрѣнка, дрѣновина.

Дрѣ́нка, *с. ж.* Плодъ отъ дрьво дрѣнъ, дрѣнина, дрѣновина; **де́ренъ, кизи́лъ.** *Нажь, бабо, дрѣнкы. Дрьжся, бабо, за дрѣнкы. Гложди, бабо, сухы дрѣнкы, доклѣ дойде топла пита. Оставили мечкы-ты да вардять дрѣнкы-ты. Тѫж годинж дрѣнкы-ты щжть ся родять.*

Дай му дрѣнкж да не хлѣнка,
Дай му крушкж да тя слушка.

Дрѣно́вина, *с. ж.* Дрѣнка, дрѣнина; **кизи́ль.**

Бѣло гроздје бѣловина
И червена дрѣновина. *Пѣс.*

Дрѣновица, *с. ж.* Дрѣнова тоѫга.

Дрѣновъ́й, въ, ва, во, *пр.* Что е отъ дрѣнъ, направенъ́й отъ дрѣнъ; **де́реновый, кизи́левый.** *Дрѣнова тоѫга.*

Дрѣнчё, *им. соб.* мѫжско.

Дрѣнчица, *ум. ж.* отъ **дрѣнка.**

Дрѣнчя, *ум. ср.* отъ **дрѣнъ.** Дрѣнец.

Дрѣнъ, *с. м.* Дрьво *Cornus mascula;* **де́ренъ, кизи́ль.** — *Кучий дрѣнъ,* раст. *Cornus sanguinea;* **курослѣ́нникъ, слѣпоку́ръ, глогъ, свидина.**

Дрѣ́тж, ишь, *гл. д. в.* **дре́тж** по погрѣшкж печатано на ряда му съ *е.*

Дрѣ́ха, *с. ж.* Всичко, что ся обличя, облѣкло, руба; **одёжда, пла́тье.** *Хубавы дрѣхы, дрипавы дрѣхы.* — *Зелъ му и дрѣхы-ты отъ грьба,* зелъ му всичко, образъ го съвсѣмь. — *Не си простира дрѣхы-ты на сдно слѫнце съ него,* много ся мразять, много ся не обычать. — *Нова дрѣха, съ новы конци закрѫпена;* **кафта́нъ-то но́вый, да ди́ры ста́ры.** *На сдно слѫнце си сушимъ дрѣхы-ты. На сдиж рѣкж си прали дрѣхы-ты. Който си промѣнява всякой день дрѣхы-ты, всякой чясъ ся кара съ шивачя. Намрьждился като гнидж въ новж дрѣхж. Что му е хлѣбъ-тъ — у мѣшиж, что му е дрѣха — на грьбиж.*

Дрѣхъ́ица, дрѣ́шица и

Дрѣ́шка, *ум. ж.* отъ **дрѣ́ха; пла́тьеце, одёжка.** *Клѣй на книжкж, игла на дрѣшкж.*

Дрѣшля́, 1) *ум. ср.* отъ **дрѣ́ха.** Дрѣшка. 2) *с. ср.* Единъ видъ елекъ отъ абж; носять го попѣйдѣ въ западиж Блъгариж.

Држгъ, *с. м.* Драгъ: 1) Пржтъ, пржчка, тоѫга, врьлина, врьшина; **прутъ.** 2) Просторъ, пржжина, врьлина, саржкъ; **висѣлка.**

Който има длъгж женж,
Да не ходи на држговы,
Дома му сж држгове-ти. Пѣс.

Дрязгавина́, *с. ж.* Свѣтлина-та като подкачи да съвнува до-прѣди да изгрѣе слѫнце-то и откакъ зайде слѫнце-то, доклѣ да притъмнѣе; **су́мерки.**

Дря́згавъ́й, въ, ва, во, *пр.* 1) За свѣтлиж-тж: слабъ́й, ненаснъ́й; **ту́склый, су́меречный.** 2) За гласа: ненаснъ́й, прѣдранъ́й, охринижлъ́й, прѣдрязнижлъ́й; **си́плый, хри́плый.** — **во,** *нар.*

Дрязда́къ, *с. м.* Дрьздакъ, гора, джбрава, къчеръ, гѫстакъ, дребакъ, шибакъ, шюмакъ, лѣсъ, лѣсченикъ, орманъ; **лѣсъ.**

***Дуба́ра,** *с. ж. Т.* Измама, лъжа, хътрость. *Направи го съ дубарж. Направили му дубарж.*

Дува́къ, *с. м.* Червено було на невѣстж, прѣвязъ, дулакъ.

Ду́вамь, *гл. мн-кр.* отъ **ду́нж.**

Дува́рецъ, *ум. м.* и

Дува́рчя, *ум. ср.* отъ **дува́ръ.**

***Дува́ръ,** *с. м. Т.* Камънъ зидъ; **ка́менная стѣна́.** *И дуваръ уши има. Пипа като пиань, като слѣпець да найде дувара.*

***Дугме́,** *с. ср. Т.* Петелка, петля, кончя; **пе́тля, пу́говица.**

***Дудаклі́ja,** *пр. неизм. Т.* Джюкъстый, бръзлавъ́й; **губа́стый.** *Чрьнъ Арапинъ дудаклиja.*

Ду́дленъ, *с. м.* Втъкнжто на клѣчицж маньсто отъ броеницж, което дѣца врътять, та си играѫть; пиана кокошка.

***Дудука́нъ и дуду́къ,** *с. м. Т.* Свирка като кавалъ, ала по́-малка и съ готовъ пискунъ. Срѣщася и въ дѣтскж пѣсень:

Пиликанъ, дудуканъ,
Дважь, трижь наградишь.

Дуду́ленце, *ум. ср.* отъ **дуду́лець**.

Донино-то носчя Френско дудуленце,
Донина-та коса тура ибришямъ. *Пѣс.*

Дуду́лець, *с. м.* Ороненъ царевиченъ мамулъ, влашковина, жюна, какалашка, калаваръ, класура, класчюнка, кочианкы, кубакъ, кукулашка, кукумарка, кукуратка, куленъ, лущка, махалка, миспирликъ, рапковина, тувка, чеканъ, чекутка, ченкушка, чюшелка, шютарка, шютка, шюшюрага.

Дуду́листый, сть, ста, сто, *пр.* Что е като дудулы; срѣщася въ гатанкѫ за гыбелы: *свалканъ татко, дудулиста майка, шюпливы дѣца.*

Ду́дулы, *с. ж. мн.* Ягоды отъ дрьво черницѫ, барабонкы, бобонкы, брьбонкы, галашкы, кѫкыли, скандали, съкаменци, мурва, мургва, мура, муренка, муцуна, црьничка; **я́года ту́товаго де́рева.**

***Дуду́мъ**, *Т.* Моя хубавице.

Дудучя́, *с. ср.* Стовна съ тѣсны уста.

***Дудъ**, *с. м. Т.* Дрьво *Morus*, черница; **ту́товое де́рево, тутъ, шелькови́ца.**

Дудю́лъ, *с. м.* в. **до́дола.**

Дуй-питу́лица, *с. ж.* Особенъ обрядъ, когото врьшять на Новѫ Годинѫ въ Дебрьско.

Дукати́ще, *ув. ср.* отъ **дука́то.** *Ровилъ, ровилъ пѣтелъ на купище, та изровилъ дукатище.*

Дука́то, дука́та и дука́ты, *с. ср.* Една третя чясть отъ парѫ, бодка, аспра; **трѣтья часть пары́.** *Пара-та има три дуката. Дребны дукаты. Който не почита дукато-то, той не ще да знае и хилядо-то. — Не струва ни дукато, ни пръбито дукато,* не струва ничто, ни счюпенѫ парѫ; **не сто́итъ вы́ѣденнаго яйца́, ни ло́маннаго гроша́.** — *Единъ иска хилядо, другъ дава дукато. Единъ рече хилядо, а другъ дукато, па ся погодять. Манджа за хилядо, пиперъ за дукато.*

Дука́тце, *ум. ср.* отъ **дука́то.**

***Дукундя́свамъ и дукундя́сувамъ (да дукундя́шѫ)**, *гл. д. Т.* Докундисвамъ: 1) Досягамъ нѣчто, побарвамъ, побутвамъ го; **тро́гать, дотро́гиваться, каса́ться.** *Не дава съ прьстъ да го дукундишешь.* 2) Докачямъ, брькамъ, врѣдѫ; **обижа́ть, оскорбля́ть вреди́ть, мѣша́ть.** *Докундиса го съ думѫ. Дукундисва мя на работѫ-тѫ ми. Това не дукундисва,* не врѣди.—**мся**, *гл. стр.* — **саный**, *прич. стр.*

Дукундя́сваньe и дукундя́суваньe, *с. ср.* отъ **дукундя́свамъ.**

Дукундя́шѫ, ешь, — дя́сахъ, — дя́салъ, *гл. свр.* отъ **докундя́спамъ.**

***Дукя́нъ**, *с. м. Т.* в. **дюкя́нъ.**

Ду́ла, *с. ж.* Раст. и плодъ дюла.

Че си влѣзе въ тѣсны бахчийкы,
Че си набра дулы и неранзы. *Пѣс*

Дулакъ, *с. м.* в. **дува́къ.**

***Дулбя́ма и дюлбя́ма**, *с. ж. Т.* Справа за гляданье надалечь, пусула; **зрѣ́тельная труба́.**

Той ся качи на диванъ
И си зеде дулбямъ-тѫ
Да си гляда долѣ горѣ. *Пѣс.*

Ду́лець, *с. м.* 1) Шюлець, чючюрка на чешмѫ, на сѫдъ; чючюръ, сопъ, шюлнарь. 2) Сѫдъ съ дулець, ибрикъ; **рукомо́йникъ.**

Ду́лица, *с. ж.* Свинска зурла, джюрулка, муцка; **хрю́кало.**

***Дулунджа́къ**, *с. м. Т.* Долунджакъ, мѣра за ройны нѣчта.

Изнесли сѫ витъ дулунджакъ,
Витъ дулунджакъ девять мѣры. *Пѣс,*

Ду́лма, *с. ж.* Малка стовна, барденце, стовненце, каначенце; **кувши́нецъ, кувши́нчикъ.**

Ду́ма, *с. ж.* 1) Рѣчь, рѣчка; **сло́во.** *Не каза, не продума ни думѫ. Дума дупкѫ не прави;* **сло́во вреда́ не причиня́етъ.** *Всяка дума и лъжка;* **что сло́во, то ложь.** 2) Нѣчто казано. *Нога ми ся мѣсти, дума ми ся не мѣсти. Ни сиромаха, ни думы-ты му.* 3) Сказване, приказкы, разговоръ, сборъ; **разгово́ръ, погово́рка.** *Много думы гладувать.* 4) Нѣчто лоше казано за нѣкого, провыкния; **худа́я поговорка.** *Слушатся думы за тѣхъ,* приказвася лоше; **о нихъ идётъ худа́я поговорка.** 5) Мысль; **ду́ма.**—*Безсолны думы,* неприличны, тяжкы, казаны безъ приликѫ; **неумѣ́стныя слова́.**— *Безумны думы,* глупавы; **безу́мныя слова́.** — *Блага дума,* сладка, приятна дума; **прія́тное сло́во.** *Кажи му и ты единъ благъ думъ.* — *Голы думы,* само думы, само обричание, а за-въ работѫ ничто. *Това сѫ само голы думы.* — *Голѣма дума,* умна, хытра дума, что хваща, чини много; **ва́жное сло́во.** *Голѣмъ залъгъ изнаѫ, голѣмѫ думѫ не казвай. По́добрѣ голѣмѫ думѫ да продумашь, а не съ богатъ да ся карашь.* — *Горчивы думы,* неприятны, отъ конто иде тяжко човѣку да гы слуша. — *Длъбока дума,* умна дума; **глубокомы́сленное сло́во.** *Голѣма дума—биволъ, длъбока дума—кладенецъ.* — *Лошя дума,* неприлична; **худо́е сло́во.** — *Сладкы думы,* приятны приказкы; **прія́тный разгово́ръ.**—*Тяжкы думы,* безсолны, неприличны. — *Вадѫ*

думы нѣкому, казвамъ за него нѣчто, което не е направилъ; **сплéтничать на кого́.** — *Врьгамь, мѣтамь думы,* казвамъ да си сѣтять; **намека́ть.** — *Врьщамь думж нѣкому,* отговарямъ му противно, отвръщамъ, повръщамъ, отказвамъ му; **возража́ть, противоре́чить, прекосло́вить.** *Не му врьщамь думж-тж,* что ми каже, всего правѣ. — *Гази си думж-тж,* не стои на думж-тж си; **не де́ржить своего́ сло́ва.** *Не ще думж да му гази,* не иска да му отвръне, да му отрече. — *Горж нѣкому думж-тж,* не ѣ зачитамъ, тъпчѣ му думж-тж.

Тъı гори, чиче, та изгори,
Каквото мой-тж думж тъı гори. *Пѣс.*

— *Губѣ си думы-тъı,* казвамъ, ѣ не мя слушать, нѣма кой да слушна. *Не си губи думы-тъı напусто;* **не теря́й свои́хъ словъ попусто́му.** — *Давамъ думж,* обричамъ, обричамся, вричамся, вричамъ, втаксувамъ; **дава́ть сло́во, обѣща́ть.** *Дадохъ му думж да го чакамъ тука.* — *Да си кажемъ двѣ думы,* да си побръбремъ, да си поприкажемъ, да ся поразговоримъ; **на па́ру словъ.**

Пустъı-тъı наши двѣ думы,
Дѣто гъı спощи думахмъı. *Пѣс.*

— *Дойде дума за нѣчто,* станж дума, случися да ся каже. — *Дойде ми нѣкаква дума,* чюхъ нѣчто лоше, нѣкаквж провѣыкнѣж.— *Дрьжж си думж-тж,* стоѣ си, устоявамъ си на думж-тж, не си газѣ думж-тж, правѣ чтото съмъ ся врекълъ; **держа́ть своё сло́во, не измѣня́ть своему́ сло́ву.** — *Дума-та е,* сирѣчь; **то есть,** — *Дума-та е за едѣ-кого, за едѣ-что,* за него ся приказва; **рѣчь идётъ о тако́м-то, о то́мто.** *Дума-та ıъ е за Стояна: той е направилъ това.* — *Дума-та ıъ дума да е,* чтото смъı си приказвали, чтото смъı ся сговорили здраво да го дрьжимъ. — *Дума по думж,* както е казано, както е писано; **сло́во въ сло́во.**— *Думъı-тъı му не хващать мѣсто,* нѣма кой да гъı слушна, не сѫ за-въ работѫ. — *Зачто сѫ толкова думы,* зачто сѫ толкова приказкъı; **къ чему́ сто́лько словъ.** — *Зимамь си думж-тж назадъ,* повръщамся; **беру́ своё сло́во наза́дъ.** — *Зимамь отъ думж,* слушамъ что ми казвать, что мя учять. *Не зима отъ думж като вчерашне дѣтя.* — *Изваждамь думы нѣкому,* приказвамъ лоше за него, пущамъ лоши думъı за него; **ославля́ть.** — *Изгубилъ ума и думж,* слисался, та не знае какво да каже, какво да прави. — *Излѣзло дума нѣкому,* реклося, чюлося, че былъ еде-какъвъ-си, или че направилъ едечто-си. *Око да ти излѣзе, лошо дума да не ти излѣзе.* — *Изпущамь думж,* излъгвамся да кажѣ нѣчто, което трѣбва да ся дрьжи тайно; **обмо́лвливаться.**— *Изтрьсвамь думж,* казвамъ нѣчто, което не трѣбва, не приличя да ся каже, или е непрѣмъслено; **бря́кать.** — *Имамь думж да ти думамь,* имамъ нѣчто да ти казвамъ.

Па гъı поведе младъ Богданъ,
Та на имъ думж думаше:
Дружина вѣрны, сговорны! *Пѣс.*

— *Не излиза дума отъ него, отъ устата му,* не продумва, не казва ничто, дрьжи тайно. *Душа излиза, дума не излиза отъ него.* — *Не могж да извадж думж отъ него,* не ще да каже ничто. — *Не си устоя на думж-тж,* не направи каквото ся былъ врекълъ, не си дрьжа думж-тж, погази си, потъпка си думж-тж; **не сдержа́лъ сло́ва, измѣни́лъ сло́ву.** — *Не хваща думж,* не слушна, не вѣрва. *Той ми не хваща думы-тъı,* не мя вѣрва.— *Отварямь думж за нѣчто,* зимамъ да говорѣ за него. — *Отъ думж на думж,* или: *думъ по думъ,* като си говорили за едно за друго; **сло́во за́ словомъ.** *Отъ думж на думж тии ся скарали;* **сло́во за́ словомъ они́ поссо́рились.** *Отъ думж на думж станж приказка и за него. Като съдѣли, та ся разговаряли, па думъ по думъ тръговець-тъ аресалъ момж-тж.* — *Пущамь думж,* казвамъ нѣчто да ся разчюе. — *Слушамь думы,* слушамъ да ся приказва лоше за нѣкого, да има провѣыкни за него. — *Спорядъ думъı-тъı му,* спорядъ както казва той; **по его́ слова́мъ.** — *Става дума за нѣчто,* говорися; **идётъ рѣчь о чёмъ.** — *Стоѣ на думж-тж си,* правѣ чтото съмъ реклъ, дрьжѣ си думж-тж. *Вречешь ли ся, стой на думж-тж си; не си ли ся врекълъ, дрьжся.* — *Съ еднж думж,* съ малко приказкъı, накѫсо; **сло́вомъ, одни́мъ сло́вомъ.** — *То не ще думж,* то ся знае, то е явно; **нѣтъ сомнѣ́нія.** — *Това не ще ни думж,* това си е така. — *Това сѫ само думы,* това сѫ само приказкъı, а нѣма ничто истинно.— *Тъпчѫ нѣкому думы-тъı,* газѣ, горѣ му думъı-тъı, не гъı зачитамъ. — *Думы безъ пары огънь да гъı горн. Дума безъ пары ничто не спори. Дѣто дума не помага, тамъ тюага. Дума дупкѫ пробива. Човалъ ся съ думъı не плъни. Дума-та не е врабчя, а като изврькне не ся улавя. Брьзъ конь ся пръварва, бръза дума не ся стига. Дума стрѣла не е, пакъ ся въ срьдце*

забива. Бой ся забравя, дума не може. По-добрѣ думы на нивѫ, а не цивлуга на гумно. Дума да има, гласъ да нѣма. Какъвто чловѣкъ-тъ, таквысь му и думы-ты. Дума да е, шюма да е. Дума-та въ торбѫ не влиза. Дръжи думѫ колкото рѣшето водѫ. Негвацана дума мѣсто не лови.

Дума́ликъ, *с. м.* Който е пратенъ да иска момѫ за нѣкого, главешникъ, годежникъ, годежиръ, годежиякъ, дворникъ, дѣвоснобъ, женихълъ, изводникъ, изгледникъ, момарь, просець, просетикъ, прѣдумникъ, сватовникъ, сватъ, сводникъ, снобникъ, стройникъ; **сватъ.**

Дума́лница, *с. ж.* Която е пратена да иска момѫ за нѣкого, главешница, годежница, годежярка, женихла, изгледница, прѣдумница, сватіа, снобница, стройница; **сва́ха.**

Ду́мамь, *гл. д.* 1) Казвамь, изричамь нѣчто, говорѫ, сборѫ, велѫ, ромонѫ; **говори́ть.** *Не ми думай тѫзь думѫ. Мама Стояну думаше.* 2) Приказвамь, сборвамь; **говори́ть, вести́ разгово́ръ.**

Пенко-ле либя, Пенко-ле,
Зачто ми, Пенко, не думашь!
Да ли съмь, Пенко, омразенъ,
Или не знаѫ да думамь,
Да думамь, да ся шегувамь. *Пѣс.*

3) Мыслѫ; **ду́мать.** *Думалъ, думалъ какъ да хватить ламѫ-тѫ. Думалъ, шесталъ какво зло да направи,* мыслилъ, смѣталъ. 4) Готвыся, тъкмѫся, кроѫ, мыслѫ, справямся; **намѣрева́ться.** *Думамь да тръгнемъ въ другый день на пжть.*—**мся,** *гл. възвр.* Мыслѫся, замыслювамся, умамся. — **мапый,** *прич. стр.* **Думано одумано.** — *Тебѣ думамь, дѣщи (свѣкръво), усѣщайся, снъхо;* **ко́шку бьютъ, а невѣсткѣ навѣтки даю́тъ.** *Който дума лъжѫ и обѣдва, дума истинѫ (право) и не вечеря. Кога малко думашь, пѣмного чювашь. Думай право, да останешь приятель. Балабанъ что дума, бодка да не знае. Кога думашь топло ми е, вардися да не изстынешь. И думай, и за послѣ. Да стане както ся менѣ ще, че да дума кой каквото ще. Думай, аго, да ны е драго. Друго дума, друго прави. Който дума каквото си ще, чюва каквото не ще. Има за что да ся дума, ала у кого ума? Кога нѣма какво да ся дума, не е срамота да ся мльчи.*

Ду́мане, *с. ср.* отъ **ду́мамь.** *Много за думане, ничто за кадене. За думане далъ Господь, за кадене отдѣ да земѫ? Думане-то сребро, мльчане-то злато.*

***Дума́нъ,** *с. м. Т.* 1) Дымъ, пушякъ, кадежь; **дымъ.** 2) Прахъ, прашица, дримъ; **пыль.** 3) Мъгла; **тума́нъ.**

Ду́мба, *междом.* Показва друсаие.

Думба, думба дѣтенце,
Мами праздно врѣтенце,
Тату голо колѣнце. *Дѣт. пѣс.*

Ду́мица, *ум. ж.* отъ **ду́ма; слове́чко, словцо́.**

Ду́мичка, *ум. ж.* отъ **ду́мица.**

Ду́мкамь (да **ду́миѫ, ду́мнувамь**), *гл. д.* 1) Удрямь, лупкамь, дъпкамь, тупамь. *Думка тъпанъ.* 2) Бимъ, лупъ, тупамь, дъпкамь, удрямь; **бить, колоти́ть.** — **мся,** 1) *гл. вз.* Бимся, дъпкамся съ нѣкого. 2) *гл. стр.* Удрямся, блъскамся, дъпкамся, тупамся. — **канъый,** *прич. стр.*

Ду́мкание, *с. ср.* отъ **ду́мкамь.**

Ду́мнувамь, *гл. уч.* отъ **ду́миѫ.**

Ду́миѫ, ешь, — **иѫлъ,** *гл. ед-кр.* отъ **ду́мкамь.** — **иѫтый,** *прич. стр.*

Думъ, *с. м.* Птица *Strix bubo,* бухълъ, бухъ, бухо, болутинъ, булякъ, духо; **фи́линъ, пуга́чъ.**

Думъ, въ изрѣчение: *думъ по думъ,* отъ думѫ на думѫ. *Думъ по думъ ся чюло до царя.*

Думъ! *междом.* Показва думкание.

Ду́на, *с. ж.* в. **дю́ла.**

Ду́навець, *с. м.* Вѣтъръ, что иде откамъ Дунава, сѣверный, горняякъ, горняанинъ, козица, порязъ; **сѣверный вѣтеръ, боре́й.**

Радка на харманъ сѣдяше,
Лопатѫ въ рѫкѫ дръжяше,
Дунавець вѣтъръ чякаше
Червено жито да вѣе. *Пѣс.*

Ду́нка, *с. ж.* Така казва невѣста на наймалкѫ-тѫ си злъвѫ, ако прѣди неѫ има хубавкѫ, сир. ако тіа и е пята злъва.

Ду́нувамь, *гл. уч.* отъ **ду́нѫ.**

Ду́нѫ, ешь, — **иѫлъ,** *гл. свр.* отъ **ду́иѫ.**

Ду́нія, *с. ж.* в. **дю́ла.**

***Дуния́,** *с. ж. Т.* Свѣтъ. *Ей гыди дунка, кради гунѫ!*

***Дуния́-гюзели́мъ,** *Т.* Голѣма хубавица.

Дуна́чка, *с. ж.* Подшикване, подоструване, подбуждане.

Ду́пвамь, *гл. мн-кр.* отъ **ду́пѫ.**

Ду́пение, *с. ср.* отъ **ду́пѫ.**

Дупе́нце, *ум. ср.* отъ **ду́пя.** Дупце.

Ду́пець, *с. м.* Цвѣтіе лалета съ отворены цвѣтовы.

Ду́пистый, сть, ста, сто, *пр.* Что има голѣмо дупя, гжзистый.

Ду́пка, *с. ж.* 1) Продрано, пробито, прорѣзано, просѣчено на нѣчто; зирка, прозирка, пролука; **ди́ра, отвѣрзтіе.** *Дума дупкѫ не прави и щипка сукманъ не дере;*

сло́во вреда́ не причиня́етъ. 2) Яма, ямина, падина, рона, руна, локна, хендекъ. *Дворъ-тъ ны е все на дупкы.* 3) Изкопана яма въ земьк-тѫ или въ скалѫ за живѣлище на животно; кръгота, язовина; берло́га, ло́говище, ло́гово, нора́. *Мечка дупка. Лалугерова дупка.* 4) Проконано, пробито за да ся влиза нѣйдѣ, устие; отве́рзтіе. *Дупка-та на пещерѫ-тѫ е тѣсна, та ся влиза по единъ єдвамь.* 5) Гробъ; моги́ла. *Както отъ люлкѫ, тъй и до дупкѫ;* како́въ въ коли́бельку, тако́въ и въ моги́льку. *Затѣрало го отъ люлкѫ до дупкѫ.* 6) Казвася понѣкога намѣсто уста. *Голѣма сѣнка—гладна дупка. — Дупка на иглѫ,* уши на иглѫ. *— Дупка на ухо за окачване обици;* про́йма, про́мцы. *— Дупка на носъ,* ноздря; ноздря́. *— Гляда на дупкѫ,* на зло, на гладъ. *— Двайадесять лисици въ еднѫ дупкѫ,* много студено. *—Законъ (хатѫръ) дупкѫ пробива. Цалувка дупкѫ не прави. Баба бае, дупка зѣе. Мышка дупка за хилядо. Ще ти стане мышка дупка за хилядо. Отъ ненадѣйнѫ-тѫ дупкѫ излиза мышка. Накаранъ е у мышѫ дупкѫ. Кой ще брькне въ дупкѫ-тѫ да извади змиѫ-тѫ. Змиа-та, като ходи, вие ся, лякутися, а въ дупкѫ-тѫ си права влиза. Самъ-си брѣзгльй дупкѫ прочеква. Ракиа съ пѣнѫ, вино безъ пѣнѫ; хлѣбъ съ дупкы, сърене безъ дупкы. Шюма, влъна, дупка плъна. Нашълъ мышь дупкѫ за себе и онъ тыквѫ влачи. — Щуръ шюръ дупка,* игра, въ коѭто лучять, та вкарвать тоягѫ въ изкопанѫ дупкѫ.

Ду́плъый, — **пълъ, пла, пло,** *пр.* За дрьво, что е извѫтрѣ праздно, курубистый; **ду́плый.**

Дупиизе́лници, *с. ж. мн.* Така ся нареченъ за смѣхъ Бытолскы-ты момы въ еднѫ пѣсень.

Ду́пнувамь, *гл. уч.* отъ **ду́пнѫ.** *Сборъ-тъ дупкѫ не дупнува, ала ся памятува.*

Ду́пнѫ, ешь,—пнѫлъ, *гл. сд-кр.* отъ **ду́пѭ.** Да бодпѫ.

Не е близо, ни далечь,
Дупни коня да идемъ. *Пѣс.*

— пнѫтый, *прич. стр.* Бодпѫтый.

Ду́нце, *ум. ср.* отъ **ду́пя.** *Рано пиля рано пѣе, късно-то си дупце дере.*

Ду́пчение, *с. ср.* отъ **ду́пчѭ.**

Дупче́нце, *ум ср.* отъ **дупчя́; дя́рочка.**

Ду́пчистый, стъ, ста, сто, *пр.* Что е на дупкы или има много дупкы; **дири́стый, дира́вый.**

Ду́пчица, *ум. ж.* отъ **ду́пка.** Дупчя; дя́рка, дя́рочка.

Ду́пчѭ, пшь, — чи́лъ и — пка́лъ, *гл. д.* Дупѫ: 1) Правѫ дупкѫ на нѣчто, продупчвамь. 2) Бодѫ, мушѫ съ нѣчто; коло́ть. *Дупчи го съ ножь.* **Ду́пчѭся,** *гл. възвр.* и *стр.* Бодѫся, мушѫся, дупѫся; коло́ться. — **ченый,** *прич. стр.* Боденый, мушеный, дупеный; **коло́тый.**

Дупчя́, *ум. ср.* отъ **ду́пка.** Дупчица.

Ду́пѭ, пшь, — пи́лъ (ду́пвамь, да ду́пнѫ, ду́пнувамь), *гл. д.* 1) Дупчѫ. 2) Надумвамь, насѫсквамь, подшипквамь, подостръвамь, подсторвамь, сдупвамь, дрѣтѫ; **подбива́ть, подстрека́ть. Ду́пѭся,** *гл. възвр.* и *стр.* Дупчѫся.

Дупя, *с. ср.* Гѫзъ; **за́дница.** *Велико имя, шюпливо дупя. Голѣмо дупя, шюпливо сръдце.*

Дури́, в. **дори́.**

***Дури́естый, стъ, ста, сто,** *пр.* в. **дори́естый.**

Ду́рление, *с. ср.* отъ **ду́рлѭся.**

Ду́рлѭся, пшся, — ли́лся, *гл. об.* Дзурлѫся, зурлѫся, сръдѫся, вѫсѫся, правѫ суратъ; **ду́ться, серди́ться.**

Духа́ло, *с. ср.* 1) Справа за раздуване огънь, мѣхъ, мѣшина, вичка; **раздува́льный мѣхъ.** 2) Кѫса цѣвь, прѣзъ коѭто гайдарь надува гайдѫ-тѫ си; пухалець. 3) Направа за да си духать съ неѫ прѣдъ лице-то лѣтѣ за прохладѫ; вѣтрило, елпезе; **вѣеръ, опаха́ло, маха́ло.**

Духа́лце, *ум. ср.* отъ **духа́ло.**

Ду́хамь (ду́хвамь, да ду́хнѫ, ду́хнувамь), *гл. д.* 1) Казвася за вѣтъра: вѣѫ, дуѫ, работѫ; **вѣять, дуть.** *Духа вѣтъръ като изъ улѣй.* 2) Казвася за въздуха кога прѣминува прѣзъ дупкѫ, прѣзъ пролукы отъ едно мѣсто на друго. *Не стой край прозореца, че духа.* 3) Изпущамь изъ устата си въздуха съ силѫ, за да разклатѫ въпкашния въздухъ, дуѫ; **дуть.** *Въ око-то ми е влѣзълъ шющекъ, та ми духни да излѣзе.* 4) Съ дуене правѫ да ся разгори, да угасне, да ся стопли, да изстине. *Духни огъня да ся разпали. Духамь свѣщь,* изгасявамь ѫ. *Духамь си на ржцѣ-тѣ да ми ся сгрѣѭть. Паренъ кашѫ духа.* 5) Махамь съ нѣчто да ся разклати въздуха, та да докара хладъ или нѣкаквѫ промѣнѫ; **наха́ть (нахну́ть).** *Лѣтѣ си духать прѣдъ лице-то съ духало за прохладѫ.* 6) Само въ свр. в. *да духнѫ*: да побѣгнѫ, да тръгѫ на бѣгъ, да офейкамь. *Духнѫ да бѣга, духнѫ, та ся не видѣ.* — **мся,** *гл. стр.* Дуѫся, вѣѫся; **ду́ться, вѣяться. — ханый,** *прич. стр.*; **ду́тый.** — *Вѣтъръ му духа въ уши-ты,* не слушя, кога го учять нѣчто добро.

— Ако не духа вѣтьръ, гора-та не ся люлѣе. Духай доклѣ не си си изгорилъ уста-та, или: *духайте, дѣца, че азъ си изгорихъ уста-та. Паренъ отдалечь духа. Който ся е горилъ съ трениць, той духа и на кисело-то млѣко. Наплашеный отъ попарѫ-тѫ духа и на мащениць-тѫ.*

Ду́ханіе, *с. ср.* отъ **ду́хамь.**

***Духа́нъ,** *с. м. Т.* Тютюнъ за пушеніе; **курѝтельный таба́къ.**

Ду́хвамь, *гл. мн-кр.* отъ **ду́хамь.**

Ду́хла, *с. ж.* Жена, мома духлё.

Ду́хлё, ду́хлёвци, *с. м.* 1) Така Шопе-то наричатъ селянъ-ты прѣзъ рѣкѫ Искъръ, които носятъ гащи, не като Шопскъ-ты опинѫтъ, а широкъ като духала. 2) Сдуханъ, смахнѫтъ чловѣкъ.

Ду́хлёвъ, ва, во, *пр.* отъ **ду́хлё.**

Духло́, *с. ср.* 1) Кога духа, иде вѣтьръ отъ нѣкоѭ дупкѫ, отъ пролукѫ. 2) На пещь дупка-та, прѣзъ коѭто минува пламъкъ-тъ изъ долний катъ, та отива въ горний, дѣто мѣтатъ хлѣбъ да ся пече; **отду́шина.**

Ду́хо, *с. м.* Птица *Strix bubo,* бухо, бухъ, бухъль, болутинъ, булакъ, думъ; **фи́линъ, пуга́чъ.**

Духови́тый, тъ, та, то, *пр.* Който лесно разумѣва, разумный, умный, даровитый; **разу́мный, у́мный, поня́тливый, даровѝтый.**

Духо́вникъ, *с. м.* Калугеръ който изповѣда, прѣдъ когото ся изповѣдать; **духовни́къ.**

Духо́вный, — вьнъ и — венъ, вна, вно, *пр.* 1) Безплътный, безтѣлесный; **духо́вный.** 2) Что е отъ священъ чинъ; **духо́вный, принадлежа́щій, относя́щійся къ духове́нству.**

Ду́ховъ-день. Праздникъ за спомянъ кога Духъ Святый е слѣзълъ надъ Апостолъ-ты, празднувася въ понедѣлникъ слѣдъ Пятдесятницѫ; **Ду́ховъ день.**

Духу́вамь, *гл. д.* За духовникъ, за изповѣдникъ: насамо изслушвамь грѣховъ-ты на онъя, които идѫть да ся покаѭть; изповѣдамь; **исповѣдывать. — мся,** 1) *гл. възвр.* Изказвамь, изявяамь прѣдъ духовникъ, прѣдъ изповѣдникъ грѣховъ-ты си; изповѣдамся; **исповѣдываться, быть на духу́.**

Въкнѫ си ми поповъ, дяковъ,
Духувася кралевикъ Марко,
Духувася и все си приказа,
Что юнеръ чинилъ, Арапъ губилъ. *Пѣс.*

2) *гл. стр.* Бывамь духуванъ, изповѣдамся; **исповѣдоваться.—ванъ,** *прич. стр.* Изповѣданъ; **исповѣданный.**

Духу́ваніе, *с. ср.* отъ **духу́вамь** и **духу́вамся.** Изповѣданіе, изповѣдъ; **исповѣданіе, йсповѣдь.**

Духъ, *с. м.* 1) Безтѣлесно сѫщество; **духъ.** *Ангели-ти сѫ духове. Святый Духъ,* третіе-то лице на Прѣсвятѫ Троицѫ. 2) Душа-та на чловѣка; **духъ, душа́.** *Прѣдаде, изпусти духъ,* издъхнѫ, умрѣ.

Съ свиркѫ свири, слъзы рони,
Пѣснѫ пѣе най-подърнѫ,
Пѣснѫ свръши, духъ изпусти
Малко момча, новый юнакъ. *Пѣс.*

3) Умъ, разумъ. 4) Пара-та, что излиза изъ уста-та, като дъшемъ, дъхъ, дъхъ; **духъ, дыха́ніе.** 5) Дъхъ, дъхъ, миризъ, воня; **духъ, за́пахъ, вонь.** — *Нечистъ, злъ духъ,* дяволъ, врагъ, бѣсъ; **нечи́стый, злый духъ, де́монъ.**

Ду́швамь, *гл. мн-кр.* отъ **ду́шѫ, мирищ.**

Ду́шё, им. соб. мѫжко.

Душева́дникъ, *с. м.* Така наричатъ попѣйдѣ Св. Архангелъ Михаилъ, който вадилъ, земалъ души-тъ на людіе-то.

Душёвникъ, *с. м.* Нѣчто като таласѫмъ, което ходи нощиѭ, та души людіе-то.

Душе́вный, — вьнъ и — венъ, вна, вно, *пр.* отъ **душа́; душе́вный.**

Душегу́бецъ, бци, *с. м.* Който съ грѣхъ погубва душѫ; **душегубѝтель.**

Душегу́біе и душегу́біе, *с. ср.* Душегубство.

Анкулъ коню отговорилъ:
Пули, коню, что сторихмъ,
Что сторихмъ душегубіе. *Пѣс.*

Душегу́бка, *с. ж.* Коѭто съ грѣхъ погубва душѫ; **душегубѝтельница.**

Душегу́бство, *с. ср.* Душегубіе, душегубіе, погубяне душѫ-тѫ си, грѣхъ.

Душегу́бъ, *с. м.* Много силенъ вѣтьръ, вихрушка, бура.

Душедѣлъ, *с. м.* До половинѫ-тѫ на тоя вѣкъ бѣше като законъ, кога умре нѣкой, владыка-та да земе нѣчто за душѫ-тѫ му; това ся наричаше *душедѣлъ* и ся опрѣдѣляше отъ владыкѫ-тѫ спорядъ имота, что е оставилъ умрѣлый.

Душёкъ, *с. м. Изпи го на единъ душёкъ,* изведнѫжь, безъ да си почине, на единъ солукъ; **вы́пилъ его́ одни́мъ ду́хомъ.**

Наточи му единъ чебуръ,
Единъ чебуръ ройно вино,
Ка го дигнѫ Груе дѣтя,
На душекъ го все изпило. *Пѣс.*

Ду́шеніе, *с. ср.* отъ **ду́шѫ.** Мирисаніе, ѭшкаіе; **ѭханіе, обоня́ніе.**

Ду́шеніе, *с. ср.* отъ **ду́шѫ.** Удушваніе, давеніе; **душе́ніе.**

Души́нъ, им. соб. мѫжко.

Души́ца, *ум. ж.* отъ **душа́.** Душка; **ду́шка.**

Парица — душица. Женица е душица. — Бабина душица и *Марина душица*, раст. трѣва *Thymus*, мащерыга, мащерка; **тимиа́нъ, тимья́нъ.**

Души́чка, *ум. ж.* отъ **души́ца**. *Дѣкъ е водичка, тамъ е душички.*

Ду́шка, 1) *Ум. ж.* отъ **душа́**. Душица; **ду́шка**. *Намѣтнжлъ пушкж на голж душкж.* 2) Казвася на галено на дѣца, на когото обычамъ; **ду́шенька, ду́шечка.**

Ду́шко, им. соб. мжжско.

Душли́вый, въ, ва, во, *пр.* Смрадливый, вонящий; **воню́чій.** *Душливы-ты Циганкы.*

***Душма́нинъ и душма́нъ**, *с. м. Т.* Врагъ, непріятель, злосторникъ; **врагъ, злодѣй, лиходѣй, не́другъ, непрія́тель.** *Врьли душмане. Ако си не отвъдишь, душманинъ не виждвашь. По́-добрѣ разуменъ душманинъ, а не безуменъ пріятель.*

Душма́нка, *с. ж.* Жена, мома душманинъ.

***Душманлжкъ**, *с. м. Т.* Вражда, ненависть, непріятелство; **вражда́.** *Направи ми го отъ душманлжкъ.*

Душма́нскый, ска, ско, *пр.* Вражий, вражьскый, непріятелскый; **вра́жій, вра́жескій. — скы**, *нар.* Като душманинъ, вражьскы, непріятелскы; **вра́жески.** *Не стопанскы, а душманскы. Глядай конь стопанскы, язди го душманскы.*

Душма́нчя, *ум. ср.* отъ **душма́нъ.**

Душни́къ, *с. м.* Дупка на сждъ или на какво да е за да отдъшва, да влиза и да излиза въздухъ-тъ оттамъ; **душни́къ, отду́шина, отду́шникъ, вентиля́торъ.** *Бъклица съ душникъ.*

Ду́шникъ, *с. м.* Цѣвь-та отъ хрьщиалъ отъ гръло-то до бѣлый дробъ, гръкланъ, грькланъ, гръцмулъ, гръчмулъ; **горта́нь, дыха́тельный кана́лъ.**

Душни́ца, *с. ж.* Сжбота прѣдъ мясно заговѣване и прѣдъ Нятдесятницж, кога помянувать мрьтвы-ты; задушница, задуши, одуши, мрьтвенъ; **роди́тельская, отцо́вская суббо́та.**

Ду́шный, — шьнъ и — шенъ, шна, шно, *пр.* Что има хубавъ дъхъ, миризливый; **благово́нный.** *Пижть душно вино.*

Ду́шиж, ишь, — ши́лъ, *гл. д.* Миришж нѣчто за да видж какъвъ дъхъ има; нюшкамь; **нюхать, обоня́ть.** *Души вонящи-ты да прави тьмянъ. Души като копой, като свиниж.* **Ду́шижся**, *гл. вз.* Миришемся, нюшкамыся единъ другъ; **переню́хиваться.** *Куста-та ся душять кога ся срѣщнжть.* — **шенъый**, *прич. стр.* Мирисанъый, нюшканъый.

Ду́шиж, ишь, — ши́лъ, *гл. д.* Умарявамь нѣчто съ затыкание уста-та му каквото да не може да дъше, давиж; **души́ть. Ду́шижся**, *гл. стр.* Давижся. *Зло ся души съ добро.* — **шенъый**, *прич. стр.* Давенъый.

Ду́шна, им. соб. женско.

Душна́, *с. ж.* 1) Опъый духъ, что дава животъ; **душна́.** *Душна-та на чловѣка с безсмрътна.* 2) Душевно-то свойство на чловѣка; **душна́.** *Добра душна*, добъръ чловѣкъ. *Лошна душна*, лошавъ, зълъ чловѣкъ. 3) Чловѣкъ; **осо́ба, душа́.** *Нъе смъ двадесять души тука. Кога душна не бъ щяла таково нѣчто?* кой чловѣкъ? *На кож душиж не ся ще да иде въ раи?* 4) Лъжичка на чловѣкъ, намица на долнжтж чясть на грждъ-тъ; *Scrobiculus cordis*; **ло́жечка.** 5) Дъхъ, дъихъ, духъ. *Мирише му душна-та на лоше.* — *Кочна душна*, коната не излиза лесно. *Има кочна душиж.* — *Безъ душиж*, мрьтвяшкъ. *Работи като безъ душиж.* — *Отъ душиж*, отъ срьдце. отъ добржволиж. *Двама отъ вѣржтрети отъ душиж.* — *Берж душиж* и *боржся съ душиж*, на издъхване съмь, излиза ми душна-та, умирамь; **боро́ться со смѣ́ртію, быть при послѣднемъ издыха́ніи.** — *Вадж душиж-тж нѣкому*: *а)* Зимамь му душиж-тж, уморявамь го. *б)* Досаждамь му тяжко, мжчиж го съ нѣчто. — *Грѣхъ му на душиж-тж*, той да му бере грѣха, той да отговаря. — *Губиж душиж-тж си*, правиж злинъ, грѣховъ, грѣшиж. — *Давамь душиж*, раздѣлямся съ душиж-тж си, издъхвамь, умирамь; **испусти́ть духъ.** — *Давамь душиж за нѣкого, за нѣчто*, умирамь за него: толкова го обычамь и искамь да го добъиж, да го имамь. — *Давамь душиж нѣкому*, давамь му животъ, съживявамь го; **одушевля́ть, оживля́ть.** — *Давамь за душиж-тж си*, давамь за да мя помянувать, кога умржпо-ми́нъ ду́ши. — *Давамь и душиж-тж си*, всичко, что имамь, давамь. — *Дойде съ половинж душиж*, съвсѣмь отнаднжлъ, едвамь, много уплашенъ. — *Доклѣ клъка душна*, докрай, доклѣ можемъ. — *Душна и свѣтъ му е еде-что-си, да направи нѣчто*, то му е всичко, иска му ся много. — *Душната му вонѣе на бъчвж*, едностайно ние, голѣмъ пияница е. — *Душна-та му мирише на млѣко*, още е младъ, неопытенъ, глупавъ. — *Душна-та му мирише на плѣсень*, или: *душна-та му сѣди въ зжбы-ты*, не го бъива вяче, много е отнаднжлъ, скоро ще да мре. *Запрѣла му ся душна-та въ зжбы-ты.* — *Живж душиж нѣма*, нѣма никого. — *Зехъ го на душиж-тж си*, грѣхъ-тъ да е мой, азъ да отго-

варямь. — *Зимамь душѫ-тѫ нѣкому*, вадѫ му душѫ-тѫ. — *Излиза ми душата* и *изпущамь душѫ*, берѫ душѫ, борѫ ся съ душѫ. — *Иска ми душа-та*, иска ми ся. — *Не е останѫло душа въ него*, съвсѣмь е отпаднѫлъ. — *Продавамь си душѫ-тѫ*, продавамся, врьшѫ не правъ работъ за парь. — *Раздѣлямся отъ душѫ* и *раздѣлямся съ душѫ*, умирамь, излиза ми душа-та. — *Раздѣлямь нѣкого отъ душѫ*, убивамь го, уморявамь го. — *Съ душѫ чякамь*, съ петрьпѣние. — *Трьпи, душё, да ся спасешь. Трьпи, душё, до-ще Велидень. Трай, душё, чернѣй, кожё. Трай, душё, трьпи, кутро, въ пятькъ благо си яла. Крькай, душё, да слушашь. Крькай, душё, благынѫ: слѣзенъ и врьткавець. Храни душѫ да тя слушя. Клята душа проклята, кой либи двѣ момы. Душа бы сакала, ако да бы можала. Душа да му излѣзе, че дума да му не излѣзва. Душата ся подъ нокъть запира. Душа-та иде отъ грьло-то. Душа-та е по́-мила отъ парѫ-тѫ. Утѣшавай болнына, доклѣ му изкочи душа-та. Доклѣ на чорбаджѫ кефъ-тъ дойде, на сиромаха душа-та излиза. Душа излѣзва, нъравъ не излѣзва. Душа излѣзва, трьса остава. Чюка като святый Архангелъ да ми земе душѫ-тѫ. Кога останѫть двама безъ душѫ, третий остаа безъ главѫ. Който много дава, отъ имотъ дава; който малко дава, отъ душѫ дава. Грѣхъ на орѣхъ, душа на крушѫ. Богъ да прости мрътвы души, да ся плънять живы гуши. Спомяни душѫ, напльни гушѫ. Вари круши за бабины души. Да си заплачешь за душѫ-тѫ! Съ бубакъ (памукъ) душѫ-тѫ да му затнѫть!* Клятвы.

Дýшливый, въ, ва, во, *пр.* Който дъше мѫчно, който има задухъ, трьдухавый; **одышливый, страждущій одышкою.**

Душúнъ, им. соб. мѫжско.

Дýѫ, ешь, дулъ (**дýвамь, да дýѫ, дýнувамь**), *гл. д.* Духамь, вѣѭ; **дýть.** *Вѣтьръ дуе.* — **Дýѫся**, *гл. възвр.* Надувамся, срьдѫся; **дýться.**

Кумъ ся срьди, кумъ ся дуе,
Нѣма что да прави. *Пѣс.*

Дъжделúвый, въ, ва, во, *пр.* в. **дъждовúтый.**

Дъждéць, *ум. м.* отъ **дъждъ**; **дóждикъ, дóжданчекъ.**

Дъждú, — **дѣло**, *гл. безл.* Вали дъждъ, рьми.

Дъждовець, *с. м.* Чрьвь *Lumbricus terrestris*, глистъ, глистя, дъждовникъ, смулець, црьвець, црьвъ, чрьвь, чрьвякъ; **дождевóй червь.**

Дъждовúтый, тъ, та, то, *пр.* Дъжделивый, дъждовный, кога вали много дъждъ, къшавый, къшевитый, мьглявый; **дождлúвый, ненáстный, погóдливый.** *Дъждовито врѣмя, дъждовитъ мѣсяць.*

Дъждóвникъ, *с. м.* 1) Животно *Salamandra maculosa*, излиза изъ дупкѫ-тѫ си, кога вали дъждъ, та затова го наричять така; мьглевъ гущеръ, млѣченикъ; **саламáндра.** 2) Чрьвь дъждовець. 3) Птица *Merops apiaster*, пилегорка, пчелоядъ; **щýрка.** 4) Додола. *Мокръ като дъждовникъ.*

Дъждóвница, *с. ж.* Дъждовна вода; **дожжýха.**

Дъждóвничя, *с. ср.* Казвася на галено на либя въ едно пѣсынь:

Ѣ бре любя росилничя,
Росилничя, дъждовничя,
Кѫдѣ сѣдишь доръ допынѣ?

Дъждóвный, — **вынъ** и — **венъ, вна, вно**, *пр.* Дъждявый: 1) Что е отъ дъждъ; **дождевóй.** *Дъждовна вода*, дъждовница. 2) Дъждовитый; **дождлúвый.** *Дъждовно врѣмя.*

Дъждъ, *с. м.* Вода, что пада отъ облаци-тъи на капкъ, къшя; **дождь.** *Вали дъждъ*; **дождь идётъ.** Дъждове-ти сѫ: бучнякъ, влажнякъ, рьможлякъ. — *Буенъ дъждъ*, голѣмъ, силенъ дъждъ като порой; **лúвень, проливнóй дождь.**

Да ли сѫ буйни дъждове,
Или сѫ тѭжкы снѣгове,
Что си тьмница прокапа. *Пѣс.*

— *Вали дъждъ като изъ ржкавъ*, голѣмъ дъждъ; **дождь лúвмя льётъ, ведрóмъ льётъ.** — *Удари дъждъ, хванѫ дъждъ*, завалѣ; **дождь пошóлъ.** *Хлыпнѫ дъждъ*, завалѣ голѣмъ дъждъ; **дождь хлúнулъ.** — *По дъждъ и по вѣтьръ*, благословиа за новѫ дрѣхѫ да ся носи живо и здраво. — *Мокрый ся не бои отъ дъждъ*; **мóкрый дождя́, а нагóй разбóю не бои́тся.** *Попаренъ пѣтелъ* (попарено кучя) *и отъ дъждъ бѣга*; **пýганная ворóна и куста́ бои́тся.** *Подыръ дъждъ качюла. Кога дъждъ пръвали, и качюлъ му на главѫ-тѫ. Слѣдъ грьмавицѫ и дъждъ ще вали. Кога много грьми, малко дъждъ вали. Който бѣга отъ дъждъ, на градъ налита. Вали ли дъждъ, овчярь-тъ ся оплаква, че му е мокро; не вали ли, оплаква ся, че е сушя. Дъждъ да вали, снѣгъ да иде, зло врѣмя да не хваща. Дъждъ иде, слънце пече, дяволъ-тъ ся жени. Да нѣмаше дъждъ, не бы ся развалило врѣмя-то. Който е паднѫлъ въ морѣ-то,*

не ся стралува отъ дъждъ. Да ся бокаше влъкъ-тъ отъ дъжда, щаше да си носи и качюлъ. Мжжь като лайно въ дъждъ. Не е лайно да го размыс дъждъ-тъ. Ни на дъждъ, ни на вѣтъръ. Ни по дъждъ, ни по вѣтъръ. За дъждъ ли, за вѣтъръ ли? Налитать като мухы на дъждъ (когато е врѣмя-то на дъждъ).— Кога вали дъждъ, дѣца-та пръпкать гологлавы и въкать: *роси, роси росица, да ми расте косица!* Така и но́-голѣмы момичета пѣкать: *вали, вали дъждъ, да ся роди ръжь, да си купиж мжжь!* а накъ момчета-та пѣкать: *роси, роси росица, да ся роди ченица, да си купиж женицж!* Кога вали дъждъ и грѣе слънце, дѣца-та въкать: *слънце грѣе, дъждъ вали, смѣйте му ся, кокошкы, да вы растжть опашкы!* в. **до́дола.**

Дъждя́вый, *въ, ва, во, пр.* Дъждовнъый.

Дъл . . . . Рѣчи-тъы, които нѣкои начинать отъ **дъл** като **дълбамь, дълбокъый, дългъый** и проч. в. на ряда при **длъ . . . .**

Дѣна, *с. ж.* Въ клятвж: *да та улови дъна!* да ти ся задънять, да ти ся продънять чирва-та.

Дѣнавъый, *въ, ва, во, пр.* Что болѣдува отъ болесть дъно.

Дъндале́въый, *въ, ва, во, пр.* Казвася за языка на звънець. *На звънеца зръно дъндалево.*

Дѣнение, *с. ср.* отъ **дѣниж.**

Дѣнеръ, *с. м.* Дъника.

Дѣнешникъ, *с. м.* Дънякъ, чирво съ дъно, слѣно чирво, шерденъ; **слѣна́я кишка́.**

Дъня́ка, *с. ж.* Дъперъ, дънище: 1) Трупъ на дрьво отъ коренна до клоне-то, пънь; **стволъ де́рева, кряжъ.** 2) Дебелъый край, дъно на дрьво, на пржчка, на фиданъ и проч.; **окоме́лина.**

Дъня́ще, *с. ср.* Дъника, дънеръ.

Дѣнкамь (да **дѣниж**), *гл. д.* Дъниж, биж, лупкамь; **тузи́ть.**

Дѣнкание, *с. ср.* и

Дѣнканица, *с. ж.* отъ **дѣнкамь.** Дънение, биение, лупкание.

Дѣниж, ешь,— ижлъ, *гл. сд-кр.* отъ **дѣнкамь.**

Дѣно, *с. ср.* Дно: 1) Долна-та чясть на сждъ или на какво да е вдлъбнжто; **дно.** *Дъно на гръня, на каиж, на торбж, дъно-то на рѣкж, на море.* 2) На стаж и на какво да е заградено: най-отдалеченъый отъ врата-та кжтъ. *На дъно-то въ стаж-тж има иконостасъ.* 3) На дрьво: дебелъый край, дънника; **окоме́лина.** 4) Една болесть по дѣца-та, отъ коѣто гъы болять слабинъы-тъы, и тъя бъвать запеченъы.—*Безъ дъно,* казвася за сждъ, който събира много нѣчто. *Циганска торба с безъ дъно.— Изъ дъно* и *отъ дъно* (издъно, отдъно), отъ длъбоко, изъ тънко, дипгенъ; **отъ основа́нія.** *Той познава работж-тж отъ дъно. — Дъно нѣма: а)* Много е длъбоко. *Морс-то нѣма дъно. б)* Казвася за нѣчто, на което не си постига край-тъ. *Книга-та нѣма дъно. в)* Лъжа е. — *Пробито дъно: а)* За человѣкъ: който не дръжи ничто, харчи много и който яде много *б)* Нѣчто, което побира много, та лесно не ся напълня.— *Безъ дъно крына, праздень амбаръ. Вехта крина, ново дъно. Дѣ ти, гръня, опашката? — Ами тебѣ дѣ дъно-то? Бѣлъ като дъно-то на тенджерж. Мигаръ щж му сѣж рѣпж на дъно-то. Не щж му сѣж на дъно-то просо ка! Трьси на дъно-то бащж си. Врътися като калайджийско дъно. На лъжж-тж дъно-то е плътко. Дъно и мѣсто да не намѣри!* Клятва. В. **дъниъ.**

Дъпце, *ум. ср.* отъ **дѣно; до́пце, до́пышко.**

Дъпъ, отъ **дѣно.** *Закопа го въ дънъ земж,* на дъно-то въ земж-тж. *Докачи го въ дънъ срьдце,* докачи го много злѣ, заболѣ го тврьдѣ много. *Наскръби го до дънъ срьдце.*

Дъпъ! *междом.* Показва дъпкание.

Дѣпиж, ишь,— пи́лъ, *гл. д.* Дънкамь, биж, удрюмь, лупкамь, налагамь, тупамь; **комши́ть, ката́ть, кокоши́ть, тузи́ть. Дѣпижся,** *гл. стр.* — **пепъый,** *прич. стр.* Дънканъый, лупканъый, тупанъый.

Дѣпякъ, *с. м.* Дъпешникъ.

Дър . . . . Рѣчи-тъы, които нѣкои начинать отъ **дър** като **дърла,** в. на ряда при **дръ . . .**

Дъска́, *с. ж.* 1) Плоска и отъ двѣ-тъы страны, тънка, въ широка и длъга ивица изрѣзана или съ трионъ разтръита отъ трупъ дрьво, щица; **доска́.** 2) Столъ длъгъ отъ дъскж за сѣдание на него, **лавица; ла́вка, скамья́.** *Дебела дъска,* талпа. *Дъска за посене хлѣбъ на фурнж. Стара дъска бож не хваща.—Съкжть дъскж,* казвася, кога въ четвръткъ вечерь прѣдъ сватбж сватове-ти отсичать что трѣбва да даде момъкъ-тъ на моминъы-тъы родители за изхранване момж-тж. — *Той не стжпа на чурукъ (на гнилж) дъскж,* дръжи си работж-тж здраво.—*Хлапа му дъска-та, липсва му, не му достига една-та дъска,* има да дава на Михаля, не е съ цѣлъ умъ, глупавъ е; **у него́ черда́къ безъ ве́рху; одного́ стропи́льца нѣтъ; у него́ въ голове́ одно́й клѣпки нѣтъ.**

Дъсчи́ца, *ум. ж.* отъ **дъска́; дощѐчка.**

Дъсчи́чка, *ум. ж.* отъ **дъсчи́ца.**

Дъсчя́, *ум. ср.* отъ **дъска́**. Дъсчица.

Дъ́счянъ, **ъ**, **а**, **о**, *пр.* Что е отъ дъски; **дощано́й**, **дощато́й**, **досчано́й**, **досчато́й**.

Дъ́хамь (**дъ́хвамь**, **да дъ́хнѫ**, **дъ́хнувамь**), *гл. ср.* 1) Поемамь въ себе прѣзъ носа и уста-та въздуха и пакъ го изпущамь, дишѫ, дъшнамь; **дыха́ть**, **дыша́ть**. 2) Давамь, пущамь лошавъ дъхъ, вонѣ́ѫ, вонѭ, смрьдѫ, бъздѫ, миришѫ; **воня́ть**, **смердѣ́ть**, **па́хнуть**. *Рыба-та дъха.*

Дъ́ханіе, *с. ср.* отъ **дъ́хамь**. Дъшеніе, дъшнаніе; **дыха́ніе**.

Дъ́хвамь, *гл. мн-кр.* отъ **дъ́хамь**.

Дъ́хнувамь, *гл. уч.* отъ **дъ́хнѫ**.

Дъ́хнѫ, **ешь**, — **нѫлъ**, *гл. ед-кр.* отъ **дъ́хамь**. Да дъхнѫ; **дыхну́ть**.

Дъхъ, *с. м.* Дъхъ: 1) Пара-та съ въздуха что излизать изъ уста-та като дъхамъ; **духъ**, **дыха́ніе**. 2) Онова качество на нѣчта-та, что усѣщамъ въ носа съ душеніе; **воня**, **миризъ**, **миризма**; **за́пахъ**, **духъ**. *Рыба-та има дъхъ*, захванѫла е да дъха, да мирише; **ры́ба съ душко́мъ**.

Дъщѐ́рка, *ум. ж.* отъ **дъщеря́**. Щерка; **до́чка**.

Дъщѐ́ркынъ, **ъ**, **а**, **о**, *пр.* отъ **дъщеря́**.

Дъщеря́, *с. ж.* Женско чядо; **дочь**. *По-малка дъщерка;* **меньши́на**. *Зять сынъ не става, нето невѣста дъщерка. По майкѫ-тѫ щешь познаешь и дъщерѭ-тѫ. Единъ гляда майкѫ-тѫ, другъ дъщерѭ-тѫ. Станѫла дъщерка-та, намѣстилася снъха-та. Хванѫлася царската дъщерка за работѫ, та и́ ся изпрѫщили рѫцѣ́-ты. Наялся като поповѫ-тѫ дъщерѭ на задушницѫ. Ако ми не даджть по́-голѣмѫ-тѫ дъщерѭ, щжть ми даджть по́-малкѫ-тѫ. Който мя не аресва, да ми не дава дъщерѭ си. Който мя не аресва, да ми даде по́-молкѫ-тѫ си дъщерѭ.*

Дъщи, *с. ж. зват. пад.* отъ **дъщеря́**. *Тебѣ думамь, дъщи, усѣщайся, снъхо;* **ко́шку бьютъ, а невѣ́стѣ навѣ́тки даю́тъ**. *Гьди кучка дъщи!*

Дъмѐ́ніе, *с. ср.* отъ **дъмѭ**. Чядене; **дымлѐ́ніе**.

Дъ́мникъ, *с. м.* 1) Дъмникъ. 2) Прозорець на покрывъ, окно.

Дъмѐ́цъ, *ум. м.* отъ **дъмъ**; **дымо́къ**. *Нѣма дъмецъ безъ огнецъ.*

Дъ́мникъ, *с. м.* Дупка-та, изградена прѣзъ стрѣхѫ-тѫ на кѫщѫ, за да излиза прѣзъ нея дъмъ-тъ отъ огнище; дъменикъ, комииъ, баджа, кукъ; **дымова́я труба́**, **дымни́къ**.

Дъ́мница, *с. ж.* Уречено-то да ся дава годишно на владыкѫ отъ кѫщѫ, отъ вѣнчило, владычнина.

Дъмчѐ́цъ, *ум. м.* отъ **дъмѐ́цъ**; **дымо́чекъ**.

Дъмъ, *с. м.* Пушякъ, что излиза, кога гори нѣчто, чядъ; **дымъ**. *Гжстъ дъмъ*, турма. *Кѫща гори, дъмъ не пуща. Който готви съ дребны клѣчкы, частие-то му ся умирисва на дъмъ. — Дългъ Тодоръ безъ кости*, или: *дългый сойле безъ кокалы.* Гат. — Дъмъ.

Дъмѭ, **и́шь**, — **мѭлъ** (**дъмя́вамь**), *гл. ср.* Издавамь, пущамь дъмъ, пушѫ, кадѫ, чюрлявѫ, чюрѫ, чядѫ; **дыми́ть**. *Комииъ-тъ дъми: а)* Излиза отъ него дъмъ. *б)* Не тягли добрѣ дъма, та пуши въ кѫщи. **Дъмѭ́ся**, *гл. възвр.* Пущамь дъмъ, дъмѫ; **дыми́ться**, **кури́ться**. *Огънь-тъ още ся дъми.*

Дъмя́вамь, *гл. мн-кр.* отъ **дъмѭ**.

Дъмя́нка, *с. ж.* Сушено и пушено мясо, сушеница, пастѫрма; **провя́ленное**, **копчёное мя́со**.

Дъ́ница, *ум. ж.* отъ **дъ́ня**.

Дъ́ничка, *ум. ж.* отъ **дъ́ница**.

Дъ́нчица, *ум. ж.* отъ **дъня**.

Дънчя́, *ум. ср.* отъ **дъ́ня**. Малка дъня; **арбу́зецъ**.

Дъ́нянъ, **ъ**, **а**, **о**, *пр.* отъ **дъ́ня**; **арбу́зный**, **дынный**. *Дъняны сѣмкы.*

Дъ́ня, *с. ж.* Плодъ на глядъ като тыквѫ, и растение-то, което ражда тоя плодъ: 1) *Cucurbita citrullus*, лебеница, лубеница, лобеница, карпузъ; **арбу́зъ**. *Отбира (разумѣва, познава) колкото свинкя отъ дъняѭ*, или: *знае ти свинкя отъ дъняѭ;* **понима́етъ какъ свинья́ въ апельси́нахъ**. *Въ зеленѫ паницѫ червено вино.* Гат. — Дъня. 2) *Cucurbita Melo*, пипонъ, пъпешъ, каунъ; **ды́ня**. *Не є дъня да го помиришешь.*

Дъ́реніе, *с. ср.* отъ **дъ́рѭ**.

Дъ́рница, *ум. ж.* отъ **дъ́рня**.

Дъ́ричка, *ум. ж.* отъ **дъ́рница**.

Дъ́рнинъ, — **рнинъ** и — **ренъ**, **рня**, **рне**, *пр.* 1) Что ся намира отзадъ, задний; **за́дній**. 2) Что ся намира най-отдърѣ, послѣдний; **послѣ́дній**. 3) Който иде по́слѣ или ся намира слѣдъ другъ, който е по́-напрѣдъ; **слѣ́дующій**.

Дъ́рникъ, *с. м.* 1) Задница, гѫзъ; **за́дница**. *Не му дръжи дърникъ-тъ*, не смѣе, не може. — *Не си види дърника*, не ся види какъвъ е, а сѣднѫлъ та . . . — *Налѣгай си дърника*, стой миренъ. 2) Задня-та часть на дрѣхѫ. *На тоя сукманъ дърникъ-тъ е по́-дългъ отъ прѣдника.*

Дъ́рнина, *с. ж.* отъ **дъ́рнинъ**. Задница.

Дъ́рница, *с. ж.* 1) На кола задни-тѣ колела съ ось-тѫ; **зады́.** 2) Задна-та половина на животно съ задни-тѣ му крака; **задъ.**

Дъ́рнище, *с. ср.* Дърникъ, дърница.

Дъ́рѭ, ишь, — рѣ́лъ, *гл. д.* 1) Глядамъ, залѣгамъ, искамъ да намѣрѫ нѣчто, трьсѫ, тражѫ, тѣрамъ, барамъ, срькамъ, наламъ, бродѫ, биркамъ; **искáть.** *Влькъ видимъ и силнахъ дърнмъ. Былкы дъри по багры. Болный дъри лѣкарка. — Дърѫ си белѫ-тѫ,* правѫ нѣчто, което ще ми докара бѣдѫ. 2) Издърнамъ, прѣдърнамъ, призирамся, изгляждамъ; **быть взыскáтельнымъ.** *Не му дърѫ много, много, а нѣмь каквото ми сложять. Ще му излѣзе работа-та спукана, ако рече да му дъри всичко потъкно.* 3) Искамъ отъ нѣкого нѣчто, нмамъ да зимамъ. *Азъ дърѫ отъ Стокана сто грошка. Не дъри магаря на врьвежь, а на прьдежь. Не дъри го за работѫ,* не искай отъ него работѫ.

Дъ́рѭся, 1) *гл. вз.* Трьсимся, тражимся, тѣрамъися, барамъися; **искáться.** *Не ся минува день да ся не дърять да ся видять.* 2) *гл. стр.* Трьсѫся, тражѫся, тѣрамся, наламся, барамся, брькамся; **искáться.** *Тана стока ссга много ся дъри;* **э́тотъ товáръ тепе́рь въ большо́мъ ходу́. — ренъ́й,** *прич. стр.* Трьсенъ́й, тражены́й, тѣранъ́й, наланъ́й, баранъ́й, брькань́й, биркань́й; **искáнный.**

Дъ́рка, *с. ж.* 1) Стѫпкы-ты на човѣка или животно, дѣто сѫ помнѫли, пощукъ; **слѣдъ.** *Дърка отъ конь, отъ волъ. Баба ако лъжс, дърка не лъже.* 2) Бѣлѣгъ направенъ нѣйдѣ отъ нѣчто, което ся намирало тамъ, помнѫло, или закачило; **слѣдъ.** *Дърка отъ минѫлы кола.* 3) Всякакъвъ бѣлѣгъ, осталъ отъ нѣчто. *Дърка на лицето отъ убито, отъ шаркѫ, отъ удрасканo. — Врьвѫ по дъри-ты на нѣкого,* отивамъ изъ сѫщия пѫть, по който е врьвѣлъ и той; **идти́ кому́ ли́бо въ слѣдъ.** *— Зехъ му дърѫ-тѫ, нападнѫхъ му на дърѫ-тѫ,* или: *хванѫхъ му дърѫ-тѫ,* зехъ му почкѫ-тѫ, намѣрихъ, хванѫхъ го дѣ е ходилъ; **ослѣди́ть.** — *Трѣтнѫхъ му ся въ дърѫ-тѫ,* отидохъ да го гонять по дърѫ-тѫ му, дѣто е помнѫлъ. — *И дърка-та му е изстынѫла,* одавна ся е изгубилъ, одавна го нѣма; **и слѣдъ его́ простúлъ.** — *Да ти не найдѫть и дърѫ-тѫ!* Клятва.

Дъ́ха, *с. ж.* Въ изрѣчение: *живъ дыхѫ нѣма,* нѣма никого, нѣма живо нѣчто, пусто мѣсто; **живо́й душúнѣтъ.**

Дъ́хамъ, *гл. ср.* Дъхамъ, дъшѫ.

Дъ́хание, *с. ср.* отъ **дъ́хамъ.**

Дъхани́на, *с. ж.* Животно, живина; **живо́тное.**

Къписалъ Марко въ горѫ зеленѫ
Да си хващать дивъ дъхании. *Пѣс.*

Дъ́хъ, *с. м.* в. **дъ́хъ.**

Дъ́шѫ, ешь,— шáлъ, и

Дъ́шамъ, *гл. ср.* Дъхамъ; **дышáть.**

Дъ́шание, *с. ср.* отъ **дъ́шамъ.** Дъхание.

Дѣ́вка, *с. ж.* 1) Бѣла смола отъ дръво *Pistacia Lentiscus,* кожто дъвчѫть за укрѣпяване вѣнци-ты на зѫбы-ты и прѣчистване дъха, гвачка, сакѫзъ; **мастúка (смолá).** 2) Раст. *Cichorium intybus,* гасилка, гвачка, синя жлъчка, синя млѣчка, кучешка дъвка; **цикорíй.** — *Бѣла дъвка,* раст. *Filago arvensis,* бѣла гвачка. — *Черна дъвка,* черна гвачка, черна смола изварена отъ корѫ-тѫ на дръво брѣзѫ; **берёзовая смолá, сгущённый дёготь.**

Дѣ́вкамъ, *гл. ми-кр.* отъ **дѣ́вчѫ.**

Дѣ́вкание, *с. ср.* отъ **дѣ́вчѫ.** Дъвчение, гвачение, гвацание, жвакание, жвачение; **жева́ние.**

Дѣ́вчение, *с. ср.* Дъвкание.

Дѣ́вчица, *ум. ж.* отъ **дѣ́вка.** Малко дъвка.

Дѣ́вчѫ, ешь, дъвкáлъ, *гл. д.* 1) Раздробявамъ съ зѫбы-ты нѣчто, гвачѫ, жвачѫ, жвакамъ; **жева́ть.** 2) Врьтѫ нѣчто, искамъ да го кажѫ, на не го казвамъ, гвачѫ, мъкамъ. *Стига си го дъвкалъ, кажи го.*

Дѣ́вчѫся, *гл. стр.* Гвачѫся, жвачѫся, жвакамся; **жева́ться.** *Мжчно ся дъвче.*

Дѣ́вканъй и дѣ́вченъй, *прич. стр.* Гвацанъй, жвакань́й; **жёванный.** — *Дъвче го като съ бабины зѫбы,* така казвать кога рѣже нѣкой нѣчто не добрѣ.

Дъдо́рка, *с. ж.* Дрьдорка.

Дъдо́рко, *с. м.* Дрьдорко.

Дѣ́драние, *с. ср.* отъ **дѣ́дрѭ.** Дрьдорене.

Дѣ́дрѭ, ешь,— рáлъ, *гл. д.* Дрьдорѫ.

Дѣ́льва, *с. ж.* Голѣма делва, кюпъ.

Дънемь, *нар.* в. **денемь.**

Дънéсь, *нар.* в. **денéсь.**

Дънéшний, *пр.* в. **денéшний.**

Дънúна, *с. ж.* в. **деннúца.**

Дънь, *с. м.* в. **день.**

Дър . . . . Рѣчи-ты, които нѣкои начинать отъ дър., като: **дърво́, държѫ́, дърпúнамъ, дѣ́ртый** и проч. в. на ряда при **дрь . . .**

Дъру́га, *с. ж.* в. **деру́га.**

Дѣ́, *нар.* Дѣка, дѣкъ: 1) На кое мѣсто; **гдѣ.** *Дѣ сѣдишь?* **гдѣ ты живёшь?** *Дѣ намѣри това нѣчто? Дѣ пасете добытъка си? Дѣ си ся маналъ до сега?*

Провыкнѫлся е Янкула:
Дѣ ми си, мамо, да дойдешь
На братѥ да си помогнешь. *Пѣс.*

2) Кѫдѣ; **куда́.** *Дѣ си ходилъ?* **куда́ ты ходи́лъ?** *Дѣ го сѫ пратили?* *Дѣ ся дѣнѫ;* **куда́ дѣва́лся?** *Дѣ отиваш, малко? — При много-то. Дѣ отваждаш, добро? — Въз друго добро.* 3) Дѣто; **тамъ, гдѣ.** *Дѣ двама, и той третий. Дѣ сѣдне, тамъ и остане. Дѣ кого сръби, тамъ ся и чеше. Дѣ кого боли, тамъ ся и стиска. Дѣ нѣма женѫ, нѣма и кѫщѫ. Дѣ подкова запращи, тамъ щжть хлопать и клѣщи.* 4) Нѣйдѣ нѣкога; **гдѣ, когда́ либо.** *Дѣ ся е чуло таково нѣчто;* **слы́хано ли гдѣ, когда́ ли́бо что нибу́дь тако́е.** *Дѣ имаше тогава книгѫ? Дѣ имаше едно врѣмя, като сега, училища? Дѣ у него тоя умъ? толкова пары? Дѣ ти разбира той таково нѣчто? Дѣ ти отидохѫ толкова трудове?*

Дѣ ся е чюло, видѣло,
Съпъ бащѫ на сѫдъ да кара! *Пѣс.*

5) Отдѣ; **отку́да.** *Дѣ ся намѣри толкова добытъкъ!* **Отку́да пашло́сь сто́лько скота́! Дѣ ся зе толкова свѣтъ! Отку́да взяло́сь столько паро́ду!** 6) Отдѣ, какъ; **отку́да, почему́.** *Дѣ да знаѫ какво ще ся случи;* **отку́да, почему́ мнѣ знать что слу́чится.** *Дѣ да тя знаѫ, че ми си намигнѫлъ въ тьминѫ-тѫ. Дѣ знае влъкъ-тъ да ся сръди.* 7) Что, който, което. *Чловѣкъ-тъ, дѣ дохожда вчера,* что дохожда, който дохожда вчера; **человѣкъ, что, кото́рый приходи́лъ вчера́сь.**

Тъ имъ даде, мила мамо,
Еднѫ корѫ питенъ хлѣбець,
Дѣ сѣдяше отъ цѣлъ мѣсяць. *Пѣс.*

8) За что, за какво. *Дѣ разнесе толкова пары?* **На что ты истра́тилъ сто́лько де́негъ!** 9) *Съѫз.* Че, что. *Видѣхъ дѣ щемъ закъснѣемъ;* **я ви́дѣлъ, что мы опозда́емъ.**

Въше, Въше, црьноока!
Чюла ли си или не си
Дѣ сѫ дошли Арнаути
Голи, боси като псета. *Пѣс.*

10) Камъ, камо; **о! е́сли бы.** *Дѣ да знаахъ да четѫ; азъ быхъ . . .* **о! е́сли бы я зналъ чита́ть, я бы . . .** *Дѣ да бѣхъ така богатъ;* **о! е́сли бы я былъ такъ бога́тъ.** *Дѣ да дойдяше да мя види! Дѣ тось кѫсметъ;* **гдѣ тако́е сча́стіе.** 11) Какъ ся случи, какъ, като; **отку́да ни.** *Дѣ да ся случи да го срѣщнѫ;* **случи́сь, что я встрѣтилъ его.**

Сѣднѫлъ Марко да вечеря
Съ неговѫ-тѫ старѫ майкѫ.
Яде Марко, яде, пиѣ
И подъ мустакъ се подсмива.
Дѣ го видѣ стара майка. *Пѣс.*

— **Дѣ . . . дѣ.** *Дѣ е така стока, дѣ е онаа,* има разликѫ една-та отъ другѫ-тѫ по качество-то имъ. *Дѣ е магаря-то, дѣ е камила-та. Дѣ кудкудячять кокошкы-ты, а дѣ носять. Дѣ сѣкжть дрьвата, дѣ падать трѣскы-ты. Дѣ така, дѣ онака.* — **Дѣ, дѣ,** тукъ-тамъ, на-мѣсти; **мѣста́ми, кой-гдѣ.** — **Дѣ да е,** дѣто и да е, на което и да е мѣсто; **гдѣ бы то ни было.** *Дѣ да е, найди го, та ми го дай.* — **Дѣ да си е,** всичкы, много. *Събрахжся дѣ да си е тръговець. Скакалци-ти изпоядохѫ дѣ да си е нива.* — **Дѣ-си,** на едно мѣсто, на нѣкое мѣсто; **нѣйдѣ-си; гдѣ-то, въ како́мъ-то мѣстѣ.** *Дѣ-си валѣло градъ, та избило много добытъкъ.* — Нарѣчие дѣ ся с'ставя съ нѣкои отъ мѣстоименна-та и прѣдлозы-ты и съ другы нѣкои частици, та прави съ тѣхъ нарѣчия: — **о́вдѣ, о́вдѣка** и **сьдѣ,** тува, тука; здѣсь. *Стой овдѣ;* **сто́й** здѣсь. — **о́ндѣ, о́ндѣй, о́ндѣва** и **о́ндѣка,** тамъ; тамъ. — **Тѫдѣва** и **тѫдѣсь,** по тъя мѣста; въ сихъ мѣста́хъ, въ около́тѣ. — **Дру́гѫдѣ,** на друго мѣсто, по другы мѣста; **и́ндѣ.** — **Всѫдѣ** и **вси́кѫдѣ, навсѫдѣ** и **понсѫдѣ, повси́кѫдѣ,** врядъ, наврядъ, на всяко мѣсто; **вездѣ, всю́ду, повсю́ду.** — **Нѣйдѣ,** на нѣкое мѣсто; **нѣгдѣ, гдѣ-то.** — **Ни́дѣ,** на никое мѣсто; **нигдѣ.** — **Кѫдѣ,** на кое, камъ кое мѣсто; **куда́.** — **Кѫдѣто,** на което мѣсто; **туда́, куда́.** — **Нѣкѫдѣ,** на нѣкое, на едно мѣсто; **куда́-то.** — **Ни́кѫдѣ,** на никое мѣсто; **никуда́.** — **Додѣ** и **додѣка,** до кое мѣсто, докато, доклѣ; **доку́да, пока́, поку́да.** — **Додѣто** и **додѣкато,** до онова мѣсто, дѣто, доклѣ, докатъ; до **того́** мѣста гдѣ . . . , **пока́.** — **Доо́вдѣ, до́вдѣ, доо́вдѣка, до́вдѣка** и **досьдѣ,** дотука, донамо; **досе́лѣ.** — **Доо́ндѣ** и **доо́ндѣка,** дотамъ; **доту́да.** — **Дотѫдѣва** и **дотѫдѣсь,** близо до тука. — **Докѫдѣ,** до кое мѣсто, близо до. — **Докѫдѣто,** до което мѣсто. — **Донѣйдѣ** и **донѣкѫдѣ,** до едно, до нѣкое мѣсто. — **Дордѣ,** до кое мѣсто, доклѣ; **доку́да, пока́.** — **Дордѣто,** до което мѣсто, доклѣ. — **Задѣ** и **задѣка закѫдѣ,** за кое мѣсто. — **Задѣто** и **закѫдѣто,** за което мѣсто. — **Занѣйдѣ** и **занѣкѫдѣ,** за нѣкое мѣсто. — **Зани́дѣ** и **зани́кѫдѣ,** за никое мѣсто. — **Камдѣ,** камъ кое мѣсто, камъ коя страна; **по како́му направле́нію.** — **Надѣ** и **накѫдѣ,** на коя, камъ коя страна. — **Надѣто** и **накѫдѣто,** на коятo, камъ коятo страна. — **Нани́дѣ, нани́кѫдѣ,** на никое, накамъ никое мѣсто. — **Нанѣкѫдѣ,** на нѣ-

кое, камъ нѣкое мѣсто. — **Натъждѣ́ва** и **натъждѣ́сь**, напасамъ. — **Отдѣ́** и **отдѣ́ка**, отъ кое мѣсто, отъ что, какъ; **отку́да**, **отъ чего́**. — **Отдѣ́то** и **отдѣ́като**, отъ което мѣсто. — **Отто́вдѣ** и **отсьдѣ́**, оттука; **отсю́да**. **Отто́ндѣ́**, оттамъ; **отту́да**. — **Откъдѣ́**, отъ кое мѣсто; **отку́да**. — **Откъдѣ́то**, отъ което мѣсто. — **Оттъждѣ́ва** и **оттъждѣ́сь**, отъ тъма мѣста. — **Отнѣ́йдѣ́**, отъ нѣкое мѣсто. — **Отни́дѣ́**, отъ никое мѣсто; **ниоткуда**. — **Отвсъдѣ́** и **отвсѝкъдѣ́**, отъ всѣко мѣсто, отъ вси страны; **отвсю́ду**, **со всѣхъ сторо́нъ**. — **Подѣ́**, по кои, по каквъ мѣста, по что; **по какѝмъ мѣста́мъ**. — **Подѣ́то**, по което мѣсто. — **Понѣ́йдѣ** и **понѣ́къдѣ́**, по нѣкои мѣста, тукъ-тамъ; **мѣста́ми**. — **Прѣздѣ́**, прѣзъ кое мѣсто.

Дѣ, *междом.* 1) За подканяне на нѣчто, ха дѣ, хай-дѣ, а дѣ, де бре; **ну**. *Дѣ, карай!* **ну, погонѝй!** *Връви дѣ!* **ну, ступай!** 2) На заповѣдание. *Дѣ, казвай;* **ну, говорѝ**. *Дѣ, мълкни;* **ну, молчѝ**. *Дѣ, навалнайте;* **ну, снѣшѝте, ну, жѝво!** 3) За насрьдчаване, дѣ бре, а дѣ, ха дѣ. *Дѣ, да тя видж;* **ну́ка, посмотрю́!** 4) На заканж, а дѣ, ха дѣ. *Дѣ, азъ щж ти кажж;* **ну, я тебѣ, ну я жъ тебя́, погоди́!** — **А дѣ** и **ха дѣ**, за подканяне, насрьдчаване и на заканж. *А дѣ, работѣте. Ха дѣ да тя видж! А дѣ, каза щж ти!* — **Дѣ, дѣ**, на караше. *Дѣ, дѣ, каза щж въ азъ!* — **Дѣ бре**, за подканяне, за похвалж и чюдене. *Дѣ бре, станѣте! Дѣ бре юнакъ, тапа юнакъ!* — **Дѣ гъ́ди**, за похвалж и чюдене, ай гъди. *Дѣ гъди конь, тапа конь;* **ну, вотъ э́то ло́шадь, такъ ло́шадь.** — **Хай-дѣ** и **хай-дѣ́те**, за подканяне, дѣ, дѣ бре, а дѣ, ха дѣ. *Хай-дѣ махнися оттука! Хай-дѣте да ядемъ!*

Дѣ! Съ проточено изричане самогласнѫ-тѫ ѣ, *междом.* Ди! за подканяне конь да врьви.

Дѣбене, *с. ср.* отъ **дѣбѫ́**.

Дѣбй-мухж. Казвася за кротъкъ, тихъ человѣкъ.

Дѣбнатие и **дѣбнене**, *с. ср.* отъ **дѣбнѫ́**.

Дѣбнишко́мь, дѣбнишкъ́мь и **дѣбнишкѫ́-тѫ**, *нар.* Дѣбомь, дѣбяшкъмь, дѣбяшкомь. дѣбнишкѫ-тѫ.

Дѣбнѫ́, еш, — на́лъ, *гл. д.* Тъкся дѣбяшкомь; **подстерега́ть**. *Стоять и дѣбнѫть, кога ще дойде чясъ да ся спустнѫть въз . . .*

Дѣбомь, *нар.* Съ дѣбене, дѣбнишкомь, дѣбнишкъмь, дѣбнишкѫ-тѫ, дѣбяшкомь, дѣбяшкъмь, дѣбнишкѫ-тѫ, назоромь; **нотихо́нько, исподтиха́, исподтишка́, подкра́дкою, укра́дкою, тайко́мъ**. *Влѣзълъ дѣбомь, та го не чюли.*

Дѣбомь дѣби самовила,
Придѣби го, улови го,
Че си подбра младъй Байчка,
Младъй Байчка, младъ годсникъ. *Нѣс.*

Дѣбѫ́ж, нѫ, — би́лъ, *гл. д.* Ходж, прѣстжнямь полека, за да не мя чюжть, за да не мя видять, че врьвж, че ндж, увивамся; **подкра́дываться**. *Не е страшно куче, дето лае, а дето дѣби.*

Дѣбяшко́мь, дѣбяшкъ́мь и **дѣбяшкѫ́-тѫ**, *нар.* Дѣбомь, дѣбнишкомь.

Дѣва, *с. ж.* 1) Мома; **дѣви́ца, дѣвушка.**

Момко дѣвж буди,
У лице иж люби,
У уста цѣлува. *Нѣс.*

2) Което си е упазила дѣвство-то, момство-то; **дѣва, дѣвственица.** *Исвѣсти-та не излѣзла дѣва. Свята Дѣва Марие,* Свята Богородица.

Дѣва́, *нар.* Дава, пели. *Дѣва не с прила баба за него!*

Дѣ́вамь (да дѣнж, дѣ́нувамь), *гл. д.* **дѣва́ть, дѣть.** *Дѣвамь нѣчто нѣкждѣ*, туряамь го нѣйдѣ, сторвамь го нѣчто; **дѣва́ть что куда́**. *Дѣ си дѣнжлъ крънж-тѫ си?* дѣ си ѫ турилъ, какво си ѫ сторилъ; **куда́ ты дѣва́лъ, куда́ ты дѣлъ свой пла́токъ?** *Кждѣ дѣвашь толкова пари,* какво гы правишь, дѣ, за какво гы харчишь; **куда ты дѣва́ешь сто́лько де́негъ?** *Кждѣ да дѣнж дѣца-та си?* какво да гы правѫ, какъ да гы глядамь; **куда́ я дѣ́ну свойхъ дѣте́й.** *Дѣ го с дѣнжлъ?* что го е сторилъ, дѣ го е затурилъ; **куда́ онъ дѣлъ его́?** *Дѣни го нѣкждѣ да го не глядамь,* махни го оттука. *Нѣма дѣ да го дѣнж,* нѣма какво да го правѫ.

Момичя ситнороснчя,
Не ходи ситно прѣдъ мене,
Не вдигай мьглъи праховъи,
Не задавай ми ядовъи,
Ядовъи още кахжръи,
Че малко ли сж мои-ти,
Кждѣ да дѣнж и твой-тъи! *Нѣс.*

— **Дѣ́вамся (да ся дѣнж)**, *гл. възвр.* *Дѣ ся дѣвашь?* что ставашь, кждѣ ходишь, дѣ ся губишь; **куда́ ты дѣна́лся?** *Дѣ ся с дѣнжлъ?* кждѣ е отишълъ, какво е станжлъ; **куда́ онъ дѣлся, что стало съ нимъ?** *Дѣ ся с дѣнжла дрѣха-та ми?* какво ся е сторила; **куда́ дѣва́лось моё пла́тье?** *Кждѣ да ся дѣнж!* какво да правѫ, что да чинѫ, какво да ся сторѫ; **куда́ мнѣ дѣться!** *Дѣ ся дѣвать зимно врѣмя ластовици-тъи?* что ставать, кждѣ отивать; **куда́ дѣва́ются зимо́ю ла́сточкы?** *Не*

знаѫ кждѣ да ся дниѫ отъ него, довило ми е отъ него, та не знаѫ какво да правѫ, какъ да ся избавѫ; **не зна́ю куда́ дѣ́ться отъ него́.** *Дѣнися нѣкждѣ,* иди, махнися нѣкждѣ да тя нѣма.

Дѣверéние, *с. ср.* отъ **дѣверѭ́.**

Дѣвери́чница, *с. ж.* Жена, която придружава дѣверъ и му помага на работы-ты му.

Дѣ́верко, *с. м.* Дѣверъ. *Младъ дѣверко.*

Дѣверневы́й, въ, ва, во, *пр.* Дѣверовый.

Дѣвéрница, *с. ж.* Казвася за чашѫ въ пѣсень:

Подаде му чашѫ дѣверницѫ,
Да послужить кытенъ сватовы.

Дѣ́веровый, въ, ва, во, *пр.* отъ **дѣ́веръ.** Дѣверневый.—*Дѣверова трапеза,* гощавка отъ дѣверъ на момковы-ты и моминъ-ты.

Дѣ́верчя, *ум. ср.* отъ **дѣ́веръ.** Малъкъ дѣверъ.

Дѣ́веръ, *с. м.* 1) Братъ на мѫжа ми, драгынко, стрыкъ; **дéверь.** 2) Който води булкѫ-тѫ, кога отиват да вѣнчаѫть младоженци-ты и послѣ по сватбѫ-тѫ, братимъ, хоругличарь, фругличарь; **дру́жко.**

Дѣверѭ́, *йшь,* — **рѝлъ,** *гл. д.* Зимамъ за дѣверъ, правѫ, калесвамъ нѣкого за дѣверъ.

А менека кума окумихѫ,
Па брата ми дѣверъ дѣверихѫ,
Та ойдохмъ въ црьквъ на вѣнчанье. *Пѣс*

Дѣви́ца, *с. ж.* 1) По́-голѣма-та отъ сестры-ты, на която е рядъ да ся жени; **больша́ха.** *Оженихѫ Пятканѫ, Рада станѫ дѣвица.* 2) Мома застигнѫла за женене, дѣвойка; **невѣста.**

Дѣви́ческый и дѣви́чьскый, ска, ско, *пр.* отъ **дѣви́ца.** Дѣвоическый, моминскый; **дѣви́ческій.** — **скы,** *нар,* Като дѣвицѫ, дѣвоическы, моминскы; **дѣви́чески.**

Дѣви́чка, *ум. ж.* отъ **дѣви́ца.**

Дѣво́йка, *с. ж.* 1) Мома, дѣва; **дѣвушка.** 2) Мома застигнѫла за женене, дѣвица; **невѣста.** *Който по́-напрѣдъ поиска дѣвойкѫ-тѫ, негова е.*

Дѣво́йкынын, дѣво́йчинскый и Дѣво́йчинын, нъ, на, но, *пр.* отъ **дѣво́йка.** Моминын; **дѣвушкинъ.** *Растохъ, растохъ дѣвойчинскы, поклонихся невѣстинскы, сѣкохѫ мя като роба, влѣкохѫ мя като булѫ, тлъкохѫ мя по главѫ като змиѫ.* Гат. — Ръжь.

Дѣво́йчица, *ум. ж.* отъ **дѣво́йка.**

Дѣво́йчя, *ум. ср.* отъ **дѣво́йка.** Момичя. *Юнакъ оглядва дѣвойчя, а попъ-тъ ся жени.*

Дѣвоспо́бникъ, *с. м.* Дѣвоспобъ: който е пратенъ да иска момѫ за нѣкого; годежникъ, годежаръ, годежиакъ, дворникъ, думалникъ, женихълъ, изводникъ, изглядникъ, момаръ, просецъ, просетикъ, прѣдумникъ, сватовникъ, сватъ, сводникъ, сводникъ, стройникъ; **сватъ.**

Дѣвоспо́бница, *с. ж.* Която е пратена да иска момѫ за нѣкого; годежница, годежарка, женихла, изглядница, прѣдумница, сватиа, сводница, стройница; **сва́ха.**

Дѣвоспо́бъ, в. **дѣвоспо́бникъ.**

Дѣвоя́ческый, ска, ско, *пр.* Дѣвическый, моминскый; **дѣви́ческій.** — **скы,** *нар.* Дѣвическы, моминскы.

Дѣвоя́чя, *ум. ср.* отъ **дѣво́йка.** Дѣвойчя.

Дѣ́вство, *с. ср.* 1) Момска цѣломѫдреность; **дѣвство.** 2) Момство; **дѣви́чество.** *По́-добрѣ дѣвство, а не лоше женене.*

Дѣвчи́нка, *с. ж.* Дѣвойка.

Дѣвѣ́, в. **дава́.**

Дѣ́-годѣ, *нар.* На едно кое да е мѣсто; **гдѣ-лѝбо, гдѣ-нибу́дь.** *Заприся дѣ́-годѣ.*

Дѣда́, *с. м.* Дѣдо.

Дѣди́ца, *с. смякч.* отъ **дѣда́; дѣдушка.**

Дѣ́дко, *с. смякч.* отъ **дѣ́до; дѣдушка.**

Дѣ́динна, *с. ж.* Нѣчто останѫло отъ дѣдо, дѣдовина, дѣдовнина; **дѣдовщина.**

Царство-то ми е бащинка,
А пакъ везирство дѣднина. *Пѣс.*

Дѣ́до, *мн.* **дѣдъ́ы,** *с. м.* Дѣда: 1) Бащинъ баща, майчинъ баща, старъ баща, старъ татко; **дѣдъ.** 2) Женинъ баща, тьсть; **тесть.** 3) Старъ човѣкъ; **старѝкъ.** *Имало едно врѣмя единъ дѣдо и единъ бабѫ.* 4) Въ мн. ч. **дѣдъ́ы.** Бащы-ты на бащы-ты ны и тѣхни-ти бащи и дѣдъ, прародители; **прáдѣды, прéдки, прародѝтели.** *Наши-ти дѣдъ сѫ живѣли по́-прюсто. Остало отъ дѣдо и отъ бабѫ.* 5) Казвася още: а) На Бога: *дѣдо Господь* и *дѣдо Боже. Така го е създалъ дѣдо Господь. Каквото речс дѣдо Господь, както ще дѣдо Господь;* **какъ Бо́гу бу́детъ уго́дно.** *Дѣдо Боже, дай ми здравице.* б) На свищеникъ, на духовно лице, като почетно назъване; **ба́тюшка.** *Дѣдо попе, да дойдешь да ны святишь водѫ. Дѣдо духовниче.* в) При ими-то на старъ човѣкъ, кога да го повыкать или да кажыть нѣчто за него; **обращéніе къ старику́.** *Дѣдо Бже, откждѣ идешь? — Качюлъ дѣдо.* Птица *Alauda cristata,* бѣснурка, чюврълига, чючюлига, чючюхвалъ; **жáворонокъ хохла́тый.** — *Кривъ дѣдо,* раст. *Iris,* калугерица, калугеричка, магарешкы уши, манастирско цвѣтие, патета, ливадарь, пеперуга, перуника, турско цвѣтие, тѫжиакъ, хурка; **ирѝсъ, ирь, коса́тникъ, коса́тикъ, лепéшникъ, пѣтушёкъ.** — *Наведенъ дѣдо,* раст. *Erithronium dens canis,* кукулиць старець. — *Чюкунъ дѣдо,* въ изречение: *Оста-*

нѫло отъ чюкунъ дѣдо, отнѣкогаси, отодавна. — *Оженился дѣдо да си има бабѫ. Что ще баба при дѣда. IАде баба и пие, ала дѣда не заборавя. Дѣдо има, а за бабѫ иска. Баба дѣда заборавила — не е за вѣрѫ! Дѣдо на сѣдянкы, баба на трошенкы. Доклѣ ся баба прѣврьли, дѣду ся брада опрьли. Дѣдо Трено безъ чирено, баба Трена безъ врътена. Оставилъ дѣдо бабѫ, та ся уловилъ за какѫ. Видишь ли, бабо, джба? — Не видѫ го, сынко. — Видишь ли дѣда? — Назирамь го помалко. Колко знае дѣдо, толкось хоро скака. Пъка като дѣда за плънѫ чашѫ. Ходи́ дѣдо и дойде — мечкатѫ влѣче за ухо. Дѣдо Бае крака пази. Вѫбелъ дѣдо състари. Като е рекълъ дѣдо, да врьжемъ пся-то. Дойди, дѣдо, да си видишь брадѫ-тѫ. Какъ — става дѣдо, пада пакъ. Дѣдо Никола джангаза-та, катранъ му капе отъ брадѫ-тѫ! Дѣдо, дѣдо, кой ти изяде хлѣба? Дѣдо попе, кажи ми комкахъ ли ся. Дѣдо попе, хазяръ си дошълъ да ръсишь, я дай на жснѫ-тѫ сдиѫ водѫ.*

Дѣдо́вина и дѣдовии́на, *с. ж.* Дѣднина, наслѣдство отъ дѣда; **дѣдовщина.**

Богъ тя убилъ старый вуйко,
Что ми таксвашь дѣдовнинѫ! *Пѣс.*

Дѣдово ви́нце, Раст. *Lamium album,* дива коприва; **глуха́я крапи́ва.**

Дѣдовци, *мн.* отъ **дѣдо.** Старъи людіе.

Дѣдовъı дисагъı. Раст. трѣва жлабова нога, крастава гора, овчіаровъ стапъ, мачець, пазина, щева.

Дѣдовъıй, въ, ва, во, *пр.* Что е на дѣда; **дѣдовъ.** *Бабины баилкы, дѣдовы маилкы.* — *Дѣдово и дѣдово-то:* така казвать старци на дѣца, кога имъ говорять нѣчто. *Ела, дѣдово, да тя помилвамь. Ты, дѣдово-то, слушай мене, какво ти казвамь.*

Дѣдя, *с. ж.* По́-голѣма, по́-стара сестра, дада, додка, кака.

Дѣё, им. соб. мѫжско.

Дѣй, повел. накл. отъ неупотрибителенъ глаголъ **дѣѭ,** употрѣбявася съ отрицателнѫ частицѫ **не: не дѣй,** не мой, не кай, не прави; **незамай́.** *Не дѣй игра,* не играй. *Да насѣкѫ ли тыя дрьва? — Не дѣй.*

Дѣйка, им. соб. женско.

Дѣйко, им. соб. мѫжско. *Заспалъ Дѣйко, втрясло го;* казвася за нѣкого, кога пѣе лоше.

Дѣйче, им. соб. мѫжско.

Дѣка, *нар.* в. **дѣ.**

Дѣкамь (дѣквамь, да дѣкиѫ), *гл. д.* 1) Казвамь на конь *дѣ* за да врьви; **понука́ть ло́шадь.** 2) Извъикваль нѣкому *дѣ* на каране. —**мся,** *гл. вз.* Карамся, вадѫся, прѣпирамся; **ссо́риться, спо́рить.**

Дѣка́ие, *с. ср.* отъ **дѣка́мся.** Каране, вдене, прѣпиране, спорене.

Дѣканя́къ, *с. м.* Тоиага, остенъ.

Дѣка́то, *нар.* Дѣто.

Дѣкашний, — шнь и — шень, шна, шне, *пр.* отъ **дѣка.** *Дѣкашнь е?* Отъ гдѣ е, отъ кое мѣсто е?

Дѣквамь, *гл. мн-кр.* отъ **дѣкамь.**

Дѣкпувамь, *гл. уч.* отъ **дѣкиѫ.**

Дѣкиѫ, ешь,—иѫлъ, *гл. ед-кр.* отъ **дѣкамь.**

Дѣко, им. соб. мѫжско.

Дѣкъ, вмѣсто **дѣка.**

Дѣла, им. соб. женско — **лка,** *ум.*

Дѣламь, *гл. д.* Правѫ, чиня, врьшѫ; **дѣлать.**

Хайдѣте да иѫ водимъ,
Дѣно ся дѣлать кавали
И шарени-ни кѫжлеве. *Пѣс.*

— **мся,** *гл. стр.* Правѫся, врьшѫся; **дѣлаться.** — **ланъıй,** *прич. стр.* Правенъıй.

Дѣламь (дѣлкамь, да дѣлиѫ, дѣлнувамь), *гл. д.* 1) Рѣжѫ нѣчто съ ножь, или съ брадвѫ, за да го изравиѫ или да му дамь нѣкакъвъ видъ; тесамь; **теса́ть.** *Дѣламь дрьва, каменѥ. Въ горѫ-тѫ дѣлать, а въ село трѣскы-тъı врьчять.* — **мся,** *гл. стр.* Рѣжѫся, тесамся; **теса́ться — ланъıй,** *прич. стр.* Тесанъıй; **тёсанный.** — *Дѣламь нѣкого,* хокамь го, глъчѫ го, сядѫ го за нѣчто.

Дѣлание, *с. ср.* отъ **дѣламь.** *И у тебе има трѣскы за дѣланѥ,* и тъı си виноватъ.

Дѣлани́ца, *с. ж.* Дѣланка.

Дѣлани́чка, *ум. ж.* отъ **дѣлани́ца.**

Дѣла́нка, *с. ж.* Даланка, дѣланица, дѣлкотина, клѣчка, лущенка, парнаръ, трѣска, плоска; **щена́, щѐнка, щѐнань, лучи́на.** — *Плънъ кошь дѣланкы.* Гат. — Трудна жена.

Дѣла́чь, *с. м.* Който дѣла дрьва, дрьводѣлець. *Хванѫхъ дѣлачи да ми дѣлать дрьва за кѫщѫ.*

Дѣла́чь, *с. м.* Който дѣли, подѣла нѣчто; **дѣли́тель.**

Дѣлба, *с. ж.* 1) Дѣленѥ; **дѣлѐніе, раздѣлъ.** *Дарба добро, а дѣлба по́-добро.* 2) Дѣлъ, пай; **до́ля.**

Богданѥ, уйче Богданѥ,
Хазнѫ-тѫ право дѣлѣте,
И менѣ дѣлба сторѣте. *Пѣс.*

3) Чясть, дѣлъ; **часть.** *Раздѣлимъı го на три дѣлбы.* 4) Дарба, подадене, честь, кѫсметъ; **дарова́ніе, сча́стіе.** *Ималъ отъ Бога добрѫ дѣлбѫ.*

Дѣлбица, *ум. ж.* отъ **дѣлба.**

Дѣлéніе, *с. ср.* 1) Отъ **дѣлѭ**; **дѣлéніе**. 2) Отъ **дѣлѭся**. Разколъ.

Дѣленикъ, ници, *с. м.* Братие и родина, които напрѣдъ сѫ были въ единѫ кѫщѫ, тапа ся раздѣлили.

Дѣлéнка, *с. ж.* и

Дѣлéнчя, *с. ср.* Было, что ся дава за развалѫ, за раздѣлѫ, развалнича.

Дѣлець, *ум. м.* отъ **дѣлъ**.

Дѣлѝти, неокончателно наклонение отъ глаголъ **дѣлѭ, дѣлѝшь**; срѣщася въ пѣсьнь: *Всѣкому чемъ дѣлъ дѣлити.*

Дѣлкамь, в. **дѣламь**.

Дѣлкáние, *с. ср.* отъ **дѣлкамь**.

Дѣлкóтина, *с. ж.* Трѣскъ-ты, что отврьчиать, като ся дѣла.

Дѣлкóтинка, *ум. ж.* отъ **дѣлкóтина**.

Дѣлникъ, *с. м.* День, въ който ся работи, нé праздниченъ; **бýдень, бýдни**. *Днесь е дѣлникъ, а утрѣ праздникъ. Въ дѣлникъ зелникъ, въ праздникъ попарникъ.*

Дѣлнúкъ, *с. м.* Който има дѣлъ въ нѣчто; **имѣющій дóлю въ чёмъ**. *И азъ сьмь дѣлникъ въ тѫхъ нивѫ*, и азъ имамь дѣлъ въ неѭ.

Дѣлнúца, *с. ж.* Която има дѣлъ въ нѣчто; **имѣющая дóлю въ чёмъ**.

Дѣлничнúй,—чьнъ и—ченъ, чна, чно, *пр.* отъ **дѣлникъ**; **бýдничный, бýднишній**. *Дѣличенъ день*, работенъ день, дѣлникъ; **бýднишній день**. — *Дѣличны дрѣхы*, что ся носять въ дѣлникъ, всякой день, вседневны, катадневны, нé праздничны; **бýднишнее плáтье**.

Дѣлнувамь, *гл. уч.* отъ **дѣлнѫ**.

Дѣлнуване, *с. ср.* отъ **дѣлнувамь**.

Дѣлнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. сд-кр.* отъ **дѣламь**, дѣлкамь — **нѫтый**, *прич. стр.*

Дѣло, *с. ср.* Работа; **дѣло**. *Ангелъ му имято, дяволскы му дѣла-та. Не му слушай слова-та, а му глядай дѣла-та.*

Дѣло, им. соб. мѫжско. — **лче**, *ум.*

Дѣлъ, *с. м.* 1) Дѣленье, дѣлба; **дѣлéніе, раздѣлъ**. *Да го ударимъ на дѣлъ*, да го раздѣлимъ, да го подѣлимъ.

Блага жáблъка дѣлъ нѣма (не ся дѣли),
Ситни камьне брой нѣмать,
Глѫбока вода бродъ нѣма,
Хубава мома родъ нѣма. *Пѣс.*

2) Часть отъ нѣчто; **часть**. *Да раздѣлимъ, да разчюпимъ хлѣба на два дѣла, единъ менѣ и единъ тебѣ.* 3) Това, что ся пада нѣкому, когато ся дѣли нѣчто, пай; **дóля**. *И азъ имамь дѣлъ въ тѫхъ кѫщѫ. Менѣ ся падѫ дѣлъ отъ бащино-то ны наслѣдство единъ волъ и десять уврати нивы. Азъ си зехъ дѣла*, зехъ си чтото ми ся падаше, когато ся дѣлихмы.

Събрáлися момци-ти
Дѣлъ да дѣлять момы-ты;
Всякому си дѣлъ падѫ
По двѣ, по три дѣвойкы. *Пѣс.*

4) Чтото е уречено, чтото ся пада нѣкому, честь, кѫсметъ; **удѣлъ, жрéбій, ýчасть, дóля**. *Каквѫто си чашѫ брату си налѣлъ, таквась ще ся падне и на твоя дѣлъ.* 5) Было: а) Врьхъ на планинѫ, на брьдо, отдѣто и на двѣ-ты странъ иде надолище; **климашь, прѣвалъ**; **сыртъ, водораздѣлъ горы́**. *Равный дѣлъ, Кладный дѣлъ*, названия на нѣкои дѣловы по планины-ты. б) Врьхъ, рѫбъ на покрывъ на оградѫ; **копёкъ**. в) Брьдо, хлъмъ, могыла, врьхъ, ръть, хритъ, хрьтъ, чюкъръ, баиръ; **бугóръ, холмъ, пригóрокъ**. *Село-то ны е обыколено съ дѣловы.*

Овчарь момѫ мами
Отъ высокѫ елѫ
Отъ кытата дѣла. *Пѣс.*

Дѣлѭ, йшь, — лѝлъ (дѣлѝвамь), *гл. д.* 1) Дробѭ нѣчто на части, на дѣловы, раздѣлямь; **дѣлѝть**. *Дѣлѭ нѣчто на двѣ, на три. Дѣлимъ нѣчто помеждѫ си*, раздѣлямы го на части, та всякой отъ насъ да земе по единѫ часть. *Дѣлихмы го на равно*, на равны дѣловы. *Дѣлимъ бащиный си имотъ*, остало-то отъ бащѫ ны наслѣдство. *Не могли да ся погодять, та выкали кадиѫ да гы дѣли*, той да имъ раздѣли чтото има да дѣлять. *Карается като да имать нѣчто да дѣлять.* 2) Отбирамь, отдѣлямь едно нѣчто отъ друго, та гы турямь на странѫ; **отбирáть, отдѣлѝть**. *Дѣлѭ аблъкы-ты отъ круши-ты.* 3) Отлѫчямь, откарвамь на странѫ да не сѫ наедно; **отлучáть**. *Дѣлимъ овця-ты отъ козы-ты.* 4) Правѭ разликѫ. *Азъ нѐ тя дѣлѭ отъ дѣца-та си*, имамь тя като тѣхъ; **я не отличáю тебя́ отъ свойхъ дѣтéй, имѣю тебя́ наравнѣ съ ни́ми**. *Тыа нѣчта малко гы дѣли*, малко разликѫ има междѫ тѣхъ. 5) Намирамся помеждѫ. *Дунавъ-тъ дѣли Блъгарикѫ отъ Влашко. Ныѐ смы комшии съ Драгана: една кѫща ны дѣли. Рѣка-та дѣли село-то на двѣ*, тече прѣзсрѣдъ село-то. 6) Правѭ раздоръ, смразявамь; **производѝть, поселѝть несогла́сіе, вражду́, ссóрить**. *Дѣлѭ братъ отъ брата, сынъ отъ бащѫ*, правѭ гы да ся скарать, да ся раздѣлять. — **Дѣлѭся**, 1) *гл. вз.* Дѣлѭ си нѣчто съ нѣкого, та зимамъ кой что му ся стои, что му ся пада; **дѣлѝться**. *Братѥ-то ся дѣлять*, дѣлять помеждѫ си останѫлый отъ бащѫ имъ имоть. *Братскы ся дѣлихмы, та*

ся избихмы. 2) Давамъ си единъ другому отъ чтото имамъ. 3) *гл. възвр.* Раздѣлямся на части; **раздѣля́ться.** *Градъ-тъ ся дѣли на махалы;* го́родъ **раздѣля́ется на ча́сти.** *Рѣка-та ся дѣли на утоци;* **рѣка́ раздѣля́ется на рукава́.** 4) Отлъчямся, отдѣлямся; **отлуча́ться, отдѣля́ться, отставáть.** *Дѣтято не ся дѣли отъ майкъ си. Когато овца ся дѣли отъ стадо-то, из'яда ѫ влъкъ-тъ. Дѣлися като краставъ козъ отъ стадо.* 5) Бывамъ на друго мнѣние, не съмъ съговоренъ съ другы-тъ на нѣчто; **отставáть.** *Азъ не ся дѣлѫ отъ васъ: каквото кажете, и азъ съмъ съ васъ.* 6) *гл. стр.* Бывамъ дѣленъ; **дѣля́ться.** — **ле́нный,** *прич. стр.;* **дѣлённый.** *Болѣ рыба дѣлена, негли брады скубаны.* — *Дѣлѫ си залъга съ нѣкого,* давамъ му отъ всичко, чтото имамъ. — *Дѣлѫ си отъ уста-та, отъ грѣло-то,* отдѣлямъ отъ ядене-то си, нямъ нóмалко за да припѣстѫ за нѣчто. — *Косъмъ съ ржцѣ на двѣ дѣли,* искусенъ е въ ржцѣты, иде му отрѫкъ всичко. — *Дѣлися душа отъ тѣло,* мреся.

Дѣли́вамъ, *гл. мн-кр.* отъ **дѣли́ѫ.**

Дѣнё, *им. соб.* мѫжско. — **нко,** *ум.*

Дѣно, *нар.* Дѣто: 1) На което мѣсто; **тамъ, гдѣ.** *Въ горѫ-тѫ, дѣно сѣкять дрьва.* 2) Вмѣсто който, когато, което, что. *Книга дѣно казва* (когато казва, что казва) *какъ е създалъ Господь свѣта.*

Дѣ́нѫ, ешь, — налъ, *гл. д.* Нижѫ, напиздвамъ, надѣвамъ; **нани́зывать.**

Стойна е листникъ дѣнала
Съ милаго брата Йована. *Пѣс.*

Дѣ́нѫ, ешь, — нѫ́лъ, *гл. свр.* отъ **дѣ́вамъ; дѣть. — нѫ́тый,** *прич. стр.*

Дѣсни́ца, *с. ж.* Дѣсна ржка; **пра́вая рука́.** *Цѣлувамъ ти дѣсницѫ.*

Ете старо дѣ идеть
Во лѣвицѫ вѣдро-то,
Во дѣсницѫ кресница. *Пѣс.*

Дѣсни́чка, *ум. ж.* отъ **дѣсни́ца.**

Дѣсничкый, — чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **дѣсны́й.**

Дѣснокрѣ́лый, лъ, ла, ло, *пр.* Въ пѣсьни:

Дѣ си сизе самодива,
Самодива дѣснокрѣла,
Та си простнѫ дѣсно кръло,
Та стигнѫло обсѣнъ сѣнка,
Обсѣнъ сѣнка на овця-тъ.

Дѣсны́й, — сънъ и — сенъ, сна, сно, *пр.* Противоположный на лѣвый, правый; **пра́вый, десны́й.** *Ако ми е драгъ, да си строши дѣсный кракъ.* — *Дѣсна страна въ церквѫ,* онаа, что е надѣсно, като ся изправимъ срѣщѫ олтаря. — *Той му е дѣсна ржка,* на всичко му помага, може да ся облѣгне на него като на себе си; **онъ у него́ пра́вая рука́. — но,** *нар.* На дѣснѫ-тѫ страня; **напра́во.**

Ка си станѫ дивный Марко,
Ся разврьтѣ лѣво, дѣсно,
Си прѣсѣче сейменъ-тъ. *Пѣс.*

Дѣта́къ, *с. м.* Голѣмо дѣтя, дѣтище.

Дѣте́, *п.* **дѣтя́.**

Дѣте, *мѣждом.* За подканване, отъ дѣ, казвася само когато се говори на множинѫ. *Дѣте да гадемъ. Дѣте да врьвимъ.*

Дѣтевый, въ, ва, во, *пр.* отъ **дѣтя́.**

А что бѣше дѣтева-та коня,
Лѣгнѫ коня пичкомь колѣничкъ. *Пѣс.*

Дѣтели́нъ, *им. соб.* мѫжско.

Дѣтѐнце, *ум. ср.* отъ **дѣтя́; ребёнокъ, дитя́тко.** *И дѣтенце и врѣтенце не можс.*

Дѣтѝна, *с. об.* Дѣтя. *Както отъ дѣтинѫ, така и до сѣдинѫ.*

Дѣтине́ние, *с. ср.* отъ **дѣтини́ѫся.**

Дѣти́нскый, ска, ско, *пр.* Свойственый на дѣтя; **ребя́ческій.** *Дѣтински игры. Това не е дѣтинска работа.* — **ски,** *нар.* Като дѣтя; **ребя́чески, подѣтски.**

Дѣти́нство, *с. ср.* 1) Дѣтска врьстъ, дѣтство; **дѣтство.** 2) Дѣтско владание; **ребя́чество.**

Дѣтини́ѫся, ешся, — нѣлся, и

Дѣтини́ѫся, йшся, — ни́лся, *гл. об.* Владамся, ставамъ като дѣтя, гъгълыкся; **ребя́читься.** *Докога щешь ся дѣтинишь? Стига вяче, станѫ мѫжь.*

Дѣти́ще, *ув. ср.* отъ **дѣтя́.**

Дѣто, *нар.* Дѣкато, дѣно: 1) На което мѣсто; **гдѣ (въ смы́слѣ относи́тельномъ).** *Стой дѣто си. Дѣто е, тамъ да стои. Трьси го дѣто си го турилъ. Дѣто го оставихъ, тамъ го и намѣрихъ. На полянѫ-тѫ, дѣто играе хоро-то.*

Дѣто падне Стани руса коса,
Тамъ да никне трѣва дятелина *Пѣс.*

Дѣто и да е, намѣри го. 2) Кѫдѣто; **куда́ (въ смы́слѣ относи́тельномъ).** *Дѣто* (кѫдѣто) *отидете вые, и азъ щѫ идѫ съ васъ. Дѣто* (кѫдѣто) *речете да мя пратите, азъ отивамъ.* — *Дѣто валѣло, тамъ и побѣлѣло. Дѣто го не съешь, тамъ никне, тамъ ся ражда. Дѣто грьми голѣмый тъпанъ, малкый ся не чое. Дѣто е текла вода, пакъ ще тече. Дѣто е тъпко, тамъ ся кѫса. Вѫжето ся кѫса, дѣто е тънко. Дѣто даволъ не може, въки бабѫ да му поможе. Дѣто зѫбъ-тъ боли, тамъ язикъ-тъ вали. Дѣто дума не помага, тамъ опитай и тоягѫ. Дѣто игла-та, тамъ и конецъ-тъ. Дѣто не си постилалъ, не лѣгай. Дѣто обичь и любовь, тамъ и

Господь е готовъ. Дѣто пять, тамъ и шесть. Дѣто рана, и той муха. Дѣто стжпи, трѣва не никне. Дѣто влѣзе, сухъ не излиза. Дѣто влѣзе — огънь и опалъ. Дѣто и да идешь, все си ты. — Тъпа нарѣчіа: **дѣто, дѣкато и дѣно** ся наставять съ нѣкои отъ прѣдлозы-ты, та правять другы нарѣчіа: **додѣто, додѣкато, додѣно; задѣто, задѣкато, задѣно; издѣто, издѣкато, издѣно; надѣто, надѣкато, надѣно; отдѣто, отдѣкато, отдѣно; подѣто, подѣкато, подѣно; прѣздѣто, прѣздѣкато, прѣздѣно,** конто вижь на мѣсто-то имъ.

Дѣто. Дѣкато, дѣно: 1) Употрѣбява ся намѣсто относителнъ мѣстоименіа; **замѣнѧетъ относителныя мѣстоименія:** а) Что, чтото; **что.** *Да ти платж дѣто* (что, чтото) *ти съмь длъженъ. Заплати ми дѣто* (что) *съмь ти работилъ. Всичко дѣто* (что) *имахъ, го продадохъ. Дѣто* (чтото) *казвашь ты е право.* б) Който, коѧто, което, които; **котóрый, — ая, — ое, — ые.** *Ти ли си дѣто* (който) *казваше, че всичко знаешь? Кажи думж дѣто* (коѧто) *да хване мѣсто. Това е нѣчто, дѣто* (което) *не е за вѣржа. Кравы дѣто* (които) *давать много млѣко.*

Богъ да прости тойзи харенъ юнакъ,
Дѣто изцилъ тази добра конѧ. *Пѣс.*

в) Какъвто, каквато, каквото, каквито; **какóй, каковы́й.** *Такъвъ добръ человѣкъ, дѣто* (какъвто) *рѣдко ся намира. Хубость дѣто* (каквѫто) *нѣма вторж на свѣта. Нѣчто дѣто* (каквото) *не ся е сторило досега.*

Всичкы ся чудѣахж, Еленко-ле моме,
Нэ твой-то юнашество и па твой-тж силж,
Дѣто гы, бре, нѣма по всичкж-тж земж. *Пѣс.*

— Въ употрѣбленіе-то си като мѣстоимѣніе относително таза рѣчь ся съчинѣава и съ прѣдлозы, както ся види отъ тъпа примѣры: *Глобихж мя за дѣто му съмь изтровилъ нивж-тж. Причина-та на дѣто мя мрази е, че . . . Остава да ми дава отъ дѣто му съмь работилъ. Притури при дѣто му си длъженъ още пять грошà.* 2) Съюз. Чтото, каквото; **что, чтобы.** *Той приказва тжй хубаво, дѣто* (чтото) *да му ся не наслушашь. Той е така ослабнѫлъ, дѣто* (чтото) *не може да ся поклати. Направи го, дѣто* (каквото) *да тя помни, докдѣ живъ бѫде.* 3) Че, зачтото. *Тяжко ми е дѣто* (че) *си нѣмамь нидѣ никого. Завиждать ми дѣто* (зачтото) *съмь богатъ. Прощавай дѣто* (че) *ти прѣгрѣшихъ.*

Оставай съ Богомъ, прощавай,
Горо-ле Рыла планино!
Халалъ ны струвай, горо-ле,
Дѣто ти водж пиахмы,
Дѣто ти трѣвж тъпкахмъ. *Пѣс.*

4) Вмѣсто, намѣсто; **вмѣсто того́, что́бы.** *Дѣто* (намѣсто) *да стоишь праздень, пóдобрѣ работи каквото да е. Дѣто да плаче моя-та майка, нека плаче твоя-та. Дѣто да горятъ двѣ кжщи, да гори една. Дѣто да спечалжж нѣчто, азъ изгубихъ и чтото имахъ.* — Многообразното употрѣбленіе на тжъ рѣчь може да ся види още и отъ тъпа изреченія: *Дѣто прави ножевы-ты не е убиецъ, а дѣто коли съ тѣхъ. Дѣто бръза мома ди ся жени, налита на краставы ергены. Не е страшно кучя дѣто лае, а дѣто дѣби. Казвамъ това, дѣто знаж. Дѣто не знаж нѣчто, не могж да го кажж. Той е такъвъ, дѣто отъ ничто не ся бои. Той е тжй боленъ, дѣто нѣма да го бѫде. Не стига дѣто го храня и обличамъ, ами и . . . Освѣнъ дѣто му плащамъ, ами го и обличамъ. Той го има за хвалж дѣто . . . Добрѣ сте сторили дѣто сте дошли да ся видимъ. Радвамся дѣто ся видѣхмы живо и здраво. Благодаримъ на Бога дѣто ны поживи. Адъ го е дѣто имамъ кжщж Най-хубаво-то е дѣто знае книгж.*

Дѣтскы́й, ска, ско, *пр.* Что е на дѣтя или за дѣтя; **дѣтскíй.** *Дѣтска люлка.*

Дѣтство, *с. ср.* Дѣтска врѣсть, дѣтинство; **дѣтство.**

Дѣть, вм. **дѣто.**

Дѣтя́, дѣцá и дѣти, *с. ср.* 1) Человѣкъ като чтомъ ся роди и въ прьвы-ты си годинъ; **дитя́, ребёнокъ, младéнецъ.** *Мжжско дѣтя,* момчя. *Женско дѣтя,* момичя. *Малко дѣтя;* **малю́тка.** 2) Чадо, рожба; **чáдо.** *Дѣтя ми е, волѧ ми е.* 3) Казвася и за голѣмъ человѣкъ, кога е като дѣтя. *Сыновс-ти лу сж още дѣца,* не сж още врядни сами да ся хранять; **его́ сыновья́ ещё ка́шники.** — *Дрѣбусакъ дѣца,* малкы, дребны дѣца, дребнина; **дѣти недоро́стки.** — *Дѣтя бозайничя* и *дѣтя на бозкж,* което още бозае, кръмачь, кръмилничя; **грудно́й ребёнокъ.** — *Дѣтя повитачя* и *дѣтя пеленачя,* дѣтя още въ нелены; **неле́ночный ребёнокъ.** — *Дѣтя прьвескынчя,* прьво на майкж, прьва рожба; **перворо́дное дитя́,** — *Змѣйчево дѣтя,* дѣтя родено отъ женж, что ся е либила съ змѣй, хале. — *Отъ старж майкж, отъ старъ бащж дѣтя,* уменъ, добьръ, юнакъ человѣкъ. *Дѣца смы, нъ отъ старъ бащж*

смы. — Отъ дѣтя, още отъ малъкъ, отъ дѣтство; **съ дѣтства.** *Отъ дитя го помнѫ. Отъ дитя си е такъвъ*, отъ малъкъ. *— Много бабы кълаво дѣтя;* **у семѝ пѝнекъ дитѝ безъ глáву.** *На сдно дѣтя много кръстници не бывать. Отъ майкѫ-тѫ до бабѫ-тѫ, изгубися дѣтя-то. Смѣйтеся дѣца, че ся смѣе баща вы (майка вы). Духайте дѣца, че майка вы си изгори уста-та. Гляда като посрано дѣтя майкѫ си. Страдна майка и на слѣпо дѣтя. Докльдѣтя не заплачe, майка му бозкѫ (цицѫ) не му дава. Свидлива майка — крадливы дѣца. Стара майка — старо дѣтя. Какъвто баща-та, такывы и дѣца-та. Каквото отца, така и дѣца. Пиянь попъ — пияны дѣца. Накадохся като попско дѣтя на задушницѫ. Дѣтя что види, това и казва. Чтото си дѣтя на сърдце има, това и казва. Отъ двѣ жены дѣца. Свила си дѣтя-то като кждѣлѫ. Дѣтя-то не видѣли, Иванче го кръстили. Ако е кумъ по хесапъ да е: кръстилъ ми е дѣтя, изялъ ми е прася. Азъ му казвамъ: скопенъ съмь, той мя пыта, какво ти правять дѣца-та. Всякѫ годинѫ по дѣтя, за девять годинъ дванадсять. Дѣтя-то, докльне пада, не може ся научи да ходи. Лъже го като малко дѣтя съ кыселици. Обычa го като дѣтя токагѫ-тѫ. Дѣтя безъ бащѫ е половинъ сирачя, а безъ майкѫ цѣло. Единъ выка отъ дѣца, другъ выка за дѣца. Съ дѣца на дрьва не ходи, съ старци мечкы не лови. Съ дѣтя на пѫть (на дрьва) не ходи: ако ти ся строшять кола-та, смѣе ти ся, ако му ся строшять, плаче. Зимне врѣмя е като малко дѣтя: сега плаче, сега се смѣе, сега вали, сега слънце грѣе. Кашя вряше, баба дѣтя клънеше: дано дѣтя умряше, да ся баба сама кашѫ нахранше. И на ржкѫ-тѫ прьсте-то не сѫ еднаквы, та не дѣца-та да сѫ еднаквы. — Живъ живалець отъ живѫ снагѫ наде.* Гат. —Дѣтя. *Едно агня междѫ двѣ планины блѣе.* Гат.—Дѣтя въ люлкѫ.

Дѣчё́, им. соб. мѫжско.

Дѣчи́на, *мн.* отъ **дѣтя́**. Дѣца, дѣчюрлыга; **ребятѝшки.** *Какво правять дѣчина-та?*

Дѣчи́ца, *ум. ср.* отъ **дѣца́**.

Дѣчюрлы́га, *с. съб.* отъ **дѣца́**. Купъ дѣца, дѣчина, хлапетина; **ребятѝшки.**

Дѣчярка, *с. ж.* Когато обычa дѣца-та.

Дѣна́на, им. соб. женско.

Дѣна́нъ, им. соб. мѫжско.

Дюдю́лъ, *с. м.* в. **до́дола.**

***Дюздѝсвамь и дюздѝсувамь** (да дюздѝшѫ), гл. д. Т.* Наряждамь; **устра́ивать.**

Дюздѝшѫ, ешь, — дѝсалъ, *гл. свр.* отъ **дюздѝсвамь.**

***Дюзлу́къ**, с. м. Т.* 1) Равно мѣсто, равнина, равнище. 2) Казваси и вм. дизликъ, доколеникъ, бечва.

***Дюзъ**, пр. неизм. Т.* Равенъ.

Дюкіанджѝйка, *с. ж.* 1) Жена дюкіанджиа. 2) Жена на дюкіанджикъ; **ла́вочница.**

Дюкіанджѝйскый, ска, ско, *пр.* отъ **дюкіанджѝйа.**

Дюкіанджѝйчя, *ум. ср.* отъ **дюкіанджѝйа.** Малъкъ, младъ дюкіанджиа.

***Дюкіанджѝйа**, с. м. Т.* Който дрьжи дюкіанъ, да продава нѣчто; **ла́вочникъ.**

Дюкіа́нець, *ум. м.* отъ **дюкіа́нъ.** Дюкіанчя.

Дюкіа́нскый, ска, ско, *пр.* отъ **дюкіа́нъ**; **ла́вочный.**

Дюкіа́нчя, *ум. ср.* отъ **дюкіа́нъ**; **ла́вочка, лавчёнка.**

***Дюкіа́нъ, дукіа́нъ** и **дюге́нъ**, с. м. Т.* Мѣсто, дѣто е нарядена стока за продань; **ла́вка.** *Бакалскый дюкіанъ. — Да познава дюкіана*, да помни (закапа).

Дю́ла, *с. ж.* Дрьво *Cydonia vulgaris* и плодъ-тъ му, дуна, дуня; **квитъ, ня́гва, гунь, гуны, гутей, айва́, арму́дъ.**

***Дюлбѝйа**, с. ж.* и

***Дюлбю́нъ**, с. м. Т.* Дулбия, пусула; **телеско́пъ.**

***Дюлгерлѝкъ**, с. м. Т.* Работа на дюлгеръ; зидарство; **пло́тничество.**

Дюлге́рскый, ска, ско, *пр.* отъ **дюлге́ръ.** Зидарскый; **пло́тническій, пло́тничій.**

Дюлгеру́вамь, *гл. ср.* Работѫ дюлгерликъ; **пло́тничать.**

Дюлгеру́ваніе, *с. ср.* отъ **дюлгеру́вамь.**

Дюлге́рчя, *ум. ср.* Младъ, малъкъ дюлгеръ.

***Дюлге́ръ и дюлге́ринъ**, с. м. Т.* Който гради кѫщи и другы сграды, зидарь; **пло́тникъ.**

Дю́лица, *ум. ж.* отъ **дюла.** Дюлчица.

Дю́личка, *ум. ж.* отъ **дю́лица.**

Дю́лчица, *ум. ж.* отъ **дю́ла.** Дюлица.

Дю́лю! *междом.* Показва скиритъ отъ гайдѫ. *Дюлю, дюлю гайда, дѣ да тя найдѫ!*

***Дюлю́мъ**, с. м. Т.* в. **дюню́мъ.**

***Дюменджѝйа**, с. м. Т.* Кръмачь; **ко́рмчій.**

***Дюме́нъ**, с. м. Т.* Кръма, кръмило на ладиѫ; **руль.**

Триста гемии миняхѫ
Съсъ триста бѣлы вѣтрила;
Стоянъ на дюменъ стояше,
Съ тынкѫ цифарѫ свиряше. *Пѣс.*

***Дюню́мъ**, с. м. Т.* Дюлюмъ, мѣра за земѫ, уврьтъ, погонъ, врѣтенъ.

***Дюшекчи́ја**, *с. м. Т.* Който прави дюшеци; **матра́џникъ.**

***Дюше́къ**, *с. м. Т.* Постелка напълнена съ влъ́нѫ, съ памукъ или съ друго нѣчто; **тюфя́къ, матра́цъ.** *Пыта болшка, иска ли дюшекъ.*

Дюше́чя, *ум. ср.* отъ **дюше́къ**; **тюфя́чёкъ.**

Дѫба́къ, *сбр. м.* Дѫбова гора; **дубня́къ.**

Дѫ́бецъ, *ум. м.* отъ **дѫ́бъ.** Дѫбчя; **ду́бикъ.**

Дѫбо́йка и **дѫбо́йца**, *с. ж.* Дрво дѫбъ.

Дѫ́бовъ́ый, въ, ва, во, *пр.* Что е отъ дѫбъ; **дубо́вый.** *Дѫбова гора. Дѫбовы дрва.*

Дѫбра́ва, *с. ж.* 1) Гора, въ кожто не е влизала брадва; **дубра́ва, дубро́ва, дрему́чій лѣсъ.** 2) Гора дребны дрвета, млада гора, дряздакъ, шюбракъ, кычеръ, лѣсъ, растница, орманъ; **лѣсъ, дубня́къ.**

Дѫбра́вица и **дѫбра́вка**, *ум. ж.* отъ **дѫбра́ва.**

Дѫбчя, *ум. ср.* отъ **дѫбъ.** Дѫбецъ; **ду́бикъ, дубо́къ, дубо́чекъ, ду́бчикъ.**

Дѫбъ, *с. м.* 1) Дрво *Quercus*, горнякъ, дѫбика, дѫбица; **дубъ.** Дѫбовы има: *горунъ, граница, сладунъ, церъ. — Видишь ли, бабо, дѫба? — Не видж го, сынко. — Видишь ли дѣда? — Назирамъ го по малко.* 2) Казвася за неодѣланъ тѫпъ човѣкъ, който не знае да продума нѣчто людскы, буковакъ, букъ, дрво; **дубъ, дубня́, обу́хъ.** *Изправился като дѫбъ.*

Дѫга́, *с. ж.* 1) Тѣсна ивица на нѣчто; **полоса́.** *Платъ на дѫгы. Дѫга на бъчвѫ, на кацѫ,* една отъ дъскы-ты, отъ които е направена бъчва-та, каца-та; **кле́нка, бочарная доска́, ладъ.** 2) Лѫкъ-тъ, что ся показва на въздуха отъ седьмь различны шаровы, кога вали дъждъ и огрѣе слънце; бабина риза, бабино платно, бабинъ поясъ, богородиченъ поясъ, божий лѫкъ, вино-жито, вино-ракия, дзуница, зона, зоница, зонка, зуница, зунка, зюницаваница, облакъ, поясъ, узуница; **ра́дуга.** — *Нарѣзался до дѫгѫ,* напился пиянъ залѣнъ, пиянъ трнга.

Дѫ́га, *с. ж.* Длъга пролука на нѣчто; **щель.**

Дѫга́тый, тъ, та, то, *пр.* Что е на дѫгы; **полоса́тый.** *Дѫгатъ платъ.*

Дѫгы́ца, *ум. ж.* отъ **дѫга́.**

Дѫгы́чка, *ум. ж.* отъ **дѫгы́ца.**

***Дѫна́къ**, *с. м. Т.* в. **дана́къ.**

***Дѫра́къ**, *с. м. Т.* в. **дара́къ.**

Дѫхъ, в. **дъхъ.**

Дя́тели́на, *с. ж.* Трѣва *Trifolium*, трифилъ, звѣздѣлъ, жлъто цвѣтие; **дя́тлина, ка́шка, кле́веръ, трилйстникъ.**

Дѣто падне Стани руса коса,
Тамъ да никне трѣва дятелина;
Дѣто падньть Стани црьны очи,
Тамъ да бликньть два быстри кладенца.
Пѣс

Дя́тели́нка, *ум. ж.* отъ **дя́тели́на.**

Дя́тълъ и **дя́телъ**, *с. м.* Птица *Picus*, дрьварь, дрьводѣлець, клукай-дрво, клукодрьвець, кльвандрикъ, кльвандричь, кльвачь, кльвондрикъ, кльвочь, клюви-дрво, клюкавець, клюкарець, клюкодрьвець, ковачь, кукарець, вѫглепарь; **дя́телъ.**

Дяволе́тина и **гяволе́тина**, *с. об.* Дяволитъ, хытьръ, лукавъ, дяволъ човѣкъ, врагъ; **лука́вецъ.**

Дя́волецъ, *ум. м.* отъ **дя́волъ.**

Дяволи́тый и **гяволи́тый, тъ, та, то,** *пр.* Враговитый, хытрый, лукавый, злый, лихый; **хи́трый, лука́вый, прони́рливый, кова́рный.**

Дяволи́ца и **гяволи́ца**, *с. ж.* 1) Дяволита, жена, мома дяволъ; **лука́вица, лука́вка.** 2) Птица *Phalacrocorax pygmaeus.*

Дяволи́ще и **гяволи́ще**, *ув. ср.* отъ **дя́волъ.**

Дяволи́я и **гяволи́я**, *с. ж.* Дяволщина: 1) Дяволска работа; **дья́вольщина, бѣсо́вщина, чертовщи́на.** 2) Хытрость, лукавство, измама, враговщина, лукавщина; **хи́трость, лука́вство, прони́рливость, кова́рство, козньь, плутовство́, моше́ничество.**

Дя́воловъ́ый и **гя́воловъ́ый, въ, ва, во,** *пр.* отъ **дя́волъ**; **дя́воловъ.**

Тамъ е Драгана отишла,
Та е лѣгнѫла, заспала,
На дяволово падало,
На самодивско играло. *Пѣс.*

Дя́волскъ́ый и **гя́волскъ́ый, ска, ско,** *пр.* Что е прилика на дяволъ-ты; вражскъ́ый, вражьскъ́ый, бѣсовскъ́ый; **дя́вольскій, дья́вольскій, бѣсо́вскій.** *Похвала е дяволска.* — **скы,** *нар.* Като дяволъ, вражьскы, бѣсовскы; **дя́вольски, дья́вольски, поде́мониски.** — *Дяволскъ́ый човѣкъ,* хытьръ, лошнавъ, врагъ, дяволъ. — *Дяволскы пары, Mica, vitrum Ruthenicum,* бѣлы и жлъты льскавы тынкы луснъ, намирается по камньне-то и изъ нѣська; **слю́да, ко́шечье серебро́, во́шечье зо́лото.** — *Англъ му имя-то дяволскы му дѣла-та. Дяволска кожа и за тѫпанъ не чини. Дяволскы пары за дявола и чинять.*

Дяволу́вамь и **гяволу́вамь**, *гл. ср.* 1) Правы дяволскы, хлевы; **плутова́ть.** 2) Немирувамь, бѣсенъ, самувамь; **шали́ть, блажи́ть, проказничать.**

Дяволу́ване и **гяволу́ване**, *с. ср.* отъ **дяволу́вамь** и **гяволу́вамь.**

Дя́волчя и **гя́волчя**, *ум. ср.* отъ **дя́-**

волъ. Диволецъ; **дьяволёнокъ, чертёнокъ.** *Диволъ и диволчя—два цѣли дивола.* **Диволщинá** и **гiаволщинá,** в. **диволи́ца.** **Дiáволъ** и **гiáволъ,** *с. м. Гр.* 1) Нечистый духъ, бѣсъ, врагъ, влъкъ, вранъ, вражлё, сотона, еднокракый, кжсый, нечестивый; **дiáволъ, дья́волъ, чёртъ, дéмонъ, бѣсъ, нелёгкая.** 2) Хытьръ, лукавъ, диволитъ човѣкъ, диволетина; **лукáвецъ.** 3) Въ нѣкои мѣста така казвать змиж-тж. 4) *Овчий, козий дивольъ,* прыщка *Carbunculus,* далакъ, лошa пжика, сладка пжика; **карбу́нкулъ, чу́мный нарыв.** — *Воденъ дивольъ,* много хытьръ, много диволитъ. *Очи-ты му игражть като на воденъ дивольъ.— Голѣмый дивольъ.* — *Възсѣджлъ го с дивольъ-тъ,* сѣджлъ му с на врата, та го кара въ кривый пжть. — *Диволи-ти въ него мжтять,* тихъ ся показва, ала е голѣмъ дивольъ. — *Крьстенъ дивольъ е,* много е хытьръ. *Да тя чюва Господь отъ крьстенъ дивольъ.* — *Дивольъ-тъ го накара да го направи;* **лукáвый дёрнулъ его́ на э́то.** — *Зежж го диволи-ти,* надосася, разсрьдися. — *Надулъ го, надъхалъ го дивольъ-тъ,* накаралъ го да направи нѣчто лоше. — *Счопи на дивола крака-та;* така казвать нѣкому, кога искать да го прѣдумать да не прави онова, что е намъслилъ, зачтото не е добро. — Кога въика нѣкой, на ся повръща гласъ-тъ му, та го чюе самъ, казвать, че му ся обаждалъ дивольъ-тъ. *Въикахъ, въикахъ, само дивольъ-тъ ми ся обажда.* — *Бѣга като дивольъ отъ темянъ. Съ темянъ ся дивольъ не пропжжда. Ангелъ на имя, дивольъ на врьшеню. На чело-то Христа, въ пазухж дивола. Бога прѣдлага, пакъ съ дивола си помага. Слѣдъ дивола врьви и Богу сж моли. Ако палишь Богу еднж свѣщь, дивольу пали двѣ. Ангелъ съ правдж помага, дивольъ съ кривдж потъква. Ангелъ кривъ, дивольъ правъ. Кога Богъ дава брашно-то, дивольъ-тъ зима чувала. Дивольъ-тъ затвара еднъ врата, Господь отвара десять. Ако мя не цс Господь, дивольъ-тъ рушветъ дава за мене. Дивольъ-тъ си нѣма работж. Дивольъ-тъ ни оре, ни копае, само людe-то скарва. Дивольъ безъ работж бута си дѣца-та. Ако е изялъ дивольъ коливо-то, блюдо-то с тука. Дѣто дивольъ-тъ не може, проважда бабж да може. Баба прави, дивольъ-тъ ся слави. Дивольъ започева, баба доизкарва. Въ пустж водяницж диволи-ти мжтять. Хълися като дивольъ на водяницж. Музалися като дивольъ. Расте като че диволи го тяглять за уши-тъ. Сиромахъ е дивольъ. Дивольу торба камъне. Дивольу пиперъ въ очи. Дивольу коршумъ въ уши. Покорися дивольу, докльде минешь мѣста. Запали дивольу свѣщь докльде минешь моста. Стани дивольу другарь, докльде минешь, че тя бутва долу. Иска да ся посвяти, не го оставять диволи-ти. Нито дивола да видишь, нито да ся крьстишь. Ако съмъ черенъ, не съмъ дивольъ. Колко царвулы е пожсалъ дивольъ-тъ, докльде го накара да направи така. Кога ся пука дивольъ-тъ? — Когато къихать мрътви-ти. Да го земе дивольъ-тъ! Да го убие дивольъ-тъ!*

***Диавýръ,** *пр. неизм. Т.* в. **гiавýръ.**

Дiáковый, въ, ва, во, *пр.* отъ **дiакъ.**

Дiáконскый, ска, ско, *пр.* отъ **дiáконъ; дiáконскiй, дья́конскiй.**

Дiáкончя, *ум. ср.* отъ **дiáконъ.**

***Дiáконъ,** *с. м. Гр.* Най-долний священъ чинъ, помощникъ священику въ црьковнжтж службж; **дiáконъ, дья́конъ.**

Дiáкчя и **дiáчя,** *ум. ср.* отъ **дiакъ.**

Дiакчета съмъ раздiакчила,
Попчета съмъ разпопила. *Пѣс.*

***Дiакъ,** **дiáци,** *с. м.* който знае книгж и чете и пѣе въ черковж.

НА дай ми, Боже, юпака дiака,
Юпака дiака, сына попова. *Пѣс.*

Дiáнко, им. соб. мжжско, Дѣянко.

Дiáчя, в. **дiáкчя.**

ПОГРѢШКЪІ ВЪ ПЕЧАТАНІЕ-ТО.

Образъ.	Столбъ.	Рядъ.	Напечатано:	Чети:
8	2	38	**вы́золоченный**	**вы́золоченный,**
13	1	25	рушкъı	рушкъıй
13	2	5	**на тя́га**	**не тя́га**
16	2	38	Начıалникъ	Начıялникъ
17	2	24	Чıасто	Чıасто
22	1	1	Ръталина	Ръталина,
23	2	$^{33}/_{34}$	*Coccauthraustes*	*Cocothraustes*
29	1	13	блъснѫтъ	бльснѫтъ
29	2	55	по́-чıасто	по́-чıясто
31	1	32	блъснѫто	бльснѫто
31	2	$^{10}/_{11}$	нечıистиво	нечестиво
32	1	9	гащи	гащи,
32	1	37	Бсзъ грıижьıх	Безъ гръıжьıх
32	2	$^{38}/_{39}$	безчıяднъıй	безчıяднъıй
34	1	55	грıижьıх	гръıжьıх
40	1	1	*Прьсть*	*Прьстъ*
41	2	4	**Богу́**	**Бо́гу**
43	2	9	брьскамь	бръскамь
43	2	44	*свѣкрьва*	*свекрьва*
44	2	10	ıзлıизать	ıзлıизать
56	1	25	*нога*	*ногѫ*
57	2	12	потрѣбѫ	потрѣба
59	1	27	*Chrysomela*	*Coccinela*
60	1	54	*голѣмъ.*	*голѣмъ.* 2) Война
63	1	33	Болıарınъ	Болıарınъ
67	1	53	*брадва*	*брадвѫ*
69	1	28	прıиалъ	прıиялъ
72	1	49	*горѣ*	*горе*
74	2	17	**Цига́нъ**	**Цыга́нъ**
78	2	54	брьчıих	бричıих
80	2	22	*Chrysomela*	*Coccinela*
81	1	57	глѣзенъ	глезенъ
82	2	10	новѣıх	новѣıа
82	2	11	завѣıх	завѣıа
82	2	19	чıаста	чıяста
89	2	38	Пелтѫ	Пелтѫ,
90	2	12	добѫтъкъ	добытъкъ
92	2	12	*приказки*	*приказкъı*
91	2	52	**бить**	**быть**
93	1	41	Орманъ	Ороманъ
97	1	49	бѣло	бѣло-
99	2	35	бѣло-	бѣло;
99	2	38	корѫ;	корѫ-
104	1	17	ва	ва-
105	2	11	плътеникъ	плътянıикъ
107	1	4	Дрьженıе	Дрьжıаньıе
107	1	50	*спрѣпнешь*	*спрѣпнешь*
109	2	52	**вѣ́торъ**	**вя́торъ**
110	2	39	забутвамь	забутвамь,
117	1	14	*Chrysomela*	*Coccinela*
119	1	51	**Васеле́ıе**	**Веселе́ıе**
120	2	16	дрıнелъ	дрıнѣлъ
123	1	39	**селе́ıе**	**селе́ıе**
124	1	29	*такова,*	*такова*
124	1	54	**всѣму́**	**всему́**
126	2	54	**голе́ць**	**голе́цъ**
128	1	5	**вı́снудь**	**вı́снуть**
130	1	5	кага	кога
134	2	50	нушамь	пущамь
135	2	15	**Владıя́**	**Владя́**
139	1	16	Баıане	Баıаıе
139	2	28	**влече́шь**	**влечёшь**
140	1	31	нѣкои	нѣкой
143	2	12	*поручникъ*	*поржчникъ*
144	2	14	плескало	плѣскало
144	2	30	**прıизча́ть**	**прıизча́ть**
145	1	$^{1}/_{2}$	**супру́га**	**супру́га**
146	1	27	**возъ, сѣна**	**возъ сѣна**
156	2	15	нагорѣ	нагорѣ,
159	2	29	летень	лѣтень
159	2	39	полетѫ	полѣтѫ
161	2	22	**го́лова**	**голова́**
168	2	24	*станжмо*	*станжло*
173	2	22	**ква́ситься**	**ква́ситься**
174	1	26	**навте́ржıиваться**	**натве́ржıиваться**
174	1	58	*второченъı*	*вторачены*
177	1	50	посѫ	поса
178	2	47	*шы*	*ты*
182	1	56	Остра	Острѫ
183	2	8	втıкать	втъıкать
184	1	34	**Въздвıгнувамь**	**Въздвıгнувамь**
186	2	33	нагорѣ-	нагорѣ,
190	1	16	нѣкои	нѣкои
191	1	4	затрьıѫ	затрьıѫ
191	2	14	**совѣмъ**	**своёмъ**
191	2	17	**предѣли**	**предѣлы**
193	1	7	*сь*	*съ*
194	1	31	**Вıсина**	**Вıсина́**
197	1	23	леняна	леняıѫ
198	1	40	*вечера*	*вечерка*
198	1	48	*хващѫ*	*хваща*
198	1	49	*Сıтııй*	*Сытый*

Образъ	Столбъ	Редъ	Напечатано:	Чети:
200	1	6	*свр.*	*ср.*
205	1	9	**всѝкога**	**всѝкога**
205	1	56	**излѫжьк**	**излъжьк**
206	1	56	**дразнѫ**	**дразнъ**
206	2	38	**годнѫ**	**годнѫ**
207	1	40	**нѣчисто**	**нечисто**
209	2	52	**стоп**	**стоп**
210	2	57	**гѝт;**	**гѝт-**
211	2	36	**жевѝтъся**	**жевѝться**
211	2	48	*удрянѥ*	*удранѥ*
212	1	41	**извѣла**	**извела**
214	2	58	**,на**	**,на-**
215	1	45	*кому.*	*кому,*
217	1	8	**оше**	**още**
217	1	10	**рибъı**	**ръıбъı**
219	1	40	*мѫа*	*мя*
222	1	8	**грѣздѣй**	**грездѣй**
227	1	22	**гнýсный**	**гнýсный**
227	1	25	**говоръı**	**говори**
228	1	14	**говнó**	**говнó,**
228	2	7	**слушьк**	**слушна**
229	1	30	**Тръгнало**	**Тръгнѫло**
230	1	39	**изплънѫ**	**изплъньк**
231	1	24	**вятю̀нинъ**	**вятю̀тенъ**
239	2	41	*господарь,*	*господарь*
239	2	55	*Chrysomela*	*Coccinela*
240	2	6	**Благословиѫ**	**Благословина**
243	2	22	*Иа̀ъ*	*Иа-*
243	2	23	*от-*	*отъ*
245	1	7	**груда**	**груда,**
247	1	53	**гарванинъ**	**гарванинъ**
248	1	48	*niger*	*nigrum*
248	2	14	**треска**	**тряска**
248	2	19	**трескавъıй**	**тряскавъıй**
249	1	22	**треперети**	**треперѣти**
249	2	38	**каквася**	**казвася**
251	1	2	*герьба*	*грьба,*
253	2	10	**попечéніе**	**попечéніе,**
256	2	5	*Грѣхг*	*Грѣхъ*
256	2	58	*зиплаче*	*заплаче*
256	2	54	*пькълскъı*	*пькълскъı*
257	1	8	**кабахать**	**кабахатъ**
259	2	5	*Гуждамь,*	*Гуждамь*
260	2	2	**сѣдение**	**сѣдѣние**
263	1	18	**човѣкъ**	**човѣкъ**
263	2	28	*-та*	*-тѫ*
264	1	55	**цъıганка**	**Циганка**
266	2	17	**дива,**	**дива**
271	1	27	**Давамъ**	**Давамь**
272	2	55	*Ѣкриви. ко*	*криви. Ако*
275	1	2	**отиѣйдѣ**	**отиѣйдѣ,**
277	1	58	**за**	**да**
277	2	4	**честина**	**чястина**
278	2	8	**отдѣленіе**	**отдѣлéніе**
286	2	30	*десятиньк*	*десятинѫ*
287	2	38	**грижа**	**гръжа**
290	2	57	**звѝзка**	**звѝзка**
291	2	29	**понукáніе**	**понукáніе**
293	1	10	**щинъ**	**щинъ**
294	1	34	**Дйолъ**	***Дйолъ**
295	2	32	*наглъбоко*	*надлъбоко*
297	1	5	**обѝзанный**	**обѝзанный**
297	1	52	*было*	*било*
299	1	52	**непѣлникъ**	**недѣлникъ**
300	2	43	**набаланъıй**	**набаранъıй**
301	2	27	**до**	**да**
302	2	31	**жидóвскія,**	**жидóвскія**
302	2	34	**добри́.**	**добри́-**
330	2	23	**Долитамь**	**Долъıтамь**
335	1	1	**— млѣхъ, — млѣлъ**	**— млѝахъ, — млѝалъ**
351	1	46	**7)**	**7)** *гл. ср.*
360	1	14	*Невиканъ*	*Невыканъ*
362	2	40	*дошлянн*	*дошлянн*
365	2	22	**кнеци**	**кънаци**
367	1	12	**лохмóтинна**	**лохмóтница**
367	1	21	**неланачя**	**неленачя**
372	1	28	*гротка*	*грошка*
377	2	2	**докундйсвамь**	**дукундйсвамь**
381	1	5	*трьнищ*	*трьницѫ*
383	2	39	**дождъ**	**дождь**

BINDING SECT. JUN 1 - 1967

PG
975
G4
ch.1

Gerov, Naĭden
Rĉechnik na bŭlgarskyĭ
ĉazyk

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY